

53563

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ERZURUMLU DARİR'İN FÜTÛHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİ

GİRİŞ - METİN
AÇIKLAMALI DİZİN (A MADDESİ)

(DOKTORA TEZİ)

Hazırlayan:
Nesrin ALTUN

Danışman:
Prof. Dr. Emine GÜRSOY-NASKALI

İSTANBUL 1996

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	III
KISALTMALAR.....	IV
BİBLİYOGRAFYA.....	V

GİRİŞ

I. ERZURUMLU DARİR'İN HAYATI VE ESERLERİ	VIII
II. FÛTÛHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİNİN NÜSHALARI	IX
A. İstanbul Üniversite Kütüphanesi Nüshası	IX
B. Fatih Nüshası	XI
C. Serez Nüshası	XII
Ç. Mertol Tulum Nüshası.....	XIII
D. Ayasofya 3328 Nüshası.....	XIV
E. Ayasofya 3327 Nüshası	XIV
III. FÛTÛHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	XVI
IV. ÜZERİNDE ÇALIŞILAN NÜSHANIN ÖZELLİKLERİ	XVIII
A. Nüshanın Tavsifi	XVIII
B. İmlâ Özellikleri.....	XIX
C. Dili	XX
Ç. Muhtevası.....	XX
METİN.....	1
AÇIKLAMALI DİZİN.....	282

ÖNSÖZ

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin incelenmesi, özellikle dizin ve sözlüklerinin yapılması Türkiye Türkçesinin ortaya çıkması geciken etimolojik sözlüğü için gereken ön çalışmalardır. Ayrıca dizinde gösterilecek birleşik şekiller, kalıplar, deyimler, benzetmeler de dilin ifade imkanlarını ve yollarını gösterecek, semantik çalışmalarına temel teşkil edecektir.

XIV. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Erzurumlu Darîr'in Fütûhu's-Şâm adlı bu eseri oldukça sade bir dille, deyimlerle bezenmiş, canlı ve akıcı üslupla yazılmış bir Eski Anadolu Türkçesi metnidir.

Tezimiz üç kısım halinde sunulmaktadır: Giriş, Metin ve Açıklamalı dizin.

Giriş kısmında Darîr, eserleri, Fütûhu's-Şâm nüshaları, üzerinde çalıştığımız nüshanın dili ve muhtevası hakkında bilgi yer almaktadır.

Metin kısmında 200 varakta yer alan, eserin tamamına göre ilk cildi olan kısmının transkripsiyonu yapılmıştır. Transkripsiyon yapılırken metindeki hareketlere tamamen sadık kalınmıştır. Bilhassa özel isimlerde çok sık görülen birbirinden farklı, ya da aslından farklı hareketlenen kelimeler aynen transkripsiyon edilmiş, bunların hepsi açıklamalı dizinde yer almış ve birbirlerine göndermeler yapılarak belirtilmiştir. Metinde yapılan düzeltmeler ve okunuşunda şüpheye düşülen kelimeler dipnotlarda gösterilmiştir. Harflerin belirsiz olması sebebiyle okunamayan iki kelime de [.....] şeklinde belirtilmiştir.

Açıklamalı dizin kısmında ise metinde geçen bütün kelimeler, metinde geçtikleri yerlerler, birleşik şekiller, deyimler, kalıplar ve benzetmeler metinde yüklendikleri anlamları da ayrı ayrı tespit edilmiş olarak sunulmaktadır.

Bizleri yetiştirmeye çalışan, emek veren, her zaman teşvik eden, ancak elim bir hastalık sonucunda kaybettiğimiz hocam Prof. Dr. Mehmet Akalın'ı burada rahmet ve minnetle anıyor, tezimi yöneten Prof. Dr. Emine Gürsoy-Naskali'ye şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca indeks için yaptığı programından faydalandığım Yard. Doç. Dr. Ceval Kaya'ya, bu program konusunda yol gösteren Yard. Doç. Dr. Gülden Sağol'a, Arapça ibareler konusunda yardım eden Dr. Esra Karabacak'a teşekkür ederim.

Nesrin Altun
İstanbul, 1996

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā, e	ش	ʃ
آ	a, ā	ص	ʃ
ء	'	ض	z, ɖ
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ة	t	ع	'
ت	t	غ	g
ث	s	ف	f
ج	c, ɟ	ق	k
چ	ɟ	ك	g, k, ñ
ح	ħ	ل	l
خ	ħ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	و	o, ö, u, ü, ū, v
ر	r	ه	a, e, h
ز	z	ی	i, i, ī, y
س	s		

KISALTMALAR

< >	Sonradan eklenen kısımlar bu işaretle belirtilmiştir.
> <	Metinde mükerrer olan bir kısım bu işaretle gösterilmiştir.
[.....]	Silik, okunamayan kısımlar bu şekilde gösterilmiştir.
a	Yazma nüshanın ön yüzü.
a.g.e.	Adı geçen eser.
b	Yazma nüshanın arka yüzü.
a/20, b/20	Yazma nüshada sayfa kenarına yapılan eklemeler.
Bk.	Bakınız.
çev.	Çeviren.
Krş.	Karşılaştırınız.

BİBLİYOGRAFYA

- AKALIN, Mehmet. *Cemşîd ü Hurşîd*. Atatürk Üniversitesi Yayınları, no:182, Ankara, 1979.
- ASIM, Necib. "Mısırda Yazılmış Türkmence Kitap." *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, sayı 1, 1925.
- ATALAY, Besim. *Divanü Lugati't-Türk Dizini "Endeks"*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1986.
- Bursalı Mehmet Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. 3 cilt, Meral Yayınları, İstanbul, 1973,
- BLOCHET, E. *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliotheque National*. 2 cilt, Paris, 1932-1933.
- CLAUSON, Sir Gerard. *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford, 1972.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Doğu Matbaası, Ankara, 1988.
- DUMAN, Musa. *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*. Türk Dil Kurumu Yayınları, no:616, Ankara, 1995.
- DİLÇİN, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.
- ERASLAN, Kemâl. *Eski Türkçe'de İsim -Filler*. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1980.
- ERGİN, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı : II-İndeks-Gramer*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1963.
- FAYDA, Mustafa. *Halid bin Velid*. Çağ Yayınları, İstanbul, 1992.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin. *Türk Dilinde Edatlar*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984.
- . *Yapı Bakımından Türk Dilinde Fiiller*. Cönk Yayınları, İstanbul, 1991.

- Türkiye Diyanet Vakfı: İslâm Aniklopedisi*. 11 cilt. İstanbul, 1988-1994.
- KADRI, Hüseyin Kâzım. *Büyük Türk Lugatı*. 4 cilt, İstanbul, 1927, 1928, 1943, 1945.
- KARAHAN, Leylâ. *Erzurumlu Darir, Kıssa-i Yusuf*. Türk Dil Kurumu Yayınları, no: 564, Ankara, 1994.
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi. *Seyf-i Sarâyî, Gülistan Tercümesi..* Türk Dil Kurumu Yayınları no:544, Ankara, 1989.
- KARATAY, F. Ethem. *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*. Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, İstanbul, 1961.
- KORKMAZ, Zeynep. *Şadru'd-dîn Şeyhoğlu, Marzubân-nâme Tercümesi*. Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara, 1973.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâlî*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 86, Ankara, 1993.
- LEVEND, Agah Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1984.
- MANSUROĞLU, Mecdut. (çev. Mehmet Akalın). "Eski Osmanlıca.", *Tarihî Türk Şiveleri*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1988.
- el-Mu'cemu'l-Mufehres li-Elfâzi'l-Ḳur'âni'l-Kerîmi*. Çağrı Yayınları, İstanbul, 1987.
- ONAY, Ahmet Talât. *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. Türk Diyanet Vakfı Yayını, Ankara, 1992.
- ÖZKAN, Mustafa. *Mahmūd b.Kādî-i Manyās Gülistan Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)* .Türk Dil Kurumu Yayınları, no: 562, Ankara, 1993.
- . *Cinānî, Cilāü'l-Kulüb (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, no: 3612, İstanbul, 1990.

- REDHOUSE, Sir James W. *A Turkish and English Lexicon*. Librairie du Liban, Beirut , 1987.
- RİEU, Charles. *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum*. London, 1888.
- SAMİ, Şemseddin. *Kamus-ı Türkî*. Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989.
- SARI, Mevlüt. *El-Mevârid: Arapça-Türkçe Lugat*. Bahar Yayınları, İstanbul, 1982.
- SAGOL, Gülden. *An Interlinear Translation of The Qur'an Into Khwarazm Turkish-II*. The Department of Near Eastern Languages and Civilizations Harvard University, Harvard, 1995.
- STEINGASS, F. *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. London, 1930.
- ŞEN, Mesut . "Bâburname: Giriş-Metin-Açıklamalı Dizin." Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1993.
- TOPALOĞLU, Ahmet. *Satır-Arası Kuran Tercümesi, Sözlük C.2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1978.
- TÜRK DİL KURUMU. *Tarama Sözlüğü*. 8 cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1977-1988.
- TÜRK DİL KURUMU. *Türkçe Sözlük*. 2 cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara , 1988.
- TÜRK DİL KURUMU. *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*. 12 cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1965-1982.
- TİMURTAŞ, Faruk. *Eski Türkiye Türkçesi*. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.
- YETİŞ, Kâzım. "Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesindeki Tezlerin Bibliyografyası", *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 23, 1981.
- YILMAZ, Mehmet. *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*. Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.

GİRİŞ

I. ERZURUMLU DARİR'İN HAYATI VE ESERLERİ

Tam adını kendi eserlerinde Darir-i hakir Mustafa b Yusuf b. 'Ömerü'l-Mevlevî el-Erzeni'r-Rûmî, olarak belirtir. Hayatı hakkında tezkirelerde ve diğer kaynaklarda Darir'e ait herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Onun hakkında edebiyat tarihi ve kataloglarda yazılanlar ise eserlerinde kendisinin verdiği bilgilerden ibarettir.

H.779 / M.1377'de Mısır'a gider¹, Mısır sultanı Mansûr Ali b. Şa'bân b. Hüseyin'in meclisinde beş yıl siyer, gazve, Şam, Mısır ve Irak fetihlerini anlatır. Sultan Mansûr'un isteği üzerine Şeyh Ekmelü'd-dîn'den izin alarak Ebû'l-Hasan Ahmed b. Abdullah el-Bekri'nin Arapça siyerini Türkçeye şerh etmeye başlar. Sultan Mansûr'un ölümünden sonra yerine geçen Sultan Berkuk'un meclisinde de bulunan Darir Siyerini M.1388'de tamamlar. M. 1388'de İskenderiye'ye oradan Karaman'a giden yazar dört yıl sonra Halep şehrine gelir. Halep Meliki Melik Çolpan'ın meclisinde bulunur ve onun isteğiyle Fütûhu's-Şâm'ı tercüme eder.² Eserleri:

a. Kıssa-i Yusuf, b. Sîretü'n-Nebevî, c. Yüz Hadîs ve Yüz Hikaye, d. Fütûhu's-Şâmdır. Bunlardan kıssa-i Yusuf ve Sîretü'n-Nebevî manzum, Diğer iki kitabı ise mensurdur. Kıssa-i Yusuf ve Yüz Hadîs Yüz Hikaye adlı eserlerde Darir'in kendi adını tam olarak zikretmemesi³, kendisi hakkında açıkça bilgi vermemesi diğer eserlerindeki aksi tavrından dolayı dikkat çekicidir.

¹ Leylâ Karahan. *Erzurumlu Darir, Kıssa-i Yusuf*. s.15.

² a.g.e. s.15-17.

³ a.g.e. s. 23.

II. FÜTÛHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİNİN NÜSHALARI⁴ :

A. İstanbul Üniversite Kütüphanesi Nüshası

<i>Eserin Adı</i>	Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi
<i>Cilt</i>	Cild-i evvel
<i>Müellifi</i>	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
<i>Mütercimi</i>	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
<i>Yazının Cinsi</i>	Rik'a
<i>Ebadı</i>	286 x 180 [220 x110]
<i>Yaprak sayısı</i>	203
<i>Satır sayısı</i>	25
<i>Kütüphanesi</i>	İstanbul Üniversite Kütüphanesi
<i>Kayıt Numarası</i>	T.Y. 133
<i>İstinsah Tarihi</i>	1235 (H. de Rumî de olabilir)
<i>Müstensihi</i>	Seyyidî-zâde Ahmed
<i>Baş Tarafı</i>	el-ğamdüli'llâhi rabbi'l-'âlemin ve's-selâtu ve's-selâmu 'alâ nebiyyinâ....
<i>Sonu</i>	...on salavât-ı şerîf rica olunur temetü'l-kitâb bi-'avni'l-lâhi'l-melikü'l-vehhab.
<i>Kağıdı</i>	Su yollu, aharlı, beyaz.
<i>Cildi</i>	Altın yaldızlı, şemseli, miklepli, vişne rengi, meşin.
<i>Mühürler</i>	sâhibü'l-kitâb Silahdar İlyas Ağa kaydı var.
<i>Eserin Adı</i>	Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi
<i>cilt</i>	Cild-i sâni

⁴ Mehmet Yiğit. "Erzurumlu Darîr, Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi ve Nüshaları Üzerine." s.174-178.

Müellifi	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
Mütercimi	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
Yazının Cinsi	Rik'a
Ebadı	286 x 180 [220 x110]
Yaprak sayısı	211
Satır sayısı	25
Kütüphanesi	İstanbul Üniversite Kütüphanesi
Kayıt Numarası	T.Y. 134
İstinsah Tarihi	1235 (H. de Rumî de olabilir)
Müstensihi	Seyyidî-zâde Ahmed
Baş Tarafı	ve tedârikle hareket idelim diyicek cümle 'asker...
Sonu	...okuyan dinleyen dîn karındaşlarıma emânet.
Kağıdı	Su yollu, aharlı, beyaz.
Cildi	Altın yaldızlı, şemseli, miklepli, vişne rengi, meşin.
Mühürler	sâhibü'l-kitâb Silahdar İlyas Ağa kaydı var.
Eserin Adı	Fütûhu's-Şâm Tercümesi
cilt	Cild-i selâse
Müellifi	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
Mütercimi	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
Yazının Cinsi	Rik'a
Ebadı	286 x 180 [220 x110]
Yaprak sayısı	211 (139/a'ya kadar Fütûhu's-Şâm tercümesi daha sonra mektuplar, fevâid ve Menâkıb-ı Tütî-Nâme-i Garîbe adlı bir eser var.)

Satır sayısı	25
Kütüphanesi	İstanbul Üniversite Kütüphanesi
Kayıt Numarası	T.Y. 135
İstinsah Tarihi	1235 (H. de Rumî de olabilir)
Müstensihi	Seyyidî-zâde Ahmed
Baş Tarafı	Ebâ 'Ubeyde eyitti ne'am çok 'adâvet itdiler ve çok...
Sonu	...tâbi' silahdar ilyas ağa târih sene 1235
Kağıdı	Su yollu, aharlı, beyaz.
Cildi	Altın yaldızlı, şemseli, miklepli, vişne rengi, meşin.
Mühürler	sâhibü'l-kitâb Silahdar İlyas Ağa kaydı var.

B. Fatih Nüshası

Eserin Adı	Fütûhu's-Şâm Tercümesi
Cilt	1-2 ⁵
Müellifi	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
Mütercimi	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
Yazının Cinsi	Nesih (Okunması zor bazı Türkçe ve Arapça kelimeler harekeli)
Ebadı	278x 198 [191 x132]
Yaprak sayısı	309
Satır sayısı	19
Kütüphanesi	Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü
Kayıt Numarası	4286

⁵ Eserin tamamına göre III. Cilttir. 1/a da birinci ve ikinci ciltler başlığı verilmesine rağmen 1/b den başlayan metnin içinde III. "kitaba" başladığını Darîr kendisi ifade etmiştir.

İstinsah Tarihi	H.901 (M. 1495/1496)
Müstensihi	Yok
Baş Tarafı	el-ḥamdüli'llāhi rabbi'l-'ālemine ve salla'llāhu 'alā seyyidînâ....
Sonu	...min şehri-şevvāl el-mükerrem ahdi ve tis'amā.
Kağıdı	Aharlı Venedik.
Cildi	Sırtı ve köşeleri meşin, yüzü ebru kaplı, miklepli.
Serlevha	Arebkāri müzehheb.
Mühürler	1/a'da Fātih ve Süleymāniye kütüphanelerinin kayıt klişeleri ve bir temellük kaydı var.
Mürekkep rengi ve süslemeler	İlk çift sayfa yaldız cetveli, sonrası cetvelsiz.

C. Serez Nüshası

Eserin Adı	Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi
Cilt	1-2
Müellifi	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
Mütercimi	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
Yazının Cinsi	Kaba nesih
Ebadı	204 x 135 [165 x115]
Yaprak sayısı	446
Satır sayısı	15
Kütüphanesi	Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Bölümü
Kayıt Numarası	1866
İstinsah Tarihi	H.937 (M. 1530/31)
Müstensihi	Kâtip İbrahim

Baş Tarafı	el-ḥamdü'lillâhi rabbi'l-'âlemîn ve's-selâtu ve's-selâmü 'alâ.....
Sonu	... fâtiha okıya bunu yana âmin yâ rabbü'l-'âlemîn....
Kağıdı	Aharlı, kalın, Venedik.
Cildi	Şemseli, miklepli, kahverengi, meşin, tamir görmüş.

Ç. Mertol Tulum Nüshası
(Siyer-i Nebi ile bir cilt içinde)

Eserin Adı	Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi
Müellifi	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
Mütercimi	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
Yazının Cinsi	Harekeli nesih
Ebadı	250 x 180 [185 x125]
Yaprak sayısı	361(114b'den itibaren Fütûhu'ş-Şâm başlamaktadır.)
Satır sayısı	15
Kütüphanesi	Mertol Tulum'un özel kütüphanesi
İstinsah Tarihi	Yok
Müstensihi	Yok
Baş Tarafı	bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm rabbi hemmim bi'l-ḥayr....
Sonuçoğluk çeri dirilmişdür adlu şanlı erenlerdir melikler bir yire gelüp dururlar.
Kağıdı	Aharlı, kalın, sarı kağıt.
Cildi	Alt ve üstten vişne renk bez sırt yapılmış, kahverengi meşin.

D. Ayasofya 3328 Nüshası*

E. Ayasofya 3327 Nüshası (3328 Nüshasının devamı)

Eserin Adı	Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi
Cilt	1-2 ⁶
Müellifi	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
Mütercimi	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
Yazının Cinsi	Harekeli nesih
Ebadı	310x 204 [212 x125]
Yaprak sayısı	256
Satır sayısı	19
Kütüphanesi	Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Bölümü
Kayıt Numarası	3327
İstinsah Tarihi	Yok
Müstensihi	Yok
Baş Tarafı	el-ḥamdüli'llâhi rabbi'l-'âlemine ve salla'llâhu 'alâ seyyidînâ
Sonu	... fâris pâdişâhları kim ḥükm iderlerdi daḥı olsa gerekdür didi. va'llâhu a'lem bi's-savâb.
Kağıdı	Krem rengi, Venedik kağıdı.
Cildi	Kına rengi, meşin, Salbekli, şemseli, çok hırpalanmış, miklebi kopmuş, içinde duruyor.
Serlevha	Müzehheb.
Mühürler	Başta ve sonda Sultan II. Selim'in, 1/a da I. Mahmut ile evkaf müfettişi Şeyhzâde Ahmed'in mühürleri ve vakıf yazısı var.

* III. Üzerinde Çalışılan Nüshanın Özellikleri başlığı ile aşağıda bilgi verilecektir.

⁶ Katalogdaki bu ibareye rağmen eserin tamamına göre 3. cildir. Bunu metnin içinde Darîr kendisi de ifade eder.

**Mürekkep rengi
ve süslemeler**

Söz başları, âyet, hadis ve Arapça mektuplar kırmızı mürekkeple, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmış.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğunda⁷ 483, 484, 485,487 numaralarda kayıtlı olan eserler Fütûhu'ş-Şâm değil, siyerdir. 486,488 numarada kayıtlı olan eserler ise Darîr'e ait değildir.

Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Bölümü, 434 numarada kayıtlı Terceme-i Fütûhu'ş-Şâm nüshasının sadece ilk 46 varaklık kısmı Darîr'e aittir.⁸

Necip Asım⁹, Bursalı Mehmet Tahir¹⁰ ve Mehmet Yiğit'in¹¹ bahsettikleri Nuriosmaniye Nüshası ise şimdi Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Bölümü 4286 numarada kayıtlı olan nüshadır. Necip Asım'ın kitap hakkında verdiği bilgiler, hatta kayıt numarası bile Fatih Nüshasıyla aynıdır. Necip Asımın "Yine Nuriosmaniye Fatih kütüphanesine nakl edilen tarihi eserler içinde....."¹² açıklamasıyla tanıttığı bu nüsha öyle anlaşılıyor ki oradan da Süleymaniye Kütüphanesine gönderilmiştir.

Bunlardan başka yurt dışında olmaları sebebiyle göremediğimiz nüshalar da bulunmaktadır.¹³

⁷ F. Ethem Karatay. *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*.s.163-164.

⁸ Bk. Mehmet Yiğit. "Fütuhu'ş-Şam Tercümesi'nin Millet Kütüphanesi Nüshası Üzerine". s.185-193.

⁹ Bk. Necip Asım. "Mısırdaki Yazılmış Türkmençe Kitap" s.55-62.

¹⁰ Bk. Bursalı Mehmet Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. s.163-164

¹¹ a.g.e. s. 179.

¹² a.g.e. s. 59.

¹³ bkz. Charles Rieu, *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum*. s. 38-38. ve E. Blochet. *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliotheque National*. s. 23-24.

III. FÜTÛHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR¹⁴

KAYA Önal: Erzurumlu Darîr, Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi(Fatih Nüshası 1-75. varaklar, Serez Nüshası ile karşılaştırarak) Edisyon Kritik, Gramer, İndeks A.Ü. D.T.C.F., Türk Dili Kürsüsü, Yüksek Lisans Tezi.

YİĞİT Mehmet: Fütûhu'ş-Şâm, Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi Metin- İndeks,(Fatih Nüshası 151-225. varaklar), A.Ü. D.T.C.F., Türk Dili Kürsüsü, Yüksek Lisans Tezi. 1980-1981 Öğretim Yılı, Ankara

Lisans Tezleri¹⁵:

ALTIN, Hidayet: Fütûhu'ş-Şâm (Erzurumlu Darîr, 149b-175a) Metnin Transkripsiyonu ve İndeks, 1971, 178 s. Türkiyat Ens. 1107.

AMUCA, Hasan: Fütûhu'ş-Şâm (V. 75-100) Metin Transkripsiyonu ve İndeks, 1975, IV+50-392 s. Türkiyat Ens., T.1702.

AYDIN, Perihan: Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi, Metin ve İndeks (V. 40-60), 1972, III+250 s., Türkiyat Ens. T. 1168.

AYGÜN, Aysel: Fütûhu'ş-Şâm, Transkripsiyonlu Metin ve İndeks, (V. 175-200), 1972, 152 s., Türkiyat Ens. T.1231.

¹⁴ Mehmet Yiğit. "Erzurumlu Darîr, Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi ve Nüshaları Üzerine." s.174-178.

¹⁵ Kazım Yetiş. "Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesindeki Tezlerin Bibliyografyası." s. 265-327.

- CAN, Esat: Fütûhu'ş-Şâm, Darîr, Metin-indeks, 1970, 213 s. Türkiyat Ens., T.1091.
- ÇAKARER, Makbule: Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi, (V.58-75, Metin ve İndeks) 1972, 35+205 s. Türkiyat Ens., T. 1390.
- ÇALIŞKAN, Nurettin: Fütûhu'ş-Şâm, (275a-301b) Metin Transkripsiyonu ve İndeks, 1972, 275s. Türkiyat ens. T.1348.
- DENİZ, Muharrem: Erzurumlu Mustafa Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi(251-275), 1971, 36+94 s. Türkiyat Ens., T.1108.
- DİNER, Zekeriya: Fütûhu'ş-Şâm (125a-149b), Metin Transkripsiyonu ve İndeksi, 1972, s. yok, Türkiyat Ens., T. 1288.
- DÜVENCİOĞLU, İlyas: Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi, Metin-İndeks, (224b-250a), 1972, 334 s., Türkiyat Ens., T.1232.
- GÜNER, Ayşe: Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi, Metin-İndeks, V. 20-225, 1972, 287 s., Türkiyat Ens., T. 1169
- KIPÇAK, Zekiye: Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-ŞâmTercümesi, (V. 21-40), Metin ve İndeks, 1971, 205 s., Türkiyat Ens., T.1185.
- KIRDAL, Gülsün: Erzurumlu Darîr'in Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi, Metin ve İndeks, 1971, 260 s., Türkiyat Ens., T.1184.

IV. ÜZERİNDE ÇALIŞILAN NÜSHANIN ÖZELLİKLERİ

A. Nüshanın Tavsifi

Ayasofya 3328 Nüshası

<i>Eserin Adı</i>	Fütûhu'ş-Şâm Tercümesi
<i>Cilt</i>	1 (200/b'ye kadar I. cilt Darîr'in, 200/b'den sonrası Darîr'e ait değil)
<i>Müellifi</i>	Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer b. Vakıdî el-Medenî
<i>Mütercimi</i>	Mustafâ Darîr b. Yûsuf b. Ömer
<i>Yazının Cinsi</i>	Harekeli nesih
<i>Ebadı</i>	310x 204 [212 x125]
<i>Yaprak sayısı</i>	379
<i>Satır sayısı</i>	19
<i>Kütüphanesi</i>	Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Bölümü
<i>Kayıt Numarası</i>	3328
<i>İstinsah Tarihi</i>	Yok
<i>Müstensihi</i>	Yok
<i>Kağıdı</i>	Krem rengi, Venedik kağıdı.
<i>Cildi</i>	Kına rengi, meşin, Salbekli, şemseli, tamir görmüş.
<i>Serlevha</i>	Müzehheb.
<i>Mühürler</i>	Başta ve sonda Sultan II. Selim'in, 1/a da I. Mahmut ile evkaf müfettişi Şeyhzâde Ahmed'in mühürleri ve vakıf yazısı var.
<i>Mürekkep rengi ve süslemeler</i>	Söz başları, âyet, hadis ve Arapça mektuplar kırmızı mürekkep, diğer kısımlar siyah mürekkep.

Sonradan başka bir kalemle tashih edilmiş, sayfa kenarlarına atlanmış kısımlar eklenmiş, bazı kelimelerin de üstü çizilmiştir. Bir yerde de "o" olarak yazılmış 3. teklik şahıs zamirine yine aynı kalemle "l" eklenmiştir. Sayfa kenarlarına eklenmiş kısımlar için metnin transkripsiyonunda ve Açıklamalı dizininde satır sayısı olarak 20/a, 20/b işaretlerini kullandık.

Bizim çalışmamıza esas olan nüshanın bilgi fişinde 1-2 cilt denmesine rağmen cilt içinde yer alan bütün metin Darîr'e ait değildir. Sadece 200/a'ya kadar olan kısmı Darîre aittir. 200/a'dan sonraki kısımların Darîr'e ait olmadığını gösteren bir çok delil vardır. 1b'de birinci cild olduğu belirtilmesine, 200 /a'da birinci cildin bittiğine dair kayıt olmasına rağmen 200/b'de bir başlangıç yapıldığı halde 2. cilt olduğuna dair hiç bir kayıt yoktur. Halbuki Darîr Ayasofya 3327 nüshasında üçüncü cilde başladığını kendi ifadesiyle de kaydetmiştir. 1. ve 3. ciltlerin başlangıçlarında Darîr kendi adını zikretmiştir. Fakat 2. cilt olması gereken kısımda Darîr'in adı yoktur. 1. ve 3. ciltlerde ravilerin adı genellikle yazılır. 2. cilt olması gereken kısımda ise genellikle "rāvī eydür" kaydı yer alır. 1. ve 3. ciltlerde birçok şiir yer alır. 2. cilt olması gereken kısımda ise hiç şiir yoktur. 1. ve 3. ciltlerde çok sık geçen çeri, biti gibi kelimeler 2. cilt olması gerek kısımda yerlerini asker, nâme gibi kelimelere bırakmıştır. Dili Eski Anadolu Türkçesine, üslubu da Darîr'e ait değildir.

B. İmlâ Özellikleri

Metnin tamamen harekeli olmasına rağmen bazı nadir kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin harekelenmemiş olması düşündürücüdür. Bunların içinde "yaya ğo-" şeklinde okuduğumuz, ağız özelliği gösteren Türkçe kelimeler de vardır. Dikkati çeken bir başka özellik de kelime sonu ünlülerinin, özellikle datif ve akkuzatif hallerinin, bazı yerde belirtilmemesidir. Aynı şekilde çoğunlukla yabancı özel isimlerin aynı sayfada bile farklı şekillerde harekelenmiş olması da dikkat çekicidir, Başara - Başra, 'Ekrûme - 'Ekreme, Tüdmür - Tüdmir gibi. Diğer Eski

Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen imla farklılıkları üzerinde çalıştığımız metinde de mevcuttur. Bunlar dizinde gösterilmiştir.

C. Dili

Tercüme olmasına rağmen eserin dili çok sade akıcı ve canlıdır. Ravi isimlerinin ve şehit isimlerinin tek tek anılması, Arapça mektup, hitap ve kişilerin ağızlarından verilen ayetler, bir de sayı sıfatlarından sonra kullanılan isimlerin bazen çokluk eki alması gibi özellikler metnin tercüme olduğunu gösterir. Fakat metnin içinde yer alan " Dahı rāviler eyle rivāyet iderler kim Cebele çün kim ol gişiyi eli arķası-y-ıla urdı, şūratına urıcaķ bir gözin dahı çıkardı. Ammā Vāķidī rivāyetinde, Darīr ḥaķīr eydür, fütūhu'ş-Şām nüshalarında anı oķumadılar, işitmedük. Belī Vāķidī rivāyetinde budur kim şenānā dişlerinden dört dişini çıkardı, düşürdi, burunını yıhıdı. A'ver olduĝın yād eylememişdür."¹⁶ açıklaması Darīr'in sadece Vakidī'ye ve onun rivayetlerine baĝlı kalmadığını, dolayısıyla bu eserin tek bir esere sadık kalınarak yapılmış bir tercüme olmadığını açıkça ortaya koyar.

Sadece bir yerde Arapça bir beyt vardır. Diğer 33 manzum parça Türkçedir. Darīr bunların bazılarında "gözsüz" anlamıyla kendi mahlasını kullanmıştır. "Ḥālid yıldırım gibi sūnūsünūñ sinānı yıldırayup, kaĝan aşlan gibi añrayup ol deñiz gibi çerinün içine girdi; aç aşlan gibi dört yaña yügürdi." örneğinde olduĝu gibi yer yer nesrinde de nazmın etkisi hissedilir. Cümleleri genellikle kısadır ve ifadesinde deyimler, benzetmeler oldukça çok yer tutar.

Ç. Muhtevası

Fütūhu'ş-Şām bütün olarak halife Ebû Bekir ve Ömer devirlerinde islam orduları tarafından yapılan fetihleri ihtiva eder. Birinci cilt Ebû Bekir'in halife olmasıyla, mektuplar yazarak Arap kabilelerini savaşa katılmaya davet etmesiyle başlar. Arka arkaya dört ayrı koldan gönderilen islam kuvvetlerinin Bizans ordularıyla yaptıkları savaşlar,

¹⁶ Bkz. Metin, 148a/10-15. satırlar.

Ecnadeyn ordusuna karşı kazanılan zafer, Tebük, Dımışk ve civarındaki illerin fetihleri, Ebû Bekir'in vefatı, Ömer'in halife oluşuyla, Halid b. Velid'in kumandanlıktan azl edilmesi nihayet Yermük savaşı için yapılan hazırlıkların anlatılmasıyla sona erer. Vakalar kronolojik sırayla ve ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Her iki tarafın asker sayıları, şehit olanların adları, her iki tarafın ileri gelenlerinin birbirleriyle ya da kendi aralarındaki müşavereleri, keşişlerle islamiyet ve hristiyanlık hakkında yapılan konuşmalar, karşılıklı kurulan tuzaklar, yapılan hileler, savaşın seyriyle ilgili yorumlanan rüyalar, sonradan müslüman olan hristiyanların hikayeleri, anlaşmalar, anlaşma şartları, ele geçen ganimetler ve paylaşılması, karşılaşma sırasında ordu düzeni ve kimin hangi cenapta görevlendirildiği, ileri gelenlerden kimin kimi ne şekilde öldürdüğü, ikili meydan tutma sırasında kişilerin dövüşleri ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

METİN

(1) Hāzihi'l-cildü'l-evvel fi kışşati fütühi Şām

(2) Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

(3) el-Ḥamdu'li'llāhi rabbi'l-'ālemīne ve şalla'llāhu 'alā seyyidinā Muḥammedin ve ālihi ve şaḥbihi ecma'in (4) kâle ḥaddeşenā Ebū Bekr b. Ḥüseyn b. Süfyān en-Necvī, kâle ḥaddeşenā Ebū Bekr b. (5) 'Ubeyde, kâle ḥaddeşenā 'Ömer b. 'Oşmān b. İbrāhīm b. el-Ḥāriş et-Temimī ve Muḥammedin (6) İbn-i 'Abdullāh b. Sîr b. Rüyem el-'Āmirī ve Rabī'a b. 'Oşmān ve Yūnus b. Muḥammed el-Muzzafferī (7) ve 'Ābid b. Yaḥyā b. 'Abdullāh ve Ma'az b. Muḥammedin el-Enşārī ve 'Alī b. 'Abdullāh b. Kātāde (8) el-Enşārī 'Abdurrāḥmān b. el-'Uzeyr b. 'Abdullāh ve 'Oşmān b. Ḥanīf el-Ḥāriş (9) ve İsmā'il b. İbrāhīm b. 'Utbe b. Zübeyr ve 'Ömer b. Muḥammed b. Ebī Bekrin el-Enşārī ve Ya'kūb (10) b. Muḥammed b. Ebī Ma'sa el-Māzīnī benī Nüccār, rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in. (11) Bu cemī'isi şöyle rivāyet itdiler kim bu Fütūḥ-u Şām sözünü şıḥate irişdürdiler. (12) Kaçan Allāhu Ta'ālā Resūlî kabz olup Ḥaḳ civārına kavuşıcaḳ Ebū Bekir Şıddıḳ raḍıya'llāhu 'anhu (13) ḥalīfa oldu, müsülmānlar cemī'isi sem'an ve tā'aten didiler, aña uydılar. Bir bölük (14) 'Arab baş çekdiler, mürted oldılar, Şıddıḳuñ emrine muḥālefet itdiler. Allāhu Ta'ālā (15) müsülmānlara fetḥ ve nuşret virdi, Ol mürted olan 'Arabuñ ba'zısını katl

(1) itdiler, ba'zısı istiğfār kılup tevbe eylediler. Müsülmānlar memleket, refāhiyyet (2) buldılar, emn ü amān içinde kaldılar. Muḥālefet ider kimesne kalmadı. Cemī' Muḥammed dīnine (3) ve şerī'ate münkād oldılar. Andan soñra Ebū Bekir dāyim Resūl Cāmī'ine gelürdi. (4) Ekābir-i islām anda cem' olurlardı. Ebū Bekir menbere çıkup Ḥaḳ Ta'ālānuñ vaḥdāniyyetinden (5) ḥabar virürdi daḥı dönerdi Resūl ḥazretinuñ mübārek rūḥına şalavāt getirürdi, (6) kabrine selām virürdi.

Müsülmanlara naşihat iderdi dağı gazā kılanlaruñ sevābın (7) söylerdi. Şehidlik mertebesin şerh eylerdi. Andan soñra bir gün eyitdi: Yā muhācir (8) ve'l-enşār, raḥimekumu'llāhu, size ma'lūmdur ki Allāhu Ta'ālānuñ Resūlı naql (9) itdügi günlerde çokluk leşker cem' idüp dururdu. Şāmı fetḥ itmek isterdi, (10) pes Haq Ta'ālādan hastalık yitişdi, za'if oldı. Çün gendünüñ za'fın bildi, (11) Esāme b. Zeydi çeriye baş dikdi, becid dutup giderdi. Tā müsülmanlar Şām tarafına (12) bir göç göçdiler. Andan soñra Hazret-i Risālet hasta olıcaq yine döndiler, geldiler. (13) İmdi, bi-ḥamdi'llāhi ki, uş müsülmanlık emn ü amān içindedür. 'Arab kavmindan kimse (14) muḥālefet ider yok. Ben dilerem ki müsülmanlık çerisini cem' idem Rūma gönderem. İmdi (15) siz dağı iy ulular, yā muhācirin ve'l-enşār, ne dirsiz, ne buyurursuz, didi. Andan (16) yir yir ulular eyitdiler, yā ḥalifa-ı Resūlullāh, söz senüñdür, buyruk senüñ buyruğundur.(17) Bizden saña itā'atdür, didiler. Pes Şiddikuñ rāyın cemī' aşḥāb begendi. (18) Çün Ebū Bekir anlaruñ sözünü işitdi, du'ā kıldı. (19) Menberden aşğa indi, buyurdu, yazıcılar geldiler. Yemen beglerine, Ḥumeyre 'Arabınuñ

2b

(1) ulularına dağı Şanā vilāyetinüñ seyyidlerine bitiler yazdılar. Dükeli bitileruñ evveli (2) bu-y-ıdı kim

بسم الله الرحمن الرحيم من عبد الله بن عتيق ابن ابي قحافه الي ساير المسلمين سلام عليكم و رحمة الله و بركاته فاني احمد
 لله الذي لاله الا هو واصلي علي نبيه محمد صلي الله عليه و سلم و قد عولت و جهكم الي الشام لياخاذه ومن يدالكفرة
 لطفيان فمن اوله منكم علي تاعت الملك الجبار ثم كتب اعوذ بالله من الشيطان الرحيم انفر و اخفا فا و ثقلا و جاهدوا با
 موالكم و انفسكم في سبيل الله ذلكم خيرلكم ان كنتم تعلمون

Ol Ḥumeyr 'Arabınuñ biş ulusu var-ıdı. (9) Evvelinüñ adı Hāriş b. 'Adiy kilāl, ikincisi Neşim b. 'Adiy kilāl idi. (10) Üçüncü Numān ki aña Zī-Ru'eym dirlerdi. Dördüncüsünüñ adı (11) Muğāfir idi. Beşincisiniñ adı Duru'a idi, Zulyezan dirlerdi. Bu biş beg-idi kim (12) Resūl ḥazretine gelüp imān getürmişlerdi, şıdḳ-ıla müsülman olmuşlardı, (13) şıdḳ-ıla ve gönül-ile bey'at kılmışlardı. Resūl ḥazreti, Ma'āz b. Cebel el-Enşāriyi (14) ol ulular birle göndürmüş-idi; tā ki vara, anlara dīn şerāyitin göstere,

(15) anlarıñ içinde kâdî ola, ol yeñi müsülmânlara şeriat ögrede, Kur'ân okıda, (16) anlardan zekât mâlin cem' ide, alup Medineye viribiye. Pes Ma'âz b. Cebel (17) üç yıl kadarı, artuğ eksük, Humeyre 'Arabınıñ içinde oldı (10) ki Resül hazreti (18) vefât idicek anda bulunmadı. Çünkü Ebü Bekir biti yazdı, Humeyre 'Arabınıñ (19) ulularına viribimek diledi. Resül hazretiniñ bir ulu şahâbesi var-ıdı, aña

3a

(1) Enes b. Mâlik dirler-idi. Anı katına okudı, eyitdi: Yâ şahâbe-i Resülullâh, (2) dilerem ki seni Yemen beglerine viribiyem, ol dîni dürüst cemâ'ata varasın, (3) ol itikâdı muhkam begler birle söyleşesin, bunları gazâkıl kıлмаğa okuyasın. (4) Cümlesi yarağ-ıla geleler, ehl-i 'ayâlleri-y-ile ve evlâdları bile. Çün ol bitiyi (5) Enes b. Mâlik eline virdi, eyitdi, her ne vilâyete biti yazmak dileseñüz (6) bu bitiniñ şüretin yazalar, didi. Andan Enes yol yarağın eyledi. Hayme (7) ve bārigāh bile götürdi. İslām şancağın götürüp revāne oldı. Her yire kim (8) irerdi, karşı çıkarlardı, kondururlardı, hizmetler eylerlerdi, yine hōş (9) gönderürlerdi. Söz çok. Yemen mülkine yitişdi. Humeyre 'Arabına kavuşdılar. Hāriş b. 'Adiy kilāliye (10) habar oldı, Resül hazretiniñ şahâbesi Enes b. Mâlik geldi, (11) didiler. Çün Hāriş işitdi, ulu seyyidler birle atlandı, karşı çıktı. Geldiler, (12) görüşdiler. Öñine düşüp getirüp kondurdılar. Uluları gelür, Enes katına (13) dirildiler. Geldiler Enesüñ hizmetinde durdılar. Çün dükeli âdâb ve erkân tamâm (14) oldı, Enes Ebü Bekriñ bitisin çıkardı, anlarıñ katına okudılar. Mazmünın (15) bildiler, sem'an ve tã'a didiler. Çün ol kavm gazâ habarın işit işitdiler, şâz oldılar. (16) Pes Hāriş buyurđı, ol bitiyeye bağa bitiler yazdılar, çevre illere virdiler. (17) Andan Enes halâyıka günde iki gez va'z eyidürdi, halkı gazâyaya ve dîne râğıb (18) eylerdi. şî'r:

(19) Dökülürdi dilinden dîn şerhi
Taḥammül şabr-ıla temkîn şerhi

3b

(1) İderdi şerḥ Kur'ân-ı 'azîmi
Sehel söz şanma Kur'ân-ı 'azîmi

- (2) Kimüñ kim sözi rüşen göñli rüşen
Özi bülbül gibidür göñli rüşen
- (3) Göñül gözgüsine şaykal uranlar
Erenler sırrına sır irürenler
- (4) Olardur ma'nîye miftâh olanlar
Karañu göñüle mışbâh olanlar
- (5) Kaçan bir göñüle aydın iricek
Şafâ bahş idici server göricek
- (6) Etegin dut u şöhet kıl anuñla
Hemişe üns-i şöhet bul anuñla
- (7) Göñüllere şafâ bağışlar ol er
Ki şöhet taşı la'l ider ü cevher
- (8) Enes çün Hağ Resûlunuñ katında
Şafâlar buldı anuñ şöhetinde
- (9) Ne yirde kim oturdı şöhet itdi
Şanasın kim olara cân iletdi
- (10) Sözinden cânâ cân bağışlanurdu
Aña genc-i nihân bağışlanurdu

(11) Neşr: Çün Enes b. Mâlik dîn için ğazâ idenlerüñ ve Hağ Ta'âlânuñ rızâsı (12) yolında olanlaruñ şerhin eyledi, çün kim halâyık anı işitdiler, şâz oldılar. (13) Andan Humeire begleri Enesi göndermek ardınca oldılar. Ebü Bekrûñ (14) bitisine cevâb yazdılar. Enes b. Mâlike eyitdiler, yâ şahâbe-i Resûlullâh siz yine (15) kerem idüñ, halîfa katına varuñ, müsülmânlık çerisinden gelür diyü habar (16) virüñ dağı bize muntazır oluñuz, bir görüñüz kim Yemen çerisi nice gelür, (17) hizmetuñuza varur, didiler. Enes Medineye geldi, ol bitiler cevâbın Ebü Bekre getürdi. (18) Okıyup şâzumân oldı, ol gelen kavma muntazır oldılar. Ol yañadan (19) Humeire begleri dağı illerinde münâdi kıldılar. 'Arab diyârına çeriler bıraktılar kim

(1) māl tavar, oğul kız, ehl-i 'ayāl birle abīd birle hep dirilsünler, didiler. Çün kim (2) ol hālāyık anı işidüp şāz oldılar, cān u gönül birle cem' oldılar. Her ne kadar kim (3) leşker cem' oldı, Hümeyre 'Arabınuñ Haylarından Hāriş b. 'Adiy begler (4) ile ittifāk itdi, bir aşıl gişi kim melikler aşlından idi, gey yürekli er-idi, adına (5) Zülkelā' Hümeyre dirlerdi, pes vardılar, ol Hümeyre-i 'Arab üzerine (6) anı ulu kıldılar. Andan soñra benī Mudlec 'Arabınuñ çerisin dirdiler. Revāne (7) oldılar, anlar dağı kılavuz kodılar. Anuñ adına Kays b. Hübeyre-i Murādī dirlerdi. Zirā bu Kays b. Hübeyre-i Murādī (8) bahadur gişi idi, hem seçā'at birle ad çıkarmış-ıdı. Çün bu iki cem'-i keşire (9) birle Medīne şehrine yüz dutdılar, on biñ harb u zārb issi (10) atlu-y-ıla yürüdiler. Ol Hümeyre kavmı, Zülkelā' Medīneye geldi, ol (11) habar Medīne kavmına yitişdi. buyurdı, Ebū Bekr ol gelen halka karşı çıktılar. (12) Gendüsi ekābir-i islām birle evvel 'Ömer b. el-Ḥaṭṭāb ve 'Osmān b. Affān (13) İmām-ı Şāh-ı Merdān 'Alī ve 'Abbās b. 'Abdulmuṭṭalib, Sad ve Saīd Zübeyr b. 'Avām, (14) Ṭalḥa b. 'Abdullāh, 'Abdurrahmān b. 'Avf, Ebū 'Ubeyde 'Amirī (15) b. Cerrāḥ. Bu yaña Enşār ulularından 'Ubbade Esīd b. Zufeyre, Ma'āz b. Cebel, (16) Ebū Eyyüb Enşārī, Ka'b b. Mālik, Hassān b. Şābit, rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in. (17) Pes Şiddik bu şahābe-i kibār birle karşı çıktı. (18) o yañadan Zülkelā' Hümeyrei dağı buyurdı; 'avrat, oğlan, çeri arasında (19) seçilüp taşra çıktılar, dağı buyurdı; her birisi tonlar geydiler, silāhların

4b

(1) ārāste kıldılar, koşunların düzdiler, Resül aşhābına karşı yürüdiler. Dilediler kim (2) atlarından aşāğa ineler. Ebū Bekir komadı. Geldiler, görüştüler. Andan Ebū Bekir (3) zülkelā'a tatlu keleciler eyledi, merhabān kıldı. Birazdan gördiler ki leşker ardınca (4) mālaları, tavarları, rüzlari, 'avratları ve oğlanları hep geldiler. Pes Ebū Bekir (5) anları gördi katı şāz oldı. Andan İmām 'Alīye eyitdi, yā Ebū'l-Ḥasan (6) Resül hazreti buyurmuş-ıdı kim ol vaqt kim Yemen çerisi ev bark ve oğul (7) kız-ıla ve tavar rüz-ıla gazāya çıkalar, ol vaqt bilesin islām dīni kuvvat tutısar, fütühler (8) fetḥ olısar, iller ve iklimler açılısar, didi. Andan İmām eyitdi, belī yā ḫalīfa-ı Resülullāh, (9) didi. Hem ben dağı Resül hazretinden eyle

işitdüm, didi. Andan soñra (10) buyurdi, ol gelen gâzilere yurd gösderdiler, anları kondurdılar. (11) Andan soñra benî Müdleç kavmı yitişdiler. Ebü Bekir anlara dañı ta'zîm birle karşı (12) çıkdı, 'izzet-ile getürdi, kondurdi. Benî Tāyy 'Arabı kim Hâtem Tāy didükleri (13) oldur, bir cömerd gişi-y-idi kim ol kabiledede kopmış-ıdı, anuñ oğulu 'Ad b. Hâtem (14) Resül hazretinüñ ulu şahâbesi-y-idi, ol benî Tāy 'Arabına dañı Ebü Bekir (15) buyurdi, bir biti yazdılar, gâzāya da'vet itdiler. Çün kim ol mektüb anlara (16) yitişdi, rāzî oldılar, gâzā kıлмаğa taleb itdiler, küffâr-ıla uruşmağa rāğıb (17) oldılar. Anlarıñ bir dañı uluları var-ıdı, adına Cābir b. Sa'ıdu'l-Tāy dirlerdi. (18) Ol Cābir b. Sa'ıd didigümüz bir gişi-y-idi kim Resül hazreti 'aleyhi's-selām (19) aşhābı içinde güzide-y-idi. Tāy kabilesinden üç biñ gişi cem' idüp

5a

(1) ev barķ-ıla aldı, geldi. Anları dañı getürüp kondurdılar. Andan soñra Devs (2) kabilesinüñ kavmı cemā'at-ıla geldiler. Bu Devs 'Arabınuñ kavmı gāyet şecā'atlu kavm idi. (3) Begleri adı Ecd b. 'Ömer idi. Bahadurlıg-ıla adı meşhūr idi. Resül hazretinüñ (4) bir(belirsizlik) ulu şahâbesi var-ıdı. Adına Ebü Hüreyre dirlerdi, rağıya'llāhu 'anhu. Ol Ebü Hüreyre Devs (5) kabilesinden Resül hazreti vefātından soñra şıla-ı rahm itmege (6) gitmişdi. Ol kavm-ıla geldi. Ebü Bekir dañı aşhāb-ıla karşı çıkdı. Öñlerince (7) Ebü Hüreyre silāh-ıla bileg-ile geldiler, görışdiler. Şiddik ebü Hüreyre birle görışecek (8) silāh kuşandugına biraz tebessüm itdi. Eyitdi, yā Ebü Hüreyre kancaru azm itdün? (9) eyitdi, iy halıfa-ı Resülullāh gâzāya giderem hem Şāmuñ yimişinden yimege giderem, (10) didi. Anlar dañı kondılar. Andan soñra 'Abas kabilesinüñ gâzileri geldiler. (11) Anlara piş-rev olan Meysere b. Mesrūķ el-'Abas idi, bunuñ erligi dîn yolında (12) çok añılısardur hem 'Arab diyārında ma'rūf gişi-y-idi, anları dañı (13) kondurdılar. Andan soñra Kenārine 'Arabı geldi. Ol dañı üründü kavm (14) birle geldiler. Ulularına Fihri b. Üslem dirler-idi. Çün bu altı bölük kavm ki (15) geldiler hisāb kıldılar ki yigirmi biş biñ uruş eri var-ıdı, (16) içinde her birinüñ mālı, tavarı, ehl-i 'ayāl bile geldiler. Pes cümle 'Arab (17) diyārına velvele düşdi. melikler kulağına bu habar yitişdi ki Resül hazretinüñ (18) halıfası, Ebü Bekir Şiddik

rağıya'llāhu 'anhu, bu ƙadar leşker cem' (19) eylemiş, Ŝām feth itmege giderem diyü, ol illere ğülgüla düşdi. Ŝāmuñ naŝrānī 'Arablarından

5b

(1) ticārete mekkeye gelmiŝler idi ve medīneye dağı gelmiŝler idi, (2) Ŝām ƙumāŝından okluk getürmiŝler idi. Çün ehl-i islāmuñ bunuñ gibi (3) hareketin gördiler, yine dönüp Ŝāma gitdiler. Her ne yöreye kim geldiler, bu (4) hālden habar virdiler. Tamāmet Ŝām vilāyetine ürkü ve ƙorƙu bırağdılar. Pes Baŝara (5) ŝehrinüñ bir batrıƙı var-ıdı, adına Rūmās dirlerdi ki ƙatı bilgülü er-idi, oƙuyucu (6) yazıcı ğiŝi idi. Münzel kitāblarda mütālaa ƙılmıŝ-ıdı dağı tevārih çok (7) oƙumuŝdı. Resül aŝhābı gelüp Ŝāmı feth idecegin bilmiŝ-ıdı. Tiz melik Ƙayŝere (8) bir biti yazdı, hikāyet neydügin bildürdi. Çün bu habar Ƙayŝere geldi, Medīne (9) ŝehrinüñ peygambarı kim Muħammed b. 'Abdullāhdur, anuñ yirinde oturan ğalifası leŝker (10) cem' itmiŝ, ƙatı dirnek itmiŝ. Niyyeti ol-ımiŝ kim Rūma gele ve bizi gendü (11) dīnine da'vet eyleye. Ƙaçan rāzī olmasavuz bizi öldüre, baŝumuzu ve cānumuzu (12) ala, oğlumuzu ve ƙızumuzu esir ideler. İmdi anlar cem' olmiŝlar. Bellüdür kim (13) ne ƙadardur. Ben anı iŝitdüm, pādiŝāha bildürdüm, ğāfil olmasun, meliklerden (14) divŝürsün mülkinüñ ƙaydın yisün, didi. Çün bu sözi Ƙayŝer iŝitdi, (15) dört yaña beglerden dağı bitiler geldi, hāl neydügin bildi. Ƙayŝer (16) ol vaƙtın Anġākiyyeyi taht idinmiŝ-ıdı, dārü'l-ƙayāŝıra Anġākiyye oldı. (17) Pes Ƙayŝer beglerin, uluların dirŝürdi, meŝverete oturdılar. Andan Ƙayŝer baŝ (18) getürdi, eyitdi, ey mesih dīninüñ fārisleri ve begleri daƙisīslerin (19) bu devlet tağayyurluğından, bu memleket intiġālından, bu zıkr-i 'asākirden ki

6a

(1) uŝ cem' olmiŝlardur, gelür, hiç habaruñuz var mıdur? didi. Andan ol melikler (2) ve ulular ve müdebbirler dile geldiler, eyitdiler, yā melikü'z-zamān, sen cihān melikinüñ (3) pādiŝāhısın. Buyur, iŝidelüm, her ne buyurursan biz anı idelüm, tā ki ol (4) müŝkil iŝ ğal ola, didiler. Andan Ƙayŝer söze geldi, fikr dili-y-ile bir 'acāyib (5) söz söyledi. Eyitdi, ne 'acāyib iŝdür, dūnyānuñ avārızi dürlü dürlü. (6) Bu memleket-i dūnyāvi

bir gişide durmaz, bu devlet bir gişiden bir gişiye intikâl eyler. (7) Vakt olur ki memleket çekişürler, küremiş deve gibi birbirinün (8) öfine çökerler. Allāhu Ta‘ālānuñ dilegi) kimün ile ise mülk aña musahhar olur. (9) gāh olur ki şāhib-da‘vet peygāmbār zāhir olur. İmdi vakt (10) iktizāsı anı takāzā kıldı, bir şāhib-Ḳur‘ān cihāna musallaḫ ola, anuñ (11) heybeti, şalābeti, mağrıba, maşrıka ḫola, hem ol şāhib-Ḳur‘ān, şāhib-ḫüccet (12) ola. Hüccetin ilerü ilede, dav‘i-yi nübüvvet ide hem şāhib-seyf ola ve daḫı (13) ḫulāşa-ı benī ādem ola, anuñ şevketi āli ola. Cemī‘ münzel kitāblarda (14) şöyle ḫabar gelüp durur ki eger öñ eger soñ anuñ çārḫı muteber (15) olupdur, ammā ol ḫabarlar ki virmişlerdi, bellü bilenler ol bilmezlere bildürmişlerdi ki (16) hem şāhib-da‘vet ola. Uş ol bu Muḫammed b. ‘Abdullāhdur ki (17) Mekkede zuhūra geldi, ‘Arab diyārın musahhar itdi, hem dav‘i-yi nübüvvet itdi, (18) sözün kılıc-ıla ilerü iletdi. Andan soñra gendüye imān getürenler (19) ittifaḫ ideler, anuñ sünneti yolına gideler, anuñ ḫükmini mağrıba, maşrıka maşrıka

6b

(1) ileteler. Bu cemī‘ münzel kitāblarda añılmışdur daḫı bellü bilenler bu şāhib-Ḳur‘ānın (2) sırrın ve seyrin ve seyrin bilmişlerdi, didi. Andan soñra İncil gılıminuñ (3) ‘ālimleri ve kıssısları, ulu ruhbānları Ḳayşerüñ sözine cevāb virdiler.(4) Yā melikü'z-zamān, ol peygāmbār ki āḫır zamānda zuhūra geliserdür, ‘İsā (5) peygāmbār beşāret itmişdür, anuñ şifātını İncil kitābında bildürmişdür, (6) size neden ma‘lüm oldı kim ol peygāmbār bu Muḫammed b. ‘Abdullāhdur? didiler. (7) Ḳayşer ol gişiye cevāb virür, şı‘r:

- (8) Eydür iy aql-ı mükedder ḫavm siz
Ne sebebden böyle nādānsız aceb
- (9) Nişe nāḫış oldı ‘aḫluñuz ḫamu
Gendü fehmüñüz bilüñüz oldı çab
- (10) Ol sebebden mülke irişür zevāl
Mülkümüze mālīk olısar ‘Arab
- (11) Tağyir olmayınca ḫuluñ niyyeti
Bir ḫulı hiç ḫahr ḫılmadı çalab

- (12) 'İlme lāyık aql < u > fehm < ü > fikri yok
Rütbete lāyık gerek ehl-i rüteb
- (13) Dini dünyāñuza ālet itdüñüz
Dünyā seven āhırat itmez taleb
- (14) Māliki mülkinden ayıran nedür
'Aql u 'ilm ü ol işe olur sebab
- (15) Dükelüñüz gaflet içinde qalup
İşde milki elden alısar seleb
- (16) Göñlüñüzüñ kör olduğın görüñ kim
Güneşi istemezsiniz illā şeb
- (17) Ancılayın bir ulu peygāmbarı
Ol degüldür diyisersiz şimdi hep
- (18) Ol nişānlar kim didiler haqqına
Kağısını bize göstermedi rab
- (19) Ayı gökde iki şak itmedi mi
'Arşa ağup olmadı mı müntahab
7a
- (1) DİNİNİ KILICI BİRLE BILDÜRÜP
Çok vilāyet feth idüp kıldı harab
- (2) Hem şecā'at<i>le seyfin seyl idüp
Heybetinden oldu dünyā mużtarib
- (3) 'İlm ü hilmin şabr < u > şükürin gördiler
Bildiler kim çāre oldur muķterib
- (4) İşde aşhābı soñıñda cem' olup
Dünyāyı dutar degül Şām u Haleb
- (5) Heybet odın yandurısarlar bular
Biz oluruz ol oda yanan haţab ¹⁷
- (6) Uruşuñ aşlın bular añlayısar
Şanmañuz bilmez kavumdur Haq çalab

¹⁷haţab şeklinde yazılmış.

(7) Ben anuñ vaşfın kaçan ide bilem
Anuñ-içün otururam beste-leb

(8) neşr: Çün kim Kayşer bu cevâbı viridi, ol cemâ'at kim anda hâzır (9) olmuşlardı, dükeli bu geleceyi işidüp 'acebe kaldılar. Andan soñra Kayşer ulularından (10) rây-ı tedbir istedi. Ol melikler kim anda hâzır olmuşlardı yir öpdiler, yâ melikü'z-zamân (11) tedbir, mudâra, aql, fikr ü firâset, düşman def eylemek selâtinlerüñ (12) işidür. Biz senüñ elüñ altında kuluñuz. Bi-hamdi'l lâhi ulu pâdişâhsın, (13) çerüñ çok, kullaruñ öküş, mâluñ çok. Hicâz 'Arabı kimdür kim çeri 14) divşüreler. Bir avuç hıfât 'Arab, aç, yalıncaç kavmdur. Şamuñ ni'metine tama' (15) kıldılar, yimişin yimege heves eylediler. İmdi siz dañı bir iki kuluñuza bir nice (16) çeri virüñ. İl ucına varsunlar, yazlasunlar kışlasunlar, ol 'Arab halkın (17) ok-ıla şişlesünler her birine heybet gösdersünler. Ol gelen dirindü (18) 'Arablar çün meliküñ heybetini göreler, qarınca gibi inlü inine gireler, (19) didi. Çün bu sözi işitdiler dükeli begendiler. Hem Kayşer dañı maşlahat

7b

(1) gördi, begendi. Ol sözi söyleyenin birisi Kayşere yakın beglerinden idi. (2) Anuñ adına Talik dirler idi. Bir kardeşı dañı var-ıdı Cercis dirlerdi, hem (3) bahadur er-idi. Pes Kayşer Talikaya bağıdı, eyitdi, çün bu tedbiri siz itdüñüz, yine (4) bu işi siz başaruñ, didi. Dañı ne kadar çeri dilerseñüz aluñ, didi. Çün (5) Talik anı işitdi, eyitdi, yâ melikü'z-zamân zamân 'Arab milkine yakın yirde iki (6) gişimüz vardır ki anlar 'Arab diyârınuñ yakınında olurlar. Birisi Şarta (7) vilâyetinüñ melikidür ki aña Levkâ b. sem'an dirler dañı Gaze ve Remle meliki (8) Şalabşâdur. Ol iki begi bile alalum didiler. Pes Kayşer melik buyurdı, ol (9) iki melike biti yazdılar. Taliki ol çeriye baş koşdı, er eyüsinden (10) seksen biñ gişi koşdı. Çün Gaze ve Remle meliki katına (20) geldiler, Şalabşâ, Gaze meliki ve şarta meliki Levkâ b. Sem'an Talik katına (10) hâzır oldılar. (11) Bundan soñra Ma'anvilâyeti vilâyetine çıkıldılar. 'Azmi Tebük kal'asına kıldılar, zira bu (12) Tebük kal'ası Rüm meliki elinde-y-idi, Kayşerüñ hükmi ol vaqtın aña (13) degin geçerde. Faşl. Çün biz bu yaña

müsülmānlık çerisi hikāyetine (14) geledüm. Çün kim Ebū Bekr müsülmānlık çerisin cem' eyledi, Şāmı feth itmege (15) yarağ eyledi, eks er halk ehl-i 'ayāli gelmişler idi. Himmetlerin aña dutmuşlar idi (16) kim Şām vilāyetini karañulıkdan açalar, bākī ömürlerin ol (17) illerde geçüreler. Çün bir kaç gün eglendiler, alıkların ve yarağların tamām (18) kıldılar, pes ulular bir yire geldiler, dirilüp Ebū Bekir kıatına cem' oldılar, (19) meşveret itmege oturdılar. Evvel kim söyledi, Yemen 'Arabından, Murād

8a

(1) kabilesinden Kays b. Hübeyre-i Murādī-y-idi. Ol eyitdi, yā halīfa-ı Resūlullāh, kıtlu buyruğunı (2) müsülmānlık vilāyetine çün kim yitişdi, yemen begleri, Humeyre 'Arabınunı (3) uluları bitünı okıdılar, buyruğunı dutdılar. Ğazā kıılmağa okumışsın, Şām (4) vilāyetini feth itmege gelünüz, dimişsin. Cemī' ulular, begler anı işidüp (5) sem'an ve tã'a didiler, andan cān u gönül birle müsülmānlık çerisine (6) baş kıldılar. Ammā yā emir, bu ğalaba kim cem' olduk, tavarumuza alık (7) ve halāyıkumuza ulufe eksükdür. Medīne şehri vilāyeti bilürsüz kıtılık (8) vilāyetidür. İmdi ol gönderecek yire bizi gönder, didiler; yāhūd (9) yine destür virgil yirümüze gidelüm didiler. Andan Ebū Bekir baş (10) kıaldurdu, eyitdi, yā yemen uluları, müsülmānlık leşkerinün muqaddemleri, ben (11) sizi egledüğümüñ sebebi oldur kim dağı girüden gelen (12) kavmuñuz gele, size irişe. Çün siz eyle dilersiz ben dağı sizi göndereyin, (13) didi. Pes Resūl Hāzretinün Mescidinden kııkdı, 'Ömer b. el-Hattāb (14) ve 'Osmān b. 'Affān, 'Alī b. Ebī Tālib, Sa'd b. Ebī Vakķāş Zeyd b. Zübeyr b. 'Avām (15) kamu aşhābe-i muhācirin ve'l-enşār Yemen begleri-y-ile bir tulp (16) oldılar, yayak Medīne şehrinden taşra kııkdılar, ol kıonan leşkerdin yaña (17) yürüdiler. Çün Ebū Bekir ol leşkerin ğalabasın ğördi, (18) sevindi. Ol şāzılıkdan tekbir getürdiler. Çün ulular anı işitdiler (19) bile tekbir getürdiler. Ol āvāzlar tağlara ve taşlara ve derelere yayıldı.

8b

(1) Ebū Bekir şükr eyledi. Andan mekke şehrinde beni Ümmiyeden Harb oğlu Şahr (2) dirlerdi ki adı Ebū Süfyān-ıdı, Resül hazretinüñ siresinden Ebū Süfyānuñ hikāyetleri (3) iñen çokdur. Cāhiliyyet zamānında Mekkenüñ sultānı sultānı-y-ıdı. Resül (4) hazretine çok cefālar eylemiş-idi. Şoñra müsülmān oldu, oğlanları dañı bile (5) islām dininüñ diregi oldılar, hayli yardım kıldılar. Ulu oğluna Yezid b. Ebī Süfyān (6) dirlerdi, hem Resül hazretinüñ Ebū Süfyān kayın atası-y-ıdı. (7) Gendü dañı iki oğlı dañı kātib-i vahy idi. Müsülmānlıguñ ol (8) dirnegi vaqtında ulu oğlı Yezid Medine şehrinde bulundu, Ebū Bekir ol Yezidi ilerü (9) okıdı, zira ol Kureşden idi, Mekke şehriniñ abtallarından birisi bu-y-ıdı, (10) hem Resül hazretine kavm olurdı, hem yazıcısı-y-ıdı, hem uğurı hayırlı, (11) kolı kuvvatlı er-idi. Bunca yirlerde şinanmış gişi-y-idi. Pes Ebū Bekir ol (12) gişiye, Yeziddür, ürüñdi erenlerden biñ gişi virdi, islām sancağlarından (13) bir sancağ kim Resül hazreti ğazāya atlanıcağ ol sancağı bile alurdı, (14) ol sancağı Yezidüñ eline virdi, islām leşkerine anı kulavuz kıldı. (15) Andan şoñra bir er dañı var-ıdı, aña Rabī‘a b. ‘Āmir dirler idi, (16) Resül hazreti öñinde çok ğazā kılmış-ıdı, erlik-ile ma‘rūf olmuş-ıdı. Ebū Bekr (17) aña dañı biñ gişi işmarlamışdı, din sancağlarından aña dañı bir (18) sancağ virdi, Yezid birle anı yoldaş kıldı. İllā Yezid b. Ebī Süfyānı (19) ol çeriye baş kıldı, eyitdi, bu Rabī‘a b. ‘Āmir gey erliklü erenlerdendür,

9a

(1) sen¹⁸ anı ‘aziz muhterem görgil, anuñla tanışğıl zira aşlı ulu aşıldur, hem gendü (2) dañı muqaddem erenlerdendür, didi. Pes ol iki biñ gişi yarağların kıldılar, andan Ebū Bekr-ile (3) ve aşhāb-ıla vedā kıldılar. Ebū Bekir dañı ulu şahābeler-ile anları gönderdi. çıkdılar, (4) yayağ yürüdiler. Rabī‘a ata binmedi Zeyd b. Ebī Süfyān eyitdi, yā halifa, revā (5) degüldür kim biz at-ıla, siz yayağ yürüyesiz, didi. Çün Ebū Bekir anı (6) işitdi, ağladı, eyitdi, şi‘r:

(7) Şiddik eydür iy mücāhidler yürüñ
Hāşıl olısar maķāşıdlar yürüñ

¹⁸ dirsın şeklinde yazılmış.

- (8) Yol sizüñdür fi'l sizüñ iş sizüñ
Din yolında cünbîş dizgin sizüñ
- (9) Siz olardansız ki cân terk itmege
Uş gidersiz rāyigān terk itmege
- (10) Dünya 'ıyş terk idersiz din için
Din ehli dünyada temkîn için
- (11) Siz varursız dini a'yān kılmağa
Nefsüñüzi dine qurbān kılmağa
- (12) Qanumuzda ğarq olalum biz diyü
Din için evvel biz ölelüm diyü
- (13) Dini dünyādan di kim yeg gördüñüz
Hem 'ayāl ü māl terkin kılduñuz
- (14) Pes muqadder oldı ululuq size
Gelmeyiserdür hiç ululuq size
- (15) Bağladuñuz bilüñüzi gitmege
Dine düşman olanı qahr itmege
- (16) Siz gidersiz ilüñ Şāmı açmağa
Küfr ehli din elinden kaçmağa
- (17) Haq Ta'ālā atuñuzuñ tozına
Yıldurumdan na'lınıñ yılduzına
- (18) And içiçek ulu durur cāhuñuz
Kim sizi tazim ider Allāhuñuz
- (19) Biz yayaq yol yürisevüz ğam degül
Kim şehid olsa aña mātem degül

9b

(1) Neşr: Yezid b. Ebî Süfyān Ebū Bekirden öğüt işitdi, eyitdi, yā ḫalīfa-ı Resūlullāh, (2) dilerem ki baña öğüt viresin, naşihat idesin. Bu seferümüz (3) içinde nice deprenmek gerek, nice hareket itmek gerek, ya neden ihtirāz (4) itmek gerek, bu cümlesin bize eydesin, didiler. Ebū Bekir söze geldi, ol (5) ulu şahābeler cemī' durmuşlar idi, egerçi ki Yezide söyledi,

veli (6) cemî' aşhâba naşihat bile eyledi. Ğazāya varanlar nice itmek gerek ve neylemek (7) gerek bildürdi. Andan Ebū Bekir eyitdi, yâ Yezîd, kaçan kim selâmatlıĝ-ıla yola giresin, (8) yürüyesin, ive ive yürimeñ, za'iflerüñüzi gözedüñ ve kullarüñüze (9) katı söylemeñ. Her bir meşâlih kavmuñuzla tanışuñ. Dāyimā ğazā sözlerin (10) çeriñe söyleyi durĝıl, şehidlik mertebesin kavmuña bildürĝil. (11) Kaçan kâfir vilâyetine irişecek karañu gice içinde aķın itmeñüz, (12) ĝârete meşĝül olmañuz. Tıfl oĝlancuķları öldürmeñüz, 'avrat (13) ĝalâyıķlaruñ kanın dökmeñüz, kocaları öldürmeñüz ĝayvân-ı cānavaruñ (14) siñirin kırmañuz daĝı yemiş aĝaçlaruñ budakın kesmeñüz, ekinlere (15) od biraķmañuz, keliseleri virân eylemeñüz. Keşişleri öldürmeñüz, anlardan (16) ĝarrâc almañuz, kitâbların yırtup yandurmañuz, didi. Andan (17) Rabî'a b. 'Âmir baķdı, eyitdi, yâ ibn-i 'Âmir, şecâ'atüñi belürdüp şecâ'atüñi (18) gösder, islâm dininüñ nāmūsın sakla. Şöyle itĝil kim eyü (19) aduñ müsülmânlık içinde söylensün, didi. Bunlara vedâ kıldı. Ğalîfa ol

10a

(1) şahâbeler birle Medîneye geldi. Bu yaña Yezîd b. Ebî Süfyân yaraĝın kıilup revâne (2) oldu. Çün kim Yezîd yürüdi, illâ katı yürüdi. Rabî'a eyitdi, yâ emir, ĝalîfa (3) naşihat kılduĝunda eyitdi kim arķun arķun yürüñ kim cemâ'atuñ za'ifi (4) var, kavisi daĝı var, didi. Yezîd eyitdi, ne'am yâ aĝı, bilürem eyledür ki dirsiz (5) ammâ bilürem Şiddik ardumuzca yine çeri gönderiserdür. Eydürem, biz ilerürek (6) aşalum, üç dürlü devlet bize ĝaşıl olsun, direm. Birisi Allāhu Ta'ālānuñ rızası, (7) birisi Ebū Bekirüñ ĝoşnüdluĝı, üçüncü evvel ĝanîmete biz irişelüm, dirin. (8) Rabî'a eyitdi, yaĝşı rāy kılmışsın. Pes andan sürdiler, Vādî-yi Akrā'a geldiler ki (9) Akrā'adan Tebüke göçeler, Tebükden Cābiyeye varalar, andan Dımışķ şehrine yitişeler. ĝâle (10) ĝaddeşenâ Rifā'a b. Mu'ammer 'an ceddihi Yāsir b. ĝuşeyn. Bu ulular ki rāviler (11) gerçekleridür, rivâyet iderler kim Yezîd b. Ebî Süfyân ve Rabî'a b. 'Âmir islâm leşkeri (12) birle Tebük ĝal'asına yitişdiler, evvel on sekiz biñ ĝişi kim Rüm leşkerinden (13) 'Arab diyârına girmişler idi, anlardan öñdin müsülmânlık çerisi üç ĝün ilerü (14) Tebük ĝal'asına irdiler. Çün biraz diñlendiler, yaraķların itdiler, dilediler ki dördüncü (15) ĝün göçeler,

Câyibe şehrinden geçelerdi, Dımışk tarafına yürüyeler. Nāgāh anı (16) gördiler kim Rūm leşkerinüñ tozu görindi, qaravul belürdi. İslām (17) çerisi çün anı gördiler, Yezid b. Ebî Süfyān ve Rabî'a dağı bir nice ulu begler (18) danışık itdiler, maşlahat anı gördiler kim Rabî'a biñ er birle bir arada gizlenüp (19) Yezid b. Ebî Süfyān biñ gişi birle qarşu yürüye, egerçi az çeridür ve eger

10b

(1) çok ise dağı gendüzün anlara ura. Hem anuñ gibi itdiler, Rabî'a (2) gendü kavımı-y-ıla vardı bir yirde gizlendi, buşuda durdı. Yezid dağı gendü (3) kavımın ögütledi, eyitdi, şi'r:

- (4) Eydür iy aşhâb u ahhâb-ı Resûl
İy güzide kavm aşhâb-ı Resûl
- (5) Kuşanuñ gayret kuşağını kamu
Din yolında himmet idüñ iy 'amû
- (6) Yüregüñüz berk idüñ aşlan gibi
Urış idüñ Rüstem-i destân gibi
- (7) Cānuñuzı terk idüñ din yolına
Himmetüñüz berk idüñ din yolına
- (8) Çün gazāya sızsiz evvel yürüyen
Havf-ıla olur müşkil yürüyen
- (9) Din yolında himmeti ayırmañ yürüñ
Cān u baş u ömr kayırmañ yürüñ
- (10) Düşmanuñ zahmına qarşu duruñuz
Siz dağı din düşmanını uruñuz
- (11) Ola kim yüz aklığı hâşıl ola
Cānumuz peygāmbara vâşıl ola
- (12) Bu ikiden birisi olur yakın
Her kime olursa bu şaddik yakın
- (13) Ya olur küffār elümüzde telef
Biz buluruz 'izzet ü ni'met şeref
- (14) Ya şehidlik mertebesin buluruz

- Bu ikiden biri olur bilürüz
- (15) Ol iki hâl dahı hōş hâlet durur
Şehîd ölmek dîne gey âlet durur
- (16) Çünkü öñdin bize oldı bu naşîb
Şöyle idelüm ola rāzi habîb

(17) Nesr: Andan Yezîd b. Ebî Süfyân biñ gişisin yarağ-ıla aldı düşmana
(18) karşı yürüdi, ol yañadan küffâr dahı Tebüke yakın geldiler. Ol çeriye baş olan (19) kâfir çerisinden dört gişi-y-idi. Birisi Nâtalîk kardaşı Cercîs idi,

11a

(1) birisi Levkâ b. Sem‘ân-ıdı, birisi Baṭrîk-ıdı, dördüncüsü ‘Arvat b. ‘Aşkalân (2) meliki Tayşân-ıdı. Her bir melik kavmı-y-ıla şancaqları dibinde durmuşlar idi. Atı (3) tonlu ve gendü tonlu idi, şaf bağlamışlar idi. Çün nazar itdiler, müsülmânlık (4) çerisin az gördiler, gülüşdiler, eyitdiler, işbu çeri midür gelüp bizüm ilümüzi (5) alan ve vilâyetümüzi ürküden, didiler. pes Nâtalîk gendü kavmindan bir münâdiye (6) buyurdı, eyitdi, yüri, çağırup eyit ki yâ ehl-i şalîb uş bunlardur, dînüñüzüñ (7) düşmanları. Geldiler, ilüñüze girmek isterler, sizi öldürüp oğuluñuzu, (8) kızuñuzu esir itmek isterler. Begümüz Erâkîl Mısırkîl Kayşer, sizi begenüp (9) gendü leşkerinden güzide kıldı, viribidi. İmdi siz dahı şöyle idüñüz ki (10) şalîb hürmetin yerine getürüñ, Hicâz ‘Arabınuñ şerrin ehl-i şalîb üzerinden (11) def idüñ, didi. İmdi yarağ-ıla müsülmânlık çerisine hamle idüñ. Çün (12) ol kâfirler kılıçların çeküp kalkanların yapınup islâm leşkerine depindiler, (13) Yezîd dahı buyurdı tekbîr getürdiler, kâfirler üzerine depindiler. Evvel (14) şâf getürdiler, süñü rümh birle sine deşdiler, hindi kılıçlar birle billerin biçdiler, (15) sancaqların birbirinden ayırdılar. İkiledin Rûm begleri gayretlendiler, bir dahı kıvanup islâm (16) çerisi üzere heybet gösderdiler. Anı gördiler kim Rabî‘a b. ‘Âmir (17) ol biñ gişi birle busudan çıka geldi, Nâtalîkuñ ‘alemi üzerine çokdılar. (18) Pes Rabî‘a b. ‘Âmir Nâtalîkuñ ‘alemin yire bırağdı, (19) süñü-y-ile Nâtalîkı dahı yıkdı, atdan. Başın kesdi, süñüye sancdı,

11b

(1) ālāyın tağıtdı. Kāfirler anı göricek göñüllerine korku düşdi, derhāl (2) kāfirden iki biñ gişi toprağa düşdi, sāz u silāh ölüden diriden yire (3) düşdi. Çün kāfirler çerisi ol heybeti gördiler, şınup kaçmağa yüz (4) dutdılar. Kāle'l-Vākıdī rahmetu'llāhi 'aleyhi haddesenā 'Ömer b. 'Osman 'an ceddihī (5) Sa'id b. Yerbū' 'an bihi Mu'mel b. Muḥammed 'an ceddihī İbrāhim b. ḥāriş (6) 'an ebihī Müslim 'an ceddihī Şeddād b. Üveys. Pes bu rāviler eyle rivāyet iderler kim (7) Rabī'a b. 'Āmir çün ki Nāṭalīkī öldürdi anı görüp Rūm çerisi sınıkdılar (8) ma'reke yerinden biraz ilerü vardılar. Müsülmānlık gendü kavmin istediler (9) gördiler kim yüz yigirmi gişi şehid olmuş. İslām leşkerinden ölen kavm Yemenlü-y-idi. (10) Biraz añaru vardılar, durdılar. Nāṭalīk kardaşı Levkā b. Sem'ān, 'Azze (11) meliki Şalbeşāyı ilerü okıdı, çerinüñ muḳaddemlerin divşürdi, eyitdi. yā kavm, katı (12) ḥacil ve şermesār olduk, nāmūsumuz şındı. Nāṭalīkī öldürdiler, nice (13) gişilerümüz kırdılar, beni mecrūḥ itdiler. Maḥzūn ve maḥhūr niye dönüp (14) ḳancarū gidelüm? Yā ne yüz-ile melikūñ ḳatına varalum? Ne hüner işledük, diyelüm? (15) İmdi işbu arada ölmeklik yigrek ola, didi. Ol ulular eyitdiler, pes yā emir, (16) yā nice idelüm? didiler. Cercis eyitdi, gelün, yine dönelim. Şecā'at, delirlik (17) ilerü dutalum; düşmana karşı çadırlar, ḥaymeler ḳuralum; oturalum. Çün irte (18) ola, şaliblerümüzü götürelüm, yüriyelim. Ya bir uğurdan helāk olavuz, (19) yaḥūd düşmandan intikām alavuz. Biz evvel düşmanı göricek gözümüze ḥör

12a

(1) görindi. Az çeridür, didük, itibār eylemedük, gāfil olduk. Erenler gibi cenge (2) girişmedük. İmdi, bu kerre şir-āne duralum, dīn nisbetin idelüm, didi. Ḳal'an (3) ulular daḥı bunı maşlahat gördiler, çadırlar ḳurdılar, büngāhlar dutdılar, ḳondılar. (4) Bu yaña müsülmānlar daḥı ol şehidlerüñ namāzın ḳıldılar, defn itdiler. (5) Olaruñ silāhların aldılar. Pes Cercis buyurdi, naşrānī dininde olan (6) 'Arablardan bir 'Arab okıdılar ki aña Ḳadāḥ b. Vāyile Tenūḥī dirler idi. Aña eyitdi, (7) yā Ḳadāḥ, durmağıl, ammūñ oğlanlarınıñ ḳatına varğıl, ya'nī müsülmānlık çerisine

(8) vargıl. Anlardan yaña bir 'âkıll gişi, bilgilü er alup gelgil, söyleşelüm, (9) didi. Pes Kadâh durdı atına bindi, müsülmânlık çerisine geldi. Evs cemâ'atından (10) bir iki gişiyi ilerü okudı. Eyitdiler, ne gişisin? Eyitdi, beni Rüm begleri viribidiler, (11) sizden bir 'âkıll gişi isterler, tâ ki bu çerinüñ ahvâlin söyleşeler, didi. Çün bu habarı (12) işitdiler, varup Ebü Süfyân oğlu Yezîde didiler. Rabî'a eyitdi, ben varayın, söyleşeyin, (13) didi. Yezîd eyitdi, korqaram seni göndermege, zîra dün sen anlaruñ (14) ulu meliklerin öldürdüñ. Ben seni yaluñuz anlaruñ arasına viribisem (15) nice ola, didi. Rabî'a eyitdi, Allâhu Ta'âlânuñ kavlı budur kim Qul len (16) yuşîbenâ illâ mâ keteba'llâhu¹⁹ el-âyet. Ammâ Rabî'a eyitdi, ben anlaruñ (17) qatına varıcaq siz çeriye buyuruñ kim cemî' yaraq-ıla hâzır olalar, beni gözedeler. (18) Qaçan bir harb zarb olıcaq hamle ideler, didi. Pes durdı, atına bindi, yaraq-ıla (19) Rüm çerisine geldi. Çün Çercisüñ haymesi öñine geldi, Kadâh eyitdi,

12b

(1) yâ a'râb, atıñdan aşğa ingil, melikler hürmetin yerine getür getürgil, didi. Rabî'a eyitdi, (2) hâşâ ve kellâ ki ben atumdan inem, ya dañı eneçek degülem. Meger ki meliküñüz öñinde (3) inem, râzî olursañuz. Eger yok dirseñüz yine dönerem, didi. Zîra beni siz (4) okuduñuz, ben gendü dilegümile gelmedüm, didi. Pes bu sözi Kadâh Çercise bildürdi. (5) Eyitdi, gerçek eydür, koñ, anı dilegi-y-ile. Nice gerekse itsün, didi. Pes bu (6) sözi Rabî'aya bildürdi. Ol dañı atı-y-ıla Çercisüñ haymesi öñine degin (7) geldi dañı atından aşğa indi, atınuñ inanın qolına geçürdi, süñüsün yanına dikdi, (8) iki dizin çökdi, kılıcın biraz qınından çıkardı, oturdı. Ol yañadan müsülmânlık (9) emiri Yezîd buyurdı ki silâh kuşandılar, atların inanın ellerine dutdılar, bir (10) işârete muntazır turdılar. Ol yañadan kâfir begi Çercis baş kaldurdılar, Rabî'aya (11) söyledi, yâ bedevî, ne maşlahat idi kim gendü hâlüñüzden vâkıf degülsiz, (12) hâlüñüzi bilürsiz kim cemî' mañlûqātuñ açı yaluñı za'îfisiz. Ve dañı (13) Rüm çerisin ve bizi bilürsiz kim 'İmlâk aşlındanuz, Aşfar b. 'Ays (14) İshâk peygâmbaruñ aşlındandır. Harb u zarb bizüm işümüzdür, dañı

¹⁹ Tevbe Süresi, 9/51.

'izz ü (15) devlet bize gelmişdür. Bizüm kolumuz kuvvatlu, yürekümüz heybetlüdür. (16) Melikümüz meliki Hiraķıl ayşerdür, leşkeri bî-ķıyâsdur. Siz nite bizden (17) orķmaduñuz, 'Irâķ melikine, Anüşirvân oğlanlarına gitmedüñüz, (18) çeriñüzi Farsili iline iletmedüñüz? Evvel kim cem' olduñuz, çeri dirdüñüz, (19) bizüm üstümüze geldüñüz, eyidüñ! Maķşüduñuz nedür, ne istersiz, didi.

13a

(1) Rabî'a b. 'Āmir baş aldurđı, eyitdi, size ma'lümdur ki bizüm peygābarumuz (2) Mekkî Medenî²⁰ Hāşimî Muḥammed b. 'Abdullāhdur, 'aleyhi'ş-şalavātu ve's-selām. (3) 'Arab içinde zuhūra geldi, Resūlu Rabbū'l-'ālemīn, ḥātemü'n-nebiyyīndür, didi. (4) Cercīs eyitdi, hem anı bize Mesīḥ ḥabar virmişdür, didi. Ammā ol gendü (5) avmına gelmişdür, ğayrı avma degül. Şöyle kim gendüden <evvel> gelen (6) peygābarlar daḥı gendü avmına gelüp durur, ayruķ vilāyetler avmına gelmediler. (7) Bu peygābar ki Ḥicāz vilāyetinüñ 'Arabın da'vet itmege gelmişdür, (8) alan millete ḥükm yoķdur, didi. Rabî'a eyitdi, Haķ Ta'ālā bu peygābarı mekke (9) şehrinde vücūda getürdi, anı biş dürlü 'aṭā-y-ıla alan peygābarlar üstine iḥtiyār (10) eyledi. Ol biş 'aṭānuñ birisi budur ki kāffe-i ḥalāyıķa (11) peygābar ola, cinn ü ins gendü dīnine da'vet ıla. İkinci oldur kim (12) anı şāḥib-seyf ılmışdur; gerek kim islām dīnin ılıc-ıla bildüre; her kim (13) anuñ sözin işitmeye, buyruğuyla iş itmeye, anı öldüre; mālın ğāret (14) ıla. Bu sebebden ötüri anuñ yerinde ḥalīfa olan müsülmānlık çerisin cem' (15) itdi, uş Şām iline viribidi ki Rūm milkin islām dīnine da'vet (16) ideler, eger işitmeyeler, öldüreler, mālın yağma ideler, didi. Çün Cercīs (17) anı işitdi, eyitdi, nişe acem iķlīmine varmaduñuz? Bu aşdı kim bize ıldıñuz, (18) anlara ılmaduñuz, didi. Rabî'a eyitdi, bu iş biz gendümüzden işlemedük, (19) didi. Allāhu Ta'ālā buyruğıyla işledük. Cercīs eyitdi, Allāhu Ta'ālā buyruğı

13b

²⁰ Mekke-yi Medine-yi şeklinde yazılmış.

(1) nenün gibidür, didi. Baña bildür, bileyin, didi. Rabî'a eyitdi, Hâk Ta'âlâ gendü peygâmbarına (2) ki Muhammed Muştafâdur, 'aleyhi's-selâm, Qur'an viribidi. Anuñ içinde şöyle buyurdi kim (3) yâ eyyühe'l-lezine âmenü kâtilu'l-lezine yelünekum mine'l-küffâri ve'l-yecidü (4) fikum gîlzeten²¹ el-âyet. Çün kim Cercis Rabî'a dilinden Allâhu Ta'âlâ (5) kelâmın diñledi, ma'nisin añladı, eyitdi, ya'nî Allâhu Ta'âlâdan sizün üstünüze (6) kitâb mı münzel oldu, didi. Rabî'a eyitdi, ne'am, bizüm peygâmbarumuza Hâk Ta'âlâdan (7) kitâb indi, adına Furkân dirler, nite kim 'İsâ peygâmbara İncil (8) kitâbı indi. el-hâk Çercisün göñline qorqu düşdi, Qur'an heybetinden (9) serâsime oldu. Pes şulh bâbından söz açdı, söyledi, eyitdi, yâ eḡâ'l-'Arab, (10) hiç elüñüzden gele mi kim qonşuluk hâkın yerine getüresiz, bu müşkil (11) işleri şulh-ıla bitüresin. Ben daḡı ne kadar gişi geldüñüzse her birüñüze (12) bir mişkâl kıızıl altun ve birer ölçek buğday vireyin ve çerifüz begine (13) yüz mişkâl altun ve yüz ölçek buğday vireyin, didi. Gelün, bizümile şulh (14) eyleñ, hem qonşılık hâkın yirine getürün. Olan oldu giden gitdi, aña irmege (15) çâre yokdur. Gelün, barışlık idelüm, hem siz daḡı dönün, ilüñüze gidün, (16) biz daḡı gidelüm, didi. Rabî'a eyitdi, bizüm dinümüzün hükmi, buyruḡı (17) bunuñ gibi degüldür ki sen dirsın. Ammâ Hâk Ta'âlâ bizüm peygâmbarumuza (18) şöyle emr idüpdür kim cemî' milleti islâm dinine da'vet idevüz, eger (19) müsülmân olsalar ḡoş, eger olmaz-ısa ḡarrâc vireler daḡı müsülmânlıḡun

14a

(1) eli altında olalar, islâm dininün buyruḡı içinde olalar. Eger râzî (2) olmazlarısa kıılıç birle şeriat hükmin, dîn buyruḡın ilerü iledele. (3) Müsülmân olmayanuñ boynın ururuz, didi. Çün Çercis anı işitdi, (4) eyitdi, yâ bedevî, bu ne yok hükümdür ki eydürsiz. Biz gendü dinümüzü terk it terk idüp (5) bir dîne daḡı mı girevüz? Eger cemî' naşrâniler, şalibe tapanlar, aña ibâdet (6) idenler cemî'isin bir yire getürseler, dükelinün boynın ursalar birisi dinini terk (7) itmeye. Ve daḡı ol kim ḡarrâc dirsın, ol nesne ḡöz ölümünden daḡı (8) düşvâr. Pes biz qamumuz

²¹ Tevbe Süresi, 9/123.

oğul kız-ıla kırılmağa rāzī olavuz, anuñ gibi (9) hōrlığa rāzī olmayavuz, didi. Meger ki bir ulu keşiş var-ıdı, ol (10) kavm-ıla bile gelmiş-idi, anlara imām olmuş-ıdı. Çercıs buyurdı kim vardılar, anı (11) getürdiler. Biz geldük Ebū Bekir Şiddik hikāyetine, rağıya'llāhu 'anhu. (12) Ol vaqıt kim Yezid birle Rabī'a iki biñ gişi-y-ile Şām tarafına (13) gönderdi, andan soñra Resūluñ bir şahābesin ilerü oqudı ki aña (14) Cebel b. Hasan dirler idi, rağıya'llāhu 'anhu. Resūl hazretinüñ kātibi idi. (15) Qur'an münzel oluqça Qur'an yazar-ıdı. Pes Ebū Bekir aña biñ eyü gişi viridi. (16) Üç biñ dağı dirler. Eyitdi, yā şahib-i Resūlullāh, sen şahib-i seyfsin (17) ve hem şahib-i qalemsin. Erlik deminde dağı kāmilsin ve yazıcılık (18) ilminde āmilsin. Sen dağı müsülmānlar çerisin algıl, Yezid-ile Rabī'a ardınca (19) yürigil. Ol müsülmānlara irişüp ard u arka olgıl. Resūl hazreti öñinde

14b

(1) uruşduğın gibi uruşgıl, didi. Çün Cebel b. Hasan anı işitdi, sem'an ve tã'a, (2) didi. Çerisi birle yarağ itdi, anlaruñ ardınca gitdi. Bu taraftan çercıs (3) ol keşışı qatına getürdi, eyitdi, yā rāhib, bu bedevī 'Arab-ıla bahş eylegil. (4) Gendülerüñ dininden suāl eylegil. Bunlaruñ itikādın, şıdkın, añlamağın (5) görgil, didi. Pes Vākıdı eydür: kaçan ol keşiş geldi Rabī'a qatına (6) bahşe başladı. Eyitdi, yā eḥā'l-'Arab, biz gendü kitābumuz içinde şöyle (7) oqumuşuz kim Allāhu Ta'ālā 'Arab diyārına bir peygāambar viribiserdür Mekkī Medenī Qureyşī (8) Hāşimī Muḥammed b. 'Abdullāhdur, didi. Pes anuñ menziletlerin ve mertebelerinden birisi (9) budur kim ol gerek mi'rāc ide, göklere çıka. İmdi sizüñ peygāambaruñuza (10) bu nesnelere hāşıl oldı mı? Kitābuñuzda anuñ mi'rāca çıkduğı añıldı mı, didi. (11) Rabī'a eyitdi, ne'am, bizüm peygāambarumuz mi'rāc itdi. Haq Ta'ālā anı hazretine (12) ilette. Şöyle kim bizüm Qur'anumuz içinde bellü eyledi. Qavluhu Ta'ālā (14) Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥim sübhāne'l-lezī esrā bi-'abdihi leylen (13) mine'l-mescidi'l-ḥarāmi ile'l-mescidi'l-aqşa' l-lezī bāreknā ḥavlehu²² el-āyet (15) Ol keşiş eyitdi, yā bedevī, biz gendü kitābumuz içinde içinde

²² İsrā Sūresi, 17/1.

oğuduğ ki Allāhu Ta‘ālā (16) ol peygāmbara yılda bir ay oruc dutmağı farz eyledi. Bu nesneyi dağı (17) itdünüz mi? Rabī‘a eyitdi, ne‘am, Allāhu Ta‘ālā Resūlı ümmetine yılda bir ay oruc buyurdi. (18) Allāhu Ta‘ālā Resūlına Qur‘ān viribidi. Qavluhu Ta‘ālā yā eyyühe'l-lezīne āmenū kutibe (19) ‘aleykum ke-mā kutibe ‘ale‘l-lezīne min qablikum le‘allekum teteqqune²³ ve

15a

(1) k̄āle ġazza men k̄ā ile şehre ramazāne'l-lezī ünzile fihī'l-qurānu²⁴ el-āyet (2) Andan keşiş eyitdi, yā a‘rāb, biz kitābumuzda oğuduğ kim anuñ ümmetinden (3) bir ġişi yaramaz işlese yā bir ġayr itse Hağ Ta‘ālā anuñ bir müzdine on ġasanāt (4) vire, yā bir yazuğ işlese birine bir cezā vire, anuñ qadarı. Rabī‘a eyitdi, ne‘am, (5) eyledür. men cā‘e bi‘l-ġasenetī felehu ‘aşru emsālihā²⁵ el-āyet Andan ol (6) keşiş eyitdi, biz kitābumuz içinde şöyle bulduğ kim her kim (7) anuñ ümmetinden aña bir gez şalavāt getirse çok şevāb issi ola. (8) Eyle midür? Rabī‘a eyitdi, eyledür ki dirsın. Qavluhu Ta‘ālā (9) inna‘l-lāhe ve melā‘iketehu yusallüne ‘ale‘n-nebiyyi yā eyyuhe‘l-lezīne āmenū şallū (10) ‘aleyhi ve sellimū teslimen²⁶. Çün keşiş anı işitdi, ‘acebledi. Rabī‘anuñ faşāhat -ı ibāretini (11) tañladı. Cercīs-ile ol begler birbirine bağışdılar. Ol keşiş (12) eyitdi, yā qavm, ġāfil olmañuz. Bu ‘Arablar hağ dīn üzeredür, bātıl (13) iş için dürüşmezler, didi. Ol sebebden dürüşürler bunlar, hağğ için dürüşürler, (14) didi. Pes ġāciblerden biri geldi qulağına eyitdi, yā melik, bu ‘Arab kim (15) sizüñle söyleşür, qardaşuñı bu depeledi, didi. Çünki Cercīs anı (16) işitdi, qağıdı. qağıduğından gözleri qanın dundı, ādemyüzine bağmaz ol yüzine (17) oldu. Tamarlarında qanı qaynayup yüregi oynadı. Qatı söyleyüp qılıcın (18) eline aldı, diledi kim Rabī‘ayı çala. Çün Rabī‘a anı görđi, bir gez (19) şıçradı. Çercisi boğazında çaldı, başını yire bırağıdı, tiz atına bindi,

²³ Bakara Sūresi, 2/183

²⁴ Bakara Sūresi, 2/185

²⁵ En‘am Sūresi, 6/160.

²⁶ Ahzāb Sūresi, 33/56.

15b

(1) süfûsin eline aldı. Tekbîr getürdiler, ol çeriye hamle kıldı. Ol yañadan Yezîd b. Ebî Süfyân (2) islâm çerisi-y-ile hâzır durmuşlar idi kim Rabî'adan ne hareket (3) gelür. <Gör>diler kim küffâr leşkeri biribirine doқundılar, kılıçlar oynadı, hem Rabî'anuñ (4) tekbîr âvâzın işitdiler. Pes Yezîd ol iki biñ sünnî birle hamle kıldılar. (5) Şanasın ecel elinden kâfir üstine ölüm döküldi. Pes kâfirüñ leşkeri ata (6) binince Medîne şehrinden kâtib-i Resûlullâh, Cebel b. Hasan üç biñ (7) sünnî er-ile çıka geldi. Ol hâli gördiler kılıç çıkardılar, hamle itdiler. (8) Biñ gişi dağı atı yügrük, kaçanlaruñ ardınca Şâm yolına gönderdiler, (9) başın alalar. Vâkıdî eydür: ol on sekiz biñ gişiden hiç âdem (10) kırtulmadı, hep kırıldı. Andan Yezîd b. Ebî Süfyân, Rabî'a b. 'Âmir (11) dağı ulu şahâbeler Şerahbîl birle geldiler, görışdiler. Evvel kâfir (12) çerisinüñ üstine mansûr ve muzaffer oldılar, andan soñra bir bir gâzâ mübârek-bâd (13) itdiler dağı kondılar. Ol ğanîmet mâlın cem eylediler, islâm leşkerine üleşdürdiler. (14) Ol atları ve silâhları, biraz mâl, bir nice at-ıla Medîne şehrine, Ebû Bekir Şiddâka (15) viribidiler. Resûl hazretinüñ bir şahâbesi var-ıdı, Şeddâd b. Evs (16) dirler idi, beş gişi birle anı Medîneye viribidiler. Çün Şeddâd b. Evs (17) ol mâlı aldı Medîneye geldi, halîfaya habar oldı. Uş Şeddâd b. Evs ğanîmet (18) mâlın getürdi. Çün halîfa anı işitdi, 'Ömer b. el-Ḥattâb, 'Oşmân b. 'Affân, (19) 'Alî b. Ebî Tâlib dağı muhâcirîn ve'l-enşâr uluları birle Resûl

16a

(1) Câmi'ine cem' oldılar, rıdvânu'llâhi 'aleyhim ecma'in. Bir kaç ulu şahâbeler karşı (2) vardılar, tekbîr ve tehlîl birle aldılar, getürdiler. Resûl Câmi'inde iki rekat namâz (3) kıldılar. Andan Resûl kabrine selâm virdiler. Rûhına şalavât getürdi. (4) Andan Yezîdüñ ve Rabî'anuñ ve Cübeylüñ selâmın degürdi, ol fethüñ aḥbârın (5) söyledi. Ol getürdügi ğanîmet mâlın arz eyledi. Çün Ebû Bekir anı işitdi (6) şâd oldı. Mihrâbdan yaña döndi secde kıldı, şükr eyledi. Eyitdi:

(7) Secde kıldı ol Ebû Bekr-i güzîn
Şükr idüben söyledi sübhânına

- (8) Ki iy kerem issi kerim ü zü'l-celâl
Bağmaduñ ben qalmısuñ işyânına
- (9) Beni utandurmaduñ luğf eyledüñ
Kul hücânüñ ne disüñ ihsânına
- (10) Ne qadar şükürin yirine getürem
Nice kim minnet dutar cânına
- (11) Hele hâşıl oldı bu yüz aqlığı
Girmedüm zulm-ıla kimse qanına
- (12) Ma'lüm oldı kim Resüluñ dinine
Kirtinürler şer'ine Qur'ânına
- (13) Çün ki fetğ evvel dîn ehli itdiler
Geldi ol nesne bularuñ şânına
- (14) Çün ki islâm kılıcı üstün ola
Bunlaruñ kimdür giren meydânına
- (15) Şimdi düşiser gülgula Şâm iline
Dop tırâqa urdı Rüm sultânına
- (16) Kim Resülden soñra anuñ ümmeti
Halkı okır dînine imânına
- (17) Uymayanlaruñ ururlar boynını
Kim inanuñ bu dînüñ burhânına
- (18) Ma'lüm oldı kim vilâyetler qamu
Muğkem olur bu dînüñ fermânına
- (19) Çün Resüluñ dîn resmin gördiler
Şükr idiserler bu dîn devrânına

16b

(1) Neşr: Andan Ebü Bekir başını secdeden qaldurdı, Resül hazretine şalavât getürdi, yerinde (2) oturdı. Buyurdı kim Yemen beglerine, 'Arab ulularına bitiler yazdılar, bu mübârek (3) fetğüñ habarın bildür bildürdiler. Ol ganimet mälından, at tavardan teberrük resmince (4) her diyâra gönderdiler. Andan bir biti dağı Mekkeye gönderdiler. Ol bitinüñ (5) dağı mazmünü budur kim

بسم الله الرحمن الرحيم من ابي بكر عتيق بن فحافه الي اهل نكه من المسلمين و ماحول مكه و سلام عليكم فاني احمد الله
 لذي لا اله الا هو و صلى علي نبيه اما بعد فاني قد ارسلت من قبلي من المسلمين الي جحاد و فتوح بلاد الشام و قد كتب اليكم
 تسرعو الي امركم الله تعالي اذ يقول انفرو اخفافاً و ثقلاً و جاهدوا باموالكم و انفسكم في سبيل الله ذلكم خير لكم ان كنتم
 لمؤمن و هذه الايه نزلت فيكم و انكم احق بها و اول من صدقه بها و قام يحكمها فمن نصردين فان الله ناصرهم من لم ينصروه يذالك
 استنعت عنه والله عني حميد سارعوا الي جنة الية فطوفها دانية اعر للمهاجرين و الانصار

(14) Andan şoñra benī süleyṃ²⁷ ‘Arabına bir biti yazdı. Ümeyye b. Seleme kim benī Süleyṃ ‘Arabınuñ (15) seyyididür, anı ğazāya da‘vet itdi. Andan şoñra benī Kilāb ‘Arabına ki (16) adı Žahḥāk b. Süfyān b. ‘Avf b. Bekir Kilāb idi. Çün biti aña yitişdi (17) açdı, ḥāli bildi. Bir cemā‘at geldiler, biti ḥabarın anlara bildürdiler. Eyitdi, yā ḳavm (18) Resūl ḥazretinüñ ḥalifası Ebū Bekir emrine muṭi oluñuz, sizi ğazāya (19) da‘vet itmiş. Siz daḥı ğazā yarağın ḳıluñuz, islām dīnine yardım eyleñüz, didi.

17a

(1) Ol cemā‘at içinden bir ‘Arab ḳocası örü durdurdı, eyitdi, yā emīr, Rūm çerisi (2) iñen çokluḳ çeridür, āletleri öküşdür, erenleri ḳavidür. Biz ‘Arab (3) ḳavmıyuz, ekşerümüñ yayıḳdur, yalıncıḳdur, daḥı aç ve yalıñ ayaḳuz. Pes nite revā (4) görürsin kim gendü ḳavmuñı oḳa ḳılıca ḳarşu dutasın, didi. Andan Žahḥāk (5) cevāb virdi kim yā benī Kilāb, size ma‘lūmdur kim Allāhu Ta‘ālānuñ Resūlı (6) Muḥammedüñ Bedr gazāsına yürüdi, ol vaḳtın üç yüz on üç gişinüñ (7) içinde üç at var-ıdı. İki Zübeyr b. ‘Avāmuñ idi, birisi Mıḳdād b. ‘Amruñ (8) idi. Gişi var-ıdı kim ḳılıcınıñ ḳını daḥı yoğ-ıdı, ba‘zısınıñ (9) süñüsü demür yerine geyik boynuzın geçürmişlerdi. Ammā ḳureyş (10) çerisinüñ nicesi atları ve laṭif silāḥları var-ıdı. Cemī‘inüñ yatı yarağı (11) ḥāzır idi. Müsülmānlıḳ çerisi şöyle za‘if-iken gör, nice ḳuvvat (12) dutdılar, manşūr ve muzaffer oldılar, ḳureyşi helāk eylediler. Andan şoñra Ebū Bekir (13) ḥalifa olıcaḳ mürted olan ‘Arabları nice helāk itdi. İmdi biḥamdi’llāh ki (14) siz daḥı sağ ve esensiz, dükeli nesneñüz ḥāzır, dükeli atuñuz ṭonuñuz (15)

²⁷ Selīm şeklinde harekelenmiş.

müretteb. Gelünüz, islâm dinine yardım kılalum, dinümüz için dürüşelüm, (16) didi. Çün benî Kilâb 'Arabı bu habarı işitdiler, bir gezden sevindiler. (17) Ğazâ yarağın eylediler, yola girüp Medineye girdiler. Hōş tazîm-ile (18) yahşî atlar binüp ve yahşî erenler süñüler kaldurdılar, koşun koşun geldiler. (19) Ol ğalaba leşker kim Medine öñinde cem' olmuşlardı, bu benî Kilâb

17b

(1) leşkerine güyerler-idi. Pes bu habar Ebü Bekre geldi, bir gezden at (2) arkasına geldiler, Zâhḥāk b. Süfyân karşıladılar. Zâhḥāk daḥı bir kaç ulu (3) seyyidler birle atdan aşığa indiler, ilerü yürüdiler Ebü Bekre, 'Ömere ve 'Oşmāna (4) ve 'Aliye selām virdiler, görışdiler. Andan Yemen begleri-y-ile ve 'Arab uluları-y-ıla (5) merḥabān kıldılar daḥı gelüp kondılar. Çün müsülmānlaruñ fethin işitdiler, ol (6) gelen mālî daḥı işitdiler ayruḳ kararları ḳalmadı. Eyitdiler yâ ḥalîfa, yir (7) yüzinde ayruḳ şabrumuz ḳalmadı, bizi gönder, gidelüm, didiler. Pes islâm sancaḳlarından (8) birisin çıkardı Zâhḥāka virdi. Beni Kilāl 'Arabına anı baş kıldılar, sizüñ (9) üzerüñüze emir olsun, didi. Biz geldük bu yaña Mekke şehri hikāyetine. Ḳaçan ki (10) Ebü Bekir Şiddiḳ, raḍıya'llāhu 'anhu, Ḳureyş seyyidlerin ğazāya da'vet itdi, (11) Şiddiḳuñ bitisin okudılar, ḥāl neydügin bildiler, sem'an ve tā'a didiler. Andan (12) maşlahat gördiler kim Tāyf şehrinüñ beglerine, benî Şaḳîf 'Arabınuñ ulularına (13) bitî yazdılar, hem Ebü Bekirüñ daḥı bitisin bile viribidiler. Evvel (14) cemā'at daḥı ğazāya varmağa rāğıb idiler. Pes ğazāya da'vet eylediler, (15) Mekke uluları hep yarağa meşğül oldılar. Ebü Cehl mel'un ki (16) merdūd-ı ebedî ve mel'un-ı ezeli idi, 'aleyhi la'netuhu. Bir ḳardaşı var-ıdı (17) Mekke şehri feth olduğu gün Resül ḥazreti öñinde müsülmān (18) olmuş-ıdı, aña Hāriş b. Hişām b. Muğeyre dirler idi daḥı Ebü Cehl oğlu 'Ekreme bil-cümle gendü ḳavmından kırḳ gişiyi yaraḳ

18a

(1) kıldılar. Ol 'Ekrem 'ammusı Hārişüñ kızın almış-ıdı. Ol ḥātün adı Ümmü Ḥalime-y-idi. (2) Atası Hāriş, eri 'Ekrem birle ğazāya bile yürüdiler. Andan Süheyl b. 'Amr benî 'Āmir (3) cemā'atı birle yaraḳ

eylediler, dağı 'Amr b. 'Aş, karadaşı Sa'd b. 'Aş ve dağı (4) Sa'd b. 'Aşuñ oğı Hâlid b. Sa'id b. 'Aş, Hâlidüñ oğı Sa'id b. Hâlid, benî Vâ'il (5) cemâ'atından nice eriklü erenler yarağlandılar, ğazâya niyyet itdiler. Süleymân b. Hâlid (6) ve 'Abdullâh b. Hâlid gendüler kavmindan azm itdiler. Andan soñra (7) Ebü Süfyân oğı Mu'aviye, benî Eseydeden bir nice adlu erenler birle yarağ itdiler, (8) el-hâşıl biş yüz ğişi Mekke Őhrinden yarağlandılar. Kureyş ulularından ekser (9) hâtunların bile aldılar. Dört yüz ğişi dağı Tâyf çerisi, Şakif 'Arabından (10) Mekke çerisine karışdılar. Ammâ Őunuñ ğibi erenler idi kim her birisi biñ (11) ğişiye Őayıldı. Bunlar dağı tokuz yüz ğişi oldılar, ammâ Ebü Süfyân Şahr b. Harb (12) cemâ'atından bir nice ğün soñra yürüdiler. Çün Mekke çerisi (13) ve Tâyf çerisi Medineye yitişdiler, ol cem' olan leşker Ebü Bekir aşhâbı (14) birle karşı geldiler, i'zâz ikrâm birle getürdiler, køndurdılar. Ol ğün (15) diñlendiler, irtesi maşlahat anı ğördiler kim Resül hazretinüñ câmi'ine (16) cem' olalar. Andan bu gelen müsülmânlik çerisini göndermek ardınca olalar. (17) Hem eyle itdiler. Çün muhâcir ve'l-enşâr uluları dağı Yemen kavminuñ (18) muğaddemleri, Hicâz 'Arabınuñ begleri, Mekkenüñ seyyidleri Ebü Bekir Şiddikuñ (19) hazretine hâzır oldılar. Andan meşveret itdiler, eyitdiler, çeri başı kimi

18b

(1) kılalum, didiler. Pes Ebü Bekir Şiddik anı maşlahat ğördi kim emînü'l-ümme (2) Ebü 'Ubeyde-i 'Âmir b. Cerrâh kim Resül hazretinüñ on yaranlarından birisidür, (3) rağıya'llâhu 'anhu, müsülmânlik çerisine baş ola, Şâm vilâyetin feth itmege, müsülmânlik (4) çerisi ğâzilerine ol baş ola. Cemî' seyyidler ve ulular anı revâ ğördiler, dükeli (5) itikâd birle ol kavla râzî oldılar. Andan muhâcirden ve enşârdan ulu ğişiler (6) ve muteber erenler Ebü 'Ubeyde birle bile koşdılar. Andan Yemen çerisi ki Humeyre 'Arabıdur (7) dağı Hicâz 'Arabından benî 'Âmir 'Arabıdur, benî Cüheyne dağı sâir kabâyilüñ 'Arabıdur kim (8) cem' olmuşlardı, anlardan yigirmi biş biñ ğişi seçdiler. Olar tavarlar ile (9) gelmişlerdi, hep anları Ebü 'Ubeydeye işmarladı. Resüluñ Őancađlarından (10) bir ulu 'alem Ubeydeye virdi. Andan eyitdi tiz var yarađuñ it, yarağda (11) olğıl, didi. Ebü 'Ubeyde yarağda oldı. Meger Mekke Őhrinüñ

seyyidzādelerinden (12) bir bahadur var-ıdı, dağı yeñi tāze yigid-idi. kılıcı kesegen, kolu kuvvatlu, (13) yüregi himmetlü, uruş deminde şalābetlü idi. Aña Sa'ıd b. Hālid b. Sa'ıd b. Vāyili's-Sehmī (14) dirler idi, rağıya'llāhu 'anhu ve 'an ebihı ve 'an ceddihı. Pes Ebū Bekir Şiddik (15) diledi ki çerinüñ öñince talı'aya çıkara, ya'nı qaravul viribiye. Ol (16) qaravul viribidügi gişi anlardan ola kim şehid olmağa hevesi ola; bir şır, (17) bir dilir gişi kulavuz ola. Ol Sa'ıd b. Hālid b. Sa'ıdi ilerü okudı, (18) islām sancagından aña dağı bir sancak virdi, iki biñ gişi koşdı kim (19) islām çerisinüñ öñince yürüye, qaravul ola. Ol Sa'ıd dağı Allāhu Ta'alāya

19a

(1) şükr eyledi, andan eyitdi, yā halıfa-ı Resülullāh, beni sevindürdüñ. Zira Hālid b. Velid (2) gendü nefsinı dın yolına vaqf itmiş-idi, ben dağı ancılayın cānumı (3) başumı Resülüñ dın yolına vaqf eyledüm. Bihamdi'llāhi ki uş maqşüduma (4) irişdüm, didi. Şi'r:

- (5) Şecā'atden kime şerbet içildi
Mürüvvetden kime tonlar biçildi
- (6) Anuñ gibi gerek erlik yolında
Demür-olsa yürek erlik deminde
- (7) Şunuñ gibi güne irişicegez
Din için dünyāda dürişicegez
- (8) Ne 'ömri qayıru ol ne cānı
Gerek yüz gez dökülsün günde qanı
- (9) Ezelden sa'd imiş yılduzı anuñ
Anuñ için şüh düşdi sözi anuñ
- (10) Dağı nev-hāstedür u nev-cuvāndur
Velikin dın yolında pehluvāndur
- (11) Qaçan dın şem'ini yandırdı cāndan
Anuñ arzūsı mı qaldı cihāndan
- (12) Resülüñ şevkı şöyle mest idipdür
Ki ölüm qorqusı ögdin gidüpdür
- (13) Bu erlik sücüsü esritse eri

- Mürüvvet şerbeti mest itse eri
 (14) Sen erlik sanatını pişe eyle
 Mürüvvet fikrini endişe eyle
 (15) Kim erlik defterinde aduñ ola
 Şoñuñda bir kavî bünyäduñ ola
 (16) Hele gâfil dirilme er dirilgil
 Tağılmışsın kerem itgil dirilgil

(17) Neşr: Sa'îd b. Hâlid <b.> Sa'îd çün ki islâm sancağın eline aldı, (18) gendü menziline geldi, ğazâ yarağında oldu. Ebû Bekir buyurdı iki (19) üründü fâris geldiler, karavul olup, bişrev olup gide, Sa'îd bunlara

19b

(1) baş ola. İmâm emirü'l-müminin 'Ömer, rağıya'llāhu 'anhu, Ebû Bekirüñ bu hareketine (2) kağıdı. Durup Ebû Bekir evine geldi, eyitdi, yâ halifa-ı Resûlullāh, bu Sa'îd b. Hâliden (3) egerçi dilirlikde cür'atı var ve hem düşmana karşı şavvet ve şalâbet (4) itidür, ammâ kiçi yaşlu oğlandır. Ulu aşhâblar, iş görmüş erenler anuñ (5) nikâbı altında yüriseler, buyruğı altında olsalar ululara hōşgel gelmeye. (6) İmdi ben bu işi hōş görmedüm, didi. Ebû Bekir çün bu sözi işitdi, (7) durdı kıızı 'Āyişe hatün katına geldi. 'Ömerüñ sözlerin bir bir aña (8) söyledi. eyitdi, yâ ümmü'l-mü'minine, Sa'îd b. Hâlid çeriye baş olduğuna 'Ömerüñ (9) ne ğarazı vardır ki anı men' ider, didi. 'Āyişe eyitdi, yâ ebeti, hâşâ! (10) Emirü'l-mü'minin 'Ömerüñ müsülmânlığındandır, sözi ol (11) ğaraz-ıla söylemez. İmdi, yâ ebeti. 'Ömerüñ râyına gönlüñ muṭmain olsun (12) ol müsülmânlığa nâşih gişidür, didi. Ebû Bekir 'Āyişenüñ sözün kabûl (13) eyledi. Resûl hazretinüñ bir ulu şahâbesi vardı, aña Ebû Arvâ dirler idi. (14) ol Ebû Arvâyı Sa'îd b. Hâlide viribidi. Varup Şiddikuñ selâmın (15) degürdi, eyitdi, halifa-ı Resûl sancağı yine diledi, virgil, didi. Çün (16) Sa'îd anı işitdi, ol sancağı Arvâya viridi. 'Ömer b. el-Hattâb eyitdi, Sa'îd (17) katında oturmuş-ıdım ki Ebû Arvâ ol sancağı aldı, gitdi. Sa'îd (18) eyitdi, Ebû Bekir dîn sancağın gerekse baña virsün, gerekse (19) bir müsülmâna dağı virsün. Ben cânımı haq yolına vakf eylemişem ol

20a

(1) 'alemün dibinde öliserem, didi. Vâkıdî eydür: Ebü Bekir ol gice bu fikr-ile kaldı kim (2) karavula kim çıka, çeriye baş kim ola. Pes Mekke seyyidleri dağı (3) işitdiler kim Ebü Bekir Sa'ide sancağı virmişiken 'Ömer buyurdu, yine aldılar. Çün (4) irtesi cāmi'e cem' oldılar, Hāriş b. Hüşām b. Muğeyre baş getürdi, (5) 'Ömere söyledi, eyitdi, biz henüz müsülmān olmadın, cāhiliyyet zamānında-y-iken (6) senün heybetün, şalābetün bizüm üstümüze ifen kıtı idi. Sözüñ acı-y-ıdı (7) hulkuñ iti-y-ıdı. Şimdi Hāk Ta'alā bize hidāyet rüzī kıldı, islām (8) dinine girdük, dağı senün bizümile barışmağun yokdur, didi. Dostluğun (9) eksükdür, didi. Uş aramuza dağı ayruluk bırağduñ, didi. Kavmumuzı (10) biribirinden ayırursın, didi. 'Ömer anı işitdi, eyitdi. hāşā li-lāhi ki ben (11) müsülmānlık arasına muhālefet bırağam ya ğaraż-ıla söz söyleyem. Ammā benüm maşşūdum (12) oldur kim islām dinine öñdin gelmişler gişi vardur, Resül (13) hāzretinün öñinde cān baş oynamış ādemiler var. Revā degüldür ki (14) bir yeñi kopmuş yigiteükleri ol pīrlar üzere baş ideler, didi. (15) Andan 'Ekrūme b. Ebü Cehil rağıya'llāhu 'anhu, duru geldi, zira (16) Hāriş b. Hüşām 'Ömere kıtı söyledi, nisbet olmasun diyü, 'Ekrūme (17) eyitdi, iy ulular, dükelünüz tanuğ oluñ ki ben cānumı islām (18) dini yolına vağf itdüm. Müsülmānlık çerisine baş gerekse bir 'abd-i hābeşi (19) olsun, gerekse bir seyyid-i kıreyşi olsun. Ebü Bekir bildi kim 'Aş b. 'Āmil

20b

(1) oğlanlarınıñ arasına teşvīş düşdi; Sa'id b. Hālid 'azl olduğı-y-içün, (2) islām sancağın elinden olduğı-y-içün gördi ki melālet hāşıl oldu; (3) pes maşlahat anı gördi kim 'Amr b. 'Āşı karavula çıkan gişilere baş (4) kıla; tā ki ol göñli yıķılan kavmuñ göñli hōş ola. Çün ol cemā'at cem' (5) oldılar, Şiddik-ı ekber 'Amr b. 'Āşı ilerü okudı, eyitdi, yā ibn-i 'Aş, karavula çıkan (6) çeriye sen baş olğıl, didi. Mekke seyyidleri dağı Tāyf gişileri dağı (7) benī Kilāb ve benī Süleym senünle cemī'i hep bile yürüsünler. Tā ki Feleştin (8) iklimine yürüyesin, ya'nī Kıuds-ı Mübāreke. Dağı anuñ ilinde ne kim kal'alar (9) ve şehirler var-ısa anuñ fütühına sen

vargıl, didi. Ol vilāyeti sen feth (10) itgil, didi. ‘Amr b. ‘Āş eyitdi, yā ḥalifa-ı Resūlullāh, ya‘nī beni niçün baş kılmazsın? (11) Eyitdi anuñ-içün kim Ebū ‘Ubeyde senden öñdin gelüp durur. Daḥı (12) Resūl ḥazreti evvel kim kâdı ve ḥâkım viribidi, şer‘ emrin yürütmege, (13) ‘adl-ıla buyruḫ itmege Ebū ‘Ubeyde Cerrāhı viribidi idi. Ve hem daḥı Resūl (14) ḥazreti emīnū’l-ümme bu ümmetüñ emīnidür, didi. Pes ol sebebden anı baş kılduḫ. (15) Sen daḥı anuñ emrinde olgıl, didi. Aña itā‘at itgil, didi. Andan (16) ‘Amr b. ‘Āş eyitdi, yā ‘Ömer, sen bilürsin kim erligüm ve şecā‘atüm düşmana (17) karşı durıcaḫ şabrum daḥı ve hem Resūl ḥazreti katında ḥürmetüm ve menziletüm (18) var-ıdı. Eger Ebū ‘Ubeyde benim ḥükmümde olsa anuñ şerefine ne eksüklik (19) ola, didi. ‘Ömer b. el Ḥaṭṭāb eyitdi, yā ibn-i ‘Āş, dünyā şöhretine niçün aldanursın,

21a

(1) Ululuk ve ḥürmet istersin, dīn yolında dürişgil, teveccühüñ Allāha olsun, (2) didi. ‘Amr b. ‘Āş ‘Ömerüñ sözünü işidicek sem‘an ve ṭā‘a, diyüp (3) yol yaraḡın kıldı. Benī Ṭay ‘Arabı, Hevāzini ‘Arabı, Ḥazare’l-mevt ‘Arab (4) ‘Amr b. ‘Āş birle yürüyecek oldılar. Pes toḫuz biñ er dirildi. ‘Amr b. ‘Āş (5) gendünüñ ulu ḳardaşınıñ oḡlına ki Sa‘īd b. Ḥālid b. ‘Āşdur, (6) aña biñ gişi viridi, ḳaravul gönderdi. Andan Ebū Bekir ulu şahābeler (7) birle ‘Amr b. ‘Āş Mekke seyyidleri birle gönderdi. Çıḳdı vedā‘ vaktında (8) vaşıyyet eyledi, naşihat söyledi. Eyitdi, yā ‘Amr, ev itteḫū’llāhe , ya‘nī Ḥaḫ Ta‘ālādan (9) ḳorḳgıl. Sırruñda ve cehrüñde, ya‘nī uğurlayın ve aşikāre, her ne iş (10) işlersen Allāhı ḥāzır görgil. Senden ulu şahābelere ḥürmet eylegil. Senden (11) kiçilere atalar gibi şefḳat eylegil ve muvāfaḳat birle dirilgil. ‘Adl eylegil. (12) Seferde, ḥazarda yoḫsul yayaḡı gözetgil, Zāifleri daḥı. Her ne kim (13) işlersin danışık birle işlegil. Müsülmānlar maşlahatından daşra çıḳmaḡıl. (14) Gendü beglüḡüñ gözlemegil, aña ḡarre olmaḡıl. Senden ulularuñ sözine (15) ḳulaḫ urḡıl, didi. Daḥı Yezīd b. Ebī Süfyān, Rabī‘a b. ‘Āmiri, Cübeyl b. Ḥasan (16) Tebük yolına gönderdük. Sen ol yola varmaḡıl. Eyle vilāyetine yürigil. (17) Anuñ içine girgil. Ḳuds-ı Mübārek, Ḡaze ve Remle ve Tebük vilāyetlerinde (18) ḡazā kılgıl. Ol şehirleri feth eylegil.

Allāhu Ta'ālā hōz islām dīninūñ (19) nāşırıdur, mu'inidür didi. Andan Ebū 'Ubeydeye eyitdi, yā ibn-i 'Āmir işitdūñ mi kim

21b

(1) 'Amr b. 'Āşa ne söyledüm, nice vaşıyyet itdüm. Sen dağı ol vaşıyyeti kabül (2) kılğıl, ikiledin söylemek hâcet olmasun, didi. Pes 'Amr b. 'Āşa (3) döndi, eyitti, yā ibn-i 'Āş, Ebū 'Ubeydeden yaña göz kulağ duta durğıl. (4) Cāsūslaruñ Ebū 'Ubeyde çatında eksük olmasun, varı geli tursun. (5) Eger aña düşman çerisi galaba kılursa meded irişdürğıl, eger saña (6) çeri gerek olsa Ebū 'Ubeydeden çeri dilegil. Ve dağı düşmen çerisinüñ (7) çokluğın göricek korkmağıl. Eyitmegil kim Ebū Bekir beni âdem deñizi içine (8) bıraktı. Sen Allāhu Ta'ālāya tevekkül itgil. Ve dağı kavmuñı namāza kulavuzlağıl, (9) Qurān okımağa meşğül olğıl. Ve dağı her şehri kim musahhar idersin (10) halkına şefkat itgil, her kime kim 'ahd idesin beklegil. Dağı saña (11) destür virdüm ki yoluñda 'Arab kabâyillerine uğrayıcağ anlara hükm itgil, (12) çerilerinden bile alup gitgil. Eger sözünü işitmezler ise edeplegil, (13) didi. Görişdi, gönderdi. Çün irtesi oldı, Ebū Bekir Ebū 'Ubeydeye bir ulu 'alem (14) virdi ve büyük baş beglerine, tuğlar ve sancaklar virdi, Cābiyeden yaña (15) Dımışk tarafına gönderdi. Vaqıdī eydür: Ebū 'Ubeyde'i Cerrāh birle yigirmi (16) biş biñ yāhūd yigirmi yedi biñ yatlu yarağlı, hadem-i haşemden gayrı, ile (17) göçdiler. Ekserinüñ oğlı, mâlı, tavârı, 'avrati bile-y-idi, tâ ki ol iller açıla, (18) anlar anda qalalar. Andan Ebū Bekir eyitti, yā Hâlid, yā ebā Süleymān sizi dağı (19) 'Irak milkine gönderürem., Kādisiyye şehrinüñ fethine viribirem, didi.

22a

(1) Hâlid eyitdi, esrema' ve tâ'atı li'lâhi ve'l-halifa-ı Resûlu'llâh, didi. Andan eyitdi, (2) yā halifa-ı ekber, baña çeri koşarsan az çeri koşğıl, ammā eyü erenler (3) virgil, didi. Pes Yemen çerisinden üründü erenler çıkardı. Beş yüz Evs (4) Hazrec kabilesinden adlu şanlı erenler cem' eyledi, şöyle kim Hâlid (5) begendi. Resûl hazretinüñ bir siyeh 'alem vardı, aña 'Ukkāb 'alem dirler (6) idi, Resûlüñ nice gez üzerinde götürmişlerdi. Resûl dağı gendü (7) zamanında ol 'Ukkāb 'alemin aña

virmiş-idi, çeriler koşup illere (8) göndermiş-idi. Pes Şiddik dağı Hâlid b. Velide ol 'Ukkâb 'alemin virdi, (9) tokuz yüz gişi birle Kâdisiye şehrine gönderdi. kâle haddeşenâ (10) Rûyen b. 'Âmir , 'Âşım b. 'Abdurrahmân b. Yesâr 'an el-Vakqâs Safin Mevlâ Rabi'a (11) b. Enes eyle habar virür kim 'Amr b. 'Âş birle giden çeride bileydüm. (12) Eyle vilâyetine varduk dağı Feleştin vilâyetine girdük. 'Amr b. 'Âş (13) dîn sancağın kardaşı oğlu Sa'ide virdi, islâm sancağın (14) götürdi, bir nice beyt şi'r eyitdi, 'Arabî. Kâle haddeşenâ Mâzin b. (15) 'Ömer Mâlik b. Cündeb eyle rivâyet eylerler kim çün kim bu dört (16) bölük çeriye gazâyâ gönderdi, Ebû 'Ubeyde-i Cerrâhî, Câbiye yolından (17) Dımışka gönderdi. Yezid b. Ebî Süfyân, Cübeyl b. Hasanî, Rabi'a b. 'Âmiri (18) Tebük yolından göndürmüş-idi. 'Amr b. 'Âş Eyle yolından Feleştin (19) vilâyetine viribidi. Hâlid b. Velidi Kâdisiye şehrine ırâk tarafına gönderdi.

22b

(1) Gendü bir nice gün perişân-hâtır yürüdi. Otursa dursa hâtırı müşevveş (2) idi. Emîrül mü'minin 'Oşmân Ebû Bekirden şordı ki yâ halîfa-ı Resûlullâh, nişe (3) perişân-hâtırsın? Eyitdi, müsülmânlık leşkerinden ötürü ki galaba-ı küffâr (4) içine viribidüm, bilmezem ki serencâm nice ola, didi. 'Oşmân eyitdi, bu vilâyetler 'Arab elinde olacağın Resûl hazreti (5) buyurmuş-ıdı. Ebû Bekir eyitdi, ne'am, işidüp dururvan kim eyitdi, benüm aşhâbum (6) vilâyetleri açısarlardur. Ammâ yâ ibn-i 'Affân, ben bilmezen kim benüm zamânumda mıdur, (7) yoğsa bu fütüh benden soñra mı olısar, didi. Hele benüm du'am tazarru'um (8) Allâh hazretine oldur kim benüm zamânumda müsülmânlık çerisine, Resûl aşhâbına (9) zevâl ve şikestelik yetişmeye, didi. 'Oşmân eyitdi, yâ Şiddik, dâyim sen (10) yahşî zann itgil, nuşret du'âsını dâyimâ müsülmânlar üstünden eksük eylemegil, (11) didi. Pes ol gice Ebû Bekir düş gördi ki Resûl aşhâbı, 'Amr b. 'Âş (12) bir tar derenüñ içinde gezerler dağı atlarından inerler, yayak olurlar. Andan (13) soñra bir ulu yazıya çıkarlar, atların yine binürler, şazılığ-ıla yürüyüp giderler. (14) İrtesi Şiddik ol düşi aşhâba habar virdi, hem yine 'Oşmân ol düşi yordı. (15) Eyitdi, müsülmânlar bir tarlığa uğrar, velikin yine tizcek feraha yetişürlerdür,

(16) mansūr ve muzaffer olıslardur, didi. Faşl. Vâkıdî rahmetu'llâhi 'aleyhi eydür: Çün (17) Yezîd b. Ebî Süfyân ol on sekiz biñ kâfiri kırdı, Tebük kal'asınuñ (18) önünde dağı Kayşerüñ dört ulu keşşin öldürdiler. Pes bu habar Kayşere (19) yitişdi, Şâm vilâyetine qorqu düşdi. Cemî' şalibe tapanlaruñ gönli ürkti.

23a

(1) Kayşer dağı çevre beglerine bitiler yazdı, getürüp cümlesini katına dirşürdi. (2) Kayşer, çerisi kırıldığın beglerine bildürdi. Eyitdi iy 'İsâ dîninüñ nisbeticileri, (3) gördüñüz mi, ol Mekkî ve Medenî peygâmbaruñ ümmetini? gendüden soñra (4) kal'an aşhâbınuñ himmetini? Nice dîneri yolına bil bağladılar, acılığ-ıla ve yalnızcağığ-ıla (5) erlik gösterdiler, peygâmbarlarınuñ vaşıyyetini dutdılar? Benüm gibi sultân ki (6) bu gün mağrıbdan maşrıka degin yokdur, hem çokluğ-ıla, hem mâl-ıla. (7) Zira ki tamâmet Cişistân meliki ve qaralar vilâyeti, Mışr ve İskenderiye ve sa'ayid (8) ili ve Şâm iklimi dağı Ermen-i şağrâ ve Ermen-i kübrâ ve dağı Teflis ve Ahlâtdur. (9) Yâ ve İstanbül vilâyetine degin dağı tamâmet Firengistân ve mağrib (10) vilâyet sâsros ve qağan meliki dükeli şalibe tapanlardı. cümlesi Kayşer (11) hükminde-y-idi. Eyitdi, yâ qavm, bunlar benüm gibi meliküñ heybetinden (12) qorqmadılar mı? Çerimüz çokluğından üşenmediler mi? On sekiz biñ (13) gişi kim kırıldılar, beglerümden dört ulu begüm öldürdiler. Hiç soñın (14) şanmadılar. Pes ma'lüm oldı kim bunlar iş başarısarlardur, didi. Pes Kayşer (15) bu danışuğda-y-iken nâgâh muntaşara 'Arabından bir nice 'Arab, gassân 'Arabından (16) ve Lehm 'Arabından, Huzâm 'Arabından Şâm vilâyetine gelmişler, naşrânî (17) dînine girmişler idi kâfir olmuşlardı, ol 'Arablardan bir nice 'Arablar (18) Kayşer hizmetına geldiler, yir öpdiler. Eyitdiler, yâ melikü'z-zamân, biz Medîne şehrine (19) varmışıduğ; Şâm metâlarından zeyt, şâbün, üzüm, incir ve gayruhu iletmişidük;

23b

(1) ol peygâmbarı biz görmüşidük. Vefâtından soñra yerinde halifa olan (2) leşker cem' eyledi. Biş on biñ gişi Feleşin vilâyetine, ya'nî Kud's-ı Mübârek (3) illerine viribidi. Dağı bir nice begler bir nice biñ gişi ile

geldiler, (4) Tebük al'ası ninde bizüm erimüz ırdılar, oturdılar. Anlara destür oldı kim (5) Ma'an yolında Başra ehrine yürüyeler. alan okluk eriyi Dımı ehrine viribimek (6) ister idi ki biz ıdu, açdu. ayer anlardan ordı kim ol alifa kim (7) peygambarları yerine alifa oldı, ol gii ne ıfatlu erdür? Nice giidür? (8) Anı baa abar vir iideyin, didi. Eyitdiler yā melikū'z-zamān, ol alifa didüğümüz (9) gii uzun boylu, uvubruk yüzlü, aruk giidür. Saalınuñ iki yanı seyrek, (10) ni uzunrak erdür. Gendü bāzārına ve mu'āmelesine gendüsi varur. (11) Sokāk içinde, bāzārda emr-i ma'rūf ve nehy-i münker ider, 'adl eyler. Cemī' alāyık (12) ükmine makūm, emrine münād olmulardur, didiler. ayer eyitdi, her ne kim (13) söyledüñüz, girek söyledüñüz, didi. Ammā ol alifadan oñra (14) anuñ yirinde bir gii alifa olısdurdur ki anuñ boyı uzun ola ve ara (15) yağız ola, iti baıcı, aın aıcı, heybet-i 'azīm, avlet-i delīm, oturuı uruı (16) alan ıfatında ola. Dünya mālına milkinge itibār itmeye, daı dünyāyı (17) seven giileri gendüye yār itmeye. anāat ide far u fāa birle dirile. Anuñ (18) zamānında ok milletler bir yire cem' olalar, ok eri direler. İncil kitabında (19) anuñ vafı er olup durur. Andan oñra ol abar getüren giiler

24a

(1) ellerin birbirine urdılar, eyitdiler, yā melikū'z-zamān, mesih ürmeti-y-iün, ol abar virdüğünü (2) giiyi ol alifa yanında oturur gördük, atında. Andan ulu mu'teber (3) gii yodur, ol alifa atında, didi. Andan ayerüñ gözleri ya-ıla oldı. i'r:

- (4) Ma'lūm oldı kim melikler u bizüm
Devr içinde almadı devrānumuz
- (5) Taht bahtumuza iriüp zevāl
Bozulur düzgünümüz erkānumuz
- (6) Daı devlet opunu uramazuz
ün elümüzden gide evgānumuz
- (7) Buyruk itmek almadı daı bize
Götürülür dünyāda divānumuz

- (8) Bunlaruñdur hükü ü fermân dünyada
 Qalmadı dağı bizüm fermānumuz
- (9) Alısar milki elümüzden bizüm
 Dökiliser yir yüzine qanumuz
- (10) ‘İsā yolına qamu baş terk idüp
 Dīn için hem fidā olsun cānumuz
- (11) İncilüñ buyruğına maḥkūm oluñ
 Zira ol-ıdı bizüm furqānumuz
- (12) Bu Resül kim soñra geldi dünyāya
 Ḥātem-i rüsül didi ol ḥānumuz
- (13) Çün ayak başdı cihāna ol nebī
 Mensūḥ oldu ḥüccet-i burhānumuz
- (14) Siz nite dutduñuz incil emrini
 Bize dirler emr ider Qur’ānumuz
- (15) Size buyruk virdi sultān bir zamān
 Şimdi bize virdi ol sultānumuz
- (16) Nişe qatl u qahr idersin dīn için
 Emri eyle kıldı dir sübhānumuz

(17) Neşr: Çün kim Qayşer gendünüñ ulu beglerine, ulu gişilerine (18) söyledi, islām dīninüñ kuvvatın ve aşḥabuñ himmetin, islām çerisinüñ (19) şalābetin şerḥ eyledi. Ya’nī bu peygāmbar āḥır zamān peygāmbarıdır. Anuñ

24b

(1) dīn ve şerī’ati tā kıyāmete degin qāyim olısdur, anuñ aşḥabı ve āli dünya milkinde (2) qāyim olısdur. Ammā biz bunu bilürüz kim bu Muḥammedüñ ümmeti mülki bizüm elümüzden alıslarlardur, tā āḥıra degin devlet ve nuşret birle qalıslarlardur, dağı dürlü (4) cefālar ‘İsā ümmetine kılıslarlar. Dağı bilürüz kim bizüm elümüzden nesne gelesi degüldür. (5) İmdi maşlahat oldur kim ölüm deminde gīn dīnümüzüñ nisbetin ide duralum, (6) dest-bürdemüzi elümüzden geldükçe ide

duralum. Dīnümüz, mezhebümüz için (7) dūrişelüm, uruşalum, tākātümüz yitdükce ceng idelüm. Görelüm kim (8) serencāmumuz neye irişür, didi. Andan beglerinden birini ilerü okıdı kim (9) anuñ adına Rübīs dirler idi. Big gişi-y-idi, çok işler görmiş-idi, ulu (10) düşmanlar birle savaşmış gişi idi. Eyitdi yā Rübīs, seni dilerem ki yüz biñ gişiye (11) baş kılam. Nice kim ben seni cemī' beglerümden güzīde kıldum; muḳaddemü'l-'asākir itdüm; (12) sen daḫı beglerümden begendüğüñ ādemleri alup çeri kılgıl daḫı Feleştin (13) iklīmine, Ḳuds-ı Mübāreke 'azm eylegil. 'Arab askerini, müsülmānlık çerisini ol (14) ile girmege komāgil. 'İsā ümmetinüñ ḫürmeti ve ehl-i şalībün 'izzeti Ḳuds-ı Mübārek (15) ile²⁸dür. Andan buyurdı Rübīse ululuk ḫil'atin geyürdiler, bir kızıl altundan (16) ḫācc 'aleme bağladılar. Ol şalibi kıymeti taşlar-ıla muraşşa' idüp (17) bezemişlerdi. Andan Rübīs alup 'alemi yir öpdü, vardı yarağın görmege (18) meşğül oldu. Buyurdı, bitiler yazdılar, deñizler ve sāhillere viribidiler. (19) Ve daḫı Ermen vilāyetine bitiler şaldılar, leşker cem' eylediler. Ol yüz biñ çeri ki

25a

(1) evvel seçdiler, islām çerisine karşı urdılar, ol çerinüñ adına Ecnād çerisi didiler (2) idi. Çün ol galaba leşker cem' oldu, Rübīs on biñ baş begler-ile Ḳayşer-i Rüm (3) ḫatına geldiler. Tā ki anuñla vedā ide, andan soñra 'azm idüp Feleştin (4) iline gideler. Ḳayşer buyurdı kim keşişler, müdrepelidler cem' oldılar, (5) kelisālerinde buḫūrlar itdiler, ol ulular öñinde dütsiler itdiler, (6) ma'būdiyye şuyından üstlerine saçdılar, kitābları birle başların şıgādılar, (7) nuşret ve zafer namāzın kıldılar. Andan Ḳayşer buyurdı, beglerine zafer ḫil'atin (8) geydürdiler. Faşl. Vāḫıdī raḫmetu'llāhi 'aleyhi rivāyet eyler, eydür: Ol taraftan (9) müsülmānlık çerisi 'Amr b. 'Āş birle Eyle vilāyetinden göçdiler. Feleştin (10) iline göçdiler, ammā tavarları armış-ıdı. Çün ol ekinlü yire irişdiler, (11) geldiler, bir ḫōş otlu şulu yire ḫondılar. Bir nice gün ol yirde oturdılar, (12) tā kim atları, develeri biraz ḫuvvatlandı. Meger Ecnād çerisi (13) daḫı Ḳudsa yaklaşdılar. Meger benī 'Āmir 'Arabından bir gişi

²⁸ ilā şeklinde yazılmış.

var-ıdı, (14) aña ‘Āmir b. ‘Adiyy dirlerdi, Şām illerinde çok sefer itmiş-idi. (15) Dürlü dürlü kumâşlar getürmiş-idi, şatmış-ıdı. Yolların izlerin hep (16) bilürdi. Taqdiren ‘Āmir b. ‘Adiyy ol günlerde Şām vilâyetinde bulundu. (17) Ecnâd çerisinüñ galabasın gördi, tızcek cân atup müsülmânlık çerisine (18) yitişdi. ‘Amr b. ‘Āş katına geldi. Çün ‘Amr b. ‘Āş, ‘Āmiri ‘Adiyyi (19) gördi kim beñzi alınmış, dudacağı tebsermiş, serâsime olmuş, eyitdi,

25b

(1) mâ verâke, yâ ibn-i ‘Adiyy, saña ne oldı, bu hâle uğraduñ? Eyitdi, eslaħa'llâhu (2) şānehu'l-emîr, müsülmânlığa habar getürmişem, didi. Eyitdi: habaruñ nedür? (3) Eyitdi, Kayşer-i Rûm sizüñ Felestîn iline geldüğüñüz işitdi. (4) Uş size yüz biñ gişi viribidi. Ol yüz biñ gişiye bir ulu baş (5) dikdi. Yüz biñ gişi ma'rûf meşhûr Ecnâdın çerisidür. (6) Atı tonlu, gendü tonlu çeridür. Sizden añaru bir günlük yolda bir dere (7) vardur, aña Vâdi-yi Aħmer dirler, ol galaba çerinüñ öñi ol dereye (8) irişüpdür, didi. Çün ‘Amr b. ‘Āş ulu şahâbeler birle bu habarı işitdiler, (9) lâ havle ve lâ kuvvete illa bi'llâhi'l ‘aliyyü'l-‘azîm. Andan ‘Amr b. ‘Āş ol begler birle (10) dirildiler, meşveret itdiler. Nice idelüm, maşlaħat nedür, söyleñ, işidelüm, (11) didiler. Pes müsülmânlaruñ bir nicesi eyitdiler, yine dönelüm, beriyyeye girelüm. (12) Arķamuzı aña virelüm, yüzümüzi düşmana karşı idelüm, didiler. (13) Eger şöyle olur-ısa kim düşman üzere zafer bulavuz, yine imâratlığa (14) geli bilürüz, çıkup illeri vilâyetleri alı bilürüz. Ve eger düşman bize (15) zafer bulursa bâdiye oğlanlarıyuz biz, kum içinde beslenmişüz, beriyye (16) içi bizüm yirümüzdür, biz kaçan beriyye içine girevüz, Rûm çerisi (17) bizüm ardumuzça şusuzluğa ve ıszuzluğa girmezler, müsülmânlık (18) selâmat kırtulur, didiler. Mekke şehrinüñ ulularından bir ulu (19) gişi var-ıdı, Süheyl b. ‘Ömer dirler idi. Ol Süheyl eyitdi, yâ mü'minler,

26a

(1) bu itdüğüñüz rây yahşı rây degüldür. Zira müsülmânlar çerisinden Şām vilâyetine (2) evvel biz geldük, adumuz çavumuz illere düşdi. Çün biz tersümüze dönevüz, (3) kaçguncılık adın urınuruz, müsülmânlık

adına sınıklık adı dağıla, gönlümüze (4) k rku d Ŗe, uğurumuz  ayr olmaya, pes iŖumuz ziy na vara. MaŖla at oldur kim (5) All hu Ta‘ l ya tevekkül idevüz, d Ŗmana  arŖu duravuz. Ola kim kim  ld rev z vey  oldur kim manŖ r ve muzaffer olavuz vey  ola kim Ŗeh d olavuz. Ŗeh dlik mertebesin bulavuz, didi. (7)   n bu sözi Süheyl b. ‘ merden iŖitdiler, cümlesi begendiler. Andan ‘Ekr me b. Eb  cehil (8) du‘  kıldı, ta sin eyledi. (20) Andan ‘Abdull h b. ‘ mer b. el- att b, rağıya’ll hu ‘anhu, eyitdi, vall hi, iy d n (8) uluları ve ey m s lm nlık  erisin n  uluları, (9) m b rızları, eger c mle uz ittifa  itse uz, gir  d nse uz ben gend  (10)  z mi yalunuz ol  eriye ururdum. Ol  adar urıŖurdum ki d n (11) yolında Ŗeh d olurum, didi. Andan ‘Amr b. ‘AŖ eyitdi, a sent, y  ibn-i F r k, (12) Ŗah det ve Ŗec ‘at, Ŗevket anu  gibidür ki dirsın, benüm (13) gönlümden habar vir rsın, didi. Andan ‘Amr b. ‘AŖ ‘Abdull h <bin> ‘ mere (14) buyurdi: dur, imdi yarağun eyle.  eriden begend ğ n giŖilerden (15) bi  giŖi alęil, sen bu leŖkere  aravul olęil. Pes ‘Abdull h b. ‘Ömer buyurdi, (16) ol  avmdan f l n b. f l n amma yarar bi  yigit çıkardı. Ol gün yola girdi, (17) rev ne oldu. Ol gice tağlarda ve derelerde eglendiler.   n (18) irte oldu, nam z kıldılar, yine atlandılar. Anı gördiler kim d Ŗman tarafından toz (19)  opdı. Ŗ yle kim toz hav  yüzini dutdı. ‘Abdull h eyitdi, y  mü‘minler iŖbu toz

26b

(1) d Ŗman  erisin n  tozıdur. Meger R bis ki d Ŗman leŖkerin n  begid r, (2) bir ulu bege buyurdi ki çeriden on bi  giŖi alęil, ol Ŗalibl  ‘alemi getürgil. (3)  eri  nince y r gil,  aravul olęil, didi. Ol g b r kim g r ndi (4) idi k fir çerisi içinden çıkup yağın geldiler. İsl m leŖkerin gördiler. (5) Dağı Ŗ f bağladılar, durdılar. Anlar ermen çerisi-y-idi çatı yay çekerler idi, yaęŖı (6) oğ atarlardı. Firenk  erisi dağı var-ıdı,  arę oğın atarlardı.   n anları (7) gördiler, cem ‘ yarağ itdiler. Bu ya adan isl m çerisi dağı k fir (8) leŖkerin gördiler ki ol  aclu ‘alem get rmiŖlerdi, bildiler kim ol on bi  (9)  erid r. Bu seyyidler kim Mekken nd r ‘Abdull h b. ‘Ömer birle bile-y-di. Süheyl b. ‘Ömer (10) ve ‘Ekr me b. Eb  Cehil  ardaŖı H riŖ b. H Ŗ m dağı ben  H Ŗ m dağı (11) ben  Kil b ‘Arabın n seyyidi Z h k b. Eb  S fy n ‘Abdull h b.

‘Ömer-ile biş seyyid (12) gişiler bile-y-idiler. ‘Abdullāh eyitdi. iy ulular. bu kāfir leşkeri-y-ile nice urışalum? (13) Meydān dutup bir bir meydāna mı girelüm, yoħsa bir şır-āne ceng idelüm, (14) sıl gibi açalum mı? ‘Ekreme b. Ebū Cehil eyitdi, yā emir, bu uğraşmaqlık evvel (15) uğraşmaqlıkdur, bunlaruñ gözün bize öğretmeyelüm, heybet-ile hamle idelüm. (16) Bir iki şāf çerilerin Hāğ emri-y-ile götürelüm süñü birle birle sīnelerin deşelüm ve daħı (17) hindü kılıçlar birle birle başların keselüm ve kanların dökölüm. Qalblerin şı şıyalum, (18) cevşenlerin sökelüm. Heybeti şalābeti naħamın düşman çerisinüñ göñlüne ekelüm. (19) korqu ekelüm. Ola kim Hāğ Ta‘ālā bizi manşür ve muzaffer kıla, tā kim düşman

27a

(1) çerisinüñ a‘vmı uça içlerindeki hışm gāzab odı öçe, didi. Pes ükeli müsülmānlar (2) bu söze rāzī olup cümlesi göñli berk itdiler, dīn yolına baş cān terk itdiler. Evvel (3) ‘Ömer oğlı ‘Abdullāh yüz gişi-y-ile kāfir leşkerine hamle itdiler. Andan Hāriş b. Hüşām (4) hamle kıldı, yüz gişi-y-ile. Çün her bir ulu yüzer gişiye baş (5) oldılar, hamle kıldılar, tekbir getürdiler. Müsülmānlıguñ şı‘arı lā ilāhe illa’llāh dimeklik-idi (6) kāfir çerisi daħı yay oğ yaraqlamışlar idi daħı dururlar idi. Bizüm (7) düşmanumuz ‘Arabdur hem yalnızcağ kavmdur anlar oğ atmağ oğı gendülerden şavmağ kılmazlar, (8) didiler. Biz ırakdan birer gez iş işleyelüm, diyü dururken qarğa sürüsine (9) girmiş şahinler gibi ol gāziler yügrük tāzilar-ıla ol biñ gişi (10) on biñ kāfirüñ içine koyuldılar. Kāfirler anı göriceğ oğ atmağa (11) mecālleri qalmadı, etdükleri tedbir anlara yarı kılmadı. El kılıca urdılar. (12) Kāfirler serāsime oldılar. İslām çerisi kāfir çerisin tağıdup (13) bir nice yüz gişisin öldürdiler. Şı‘r:

- (14) Gördiler kāfir çerisi bir ‘aceb
Geldi uş islām kavmı bu ‘Arab
- (15) Katlarında cān u başuñ qadı yok
Dirlice ve ‘ömre başa qadı yok
- (16) Cānlarını dīn yolına terk idüp
Dīn kuşagını beline berk idüp

- (17) Oka kılıca düşerler durmadın
Ölmege şöyle üşerler durmadın
- (18) Digdi irdi her biri bir şır gibi
Şandı kāfir gendüleri yir gibi
- (19) Gendüzünü dirşürince bir gişi
o hōz aña işlemiş-idi [.....]
27b
- (1) Süñüyi süksünine sancardı tiz
Korğudan olurlardı rize riz
- (2) Mest ider şevkı ile peygambaruñ
Ne kayusı var ölümden mest erüñ
- (3) Ejdehā gibi yürüdi her biri
Kim qomayalar diri bir kāfiri
- (4) Ol demür tonlu çeriyi kırdılar
Kānlarını toprağ-ıla qardılar
- (5) Çün Resülüñ mu‘cizi yoldaş ola
Ayağ olmışken gişiler baş ola
- (6) Mu‘ciz-ile açdılar dīn yolını
Mu‘cize dutdı olaruñ qolını

(7) Neşr: Çün müsülmānlık çerisi kāfir çerisinüñ qalbın sökdiler, bir iki (8) şāf kāfiri toprağa dökdiler. Çün düşman çerisi hezimet oldılar, (9) ‘Abdullāh b. ‘Ömer dīn sancağın elinde dutup kāfirlerle ceng (10) iderken, ol kāfir meliki durup ‘Abdullāhuñ cengin temāşā qılurken (11) āh eyledi. Hey! bunu qomañ, didi. Gendüsi dağı ‘Abdullāha qarşu oldı. (12) Heybet-ile, şalābet-ile el-ħağ ol Tārūn melūn ulu kāfir idi hem gāyet (13) erliklü er-idi. Rūm begleri içinde erligi meşhūr idi. ‘Abdullāh (14) gördi kim bir heybetlü kāfir gelür, ‘alemi qafā-dārına virdi, berāber olup, birbirine (15) ħamle kıldılar. Yedi ħamleden soñra ‘Abdullāh tekbir getürdi, kılıc-ıla çaldı başın (16) kesdi. Tiz indi, aldı, kāfirüñ başın süñüye dikdi. Andan yürüdi kāfir (17) ‘alemine irdi, ol ħāclu ‘alemi, ‘alemdārı dört pāre kıldı. Kāfir leşkeri (18) tamām şındı. Kırdılar, aħtardılar. Altı yüz kāfiri esir eylediler. Yine dönüp bir yire (19) cem‘

oldılar. ‘Ömer b. ‘Abdullāhuñ hiç kandalığın bilmediler. Dört yaña gezdiler,

28a

(1) göremediler. Şandılar kim şehid oldı veyāhūd esir oldı. Ol hōd kāfir (2) çerisin kovalayup bir dere içine girmiş-idi. Birazdan gördiler kim dīn (3) şancağın eline almış, tekbir tehli ider çıka geldi. Şahābeler çün anı gördiler (4) şükr kıldılar. Andan islām leşkerin tükellediler, gördiler, yidi gişi (5) şehid olmuş. Evvel Sürāka b. ‘Ulā, ikinci Nevfil b. ‘Ömer ve Sa’d b. Kays (6) ve Sālim b. Mevlā ve ‘Āmir b. Yezr ve ‘Abdullāh b. Hālid el-Mazānī ve Cābir b. Rākd (7) ve ‘Amr b. Hāzrī Evs b. Seleme el-Hevāzanī bu yedi kim müsülmānlıktan (8) şehid olmuş-ıdı, rıdvānu'llāhi ‘aleyhim ecma’in. Pes ‘Abdullāh buyurdı ol (9) şehidler cem’ idüp aldılar, namāzın kıldılar, anda defn eylediler. Andan soñra ol (10) altı yüz kāfirin tonların çıkarup başların açuk bağladılar. Ol (11) kırılan kavmuñ silāhların dirşürdiler, yine döndiler, müsülmānlık çerisine (12) kavışdılar. Andan 'Amr b. ‘Āş atlandı, ulu şahābeler birle karşı geldi. Çün (13) esirleri ve ganimet mālın göricek müsülmānlar tekbir getürdiler, birbiriyle (14) görışdiler. Andan şavaşı şordılar. Her ne kim vākı hāl-ıdı habar virdiler. (15) Müsülmānlar anı işidüp Haq Ta‘ālā hazretine şükr itdiler, Resül (16) muṭahhar rühına şalavāt getürdiler. Haq Ta‘ālā bize nuşret virdi (17) manşür ve muzaffer olduk. Küffār çerisinüñ göñli korkdı, ayruq (18) kayumuz kalmadı, didiler. Andan ol esir olanları getürdiler, aralarında üç (19) gişi bulundu, ancak, dil bilür. ‘Amr b. ‘Āş ol üç gişiden küffār

28b

(1) çerisinüñ habarın şordı. Ol üç gişi başladı Rübisüñ vaşın söylediler. (2) Ol yüz biñ eri şerh eylediler. Ammā anı dahı didiler kim bu qaravul on biñ (3) baş beglerüñ ulusu-y-ıdı, hem bahadur-ıdı, hem dahı ‘Arab şavaşınıñ (4) kolayın bunlar bilürdi, didiler. Dahı çerininüñ güzidesi bu gelen çeri idi, (5) didiler. Andan 'Amr b. ‘Āş anları dīne da‘vet eyledi, rāzī olmadılar. Eyitdiler, (6) biz gendü dīnümüzi terk itmezüz, didiler. Çün anı işitdi, buyurdı, altı (7) yüzünüñ dahı boyunun urdılar. Andan 'Amr

b. 'Āş eyitdi, yā ehl-i islām, size (8) beşāret olsun kim Hāk Ta'ālā bize nuşret virdi, kāfirūñ başı aşığa (9) oldu. Ayruķ bunlar islām leşkerinūñ kılıcına durmaz. Diñ! imdi göçüñ, didi. (10) Şāzılıklar birle göçdiler, kāfir çerisine yüridiler. Ol yañadan daħı ol (11) on biñ şıngun çerinūñ kurtulanı kimi zaħmetlü, kiminūñ gözi çıķmış, herbiri bir każāya uğramış, mecrūh ve maħzūn gendülerūñ çerisine (13) koşdılar. Çün Rübīs kaţına irdiler, gendülerūñ hāli nice olduĝın habar (14) virdiler. Çün ol kāfirler anı işitdiler, heybet-i Muħammedī öĝlerine (15) düşdi, güçleri üzülđi. Andan Rübīs şordı kim ol 'Arab çerisi ki (16) geldi, sizi böyle eyledi, ne kađar biñ gişi-y-idi? Eyitdiler biñ (17) var-ıdı, ol kurtulan kavm. Bu sözi işidicek begleri kaķıdı. Eyitdi ne (18) belāya şataşduñuz kim on biñ gişi göĝ demür²⁹, atuñuz tonuñuz bulad (19) idi. Anlar biñ yalnızcaķ gişi anlardan zebūn olduñuz, ellerinde kimūñuz

29a

(1) kırıldı, kimūñuz giriftār olduñuz. Andan Rübīs eyitdi, anuñ-içün kim 'İsā (2) dīninūñ nisbetin itmediler, i'tikād birle şalibe şıgınmadılar, her birisi gendü mālı (3) 'ayāli endişesine düşdi, didi. Andan beglerinūñ, çerisinūñ üstine (4) baķdı, çağırdı kim yā ehl-i şalīb, siz daħı eger dīnūñuz nisbetin itmezseñuz, i'tikād birle ölümden koŗķmayup gitmezseñuz, siz (6) daħı ol kaŗındaşlaruñuzdan daħı beter olursuz, didi. Ol begler, (7) ulular, çerī mukaddepleri eyitdiler, hāşā, yā emir. Biz geldük, illā dīnümüz (8) nāmūsı-y-içün geldük, her kañımız kim senūñ öñüñde baş oynamaya, (9) sen gendü elüñile boynını urĝıl, kañumuz saña helāl olsun, didiler. (10) Andan Rübīs buyurdı, ol yüz biñ er tonandılar, ata süvār oldılar, (11) koşunlar olup islām çerisi üzere yüridiler. Çün islām leşkeri anları (12) gördi, tekbir getürüp anlara kaŗşu şaf baĝladılar, durdılar. 'Amr b. 'Āş, (13) Żaħħāk b. Kelbī saĝ kolda-y-ıdı. Benī Kilāb 'Arabı birle Sa'd b. Hālid (14) şol kolda-y-ıdı. Gendüsi Mekkenūñ seyyidlerī seyyidlerī birle çerinūñ kaľbında (15) durdı, daħı buyurdı kim müsülmānlar Ķur'an okıyalar, tekbir itmege (16) meşĝül olalar. Hem eyle itdiler. Rübīs daħı islām çerisine nażar (17) eyledi, gördi kim fāris

²⁹ كوك دور şeklinde yazılmış.

erenlerdür, erlik delirlik hareketlerinden (18) belürür. Ammā heybet ve havf gendünün çerisi üzere düşüp durur. (19) ‘Acebledi kim bu kadar az çeridir, ammā şalābeti ve heybeti katıdur. Gendü çerisi

29b

(1) çokdur, velikin şir-âne hareketleri yokdur. Bu nesneleri ‘acebledi. Ol (2) yañadan ‘Amr b. ‘Aş müsülmānlık çerisinün şafların düzdiler. Eydür ki yā mü’minler, (3) ğazā kılmāğa rağbet idün, Allāhu Ta‘ālānuñ hoşnūdlığın, taleb-i Resūlullāhuñ rızāsın taleb idünüz. İ’tikād birle dīn düşmanlarıyla merdāne uruşavuz, dīn (5) yolına dürüşünüz. Pes Ebū Derdā eydür, evvel kim müsülmānlık çerisinden (6) meydāna giren şol kol begi-y-idi. Kāfir çerisinün sağ kolına (7) depindi, ol çokluk çeriye birbirine urdı, huruşān cüşān naralar ururdu. (8) Her yaña kim hamleler itdi, kāfir çerisinün şafların sökdi, (9) ālāyları birbirine urdı, el-ħak azīm ceng itdi, ammā merdāne āheng itdi, (10) merdāne dürüşdi. Rüstem gibi uruşdı, şöyle kim çeri daħı anuñ (11) cengine ħayrān kaldılar. Ammā emr-i rabbānī ve taqdir-i yezdānī anuñ gibi (12) oldu kim ‘ömri çerağınun yağı dükendi, ħayātı meclisinün şem‘i söyindi. (13) Kāfir çerisi gördiler kim ol pehlvānuñ erden hiç yardumcı<ısı> gelmedi, (14) derħāl ol yigidi ortaya aldılar, çarħ okı-y-ıla urdılar, düşürdiler. Ĥālid b. Sa‘id b. Ĥālid (15) şehid eylediler, rağıya’llāhu ‘anhu. Müsülmānlık çerisinün (16) uluları anı gördiler, āh eylediler, birbirinden ħelāllık dilediler. Şi‘r:

- (17) Zihī maṭbūħ er-idi ol cüvān-baħt
Mübārız u dil-āver-i ceng ħursend
- (18) Kiçi yaşlu ħureyş içinde kimse
Olalmadı daħı bir iki mānend
- (19) Yürekli kolı kuvvatlu dilir er
Sünü ta‘ın-ıla urmağda hünermend
- 30a
- (1) Uruş vaktında endişası
Anuñ göñlinde olmadı aña bend
- (2) Ulular çok öğüt virürler-idi
Velikin aşşı kılmadı aña pend

- (3) Ölüm acısını şerh itdiler çok
Velî ol acı olurdu aña kand
- (4) Kazâdan çün kader takdîr kıldı
Cüvân merg oldu ferzâne ferzend
- (5) Ecelden çün amân bulmadı ol şîr
Ne çâre kim aña yazmış ol Hudâvend
- (6) Kanı toprağıla çün kim qarıldı
Rûhı oldu hazret-i haqqa ve peyvend

(7) Neşr: Çün 'Amr b. 'Âş ve şahâbeler anı gördiler, cigerleri yandı. Maşlahat (8) anı gördiler kim bir uğurdan kâfir çerisine hamle kıldılar. Evvel 'Amr b. 'Âş ve Zâhhâk b. Ebî Süfyân, (9) andan Zülkülâ' Humeyrî dahı Mekke dilîrlerinden Ma'âz b. Cebel (10) ve Ebü Derdâ ve 'Abdullâh b. 'Ömer ve Eşyed b. Seleme ve Nevfel b. Vârim ve benî (11) Neccârdan Seyf b. 'Ubbâde ve Sâlim b. Rüyem ve Hazare'l-mevt ve Eşheb b. Şeddâd (12) el-Mâzin ve Evs b. Şâmet ve İbn-i 'Abdullâh ve 'Ömer b. Cendeb. Pes muhâcirlerden (13) ve enşârlardan yetmiş güzide erenler 'Amr b. 'Âş birle kâfir çerisine hamle (14) kıldılar, Düşman çerisinüñ kalbına depindiler. Ol kâfirler çün kim anı gördiler, öñlerindeki (15) mübârizlardan ve pehluvânlardan biñ gişi hamle kıldı. Çün aşhâb anı (16) gördi, yüzler döndermediler. Süñü sinâni bir<le> cigerlerin çâk idüp bir nice yüz (17) kâfiri kıra yere bırağdılar, kalanın sürdiler, düşman leşkerinüñ kalbına dögdiler. (18) Kâfirlerin yayakları katı yayları-y-ıla aşhâb üzerine çarğ okın ve el okın (19) yağmur gibi yağdurdılar. Aşhâb-ı Resül dönmediler. Kâfirler gördiler kim

30b

(1) aşhâb-ı Resül oğdan kılıçdan yüz döndürmezler. Andan Süheyl b. 'Ömer at eyüsin (2) ve er eyüsin aldı, şahâbenüñ kafâsından kâfir çerisine hamle kıldı. Pes ol çeri (3) anı görüp yaykandı, şanasın kim buladdan bir deñiz idi, çalkandı. Andan islâm (4) leşkeri yir yirin tekbir getürdiler, kâfir leşkerine qarıldılar, urışa girişdiler. Müsülmânların (5) şîarı lâ ilâhe illa'llâh demek idi. Dahı eyitürler-idi, yâ rabb, Allâhdan ümmet-i

Muhammede (6) nuşret taleb idüp, enşar ümmet-i Muhammedin, dirlerdi. Pes 'Abdullāh b. 'Ömer eyitdi, (7) gördüm ki müsülmānlık çerisi kāfir çerisinüñ içinde bir kara devede bir aq (8) beñ gibi-y-idi. Andan müsülmānlar ol kāfirüñ çarhı oqından qatı zahımlu (9) oldılar atlar ve erenler kızıl kana qarq oldılar 'Abdullāh b. 'Ömer eydür: Resül (10) hazretinden bir du'ā öğrenmiş-idüm. Baña dimiş-idi kim islām çerisi buñalduğı (11) yirde bu du'ayı oqıyasız, tā ki manşür ve muzaffer olasız, didi. Çün kim bu du'ayı (12) oqıyup yüzümü Allāh hazretine dutdum, ehli islām için nuşret diledüm, (13) pes Allāhu Ta'alā gendü Resülünüñ du'asına 'izzet itdi. Anı gördüm ki havā yüzinde (14) gözüme yeşil imāmeler görindi ve dağı bir ün geldi kim, yā ümmet-i muhammed, (15) kadca'ekum naşrı min Allāhi, diyü müsülmānlık çerisinüñ üstine çağırdı. Dükeli (16) mü'minler anı işitdiler. 'Abdullāh b. 'Ömer eydür: Öyle zevālı olmuş-ıdı kim zafer (17) yeli esdi, kāfir çerisi şınıqdı. İslām çerisi anı işidüp ün eylediler, (18) tekbir getürdiler, depindiler. Kāfir çerisi turur gibi-y-iken yürümeyüp döndiler, (19) kaçdılar. İslām leşkeri ardına düşdiler, sürüp her kime kim irdiler, kırdılar.

31a

(1) Tā karañulık olunca qovaladılar. Andan atlarından aşğa indiler, namāz kıldılar, bir az (2) diñlendiler, zahımlularuñ zahmın şardılar. Yine bindiler, Rüm çerisinüñ girü ardın (3) sürüp başdılar. Tā Vādi-yi Ahmere degin vardılar. Her yirde kim Rüm çerisini (4) yitüp kırdılar, tā irte olunca. Çün kim irte oldı, mü'minler yine döndiler, ol (5) savaş yerine geldiler, ol öldürdüklerini şoydılar. silāhların dirşürdiler, (6) mälların cem' eylediler. Andan ulu şahābeler bir yire geldiler, ol şehid olan gāzileri (7) istediler, buldılar. Gördiler kim yüz otuz sünni müsülmān şehid olmuş, veli kāfirlerden (8) ölenüñ kıyāsın Allāh bilür. Pes rāviler bu arada iki dürlü rivāyet iderler. Biri bu kim kāfir çerisinün (9) uluları Rübisi ölüler içinde buldılar. Ba'zı rāviler dirler kim zahımlu-y-ıdı, (10) yolda kaçarken öldürdiler. Ammā ol bir kaç gişiler kim ulu şahābelerden şehid (11) oldılar, birisi Sa'id b. 'Ubbāde'l-hazremi ve Nevfel b. Dārim b. 'Ömer ve Sālim b. Rüyem (12) ve Eşlahat b. Şeddād, bu şahābeler kim dirüz Ecnādın çerisinde şehid (13) oldılar. Bāki şehid olanlar Yemen

ķavmından idi, ‘avām ‘Arabından idi, rıđvānu'llāhi ‘aleyhim ecma‘in. (14) Andan ‘Amr b. ‘Āş ol ŧehīd olanlarda Sa‘īd b. Ĥālidi (15) isteyüp bulmadılar, ölüler arasında istedi, ‘Amr b. ‘Āş bulmadı. İllā ŧoñra (16) bir ‘aceb ħāl içinde buldı. Atlar ayağında pāymāl olmuş, sūreti başı (17) yencilmiş, belürsüz olmuş. Ćün Sa‘īdi ol ħālda gördiler, ağlaŧdılar. Eyitdiler (18) Ĥaķ Ta‘ālā saña raħmet ķılsun, nite kim cānuñı Ĥaķ Ta‘ālā yolına fidā ķıldıñ. (19) Her ne kim dirdüñ, anı yerine getürdün. Zārīlıķlar eylediler, andan Sa‘īdi

31b

(1) ol ŧehīdler ķatına getürdiler. Pes ol ŧehīdlerüñ namāzın ķılıp defn (2) eylediler. Andan ol ħanīmet mālın cem‘ eylediler. Maŧlaħat anı gördiler kim Ebū ‘Ubeydeye (3) biti yazalar bu ħāli bildüreler. Hem eyle ķıldılar. Kāğıd eline alup yazdı ki (4)

بسم الله الرحمن الرحيم من عمر ابن عاص الي اميرالامته اما بعد فاني احمد الله الذي لا اله الا هو وصلي علي نبية و اني و
صلت الارض فلسطين فلقينا عسكر روم يي في اليطريق يقاله رويس و معه مائة الف فارس و فتح علي يدي بعدان قتل من
المسلمين مائة و ثلثون رجلا حتم الله اهم بالشهادة و الي مقيم الان فلسطين فان حاجتك الي فارس اميراليك و السلام عليك و علي
من معك المسلمين و رحمة الله و بركة و دفع الكتاب الي عامر الدوسي

Ćün ‘Amr b. ‘Āş (11) ol bitiyi tamām idüp bir erliklü er var-ıdı, aña ‘Āmir Devsī dirlerdi, aña (12) virdi, eyitdi, yā ‘Āmir, tiz var, bu mektūbı emīnū'l-ümme Ebū ‘Ubeyde ħazretine ilet, (13) tiz yine cevāb getürgil, didi. ‘Āmir aldı bitiyi ŧām yolına revāne oldı. Zira (14) Ebū ‘Ubeyde müsülmānlık leŧkeri birle ŧām vilāyetine yakın yirde ķonmuş-ıdı. (15) Dört yaña yaña ķeriler göndürür idi, varurlar aķın iderlerdi. Ćün ‘Āmir Ebū ‘Ubeyde (16) ķatına geldi müsülmānlar ķarşu yürüdiler ‘Āmiri aldılar, emīn ķatına getürdiler. (17) Ebū ‘Ubeyde ŧordı kim yā ‘Āmir, ne ħabar getürdüñ, eyitgil, işidelüm. Eyitdi (18) ħabar-ı ħayr getürdük. ‘Amr b. ‘Āşuñ bitisin ķıķardı eline ŧundı. (19) Emīn bitiyi arķuncaķ oķıdı, maźmūnı bildi, andan ŧoñra āŧikāre oķıdı.

32a

(1) Ulular, şahâbeler anı işitdiler, dağı Sa'îdüñ atası Hâlid ol meclisde oturmuş-ıdı. (2) Çün emînü'l-ümme ol şehîd olan müsülmânları okuyıcağ, adların (3) añıcağ Hâlidüñ oğlı Sa'îdi öñdin añdı. Çün oğlınuñ şehîd olduğın (4) bildi, feryād eyledi, ağladı. Ol müsülmânlar bile ağlaşdılar. Andan Hâlidi (5) gördi, haymesine geldi, sâz ı silâhın kuşandı, atın eyerledi, süñüsin (6) eline aldı, atına bindi. Ebü 'Ubeyde çağırdı ki yâ Hâlid, kancaru gitersin? Eyitdi, (7) yâ emîn, varayın oğlum saïdüñ kabrin göreyim, yüzüm kabrinüñ toprağına (8) süreyim, didi. Çün emîn anı işitdi, hiç dınmadı. Andan 'Âmir Devsiden (9) habar şordılar, eyitdiler, imdi hâl nice oldı? Bize mâlüm eyle,

(10) didiler. 'Âmir Devsî evvel âhır hikâyet nice olduğın beyân eyledi. (11) Müsülmanlar tekbir getürüp Allâhu Ta'âlâya şükr kıldılar, eyitdiler, (12) kâfir çerisinüñ yürekleri çökdi, islâm çerisinüñ heybeti cemî' Rûm (13) beglerinüñ göñlin korçutdı, didiler. Andan Ebü 'Ubeyde hazreti (14) 'Amr b. 'Âşuñ bitisine cevâb yazdı. eyitdi: Evvel ki

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اِنَّمَا اَنْتَ مَأْمُوْرٌ فَاَنْ كَانَ اِبُوْ بَكْرٍ اَمْرًا اَنْ تَكُوْنَ مَعْنَا فَرَا اِلَيْنَا فَاَنْ كَانَ اَمْرًا بِثَبَاتٍ فِیْ مَوْصِعِكَ فَاتَّبَعْتَهُ
بِاسْمِ اللّٰهِ عَلَیْكَ وَاَعْلٰی مِنْ مَعِكَ مِنَ الْمُسْلِمِیْنَ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ

(18) Andan Ebü 'Ubeyde ol bitiyi Hâlide virdi, eyitdi, yâ Hâlid, varğıl, oğluñ (19) türbesin ziyâret itgil, hem benden 'Amr b. 'Âşa ilci olğıl, didi. Ve dağı

32b

(1) 'Âmir Devsîyi Hâlide koşdı. Revân oldılar. Feleştin vilâyeti Kuds-ı Mübârek eline (2) geldiler, Müsülmanlık çerisine kavışdılar. 'Amr b. 'Âş Hâlide karşı yürüdi, görışdi. (3) Sâyir aşhâb dağı gelüp görışdiler, ağlaşdılar. oğlınuñ süñüsin ve kılıcın diledi. Getürüñ, (4) göreyin, didi. Zira er gişiler kılıcından silâhından bilürler ki düşman-ıla (5) nice urışup dur. Aşhâb Sa'duñ erligin vaşf eylediler. 'Aceb habarlar virdiler, (6) garîb sözler söylediler. Andan soñra Hâlid diledi kim oğlınuñ kabrin göre, ziyâret (7) eyleye. Pes müsülmanlar öñine düşdi. Ol şehîdler kabrine geldiler. Andan (8) oğlınuñ kabrin göricek ağladı. Eyitdi. şî'r:

- (9) Kuçdı kabrin Sa'idiñ ağıladı
 Hasrat odıyla yüregın tağıladı
- (10) Kana boyanmış-ıdı işidicek
 Yine kana kanadı andan ağıladı
- (11) Nice idem ki saña tiz irişem
 Diyü şanu şandı andan ağıladı
- (12) Bağrı kan tıldı içinden yüregi
 Kanına boyandı andan ağıladı
- (13) Uğunup gitmiş-idi ol ecidet
 Uyğudan uyandı andan ağıladı

(14) Neşr: Andan eyitdi, yâ veledi, yâ Sa'id, Allâhu Ta'âlâ saña rahmet kılson, (15) Resûl hazreti senden hoşnûd olsun kim dîn düşmanlarına kılıç urduñ, (16) bizüm yüzümüzi aq eyledüñ. İki cihânda yüzüñ aq olsun. Ayruq sen (17) bize gelesi degülsün, biz saña varısaruz. Ammâ dîn düşmanlarından senüñ dâduñı (18) almayınca koyası degülven, didi. Zira ağıladı, yüzün toprağa sürdi ta ki (19) yüregi acısı biraz sâkin oldu. Andan 'Amr b. 'Âş katına geldi. Hâlid

33a

(1) eyitdi, yâ emir, ben ol kâfir çerisinüñ ardınca giderem ki bir nice kâfir kanın (2) dökmeince benüm yüreküm şovumaz, gönüm ârâm itmez, didi. Andan zırhın geydi (3) silâhın kuşandı, yürüdi, atına bindi. 'Amr b. 'Âş eyitdi, yâ Hâlid, yalunuz gitmegil, (4) müsülmânlardan bir nice gişi bile algıl, didi. Andan çağırdı ki yâ müslimîn, Hâlide (5) yoldaş oluruñuz var mıdur? ğazâya Allâhu Ta'âlâ yolına varurmısz? Pes Düveys (6) 'Arabından üç yüz yigit atlandılar. Uluları Zülkulâ' Humeyri-y-idi. (7) Dahı Hazâfe b. Sa'idi eydürler idi. Ol iki seyyid çeri başladılar, Kâfir (8) çerisinüñ ardınca sürdiler. Ol gün ol gice yürüdiler. İrte olıcaq (9) Hâlid bir yüce yire çıkdı, karşusındağı tağları ve yazıları gözetdi. Gördi kim (10) bir tağun yokuşında bir iki gişi görindi, sürdi Hâlid müsülmânlar katına (11) geldi. Eyitdi, yâ müslimîn, kâfir çerisinüñ gözcisin gördüm, çerisin bir dere (12) içinde gizlemiş ola. Tulincaq yirde kayalar

çoltuğında yürünüz, varalum, didi. (13) Ve dağı gendü imāmesini izār gibi örtüdi, bir nice gişiyeye buyurdi, (14) yayağ oldılar, kārübān kavımı gibi yürüdiler. Ol yoğuş yukaru çıkdılar. Hālīd (15) gördi kim bir kaya çoltuğında bir bölük Rūm halk var. Çün müsülmānlar anı (16) gördiler, hamle kıldılar. Bir nicesin öldürdiler, dördin esir itdiler. Qalanı kaçup (17) şarblıklara girdiler. Hālīd ol esirlere eyitdi: ‘Arabca bilür misiz? Eyitdiler: (18) Ne‘am. Hālīd eyitdi: Ne kavmsız? Ol ‘Arabca bilürin diyen eyitdi: Biz Şām (19) ilinüñ ekincileriyüz ve bu illi yüz çeri ayağı altından kaçduk,

33b

(1) bu yüce tağa çıkdık, urgundan ve tālāndan kurtulavuz, didük. Hālīd (2) eyitdi: Bu şingun çeri ne tarafa gitdi? Ol gişi eyitdi, Kimi kal‘alara, kimi şehirlere, (3) kimisi yüce tağlara kaçdılar. Ammā Rübīs meliküñ dağı bir nice beglerüñ hazīnelerin (4) ve haymelerin uşda biraz çeri ile alup gide dururlar, didi. Hālīd (5) eyitdi: Qanca varurlar? Eyitdi, işbu tağüñ öte yanında konup dururlar, didi. (6) Pes Hālīd anları dīne da‘vet eyledi. Qabül kılmadılar. Dilediler kim öldüre. Hazāfe b. Sa‘īd (7) ilerü geldi. Bu Rūmı öldürmeğil, bize delil olsun, didi. Gelsün çeriye (8) göre göstereün, didi. Ol dutulan kavim cümlesi aña rāzī oldılar. Gönderelüm, (9) ammā şol şart-ıla kim bizi āzād eylesiz, didiler. Hālīd dağı aña rāzī oldu. (10) Ol gişiler bunlarüñ öñince kulağuz oldılar, yazıya çıkdılar. Ol (11) kāfir çerisinüñ kaçanı ol arada konmuşlar idi. Hālīd habar viribidi, dağı kavim (12) geldiler. Bir aradan tekbir getirüp hamle kıldılar. Rūm çerisinüñ mübārizları (13) atlandılar, karşı geldiler. Ceng itdiler. Üç biñ kāfir idi. Allāhu Ta‘ālā islām (14) leşkerine fırsat viridi, yüz kāfiri depelediler, kalanı tār u mār (15) oldu. Müsülmānlar ol mālı tavarı cem eylediler, yine döndiler. Ol evvel (16) dutulanlardan dört gişi āzād eylediler. Gānimin, sālīmın müsülmānlara geldiler. (17) ‘Amr b. ‘Āş ol fetih gördi yine şazılık itdiler, tekbir getürdiler. Andan (18) ‘Amr b. ‘Āş ol gānimet mālından bir nice teberrükler, Ebü ‘Ubeydeye viribimege (19) yarağ kıldı. Andan soñra gāzādan öñ soñ, her ne kim māl cem‘ oldıyisa

34a

(1) cümlesin sakladılar, tā kim ḥalīfadan nice destūr olsa eyle ideler. Andan (2) şoñra ‘Amr b. ‘Āş iki biti yazdı birin Ḥālīd b. Sa‘īde virdi. Biraz (3) tuhfeler ve armağānlar, eyü Rūm atları eyü kılıçlar virdi, Emīn katına viribidi. Bir biti (4) daḡı ‘Āmir b. Devsī birle Ebū Bekir katına viribidi. Ecnādīn çerisin (5) şınuḡın bildürdi, müsülmānlık çerisinden kimler şehīd olduḡın bildürdi. (6) Çün kim Ḥālīd b. Sa‘īd Ebū ‘Ubeyde ḥazretine kavuşdı, ne ḡikāyet (7) olduḡın bildürdi. Ol yañadan ‘Āmir b. Devsī daḡı Medīne şehrine geldi. (8) Müsülmānlara ḡabar oldu, pes cāmi‘e cem‘ oldılar. Ebū Bekir Şiddīk ulu şaḡābeler ile (9) mihrāb önünde oturlardı. Muhācir ve enşār uluları ḡazır oldılar. ‘Āmir (10) ilerü yürüdi, Resūl ḡazretinüñ ḡabrine selām virdi. Andan ‘Amr b. ‘Āşuñ (11) bitisin eline şundu. Ebū Bekir anı gördi, durdı, Resūl menberine çıkdı. Allāhu Ta‘ālānuñ (12) ḡamdın şükryn yerine getürdi, daḡı Resūl ravzasına şalavāt (13) getürdi. Andan ‘Amr b. ‘Āşuñ bitisin açdı, aşḡāb ortasında okudı. Nice (14) fetḡ itdüklerin, Ecnādīn çerisi nenüñ gibi müsülmānlardan şehīd (15) olduḡın daḡı ne ḡadar māl ḡaşıl olduḡın daḡı Ḥālīd oḡlı ḡabrine gelüp (16) üç yüz ḡişi birle kāfirüñ şoñın başup ol çokluḡ mālı alduḡın (17) bildürdi. Cemī‘ü'l-aşḡābıla ol ḡabarı işidicek tekbir getürdiler, (18) azīm şazılıklar eylediler. Andan Ebū Bekir menbereden aşāḡa indi, geçdi yerinde (19) ḡarār eyledi. Andan ‘Āmir Devsiye eyitdi, yā ‘Āmir ayaḡuñ üzere durḡıl,

34b

(1) ol yüz biñ kāfir çerisinüñ kıtālī şerḡin eylegil,didi. Andan ‘Āmir ayaḡı üzere (2) durdı, ol yüz biñ kāfir çerisi Ḳuds-ı Mübārek iline gelüp müsülmānlık-ıla (3) nice resme ḡarb itdiler ve uruşdılar ve nicesi öldiyise bir bir ḡabar virdi. (4) Müsülmānlar ekiledin tekbir getürdiler. Andan Ebū Bekir ‘Ubeyde ḡazretinden (5) ḡabar şordı. ‘Āmir eyitdi, Ebū ‘Ubeyde ol ḡalaba çeriy-ile Dımışḡ şehrine yaḡın (6) varıcaḡ, Melik Ḳayşer Ecnādīn çerisini cem‘ itdüḡın işidicek ol ḡalaba (7) çerinüñ yürüdüḡinden üşendi, ḡorḡdı. Ebū Bekir Şiddīk, ‘Ömer b. Ḥaḡḡāb, (8) ‘Oş mān b. ‘Affān, ‘Alī b. Ebī Ṭālib, muḡacirīn ve'l-enşār uluları, rıdvānu'llāhi ‘aleyhim ecma‘īn, (9) ol şaḡābeler eyitdiler, emirü'l-ümme heyyin ve leyyin ḡişidür. (10) Ḥarb zarb itmekde çeriy düşmana ḡarşu

iletmekte kalb doğrudur ammā müsülmānlığa (11) şefiķ refiķ erdür, didi. Ol ulular eyitdiler, yā ḥalīfa-ı Resūlullāh, pes siz nice (12) maşlahat görürsüz, didiler. Şiddiķ eyitdi maşlahat oldur kim Ḥālid b. Velīde (13) bir biti yazayın viribiyeyin. Anı irāķ vilāyetinden Şāma getirdeyin. Emīn ‘azl (14) ideyin, Ḥālidī müsülmānlıķ çerisine emīn kılayın. Zira Ḥālid b. Velīdüñ (15) şecā‘at heybeti saşveti emīnden yigrekdür, didi. Devāt kıalem getürdiler. (16) Ḥālide biti yazdı ki

بسم الله الرحمن الرحيم من عبد الله بن ابي قحافة الي خالد بن وليد سلام عليكم ورحمة الله وبركاته اما بعد فاني احمد الله
لذي لا اله الا هو وا صلي علي نبيه و اني و ليتك علي جيرش المسلمين امرتك بقتال الروم فارح الي مرضات الله و قتال

35a

عداء الله و كن ممن حاهده في سبيل الله حق جهاده ثم كتب يا ايها الذين امنوا اهل ادلكم علي تجارة تنجيكم من عذاب اليم تؤمنون
بالله و رسوله و تجاهدون في سبيل الله با اموالكم و انفكم ذلكم خيرلكم ان كنتم تعلمون و قد جعلتك امرا علي ابن ابي عبيده و
من معه و السلام

(6) Çün Şiddiķ-ı ekber ol bitiyi yazdı daḥı müsülmānlardan bir gişi ilerü oķudı. (7) Aña Necm b. Müferreḥ Kinān dirler idi, bitiyi aña virdi, yā Necmi, ‘Irāķ vilāyetine var. (8) Kādisiye şehrinde Ḥālid b. Velīde yitişgil, didi, Gönderdi. Geldük. Ḥālid daḥı (9) Kādisiye şehrini hişār itmiş-idi Bu Kādisiye didügümüz ‘Irāķ meliki serḥaddinde (10) bir kaşırdur ki kal‘aya beñzer. Dört yanı mamürdür, köylerdür. Kaşan ol (11) Kādisiyeden Mekke şehrine ve Medīne şehrine gelmek isteseler beriyye (12) beyābān sükezler kıum içinde yürürler, irāķ imāratlığa uğramazlar. Ol (13) aralar Nüşrevān ‘Ādil oğlanlar ḥükminde idi. Çün Ḥālid b. Velīd tokuz (14) yüz erliklü er-ile ol Kādisiye şehrini fetḥ itmege varmış-ıdı, köylerin (15) gāret ide yürüdi. Medāyin şehrine degin illeri hep ürkmiş-idi. Pādişāh (16) Kisrā ki ‘acem meliki-y-idi, Ḥālidüñ geldüğinden ḥabar-dār oldı (17) idi. Ol yaraķda idi kim Ḥālide karşı biraz leşker viribiye, (18) Ḥālidī ilden kıovalar, taşra kııkaralardı. Hemāndem Ebū Bekirüñ bitisi (19) Ḥālid açdı, bitiyi oķudı, maķşüdın neyidüğün bildi. Bitiyi öpdı,

35b

(1) başına kodı, eyitdi, sem'an ve tã'a, didi. İslâm leşkerin alup Şâm (2) tarafına Dımışk şehrine döndi. Fasl. Darîr haķır eydür: Çün ki islâm (3) çerisi 'Amr b. 'Āş birle Ecnādîn çerisin şıdılar, kırdılar, (4) kalanın hezîmet itdiler. Qal'alara şehirlere tağıldılar. Pes Şâm (5) vilâyetine ürkü düşdi, bu habar Qayşere yitişdi. Rübîs birle ol varan yüz (6) biñ çeriye ol begenmedüğüñüz 'Arab çerisin ki aç yalıñ gelmişlerdi, Quds-ı Mübârek (7) iline tolmışlar idi. bizüm çokluk leşkerümüzi nice târ u mâr itdiler, (8) tağıtdılar. Kimini kırdılar, kimini esîr eylediler, mälların, genclerin târ u mâr eylediler. (9) Çün Qayşer bunuñ gibi ağılı, acı habarlar işitdi; ğabînetden biraz serâsime (10) oldu. Andan biraz vaķt tebessüm kıldı, döndi, eyitdi: Gerçek mi eydürler? (11) Eyitdiler, Yâ melikü'z-zamân, uş ırte bir gün kırgun çeri çerinüñ (12) soñu size yetişe, gele, didiler. Şi'r:

(13) Qayşer eydür pes hemîndür bitdi

İşümüz pâyâna irişdi bizüm

(14) Dağı devlet düzgününi niderüz

Devrümüz devrâna irişdi bizüm

(15) Çünki düşman dökdi yire qanumuz

Yüregümüz qana irişdi bizüm

(16) Şanumuzı şana irişmiş-idi

Qaşdumuz keyvâna irişdi bizüm

(17) Ferr ü devlet bize yüz dutmış idi

Ferrümüz fermâna irişdi bizüm

(18) Haķ Ta'alâya qarînüñ dir-iken

Qurbumuz furbâna irişdi bizüm

(19) Bu meliklik şevketi vü şavleti

Server-i haķana irişdi bizüm

36a

(1) Erligümüz memleket dutduğumuz

Rüstem-i destâna irişdi bizüm

(2) İllâ devlet pâyidâr olmadı hiç

Qorqumuz Qur'âna irişdi bizüm

(3) Biz gerek sevinesi nidük ki çün

- Küfrümüz imāna irişdi bizüm
 (4) Biz şanurduķ 'Īsā yolında kamu
 Dinümüz deyyāna irişdi bizüm
 (5) Ol degül-imiş ki biz şanur-ıduķ
 Bilümüz burhāna irişdi bizüm
 (6) Sevgümüz arta³⁰ zarar sözümüz
 Bu melik Colbāna irişdi bizüm

(7) Neşr: Çün Kayşer islām çerisinüñ harbın zarbın, kıtāl vaqtında şabr u taħammülin (8) satvetin, şalābetin, şiarın gönül dili-y-ile añladı, hāl nice olasin ve serencām (9) neye encām olasin bildi. Biraz vaķt epsem oldu, fikir kıldı. Andan buyurdı kim (10) bitiler yazalar, şalīb ehlinüñ meliklerine viribiyeler, bu vāķı' hāli bildüreler. (11) Daķı eyitdiler kim yaraķ üzere olalar, çerilerin cem' kılalalar. Daķı Şām beglerine (12) ādemler şaldılar kim ihtiyāt birle olalar; illerin, vilāyetlerin, kal'aların saķlayalar; (13) gözedeler. İllerin şarplıķ yirlere kaçuralar, islām çerisinüñ yolından (14) şavulalar. Faşl. Biz geldük Hālid b. Velid sözine. Kaçan kim (15) islām çerisin aldı, 'Irāķ mülkinden Şām tarafına döndi, bir yire (16) irdiler kim ol yire 'Ayne'l-fer dirlerdi. Çün Hālid ol yire geldi, (17) Ebū 'Ubeyde 'Āmirī b. Cerrāħa bir biti yazdı. Yā eminü'l-ümme, saña ma'lüm (18) olsun kim Ebū Bekir Şiddik beni müsülmānlıķ çerisine emir kıldı, seni (19) emāretten 'azl eyledi, bilmiş olgıl, 'Irāķ vilāyetinden göçdüm sizden

36b

(1) yaña teveccüh itdüm. Siz daķı ol arada konup dururursız, deprenmeñ, tā kim ben daķı (2) varam size kavuşam, didi. Daķı bitiyi 'Āmir b. Devsī eline virdi daķı Şāma (3) gönderdi daķı hemāndem geķüp Semāvāt menziline dek geldi. Çün ol (4) menzile ķondı, Hālide ħabar virdiler kim yā emir, öñümüzde yedi günlük yol şusuzlıķdur. (5) Şu yarağın itmek gerekdür, didiler. Hālid anı işidicek müsülmānlar birle meşveret (6)

³⁰ ارتا şeklinde yazılmış.

eyledi Pes Resül hazretiniñ ol arada bir ulu şahābesi var-ıdı, aña Rāfi‘ b. ‘Umeyre -i Ṭāyyī (7) dirler idi, benī Ṭāy ‘Arabından idi, erliklü şecā‘atlı idi. (8) Ol eyitdi benüm rāyum budur kim bir nice yüz deveyi üç dört gün (9) susuz koyalum, andan soñra anlara şu virelüm, toysunlar, (10) şuya. Dağı göçelüm, yüriyelüm, beriyyeye girelüm. Ol konduğumuz yirde on (11) deve boğazlayalum, etini yiyelüm, qarınların yaralum, şuların alalum, şovudalum, atlara ve (12) tavarlara anı içürelüm, didi. Hem eyle itdiler, didüklerin eylediler. Götüri bildüklerince (3) şu aldılar, yola girdiler. Biş gün tamām yol yürüdiler. iki günlük (14) yol şusuz gitdiler, katı buñaldılar. Andan Hālid gider-iken bir yüce depe (15) gördi, anı Rāfi‘ b. ‘Umeyreye gösterdi, eyitdi: Yā Rāfi, ‘acebdür eger ‘imārat (16) yire irişmedük ise. Rāfi‘ eyitdi: Yā emir, benüm kum ıssısından gözlerüm (17) ağrımışdur, ayrık yir gibi göremezem. Çün ‘imāratlık gördük bir kaç (18) gişiler hicinlere binelüm, ola kim kim şu bulavuz. Müsülmānlar (19) katı buñaldılar, didi. Hem anuñ gibi itdiler. Hālāyık dökülüp qalmışlar idi. Pes Hālid

37a

(1) yigirmi otuz gişi birle hicinlere bindiler, katı gitdiler, ‘imārat yirler ucına irdiler. (2) Bir kaya dibinde, bir şu sızındısı buldılar. İnüp ol arayı kazıdılar, Allāhuñ kudreti-y-ile (3) çok şu çıkdı. Hicinlerin şuwardılar, kırbaların toldurdılar, bindiler, müsülmānlığa (4) karşı geldiler. Hālāyıkı cümle şuwardılar iki defa andan ğayrı şu getürdiler. (5) Ol qalmış tavarlara içürdiler. Fi'l-cümle ol tehlike yirden hālāş (6) buldılar. Otlı şulu yire geldiler, müsülmānlar anda diñlendiler. Ol aradan geçüp (7) ilerü menzile yürüdiler. Bir bölük deveye ve koyuna uğradılar. Gördiler bir kara (8) kul o koyunları güder. Ol tavar çevre yaña tağılmış, ol kara kul (9) bir kaya dibinde oturmuş. Ol kara kulın añaru yanında bir gişinüñ elin ayagın (10) bağlamışlar, kana bulanmış yatur. Pes müsülmānlardan iki gişi ilerü geldiler. (11) Gördiler ol yatan ‘Āmir b. Ṭufeyldür. Yügürüp geldiler, Hālīde habar virdiler. (12) Pes Hālid sürdi ‘Āmirüñ katına geldi, eyitdi: Yā ‘Āmir, hālüñ nedür? (13) Seni bu hālde kim eyledi? Yā emir, kaçan ki beni Şāma gönderdüñ bu şuşuzluk (14) beriyye içinden ki çıkdum, şuşayup dilüm tamağum kurumış, işbu (15) ‘abda uğradum.

Biraz Şu diledüm. Baña eyitdi, uş cıgında Şu var, anı iç, (16) didi. Ben eyitdüm, ol Şuya beñzemez, ‘acebdür eger süci degül ise. (17) Ol ‘abd eyitdi deveden aşağa ingil, görgil, Şu mıdur, yoħsa süci midür, (18) didi. Anı işitdüm, devemi çökerdüm, aşağa indüm. Dizüm çökdüm ki (19) ol cığanadan Şu içem, ol Ķara Ķul beni başara urdı, başumı bavdı.

37b

(1) Ben aŐtarıldum, bu mel‘ün üstüme çökdü, elümi ayağumı bağladı. Baña Şordı kim kimsin? (2) Ol Muħammede imān getürenlerden misin? Ben eyitdüm, ne‘am, onlardanam, didüm. UŞ (3) üç gündür ki baña ‘azāb ider kim süci içer, cür‘asın üstüme sağar. Ĥālid ol Ķara (4) Ķuldan Şordı kim kimüñ Ķulısın? Ķocañ kimdür? Ol eyitdi, ben mütenaşŞara (5) ‘Arabından Ķadāħ b. Nāyluñ Ķulıyam, didi. Pes Ĥālid ol ‘abduñ boyunun urdı. (6) Ol develeri aldılar. ‘Āmiri Ķoyı virdiler, başın Şardılar, ta‘ām yidürdiler, biraz (7) Şu içürdiler, andan ‘Āmir b. Cerrāħa gönderdiler. Ĥālid bir iki gün ol otlu (8) Şulu yirde durdı. VāĶıdı, raħmetu‘llāhi ‘aleyhi eydür: Ol arada bir Ķal‘a (9) var-ıdı, aña Erāke Ķal‘ası dirler idi, ĶayŐere taalluĶ idi, içinde ehl-i Őalıbden (10) Ķavm var-ıdı. Çün kim Ĥālid ol Ķal‘aya yürüdi, çevresindeki köyleri (11) urdı, ĝāret itdiler. Ĥabar ol Ķal‘a Ķavmına degdi ki eyitdiler, Mekke (12) ‘Arabından geldiler, veli ‘IrāĶ tarafından daħı geldiler, bizüm vilāyetümüze (13) yitişdiler, ilümüzi urdılar, didiler. Ol Ķal‘ada bir erliklü er var idi, aña (14) Samān dirlerdi, hem çok kitāblar oĶumuŐı idi. Samān (15) Ĥālidüñ Ķabarın işidicek açdı kitāblarına naŐar itdi. Ol Ķal‘a (16) Ķavmın divşürdi, durdı, ol Ķal‘anuñ meliki Ķatına geldi. Eyitdi: (17) Yā emir, bu devlet, zamān içinde kim uş biz içindeyüz āħıra yitişdi. Bizden (18) ilerüki ulular gendü kitāblarında bulup dururlar kim āħır zamān (19) bir peyĝambar zuħür ide, da‘vete meŐĝül ola. Ol dünyādan gidicek

38a

(1) anuñ āl ve aŐħābı ve yāranları cem‘ olalar. Cemı‘ ĶalāyıĶı gendü dinlerine da‘vet (2) ideler. Cümle mülk anlara musaħħar ola. Bunuñ delili ola kim Feleştin vilāyetine (3) ‘Arab çerisi geldi, Rübıs yüz biñ güzide leşker birle anlara muĶābil (4) oldu, anlar azacuĶ çeri birle ol çokluĶ

çeriyi şıdılar, kırdılar. Dağı bir (5) delil ola; bizüm ilümüze gelen çerinüñ muqaddemlerin, ol halâyıka beg (6) olan gişi qara yağız, uzun boylu degirmi saqallu, yağrın yaşşı, yüzün çiçek (7) çiçek bozmuş ola; üzerinde qara 'alem götürürler ola. Eger bu gelen (8) didüğümleyin olursa yurdumuzu elümüzden alalurlar, bu mülke mālīk (9) olurlar. Pes Hālidī görenler, sem'ān, gerçek söyledüñ, didiler. (10) Ol nişānlar kim hābar virdüñ, bu gelen gişide vardur, didiler. Pes (11) ol qal'anuñ begi āqıl gişi idi, vardı, şulh idelüm, didi. Erāke (12) qal'asından añaru bir qaşaba yircügez dağı var-ıdı. Aña Saḡna dirler idi. (13) Bunlara Hālid eyitdi, her qaḡıñuz ki bizüm dīne gire, bize qaḡdaş ola. (14) Her kim gendü dīnine ola, bize ḡarrāc vire, gendü yerinde otura, (15) milkine ḡükm eyleye. Vardılar, ol cemā'at ki Erāke ve Saḡna (16) illerinde oturanlar biñ mişqāl kıızıl altuna rāzī oldılar. Pes ol (17) iller dağı ehl-i islāmuñ oldı. Olınan qavl üzere biti yazdılar, illerine (18) viribidiler. Andan Hālid b. Velid müsülmānlık çerisin aldı, Tüdmir üstine (19) yürüdi. Bu Tüdmir didüğümüz Şām şehirlerinden, ol dağı bir qaşaba yirdür,

38b

(1) ammā ma'mūr meşhūr yirdür. Ol Tüdmürüñ bir meliki var-ıdı, aña Kerek dirler idi. (2) Ol bege hābar yitişdi, 'Arab çerisinden ilümüze çeri geldi, Erāke (3) ve Saḡna ḡalkı birle şulh eylediler, ḡarāca kesdiler. Bu gez üstümüze yürüdiler (4) diyü, Kereke hābar virdiler. Çün bu ḡabarı Kerek işitdi, çevre ilinüñ uluların (5) cem' eyledi ḡanışdı. Eyitdi: Yā cemā'at, bizüm ilümüze, vilāyetümüze iki ḡarafdan (6) çeri girdi. Bir cemā'at Quds-ı Mübārek iline girdi, çerimüzi (7) şıdılar, Şām iline ürkü bıraḡdılar. Uş bir bölük dağı 'Irāq ḡarafından (8) yürüdiler, iller vilāyetler urdılar. İmdi ben eyle maşlaḡat gördüm ki (9) bu qavma, ḡoş geldüñüz, diyevüz, şulh idevüz. Eger mülk bize qalacaḡ olırsa (10) azcuq ziyān birle qurtulavuz. Eger mülk bular dutacaḡ olursa evvelden (11) şulh itmiş olavuz, bunlaruñ bize ziyānları doḡunmaya. Zira müsülmānlık (12) cemā'at 'adl <u> inşāf ehlidür, 'ahda qavla dururlar. Tüdmirüñ ulusu (13) kıçisi bu qavla rāzī oldılar. Nüzül ni'metler yaraḡın kıldılar, uluları (14) birle Hālide qarşu çıḡdılar, ḡoş geldüñ, didiler. Qavl u qarār itdiler. Yüz (15) vaḡiye kıızıl altun iki yüz vaḡiye gümüş virüp Hālidī ḡoşnüdlıḡıla

(16) gönderdiler. Andan Hâlid buyurdu, göçdiler, Havnân ilinden yaña yürüdiler. (17) Vâkıdî eydür: Hâlid b. Velid Şâm iline gelüp Havnân³¹ iline girince emirü'l-ümme (18) Dımışk şehrine yakın yirlerde Şâm şehirlerinden bir ulu şehir var idi, Başra şehri (19) dirler idi. Ma'mür şehir idi, hem illeri âbâdan idi. Yıldan yıla ol şehirde

39a

(1) bâzâr dururdu. Mışırdan, Şâmdan 'Irâkdan, Yemenden ol Başara şehrine gelürler idi, (2) yükler şişerler idi, bâzârlar iderler idi. Ol mevsüm günleri katı (3) ğalabalık olurdu. Resül hazreti, 'aleyhi's-selâm, oğlanlık 'âleminde (4) tâcir iken ol Başara şehrine gelmiş-idi. Ol geldiği vaqt on iki (5) yaşında idi. (20) 'Ammûsı Ebû Tâlib ile bile-y-idi. Bir gez geldükde yigirmi beş yaşında idi, (5) Hâdîce hâtûn birle gelmiş idi. Pes ol (6) muazzam şehir içinde bir melik var-ıdı, aña Rümâs dirler idi. İnen (7) erliklü er-idi, uzun boylu ulu gevdelü gişi idi. Heybet, (8) şalâbet, 'adl, inşâf Şâm ikliminde katı söylenür idi. Hem Kayşer (9) katında 'azîz muhterem er-idi. Vâkıdî eydür: Ol Rümâs melik kim Başara (10) şehrinün meliki idi, 'aql-ı kâmil, gey bilgilü er-idi. Dağı münzel kitâbları (11) okumuş idi, tevârih kitâbların okumuşdı ve mütâla'a itmiş idi. Dağı Resül hazretinün sîretini, (12) na'tin, şabrın, hilmin okuyup bilmiş idi. Ve dağı andan sonra aşhâbı (13) ve âli iklimler feth idecegin okuyup bilmiş idi. kaçan ki Resül hazreti, şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem, (14) aşhâbınun Şâm vilâyetine geldüklerin Kayşere ol (15) bildürmüş idi, dağı on iki biñ harb u zarb erenleri Başara içinde var-ıdı. (16) Rümâs melik ilinün halkın şehre getürmüş idi, göz kulak dört yaña (17) dutmuş-ıdı. Ol yañada Ebû 'Ubeyde müsülmânlık çerisinden dört biñ (18) gişi seçdi dağı dört ulu şahâbeyi koşdı. Birisi Şerahbîl b. hasan, (19) Başra şehrine geldi. Ol habar Rümâsa degdi, şehir içinde

39b

(1) ğavğa kopdı. Rümâs buyurdu ki ol on biñ gişi şehirden (2) taşra çıkdılar. Şehir kavmı burca dirildiler, nâğâh gördiler kim islâm sancığı

³¹ Havnân şeklinde yazılmış.

(3) irakdan görindi, tekbir tehlil āvāzı tağlara ve yazılara yayıldı. Sekiz (4) koşun çeri görindi. Her koşun biş yüz, atlasından (5) yayası çoğ-ıdı. Ekşerinüñ cebesi yoğ-ıdı. Çün islām leşkeri Başra (6) şehrine yakın geldiler, kāfir çerisi dağı hāclu ‘alemler getürdiler, borılar (7) çaldılar. Ol batrıkler ve kıssislar ilerü yüridiler, nuşret namāzın kıldılar, (8) keliselerinde buğurlar itdiler dağı Mabūdiyye şuyından ulu beglerine (9) saçdılar, incil-ile vaftiz itdiler. Andan Rūmās çerinüñ şafların düzdi. (10) Her şāfı biş yüz gişi-y-idi. Atı tonlu gendü tonlu yigirmi dört (11) şāf çeri idi. Dağı şehr içinden yigirmi sekiz biñ gişi çıkdı, yarısı (12) çarh oğın atıcılar idi, <yarısı> çarh yayın kurucular idi. Çün kim kāfir (13) çerisi yaşandı, andan islām leşkeri kāfir çerisine muķābil durdılar. Nazar (14) meydāna şaldılar evvel mübārızlık kim ide, dirler idi. Ol yañadan Rūmās (15) beglerine söyledi ki yā kavm evvel meydāna ben gireyin, bu gelen (16) çerinüñ uluların habar şorayın ki ne işe geldiler, didi. Pes (17) cemī‘ kāfir, beglerine maşlahat gördiler; meydāna kuşandı. İllā ki (18) cemī‘ sāz u seleb altundan idi, dürr-i cevāhir birle bezenmiş-idi. Bir kaç gişiler (19) yayak oldılar öñince segirttiler. Pes ol meydān ortasına geldi,

40a

(1) bir gişi viribidi kim ‘Arab dilin yağış bilürdi. Eyitdi, vargıl, ol kavmuñ ulu (2) seyyidin alup gelgil, söyleşeyin, didi. Pes ol gişi sürdi, müsülmānlık (3) çerisine geldi. ‘Arab dilince çağırdı ki yā kavm, bu gelüp duran Başara şehrinüñ (4) māliki Rūmāsdur, didi. Sizüñ meliküñüzi oğur, tā ki söz gelecı (5) söyleşe, niçün geldüğün bile. Çün Şürahbıl b. Hasan ol sözi işidüp (6) maşlahat gördi, sāz selebin geydi, at depdi, meydāna yürüdi. Çün (20) Rūmāsa yakın geldi, (6) Rūmās (7) Şürahbile ikrām kıldı, ‘izzet eyledi. Rūmās ‘Arab dilin yağış bilürdi. (8) Eyitdi, yā seyyid-i kavm, ne gişisin, bu çeriye çeküp bizüm üstümüze neye (9) geldüñ, didi. Şerahbıl eyitdi, yā batrık-ı kebır sen bu şehrüñ meliki (10) Rūmās mısın? Eyitdi, ne‘am, olvan. Şürahbıl eyitdi, bilmiş olğıl, Allāhu Ta‘ālā (11) ‘İsā peygāmbardan şoñra ki bir peygāmbar kopicāğ-ıdı aña itikād idüp-şururmısız (12) ‘Arab içinde ol peygāmbar şimdi zuhūra geldi ki (13) hātem-i rüsüldür ve dağı andan şoñra münkaçı oldı. Biz ol peygāmbara (14) imān getürenlerdenüz. Pes Hāğ Ta‘ālā

bizüm peygâmbara anuñ gibi vaḥy (15) kıldı ki kâffe-i ḥalāyıkı islām dīnine da‘vet ide. Eger müsülmân (16) olmazlarsa ḥarrâc vireler ve eger virmeseler kılıcıla katle müstahaḥ olalar. (17) Pes bu sebebden bizüm peygâmbarumuza kılıç peygâmbarı dirler. Kıtâl (18) itmek, kâfirüñ mālın, ‘ayālin ḡanīmet itmek bizüm peygâmbarumuza ve ümmetine (19) ḥelâldur. Çün kim bizüm peygâmbarumuz dünyādan naḥl itdi, ümmetine buyurup

40b

(1) vaḥıyyet kıldı. Yürıyeler, küfr ehlinüñ iḳlīmıne gıreler, islām dīnine da‘vet (2) ideler. Eger rāzı olmazlar ise urıḡ idevüz, ölevüz, yā öldürevüz. Ölenümüz (3) şehīdlik mertebesın bula. Çün peygâmbarumuz bunı didi, yerinde oturan (4) ḥalıfası çeri çıkardı, illere viribidi. Ol viribidügi çeriden dört (5) biñ ḡıḡı size viribidi. Tā ki bu şehir ḥalkın islām dīnine da‘vet idevüz. (6) Sen ki Rümäsın, bu vilāyetlerüñ ḥākımsın, ol dīne seni oḡurın. (7) Rāzı olursañ sen daḡı bizüm bigısın, ḡardaşumuzsın. Eger rāzı (8) olmazsan ḡarāca rāzı olasın. Aña daḡı rāzı olmazsan ara yırde kıtâldur, (9) kılıçdur, didi. Andan Rümäs Şürahbileden Resül ḡazretinüñ aḡlâḡ-ı ḡamīdesından, (10) ‘ilminden ve ḡılminden, şabrından ve ḡanā‘atından, şükrinden ve tã‘atından (11) ve emānetinden ve diyānetinden bir nice sözler söyledi. Şöyle Rümäsüñ (12) ‘aḡlını cānını müsülmân eyledi. Rümäs eyitdi, ne‘am, yā emır, her ne kim söyledüñ, (13) dīn tarafından nübüvvet da‘vetinden şerḡ eyledüñ, hem biz daḡı münzel kitâblarda (14) anuñ gibi oḡumıḡuz kim sizüñ kılıcuñuz üstın olıḡardur, sizüñ (15) ḡeybetüñüz, ḡorḡuñuz ḡöñüllere toḡtolu olıḡardur. Maḡrıbdan maşrıḡa deḡin (16) memleket sizüñ olıḡardur, siz dutıḡarsız sultānlardan tãcı taḡtı (17) alıḡarsız. İmdi ben döneyim, cemā‘atuma varayın, anlaruñ-ıla ḡanıḡayın. Ola kim (18) Ḥaḡ Ta‘ālā anlaruñ ḡöñline aydınlıḡ rüzı kıla, doḡru yola (19) ḡıdāyet vire, didi. Yā emır döngil, çerıyı ḡandurḡıl, irte olıcaḡ nice olursa

41a

(1) anı eyle ḡörevüz, didi. Rümäs yine çerısine döndi. Şürahbıl daḡı dönüp (2) müsülmānlara ḡavuḡdı, çerıyı ḡeldi, ḡondurdı. Zıkre tã‘ate

meşgûl oldu. (3) ol yañadan Rûmâs dağı leşkerine geldi, beglerin katına okudu, ulu gişilerin (4) katına cem' eyledi, danışığa oturdılar. Her ne kim Şûrahbilden işitdi ise (5) bir bir Rûmâs hazretleri anlara şerh eyledi. Eyitdi yâ kavm biz dağı münzel kitâblarda (6) okumışuz kim tevârih kitâblarında görmüşüz kim 'Arabdan bu peygâmbar ki (7) Mekke şehrinde zühûra geldi, hâtem-i rüsüldür. Aşhâbı gerek kim gendüden (8) soñra iller açalar, vilâyetler musahhar ideler, melikler elinden mülklerin (9) alalar. Dağı tevrît ehlerinden ve incil ehlerinden harrâc alalar, gendülere (10) ra'iyet ideler. Eyle olsa bizüm güşüşümüz, kâr u bârumuz bize ne aşşı (11) idiser. Çün Ecnâdın çerisin bir kaç yayağ ve yalın ayak, yalıncağ 'Arab (12) çerisi târ u mâr itdiler. Nice kavmumuzu kırdılar, kılıçdan geçürdiler. Uş 'Irâk (13) vilâyetinden bunlaruñ bir server-i sâlârı geli yorur. Aña Hâlid b. Velid dirler. (14) Biraz çeri birle ilümüz içine girdiler, Erâkeyi ve Eykeyi ve Saḥnayı ve Tüdmüri (15) bu cemî' illeri gendünüñ kıldı. Andan geçdi, Havrân iline girdi, (16) ol illeri musahhar itdi. Andan soñra uş bu yaña otuz biñ er-ile bir ulu (17) şahâbe oturup durur. Şâm illerinde tâlân (18) ve târâc birle ürküdüp durur. Pes maşlahat oldur kim biz dağı 'Arab (19) cemâ'atı birle ki üstümüze geldiler, şulh idelüm, bunları göndürelüm.

41b

(1) Eger mülk bizüm olacak olursa bu kavm kahrılı gideler, hiç bize (2) guşsa olmaya. Eger bunlar bu vilâyeti musahhar kılup alurlar ise biz bunlaruñ (3) şulhında bulunavuz, mâlumuz, 'ayâlümüz kurtulmuş ola, didi. Çün uluları (4) ve râhibleri ve keşişleri Rûmâsdan bu sözi işidicek kağıdılar, (5) gâzaba geldiler. Eyitdiler sen 'âşî olduñ, Mesih dininden yüz dönderdüñ (6) dînümüzi kuduñ ve düşmanlarumuza nisbet idersin, didiler. Dağı ittifâk bir (7) itdiler kim Rûmâsı dutalar, öldüreler. Çün Rûmâs bunlaruñ ol (8) hâlin bildi, hareketlerinden sizdi. Eyitdi, yâ kavm, niçün târlıganursız? (9) Siz şanduñuz mı kim ben bu sözi girçek söylerem, melikler nice dürlü (10) fikirler firâsetler iderler. İmdi ben sizi şınarıdım kim göreyin, dînüñüz için (11) dürişür misiz, baş cân terkin idüp şalib için urışur mısınız? (12) Çün gördüm ki Mesihüñ dînine böyle nisbet idersiz hem düşmana (13) karşı durmağa himmetüñüz kavîdür.

İmdi yarağunuz idüñ ki irte olıcağ (14) göresiz, himmet kuşağın bile nicesi berk kuşanuram, sizden (15) öñdin başumı cānumı terk iderem, didi. Çün bunuñ gibi sözler (16) söyledi, ol kavmuñ gönüllerin yine düzdi, sevindürdi. Pes ol kâfirler (17) gice yarağda oldılar. İki taraftan talāye bindiler. Müsülmānlar irteye degin (18) Qur'an okudılar, namāza, tā'ate meşğül oldılar. Çün şabāh oldu, durdılar, (19) irte namāzın kıldılar. Gazā tablın çaldılar, mü'minler silāh kuşandılar. Dīn

42a

(1) sancağın dikdiler, durdılar. Ol yañadan kâfir çerisi dağı şāflar (2) bağladılar, hāclu 'alemler dikdiler. Pes Rümās her biñ gişiden yüz gişi (3) seçdi, çerisinüñ kalbında durdı. Ol sekiz biñ çarğ oğın atanlara (4) Rümās buyurdu kim siz ilerü yürüñ, evvel ceng siz idüñ, didi. Bu yaña (5) Yezid b. Ebī Süfyān, Şerahbīl b. Hasan beş yüz atlu birle islām çerisinüñ (6) sancağı birle viribidi. Rabī'a b. 'Āmiri dağı beş yüz atlu birle şol (7) kola viribidi. Çerinüñ kalbında gendüsi durdı. Beş yüz atluda dağı çeriye (8) kafā-dār kıldı. İki biñ dağı buyurdu, dört bölük oldılar. Her bölügi beş (9) yüz gişi idi. Kâfir çerisinüñ yayağları öñdin yürüdiler, tā ki islām (10) leşkerinüñ üstine çarğ oğın atalar. Pes Şürahbīl kâfir çerisinüñ (11) tedbirin bildi, derhāl müsülmānlık çerisinüñ yayağlarına çağırdu ki yā mü'minler, (12) kâfir leşkerin komañuz kim ırakdan sizi oğa dutısarlardur. Siz 'Arab (13) yügrüklerisiz tiz irişüñ kılıcıla süñü-y-ile gözlerin çıkar çıkaruñ, qarınların (14) deşüñ. Cehd idüñüz ki arasına giresiz, Hamza gibi uruşasız, 'Alī (15) gibi dürişesiz, didi. Hem eyle itdiler. Yügrüşdiler, kâfir çerisi-y-ile (16) dürişdiler. şı'r:

- (17) Çün irişdi her biri bir şir gibi
Şandı kâfir gendüleri yir gibi
- (18) Tekbīr ü tehlil üninden her biri
Kıldı³² dem-beste oloğ dem kâfiri
- (19) Bāz öñinde serce ne hāletdedür
Yağū maħbūs kim demür āletdedür
- 42b

³² kaldı şeklinde harekelenmiş.

- (1) Çün müsülmānlar yügürdi cümlesi
Evvelinde kılıçur urdı cümlesi
- (2) Dökdiler kāfir çerisini yire
Komadılar gendülere zaḥm ura
- (3) Zira düşman cümle dem-beste-y-idi
Çün demür tondan ciger ḥaste-y-idi
- (4) Çābük-i çālāk idi düşman kamu
İçi taşu pāk idi mü'min kamu
- (5) Çün kağan aşlan gibi añrayıcaḳ
Daḥı kılıç urucaḡaz çak çak
- (6) Kuvvatı mı kalır-ıdı düşmanuñ
Çünki ödin alur-ıdı düşmanuñ
- (7) Her ki Allāh diyüben şancar-ıdı
Kanda ise aña Allāh yār-ıdı
- (8) Hañcer-ile yarar-ıdı karnını
Anda bilürlerdi erüñ kadrını
- (9) Kim ölümdeñ korkmadın ḥaykırdılar
Bī-maḥābā küfr ehlin kırdılar
- (10) Çün göricek ehl-i dinden heybeti
Korku düşdi kāfir ehline çatı

(11) Neşr: Çün müsülmānlık çerisi yıldırım gibi küfr leşkerine yitişdiler, tekbir (12) tehlil āvāzından kāfirüñ 'aklı serāsime oldı. Evvel defa kılıçla uruşdılar. (13) Çün kāfirüñ başın ve elin düşürdiler, çün her bir mü'min merdāne ceng (14) itdiler, Rüm çerisine çatı belā getürdiler. Çün bir hüvı daḥı getürdiler, kāfir (15) çerisinüñ yayasını getürdiler. Rümās gördi kim gendülerüñ (16) yayaları elinden iş gelmedi, derḥāl buyurdu ulu çañı çaldılar daḥı (17) bir uğurdan islām leşkeri üzere ḥamle kıldılar. Beş yüz gişi müsülmānlardan (18) dın sancaḡın saklayu kıldılar. Ol iki leşker birbirine karşıdılar el-ḥaḳ 19) iñen çatı uruşdılar. Yaya atluya ve atlu yayaya girişdiler birbiri-y-ile azım

(1) ceng itdiler. Öyle vaktına degin kıyım oldılar, andan soñra kâfir çerisi ğalebe kıldılar. (2) Müsülmânlık çerisin yirlerinden ayırdılar, yazıya çıkardılar. Çün Şürahbil anı gördi, (3) yüzün Allāhu Ta‘ālā hazretine döndi, elin du‘āya getürdi Resül hazretin (4) şefi‘ getürdi, müsülmânlara meded istedi. Pes Hağ Ta‘ālā Şürahbilüñ (5) du‘asını kabül eyledi. şol demde ki müsülmânlar şınmağa yüz dutdılar (6) idi. Ol sâ‘at içinde Hâlid b. Velid ve ‘Abdurrahmân b. Ebü Bekir, Zırâr b. Ezver, (7) Râfi‘ b. ‘Umeyre Tâ‘î, bu dört serverüñ ardınca kırk elli yügrük (8) atlu erenler irişdiler, geldiler. Gördiler ki müsülmânlık çerisi kâfir elinden (9) zebün olmışlar, derhâl tekbir getürdiler, ol leşkere doğundılar. Hey (10) diyince iki şâf getürdiler, ol şınmış müsülmânlar yine döndiler, Rüm çerisine (11) hamle kıldılar. Rüm kavmin götürdiler çadırları üstine dökdiler. (12) Kâle'l-Vâkıdî haddeşenâ Sâlim b. ‘Adî ‘an (13) Müyessere b. Masrûk el-‘Abas. Pes bu râviler eyle dirler kim (14) kaçan kim Hâlid b. Velid ol bir kaç fâris, erliklü erenler birle irişü geldi, Rüm çerisin (15) yine yerine dönderdiler. Andan soñra ol ‘alem ki ‘Uğğâb ‘alemi dirler idi, (16) Resül hazretinüñ üzerinde götürürler idi, Resülden soñra Ebü Bekir (17) ol ‘alemi Hâlid b. Velide virmiş-idi, ‘Irâka göndermiş-idi, ol ‘Uğğâb (18) ‘alemin Râfi‘ b. ‘Ömer götürür idi, kalan çeri birle Hâlidüñ ardından (19) irişü gel geldiler. Müsülmânlık çerisinüñ uluları Şürahbil b. Hasan, Yezid b. Ebî Süfyân

43b

(1) ve Rabî‘a b. ‘Âmirî ilerü yürüdiler, Hâlide selâm virdiler. Aşhâb (2) birbirine merhabân kıldılar. Hâlid b. Velid eyitdi, yâ kâtib-i Resülullâh, siz bilürsüz kim (3) bu Başara şehrinde mevsüm günleri ğalaba olduğı vağtdur, niçün azacuk (4) çeri birle geldüñüz, didi. Şürahbil eyitdi, eminü'l-ümme anuñ gibi buyruk (5) itdi, didi. Hâlid eyitdi, eminü'l-ümme selimü'l-ğalb gişidür, çerinüñ tedbirin (6) bilmez, didi. Müsülmânlık uluları biribiriyle selâmlaşup görışince yine kâfir leşkeri (7) ki ileyden şâf bağlayup durdılar. Hikâyet anuñ gibi-y-idi ki Kayşer-i Rüm (8) Başara şehrine altı biñ gişi viribimiş-idi, beglerinden bir beg bile koşmuş-ıdı (9) ki anuñ adına Dürayhân dirler idi ya‘nî ki Rümâs birle ol Başara şehrin (10) bile ağlayalar ol Dürayhân Başaraya gelmiş-idi, ol gün ki

müsülmanlar ceng eylediler, (11) ol Dürayhân alup çerisin taşra çıkmamış-ıdı. İslâm çerisi azdur didi, (12) hiç muhâle urmadı. Çün kim Hâlid geldi, müsülmanlar kuvvatlandı, ol kâfirler gömgök (13) demür olup ol altı biñ gişi birle taşra³³ ol sebebden kâfirler (14) yüreklendi, yine şâf bağladılar, durdılar. Hâlid dağı buyurdu, müsülmanlar (15) şafların düzdiler. Hâlid meydâna girdi, durdu, er diledi. Kâfir çerisinden (16) melikâne tonlar geymiş sâz ı seleb, cebesi altundan idi. Dürr-i cevâhir birle (17) muraşşa' idi. Meger ol(z) Başara meliki Rümâs idi, Meydâna giren. (18) Çün Hâlide yakın geldi, 'Arab dilin yahşı bilürdi. Hâlidten şordı kim yâ fetâ, (19) müsülmanlık çerisinüñ meliki sen misin? Eyitdi: Ne'am, benven. Nice kim Allâhu Ta'alânuñ

44a

(1) tã'at üzere olam, evvel hükümüm benüm üstüme kılam, 'adl ı inşâf, emr-i ma'rûf (2) nehy-i münker buyruğın yüridem, müsülmanlığıñ meşâlihin yerine getürem. Ben kim (3) buyruk eyesiyem eger gendü nefsum için dürişürsem yâ gendü maşlahatum için urışursam 'âşiyem, zâlimem, (4) ma'zûlem. Buyruğum şer'î degüldür. Çün Rümâs Hâlidüñ (5) sözlerin işitdi, begendi. Eyitdi, yâ emir, biz gendü kitâbumuzda okumuşuz kim (6) 'Arab diyârında bir peygambar zuhûra geliserdür, ol hâtem-i rüsül olırsardur. (7) Andan soñra vahiy münzel olırsar degüldür, didi. Hâlid eyitdi: Ne'am, ol (8) bizüm peygambarumuzdur. Rümâs eyitdi, yâ emir, ol peygambara dağı anuñ (9) ümmetine biş vaqt namâz farz olırsar idi, oldu mı, didi. Hâlid eyitdi: Ne'am, (10) biş vaqt anuñ zamânında kıluurduq, şimdi dağı kıluuruz. Rümâs eyitdi, (11) yâ emir. namâzdan ğayrı müsülmanlaruñ mälina ve tavarına zekât farz oldu mı, (12) didi. eyitdi: Ne'am, şöyle ki güci yiter. Andan soñra güci yitene hac farz (13) oldu mı? Eyitdi: Ne'am. Andan soñra Rümâs eyitdi: Dağı ne nesne (14) farz oldu? Hâlid eyitdi: Ramazân ayında oruc tutmağ farz oldu. (15) Rümâs eyitdi: Eyledür ki dirsın, biz kitâbumuzda şöyle bulduq (16) kim ol peygambara ğazâ eylemek gendü dininden artuğ dîn dutana (17) kıliç urmağ farz olırsardur. Ol dağı oldu mı? Hâlid eyitdi, eger (18) ğazâ

³³ Burada atlanmış kısımlar olmalı .

eylemek bizüm peygâmbarumuza ve ümmetine farz olmasa biz sizüñ (19) üstünüze mi gelürdük, ya bu illere gelmege ne işümüz var-ıdı,

44b

(1) didi. Andan Rümās eyitdi, yā emir, her ne kim söyledüñ, rāst söyledüñ. (2) Uş ben dağı tanuqluğ virürin ki sizüñ dīnūñüz hağdur, mezhebūñüz (3) toğrudur, dağı şerī‘atūñüz kıyāmete degin qāyimdür. Kılıcuñuz üstündür, (4) cemī‘ vilāyetleri ve iklīmleri fetḥ idersiz. Hālid eyitdi, di! imdi, (5) imān getir, müsülmān olğıl, didi. Rümās eyitdi, ben mü’minem, muvaḥḥidem. (6) İllā korkaram, kaçan ki āşikāre imān getirem, ehlüm ‘ayālüm, tavaram rūzum (7) kāfir arasında qalur. İmdi destürüñ-ıla varayın, gendü cemā‘atum ve beglerümi (8) korkudayın. ola kim müsülmān olalar, yaḥūd şulḥ ideler. Hālid (9) eyitdi benümle ḥarb itmeden giderseñ anlaruñ sözi senüñ üzerüñde (10) ola, eydeler ki varduñ, ‘Arabuñ meliki birle düzüldüñ, yine (11) geldüñ, diyeler. Pes maşlahat oldur kim birbirimiz ile ḥamle idişevüz, (12) didi. Hem eyle kıldılar. Birbirine dest-bürd gösderdiler, birbirin qovar gibi (13) gibi oldılar. ‘Ākıbet Rümās kaçdı, çerisine döndi. Begler anı görüp (14) çevresine üşdiler. Eyitdiler. yā emir, sen şunuñ gibi erliklü er-iken, (15) ġarimüñe qarşu durup ḥarb iderken ne sebebden bir ‘Arabuñ (16) öñinden kaç kaçduñ, çeriye düşdüñ, didiler. Rümās eyitdi, hele (17) aḥşāmdur, konuñ bir yire cem‘ olalum, didi. Hem eyle itdiler. Ol (18) yañadan ‘Arab leşkeri dağı qondılar. Pes Hālid buyurdı kim Qur‘ān oğudılar, qaravula (19) bindiler, ḥāzır durdılar. Ol yañadan kāfir begleri Rümās

45a

(1) qatına cem‘ olmışlardı. Andan Rümāsdan şordılar ki yā emir, bu gün sen (2) ne sebebden bunuñ gibi yaramaz hareket itdüñ, hiç kimsenüñ öñinden (3) kaçduğıñ yoğ idi, didiler. Rümās eyitdi, yā ehl-i şalib, size ma‘lüm (4) olsun kim meliki başaran meliklerdür. Tāc taht tedbirin idenler sultānlardur. (5) Meliklerini ‘aqlıla başardılar, mudārā birle tedbir itdiler. İmdi biz dağı, gelüñ, (6) ‘aqlı ilerü dutalum, bu düşmanumuz def‘in ‘aql-ıla idelüm, didi. Begleri eyitdi, (7) yā emir, buyurgıl, ne

buyurursın, didiler. Rūmās eyitdi, yā kavm, bu düşman kim (8) geldi yaluñuz milk māl, ehl-i ‘ayāl düşmanı degüldür. Dīnümüze dağı (9) düşmandur. Bizden gālib cemā‘atdur³⁴ Bunlaruñ azlığına ve aclığına yalıncağılığına (10) bakmañuz, bunlaruñ kılıcı keskün ve kuvvatı ‘azīm ve şevketi delimdür. (11) Biz bunlaruñ ğarimi degülüz, didi. Eyitdiler: Ya nice idelüm, dirsiz. (12) Rūmās eyitdi, gelüñ, şulh idelüm, barışalum, başumuzu cānumuzu ehl-i ‘ayāllerümüzi (13) kırtaralum, didi. Andan ol ulu keşişler ve ulu (14) begler Rūmāsa kaçıldılar. Eyitdiler, senüñ devletüñ düşüp durur. Sende dīn, (15) ğamiyyet kıalmadı, didiler. Pes maşlahat oldur kim sen içerü şehre giresin, (16) evüñde oturasın. Halkuñ göñline kıorku bırakmayasın, bunları dağı (17) sencileyin dīnlerinden uşandurmayasın, didiler. Rūmāsı içerü şehre (18) gönderdiler. Andan dönüp Dūrayĥān kıatına vardılar. Rūmāsdan (19) işitdikleri ğabarı virdiler. Eyitdi: Şimdi, sizüñ maķşüduñuz nedür,

45b

(1) bu sözi baña dimekden? Ol begler eyitdiler, sen Kıayşerüñ beglerinden (2) bir ulu begsın. Dilerüz kim sen bizüm begümüz olasın, irteki ğün (3) senüñ çerıñ-ile bizüm çerimüzi cem eylesesın. ‘Alemler götüresın, dīnümüz (4) düşmanlarına kıarşı durasın. Biz senüñ öñüñde baş cān oynayavuz, (5) dīnümüz nisbetin ilerü iledevüz, didiler. Kıaçan ki Dūrayĥān anı işitdi, (6) rāzī oldu, sözlerin kıabül itdi. Yürüñ, çerıñüzü yaraķlanduruñ, (7) bu gice uyumañ. Şöyle idüñ kim irte olıcaķ tamām yaraķuñuzla (8) bulınasız, didi. Dağı gendü yarağına meşğül oldu. Ol yaña müsülmānlık (9) çerisi Kıur‘ān ve tekbīr āvāzı birle oldılar, azān vaktına degin. Çün azān vaktı (10) oldu, azān okuyup namāz kııldılar. Hālid b. Velid imām oldu, irte (11) namāzın ğuşū, ğuzū, rukū, sücūd birle kııldılar. Andan ğazā yerine yürüdiler. (12) Küffār çerisi şaf bağlayup yarağın kıılup gelince müsülmānlık müretteb (13) olup durmuşlar idi. Dīn sancaķların dikmişler idi, şaflar bağlamışlar idi. (14) şağ kıola ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekir şol kıola Rāfi‘ b. ‘Umeyreyi kıodı, şol (15) kıolda durdı. Hālid kıalan begler birle çerinüñ kıalbında durdı. Andan (16)

³⁴ cemā‘atdan şeklinde yazılmış.

'Abdurrahmān b. Cemīl el-Cümhī 'Uḳḳāb 'alemin saḳlamaġa biş yüz er birle durmuşdı. (17) Ve daġı Żırār dirler idi, bir server idi, bir 'acāyib şaffetlü er-idi, şahābe (18) ortasında güzide, yigāne-y-idi. Şecā'at-i heybet issi idi, yūregi (19) şanasın demürden idi, islām dīnine bir direk idi, rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in.

46a

(1) şî'r:

- (2) Ne diyim anlara kimlerdür anlar
Resülün sevgülü aşhāb<1> anlar
- (3) Aña ümmet olıcaġaz velikin
Bilünüz kim anuñ aḳbābı kimler
- (4) Çü 'ālem şehrdür ḳapu 'alidür
'Aceb ol ḳapunuñ bevvābı kimler
- (5) Mürüvvet bābı gizlendi cihānda
Anı kimler açā bu bābı kimler
- (6) Çü zāhirde mürebbi olmayıcaġ
Ma'ānī ehlinün erbābı kimler
- (7) Görün menberde va'zın kimler ider
Müzeyyen eyleyen miḳrābı kimler
- (8) Bu dünyā dün gişilerün yeridür
Bu ḳalbuñ bir gözet ḳalābı kimler
- (9) Görün ḳahr-ıla bir loḳma yeyeni
İçenler şekker-i cüllābı kimler
- (10) Dini terk idüben³⁵ ad urunurlar
Fülāne'd-din diyü elḳābı kimler

(11) Neşr: Ammā ol Żırār didüğümüz 'aceb server idi, dīn yolında çok hüneler (12) işlemiş-idi, 'acāyib fidāyılıklar işlemiş-idi. Hergiz içinde ölüm ḳorḳusu (13) yoġ-ıdı, dükeli dilirlerden dilirliği artuġ idi. Çün kim şaflar baġlanup (14) çeri çeriye ḳarşu durdılar, küffār çerisinden

³⁵ ideyin şeklinde yazılmış.

Dürayhân meydâna (15) girdi. Hem erliklü kâfir idi, turyad urdı, cevlân gösderdi, mübâriz (16) istedi. ‘Abdurrahmân b. Ebû Bekir ol kâfire karşı yürüdi, heybet (17) gösderdi. Pes Dürayhân ‘Abdurrahmânuñ satvetine şalâbetine döyemedi. (18) Yine çerisinden yaña yürüdi. ‘Abdurrahmân anuñ ardın sürdi, Dürayhân (19) meşgûl olmadı ‘Abdurrahmân kâfir çerisinüñ qalbına dokundu. Hâlid b. Velid,

46b

(1) Şerahbîl b. Hasan, Zırâr b. Ezver, Râfi‘ b. ‘Umeyre, Meysere b. Mesrûk, (2) Buḥeyebe b. Nüseybe, ehl-i islâm cümlesi hamle kıldılar, kanlar dökdiler, başlar (3) kesdiler. Yağıyı yasdılar, perâkende kıldılar. Kâfir çerisinüñ ‘alemi dibine çıqdılar. Dilirleri (4) ve şirleri anlaruñ üstüne çokdılar, ‘alemi aqtardılar. Rûm çerisin şıdılar. (5) Pes ol şingun çeri kaçup, Başra şehrine girdiler, töldiler. (6) Rahtların, rûz tavarların taşrada qodılar, gitdiler. Müsülmânlara ganimet (7) oldu. Pes küffâr burc bârû üzerine çıqdılar; mancınîklar, toplar, metrisler (8) kırdılar; uruş yarağın itdiler. Müsülmânlık çerisi kâfir çerisinüñ (9) yerinde qondılar. Ol şehid olan müsülmânları kâfir arasından seçdiler, çıkardılar. (10) Gördiler ki iki yüz müsülmân şehid olmuş idi. Anlaruñ bir nicesi bellü (11) gişilerden idi. Berzân b. Haremle, Hâzal b. Rıfâ‘a ve Mârîn b. ‘Avf ve Süheyl b. Sâbit (12) ve Câbir b. Mirâre b. Rebî‘ b. Hâmid ve ‘Ubbâdeyn Beşir ḫateme’llâhu-lehüm (13) be şihâdetihi. Bu altı gişi bellü gişilerden, qalanı şehidlerüñ ekşeri (14) Buceybele ‘Arabından idi, rıdvânu’llâhi ‘aleyhim ecma‘în. Andan Hâlid (15) buyurdı kim ol şehidler bir yire cem‘ eylediler, namâzın kıldılar defn (16) itdiler. Andan ol ganimet mâlın cem‘ idüp divşürdiler. Andan qal‘aya (17) meşgûl oldılar. Çün gice oldu ‘Abdurrahmân b. Ebû Bekir talâye (18) atlandı. Biş gişi-y-ile yörendi. Rûm qavmı daḫı burc üzerinde ‘alâla (19) eylerler idi, herzeler söylerler idi. Tâ gicenüñ bir baḫşı giçinçe. Çün kim

47a

(1) ḫalkuñ biraz galabası sâkin oldu, ‘Abdurrahmân gördi kim şehir tarafından (2) bir qaraltu gelür, ilerü yürüdi, gördi kim gelen âdemdür. Toğrulup gendüye (3) geldi, şordı kim ne gişisin? ‘Arab dilince söyledi,

eyitdi, (4) ben başara begi Rūmāsam, didi. Beni Hālid katına iledüñüz, didi. ‘Abdurrahmān (5) Rūmāsı Rāfi’ b. ‘Umeyreye ışmarladı. Rāfi’ aldı Hālid katına geldi. Kaçan kim (6) Hālid Rūmāsı gördi, řaz oldu. Katı hürmet itdi. Nite oldu kim (7) bu vaktin yaluñuz şehrden taşra çıkdüñ, didi. Rūmās eyitdi, yā emir, (8) geldüm ki müsülmān olam, senüñ öñinde imān getürem. dağı sizi alam, (9) şehre girem. Hālid eyitdi: Nice tedbir kıldüñ ve ne maşlağat gördüñ? (10) Rūmās eyitdi, maşlağat anı gördüm ki benüm sarāyum řehrüñ burcına ulaşup dur, (11) cemā‘atüm dirşürdüm, gendü oğlanlarum ile ve kavmum ile evüm içinde (12) burc deldüm, taşra çıkdum. Uř katuñuza geldüm. Baña leşker řořđıl, (13) varayın anlaruñ-ıla delikden içerü gireyin, didi. Çün Hālid anı işitdi (14) derhāl atlandı, sürdi ‘Abdurrahmān katına geldi. Rāfi’ b. ‘Umeyreyi, (15) şürahbıl b. Hüseyni, Zırār b. Ezveri dağı müsülmānlık çerisinden yüz (16) bahadur erenleri ‘Abdurrahmāna şoşdı. Pes Rūmās bunları aldı, deldügi (17) delüge geldi, içerü girdiler. Dağı ol yüz gişiyi dört bölük (18) eylediler. Yigirmi bişer giři her birine virdi. Zırār b. Ezvere eyitdi, (19) sen bu yigirmi biř gişilerle řehrüñ fülān şapusına varđıl, didi.

47b

(1) Yigirmi biş dağı şürahbile virdi, sen fülān yire varđıl, didi. yigirmi biş (2) dağı Rāfi‘ye virdi anı dağı bir yire gönderdi. Gendüsi şaldı. Gendüsi ‘Abdurrahmānıla (3) keşişler geydügi gibi birer burnus geydiler, müsülmānlar kim yigirmi (4) biş dağı var-ıdı, anları gendü eşiginde şodı ‘Abdurrahmān-ıla gendüsi burc (5) üzerine çıkdı.

Gendü sarāyına yakın bir řapu var-ıdı, ol řapu üzere bir tar (6) çārtak var-ıdı, Dūrayhān ol çārdakda yatur-ıdı. Rūmās (7) ‘Abdurrahmān-ıla Dūrayhān katına geldi, řapu řakdı. Eyitdi: Kimdür? Eyitdi, (8) Rūmāsam, Dūrayhān birle sözüm var, didi. Pes vardılar, Dūrayhāna habar virdiler, (9) eyitdiler. Açuñ řapuyı girsün, didi. řapuyı açdılar ‘Abdurrahmān Dūrayhān (10) katına getürdi, Rūmās aña dilince selām virdi. Dūrayhān eyitdi, (11) lā-ehlen ve lā-sehlen, iy řōm ayaklu ve iy yaramaz tedbirlü. Bu vaktin benüm (12) řatuma niře geldüñ, didi. Rūmās eyitdi, bir mařlađat içün geldüm ki (13) anı řazretüñe ‘arż idem, didi.

Dūrayhān eyitdi, bu duta geldüğüñ (14) keşiş ne keşişdür, bileñce ne işe getürdüñ, didi. Eyitdi Ebū Bekir (15) oğlu ‘Abdurrahmāndur. Meydānda elüñden kaçduğıñ için saña kaçımış, boynuñ (16) urmağa gelmişdür, didi. Dūrayhān deprenince ‘Abdurrahmān burnusu giderdi, (17) el kılıca urup derhāl çaldı, başın kesdi. Burc üstinden tekbir getürdi. (18) Rūmās dilince çağırdı kim müsülmānlar şehri aldılar, Dūrayhānı öldürdiler, (19) siz ne ğāfil yatarsız. Andan müsülmānlar anı işitdiler, şehrüñ dört

48a

(1) köşesinden tekbir getürdiler, şehre ğavğa bırağdılar. Kapulara yürüdiler, (2) kilidlerin açdılar şehre girdiler. Kılıç yürütdiler. Tā kuşluk olunca kâfirleri (3) kırdılar. Rūm kavmı gördi kim müsülmānlaruñ kılıcı üstün oldı, şehri (4) aldılar, Dūrayhānı öldürdiler, ayruğ çäreleri kalmadı. El-ğavş el-ğavş, (5) diyü çağrışdılar. Hālidten amān dilediler. Pes Hālid buyurdi kim (6) ayruğ kimseyi kırmayalar. Andan şofıra buyurdi Rūmāsuñ sarāyına (7) cem‘ oldılar. Şehr kapuların bağladılar. Andan Başara şehrinüñ uluları, keşişleri (8) ve hocaları Hālidüñ katına cem‘ oldılar. Andan gendü dillerince (9) çağırdılar kim biz bu şehri kılıcumuz birle aldūğ mālūñuz mülküñüz, (10) rüz tavaruñuz, oğuluñuz kızuñuz bizümdür. sizüñ hiç bir nesneye (11) hükmüñüz kalmadı. Çün şehir halkı Hālidten bunu işitdiler, eyitdiler. (12) hudāvendsiz ki bu şehre girdüñüz, sizi bu şehre kim kułağuzladı, didiler. (13) Hālid cevāb virmedin Rūmās söze geldi, eyitdi, yā kavm, müsülmānlık cemā‘atın (14) ben kułağuzladum. Gendü evüm içinden burc deldüm, islām leşkerine (15) yol eyledüm. Hem ben dağı müsülmān oldum. Siz dağı kułağuz birle işidüñ, (16) didi. Eyitdi, lā ilāhe illā’llāh Muḥammeden resülullāh, didi. Andan kullarına ve kulluğcılarına, (17) ehline ne deñlü gendüye tābi‘ gişi var-ısa hep imān getürdiler, (18) müsülmān oldılar. Andan Rūmās eyitdi, yā kavm, ben ayruğ sizüñ-ile durmazam (19) ehl-i ‘ayālümü cemā‘atımı baña ta‘alluğ gişilerümi aluram müsülmānlık

48b

(1) cemā‘atine qarışuram, bile göçerem, konaram. DİN yolına bunlaruñla bile (2) kâfirlere kılıç ururam, ğazā kıluram diyü gendü yarağına meşğül

oldı. Hâlid (3) buyurdı kim ol kırılan kâfirlerüñ mâlların, tavarların oğul kız-ıla kabz (4) itdiler. bitiler yazdılar, kodılar. Andan Hâlid şehh halkın islâm dinine (5) da'vet eyledi. Anlar kim müsülmân oldılar, mâlların, 'ayâllerin gendülere kodı. (6) Anlar kim imân getürmediler, harâca kesdiler, cezye virmege râzî oldılar, (7) anlaruñ dağı mâlların tavarların aldılar. Azçuk nesne virdiler, tâ ki bu sermâye gibi (8) idineler. Kâle'l-Vâkıdî rahmetu'l-lâhi 'aleyhi eyle habar virür kim Şâm vilâyeti (9) fetğ olunca Rümâs müsülmânlık birle ğazâ eyledi, i'tikâd birle katı dürüşdi. (10) Cânın başın islâm yolına kodı, miskinlik kabûl eyledi. Câh-ı celâl-ıla yürümedi, (11) tekellüfsüz tonlar geyerdi, tâ ki Rümâsuñ Ebû 'Ubeyde eri-y-idi. (12) Müsülmânlar muvâfaqatın emirü'l-mü'minin 'Ömer b. el-Ĥattâb hazretine habar virdi. (13) Çün vefât itdi, anı 'Aķabede kodılar. Çün Hâlid halkuñ meşâlihine meşğul (14) oldu, andan Hâlid buyurdı ki müsülmânlar Rümâsa yardım eylediler. (15) Şehirde rahtın taşra çıkardılar. Meger kim Rümâs ehl-i 'ayâlleri (16) ve cemâ'atı müsülmân olduklarında hâtûnı müsülmân olmamış-ıdı. Rümâsuñ (17) islâma geldügin dağı bilmezdi. Bir gün gördi kim Hâlid bir kaç (18) hâtun gişiler katına geldi, Rüm dilince söylediler, pes Hâlid (19) bir tercümân getürdi idi. Eyitdi, söyleşüñ, diyüñ, bu hâtun

49a

(1) gişiler kimlerdür? Pes tercümân anlaruñ-ıla söyleşdi, döndi, Hâlide (2) cevâb virdi. Eyitdi: Bu hâtun gişi Rümâsuñ hâtûnı imiş, size (3) gelmiş. Diler-imiş, erinden ayrıla. Hâlid eyitdi, yâ tercümân, ol hâtun (4) gişiden bir şor ki şimdiye degin Rümâsıla hoş dirildüñ, şimdiki (5) hâlde nice oldu ayrılaşur, didi. Tercümân şordı nişe ayrılırsın, (6) didi. hâtun gişi eyitdi, bu gice düş içinde bir gişi gördüm. (7) Cemâli hûb, celâli maħbûb, yüzünüñ nûrından gözler kamaş kamaşur. Çün anı (8) gördüm, ben eyitdüm iy tal'at-ı münir, ne gişisin? Eyitdi, ben Muhammed b. 'Abdullâhvan, (9) didi. Baña şahâdet 'arz itdi, beni müsülmân eyledi dağı baña (10) Qur'ândan iki sûre öğretti. Bir fâtiha sûresi biri ihlâş (11) sûresi, didi. Andan ol hâtun Hâlidüñ öñinde dizin çökdi, (12) imân getürdi, müsülmân oldu. Andan eyitdi, yâ emir, eger Rümâs (13) dağı müsülmân olurısa yine helâlümdür. Ayagınuñ toprağı olam, başuma tãc

(14) idinem. Ve eger olmazısa, Allāh 'ışkına, beni andan ayır, didi. Hālid (15) eyitdi, yā hātūn gişi, Rūmās senden öñdin müsülmān oldı, didi. (16) ol hātūn gişi sevindi, Haḫ Ta'ālāya şükr eyledi. döndi, evine gitdi. (17) Andan Hālid buyurdı, ol şehriñ meşālihin gördiler. Ol şehre (18) biş yüz gişi ḫodılar, ol ulu kelisāyı meşid eylediler. Zühr vaḫt (19) oldı, müsülmānlar yüksek yire ḫıḫdılar bāñ-ı namāz oḫudılar. Hālid müsülmānlar

49b

(1) cemā'atın aldı, ol kelisāya geldi kim meşid ḫılmışlar idi, şüretlerin (2) içinden giderüp öyle namāzın anda ḫıldılar. Andan soñra müsülmānlık (3) rūsūmın, dīn tertibin, namāz erkānın Başra şehrinüñ müsülmānlarına ve kāfirlerine (4) gösterdiler. Ol ḫalkı dīne rāḡib eylediler. Andan Hālid Ebū 'Ubeyde (5) ḫāzretine biti yazdı, Başra şehrinüñ fethin bildürdi daḫı eyitdi, uş ben (6) bu benümle bile olan cemā'at aluram Dımışḫ şehrine varuram. Sen daḫı islām (7) leşkerin algıl baña ḫoşḡıl gelsünler, didi. Andan bir biti daḫı Ebū Bekir (8) ḫāzretine yazdı, gönderdi. Kādisiyeden dönüp Şāma girdüḡin daḫı Erāke (9) Saḫna ḫal'asın ve daḫı Eyleyi açduḡın daḫı Tüdmir şehrin vilāyeti birle (10) ḫavrān ilin şulḫ birle açduḡın, andan Başara şehrin vilāyeti birle feth (11) itdüḡin. Rūmās müsülmān olduḡın bildürdi, bitiyi Medīne şehrine (12) gönderdi. Gendüsi biraz leşker birle Dımışḫ şehrine varmaḡa (13) yaraḫ itdi. Başra şehriden ḫāşıl olan mālı cem' itdi, Şürahbīle (14) ışmarladı. Eyitdi Başra şehrinüñ çevresindeki köyleri sen (15) musaḫḫar itgil, daḫı islām şerāyitin gösdergil, didi. Gendü Rūmāsı (16) aldı Dımışḫ ḫarafına 'azm eyledi. Bu yaña Hālid ki 'Irāḫ vilāyetinden (17) Şāma dönicek ol biti ki yazmış-ıdı, 'Āmir b. Tufeyl birle Ebū 'Ubeydeye (18) gönderdiler, virdiler. açdı, oḫudı. Evvelki bitiyi açıḫaḫ biraz tebessüm itdi vü (19) sem'an ve ḫā'a, didi. Ḫün ol soñraḡı biti geldi, ol vilāyetlerüñ

50a

(1) şulḫın, Başra şehrinüñ fethin müsülmānlar işitdiler, 'azīm sevindiler. Ḫuşanmaḫ (2) yaraḡın eylediler. Ḫün bu ḫarafdan Hālid Şāma 'azm eyledi, bir menzile yitişdiler kim (3) ol menzile Es-şeniyye dirler. Pes

Hâlid buyurdu ki 'Ukkâb 'alemin bir yüce yire dikdiler. (4) Ol menzilüñ adın Seniyyeti'l-ukâb kodılar. Zirâ ol yirde Resûl hazretinüñ (5) 'alemin dikdiler, ol 'alemi dağı 'Ali murtażâ götürürdi, Resûl zamânında. Andan ol (6) menzilden geçdiler, bir menzile dağı yitişdiler ki ol yire Gûta dirlerdi, anda bir (7) kelisâ var-ıdı iñen ma'rûf meşhûr yir idi. Ol bir kal'aya mânend kelisâ (8) idi. Ol sebebden bir mu'azzam şehir gibi olmuş-ıdı şehriñ (9) çevresinde burc bârû bârû yapmışlar idi, aña deyr ad urmuşlardı. Çün ki Hâlid (10) ol deyri aldı, ol deyre deyr-i Hâlid didiler, tâ ki şimdiki zamâna degin Şâm (11) elinde deyr-i Hâlid didiler. Kâle'l-Vâkıdî ve râviler eydürler ki ol deyriñ içinde (12) içinde üç yüz keşiş var-ıdı, dağı yayak çeriden ayru on iki biñ (13) atlu er var-ıdı. Ammâ köylerinüñ dağı çevre yanında kaşaba şehircügezlerinüñ (14) halkı çün anı işitdiler kim Başra şehri alındı, mälların, tavarların (15) tağlara kaçırıldılar. ehl-i 'ayâllerin hep Dımışka iletdiler. Uruş erenleri (16) atludan yayadan gelüp ol deyre dirildiler, töldiler. Çün Hâlidüñ geldügin (17) gördiler, harb yarağın kıldılar. beriz? bârûsın bozdılar. Çünki (18) Hâlid gendü leşkeri birle ol deyre yitişdi, muhkamlığın ve şarblığın (19) gördi, ol arada karar kıldı. Ol yañadan Ebû 'Ubeyde müsülmânlık

50b

(1) çerisin alup gelince Hâlid şabr eyledi. Faşl. Darir eydür: Çün ki Hâlid (2) 'Irak milkinden Şâm vilâyetine geldüginde, Erâkeyi, Sağanayı Tüdmir (3) ve Havrânı şulh-ıla alduğın Kayşere bildürmişler. Çün kim Başara şehri feth (4) oldu, pes Rûm memleketine ürkü düşdi. Bu habar Kayşere geldi. Hâlid b. Velid (5) Başrayı dağı feth eyledi, Dürayhânı öldürdi, Rûmâsı gendü (6) dinine döndürdi. Başranuñ halkın kul itdi, mülke mâlik oldu. (7) Uş geldi deyr üstine kondı, niyyeti Dımışk şehrine varmağdur, didiler. (8) Çün Kayşer anı işitdi, katı melül oldu. Biraz vakt perişân-hâtır (9) oturdu. Andan viribidi; ulu beglerin, vezirlerin katına okudu; (10) danışığa oturıldılar. Kayşer baş götürdi, eyitdi, yâ ehl-i şalib, işitdüñüz mi (11) kim başuma serencâm geldi, mülkümüze zevâir irdi, didi. Pes (12) dükeli ulular baş aşığa şaldılar, hacil ü şermesâr oldılar. Eyitdi, yâ kavm, (13) ben size dimedüm mi kim devletümüz âhıra yitişdi. Mülk bizden intikâl (14) ider, tâc taht bizden zâyil olur. Devrân şimden

girü 'Araba yüz (15) dutdı. Dünyā yüzünü bizden çevürdi, devlet bu gün bunlaruñ başına (16) irdi, sa'adet mu'abbirleri bunlaruñ düşüni yora durur. görmez misiz kim bunlardan (17) za'if, bunlardan aç, muhtâc çeri hiç bu melikler gördügi yokdur. (18) İmdi gör ki nice muzaffer oldılar, milk-gırlık-ile iklim-güşalıg-ıla muqarrer (19) oldılar. Evvel Ecnâdin çerisin Rübîs ile Feleştin vilâyetine yüz biñ

51a

(1) er gönderdüm. Bu 'Arabdan bir bölük kavm ol yüz biñ erümi kırdılar, târ u mâr (2) eylediler. Bizüm dağı nice bizüm bigi gişileruñ rûz tavarın zür-ıla aldılar. (3) Andan soñra 'Irâk tarafından bir bölük cemâ'at dağı mülkümüze girdi. (4) Erâkeyi, Sağanayı, Tüdmüri, Havârân ilin gendüleruñ kıldılar. Andan (5) Başara bigi mu'azşam şehri fetḥ itdiler, Dürayhân gibi meliki öldürdiler. (6) 'alem-ile dînumüzüñ diregi-y-idi erlig-ile ve çerimüzüñ diregi-y-idi, (7) fikr firâset issi-y-idi. Rümâsı dağı dînlerine dönderdiler. (8) işte aramızda çıkdı, gitdi. İllâ ki bizüm haqqumuza eyü iş itmedi. (9) Uyurken uyandı, bizi gendü şalibümüzden uşandurdı, 'Arabuñ (10) dînine ve milletine inandurdı. Zîra ki ol 'Arab dilin yahşı bilürdi, (11) her ne kim anlardan işidürdi, bizüm kavmumuza habar virürdi. Andan (12) soñra ol melikler, ol ulular ve kıssîsler ki Kayşer katında cem' olmuşlar (13) idi, dükeli bir uğurdan eyitdiler, yâ melikü'z-zamân, meliküñ müdebbirliği (14) saña yaraşur dağı düşmana mudârâ kılmak saña erzânîdür. Senüñ (15) râyuñ nicedür, anı işlegil, didiler. Andan Kayşer eyitdi, siz bilürsüz ki (16) Rübîs melik yüz biñ gişi ile viribidüm, vardılar, bir kaç (17) 'Arabuñ elinde kırıldılar. Dağı Nâtalığı on sekiz biñ gişi ile (18) viribidüm, dört beg-ile tebük kal'asına vardılar. Anlar dağı iş başarımadılar, (19) bir gezden helâk oldılar. Dağı Dürayhân gibi pehluvân Başarıya

51b

(1) viribidüm, Rümâs-ıla kal'ayı saqlayalar, 'Arabı illerine girürmeyeler. İmdi (2) gördüñüz hâlleri nice oldı. İmdi ben ayruḡ kimesneyi viribimezem. Şol (3) fülân işe sen varḡil dimezem. Eger arañuzda kimse var-ısa gendü rızâsı-y-ıla (4) örüdur dursun, gendü dili birle eyitsün, ben

varayın, disün. Varsın, (5) dest-bürd gösdersün, dilinden gelen söz elinden dağı gelsün. Ben dağı mülkümden (6) aña mülk bağışlayayın, milk birle ğanī kılayın, tā ki Kayşer-i şānī (7) olsun, didi. Şi'r:

- (8) İllā kıanı er ki dili söylese³⁶
Erlık idem dise erlık eylese
- (9) Kıanda bulunur anuñ gibi bir er
Kim sözi vü fi'li erlige yarar
- (10) Sözi dürüst illā kimdür erligi
Er gibi olmaduğı-çün dirliği
- (11) Şöyle 'acızdur kıavlında yalan
Egri yürür nite kim yürür yılan
- (12) İş elüñden gelmeyicek söyleme
Dilüñ-ile bārī da'vī eyleme
- (13) Dav'ı kim bī-ma'nī ola hiç olur
Hüccet-ile boynı pīç-e-pīç olur
- (14) 'Avrat ol erden iñen yıgdür delim
Kim er ola sözi söyleye saķım
- (15) Lāf ura halk ortasında öğüne
Şoñra peşimān oluben döğüne
- (16) Çok melikler bu hālet var durur
Lāf urmaķda bu ālet var durur
- (17) Söz-ile bir miskini bay eyleye
Şoñra anuñ işini vāy eyleye
- (18) Baķ bu beglige bu serverlige
Buña lāyık hükm-ile dur dirlige
- (19) Sözi 'ām añlamasa 'ayb olmaya
İllā ulular sözi 'ayb olmaya
- 52a
- (1) Beglerüñ sözinde olmaya yalan
Kim yalancı hōr olur bil iy fülān

³⁶ söyleye şeklinde yazılmış.

(2) Neşr: Çün Kayşer sözün tamām kıldı, epsem oldı. Kayşerüñ begleri (3) arasında bir beg var-ıdı, aña Gelōş b. Hanna dirler idi. Erliklü er idi, (4) Kayşer öñinde çok erlikler itmiş idi ve çok çeriler başmış idi. (5) Kaçan düşmana karşı dursa merdâne durur idi. Ol Gelōş b. Hanna yerinden (6) duru geldi, ilerü yürüdi, Kayşer öñinde yir öpdi, eyitdi, yā melikü'z-zamān, (7) ben kemine kuluñ dilerven ki ol 'Arab leşkerine varam, cānum başum (8) meliküñ öñinde fidā kılam, didi. Çün Kayşer anı işitdi, maşlahat (9) gördi. Eyitdi, benüm dağı göñlümde bu var-ıdı ki eger Gelōş b. Hanna (10) ikdāmitse, çeri başlasa bu gelen 'Arabları tār u mār ider idi³⁷, dirdüm. (11) Ol göñlümden geçen rāst geldi, didi. Dağı buyurdı kim bir altun (12) şalıblü 'alem getürdiler, muraşsa'dan dizilmiş. Eyitdi, bu şalıb 'alem senüñ (13) imāmuñ olsun, saña nuşret virüp yarı kılsun. Dağı biş biñ (14) gişi, Rüm leşkeri, kağan irmenilerden erliklü erenler kim her biri (15) biñ ere deprenürdi, Gelōş birle koşdı. Dağı bir mektüb yazdı kim (16) Hāmos begi çerisi birle Gelōş b. Hanna ile bile yüriye, dağı Ba'albek (17) şehri çerisi dağı sendeki ne kadar kal'alar var ise Ba'albek batırıkına muṭi' (18) olalar dağı Ba'albek çerisi birle Gelōş b. Hanna çerisine koşalar. Dağı (19) buyurdı kim Dımışk meliki 'Azrayil katına bir biti yazalar ki Dımışk

52b

(1) şehrinüñ begleri çerisin Gelōş birle müsülmānlık çerisine karşı (2) duralar, komayalar ki Şām iline gireler. Çün 'Azrayile biti yazdılar, Kayşerüñ (3) bir güyegüsi var-ıdı, aña Tōmā dirlerdi, kızıyla güyegüsi Dımışk (4) şehrinde olurlar idi, bir biti dağı ol Tōmāya yazdılar ki Dımışk meliki (5) çeriden dönince Tōmā Dımışk şehrine buyruk kıla. Pes yüz gişi ile (6) Dımışk şehrin şaklayalar. Pes ol buyrukları yazıldı, Gelōşuñ (7) yolu yarağı tamām oldı, sürdi, Kayşer katına geldi. Sefer hil'atin geydi, keşişler (8) buhūr dütüzdürdiler, āb-ı Ma'būdiyye saçdılar, nuşret namāzın üzerine kıldılar. (9) Gelōş b. Hanna biş biñ er birle gönderdiler. Gelōş 'azm itdi, tā Hāmoş (10) şehrine degin. Yolda Hēmā kal'asına uğradılar, nüzül ni'metler getürdiler. Andan (11) Resten şehrine

³⁷ didi şeklinde yazılmış.

geldiler, hōş kulluk eylediler. Tā ki Hāmoş şehrine yitişdiler. Hāmoş şehri (12) iñen mamūr idi. Sāz u seleb birle burc bārūsın bezediler, ārāyiş kıldılar. (13) Melikāne çeri yarağı-y-içün bir ‘aceb cünbüş kıldılar. Şehrūñ meliki ve ulu kıssısları birle (14) Gelōş b. Hānnaya karşı çıkdılar, i‘zāz ikrām birle getürdiler, ta‘zīm-i (15) tamām-ıla kondurdılar, andan hōnlar, ni‘metler çekdiler. Andan Kayşerūñ buyruğın (16) okudılar. Pes Hāmoş meliki ayağı üzere durdı, eyitdi, yā batrık-ı kebīr, melik (17) Kayşerūñ buyruğı bizüm başumuz üzere. Sen bizüm melik-i ümerāmuzsın. (18) Biz senūñ emrine muti‘ hükmüne maḥkūmuz. Bu kadar vardur kim (19) ‘Arab leşkeri, müsülmānlık çerisi Dımışkuñ ol yanından gelmişlerdür,

53a

(1) deyr şehrin hişār idüp dururlar. Daḥı cābiye tarafından illere ‘Arab aķıncısı (2) geli dururlar, vilāyetler ürküdürlər³⁸. bizüm vilāyetümüz daḥı ḥavf u ḥaṭar içinde (3) kalmışlardır. ‘İzril kim Dımışkuñ melikidür, otuz biñ çeri birle (4) Dımışk içinde oturmuşdur, bir gün bir nice gişi birle durup (5) taşra çıkmadı, düşmana bürd gösdermedi, ya biraz çeri viribiyüp (6) deyr şehrinüñ ḥalkına meded eylemedi. Daḥı işidürem, eyidürmiş kim ben gendü (7) şehrimi saklayu bilürem, dirmiş. Benüm hōz bir kaç gişim var, bu vilāyetleri (8) saklayu bilürem. Korkaram ki kimse muḥālefet ide, eger ben senūñ-ile (9) yürür-isem bu şehri düşmana virürler, şöyle kim Rūmās muḥālefet (10) itdi, Başra şehrin ‘Araba virdi. Çün Gelōş Hāmoş melikinüñ sözün (11) işitdi, begendi. Buyurdi, bir biti yazdılar, bu ḥāli Kayşere bildürdiler. Hāmoş (12) çerisin bile almadı. Andan geçdiler, Cavşa şehrine vardılar. Andan daḥı (13) nüzül ni‘metler gördiler, kulluk şerāyiṭin yerine yitürdiler. Andan geçdi, (14) Ba‘albek iline geçdi. Çün Ba‘albek batrıkı daḥı anuñ geldügin işitdi, (15) şehir ḥalkın aldı, karşı çıkdı. Dımışk ‘Azrayil çıkdı, il şehir kavmı (16) Gelōşuñ üstine çokdı. Gelōş gördi kim Ba‘albek kavminuñ yaķaları (17) yırtılmış, başları açuk. Cemī‘ feryād itdiler kim ol ‘Arab leşkerinüñ (18) elinden, didiler. Gelōş eyitdi, ya‘nī sizūñ ilüñüze daḥı şerleri mi irişdi?

³⁸ ürkdi dirler şeklinde yazılmış.

(19) Yā emīr, ne‘am, irişdi. Köylerümüzüñ mālın, tavarın tārāc itdiler ve halkın

53b

(1) esir itdiler. Dımışk meliki ‘İzrilden bize meded olmadı, didiler. Andan Gelōř (2) Ba‘albek kavmına istimālet viridi, göñüllerin hōř kıldı. Pes Ba‘albek kavmına (3) buyurdu kim Dımışk şehrine yürüdiler. Andan Dımışk ulularına habar oldı; ulu begler (4) ve ulu gişiler dağı Qayřerüñ güyegüsi Tōmā, nuvvāb, hucāb ‘Azrayil birle (5) Gelōřa qarşu çıkdılar; görüşdiler; aldılar; ta‘zīm birle şehre getürdiler; (6) kondurdılar. Çün Dımışk uluları Gelōřuñ katına cem‘ oldı, Qayřer (7) meliküñ buyruğın okudılar, Gelōř gendülerüñ üstüne buyruk (8) eyesi olduğın bildiler. Andan Gelōř bař getürdi, eyitdi, yā kavm, revāmıdur ki (9) siz mesih dininüñ mu‘teberleri olasız, řalīb kulluğında olasız, (10) dağı dīnümüzüñ nisbetin itmeyesiz, incil hükmin ilerü iletmeyesiz. (11) bir kaç aç, muhtāc ‘Araba qarşu varmayasız. Üstünüze delir olalar, (12) yürüyüp ra‘iyyetünüzi ac aşlan gibi yiyeler. Sizüñ mürüvvetünüz kanı, (13) himmetünüz ve hamıyyetünüz kancaru vardı, yā gayretünüz yok mıdur, (14) didi. Andan Dımışk uluları eyitdiler, yā emīr, biz bir ‘abd-ı me’mūruz. (15) Buyruk issinüñ eli altındayuz. Qayřer pādīřāhı bir ulu beg bizüm (16) üstümüze hükmi issi koyup durur. şimdi sultānumuz oldur. Otur (17) dirse otururuz, dur dirse dururuz, didiler. Gelōř eyitdi, Pes (18) bu ‘İzril bu melikle yaramaz itmiş, siz bu ‘Azrilüñ yaramaz hareketin Qayřere (19) niře bildürmedünüz, didi. Eyitdiler, yā emīr, Qayřer katında biz kiçi yollu

54a

(1) giřilerüz. Sözümüz aña yitiřdürmek bize fuzüllükdür. Ammā sizüñ gibi (2) bir ulu melik bunlaruñ hālinden vākıf olsa, sultāna bildürse ra‘iyyetüñ (3) meřālihın gözetmekdür. Miskin kavma mazlüm hālāyıkā řefkat itmekdür, didiler. (4) Gelōř eyitdi, yā kavm, dūřmanuñ řerrin řavduđumuzdan řoñra Qayřer (5) katında ol giřiyi aňavuz, söyleyevüz, didi. Andan řoñra ‘İzril birle Gelōřuñ (6) arasına muhālefet dūřdi, birbiriyle dūřmanlařdılar. Gelōř řeri begidür (7) ‘İzril Dımıřk melikidür.

İkisi dađı ululuk ekiřurler. Pes Gelōř buyurdu kim leřker (8) tařra çıkdı, yarađın itdiler, yola girdiler. Kāle Ebū Mu‘ammer b. Talha b. (9) Muħammed, kāle aħbarenā Rıfā‘a b. Mūseylem ‘an ceddihı (10) Kābīze b. Mūseylem el-‘Adevī (11) Pes bu rāviler řöyle dirler ki Kābīze b. Mūseylem ‘Adevī mūsülmānlıđa (12) ĥabar virür, eydür, ben eride bileydüm, ki Hālid b. Velid birle Ğūta (13) deyr üstine birle gelmiřlerdi dađı řām erisi Gelōř birle deyr (14) řehrinüñ üstinde mūsülmānlık çerisi birle nice uğrařdılar, serencām (15) neye encām oldu, bu Kābīze b. Müslim ‘Adavī rivāyet itdi. Eydür, kaçan ki (16) Hālid b. Velid islām leřkeri birle deyr řehrin ĥiřār eyleyüp, otururdu, (17) Ebū ‘Ubeyde ĥazretine muntazır idi. Ol okluk leřker ile Hālide (18) kavuřa. Ol yañadan řeraħbil b. Hasan dađı Bařra řehrinüñ memleketin (19) zabt itdi; ilde, vilāyetde ne kađar eri gereklüdür, ol ili sađlamađa

54b

(1) kodı dađı kalan mūsülmānlar ile Hālide kavuřdu. Nāgāh Hālide ĥabar yitiřdi (2) kim uř řalıb ehlinüñ çerisi geldi. Çün mūsülmānlar anı gördiler kim (3) Dımıřk tarafından kāfir çerisinüñ tozu havā yüzine çıkup gelir, Hālid b. Velid (4) ĥazretine varup çerinüñ tozun ĥabar virdiler. Hālid eyitdi, yā mü‘minler, (5) bu gün ol gündür ki devlet tācın bařuñuza urasız, sa‘ādet yayın (6) kurasız, i‘tikād keybürlerin düřmana kurasız. Tā ebedül-ābād na‘im-i muķimde (7) kalasız. řöyle idüñ kim islām dininüñ nāmūsın řımayasız, kāyim idesiz. (8) Her ne ĥāl olursa dest-bürd gösderesiz, didi. oldu ki mūsülmānlar (9) hemān segirdiřdiler, cebelerin geydiler, silāħlar kuřandılar. Andan (10) ma‘reke yirine yürüdiler. ‘Uķķāb alemin dikdiler, dın sancađların (11) getürdiler. Rāfi‘ b. ‘Umeyr sađ kola viribidi, Mūseyyeb b. Necibeyi řol kola (12) viribidi. řađ koluñ cenāħında Abdurrahmān b. Ĥamid el-Cemħiyi kodı, Sālim b. Nevfel (13) biř yüz giři birle ‘alem çevresinde dađı çerinüñ kafāsında kodı. (14) Mūsülmānlık erisinüñ řoñın sađladı. Andan Hālid b. Velid, ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekir, (15) Zırār Ezveri ol üç serveri çerinüñ kalbında kodı, (16) durdılar. Ol yañadan ki Dımıřk tarafıdur, kāfir çerisi tolup tolup (17) ıka geldi, nefirler, nađaralar birle ĥaclu ‘alemler getürüben yetiřdiler. (18) İllā mūsülmānlık leřkeri tamām müretteb idi,

dağı çağrışup eydür idi kim (19) lā ilāhe illa'llāh Muḥammeden Resūl'llāh, dirlerdi. Eydürler-idi kim eş-şalavatu ve s'selāmu

55a

(1) 'aleyke yā Res'ulullāh. Dağı bölük bölük Qur'ānı katı katı okurlardı, hūb (2) āvāz-ıla. Çün leşker emiri Gelōş b. Ḥanna baqdı, müsülmānlık çerisin gördi, (3) döndi, beglerine baqdı. Eyitdi bu 'Arab çerisi azaçuk çeridür, (4) illā çokluk çeriden heybetleri katıdur, didi. Şavletleri itidür, söyle kim (5) durmuşlardur ellerinde ecel yağmurı yağar, didi. Allāhu Ta'ālā ol kāfir dilinde (6) bu hirāsān geleçileri söyletdi, tā ki küffār meliklerinüñ üstine heybet (7) oturdu. Andan Gelōş buyurdu kim nefirler çaldılar. Dımışk meliki 'Azrayil (8) gendü tuğı dibinde durdu. Çün islām leşkeri küffār çerisi-y-ile (9) muqābil durdılar, anı gördiler kim iki taraftan kağı mübāriz meydāna gire, (10) şavaşa bünyād ura. Anı gördiler kim Ḥālid b. Velīd Zīrār b. Ezvere eyitdi, (11) bu gün ol gündür ki aşlanlığı belürdesiz. ḥasebüñi nesebüñi bellü idesin, didi. (12) Derḥāl Zīrār ceng yarağın itdi, erligine lāyık bir yügrük at bindi, (13) süñüsün eline aldı, yaluñuz gendüsini kāfir çerisinüñ qalbına urdu, (14) şecā'at gösterdi. Evvel süñü birle ḥamle kıldı. Kāfir çerisi ḥalk gendüleri (15) kullāblarla eyerlere berkitdiler. Zīrār b. Ezverüñ her kime kim süñüsü (16) irürdi, atı birle aqtarılurdu. Çün ki Rüm çerisi Zīrārdan bunuñ (17) gibi heybet gördiler, öñinden şavuldılar. Ayruş kimse Zīrāra (18) kılıç urmadı. Tā ki 'alem dibine çıqdı. Gelōş b. Ḥanna çün anı gördi (19) ki bir yanar od gibi ol demürden düzülmüş şafları sökdi, çok

55b

(1) erenleri şaflar ile yire bırağdı, uş gendünüñ ileyine çıqdı, ol kāfir (2) aznāvurlarına buyurdu kim Zīrāruñ üstine çokdılar. Pes Zīrār anlardan dağı (3) dört ulu kāfir öldürdi. Andan sağ yanına döndi, Dımışk meliki (4) 'Azrayilüñ tuğına yetişdi. Ermen, Rūs, Rüm çerisin çün Zīrārdan ol (5) heybeti gördiler, el-ḥağ ayruş Zīrāra karşı yürimediler. Gürüh gürüh (6) öñinden kaçdılar. İrdügi şafları sökerdi, ileyinden şavulurlardı. (7) Pes Gelōş b. Ḥanna buyurdu kim Zīrāruñ dört yanından ok uralar, (8) taşlar yağduralar başın kayu eyleyeler. Hem eyle kıldılar. Zīrār

‘Azrayilüñ (9) şancağına depinicek bellü gişilerden altı gişi öldürdi. (10) Anlardan artuq çeri bahadurları yoğ-ıdı. Yüridiler seyl üstine aqdılar. (11) Zırār katına gelenleri süñü ta‘ın birle yire bırağdı. Andan yine döndi, (12) müsülmanlık çerisine kavuşdı. çok kâfirler depeledi. Ammā Zırāruñ (13) erligine ve atı yügrüklüğine iki çerinüñ halkı hayrān kalmışlar idi. (14) mü’minler şazumān oldılar. Kâfirler bī-cān ve sergerdān olmışlardı. (15) Andan Hālid Zırāra karşı yürüdi, irdi. At üstinden kuçdı, (16) bağına başdı. Eyitdi, yā Zırār. erlik itdün, hüner gösderdün, dīn nisbetin (17) itdün, müsülmanlaruñ nāmūsını ilerü götürdün. Yüzüñ ağ (18) olsun, didi. Andan mü’minler Zırāra du‘ā kıldılar. Hālid b. Velid ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekire (19) eyitdi, yā ibn-i halīfa-ı Resūlullāh sen dağı şecā‘at

56a

(1) nişānlarından bir iki nişān göstergil, didi. ‘Abdurrahmān eyitdi, sem‘an ve ta‘a, (2) diyüp atından indi, kolañın muhkam çekdi, erlik āletin üzerine (3) ārāste kıldı, andan kâfir çerisine hamle kıldı. Küffār kavm gördiler kim (4) bu iki pehluvān şan-ki bir ejdehadur. Depindi, haykırdı, ol. Korkudan (5) kâfirleruñ şan-ki tenlerinden hayātleri eksildi, gulū kıldılar. Pes ‘Abdurrahmān (6) kâfir çerisinüñ sağ kolına hamle kıldı. Uğraduğı tūlbı getürdi. (7) Her kime kim süñü yitürdi, atından aqtardı, pāymāl itdi, el-ħağ merdāne (8) ceng itdi, şir-āne āheng itdi. Zırār gibi iki ‘alem dağı aqtardı. Pes (9) ol çerinüñ a‘yanından on ulu kâfir depeledi, selāmatlıg-ıla yine döndi, (10) müsülmanlar katına geldi. Pes Hālid aña dağı karşı yürüdi, ‘Abdurrahmāna (11) taħsinler kıldı. Pes islām leşkeri bir uğurdan tekbir getürdiler. Andan (12) ‘Abdurrahmān geldi gendü yerinde karar kıldı. Nevbet Hālide degdi. (13) Ol dīn-i dürüst, ol pişvā-yı ümmet ve ol kān-ı şecā‘at, ol ma'den-i himmet (14) ceng āletin çün ki üzerinde rāst kıldı, dağı kâfir çerisine (15) karşı süñüsün oynatdı, durdı, Cevlān kıldı. Andan tekbir getürdi, kâfir (16) çerisine irdi, el-ħağ Hālidüñ deprenişinden kâfirleruñ göñli (17) korkdı, serāsime oldılar. Şi‘r:

(18) Dükeli bir dil-ile didiler kim

Buña ādem dimeñ bu ejdehadur

(19) Beşerde bu dilirlik görmedük biz

Meger gökden inen mübrem kazâdur
56b

- (1) Biregü gendüzünü aña urmağ
Haṭā bilüñ anı ḥaṭâdur
- (2) Bunuñ talim-ile degül degüldür işi
Ol erlik aña Allâhdan ‘aṭâdur
- (3) ‘Aceb bu ol ‘Ömer didükleri mi
Ya ḥamza mı ‘aceb ya bir kazâdur
- (4) Yedi başlu şanan evrendür ‘aceb kim
Bu cümle leşker öñinde hebâdur
- (5) Ne bahtulu cemâ‘atdur olar kim
Bu deñlü ululara pişvâdur
- (6) Anuñ-çün her biri sulṭân olup dur
Ki gölge şalan uş işbu hümâdur
- (7) Bizüm billü olup dur bu işümüz
Bu gezden girü bu vâ ḥasretâdur
- (8) Anı bilmediler kim ‘izzet issi
Resül-u müctebâ hem muştafâdur
- (9) Anuñ himmetidür bunlara kuvvat
Silâḥ aşḫâbına andan du‘âdur

(10) Neşr: Çün ki Hâlid yıldırım gibi süñüsünüñ sinânı yıldırıp, kağan aşlan (11) gibi añrayıp ol deñiz gibi çerinün içine girdi; aç (12) aşlan gibi dört yaña yügürdi; heybetinden kâfir çerisi dem-beste qaldı. (13) Pes gürüh gürüh öñinden şavuldılar. Hiç kimse Hâlidüñ zarbına qarşu (14) durmadı, her qanğı ṭulpa kim uğrardı, Hâlid târ u mâr iderdi. Pes (15) Hâlid yine döndi, meydâna geldi, süñüsin ṭayandı, durdı, (16) üzengü gerdi, qağırdı, mübâriz diledi. Eytıdı, ben bir gişiyem, sizden (17) bir gelsün ve on gelsün, qaç gelürse yüz döndermezem, didi. ol (18) yañadan Gelōş ‘Azrayili qatına oqudı. Çün ‘Azrayil anı işitdi, (19) Gelōşdan yaña yürüdi. Gelōş daḡı begleri-y-ile aña qarşu yürüdi.

(1) Eyitdi, yā ‘Azrayil, bu bedevīnūñ meydānına girseñe, didi. ‘Azrayil eyitdi, bu çerīnūñ (2) meliki sensin, Qayşer pādīşāhdan sen geldūñ, bu ‘Arablarūñ uruşını (3) sen boynuna alduñ, düşmanı def‘ eylemek benüm üzerüme olsun, didūñ. (4) eyle olsa, meydān senūñdür. Gerekdür kim meydāna sen giresin, (5) didi. Ve eger Qayşerden geldüm ise, buyruq eyesi-y-isem her ne kim dirsem, (6) gerek, sen anı dutasın, benüm buyruqum işidesin. Hele bu memleketūñ (7) meliki sensin. Yürigil, bu düşmana karşı durğıl, didi. ‘Azrayil, çün muqaddemü'l-‘asākir (8) sensin, bu gün meydān senūñdür. Sen girgil, irte ben girem, (9) didi. Gelōş eyitdi, yok, bu gün sen girgil, irte ben girem, didi. (10) ‘Azrayil eyitdi, çāre yoqdur, bu gün meydān senūñdür. Gelōş eyitdi, eylese (11) sen benüm emrūme ‘āşisin. Ben Qayşere bitı yazayım, bildüreyin, didi. (12) Pes ulu begler, ketħudālar araya girdiler. Anı maşlahat gördiler, qur‘a (13) şalalar, her kime kim qur‘a düşerse meydān anuñ ola, meydāna (14) ol gire. Pes qur‘a şaldılar, qur‘a Gelōşa düşdi. Hālidūñ meydānına (15) Gelōş girdi. Muħammed b. Vakıdī eydür: Çün kim qur‘a Gelōşa düşdi, (16) çār u nāçār, dilese dilemese Hālidūñ meydānına girecek oldı. (17) Pes buyurdı, silāħ getürdiler, zırh geydi, kuşandı, ħarb āletin (18) üzerinde ārāste kıldı. Eyitdi, baña bir dilbend getürūñ, ben ‘Arabı dilini (19) bilmezem. Anuñ ne didügin baña bildüre, benüm daħı ne didügüm aña bildüre,

57b

(1) didi. Meger bir naşrānı var idi ki ‘Arab dilin yaħşı bilürdi, adı (2) Çercıs idi. İlerü geldi, eyitdi, yā emır, uş ben meydāna gireyin, size (3) tercümān olayın, didi. Pes Gelōş beglerine söyledi, eyitdi, bu meydān (4) içinde duran fāris, ‘Arab çerisinūñ melikidür, hem erliklü erdür. Kim (5) bile ben buña muqābil olmayam. Eger bu gişinūñ yili yegin olursa baña (6) yarı kılasız, beni bunuñ elinden kırtarasız, didi. Ol naşrānıyı (7) aldı, meydāna yürüdi. Yolca gelürken Gelōş çerçise söyledi ki (8) yā çerçıs, kaçan kim bu bedevī ‘Arab benüm üzerüme gālib ola, sen baña yarı (9) kılasın, meded eyleyesin. Eger ikimüz mededleşüp bu ‘Arabı öldürürsevüz (10) seni ben vezır ideyim. cemı‘ varlıgum saña ışmarlayam, didi. Çerçıs eyitdi, (11) ben kılıç eri degülem. Uрмақ,

uruşmak elümden gelmez. Benüm elümden (12) gelen oldur kim anuñ sözün saña bildürem, senüñ sözün aña bildürem (13) ancak, didi. Pes ta'zīm-i tamām birle meydāna yürüdi. Rāfi' b. 'Umeyre (14) diledi kim Gelōşa karşı yürüye. Hālid Rāfi'ye haykırdı, yürüñ (15) bekleğil, didi. Andan gendüsi Gelōşa karşı yürüdi. (16) Geldi, süñüsin tayandı, durdı. Gelōş Çerçise eyitdi, ilerü yürigil, (17) bu 'Araba beni bildürgil. Şāyed adum işidicek kaçça gide, (18) diyü gönderdi. Hābar virgil, dağı gendülerüñ dileği nedür, gendüsi (19) kimdür, bilgil, didi. Andan Çerçis gelüp Hālidten şordı ki, yā fetā,

58a

(1) sen kimsin, senüñ bunda geldüğünden murāduñ nedür, didi. Hālid eyitdi, (2) iy aklı eksük ve iy anlamağı nākış, ya'nī dağı bunda ne işe geldüğümüzi (3) işitmedüñüz mi ki benden şorarsın, didi. Çün çerçis eyitdi, ben (4) bir tercümān gişiyem, dağı naşrānī dīninüñ ālimlerindenem. Çün sözi (5) uzatmak dilemezsin, ben saña bir öğüt vireyin, hikāyet ideyin. (6) Sen eger 'ākıl gişi isen bu benüm öğüdümünden bir nesne añlayasın, didi. (7) Hālid eyitdi: Söyle, işideyin. Çerçis eyitdi, bir gişinüñ bir süri (8) koyunu var imiş, ol koyunu gütmeye bir çübān dutmuş. Bir gün ol (9) çübān koyunu güder-iken bir aşlan üstüne çıka gelmiş. Çübān anı (10) görüp kaçmış, varmış, bir depe üzerine çıkmış. Aşlan dağı varmış, (11) ol sürüden bir koyun kapmış, yemiş. Çün irtesi olmuş, aşlan (12) ol araya yine gelmiş, çübān añarurağ varmış, gelmiş. Arşlan (13) bir koyun dağı yemiş. Bārī her gün gelür, ol sürüden bir koyun yir (14) imiş. Bu nesneyi 'ādet idinmiş. Pes ol koyun issi görmüş ki koyun (15) azalmış, ol çübānı dögmek istemiş. Çübān görmüş kim dögilür, (16) bu gez doğrusın söylemiş. Ol koyun issinüñ bir yüreklü oğı var-ımuş, (17) durmuş, irtesi ol koyun birle bile varmış, ol aşlanı öldürmüş. İmdi (18) siz dağı ol aşlan gibisiz, bu vilāyetüñ içine girdüñüz, korkağ (19) çübānlara uğraduñuz, koyunlar yimege başladuñuz. Ammā bu yanumda duran dilir

58b

(1) er gişidür, zîra ki şîr-ü ner gişidür. İmdi bunuñ heybetinden gâfil olmağıl. (2) Bunı dağı gayrı gişilere beñzetmegil, didi. Çün Hâlid andan bu hikâyeti (3) işitdi, eyitdi, yâ naşrânî, ben Hâlid b. Velidem ki Erâke kal‘asın, Eyle (4) kal‘asın, Sağanayı, Tüdmüri, Havârân illerin elüñüzden aldum. Başra şehrin (5) feth itdüm, uş üstüñüze yürüdüm. Sizüñ sultānuñuz dağı leşkerüñüz (6) ol kuşlara beñzer ki avcınıñ gele, ağına düşe. Anlar andan hiç kurtulmaya. (7) İmdi siz dağı benüm duzāğuma düşmişsiz, ayruk benden kurtulmağıla (8) çäre yokdur, didi. Çün Çerçis Hâlidten bu sözleri işitdi, (9) yine döndi. İllâ beñzi küle dönmiş, dili tamağı kurumış. Gelōş Çerçisden (10) şordı ki, yâ çerçis, ol vaqtın ki bu bedevî ‘Araba karşı yürüdün, (11) aşlan gibi-y-idün. Girü dönicek şol kaçır dilkü gibi arduña (12) bağa bağa yürüdün, geldün, beñzüñ çalınmış, yüregün alınmış. Çerçis eyitdi, (13) yâ emîr, ben evvel bu gişiyi bir bilgüsüz er şanurdum. Bu gişi hōd bu kavmuñ (14) serveri-y-imiş. Cemî ‘Arab içinde ‘Arabuñ nām-darı-y-ımış. Bu ol (15) Hâlid b. Veliddür ki Şāma ve Rūma bunuñ adı toptolu olup durur. (16) Bunuñ erligi ve heybeti göklere tolp dur. Çün Gelōş Hâlidün (17) Çerçis dilinden şerhin işitdi, ditredi, kuvvatı kurudı, eli ayağı (18) şovudı. Döndi, Çerçise eyitdi, bu gişiyi eyit kim bu gün baña mehl (19) virsün. Varayın beglerümle tanışayın. Eger urışacak-ısavuz

59a

(1) ve eger görışecek-isevüz, ırte görevüz, didi. Çerçis eyitdi, ‘acebdür, (2) eger bu gişi bu kavlı işidicek olursa kabül itmez. Hele varayın, söyleyeyin, (3) didi. Vardı Hâlide eyitdi, yâ emîr, bu bizüm batrîkumuz bu gün senden (4) mühlet diler, eydür, varayın, beglerümile danışayın. Göreyin cenge mi yoğsa (5) şulha mı rāzî olurlar, didi. Çün Hâlid anı işitdi, tünd oldı. Süñüsin (6) eline alup Çerçise hamle kıldı. Eyitdi: Yâ kelbü'r-Rūm ya‘nî beni aldamağ mı (7) istersin? Çerçis anı gördi, feryād eyledi, gendülerün leşkerinden (8) yaña kaçdı. Hâlid evvel hamle çerçise kılmış-ıdı, Gelōş (9) anı gördi āh eyledi, ol dağı cān acısından atı başını çevürdi (10) kim kaç. Hâlid ire geldi, süñüsin yire bıraktı. Gelōşı yağasından (11) dutdı. Bir eli-y-ile anı kucakladı, diledi kim atından ayıra. İslām çerisi (12) bir uğurdan tekbir getürdiler. Hâlid gördi kim

Gelōş kallāb birle (13) eyere berkitmişler, zūr eyledi, atı-y-ıla bile götüre. Çün müsülmānlık anı gördiler, (14) irdiler. Hālidüñ elinden anı aldılar, dilediler kim elin bağlayalar, boyunına (15) ip dağalar, yidek öğredeler, ‘alem dibine getüreler. Gelōş gendü (16) dilince ağladı, feryād eyledi. kimse anuñ dilin bilmezdi. Pes Rūmās (17) ilerü geldi, eyitdi: Gör, bu Rūm ne dir, nişe ağlar? Pes Rūmās kulağ (18) urdı, diñledi, ne didügin bildi. Bu gişinüñ sözi oldur kim (19) eydür, beni şoymañ, başum açmañ, elüm bağlamañ. Her ne dilerseñüz vireyin.

59b

(1) Eger māl ve eger tavar, cemī‘ hānumānum vireyin. Koñ, beni bağlamañ, dir, (2) didi. Hālid eyitdi, siz anuñ herze sözini işitmeñ, didi. Andan yine (3) ğalaba kıldı. Andan Rūm dilince söyledi. Rūmās yine Gelōşuñ sözin (4) diñledi. Gelōş eyitdi, yā Rūmās, müsülmānlık çerisine söylegil kim (5) ben Gelōsam, Kayşer katından gelürem, Dımışk meliki bu iller hākimi ‘Azrayil, zinhār (6) kaçan kim kim ‘Azrayili ele getüresin amān virmeñ, öldürüñ, tā kim Dımışk (7) şehrin fetḥ ide bilesiz, didi. Hālid eyitdi ben ne saña ve ne aña (8) amān virürem. İkiñüzi daḥı öldürem, meger ki imān getüresiz, (9) didi. Andan Hālid düşman çerisine depinmege ḥamle kıldı. (20) Zırār b. Ezver eyitdi, biraz siz diñlenüñüz ben düşman çerisine ḥamle kılayın, (9) didi. Hālid (10) eyitdi, bizüm diñlenmemüz āhıratdadur, bu dünyāda rāḥat yoğdur, (11) didi. Hālid b. Velīd at degşürdi pes Tüdmir melik-ile buluşduğı (12) vaqt bir at virmiş-idi, ol ata bindi, düşman çerisi yaqınına geldi, (13) mübārız diledi. Kaçan Çerçīs Hālidden kaçup kāfir çerisine kavuşdı, (14) eyitdiler: yā Çerçīs neye geldüñ? ne sebebden kaçduñ? Sen ḥöd uruşmağa (15) varduñ. Eyitdi, yā kavm, bu ol dilāver dilir degül kim degme er buña (16) karşı durı bile, didi. Rūm begleri anı işidüp Çerçise kaqıldılar, (17) öldürmek istediler. Sen korkup kaçduğıñ yitmez mi kim bir gişi daḥı (18) korkudursun, didiler. Andan döndiler, ‘Azrayile söylediler, eyitdiler, yā emīr, (19) bu nevbet senüñdür, senden umaruz kim bu bedeviyi sen bize zebün idi

60a

(1) viresin, didiler. ‘Azrayil eyitdi, eger bir bir bunlaruñ meydānına (2) girevüz helāk oluruz. Maşlaḫat oldur kim bir uğurdan depinevüz, (3) bunlar az kavmdur, biz çoğuz. Ola kim bunları tağıdavuz, didi. Begler eyitdiler, (4) biz anlaruñ erligin ol vaqt gördük kim bunlardan bir gişi bizüm kırk (5) biñ gişimüz arasına girdi, bizüm nice mübārızlarımızı öldürdi, (6) çerimüzi derhem itdi, yine sağ esen çerisine kavuşdı. Andan (7) şofra bir anuñ gibi gişi daḫı girdi, erlik ve dilirlik (8) gösderdi, aña daḫı kimse durmadı. Iraḫdan yaqından kimse aña zaḫm (9) urmadı. Ol kim bizüm melikümüz idi, meydāna girdi, elinden (10) bir iş gelmedi, adına şanına lāyık cünbiş kılmadı, belki cān baş (11) virdi. Eger biz daḫı bir uğurdan ḫamle idevüz, qorqaruz kim cān (12) baş yitürevüz. ‘Avratlarımız tūl, oğlanlarımız öksüz qala. Maşlaḫat (13) oldur kim sen naşrānī dīninüñ dilirisin, Şalīb qullarınuñ (14) pehluvānısın, Şām memleketinüñ melikisin, imdi dilerüz kim himmet (15) kuşağın kuşanasın. Sen daḫı erlik hünerinden dürlü hünerler gösderesin. (16) Bu ‘Arablardan bir nice gişi dutasın yaḫūd öldüresin, bu qorqmış (17) kavmuñ yüregine tayağ olasın, öcümüzi düşmanlardan alasın, (18) didiler. ‘Azrayil eyitdi, bu gün daḫı ben meydāna girmeyeyin, didi. (19) Çerimüze bir kuvvat olayın, dir. Erliklü erenlerimizden meydāna on gişi

60b

(1) viribiyeyin, girsünler kār-zār itsünler, bu ‘Arab kavmına heybet gösdersünler, (2) didi. Gelōş b. Ḥanna birle ol biş biñ gişi kim Kayşer qatından bile (3) gelmişler idi, ‘Azrayilün üstine gulū itdiler. Bu ne muḫālefetdür ki (4) idersin, Gelōş kim Kayşerüñ kız qardaş oğuludur, görür gözidür, < du>tar (5) elidür. Dutalum ki ḫışm³⁹ degül Kayşer pādīşāhuñ qatuñda ḫürmet bu mıdur kim (6) anuñ qatından meliküñ başına kışsa-ḫüccet-ile anı anlaruñ duzāğına düşürdüñ. (7) Bizüm bağrumuzı ḡabīnet odı ile bişürdüñ. Bu meydāna gir, (8) düşmana cevāb vir, didiler. Çün ‘Azrayil anı işitdi nāçār zırh geydi, (9) silāḫ kuşandı, melikāne ḫarb zarb āletin üstine berkitdi. Çavuşlar (10) çağrışdılar, begler öñince yayaq yürüdiler şalibden şancaḫ şancaḫlar getürdiler, (11)

³⁹ ḫaşm şeklinde harekelenmiş.

'Azrayili meydāna getürdiler. Ol bile gelen kavm vardılar, meydān kenārında (12) durdılar. Gendüsi Hālide berāber yürüdi. Eydürler kim ol melün 'Arab (13) dilin yahşı bilürdi, çağırdı kim yā eḥā'l-'Arab berü, baña yakın gel, (14) söyleşelüm. Hālid kaḫıdı süñüye el urdı, eyitdi, iy kelb Rüm sen (15) baña yakın gelmege arlanur mısın, didi. Pes diledi kim süñü-y-ile ḫamle (16) kıla. 'Azrayil eyitdi, yā eḥā'l-'Arab, ivmegil, senüñ-ile bir nice gelecti idelüm, andan (17) cenge başlayalum, didi. Hālid eyitdi: Söyle, ne sözüñ var ise. (18) 'Azrayil eyitdi: Bu 'Arab çerisinüñ ulusu mısın? Eyitdi: Ne'am melikleri benven. (19) Eyitdi, imdi vaḫtlu vaḫtsuz meydāna girürsin daḫı yaluñuz çeriyeye depinürsin,

61a

(1) ecel yitişe, añsuzda ölesin, bu senüñ çerüñ çübānsuz koyun gibi olalar. (2) Andan bilmeyeler ki nice ideler ve ne kıllalar, didi. Hālid eyitdi, müsülmānlık çerisi (3) dükeli mübārızlardur. Ol iki gişiyi görmedüñüz mi kim kaḫkana yapındılar; (4) yaluñuz sizüñ çerüñüze depindiler; sizi alaḫ bulaḫ itdiler; nicesi erlik, (5) şecā'at gösderdiler. Bu kalan çerimüz daḫı anuñ gibidür, birbirinden yeg erenlerdür, (6) didi. Hālid eyitdi: Sen ne gişisin? Eyitdi, ben Rüm çerisinüñ ulu (7) pehluvānyam. Naşrānī dīnin dutaram daḫı erligüñ, şecā'atüñ ben kānyam. 'Acem (8) çerisine çok erlikler gösdermişem, daḫı Dımışk-ı Şām vilāyetinüñ begiyem, didi. (9) Hālid didi, eyitdi: Aduñ nedür? Eyitdi baña melekü'l-mevt adın urmuşlar, adum (10) 'Azrayildür. Hālid eyitdi: Senüñ aduñ ki melekü'l-mevtdür saña (11) müştāḫdur kim senüñ cānuñı ala, cehenneme göndüre. Pes 'Azrayil Hālidten (12) şordı ki: Yā seyyid-i kavma, tapduḡuñ dīn ḫaḫkı-y-içün, ol Rüm begi kim (13) esir eyledüñ, anı öldürdüñ mi yoḫsa diri midür? Hālid eyitdi: Diridür, (14) öldürmedüm. 'Azrayil eyitdi: Nişe öldürmedüñ ki ol Rüm beglerinden adlu (15) şanlı melikdür? Hālid eyitdi: Dilerem ki senüñle bile öldürem. 'Azrayil (16) eyitdi, yā Hālid, saña ben biñ mişkāl kıızıl altun vireyin, on tafşıla (17) Dımışk kemḫe vireyin, biş eyü aygır vireyin, ol Gelōşuñ başını kes, (18) baña gösder, didi. Hālid eyitdi: Ol virdüḡüñ malı Gelōşuñ (19) kanı bahāsı bahāsıdur. Senüñ içün ne virürsin? 'Azrayil eyitdi: Benden kan

61b

(1) bahā nişe dilersin? H̄alid eyitdi: Senden cizye aluram benüm h̄arāc-güzārem (2) olsun. 'Azrayil eyitdi, yā H̄alid, nice kim ben senüñ 'izzetüñi şakladum, sen benüm (3) h̄ürmetümi şıduñ. Dilüñi benüm üzerüme uzatduñ. İmdi maşlahat oldur kim (4) ben dağı seni öldürem, bu iki çeriye erligümi bildürem, didi. Çün H̄alid (5) 'Azrayilden bu habarı işitdi, süñüsin eline aldı. 'Azrayil dağı kalkanın yapındı. (6) birbirine ol iki ğarīm kaşd itdiler. Ammā çok cehd eylediler, birbirine zafer (7) bulmadılar Pes ol kāfirüñ çābük-süvārlığına H̄alid 'acebe kıldı. Andan (8) ğayretlendi, imān islām himmetin erligine yoldaş kıldı, ol (9) kāfir üzere yürüdi. Süñüsin yire dikdi, el kılıca urdı, bir yağışı (10) 'Arabī kılıç çıkardı. 'Azrayilüñ cānı gösinden şan-ki gitdi. İlerü (11) yürüdi güc-ile atınuñ başını 'Azrayil çevürdi, gendü çerisine gidi (12) viridi. H̄alid b. Velid sürdi yitmedi. 'Azrayilüñ atı yügrük (13) imiş, yitmedi. 'Azrayil döndi, ardına bağıdı, görüdi kim H̄alid (14) girü kalmış. Tama 'a düşüdi, eyle şandı ki H̄alid müsülmānlık çerisinden (15) ırağ gitdi, korğıdı, şandı. 'Azrayil göñlinde endişe (16) kıldı. Eyitdi, bu 'Arab korğımış-iken ben dağı döneyin heybet-ile (17) olayın. Ola kim aña bir zağm irüreyin, yağız öldüreyin, didi. (18) Dağı at başın çevürdi, durdı. H̄alid yitişüdi. 'Azrayil eyitdi, (19) yā bedevī, sen eyle şanmağıl kim ben senden kaçdum, ilerü geçdüm.

62a

(1) Belkim kaşdum budur kim çerüñden biraz ırağ olasın, tā ki senüñ (2) yaranlaruñdan kimse saña meded kılmaya. Uş eyle oldı. İllā saña şefkatümden (3) bir öğüt vireyin, hayf ola kim senüñ gibi eri öldürmek. Gel seni (4) dutayın, 'alem dibine iledeyin. Kayşer katında benüm adum söylensün. Rüm çerisinüñ (5) içinde 'izzetüm ve h̄ürmetüm artsun. Dağı bu açduğıñ ilden ne kim māl (6) almışsın, Gelöş b. Hanna birle baña ışmarlağıl, seni āzād ideyin. Çerüñi, (7) cemā'atuñı alğıl, ilüñe gitgil, didi. H̄alid eyitdi, işbu melün (8) ne herze söyler, didi. Derhāl sıçradı atından aşğa indi. Ol (9) kāfirüñ atınuñ siñirin çaldı, kesdi, atı yıkıldı. H̄alid anı (10) görüdi, yüğürdi. Durınca H̄alid irdi, bir gez kucağıladı,

kuşagından (11) berk dutdı. Rûm çerisi gördiler kim melikleri ele girür, dilediler kim (12) hamle kılarlar. Müsülmânlar dağı yaraqlandılar, Rûm çerisinüñ öñin alalar, (13) Hâlide Rûm irişmeye. Anı gördiler kim Câbiye tarafından müsülmânlık (14) çerisinüñ şancaqları görindi. Livâ-yı hamd dibinde emîrül-ümme (15) Ebû 'Ubeyde 'Âmir b. Cerrâh, rağıya'llâhu anhu, ulu şahâbeler birle çığa (16) geldiler, rıdvânu'llâhi 'aleyhim ecma'in. Şi'r:

- (17) Kaçan kim gördiler ol dîn ceşşin
Neyimiş bildük anda dîn 'ıyşın
(18) Sevindük ki irişdi nuşret ehli
Zihî vaktında geldi fırsat ehli
(19) Müsülmânlık dilirleri yitişdi
Cemî' dîn şirleri yetişdi
62b

- (1) İrişdi ol erenler kim cihânda
Bularuñ sevgüsü naqş oldu cânda
(2) Mübâriz heybet issi her birisi
Muqâtel şevket issi her birisi
(3) 'Înâyet kamuya yoldaş olmuş
Olara yarıcı Allâh olmuş
(4) Ne dünyâ kaygusu anlara ne cân
Dilinde kamunuñ tesbih-i Qur'an
(5) Fenâ kılamakda bu cism-i âletini
Ne gördi kim gecekse⁴⁰ yir itini
(6) Gişiye dîn devlet yâr olsa
Dağı göñlinde heybet var olsa
(7) Nişanı ol ki aldanmaz cihâna
Ki dîn yolında qalmaz başa câna
(8) Anuñ kim heybeti eksük gişidür
Cihânda kıymeti eksük gişidür

40 كجكسه şeklinde yazılmış.

(9) Neşr: Çün müsülmânlık çerisinüñ geldügin küffâr (10) çerisi göricek Hâlidüñ üstine gelürken yine döndiler. Kâle haddeşenâ (11) Hişâm b. 'Avf, 'an Kays b. Sa'id 'an 'Âmir b. 'Anceze (12) Kâle'l-Vâkıdî rahmehu'llâhu 'aleyhi ve 'an 'Anceze ümmetu'n-nebî 'Abdâr 'an Halâl b. (13) Kan'ab Bu râviler birbirinden eşref, anuñ gibi habar virdiler kim emînü'l-ümme (14) kaçan kim meydân kenârına yitişdi, Hâlid b. Velid çerisinden karşı yügrüşdiler, (15) irüp emîne selâm virdiler. Emîn Hâlidî şordı, eyitdiler, uşda (16) meydân içinde ol kâfir begi ile dutuşup durur, didiler. Hâlid (17) çün kim bu gelen tekbir tehlil âvâzın işitdi, bir haykırdı, ol kâfiri (18) götürdi, yire urdı, iki elin berk bağladı. Ebü 'Ubeyde sürdi, (19) ilerü yürüdi. Müsülmânlar segirdüp geldiler, 'Azrayili Hâlidün elinden

63a

(1) aldılar. Hâlid Ebü 'Ubeydeye karşı yürüdi, Ebü 'Ubeyde diledi kim atından aşağı ine, (2) Hâlid Resül hazretine and virdi, atdan inmege komadı. Andan (3) Ebü 'Ubeyde geçrek geldüğine Hâlidten 'özr diledi. Eyitdi: Yâ emînü'l-ümme, (4) Ebü Bekir hazreti baña bitı viribimiş, islâm çerisine beni pişvâ kılmış. Ol (5) sebebden kim harb zarb itmege, düşman çerisine girişmege, düşmanlar ile uruşmağa (6) dilirlik olduğı-y-içün beni bu işe maşlahat gördi. Ammâ senüñ hürmetüñ, (7) 'izzetüñ müsülmânlık içinde benden artuğdur. Dağı Resülhazreti hazretinüñ hâş (8) yaranlarındanısın. İmâna gel benden ilerüde gelmişsin, hem Resül hazreti (9) birle Mekke şehrinden Medîne şehrine bile hicret idüp durursın, (10) hem gazâlarda Resül hazreti birle bile bulunup durursın. Andan (11) Hâlid atın getürdiler, bindi, ulu şahâbeler at üstinden ziyâretleşdiler (12) ve görüşdiler. Geldiler, kondılar. O yañadan kâfir begleri dağı geldiler, (13) kondılar. Tiz Dımışka habar gönderdiler. Kayşerüñ güyegüsi Tömâya ol (14) iki begüñ hâlin bildürdiler. Eyitdiler, 'Arab çerisi dükeli bir yire geldiler. imdî⁴¹ (15) bilesin kim bizüm çerimüz başsuz kaldı. Tiz bize irişesin, baş olasın, didiler. (16) Tömâ anı işidüp tizcek irtte olunca çeriye kavuşdı. Çeri içinde (17) çağırtdı, gündünüñ geldügin bildürdi. Bu

⁴¹ indi şeklinde yazılmış.

yaña islām leşkeri (18) dağı bir yire kōndılar. Ulu şahābeler Hālid hazretine geldiler, oturdılar, şöhet (19) itdiler, gelecti kıldılar. Namāz vaqt olıcağ durdı, Hālid imāmlık itdi. namāz

63b

(1) kıldılar. Andan talāye çıkmaga çeri bindürdiler, irteye degin namāz kıldılar, (2) Qur'ān okudılar. Çün şubh oldı, ezān okudılar, cemī' müsülmānık namāz (3) kıldılar. Hālid imāmlık eyledi. Andan silāh kuşandılar, binüp ma'reke yerine (4) geldiler. Şaflar çekdiler, durdılar. Ol yañadan küffār dağı Tōmā gömgök (5) demüre gark olup hāclu 'alem getürdiler. 'Alemler dibinde incil kitābın (6) açdılar, nuşret āyetlerin okudılar, Ma'būdiyye şuyından ol beglerüñ üzerine (7) saçdılar, buhūrlar itdiler. Çün iki leşker muķābil durdılar, gözlerin meydāna (8) dikdiler ki iki cānibden meydāna kim gire. Pes Hālid Ebū 'Ubeydenüñ yanında dururdu, (9) eyitdi: Yā emīnü'l-ümme, ben ne kim işlersem saña danışup işlerem. Zira kim (10) 'azizüm, ulumsın, senüñ-ile meşveret kıluram, sen dağı ne dirsın ve nice maşlahat (11) görürsın? Bir bir meydāna mı girelüm, yoğsa bir gezden hamle mi idelüm? (12) Emīn eyitdi, yā ebā süleymān, bir uğurdan hamle itseñüz yigrekdür, didi. Hālid (13) eyitdi: Ne'am, eyle idelüm. Pes ulu şahābeler başlarına eyitdiler, her biriñüz biñer (14) gişi aluñuz, dağı döşlü döşüñüzden hamle idüñüz, didiler. Evvel (15) 'Abdurrahmān biñ gişi-y-ile depindi. Ardınca Zırār b. Ezver depindi. Andan Şerahbīl, (16) andan Rāfi' b. 'Umeyre dağı Yezid b. Ebī Süfyān depindi, 'Āmir b. Rabī'a (17) depindi. Meysere b. Mesrūğ el-'Abas, Kays b. Hübeyre el-Murādi, Müseyyeb b. Necibe (18) Fezāri, 'Abdurrahmān Cemīl el-Cemhī dağı bunlaruñ emşālleri hep hamle kıldılar, (19) şaflar sökdiler, kıtāl itdiler. Kāfiri biribirine urdılar. Çün kāfir

64a

(1) çerisi anı gördiler, elleri ayakları göymişdi, hareket kılmaga mecālleri (2) kalmadı. Bir bir kaçdılar, silāhların saçdılar. 'Āmir b. Tufeyl Devsī rivāyet (3) ider. Eydür, çün kim kāfir şındı, Dımışğ şehrine degin kovduğ. Gişi (4) oldı kim on bişden aşığa ādem öldürmemiş yoğ-ıdı.

kovduq, Dımışka (5) degin, didi. Bu yañadan ol ulu kelise qavmı keşişler ile maşlaşat (6) gördiler kim şehri vireler. Pes ademileri geldi, Hālidten amān dilediler. (7) Amān virdiler, mübālağa māl ol keliseden dağı hāřıl oldu. İli, (8) vilāyeti, köyleri birle hep dutdılar, müsülmānlığa muti' oldılar. Ol kim imāna gel (9) geldi; müsülmān oldu; mālı, şavarı qurtuldu. Ol kim gendü (10) dinin qabül eyledi, řarāca kesdiler. Andan ol kāfir ki kırıldı dağı şayle (11) şeri esir eylediler, demürlediler. Ol yañadan Dımışk qavmı qapuları (12) yaptılar, savaş yarağın kıldılar. Andan Hālid Ebü 'Ubeyde qatına geldi, danışdılar. (13) Hālid eyitdi: Çün ki yarısı benümle bile olsun, ben Dımışk řehrinüñ gün doğusından (14) yanına, qapuda qonayın. Yarısı senüñle olsun, sen řehrüñ gün (15) batusından yaña qonğıl, bābı cānibinden yaña. Hem eyle kıldılar. řehrüñ iki yanında (16) ol iki server qondu. Qalan ulu ařřāb qapularında oturdılar, çepçevre (17) şehri aldılar, oturdılar. Faşl fi zikri řiřāri Dımışk ve mā cerā lehum (18) Qāle'l-Vāqıdı raşmetu'llāhi 'aleyhi řaddeřenā Muřammed el-Hāriř řaddeřenā (19) Süheyl b. 'Abdullāh b. Rāfi et-Temimi 'an Evs el-Hānāb eyle rivāyet ider kim

64b

(1) Ebü 'Ubeyde şazreti Hicāz vilāyetinden Yemen iqlimine, Hāzare'l-mevt 'Arabından, Mekke (2) řehrinüñ çevresinden otuz biñ er cem' olmuş-ıdı, ğazā yarağına yürümüşler idi, (3) 'Amr b. 'Aş birle Quds-ı Mübārek vilāyetine Feleştin iline toquz biñ (4) ğişi ile gönülmüş-ıdı. ba'zi rāviler yedi biñ ğişi dirler, el-'ilmu (5) 'ında'llāhi, Hālid birle toquz biñ ğişi 'Irāk vilāyetine, Qādisiye şehrine (6) varmuşlardı. Çün Dımışkda cem' oldılar kırk altı ya kırk sekiz biñ (7) müsülmānlardan cihād itmege cem' olmuşlardı. Ol gün kim müsülmānlıq (8) çerisi Dımışk řehrinüñ çevresinde qondılar, irtesi Hālid buyurdu kim (9) Gelöş b. Hānnayı ve 'Azrayili getürdiler. Ol ikisine islām 'arız (10) eylediler. Eyitdiler, Allāhu Ta'alānuñ vađdāniyyetine inanuñuz, birliğine iqrār idüñüz, (11) eydüñüz, Eřhedü en lā ilāhe illa'llāh vahdehu lā şerike lehu ve eşhedü (12) enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu, diñüz, didi. İki cihān azābından (13) oluñ, didi. Ol mel'unlar eyitdiler, hāřā kim biz şalib dinin ve meşih milletin (14) terk idevüz dağı 'Arab dinine girevüz, didiler. Hālid Zırāra

buyurdu, (15) ol iki kâfirüñ ellerin bağlayup boyunlarına ip dağdılar, bāb-ı şerifenüñ (16) ileyine getürdiler. Dımışk şehrinüñ kavmına habar oldı, (17) zıra uruş erenleri burc bārū üstine meterisler itmişler, harb āletleri (18) müretteb olmuşdı, sâz u silâh-ıla bāruları bezemişlerdi. Gördiler ki (19) eli bağılu iki gişi getürdiler, birisi Dımışk meliki 'Azrayil birisi Kayşerüñ

65a

(1) kız kardaşı oğlu Gelōş b. Hanna. Çün yakın geldiler, çağırışdılar, feryād (2) eylediler. Rüm dilince hallerin aňlatdılar. 'Avāmu'n-nās dükeli dökülüp burc (3) bārū üstine çıkdılar, gördiler ki 'Azrayil, Gelōş bu ikisin çökerdiler, (4) Zırār b. Ezver elinde kılıç, ol iki kâfirüñ üstine durmuş. 'Azrayil, (5) Gelōş şehir karşısına çağırışdılar, uş biz ölürüz, şehriñ emānetin (6) size, gey sakınuñ, 'Araba virmeñ, didiler. İşidicek Zırār kaķıdı, tekbir (7) tehlil getürdi ol iki kâfirüñ boyunun urdı. Dımışk şehrinüñ (8) üzerine heresān bıraķdı. Anlara hōz bir każā-yı mübrem yetişmiş-idi, nice biñ (9) gişiler kırılmış-ıdı, ol ki kırtuldu, hep cirāhatlu-y-ıdı. Bunlaruñ (10) gibi heybetlü, saţvetlü, şalābetlü gişiler şehri hişār itmişlerdür, yürekleri (11) içine od düşüpdür. Anuñ gibi ulu melik ölümün gördiler, eyle şanasın (12) ki dirile güre girdiler. Andan şehir kavmınuñ uluları Tōmā katına cem' oldılar, (13) 'Azrayil için, Gelōş için törelerince yas itdiler, ağlaşdılar. Pes maşlahat (14) anı gördiler kim bu hāli Kayşere bildüreler, hem eyle idüp Kayşere biti (15) yazdılar. Bu çerinüñ deyr üzerinde nice olduğın, hāl neyidügin, bildürdiler. (16) Gügercin uçurdılar, eyitdiler, 'Arab leşkeri birikdiler, ehl-i 'ayāl birle (17) tavar, rüz birle geldiler, üstümüze çökdiler. İlümüzi elümüzdē aldılar, (18) şehrimüzi hişār itdiler. Bu giñ 'ālemi üstümüze tar itdiler. (19) Geldükleri günüñ irtesi 'Azrıl, Gelōş getürdiler şehre karşı

65b

(1) boyunun urdılar. Uş biz hişār içinde kalduķ diyü, yazdılar. Vāķıdı eydür: (2) Mütenaşşara 'Arabından bir bedevî 'Arab var-ıdı, biti-y-ile kan bahāsın eline (3) virdiler, Kayşere gönderdiler. Çün ol mütenaşşara 'Arabı Kayşere yitişdi, bitisin (4) şundu. Kayşer bitiyi aldı, gendü oķudı.

Dımışk ehlinüñ hâinden (5) habar-dâr oldı, bitiyi yire urdı, başladı, zâr u zâr (6) ağladı. Andan beglerin, ulu gişilerin dirşürdi. Cemî' nevâb ve hüccâb (7) katına hâzır oldılar, gördiler kim melikleri melül, mağbün, mağzül (8) olup oturur. Pes ol bitiyi vezîr eline virdi. Vezîr ol hâzır olan (9) cemâ'at katında açdı, okudı. Çün ol habarı cümlesi işitdiler, (10) dükeli ağlaşdılar. Kayşer eyitdi kim melikler, yâ batrıklar, ben size dimedüm <mi> ki (11) bu beriyye ve beyâbân içinde beslenen 'Arablar bizüm mülkümüzi mālumuzi, (12) yirümüzi yurdumuzi elümüzden alısarlardur. Nâtalık ve Çerçis birle (13) on sekiz biñ gişi viribidüm, Tebük kal'ası öñinde şöyle (14) kırdılar, anlardan bir gişi kırtulmadı. Andan şoñra Ecnâdın leşkerin viribidüm, (15) Rübis birle, tağıtdılar, kırdılar. İlümden il, kal'amdan kal'alar aldılar. Başra (16) şehrini feth itdiler, Dürayhânı öldürdiler, Rümâsı gendülerün (17) dınlerine dönderdiler. 'Aķıbet işbunuñ gibi bir iş dağı oldı, imdi nice (18) idelüm, ne dirsiz ve ne maşlahat görürsiz. Varayın deñiz geçeyin, İstanbul (19) şehrine varup ol arada çeriler dirşüreyin, bunlaruñ üstine yürüyeyin,

66a

(1) Hicâz melikine gireyin mi, yoħsa hâzır bulnan çeri ile Dımışk üzerine mi (2) yürüyeyin, didi. Ol begler eyitdiler, yâ melikü'z-zamân, bir avuç aç muhtâc (3) 'Araba niçün sen seni berâber idesin, ya anlar kimlerdür, sen anlaruñ-ıla (4) uruşmağa gidesin. Bu gün dünyâ mülkinde senden ulu pâdişâh yoķdur, (5) dört iklimün melikisin. ammâ beglerüñden, kullaruñdan gişiler vardur ki (6) hıHaķan çerisin şıdı, kisrâ çerisin hem tağıtdılar. Anlardan bir kaçın (7) bu dirindü 'Arabuñ üstine musallať eylegil, didiler. Andan Kayşer eyitdi: (8) Ol işi başarur, yüz ağardur gişilerden birisini eyidüñüz? Eyitdiler, (9) uş Humiş meliki Verdân ki bâdihâ hazretüñde çeriler başla başlamışdur, illâ ne işler (10) işlemişdür, adı şanı dost düşman dilinde söylenüpdür, didiler. Pes Kayşer (11) gişi viribidi, Verdânı getürdiler. Çün ki Kayşer katına geldi, yir (12) öpdü. Dürayhân ve Gelōş için ağlaşdılar ve 'Azrayil için ağlaşdılar. Andan (13) Kayşer eyitdi, yâ Verdân, gördüñ mi kim bizüm başumuza ne vâķı'a (14) geldi, kaç nevbet çerim şındı, beglerüm kırıldı. Dınümüze, nâmüsumuza (15) katı ħürmetsüzlik oldı. İy kâşķi, bu ilümüze giren bize

berāber melikimise, (16) ya bir ulu sultān-ımısa, hiç kaydumuz yoğ-ıdı. İmdi ben buña qahırlanuram (17) ki cemī' ḥalāyıkuñ za'ifi, yoḥsul, aç muḥtāc bize ġarīm olup durur, (18) didi. Andan Verdān eyitdi, yā melik, benüm göñlüm acınupdur, ol sebebeden kim (19) beni bunlara ġarīm kılmaduñ ve evvel viribimedüñ. Hele sultānumdan ben qulına

66b

(1) bu dem işāret oldı. İmdi ben daḥı şol işi işleyeyin ki melik ben qulından (2) ḥoşnūd ola. Eyitdi, yā melikü'z-zamān, imdi baña biraz çeri virgil, varayın, (3) anları tağıdayın. Ḥālidüñ başın ḥazretüñe viribiyeyin, andan çeri çekeyin (4) Ḥicāz melikine gireyin, Mekke ve Medine şehirlerin ḥarāb kılayın, didi. Çün (5) melik Kayşer anı işitdi, Verdāna ḥilatler geyürdi, gendünüñ ḥāş (6) beglerinden on iki biñ er қоşdı, daḥı eyitdi, işde Ecnādın (7) çerisinden toқsan biñ er ḥazırdur. Benden fermān isterler, benüm emrūme gireler (8) kim benden bir işāret ola. Sen varğıl, anları cem eylegil, Dımışq üzerine (9) yürigil, didi. Daḥı eyitdi, yā Verdān, eger sen daḥı 'Arab çerisin Şām (10) ilinden çıkaracak olursañ, bunlar benüm çerime itdügin sen daḥı bunlara (11) idecek olursañ anlar alduğı illeri ve qal'aları saña virem. Daḥı (12) gendü elüm ḥatṭını yazam kim benden soñra sen taḥtuma geçesin, (13) bu milke mālİK olasın, didi. Pes bir kıızıl altun tāc bağışladı (14) daḥı bir kıızıl altun kuşaq cevāhir-ile bezenmiş aña bağışladı. Daḥı (15) buyurdi, altundan bir şalīb getürdiler, dört bacağında kıızıl yakut (16) örtünmişler, anı daḥı Verdāniye viridi. Eyitdi, yā Verdān, seni düşman (17) üzerine manşūr ve muzaffer iden bu şalİbdür. Andan buyurdi kim ulu keşİşler (18) Verdānı aldılar, ulu kelİseye iletdiler. Mabūdiyye şuyı birle anı (19) yudılar, buḥūrlar tütüzdürdiler, üzerine nuşret namāzın kıldılar. Andan buyurdi

67a

(1) ḥaymī bārıgāh taşra çıkardılar, yarağın tamām kıldı. Andan soñra Kayşer (2) daḥı Verdānı cİsr -i ḥadİde degin gönderdi, vedā kıldı, yine döndi. (3) Verdān yürüdi, Ḥamā şehrine geldi, Ecnādın çerisine bitiler yazdı, (4) viribidi. Eyitdi, ben Ba'albek şehrine varınca siz daḥı ol arada cem' oluñ, (5) didi. Daḥı dört yaña elçiler viribidi, eyitdi, 'Amr b. 'Aş

çerisinden (6) hâzer ideler dağı şöyle dirileler kim Hâlid anlarıñ cemiyyetinden habar-dâr (7) olmaya. tâ ki anlar gâfil iken ben bunlarıñ üstüne şebihün idem, şöyle (8) ki ‘Arab çerisinden bir gişi diri kurtulmaya, didi. İllâ gendüsi Ba‘albeke (9) varmadı, Ecnâdin çerisinden ne kadar çeri kim cem‘ oldu, Ba‘albek üstinden (10) Hamâ şehrine getürdiler, tâ kim yüz biñ gişi tamâm oldu. Andan ol (11) çeriye aldı Selime üzerinden Vâdi-yi hayâta yürüdi ki Vâdi-yi hayâtdan (12) Dımışk üzerine yüriye. Faşl. Biz geldük, müsülmânlar (13) hikâyetine. Kâle haddeşenâ Şeddâd b. Evs ve kâle haddeşenâ Rifâ‘a b. (14) Lağim el-Mâzin kâle haddeşenâ Süleymân b. Hoyled. Bu râviler anuñ gibi (15) rivâyet iderler kim kaçan kim Hâlid Gelôşı ve ‘Azrayili öldürdi, buyurdi kim (16) yarağ ideler, uruş için. Şehir kavmı dağı ceng için burc bârüyî ârâyiş (17) itdiler. Keşkinciler, kara yağralar, mancınıklar düzdiler; atdılar. Çarh oğın yağmur (18) gibi yağdurdılar. Yemen çerisi ehl-i ‘ayâl ve oğlancukları birle uruşa meşğül (19) oldılar. Taş atarlar idi, kalkın dutarlar idi, zahımlulara timâr iderlerdi, ok direrlerdi.

67b

(1) Pes yigirmi gün, gice gündüz kıtâl itdiler; uruşa meşğül oldılar; katı ceng (2) itdiler. Pes yigirmi günden soñra Yâv b. Mürmâ dirlerdi, habar getürdi kim Hamoş (3) meliki Verdân Ecnâdin çerisin cem‘ itmiş, uş yüz biñ savaş erenleri (4) birle hayâtdan üstüñüze gelür, didiler. Çün Hâlid bunu bildi, Ebü ‘Ubeydenüñ (5) katına geldi, habar virdi. Aşhâb cem‘ oldılar. Ebü ‘Ubeyde eyitdi, yâ ebâ Süleymân, nice idelüm (6) dırsın, ne tedbîr idersin, didi. Hâlid eyitdi eyle rây kıldum ki islâm leşkerin (7) alam, ol gelen çeriye karşı varam, anları bir yaña idem. Andan soñra girü Dımışk (8) üzerine gelevüz, didi. Ebü ‘Ubeyde eyitdi, bu rây yahşı degüldür. Zira biz Dımışk (9) şehrinüñ üzerine gelicek Dımışk şehri gâfiller idi, hişâr yarağın (10) itmemişler idi, kaçan müsülmânlık çerisin bir uğurdan alavuz, ol gelen (11) çeriye gidevüz, bir nice gün daşra olavuz, biz yine gelince şehir kavmı (12) zahîre cem‘ ideler, daşradan şehre çeri getüreler, kuvvatlanalar. Soñra yine (13) dönüp gelicek çok zahmet çekevüz, nice müddetden soñra bu şehri hâşıl (14) idevüz, didi. Hiç andan yigrek yokdur kim şehir üzerinden gitmeyevüz. Dağı ol (15)

taşradan gelen çeri şehir üzerine yakın gelicek iki bölük olavuz, bir (16) bölüğümüzi şehre koyavuz, bir bölüğümüz dağı ol gelen kavma karşı duravuz. (17) Hâlid emînün sözün begendi, cemî' müsülmânlar Ebû 'Ubeydenün tedbirine (18) tahsîn kıldılar. Andan uruş yarağın eylediler. Ol kadar ceng itdiler kim şehir (19) kavmı âcız kıldılar. Pes vardılar, şulha râzî oldılar. Ulu gişilerin Hâlid katına

68a

(1) viribidiler. Altun, gümüş, mâl hâlifaya ayru, saña ayru didiler, çeriye ayru. (2) Her birine bir ölçek buğday ve bir altun, yüz tafşıla Dımışk kemhâ virelüm, (3) didiler. Hâlid râzî olmadı, kaçıldı. Eyitdi ya harâca teslim oluñ, yâhüd müsülmân oluñ. (4) Yok mı dirsiz, kılıc-ıla aluruz, didiler. Cemî'nüzi kılıçdan geçürürüz, (5) didiler. Çün câblık anı gördi, döndi, yine şehre geldi. Ululara habar (6) viridi, işitdiler melül oldılar. Gazavat b. Useyd rivâyet ider: Dımışkeli ehli (7) Hâlidten katı korkdılar, zira Hâlid heybetlü gişi idi. Ebû 'Ubeyde pîr (8) idi, hem sözi tatlu tatlu idi. Dâyim Dımışk ehlin şulha ve 'adla kulağuzlar-ıdı. (9) Bir gün Hâlid gördi kim burc üzere yarağlar kıldılar. İnerler, gelürler, tağdan (10) yaña bağışurlar, birbirine muştulaşurlar. Hâlide şordılar kim ne hikâyetdür? (11) Eyitdiler 'acebdür eger ol didükleri çeri gelmez ise. Bir deyr var-ıdı, (12) anuñ üzerinden bağıdılar, ol deyre Beyte'l-hayâ dirler idi, ol aralarda ad-ıla (13) ma'rûf idi. Ol yañadan çerinüñ tozu havâ yüzine çığıdı. Hâlid eyitdi, (14) lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l 'aliyyü'l-'azîm, didi. Andan buyurdı, at getürdiler, (15) atlandı, sürdi, Ebû 'Ubeyde katına geldi. Eyitdi: Yâ emîr, ol (16) didükleri çeri uş geldi. Ebû 'Ubeyde eyitdi: Nice idelüm, dirsiz. (17) Eyitdi: Bir uğurdan dünle göçelüm. Ol gelen leşkere karşı varalum. (18) Emîn eyitdi, biz göçüp şehrüñ ol yanına geçersevüz şehir kavmı çığalar, (19) çerimüz ardın başalar, işümüz düşvâr ola, didi. Hâlid eyitdi: Yâ emîn, ya pes

68b

(1) nice maşlahat görürsin? Eyitdi, müsülmânlardan bir gişi ihtiyâr itgil kim (2) çerinüñ hâlin bilür ola, dağı kavıyyü'l-kalb, çeriyü'l-cinân ola. Bir nice biñ (3) gişi birle, ol mübâriz birle viribigil. Ol gelen çerinüñ

öñini bağlasunlar. (4) Anlaruñ-ıla ħarb zırb ide dursunlar. Şoñra bir nice biñ dağı viribigil. (5) Andan yine bir nice biñ biñ dağı viribiyessin, hem şehır ħiřarda olsun, hem (6) çeri dağı şavulsun, didi. Şi‘r:

- (7) Gör ki pırlar aklı ne birlik kıılır
İkilikleri müdüam birlik kıılır.
- (8) Ol cüvānlar kim tüvānālık ider
Aşla baķsan hem anı pırlık kıılır
- (9) Pırleruñ bilmekligin bildügi-çün
Çok yigitler pırligin dirlik kıılır
- (10) Pır řoħbetine irmeyen gişi
Bil ki gendüzine taķşırılık kıılır
- (11) Çün yigit pırlere irişür veli
Kıymetin bilmez müdebbirlik kıılır
- (12) Her ki pırlar řoħbetinde bislenür
‘Ākıbet ol pır ne dirlik kıılır
- (13) İy nice pır-kühen göñli kıara
Ĥalka mekr ü ħile tezvırlık kıılır

(14) Neşır: Andan Ĥālid eyitdi, ne‘am, yā emır, benüm kıatumda bir giři vardur ki bu didüñ, (15) erlik ħünerlerin ol bilür. Cān bař oynamak anuñ elinden gelür. Dağı maşlaħatları ki (16) gey bilür, tā ki atasını ‘ammusını dın için öldürmiş gişidür, (17) didi. Emın eyitdi, ol kimdür, didi. Ĥālid eyitdi: Żırār b. Ezverdür. Emın eyitdi: (18) Ne‘ami‘r-reculi‘l-başalı‘ş-şandıdi‘l-kāvıyyi Andan Ĥālid gendü yerine geldi, (19) Żırārı kıatına okudı, eyitdi, yā Żırār, müsülmānlık çerisinden biř biñ

69a

(1) er alğıl, kāfir çerisine karşı yürigil. Erlik, řecā‘at gösdergil. Şöyle (2) itgil ki düşmanuñ şerrin müsülmānlık üstinden ırağ idesin, (3) didi. Żırār eyitdi, es-semā‘ ve‘t-tā‘a, yā ibn-i Velid. Bu gün sen beni sevindürdüñ, (4) didi. Andan Ĥālid eyitdi: Kıanı Rāfi‘ b. ‘Umeyre Okuñ, gelsün. Pes ħāzır (5) oldu, geldi. Eyitdi, yā ibn-i ‘Umeyre, sen dağı ol ħazāda bile olğıl, didi. (6) Rāfi‘ eyitdi: Sözüñ başum üstüne üstüne. Silāħ kıuşandı,

atına bindi, es-salavatu ve's-selām (7) getürdiler. Andan benī Hūmeyre 'Arabından, Murād 'Arabından, benī 'Acl (8) 'Arabından, benī Cüheyne 'Arabından, benī 'Abas 'Arabından, benī Şeķīf, benī Kināne (9) 'Arabından biş biñ üründü erenler aldılar; atlandılar; ol gelenlere (10) berāber yürüdiler. Kāle Muḥammed b. Vaķıdī rivāyet ider, eydür: Verdān ol (11) yüz biñ Ecnādīn çerisin bile almamış-ıdı, gendünüñ on iki biñ (12) gişi bile almış-ıdı. Ancaķ oldı kim Zīrār b. Ezver, Rāfi' b. 'Umeyre (13) ol leşkere uğradılar. Küffār çerisi müsülmānlık çerisin göricek durdılar. (14) Verdāna ḥabar oldı. Eyitdiler: Emīr, 'Arab çerisi öñümüz almışlar. Nice idelüm, (15) ne buyurursın? Vurişalum mı, yoḥsa nice idelüm? Verdān eyitdi: Ne kadar ola? Eyitdiler, (16) dört biş yüz biñ gişi ola, didiler. Verdān eyitdi, nice ölümden korkmaz kavmdur. (17) Ne yüregi demürden cemā'atdur, ki işbunuñ gibi satvetlü, şalābetlü (18) çeri kim biz getürdük, ya bir demirden direkdür, yaḥūd pülād<d>an bir sed<d>dür, (19) çekilmiş. Uş göre dururuz ki hiç korkmazlar ve üşenmezler. Bu ne

69b

(1) 'aceb tā'ifedür diyü, bir zamān ta'accüb kıldılar. Andan buyurdı kim kuşanalar. Durdılar, (2) saflar çekdiler, 'alemler dikdiler. Ol iki leşker birbirine karşı durdılar. (3) İllā ki müsülmānlık leşkeri kāfir leşkerinüñ öñinde bir deñiz katında ırmaķ (4) gibi-y-idi. Çün Zīrār bunları gördi, atından aşığa indi, atınıñ eyerin (5) aldı, yalnızcaķ ḳodı. Gendü daḥı soyındı bir derlik-ile ḳaldı. Kılıcın ḥamāyil (6) kıldı, süñüsün eline aldı, başın açdı, ol yalnızcaķ at üzerine (7) bindi. Allāhu Ta'ālā ḥazretine tevekkül kıldı daḥı ol on iki (8) biñ çeriye berāber yürüdi. Şi'r:

- (9) Ne erlik bu ne şirlikdür ḥuzā-yā
Ne dirlikdür dilirlikdür ḥuzā-yā
- (10) Yüregi anuñ ḳayadandur ola mı
Yaḥūd ḥilm-i ḥayādandur ola mı
- (11) Ölümine nişe endişe kılmaz
Ya cānı ḳorḳusın hiç nişe kılmaz
- (12) Depindi illā ne dürlü depindi

- Degül kim qorqudan qalkan yapındı
 (13) Depindi baş açuq cismi 'uryān
 Ne baş qorqusı qalmış anda ne cān
 (14) Depindi tünd şöyle beñzer ol er
 şol aç aşlan gibi durmadın añrar
 (15) Peleng itmez bu işi kim ol itdi
 Çü Rüstem itmedi ceng kim ol itdi
 (16) Tek ejderhānuñ adı var cihānda
 Zırāruñ dağı yeg adı var anda
 (17) şanasın bir yanar od idi düşdi
 Çeri qamış gibi oda dutuşdı
 (18) řunuñ gibi mihābet düşdi ħalka
 Ki cānuñ cümleñüñ irişdi ħalka
 (19) Yalıncağ at birle bir yalıñ er
 Dođuna yüz biñ ere zi-dilāver
 70a
 (1) Meger taşdur qatı vü cānı yoğdur
 Tamarları demürden qanı yoğdur
 (2) Vegerni ādemī böyle ide mi
 Yalıncağ kılıca qarşu gide mi

(3) Neşr: Çün Zırār yalıncağ irişür, at binüp, süñü qolaylayup ol çok ođuñ, (4) kılıcuñ arasına girdi. Her tulba kim irişdi, dutuşdı, merdāne uruşdı, (5) şir-āne ceng itdi. Ol kāfir şaflarını sökdi, çok erenleri süñüsine (6) dizdi, toprağa dökdi. Tā ki ol ğalaba çeriyi ikiye yardı, Verdānuñ (7) 'alemine degin vardı. Meger kim Verdānuñ oğlı Ħamrān bahadur (8) yigitlerden idi, illā islām dīnine düşman idi. Atasınuñ öñinde Zırāra (9) berāber yürüdi, kılıç çıkardı, qalkan yapındı, diledi kim Zırārı başıra (10) çala. Zırār anı görüp tekbir getürdi, süñüsünüñ sinān birle Ħamrānuñ (11) sinesine şancdı, arqasından öte geçdi. Ħamrān depesi üstine mu'allāk, (12) zir ü zeber oldu. Zırār dağı şıçradı, atından yire indi, dizin ol (13) kāfirüñ gögsine qodı, başın kesdi. Verdān āh eyledi, (14) yire yıqıldı.

Cümle kâfirler dört yanından Zîrâruñ üzerine üşdiler. Ata (15) binmege mecâl komadılar. Zîrâruñ elinden, belinden yapışdılar; dutdılar; (16) bağladılar; alup 'alem dibine getürdiler. Tiz demürlediler. Râfi' b. 'Umeyre (17) eṭ-Ṭâ'i Zîrâruñ tutulduğun gördi, müsülmanlık üzere çağırdı (18) ki, yâ mü'minler bu gün nisbet idecek gündür, dîn düşmanların kıracaḡ (19) gündür, himmet idesi gündür. Olmasın kim kim girü dönmege kaçd idesiz,

70b

(1) ölümden korḡup yine dönesiz, gendüzünüzi Allâh hazretinde hacîl, (2) şermesâr kılmayasız. Şahâdet mertebesinden şehîdler cemiyetinden mahrûm (3) olmañ, didi. Çün bu sözi işitdiler, eyitdiler, yâ ibn-i 'Umeyre, biz cânumuzı (4) dîn yolına vaḡf itmişüz. Bize vaşiyet itmek, ısmarlamak hâcet degüldür, (5) didiler. Râfi' ḡatına cem' oldılar. 'Umeyre biñ ḡişi seḡdi, dört biñ (6) ḡişiyi Lehyândan yaña ḡomış-ıdı, ol beyt-i Lehyâ didüğümüz bir kelisâdür kim (7) İbrahîm peygambaruñ atası Âzer anda put yonar-ıdı. Ḳâle'l-Vâḡıdı. Şöyle (8) rivâyet kim Râfi' b. 'Umeyre Hâlide ḡişi viribidi, Zîrâruñ (9) dutulduğun bildürdi. Gendü biñ ḡişi birle kâfir çerisine doḡundı, (10) ceng eyledi. Yine döndi, ol biñ ḡişiyi ḡodı, dinç erenlerden biñ ḡişi daḡı (11) aldı. Ol yañadan Verdân buyurdı kim Zîrârı demürlediler, Ḳayşere gönderdiler. (12) Daḡı Zîrâruñ erliḡin, şecâ'atin, oḡlını öldürdüḡin, biti yazup, şerḡ (13) eyledi. Çün kim Hâlid Zîrâruñ dutulduḡından ḡabar-dâr oldu, Ebü 'Ubeyde (14) ḡatına geldi. Eyitdi, yâ şâhib-i Resûlullâh, Zîrâr b. Ezver dutulmuş, esir (15) olmuş. Nice maşlaḡat görürsin, didi. Emîn eyitdi, yerüñde bir ḡişi ḡoḡıl, (16) senüñ ḡâyim-i maḡâmuñ olsun. Sen bir nice biñ ḡişi birle düşman def' itmek (17) ardınca olḡıl, didi. Hâlid anuñ gibi itdi. Pes Meysere b. Mesrûḡı biñ ḡişi (18) birle bâb-ı şerefde ḡodı, uruşmaḡa gendüsi müsülmanlık çerisinden (19) bir nice biñ ḡişi birle Verdân leşkerine berâber yürüdi. Gördi kim

71a

(1) Râfi' b. 'Umeyre ḡıtâl ide yorur, cenge meşḡul olmuşdur. Hâlid b. Velid (2) islâm leşkeri-y-ile tekbir getürdiler, küffâr leşkerine ḡamle

kıldılar. Çün ki (3) Verdân müsülmânlık çerisine meded irişdügin göricek ulu gişiler-ile yürüdiler, (4) cenge başladılar. Eyitdiler, yâ şalib ehli, dînüñüz için dürişüñ. Mesih (5) milletinüñ düşmanlarınuñ başını kesüñ. İncil kitâbı mensüh oldu, (6) diyenleri kırıñ, Ehl-i 'ayâlünüz için, didi. Andan Râfi' eydür: Çün ki (7) Hâlid hamle kıldı, tekbir getürdi, müsülmânlardan öñdin bir zırh-püş, (8) yügrük atlu, kalkan yapınmış bir kimerse irdi, kâfir çerisine hamle (9) kıldı. Ol şahs eyle şanasın kim kâfirlere bir od idi, yağüd şanasın (10) bir aç aşlandı, kâfirleri yemege geldi. Gerçi bir âdemdür, velikin (11) biñ gişi kadar dürişür. Ne kadar ki galaba tulba yetişdi-y-ise yüz döndürmedi. (12) Her kime kim bir süñü urdı, atından aqtardı. Nicelerüñ kılıç zarbı (13) birle elin, qolın, başını düşürdi. Üç nevbet çerinüñ bir ucından bir ucına (14) girdi, çıqđı. 'Âmir b. Tufeyl eydür: Hâlid-ile bile idüm ol (15) cengde. Ol atluyu gözedürdüm. Od yalıñ gibi irdüğine amân (16) virmezdi. Varduğın düşürürdi. Ceng içinde Hâlide uğrayu geldi. Hâlid (17) çığırdı ki yâ fetâ, Allâhu Ta'âlâ qalbuñı qavî kılsun, atüñ arkasında seni (18) mansür ve muzaffer kılsun. Mâ ismuke ve mâ emruke ve min eyne rehtin, didi. Ol hiç (19) cevâb virmedi, yine döndi, kâfir çerisinüñ qalbına doqđı. Hâlid dahı

71b

(1) müsülmânlar ile bir uğurdan tekbir getürdiler, hamle kıldılar. öyle vaqtına degin ceng-i 'azim (2) itdiler. Bir tarafdand Hâlid, bir tarafdand Râfi' 'alem dibine çıqđılar. Gördiler, gendülerden (3) öñdin ol şâh-süvâr irdi, ol altundan şaliblü 'alemi ki kıymetî taşlarıla (4) bezenmiş-idi, 'alemi ve 'alemdârı çaldı, dört pâre eyledi. Rüm begleri anı gördiler, (5) ayruq turımadılar, şındılar. Müsülmânlar kâfir çerisinüñ ardın sürdiler, (6) bi-hisâb er kırdılar. Râfi' b. 'Umeyre ol mübârizüñ elin aldı, Hâlid (7) qatına geldi. Çün anı gördi du'a kıldı. Eyitdi yâ fetâ iki cihânda (8) yüzüñ aq olsun, dîn nisbetin geregi gibi itdüñ, didi. Andan (9) şordı kim ne qabiledensin, kimsin? Eyit, işidelüm. Ol saâdet issi (10) atlu eyitdi, ben Zîrâr b. Ezverüñ kız qarındaşıyam. Aduma Havle hâtün dirlerdi. (11) Çün qarındaşumuñ esir olduğı habarı işitdüm, cân atdum ki aña bir meded (12) irişem. nideyüm ki irişemedüm. İmdi 'aceb anuñ hâli nice oldu, öldi

mi, (13) diri midür, zaıımlu mıdur, didi daıı ağladı. Hâlid ve hâzır müsülmânlar Zırâr (14) için ağlağdılar. Andan soıra gördiler kim bir kaç gişiler kâfir (15) beglerinden esir getürdiler. Hâlid dilbend getürdi, söyleşdi. (16) Tercümân eyitdi: Ne kavmsız? Eyitdiler: Biz sizün katunuza gelürdük, Hamoş (17) şehrinün çerisindenüz. Hâlid eyitdi: Dilegünüz nedür? Eyitdiler: (18) Geldük ki bize amân viresün, bizüm-ile şulh idesiz. Hele ben (19) size amân virdüm, varunuz şehrinüzde oturunuz. Ayruk

72a

(1) müsülmânlar-ıla urışmağa gelmeñüz. Kaçan ki müsülmânlar leşkeri sizün şehrinüze (2) varıcağ ol vaqtın maşlahat nice ise görevüz, didi. Daıı buyurdı kim (3) ol gelen gişilerün adların yazdılar, gendü daıı anlara amân için gendü (4) dest hattı ile biti yazdı. Pes Hâlid anlardan şordı ki bizüm bir gişimiz (5) dutuldu idi, Verdân ol gişiyi nitdi, hiç bilür misiz? Ol gişiler eyitdiler: (6) Şol yalnızcağ gişi midür ki yapıldağ at binürdi, eyersüz bu cemî' çeriye (7) depindi daıı Verdânun oğlı Hamrâyı öldürdi. Anı mı şorarsız? Hâlid (8) eyitdi, ne'am, anı şorarvan, didi. Verdân anı Kaşşere armağân viribidi. (9) Pes Hâlid anı işidicek Râfi' b. 'Umeyreyi katına okudu, Eyitdi, yâ Râfi' sen (10) bu Şâm vilâyetinin yolların bilürsin. Tağların, derelerin, beriyyesin beyâbânın (11) hep bilürsin. Bizi bu iklime sen kulağuzladuñ, getürdüñ. İmdi (12) yüri, yüz yügrük atlu begendüğün âdemden yigitler alğıl, didi. Zırârı (13) alup gidenlerün arkurı öñine varğıl, ola kim Hağ Ta'âlâ 'inâyeti (14) birle ol karındaşumuzu kurtarasın, didi. Pes Râfi' ol çâbü-k-süvârlardan (15) yüz gişi alup yola girüp revâne oldu. Zırârın kız kardaşı (16) daıı bir ata daıı binüp kanlu tonlarını giderdi, yaruğ tonlar (17) geydi, kardaşın kurtarmağa bile vardı. Bu yaña islâm leşkeri (18) ol kırılan kavmuñ mâlin tavarın cem eylediler, yine Ebü 'Ubeyde hazreti katına geldiler. Müsülmânlar karşı çıkdılar, getürdiler, kondurdılar. Geldük. Ol

72b

(1) yañadan Râfi' b. 'Umeyre tağlar, dereler aşup Zırârı alup gidenlerün (2) öñine geçdi. Ol dere kim aña vâdi-yi hayât dirler, anuñ sâliminden

yañada Rāfi‘ b. ‘Umeyre (3) busuya girdi, gizlendi, irteye degin. Çün ki şabāh oldu, (4) ol Zırārı alup giden yüz kāfir dere ağzından çıka geldiler. Zırār kāfirler (5) elinde giriftār iken bir iki beyt şi‘r-i ‘Arabī eyitdi. Çün Havle hātūn (6) kardaşınıñ āvāzın işitdi, çağırdı ki yā Zırār, Allāhu Ta‘ālā kabūl eyledi. Uş (7) ben senüñ qarındaşuñ Havleyem, didi. Pes Rāfi‘ dağı ol yüz gişi birle (8) tekbir getürdiler, Zırārı alup gidenler dağı yüz gişi-y-idi, ol yüz (9) kāfiri depelediler, Zırārı kırtardılar. Ol yüz gişinüñ atın, tonın aldılar, (10) şāzılığ-ıla dönüp çeriye kavuşdılar. Müsülmānlar Zırārı görüp şāzumān oldılar, (11) sevindiler. Pes ol yañadan Verdānuñ oğlu ölmiş-idi, bağı ı ciger (12) kebab olmış-ıdı. Bu habar Kayşere yitişdi. Çün anı Kayşer işitdi, (13) katı kayurdı, guşşalandı. Buyurdı kim bir bitı yazdılar, Verdāniye viribidiler kim (14) yā, pādīşāh saña Ecnādın çerisin alğıl, varğıl, didi. Sen nişe (15) taqşirlik itdüñ, anuñ gibi, çün hōr kavm üstine azacuk çeri birle (16) varduñ. Lācerem hālün uş bunuñ gibi oldı. Yüregün delindi, (17) bağıruñ delindi. Şunuñ gibi (20) bir erliklü oğluñ öldi ve dağı melikler içinde saña işbunuñ gibi (17) hōrlık hāşıl oldı. Benüm katuma gelmedin (18) tiz Ecnādın çerisin alğıl, ol ‘Arabıların üzerine varğıl, iş (19) başargıl. ola kim bu nevbette mesih saña yarı kıla, bir iş başarasın.

73a

(1) Eger anlardan benüm intikāmum almazısañ derüñi dirile yüzdürem, (2) için şaman doldurup tamām Rüm içinde gezdürdürem, didi. Çünkim bitı Verdāniyeye (3) yitişdi, anuñ gibi kıldı. Andan Verdān buyurdı ol galaba yaraqlı çeri (4) cem‘ oldı, yine Dımışka döndi. Bu yaña müsülmānların çāsūsları var-ıdı, (5) Rümās beglerinden bir nice Rüm tonın geyürmiş-idi, Kayşer katına varmışlardı. (6) Her ne habar olsa dört yaña göz kulak dutmışlardı, gelürlerdi, her ne (7) hāl olsa habar getirürlerdi. Pes bunlar yine döndiler, müsülmānlara habar (8) getürdiler. Pes Hālid anı işitdi, atlandı, gendü yaranlarından bile aldı, (9) Ebū Bekir oğlu ‘Abdurrahmān, Rāfi‘ ve Zırārı bile aldı. Meysere b. Mesrūk (10) Ebū ‘Ubeyde katına geldi, meşverete oturdılar. Eyitdiler, bu galaba çeri kim gelür, (11) anuñ def‘ine nice idelüm, didiler. Emīn eyitdi maşlahat oldur kim birini (12) viribiyesin, Şuraħbīli, Yezīd b. Ebī Süfyānı getirdesin.

Zira Dımışk hişār (13) iderken ol iki şahābeyi Başra şehrine göndürmiş-idi, iller çalkānmasun (14) diyü. ‘Amr b. ‘Āş, Ma‘āz b. Cebel Ensāriyi Tüdmüre ve Havārān eline viribimiş-idi (15) ki ol illerde müsülmānlığa zevāde hāşıl ideler, viribiyeler. Pes (16) Hālid emīn sözi-y-ile ol cemā‘ata biti yazdı, Na‘mān b. Maqrūn (17) kim Hālid anı Tüdmür şehrine hākīm kıomış-ıdı, bu cümlesine biti yazdı, (18) viribidi. Yazılan bu-y-ıdı kim

بسم الله الرحمن الرحيم اما بعد فان احوانك المسلمين يدعوا للمسير اني الي الاجنادين فان هنالك

73b

من الروم تسعين الفاً وهم يريدون المسير الينا قوله تعالي يريدون لتطفؤ نورالله بافو ههن والله متم نوره ولوكره الكافرون فاذا و
مل اليك الكتاب هذا فاقدما الينا ومن معك من المسلمين الي اجنادين فانك تجد هناك ان شاءالله تعالي و سلام هليك و رحمة الله و
بركاته

Çün ol bitiyi tamām kııldı, ‘Amr b. ‘Āşa viribidi (6) kıalan şahābe<ye> dahı anuñ gibi yazdı viribidi. Andan Hālid buyurdı kim müsülmānlar (7) çerisi Dımışk şehriden göçeler, meşvereti anuñ gibi kııldılar, zira bu ol (8) evvelki gibi çeri degüldür, ‘azameti ağır çeridür. Andan Hālid eyitdi, iy pīr-i mübārek, (9) iy şahīb-i Resūlullāh, sen çeri başlağıl, önce yürigil. (10) Ben biraz müsülmānlar birle çerinüñ ardında kıalayın, ehl-i ‘ayāl ardınca ben (11) yürileyin, didi. Ebū ‘Ubeyde eyitdi, ciger-küşem, sen beni ‘izzetlersin, (12) önce yürü, dirsın ammā çegrinüñ begi sensin. Bizüm işümüz hākīm (13) olana maħkūm olmağdur. Hem sen şecā‘at issisin, revā oldur kim sen (14) öñdin yürüyesin, senden soñra müsülmānlık çerisinüñ soñında (15) ben yürüyem, didi. Hālid eyitdi, yā emīn, ben saña muħālefet itmezven (16) senüñ naşihatunu işidürem, didi. Atlandı, çeriye baş oldu. tabl (17) döğüldi er-raħil er-raħil diyü, çağırdılar. Ebū ‘Ubeyde dahı (18) iki biñ gişi birle çerinüñ soñınca yürüdi. Pes şehir (19) halkın gördiler kim islām leşker ev-ile, yarağ-ıla, ehl-i ‘ayāl birle

74a

(1) geçdiler, gıtdiler, sevinüp ün itdiler, çağrışdılar, ayaların çaldılar. Anı görüp (2) uluları bir yire cem' oldılar. Kayşerüñ güyegüsi Tömā katına geldiler. Eyitdiler, (3) yā emir, bu 'Arab leşkeri geçüp gıtdüğine 'aceb sebep neyi ki, didiler. Hiç (4) degüldür kim pādişāhumuz Kayşer çeri çeküp gelür, anı işidüp kaçarlar, (5) didi. Ba'zı eyitdiler, meger kim gördiler ki bu şehir muhkam şehirdür, degme gez Dımışk şehrinüñ fethi bunlara āsānlig-ıla ele girmez, maşlahat anı gördiler ki (7) kiçi şehrlere varalar, yüriyeler, geñezlig-ile ol illeri açalar. Açları (8) toya yalıncaıkları tonana dağı yayaıkları atlana. Şöyle kim Eyle, Erāke (9) ve Tüdmüri, Havrānı ve Başrayı aldılar, gendülerüñ kıldılar, Bulkā vilāyetini (10) tamām aldılar. Bu gez dilerler⁴² kim Hāmoş şehrin, Restin şehrini, cevşiye ve (11) Ba'albek kal'asın dağı alalar. Cevārında ne kim kal'alar ve kaşaba köyler (12) var-ısa dutalar gendülerüñ eyleyeler. Andan döneler, yine bizüm üstümüze (13) geleler, nice bizi hişār ideler... Pes işbu resme çok sözler söyleşdiler. (14) Andan eyitdiler: yā Tömā, begümüz yerine şimdi sensin. İmdi gelgil, öñümüze (15) düşgil, bize baş olgil. Çıkalum, bu 'Arabuñ ardın baş başalum, (16) Kayşerüñ hürmetin yerine getürelüm. Tömā eyitdi, yā kavm, bu 'Arab kavmı (17) yavuz kavmdur, evl issi, fi'l issi, 'ayyār, mekkār kavmdur. Ne bilelüm (18) şāyed ki bize al ider, bizi şehrden çıkarmak için. Kerem eyleñ, (19) oturuñ. Daşra çıkmañ, bunlardan kimse aşşı idecek kavm degüldür.

74b

(1) Şükr eyleñ gıtdüklerine, didi. Pes andan bu habarı işidicek (2) anda bir ulu beg dağı var-ıdı, melikler rüsümında yürür idi. Rüm çerisinüñ (3) delü şanlı erenlerinden idi, adına Bevāmın dirlerdi. Eydürler ki bir gez bir kavağa bir katı (4) yay-ıla bir oğ urmuş-ıdı, ol oğ üç yıl tamām ol kavağda durdı. (5) Eydürdi ki erlik adın ıdınmağa gelen gişi gelsün, oğumuñ yanına bir oğ (6) ursun, andan adın disün, dirdi. 'Aşrında hiç gendü gibi yoğ-ıdı. (7) Şehrinüñ uluları durdılar, Bevāmın katına geldiler. Çün Bevāmın anları gördi, (8) 'izzet eyledi. Habar ne, ol ulular eyitdiler, yā emir, işbu 'Arab, çerisi birle (9) şehrimüze gelelden berü

⁴² diler şeklinde yazılmış.

dürüşürsün, i'tikād birle uruşursın, Mesihün (10) dîn yolına cān gönl-ile tûrmışsın. Ammā Rûm meliklerinde mübârizlar çokdur, (11) pehluvânlar öküştür, velî saña mânend yokdur, didiler. Çün Bevâmîn şehri (12) ulularınıñ sözün diñledi, eyitdi, yâ kavm, bu sözden maqşud nedir ne dilege (13) geldüñüz, baña eyidüñ, didi. Eyitdiler, yâ emir, dilegümüz oldur ki sen bize (14) baş olasın, taşra çıkavuz, bu düşman çerisin ardından aclarını alavuz. (15) Mesih bizüm uğurumuza hayr getirür, görevüz, didiler. Pes Bevâmîn anlara (16) eyitdi, yâ kavm, ben sizün-ile şehirden taşra çıkmağa korkaram, mebādā, kılıç göricek (17) beni koyasız, sizi dañı kıralar ad benüm çekile, bir ad yavuzluğı ola, (18) didi. Pes ol kavm eyitdiler, biz senün önünde olavuz, yüz döndermeyevüz, (19) didiler. Bu kavim üzere 'ahd itdiler, yarağa girdiler kim kapuları

75a

(1) açalar, çıkalar. Pes Bevâmîn evine geldi, sâz u seleb geydi, yaraqlandı. Çün kim (2) 'avrat anı gördi, eyitdi: Kancaru gidersin? Eyitdi şehir kavmı beni (3) ulu kıldı, 'Arab çerisi kaçaya yorurlar, gerek kim çıkam arda başam, Mesih (4) milletiniñ kinin bunlardan alam, didi. Ol 'avrat eyitdi, yâ batırık-ı kebîr, (5) maşlahat oldur kim evünde oturasın, bu halkuñ sözine uymayasın ki (6) ben bu gice bir korkulu düş gördüm, korkaram. İmdi ne sen çıkğıl ve (7) ne ol kavmı çıkargıl, didi. Bevâmîn eyitdi: Nice düş gördüñ? 'Avrat (8) eyitdi, düşümde gördüm ki sen taşra çıkarsın, şehir kavmı bileñce çıkmışlar. (9) Sen yayunu elinde dutarsın, havâ yüzünde ak kuşları ok-ıla (10) atarsın, birisini aşıya, yire düşire, düşmişken yine havâya çıkar, ol (11) kuşlar. havâ yüzünde yine dirilürler, ak bulut gibi olurlar, dañı sizün (12) üstünüze inerler. Kanatlar ile sizi başıra başıra ururlar. Her kimün kim (13) başına ol kuşlarıñ kanadı doğınur, düşer. Ayruğ durmaz, didi. (14) Bevâmîn eyitdi, bu 'Arabuñ korkusu gönlüne şöyle düşmişdür ki (15) gördüğüñ düşi dañı korkulu görürsün. Bu azgâş ahlâmdur, (16) düş degöldür, didi. Silâhın geydi, daşra çıkdı. Şehir içinden (17) altı biñ atı tonlu, gendü tonlu güzide erenler çıkdılar. Pes (18) Bevâmîniñ bir kardaşı dañı var-ıdı, Batrôs dirlerdi, biñ atlı (19) viridi, batrôsa eyitdi, bu biş biñ gişi-y-ile ben anlara meşgûl

75b

(1) olayın. Sen bu biñ gişi-y-ile ‘Arabuñ mālın tavarın, ehl-i ‘ayālin urğıl, (2) yine dönüp uğrağıl, ol şehre gir, didi. Buyurdu, kapu (3) açdılar, daşra çıkdılar, hāclu ‘alemler getürdiler, müsülmanlığa kisve (4) tarafından yürüdiler. Ebū ‘Ubeyde dağı iki biñ gişi ile müsülmanlığuñ (5) ardınca yürür idi. Kāfirler irdiler, at şaldılar, hamle kıldılar, cenge (6) meşğül oldılar. Pes Batrōs melūn müsülmanlığuñ ehl-i ‘ayālin (7) aldı, döndürdi, esir eyledi. Aldı, Kisvenüñ mercine getürdi, Kisve birle (8) Dımışk aralığında kōndı. Muntazır oldı kim kardaşı dağı gele, bile gideler. Ol (9) yañadan iki biñ gişiye ol kāfir Bevāmin dağı kılıç yürütüdi, (10) hayli müsülmanlar şehid itdiler. Zira ki bunlar öñlerinden umarlar idi, yağı (11) ardlarından geldi. İslām çerisi içinde bir er var-ıdı, aña Süheyl Şabbāh (12) dirler idi, bir yügrük at birle Hālide yitişdi, eyitdi: Yā emir, Dımışk (13) şehrinden çeri çıkdı, müsülmanlık çerisinüñ ardın başdılar. İrdüklerini (14) kırdılar, hayli ‘avrat, oğlan dağı esir itdiler, alup gitdiler. Pes Hālid (15) Rāfi‘ b. ‘Umeyreyi biñ gişi-y-ile viribidi, ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekri (16) iki biñ gişi ile viribidiler, andan biñ gişi dağı Zırār birle koşdı, (17) gönderdi. Biñ gişi dağı Kays b. Hübeyreye koşdı, bu cümlesini (18) çerinüñ ardına gönderdi. Andan soñra çerinüñ öñinde Yezid b. Ebī Süfyānı (19) kōdı, gendüsi biñ yarar ādem-ile döndi. Ardındağı

76a

(1) müsülmanlar dağı katı buñaldılar idi. Ebū ‘Ubeyde yüzün Haq Ta‘ālā dergāhına döndi, (2) Resūlu‘llāhı şefi idindi, du‘ası dağı tamām olmadın islām leşkerinden ādem (3) yitişdi. Birbir<i> ardınca hamleler kıldılar, bu biş biñ eri ortaya aldılar, (4) Zırār uğrayu geldi. Bevāmin mel‘ūna bir süñü urdı, ayakları üzengüden (5) çıkup depesi üstine mu‘allāk yıkıldı. Tiz elin bağladılar, kalanını kılıçdan (6) geçürdiler. Andan soñra bevāmin mel‘ūnı getürdiler. Hālid anı islāma (7) da‘vet itdi. Eyitdi: Yā Hālid, kanı benüm kavmum, yire mi geçdi? Eyitdi: Kırdılar. Eyitdi, (8) beni dağı öldürüñ, didi. Hālid Zırāra buyurdu, tiz boynın ur, didi. Cān (9) becehennem ışmarladı. Kāle haddeşenā Sālim b. Vāyil el-Yerbū‘i ve Cezvā

b. Kābize (10) el-‘Āmiri, ḥaddeṣenā Seyf b. Mācid el-Ġabsī ‘an Rifā‘a b. Kays anuñ (11) gibi rivāyet iderler kim biz ol yirlerde kim arz-ı Sacūra dirlerdi, müsülmānlığıñ (12) oğlu kıızı esir oldu, ol şancışda Dımışk çerisinden yüz gişi (13) kurtulmadı. Cemī‘isin kırdılar, kılıçdan geçürdiler. Andan soñra müsülmānlar (14) bir yire geldiler, esir olanları gördiler, kimlerdür. Hātūn gişilerden biri Zırāruñ (15) kıız kıarındaşı Hāvle hātūn daḥı ulu şahābeler hātūnları. Pes Hālid (16) emīnū'l-ümmeye eyitdi, iy pīr-i mübārek, yürüñ, imdi siz çerinüñ öñine (17) geçüñ. Veli düşmandan ḥazer kıluñ, biz daḥı esirlerümüzüñ ḥālını görelüm, (18) didi. At sürdiler, çün yakın geldiler, gördiler kim ilerü toz kıopmuşdur, (19) kılıç yalabır, ḥarb żarb āvāzı gelür. Hālid eyitdi, ‘aceb bu ne ğalaba ola,

76b

(1) didi. Kays b. Hübeyre eyitdi, meger ki Dımışk çerisinüñ kıalanı ki şehirde (2) kıalmışlardı, geli dururlar ola, didi. Hālid eyitdi, birüñüz (3) varsun, bize ḥabar getürsün, didi. Zırār eyitdi, işde ben varayın, didi. Hālid (4) eyitdi, sen varursın, illā savaşı göricek girü gelmezsin, didi. Depdi atı, (5) ilerü gitdi. Kāle'l-Vākıdı, eyle rivāyet ider kim çün kim ol Buṭrōs kıondı, (6) buyurdı kim ol esirleri getürdiler, bir bir öñinden geçürdiler. Hiç kımesne (7) gözine gökcek görünmedi, illā ki Zırāruñ kıız kıarındaşı Hāvle hātūn baṭrosuñ gözine (8) yaḥşı görüñdi. Rūm dilince gendünüñ kıavmına eyitdi, şol hātūn gişide benüm göñlüm (9) oldu, gözüme ḥōş görüñdi. Ol benüm olsun, kımse aña el urmasun, didi. (10) Andan yoldaşılarına eyitdi, her biriñüz bu hātūnlardan birisin nişānlañ ki şehre (11) varıcaķ alası, didi. Hem eyle itdiler, nişānladılar. Çün ol hātūn gişiler bir yere (12) geldiler, Hāvle hātūn bir nice geleci söyledi. Eyitdi, yā seyyideler, gördüñüz mi (13) bu bizüm başumuza ne zevāl geldi? Eyitdiler, yā bint-i Ezver, nice idelüm, (14) eyit, didiler. Eyitdi, bu kāfirler bizi kıatlarına iledüp ğarażları oldur kim (15) her birümüzi bir kāfir nişānladı, gendünüñ idindi, tā ki şehre varıcaķ evlerinde (16) kıaravaşı ve kıulluķcı idineler, doñuzlarıñuñ yirlerin kıürideler, andan bizi ne dilerlerse (17) ideler. Vallāhi, ölmek, anuñ gibi ḥāldan ölmek yigrek ola, didi. Ol hātūnlar (18) arasında bir hātūn var-ıdı, aña Ġufeyre bint-i

Ġafā dirlerdi, Humeyre ‘Arabı (19) kızlarından idi, hem şecā‘atlu seyyide idi. Eyitdi: Yā Havle, ne dirsın, nice idelüm?

77a

(1) Havle eyitdi, ol vaktın ki müsülmānlık yemen vilāyetine ġazāya varmaġa kaşd (2) itdi, çağırđıcı çağırđı, ġazāya şalā didiler, erenlerümüz yaraġ kıldılar, biz daġı (3) erenlerümüze söyledük, ġazāya bile giderüz, didük. Himmet itdük, himmet (4) kuşaġın kuşanduk, yir yurt terkin urup ırak yirlerden yügürüp (5) yelüp bu illere anuñ için geldük, dīn yolına dürişevüz. Egerçi ki (6) hātün gişilerüz, illā erenler gibi erlik idevüz. Çün başumuza bunuñ (7) gibi gün geldi, niçün himmetümüz eksildi, elümüz ayaġumuz kösüldi, tākātümüz (8) tāk oldu, zelil sergerdān kalduk, didi. Ol Ġufeyre hātün eyitdi: (9) Yā Havle, her ne kim söyledüñ eyü söyledüñ, illā nidelüm ki ġarb zarb āleti (10) yokdur, sāz ı silāhumuz eksükdür. Nice urışalum? Havle eyitdi, yā seyyideler, çadır (11) diregine noldı, tanab kazıklarına ne geldi? Koynumuzı, koltuġumuzı taş-ıla (12) tolduralum, her birümüz elümüze birer çadır aġacın alalum, hem öldürelüm hem (13) ölelüm, didi. Ġufeyre eyitdi: Yā Havle, Allāhu Ta‘ālā saña rahmet eylesün ki (14) bizi uyur-iken uyarduñ, bunuñ gibi bir ġayırlu işe ġulaġuzladuñ. (15) Şundı, bir çadır diregin eline aldı, koynına bir kaç taş koydı. Ve Ümmü Rabbān (16) bint-i ‘Utbe ve Selmā bint-i Zerā‘ bint-i Murre ve Selmā bint-i Nu‘mān fi'l-cümle (17) altmış hātün dururlar. Havle birle ilerü yürüdiler, kamunuñ öñlerince gelen (18) Havle hātün idi, bunlara öġüt virür idi. Eydürdi kim zinhār biribirüñüzden ayrılmañuz, arġa arġaya virüñ, ġomañ kim kāfir atlu, yaya

77b

(1) arañuza gire. İlerü geldiler, bir ādem buldılar, depelediler, sāz u silāhın aldılar. Kılıcını Havle (2) aldı ve ġalkān ve bir cebesini bir hātün geydi, tekbir getürdiler, yürüdiler. Bu (3) ġalaba Rūm çerisinüñ içine düşdi. Her birisi odalu odasından (4) taşra çıkdılar, gördiler, ol esirler bir ādem öldürmişler, uş ġalaba birle (5) üstlerine gelürler. Pes vardılar, batrōsa ġabar virdiler. Durdı, ġaymesinden (6) daşra çıkdı. ‘Arabca çağırđı ki hey hātün gişiler, size ne geldi, bunuñ gibi (7) iş idersiz? Havle

eyitdi, iy melün, bize ol oldu kim boynuñı uravuz, (8) cānuñı cehenneme gönderevüz, didi. Çün Batrös bu habarı işitdi, (9) eyitdi, bire qomañ diyü çığırdı. Bunları ortaya aluñ, kılıçlaruñuzı (10) çaluñuz, illā hiç kimsesin öldürmeñüz, ammā heybet ve şalābet gösterüñüz. (11) Her qangısı kim elüñüze gire, alduqlu alduğına olsun, didi. Pes ol (12) kāfirler atlandılar, ol hātūnları ortaya aldılar. Anlar dağı er gibi (13) durdılar, ceng eylediler. Her kim ilerü geldiyise çadır diregi-y-ile urdılar, atlaruñı (14) ayakların şındurdılar, issin öldürdiler, şoydılar. Pes Muhammed b. Vaqıdı (15) eydür: Ol hātūn gişiler atludan yayadan otuz gişi öldürdiler, cümlesinüñ (16) sâz ı silāhın aldılar. Çün Batrös hātūnlardan bunuñ gibi iş gördi, erane (17) ve dilirane cünbiş gördi, atından aşğa indi. Cemī' piyāde oldılar, kılıçlar çekdiler, (18) yaylar kırdılar, ol hātūn gişilere hamle kıldılar. Havle hātūn gördi ki düşman (19) çerisi bir gezden depindi, cānlarına qaşd eylediler, ol hātūnlar yüzlerin göge

78a

(1) dikediler, eyitdiler, iy bizüm ilāhumuz, bize sen meded kııl, didiler.
Şi'r:

- (2) Yā qaribü [.....]ferec kerim ü rahim
İy hañaları afv iden sulñān
- (3) İy kamu düşmişüñ elin dutucı
İy yazuqlulara kılan ihsān
- (4) Cümle dermānde qalmışa sensin
Reh-nümā vü qulağuz u deyyān
- (5) Qatı bī-çāre vü zelil olduq
Bize senden irişe emn ü amān
- (6) Bu za'if qulları revā görme
Kim olalar esir iy Sübhān
- (7) Kılalalar küfr ehli kulluğını
Eydür-iken tilāvet-i Qur'ān

- (8) Ger ol hāle biz serverüz⁴³
 Çün bize rûzî eyledüñ imān
- (9) Koma kim bize kāfir müşrik
 Kim el urup ideler kırbān
- (10) Ol Resülün harīm-i hürmeti-y-içün
 Şimdi oldur şefi‘ her dü cihān
- (11) Anuñ evlād-ı āl-i ‘izzeti-y-içün
 Bizi kılma hacil hōr u mehān

(12) Nesr: Çün ol āhırat hātūnları bu zārılığı ki eylediler Baṭrōs gördi kim
 (13) Havle ağlar, gözlerinden kan yaş döker. Eyitdi, yā hātūn, niçün ağlarsın, (14) gendüñi oğa kılıca dutarsın? Gelün her birüñüzi birer yigide ve birer muhteşem (15) gişiye vireyiz, seni daḥı ben alayın, didi. Seni cemī‘ begligüme, māluma tavaruma (16) hākim kılayım. Havle eyitdi, vallāhi, yā naşrānī melūn, ben seni dağlarda develerüm (17) gütmeye daḥı lāyık görmezem, didi. Çün bu sözi ol melūn işitdi, (18) katı kaḫıdı. Eyitdi, deñ, imdi bunları bu kerre pāre pāre eyleñ, amān (19) virmeñ ve şefkat itmeñ, didi. Pes kāfirler dört yanlarından yürüdiler

78b

(1) kılıc-ıla hamle kıldılar. Nāgāh Zırār b. Ezver çıka geldi, toḡru Baṭrōsa yürüdi. (2) Çünki Hālid Zırārı viribidi, eglendi, bildi kim savaşa şataşdı. Eyitdi ol (3) yirde Zırār kim varur, savaş göre, yine mi gelür, didi daḥı Hālid yürüdi. (4) Andan Zırār kim irişdi, Baṭrōsuñ öñin bağladı, bī-mahābā hamle kıldı. (5) Baṭrōs Zırārı çaldı, Zırār daḥı bir kılıç urdı, atı-y-ıla (6) gendüyi dört pāre eyledi. Andan Hālid irişdi, on biñ gişi-y-ile (7) kāfirleri ortaya aldılar, şöyle kırdılar ki bir gişi kurtulmadı. Ol (8) hātūnları halāş itdiler, ol gānīmet birle yine çeriye kavuşdılar. Kāle'l-Vāḫıdı (9) eyle rivāyet iderler kim ‘Amr b. ‘Āş, Şeraḫbil b. Ḥasana ol (10) gāziler geldiler, Hālid birle buluşdılar, görüşdiler. Cemī‘ müsülmānlık bir yire cem‘ (11) oldılar ki Ecnādīn gāzāsında bile

⁴³ سوزارز şeklinde yazılmış.

bulınalar. Hem anuñ gibi itdiler. Ecnādīn (12) çerisine karşı yürüdiler. Faşl fī zikri leşkeri Ecnādeyn. Kāle'l-Vākıdī (13) kâle Zāhhāk b. 'Amrū's-Sekākī eyle rivāyet itdiler kim Hālid Ecnādīn (14) çerisi-y-ile karşılaştığında Ma'āz b. Cebel birle ben bile idüm, dir. (15) Rivāyet ider, eydür, ben 'Irāk ve Hōrasān çerilerin gördüm, Türk ve Tatar çerilerin (16) gördüm. Ben Rūm çerisi gibi āletlü, zīnetlü, kuvvatlu çeri görmedüm, (17) didi. Çün müsülmānlık çerisi kâfir çerisine berāber kōndılar, iki çeriden (18) dağı karavula bindiler, leşkeri yörendiler. İslām çerisi irteye degin (19) namāza, niyāza, Kūr'an okumağa meşğöl oldılar. Çün şabāh namāzın kıldılar,

79a

(1) atlandılar. Hālid müsülmānlara naşihat eyledi, Eyitdi, yā ma'āşere'l-müsülmīn, bu gün (2) erlik günidür, dilirlik ve şirlik eylemek gerek. İmdi, bu nevbet siz (3) dağı erlik kuşağın muhkam kuşanuñ, nuşret tācın urunuñ. Zīra (4) bu Ecnādīn çerisi bir nevbet dağı cem' oldılar, ittifāk-ıla dirildiler. Tā ki (5) sultānları katında yüz aklığın kazanalar, nāmūs eyesi olalar. Siz dağı (6) Allāhu Ta'ālāya sığınuñ, katı vurısuñ. Himmetüñüz berk idüñ, dīn nāmūsın (7) ilerü dutuñ, bu çeriye dağı şıyasız, didi. İki çeri tarafından dağı şāflar (8) bağladılar. Verdān leşkerinden üç hāclu 'alemler dikdiler, ulu keşişler (9) birle yürüdi, ol dağı gendü kavmına ögüt virdi. Eyitdi, bir (10) iki nevbet mesih çerisine şalib kullarına şınuklık geldi, Kayşerüñ (11) hürmetine eksüklük oldı. Bu nevbetde erane duruñ. Eger bir (12) nevbet dağı şınuklık olursa ayruğ ayak üzere durası degüldür, (13) didi. Cemī' milletler içinde başumuz aşāđa, yüzümüz kara olıyardur. Pes (14) anuñ gibi dirlikden bu bedevī 'Arablaruñ kılıcı altında ölmek yigdür, (15) didi. Andan çerisin çeküp ma'reke yerine getürdi. Ol taraftan dağı Hālid (16) ulu beglerine söyledi, eyitdi, ol çeri şāf çeküp meydān mı (17) dutarlar, yoğsa biñ biñ, tümen tümen, döşlü döşüne hamle mi idiserler, didi. (18) Pes Zīrār b. Ezver ilerü yürüdi, eyitdi, yā şāhib-i Resūlullāh, (19) uş ben varayın, göreyin, didi. Hālid eyitdi yā Zīrār müsülm, sen

79b

(1) varasın, illā habar getürmeyesin. Bilürem ki sen bu işe varursın, cenge (2) tolaşursın. Senüñ habaruñ getürmege dağı gişi gerekdür. İllā eyle itmegil, (3) cānuñı tehluke yerine bırakmağıl, didi. Zırār eyitdi, ne‘am, eyle ideyin, didi. Yaluñuz (4) düşman çerisine revāne oldı. Çün kim Zırāruñ geldügin gördiler, vardılar, (5) eyitdiler. Şol qarşudan gelen müsülmān çerisinüñ qaravulıdur, geldi, (6) bizüm çevremüzi göre gözede. İmdi bir nice gişi segirdüñüz, ola kim anı (7) ala göresiz. Andan ‘Arab çerisinüñ sırrından hareketinden habar bilelüm, (8) didi. Pes beglerinden birisi otuz atlu ile Zırāra qarşu yürüdi. Zırār (9) gördi kim uş bir bölük atlu gelür, derhāl süñüsin kolayladı, yıldırım gibi (10) ol otuz atlunuñ arasına düşdi, süñünüñ sinānı birle qarın deşdi. (11) Qalanı döndi, kaçdı. Zırār dağı döndi, kana garq olup geldi. (12) Hālide selām virdi. Hālid eyitdi: Varduñ, yine savaş mı itdüñ? Eyitdi: Gördüm, (13) otuz atlu gelürler kim beni dutalar, ben dağı binü aşdum, senüñ devletüñde (14) yedisin depeledüm. Qalanı kaçdılar. Senüñ ögüdün dutdum, uş hazretüñe (15) geldüm. Eyitdi: Çerilerin yaşadılar mı? Eyitdi: Ne‘am, atlular şāf çeküp (16) dururlar, yayalar çarh yayın çeküp dururlar. Eyle olsa Hālid (17) dağı çerisin düzdi, koşdı. Ma‘āz b. Cebeli çerinüñ kalbında kodı. (18) Dağı bir nice şahābeler birle sağ kolda Şuraħbili kodı. Andan Nu‘mān b. Maqrūnı (19) gendü gibi fāris yürekli erenler birle şol kolda kodı.

80a

(1) Yezid b. Ebī Süfyān, ‘Āmir b. Rabī‘ayı ehlün ‘ayālün, rüzuñ tavaruñ (2) katında kodı, tā kim müsülmānlığa kafā-dār olalar. Andan Hālid sürdi hātūnlar (3) katına geldi, Havle hātūn, Ğufeyre hātūn bint-i Ğaffār, ümmü Ābānı dağı nice (4) seyyideler, kerimeleri hep demür pülād içine garq olmışlar. katına (5) okudı, eyitdi, yā hātūnlar, müsülmānlık içinde siz katı yüz ağartduñuz. Kāfir (6) elinde esir olduñuz, dest-bürdüñüz birle yine kırtulduñuz. Allāhu Ta‘ālā (7) size rahmet kılsun, Resül sizden hoşnüd olsun. İmdi bu gün dağı (8) şöyle idüñüz kim ol gün gibi yüzüñüz aq olsun, şecā‘atüñüz, (9) şiddetüñüz dillerde söylensün, didi. Yine döndi, çerinüñ kalbine (10) geldi. Müsülmānlığı ğazā kıлмаğa kondurdı. Andan Mekke şehrinüñ (11) seyyidlerin çerinüñ kalbına da‘vet eyledi.

Evvel Ebū Bekir oğlu ‘Abdurrahmān (12) ve ‘Abdullāh b. ‘Ömer b. Ḥaṭṭāb, Ebū Cehl oğlu ‘Ekrūme, ‘Ömer b. Süheyl, (13) ‘Uḳbe b. Ebī Mu‘ayt, Ebū Ḥazāfe b. Yemānī, Muḡire b. Şu‘be el-Şakfi (14) ve ‘Amr b. ‘Aş kardaşı oğlu Ḥālid b. Sa‘id daḡı Ḥumeyre ‘Arabından Zūlkulā‘ (15) ve Ḳays b. Hübeyre b. Masrūḳ el-Ġabisī, ‘Abdurrahmān b. Ḥamid daḡı bunların (16) emşāl mübārızlar, pehluvānlar çerininūñ ḳalbında durdılar. Eminü'l-ümme Ma‘āz b. Cebel el-Ensāri, (17) Sa‘d Sa‘id ‘Amr b. Nufeyl ‘Adavī muhācirler birle ‘alem (18) dibinde durdılar. Kāfir çerisinün daḡı meymenesin ve meyseresin, (19) ḳalb cenāḡ düzüldi. Ṭoḳsan şaf leşker oldı. Her şāfi

80b

(1) biñ gişi-y-idi daḡı çerininūñ ḳafāsın şakladı, tā ki ardından başmayalar. Andan (2) şoñra gördiler kim bir aḳ saḳallu keşiş meydāna viribidiler, eyitdiler, müsülmānlık (3) çerisinün meliki kimse meydāna gelsün, söyleşelüm, didiler. Ḥālid (4) ilerü yürüdi, Zırār b. Ezver, Rāfi‘ b. ‘Umeyre Ḥālidün öñince yürüdiler. (5) Çün Ḥālid keşişe yakın geldi, keşiş ‘Arab dilince söyledi, eyitdi: (6) Müsülmānlar emiri sen misin? Ḥālid eyitdi, ne‘am, benem, Ḥālid didi. Ol keşiş eyitdi: (7) Yā emir, bu bizüm melikümüz Verdān size şefḳat idüp bir ḳaç naşihat bābında, benüm (8) dilümden viribidi, söyleyeyin, diñleriseñ. Ḥālid eyitdi, söyle, işideyin. Ol (9) keşiş eyitdi: Bu bizüm melikün naşihatı budur kim bu bizüm ulu melikümüz (10) melik Ḳayşer pādişāhidur, ḡükmi, buyruḡı irişdüḡi iḳlimler ve yirleri (11) bī-pāyāndur. Devleti uludur, buyruḡ-revāndur daḡı şabr, taḡammül artuḡdur. Şol (12) deñlüdür kim siz anuñ iline girdüñüz, vilāyetini taşarruf ḳılduñuz, ḳal‘alarına (13) ve şehirlerine el urduñuz, sizden artuḡ daḡı yād çeriler Türkistandan, ‘Acem (14) iḳliminden geldiler, ammā fırsat, bu nuşret ki size müyesser oldı, hiç kimseye olmadı. (15) Ve daḡı Ḳayşer pādişāhı bu taḡammül, şabrı kim size ḳıldı, kimseye ḳılmadı. (16) İmdi siz daḡı iñen ḡaddın ḳıḳmañuz, ol ḳadar kim el uzatduñuz, hemān ola. (17) Daḡı ne ḳadar çerinüz var-ısa her birine birer şıḳḳa biz virelüm, ḡalifañuza (18) daḡı yüz şıḳḳa biz virelüm, biñ mişḳāl kıızıl altun virelüm, yüzüñüz şuyı ile (19) dönüñ, gidüñ, didi. Ḥālid eyitdi, yā rāhib, biz bunuñ gibi sözleri

81a

(1) iñen çok işidüp dururuz. Beglerüñüzden biz bunuñ gibi niçe (2) türrehât⁴⁴lar işitmişüz. Siz bizüm elümüzden kurtulmazsınız, illâ meger ki müsülmân (3) olasız, yahûz harâc viresiz. Ve eger bu ikisinden birisin itmezseñüz bizümle sizüñ arañuzda (4) kılıçdur, didi. Çün keşîş anı işitdi, durdı, Verdân katına (5) geldi. Hâlid den işitdügi habar didi, saht oldı, Eyitdi, çün bunlar (6) Şāmuñ ni‘metlerin yidiler, vilāyetlere hüküm itdiler, çerileri şıdılar, ayruķ (7) bunlara aşşı itmez, didi. Dağı buyurdı Ermen çerisinden yigirmi biñ gişi katı (8) yaylu tır-endāzlar, on biñ sağ koldan ve on biñ dağı sol koldan (9) müsülmānlık çerisine yürüyeler. Kaçan ki müsülmānlar hamle itseler (10) anları tır-bārān kıllalar. Çün ulu şahābeler ki gördiler, düşman leşkeri (11) yaşandı, uruşmağa kaşd itdiler, Ma‘āz b. Cebel müsülmānlığa çığırdı ki (12) yā cūnda'llāh, sekiz uçmak kapusu açılıp durur, hūriler ve feriştelere (13) nazāreye durup durururlar. İmdi siz dağı er gibi duruñ, didi. Andan (14) buyurdı bir uğurdan islām leşkeri hamle itdiler, ol yigirmi biñ (15) tır-endāz Ermen çeri islām leşkerin tır ü bārān kıldılar. Atları ve ādemleri (16) mecrūh kıldılar. Müsülmānlar çok zahm yediler. Çün Hâlid anı gördi, (17) islām leşkerin yine döndürdi. Dönüñ, yirüñüze varuñ, didi. Döndiler, (18) yirlerine vardılar. Hâlid mübārızlar-ıla danışık itdiler. Birer birer depelüm, didiler. Derhāl (19) Zırār b. Ezver Bevāmin kardaşı Baṭrōsuñ zırhın geydi, Bevāminüñ yüñden

81b

(1) kecem vardı, atına geyürdi, süñüsin eline aldı, hamle kıldı. Mübārızlarından yigirmi (2) gişi öldürdi, yine döndi, meydāna geldi. Başından ışığın aldı, yüzinden (3) niķābın götürdi, çağırdı ki yā ehl-i şalīb, yā benī Eşfer, uş benüm Zırār b. Ezver. (4) Hamrān b. Verdānı öldüren ve Bevāminüñ boynın uran, Baṭrōsı pāre pāre kılan, (5) didi. Çün Rūm çerisi anı işitdiler, kuvvatları kurudı, tākātları tāk (6) oldı, ditrediler. Pes Zırār yine tama‘a düşdi, bir tұлba dağı hamle kıldı. (7) Ortaya aldılar, tır ü bārān kıldılar. Çün gördi ki katı dirnege düşdi, (8) Hâlidüñ naşihatı

⁴⁴ terrehāt şeklinde şekilde harekelenmiş.

öğine geldi. Girü nara urdı, küffârları kıra kıra girü (9) meydâna çıkdı, durdı. Verdân şordı ki bu ‘Arab ne gişidür? Bu ol cânsuz (10) gişidür ki gâh ‘üryân, çeriye yalnızcağ deper; gâh yayan olur oğlar atar. (11) Ğarîme Ğarîm olur, gâh süñü birle deper, gâh kılıc-ıla hamle eyler, didiler. Verdân, (12) oğlum Ğamrânı öldüren bu mıdur, didi. Hilâl b. Merre eydür: Müsülmânlaruñ (13) sağ kolında durmuşıdum, Rümâs rahmetu'llâhi ‘aleyhi benüm katumda durmuş-ıdı. (14) Eydürdi ki bu gün harbuñ degirmenin Zırâr öñidür, dir-idi. Andan bir gürbüz (15) kâfir var-ıdı, aña Târûn dirlerdi, hamle kıldı, Zırâr anı helâk eyledi. (16) Verdân anı gördi, eyitdi, ben varayın bu bedevînuñ cengine, didi. Buyurdi, (17) sâz ı seleb getürdiler, altun-ıla ve incü ile bir muraşşa‘ tâc başına urdı, bir (18) altun eyerlü at bindi. Diledi kim meydâna gire. Beglerinden bir ulu beg (19) var-ıdı, aña İştêfân dirlerdi, Teberiyye deñizinüñ çevresindeki

82a

(1) kal‘alara ve şehirlere hükm ol iderdi. Ya‘küb peygambar zamânında aña (2) ken‘ân vilâyeti dirler idi. Rüm zamânında aña ‘ummân Ğd eydürler-idi. (3) Ol İştêfân adlu beg ol ‘ummânuñ meliki idi. İlerü geldi, Verdâna (4) eyitdi, yâ batrıq-ı kebîr, siz zahmete düşmeñüz. Ol bedevînuñ meydânına (5) ben gireyin, oğluñ Ğamrânıñ kanın andan ben alayın, didi. Andan eyitdi, (6) yâ emîr, eger ol ‘Arabı öldürüp yâhüd dirile dutup katuña getürürsem (7) baña sen ne viresin, didi. Eyitdi, mesîh şanuk olsun, kızımı (8) saña virem, seni güyegü kılam, didi. Cemî‘ Rüm begleri şanuk olsun, (9) didi. Çün İştêfân anı işitdi depdi atın meydâna girdi. Rüm dili-y-ile (10) Zırâra söyledi, bir nice geleci eyledi. Zırâr añlamadı, başladı, ceng (11) eyledi. Çok ceng itdiler, birbirin almadılar. Ğâlîd Zırâra haykırdı, eyitdi, (12) yâ Zırâr, saña uçmağ kapuları açılupdur, hüriler muntazır olmuşlardır ki (13) cânıñ üzerine istikbâl ideler, Dağı cehennem odı ol kâfirüñ (14) cânına cezâ itmek için iver. Er gibi ol bürhânuñı gösder, didi. (15) Ol şarafdan küffârlar dağı çağırdılar kim hâ İştêfân, görelüm ki (16) neylersin. Ammâ ikisinüñ dağı atları armış-ıdı, İştêfâna bir kara a‘bd (17) at irişdürdi. Zırâr dağı ol gendü bindüğü ata ‘Arabca (18) söyledi, eyitdi, yâ mübârek at, Resûl hazretinüñ

rızası-y-çün gazā (19) iderüz, ben dağı sen dağı din yolına dürişürüz, didi. Ol mübârek

82b

(1) at okur okur okradı, ayakları-y-ıla yiri kağıdı. Çün Zırâr gördi kim İştēfān (2) için at getürdiler. Zırâr ol yañadan at depdi, yıldırım gibi irdi, (3) ol kara ‘abdı çaldı, iki päre eyledi. Getürdügi dinç ata bindi, gendü (4) atın koyu virdi, at müsülmānlara gitdi. Zırâr at depdi İştēfān (5) üzerine yürüdi. Gördi kim bu ‘Arab gişisi gendü ğarimi degüldür, üzerine (6) ğālib oldı, gelür. Ayruğ çāresi kalmadı, diledi kim kaça. Yine kaçmadı, nāçār (7) oldı, yine cenge başladı. Verdān bildi kim İştēfān dağı iş (8) başarmadı ki biraz yüregi şovuya. Eyitdi, yā kavm maşlahat oldur kim (9) bu gün meydāna ben girem, düşmanı ben def‘ idem, didi. At depdi, meydāna (10) girdi. Ulu beglerden on biş gişi bilesince yürüdiler, çavuşlar çağrışdılar (11) ki Kayşerüñ görür gözi, dutar eli budur, didiler. Ta‘zīm birle meydāna (12) geldi. Hālid aşhāba bağıdı, eyitdi, yā kavm, bu meydāna gelen Verdāndur. (13) Biz dağı on gişi-y-ile anlara karşı varalum, nice kim anlar gişileri-y-ile meydāna (14) geldiler, biz dağı gendü kardaşlarımızla karşı varalum, didi. On mübārız-ıla (15) karşı yürüdi. İştēfān gördi kim ‘Arab çerisinden Zırāra yarı (16) kıлмаğa gelürler, ol kāfir cānından korkdı, atından aşāğa indi, (17) gidi virdi. Zırâr dağı sıçradı, yayak oldı. ardından yitdi. Ol (18) dağı girü döndi, birbiri-y-ile dutuşdı, Zırār kāfirüñ kuşāğına (19) yapışdı. Çün kāfir anı gördi, eli ayağı göymiş-idi. Zırâr kuvvat

83a

(1) eyledi, ol ağır gevdeyi yire urdı. Müsülmānlar anı gördiler, tekbir getürdiler. Zırâr hançerin (2) çıkardı, boğazında kōdı. Eyitdi, iy kāfir, imāna gelgil, didi. Kāfir (3) herzeye başladı. derhāl başın kesdi. Verdān āh eyledi. Meydān kenārına (4) degin gelmiş-idi, kuvvatı kūrudi. Buyurdu ol deryā gibi küffār çerisi (5) hamle kıldılar. Zırâr dağı atına bindi, hamle kıldı. Müsülmānlar dağı yirlerinden (6) hīz itdiler, düşmana ‘inān deprendiler. Sa‘id b. Zeyd, ‘Ömer b. Nevfelü'l-‘Adavī kim (7) Resül hāzretinüñ on yārinuñ birisidür, islām leşkerinüñ şol kōlunda (8) durmuş-

ıdı. Ol müsülmânlar ile kâfir çerisinüñ sağ kolına depdiler. (9) Ma'âz b. Cebel bunca aşhâb-ıla on biñ er-ile küffârüñ şol kolına (10) depdiler. Hâlid b. Velid Mekke seyyidleri birle, Yemen çerisinüñ mübârizları (11) birle kâfir kalbına qarşu yürüdiler. Ol altı biñ gişi Ebü 'Ubeyde birle, (12) 'alem birle dipinde durdılar, müsülmânların oğlın kızın sakladılar. İllâ kâfir çerisin (13) çarh oğın islâm leşkeri üzere yağmur gibi yağdurdılar. Katı 'azim (14) ceng oldu, kan gevdeyi getürdi. Tâ ikindü namâzına degin ol çeri birbiri-y-ile (15) kıtâl itdiler. Andan şofra ayırtlaştılar. Çün iki çeri yirli yirine vardılar, (16) kâfirden çokluk âdem kırılmış-ıdı, müsülmânlardan dahı şehid olmuşlardı. (17) Ammâ şahâbelerden evvel Seleme b. Hişam el-Mahzûmi ve Na'im b. 'Advî, (18) Zahr b. 'Advî ve Hişam b. 'Aş ve Hebbâz b. Süfyân, 'Abdullâh b. 'Amr ed-Devsî (19) ve Zer b. 'Avf en-Nehîri ve Râgıb b. Zühr el-Hazrecî ve Kâdim b. Muqdâm ez-Zübeydi

83b

(1) Zu'l-yezân b. Hazrec et-Temîmi ve Sâlim b. Hizâm el-Ganvî ve Şa'd b. 'Aşim (2) ve Ebî Leyl el-Kelâb ve Hâzim b. Beşr es-Sekâki ve Ümmeye b. Ceyneb b. (3) Yesâr ve 'Abdullâh b. 'Abd ed-Darâdi ve Cemil b. Râfi' es-Selemî ve Mâlik b. Nu'mân eṭ-Ṭâ'î (4) ve Selleme b. Talha el-Gaffârî. Vâkıdî eydür: Müsülmânlar kim şehid (5) olmuşlar, on yedi gişi doprağa düşmişlerdi, ya artuk ya eksük. (6) Ol kâfirler ki öldi, evvel Mâris b. Sâbık şahib-i arz-ı 'ummân (7) Mabeynhümâ ve Merķis b. Şalebâ ve Deyr Eyyüb ve Terâvud b. Kâli şahibü'l-Havlâni (8) ile'l-Kehf ve'r-Rakim ve Lâvud b. Hanna şahib-i Cebelü's-Sevdâ ve 'Amele (9) ve Meder'un b. Rubis şahib-i 'Azze ve 'Aşkalân ve Behnâ b. 'Abd el-Mesic şahib-i (10) Celcül ve Bulâdhâ ve Herķân b. Hayrüz şahib-i Yaķâ ve Remle ve Merbûs b. Kireküs (11) şahib-i Râz Balkâ ve Kürük b. Kerâkür şahib-i Râz 'Avaşim ve'l-Gâşır (12) Rûm meliklerinden ki cehenneme gitdiler, bir kaçınıñ adı bilindi, (13) kitâb içinde yâd eyledük. Bunları ki bilmedük, işitmedük, añmaduk. Çünki (14) Verdân begleri-y-ile döndi; mağlûb, mahzûn gönüllerine korķu düşdi; (15) aķılları serâsime oldu. Oturdılar, ol ölen melikler için ağlaştılar. Verdân (16) baş getürdi,

eyitdi, ulular, ne dırsız ve nice tedbır idersız. Bu düşman kim (17) bizüm üzerümze geldi, heybetleri, şalābetleri içümze (18) taldı. Şi‘r-i Verdān

- (19) Ḳolumuzdan bizüm kuvvat gidüpdür
İçümüzden daḫı himmet gidüpdür
84a
- (1) Ne ‘aql-ıla başarılr işümüz
Ne erlik erdemin işler gişimüz
- (2) Sa‘ādet yili size esmez oldı
Ḳılıçlar kim çalaruz kesmez oldı
- (3) Meger devlet yüzın döndürdi bizden
‘İnāyet hem yüzın döndürdi bizden
- (4) Ḳağan aşlanlarımız rübeh oldı
Gicemüz gündüzümüz gümreh oldı
- (5) Şu yügrük atlarımız leng olupdur
Bükülmişdür beli çün ceng olupdur
- (6) Nice düşman bizi başınç idüpdür
Bizi armış özini dinç idüpdür
- (7) Za‘ife serçeler ‘anḳā olupdur
Daḫı heybetleri dünyā tölupdur
- (8) Nice ḳorḳularından ditrerüz uş
Ne erlik ḳaldı bizde ‘aql ne hüş
- (9) Bularuñ eñ kemi rüstem gibidür
Ne rüstem tūs keyū⁴⁵ cem gibidür
- (10) Bulardan bir yalıncaḳ er depinse
Bizüm on biñ gişimüz çeh çapınsa
- (11) Ḳamunuñ göñüline ḳorḳu ḳoyarlar
Öñinden biñ biñ ü ürker⁴⁶ olurlar
- (12) Mesih bizden meger yüz döndürüpdür

طوس کیو 45 şeklinde yazılmış.

بيك واوركر 46 şeklinde yazılmış.

- Ki gökden bu kaçâyı göndürüpdür
 (13) Şalīb itmez bize fırsat nedendür
 Du 'ādan bulmazuz nuşret nedendür
 (14) Meger t̄ali' yine 'aksine döndi
 Ki Hākdan üstümüze kahr indi.

(15) Neşr: Andan Verdān kavmindan rāy istedi. Yā kavm-ı şalīb, siz (16) daḥı bir rāy-ı tedbīr idüñüz, bu sergerdānlığa bir çāre idüñüz, (17) didi. Bir nice melikler eyitdiler. Çāre oldur kim dīnümüz nisbetin (18) idevüz. Şalībümüzün 'izzetin, hürmetin ilerü iledevüz kim düşman helāk ola, (19) yaḥūz dūkelümüz düşman kılıcından ölevüz, didiler. Verdān bunu

84b

(1) işidicek kaçıdı, Eyitdi, hemān sizün dilünüzdür lāf urursız, velī (2) elünüzden hiç iş gelmez, didi, ğazaba geldi. Rūm begleri gördiler, (3) Verdān kaçıdı, heybet eyledi, durdılar, gitdiler. Katında bir keşiş oturdı, kaldı. (4) Eyitdi, ḥalvet eylesünler, didi. Halk gitdi, ikisi kaldılar. Verdān eyitdi: (5) Ne dirsın? Eyitdi, bu düşman yaluñuz ḥarb zārb ile ölmez, buña bir müdāra (6) gerekdür. Düşmanuñ çoĝın mekr ü ḥile birle helāk iderler. İmdi siz (7) daḥı çün kim görürsüz kim düşmana kılıç urmaĝ-ıla başa çıkmadunuz, (8) bir ḥile, bir mekr idüñüz. Ola ki düşmandan bir dād alasın, manşūr ve muzaffer (9) olasız, didi. Verdān çün kim ol keşışden bu bir nice gelecti işidicek (10) gönli şāzumān oldı, kayĝudan kurtuldı, güldi. Eyitdi, yā rāhib, (11) sen beni sevindürdüñ. Eger mekr ü ḥileden tedbīrün var-ısa degil, (12) daḥı bek sevinelüm, didi. Ol keşış eyitdi, yā melikü'z-zamān, tedbīr oldur kim (13) bir kemīn bende erenlerden otuz gişi koyasın daḥı sen 'Arabuñ (14) melikine gişi viribiyesin. Eydesin, ben tañılacak fülān yire varuram, yaluñuz. (15) İmdi sen daḥı anda gelgil, tañşalum, digil. Çün 'Arablar göreler kim sen (16) yaluñuz, ol daḥı t̄ura, yaluñuz senün katuña gele. Sen ol gizlenmiş (17) gişilerün birle im eylesesin, ğāfil üstine geleler, ol otuz gişi anı (18) pāre pāre ideler. Çün düşman begi öle, gendüler çübānsuz koyun gibi (19) olalar. Siz daḥı acıkmış aşlan gibi ve acımış ayu gibi dört yañadan

85a

(1) yırtmağa giresiz, didi. Pes Verdān keşişüñ sözin begendi. Bir kaç dağı melikler (2) oğudılar, geldi. Ol habar anlara dağı ma'lüm eylediler. Kamusı şāz oldılar, (3) sevindiler, ol gişiye taḥsīn kıldılar. Eyitdiler, iy dīn ulusı, yaḥşı rāy (4) kılduñ. Mübārek tedbīr eyledüñ, didiler. Pes Verdān buyurdı, ol çeriniñ (5) içinden otuz gişi mübāriz seçdiler, kemīn yirine viribidiler. Andan Hālide (6) gişi viribiyecek oldılar. Eyitdiler, imdi bu işi kim başara, kim müsülmanlık (7) begine vara, bu ḥāli i'lām ide, didiler. Rāhib eyitdi, uş ben (8) varayın, anı dağı bitüreyin, didi. Pes Verdān rāhibüñ ayağına düşdi, (9) eyitdi, iy dīn ulusı, kerem senüñdür. Ben ne diyeyin, şalīblümüzüñ (10) ḥürmetin ilerü getürgil, didi. Andan rāhib atlandı, islām çerisinden yaña (11) yürüdi. Biz bu yaña müsülmanlık çerisine geldük. Çün kim islām ehli ğazādan yine (12) döndiler, ol şehīd olanları kāfir ölüsi arasından çıkardılar, katlarına (13) getürdiler. Namāzın kılpup defn eylediler. Dağı mecrūḥ olanları getürdiler, zaḥımların (14) tımārladılar. Ol yañadan rāhib qaravula geldi, ugradı. Qaravulda Sa'īd b. Zeyd (15) durmuş-ıdı. Ol rāhibüñ adı Dāvud idi. Çün Dāvud rāhibi Hālid (16) katına getürdiler, Verdān didügi sözleri Hālide söyledi. Hālid (17) anuñ üzerine baqdı, eyitdi, yā rāhib, işbu didüğüñ sözleri ki (18) söyledüñ, rāst mıdur veyāḥūd meger al mıdur, didi. Rāhib eyitdi, (19) yā Hālid, ben Buheyre-i rāhib şakirdlerilerindenem, didi. Dizin çökdi,

85b

(1) Hālid öñinde imān getürdi, müsülman oldı. Hikāyet niceyidügin Hālide (2) bir bir şerḥ eyledi. Eyitdi, bu nesneleri hep ben düzdüm, sizi ol kayaya (3) getürecedür, Verdān ile sen ol arada gelecı iderken ol otuz (4) mübāriz seni helāk idecedür, didi. Hālid eyitdi, dur, imdi sen (5) Verdān katına varğıl, sen rāzī olduğumu aña bildürgil, didi. Andan Dāvud rāhib (6) yine geldi, Verdāna bildürdi. Eyitdi, Hālid rāzī oldı kim irte gele, didi. (7) Pes bu yañadan Hālid durdı, emīnü'l-ümme katına geldi. Rāhib buña (8) didügi habarı söyledi. Emīn eyitdi, sen dağı otuz gişi viribigil. Varsunlar, (9) anları helāk eylesünler, didi. Dağı anlarıñ tonın

geyüp anda dursunlar, (10) anlaruñ gişileri saña idecek nesneyi senüñ gişileruñ aña (11) itsünler, didi. Pes Hâlid buyurdi, aşhâb içinden otuz gişi üründülediler. (12) Zırâr b. Ezveri, Râfi' b. 'Umeyreyi, Rabi'a b. 'Âmiri, 'Abdurrahmân b. Ebû Bekri, (13) Cemil b. Cememi Müseyyeb b. Necibeyi, bunlaruñ emşâli (14) otuz gişi çıkardı. Ol kaya kim kâfirler anuñ üzerinde kemîn kılmışlar, (15) anı gösderdi. Sürdiler, geldiler, şehir vaktında. Çün kim ol kâfirler (16) uykuya mustagrağ idiler, ol otuz mübâriz pehluvânları bir bir dutdılar, (17) bağladılar, soyup tonların bu gâziler geydiler, kemîn yerine oturdılar. (18) Çün şubh namâzın Hâlid müsülmânlarıyla kıldı, gâzâ yarağın itdiler. (19) Dîn şancağların getürdiler, ma'reke yerine getürdiler, şâflar çeküp

86a

(1) durdılar. Ol taraftan kâfir çerisi dağı atlandılar, hâclu 'alemler getürdiler, naķâreler (2) çaldılar. Verdân ol va'de itdügi yire vardı, oturdi. Dâvud râhibi Hâlide girü (3) viribidi. Râhib geldi, Hâlide selâm virdi. Verdân ol va'de itdügi yire (4) geldüğini bildürdi. Hâlid dağı silâh kuşandı, durdi, Verdân katına (5) 'azm eyledi. Hâlid emînü'l-ümmeye yine geldi, eyitdi, yâ emîn, kaçan kim göresin biz (6) yalñ kılıç eyledük, bilgil kim kâfirleruñ işini bitürdük. Sen dağı müsülmânlara (7) buyur, hamle idüp yürüsünler, didi. Hâlid gendüsi sürdi, Verdân katına (8) geldi. Verdân bir katır binmiş-idi, katırdan aşğa indi. Verdân ol kaya (9) üzerinde oturdi, kılıcın kınından çıkardı, yanında kodı. Hâlid dağı geldi, (10) atından aşğa indi, süñüsün yire dikdi, atın bağladı. Gördi kim (11) Verdân başına bir muraşsa' tâc geymiş, cümle silâhları hep bile. Hâlid (12) dağı aña karşı bir yire oturdi. Andan Verdân söze geldi. Eyitdi, (13) yâ Hâlid, ne katı göñlüñ vardur kim bu âdem oğlanların kırdurursın. (14) İmdi bu dünyâ milkinde sizden za'if âdem yaradılmadı, nice gez (15) size gişi viribidük ki gelüñ, şulha râzi oluñ, didük. Zira (16) siz aç muhtâc, yalıncağ kavmsız. Size kılıç urmağdan, sizi öldürmekden (17) bize ne fahr, ne ululuk hâşıl olur. Ammâ biz sizüñ fuzüllüğüñuza (18) bakmazuz. Kaçan size terahhüm itsevüz, şefkat gösdersevüz 'âlem (19) içinde adumuz 'izzetümüz artar. Hem bize ol yarar kim sizüñ

86b

(1) yavuzluğunuza eyelük idevüz, ammâ siz bizüm ihsânumuzı bilmezsiz, didi. Andan Hâlid (2) eyitdi, yâ kelbü'r-Rûm ya'nî baña kibr ü nahvetlü mi söylersin, siz bizüm katumuzda (3) bir murdâr it mertebesindesiz. Bize za'if kavm diyü başumuza mı kaçarsız? (4) Âhır, iy melün, bizüm bir yalıncağ yigidümüz sizün cemî' çeriñüze berâber oldı, (5) cemî' dilirlerünüzden dilir oldı. Böyle-y-iken siz nişe kavî olasız, biz za'if (6) olavuz, didi. Andan Verdân kaçadı, katı katı söyledi, diler ki ya'nî (7) ol busuda koduğı gişileri geleler. Gavğa işidicek ol otuz (8) şahâbe çıka geldiler, vardılar. Gördi kim bu gelen kavm gendü kavmı degüldür, Rûm (9) tonın geymişler 'Arablardur, âh eyledi. Tiz kılıcın eline aldı kim uru tura. (10) Zırâr tekbir getürdi, şıçradı, bir kılıç urdu, başını öñine (11) düşürdi. Tâcın aldılar, tonın şoydılar. Hâlid kâfirün başını süñüye dikdi, (12) ol yaranlar birle kâfirlere karşı yürüdiler. Müseyyeb Verdânuñ tâcın, (13) tonların aldı, katırına bindi, emîn katına geldi. Pes kâfirler anları görüp (14) gendü kavmlarından şanurlar idi. Müseyyebi gördiler kim gendü beglerünün (15) katırın bindi, müsülmânlar çerisine gitdi, eyitdiler, iy kavm, eger bizüm kavm (16) 'Arabuñ melikin öldürdi-y-ise, ol süñüye dikilen baş 'Arab melikinün (17) başı-y-ısa bizüm melikümüz katırın niçün bineler, müsülmânlar. Melül oldılar, (18) kâfir çün ki Hâlid otuz yâr-ıla çıka geldiler, kâfirler gördiler kim (19) bu otuz gişi Rûm tonların geyür veli kamusı 'Arablardur âh eylediler.

87a

(1) Pes Hâlid ol otuz yârı birle tekbir getürdiler, hamle kıldılar. Ol (2) yañadan Ebü 'Ubeyde dağı buyurdi, islâm leşkeri bir gezden tekbir getürdiler, (3) tuş tuş hamle kıldılar. Kâfirler, begi Verdân öldüğün bildiler, ayruğ mecâlleri (4) qalmadı, elleri göymiş-idi. Şabâhdan ikindü vaktına degin kırdılar, ol hâclu (5) 'alemleri yıkdılar, kâfiri şıdılar, kırdılar. Râviler eyle rivâyet iderler kim Ecnâdın (6) çerisinün ekşerin kırdılar. Ebü 'Ubeyde bir nice biñ gişi-y-ile mâl ı tavar, ehl-i 'ayâl (7) müsülmânlaruñ saqlayu durmuş-ıdı. Gördiler kim Dımışk tarafından 'alemler (8) görindi, çeri çıkdı, müsülmânlar eyle şandılar kim Kayşer

tarafından gelen çeri (9) geldi. Dımışk çerisi birle yardımlaşdılar dağı müslmānlığa yürüdiler. Vākīdī (10) eydür: Bu cemī' rāviler eydürler kim ol Dımışk tarafından gelen çeri (11) 'Amr b. 'Āş idi. Şahābeler bilesince ol gün kim yitişdiler, müslmānlık (12) Ecnādīn çerisin şıyup kırup kovalayı dururlardı. 'Āmir b. Tufeylū'ṭ--Tūsī (13) anuñ gibi habar virdi kim Ecnādīn çerisi kim kırdılar, yitmiş biñ (14) kāfir kırmışlar idi. Anlaruñ sāz selebin, silāhın şoydılar. Ol vākī'a kim (15) oldu, Resūl hazretinüñ hicretinden on üç yıl-ıdı. Andan müslmānlar (16) ğanīmet mālın cem' eylediler. Andan aşhāb bir yire geldi, 'Amr b. 'Āş (17) birle görışdiler. Hāḡ Ta'ālā hazretine çok şükürler kırdılar. Üç gün (18) anda durdılar, dördüncü gün göçdiler, Dımışk üzere geldiler. Ol yañadan (19) ol şınıkmış leşkerle<r> tağıldılar, her biri bir tarafa düşdiler, bir nicesi

87b

(1) Kayşere gitdiler. Çün bu habar Kayşere yitişdi, Verdānuñ öldüĝin bildürdiler; dağı (2) nice ulu begler kırıldıĝın, ol 'azametlü çeri şınıĝup, kılıçdan geçüp helāk (3) olduĝın işidicek katı ğam-gīn, fūrumānde oldu. Bir nice gün tahtına çıkmadı, halkuñ yüzine bakmadı, h^vön döşemedi. (4) Faşl fī zikri infişāl (5) vaḡ'ā-yı Ecnādeyn ve kitābü'l-fetḡ lā Ebī Bekr raḡıya'llāhu 'anhu

بسم الله الرحمن الرحيم من خالد ابن وليد الي خليفه رسول الله صلي عليه و سلم فاني احمد الله الذي لاله الا هو واصلي علي نبيه ثم ازيد فيه حمداً و شكراً علي سلامة المؤمنين و هلاك المشركين و حمور حمرهم وانصداع بيضتهم و الا لقينا جموعهم باجنادين مع وردان صاحب حموص نشروا كتبهم ورفعو صلياتهم و تقاسهمو بدينهم لان يقترون ولا يتهز مون فخر جنا اليهم و اكنين بالله متوكلين لي الله فعلم رينا ما اضمرنا في انفنا و سرايرنا فررقنا انصرة و ايدنا بالنصرة و كتب اعداءنا بالقهر قتلناهم في كل فج عميوو شعيه و واده و جمله من احصينا من قتل الروم سبعين الفاً و قتل من المسلمين اربعمائه و تسعون و جلاختم الله بالشهادة منهم من الانصار سلمه بن عمرو عوف بن ماذن و شاكر بن مزروع و واقد بن حسان و مره بن عجلان و المقنع بن نجيبية و سفوان بن خزرجه و مسيب بن جوثيه و يعمر ابن ناظر و عبدالله بن بشر و سلول بن قرم و خامد بن عطا و سبف بن ربيعه و الاكوع بن مره و سل بن جابر

88a

و كامل بن مرية و غفال بن و كال و قتل من اهل نكة ثلثة نفروهم قيس بن عامر المخزومي و نعيم بن ابي صفوان و هاشم بن
مرحله من بني عبدا دارو قتل من حميره عشرون وجلاً و رفاعه بن مرهوب و عنان بن مالك و سنان بن رافع و ماجد الاسلع و الفاظر
بن نعزب الجلتجان بن عوف و يزيد بن عبدالله و سنياق بن رافع و عباد بن اذومرد و كلكا بن رفاعه و ماقد بن اسد بن سنان و
ذوالمراع بن و ايل و مؤمل بن ذوحرث و مسمار بن عوف و جندان بن ربيع و قتل من سليم ستة انفس منهم سالم بن النذرو نعمان بن
مره و قباص بن حامد و داواف بن نعيم و ياسر بن مقدم و الباقي من اخلاط الناس و يوم كتبه هذا اكتاب اليك و هويوم و عشرين
بن جمازي الاول و نحز الي دمشق قاع الله لنا با لنصرة و الصير و النصير و السلام عليك و علي جميع المسلمين و رحمة الله و
بركاته

Çün Hālid Ebū Bekre yazduğı bitiyi tamām eyledi, gendü
(13) yüzügi ile hatm urdı. Andan ‘Abdullāh eline virdi, Medīne şehrine
(14) gönderdi. Göçdi, Dımışk üzerine yürüdi. Andan soñra ‘Abdullāh b.
Ḥamīd Mürdī (15) Medīne şehrine geldi. Meger ki Ebū Bekir Şıddıķ
rağıya'llāhu ‘anhu (16) her gün şubḥ namāzın kılurdı, bir kaç yāranları
birle Şām (17) yolına çıkar-ıdı. Ya'nī ola kim müsülmānlardan ve
aşḥāblardan bir ḥabar işide, (18) yā ol taraftan tācirler geleler, ol iķlimüñ
ḥabarin getüreler. Her gün (19) Şıddıķ gün toğduğdan soñra Şām
yolından yaña seyr iderdi. Ol

88b

(1) gün kim ‘Abdullāh b. Ḥamīd Medīne şehrine geldi. Gün toğduğından
soñra (2) gelüp Ebū Bekir dađı şehirden taşra bir bölük cemā‘at
oturmuşlar idi, (3) gördiler kim bir ‘Arab bir deveye binmiş Şām
tarafından gelür, pes bir iki (4) aşḥāb anı görüp karşıladılar. Gördiler ki
ol gelen ‘Abdullāh b. Ḥamīddür (5) el-Cüheynī, tiz yine döndiler, Ebū
Bekre muştuladılar. Uş ‘Abdullāh geldi. Pes ‘Abdullāh (6) dağı yitişdi,
deveden aşğa indi, yügürdi, geldi, Ebū Bekirüñ elin (7) öpdi. Şıddıķ
eyitdi: Yā ‘Abdullāh, müsülmānlık çerisinden ḥabaruñ nedür? Eyitdi, (8)
el-ḥamdu ve-ş-şükru's-sālimin ve'l-gānimin ve'l-manşürün ve'l-
muzafferün el-mü'eyyedüne (9) min 'indi'l-lāhi ta'ālā. didi. Tiz Ebū
Bekir kıbleye karşı secde kıldı. Bir zamān (10) yüzün toprak üzere kodı,
çün tazarru eyledi, andan soñra Hālidüñ (11) bitisin Şıddıķa şundı. Ol
dağı açdı arķuncaķ okudı. Andan buyurdı ki (12) şehir içinde münādī
kıldılar, ehl-i islām Resül ḥazreti cāmi'ine şalā (13) didiler, dağı gendüsü

mescide geldi. Andan ‘Ömer b. el-Ḥaṭṭāb ve ‘Osmān b. ‘Affān (14) ve ‘Alī b. Ebī Ṭālib, muhācir ve enṣār cāmi‘e geldiler. Ebū Bekir (15) durdu, menbere çıkdı, Ḥaḳ Ta‘ālāya ḥamd u ṣenā kıldı daḫı Resūla ṣalavāt (16) getürdi, andan soñra Ḥālidüñ bitisin müsülmānlık üzerine okudu. çün (17) ehl-i islām anı işitdiler, tekbir ve tehlil getürdiler, ṣāzumān oldılar. Pes (18) Ebū Bekir maşlahat eyle gördi kim bitiler yazalar, Mekke şehrine ve (19) Ṭāyf vilāyetine Yemen ‘Arabına daḫı sāyil ḳabāyillerde bitiler yazdılar. Müsülmānlık

89a

(1) çerisinüñ fethin, zaferin cemī‘ sine bildürdiler. Tā ki ḡazāya gelmege (2) rāḡıb olalar, dīn ḳılıcın urmaḡa, şehid olmaḡa ṭālib olalar. Mekke seyyidlerinden (3) Ebū Süfyān Şahr b. Ḥarb b. Ümmeye kaçan ḫalīfanüñ bitisin okudılar Resülün aşḫābı (4) ef‘ālinden ḫabar-dār oldılar, derḫāl yaraḡ eylediler, Mekke seyyidlerinden kırk (5) seyyid, Ebū Süfyān, gendünüñ ḫelālin hinde ḫātün, anı daḫı bile aldı ‘azm (6) itdiler, girü Medine şehrine geldiler. Ulu şaḫābeler çün anı işitdiler kim Ebū Süfyān (7) Ḳureyş ulularından bir bölük cemā‘at ehl-i ‘ayāl birle geldiler ki müsülmānlara (8) ḳavuşalar, Rüm fethinde bile olalar, emirü'l-müminin ‘Ömer b. el-Ḥaṭṭāb (9) raḡıya'llāhu ‘anhu Ebū Süfyānuñ ḡazāya gitdüğine sokrandı, biraz söylendi. (10) Eyitdi, bu Ebū Süfyānuñ ḡazāya varduḡı li'llāhi fi'llāhi degüldür. İşitdi kim (11) müsülmānlar vāfir māl cem‘ itdiler, ol māla ṭama‘ itdi, gider. Yoḡsa nişe (12) evvel müsülmānlar-ıla ‘azm itmedi, didi. Daḫı bir kaç geleciler Ebū Süfyānuñ (13) ef‘ālından aḳvālından söyledi. Pes bu ḫabar Ebū Süfyāna degdi. ‘Ömer (14) senüñ için işbunuñ gibi geleciler eyledi, didiler. Çün Ebū Süfyān (15) anı işitdi melül oldı. Ol gice ḳondılar, irtesi Resül ḫazretinüñ cami‘ine (16) cem‘ oldılar. İki rek‘at namāz kıldılar, andan Resül rühına ṣalavāt (17) getürdiler, andan ḳabrine selām virdiler, oturdılar. Hiç kimse söze (18) gelmedin Ebū Süfyān söze geldi. Yā Ebā'l Ḥafş, yā ibn-i Ḥaṭṭāb (19) dutalum kim cāhiliyyet zamānında küfr ḳarañulıḡından zulmāt içinde

89b

(1) kalmışduķ. Ol vaktın bize buĝz iderdüñ, bizüm haķķumuza artuķ eksük (2) sözler dirdüñ, belkim fırsat bulsañ boynumuzı ururduñ. (3) Şimdi kim Allāhu Ta‘ālā bize hidāyet rüzī kıldı, imān nürı küfrümüz karañulıĝın (4) göñlümüzden giderdi, islām yolında dükelümüz kardeşler olduķ, (5) revā mıdur, şimdiki hâlde daĝı göñlüñde kin dutasın, buĝz idesin, (6) didi. El-haķ ‘Ömer anları işitdi, hiç dınmadı. Utandugından derledi. (7) Eyitdi, yā Ebā Süfyān, benüm sözüm saña şefkatdendür. Sen gerek idüñ kim (8) dükeli aşhābdan öñdin kadem ura-y-ıduñ, dın yolında baş cān fidā kılayıduñ. (9) Sen biraz geķrek depindüĝüñ için söyledüm, didi. Andan seyyidler eyitdiler, (10) yā ‘Ömer, biz cemī‘müz bilürüz kim dükelümüzden ‘aziz, muhteremsin. Dın (11) yolında kamumuzdan aķdemsin, ilerü müsülmān olmışsın, daĝı Resül-ıla (12) bile hicret itmişsin, daĝı yigirmi yedi gez Resül-ıla ĝazāya atlanmışsın, (13) kāfirler kırmışsın. Biz senüñ katuñda bevāyrem⁴⁷ olısaruz, didi. Andan (14) Ebū Bekir Ebū Süfyāna ve yoldaşlarına du‘ā kıldı, eyitdi, Allāhumme balaĝahum (15) efzel yemāyu'lün ve erruhum yā ĝisine mā kānū ya‘melün ve erzakħume'n-naşara (16) ‘alā ‘aduvvihim, didi. Andan dört yaña ‘Arab kabāyillerinden (17) müsülmānlar ĝazāya varmaĝ-ıçın dirildiler. Zübeyd ‘Arabından ‘Amr Ma‘di Kereb ez-Zübeydi (18) ehl-i ‘ayāl birle, māl u tavar birle göçüp geldi. (19) Andan Naĝā‘ ‘Arabından Mālīk b. Hāriş el-Aşķar el-Naĝfi ĝalaba ķeri-y-ile geldi.

90a

(1) Tā iraqdan yaķından dirildiler, yedi biñ, artuķ eksük, ķeri cem‘ (2) oldu. Çün göçesi vakt oldu, Ebū Bekir Hālide bir biti yazdı ki:

⁴⁷ بوارم şeklinde yazılmış.

بسم الله الرحمن الرحيم من أبي بكر الصديق الخليفة رسول الله الي خالد بن وليد و من مع من المسلمين اما بعد فاني احمد الله الذي لا له الا هو وا صلي علي نبيه وامرك تقوالله في السر و الجهر والرفق بالمسلمين و الحمل لضفيهم و التجاوز عن مسنهم و المشاورة لهم . قد فرحت بما اعطي الله عليكم من النصر و هزيمت الكفار فجعل سيرك و سفوك و اجتهادك الي ان يضع القاضي او ضعهم وانزل علي جنة الشام الي ان يأذن الله تعالي بفتحها علي يدك فاذلك فسر الي حمص والمعز و اطلب انطاكيه و السلام عليك و علي من معك و رحمة الله و بركاته ولقد نفذت لك ابطال اليمن و ليوث النخع فان الملك هناك و هي انطاكيه فان صالحك فصالحه فان حاريك حريه و بين بذالله و انا اظن ان الاجل قد اقترب تم كتب كل نفس ذاءيقه الموت ختمه بحاتم رسوالله صلي اه عليه وسلم

(15) Çün Ebū Bekir ol bitiyi tamām kıldı dağı ‘Abdurrahmān, bu mektūbı (16) sen getürdüñ, yine sen iletgil, didi. ‘Abdurrahmān eyitdi, sem‘an ve t̄a‘a, didi. (17) andan ol bitiyi aldı, devesine bindi, Şām yolına revāne oldı. Rāviler (18) rivāyet iderler kim kaçan ‘Abdurrahmān biti birle Hālide revāne oldı, (19) gitdi, bu yaña müsülmānlık Dımışka dönmiş-idi. Gönderdi deyr dirler,

90b

(1) aña yitişdiler, ehl-i ‘ayāllerin, ğanīmet ol deyrde kıldılar, Andan müsülmānlık çerisine (2) buyurdı kim Dımışkı ortaya aldılar, çevresinde kōndılar. Ebū ‘Ubeyde yine ol (3) neheng gişi birle bāb-ı cābiyeye kōndı. Evvel dağı anda kōnmuş-ıdı, ‘Arablar gibi (4) üstine bir kara çadır dutmuş-ıdı. Andan şordılar ki yā emīnū’l-ümme niçün (5) bu ğanīmet haymelerinden sāye-bānlar itmezsin? Eyitdi, yā şahābe-i Resūlullāh, biz (6) müsülmānlaruñ şi‘arı, şevketi yoşsulluğdur. Biz Resūl hazretinüñ (7) şahābeleriyüz, tañtanamuz tōnı budur. Fağrumuz māl-ıla mülk-ile (8) degüldür. Ammā bizüm heybetümüz, haşmetümüz dükeli Resūlullāh mu‘cizātı (9) berekātındadır. Eger biz hāşıl itdügümüz mālı debdebe-i düzgün idevüz, (10) melikler resmi gibi ‘ādet idinevüz şahābelik mertebesinden düşevüz, feth, zafer (11) bizden götürülür, didi. Çün Dımışk şehrinüñ kavmı gördiler kim müsülmānlık (12) çerisi Ecnādın çerisin kırdılar, kahr itdiler. Verdānı dağı nice ulu begleri (13) öldürdiler, bu gez müsülmānlar iñen ğalaba geldiler. Andan Dımışkda iki beg (14) var-ıdı, birisine Tōmā dirlerdi birisine Herpis dirlerdi, ol iki bañrık (15)

bir yire geldiler, Dımışk halkını katlarına okudılar. Eyitdiler, yā kavm, gördüñüz mi kim (16) taşradan gelen çeriden bize hiç meded olmadı, geleni kırdılar, helāk (17) eylediler. Şehrümüz içindeki çerimüzüñ dağı çoğı kırıldı, beglerümüz (18) öldi. Düşman çerisi varduğınca çoğaldı, anlar ziyāde oldı, biz eksildük, (19) za‘if olduk. Şimdi bize maşlahat oldur kim birümüz beg ola, başumuzu

91a

(1) cānumuzu dīnümüz yolına koyavuz, gice gündüz düşmanlar-ıla dürişevüz, (2) urışavuz, didi. Pes ol dirilen kavm bir ağızdan çıgrışdılar, eyitdiler, sem‘an ve tā‘a (3) diyüp yüridiler. Burc bārū bezediler, ārayış itdiler, şavāş yarağın (4) kıldılar. ‘Abdullāh b. el-Hüccāc el-Enşārī eydür: Ceddüm Rıfā‘a b. ‘Āşımından (5) şordum. Eyle habar virdi kim Hālid b. Velid Ebū ‘Ubeydeyi bāb-ı cābiye üstine (6) viribidüğinden soñra Yezid b. Ebī Süfyān ve Rabī‘a b. ‘Āmiri iki biñ gişi birle (7) bāb-ı şağireye viribidi. Eyitdi, anda konuñ dağı ğazāya meşğül oluñ, didi. Andan göçdi (8) Şürahbīli ve Başra meliki Rümāsı iki biñ gişi birle ol bāb-ı Tömāda kodı, eyitdi, (9) yā kātib-i Resülullāh ol erliklü erdür dirler, hem dağı hile issi, fi‘l issidür (10) dirler. Andan hazer kıl, didi. Hem ol kāfirüñ sarāyları ol kapu üzerinde-y-idi, (11) anuñ adı-y-ıla añılır idi, bāb-ı Tömā dirler idi. Andan soñra ‘Amr b. ‘Āş (12) Mekke seyyidlerin dirşürüp gendü kavmı-y-ıla cemā‘atı-y-ıla bāb-ı Ferādis üzere (13) kondurdi. Eyitdi, siz bu kapuda ğazā kılıñ, didi. Andan Kays b. Hübeyre-i Murādī (14) biraz çeri birle bāb-ı Keyyisān üstine viribidi. Dımışk şehrinüñ (15) bir kapusı dağı var-ıdı, aña bāb-ı Marķis dirler idi, ol kapuyı içinden (16) taşından yapmışlar idi. Ol kapu üzere hiç şavaş olmadı, anuñ için (17) ol kapunuñ adın bāb-ı selāme urdılar. Ol günden şimdiye degin ol kapuya (18) selāme dirler. Andan Rāfi‘ b. ‘Umeyre-yi Tāy birle çokluk çeri bāb-ı şark (19) üstine viribidi. Hālid ‘alem-i ‘Ukkābı bāb-ı şarkinüñ berāberinde dikdi,

91b

(1) ol kapuda mülāzım oldı. Ehl-i ‘ayāl ol deyrde olurlardı ol deyre deyr-i Hālid (2) dirler. Zırarı iki biñ er birle viribidi kim taşrada dolana. Bir

arada durmayalar, (3) çekzüneler, gice gündüz çeriye saklayalar, dört yaña göz kulak duta turalar. (4) Şebihünden gice olıcağ yolları beklerlerdi, gündüz yürürlerdi. Her kıanda kim (5) savaş olsa, müsülmánlar üzere káfir gálib olsa Zırár aña yardım iderdi, (6) geçerdı, bir yire dağı giderdi. Andan içerüden Dımışık řehrinüñ káfirleri (7) dağı kıatı ceng iderlerdi. Faşl fi hadışi kudümi ‘Abdurráhmán b. el-Cemı (8) min Medıne Resülu’lláhi Ta‘álá ve sellem Vákıdı eydür: Müsülmánlık (9) Dımışık řehrinüñ hiřárina meşgöl, hazıne-i mülázım iken ‘Abdurrahmán dağı bu yaña (10) Medıne şehrinden geldi, Ebü Bekirüñ bitisin getürdi báb-ı şarkıde Hálidüñ (11) ‘alemin görđi kim Ráfi‘ b. ‘Umeyre káfirler birle vuruşı yorur. İslám leşkeri (12) birle görışdi, Hálidi şordı. Eyitdiler, deyr öñinde şarım kıatındadır, didiler. (13) ‘Abdurrahmán Hálid kıatına geldi, görışdi, řáz oldı. Kıça kıça görışdiler. (14) Ebü Bekrüñ, ‘Ömerüñ, ‘Ořmánuñ, ‘Alinüñ dağı nice muhácir ve enřáruñ, (15) rıdvánu’lláhi ‘aleyhim ecma‘ın, selámların Hálide degürdi. Andan Ebü Bekrüñ (16) bitisini çıkardı, eline şundı. Hálid řıddıkuñ bitisin alup Ebü ‘Ubeyde hazretinüñ (17) kıatına geldi. Ařřáb cem‘ oldılar, bitiyi okudılar, sevindiler. Andan Ebü Süfyán (18) Mekke seyyidleri birle gázaya ‘azm itdüklerin, ‘Amr b. Ma‘dı Kereb kıavmı birle (19) müsülmánlıkı mu‘ávenet için, dın yolına kıılıç urmağ-ıçün geldüklerin işitdiler, dağı

92a

(1) Nağ‘a kıábilesinden Melik b. Háriř el-Eşter gendü kıavm birle yürüdüğün işitdiler, (2) ařřáb cümlesi řáz oldılar, sevindiler. Andan ‘ışkı-ıla, cân-ıla cenge meşgöl (3) oldılar. El-şak Dımışık kıavmı göñüllerine kıorđu düşdi, şarlığandılar. İçin (4) birbiri-y-ile söyleşdiler. Andan dilediler kim ululara bildüreler. Pes řehrinüñ (5) uluları dağı ulu keşişleri dirildiler, Tömá kıatına geldiler. Tömáya (6) şabar virdiler. řehrinüñ a‘yánları geldiler diyü. Pes Tömá ol cemá‘ata yol (7) virdi, girdiler, selám virdiler. Tömá anlara kıatı ‘izzet eyledi, çatlu (8) söyleği. Her birine mıkdarı kıadar yir gösderdi, oturdılar. Andan Tömá (9) eyitdi, iy nařrání dıninüñ uluları, iy incil ‘ilminüñ ‘álimleri, iy řalíb-i dıne (10) ‘izzet idenler, iy má-ı Ma‘büdiyyeye i‘tikád idenler, merřabá, hōř (11) geldüñüz. Söyleñ, işideyin, didi. Ne maşlaşata geldüñüzse, diñ, (12) didi.

Andan ol gelen cemā'at uluları söze geldiler, eyitdiler, yā batrîk-ı kebîr, (13) iy naşrānî dîninüñ meliki, sen devletümüzüñ diregisün. İmdi biz za'if (14) cemā'atuñ göñline rāy-ı tedbîr düşdi. Bu dînümüz düşmanları kim (15) üstümüze gālib olup dururlar, mālumuza milkümüze t̄alib olup dururlar. (16) Uş görürsüz kim iñen galebe kıldılar, bunca zamāndur kim mülkümüz içinde (17) kıldılar, Ecnādîn çerisin bir kaç gez şıdılar, kırdılar, tağıtdılar. Meliklerümüzi (18) helāk itdiler, Gelōş gibi pehluvānı, 'Azrayil gibi serveri gözümüze (19) karşı depelediler. Hamrānı, Verdānı dağı belürsüz eylediler. Uş yine

92b

(1) heybet-ile, şiddet-ile, şevket-ile üstümüze geldiler, imdi biz za'if kavmuñ kanın (2) dökmege kaşd eylediler. Melikümüz Kayşerden bir dağı çeri yitişmedi. Ara yirde (3) melikümüz, seyyidümüz sensin. Bu düşmanuñ def'ine ne çäre idersin, nice idelüm (4) diyü uş hazretüñe geldük, didiler. Çün Tömā ol halkuñ geleccilerin (5) diñledi. Andan ol cemā'ata eyitdi: İy ulular, lābüd siz bir fikr idüp (6) durursüz, göñlüñüzle bir tedbîr kırup durursüz. İmdi diñ, söyleñ, (7) işideyin. Eyitdiler, iy emîr, maşlahat oldur kim bu dînümüz düşmanı 'Arablar (8) birle gelüñ, şulh idelüm. Bir müddet bunları üstümüzden ayıralum görelüm melik (9) tamām bunlara musahhar olur mı? Eger olacağ olursa biz bunlaruñ maşlahatında (10) bulunmuş olavuz. Ve eger mesîh bunları helāk idecek olursa mālumuz (11) tavarumuz hōz zāyi olmaz. Ne ki Şām memleketinden māl aldılarsa dükeli bize (12) kalur, didiler. Tömā eyitdi, yā kavm, egerçi siz mālunuz için, ehl-i 'ayāluñuz (13) için bir sehel endişe itdüñüz. Ammā yaramaz tedbîr, iñen (14) tizcek 'acızlık gösderdüñüz. Dîn sevenlerüñ mezhepleri dîn yolında (15) bunuñ gibi eksük endişe eylemez, didi. Şi'r:

- (16) Hāsîr endişe itdüñüz iy kavum
İki 'ālemde hōr olmağ dilersiz
(17) 'Azizlik birle ölmekden kaçarsız
Zelillik birle var olmağ dilersiz
(18) Şalibüñ ehline düşman olursız

- Kaçup düşmana yâr olmak dilersiz
 (19) Bir iki gün hakîr dirilmek için
 Mesih öñinde zâr olmak dilersiz
 93a
 (1) Gülsitânında naşrânî dîninüñ
 Gül-iken cümle hâr olmak dilersiz
 (2) Müsülmânlar duzâğına dutulup
 Kamu şayda şikâr olmak dilersiz
 (3) Şalibüñ şöhetinde semirdüñüz
 ‘Arab gibi nizâr olmak dilersiz
 (4) Muķim iken bu firdevsüñ içinde
 Tağılup târ u mâr olmak dilersiz
 (5) Bu uçmak gibi şehrüñ kapusunda
 Ferişte gibi mâr olmak dilersiz

(6) Nesr: Çün ol ulular Tömâdan bu gelecileri ve bu acı sözleri diñlediler,
 (7) eyitdiler, yâ emîr, imdi biz bildük kim bizüm tedbirümüz yaramaz
 imiş. Pes imdi sen (8) ne buyurursın, eyit. işidelüm, didiler. Tömâ eyitdi,
 benüm tedbirüme ol gişiler (9) kulağ dutsunlar kim cânlarından dînleri
 ‘azîz ola. Sözüüm ol (10) cemâ‘at işitsün kim ehl-i fitnat ola ve ehl-i temiz
 ola, didi. Ol kavm (11) eyitdi ol didüğüñ cemâ‘at uş bizüz. Mesih dînin
 sevdüğümüz (12) için bu cemî‘ millet içinde ‘azîzüz, didiler. Tömâ
 eyitdi, eger sözüñüz (13) gerçek ise benüm tedbirüme muvâfaķat idüñüz.
 Bu ben didüğüm (14) yola gidüñüz, didi. Eyitdiler, sem‘an ve tâ‘a,
 didiler. Senüñ râyuñ tedbirüñ (15) nedür, eyit, işidelüm, didiler. Tömâ
 eyitdi, uruşmağa bil bağlayalum, gündüz bārū (16) üstinden vurışalum,
 gice kapular açup şebihün itmege çıkaralum, didi. (17) Ol kavm anı
 işitdiler, cân u gönül birle muṭi‘ oldılar. Tömâ eyitdi, duruñ, (18) bu gice
 burc bārū üzerine çıkaralum, odlar yanduralum, nākūsar çalalum. (19)
 Şöyle kim ‘Arab leşkeri irteye degin Kur‘ân okuyalar, tekbîr getüreler,
 siz dağı

(1) gendü dīnūñüz yolında Mesihe yalvaruñ, tazarru' idüñ. Şalibi şefi' (2) getürüñ. Tā ki şalib-i a'zam sizi düşmanuñuz üzerine mansür ve muzaffer kıla, (3) didi. Andan ol cemā'at destür aldılar gendü küfürlerine meşgül oldılar. (4) Bu yaña müsülmanlık dağı gündüz ceng iderlerdi, gice irteye degin zikre, tilāvet-i (5) Qur'āna meşgül oldılar. Namāz vaqtı olıcaq cemā'atlu cemā'atı-y-ıla namāz kılurlardı. (6) Rıfā'a b. el-'Abdurrahmān eydür: Ceddüm Kıysdan şordum ki Dımışk üzerinde (7) hişār iderken yayaq mı urışurduñuz, yoğsa atla mı? Cevāb anı virdiler kim cemī' (8) müsülmanlar yayaq olup urışurlardı. İllā Zırār b. Ezver iki biñ müsülmanlar birle (9) ata binmişlerdi, çeriyi çekzinürlerdi. Her kapuya kim irişürlerdi, müsülmanlara (10) yardım iderlerdi. Ol tanışuq gicesinüñ irtesi Tömā buyurdı kim (11) Meryem kelisāsında bir ulu şalib var-ıdı, kızıl altundan kıymeti taşlar (12) birle bezenmiş-idi. Pes Tömā buyurdı, ol şalibi Tömānuñ başı üzerinde getürdiler. (13) Rāviler eydür: Ol kāfirüñ koñşuluğında bir zāhid naşrāni var-ıdı, (14) ol zamānuñ zāhidlerinden idi. Ol kāfirler aña i'tikād iderlerdi, du'āsını (15) müstecāb bilürlerdi. Tömā buyurdı kim ol zāhidi burc üzerine çıkardılar, (16) dağı buyurdı kim keşişlerüñ ulu incil kitābın Tömānuñ öñinde açdılar, (17) Tömā elini incile urdı, eyitdi, yā rabbi, bu 'azim kitāb hürmeti--y-içün ki (18) bu kitāb anuñ qalbına münzel oldu, bu iki çeriden kim naşrānilerdür (19) ve müsülmanlardur her kağısı zālim ise anı maqhūr itgil, mazlūmın mü'ebbed ve muzaffer

94a

(1) eylegil, didi. Dört yanından āmin didiler. Ol zāhid, 'ābid didükleri naşrāni (2) dağı bile āmin, didi. Andan durdılar, cenge meşgül oldılar. Tömā mel'ün (3) katı ceng eyledi. ağılu demrenler-ile oq atar-ıdı. Meger Resül hazretinüñ (4) bir ulu şahābesi var-ıdı, aña Ebbān b. Sa'id dirlerdi, katı erliklü er-idi, (5) gey pehluvān-ıdı. Ol mel'ün anı gözetdi, oq-ıla gözine urdı. Dağı (6) eydürler kim alnına dokundu. Ebbān gördi kim katı zaqm yedi, çerinüñ (7) öñinde-y-iken ardına geçdi, vardı bir halvet yire oturdu. Aşhāb (8) üzerine üşdiler oqı çekdiler 'imāmesi-y-ile şardılar. Ammā çün kim demreni (9) ağılu-y-ıdı, yüzi gözi şişmege başladı. Müsülmanlar dilediler kim anı (10) şişeler. Ebbān eyitdi, yaranlar, bu

zaḥmumu şişmeñ ki ben ölürem. Bārī (11) koñuz kim bir sā'at gendü ḥālümde olayın, didi. Pes Ebbān b. Sa'īdüñ (12) cānı ḥulkūmına geldi barmağ getürüp imān getürdi. Başladı, (13) Qur'ān okudu. hāzā mā'ada'r-rahmān ve şadaqa'l-murselüne, didi cān teslim (14) kıldı. Ebbānı, rağıya'llāhu 'anhu, defn eylediler. Meger Ebbān yeñile evlenmiş-idi. Ol (15) ḥātūn ki almış-ıdı Ḥuzeyfe b. 'Atabanuñ kız qarındaşı-y-ıdı. Aña ad Ümmü'r-Rabbān (16) dirlerdi ki gāzī ḥātūnlardan idi. Yaḥşı oğ atar-ıdı, ḥarb (17) zarb itmege himmet 'ālī-y-idi. Kaçan uruşmaqlık olsa yayak dağı (18) uruşur-ıdı. Kaçan atlansa galaba çerilere girişürdi. Mübāriz erenler (19) birle vuruşur idi. Eri öldükde henüz gelinligi kınası elinden gitmemiş-idi.

94b

(1) Ol āḥırat ḥātūnı işitdi kim gendü ḥelāli Ebbān b. Sa'īdi şehid itdiler, āh (2) itdi, sürdi, ḥelāli Ebbān katına geldi. Gördi ki cān işmarlamış, çağırmadı, (3) şiven urmadı, başın açmadı, başına toprak saçmadı. 'Aşiler, cāhiller (4) işin işlemedi, anuñ gibi bed'et işe başlamadı. Sözi bu-y-ıdı kim yā seyyidī (5) henī'enleke saña bu ulu mertebe mübārek olsun, dir-idi. Andan (6) eyitdi, ben artuğ ere varacağ degülem, dağı kimsenüñ tonı tonuma doğunacağ (7) degüldür ümizüm oldur kim Ḥağ Ta'alā baña dağı şahādet mertebesin ruzī (8) kıla, didi. Tā kim Ḥağ Ta'alā cevārında senüñle bile bulunam, didi. Andan (9) aşḥāb cem' oldılar, Ebbān b. Sa'īdüñ namāzın kıldılar. Ḥālid imāmlık eyledi (10) ol arada kim şehid olmuş-ıdı, kabrin dağı anda kazdılar, defn itdiler. Ebbān b. Sa'īdüñ (11) kabri bāb-ı Tōmānuñ önindedür, dağı bu güne degin ma'ruf (12) meşhūr ziyāretdür. Çün ol günüñ şavaşı geçdi, irtesi dağı katı ceng (13) eylediler. Taş-ıla ḥayle müsülmānlar inciddiler, çok zaḥmlar eylediler. İslām ehli (14) ne kadar ki zaḥm yiseler ölüm biribirinden çekişürler idi. Ol günüñ irtesi (15) girü ceng oldı. Pes Ümmü'r-Rabbān ḥelālinüñ zırhın geydi, ışığın (16) urundı, terkeşin dağındı, yayın eline aldı, Tōmā kapusına geldi, qarşusına (17) yürüdi. Tōmā yine uruş erenlerin katına cem' eyledi. Ol kızıl altundan (18) şalibi başı üzere dikdiler. Bir ulu keşiş şalib ağacın dutup (19) durmuş-ıdı. Yuğaru bakup qarşu şalibe yalvarurdi, yardım isterdi

95a

(1) düşmanlara h^vörlük vir ve hezîmet it, dirken nâgâh ol seyyide celile Ümmü'r-rabbân (2) hâtünü ol hâc dutan keşîşüñ yüregine bir oğ urdı. (3) Ol keşîş ol altun şalîb-ile burc üzerinden aşğa düşdi. Çün müsülmânlar (4) anı görüp eş-şalavatu ve's-selâm 'aleyke yâ Resûlullâh diyü bir gezden tekbîr getürdiler, (5) yügrüşdiler. Oğa taşşa bakmadılar. Ol altun şalibi aldılar, Şûrahbile getürdiler. Çün (6) Tömâ gördi kim keşîş öldi, altun şalîb yire düşdi. Bu gez bildi kim (7) gendülerüñ devletine zevâl yitişdi. Pes bir zamân bilini dutdı, durdı, (8) çok ağlayup zârîlık eyledi. Eyitdi vây benüm kara başuma ve benüm 'ömrüme kim (9) dîn devlet başumuzdan düşdi meliklik 'izzetine h^vörlük yitişdi. (10) İрте bir gün Kayşere hâbar yitişe kim Meryem kelisesindeki şalîb-i a'zam (11) müsülmânlar eline düşdi, Dımışk şehri şalîbsüz kaldı dilerse ben ne (12) cevâb virem, didi. Derhâl segirdü aşğa indi, çağırdı ki iy ulu (13) hâca nisbet idenler, kanısız, gelüñ, didi. Andan Dımışk şehrinüñ erenleri, (14) şol uruş yatın bilen kâfirleri Tömâ kapısına geldiler. Tömâ-y-ıla bile (15) taşra çıkdılar şol aşlan gibi añrayu yürüdiler. Çün kim müsülmânlar (16) kâfirlerüñ taşra çıkdığın göricek Şûrahbil çeri aldı biraz (17) girürek yürüdi. Zîra burc yakınında ceng iderken nâgâh burcdan (18) mancınıklar ve keşkinciller itmeyeler, taş ve oğ dökmeyeler. Andan (19) müsülmânları döndürdi, eyitdi, yâ kavm-ı islâm, bu dem ol demdür. Ölüm

95b

(1) k^vorkusın ögüñüze bırakmayasız, şu gibi her yaña akmayasız. Allâhu Ta'âlânüñ (2) rızâsın taleb idesiz, düşmana karşı dilîrlik idesiz, didi. Dağı gendü (3) öñlerince hamle kıldı, tekbîr getürdiler. Ammâ Tömâ mel'un biş yüz gişi (4) gendü begendükleri birle müsülmânlaruñ 'alemine yürüdi. Bilürdi kim çerinüñ (5) begi 'alem dibindedür. Şalîb dağı anuñ katındadır. Rümâs gördi kim karşıdan (6) gelen Kayşerüñ güyegüsi Tömâdur, şalîb kaşdına gelür, pes bu nesneyi (7) Şûrahbile bildürdi. Şûrahbil dağı ol âhırat hâtünü ümmi rabbâniye bildürdi, (8) Tömâyı. Eyitdi, helâlüñ Ebbânı şol karşıdan gelen kâfir öldürdi. Pes (9) Ümmi

Rabbān daḥı oḡınuñ gezin kirişde ḡodı eyitdi, bismi'lahi (10) mecrihā ve mürsihā, diyüp ol oḡı atdı. Ol oḡ daḥı ḡudret-ile Tömānuñ (11) sağ gözine doḡındı. Ol feryād eyledi, bir nice kāfirler Tömāyı aldılar, şehre (12) döndiler. Andan soñra iki adlu kāfir daḥı oḡ-ıla urdı, öldürdi. Andan (13) Rüm çerisi Tömāyı gördiler kim zaḡım-dār oldı, ayruḡ uruşmaḡa mecāli (14) ḡalmadı, cümle yine döndiler. Müsülmānlaruñ ḡılıcı üstün oldı, ḡoḡ kāfir (15) ḡırdılar, yine ḡovaladılar, şehre bıraḡdılar. Ammā ḡün yine döndiler, öleni şaydılar. Yedi (16) yüz kāfir ölmüşdi. Sāz u selebin aldılar. Andan bu ḡalaba ki öldi, müsülmānlardan (17) yaña ādem gönderdiler. Hāl neydigün, nice geldüklerin, ḡazıyye nice (18) olduḡın müsülmānlara bildürdiler. Cümlesi şāz oldılar, sevindiler. Ol (19) yañadan ol ḡavm Tömāyı aldılar, şehre girdiler. Er ü 'avrat üstine

96a

(1) üşdiler, oḡı gözinden ḡıkardılar, daḥı ḡōş kebend idüp baḡladılar. Üḡ (2) gündən soñra ḡavm göre geldiler. Eyitdiler, yā emir, bu ḡavm-ıla şulḡ itmek (3) bunca ziyānlardan bunca 'azāblardan yeg degül midür, didiler. Zira şimdi (4) üç dürlü ziyāna şataşduḡ. Ol şalib-i a'zam ki dīnümüz devleti-y-idi, ol (5) elümüzden gitdi. Bunca mübārız erenlerümüz öldi. Anlardan artuḡ musibet (6) bu-y-ıdı kim senüñ gözine zevāl ve elem yitişdi, didiler. ḡün Tömā anı işitdi, (7) eyitdi, yā ḡavm, bu zaḡmetler bize Mesihdendür. Rāḡat ve zaḡmet cümlesi andandur. (8) Zira biz bunuñ gibi acıya şataşmasavuz, gice gündüz (20) ḡırışup şavaşmasavuz, dīnümüzüñ nisbetin itmemiş oluruz. Göz nedür, (8) ya cān baş ne (9) olur. Var ömrümüz, cānumuz ol şalib yolına fidā olsun, didi. (10) Daḥı yerinden durdı, silāḡın ḡuşandı, eyitdi, benüm bu gözüm için 'Arabdan (11) biñ göz ḡıḡarmayınca ḡomayam, didi. Vardı, burc üzere ḡıḡdı, ḡalkını (12) urışa ḡulaḡuzladı. İkindüye deḡin ceng eylediler. Andan şavaşdan (13) soñra Tömā uluların cem' idüp danışıḡa oturdılar. Tömā söz açdı, (14) eyitdi, iy naşrānī dīninüñ uluları, begleri, bu düşman kim bizüm zamānumuzda (15) bu memlekete kim girdiler, girişdiler, bizden ilerü melikler bunuñ gibi (16) düşman görmediler. Zira bu ḡavm ehl-i 'ayāllerin, rüz tavarların bile getürmişlerdür. (17) Mālumuzu mülkümüzi ḡaşdıları budur kim elümüzden alalar, bizüm (18) oḡlumuzu ḡulluḡçı,

idineler, fikirleri, endişeleri budur. İmdi siz (19) bunlardan gâfilsiz, bu dürlü mekr ü hilet itmek gerek kim bunlaruñ

96b

(1) satvetinden, şalâbetinden geñezlig-ile kırtulasız, tâ ki bu yavuz (2) düşman elinden emîn olavuz, didiler. Andan ol cemâ'at eyitdiler, yâ emîr, nice (3) idelüm, bu galaba düşman def'ine tedârük nice kılmak gerek, didi. Tömâ (4) eyitdi, benüm tedbirüm oldur kim cengümüzi gice gündüz eksük itmeyevüz. (5) Her demde gözümüze uyku harâm idüp düşman-ıla urışavuz. Mâluñuz, ehl-i 'ayâlünüz (6) için, degül ki mesih için ya ol şalib için ve nâkış mezheb (7) millet için. Eger ölevüz, eger dirilevüz mesih kayurmazuz, didi. Ol (8) cemâ'at eyitdiler, biz senün emrüñe mu'ti' olavuz, didiler. Hükümüñe (9) maħküm olavuz, didiler. Tömâ eyitdi, şimdi düşman bizden hayli âdem (10) kırdı ve daħı benüm gözüme ok doƣandı diyü bizi gendü hâlümüzde (11) şanurlar, gendüler emîn yaturlar. İmdi anlar daħı bizden gâfil iken biz şebihün (12) yarağın idelüm, kapuları açalum, yahşı erenleri aramuzdan seçelüm. Bu gice (13) çıçalum 'Arab leşkerin başalum, başların keselüm, kanların saçalum. (14) Bunlar galebe olıcağ biz yine şehre kaçalum. Eger Mesih bize yarı kılırsa (15) bir iki beglerin dutğun idelüm, Kayşere armağân viribiyelüm, didi. (16) Andan daħı kavmına ışmarladı ki zinhâr fırsat bulup bunlaruñ (17) haymesine yol bulacağ olursañuz mâla tama' itmeñ, ol ulu şalibi (18) ala getüreydüñüz, ola mı. Andan ol ulu çañı çalanları ilerü (19) okudı, eyitdi, kaçan kim bizüm çerimüz müsülmânlık çerisin başduğı

97a

(1) sâ'at ünümüzi ki işidesin ol çañı çalgıl ki müsülmânlar anuñ (2) üninden katı serâsime olsunlar, bizi işidüp cenge râğıb olmasunlar. (3) Andan urışa çıkan çeriyi dört bölük eyledi. Bir bölügin bâb-ı Câbiyeden (4) çıkmağa viribidi. Bir bölügi bâb-ı Kisândan viribidi. Bir bölügi (5) bâb-ı Şarķiden viribidi ve bir bölügin daħı gendü-y-ile bâb-ı Tömâdan (6) ol gâfil, yayak 'Arabuñ üstine çıkalır, daħı ol çañı çalalar, cemî' (7) çeri çıƣduğın bileler. Hem eyle eylediler, her bir kapuya üçer biñ (8) gişi seçdiler, dün buçuğında ol kapuları açdılar, ol kâfir (9) leşkeri içerüden

taşra çıktılar, ol gâfil yatmış müsülmanlara yalın (10) kılıç eyleyi yügrışdiler. Pes müsülmanlar uyanu geldiler, karaņu gicede (11) kâfir çerisi üzerilerine koyulmuşlar. Andan ol dîn şirleri ve islâm (12) dilirleri kim ol gice nevbet dutmuşlardı, kimi oturmuş-ıdı, kimi yatmış-ıdı. (13) Çün ceş hareket âvâzın işitdiler, tu ru gelüp derhâl tekbir (14) getürdiler, kılıçların ellerine aldılar, na'ra urup karşı yürüdiler. Dutuşdılar, (15) çalışdılar. Andan kâfirler hişâr içindeki çañı çaldılar, müsülmanlar (16) kâfir leşkeri çıktuğundan habar-dâr oldılar. Pes Hâlid deyr öñinde (17) biñ gişi birle hâzır dururdu. Çeri galabasından, çañ üninden (18) ehl-i 'ayâl uyandılar. Hâlid eyitdi, lâ havle ve lâ kuvvete illa bi'llâhi'l 'aliyyü'l-'azîm, (19) diyü tizcek atlandı, silâhın geydi. Dört yanına

97b

(1) nazar eyledi, gördi ki yanında Tâ y kabilesinden bir erliklü er var-ıdı, adına (2) 'Uclân b. Ziyâd eţ-Tâyî dirler idi. Ol 'Uclânı altı yüz gişi birle (3) orduda, harim katında kodı, gendü dört yüz gişi birle müsülmanlara (4) kavuşdı. Gördi kim Râfi' b. 'Umeyre, Meysere b. Mesrûk, Müseyyeb b. Necibe (5) islâm çerisinüñ fârisleri birle harb zarb ide dururlardı. (6) Hâlid gönli emînü'l-ümme katında-y-ıdı ki 'aceb ol müsülmanlar hâli nicedür (7) diyü Hâlid Şuraħbîli katı kayururdu. Eydürdi, Kayşerüñ güyegüsi Tömâ (8) yavuz mel'ündür, erliklü erdür, hem acımışdur, gözine zaħm urmuşlardur. (9) 'Aceb bu gice müsülmanlar anuñ şerrinden niceyi ki, dirdi. Vâkıdı (10) rahmetu'llâhi 'aleyhi eydür, rivâyet ider: Ol gice Hâlid dört yüz gişi (11) birle kâfir çerisinüñ şehirden yanına göçmiş-ıdı, kâfir çerisin (12) pâyimâl idüp at ayağı altında komışlardı ve kırdılardı. Pes cemî' (13) müsülmanlıguñ gönline Allâhu Ta'âlâ ilhâm anuñ gibi kıldı kim (14) her kapudan kâfirler ki çıktılar, müsülmanlığa hamle kıldılar, biñ gişi (15) miqdârınca müsülmanlar kâfirüñ şehirden yanın aldılar. Öñinden (16) ve ardından kâfirleri ortaya aldılar, kırdılar. Tañ yeri ağarınca ol (17) kâfirleri kırıp helâk eylediler. Dımışkuñ bir ulu kedhuzâsı var-ıdı, (18) bir şirrîr mel'ün idi, Cürcân b. Levkâ dirlerdi, öldürdiler. Ol (19) çeri kim ol gice çıkmış-ıdı, on bahşında bir bahş kurtuldu, kalanı

98a

(1) dağı zaḥım-dār olup kaçdılar, şehre girdiler, kapuları yaptılar. Figān, feryād (2) şehirden ‘ayyūka çıkmış-ıdı. Pes ulu keşişler ve ulu havāceler, yaşamış (3) kocalar Tōmānuñ sarāyına dirildiler, şefā‘at istediler. Eyitdiler, yā emīr, gördüñ mi kim (4) sen bizüm maşlaḥatumuza uymaduñ, bizüm rāyumuzu işitmedüñ, bizüm (5) tedbīrümüzle iş itmedüñ, gendü bilüñ-ile işledüñ gördüñ mi kim bizi (6) ne każāya tuş eyledüñ. İmdi maşlaḥat oldur kim biz gendü rāyumuz (7) birle iş idevüz. Gerekdür kim sen dağı yok dimeyesin. Tōmā eyitdi (8) bu ki siz dirsiz, söz degüldür. İmdi kerem idüñ, baña on gün mühlet (9) virüñ, ben dağı biti yazayın, sizüñ ḥālüñüzi ve benüm ḥālümü (10) Kaşşere bildüreyin. Dağı şalīb-i a‘zamuñ nolduğın bildüreyin. Her ne (11) vākı‘a ki olmuş-ıdı, bir bitiye yazdı, Kaşşere viribidi. Tōmā eyitdi, yürüñ, (12) imdi siz dağı ‘Arabdan bir kaç gün mühlet dileñ, urışı teḥīr idüñ, (13) tā Kaşşerden bize cevāb gelince, didi. Ol cemā‘at tağıldılar, yirlü yirine vardılar. (14) Çün irte oldı, yine müsülmānlar şavaşa yürüdiler. Rüm begleri (15) ve uluları bāb-ı şarkī üzerine tercümān çıkardılar, müsülmānlardan bir nice gün (16) mühlet dilediler. Uruşı, şavaşı te’ḥīre koyalum, didiler. Ḥālīd anı işitdi, (17) rāzī olmadı. buyurdı kim müsülmānlar girü gazāya rāğīb oldılar. Kāfir (18) çerisi gördiler kim gendülere mühlet virmediler, ‘acı oldılar. (19) Zira uruş idici aralarında az kalmış-ıdı. Şehr içinde erliklü, adı

98b

(1) şanı bellüler kim var-ıdı, kimi ölmüş, kimi zaḥım-dār-ıdılar. Yine Tōmā katına geldiler, (2) oturdılar. İçin danışık itdiler eyitdiler, yā kavm, üstümüze gālib oldı. Bizüm içümüzde (3) kılıçeri eri kimse kalmadı. Müdebbir beglerümüz hep kırıldı, bizüm ḥālümüz katı (4) za‘if oldı. Kaşşerden bize cevāb gelince güyersevüz bizüm ḥālümüz (5) düşvār olur. Şehr alınur, oğlumuz kızumuz esir olur. İmdi maşlaḥat (6) oldur kim biz tizrek şulḥ idevüz. Tōmā dağı cemī‘ ulular nāçār şulḥa (7) müttefiḳ oldılar. Eyitdiler, imdi bu ‘Arab leşkerinüñ ulusu iki (8) gişidür. Birisi bāb-ı şarkīde oturur ki adına Ḥālīd b. Velīd dirler, (9) birisi dağı

bâb-ı cābiyede oturur, Ebû 'Ubeyde dirler. Ammâ Hâlid tiz gişidür, (10) satveti, şalâbeti katıdır. Hem hün-riz⁴⁸dür degme gez bizüm ile (11) şulh itmege râzi olmaya. Ammâ bu bâb-ı cābiyede oturan halim selim gişidür, (12) şefîk erdür, rağbet-perver ve 'adel-güster âdemidür. Şulh sözün (13) söyler, söz anuñla söyleşelüm, didiler. Ol rây üzere şābit oldılar. (14) Andan Dımışk şehrinüñ a'yānlarından bir nice ulular halk uyğuya (15) meşgûl olduğdan soñra bâb-ı cābiye burcı üzere çıkdılar. (16) Müsülmānlardan yaña çağırdılar ki sizden bir gişi gelsün, didiler. (17) Vākıdî eydür: Baña râvilerden habar eyle yitişdi kim şulha sebeb olan (18) Dımışk şehrinde bir 'ālim gişi-y-idi ki kitāblar oğumış-ıdı, çok tevārîhler (19) mütāla'a itmiş-idi. İslām dīni müsülmānlık şī'ārından dünyāyı nice musahhar

99a

(1) kılısar, hep bilürdi. Dağı Dımışk halkına ol gişi şulh itmek için (2) öğüt virdi. Eyitdi, yā kavm, siz bilürsüz kim ben bir 'ilm eyesi gişiyem. (3) Çok kitāblara nazarum yitişüp durur. Bu cemī' bildüklerümde, oğduklarumda (4) şahih olupdur kim müsülmānlar bu illeri, vilāyetleri tamāmet musahhar (5) kılısarlardur, dağı ırak illere gidiserlerdür. Mısır, Şām, 'Irāk, Hōrasān (6) ve Āzarbāycān, Rūm, mağrīb, maşriq dutısarlardur. Siz anları şıyup, (7) kaçırup kovamazsız. Kayşerüñ tahtını dağı alısarlardur, Kisrānüñ (8) rahtını yağmalayısarlardur. İmdi maşlahat oldur kim siz dağı geñezlig-ile (9) gendüñüzi düşman kılıcından kurtarasız. 'Aybuñuzı açmayasız, (10) 'ağluñuz kilim birle örtesiz, didi. Pes Dımışk şehrinüñ kavmı (11) ol 'ākıl gişinüñ sözine girdiler. Oldı kim durup müsülmānlara (12) yalvaru geldiler, habar isdediler. Pes Resül hazretinüñ bir ulu şahābesi (13) var-ıdı, Resülden nice biñ hadiş rivāyet idüpdür, meşhūr ulu (14) aşhābelerdendür. Dāyimā hazret-i risāletün na'leynin ol getürürdi, (15) adı Ebü Hüreyre-y-idi, rağıya'llāhu 'anhu. Her gice Ebu 'Ubeyde 'Arab (16) kabīlelerinden bir kabīle cemā'atı şehre yakın yirlere viribir idi, tā ki göreler, (17) gözeteler, saklayalar. Karavul olalar, yine şehirden çıkalar şebihün (18) ideler diyü ihtiyāt-ıla

⁴⁸ hün-rize şeklinde yazılmış.

beklerlerdi. Ol gice nevbet Revs (19) kabilesinüñ idi. Ebü Hüreyre dağı ol cemā'at-ıla bile gelmiş-idi. çün ki

99b

(1) burc üstinden çağırdılar, müsülmānlardan gişi dilediler, Ebü Hüreyre anı (2) işitdi, ilerü yürüdi. Eyitdi, yā ehl-i şalib ne dirsiz, söyleñ, işideyin, (3) didi. Ol tercümān eyitdi, sen 'ām 'Arabından mısın, yoğsa Resül (4) aşhābından mısın, didi. Ebü Hüreyre eyitdi, adum meşhūr ma'rūf Ebü Hüreyredür, (5) didi. Ol tercümān eyitdi, belī, biz seni işidürüz, girçeksin, didi. (6) Ebü Hüreyre eyitdi, maqşūduñuz nedür ve ne istersiz, didi. Tercümān eyitdi, şehriñ (7) ulularından yüz gişi gelüp dururlar, sizden amān dilerler. Tā ki qapuları (8) açalar, taşra çıkalar, sizüñ uluñuz Ebü 'Ubeydeye varalar, şulh için (9) söyleşeler. Ebü Hüreyre eyitdi, duruñ, varayın, amān habarın getüreyin, didi. (10) Sevinü tiz Ebü 'Ubeyde çadırına geldi. Meger ol dağı 'işā namāzın kılduğundan (11) soñra bir hamle baş yire koyup yatmış-ıdı, bir mübārek düş görüp (12) sevinü durmuş, abdest almış, namāza şürü' itmiş. Pes Ebü Hüreyre irişü geldi, (13) eyitdi, yā emīnül-ümme, saña beşāret habaruñ getürdüm. Baña muştuluk (14) vir, didi. Gördi ki emīn namāz kılı yorur, biraz şabr eyledi. Tā ki namāzdan fāriğ (15) oldu, andan Ebü Hüreyre eyitdi: Şehr ulularından yüz gişi gelüp durur. (16) Uşda burc üzere dururlar, sizden amān dilerler. Amān viri bilür misiz? (17) Eyitdi, ne'am, amān virelüm. Var, anları alup gel, didi. Pes aşhābdan (18) bir nice gişi durdılar, şehr kapusunuñ önine geldiler. Çağırdılar ki yā kavm, (19) size amān virdiler, gelüñ, aşağa inüñ. Alalum, sizi Ebü 'Ubeyde qatına

100a

(1) iledelüm, didiler. Çün ol kavm anı işitdiler, qapuyı açdılar, taşra geldiler. (2) Ebü Hüreyre önlerince yürüdi, aldı, emīn qatına geldi. Müsülmānlara buyurdı kim (3) anlara qarşu yürüdiler, zünnārların keseler, hācların boyunlarında gidereler. (4) Emīn hāzretine geldiler, hem anuñ gibi kıldılar. Andan Ebü 'Ubeyde qatına geldiler. (5) Ulular, melikler 'ādetince bu gelen keşişler dilediler kim anı (6) göricek secde ideler. Emīn qomadı. Kul gişi kul gişiye secde eylemek yokdur, (7) didi.

Zira ben daḥı siz daḥı Ḥaḳ Ta‘ālā ḥazretinüñ kullarıyuz, ammā bizi (8) gendü yolına ḳulaḡuzladı, Resūlına mütāba‘at itmege hidāyet rüzī (9) ḳıldı, didi. Andan müsülmānlaruñ uluların ḳatına cem‘ eyledi. Andan ol (10) cemā‘atüñ uluları söze geldiler, faṣıḥ ‘Arab dili birle söylediler. (11) Eyitdiler, yā seyyid-i ḳavm bizüm yaḳınümüz dürüst oldı, bilmezümüzü bildük, (12) görmezümüzü gördük, añladıḳ. Allāhu Ta‘ālā bizüm üstümüze manşūr ve (13) muḡaffer ḳıldı. Bizi zelil ra‘iyyet sizi emir muḥterem ḳıldı. Eyle olsa (14) aḳl ı firāsetüñüz birle bezeklü, cān çekişin iden begler ḳırıldı, helāk oldılar. (15) Sizüñ-ile başa ḳıḳamadılar. İmdi biz daḥı uş uyḳudan uyanur gibi (16) ḡafletten uyandıḳ, gördük kim sizüñ bizden dileḡüñüz üç dürlü nesnedür. (17) bir dileḡüñüz oldur kim dinümüzü terk idüp sizüñ dīnüñüze (18) girevüz. Eger rāzī olursavuz ra‘iyyet olavuz, ḥarrāc virevüz. (19) Aña daḥı rāzī olmazsavuz birbirümüzü ḳıravuz. İmdi gördük kim sizüñ-ile

100b

(1) < düri >şmek birle, ḳıtāl birle başa ḳıḳamadıḳ. Çün ḳahr-ı ḡazab birle oda yandıḳ, (2) pes şulḥa rāzī olduḳ. Uş durduḳ, ḥazretüñe geldük. İmdi ne kim (3) sizüñ şeri‘atüñüzde buyruḳdur, şer‘i ḥarāc bizüm üstümüze (4) yazuñ. İllā bir ḳaç kelīselerümüzü yıḳmañ, vīrān eylemeñ. Uş adların (5) varaḳa içinde yazup dururuz, didiler. Daḥı emīnüñ ol adları öñinde (6) oḳudılar. Evvel Yuḡannā kelīsesi kim şimdi aña cāmi‘-i Ümmiye dirler, (7) bir daḥı Bevāmin kelīsesidür, Buḳaşşı kelīsesidür ve daḥı Meryem kelīsesidür (8) ve daḥı Feryā kelīsesidür ve daḥı ‘Anddār Ḥamīd b. Dereze. Bu bir nice kelīsedür kim (9) emīnden dilediler, daḥı bunlaruñ sözün ḳabül itdi. Buyurdı kim ol şulḥ (10) bitisinde adlu adı-y-ıla anları yazdılar, ne kim şart ‘ahd itdi ki vardur, yazdılar. (11) Andan şoñra emīnden dilediler kim emīn gendü şehre gire, daḥı (12) kelīselere inmeye. Aña daḥı rāzī oldı. Andan şulḥ bitisin Dımışḳ ulularına (13) virdiler. Çün ol bitiyi aldılar, eyitdiler, dur, imdi atuña atlanḡıl, alacaḳ (14) ḡişileri bileñce alḡıl, gelgil, didiler. Hem emīn daḥı anuñ gibi (15) itdi. Ulu şahābelerden yüz ḡişi bile aldı. Evvel Ebū Hüreyre daḥı Ma‘āz b. Cebel (16) ve Müseylime b. Hişām ve Na‘im b. ‘Advī ve Zülkulā‘ Ḥumeyri ve Sālīm b. Ferḳat el-Yerbū‘ (17) ve Ḥassān b. Nu‘mān eṭ-Ṭa‘i

ve Cerirān b. Nevfel el-Ḥamīrī (18) ve Seyf b. Sālīm eṭ-Ṭāyfi ve Mu‘ammer b. Ḥālid es-Sekkākī (19) ve Sinān b. el-Enṣārī ve Muḥalled b. ‘Avn el-Kendī ve Rabī‘a b.

101a

(1) Mālik et-Temmimī ve Mücellel b. ‘Ulā ve Muğeyre b. eṣ-Şefkī ve Sa‘id b. ‘Amr (2) ve el-Ġanvī ve Rāfi' b. Süheyl ve Yezid b. ‘Āmir ve ‘Utbe b. Evs, Mālik (3) b. Ḥāriṣ ‘Abdullāh b. Zāfer ve Ebū eṣ-Şābe b. Menzer ve ‘Avf b. es-Sā‘ade (4) ve ‘Āmir b. Kays ve ‘Abdullāh b. ‘Utbe ve Meyessere b. ‘Āmir ve ‘Abdullāh b. Kırıt (5) el-Esdī fi'l-cümle, Resül ḥazretinüñ aşḥābından otuz biş aşḥāb (6) ve bulardan ğayrı altmış biş daḡı, tā kim yüz ğişi tamām oldı. Andan dilediler kim (7) şulḡa gelen ğişiler birle yüriyeler, şehre gireler. Ammā Ebū ‘Ubeyde Dımışık (8) ulularından rehin dilediler, eyitdiler, bir kaç ğişi sizden taşra kıalsunlar, (9) tā bizüm çerimüzde bizüm için dutu olsunlar, tā kim bizüm daḡı ğöñlümüz (10) emīn ola, biz şehirde üşenmeyevüz, didiler. Ammā rāvīlerüñ bir nicesi şöyle (11) rivāyet iderler, emīn Dımışık ehlinden rehn diledi didiler. Ammā (12) ‘Uķbe ‘an Şafvān b. ‘Amr b. ‘Abdurrāhman b. Ḥubeyr atasından (13) şöyle rivāyet iderler kim emīn Dımışık ehlinden rehn dilemedi. Ben atamdan (14) anuñ gibi işitdüm ki rehin istemedi, kimse dutu olmasun dimedi. (15) Niçün, anuñ için kim Muḡammed b. İshāk eydür: Ol gice kim Dımışık şehri (16) fetḡ oldı, Ebū ‘Ubeyde yatsu namāzın kıldı, başını yaşıduġa kıodı, uyudı. (17) Uyķu içinde Resül ḥazretin ‘aleyhi‘s-selām düşünde ğördi. Anuñ gibi (18) ḡabar virdi kim fi ḡāzihi'l-leyleti yeftaḡu lekumu'l-Medīnete, didi. Ebū ‘Ubeyde (19) eydür: Ḥazret-i risāleti ğördüm ki bir iş üzere gibi ive ive deprenür

101b

(1) idi. Ben eyitdüm: Yā Resülullāh, nireye ğidersin, ivek işüñ mi vardur? Eyitdi, (2) bu gice Ebū Bekir Şiddik dünyādan naķl itdi, anuñ cenāzesine ḡāzır olmaķ (3) isterem, didi. Ol sā‘atda Ebū ‘Ubeyde uyanu ğeldi. Daşradan Ebū Hüreyre (4) şulḡ ḡabarın ğetürdi. Ebū ‘Ubeyde Resül ḥazretinüñ sözine i‘timād itdi, (5) tevekkela'llāh kıldı, hiç rehn dilemedi. Hemān kıal‘aya revān oldı. (6) Vāķıdī eydür: Çün emīnü'l-

ümme gendü cemā'atı birle, Dımışk ulularından ol (7) yüz gişi kim dirilmiş-idi, Ebū 'Ubeydenüñ öñince yayak yürüdiler, şehre girdiler. (8) Ebū 'Ubeyde üç yüz yaraqlı gişiler ile kapuda durdılar. Kapu müsülmānlar elinde (9) oldu. Ol gice kim Dımışk feth oldu, düşebih gicesi-y-idi. Cemāziye'l-evvel (10) ayınuñ yigirmi birinci günde-y-idi. Resül hazretinüñ hicretine on iki (11) yıl olmuş-ıdı, on üçüncü yıla girmiş-idi, Dımışk şehri feth oldu. Rāviler (12) Muḥammed b. İshākdan rivāyet iderler ki Kāle ḥaddešenā Ebū 'Abdullāh Muḥammed b. 'Ömer (13) el-Vākıdı, kāle ḥaddešenā 'Abdülhamīd b. 'Umrān 'an Ebī Abbas 'an ebihı (14) Bu rāviler anuñ gibi rivāyet iderler ki Ebū 'Ubeyde Dımışk şehrine bāb-ı cābiyeden (15) girdi. Ḥālid b. Velīd-ile degül-idi. Bu şulḥdan anuñ habarı yoğ-ıdı. Anuñ (16) için kim ol gün bāb-ı şarkī üzere ceng olmuş-ıdı, eydürler kim ol (17) gice Ḥālid b. Sa'id b. 'Aş b. Ümmeye oğlına ok tokundı, şehīd (18) oldu. Ḥālid anuñ namāzın kıldı daḥı bāb-ı şarkī birle bāb-ı Tömā aralığında (19) defn itdiler. Daḥı rāviler eyle dirler kim Dımışk şehrinüñ leşkerinden

102a

(1) bir gişi var-ıdı, aña Yüşā b. Merķīs dirlerdi, iñen 'ālim gişi-y-idi. (2) Münzel kitāblarda okumuş-ıdı, daḥı nücüm 'ilmin yaḥşı bilürdi, çok (3) kitāblara nazār itmiş-idi. Bunı yaqın bilürdi kim müsülmānlar Şām vilāyetin (4) musaḥḥar idiserlerdür. Daḥı ol gişinüñ mālı mülki çoğ-ıdı kavm u kabilesi (5) var-ıdı. Anuñ evi bāb-ı şarkīnün yanında burcuñ dibinde-y-idi. (6) Ol Yüşā b. Merķīs evinden burcı deldi kim Ḥālid katına gele, (7) mālına ehl-i 'ayāline amān ala, müsülmānlardan çeri alup şehre gire, şehri (8) müsülmānlara vire. Hem eyle itdi. Ol gice kim Ebū 'Ubeyde şulḥ-ıla şehre (9) girdi, buyurdu. İbn-i Merķīs daḥı bir burc deldi, daşra çıkdı, sürdi (10) Ḥālid katına geldi. Mālına, cānına, 'ayāline, gendüye ta'alluḥ cemā'atına (11) amān diledi. Andan Ḥālid b. Velīd müsülmānlaruñ mübārizlarından yüz gişi (12) koşdı, eyitdi, varuñ, (20) bu yüz gişi birle şehre girün daḥı şehrüñ kilidin uşaduñ, (12) kapuyı açuñ. Katı tekbir getirün, katı katı (13) āvāz birle çığıruñuz ki biz daḥı işidüp şehre girevüz, inşā'allāhu, didi. (14) Andan Yüşā b. Merķīs müsülmānlardan yüz mübāriz gişi aldı, cānın başın (15) ḥānumānın dīn

yolına kōdı. Çün ki ol serverler burc delüğine geldiler, (16) ol yirden şehre girdiler, kapunuñ iç yanına giricek katı āvāz-ıla (17) tekbir getürdiler, eş-şalavatu ve s-selāmu ‘aleyke yā Resūlullāh diyü çağırdılar. (18) Dımışk şehrinüñ içine gūlgula düşdi. Ol burc üstindeki kāfirlerüñ (19) ‘aklı serāsime oldı, elleri göymiş-idi. Her biri silāhları bıraktılar.

102b

(1) Ka‘ab b. Zeymür ve ‘Iyaz b. Ğaysim el-Eş‘arī, Muş‘ab b. Muḥārib (2) el-Yeşkerī, ‘Abdurrahmān b. Ḥamid el-Cemcemī, Rāfi‘ b. ‘Umeyr eṭ-Ṭayyī yigirmi gişi (3) oldılar, irdiler, kapunuñ kilidin şıdılar, zencirin kesdiler, kapuyı açdılar. (4) Pes Ḥālid müsülmānlar çerisin aldı, şehre girdi, kılıç yürütüdi, kırmağa (5) meşgūl oldı. Oğul kız esir eylediler, evler yıkdılar, bozdılar. İslām (6) leşkeri tālāna girişdiler, kāfirler kılıç öñince gürūh gürūh (7) kaçarlardı. Ebū ‘Ubeyde daḥı biş yüz gişi birle şehre girmişler idi, tekbir (8) tehlil birle yürürlerdi. Hiç kimseye ziyān degürmezlerdi. Anı gördiler kim (9) şehriñ şarkı tarafından gavğa kōpdi, feryād fiğān üni geldi, emīn (10) bildi kim kılıc-ıla kapuyı açup dururlar, (20) şehre girüp dururlar. (10) Şubḥ-ı şādık olınca Ḥālid Meryem (11) kelisesine irişdi, Ebū ‘Ubeyde daḥı Ḥālid-ile buluşdılar. Ḥālid gördi kim (12) Ebū ‘Ubeydenüñ kavmı kılıçlar çekmişlerdür, ammā gārete meşgūl degüller. (13) Ḥālid anlarıñ ol işlerin ‘acebledi. Ebū ‘Ubeyde daḥı gördi kim Ḥālidüñ (14) aşḥābı kızıl kana bulanmışlar, kāfirleri kırarlar, ‘avrat, oğlan esir (15) iderler. Ebū ‘Ubeyde eyitdi, yā ebā Süleymān, Allāhu Ta‘ālā bu şehriñ fetḥin bize (16) rüzī kıldı. Eyit, bu müsülmānlara kılıcı bu kavmuñ üzerinden getürsünler, (17) didi. Ḥālid eyitdi, Allāhu Ta‘ālā bunlarıñ aḥvālın şalāhiyyete getürmesüñ. (18) Ḥaḳ Ta‘ālā bunları bize kılıç birle rüzī kıldı. Mülkleri mälları tavarları, (19) oğulları kızları, bizüm ğanīmetümüzdür didi. Vākıdī eydür: Baña ‘Abdülḥamid b. ‘Ömer b. ‘Osmān b. Ebī Beşr

103a

(1) gendü atasından, eyle işitdüm didi ki (2) Ebū ‘Ubeyde Dımışkuñ fetḥi gün ne kadar ki Ḥālide söyledi, emir diyü söyledi. (3) Eyitdi, yā emir, ben bu şehri şulḥ-ıla açdum. Bunları kırmañ, öldürmeñ, (4) ḥarāmdur,

helâl degüldür, didi. Hâlid eyitdi: Ben açdum, illâ kılıc-ıla. (5) Ebû 'Ubeyde eyitdi, cengüñ evvelinde bunlara şulh bitisin yazdum, şulh-ıla (6) şehre girdüm. İşte şulh bitisi ellerindedür, didi. Hâlid eyitdi, (7) size ma'lümdür ki Dımışk şehri Şâm vilâyetinüñ taht-gâhıdır. (8) Emvâl, erzâk, ne kim var-ısa müsülmânlaruñ ğanîmetidür. Şehr içinde (9) rüz, tavar iñen bi-hadd-pâyândur. Uş bunca müddetdür kim bu şehri (10) hişâr iderüz, çok zahmet çekdük, çok âdemlerümüz kırıldı. (11) Hele ne kim oldıyısa Hağ Ta'âlâ bu şehri bize kılıcumuz (12) kuvvatıyla rüzi kıldı. Maşlahat oldur kim müsülmânlar ğanîmet mâlı birle (13) ğanî olalar. Ol çavı işidenler ğazâya râğıb olalar, didi. Ebû 'Ubeyde (14) eyitdi, yâ 'Âmir b. Bevânî senden ummazdum ki sen baña muhâlefet (15) ideydüñ, ben saña yapınup bu kavm-ıla şulh itdüm. Allâhu Ta'âlânuñ (16) amânın dağı Resûlunuñ amânın, müsülmânlaruñ amânını bunlaruñ şulh (17) bitisinde yazdum. Ol müsülmânlar kim benümle dururlar idi, dükelinüñ (18) rızâsı bile yazdum, ol müsülmânlar kim benümle dururlar, didi. Hâlid (19) eyitdi hâkim sen misin, yoğsa ben mi, didi. Hele ben kılıc-ıla girdüm,

103b

(1) didi. Ğanîmet, mâl müsülmânlaruñdur, didi. Vâkıdî eydür Ebû 'Ubeyde gördi kim (2) dört yaña müsülmânlar yürüdiler, kanda kâfir buldırsa kırdılar, oğlanların (3) kızların esir itdiler, mâl, kumâşların yağma kıldılar, döndi, yine Hâlide eyitdi. Yâ ebâ Süleymân, (4) vallâhi, beni bu halk içinde iñen hõr itdüñ. 'Ahdumı ve andumı yalan eyledüñ, (5) didi. Müsülmânlık çerisine çağırdılar kim yâ ğazîler, yâ müsülmânlar, Resûl (6) hazretinüñ ravzası hürmeti-y-içün kılıçlaruñuzı kınına koyuñ, elüñüzi (7) kan dökmekden ve yağma kılmağdan götürüñ, didi. Pes aña degin (8) kuşluk vaqtı oldu, ekâbir ve aşhâb-ı kibâr ol iki ulunuñ (9) katına cem' oldılar. 'Alem sancağ getürür begler şâf bağladılar durdılar. Evvel (10) Ma'âz b. Cebel, Nu'mân b. Mağrem, Yezîd b. Ebî Süfyân, 'Amr b. 'Âş, (11) Şürahbil b. Hasan, Kays b. Masrûk, Müseyyeb b. Necîbe, Rabî'a b. 'Umeyre, (12) Zâhğâk b. Süfyân, Zülkülâ' Humeyri, ulu şahâbe (13) oğlanlarından 'Abdurrahmân b. Ebû Bekir, 'Abdullâh b. 'Ömer, Ebân b. 'Oşmân b. 'Affân, (14) 'Abdullâh b. Ca'fer-i Tayyâr

ma'rûf şahâbelerden, (15) meşveret anlaruñ-ıla olur-ıdı. Ebû Hüreyre ve Ebû Derdâ Muğire b. Şu'be, (16) Ebû Zerr-i Ğaffârî, 'Ekrüme b. Ebû Cehil, Süheyl b. 'Ömer (17) oğlu Ebû Cendel b. Süheyl, Haţib b. 'Ömer, Muş'ab b. Muĥârib, (18) 'Âş b. Ğanım daĥı bunlaruñ emsâli ulu şahâbeler cem'olup (19) durmuşlardı. Ol iki ulunuñ münâzarasına bakarlardı, rıdvânu'llâhi

104a

(1) 'aleyhim ecma'in. Hâlid eydürdi kim kılıc-ıla olsun, emîn eydürdi kim yok şulĥ-ıla (2) olsun. Pes ulular eyle maşlahat gördiler, şulĥı ve seyfi tehîre koyalar, (3) Medîne şehrine biti yazalar. ĥalîfa ĥazretine bildüreler. Ebû Bekir şulĥ birle (4) olsun dirse şulĥ-ıla ideler, eger seyf-ile olsun dirse seyf-ile ideler. (5) Hâlid b. Velid bu sözi maşlahat gördi. Andan buyurdı ki (6) müsülmânlar ğâret itmekden, âdem öldürmekden, oĥul kız esir (7) eylemekden, ellerin çekeler. Hem eyle eylediler. Buyurdı kim müsülmânlar (8) şehrüñ ĥapuların saklayalar, tâ kim kimse şehir ehlerinden taĥı olup (9) gitmeyeler. Andan Hâlid müsülmânlarıla meşveret itdi. Şehr ĥavmınuñ (10) işi bir yaña ol bir yaña oldı. Eyitdi, yâ ĥavm, imdi bu iki kâfiri nice idelüm? (11) Biri Tömâ, biri Herbîs idi. Ebû 'Ubeyde eyitdi, Tömâ daĥı Herbîs (12) daĥı şehir içinde olurlar, anlar daĥı şulĥda dâĥıldür, didi. Zira (13) bunlar daĥı şehir içinde olurlar idi. Ol iki kâfiri daĥı ĥâzır (14) eylediler. Maşlahat anı gördiler kim Tömâ ve Herbîs, olar daĥı anlara taalluĥ (15) kim var-ısa şehir içinde oturmayalar, şehirden taşra çıkalar. (16) Tavarları ve rûzları şehir içinde ola. Emîn eyitdi, ol kaçan eyle (17) olısar, çün bunlara amân virdük, şulĥ eyledük, bunlar şehirden nişe (18) taşra gideler, didi. Hâlid eyitdi bunlar şehirde olmaĥ ĥatı (19) muĥâtaradur. Ola kim muĥâlefet ideler, el bir idüp müsülmânlığa kılıç uralar,

104b

(1) işümüz ziyâna vara, didi. Bu ĥikâyet üzere sözleri daĥı çoĥaldı, (2) münâzaraları uzun oldı. Tömâ gördi kim Hâlid birle emîn gendülerüñ (3) sözin söyleşürler, mübâĥaşa iderler. Hâlid eydür, silâĥ götüren, urış iden (4) ĥavm şehirden çıkısun, gitsün. 'Ayâlin, mâlin yerinde ĥosun, dir.

Emîn (5) eydür, yok, gitmesünler. Tömâ tercümân«a» söyledi, eyle didi kim müsülmânlık beglerine (6) bildürgil. Çün bizüm şehirde durduğumuzu dilemezsiz, ehl-i 'ayälümüz (7) alalum, şehirden taşra çıkalum, üç günlük yol gidelüm. Üç güne (8) degin sizüñ amānuñuzda olalum. Üç gün biz kaçalum, tağlara (9) derelere geçelüm. Siz üç gün şehirde oturuñuz, üç günden (10) soñra ardumuzdan sürüñüz. Eger bize irişüp tağda, derede, (11) yazıda bulursañuz bizi öldürüñ, mālumuza gāret, oğlumuzu (12) kızumuzu esir eyleñ. Ve eger siz bize irişince biz bir şehre ya kal'aya (13) irişüp emîn yire girüp oturursavuz kırtulduk. Sizüñ bizüm-ile işüñüz (14) yokdur, didi. Hâlid eyitdi, eylese mālunuza tecemmülüñüzi yerinde koñuz, (15) ehl-i 'ayälüñüzi aluñ, gidüñ, didi. Ebü 'Ubeyde eyitdi, yok, mälları (16) bizüm katumuzda turmasun, anlar gidicek mälların dağı bile alsunlar, (17) didi. Hâlid eyitdi, eylese silâhların, zırhların, tonların yerinde kosunlar, (18) didi. Her birisi eyitdi, lâbüddür kim silâh olmayınca olmaz. Ola kim (19) haramî çıka, mālumuza, tavarumuza kaşdı ide. Biz anı def' itmege bize

105a

(1) silâh gerekdür, didi. Pes Hâlid birle emîn dağı eyle maşlahat gördiler kim (2) her gişi bir päre silâh götüre. Şöyle kim terkeş götüren, oğ yay götüren (3) kılıç bağlanmaya, Çokmar götürmeye, (20) süñü eline almaya, tā ki bir bıçağa degin. Her kim yanına bir bıçak yâ hançer kuşana, ayruğ silâhdan nesne götürmeye. (3) Pes kâfirler bu kavla râzî oldılar, (4) mälları 'ayälleri gendüleri-y-le bile ola dağı silâhda bir päre silâh bile (5) ola. Göçeler dağı kaçalar. Üç günden soñra müsülmânlar dağı kapu açalar (6) dağı anlaruñ ardınca gideler, eger yürüyeler, eger uçalar, eger irişürlerse (7) gānîmet bunlaruñ ola, ve eger irişmedilerse kâfirler kırtulmuşdan olalar. (8) Bu şart üzere biti yazdılar. Andan Tömâ ve Herbîs gendü sarâylarına (9) vardılar, cemâ'atından cem' itdiler. Dağı buyurdi kim şehirden taşra haymeler (10) kırdılar dağı mälların, metâların taşra çıkardılar. Meger pâdişahuñ (11) Tömâ katında üç yüz yük altun tel-ile dokunmuş ulu melikler geyecek (12) hilatlerüñ bizleri var imiş. Tömâ ol kumâşları Ebü 'Ubeyde katında (13) emānet kodı, eyitdi, biz şimdi bunu alup gidemezüz. Eger ben (14) kırtılırsam âdem

viribiyem, yine viresiz, didi. Eger kurtılmazısam ol dağı (15) sizüñ ola, didi. Pes şehirden erden, avratdan, atdan, kızdandan, maldan inen (16) mübalağa nesne çıktı. Şöyle kim şehriñ yarusı Tömā ve Herbīs birle (17) bile çıktı. Hālid anı görüp eyitdi iy bārī huzā bu gānīmet mālını (18) bu müsülmanlara ruzi kılğıl, didi. Anlar dağı şol nesnelere alup (19) getürdiler kim bahāda ağır getürmekde yeynidür, girü kalanını bıraktılar,

105b

(1) gitdiler. Pes Hālid müsülmanlığa çağırdı ki yā aşhāb-ı Resūlullāh, ben bu cemā'atüñ (2) ardınca giderem, atına ve erlikine inananlar yaraqlarında olsunlar, benümle (3) bile gelsünler, didi. Andan Tömā ve Herbīs durdılar, Ebū 'Ubeydenüñ katına (4) geldiler. Eyitdiler, uşda bizüm yarağumuz tamām oldı, alacağımızı aldık, (5) bizüm-ile gidenler hep hāzır oldılar. Nice buyurursız, didi. Ebū 'Ubeyde eyitdi, (6) varuñuz, üç güne degin, hele bizüm zemmetümüzdesiz ve amānumuzdasız. (7) Dördüncü gün, güneş doğduğundan soñra bizüm şulhumuzdan çıkarsız, (8) yağı olursız, didi. Andan bizüm çerimüz dördüncü gün, güneş doğduğunda (9) yürüyiserlerdür, didi. Yezid b. Tāriķi ka'bi rivāyet ider, eydür: Tömā-y-ıla (10) Herbīs ol üç yüz yük kumāşı Ebū 'Ubeyde katında emānet kodılar, (11) eyitdiler, ol vaķt ki bizüm mālumuzu 'ayālümüzi zemmetden kurtaravuz, (12) ol māl dağı kurtulmuş ola. Ve eger bizüm mālumuz gānīmet mālı olursa (13) ol kumāşlar dağı sizüñ ola. Zira ki biz şimdi kaçup gide yoruruz, (14) ol māl alup gidemezüz, didiler. Vāķidī eydür: Dımışkuñ şulh güninüñ (15) irtesi ol taşra çıkan kavm göçdiler, kaçdılar. Andan müsülmanlar gāziler (16) yaraqlandılar. Ammā Dımışk ehlinüñ anbarları arpa buğday taldurmışlar, (17) anları islām leşkerine 'arz eylediler, bunlar dağı şulh içindedür, didiler. (18) müsülmanlar eyitdiler, bunlar bitide yazılmadı, didiler. Ebū 'Ubeyde aşhāba eyitdi, (19) çün māl añıldı, yinür ta'am dağı maldandır, didi. Hālid cemā'atı

106a

(1) eyitdiler: Bitide māl diyüp komadılar, her birin adlu adı-y-ıla añdılar. Altun (2) akça, kıymeti taşları, geydügi kumāşları, döşendükleri nesneyi

(3) ve dağı kul ve karavaş bunlar dükeli māl degül midür, niçün ayru ayru ańdılar, (4) anbārları ańmadılar? Pes maşlahat anı gördiler ki Ebābekre biti yazdukları (5) vaqtda buğdayı arpayı dağı bile yazalar. 'Aṭiyye b. 'Āmir es-Sekāli raḍiya'llāhu 'anhu (6) eyle ḥabar virür kim Tömā Herbīs ol mālı tavarı alup (7) gitdükleri vaqt Zırār b. Ezver ve ben dağı bile bāb-ı cābiyenüñ burcı (8) üzerinde durmuşıduğ. Zırār b. Ezver ol mālı alup gitdüklerin göricek (9) barmağın ışırdı, katı ḥayfsındı, bir zamān fikr eyledi. Ben eyitdüm: (10) Yā Zırār, ne katı ḥasret yidüñ çok fikir eyledüñ? Pes Zırāruñ sözi (11) bu oldu kim Ebū 'Ubeyde müsülmānlığa çok taqşirlik eyledi, işbunuñ gibi (12) ğanīmet müsülmānlığüñ elinden çıkardı, didi. Pes 'Aṭiyye b. 'Āmir (13) eydür, ben eyitdüm, yā Zırār, Ebū 'Ubeyde taqşirlik itmedi, dīn saqladı, (14) dīndārlıq itdi, didüm. Şi'r:

- (15) Her ki dīn saqladı serverdür ol
Dīn-içün kim kılıç ursa erdür ol
- (16) Māla bakmaz her ki baqđısa dine
Dīn seven māla ne söyleye dine
- (17) Dīnine ta'zīm idüp gitdi emīn
Biz dīnüñ adın bilürüz dir hemīn
- (18) Dīni seven dünyāya qalmaz ölü
Qavlını hergiz yalan kılmaz ölü
- (19) Dünyada māla metā'a meyl iden
Oldur āḥır işini mühmel iden
106b

- (1) Qavlı dürüst ğişinüñ dīni dürüst
Qavlı süst olan ğişinüñ dīni süst
- (2) Gelmeş dilden çuvāldan gelmeş
Gelse elden illā dilden gelmeş
- (3) Murtażādan çün fütüvvet şordılar
Andan öñdin kim mürüvvet şordılar
- (4) Fāṭımadan şoruñuz didi 'Alī
Ya'nī peygambar kızından ol velī

- (5) Kim size şāfi cevābı ide ol
Bu su'ālūñ hem şavābın ide ol
- (6) Fāṭımadan şordılar ol müşkili
Kim fütüvvet şerhını eyle cili
- (7) 'Avratuñ mıdur fütüvvet yā erüñ
Cevheri bilür bahāsın cevherüñ
- (8) Ol celile didi müşkil yiñidür
Kim fütüvvetden bu hāşıl ikidür
- (9) Kim fütüvvet 'avratuñ yāhūd erüñ
Şorduğunuz kañgısidur bir görüñ
- (10) [.....]
- (11) Didiler yā seyyide sen söylegil
Kim fütüvvetde ne gişidür fetā
- (12) 'Avratuñ erüñ fütüvveti nedür
Di bilelüm didiler biz muṭlakā
- (13) Didi her iş hayr her ihsān ki var
söylemedin işleye ol murtażā
- (14) Ol fütüvvedür ki dilden gelmedin
Gele elinden anuñ cūd-i saḫā
- (15) Ol ki dilden söyledi ve işledi
Ol fütüvvet 'avratuñdur bī-riyā
- (16) Dimedin itmek fütüvvedür ere
Dimek işlemek fütüvvet 'avrata
- (17) Ol muḫanneşdür ki didi itmedi
Geldi dilinden belı fi'linden lā
- (18) Kim ki el-ile işlemese hayr işi
Pes dil-ile dāyim ögünür gişi
- (19) Pes muḫanneş aña dirler iy ulum
Dirlikinden aña çok yegdür ölüm

107a

- (1) Fi'l-i bî-ḳavl ol erenler işidür
Ḳavlı fi'l olsa nisâ cünbişidür
- (2) Ol muḥanneşdür ki diye dutmaya
Ḳavlı ola fi'le gelicek dutmaya
- (3) Sen seni gör ḳaḅısındansın iy yâr
Ḳaḅısın idüp durursın ihtiyâr

(4) Neşr: Pes 'Aṭiyye b. 'Āmir eyitdi, yâ Zırâr, Ebû 'Ubeyde diledi kim ehl-i islâmuñ (5) şî'ârı, şevketi zâhir ola, şer'üñ resmi, ḥudûdı biline, ḳavâ'idleri añlana, (6) ḳavlı 'ahd-ı amānı müsülmanlıguñ söylene. Eş-şafḳa 'alâ ḥalki'llâhi Ta'âlâ maḥşûs (7) olup durur. Allāhu Ta'âlâ ba'zı kitâblarda yād idüpdür ki Ene rabbun (8) raḥîmun lâ erhemu men lâ yerhemu, didi. Zırâr eyitdi, hele benüm ol gişiye (9) şefḳatüm yokdur kim Allāhu Ta'âlâ ḥazretine iftirâ ide, oḅlı, ḳızı, 'avratı (10) var, diye. İmdi eyle diyen gişiye şefḳat itmezem, eger elüme girür ise (11) öldürürem. Vâḳıdı eydür çün Ḥâlid gördi kim Tömâ daḅı (12) Herbîs-ile ol taşra çıkan cemâ'ata baş oldılar, göçdiler, gitdiler, (13) yola toḅrudılar, müsülmanlar daḅı bunlaruñ ardınca râḅıb oldılar. (14) Vâḳıdı eydür: Rivâyetdür, Vâ'il b. Aşfa'dan Dımışḳ eklekde-y-iken Ḥâlid b. Velid (15) Zırâra iki biñ gişi virmiş-idi ki çeriye ṭolana. Ben daḅı (16) bileydüm. Bir gice şehri ṭolanurken bâb-ı kelisâ ḳatına geldük, (17) ḳapu âvâzı geldi, işitdük, gizlendük. Ay aydını idi. Gördük kim (18) ḳapu açıldı, atı ṭonlu, gendü ṭonlu bir gişi taşra çıḳdı, baḳdı, hiç (19) kimse görmedi. İlerürek yürüdi kim tefahḅuş ide. Gördük ki bir nice

107b

(1) atlu daḅı şehirden çıḳdılar, ḳapu öñinde cerle baḅladılar, ṭurdılar. Ol öñdin (2) çıkan atlu daḅı ilerü yürüdi. Biz ol gizlendüğümüz yirden ol gişinuñ (3) üstine at şaldük, dutdük. Rüm dilince çağırdı, ḳuş duzâḅa düşdi, didi. Ol (4) anuñ-ıla taşra çıkan ḳavm âvâzın işidicek ḳaçdılar, şehre girdiler, ḳapuyı (5) baḅladılar. Biz ol gişiyi aldük, Ḥâlid ḳatına geldük. Ol gişinuñ ḅabarın virdük Pes (6) Ḥâlid tercümân diledi kim anuñla söyleşe, ol gişi ḥöd 'Arabî dil faşih bilürmiş. (7) Eyitdi, yâ emîr,

tercümān hācet degüldür, didi. Hālid ol gişiden şordı kim sen ne (8) gişisin. Eyitdi, Rūm beglerinden bir begem, adum Tōtosdur, didi. Hālid eyitdi: (9) Şehirden taşra neye çıkduñ dañı ol senden şoñra çıkan gişiler ne gişiler idi? (10) Tōtos eyitdi, sizüñ çerüñüz bizüm üstümüze gelmedin ben bir ulu gişinüñ (11) kızın aldum, ol kızı katı severem. Çün siz geldüñüz, şehri muhāşara (12) kılduñuz, biz buñalduğ. Dünki gün ol 'avrat-ıla danışdum, ben (13) eyitdüm, kaçan-ısa müsülmānlar bu şehri alısarlardur, erenlerümüzi öldürüp (14) hātūnlarımızı esir idiserlerdür, mülkümüze mālumuza mālīk olısarlardur. (15) Pes maşlahat anı gördük ki gendü hātūnumı alam, bir emīn yere varam. (16) Pes bunca gişi ki görüldi, anlar dañı bencileyin oğlın kızın alup benümle bile (17) gidecek gişiler idi. Uğurladın çıkduğ-ıdı kim gideyidük. (18) Nāgāh müsülmānlar añsuzda geldiler, beni dutdılar. çağırdum ki kuş (19) kafese düşdi, didüm. İşidicek anlar dañı kaçdılar, beni dutup

108a

(1) uş hāzretüñe getürdiler, didi. Hālid eyitdi: Yā Tōtos, elüñden gelür mi kim (2) müsülmān olasın? Eyitdi, belī, gelür, didi. Derhāl dizin çökdi barmak (3) götürüp imān getürdi, müsülmān oldı. Hālid anı gendü (4) ādemlerinden idindi. Ol gice Dımişkı aldılar. Tōtos dañı bile girdi, (5) 'avratın arayı geldi, bir kelīse buldı. Ya'nī kaçmış, kurtulmağ-içün kelīseye (6) girmiş, müsülmānlarıñ elinden kurtılayum diyü. Eyitdi, yā fülān, dur, (7) gidelüm ki bize kórku yokdur, müsülmānlardan. Ben dañı müsülmān oldum, (8) didi. Ol 'avrat anı işitdi feryād eyledi, ağladı. Eyitdi, ol göz kör (9) olsun kim müsülmānlarıñ yüzine bağa, didi. Tōtos eyitdi, hele bir ben (10) taşra çıkayın, bu biraz ağlasun, yine gelem, didi. Bu gidicek ol (11) 'avrat Kayşer kızı katına vardı. Ol cemā'at ki gitdiler Tōmā-y-ıla ol (12) dañı bile-y-ıdı. Tōtos nice kim cehd eyledi, ayruğ 'avratın bulmadı. Ol 'avrat (13) Tōmā cemā'at-ıla bile gitdi. Geldi, Hālide habar virdi. Eyitdi, yā emīr, (14) Kayşerüñ kızı-y-ıla 'avratı bile gitmiş, didi. Hālid eyitdi, yā Tōtos hiç (15) kayd yimegil ki Allāh fazlı-y-ıla 'avratuñı dañı bulasın, didi. Ve nice 'avratlar (16) dañı elüñe gire, didi. Andan Hālid eyitdi, bize bir gişi bulğıl kim (17) bu sevāhil tağlarıñuñ yolın bilür ola. Düşvārından. āsānından yoluñ habar-dār (18)

ola tā ki biz anı delil idevüz. Andan Tōtos eyitdi, yā emīr, ene beyne (19) yedeyke ya'nī uş elüñdür, didi. Eyitdi, hiç benden yegrek bu yolları,

108b

(1) sâhilleri, kimse bilmez, didi. Uş ol hızmat begenürseñ ben yerine (2) yitüreyin, didi. Hâlid anı işidicek sevindi. Tōtosuñ kulağuz (3) olduğundan, Hâlid böyle añladı kim Tömā alup gitdügi māl kırtulası (4) degüldür, müsülmānlardan. Pes Tōtos eyitdi, yā emīr, bu yayağ yüriyen kavm (5) ayakları kabın berk itsünler, belki demürden itmege çäre var-ısa itsünler, (6) didi. Dağı atlaruñ nalın gāyet berk itsünler, yollar kıtı şarbdur, didi. (7) Çün Tōtos bu mübālağayı kıldı, Hâlid ol üç gün içinde müsülmānlık (8) çerisinden dört biñ er gişi seçdi. Dağı aşhābdan kırk ulu şahābe (9) aldı, her yüz gişiyi bir şahābenüñ emrinde kıldı. Andan Allāhu Ta'ālāya (10) tevekkül kıldılar. Dördünci gün kâfir cemā'atınuñ ardınca gitdiler. Yolda kim (11) yürürlerdi, kâfirlerüñ ardın başarlardı ive ive gitdüklerinüñ (12) 'alāmeti ol-ıdı kim aqtarılan yüklerin gine yükletmezlermiş. kırlar, giderlerdi, (13) yaya görldardı. İşbu resme sürüp giderlerdi. Tā kim bir tağa irişdiler, (14) Tōtos gördi kim öñince giden gişiler tağa dırmanmışlar. Tağ dağı (15) yüce yirdür aşamazlar. Pes Tōtos müsülmānları tağ yolına kılavuzladı, (16) derelere ve depelere uğratdı. Hicāz 'Arabıdur, yazı yirlerde öğrenmişdür, (17) kıum kıayır üzere yalın ayak segirdi öğrenmişlerdür. Pes kıarañu gicede (18) taş arasına düşdiler ve diken arasına girdiler. Kıtı buñaldılar. Zāhḥāk b. Hāssān (19) eydür: Çün irte oldı, müsülmānlar Hâlid birle namāz kıldılar, gördiler kim

109a

(1) atlaruñ nalı dökülmiş, ḥalāyıkıñ ayakları kabı pärlenmiş. 'Abbād b. Hāzremī (2) eydür: Ben taabanum altında gön üzerinde yaşşı demür päresin (3) berkitmişdüm. İрте olinca gördüm ki ol demürler aşınmış. Kışluk (4) vaqtında müsülmānlar ol tağdan aşğa indiler, yine kâfir cemā'atınuñ ardınca (5) sürdiler tā ki Cebele şehrine yakın geldiler, andan Lābaқыye şehrinüñ tarafına (6) yürüdiler. Müsülmānlar Hâlide yalvardılar, yā emīr, iñen zahmet (7) çekdük, biraz diñlenelüm, hem biraz atlarumuz 'alaf yisün, didiler. (8) Hâlid eyitdi serret 'alā berekāti'llāhi

Ta‘ālā ya‘nī erlik ğayretin ilerü (9) getirüñ maṭlûbumuz fevt olmasun, didi. Yürüdiler, tā kim dün (10) buçuğında bir hōş yire irdiler. Tōtosa şordı kim bu yirlere, yā Tōtos, ne yir dirler? (11) Eyitdi deñiz kırañında bir şehir vardur ki aña Lātıkiyye dirler, buralar (12) ol şehriñ illeridür, köyleridür, didi. Hâlid eyitdi biz irte namâzın bunda (13) kıluruz. Sen biraz ilerü yürü, ola kim kâfirlerüñ ğancarı varduklarından (14) habar-dâr olasın, didi. Tōtos didükleri gibi ol il içinde (15) cäsüslığa gitdi. Çün subh oldı, müsülmânlar biraz diñlendiler, (16) rāhat oldılar. Durdılar namâz kıldılar. Gördiler kim Tōtos Dımışkî ırakdan ammâ melül (17) şekil, perişân-hâtır geldi, selâm viridi. Hâlid eyitdi, yā Tōtos ne (18) habar getürdüñ, ne didüñ, ve ne işitdüñ, bize habar virgil, didi. Tōtos (19) eyitdi, yā emîr, emegümüz zâyi oldı zaḥmetümüz bize ğaldı. Bu ümizden

109b

(1) geçelüm, yine dönelüm, Dımışka varalum girü didi. Hâlid eyitdi, yā Tōtos (2) ne yavuz habar getürdüñ, müsülmânlarüñ göñlini melül eyledüñ. Tōtos eyitdi, (3) yā mevlâyî, meger Tömâ ve Herbîs Dımışk şehrinde çıkdıklarında Ğayşere (4) elçi göndermişler, şehir alınduğın, ne resm-ile ve ne şart-ıla gittüklerin (5) Ğayşere bildürmişler. Ğayşer hōz ğalaba çeri cem‘ itmiş kim Dımışk üzerine gele, (6) tā ki müsülmânlık çerisin tağıdalar. Çün bu habarı işidür, melül olur, ğişi (7) viribir. Tömâ-y-ıla Herbîse eydür, Anġakiyye şehrine girmesünler, ğatuma (8) gelmesünler, dir. Anlara hışm ider. Bu Tömâ-y-ıla Herbîs Anġakiyye şehrinüñ sınırına (9) varmış, yine dönerler. Uş Lātıkiyye şehrine gelürler ki gemiye gireler, (10) İstanbül şehrine varurlar. Eyle olsa biz bunlarüñ üstine varmazuz. Zira (11) bir yanumuz deñiz tağ olur, dönicek yolumuz iñen ırak olur. (12) Gerçi bize ğanîmet hâşıl olursa bu düşvâr yollardan anı çıkarmak (13) şarbdur. Düz yoldan yürimek gerek. eyle olsa Ğayşer ol ğalaba (14) leşkeri üstümüze viribiyiser, bu yañadan Tarablûs nâyibi çeri çeke (15) ardumuzca çıka. Anlardan soñra Ba‘albek çerisi ve Cevsiye çerisi (16) ve Humş çerisi üstümüze çıkalar. Müsülmânları kılıçdan geçüreler işümüz (17) ziyâna vara, didi. Hâlid çün bu sözi işitdi, yüzünüñ rengi döndi, (18) beñzi kızardı ve ğarardı. bir zamân, fikir itdi.

Ẓırār b. Ezver (19) eyitdi, yā emir, nişe melül olduñuz, fikr endişesi-y-ile telduñuz,

110a

(1) beñzüñüz çalındı, sebep nedür, didi. Hālīd eyitdi, yā ahī, benüm teşvīşüm bu habarı (2) işitdügüm için degül. İllā ben bu gice endişelü düş gördüm. (3) Uşda irtesi bunun gibi habarlar dağı işitdüm. Fikre taldugum anuñ-çündür, (4) didi. Ẓırār eyitdi: Hayr ola, nice düş gördüñ? Hālīd eyitdi düşümde (5) görürem ki bu cümle yaranlar-ıla av avlayı yoruruz. Avladugumuz tağda (6) şıgınlar var imiş, bunlar kaçarlar, biz kovalaruz. ‘Āķıbet, ol cānavarlardan (7) çok cānavar boğazladuğ, bişürdük, yedük. Andan soñra yine atumuza (8) süvār olup, yine cemā‘at-ıla yürürüz, seyr iderüz. Bir taşı çok yire (9) uğrarın, atum taşdan taşa segirdür. Ben at üzerinde şarsıluram, düşe (10) yazaram. Ammā başumdan ‘imāmem yire düşer, ben uyanu geldüm. Dilerem ki (11) kardaşlarumdan birisi bu düşümi ta‘bīr ide, didi. ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekir (12) eyitdi, ne‘am, yā emir, ben bu düşüñi senüñ ta‘bīr ideyin. Hayırlu (13) düş görmişsin, didi. Eyitdi, ol vaḥşī cānavar kim avladuğunuz, (14) ol bu kavmdur ki uş ardınca gide dururuz. Pes Haķ Ta‘ālā anları (15) bize müyesser ide, didi. Dağı ol atdan şarsılıp düşe yazduğun (16) oldur kim bir tarlığa düşesin, işbu seferümüzde bir korķu⁴⁹ göresin. (17) İllā yine selāmat hem bī-melāmet kurtulasın. Ammā ol ‘imāmeñ kim (18) başuñdan düşdi, ‘imāme ‘Arabuñ tācıdur, hürmetidür, bu kim (19) müsülmānlıķ çerisine emīn olup durursın, ol begligüñden ‘azl

110b

(1) olasin, didi. Hālīd eyitdi ol korķu ve o ‘azl olmaķ umūr-dünyādur, dünyā (2) ārayişlerinden bu degüldür kim korķumuz ola korķumuz başumuzdan ve cānumuzdandır. (3) Bu ‘azl olmaķ dünyā haşmetindendir, iñen sehel nesnedür, ikisinüñ dağı bünyādı (4) yokdur. Ne cāh-ı celāletüñ şibātı vardur, ne ‘ömre beķā var. Ammā dīnümüz

⁴⁹ korcuķ şeklinde yazılmış.

kāyim (5) olsun ve āhıratumuz ma'mūr, didi. Andan Hālid müsülmānlara bağdı, eyitdi, (6) yā mü'minler, gendü nefsum islām dīni yolına, Resül hāzreti rızāsına vađf (7) idüp dururın. İmdi benüm nefsumde, cānumda hükmüm yokdur. Zira dīn yolına (8) vağfdur, ne sağılmağa sevinürem ve ne ölüme yirinürem, didi. İmdi ben (9) atlanuram, bu kavmuñ ardınca giderem. Her gişi kim gendü cānın dīn (10) yolına terk idicidür, bileme gelsün, didi. Her kim dīninden dirliğini 'aziz (11) görür, yine dönsün, gitsün, didi. Andan müsülmānlar cemī' çağrışdılar. Eyitdiler, (12) bizüm aramızda senüñ emrüñe muhālefet ider kimse yokdur. Oda dirseñ (13) ve şuya dirseñ dağı girerüz, didiler. Hālid eyitdi, E 'azzimu 'alā (14) berekiti'llāhi, didi. Andan Tōtosa buyurdi kim imdi bu müsülmānlıđuñ (15) öñince delil olğıl, didi. Hem eyle kıldı. Müsülmānlar dağı göñüllerin (16) bir itdiler, kulavuz ardınca revāne oldılar. Ol gün se-şenbih gün-idi. (17) Receb ayınınun ikisi-y-idi. Çün ol gün yürüdiler, gice kōndılar. Ol (18) gice katı yağmur yağdı. Şöyle kim irteye degin diñmedi. Ammā ol (19) yağmur yağđuğı müsülmānlara rahmet oldu, kāfirlere miñnet oldu. Ol gice

111a

(1) gidemediler. Ol tađuñ ki bir yanında müsülmānlar kōnmişlardı ve bir yanında (2) dağı Tōmā ve Herbis cemā'at-ıla kōnmişlar. Pes irteye yakın Tōtos Dımışđ ol (3) tađuñ üstine çığdı, ol kavm-ı cemā'atdan ola kim bir hiss-i hareket (4) işidem, didi. Çün kim ol tağa çığdı, ol kavm ol tađuñ öte yanında (5) bir yazıda kōnmişlar idi. Tōtos anlaruñ ünin ve galabasın işitdi, sevindi. (6) Tiz yine döndi, geldi, müsülmānlıđa muştuladı. Derhāl Hālid aşhāb-ıla (7) atlandı. Ol armış ve açikmiş kavm sevinmekden şanasın kanatlandılar, (8) kuş gibi tiz çığdılar. Ol vakte degin yağmur dağı diñdi, güneş doğdı. (9) Müsülmānlar gördiler kim ol kavm ol yazıdan geçüp añarurak varmışlar, (10) kōnmişlar, yağmurdan ıslanan kumāşların yeşil kızıl ol rengin⁵⁰ harir tonların (11) güneşe sermişler. Hikāyet-i hadiş Meric-i Dibāc ve vākı'a Vākıdı (12) eydür: Ol vaktın kim Tōtos geldi, bu tađuñ ol yanında gavđa galaba (13) işitdüm, didi. Pes

⁵⁰ rengin şeklinde yazılmış.

Hâlid Tôtosa bir gişi dağı koşdı aña Mukraṭ b. Çağde (14) dirlerdi. Hâlid eyitdi Tôtos-ıla yüri, bile varğıl, ikiñüz bile olduğunuz (15) yegdür, didi. Varuñ, ol araya hem incek yeri görüñüz, didi. Hem (16) eyle kıldılar. Çün kim ol serilmiş kumâşları gördiler, Çağdenüñ ayruḫ qararı (17) kalmadı. Tiz geldi, Hâlide muştuladı. Hâlid anı işitdi, çerisin dört (18) bölük eyledi. Biñ gişi Ebū Bekir oğlı ‘Abdurrahmāna virdi, biñ (19) dağı Zırār b. Ezvere virdi, biñ gişi dağı Rāfi‘ b. ‘Umeyreye virdi.

111b

(1) Biñ gişi dağı gendüsi aldı. Tôtos eyitdi, yā emir, müsülmānlara ışmarlañ kim (2) benüm ‘avratımı her kim ki dutarısıa gendüsi kabüllenmeye, baña vire, didi. Pes (3) Hâlid ol kavma ışmarladı. Andan buyurdı kim çeri ol kavmuñ üstine (4) bir uğurdan dökülmeyeler, biñer biñer gişi koyulalar. Biri biri ardınca (5) hamle ideler. ‘Ubeyde b. Sa‘idü'l-Temimī eydür: Çün ol tağuñ üstine ağduḫ, (6) adı Ebreşdi ya‘nī memela‘ idi, Rümiler aña cebel-i Bārūḫ dirler. Çün ol (7) tağuñ añaru yanına nazar eyledük, ol yazınuñ içinde dürlü dürlü kimḫālar, naḫlar, (8) nesic⁵¹ler, atlaslar dağı kıymeti taşlar şu‘lesini temāşā itdük, el-ḫaḫ ‘aqlumuz başumuzdan gitdi. Ben çağırdum ki iy müsülmānlar, gördüñüz mi kim dünyā ḫalāyıkı ne resm-ile (10) aldar, nice cāzūlīklar eyler, aḫmaḫ gişileri ne-y-ile mağrūr kıılır. Şi‘r:

- (11) Çü dünyā gurūr ehlinüñ yiridür
Buña ğarre olan duta bunda yir
- (12) Görürsün ki dünyā ne kim doğurur
Döner ol doğurduğın yine yir
- (13) Sever sevdürür yırtıcı kıılır
Seni ol yir nice çü sen ön⁵² yir
- (14) Yücedür yüceleri ol gök gibi
Koyar kara yire kıılır kara yir
- (15) Dilir dime dünyāyı cem‘ idene

⁵¹ neżic şeklinde yazılmış.

⁵² ى şeklinde yazılmış.

- Anuñ dirnegin tağıdandır dilir
 (16) Şir kime dirsın ki şaflar söker
 Taħammül iden gişidür aña şir
 (17) Bu dünyâ degirmen gibi çevrinür
 Taħammül ide gör öñüni dir
 (18) Anuñ kim kulağını kesr itdi hırş
 Görüñ kim bu gez söz ne söyler ne dir
 (19) Anuñ kim tama'dan içi toludur
 Gözi göñli dünyâdan olmadı sîr

112a

(1) Neşr: Çün 'Ubeyde b. Sa'îd bir nice gelecti bu dünyānuñ yaramazlığından söyledi, (2) Hâlid b. Velid ağladı. Ne kim ol didi gerçek söyledi, (3) didi. Andan buyurdı ol veli tağdan aşğa indiler, ol kâfirlere hamle (4) kıldılar. Biñ gişi birle Hâlid hamle kıldı. Çün kâfirler müsülmānlaruñ (5) tekbiri āvāzı iştdiler, cānlarından ümizlerin üzdiler. Andan Tōmā (6) ve Herbīs derhāl atlandılar tiz harb āletin götürüp Hâlide karşı (7) yürüdiler. Tōmā kavmına çağırdı kim hiç korkmañ, bu gelen müsülmānlar az (8) kavmdur. Mesih bunları size ğanimet viribidi. Er gibi oluñ, (9) irişdüğüñize uruñ, amān virmeñ, öldürüñ, didi. Dağı Tōmāya (10) Hâlid yüz dutdı, sürdi, katına vardı. Eyitdi, yā tañrı düşmanı, (11) siz şanur mıduñuz kim bizüm elümüzden cān kırtaraduñuz. Tōmānuñ (12) bir gözün Ümmi Rabbān oğ-ıla urmuş-ıdı, kör itmiş-idi. Pes bir gözine (13) dağı Hâlid ol demde süñü urdı, eñsesine çıkıdı, atından aşğa (14) yıkıldı. İndiler, başını kesdiler, süñüye diküp getürdiler. Anı görüp (15) Rāfi' b. 'Umeyre dağı hamle itdi. Andan Zırār b. Ezver hamle itdi, anuñ (16) ardınca 'Abdurrahmān dağı biñ gişi-y-ile hamle itdi. Pes ol (17) kâfirleri şöyle kırdılar kim içlerinde bir oğat atar ve kılıç şalar ādem (18) kalmadı. Rāfi' b. 'Umeyre eydür: Bir gişi gördüm, Rüm çerisinüñ (19) hātūnları birle urışur, ilerü vardum gördüm ki Tōtos hātūnları

112b

(1) Dımışkîdür. Diledüm ki aña yardım kılam, Rüm ‘avratları baña taş üşürdiler, (2) atum öldi, ben yire düşdüm. Durı geldüm, kılcum elüme aldum, ol ‘avratları (3) kovaladum. Ol hâtün gişi kim atumı düşürmiş-idi, irdüm, diledüm ki ki anı (4) öldürem. İki elin başına üzere kodı, amân diledi. Öldürmedüm, veli ol (5) katındağı ‘avratların bir kaçın esir eyledüm. Ammâ ol atum öldüren ‘avratı (6) gördüm ki ifen hübdur, hem ağır bahâlu tonlar geyürdi, boynı, kulağı dürr-i cevâhir birle bezenmiş-idi. Pes anuñ tonların soydum, aldum. Totos Dımışkî katına (8) geldüm, gördüm ki Totosuñ katında bir ‘avrat kana bulanmış, yatur. Totos (9) ol ‘avrat için oturmuş ağlar. Ben eyitdüm: Yâ Totos, bu yatan ‘avrat (10) ne ‘avratdur? Eydür, benüm ‘avratumdur. Geldüm hâtün gişiler arasında buldum. (11) Çün kim katuma okıdum, gelmedi. Benümle uruş eyledi, anı zebün kıldum. (12) Diledüm ki anı alam, müsülmânlar içine iledem. Yanında bir bıçağı var-ıymış, çıkardı, (13) gendüyi öldürdi. Ben bunu sever idüm. Ol sebebden ağlaram, didi. (14) Râfi‘ eyitdi, yâ Totos, ol öldiyise gel, saña ben dağı eyüsin vireyin, didi. (15) Totos eyitdi: Ol virecegün ‘avrat kangısıdır? Ol öldürmege kaşd (16) itdügüm hâtündür, didi. Göşderdi. Totos ol hâtün-ıla Rümca (17) söyleşdi, kimsin diyüşordı, bildi. Totos eyitdi: Yâ emir, bilür misin ki (18) bu hâtün kimdür. Eyitdi, meger diyesin bilem, didi. Kayşer-i Rümüñ (19) kızıdır, tömânuñ ‘avratıdır, didi. Pes bunuñ gibi melike hâtünü benüm

113a

(1) gibi cimrinüñ katında olsa elbette anı melik Kayşer işidicek gendü (2) kızını sizün katıñuza esir olmuşdur, çokluk mâl viriser, bunu sizden (3) dileyiserdür, didi. Andan müsülmânlar ol ganimeti dirşürdiler ki hiç hisâb (4) ma‘lüm degül-idi. Vâkıdı eydür, ol şahrânuñ adın Meric-i Dîbâc urdılar (5) şimdi dağı Meric-i Dîbâc dirler. Nice yıldan soñra ol Meric-i Dîbâc (6) tonlarından ‘Arab içinde bulunurdu. Şorarlar-ıdı kim siz bunuñ gibi (7) tonları kanda bulursız? Eydürlerdi kim Meric-i Dîbâcdan kalan tonlardandır, (8) ganimetden kalmışdur. Vâkıdı eydür: Hälâyık yağmadan fâriğ olduqdan soñra (9) Hälidi gözetdiler, hiç göremediler. İsteyüp bulmadılar, hayrân kaldılar. (10) Pes aşhâb bir yire geldiler, hiç kimse Hälidi görmüş çıkmadı. (11) Vâkıdı eydür: ‘Abdullâh b. Hayd baña

eyle habar virdi kim ben Enes b. Mâlikden (12) işiden gişiden işitdüm, Resûl hazretinüñ hâdimi Meric-i Dîbâc gazâsın (13) hikâyet eyledi. Şöyle didi: Hâlid b. Velîd gendüzine ğarre oldı, (14) müsülmânardan dört biñ gişi seçdi, aldı, bir mühlik işe yürüdi. Korkulu (15) hareket itdi, Kayşerüñ yanına vardı, deñiz kırañına indi. Yaramaz (16) yollardan yürüdi, vardı, kâfiristânüñ içine girdi. İllâ ol dîn devletinde, (17) Qur'an berekâtnda, Resûl mu'cizâtında hõş gazâ itdi. Kâfirleri kılıçdan (18) geçürdi. Ol ğanîmet esîrleri bir yire cem' eylediler, velî Hâlidî bulmadılar. (19) Pes Hâlidüñ hikâyeti ol-ıdı kim yürüyüp kâfirleri kovalayu dururken

113b

(1) bir ulu gevdelü kâfiri gördi, üstinde silâh ve zırh, melikâne at binmiş (2) tağdan yaña kaçarıdı. Çün Hâlid anı gördi, Herbîs şandı. Sürdi, (3) irişdi, süñnü ta'ınla kağıdı, ol kâfiri atdan yıkđı. Şıçradı, gendüsi (4) dağı aşığa indi, ol gişinüñ gögsi üzere oturdu. İñen (5) nefis, ağır bahâlu tonlar geyür-idi. Şüretin, heyâtın gördi ki iñen (6) muhteşem gişidür. Hâlid eyitdi, yâ 'aduvva'llâh Herbîs, cânı elümden kaçarcu iledesin, (7) didi. Şandı, sağalın eline aldı, diledi kim başını kese. Ol gişi (8) 'Arabca bilürmiş, söyledi, eyitdi, yâ fetâ, Herbîs ben degülem. Beni (9) öldürme, ammâ Herbîsi saña gösdereyüm, didi. Çün Hâlid anı (10) işitdi, gögsi üzerinden durdu, eyitdi, imdi herbîsi gösdergil, (11) seni öldürmeyeyin, didi. Ol gişi eyitdi, biz sizün kavluñuza nice (12) inanalum ki bizüm-ile nice gez kavlı itdüñüz, bize amân virdüñüz idi. (13) Siz ki üç günden sonra çıkacağıduñuz, (14) uş geldüñüz, bizi işbu halde kıldıñuz, didi. Hâlid eyitdi, hâşâ veke Allâhu, (15) biz kavlumuzda yalan karavuz, ya 'ahdumuzu şıyavuz. Biz Allâhu Ta'alânüñ (16) kullarıyuz, dünyâdan ötüri dînümüzi yile virmezüz. Üç gün üç (17) gice Dımışk şehrinüñ içinde oturduğ, dördüncü gün andan göçdüğ, (18) arduñuzca yürüdük, didi. Bu kâfir eyitdi: Yâ nesebebden bize tizcek (19) irişdüñüz? Hâlid eyitdi, Allâhu Ta'alânüñ 'avnı 'inâyeti bizüm-ile çün yoldaş

114a

(1) olur, ırak yolları bize yakın olur, düşvâr işler âsân olur, didi. (2) Ol gişi eyitdi, yâ emîr, baña, oğulum, kızuma amân virgil. Ben dağı (3)

Herbîsi saña gösdereyin, didi. Hâlid eyitdi, virdüm, sen didüğüñ (4) olsun. Ol gişi eyitdi: Yâ emîr, şol tağdan yaña bağıl. Bağıd. Gördi (5) yokış başında bir kaç atlular giderler. Ol gişi eyitdi, şol atlular ki (6) gördüñ, Herbîsdür. İşde cemâ'at birle gide yorurlar. Pes Hâlid (7) bağıd, irakdan bir müsülmân gördi. Ol mü'min çağırır segirdüp (8) Hâlid katına geldi. Hâlid gördi ki Esed b. Câbirdür, eyitdi yâ ibn-i Câbir (9) bu kâfiri saklağıl, kaçmasun. Ben varayın, şol atluları göreyin. Eger (10) Herbîs anda ise kim gelem, bu gişiyi âzâd eyleyem, didi. Eger yalan (11) söylemiş olursa gelem, boyunun uşam, didi. Hâlid sünüsün eline aldı, (12) ol gidenlerüñ ardına düşdi. Yitişdi, na'ra urdı, heybet gösderdi. (13) Herbîs döndi, ardına bağıd. Gördi kim gelen gişi birdür. Herbîs (14) Hâlid bilmedi, 'amm 'Arabından şandı. Herbîs at başın çevürdi, nökerlerine (15) buyurdi ki bu gelen 'Arabı ortaya aluñ, päre päre eyleñ, didi. Hemândem (16) Herbîs cemâ'at-ıla Hâlidüñ üstüne yürüdiler. Hâlid dağı gördi, (17) şîr-âne anlara berâber yürüdi. Pes Herbîs mel'un kaçan ki Hâlid (18) gördi, bildi. Cemâ'atına çağırđı ki eyitdi, yâ kavm, bu ol gişidür ki (19) Şâm melikin bizüm elümüzden aldı, didi. Bizi âvâre eyledi. bu gez

114b

(1) uş ardumuza düşdi. Bizi dağı öldürüp helâk itmek ister. (2) Mesîh bu gişiyi bize âsânlıg-ıla viribidi, didi. Ol bir nice gişi kim Herbîs birle (3) bile-y-idi, kâfirüñ şol üründi erenlerindendi. Ol yirde kim (4) Hâlid ol kâfirlere yitişdi, daş kıya içi-y-idi, at oynayası yir (5) yoğ-ıdı. Pes kâfirler yire döküldiler, piyâde oldılar, Hâlid ortaya aldılar. (6) Hâlid dağı indi, egerçi ki yaluñuzdur ammâ yarıcısı Allâhdur. Pes Hâlid (7) tevekkela'llâh idüp ilerü yürüdi, hamle kıldı. Kâle haddeşenâ Hâmid b. (8) Şeddâd rivâyet ider ki bu kılan (9) râviler Mervândan işidüp rivâyet iderler. Mervân eydür: Kaçan Hâlid b. Velid (10) atından inüp yayak oldı, kılıç çekdi, kılkânın yapındı. Herbîsüñ (11) nökerleri yigirmi gişi-y-idi, anlara depindi. Hâlid öginde eyitdi, ol düşümdeki (12) tarlıgâ şataşdum uş, didi. Çün ol yigirmi kâfirle Hâlid harba zarba (13) meşğül oldı. Hâlid bu yigirmi gişiye meşğül-iken Herbîs mel'un Hâlidüñ (14) kafâsından irdi, kılıc-ıla depere çaldı. Işığı altına bir kıçirek 'imâme (15)

şarınmış-ıdı, ışığı ve 'imāmesinüñ bir iki ceynin dağı kesdi. 'İmāme altında (16) bir arakçın var-ıdı ki aña alansive dirler, Resül azretinüñ mübārek (17) saçından bir az almış-ıdı, ol alansive içinde saklardı. Anuñ berekātında (18) kılıç Herbīsüñ elinden sıçradı. Ol āsar-ı nebevī berekātında ālidiñ başı (19) selāmat urtuldu. ālidiñ yüreklülüğü, dilirligi, alaba erilere girdüğü

115a

(1) ıkduğı, okluk eriler anı yaluñuz bulup üstine okduğı, anlardan (2) ayurmaduğı ol sebebden idi ki Resül azreti dimiş-ıdı kim yā ālidi eger (3) mağribuñ maşrıkuñ kāfirleri bir yire cem' olalar, sen yaluñuz yalıncağ (4) ol kāfirlerüñ içine giresin, anlaruñ elinde ölesi degülsün. Ammā (5) döşegüñde ölüsersin, dimiş-ıdı. Ol sebebden ālidiñ yüregi avī idi. (6) Kāfirlerüñ zahmından orkmaz-ıdı, hiç anlardan üşenmez-ıdı. Eydürler kim (7) ālidi Resül azretinden soñra otuz iki gez eriye girmiş-ıdı ve alaba (8) leşkere depinmiş-ıdı. Dın yöninde ālidi işledüğü gibi evvel āhır hiç kimse (9) anı işlemedi, hem işleyesi dağı degüldür, radıya'llāhu 'anhu. girü ālidi sözine (10) geledüm. Herbīs ālidiñ kılıc-ıla ışığını dülbendini doğradı, alansivesine (11) yitişdi, Herbīsüñ elinden kılıç sıçradı. ālidi bildi kim gendüyi alan (12) Herbisdür, eger dönüp aña arım olursa bu yigirmi kāfirler aña üşerler, (13) kılıç üşürürler, hem gendüyi ayakdan düşürürler. Ve eger bunlara arım olursa (14) orğar ki Herbīs aça gide. Pes ālidi bu fikirde ki Herbīse mi döne, (15) yoğsa bu yigirmi kāfire, nāğāh müsülmānlardan ālidiñ ulağına tekbir (16) tehlil āvāzı geldi. Ol kāfirler gördiler ki āziler irişdiler, 'Abdurrahmān (17) irişdi, derğāl Herbīsi bu yire aldı. Andan Zırār irişdi, ol yigirmi (18) kāfirüñ ekşerin Zırār öldürdi, bākisini alan müsülmānlar depelediler. (19) Andan ālidi birle görışdiler. Andan aşğābından şordı kim ben bu arada urış

115b

(1) itdügüm size kim abar viridi? 'Abdurrahmān eyitdi, yā emir, açan kim kāfirüñ (2) uruşından fāriğ olduk, animet mālın cem eyledük. Ammā seni görmedük. (3) ok istedik bulamadük. Pes bu teşvişde-y-

iken hâtifden ün geldi kim (4) tiz Hâlide irişünüz, yaluñuz kaldı. Çün ki anı işitdük, dört yaña (5) segirtdük, seni bulalum diyü nâgâh ol esir itdügün Rüm gişisine (6) uğrayu geldük. Esed b. Câbire ımarlamışsın, sizün habaruñuzu andan (7) aldık. Bizi ol göndürdi, didi. Pes Hâlid buyurdi, ol kâfirün (8) sâz u selebin dirşürdiler, aldılar, gitdiler. Hâlid ol tutduğı gişiyi dîne (9) da‘vet eyledi, râzi olmadı. Mâlinı, oğulını, kızını gendüye viridi (10) âzâd eyledi. Nevfil b. ‘Ömer eydür: Çün ki müsülmânlar geldiler, Hâlide selâm (11) virdiler, andan Hâlid ol ğanîmetün üstine geldi, gördi ki mâluñ, tavaruñ (12) kıyâsı yoğdur. Nice biñ er ü ‘avrat esir itmişler. Çün ol ğanîmeti gördi, (13) Hağ Ta‘âlâ hazretine şükr kıldı. Andan Tötös Dımışkı ilerü oğudı, (14) hâtunuñı bulduñ mı diyü şordı. Andan Tötös ol ‘avratuñ gendü (15) gendüyi öldürdüğini bunlara habar viridi. Râfi‘ b. ‘Âmir eyitdi, (16) yâ emîr, Kayşerün kızın Tötosa virdüm, alsun, ‘avrat idinsün, didi. (17) Hâlid eyitdi, getürün, Kayşerün kızın göreyüm, didi. Vardılar, getürdiler. (18) Hâlid göricek hayrân kaldı dağı bu âyeti oğudı kim ve rabbuke yağlifü (19) mâ yeşâ‘u ve yağtare didi. Andan Hâlid anı Tötosa virdi. Eyitdi: Yâ emîr,

116a

(1) irte bir gün Kayşer çok mâl virüp alursa. Eyitdi, hele senün katuñda (2) olsun, didi. Rûhi b. ‘Ağıyye eydür: Ol seferde ben bileydüm. Çün (3) Meric-i Dibâcdan yine döndük, gelümüzce kâfiristân içinde yürüdük, (4) hiç kimesne bize karşı yürümedi. Tâ Meric-i Sakrâya degin geldük ki (5) Dımışka yakın bir yazıdur, anda bir köpri vardır, aña Kağara-ı Ümmi Hakîm (6) dirler, çün islâm leşkeri sâlimin ğanîmin ol yazıya geldiler, pes girüden (7) bir toz kopdı. Tozı görüp geldiler, Hâlide habar virdiler. Hâlid (8) aña bir yügrük atlu gişi viribidi ki aña Şa‘şa‘a dirler. Aña (9) eyitdi: Yâ Şa‘şa‘a, atun yügrükdür, var gör ki bu gelen kavm ne (10) kavmdur? Pes Şa‘şa‘a vardı, girü geldi, eyitdi, bu gelenler şalib (11) şancağ getürmişler, iki yüz cebelü erdür, didi. Hâlid Tötös (12) viribidi. Eyitdi: Var, gör, ol gelen kavm kimlerdür. Pes Tötös atlandı, (13) ol gelen kavma karşı yürüdi, eyitdi: Yâ kavm, kandan gelürsüz, kimlersüz, (14) ne yire gidersüz? Eyitdiler, sen kimün katından gelürsin ki bizi (15)

şorarsın, didiler. Tōtos eyitdi, ben müsülmānlar meliki atından gelürem ki (16) avrān ilin ve Başra şehrīn, Dımışı feth iden ālīd ki Gelōşuñ ‘Azrīlūñ (17) boyunun urdı, Verdān ve Bevāmīn ve Baṭrōsı öldürdi. Uş Herbīsūñ (18) Tōmānuñ ardınca vardı, ol iki baṭrīı depeledi, biş biñ gişilerin (19) depeledi. ayşerūñ kızın esir eyledi, daı nice biñ kız, gelin,

116b

(1) ‘avrat oqlan esir eyledi, daı nice biñ yük umāş anīmet itdi. Uş (2) yine döndük, Dımışa giderüz. Buña ālīd b. Velīd dirler, raıya’llāhu ‘anhu. (3) Uşda ben kimem ve kim viribidügin bildürdüm. Siz daı eytüñüz kim (4) ne avmsız, kimden gelürsüz, nireye gidersüz, didi. Pes ol (5) avmdan bir oca gişi eyitdi, yā fetā, yūri, ol ‘Arab milletine söyle, ben (6) bile varayın, saña virecek abarı ol ālīde ben vireyin, didi. Tōtos (7) andan öñdin sürdi, ālīd atına geldi. Eyitdi, yā emīr, ol avmdan bir oca (8) keşīş bunda sizūñ atuñuza gelmek ister. Eger buyurursañ (9) varayın, anı getüreyin, didi. ālīd eyitdi: Var, getir. Andan müsülmānlar ālīdūñ (10) atına cem‘ oldılar, oturdılar. Tōtos vardı, ol keşīşi getürdi, diledi kim (11) başın aa, ālīd öñinde secde eyleye, yir öpe. ālīd omadı, eyitdi, (12) revā degüldür ki bir ul bir ula secde eyleye. Biz dükelümüz Allāhu Ta‘ālā (13) ullarıyuz. Līkin siz ‘aşīlensiz, biz muṭī‘lardanuz. Siz müşriklersiz, (14) biz muvaḥḥidlerüz. zāl<ı> avmsız, biz ullarına hidāyet rüzī ıldı. Keşīş (15) geldi, ālīdūñ arşusına oturdi. Sözüñ söyle, işideyin, didi. (16) Keşīş eyitdi, melikümüz ayşer pādīşāha feryādcı geldi ki siz (17) Tōmā-y-ıla Herbīs bunca biñ gişi-y-ile size gelürdi, işitmişler ki siz (18) akımışsız. yüz virmemişsiz, pes yine döndiler ki Lādīıyye şehrine varalar, (19) deñize gireler, istanbül arafına geeler. ‘Arab erisi yitişdiler, Tōmāyı

117a

(1) ve Herbīsī öldürdiler, ol biş biñ gişiyi ılıdan geürdiler, mälların, (2) ‘ayällerin anīmet itdiler. Senūñ kızuñı daı esir eylediler, yine dönüp (3) gitdiler diyü ayşere abar virdiler. açan ki ayşer bu ālī işitdi, (4) buyurdi, yigirmi biñ pehluvān mübārız atlandılar, sürdiler ki sizūñ (5)

öñüñüz alalar. Dağı Hümş ve Ba'albek leşkeri arka bir ideler, sizi kavmuñuza (6) göçmege qomayalar. Ol çeriyi göndüricek beni ilerü okıdı, (7) baña iki yüz gişi koşdı. Eyitdi, eger ki bu çerilerün elinden (8) iş gelmezse sen 'Arab dilin bilürsin, ilci resmince durğıl, 'Arab (9) çerisinün meliki qatına varğıl. Benüm selāmum aña degürgil. Bir kız 'ayālüm (10) esir olupdur. Melikler hürmetin yerine getürsün, ol kız 'ayālümü baña (11) şatsun, mālī kabz itsün, ya ol kızımı baña armağān resmince hediye (12) virsün, didi. Çünkü Kayşer viribidügi leşker Hamiş şehrine (13) yitişdiler, siz dağı Dımışk şehrinün çevresine yitişdüñüz. Bu gez (14) maşlahat anı gördiler kim Kayşerün habarı yitişdür. Uş hazretünñüze yitişdüdü. (15) Bākī mürüvvet senüñdür, gerekse bizi mağbün göndürgil, gerekse (16) murād-ıla, didi. Hālid eyitdi, yā rāhib, ben anuñ kızın saña vireyin, ammā (17) nesnesin almazın. Şöyle hediye viribirin. İllā girü ümiz oldur ki (18) Kayşerün girü kızın ve girü qalan oğlın kızın dağı inşā'a'allāhu (19) hep gānīmet idem, alam. 'Arab diyārına esir iledem, didi. Kayşerün kızın

117b

(1) getürdiler, ol rāhibe virdiler. Pes ol iki yüz gişi Kayşerün kızın alup (2) yine döndiler, el-hāşıl Kayşere yitişdiler, Hālidün söyledügi sözi Kayşere (3) habar virdiler. Kayşer anı işidüp ağladı. Eyitdi, iy melikler, gördüñüz mi, (4) tahtuma bahtuma ne zevāller geldi. Meliklerüm kırıldı, bunca leşkerüm (5) kılıçdan geçdi. Neylesem, nitsem gerek. Çün Mesihün dilegi şöyle oldı, milkin (6) bizüm elümüzden ala bir qulına dağı vire, elümüzden ne gelür, didi. Şi'r:

- (7) Çün ki milkün mālīki oldur hemīn
Eyle oldur kim yiye mülkün gāmın
- (8) Kimse mülkinde aña artuğ degül
Artuğa muhtāc olan ol Haq degül
- (9) Mülk anuñdur mālīki oldur iy gişi
Milk içinde işleyen oldur işi
- (10) Her kimi kim milkine hākīm kıılır
Ol kıılır yā andan artuğ kim kıılır

- (11) Yine milkinden anı ma'zül iden
Kulı şāh iden ve şāhı kul iden
- (12) Hāq Ta'ālādur iden bu işleri
Gendüzüñden bilme bu cünbişleri
- (13) Yoğ-iken var olduğun senden midür
Milke mi'mār olduğun senden midür
- (14) Var-iken yoğ olmağ u gitmek yine
Varlığını cümle terk itmek yine
- (15) İhtiyāruñ-ıla mı olur senüñ
Ya zör u bāzūñıla mı olur senüñ
- (16) Bu cihāna geldüğüñ gitdüğüñ
Buyruğ issi oluban hüküm itdüğüñ
- (17) Dileğüñ birle degüldür iy emir
Yire hüküm idenleri çok yidi yir
- (18) Pes muṭi' ol hükmine vü emrine
Gör ki anuñ hükmi nedür emri ne
- (19) Bulduğüñı benümdür dimegil
Yitüricek guşşasını yimegil
- 118a
- (1) Çün ki dünyā düş gibidür iy kiyā
'Aklı kim dünyā için guşşa yiye
- (2) Çün alursın terk idersin milkātı
Ağuludur yime zinhār milk eti

(3) Neşr: Çün Kayşer-i Rüm beglerine ve ulularına bu mev'izeyi söyledi, (4) andan şöyle maşlahat gördiler kim ırak yirlere bitiler yazalar, ulu (5) meliklere ilçiler viribiyeler. Şalib milletini ve mesih ümmetini cem' idüp galaba (6) çeriler dirşüre, deprene. Çün bu resme rāy kıldılar, bunuñ gibi tedbire (7) meşgül oldılar. Biz yine müsülmanlar hikāyetine gelem. Vākıdī (8) eydür: El-hāq Hālid b. Velidüñ bu sefere gitdüğüne müsülmanlığıñ hiç (9) irādetleri yoğ-ıdı. Yine selāmat geleceğinden ümiz kesmişlerdi. Çün (10) habar bildiler kim aşhāb selāmatlığı-ıla,

ğanimet ile uş yitişdiler, (11) didiler. Meger Ebū Süfyān Şahr b. Hārb Mekke dilirleri birle 'Amr Ma'dī Kereb, (12) püşt-penāh 'Arab, Zübeyd 'Arabından ğalaba cemā'at-ıla dağı Melik Üşter Ğāzī, (13) Nağ'a 'Arabınuñ begleri-y-ile Şāma gelmişlerdi, Ebū 'Ubeyde (14) ol yigitleri aldı, gendü aşhāb birle Hālīde qarşu çıqdılar. Çün (15) Hālīd Ebū Süfyān 'Amr Ma'dī Kereb ve Melik Üşteri göricek sevindi. (16) Görüşdiler, şādī hürrem olup ğanimet birle qondılar. Çün irtesi (17) oldı, ol ğanimet mālīnuñ ki Ecnādīn çerisinden, Hālīdden (18) dağı Dımışk hişārından daşra urışan kāfirlerden hāşıl olan (19) atdan, tondan, tavardan dağı ol üç yüz yük qumāş kim Qayşerūñ

118b

(1) Tōmā Ebū 'Ubeydeye emānet qomış-ıdı, dağı ol māl kim Meric-i Dibācdan hāşıl (2) olmış-ıdı cemī'in dirşürdiler, hımsını çıqardılar, Medīne şehrine viribimek (3) için ayru qodılar. Pes qalan mālī müsülmānlara üleşdürdiler. Yayaq ğişiye (4) bir baqş ve atlu ğişiye iki baqş virdiler. Resūl hazreti Hayber qal'aların (5) alduqda eyle üleşdürmiş-idi. deve binene dağı atlu baqşın virdiler. Pes (6) sünnet anuñ gibi oldı. Çün ki māl baqşın itmekden fāriğ oldılar, (7) pes maşlahat anı gördiler kim Ebū Bekir Şıddīk hazretine biti yazdılar. Hālifa (8) Ebū Bekir idi, zira vefātını işitmemişlerdi. Ammā Ebū 'Ubeyde Dımışk fetḥ (9) ğicesi düşinde Resūl hazretin görmüş-idi kim Ebū Bekir vefāt (10) kıldı, anuñ cenāzesine giderem dimiş-idi. Ebū 'Ubeyde bu düşi kimseye (11) bildürmemiş-idi. Ol-ıdı kim Hālīd biti yazdı ki

بسم الله الرحمن الرحيم نعيدالله خليفه رسولالله صلى الله وسلم ابو بكر من عامل الشام خالد بن وليد المخزومي اما بعد سلام عليك ورحمة الله وبركاته واحمد الله الذي لا اله الا هو واصلي علي نبيه وعليك واذا لمنزل من مكابدت العدو علي حرب دمشق حتي انزل الله علينا نصره وقهر عدوه وقنحت دمشقاً غنوة بالسيف وكان ابو عبيده علي باب الجابية فخذ عنه الروم و صالحو اعلي باب الاحرو منعني ان اسير واقتل والتقيت عند كنية مريم وامامه القسوسي والرهبان معهم كتاب اصلح وان صهرالملك

توما و آخراسمه هريس

119a

حرجاً من المدينة بمالٍ عظيمٍ و حالٍ جيبٍ فرت خلفهم بعسكر السيف و انتز عنا لغنمت من ايديهم و قتلت اللعينين و اسيرت ابيت
للك هر قل واهد يتها اليه ورجعت سالماً و انا منتظر امرك والسلام

Çün ol bitiyi tamām kıldılar, gendü yüzügi birle mühürledi. (5) Müsülmānlardan bir ma'rūf gişiyi ilerü okudı ki aña 'Abdullāh b. Ẓurṭ el-Esdī (6) dirlerdi, bitiyi aña virüp eyitdi, yā Ẓurdāl, bu bitiyi Allāha (7) tevekkül idüp Medine şehrine revān olğıl, didi. Vāqıdī eyle rivāyete (8) eyler kim müsülmānlar eyle ḥabar virdiler kim Ebū Bekir Şiddik Dımışk şehrinüñ (9) fetḥi gicesi dünyādan āḥırata naql itdi, 'Ömeri yerinde ḥalifa ḳodı. (10) Ebū Bekire ḥalifa-ı Resūlullāh dirlerdi, 'Ömere Resūl ḥalifası diseler (11) olmazdı. Pes maşlahat anı gördiler kim 'Ömer b. Ḥaṭṭāba emirü'l-mü'minīn (12) diyeler, 'Ömerden soñrağı ḥalifalara emirü'l-mü'minīn diyeler. Çün 'Ömer (13) ḥazretin Ebū Bekir Şiddik ittifaḳ-ıla ve icmā'-ı ümmet-ile müsülmānlar üzere ḥalifa (14) dikdiler, ol daḥı müsülmānlar çerisine göz ḳulaḳ dutmuş-ıdı ki (15) nice ḥabar gele 'aceb, dir-idi. Nāgāh 'Abdullāh b. Ẓurṭ irişi geldi. (16) Emirü'l-mü'minīn, 'Alī, kerrema'llāhu vechehu, birle Resūl ḥazreti mescidinde (17) otururlardı, geleci iderlerdi. Pes 'Abdullāh geldi, mescide girdi, (18) iki rek'at namāz kıldı, andan Resūl ḳabrine selām virdi, ravzasına (19) şalavāt getürdi. Andan soñra 'Ömer ḳatına geldi, selām virdi.

119b

(1) 'Ömer eyitdi: Yā ibn-i Ẓurṭ, nireden gelürsin? Eyitdi, Şām vilāyetinden (2) gelürin, Ḥālid b. Velidden Ebū Bekre biti getürmişem, didi. 'Ömer eyitdi: (3) Ebū Bekir ḥazreti vefāt itdi siz işitmedüñüz mi? 'Abdullāh eyitdi, işitmedük, (4) didi. Çıḳardı bitiyi 'Ömer ḥazretine şundı. 'Ömer bitinüñ 'ünvānına baḳdı, (5) gördi ki biti Ebū Bekre yazılmış. Bildi kim ol müsülmānlar, ḡaziler (6) Ebū Bekrūñ vefātın işitmişler mi. Bitiyi arḳuncaḳ okudı, mażmūnı bildi, epsem (7) oldı. Andan döndi, 'Abdullāh b. Ẓurṭa baḳdı, eyitdi, Ebū 'Ubeydeye (8) biti viribidüm. Ebū Bekrūñ vefātını bildürdüm, daḥı gendüni Şām (9) ilindeki müsülmānlara ve açılan illere emir kıldum, Ḥālid b. Velidi 'azl itdüm. (10) İmdi ma'lūm oldı kim emīn gendüyi gizlemişdür, Biti ḥükmini

kimseye (11) bildürmemişdür. Meger ki hüküm itmege, emir olmağa rızası yokdur, didi. (12) Ebü 'Ubeydi'llâh b. Muhammed b. 'Ömeri'l-Vâkıdî, rahmetu'llâhi 'aleyhi, râvilerden (13) mu'an'an isnâd-ı dürüst birle Seyf b. 'Ömerden ve Muhammed b. İshâkdan (14) rivâyet olupdur. Dahı Şâm hikâyetinden şahîh habarlar cem' idüpdür. (15) Ebü Bekir hazreti dünyâdan naql eyledi, 'Ömer b. Hattâb, Ebü Bekir (16) yerinde hilâfete oturdu. Resül hazretinüñ ulu şahâbeleri, muhâcirlerden (17) ve enşârlardan Medîne şehrinde hâzır olanlardan cemî' 'Ömer b. Hattâb (18) birle Resül hazretinüñ mescidinde bey'at itdiler. Emirü'l-mü'minin 'Os mân b. 'Affân, (19) 'Alî Murtażâ andan Sa'd b. Vaqqâş ve Sa'id b. Zeyd ve Talha b. 'Abdullâh

120a

(1) ve 'Abdurrahmân b. 'Avf, Zübeyr b. 'Avâm on yârdan bu yedi gişi (2) 'Ömerle bey'at itdiler. Sekizinci Ebü 'Ubeydedür, ol hüd Şâmda-yıdı. (3) Toğuzuncı 'Ömerdür, onuncı Ebu Bekir Şiddîkdur, rağıya'llâhu 'aleyhim ecma'in. (4) Çün ol yedi şahâbe cân u gönül birle 'Ömer-ile bey'at itdiler. Andan (5) 'Abbâs b. 'Abdulmuttalib dahı 'Abbâsuñ üç oğlu Fazl b. 'Abbâs, Kaşım b. 'Abbâs, (6) 'Abdullâh b. 'Abbâs, rağıya'llâhu 'aleyhim, ilerü vardılar, 'Ömerle bey'at (7) itdiler. (20) Andan enşâr şahâbenüñ seyyidi Sa'd b. 'Ubbâde enşâr cemâ'atı birle ilerü durdılar 'Ömer-ile bey'at itdiler. (7) Pes Medîne şehrinde uludan kiçiden hiç kimse qalmadı cümle (8) geldiler, 'Ömer birle bey'at itdiler. Pes Medîne şehrinde ki aña râzî (9) oldılar, hilâfeti kabül kıldılar. Dahı anuñ hilâfeti zamânında şıkkâk (10) ya'nî şekâvet ve nifâk yoğ-ıdı. iki yüzlülük hiç kimse itmezdi. (11) Dükeli müsülmânlar gönül ü cân-ıla birlik itmiş-ıdı. Hâk işler ve hâk sözler (12) anuñ zamânında kuvvat dutmuş-ıdı. Dahı islâm dininüñ heybeti, şalâbeti (13) 'âleme musallağ idi. şeytanuñ hileti müsülmânlardan ırâk olmuş-ıdı (14) dahı Allâhu Ta'âlânuñ emri, buyruğı 'âlemlere zâhir olmuş-ıdı. Dahı 'Ömer hazreti (15) bî-teklif gişi-y-ıdı, döşeksüz yir üstinde miskînler ve düşmişler (16) birle otururdu, dururdu, anlaruñ gönülünü şorar idi. Dahı uşacuk (17) oğlancıklara şefkat iderdi, yetimleri ve esirleri göricek oğşar-ıdı, (18) sevindürürdi. Koca koca

gişilere 'izzet iderdi, mazlūmlara yarı (19) kıldı, zālimlerden mazlūmların hakkını alı virürdi. Şöyle kim

120b

(1) hiç kimseyi kimseye güç idürmez-idi ve lā te'huзу levmetu lāyimin Dağı eydürler kim (2) 'Ömer hazreti hilāfet güninde bir yamalu ton geyerdi dağı ihtisāb turrasın (3) eline alurdu, Medine şehrinün bāzārına girürdi. Dükkānlar arasında, soḳāḳ (4) içinde yürürdi, buyruk iderdi. Dağı 'Ömerün turrası yalın kılıçdan iti-y-idi, (5) heybetlü, şalābetlü-y-idi. Dağı yimek kim yir-idi, arpa etmekin tuza banup. (6) Vaḳt olur-ıdı kim paşmaḡınun sökürceklerin gendü dikerdi, yolların (7) taşın arudurdu, çukurların için taldurdu. Müsülmānların dīvārı (8) yıkılacak yapar-ıdı, ḡarib ölüsünün kabrin gendüsi ḳazardı, dağı (9) bunlara ḳomaḡ-içün kerpiç keser-idi. Bu dükeli dürüşdüḡi Haḳ Ta'alā (10) rızāsı-y-içün idi dağı Resül hazretinin hoşnūdlıḡı-y-içün idi. 'Āyişe Şiddıḳa, (11) raḡıya'llāhu 'anhā, vallāhi 'Ömerün hilāfeti müsülmānlara bir rāḡat-ıdı. Allāhu Ta'alānun (12) buyruḡın yürütmüş-idi, şeri'atün ḳavā'idini ḳāyım itmiş-idi, dağı islām (13) dīninün ḳavā'idin rūsūmın 'ālem içinde zāhir itmiş-idi. 'Ömerden şordılar kim (14) yā emirü'l-mü'minin, açlıḡın acısından nefsünü ḳahr idersin, acı tuz-ıla (15) arpa etmegın nefsüne kuvvat kılırsın, didiler. Çün 'Ömer hazreti müsülmānlardan (16) bunu işidicek cevābı ol oldı kim eyitdi, yā erenler, kıyāmet gününün (17) açlıḡından ve acısından bu açlıḳ āsān ve ehvendür. Tamunun zehrin yimek (18) ve zaḳūmın yimek dağı şadidlerin ḡamimlerin içmek 'azābından, anın ḳatında (19) bu dünyā ḳahrının ḳazanında ḳaynamak 'azāb degüldür. dağı 'Āyişe Şiddıḳa

121a

(1) eydür: 'Ömerün hilāfeti zamānında müsülmānlıḳ çerisi iklim-ḡüşā oldılar. (2) Maḡrıbdan maşrıḳa islām çerisi talmış-ıdı, iklimün ekşerin açmışlardı, (3) dağı 'Ömerün hışm-ı heybeti, şalābet-i heybetinden çok melikler tācı (4) yerinde ḳoyup ḳaçmışlardı. Dağı 'Ömer zamānında Ḳayşerün mālına mülkine (5) mālīk oldılar, tāc ı tahtına ḡükm itdiler. Dīn uluları eydürler kim (6) 'Ömerün hilāfeti zamānında islām dīninün

şevket-i şöhreti-y-içün (7) altı biñ yedi yüz, artuğ eksük, mesâcid bünyâd itmişlerdi, menber dikmişlerdi, (8) üzerinde hutbe okunurdu. Dağı rāviler rivāyet iderler, ol vaqtın kim (9) ‘Ömer hāzreti hilāfete oturdu, buyruğ itdi, hükmeyle eyledi, (10) bu habar Kayşer pādīşāha yitişdi kim Ebū Bekir dünyādan naql itdi. ‘Ömer anuñ (11) yerine hilāfete oturdu, buyruğ eyledi, bir görüñ kim ne tañsuğ (12) endişe eyledi, nice acāyib iş itdi. Dımışk şehriniñ fethinden soñra (13) Meric-i Dībāc ğavğası olduğı günler idi ki sāhiline Şāmuñ (14) ğavğa, ğalaba, ürkü düşdi. Dağı müsülmānlığuñ debdebesi, saṭveti düm (15) Şām içinde söylenür idi. Pes Kayşer katında naşrānī dīninüñ (16) ‘ālimleri, firenk iklīminüñ melikleri çağ istanbūla degin ne qadar kim (17) uluları var-ıdı, hep anda cem‘ olmuşlardı. Dağı ırak illerden ilçiler (18) viribimişlerdi. Çün Kayşer ‘Ömerüñ hālın işitdi, buyurdu ol cem‘ olan (19) ğişiler, melikler, ol ırak yirden gelmiş elçiler Anṭākiyyeniñ

121b

(1) ulu kelisesinde cem‘ oldılar. Gendüsi dağı vüzerā-ı haccāc⁵³, erkān-ı memleket, (2) a‘yān-ı devlet dağı ol muqarribler birle ol keliseye vardılar, (3) her birisi mertebelü mertebesince oturdılar. Andan Kayşer bir kıızıl altundan (4) kürsī üzere oturdu. Andan söze geldi, eyitdi, iy naşrānī (5) dīninüñ uluları ve iy şalīb milletiniñ nisbetcileri ve iy incil kitābına (6) inananlar, işitdüñüz mi kim benüm qulağuma qorqu habarı yitişdi dağı göñlüm (7) içinde ne dürlü dürlü endişeler oldı. Ol melikler, begler yüz yire urdılar, (8) eyitdiler, yā melikü'z-zamān, meger bize bildüresin, bilevüz, didiler. Kayşer eyitdi (9) ol peygamber-ı ‘Arabī⁵⁴ kim diyār-ı ‘Arabda zuhūra geldi, Hicāz milkinde qopdı, (10) olaldı. Gendü cinsini dīnine da‘vet itdi, bize dağı bitı viribidi ki (11) gelüñ, dīnüme girüñ, didi. Biz dağı aña cevāb viribidük ki (12) ne dīnüñe girürüz, ne hārāc virürüz, didük. Ol bu sözi işidüp (13) leşker cem‘ eyledi, yürüdi ki bizi kılıc-ıla dīnine döndüre. Zira ol kılıç (14) peygamberıdur. Cemī‘ münzel kitāblarda anuñ gibi habar virdiler kim

⁵³ hüccāc şeklinde harekelenmiş.

⁵⁴ ‘Arab şeklinde yazılmış.

(15) ol Resül-ı ‘Arab dînin kıılıç birle âşikâre kıılısardur dağı anuñ dîni kııyâmete (16) degin bâkî kıılısardur. Ammâ egerçi leşker cem’ itdi, ammâ ömri vefâ kıılmadı, dünyâdan tiz gitdi. Yirine bir gişi dağı ħalifa oldu ki aña (18) Ebû Bekir Şiddik dirler. Ol peygâmbar aña vaşiyet itmiş-idi ki benden (19) şoñra bu illeri feth idüñ, çeri viribüñ, dimiş-idi ki benden

122a

(1) şoñra ol ħalifa dağı anuñ gibi itdi kim ol buyurmuş-ıdı. İmdi (2) ol ilümüze açdılar, bunuñ gibi ürküler ve ğavğalar vilâyetümüze bırağdılar. (3) Uş ħayf ğabînet od birle yüregümüz yağdılar. Cemî’ sultânlar ve (4) pâdişâhlar kıatında ħürmetümüzi şıdılar, nâmüsumuz yire düşdi. Zîra (5) söylendiler, eyitdiler, melik Kıayşer şunuñ gibi ulu pâdişâh-iken iline vilâyetine (6) bir kaç aç muhtâc, yalın ayağ yalıncağ ‘Arablar girdiler, ğalaba çerilerin (7) kırdılar, ulu beglerin ve ulu meliklerin öldürdiler. Ulu ulu şehristânın ellerinden (8) aldılar. Anuñ gibi ulu meliklerüñ ellerinden gelmez ki ol kıadersüz, kıymetsüz, (9) kuvvatsuz kıavm sara ilinden taşra çıkara diyü dillerine düşüp dururvan. (10) Anı bilmezler ki bu emr-i rabbânîdür. Nice biñ yıllardan berü bu vâkı’aları kıtâblarda (11) yazmışlardur, illâ nice ideyin kim bu cihân melikleri cehl-i ħamâkat (12) yazılarına düşmüşler. Hele şimdi sizi cem’ itdügümden ğarazum oldur kim (13) size bir ‘acîb ğarîb ħabar dağı bildürem. Ol Ebû Bekir adlu ħalifa kim (14) peygâmbaruñ yerine oturmuş-ıdı, dünyâdan göçmiş, fenâ milkinden beķâ (15) ‘âlemine göçmiş. Anuñ yerine bu gez bir gişi dağı ħalifa olmuşdur (16) ki bu dünyâ anuñ öñinde bir tağak gibidür. Bu yedi iklîmi musaħħar itmek (17) aña ebcedden bir sebak gibi. Şi’r:

(18) Nicesi vaşfını idem anuñ şerħi dile şıgmaz
Ki vaşf-ı şiddet-i şerħi kıamu insândan artuğdur

(19) Yamalu ton geyicidür sovik kıurşa yeyicidür
Velikin heybeti Kısrâ dağı ħakandan artuğdur
122b

(1) Ben anuñ heyet-i vaşfin idersem himmet-i şerħin
Ne kıadar vaşfin ider-isem bilüñ kim andan artuğdur

- (2) Ne tâcı var ne tahtı var ne māl u milki rahtı var
Veli devletlü bahtı var ki ulu sultāndan artuğdur
- (3) Haşemsüz muhteşemdür ol olur her ne kim dirse ol
Gişiye öl dise ölmek ola cānından artuğdur
- (4) Kimi li'llāhi öldürse dīninüñ hükmi bildürse
Ol acı hükmlere āb-ı hayvāndan artuğdur
- (5) Yir anuñ hükmüne münkād güneşe ide hükmi-i dād
Anuñ tedbiri Behrāmdan dağı Keyvāndan artuğdur
- (6) Bir erdür kim kaçan şeytān anuñ gölgesini görse
Kimesne var mı gendü-y-ile kim ol şeytāndan artuğdur
- (7) Anuñ kahrı yıkıyardur kamu sultānlarıñ kaşrın
Anuñ düşmenliği bir gün kamu devrāndan artuğdur

(8) Neşr: Bu şimdiki halīfanuñ şiddeti, şehāmeti, şöhrat şevketi bu 'ālemi
(9) dutıyardur, meliklerin tâcın tahtın utıyardur. Elān milk ve memleket
anuñ (10) zamānında elümüzden alırsalardur. Pes maşlahat oldur kim
bunlara harāc-güzār (11) olavuz dağı yirümüze emīn oturavuz, didi. Ol
cem' olan kâfirler (12) Kayşerden bu sözleri işidicek kaşıldılar, belkim
Kayşere kaşd itmeklik (13) istediler. Eyitdiler, yā melikü'z-zamān, bu
senüñ aklıña, firāsetüñe noldı, (14) bunuñ gibi yok sözler söyledüñ, sen
seni mesih hazretinde hür, (15) hacil, şermesār eyledüñ. Himmetüñ,
heybetüñ bu mıdur kim yedi iklimde (16) tamāmet rüsvāy olasın. Şimdi
senden artuğ yedi iklimde ulu pâdişāh (17) yokdur. Bir beriyye-perver
'Arab çerisi ilüñe, vilāyetüñe girdiler. Açları (18) toyındı, yalnızcaıkları
tonandılar. Dotalum ki 'Arab çerisi olmasun, (19) bir ulu sultān çerisi
gelmiş olsun, ilüñi elüñden almak

123a

(1) ister. İmdi sen dağı kuşağını iki yirden kuşan. İklimlerüñ çok,
çerilerüñ (2) bî-kıyās. Leşker virelüm, (20) anlara karşı duralum. Er gibi
dürüşelüm, gendü dīnümüz için urışalum. (2) Eger mesih bize virdise
bizüm ola, (3) ve eger anlarıñ-ısa anlarıñ ola. İmdi revā mıdur kim sen
bunuñ gibi (4) sözler söyleyesin bizi hür kılasın düşmana ta'zīm

eyleyesin, didiler. (5) Ağlaşdılar. Kayşer dağı ağladı. Gördi kim cehalet içinde kamusu kazāya (6) giriftār olıslardur, müsülmānlarıñ kılıcı önünde tār u mār (7) olıslardur. Çün bulardan anuñ gibi gelecti işidicek sözini degşürdi, (8) bunlarıñ mizācına muvāfık sözler söyledi, dükeline āferin taḥsīn (9) kıldı. Eyitdi, iy melikler, ben sizi şınarıdum. Eyitdüm, göreyin mesīḥ (10) dīnine nisbetleri var mıdur, şalib milletine kuvvatları ziyāde midür, didüm. (11) Zira ol ‘Arab çerisinüñ çavları gelicek ben benüm beglerüme (12) ve keşişlerüme bunuñ gibi sözler söylemişdüm, bunlarıñ i’tikādın, (13) şıdķın şınamışıdum. Çün siz ulu meliklersiz, katumda ḥāzır (14) olduñuz, sizüñ dağı göñlüñüze bu kapuyı açdum, bunuñ gibi (15) acı sözleri üstüñüze saçdum, gördüm ki göñlüñüz kavīdür, (16) cür’etüñüz çeridür. Benüm dağı göñlüm tağ gibi oldı, didi. Dağı (17) evvel cem’ içinde bir mütenāşıra ‘Arabı var-ıdı, aña Tulayka b. Māzin (18) dirlerdi, Hicāz ‘Arabından idi. Anda gelüp naşrānī dīnine girmiş-idi. (19) Kayşer anda çok erlik görmüş-idi ki yürekli er-idi işler

123b

(1) başarur gişi-y-idi. Kayşer ol ‘Arabı katına okudu, eyitdi: Yā Tulayka, Mesīḥ (2) ḥürmeti-y-içün saña bir iş buyuram, dilerem ki ol işi bitüresin. (3) Ol ‘Arab eyitdi, essema‘ ve’t t̄ā‘a, buyurasın, didi. Pes Kayşer eyitdi, (4) dilerem ki Medīne şehrine varasın, ol yeñi oturan ḥalifa ki aña (5) ‘Ömer b. el-Ḥaṭṭāb dirler, her nev‘ile ki vardur, ve eger gicede ve eger (6) gündüzde, (20) eger ḥavatda ve eger ğalabada (6) kolay bulıcaķ anı öldüresin. Bu kayğu içinde kalmış (7) kardaşlarun güldüresin. Ol naşrānī ‘Arabı tiz yirinden duru geldi, (8) eyitdi, yā melikü’z-zamān cānumı senüñ yoluña fidā kılayın, senüñ (9) buyruğuñ yerine getüreyin, didi. Çün ol gişiden anı işitdiler, (10) alup ma‘būdiyye şuyına iletdiler. Biraz üstine saçdılar, nuşret namāzın (11) kıldılar, incil kitābı birle başından ayağa degin sığadılar dağı bir cevherden (12) aña şalib virdiler. Eyitdiler, bunu bileñce getürgil, her ne yire kim varasın (13) saña manşür ve muzaffer olsun, didiler dağı gönderdiler, gitdi. (14) Andan Kayşer melikler ve begler birle meşveret itdiler. Pes maşlahat anı gördiler kim (15) çokluk leşker cem’ ideler ırak yirlere bitiler yazdılar ki viribiyeler, (16) mağrıb melikinden leşker dirşüreler. Dağı mısır meliki Muķveş katına (17) bir

ulu gişi viribidiler. Tâ ki mışır meliki ol gişi birle gendü beglerinden (18) bir kaç ulu begler Kûşa, Habeşe vilâyetine, qaralar melikine Dengüliye, (19) Nûbiye, Nicâşiye göndüreyler, ol illerden çeri dileyeler. Ol iller

124a

(1) dört sultânlık ildür, qaralar milkidür, cemî' hâca tapıcılarıdır, mesîh dînine (2) nisbet idici kavmdur, didi. Andan Firengistân vilâyetine, Karadenizden (3) öte Esrôs iline, Kağan Kıpçak ve Abkâz iklimlerine ilciler viribiyeler, (4) çeri dileyeler. (20) Dağı cezîreleri (4) üç yüz altmış pâre şehirdür ve kal'alardur. Andan (5) cânîk vilâyetinüñ, Tarra Buzun cezîresinüñ Ermen ve Azere'r-Rûm (6) ve Erhasr ve Ahlât ve Tiflis serhaddine degin. Dağı toğuz tümen (7) Gürcistân çerileri cem' olalar. Andan Diyâr-ı bek vilâyeti, Müş (8) kal'asından tâ Re'si'l-'Atiyye degin Hasan Keyf, Erzen, Miyâfârikin (9) ve İmenid ve Harrân bitiler yazdılar ki çerileri cem' olalar (10) dağı melik-i Kayşer katına geleler. Ammâ buyruqlarda ve bitilerde yazılan, (11) nushlar itdükleri, dükelinüñ mazmünü bir-idi. İşbu resme yazılmış-ıdı kim (12) iy naşrânî dîninüñ naşırları ve iy mesîh milletinüñ mu'teberleri (13) ve iy nâkus nisbetin uranlar, size ma'lûm olsun kim 'Arabistân (14) peygâmbaruñ cezîrelerinde Hicâz vilâyetinde Mekke şehrinde (15) zuhûra gelen peygâmbar ki Mesîh ol peygâmbaruñ gelecegin (16) ümmetine habar virmiş-idi, imdi uş ol Resûl dünyaya geldi vü (17) gitdi, kavımın dîne da'vet itdi, yine dünyâdan nakl itdi. (18) Anuñ kavımı kim aña mütâba'at itmişlerdi. Ol peygâmbardan şoñra (19) cem' oldılar, bizüm illerümüze geldiler, bizüm dînümüzi mensûh ve

124b

(1) şerî'atümüz bâtil itmek isterler. Gelüñ, bizüm dînümüze girüñ, yoh dirseñüz (2) bize harâc virüñ, aña dağı yok dirseñüz illerüñüzi ururuz, (3) kamuñuzu kıraruz, oğluñuzu kızuñuzu esir eylerüz, didiler. Biz dağı (4) maşlahat anı gördük kim cemî' ehl-i mesîh cem' olavuz, 'Arab çerisine (5) karşı yürüyeler, anlaruñ kânûnı ve kâ'idelerin bir uğurdan götürevüz diyü (6) tedbir itdiler, dağı bitilerin etrâflara gönderdiler. Darîr haķır eydür: (7) ol vaķt ki Kayşer pâdişâh 'Ömeri öldürmege fidâyi viribidi,

adı Tılayka b. Māzin (8) idi, sürdi, Medine şehrine geldi. Bir nice gün 'Ömer hazretin (9) cüst cū itdi, gördi gözetdi ki öldüre. Bildi kim müsülmānlığıñ (10) emiridür, yir yüzünñ halifasıdır, Haq Ta'ālā yaratduğı kullarunñ ulusıdır. (11) İllā haşemi hademi eksükdür, velikin ki muhteşim gişidür. İllā kanda yürür, (12) yaluñuz yürür. Evinde mescide yaluñuz varur gelür. Ğarib müsāfirler birle (13) oturur durur. Tılayka gördi kim 'Ömeri öldürmek iñen geñezdür, aña (14) el uzatmağ iñen āsāndur. İllā 'Arab 'Ömere nice kim kaşd iderdi, 'Ömerün (15) heybetinden kuvvatı kurur, hayātı gider, eli ayağı göymişürdi. Pes 'Arab (16) bu nesnelere hayrān kalur. İllā dāyim Ömeri görür kim şehirden taşra (17) çıkar, varur, nahle bağçelerinde yürür, bakar. Ya'nī şol şahābeler kim gāzāda (18) şehid olmuşlar idi ve oğlancukları öksüz kalup hātūnlar tıl (19) olmuşlardı ve ol öksüzlerünñ, tıllarunñ bağçelerine ve bustānlarına

125a

(1) varurdi. Her kimün ki divārcuğı yıkuğ idi, anı yapardı, gedüceklerin (2) düzer-idi. Vaqt olurdi kim hürmā ağacı diplerinde yatur-ıdı, uyur-ıdı. (3) Çün ol mütenaşşıra 'Arabı 'Ömerün bunuñ gibi hāllerinden habar-dār oldı, fikr itdi. (4) Maşlahat anı gördi kim ol hürmā ağaçlarından bir ağaca çıka, yaprağ arasında (5) otura, gendüyi anda gizleye, andan 'Ömerün yatduğı yiri gözleye. (6) Hem eyle itdi. Ağaca çıkdı, oturdi, 'Ömeri gözetdi. Meger bir gün (7) 'Ömer hazreti bir hürmā ağacı dibinde bir taş yaşdandı, yatdı, uyudı. (8) 'Arab yukarudan gözedürdi. Çün 'Ömerün uyuduğın gördi, şāz (9) oldı. Eyitdi bu gün ol gündür ki maşşūduma irem. Bu halvet yirde (10) 'Ömeri öldürem, didi. Kaşd itdi kim dura, ol ağaçdan aşağa ine. (11) Nāgāh gördi kim ol ağaçlar arasından bir kağan arslan çıka geldi. İlerü geldi, (12) 'Ömerün ayağı dibinde durdı. Andan yüzün 'Ömerün ayağına sürdi, (13) ayağını yaladı dağı 'Ömer hazretin üç gez tavāf eyledi. Andan (14) yürüdi, ol 'Arab çıkdığı ağacunñ dibine vardı aşlan yukaru (15) bakdı. Ağaç yaprağı arasında 'Arabı gördi, añradı. Diledi kim (16) pençesini ol ağaca ura, kopara. Nāgāh 'Ömer hazreti, radıya'llāhu 'anhu, (17) uyandı. 'Arabunñ hōd korhudan yüreki oda yandı, ditremek (18) dutdı. 'Ömer uykudan uyanıcağ ol aşlan gayb oldı. Çün

'Arab (19) anı gördi, eyitdi, hey! hey! bu gişi Allāhu Ta'ālānuñ hāş kullarından

125b

(1) imiş dağı bunlaruñ dini haq dın imiş, didi. Ol ağaç başından aşığa (2) indi, doğru 'Ömerüñ katına geldi, karşıısına dizin çökdi, oturdu. (3) Eyitdi, yâ emirü'l-mü'minîn, benüm serencāmumdan diñle, bir iki söz söyleyeyin, (4) didi. 'Ömer eyitdi: Söyle, işideyin. Pes ol 'Arab başladı, gündünüñ (5) ne işe geldügin, Kayşer gündüyi 'Ömeri öldürmege viribidügin, (6) o nahlıstān arasında gizlendügin, ne yirlere kemîn kılduğın, bugünkü gün (7) fırsat bulup arslan geldügin, bir bir habar virdi. Barmağ götürüp (8) imān getürdi. Andan bir nice gün anda durdu, erkān-ı şerī'at neyidügin (9) öğrendi, bir nice süre Qur'an okudu. Andan eyitdi, yâ emirü'l-mü'minîn, (10) destürüñla varayın, Kayşere gideyin, işitdügümi haber vireyin, didi. (11) Andan 'Ömer yol azığın virüp gönderdi. Çün Tulayka b. Māzin Kayşere (12) irişdi, halvet katına girdi, ol 'Ömer hakkında gördüğü sırrı (13) Kayşere haber virdi. Çün Kayşer anı işitdi, buyurdu, aña biraz māl (14) virdiler. Eyitdi, her ne kim didüñ, gerçek didüñ. Vargıl, ehl-i 'ayālüñi (15) algıl, müsülmānlara kavuşğıl. Bizüm kavmumuz içinde bunuñ gibi (16) haber söyleme, didi. Biz yine sözüümüz evveline geldik. çün ki Hālid (17) Ebū Bekri diri şandı, biti viribidi, biti hōd 'Ömere degmiş-idi, (18) 'Ömer dağı biti yazmış-ıdı. Müsülmānlığa bildürmiş-idi ki ben Ebū 'Ubeyde b. 'Āmir b. Cerrāhı (19) Şām milkine melik kıldum, müsülmānlar üzere dağı

126a

(1) emir kıldum. Hālidi 'azl eyledüm, didi. Andan ol bitiyi 'Abdullāh b. Qurta (2) virdi, göndürdi, ammā gündüsi teşviş içinde kaldı. Eyitdi (3) 'aceb müsülmānlar benüm bu sözümi dutalar mı, dutmayalar mı. Benüm emrüm-ile (4) iş ideler mi, yoğsa sözüme muhālefet ideler, didi. İşbu endişe (5) içinde kaldı. Ammā bir rivāyet dağı budur ki 'Āmir b. 'Ömer eydür. (6) Çün 'Ömer b. el-Hattāb müsülmānlığa biti gönderdi, emir nenüñ gibi (7) olısar, biti cevābı nice geliserdür, aña muntazır olup oturur (8) idi. Kāle haddeşenā 'Abdullāh b. sālime's-Şakfi rāviler esnād birle

anuñ (9) gibi rivāyet iderler kim ol gice kim Dımışk feth oldu, (10) ‘Abdurrahmān⁵⁵ b. ‘Avf ki Resül hāzretinüñ on yārından birisidür, (11) düş gördi kim Dımışk feth iderler, alurlar, ol gice Ebū Bekir Şiddik (12) dünyādan naql eyledi. İrtesi muhācir ve enşār Ebū Bekrūñ cenāzesine (13) cem‘ oldılar, namāzın kıлмаğa yarağ eylediler. ‘Abdurrahmān gice (14) gördüğü düşi aşhāba söyledi, eyitdi, bu gice düş gördüm ki (15) müsülmānlar Dımışk alurlar. Ebū ‘Ubeyde bāb-ı cābiyeden şulh birle girür, (16) Hālid b. Velid bāb-ı şarkiden seyf-ile girür. İllā Hālidüñ öñince (17) bir pāre yanar od şöyle kim şu‘lesi dört yaña tolmış-ıdı, bilesine (18) yürür-idi. Çün Hālid b. Velid Ebū ‘Ubeyde-y-ile buluşurlar ol (19) oda şu koyar, söyünür, didi. Emirü'l-mü'minīn ‘Alī eyitdi, rağıya'llāhu ‘anhu

126b

(1) bu gice Dımışk müsülmānlar feth idüp dururlar, didi. Andan (2) Ebū Bekrūñ techizine tekfinine meşgöl oldılar. Şiddik Resülüñ yanında (3) kodılar, defn eylediler. ‘Ömer hāzreti hilāfet tahtına oturdı, müsülmānlar (4) birle bey‘at itdiler dağı muntazır oldılar ki müsülmānlardan nicesi haber gele. (5) Ol gün kim vefātına on iki gün olmuş-ıdı hem cum‘a günü-y-idi. (6) Kuşluk vaktında Hālidten ve Ebū ‘Ubeydeden ‘Ömere biti yitişdi. Resül (7) hāzretinüñ bir ulu şahābesi var-ıdı, ‘Uğbe b. ‘Āmirü'l-Cuheni dirlerdi, (8) bitiyi ‘Ömere ol getürdi. Çün ‘Ömer-ile selāmlaşdı, görüşdi, ‘Ömer (9) eyitdi: Yā ibn-i ‘Āmir müsülmānlardan ne haber getürdüñ? Şāmdan ne vaktın (10) çıkduñ, gideli nice gündür? ‘Āmir eyitdi, Şāmdan cum‘a gün çıkduñ, (11) uş yine bu gün cum‘a gündür. Velikin Şāmdan çıkıcağ edüğüme (12) mesh itmişidüm, ol mesh birle sekiz gün tamām kıldum, didi. ‘Ömer eyitdi: (13) Yā ‘Āmir, fethüñ habarın söyle. Eyitdi, Ebū Bekir katında söyleyicek işidesin, (14) didi. ‘Ömer ağladı, eyitdi, kanı Ebū Bekir. Ol dünyāsın degşürdi, bu fānī (15) evden baķā evine göçdi. Bu ağır yüki bu ben za‘ife yükletdi. Eger (16) ‘adl idem yüzüm aklığı birle dünyādan gidem. Ve eger ‘adluñ hilāfın işleyem, (17) cānumı kıyāmetüñ ‘azābı şişine şişlet şişledem, didi, yine

⁵⁵ ‘Abdullāh şeklinde yazılmış.

ağladı. Andan (18) getürdüğü bitiyi ‘Ömerüñ eline şundi. ‘Ömer aldı, açdı, ol (19) bitiyi okudu. Dımışk şehrinüñ fetḥ itdüklerini işidüp şaz

127a

(1) oldu. Bu sözi müsülmānlara bildürdi. Pes Medine şehrine şazılık düşdi. (2) Andan ‘Ömer ḥazreti bitiyeye cevāb yazdı. Hālidi begliginden ‘azl (3) eyledi, Ebū ‘Ubeydeyi Şām milkine emir kıldı. Pes ol bitiyi tamām (4) kırup yine Şāma gönderdi. Çün ‘Āmir yine Şāma geldi, ol vaktın (5) Hālid Tōmā birle Herbīsüñ ardınca gidüp durur-ıdı, ol bitiyi (6) Ebū ‘Ubeydeye virdiler. Emīn ḥazreti ol bitiyi açdı, okudu. maẓmūnıñ (7) bildi. Maşlahat anı gördi kim hiç kimseye anı bildürmeye, daḥı (8) Şiddiķuñ mevtini kimseye dimeye. ‘Uķbe içinde gelmiş-idi, emīn (9) daḥı buyurdu kim ‘Uķbe daḥı gendüzün gizlene, müsülmānlara görünmeye, tā ki (10) ḥaber şormayalar. Çün Hālid Meric-i Dībāc ğazāsından selāmatlıĝ-ıla (11) döndi, geldi, ol futūḥuñ şerḥin bir bitiyeye yazdılar, Ebū Bekir (12) adına ‘Abdullāh b. Kırta virdiler, anı yine medīneye gönderdiler. ‘Abdullāh (13) ol getürdüğü biti ikinci bitidür ki Meric-i Dībāc ğazāsınuñ (14) ḥikāyetini ğanīmetinüñ şerḥini yazdılar. Çün ‘Abdullāh b. Kır (15) Medine şehrine geldi, Resūlı ziyāret itdi, mescide girdi. ‘Ömer (16) ḥazretin ‘Alī birle bir nice aşḥāb-ıla otururlar idi. ‘Abdullāh ilerü (17) geldi, selām virdi, ulu şaḥābeler birle görüşdi. Bitiyi ‘Ömerüñ (18) eline şundi. ‘Ömer bitiyi okudu, gördi, biti Ebū Bekre yazılmış. (19) ‘Ömer bitiyi okumadın ‘Abdullāha eyitdi: Yā ibn-i Kırta, Ebū Bekir vefātın müsülmānlar

127b

(1) işitmediler mi? Yok, ben daḥı şehr içine gelicek işitdüm, didi. ‘Ömer (2) eyitdi: Ben ‘Uķbe b. ‘Āmir’ül-Cühenī birle emīne biti viribidüm. Ol bitiyi (3) müsülmānlara gösdermedi mi? Eyitdüm: yok, yā emir, hiç kimsenüñ emīne (4) biti geldüğinden ḥabarı yok. ‘Ömer kaçıdı, ğazaba geldi. Andan (5) bitiyi açdı, okudu, ḥāl neydüĝin bildi. Şabr eyledi, tā aña degin ki (6) cum‘a namāzınuñ vaktı oldu, çıkdı, ḥuṭbe okudu. Andan imāmlik (7) eyledi, namāz kılı virdi. Turdı, girü menbere çıkdı. Allāhu Ta‘ālāya (8) ḥamd u şükr eyledi, Resūl ḥazretinüñ mübārek ravzasına

şalavât (9) getürdi, Ebū Bekir Şiddīka du‘ā kıldı. Andan Hālidüñ bitisin (10) müsülmānlığa oqudı. Meric-i Dibācuñ gazāvatını ve gānīmetini müsülmānlığa (11) beyān eyledi. Anı işidüp şād oldılar, tekbīr getürdiler. Andan (12) ‘Ömer menber üzerinden çağırdı ki yā mü’minler, dūkelüñüze ma‘lūm (13) olsun kim Ebū ‘Ubeyde bu ümmetüñ emīnidür daḥı Resūl ḥāzretine (14) evvel imān getürenlerdendür ve bile hicret idenlerdendür. Cemī‘ gazālarda (15) bile bulınanlardandur, Resūl birle bey‘at idenlerdendür. Evvel Resūl (16) ḥāzreti dīn hükmin aña işmarladı, evvel anı buyruḡ eyesi eyledi, (17) kādīlıḡa viribidi kim ululuḡ anuñ lāyıkıdur. İmdi bilüñüz kim ben (18) Hālidı ‘azl eyledüm, emīnü'l-ümme Ebū ‘Ubeyde Şām vilāyetine āmil kıldum (19) daḥı anı müsülmānlıḡ üzere kādī emīr kıldum. Ol cem‘ içinden

128a

(1) Hālid b. Velīdün ḡanı ḡatılır ḡavmdan benī maḥzūm ḡavmından bir ḡişi örü (2) durdı, çağır dı ki yā emīrü'l-mü’minin, Hālid b. Velīd Allāhu Ta‘ālānuñ (3) bir ḡartılmış ḡılıcıdur, mübārız erenlerüñ ḡulavuzıdur hem dilir ḡişidür. (4) Erenlere ard u arḡadur.

Anuñ ḡibi ḡişiye sen ‘azl idersin didi. ‘Ömer (5) ḡāzretinüñ ol ḡişiye cevābı bu oldı kim eyitdi, ben Hālidüñ (6) erligin, dilirligin, ḡiddetin, şiddetin, himmetin, saḡvetin, şalābetin şalābetin, ḡartılmış (7) ḡılıcın ‘azl eylemezem. Amāretin, müsülmānlara buyruḡ sürdüḡin (8) ‘azl iderem, didi. Andan didi, ‘Ömer ḡāzreti ol söyleyen ḡişiye (9) baḡdı, ḡördi ki saḡalı yeñile ḡelür bir yigitdür. Eyitdi Hālide (10) ḡavmluḡ nisbetin mi idersin, didi. Menberden aḡaḡa indi, ol (11) gice ol bitiyi baḡı altında ḡodı, ol endiḡe birle ol fikir (12) birle yatdı. ḡaçan ki irte oldı, durdı, namāz kıldı, evrād (13) oqudı. Yine durdı, menbere ḡıḡdı, eyitdi, Yā eyyühe'n-nās, (14) ya’nī iy mü’minler, bilmiş oluñuz kim bu ḡilāfet benüm boynumda (15) emānetdür. Ben sizüñ ḡübānuñuzam, nite kim ol ḡübān ol (16) ḡoyuncuḡlaruñ ḡuzusın, otlaḡuñ ve şuvadın ḡözedür, uğrıdan (17) ve yırtıcı cānavarlarından saḡlar, ben daḡı bu mü’minlerüñ rāḡatın (18) isterem, dīn dūşmanlarından anları saḡlaram. Daḡı Allāhu

Ta‘ālā Resūlından (19) şöyle işidüp dururvan ki men şabr ‘alā belāihā ve şiddethā

128b

(1) keentulehu şefi‘an ve şehīdan yevmü'l-kıyamete ya‘nī her kim dünyānuñ (2) belāsına döye, murādınuñ katılımı-ıla hāşıl olduğına şabr iderse (3) ben aña kıyāmet güninde şefi‘ oluram. Dağı eyitdi, iy mü‘minler, (4) bu bizüm vilāyetümüz ekin biçin yeri degüldür. Bize zād u zevāde (5) tavar arkasıyla gelür aylık yoldan ve dağı haq bize va‘de eyledi ki (6) kāfirlerüñ mālın, ni‘metin, ğanīmetin vire. Pes imdi iklīmlerüñ, (7) ol illerüñ emīrligin bir emīn gişiye ışmarladum, Ebū ‘Ubeyde (8) emīn gişidür, hem bu ümmetüñ emīnidür. Bu emāneti anuñ boyunına (9) şardum. Hālid erliklü erdür, dilirlerüñ emīridür, şöhret (10) tutan erenlerüñ aşlanıdır, Allāhu Ta‘ālānuñ tartılmış kılıcıdır. (11) Cānını ve başını islām dīninüñ yolına fidā kılıcıdır. Ammā ‘ayb (12) budur kim şā‘irlere dağı gendüni medh iden meddāhlara (13) çok māl virür. Ve dağı erlik erdemin idenlere, kāfirlere karşı (14) gidenlere vāfir māl ve ni‘met virür dağı anlardan artuq (15) beytü'l-māldan māl virür. Kaçan eyle olsa emānete ol gişi (16) emīn olmamış olur, didi. Menberden aşığa indi, divit (17) kalem diledi, oturdu. Ebū ‘Ubeydeye biti yazdı ki

بسم الله الرحمن الرحيم من عبدالله امير المؤمنين عمر بن الخطاب واحبر المسلمين الي ابي عبيده ابن جراح سلام

129a

عليك فاني احمدالله الذي لاله الاهو و صلي علي نبيه و قد لتك امورالمسلمين فتتحي من الحق وا اني او صيك تبقوي الله الذي يبقي ماسواه الذي استخرجك من الكفر الي الايمان ومن الضلالة الي الهدى و قد استعلتك الي جند خالد و اقبض منه جنده وازله عن أمره و تنفذ الله المسلمين رجاء الغنيمة الايتعت سرية الي جميع كثير و لاتقول ارجوالنصر فان النصر انما يكون مع التدبير والثقة الله عز و جل و اياك و التعزيز والقاء المسلمين الي الهلكة غص عن الذبنا عينيك وانه عنها قللك و اياك ان تهلك كما هلك من كان قبلك فقد رأيت مصار عهم و احتيرت سرايرهم و اما بينك و بين الاخرة الجهرو قد تقدم سلفك فانت سنت خير سفرأ بعيد اورجياً من ار الي دار قد بصبت بصاريا و ذهبت زهرتها فاخرم الناس الرحيل خارج منها الي غيريها و يكون زادها النقويها و اراع المسلمين ما استطعت و اما الخنطة والشعير التي وجدت دمشق و كثر في ذلك تشاجرتم قهر المسلمين و اما الذهب والفضة ففيا الخمس والسهم ما احتصامك انت و خالد عليالفتح لابلقتال لأنك الرالي و صاحب الامر كان صلحك علي الخنطة و الشعير فانها الروم مسلمها ليهم و السلام عليك و علا جميع المسلمين و اما سيرته خالد خلف العدو الي مرج ديباج فانه غرور المسلمين و اما اية الملك هر قيل

129b

و هديتها الي بعد اسرها فان ذلك تفريط و قد كان يأخذبها مالادثيراً يرجع الي المسلمين والسلام عليك و رحمةالله و بركاته

(3) Çün ol biti tamām oldı, dürdi, bükdi, yüzügi birle mühürledi. ‘Āmir b. Vaqqāş, Sa‘d b. Vaqqāşuñ (4) qardaşıdır, anı ilerü oqudı, ol bitiyi anuñ eline virdi. Eyitdi: Var, bitiyi (5) sen ayakuñ üzere turgıl, bitiyi sen oquğıl, didi. Andan ‘Ömer hazreti bir ulu şahābe (6) ilerü oqudı, aña Şeddād b. Evs dirler idi, eyitdi, yā Şeddād elüñ şun, baña. (7) Şeddād elin şundi. ‘Ömer hazreti şeddāduñ elin dutdı, eyitdi, yā ibn-i Evs, (8) senüñ elüñ benüm elüm olsun dağı sen ‘Āmir b. Vaqqāş birle Dımışka (9) varğıl, Hālidüñ haymesine bile kongıl. Kaçan ‘Āmir b. Vaqqāş benüm bitümi (10) müsülmānlar üzerine oquduğundan soñra müsülmānları bey‘ata oquğıl. (11) Senüñle el dutuşsunlar, bey‘at itsünler. Kim ki senüñ-ile bey‘at iderse benüm-ile (12) itmişdür, benüm elüm senüñ elüñdür, didi. Pes Şeddād b. Evs eyitdi, es-sema‘ ve-‘t-tā‘a (13) Allāhu Ta‘ālā ve-r-Resūlihi ve leke emirü'l-mü'minin, didi. Andan ‘Āmir (14) ve Şeddād Şām tarafına revāne oldılar. Çün kim Dımışk şehrine yitişdiler, ikisi (15) dağı Hālidüñ odasına geldiler, Hālid birle görüşdiler. Hālid şordı ki (16) Yā ibn-i Vaqqāş halifa hazreti nitedür, hoş midur? ‘Āmir eyitdi, sağ (17) selāmatdür. ‘Ākıbet hayırlılığı içindedür, didi. Halifa diyü şorduğı (18) Ebu Bekir Şiddik idi. ‘Āmir zamırındağı ‘Ömer idi.

(19) Hâlid 'Âmirden biti diledi. 'Âmir eyitdi, Yâ emir buyruk⁵⁶ anuñ gibidür kim

130a

(1) cemî' müsülmânları bir yire cem idesin, ben ayağ üzere tıram, halıfanuñ (2) bitisin müsülmânlara okıyam. Pes Hâlide bu söz katı geldi, bu hareket (3) kolayşuz görindi. Hâlid buyurdı kim islâm çerisinüñ uluları Hâlidüñ (4) haymesine cem oldılar. Ebü 'Ubeyde Ma'âz b. Cebel Ebü Hüreyre, Muğire b. Şu'be, (5) 'Abdullâh b. Enis, 'Uğbe b. 'Âmirî, 'Abdullâh b. Ca'fer Tayyâr b. Ebî Tâlib (6) dağı bunlaruñ emşâli dirildiler, Hâlidüñ haymesine geldiler. (7) Dağı 'Amr b. 'Âş ve 'Ekerme Süheyl b. 'Amr kardaşı Hâtib b. 'Amr (8) ve 'Abbâd b. Essed Şafvân b. Ümmeye, 'Abdullâh b. 'Ömer b. el-Hattâb, (9) Hâlid b. Sa'id, 'Âş b. Vâyil, Hişâm b. 'Âş b. Rabî'a, Ebü Hudeyfe, (10) Ebü Derdâ dağı bunlaruñ emşâli kim ibn-i 'Âş birle ol cemiyete hâzır (11) oldılar dağı Şürahbil b. Hasana, Nu'mân b. Mağr b. Maş'ab b. Meğarib, (12) Ğayz b. Ğanım, Zâhğak b. Süfyân, Zülkülâ Humeyri, Rümâs ve dağı (13) nice seyyidler cemiyete geldiler. Dağı Ebü Süfyân Şahr b. Harb oğlu (14) Yezid b. Ebî Süfyân, Rabî'a b. 'Âmir, Mâlik b. Eşter oğlu 'Abdurrahmân, (15) 'Amr b. Ma'dî Kereb, Kays b. Hübeyre, Müyessere b. Masrûk (16) Rabî'a b. 'Umeyre, 'Ömer b. Tufeyl, Sa'id b. 'Ömer, Müseyyeb b. Necibe, Zîrâr b. (17) Ezver, 'Abdullâh b. Ebü Bekir Şiddik bu aşğab kamusu Hâlidüñ (18) katına geldiler, şunlar ki şafâ gelür ulular idi, bir yire cem' oldılar, (19) her bir şahâbe gendü mertebesi kadarınca, yirli yirinde, oturdılar. Andan

130b

(1) 'Âmir b. Ebî Vakğas ayağı üzere durdı, emirü'l-mü'minîn 'Ömerüñ bitisin (2) eline aldı. Evvel eyitdi, yâ ma'âşere'l-mü'minîn, dükelüñüze ma'lüm olsun kim (3) Resül hazretinüñ halıfası Ebü Bekir Şiddik fenâ sarâyından beğâ âlemine (4) rihlet itdi, Resül hazretinüñ konuşluğına vardı, didi. Çün ol (5) müsülmânlar Ebü Bekir vefâtın işitdiler, el-ğak

⁵⁶ yok şeklinde yazılmış.

katı ğıriv⁵⁷ itdiler, ağlaştılar, (6) billerin бүkdiler, gözlerinden hasret yaşı dökdiler. Andan şabr idüp Şıddıķuñ (7) ravzasına raħmet oķudılar. Andan ‘Ömerüñ bitisine ķulaķ urdılar. (8) ‘Āmir b. Vaķķās ‘Ömerüñ bitisin açdı, oķudı. Pes dükeli müsülmānlara (9) ma‘lüm oldı kim Hālid b. Velīd ‘azl olmış, Ebū ‘Ubeyde müsülmānlar üzere (10) hākīm olmış. Bākī ne meşālih ki vardur, söylemiş. Hālid b. Velīd Meric-i Dībāc (11) ğazāsına varduğı şığınmaduğından, gendüye ğarre olduğundan (12) idi. Zira anuñ gibi mühlük yire müsülmānları başlanup iletmek gerekmezdi dimiş. (13) Çün biti tamām oldı, Hālid yerinden duru geldi. Eyitdi, yā müsülmānlar, (14) dükelünüze ma‘lüm oldı ki ben cānumı, cismümi dīn yolına vaķf (15) itmişem, eger emīr olam, ve eger me’mūr olam, benüm bu işüm ğaraż-ıla (16) degüldür. Benüm bu cünbişüm benüm maşlahatum için degüldür, li’llāhi fi’llāh (17) içündür daħı maşlahatı-y-içündür dürüşdüğüm, es-sema‘ ve’t-tā‘a, (18) didi. Emīrül-mü’mīnīn ‘Ömer hazretinüñ buyruğı benüm başum üzere (19) daħı anuñ āmili ķāyim-i maķām emīnül-ümme buyruğına, didi. İlerü yürüdi,

131a

(1) emīn birle ğorişdi, begligin, ululuğın ķutluladı. Cemī‘ müsülmānlar (2) Hālidüñ muṭi‘lğına taħsīn ķıldılar. Andan Şeddād b. Evs ilerü yürüdi, (3) ayağı üzere durdı, eyitdi, yā mü’mīnler, ben emīrül-mü’mīnīn ‘Ömerüñ (4) ķāyim-i maķāmıyam, sizüñ-ile bey‘at itmege geldüm, benüm elüm ‘Ömer elidür, (5) ‘Ömerüñ eli benüm elümdür. Daħı benüm-ile bey‘at iden ‘Ömer birle bey‘at (6) itmişdür. Çün müsülmānlar anı işitdiler, cān u ğöñülden ķabül itdiler. (7) Ol Hālid b. Velīd Şeddāduñ elin dutdı, bey‘at itdi. Ebū ‘Ubeyde andan (8) şaħābe-i kirām, ümerā-yı ‘izām cemī‘ müsülmānlar bī-ikrāh ilerü geldiler, (9) bey‘at itdiler, riđvānu’llāhi ‘aleyhim ecma‘in, Şi‘r:

- (10) Gör şaħābenüñ niceydi dirligin
Bī-muħālif dīn yolında birligin
(11) Birlik-ile açılıpdur bu cihān
Birlik-ile ķıldı bu dīn cāvizān

⁵⁷ ğırī şeklinde yazılmış.

- (12) Dirligin dîne yarar dirildiler
Dirilicek dîn için dirildiler
- (13) Buğz u kibr ü kin degüldür işleri
Din içündür bu kamu cünbişleri
- (14) Birbirine hiç hased kılmadılar
Birbirinüñ sözine qalmadılar
- (15) Bî-edeplikden biridür kamusu
Din derdiyle diridür kamusu
- (16) Hırş olaruñ olmadı yoldaşları
Hem tama‘ tab‘ degüldi işleri
- (17) Çün gönül şâfilığını tıydılar
Pes dînüñ vâfilığını bildiler
- (18) Kim şafâdan hâtır olupdur vefâ
Hem vefâ ehli olur ehl-i şafâ
- (19) Kim vefâsuzlar mükedder qalb olur
Taşı altun illâ içi qalb olur

131b

(1) Nev‘

- (2) Sen dilersin kim ola gönülün şafâ
(3) Çün münâfıklar mükedder-dil durur
(4) Yoğsa gönülün gözgüsü pas dutıcaq
(5) Dini dünyâya şatan görmeyiser
(6) Ol ki dünyâ terkin urdı dîn için
(7) Her ki dîn yolında şâhib-derd ola
(8) Nite kim aşhâb-ı ahhâb-ı Resûl
(9) Dîne yoldaş olduğı-y-içün ol kamu
(10) Dir kör iblis bigi tın görmegil
(11) Sen ‘aşâ istemegil gözsüz gibi

(12) Nev‘

- (13) Birlikâ bit birlikâ bit birlikâ
(14) İ‘tikâd u şıdka yoldaş ol ‘amû
(15) Şıdık durur gişinüñ elin dutan

Diger

- Pes küdüret ehline olma yakın
Pes münâfık-ıla olma hem-nişin
Senden ırak olırsalar ehl-i dîn
Cenneti ve cennet içre hürü‘ın
Dîne ol yoldaş olup durur hemîn
Din derdin kıldı ol derdüñ emîn
Kim bular olmuşlar aşhâb-ı yemîn
İtmedi şeytân bulara hiç kemîn
Dîne perde tutulupdur qara tın
Çün saña hâşıl durur habl‘el-metîn

Diger

- Kim iresin ol arada dirlike
Ol gelenler böyle dimişler kamu
İ‘tikâd durur dînüñ toyın utan

(16) Sen ekircinlig-ile dirilmegil	Ƨođru yoldan bir nefes ayrılmagıl
(17) Yoħsa iki drlye aldanasın	Ėayf u Ėasret odlarına yanasın
(18) Güci gitmiş deve bigi Ėokesin	Ƨollaruñ etin diřüñle Ėekesin
(19) Aşı itmeye demek v Ėasret	Ėn esirsin bunda nefis  şehvete
- 132a
(1) Gzsze beñzer dilñ bay olmasun	Nefse Ėul olup iřüñ vy olmasun
(2) Bildi bilmek şanmagıl kim bilmedi	Aşı ne Ėn bildğñi Ėılmadı
(3) Yine Allhdan ola Ėre meger	Derd-ile Ėařduñ ola Ėre meger

(4) Neřr: Ėn kim ařĖb ‘merñ vekili şeddd birle bey‘at itdiler, andan (5) göñül Ėořlıđı birle her biri gendü menziline gıtdiler. Ol gün ki ‘merñ (6) vekili birle bey‘at itdiler, řa‘bn ayınuñ nci gni idi, Resl hicretine (7) on  yıl olmiş-ıdı. Andan Eb ‘Ubeyde ‘mir b. CerrĖ mslmnlaruñ (8) meliki oldu. Mslmnlığ Ėerisin gnimet mlı Ėatına cem‘ eyledi, gendü (9) Ėabzında oldu. Anı dağı endişe iderdi kim Ėlid b. Velid ‘azl olduğundan (10) řoñra gz Ėılmađa khillik ide, mslmnlara ard u arĖa olmaya (11) ve dilirliğin ilerü iletmeye, şanurlardı. VĞıdı eydür: EgerĖi ki mslmnlar (12) dağı Eb ‘Ubeyde dağı bunı gmn iderlerdi kim (20) Ėlid ‘azl oldu göñli şınığa, bayağı gibi drişmeye, dirler idi. (12) Amm ol, (13) beglik zamnındağı erlikden dağı yegrek erlik eylerdi. Ėuřř ki (14) Eb ‘Ubeyde mslmnlara imm olıcağ Ėlid anuñ gibi emrine muťi‘ ve mnĖd (15) oldu kim vaşfa Ėbil degüldür. Cn u göñül birle gz itmege (16) drişdğini Ėamu ařĖb birbirine yine Ėikyet iderlerdi. Mu‘an‘an gendüden (17) rivyet ider, rağıya‘llhu ‘anhu. Fařl. fı seyriyye deyri Eb‘l-Ėuds. (18) bu Đarir ĖĖir Muřtafa b. Ysufu‘l-Erzen Rm ‘afa‘llhu ‘anhu ĖaĖan ki (19) bu ftĞ-ı řm kitbın ‘azza naşrahu adına tercme idicek Ėn deyr

132b

(1) Eb‘l-Ėuds gzvına gelicek ol gznuñ řerĖine řr‘ idicek (2) Ėlidñ ol gzda erliğin Ėatı söyledi, mrvvetini Ėb řerĖ eyledi. (3) Ėn eminü‘l-mme, rağıya‘llhu ‘anhu, mslmnlığa emir, ĖĖim oldu. Gice (4) gündüz bu fikirde-y-idi kim mslmnlığ Ėerisi-y-ile gz

kılmaga Beyte'l-Mağdis (5) fethine mi yüriye. Ya'nî Kuds-ı Mübârek şehrini kâfirler elinden ala, küfr (6) karañulığın ol mübârek mağâmdan götüre. Zira hâca tapar müşriklerüñ (7) hacc-ı mu'azzam ziyâretleri Kuds-ı Mübârekdür. Evvel aña mı varayın, yoğsa (8) Kayşer üstine mi yüriyeyin dir idi. Nâgâh Dımışk naşrânilerinden (9) bir bölük naşrânî Ebü 'Ubeydenüñ katına geldi. Eyitdi. yâ emîn, sen bizüm (10) cemâ'atumuza çok eylük eyledüñ. Ben dağı dilerem ki müsülmanlara (11) bir eylük eyleyem, bir feth ğanîmetüñ habarın söyleyem, didi. Ebü 'Ubeyde (12) eyitdi, yâ naşrânî, ol feth ğanîmet ne nesnedür, söyle, işideyin, (13) didi. Ol naşrânî eyitdi, Tarablüs nâhiyetinde bir kelîse vardır, (14) deyr Ebî'l-Kuds dirler. Ol deyr içinde bir keşîş vardır, iki yüz (15) yıl ömür sürmişdür, hem çok 'ilm okumışdur. 'İsâ ümmetinüñ şalîb (16) milletiniñ muteberidür. Yaşı çokluğu birle, artuğu birle cemî' (17) hâlâyık katında 'azîzdür ol keşîşüñ va'zın diñlemege (18) yılda bir gez ol etrâf-ı diyârdan kurudan deñizden hâlâyık dökülürler, (19) gelürler. Bâzâr iderler, havâceler, mâldârlar, kumâşlar açarlar, yüklerin şişerler.

133a

(1) Seher vaktından tâ çâşet vaktına degin ol keşîş şavma'asından başın (2) daşra çıkarur, va'z itmege meşğül olur. Ol dirilen kavm ol kelîsenüñ (3) dört yanına dirilürler, otururlar, ol keşîş va'zın diñlerler, andan (4) yine dönerler, varurlar, işlü işine meşğül olurlar. Andan soñra yine (5) yirlü yirine giderler. Eger şöyle olursa kim bundan çeri viribiyesin, (6) ol mâlî kim anda cem' olur, ğâret ideler, müsülmanlığa çokluk mâl (7) hâşıl ola. Çün Ebü 'Ubeyde anı işitdi, 'azîm şâz old,ı sevindi. Eyitdi: (8) Yâ naşrânî, Dımışk şehrinden ol deyrüñ aralığı ne kadarlık yol ola? (9) Naşrânî eyitdi: Yâ emîr, on on fersah yoldur. Atluya bir günlük (10) yoldur, zira ara yirde bir tağ vardır, tağüñ ol yanı Tarablüs deñizidür, (11) bu yanı Dımışk serhaddidür. Emîn eyitdi: Ol deyrüñ dirnek ne vaktıdır? (12) Naşrânî eyitdi, naşrâniler bayrâm güninde olur. Uş bayrâmları dağı yakın (13) gelüpdür. İşde bu gün dernegüñ evvelidür, didi. Emîn eyitdi: Ulu beglerden (14) hiç kimse ol dernege çeri-y-ile gelür var mı? Baç almağa hem ol ğalabayı (15) beklemege. Eyitdi, hiç bu güne degin anuñ gibi ihtiyât olduğı yoğ-ıdı. Ammâ (16) bu günlerde kim

sizüñ heybetüñüz, şalâbetüñüz bu memleketlere toľup durur. (17) Her begler gendü illerini sağlamağa meşgöl olup durur, didi. şāyed kim (18) bu günlerde ayşerden çeri gelmiş ola, didi. Emīn eyitdi: Hiç ol (19) deyrüñ çevresinde al'a var mı, ya şehir var mıdır? Naşrānī eyitdi,

133b

(1) ol deyrüñ bir yanında bir al'a vardur, aña al'a-ı Hışşin Ebī'l-uds dirler. (2) Dağı aşığa deñiz kenārında bir şehir vardur, aña arablūs dirler. Deñiz yüzinden (3) aña gemiler gelür. Limōn-gāhidür mu'teber mīnādur. Ol şehrüñ bir meliki vardur, çerisi (4) çok gendüsi cabbār nefsi bir mütekebbir mel'ündur, didi. Andan Ebü 'Ubeyde (5) buyurdu, aşhāb cem' oldılar. Eyitdi, yā gāziler, yā mücāhidler, yakın yirde deñiz (6) kenārında bir deyrüñ dirnegi olurmuş, çok māl gelürmüş, hayli ādem (7) cem' olurmuş. İmdi ara yirüñüzden kimdür ki örü dura, Hā Ta'ālā (8) için uşana, ol ğanīmet mālın müsülmānlara getüre, didi. Pes hiç kimse müsülmānlardan (9) hareket itmediler, deprenmediler. İkinci nevbet yine çağırdı ki yā mü'minler, (10) ara yirüñüzden bir er dilerem ki mü'minlere ulavuz ola, harb żarb 'ilmini (11) bilür ola, gendü gibi dilirleri şirleri başlaya, vara, bu fetħ kolayına gele, (12) didi. Ol cem' içinden bir şir yigit duru geldi ki izārı henüz belürmüş (13) idi, sağalı yeñile gelmiş-idi. Likin peygāambarlık nūrından yüzinde, elinde (14) nūr belürür idi. Resül hazretinüñ 'ammūsı Ebü ālib hānedānından 'Alī Murtażānuñ (15) ulu ardaşı Ca'fer-i ayyāruñ sülālesi 'Abdullāh b. Ca'fer, rağıya'llāhu 'anhu ,(16) eyitdi, hā ene lizālike, yā emir, didi. 'Abdullāh Hābeşe vilāyetinde vücūda gelmiş-idi. (17) Atası anası Esmā hātūn bint-i 'Umeys idi Ca'fer-i ayyār Zeyd b. Hārişe birle (18) müte⁵⁸ gāzāsında şehid oldılar. 'Abdullāh ki anası Ebü Bekir Şiddik (19) evlenmiş-idi hem 'Abdullāhı Ebü Bekir beslemiş-idi. Çün ki Şiddik vefāt

134a

(1) itdi, 'Ömer hazreti ħalifa olıcağ 'Abdullāh b. Ca'fer 'Ömerden destür diledi, (2) Şām gāzāsına bile yürümiş-idi. 'Ömer dağı 'Abdullāh b. Enise

⁵⁸ Mevtā şeklinde yazılmış.

bile koşmuş-ıdı. (3) Bu ‘Abdullāh b. Enīs çok yalvardı, eyitdi, atamuñ kabrin gösder. Varayın (4) ziyāret kılayın, didi. Çün ‘Abdullāh Balkā vilāyetinde, mūte⁵⁹ köyinüñ katında (5) atası türbesine geldi. Ol gice anda konuk oldı. İrtesi (6) ‘Abdullāh b. Ca‘fer uykudan durıcağ ağlayu durdı, ‘Abdullāh b. Enīs (7) şordı ki yā ‘Abdullāh b. ‘amm-ı Resūlullāh, niçün ağlarsın? Eyitdi (8) bu gice babamı düşümde gördüm ki iki yeşil kanadı var-ıdı, havā yüzinde (9) kuş gibi uçardı. Geldi, beni bağrına başdı, kuçdı, elüme bir kılıç (10) virdi. Eyitdi, yā veledī, yürigil, müsülmānlar-ıla ğazāya meşğül (11) olğıl. Ola kim Hāğ Ta‘ālā saña dağı şehīdlik mertebesin rüzī (12) kıla, didi. Çün anı işitdüm, ağladuğum atamuñ şevkından ve zevkından (13) hasretindendür, didi. çün ‘Abdullāh b. Enīs anı işitdi, geldi, (14) ‘Abdullāhı bağrına başdı. Eyitdi, yā şabī, yā seyyidī, Hāğ Ta‘ālā saña (15) bu seferde nuşret ve devlet virsün ve uğur hayr rüzī kılsun, (16) didi. Dağı eydürler kim bu ‘Abdullāh b. Ca‘fer-i Tayyāruñ şüreti (17) münevverligi ve hulķı dağı Allāh Resūlına beñzeridi. Ol-ıdı kim ‘Abdullāh b. Enīs (18) birle müsülmānlık çerisine geldi. Kaçan kim Ebū ‘Ubeyde anı (19) işidicek şāz oldı, yine çağırdı, yā müsülmānlar, kimdür ki Allāh Resūlınuñ

134b

(1) ‘ammusı oğlına yoldaş ola, didi. Çün anı işitdiler, dört yañadan (2) müsülmānlar örü durdılar, yarağ eylediler. Ol şahābelerden dağı bile koşdılar ki (3) Resūl hazreti birle ğazāda bile bulunmuş-ıdı. Ol Resūl hazretinüñ hādimi (4) Ebū Zer Ğaffārī, raħmetu‘llāhi ‘aleyhi, Resūl hazreti ‘aleyhi's-selām şol kadar (5) severdi kim aşhāb ortasında Ebū Zer Ğaffārīnünñ <adı> habīb-i Resūlullāh idi. (6) Andan ‘Abdurrahmān⁶⁰ b. Avfā atlandı, dağı ‘Āmir b. Rabī‘a ve ‘Abdullāh b. Enīs (7) ve ‘Abdullāh b. Beşir ve ‘Uķube b. ‘Abdullāh es-Selemī ve Vāşile b. el-Zāķa‘ (8) ve Sa‘d b. Melik eş-Şehmī ve es-Sāyib Yezīd ve Enes b. Şa‘sa‘a ve Muħammed b. (9) Rebī‘ b. Surāķa b. Na‘mān dağı bunlaruñ gibi ulu seyyidler, biş yüz mübārız (10) erenler ‘Abdullāh b. Ca‘fer birle atlandılar. Pes Ebū ‘Ubeyde islām sancağlarından (11) ‘Abdullāh b.

⁵⁹ Mevtā şeklinde yazılmış.

⁶⁰ ‘Abdullāh şeklinde yazılmış.

Ca'fere bir sancağ viridi, biş yüz gişiye baş koşdı (12) dağı Ebi'l-Kuds dirnegi ğazāsına göndürdi. Bilesince Dımışk naşrānilerinden (13) bir naşrānī yol gösderici bile koşdı. Ol gice kim çıkdılar, (14) Vāyil b. Aşka' rivāyet ider, eydür: 'Abdullāh b. Ca'ferle bile-y-idüm, (15) atlandum, yanınca yürüridüm. Döndi, baña eyitdi, yā ibnü'l-Aşka' bu gice (16) ne ħüb ay aydındur, didi. Ben eyitdüm, yā ibn-i 'amm-ı Resülullāh, bu gice (17) şabān ayınuñ nişfidur, berāt gicesidür, didüm. 'Abdullāh eyitdi, (18) ne'am, bu gice mübārek gicedür. Gişinuñ rızkı ve eceli bu gice (19) yazılır, dağı yazuqları yarlığanacaq gicedür, didi. Dağı ol gice

135a

(1) sürdük, bir yüce tağa çıkdık, bir keliseye irişdük. 'Abdullāh b. Ca'fer (2) ol keliseden yaña yüridi, bir nice atlu bilesince. Çün deyre (3) yakın geldiler, ol deyrüñ penceresinden keşiş daşra bağıdı, bir bir (4) bizi görürler idi. Pes Abdullāhuñ yüzine çok nazar eyledi. Başladı, (5) 'Arab dilince söyledi ki muḥammediler misiz? Eyitdük: Ne'am Muḥammed ümmetiyüz, (6) müsülmānlardanuz. Andan 'Abdullāh<ı> şordı ki bu münevver yüzlü yigit (7) peygāmbaruñuzuñ oğulu mıdur? Biz eyitdük: Neden kıyās idersin? Keşiş (8) eyitdi, yüzi nūrından ki alında nübüvvet nūrı yıldırar, didi. Müsülmānlar (9) eyitdiler, bu bizüm peygāmbarumuzun oğlu degüldür, ammā 'ammusı (10) oğlunuñ oğuludur, didük. Eyitdi, ağacuñ yaprağı budağından biter, (11) budak ağaçdan biter, didi. Andan 'Abdullāh eyitdi, sen ol peygāmbarı (12) bilür misin, didi. Keşiş eyitdi, niçün bilmem ki ol Tevrīt (13) kitābında, Zebūrda ve İncilde meşūrdur. Yazılmışdur ki şāhibu'l-cemeli'l-aḥmar ve (14) seyfu'l-meşūr. Ol deve binici, kılıç urucu, 'Arab peygāmbarıdur, didi.

- (15) Kimse var mı ki anuñ kim-idüğini bilmez
Meger ki göñli kulağı, gözi muḥattermdur
- (16) Veger ne bir gişi kim cümle yaradılmışdan
Muḥarreb oldı mu'azzez dağı mükerremdür
- (17) Kāmuya ata ol oldı ol öñ yaradıldı
Egerçi şūrete baksañ atamız ādemdür
- (18) Anuñ ben ümmet-imissem diyüp durur

- Ögelim anuñ beşâretin iden ‘İsâ bin Meryemdür
 (19) Anuñ cemâli celâli kâmadan ecmeldür
 Anuñ hõ-fakrı kâmu muhteşemden aḥşemdür
 135b
- (1) Aşamdur ol kim anuñ medhine kulaḥ urmaz
 Anuñ celâletini görmeyenler ebkemdür
- (2) Bu oluḥ aña biter ki ol gelen cümle
 Anuñ su’âli kâtında kâmusı mülzemdür
- (3) Yazuḫlu kullara eydüñ sevüñ Resûlı sevüñ
 Günâh rencine sevgüsü şerbet emdür
- (4) Darîr gözsüz-ise göñline virildi gözi
 Resûl medhin eydür nedim-i ‘âlemdür

(5) Neşr: Çün ol keşîş Resûl ḥazretiniñ câh-ı celâlından, münevver (6) cemâlından, ḥüb ḥışalından, şabrından, ḥilminden bir nice gelecti söyledi; ḡazvın, (7) ḡâretini şerḥ eyledi. ‘Abdullâh b. Ca‘fer eyitdi, yâ râhib, çün ol (8) ḥabîbüñ sırr-ı seyrinden ḥabirmişsin, niçün imân getürmezsin, (9) küfr kârañluḡın göñlüñden götürmezsin, didi. Çün ol (10) keşîş anı işitdi, yuḡaru gökden yaña baḡdı. Ḥattâ ki hidâyet, ‘avn (11) ‘inâyet yoldaşum ola, didi. Dîn loḡması ve imân ni‘meti aşum (12) ola, didi. Pes müsülmânlar ‘Abdullâh birle revâne oldılar, delil öñlerince (13) yürüdiler, bir aḡaçlu dereye geldiler. Delil eyitdi, siz işbu arada kemîn (14) idüñüz, ben varayın, ol derilen kâvmı göreyin, ḥâllerin keşf (15) ideyin, yine geleyin, didi. Daḡı revâne oldu, gitdi. Müsülmânlar ol (16) dere içinde gizlendiler, Gice olıcaḡ açuḡ yire çıḡdılar. Her yüz (17) ḡişi irteye deḡin zikre, tâ‘ate meşḡül oldılar. ‘Abdullâh b. Ca‘fer (18) irteye deḡin müsülmânları yürüdi, saḡlardı. Çün kim irte (19) oldu, namâz kıldılar, evrâd oḡudılar. Delil gelmedi, müsülmânlar teşvîşe

136a

(1) düşdi. Eyitdiler, olmasun kim ol dîn düşmanı bizüm ile düşmenlik ide. (2) Vara, anlara ḥabar ide, ala, anları bizüm üstümüze gele, didiler. Pes Ebü Ğaffâr (3) eyitdi, yâ kardaşlar, herḡiz benüm göñlümden ol bize

delil olan naşrānī (4) için nesne geçmedi. Hiç yavuz endişe düşmedi. Zira Dımışk şehrinün (5) naşrānileri bizüm-ile şulh idüp dururlar, kaçan aralarında birisi şulhı şısa (6) dükelinün şınmış olur. Mälları ve başları ve 'ayälleri müsülmānlıguñ (7) olur. Ol gişi hergiz 'özr itmeye, göñlinde yavuz endişe kılmaya. Bunı (8) dirken gördiler kim ol delil olan naşrānī çıka geldi. (9) 'Abdullāh b. Ca'fer öñinde çökdi, oturdı. Müsülmānlar çevresine (10) dirildiler. 'Abdullāh eyitdi, yā naşrānī, ol varduguñ işden ne (11) haber getürdüñ, eyd, işidelüm. Ol habere göre göre iş idelüm, (12) didi. Ol delil eyitdi, yā mevlāyi, bizüm-ile sizüñ arañuzda şulh (13) ve 'ahd, and olup durur. Bizden size doğrılık, sizden bize merhamet (14) ve şefkat olsa gerekdür. İmdi maşlahat oldur kim siz yine (15) dönesiz, Dımışk şehrine varasız, müsülmānlığa kavuşasız. Bu seferüñ (16) aşşısından geçesiz, bu endişeyi terk idesiz. 'Abdullāh b. Ca'fer eyitdi: (17) Yā mu'ahidī, niçün bizi bu seferümüzden dönderürsin? Ol delil (18) eyitdi, yā emir, ben Ebī'l-Ḳuds deyrin ilerüki gibi şanurdum. Siz (19) varasız, anda bir iş başarasız, dirdüm. Sizi aldum, geldüm. Çün ol

136b

(1) bāzāra vardum kim görmege, iñen bī-kıyās ḥalāyık durmuş. Şöyle (2) çokdur ki bir otuz biñ gişi var ola, artuk eksük. Ammā siz (3) Meric-i Dībāc ğanīmetin idelden berü kāfirler kırkup dururlar. Ḳayşerüñ (4) buyruğı şunuñ gibi olup durur kim deñiz kırañındaki şehrüñ (5) ve ḳal'alaruñ begleri çerileri-y-ile Deyr Ebī'l-Ḳuds dirneginde ḥāzır (6) olalar. Bāzārcıların daḫı ziyārete gelen ḥalkuñ mālın müsülmānlar (7) gelüp ğāret itmeyeler. Ol çevreden dirilen ḥalkdan ayrı Ṭarablūs (8) begi kızını bir bege virmiş, bu dirnekden şoñra anuñ toy (9) düğüni imiş. Bir nice meliklerüñ ḥātūnları, kızları ol deyre gelmişler, (10) tā ki ol va'z iden keşişüñ anları ayakına biraḳalar. Tā ki ol (11) keşiş ol ḥātūnlara, kızlara devlet du'āsın oḳıya, sa'ādet (12) nazarın kıla. Ṭarablūs meliki daḫı biş biñ gişi-y-ile güyegüsin kızın, (13) daḫı çok ḥātūnlar birle alup geli durur. Daḫı atlu yaraḳlu çeriler (14) cem' olup durur. Ol dirnek deyrüñ derelerine ve yazılarına toplup durur. (15) Bunı size anuñ için direm ki dönesiz, gidesiz. Zira bu ma'reke (16) mühlik ma'rekedür. Gendüzüñüz tehlike yerine biraḳmañ, didi. Çün (17) müsülmānlar ol

naşrāniden qorqulu habarlar işitdiler, gendülerinden gitdiler. (18) Elleri göymiş-idi, dilleri tolaşdı, 'ağılları şaşdı. Göñüllerine bu (19) düşdi kim yine döneler, müsülmānlara kavuşalar. Andan 'Abdullāh b. Ca'fer

137a

(1) ulu şaḥābeler birle meşveret itdi. Eyitdi, yā aşḥāb-ı Resūlullāh, ne (2) dirsin, nice idelüm, didi. Cemī' aşḥāb eyitdiler, yā ibn-i 'amm-ı Resūlullāh (3) maşlahat oldur kim yine dönevüz, tehlikden nefsumüzi kırtaravuz. (4) Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer b. el-Ḥaṭṭāb raḍıya'llāhu 'anhu, āmīn, bitisinde şöyle (5) yazmış-ıdı kim müsülmānlardan az cemā'at çokluk kāfire viribimegil, (6) dimişdi. Uş biz daḥı az cemā'atuz, anuñ gibi enbūh düşmana varmaq (7) eyü degüldür, didiler. 'Abdullāh eyitdi, yā qarındaşlar, eyü söyledüñüz, (8) ammā ben dönmezem. Qorqaram ki kāfirlerden olam. Benüm adum mübārızlar defterinden (9) yoyalar. Ben daḥı nefsumi dīn yolına vaqf itdüm. Her kim benümle (10) bile gelürse ecerehu 'alā'llāhi Ta'ālā, her ki yine döner-ise benüm (11) aña 'iḳābum yoḳdur, Allāhu Ta'ālā amānında olsun, didi. Müsülmānlar çün (12) 'Abdullāhdan bu sözi işitdiler anuñ berā'atini, şecā'atini dilirligini (13) gördiler, eyitdiler, yā emīr, bizüm dükelümüzüñ iḥtiyātı (14) sensin. Daḥı sen āl-i Resūlullāhsın. Cānuñı anuñ dīn yolına terk (15) idicek biz dükelümüz bir avuç topraḡa degmezüz. Cānumuzı (16) senüñ yoluña kırbān idelüm, kıum 'alā bereketi'llāhi, didiler. Çün (17) 'Abdullāh müsülmānlardan ol sözi işitdi, şāz oldı, sevindi. (18) Derḥāl el zırha, silāḡa urdı, ḡarb āletini kıuşandı, islām (19) şancaḡın götürdi, atına bindi. Ol biş yüz gişi daḥı silāḡlandılar.

137b

(1) Ol naşrānī müsülmānlaruñ şalābetin, saṭvetin heybetin, himmetin göricek ḡayrān (2) qaldı, kıatı 'acebledi kim bular azçuk kıavm ol cem'-i keşrete berāber olalar. (3) Çün gice kıarañulıḡı oldı, yürüdiler, ol deyre yakın geldiler, ol (4) kıulavuz ilerü geldi, eyitdi, işbu yoḳuşı hemān ki aşavuz, (5) ol deyrıye varuruz, didi. Ol cemā'at anda dirilmişlerdür, didi. (6) Müsülmānlar eyitdiler, uş geldük, ya pes nice idelüm, didiler. Ne vaḳtın (7) şebīḡūn idelüm, didiler. Pes her birisi bir dürlü sözler

söylediler, ammā (8) Ebū Zerr-i Ğaffāruñ meşvereti muşib geldi. Ol eyitdi, yā mücāhidler, (9) yā ğāziler, maşlahat oldur kim bu gice irteye degin tulincağ (10) yirlerde eglenevüz. Şubḥ namāzın kılavuz, bu aracuğdan gün (11) doğınca yürüevüz, yoğuşı aşavuz. Aña degin kim bāzār ehli (12) bāzārına meşğül olalar, kumāşların açalar. Biz daḥı ol vaḫtın ḥamle (13) idevüz. Dükeli müsülmānlar Ebū Zerr-i Ğaffārinüñ sözün maşlahat gördiler, (14) rāyını begendiler. Ol gice müsülmānlar ol derede yatdılar, irte (15) namāzın ol derede kıldılar, andan atlandılar. Pes ‘Abdullāh ol çeriye (16) biş bölük eyledi, her yüz gişiyi bir gişiye ışmarladı. Eyitdi, (17) her birüñüz bir yañadan depinüñüz, her kaḅı cemā‘at kim çeriye (18) uğraşa buñalsa yüz gişi daḥı anlardan yaña varuñ, (19) didi, ışmarladı. Daḥı eyitdi zinhār olmasun kim tālān itmege,

138a

(1) yağma kılmağa, meşğül olasız, didi. Yürüdiler, ol ḥalāyıkun üstine çıka geldiler. (2) Gördiler ki ol yazınuñ içinde ḥalāyık qarınca gibi kaynaşur, (3) çekirge gibi kımıldeşur. Ol deyrüñ öñinde ḥalāyık cem‘ (4) olmışlar, ol keşiş şavma‘asınuñ taḫasından daşra başını çıkarmış (5) va‘z ider, İncil kitābından söz söyler. Ol ḥalāyık kulak urup (6) diñler. Daḥı beglerüñ, meliklerüñ ḥātūnları, kızları daḥı Tarablūs (7) melikinüñ kıızı ve qaravaşları cemī‘ altuna, incüye ğarḫ olmışlar (8) ol deyr içinde otururlar idi. Anlar kim ḥarb zarb erenleridür, (9) demür tona ğarḫ olmışlar idi, uğurlayın dereler ve kayalar ḳoltuğın (10) gözedürlerdi ki olmasun, müsülmānlık çerisi busulardan çıkalar, (11) nāğāh üzerümüze uralar diyü ḥāzır durmuşlardı. Bunlar (12) bu ihtiyātda-y-iken ‘Abdullāh b. Ca‘fer biş yüz gişi-y-ile dört yañadan (13) tekbir getürüp ḳoyuldılar. Gāḥ süñü sinānı birle kāfirlerüñ (14) sinelerin deşdiler, gāḥ gözlerinüñ içine şandılar, gāḥ boyunların (15) urup billerin biçdiler, başların kesüp kanların saçdılar. ‘Abdullāh (16) birle ol yüz yigit gey iş görmişler. Ol kāfirler ki deyr (17) üzerine cem‘ olmışlardı, tulbların tağıtdılar, bir iki ḳoşun (18) kāfir çerisinüñ şafların ayırdılar, şancaḫlarına irdiler, bir iki yüz (19) artuḫ eksük kāfiri yire döktiler. Andan yüz gişi daḥı düşman

138b

(1) çerisinüñ bir yanından depindiler. Çün ol biş yüz gişi biş tarafından ki (2) koyuldılar, dilir-âne, şir-âne ceng itdiler. Ol kâfir leşkerin ürkütdiler, (3) şâfların birbirine urdılar, çatı savaş itdiler. Düşman çerisine (4) erane iş itdiler, ammâ kâfir begleri çerinüñ yarağın kılmışlardı (5) herbiri bir yirde kemîn kılup bölük bölük durmuşlardı. O yigirmi (6) kadarı 'âmm halâyık ki ma'âşa dirilmişlerdi, taş atmağıla müsülmânlık (7) çerisin alğaştılar, ol deyr üstine iletdiler. Çün gördiler kim (8) kâfirler müsülmânlar biş yüz gişiden artuk degüldür, ol otuz (9) biñ atlu kâfir çerisi ün itdiler müsülmânlar üzerine gülü kıldılar. (10) Çün aşhâb anı gördiler kim gendüleri kâfirler deyr (11) divârınuñ dibine iletdiler, arğaların deyr divârına virüp durdılar. (12) Zağm yiyenlerin ortaya aldılar, iki yüz gişi sağ kola durdılar, (13) iki yüz gişi şol kola durdılar, yüz dağı kalba berâber durdılar. (14) 'Abdullâh buyurdu ki elli gişi sağ koldan durdılar. Elli gişi (15) tulb olalar, birbirinden ayrılmayalar, bir uğurdan hamle ideler, irâk (16) gitmeyeler. Galabasına hamle kılmayalar, güçleri yitdügince (17) uruşalar. Gine döneler, elli gişi dağı dinç olalar, yine hamle (18) ideler. Hem eyle itdiler. 'Abdullâh gendünüñ yüz gişisinden (19) yigirmi mu'teber gişi aldı, eyitdi, yâ mü'minler, bu gün ol gündür kim

139a

(1) iki dürlü sa'âdetden birisi bize hâşıl ola. Ya mansûr, muzaffer (2) olavuz, ya şehîd olavuz dağı Resûl hazretinüñ havz-ı kevşerinde (3) bulunavuz. Hemân kalkın yapındılar, ol yigirmi gişi kâfir (4) çerisinüñ kalbına aç aşlan gibi girdiler, yidi başlu (5) ejdehâ gibi huruşân itdi. Kâfir çerisi yaykandı. (6) Cüş itdi, yine iki koldan ellişer gişi çıkdılar, hamle kıldılar, (7) ardınca ceng itdiler, yine döndiler, diñlenecek yire geldiler. Elli (8) dağı çıkardılar. Anlar dağı ardınca ceng itdiler. Ammâ (9) 'Abdullâh ceng iderdi, ol yigirmi gişi yorulınca (10) anları getirür<ür>di dinç erenlerden yigirmi gişi yine (11) getirürdi, ceng iderdi. Anlar yorulıcağ yine dönerdi, (12) yigirmi gişi yine iledür, ceng iderdi. İşbu resme hiç ârâm itmezdi. (13) Buseyrden rivâyet ider kim Buseyr Resûl hazretinüñ öñinde öñdin (14) imân getürenlerdendür dağı Resûl hazreti

birle Bedr g z sında bile (15) bulunanlardandır dağı m te⁶¹ g z sında Ca'fer  ayy r birle bile (16) uruşanlardandır dağı Ca'fer n Şehid olduğun görenlerden-idi. (17) Hem gey bahadur er idi. O Buseyre eydür: Res l vef tından Őo ra (18) Mekke Şehrinde muğim oldum, oturdum. Düşüm içinde (19) gördüm ki ba a g z ya var diyü iş ret eylediler. Ben Süheyl b. 'Ömerün

139b

(1) kıızı Gülşüm almış-ıdum, anı alıp Ő ma bile getirmiş-ıd m, Ecn d n (2)  erisinde Meric-i D b c g z sında bile-y-ıd m. 'Abdull h b. Ca'fer (3) Eb 'l-Kuds deyrinde uruşurken dağı bile-y-ıd m. Nice bunca savaşlar (4) gördüm, veli ol gün gibi c n u gönülden cih d itmek, gayret-ile (5) g z  itmek ne  n gördüm ne Őo n gördüm, didi. Yine Eb  Buseyre (6) eydür: kaçan ki 'Abdull h b. Ca'fer ol galaba k firler içinde g z  (7) iderdi, biz anu n çevresinde bile d riş rd k, anu n erligine (8)  ayr n kalurduğ. Kaçan ki k ff r galebe kıılır idi, ol dem yüzin (9) gökden ya a dutardı, All hu Ta' l  h zretine m n c t (10) iderdi eydürdi kim All humme y  men  al ka fe a sene  al kahum ve il  ba' zihim (11) b -ba'özin ve ca'ale ma ahbete e hum es'eluke bi-c hi Mu ammedin Şalla'll hu 'aleyhi ve sellem All humme ca'alen  (12) min emrin  fercen ve ma cen şumme ' d  ile'l-k t li ve aş h bi (13) res li'll hi Şalla'll hu 'aleyhi ve sellem. Bu du' y  kıılurlardı, (14) All hu Ta' l dan nuşret dilerlerdi. ' mer b. S 'id 'l-Enş ri (15)  aber virür, eydür: Gördüm Eb  Zer G ff ri p r olmış-ıdı,  ocalmış-ıdı. (16) L kin kıılıcı ye i yigitden şalardı, urduğı k firleri  ld r rdi. (17) Eydür, Ene Cend b. Cen de ene Eb  Zerr-i G ff ri dir-idi, m s lm nlar  ninde (18) g z  iderdi. V kıd  eydür: 'Abdull h b. Enis el-C hheni rağıya'll hu 'anhu (19) Ca'fer oğlı-y-ıla Medine Şehrinden Dımiřķ Şehrine bile gelmiş-idi.

140a

(1) Deyr Eb 'l-Kuds g zvında bile-y-ıdı. Bu 'Abdull h b. Enis n  n nleri içen (2)  okdur. Yayağ u  gün segird rdi ve uç d n ne şu içerdi

⁶¹ Mevt  Şeklinde yazılmış.

(3) ne yemek yerdı ve ne dıñlenürdi. Resül Һazreti aña bir ‘aşā virmiş-idi. (4) Fi'l-cümle kâfir çerisi bölük bölük oldılar, dört yanından bağladılar, (5) müsülmanların üzerine ok ve taş yağdurdılar. ‘Abdullah b. Enis (6) bu hâli göricek âh idüp tabân yire kaçdı. Segirdüp Ebü ‘Ubeydenün (7) katına geldi, eyitdi, yâ emîn, el-ğavş el-ğavs müsülmanlara meded, (8) iriş, didi. Ebü ‘Ubeyde çün bu sözi işitdi, eyitdi inna'llâhi ve innâ ileyhi, (9) didi. Andan eyitdi: Yâ ‘Abdullah, Һaberün şarih, nice, eyit. (10) ‘Abdullah eyitdi, yâ emîn, müsülmanlar leşkeri bu günki gün toğa dururken (11) kâfir çerisine Һamle kıldı. Ol yayak, yazıda turan kavmuñ üstine (12) döküldük. Tekbir tehlil âvâzı tağlara, taşlara, yazılara yanku düşdi. (13) Pes dört yañadan çeriler geldiler, Һaddini Allâh bilür, yatlu yaraklı çok (14) çeri. Anlar dağı savaşa başladılar, müsülmanlara mecâl Һomadılar. Çünki ben (15) biçäre bu hâli göricek hemândem müsülmanlardan ayrılup bu gün (16) gitdüm, genc kuşluğ-ıdı şimdi uş câşt sultânıdur ki Һızmatuña (17) irdüm. Evvel begligüñdür Ebî'l-Ğuds bâzârın tälân itmege çeri gönderülsün kim (18) Resül Һazretinün âline ve aşhâbına bir mazarrat irişe, bir perişanlık ola. (19) Tizrek meded dutuñ, irişün, didi. Pes emîn eyitdi, lâ Һavle ve lâ kuvvete illa bi'llâhi'l ‘aliyyü'l-‘azîm,

140b

(1) didi, dört yaña nazar eyledi. Aşhâbdan ve ‘Arab (2) diyârından ğazâya gelen meliklerden, Yemen abtallarından ve Ğureyş fârislerinden (3) bir gişi gözedürdi kim aña yüz ura, sen var, diye. Ammâ hiç kimseye sen (4) var dimesi, ammâ Һâlidü dükeliñden güzün kıldı. Eyitdi, iy gözüm nürü, (5) ciger-köşem Һâlid, gerekdür kim sen varasın, bu şevâba sebeb sen olasın, (6) didi. Andan Һâlid eyitdi, yâ emîn, hâzihi'l-ümme, es-sema‘ ve't-ğâ‘a. Ben (7) dağı aña muntazır idüm ki sizden işâret olaydı. Emîn eyitdi, (8) yâ ebâ Süleymân, dimege senden utanurdum. Saña yüz ursam, söylesem (9) şâyed kabül itmeye, diridüm. Һâlid eyitdi, Һâşâ ve ke'llâhi, emirü'l-mü'minîn Һazreti (10) bir tıfıl oğlan buyruk eyesi kılsa benüm gönümde oldur kim ben anuñ (11) buyruğın yerine getürem, didi. Aña muhâlefet itmeyem, dirin. Һâşşa kim sen (12) on yârün birisisin, Resül Һazretinün hem-şoğbetisin. Evvel Resül (13) Һazreti ki kâđi dikdi,

buyruk eyesi kıldı. Ben senüñ emrüñe (14) nice muhālefet idem, ya ululuğña nice rāzī olmayam, didi. Örü durdı, (15) atına bindi, müsülmānlık çerisinüñ arasına yürüdi. Çağırđı ki el-gavş el-gavş, (16) el-‘avn el-‘avn, didi. Müsülmānlar mübārizlar el silāha, yata yarağa (17) vurdılar. Andan Hālid durdı, odasına geldi, Yemāme uruşında (18) Müseyleme b. Kezābdan şoyduğı zırhı geydi, harb āletin āletlendi, (19) atına atlandı. Ğazāya kimüñ göñli var-ısa şala durdı. Andan

141a

(1) mübārizlar, şirler ardınca yürüdiler. Rāfi‘ b. ‘Umeyre, Zırār b. Ezver (2) ve ‘Abdurrahmān ve bunlaruñ emşālleri bindiler, revāne oldılar. Rāfi‘ b. ‘Umeyre (3) eydür: ‘Abdullāh b. Enis Hālidüñ atı öñince yügürürdi. (4) Allāhu Ta‘ālā ol tağları, dereleri divşürürdi, yolları bize āsān (5) eyledi, ol irāk yirleri yakın kıldı. Öyle namāzın kılup Dımışkıdan çıkıdı, (6) güneş bir süñü boyı kalup dururdu, biz dağı Ebī'l-Ğuds deyrinüñ (7) dā’iresine çıka geldük. Ol gün bizüm atlarumuzu gördük kim yügürüp varmadı, (8) keennehu uçup vardı. Hālid islām sancığın gözetdi. Gördi kim ‘Abdullāh b. Ca‘fer (9) elinde tutup turur, kāfir çerisin alağ bulak ide turur dağı bir kaç (10) mübārizlar sağında şolında savaşı tururlar. Çün Hālid anları irākdan (11) gördi, qararı qalmadı Muhammed b. Vākıdı eyle habar virür kim ‘Abdullāh-ıla (12) ulu şahābeler gördiler kim gün ğurūba yaklaştı, müsülmānlık oğ zahmından (13) ve taş yarasından katı mecrūh oldılar, susuz buñaldılar, pes (14) maşlahat anı gördiler kim dirilüp top olalar, düşman çerisin (15) yaralar, çıkalar. Tağdan yaña yürüyeler, karañu gicede şuya irişeler, (16) şulanalar hem biraz diñleneler. İrtesi yine ğazāya meşğül olalar. (17) Bunlar bu tedbirde-yiken gördiler kim çeri gözükdi, tağdan dökülmiş, (18) gelür. Müsülmānlar anı görüp āh! āh! eylediler. Olmasun kim kāfirden (19) hāzır çeri ola, üstümüze geleler, dirken işitdiler kim ol çeriden tekbir

141b

(1) āvāzı geldi. Gördiler ‘alem-i ‘Uğğāb çıka geldi. Mübārizlar, fārisler (2) bilesince gün ine tururken kāfir çerisine hamle kıldılar. Şol bir sil gibi (3) kāfir çerisin götürdiler. Gördiler kim ol tağdan inen çeri müsülmānlık

(4) çerisiyimiş, gendülere meded dahı gelmiş, sevindiler, şād oldılar. (5) Vāyile b. Aşka eydür: müsülmānlık çerisi bir uğurdan kāfir (6) çerisine hamle kıldılar. ‘Āmir b. Surāka eydür: Hālidüñ ivdügi ol-ıdı kim (7) ‘Abdullāh b. Ca‘feri sağ esen göre. Kāfir çerisinüñ beglerinden bir aznāvur (8) kāfiri gördi kim müsülmānlığıñ öñinde durmuş, her mübārız kim (9) müsülmānlıktan girür, irer, aña bir zārb urur, öldürür. Hālid anı (10) gördi, aña muķābil oldı. Bir süñü urdı, arķasına çıķdı. Andan (11) yine kāfir çerisine hamle kıldı. Ceng içinde Hālid Ca‘fer oğlı ‘Abdullāha uğradı. (12) At arķasından kuķaķladı, bağrına bağdı, eyitdi yā ibn-i ‘amm-ı Resūlullāh (13) el-ħamdu'lillāh ki seni sağ selāmat gördüm, didi. Andan ulu (14) şahābeler bir bir geldiler, görışdiler. Şāf bağlayup ol ķarañu gicede (15) kāfir çerisine ķarşu durdılar. Ol tarafdān Tarablūs meliki kim kāfir (16) çerisinüñ başıdur; buyurdı; beglerine, ulu keşişlerine bir yire (17) cem‘ oldılar. Tarablūs meliki cem‘ olan beglerinden ve keşişlerinden şordı ki (18) bu gelen çerinüñ emiri kimdür? Eyitdiler, yā melik, şol iller isüz (19) koyan ve meliklerümüz öldüren, hātūnlar tūl koyan ħānumānlarımız ħarāb

142a

(1) iden Hālid b. Velid didükleri gişidür. Başrayı, Dımışķı aldı, Tömāyı Herbisi (2) öldürdi. Ardlarınca Meric-i Dībāca geldi, bunca biñ gişiyi kılıçdan (3) geķürdi. Kayşerüñ kızın esir kıldı, bī-ħadd ü bī-pāyān ħānīmet-ile Dımışķa (4) vardı. Uş cihāna şavt-ı şalābeti toptolu oldı, didi. Çün (5) kāfirler begleri anı işitdiler, içlerine ķorķu düşdi. Tarablūs (6) meliki ulu beglerinden naşīhat işitdi. Anlar meşverete meşĝül oldılar. (7) Bu tarafdān müsülmānlar, muķaddem-i mücāhidler, mu‘allim-i mübārızlar yegreki Hālid b. Velid (8) rağıya'llāhu ‘anhu ulu şahābeler birle şāf çeküp durdılar. Ol (9) leşker-i od ışığından gözedürlerdi. Allāhu Ta‘ālā kāfir çerisin (10) Hālidüñ gözine sehel gösterdi. Şecā‘at tamarların yüregi içinde (11) depretdi. Çağırdı ki yā āl-i ricāl, durmagumuzdan düşmana şebīhūn (12) kılmāķ yigrekdür, diyince ‘Abdullāh b. Ca‘fer at depdi, yürüdi. Yanınca (13) Zırār b. Ezver bile müsülmānlar tekbir getürdiler, bir gezden hamle kıldılar. (14) Zırār b. Ezver bir nice şahābey-ile Tarablūs melikinden yaña yürüdi. (15) ‘Abdullāh b. Ca‘fer deyr

kapusına yürüdiler. Od urdılar. Zırâr (16) cemâ'at-ıla o kâfirün tuğına yürüdi. Muraşşa tonlu bir kâfir (17) Zırârün öñin bağladı, adına melik-i kâlon dirlerdi. Zırâr gördi (18) bir muraşşa tonlu kadd ı kâmeti büyük melik karşı geldi, derhâl (19) amân virmedi, atın düşürdi, gendüyi yerden durmağa komadı,

142b

(1) başın kesdi, 'alemi dağı ağırtardı. Şubh yakın idi, kâfirler şındılar. (2) Tarablüs meliki Men Câyili döndi, kaçdı. İrteye degin kovdılar, kırdılar, ulu (3) şuya degin degin. Pes Men Câyil geldi şuyı geçdi. Müsülmânlar ol şuya (4) degin kovdılar, andan yine döndiler. Hâlid müsülmânları aldı, yine döndi, deyre (5) geldi. 'Abdullâh deyr kapusın yıkmış-ıdı, deyr almış-ıdı. Altun, gümüş (6) taşıyup alduklarından soñra bunca melikler kızların, hâtunların esir (7) kılmışlardı. Tarablüs meliki Men Câyilün kızın dağı kız karadaşı birle (8) esir eylediler. Müsülmânlar tâlâna gârete girişdiler. Hâlid ol ulu keşîşi (9) istedi, bulımadı. Eyitdiler, yukaru şavma'anun tâkasından yukaru isteñ, (10) zîra ki anun üstine girmege yol yokdur. İçerüden taşradan kapusın (11) şıvaludur, didiler. Hâlid eyitdi, ol kalanına diyün ki uluların (12) bulsunlar, bir kaç gelecti idelüm, didi. Andan soñra gördiler kim keşîş (13) başını tâkdan daşra çıkarmış. Ol aşğa duran keşîşler eyitdiler, (14) yâ şeyh-i kebîr, yâ hayr-ı habîr, müsülmânlık çerisinün muqaddemi uş işbu fetâdur ki (15) aña Hâlid b. Velid dirler, seni taleb ider, ister. Seni göre, söyleşe, (16) didiler. Ol keşîş Hâlide bakup 'Arab dilince faşih söyledi. Eyitdi: (17) Yâ emîr, bunca halâyıkı kim kılıçdan geçürdüñ, bunlarun Haq Ta'alâ (18) hisâbın şorisardur, sizden. Ne cevâb virisersiz? Hâlid ol keşîşe (19) bu vech-ile 'aql cevâb didi. Yâ râhib sen bu iki yüz yaş içinde çok

143a

(1) hayr u şer görmüşsin ki bu 'âlem 'âlem-i seflidür ve 'âlem-i kevn i fesâddur ki (2) eşerlerden mürekkeb olupdur heyülâsı od u yıl şu, toprakdur. Birbirine (3) zıddur, bu 'âlem-i ezdâd-ı ecsâm 'âlem-i ervâhdan meded dutar. Uş (4) görürsin ki bu 'âlem-i ulvî dâyimâ gerdiş içindedür. anun için (5) bu 'âlem-i sefli dağı lâ-yezâl cünbiş içindedür.

Şöyle kim bu kevkebler (6) tülû‘ gurûbı ve nüzülü evc, hazîz, şerf, hebûţ, ihtirâk ve istikbâl (7) ‘ilminüñ eşerleri bu ‘âlem-i sifliye irişüp görünü durur. (8) Lâ-cerem görmez misin kim ayağ-iken baş olur ve kim baş iken ayak (9) olur. Nice mağlûb gâlib, nice maţlûb tâlib olur. Niceler galebe kılurlar, (10) bir milki bir kavmuñ elinden alurlar. Anuñ dağı evci hazîz irişince dürişür, (11) sa‘âdet yıldızı râci‘ olunca er gibi dürişür. çün ki (12) baht tahta degşürüle, iki çatlu tahta pâreleri tahta degşürüle, deyr baht-ı cüvâna (13) yeñi deginmiş bir devlete cân melikini ışmarlar gider. Hâlid eyitdi, (14) bu devr-i Muhammedidür, bu inqilâbât-ı Aḥmedidür. Ol devrân-ı Mûsâ ve ‘İsâ (15) geçdi, devletüñüz şerefi burcından göçdi. Melik-i Müdebbir mülki bize (16) ışmarladı, didi. Andan Hâlid eyitdi, yâ râhib, bu cevâb-ı ‘aqlidür, ammâ (17) cevâb-ı naqlî budur kim Hâk Ta‘âlâ münzel kitâblarında bizüm (18) peygâmbarumuzu añıcağ kılıç peygâmbarıdur, didi, añdı. Ya‘nî anuñ (19) dîninüñ hükmi kılıç birle yürüyiserdür, didi. Çün bizüm peygâmbarumuza

143b

(1) nübüvvet da‘vetine destür oldı, añna münzel olan kitâb içinde buyurdı kim (2) kavluhu Ta‘âlâ uqtulu'l-müşrikîne kâffete. Çün bize emr kıldı, kim dînüñüze (3) girmeyen kavmı kıruñuz. Pes biz dağı anuñ emri birle işlerüz. Dağı bizden (4) ol ölenlerüñ yazuğın niçün ister, didi. Hâlid eyitdi, yâ la‘in, Allâhu Ta‘âlânuñ (5) buyruğı şöyle olupdur ki râhibleri öldürmeñüz, yoḥsa (6) seni şimdi buyururdum, pâre pâre kılurlardı. Zira bunları küfre sen (7) kulağuzlarsın, didi. Keşiş bu sözleri işitdi ayruğ cevâbı kalmadı. (8) Pes ol mâlı, tavarı cem‘ idüp sâlimin, gânimin Dımışka geldiler, (9) Ebû ‘Ubeyde karşı çıkdı, görışdiler. Ca‘feri bağrına başdı, iki gözinde (10) öpdı. Hâtünları dağı karşı çıkdı, aşḥâb hâtünları nâralar (11) çaldılar. Yemen ‘Arabınuñ hâtünları mizmâr çaldılar, şî‘r itdiler, şaḥâbeyi (12) ögdiler. Andan Ebû ‘Ubeydeye ‘arz itdiler, ḥums çıkardılar. Ulular eyitdiler, (13) bu mâlı üç baḥş itmek gerek, bir baḥş ‘Abdullâh b. Ca‘fere virmek (14) gerek, bu gazâyaya evvel kadem erlik kuşağın ol kuşandı, didiler. Bir baḥş (15) dağı Hâlid b. Velide virmek gerek ki bu gânimete ve furşata (16) sebab ol oldı. Bir dağı ‘Abdullâh b. Enise ki Hâlidi, müsülmânlığı (17) bunda ol kılavuzladı, didiler.

‘Abdullāh b. Ca‘fer eyitdi, ol nite (18) revā ola kim bu ğanīmet üç gişiye maḥşūs ola. Ol dükeli (19) qarındaşlarımız ola, bile görelüm. İllā ki Tarablūs melikinūñ kızın baña

144a

(1) bağışlañuz, didi. Ebū ‘Ubeyde eyitdi yā ‘Abdullāh, emīrū'l-mü' minīn ‘Ömer ḥazretine (2) bildüresin. Vir, dirse vireyin, didi. Buyurdı, biti yazdılar, viribidiler. Vāķı‘ ḥāli (3) bildürdiler. Çün ol biti ‘Ömere degdi, açdı, okudı, ḥali (4) bildi, şād oldı. Virsün, didi. Ebū ‘Ubeyde daḥı (20) Tarablūs meliki Mencāyıl⁶²nuñ kızın ‘Abdullāha viridi, ol (4) daḥı aña kābin kıymadı (5) evinde qaravaş idindi. Görklü ta‘āmlar bişürür idi, melikler erdemini (6) kıılır idi. Kaçan ki Yezid b. Mu‘āviye Şām ululığında düzgün (7) tañtana issi oldı, pes ol qaravaşı ‘Abdullāhdan diledi. Baña (8) bağışla, didi. Pes ‘Abdullāh daḥı anı aña bağışladı. ‘Aş b. Rabi‘a (9) rivāyet ider, eydür: Ebī'l-Ḳuds yağmasında elüme bir ton girmiş-idi, (10) ‘İsā peygambar anası Meryem Şiddiķanuñ süretini anda naķş (11) itmişlerdi, altun tel ile dikmişler idi. ‘Āmir b. Rebī‘ ol (12) tonu iletüm, yemen vilāyetinde şatdum. Ammā iñen çok bahāya (13) virdüm. Anuñ bahāsına çok milkler şatun aldum. Pes ‘Āmirūñ (14) ammusı viribidi, andan anuñ gibi bir ton daḥı diledi. Eyitdi eger (15) tondan daḥı var-ısa viribi didi ki ğāyet bu gez çok (16) bahā virürler, didi. Muḥammed b. Vāķidī eydür, Ebū ‘Ubeyde ‘Ömere (17) biti yazdı, ol deyrūñ ğazāsınuñ ḥikāyetini bildürdi (18) daḥı Ḥālid b. Velidūñ erliğini ‘Ömere bildürdi, çok ezāylık getürdi. Ḥālide bitini içinde çok du‘ālar kıldı. Andan yemen

144b

(1) elinden gelen Ḥumeyre ‘Arabı, benī Müdleç ‘Arabınuñ, benī Ṭāy ‘Arabı benī Erd (2) ‘Arabınuñ ḥamra meşğül olduğını eyitdi. Anlara emr-i ma‘rūf nehı-i münker (3) ne resme ideyin, didi, ol bitide bildürdi. Çün bitini ‘Ömere degdi, (4) okudı, andan ulu şaḥābeler cem eyledi. Ebū ‘Ubeydenūñ bitisini şaḥābeler (5) kıatında okudı. Daḥı Ebū ‘Ubeyde bitini

⁶² Mencā şeklinde yazılmış.

içinde dimiş kim kaçan biz yürimek (6) dilesevüz Anṭākiyyede Kayşer üzerine mi yüriyelüm, yoḥsa Beytü'l-Maḳdese mi (7) azm idelüm, dimiş-idi. Aşḫāb cümlesi işitdiler. Andan (8) 'Alī Murtażā anı işidicek eyitdi, Resül ḫazreti buyurmuş-ıdı, bir gişi (9) ḫamr içse, esrise, ḫalk arasına çıkısa, yürüdüğü yiri bilmese, (10) söyledüğü sözi añlamasa añna seksen ağaç ḫad urur idi. (11) İmdi sen daḫı āmilüñ Ebū 'Ubeydeye bitı yazğıl, bildürgil. Tā ki ol daḫı (12) anuñ gibi ide ki Resüllumāḫ ḫazreti itmiş-idi. Pes 'Ömer ḫazreti (13) daḫı anuñ gibi kıldı. Ebū 'Ubeydenüñ bitisine cevāb yazdı

اما بعد فقد ورد كتابك وقرأته فمن يشرب الخمر من المسلمين ثمانين جلدةً العمر لا يصلح لهم الاشدّة و فقرا و لقد كان حقهم يحسنوا انبالهم ويراعبوا ربهم عز و جل و يعبدون و يؤمنون به و يشكروه فمن عاد منهم فاقم عليه الجلد

Vāḫıdī (18) eydür: 'Ömer bitiyi tamām kıldı, viribidi. Bitı cevābı Ebū 'Ubeydeye irişince (19) 'Arab ulularından bir ulu gişi var-ıdı añna Surāḫa b. 'Āmir

145a

(1) dirlerdi, ol Surāḫa müsülmānlar arasında yürür-idi, ḫamr içmekden (2) nehy iderdi, eydürdi, yā ḫavm, Allāhu Ta'ālā Resülü süci içene ve şatana, alana (3) la'net itmişdür. Ḥattā tavara yükledene daḫı getirüp bir yirden bir yire (4) iledene la'netdi dimişdür. Siz ol la'net ehlinden olmañ. Çün 'Ömerüñ (5) bitisi Ebū 'Ubeydeye yitişdi, müsülmānlar ḫatında okudı. Buyurmuş-ıdı kim (6) ḫamr içenlere ḫad lāzım gerek, seksen ağaç dimiş. Andan soñra yüriyicek (7) Anṭākiyyeden yaña ve Ḥalebdin yaña yüriyesin, dimiş. Andan Ebū 'Ubeyde (8) müsülmānlık içinde münādī kıldırdı. Eyitdi, her müsülmān ki ḫamr içer, (9) gelsün, tevbe eylesün, ḫad urmağa muṭı' olsun, didi. Ḥamr (10) içenler geldiler, tevbe eylediler. Daḫı müsülmānlara buyurdı kim ğazā yarağın (11) ideler, göçeler, Ḥalebdin yaña gideler. Ol Ebī'l-Ḳuds deyrinüñ (12) üstinde bunca biñ gişi kılıçdan geçdiler, bī-ḫıyās māl u tavar, silāḫ, (13) sāz u seleb yağma kıldılar diyü dillerde söylediler. Cemī' şalīb ehli (14) ḫorḫudan oda yandılar. Pes cāsūslar daḫı Kayşere ḫaber getürdiler ki (15) müsülmānlık çerisinde çağırdılar kim (20) yarağ idüñüz, Ḥalebden yaña yürüñüz diyü

müsülmānlık çerisinde (15) çav oldu. Kayşerüñ (16) dağı bî-kıyās çerileri cihān şuyınuñ üstinde cem oldılar, belki (17) iraq yirlerde ulu ulu begler. Bu yaña müsülmānlar dağı yol yarağın (18) kıldılar, işlerüñ bitürdiler. Faşl fî zikri ‘azımeti Haleb ve Anşakiyye. (19) Rāviler anuñ gibi rivāyet iderler kim müsülmānlık çerisin

145b

(1) Ebū ‘Ubeyde alup halebden yaña yürüycek, Hālid b. Velid çeri öñince dağı (2) ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekir Zırār b. Ezver ve Rāfi‘ b. ‘Umeyre, Müseyyeb b. Necibe (3) beşer biñ gişi-y-ile her birisi ol biş server öñince (4) yürüyeler. ‘Uqāb ‘alemin Hālidüñ üstine götürdiler, tekbir getirüp (5) yürüdiler. Andan şofra ardınca Yezid b. Ebī Süfyān ve Rabī‘a b. ‘Āmir, (6) ‘Amr b. Ma‘di Kereb, Mālik Eşter Ğazī, Nu‘mān b. Mağrım bunlar (7) dağı her biri biñer gişi birle Hālidüñ ardınca yürüdiler. Andan (8) Kays b. Hübeyre, Zūlkulā‘ Humeyri ve Meysere b. Mesrūq, Zāhḥāk b. Süfyān (9) ‘Adiy b. Hātem⁶³ ol biş ulu dilāver biş biñer gişi-y-ile (10) her birisi biñer gişi birle Yezid b. Ebī Süfyān ardınca yürüdiler. (11) Andan Şuraḥbil b. Hasan, Rūmās ve ‘Amr b. ‘Āş, ‘Ekrūme b. Ebū Cehil, (12) Süheyl b. ‘Ömer ve ‘Abdullāh b. ‘Ömer b. el-Ḥaṭṭāb, Ebān b. ‘Osmān (13) her birisi biñer gişi birle anlar dağı yürüdiler. Andan Ebū ‘Ubeyde, (14) Ma‘āz b. Cebel, Ebū Süfyān, ‘Abdullāh b. Ca‘fer dağı muhācir ve enşār yigirmi (15) yedi biñ gişi birle ehl-i ‘ayāl māl ı tavar ‘abid i cāriye birle bir (16) uğurdan yürüdiler dağı Başra şehrine Ḥavrān iline Tüdmüre Erāke (17) kal‘asına çeriler viribidiler. Ol illeri yaḥşi saklañuz, didiler. Resül (18) ḥazretinüñ bir ulu şaḥābesi var-ıdı, benī ‘Arabdan idi, ulu ‘ākıl (19) gişi-y-idi, hem dağı erliklü er-idi, mükemmel ‘arif gişi-y-idi.

146a

(1) aña Şağān b. ‘Āmir dirler idi, anı Dımışq şehrine biş yüz gişi birle (2) ḥākīm ḳodı nāyib dikdi. Ebū ‘Ubeyde eyitdi, ‘ākıl gişisin saña (3) ışmarlamak ḥacet degüldür, didi. Şi‘r:

⁶³ Hāşim şeklinde yazılmış.

- (4) Her ki yandursa ‘aqluñ şem‘ini
Hergiz ol tağıtmaya dın cem‘ini
- (5) ‘Āqıluñ işinde eksük yoğ durur
Cāhilüñ ‘aqlında nağşı çoğ durur
- (6) ‘Aql hılat gibidür cān egnine
Nite kim zerıfet sulţān egnine
- (7) Yoğsa ‘aqlı tāca beñzetmek revā
Her ki ağdur ‘āca beñzetmek revā
- (8) Bir melik kim tācı tağtı hıl‘ati
‘Aql olıcağ gör ne olur ‘izzeti
- (9) Her gişi kim ‘aqla yoldaşlık ide
Her bir işde ‘aql aña başlık ide
- (10) ‘Aqla kim uydıysa mağbūn olmadı
Dünya fitnesinde meftūn olmadı
- (11) Cehle yoldaş olmayan ‘aql işidür
Cehle yoldaşlık iden nağş işidür
- (12) Cehl gör kim ne zelil hōr durur
‘Aql güldür cehl aña hār durur
- (13) Cehle yoldaşlık iden diken başar
Ağsayubben tız ayağını aşar

(14) Neşr: Çün emīnū'l-ümme ol yigirmi altı biñ gişi-y-ile göçdi, (15) kal‘alarında şehirlerinde çeri qodı, illerin berkitdi, andan göçdi, (16) bir iki menzil ilerü yürüdi. Pes emīnū'l-ümme Hālid b. Velīde (17) gişi viribidi, eyitdi yā ebā Süleymān, kaçan kim yol ayrıla, (18) bu yol Hümş şehrine gider, bu yol Ba‘albek şehrine. Sen bu yigirmi (19) biñ çeri birle Hümş şehrinüñ yolına yürigil, aña varğıl. ‘avāşımalarına

146b

(1) tārāccı göndergil. Qanasrīn şehrine eline degin çeri viribigil. (2) Ben Ba‘albek şehrine yürüyeyin, anuñ fetħi ardınca olayın, didi. (3) Hālid emīnūñ emrine muṭī‘ oldı. yigirmi biñ gişi birle (4) hümş şehrinüñ üstine

yürüdü. Emīnū'l-ümme daḡı çerīnūñ yarusın (5) bile aldı Ba'albekdin yāna yürüdü. Yol üzere bir şehre uğradı kim (6) aña Cevsiye dirler. Şehrinūñ uluları bir yire geldiler. Keşişleri, (7) begleri 'āmm halkından danışdılar, maşlahat anı gördiler kim şulḡ (8) ideler. Derḡāl bir iki biñ koyun dirdiler, yüz yük bal ve birinc (9) yükletdiler, daḡı biñ yük arpa buğday daḡı bir kaç dilbendler (10) birle gönderdiler. Emīn ḡazretinden şulḡ istediler, emīn daḡı (11) bir yıla degin anlaruñ-ıla şulḡ eyledi. Daḡı yüz biñ naḡd aḡça (12) aldılar daḡı tafşıla kıymeti kemḡalar aldılar. Cevsiye şehrinūñ (13) şaḡrālarına yayıldılar, ḡondılar. Tavarların Ba'albek ḡaḡına, derbendine, (14) oḡlaḡına şaldılar. Emīnūñ niyyeti ol-ıdı kim yüriye Ba'albek şehrin (15) feth̄ ide. Bu endişede-y-iken ḡible ḡarafından bir hecīn-sevār (16) bindüḡi nāḡayı rāh emīnūñ 'adl ḡadırīnuñ maḡkemesi sāyı-bānīnuñ (17) öñinde devesini çökerdi, deveden aşıḡa indi. (18) ilerü yürüdü. Gördiler kim Esāme b. Zeydü't-ḡāyy geldi, (19) emīne selām virdi, raḡıya'llāhu 'anhumā, emīn eyitdi yā Esāme nirden

147a

(1) gelürsin, didi. Eyitdi, Medīne şehriden gelürem, didi. (2) çıkardı, 'Ömerūñ bitisin emīne şındı. Açdı, oḡudı. Gördi, (3) yazılmış kim

بسم الله الرحمن الرحيم من عبدالله عمر ابن الخطاب الي امين الامه عليكم فاءني احمدالله الذي لا اله الا هو و صلي علي نبيه اما
عد فلاراد لقضاء الله و قدره و من كتبه في اللوح المحفوظ فلا انكارو من انكره فهو كافر فلا ايمان له و ذلك جبلت بن الايهم الغسان
ان قد ورد علينا بني عمه و احسنت اليهم رانزلتهم و اسلمو علي يدي و فرحت بهم اذشدد الله الاسلام بهم و لم اعلم ما في كمين
الغيب و أنه سره الي مكه حرسها الله تعالي بطلب الحج فطاف جبله بالبيت اسبوعاً فوطئ ازاره رجل من قراره فسقط ازاره علي
كتفيه فالتفت الي المفرله و قاله ياويلك كشف طهري في حرم الله فقال الرجل ماتعمدتك فلطم جعليه الفراري لظهه هشم انفه كثر
نناياه الارفع فاقبل لفزاي مستعد لا علي فامرت باحضاره و قلت ما حملك علي ايك لطمت اخاك في السلام كسرت ثناياه و
هشمتانفه فقال له ايه و طئ ازاره فحلله و والله اولاحرمت البيت لقتلته فقلت له قد امرت علي نفسك فاما ان يعنو عنك و هوشو في
لمت قد شملك و اياه السلام فما تفضله الا بالعافية

147b

نقال باعمر اتركني الي عدو و يفص مني فقلت الفزاري اتو حره الي غد قال نعم فللما كان من الليك ركب و توجه القيام الي كلب
 بوم وارجو من الله ان نظفرك فانزل علي حمص ولا يتعد عنها ان صالحك اهلها فصالحهم و ان ابوققاتهم و ابعث عبونك الي انطاكية
 وكن عي حذر من المنتصره واسلام عليك و علي جميع المسلمين و رحمة الله و بركاته

(9) Vākīdī eydür: Çün kim (10) emīnū'l-ümme 'Ömerüñ bitisin açdı, oğudı. Bu hikāyeti gendüye ma'lüm oldı kim (11) Ğassān 'Arabından bir ulu beg, bir mu'teber gişi kim Cebele el-Eyhem dirlerdi, erliklü er-idi, (12) hem cabbār nefis kāfirlerden idi. Ol Cebele b. el-Eyhem ilinüñ ulu reīsleri birle durdı, (13) Medīne şehrine geldi, 'Ömer ileyinde imān getürdi, Müsülmān oldı. (14) Bilesindeki cemā'at dağı imān getürdiler, katı dostlık gösderdiler. 'Ömerüñ (15) şöhetine mülāzım oldılar. Tā kim hac vaqt oldı, pes 'Ömer hazreti hacca (16) varmağa yarağ itdi. Eyitdi: Yā Cebele, al kavmuñı bile gidelüm. Hem (17) cemā'at kim bile gelmiş-idi, imān getürdiler, hacca bile geldiler. (18) Çün Cebele kavmuñı aldı hacca bile geldi, çün tavāf itmege (19) hāzır oldılar, cemī' müsülmānlar bile ol Cebele b. Eyhem dağı gendü

148a

(1) cemā'atın aldı, tavāfa bile geldi. Bir fütayı izār (2) idinüp çigninden koltuğı altından yalnızcağ olup (3) hamāyil gibi Cebele bağlanmış-ıdı, tavāf iderdi. Nāgāh ol yemeni fütayı ki (4) bağlanmış-ıdı, tavāf iderken şeşildi, ol fūta aşğa düşdi. (5) Cebele anı görđi, çevresine bağıdı. Meger bir benī fezāre 'Arabından (6) bir kabilenüñ reīs-i kedhuzāsı Cebelenüñ ardınca tavāf iderdi. (7) Ol eyle şandı kim arqasından izārın ol çekdi, düşürdi. (8) Pes Cebele anı el arqası-y-ıla ol gişiyi ağızı urdı, burnını yıkdı, (9) iki dişin yukarudan iki dişin dağı aşğadan çıkardı, ağızına dökdi. (10) Dağı rāviler eyle rivāyet iderler kim Cebele çün kim ol gişi-yi (11) eli arqası-y-ıla urdı, şūratına urıcağ bir gözin dağı çıkardı. (12) Ammā Vākīdī rivāyetinde Darīr haķir eydür, fütūhu'ş-Şām nüshalarında (13) anı oğumadılar, işitmedük. Belī Vākīdī rivāyetinde budur kim (14) senānā dişlerinden dört dişini çıkardı, düşürdi, burnunu yıhdı. (15) A'ver olduğın yād eylememişdür. Çün fazārī 'Arabınuñ

ağzından (16) burnundan kan döküldü, ol cemā‘at kim bilesince tavāf iderdi, (17) anuñ tīmārına meşgūl oldılar. Pes ‘Ömer hāzreti ol araya (18) irişü geldi ol fazārī ‘Arab Cebeleden ‘Ömere şikāyet eyledi. (19) ‘Ömer Cebeleyi hāzır kıldı, eyitdi, yā ibn-i Eyhem, niçün ol müsülmānı urduñ,

148b

(1) ağzın burnın şol hâlde eyledüñ, didi. Cebele eyitdi, benüm izārumı (2) çekdi, bırağdı. Arğam açdı, benüm hürmetüm şıdı eger hürmet (3) degülmise ben anı öldürürdüm, didi. ‘Ömer eyitdi, yā Cebele, Allāhu Ta‘ālānuñ (4) emrine muṭī‘ olğıl. Senüñ üzerüñde kışāş vardur, anı saña itmek (5) gerek, didi. Cebele eyitdi, yā emirü'l-mü‘minin, ğassān ‘Arabınuñ dağı (6) nağm ‘Arabınuñ ve hizām kabāyillerinüñ seyyidiyem, bir melik gişiyem. Ol (7) bir raiyyet erdür, ‘āmm kavmindandur ki cemā‘at içinde begenür. Ancak sen (8) beni anuñla berāber mi dutarsın, (20) yā ben anı urduğum için sen (8) beni kışāş mı idersin, didi. ‘Ömer eyitdi, (9) ne‘am, şer‘üñ buyruğı öñinde bay, yoğsul, sulṭān, gedā berāberdür, didi. (10) Hāşşa ol fezārī ‘Arab dirsın, Cebele b. Eyhemsın, dīn yolında, (11) islām içinde qardaşlarsın. Buyruq issinüñ qatında berāberdür. Sen aña (12) itdügüñi eger ol bağışlamaz ise saña anuñ gibi cezā (13) itmek gerek, didi. Cebele eyitdi, eylese bize bu gün mühlet vir, irte gelelüm, (14) muhākemeye duralum. Şer‘üñ buyruğı nicesi-y-ise bize anuñ gibi (15) idesiz, didi. ‘Ömer hāzreti ol fizārī ‘Araba buyurdı kim bu gice var, diñlen. İrte (16) gelesin, saña buyruq idem, didi. ol-ıdı kim ikisi dağı yirlü yirine gitdiler. Ol Cebele Eyhem (17) gendü cemā‘atı-y-ıla göçdiler, qaçdılar, evlerine geldiler, kavm-ı kabāyile birle bir uğurdan (18) māl-ıla, tavar-ıla göçdiler. Şāma geldiler, mürted oldılar, kāfir dīnine girdiler.

(19) Anuñ gibi olar kim redd olursa
Nite kim oldu uş merdūd mel‘ün
149a

(1) Qabūl itdüklerini itmediler
Ezelde oğşanan olmadı mağzūn
(2) Kime kim dīn-ile devlet şunuldu

- Cihānda ol gişi olmadı mağbūn
 (3) Bu fi'l bār kevndür urılır
 Kim ola fitneden her kül meftūn
 (4) Füsūna işveye ol aldanur kim
 Sa'ādet-i dīn olmadı maqrūn
 (5) Kimūñ ilmi'l-yaqīn var illā
 Aña ayne'l-yaqīn olmadı maḥṣūn
 (6) Bilūñ iblis bilmiş-idi mecāzı
 Haḳīkat bilmedi red oldı ol dūn
 (7) Bu zāhir hoşluğa aldanma zinhār
 Bu fānī kimseye olmadı meskūn
 (8) Bu derde kimesne bulmadı dermān
 Bu rence kimesne bişürmedi macūn
 (9) Ölüme çāre bulımadı nemrūd
 Ya mālından mu'āvin mi aldı qarūn
 (10) Ne fir'avna naṣīhat itdi aşşı⁶⁴
 Nice kim söyledi mūsā ve hārūn
 (11) Kime mecnūn diriseñ 'āqıl oldur
 Bu derdüñ 'āqılıdur külli mecnūn

(12) Neṣr: Çün ki Cebele b. Eyhem Şām vilāyetine girdi, gendüden (13) öñdin gelmişlerdi, 'Arab ḳabāyilleri naṣrānī dīnine girmişlerdi. (14) Yüz biñ artuḳ eksük er ola-y-ıdı Muḥm 'Arabından, Ḥaddām 'Arabından, (15) 'Assān 'Arabından ol vilāyetde muḳīm olmuşlardı. Pes Cebele b. eyhem (16) geldi, ol 'Arablara ḳarıṣdı. Ehl-i 'ayāli, rüz ṭavarı bilelerince-y-ıdı. (17) Ol 'Arabları Cebele begi getürdiler, Ḳayşer ḳatına vardı. Cebeleyi daḳı (18) naṣrānī itdiler, ḥāca ṭapdurdılar. Ḳayşer Cebeleyi 'azīm hoş (19) dutdı, Yemen begi ḳıldı, on biñ daḳı er virdi. Bu mütenaşşıra

149b

⁶⁴ ıṣṣı şeklinde harekelenmiş.

(1) ‘Arabları senüñ emründe olsun, didi. Dağı Tarablūs şehri birle (2) Lātıkıyye şehrinüñ ara yirinde bir deyr var-ıdı, deñiz kenârında-y-ıdı. (3) İlleri çok yirleri suları var-ıdı. Melik Kayşer ol yirleri ve ol (4) deyri hadd-ı hudüd birle Cebele b. Eyheme virdi. Ol deyr öñinde bir şehre (5) bünyād urdı, şehrüñ adı Cebele olsun, didi. Gendü adını (6) ol şehre kōdı. Ol vaqıtdan tā bu zamāna degin ol şehre Cebele dirler. (7) İbrāhım Edhem ol şehirde yatur. Dağı bunca velilerüñ ziyāreti vardur. (8) Dağı ‘Ömer biti içinde dimiş-idi kim ol Cebele b. Eyhem işbunuñ (9) gibi bunda iş itdi diyü bildürmiş-idi. Cehd eyleñ, ala getirüñ, (10) dimiş-idi. Dağı bunu dimiş-idi ki müsülmānlık çerisin iki bölük (11) eyleyüp iki tarafa yürütmeyesiz, didi-y-ıdı. Biriküp bir yola yürüyeler, (12) ol Humş şehrine varalar, anı fetḥ ideler, yā ehli-y-ile şulḥ ideler. Andan (13) añaru Halebe ya Antākiyyeye yürüyeler. Pes Ebü ‘Ubeyde ‘Ömerüñ (14) buyruğına es-sema‘ ve‘t-tā‘a didi. Andan Esāme b. Zeydi kōndurđı, (15) hoş gördi, ‘izzet eyledi. ‘Ömerüñ ‘adlından, inşāfından haber (16) şordı, Resül hazretinüñ ālinden ve aşḥābından şordı. Esāme b. Zeyd (17) her birin yirlü yirince haber virdi. Emīn buyurđı kim müsülmānlık çerisi (18) ehl-i ‘ayāl birle göçdiler, Humş şehrine göçdiler. Kāle ḥaddeşenā ‘Āmir b. Esed el-Yanbū‘i(19) ḥaddeşenā Nevfil b. Havvāş ‘an Şeddād b. Evs ki Şām

150a

(1) gāzilerinden birisidür ki cemī‘ fütūḥda bile bulunupdur. Ol anuñ gibi (2) haber virdi kim çün Ebü ‘Ubeyde müsülmānlık çerisi birle Humş şehrinde (3) yaña yöneldi, Ḥālid b. Velīd müsülmānlık çerisinüñ şülüşi birle yā nışfı birle (4) Humş şehrinüñ üzerine kōnmuş-ıdı. Anuñ bir begi var-ıdı, adına Nuḳayṭān b. Kirekūs (5) dirlerdi. Ol gün kim Ḥālid Humş şehrine kōndı, (6) ol Nuḳayṭān b. Kirekūs ol gün ölmüş-idi. Çün anı defn itdiler, (7) dağı evlü evine gitdiler, ḳapuları kilidlediler, irtesi dağı açmadılar. (8) Pes maşlaḥat anı gördiler kim şehrüñ a‘yānı, begleri, muḳaddemleri, (9) ulu keşişleri, mālđār ḥavāceleri ulu keliseye cem‘ (10) oldılar, meşveret kıldılar. Eyitdiler, yā ḳavm, uş şehrumüzüñ begi dağı (11) öldi, buyruk eyesi gişümüz yokdur. Dağı ḥişārda hiç zaḥiremüz (12) yokdur. ḥarb āletleri dağı ḥāzır olmamışdur. Zira biz eydürdük (13)

Cevsiye şehrin feth ideler, andan bize geleler, dirdük. Uş evvel (14) bizüm üstümüze geldiler. Maşlahat oldur kim biz bu 'Arablarla bir yıla (15) degin şulh idevüz. Çün bizüm üstümüzden göçeler, 'Āşī şuyın ol (16) yaña giçeler, biz Kayşerden bir melik getürevüz, gele, bize server ola. (17) Gele, şehrumüzi zād u zevāde, zaḥire birle ʔoldura. Aña degin bir yıl (18) ola. Andan şoñra urışursañuz urışavuz, eger şulh (19) idersevüz idevüz, didiler. Pes cemī' bu maşlahata rāzī oldılar. Andan

150b

(1) şoñra ulu keşişlerin müdebbirlerin getürdiler, daşra viribidiler. (2) Çün ol keşişlerin, müdebbirlerin getürdiler, daşra viribidiler, ol keşişler (3) daḥı Ebū 'Ubeyde ʔatına geldiler, aşḥāb cem' eylediler. On biñ miş ʔāl kıızıl (4) altun aldılar daḥı yüz tafşıla kıymetlü kemḥā aldılar. Bir yıla degin şulh (5) bitisin yazdılar. Andan şehriñ ʔapusın açdılar. Mu'āmele itmege içerü (6) daşra bāzārcılar girdiler, ʔıkdılar, şatun bāzāra meşḡul oldılar, (7) daḥı bir nice gün diñlendiler. Vāqıdı eydür: Ḥumş şehrinüñ şulḥı şevvāl (8) ayında, cum'a güninde oldı, Resül ḥazretinüñ hicretinden on (9) dört yıl geçmiş-idi. Ba'zılar eydür, on üçüncü yıl idi. Çün (10) müsülmānlar Ḥumş bārlarında ʔondılar, Antākiyye vilāyetine ve Ḥaleb iline (11) ʔav yitişdi, ol illere ürkü düşdi. Pes bu ḥabar Kayşer ʔulaḡına (12) degdi ki uş ümmet-i Muḥammed ʔerisi Ḥumş şehrine geldiler, bāzārlarına (13) ʔondılar. Pes Kayşer buyurdu kim mütenaşşıra 'Arabı Ḥaleb nāḥiyetinde ʔondılar. (14) Bir elli biñ gişi daḥı Rüm ʔerisinden 'Amük üstine ʔondılar, (15) daḥı 'Amüriyye şehrinüñ melikin on iki biñ gişiye melik (16) dikdi, baş ʔıldı. Cebele b. Eyhem ol mütenaşşıra 'Arabından yüz (17) biñ er atlandurdu. Andan bu yaña müsülmānlar daḥı eminü'l-ümme ulu (18) şaḥābeler birle danışdı, maşlahat anı gördiler kim 'Āşī (19) şuyından ışra ʔeri viribiye, tāraşcı göndüre. Ol ʔeriye Ḥālidi

151a

(1) baş ʔıldı, biş biñ gişi Ḥālide viridi. 'Āşī şuyından ışra (2) geçeler. Ḥalebe ve Ma'arra iline aḡın itmege gönderdi. Ḥālidi evvel Şirāz (3) ʔal'asınüñ üstine indi, ol illere ḡāret ʔıldılar. Andan aşḥābdan (4) bir ulu şaḥābe var-ıdı, Muş'ab b. Muḥārib dirler idi hem iş (5) görmüş er-idi,

yürekli pehluvân-ıdı, aña biş yüz gişi (6) virdi. Var ‘avâşım illerin gâret eyle, didi. Hamâ şehrinde (7) tâ Antâkiyye şehrinüñ nâhiyetinde cisr-i hadîde degin ne kim (8) il var, kaşaba, şehirler var, ‘Aşi şuyınuñ bu yanında ol yanında (9) hep ‘avâşım illeridür. Muş‘abı ol biş yüz gişi birle ‘avâşım (10) illerine tâlâna viribidi, gendüsi Şirâz qal‘ası öñinden (11) geçdi, Kemfertâb qal‘asınuñ öñinde qondı. Andan (12) göçdi Ma‘arra qal‘asına geldi, andan Sem‘ân deyrine vardı. Ol (13) didügümüz qal‘alaruñ, illerin gâret itdürdi, erin ‘avratın, (14) oğlın kızın esir itdiler, alup leşkere geldiler. Çün Hâlid (15) emîn qatına geldi, oturup ol illerüñ gelecesin iderken nâgâh (16) tekbîr tehliil âvâzı geldi. Emîn şordı ki bu ne galabadur? (17) Hâlid eyitdi, Muş‘abdur. Biş yüz gişi birle gârete viribimişidüm. (18) Var, ‘avâşım illerin gâret it, dimişidüm. Gelen ol gâzilerdür, (19) ganimet getürdiler, didi. Andan müsülmanlar gördiler ki bir yazı

151b

(1) toptolu koyundur, şığırdur, atdur, âdemdür, oğul kızdur, erdür ‘avratdur. (2) Qarışup gelürler. Ol galabanuñ ardınca dört yüz kara kâfir (3) yaqaları yırtuq, başları açuq, yalın ayak ehl-i ‘ayâli ardınca gelür. (4) >kara kâfir yaqaları yırtuq başları açuq yalın ayak ehl-i ‘ayâli (5) ardınca gelür<⁶⁵ Ol dört yüz Rûmı Ebû ‘Ubeyde qatına oqudı, terahhüm-ile. (6) İllâ şordı ki ne gişilersiz? Eyitdiler, ol urduqları illerdenüz, (7) ulu re’islerüz. Ehl-i ‘ayâlümüz ardınca geldük, didiler. Pes emîn müsülmanlara (8) baqdı, eyitdi, iy ulular, benüm gönlüme şöyle hoş gelür kim bu il ehli birle (9) şulh idevüz, bunları bize ra‘iyyet idevüz. Bu sebeb için kim bizüm (10) devemüz, tavaramuz, ehl-i ‘ayâlümüz emîn olur. Qaçan ki biz bu illeri (11) incidsevüz her bir taşuñ dibi düşman olalar. Pes maşlahat oldur kim (12) bunlaruñ-ıla şulh idevüz, tâ ki bizüm bunlaruñ-ıla dınçlıgumuz ola, didi. (13) Çün aşhâb anı işitdiler, eyitdiler, yâ emîn, biz senüñ sözüñe muhâlefet itmezüz, (14) nice ki hâtırüñdan geçer, eyle kıl, didiler. Andan emîn ol qavmı ilerü (15) oqudı. Eyitdi biz sizüñ birle şulh idüp, oğluñuzu kızuñuzu (16) yine size virüp bizüm-ile

⁶⁵ > < Mükerrer.

şulh ider misiz, didi. Ol il kavmı anı işidicek (17) yüzlerin yire urdılar, eyitdiler, mālumuz, ‘ayālümüz, cānumuz size fidā olsun, (18) didiler. Emīn eyitdi, mālunūz, ehl-i ‘ayālünūz sizün olsun, ammā ādemlerünūz (19) bir evde ne kadar gişi var-ısa uludan kiçiden, oğuldan kızdan, kıldan

152a

(1) karavaşdan her birine dörder kızıl altun virün. Ol devrde her bir (2) altun on iki aqçalık idi. Pes ol kavm rāzī oldılar, yesirlerin (3) yanına aldılar. Vardılar, her bir evde kaç gişi var-ısa, uludan kiçiden, dörder (4) altun hisāb kıldılar, cem‘ idüp getürdiler. Pes ol kavmı yazup deftere (5) koydılar. Vardılar, şākir ü zākir olup oturdılar. Müsülmānlığıñ ‘adlına (6) inşāfına tahşin itdiler. Pes ol hārācdan çokluk māl hāşıl oldı. (7) Andan ol illere çav düşdi. Müsülmānlar meliki Ebū ‘Ubeyde Rūm halkına (8) amān virmiş, ādem başına dört altun hārācal alurlarmış. Qalanı (9) senün mülküñdür, bir yıla degin senün-ile hiç kimsenün işi yokdur (10) diyü çevre kal‘alara, şehirlere söylediler. Pes hālāyıklar bölük bölük gelürler, (11) hārācların getürürler idi. Emīn birle şulh iderlerdi; kal‘aların, şehirlerin (12) yazdururlardı. Ol şulh iden kavmdan on ulu re’isler durdılar, Kayşer (13) katına geldiler. Müsülmānlarıñ ‘adlın, inşāfın, şefkatın söylediler. Eyitdiler; (14) yā melikü'z-zamān, mālumuz, ‘ayālümüz elümüzden çıkmış-ıdı; yerümüzden, yurdumuzdan (15) āvāre olmuşıduq. Müsülmānlar bizüm-ile katı erlik eylediler, bizüm-ile şulh (16) itdiler, mālumuzu, ‘ayālümüzüzi yine döndürdiler, bize yine virdiler. Bizi (17) yine yirümüze göndürdiler, Her bir ādemden bir yıla degin ādem başına (18) dörder altun virecek olduk. Emīn, sākin yirümüzde karar idecek (19) olduk, didiler. Çün Kayşer anı işitdi, müsülmānlık ‘adlın, inşāfın

152b

(1) ‘acebledi. Eyitdi, bu milki bunlar bu ‘adl-ıla, bu inşāf-ıla dutısarlardur, didi. (2) Haleb-ile Mu‘arrā arasında bir şehir var-ıdı, ol şehre Qanasrīn dirler idi. (3) Şimdi ol şehir vīrāndur. Nice kim Haleb şehri ‘imārat oldı, ol Qanasrīn (4) şehri hārāb oldı. Aşhāb Şām fetḥ idicek ol Qanasrīn katı mu‘azzam (5) şehri-ıdı. Pes h^vöcaları, kavm mu‘teberleri

bir yirde durdılar, maşlahat anı gördiler kim (6) meliklerinden uğurladın Ebū ‘Ubeyde birle söyleşeler, anuñla dil bir itdiler. (7) Ammā melikleri şehri ehlinüñ bu ittifākından tuymaya. Bu Qanasrīn şehri (8) meliki yavuz kāfirlerden idi, mekr ü hilet issi-y-idi, adına (9) Levkā dirlerdi. Bu Qanasrīn şehri meliki Levkā birle dāyim çekişürlerdi, (10) birbiri-y-ile hiç uzluqları yoğ-ıdı. Kaçan kim müsülmānlık Hums eline (11) giricek Kayşer bu begleri cem‘ eyledi, qatına oqudı, ol ikisin birbiri-y-ile (12) barışdurdı. Her birine onar biñ gişi viridi. Her birisini biñ (13) gişinüñ içinden çıkardı, dağı on biñ gişi Cebeleye viridi, (14) on biñ gişi ‘Amūriyye meliki Aştālōsa viridi. kırk biñ gişi (15) aldı. yüz biñ mütenaşıra ‘Arabı dağı bile olsun, yürüñ, bu dirnek (16) birle müsülmānlıguñ ileyini bağlayu duruñ. Bu yaña geçmege qomañ. (17) Tā ben bir ‘azametlü çeri cem‘ idince, didi. Çün Yoqınā birle Levkā (18) döndiler, yirlerine geldiler, çün kim Levkā şehrine geldi, uluların (19) cem‘ eyledi. Eyitdi: Yā qavm, işitdüm ki siz müsülmānlar birle şulh

153a

(1) itmek istermişsiz. Nice rāy-ı tedbir idersiz? Eydüñüz, ben dağı işideyin. (2) Ol cemā‘at eyitdiler, yā emir, müsülmānları gördük kim kılıçları (3) üstün oldu, her yire kim irdiler, gālib oldılar, memleket musahhır kıldılar, (4) henüz uş ide tururlar. biz qavm anı maşlahat gördük kim ol qavm-ıla (5) şulh idevüz; ilümüz, vilāyetümüz amān içinde ola. Dağı bir mekr ü hilet (6) birle bunlardan dād alavuz, yürek şovudavuz didük, didiler. Levkā anı (7) işidüp eyitdi, yağı rāy-ı tedbir itmişsiz, didi. Dağı ittifāk itdiler kim (8) mekr ideler. Meger ki bunlaruñ bir ulu keşışı var-ıdı, ‘Arab dilin (9) yağı bilürdi, adına İştāhın dirlerdi. Pes maşlahat anı gördiler kim (10) ol keşışı müsülmānlara elçi kıllalar. Pes Levkā buyurdı kim Ebū ‘Ubeyde (11) hāzretine biti yazdılar. Ol bitide yazılan sözler işbunuñ gibi-y-idi (12) kim yā aşhāb, yā müsülmānlar, bizüm şehrimüz Qanasrīn, hōş (13) mu‘azzam şehirdür. Burc bārūsı muhkamdür içinde zādı zevādesi (14) çokdur, dağı uruş erenleri yatlu yaraqludur. Eger otuz kırk (15) yıl hişār idecek olursañuz alımazsız. Ammā biz şöyle maşlahat (16) gördük kim nice kim Cevsiye şehrinüñ qavmı birle şulh itdüñüz, (17) bizüm-ile dağı bir yıla degin şulh

idüñüz. Zıra melikümüz Kayşer (18) çokluk leşker cem' ide durur. Bu galebe urışdan eger (19) mülk size müyesser olıcağ olursa biz sizüñ şulhuñuz altında olavuz,

153b

(1) eger mülk bizüm melikümüze muqarrer olursa sizüñ-ile şulh itmek bize (2) ziyān itmez, didi. Ol bitiyi tamām kıldı. Dağı bitide ol şart itdiler kim (3) Kanasrın şehrinüñ elinüñ haddı dükendügi yirde bir mermer direk (4) dikeler, ol diregi bir ādem gibi yonalar dike koyalar dağı anda bunu yazalar ki (5) bu şüret Kayşer pādişāhuñ şüretidür, diyeler. Bu resme iki yirde (6) eylediler ilinüñ bir ucında biri ve bir ucında biri. tā kim müsülmānlaruñ (7) aqıncıları ol tarafa aqın itmege varıcağ ol dikülüleri (8) göreler, tā bileler kim Kanasrın ilinüñ haddı buna degindür. Andan (9) İştāhınye keşişe bir ağır hil'at geyürdi, on keşiş (10) dağı koşdı, bile. Bir şalibden sancağ getürdiler, müsülmānlar çerisine geldiler. (11) Çün müsülmānlar anı gördiler, emine habar virdiler. Emīn buyurdı, aşhāb (12) cem' oldı. Keşiş getürdiler. Dilediler kim başın açā, secde (13) eyleye. Emīn komadı, eyitdi, biz Allāhu Ta'ālānuñ kullarıyuz, qullar (14) birbirine secde eylemek revā degül. Biz Allāhu Ta'ālādan artuğ kimseye (15) secde itmezüz. Ammā ol qadardur kim biz qulların şālih yaratdı ve sizleri (16) şālih yaratdı, didi. Andan Hālid ol keşişe eyitdi: (17) Yā rāhib, qandan gelürsin, kimüñ ilcisisin? Keşiş eyitdi, Kanasrın (18) şehrinde biti getürdüm, didi. çıkardı, ol bitiyi eline virdi. Bitiyi aldı, (19) Rümāsa şundı. Okudı. Cemī' işitdiler, maqşūd nidügin bildiler. Hālid

154a

(1) eyitdi: Resül hazretinüñ mübārek rūhı hürmeti-y-içün bilüñ ki bu bitideki (2) qavl yalandur. Bir mekirdür ki iderler, bizüm-ile. Emīn eyitdi, yā ebā süleymān, (3) biz Allāhu Ta'ālāya tevekkül itmişüz, gendü cānumuzı anuñ dergāhı (4) yolına qurbān qomuşuz, didi. Ol keşiş Hālidüñ hiddetinden, şiddetinden qatı (5) vehmlendi. Şordı ki bu ne gişidür? Eyitdiler: Aña Hālid b. Velid dirler. (6) Çün keşiş anı işitdi, biraz Hālidüñ yüzine nazar eyledi, şulh tarıqince (7) sözler söyledi. Eyitdi: Yā

emîr, bizüm-ile şulh idüñüz, sizüñ maşlahatuñuza (8) dağı eyüdü. Hâlid eyitdi: Ne sebebden eyüdü? Keşiş eyitdi, Kayser (9) iñen mübâlağa çeri cem‘ eyledi, tâ ki sizüñ-ile tırışa. Kanasrîn gibi (10) bir mu‘azzam şehrüñ dağı eli sizüñ-ile irişmeyeler. Bu az eyelük midür, (11) didi. Hâlid eyitdi, Allâhu Ta‘âlâ ganîdür, sizüñ şulhunuzdan dağı (12) fitneñüzden münezzehdür, didi. Pes buyurdi, şulh bitisin yazdılar. (13) Dağı ol iki taşdan yonulmuş âdem hikâyetin bitinüñ içine (14) bile yazdılar. Andan Ebü ‘Ubeyde çeri içinde çağırtdı kim kaçan Haleb iline, (15) Antâkiyye iline aqın idicek Kanasrîn ilinüñ haddında direkler (16) dikilüpdür, ol direkler üzerinde taşdan âdemler eylemişlerdür, ol (17) direkleri göricek bilesiz kim Kanasrîn vilâyetinüñ haddıdur, gâret (18) itmeñüz, didi, müsülmânlar bildürdi. Keşişi göndürdi. Sürdi (19) Levkânuñ katına geldi, ol bitiyi Levkâ eline virdi. Okudılar, neydügin

154b

(1) bildiler. Andan müsülmânlık leşkerinüñ şiddetin ve şevketin şordılar. Müsülmânlıguñ (2) habarı ne-y-ise virdi. Rāviler eyle habar virdiler kim müsülmânlık çerisi (3) Kanasrîn-ile şulh idecek dört biñ kıızıl altun, iki yüz batman gümiş, biñ (4) tafşıla harîr, biñ ölçek buğdaya şulh itdiler. Tâ ki müsülmânlar Haleb iline (5) aqın idicek, ol direklere yaqın varıcağ tiz yine dönerler idi. Tâ ki (6) Kanasrîn iline girmeyeler idi. ‘Abdullâh b. Şâbit b. ‘Adlân, (7) Süleymân b. ‘Âmir anuñ gibi habar virdiler kim müsülmânlardan bir kaç (8) gişilerle aqına varmışıduğ. Nâgâh ol direklere uğrayu geldük. (9) Varduk, çevresinde cevlânur urduk, süñüler oynaduk. Pes aramuzdan (10) Cendel b. Süheyl b. ‘Ömer süñüsün kolayladı, atın depdi, urdı. (11) Ol şüreti gözinde sancdı, bir gözün kopardı, harâb eyledi. Meger ol (12) çevrede Kanasrîn beginüñ kullukçıları var-ımuş. Anı görürler, bir gözün (13) çıkarmışlar, varurlar, anı Levkâya habar virürler. Levkâ anı işidüp (14) yüz gişi atlandurur. Bir altundan şalib virür, İştâhın keşişi bile (15) koşar. Vargıl, müsülmânlar begine habar bildürgil ki ol itdügümüz şulh (16) bâtil oldı. Şimden girü şulhumuz yokdur. Ğadr itdüñüz, melikümüzüñ (17) gözini çıkardunuz. İmdi biz dağı sizüñ meliküñüzüñ gözün çıkarmayınca (18) bizüm sizüñ-

ile şulhumuz yokdur, didi. İştâhın durdı, ol yüz (19) keşîş birle ‘Arab çerisine geldiler. İrağdan müsülmânlar anı gördiler,

155a

(1) vardılar, ol şalibi, ‘alemi getürmege komadılar. Aldılar, emîn katına geldiler. (2) Şordı ki, yâ râhib, yine neye geldün? Eyitdi, yâ emîn, şulhumuz şındı, (3) ‘ahdumuz bozuldı. Ebû ‘Ubeyde hazreti eyitdi: Ne sebebden ‘ahdumuz (4) şındı, biz size ne ğadr eyledük? Eyitdi, senüñ akıncıların Ğaleb iline (5) akına akdılar. Vardılar, ol taş direk üzerindeki Kayşer pâdişâhuñ (6) süñü birle bir gözin çıkarmışlar. Eyle olsa siz bize ğadr itmiş olursız, (7) ‘ahduñuz dağı şınmış olur. Pes Ebû ‘Ubeyde eyitdi, ol taşdan (8) şüretüñ gözin çıkarın kimdür, göreyin, gelsün, didi. Ebû Cendel b. Süheyl ‘Ömer (9) Mekke şehrinüñ seyyidlerinden gey erliklü er-idi, birisi ol-ıdı. (10) İlerü geldi, eyitdi, yâ emir, ol taşdan yonulmuş şüretüñ gözin ben (11) çıkardum, didi. Ebû ‘Ubeyde eyitdi, yâ İştâhan, işde senüñ ğarimüñ. (12) Sen dağı urğıl, anuñ gözin çıkargıl, didi. İştâhın eyitdi: Bunuñ (13) gibi ğişinüñ gözin çıkarursam bir pula degmez. Bir göz hōd kanda (14) kaldı. Emîn eyitdi: Ya senüñ dileğüñ nedür? İştâhan eyitdi, (15) ben dağı müsülmânlar melikinüñ bir gözin çıkarmak gerek, didi. Ebû ‘Ubeyde (16) eyitdi uş müsülmânlar emîni benem. Gel benüm gözüm çıkar, didi. Keşîş eyitdi, (17) yok, senüñ gözün çıkarmak olmaz. Ol ğişinüñ gözin çıkarmak gerek kim (18) cemî‘ müsülmânlara hüküm ider ola ve halifalık ider ola. Zira Kayşere (19) berâber oldur. didi. Emîn eyitdi: Uş didüğün emirü'l-mü'minin ‘Ömer

155b

(1) hazretidür. Bizüm aña elümüz irmez, ırağdur. İştâhın eyitdi: Ol ırağ (2) ise siz anuñ şüreti gibi daşdan bir şüret yonuñuz, düzüñüz. Biz dağı (3) uralum, anuñ bir gözin çıkaralum, şulhumuz yine yirinde olsun. Ebû ‘Ubeyde (4) eyitdi: Hōş söyledün. Pes buyurdı, âdem gibi bir taş düzdiler, (5) el ayak şüreti düzdiler, iki qaraca taşdan gözler itdiler. alında ‘Ömer (6) adın yazdılar, bir yüce yirde ol taş dikdiler. İştâhan (7) ol bilesince gelen keşîşlerin birisine buyurdı ki vardılar, ol (8) taşdan şüreti dürdiler, bir gözin çıkardılar. Anuñla gönülleri hōş (9) oldı. Pes

şulh bitisin ikiledin yazdılar, İştâhan keşîşi gönderdiler. (10) Pes müsülmânlar ma'lûm oldu, kâfirlerün 'aklı eksükdür, temyizleri (11) yokdur. Ol sebebden Allâhu Ta'âlânun birliğine ikrâr itmezler, dürlü dürlü (12) sözler söylerler, küfr qaralığında qalurlar. Çün Ebü 'Ubeyde Hümş (13) şehri üzerinde bir müddet oturdu, dört yaña aqına aqarlardı, şulh olmayan (14) yirlere giderlerdi. Ya'nî emînin dilegi ol-ıdı kim ol bir yıla degin (15) itdügi şulh yerine gele. Andan hümş şehrin ala. Ebü 'Ubeydenün gönlinde (16) bu nesne bitmiş-idi. Dağı Kayşerün ol çerisi kim çokluk dirler idi, (17) ekşer cem' olmuş-ıdı. Sîs illerine Mar'aş yazılarına Tebâşerden (18) tā Münyec şehrine degin dağı Mezremân qal'asınun, 'Arbân qal'asınun (19) toptolu oldu. Emîn ihtiyâat iderdi ki eger müsülmânlık çerisin

156a

(1) çeküp Halebe, Antâkiyyeye varursa ol galaba çeri müsülmânlığı (2) ortaya alur çok ziyâna şataşalar. Ol sebebden gelince deprenürdi. (3) Tâ göre kim meşâlih umûri neye irişür, serencâm neye encâm olur. (4) Ammâ emîrül'mü'minîn 'Ömer b. el-Ḥaṭṭâb müsülmânlık çerisinden habîr giç vardı. (5) Andan ötüri qatı melûl olmuş-ıdı. eyitdi, bu ne manîdür ki (6) Ebü 'Ubeydenün altı aydan berü baña biti gelmedi. Ne hareket (7) itdiler, ne iş başardılar, niçün bildürmediler, didi. Pes buyurdu, tiz (8) biti yazdılar. Eyitdi:

بسم الله الرحمن الرحيم من الي عبدة بن عامر بن جراح سلام عليك اني احمد الله الذي لا اله الا هو واصلي علي نبيه و امرك
نيقوي الله واددرك معصيه و انهيك ان تكون ممن قال تعالي فيهم في كتاب العزيز قل ان كان اباؤكم واخوانكم الاية

Çün 'Ömer hazreti bitiyi tamâm kıldı, beriyye (13) 'Arabından bir 'Araba virdi, anı Ebü 'Ubeyde qatına viribidi. (14) Çün ol biti emîne geldi, aşhâb cem' eyledi, 'Ömerün bitisin (15) anlarun üzerine okudu. Müsülmânlarun gönline bir vehm düşdi. (16) Ya'nî 'Ömerün bitisinden bu ma'lûm oldu kim ganimet mâlı (17) birle ganî olduñuz, cihâtdan elüñüz çekdüñüz. Anun için yükü ağır deve (18) gibi çökdüñüz, gazâyaya varmaqdan

uşandıñuz. Ol kadar (19) çekim iş işledüñüz, islâm dininüñ işi tamâm oldı şandıñuz.

156b

(1) Ya'nî bunuñ gibi lafz egerçi ol bitide añılmadı. Ammâ (2) 'Ömer bitisinde yazılmış-ıdı, Allâhu Ta'âlâdan qorquñuz, ma'siyyet işlerin (3) işlemeñüz, didüğinden bu añlanur kim gâziler gazâ kıлмаğa (4) kâhillik itseler, dünyānuñ 'ıyşına meşğül olsalar ol 'ayn-ı ma'siyyetdür. (5) Çün müsülmānlar 'Ömerüñ bitisinden bu sözleri añladılar, (6) ağlaşdılar. Eyitdiler, biz bu yirlerde eglendüğümüzden dinümüze eksüklük (7) itdük, düşmanumuzu kuvvatlandurduq, didiler. Andan Ebü 'Ubeyde müsülmānlar-ıla (8) sefer yarağın itdiler, göçmege eylediler. Evvel Maş'ab b. Muḥāribi (9) üç biñ gişi birle pîş-rev göndürdi. Andan Süheyl b. 'Ömeri, (10) 'Ömer b. süheyli, Ebü Cendel b. Süheyl qarındaşı Ḥātib b. 'Amrı bunlaruñ (11) her birisin üçer biñ gişi birle göndürdi. Andan Ḥālid b. Velide (12) dağı on biñ gişi қоşup anlaruñ ardlarınca gönderdi. (13) Ebü 'Ubeyde Yemen 'Arablarından Ḥumş şehrinüñ üzerine qodı Ḥumş (14) müddetinden nice ay ki qalmış-ıdı ol kadar ay Rusten şehrinüñ (15) ḥalkı birle şulḥ eyledi. Andan Ḥemā şehrine göçdi. Ḥemā (16) şehrinüñ ulu keşişleri geldiler, mu'teber erenleri qarşu (17) geldiler, merḥabān kıldılar, şulḥ eylediler. Andan Ebü 'Ubeyde müsülmānlık (18) çerisin aldı, Şirāz qal'asına geldiler. Şirāz qavmı dağı (19) Ḥemā ehlinüñ şulḥın işitdiler, anlar dağı şulḥ itdiler. Emīn dağı

157a

(1) Şirāz qavmından Qanasrīn begi Levqāyı şordı ki tedbīr nedür, didi. Eyitdiler, (2) yā emīr, Levkā Qayşere ādem viribidi, çeri diledi. Eyitdi, 'Arab çerisi 'Āşī (3) şuyın berü geçdiler, baña biraz dağı çeri viribigil. Bir iki gice şebihün idelüm, (4) 'Arab çerisin üşendürelüm, ürküdelüm, didi. Qayşer dağı Cebele b. Eyhem (5) on biñ gişi-y-ile 'Amūriyye meliki İştāfanuñ dağı on biñ eri (6) var-ıdı. Ol iki meliki göndürdi. Dağı Ḥaleb nāyibi Yoqınāyı Qanasrīn (7) begi Levqāyı. Bu iki meliki dağı yigirmi biñ gişi-y-ile göndürdi, varup (8) bir yirde birikesi oldılar. Muḥm, Ceddelem 'Assān bu üç qabileden yüz yigirmi (9) biñ mütenāşara

'Arabın hâzır kıldı. Anlara bir işâret ola, geleler, (10) bu leşkere karşılar, müsülmânlar karşı duralar. Çün emîn kâfirlerüñ (11) ğadrın mekrin bildi, ne endiše kılduqların añladı, müsülmânlık beglerine (12) bildürdi. Hâlid eyitdi, yâ emîn, ol şulh itdüğüñüz gün (13) ben size didüm ki Qanasrîn begi Levkânuñ şulhı bizümle yalandur. (14) Mektür ü hilet ider. Ebû 'Ubeyde ol çerilerüñ ne yirde birikdügin (15) bilmek için çasuslar viribidi. Gendüsi müsülmânlar-ıla arqların (16) 'Âşî şuyına virdiler, oturdılar. Ammâ il kavmı geldiler, emîne şikâyet (17) itdiler. Qaravullaruñuz, deveçilerüñüz, zeytün ağacın kesmege başladılar. Bağları, (18) bostânları hep bozdılar, odun eylediler, didiler. Pes emîn buyurdı ki (19) anuñ gibi itmeyeler. Ol qaravul sâhil tağlarından getirürdi,

157b

(1) odunu. Enşâr kavmindan bir şahâbe var-ıdı Sa'id b. 'Âmir-ü l enşârî (2) dirler idi. Mübâriz erenlerden, dilirlerden idi. Anuñ bir qara kulı var-ıdı, adı (3) Müheyc idi. İllâ katı şapan atıcı-y-ıdı. Resül hâzreti öñinde ğazâlarda (4) bile bulunmuş-ıdı, hem Resül hâzretinden aña bir nazâr yitişmiş-idi. Ol (5) Sa'd kulını oduna varanlar birle gönderdi. Evvel bir iki gez vardı-y-ıdı. (6) bir dağı varıcağ oduna varanlar geldiler, ol Sa'idüñ kulı gelmedi. (7) Her kime kim şordıyısı görmüş ğişi çıkmadı. Pes Sa'd melül oldu, (8) aḡşâma degin şabr itdi. Tâ ki atı 'alafını yidi, durdı, silâhın kuşandı, (9) süñüsin eline aldı, atlarından bir yaḡşı at bindi. Anḡâkiyye şehrinden (10) yaña yürüdi. Dün buçuğına degin gitdi hiç kimseye uğramadı. Çün kim (11) sabâh vaḡtı Sa'd b. 'Âmir at üstinden baḡdı, bir qaraldu görüdi, atın (12) yoldan taşra sürüdi, ol qaraltunuñ üzerine vardı, görüdi ki (13) âdemdür. Yürür, sümüḡür, düşer. Yine durur, ayaḡı tolaşur. Ol hüd (14) Sa'idüñ kulı-y-ıdı. Sa'id şordı ki mine'r-reculi ne ğişisin, didi. (15) Müheyc h̡vōcasın üninden bildi, söyledi. Sa'id dağı kulını bildi, (16) üninden. Atından aşığa indi, eyitdi: Yâ 'abdu'l-hayr, hâlüñ nedür, ne vâḡı'a (17) uğraduñ? Müheyc h̡vōcasın haḡıḡat bilince düşüdi, uşı gitdi. (18) Sa'id gey nazâr eyledi, görüdi ki yüzinde zaḡm vardır. Pes hoşuña (19) bend eyledi, baḡladı. Eyitdi: Yâ Müheyc, ne hâle uğraduñ? Söyle işideyin.

158a

(1) Eyitdi yā mevlāyı, oduna giderken yoldaşlarumdan ayrıldım, bir cemā'ata dağı (2) uğradım. Şandım ki odun bol olduğu yire giderler. Pes anlara uyup (3) gitdüm. Varduk çok odun yükletdük, yine döndük. Gelürken (4) bir ğalaba 'Arab çerisine uğraduk. Naşrānī dīnine girmişler, her birisi (5) boyunlarına bir hāc aşmışlar. Çün bunları gördük, bir yire dirildük, savaş (6) itdük. Bizüm kavmdan anlar on kara kul dutdılar. Ben zağımlı oldum, kaçdım. (7) Uşbudur ki siz geldüñüz, didi. Andan Müheyc eyitdi, yā mevlāyı, (8) tur atuña bingil, gidelüm. Olmasun kim üzerümüze düşman irişe, didi. Sa'īd (9) şıçradı, atına bindi, kulunu ardına aldı, döndi kim gide islām (10) çerisine gele. Nāgāh gördi kim kāfir çerisi yitişdi. Müheyc (11) eyitdi, yā mevlāyı, nice idelüm, ne dersin, didi. Sa'īd eyitdi, kaçmak (12) olmaz. Seni koyup gitmezem, ikimüzi hōd bir at alup gitmez. Pes çāre oldur kim (13) dönevüz, ceng idevüz, tākātümüz yitdükce urışavuz, didi. Arkasını (14) müsülmānlık çerisine kıldı, yōni kāfir çerisine karşı üzengü (15) gerdi, turdı. Pes kāfirler gördiler kim bir mübāriz süñü kolaylayup durur, (16) ortaya aldılar. Birisi ilerürek vardı. Çağırdı ki yā fetā, ne (17) gişisin? Eyitdi, Sa'd b. 'Āmirven, didi. Dağı bu kelimeyi eyitdi, (18) lā ilāhe illā Allāh Muḥammedün Resūlullāh, didi. Ol kāfirler üzere haykırdı. (19) İslām dīninüñ şī'ārın, şevketin belürtdi. Çün ol kāfirler üzere

158b

(1) haykırdı, çün ol kāfirler Sa'düñ cüretin gördiler kılıçlar çekdiler, (2) kaşd itdiler ki Sa'dı öldüreler. Sa'd eyitdi, yā kavm, ben sizüñ (3) 'ammüñüz oğlıvan. Kaş'-ı rahm idüp beni öldürmeñ. Bunlar (4) eyitdiler: Sen ne kavmdansın? Sa'd eyitdi, ben Ğassān 'Arabındanam, Ḥazrec (5) oğlanlarındanam, Sa'd b. Zūyub Enşāriyem, didi. Pes ol muntaşıra (6) 'Arablarından eyitdiler, gel, seni Cebele b. Eyhem katına iledelüm, didiler. (7) Sa'd eyitdi, beni Cebele katına nişe iledürsüz, didi. Eyitdiler, anuñ-içün kim (8) Cebele bize ısmarladı ki Ḥazrec 'Arabından, 'Avf 'Ömer oğlanlarından ele (9) girerse baña anı getürüñ, dimişdür. Eger rāzī olup (10) gelürseñ atuña bingil, varalum. Yok dersen biz hōd seni

bağlayup (11) iledürüz, didiler. Sa'd eyitdi, yok, ben rızâm-ıla varuram, didi. Ol (12) kavm-ıla döndi, ol 'Arablar bilesince Cebele katına geldiler. Eyitdiler (13) yâ emir-i mu'teber, benî Hızırîc 'Arabından 'Avf b. 'Amr oğlanlarından (14) bir enşârî şahâbe bulduk, uş getürdük, didiler. Cebele eyitdi, gelsün, (15) göreyin, didi. Vardılar alup geldiler. Sa'd b. 'Âmir eydür: Gördüm bir kızıl (16) atlâsdan çadır dutmuşlar, bir altun kürsî komuşlar. Ol kürsî üzerinde (17) ol merdûd-ı ebedî Cebele b. Eyhem oturmuşdur. Bir mücevher cübbe geymiş, (18) bir kızıl yâkutdan yonulmuş şalib boyunına aşılmış, bir zerifet (19) altun til birle doğunmuş, imâme başına şarınmış. Ben ilerü yürüyecek

159a

(1) başın kaldırdı, baña bakdı. Eyitdi: Yâ fetâ, kangı 'Arabdansın, baña habar (2) virgil. Sa'd eyitdi, yâ emir, ben Yemen 'Arabındanam, Hâriş b. Şa'lebiye (3) b. Emrî el-Ğays b. 'Abd b. Āzad oğlanlarındanam, didi. Cebele eyitdi: Ol (4) Hâriş b. Şa'lebinüñ iki oğlu var-ıdı, haseb neseb isleri, sen kangısındansın, (5) didi. Ben Hazrec oğlanlarındanam dağı Resül hazretine (6) arğa ve yardım idenlerdenem. Cebele eyitdi: Ben dağı senüñ kavmuñdanam. (7) Sa'd eyitdi: Sen kangı cemâ'atdansın? Cebele eyitdi: Ben dağı Ğassân (8) 'Arabındanam. Sa'id eyitdi, sen dağı nesebüñi irişdürgil, didi. Cebele (9) eyitdi ben ol Cebele b. Eyhemem ki 'Ömer ileyinde imân getürdüm, (10) müsülmân oldum. 'Ömerüñ bilmezliginden, hürmetsüzlüğünden (11) vardum, ol dîni terk itdüm, Uş Mesih dînine girdüm. Hem bu dîn (12) kadîmdür, islâm dîni yeñile bünyâd olmuş dîndür. Hem bu dîñüñ hürmeti, (13) haşmeti sizüñ dîñüñüzden artuğdur, didi. Sa'id eyitdi, yâ emir, (14) bu dîn didükleri munşıflıqudur muţba'lıqudur. İnşâf nısf-ı dîndür. 'Ömerüñ 'adlınuñ, (15) emrinüñ hiç 'aybı yokuğdur, kuşağın hağ yolına kuşanmışdur. Ammâ (16) siz melikler idüñüz 'Ömerüñ sözine ihtimâl itmedüñüz, didi. Andan (17) Cebele eyitdi, otur, aşğa. Söyleşelüm, didi. Cebele eyitdi: Müsülmânlardan (18) ne vağt ayrıldıñ, berü yürüdüñ? Sa'id eyitdi, yatsu namâzın kıldum (19) dağı berü 'azm itdüm. Sebeb budur kim 'abdumı odına iribimişidüm,

159b

(1) anı karşılayı geldüm, didi. Cebele eyitdi, yâ fetâ, dur, imdi (2) cemâ'atuña vargıl. Benüm hâlümünden habar virgil ki yüz biñ gişiye (3) şimdi hükm iderem. Dağı dört melikler bilemdür. Biri 'Amüriyye (4) meliki İştâfanos, biri Haleb meliki Yokınâ, biri Kanasrîn meliki (5) Levkâdur. Bu dört gişi kim el bir idüp durur, uş iki yüz biñ (6) erdür. İmdi Kanasrîn meliki Levkâ sizi aldadı, şulh idelüm, didi. (7) Uş sizi aralığa çekdi. Bu gice benüm katuma gelür. Şebîhün (8) danışık itmek için. İmdi ben sizi esirgedüm, şefâ'at itdüm. Zira (9) biz bir ata oğlanlarıyuz, hem bir kuyun ışığıyuz. Ol sebebden kim (10) hasibüm nesibüm birdür. Dağı işitmiş olasız kim Kayşer leşker cem' (11) eyledi dağı geli yorur, nice niçe yüz biñ uş yazılar, beyâbânlar toptolu (12) olup durur. Hiç vaşfa, beyâna gelmez. Dağı direli yürür. İmdi (13) maşlahat oldur kim yüzünüz şuyı birle yine dönesiz, şimdiye degin (14) cem' itdüğünüz mâl, rüz tavar alasız gidesiz. İlüñüze varınca ben (15) bu çeriye egleyeyin, sizün arduñuzca gider gibi olayın, (16) didi. Sa'd b. 'Âmire kettân bezlerinden ince kettân bizleri viridi, gâyet ince, lañif (17) gönlekler idinesin, didi. Sa'id anı kabûl itmedi, Eyitdi, yâ emir, biz (18) ayruğ anuñ gibi kettân bezin geymezüz, didi. Andan ol urğundan (19) tutulup gelen müsülmânları âzâd eyledi. Andan Sa'id ol müsülmânları

160a

(1) alup islâm leşkerine geldi. Çün aşhâb Sa'idi gördiler, eyitdiler, (2) yâ Sa'd kanda-y-ıduñ, ne yire varmış-ıduñ, bi-hamdi'llâhi ki selâmatlıg-ıla (3) geldün, didiler. Andan Sa'id şordı, emîn katına geldi. Aşhâb (4) dağı emîn katına cem' oldılar, oturdılar. Pes Sa'id başladı, vâkı' (5) olmuş habarı viridi, dağı Cebele her ne kim dimiş-idi, habar (6) viridi. Hâlid eyitdi: Yâ Sa'id, bu gice hakikat, Kanasrîn begi (7) Cebele katına varur mı? Sa'id eyitdi, ne'am, Cebeleden eyle işitdüm, didi. (8) Hâlid eyitdi, eylese sen beni ol gitdügün yola iletgil, didi. (9) Pes Hâlid üründü mübârizlardan on gişi seçdi. Evvel 'Âşım b.(10) Gânim el-Eş'arî, ikinci 'Amir b. Sa'id b. el-Muhârib el-Yeskerî dağı (11) Mu'aşb b. Muhârib dağı Ebü Cend b. Süheyl b. 'Amr el-'Âmirî, Râfi' b. 'Umeyr eñ-Ṭâyı,

(12) Müseyyeb b. Necîbe, Sa'd b. 'Âmir el-Enşârî, Mıkdâd b. Esved (13) 'Amr b. Ma'dî kereb, Mâlik b. Eşter, 'Abdurrahmân b. Ebû Bekir, (14) rağıya'llâhu 'anhum ecma'in. Ol vaqt Zırârũñ gözi ağrıdı, (15) bu gâzâda bile bulunmadı. Hâlidũñ bir qulı var-ıdı, adına hümâm dirler (16) idi. Hâlid begendügi erlerden idi. Pes ol on iki gişi silâh (17) kuşandılar, atlanup revâne oldılar. Emîn Hâlide ve yoldaşlarına du'â (18) kıldı. Uğuruñuz hayr olsun, didi. Haq sizi manşür ve muzaffer eylesün, (19) didi. Andan Sa'id b. 'Âmir qulavuz oldu, dün bucuğına degin

160b

(1) yürüdiler. Cebelenũñ qonduğı yire yakın geldiler, çerinũñ yanar odların (2) gördiler. Ol yola geldiler ki Qanasrinden Cebele çerisine varur. Ol (3) yoldan Sa'id b. 'Âmir Qanasrinden yaña döndi. Hâlid eyitdi: Yâ Sa'id (4) nedür, ne hikâyetdür? Eyitdi: Uş gelecek yolları budur. Pes (5) Hâlid aşhâbını aldı, bir tulıncaq yire geldi, busuya qodı. İrteye degin (6) ol arada durdılar. Çün şabâh oldu, Hâlid müsülmânlar ile subh (7) namâzın kıldılar, gördiler kim Cebele mütenaşşara 'Arabı birle atlanmış, İştâfanos (8) bile süvâr olmuş, dökülüp bile geli yorurlar ki Qanasrîn meliki (9) levkâ-y-ıla bulışalar, tanışalar. Hâlid eyitdi, iy yaranlar, gelũñ, (10) varalum, mütenaşşıra 'Arabına qarışalum, söyleşelüm. Zira dillerin (11) bilürüz. Hem görelüm, işũñ kolayı nicedür, didi. Pes oloqdem (12) atlandılar, ol 'Arablar arasına qarışdılar. Yürüyü dururken (13) gördiler kim Qanasrîn meliki Levkâ bir kaç mu'teber gişiler (14) birle atlanmış, bir kızıl altundan şalib şancaq üstine (15) dökmişler, bir kaç keşiş öñince incil kitâbını (16) oqurlar buhûrlar dütüzdürürler, geli yorurlar. Hâlid dağı yaranları (17) birle at depdiler, ilerü yürüdiler, Cebele qavmı-y-ıla qarışdılar. Şandılar kim (18) mütenaşşara 'Arabı beglerinden begdür, Qanasrîn meliki levkâya giderler. (19) Levkâ dağı eyle şandı kim Cebelenũñ beglerinden bir begdür, gendüye selâm

161a

(1) virmege gelür, didiler. Pes şancaq dibinden qarşu yürüdü, (2) eyitdi, selleme 'aleykumu'l-Mesiğ ve ibqâkumu's-Şalib, didi. Hâlid (3) 'imâmesi

birle yüzün şarmış-ıdı. Pes şaruğın yüzinden giderdi, (4) eyitdi, bizüm selāmumuz bu degüldür. Ben Hâlid b. Velîdven, didi. (5) Derhâl Levkânuñ yaqasına yapışdı. Levkâ silâh kuşanmamış idi. (6) Zîra Cebeley-ile danışmağa varurdi. Hâlid Levkâyı çekdi, atından (7) aşğa yire urdı. Hümâm üstine düşdi, iki elin bağladı, (8) boğazına ip dağdı. Hümâm şıçradı, yine Levkânuñ atına bindi, kılıç çekdi, (9) Levkânuñ üzerinde durdı. Tâ ki kimse kırtarmağa gelürse (10) derhâl boynın ura. Hâlid ol on yâr-ıla çağırdılar kim (11) eş-şalavatu ve's-selâmu 'aleyke yâ Resûlullâh, didiler. Dağı tekbir (12) getürdiler, ol kâfirlere hamle kıldılar. Ol altun şalibi (13) aldılar, päre päre kıldılar. Çün Cebele birle 'Amüriyye meliki İştafanos, (14) Rüm begleri gördiler kim Levkânuñ sancağın aqtardılar, aralarında (15) kılıç yıldırar, ol karşıdan gelen cemâ'at tağıldılar. Cebele b. Eyhem (16) eyitdi, hey hey Muhammedüñ aşhâbından ara yirümüze kimse girüp (17) durur. Biz bunlardan gâfil olmuşuz, didi. Buyurdi ol on (18) biş kâfir çerisi ol on iki gişiyi ortaya aldılar. (19) Çün Hâlid anı gördi ki ol çeri deñiz gibi mevc urdı,

161b

(1) Hâlid kılıç çekdi, hamle eyledi. Diledi kim Levkânuñ boynın (2) ura. Levkâ güldi. Hâlid eyitdi, ne gülersin yâ kelbu'r-Rüm, didi. Eyitdi, (3) şimdi sizi kırarlar ki birüñüzi diri kımazlar. Hâlid eyitdi: Dutalum ki (4) bizi öldürürler, diri kımazlar. Sen neye gülersin? Levkâ eyitdi, çün (5) siz ölürsüz, gelüñ, beni öldürmeñ, bir gişiyeye işmarlañ. Kim bile, (6) bir ulu gişüñüz dutıla, beni viresiz, anı alasız. Yok, eger dükelüñüz (7) ölecek olursañuz ol baña kıduğunuz müvekkel beni dağı öldüre, (8) didi. Hâlid eyitdi, eyle olsun, didi. Kılı hümâma işmarladı. (9) Eyitdi, kaçan kim öldürmek isteyesin, öldüresin, didi. Ol on yârı (10) kıtına okudı, eyitdi, yâ aşhâb-ı Resûlullâh, bilmiş oluñ kim bu gazâ kim bu gün (11) biz eylerüz, gâyet ulu gazâdur. Ammâ nuşret ve fırsat Allâhu Ta'âlânuñ kıdret (12) elindedür. Ve eger anuñ gibi olursavuz ki manşür olavuz, iki cihânda (13) sa'âdet-i ebediyi bulduğ. Ve eger 'aks olursa, her kim (14) diri kıalursa bizüm selāmumuzu müsülmânlara degüreler. Şehîd (15) olanlarımız Resûl havzı öñinde bulışavuz, didi. Ol yañadan Halebe (16) 'Amüriyye meliki İştafanos birle kırık elli Rüm nâyibleri birle yürüdiler.

(17) Ol ğalaba çeri hōd kat kat durmuşlardı, müsülmānları ortaya (18) almışlardı, kılıçlar çeküp cenge yürümüşlerdi. Cebele dağı ol (19) kırk elli gişi-y-ile Hālide karşı yürüdi. ol şalib ‘alemleri üstinde

162a

(1) getürmüşlerdi. Rāfi‘ b. ‘Umeyre eydür, Cebeleyi gördüm ki başına bir ışık (2) urmuş-ıdı, incü-y-ile muraşsa bezemişlerdi. Depesinüñ üstinde yek-pāre (3) bir la‘l berkitmişler idi, çevre yanında incüler, řāh-dāne berkitmişler. (4) Dağı boynında bir kıızıl altun řavķ aşılmış dağı bir kıymeti zırh geymiş. (5) Bir şalkası altundan biri gümişden idi, cümle silāh ol resme, yanında (6) ‘Amūriyye meliki ol dağı bu resme-y-idi. Pes Cebele ol durduğı yirden (7) çağırđı ki yā řavm, siz Muřammed řahābesinden misiz, yoşsa ‘āmm (8) ‘Arabından mısız, didi. Hiç kimse cevāb virmedi. ‘Amūriyye meliki Iřtafanos (9) Cebeleye eyitdi, yā melik, bu iş ki bunlar işlediler, ‘āmm ‘Arabınun işi (10) degüldür ki on giři gele, yigirmi biñ ere berāber řura, bunlar (11) degüller. İllā Muřammedün ulu řahābeleridür. Ammā meliklerümüzden çün ki (12) birümüz esir olupdur, imdi gelün, şurtarmağa dürişelüm. Eyitdi, (13) yā řavm, siz bu cemā‘atdan kimlersiz, didi. Hālid b. Velid ilerü yürüdi, (14) eyitdi: Ben Hālid b. Velidem. Ol on řahābe dağı adlu adı-y-ıla, bir bir (15) şabar virđi, kimlerdüğin bildürđi. Andan Cebele eyitdi, yā Hālid, (16) ben seni ‘ākıl giři taşavvur iderdüm. Sen niře az cemā‘at-ıla bunuñ gibi (17) mühlük, ğalaba leşker arasına geldünüz, didi. Hālid eyitdi, (18) biraz giři degülüz. Allāhu Ta‘ālānun ‘ināyeti bize yoldaşdur dağı Resül (19) şazretinün himmeti bizüm-iledür, didi. Andan Hālid eyitdi: Sen

162b

(1) kimsin, ‘Arabun řanđısındansın? Cebele eyitdi, ben ğassān ‘Arabındanam, (2) anlarun seyyidiyem. Cebele b. Eyhemem, didi. Hālid eyitdi: Eylese (3) sen ol Cebelesin ki islām dīnine girmişken döndün, mürted olduñ. (4) Dīn aydınlığından çıķduñ, řarañulıđa girdün. Cebele eyitdi, řāřā kim (5) ben azđun olam, yağud řarañulıđda şalam. Belkim zelil hōr-iken ‘aziz (6) muşterem oldum, pādiřāhlıđa irişdüm, didi. Andan Cebele eyitdi, (7) yā Hālid, ol řanasrīn meliki Levķayı kim

katuñuzda esir eyledüñüz, (8) ol Kayşer pâdişahuñ kan qarışur kavmıdır. Sen anı bize bağışlağıl, (9) biz dağı saña yol açalum. Vargıl, selâmatlığ-ıla kavmuña, yoldaşlaruña (10) kavuşğıl, didi. Hâlid eyitdi, yâ Cebele, seni dağı yoldaşlaruñı (11) islâm dinine okuram. Gelüñ, müsülmânâ oluñ, direm. Eger sözüm (12) işitmezseñüz biz höd sizüñ çeriñüz çokluğundan korkmazuz. (13) Zira biz kaşşâb gibiyüz, bir yazı tolu koyından hiç (14) guşsa yimez. Ümiz oldur kim siz dağı Levkânuñ yanında çöküp (15) oturasız, boyununuzu uravuz, didi. Çün Cebele anı işitdi, (16) vâ y kim kağıdı. Şanasın kim yüregine ağulu demrenlü ok urdılar. (17) Dağı ol mel'un beglerine buyurdi ki urış yarağın idüñüz, (18) didi. Pes kâfirler el silâha urdılar, harb zarb yarağında (19) oldılar. Hâlid diledi kim meydâna yüriye. 'Abdurrahmân b. Ebü Bekir

163a

(1) Hâlidî komadı. Eyitdi, Resül hazreti hürmeti-y-içün bu gün meydânı (2) baña ko. Meydâna ben gireyin, didi. Hâlid aña du'â kıldı. Andan 'Abdurrahmân (3) Cebelenüñ tulpına karşı yürüdi, cevlân urdı, er diledi. Cebele (4) aña biş gişi viribidi. Şöyle idüñüz kim diri dutasız. (5) Öldürmeñ, ben anı Kayşere armağân viribirem, didi. Ol biş (6) gişi 'Abdurrahmâna karşı yürüdi. İllâ ki hamle bir bir itdiler. 'Abdurrahmân (7) ol biş kâfiri biri biri üzere ahtardı. Çün Cebele anı (8) gördi, meydâna gendüsi girdi, 'Abdurrahmâna muqâbil oldı. Eyitdi: (9) Yâ ibn-i Şiddik, inşâf itmedüñ, biş gişimi öldürdüñ. 'Abdurrahmân (10) eyitdi: Dükeli sendendür. Cebele eyitdi: Nite bendendür? Anuñ içün kim (11) müsülmânlıktan döndüñ, mürted olduñ, bunları dağı komaduñ, (12) küfre kulağuzladuñ. Sen küfre girdüğüñ yitmez midi kim (13) bunları dağı kulağuzladuñ. İmdi maşlahat oldur kim gelesin, (14) müsülmân olasın dağı itdüğüñ işlere peşimân olasın, aħırat (15) azâbından kurtulasın, didi. Cebele eyitdi: Yâ 'Abdurrahmân, benüm dağı (16) saña bir öğüdüm vardur, eger işidürseñ. Eyitdi, ne'am işideyin, (17) didi. Zira cemî' halâyık eyü, yavuz söz işidürler, gendülere yararın (18) dutarlar, gendülere yaramazın dutmazlar. Cebele eyitdi, yâ 'Abdurrahmân, (19) gel, seni Kayşer pâdişahuñ katına iledeyin. Kayşer seni ulu keliseye

katuñuzda esir eyledüñüz, (8) ol Kayşer pâdişahuñ kan qarışur kavmıdur. Sen anı bize bağışlağıl, (9) biz dağı saña yol açalum. Vargıl, selâmatlıg-ıla kavmuña, yoldaşlaruña (10) kavuşğıl, didi. Hâlid eyitdi, yâ Cebele, seni dağı yoldaşlaruñı (11) islâm dinine okuram. Gelüñ, müsülmânâ oluñ, direm. Eger sözüm (12) işitmezseñüz biz höd sizüñ çeriñüz çokluğundan korkmazuz. (13) Zira biz kaşşâb gibiyüz, bir yazı tolu koyımdan hiç (14) guşsa yimez. Ümiz oldur kim siz dağı Levkânuñ yanında çöküp (15) oturasız, boyunuñuzı uravuz, didi. Çün Cebele anı işitdi, (16) vâ y kim kağıdı. Şanasın kim yüregine ağılu demrenlü ok urdılar. (17) Dağı ol mel'un beglerine buyurdi ki urış yarağın idüñüz, (18) didi. Pes kâfirler el silâha urdılar, harb zarb yarağında (19) oldılar. Hâlid diledi kim meydâna yüriye. 'Abdurrahmân b. Ebü Bekir

163a

(1) Hâlidî komadı. Eyitdi, Resül hazreti hürmeti-y-içün bu gün meydâni (2) baña ço. Meydâna ben gireyin, didi. Hâlid aña du'â kıldı. Andan 'Abdurrahmân (3) Cebelenüñ tulpına qarşu yürüdi, cevlân urdi, er diledi. Cebele (4) aña biş gişi viribidi. Şöyle idüñüz kim diri dutasız. (5) Öldürmeñ, ben anı Kayşere armağân viribirem, didi. Ol biş (6) gişi 'Abdurrahmâna qarşu yürüdi. İllâ ki hamle bir bir itdiler. 'Abdurrahmân (7) ol biş kâfiri biri biri üzere ahtardı. Çün Cebele anı (8) gördi, meydâna gendüsi girdi, 'Abdurrahmâna muqâbil oldı. Eyitdi: (9) Yâ ibn-i Şiddik, inşâf itmedüñ, biş gişimi öldürdüñ. 'Abdurrahmân (10) eyitdi: Dükeli sendendür. Cebele eyitdi: Nite bendendür? Anuñ içün kim (11) müsülmânlıqdan döndüñ, mürted olduñ, bunları dağı komaduñ, (12) küfre kulağuzladuñ. Sen küfre girdüğüñ yitmez midi kim (13) bunları dağı kulağuzladuñ. İmdi maşlahat oldur kim gelesin, (14) müsülmân olasın dağı itdüğüñ işlere peşimân olasın, ağırat (15) azâbından kurtulasın, didi. Cebele eyitdi: Yâ 'Abdurrahmân, benüm dağı (16) saña bir öğüdüm vardur, eger işidürseñ. Eyitdi, ne'am işideyin, (17) didi. Zira cemî' halâyık eyü, yavuz söz işidürler, gendülere yararın (18) dutarlar, gendülere yaramazın dutmazlar. Cebele eyitdi, yâ 'Abdurrahmân, (19) gel, seni Kayşer pâdişahuñ katına iledeyin. Kayşer seni ulu keliseye

163b

(1) viribisün, āb-ı Ma'būdiyye birle seni yusunlar, bilüñe zünnār kuşatsunlar, (2) şalīb ileyinde saña secde itdürsünler. Dağı ulu şalīb başuñ üzere (3) götürsünler. Kayşerüñ ulu ħilatin geyesin, kızın evlenesin, aña (4) güyegü olasın, Rüm memleketi tamām ħükmünde ola, didi. Çün (5) 'Abdurrahmān anı işitdi, tünd oldı. Cebele eyitdi, hā gördüñ mi, (6) dinden dine varmağ nice katı olur. Ayruğ kimseye dine gelgil dime, (7) didi. 'Abdurrahmān eyitdi, yā müşrik, ben okursam ħağ dine okuram, aydınlığa (8) kulavuzlaram. Pes küfr dälâletden kırtulmağ istemez misin, didi. Andan (9) 'Abdurrahmān Cebeleden urış istedi. Cebele eyitdi, sen benüm ħarifüm degülsin. (10) Ben senüñle söz söyleşmege geldüm, uruşmağ gelmedüm. Zira yeñi (11) yaşlu yigitsin. Baña uruşmağ pır-kühen gerekdür, didi. 'Abdurrahmān eyitdi, (12) nuşret ve zafer azına, çoğına ta'alluğ dutmaz, didi. Dağı Cebeleğe karşı yürüdi, (13) süñü-y-ile biraz ceng itdiler. Pes 'Abdurrahmānuñ süñüsü şındı, yire (14) düşdi. Bir yahşı kılıcı var-ıdı, çekdi, irdi, çaldı, Cebelenüñ (15) süñüsün iki päre eyledi. Ol dağı kılıç çekdi, çaldı. 'Abdurrahmānı yaraladı. (16) 'Abdurrahmān çün anı gördi, yine döndi, yirine geldi. Derĥāl (17) aşĥāb 'Abdurrahmānı atdan indürdiler, yarasın şardılar. Andan Ĥālīd (18) gendünüñ kulına buyurdı, Kınasrīn meliki Levkāyı getirüp çökerdiler, (19) boynın urdılar, cān cehenneme, ten toprağ a şmarladı. Pes cemi' küffār

164a

(1) çerisi anı gördiler ki Kınasrīn meliki boynın urdılar, küffārlara (2) bu ĥareket iñen katı geldi. Ol melikler ağlaşdılar. Cebele dağı kavmına (3) buyurdı kim ok uruñuz, tır ü bārān idüñüz, didi. Şi'r

- (4) Eyle şandı ol şefā'atsüz la'in
Kim bu mü'minlere olmaya mu'in
- (5) Bu azacuk kavmdur iş itmeye
Kimse feryādlarına yitmeye
- (6) Gendüler çokluğına ġarre oldılar
Küfr ü kibr ü 'ucb-ıla gey toldılar

- (7) Bilmediler anı kim Allāhumuz
'Avn ider yoħsullarına ŧāhumuz
- (8) Hālid ol cem'-i ğirivi ğöriccek
Kāfir fi'lin ve rīvin ğöriccek
- (9) Döndi yoldaŧlarına ol ŧir-ü ner
Dīn deñizinde bulunan ol ğüher
- (10) Didi iy aħbāb-ı aŧhāb-ı Resül
Kim bu ğün erlik dilirlik ğünidür
- (11) ŧir-ħōra olma ŧirlik ğünidür
Her birüñüz biñ ğiŧisiz iy ğürüh
- (12) Ğāh himmetüñüzüñ öñinde küh
Size kuvvat Hāĸ Ta'ālādandur
- (13) Hāĸ Ta'ālā sizi zāyi' eylemez
Hem Resül söz-i ğüzāfın söylemez
- (14) Va'de olupdur size feth ü zafer
Ne ĸadar kim çok ğörürsiz ħayr u ŧer
- (15) Çün cihānda dīnümüz meŧhūr ola
Dünyā vü hem āħırat ma'mūr ola
- (16) Hem ŧehīd olanlara yoĸdur elem
Anuñ için dilerem ŧehīd olam

(17) Neŧr: Çün müsülmānlar Hālidten ol naŧıħatı dīñlediler, öğüdin iŧitdiler, (18) ħubbān ve kerāme, didiler. Andan atlarınıñ ĸolañın berkitdiler, (19) atlarına bindiler. Hālid ĸulını 'Abdurrahmān ĸatına ĸodı. Sen durğıl

164b

(1) deprenmegil, didi. Gendüsi dört ğiŧi seĸdi. Bir gendüsi, bir (2) Rāfi' b. 'Umeyre, bir 'Amr Ma'di Kereb, bir Müseyyeb b. Necibe. Dört ğiŧi (3) dört tarafa durdılar. Düşmanuñ ĸalbına ĸarŧu Hālid durdı, ŧaĝ (4) ĸolında 'Amr Ma'di Kereb durdı, ŧol ĸolında Müseyyeb durdı, (5) ĸafālarında Rāfi' durdı. Dört yaranlar her birümüz gendü (6) barābarumuzdaĝı ĸeriye

depinelüm. Şagumuzda nı, şolumuzdan gelenlere çapınalum, (7) illâ ki ğalaba çeri içine girmeyelüm, ara yirümüze kimse (8) girmesün. Kaçan ki bu dörtten birümüz üstine ğalaba üşeler, (9) birüñüz iküñüz aña yardım eylesün, anı sizden ayrılmağa komasun, diyü, (10) yaranlarına bu vaşiyeti eyledi. Vâkıdî rivâyet ider ki ‘Abdullâh b. Ebî Seleme el-Hâzremî (11) eydür: Emîn katında ben bile-y-idüm, ol gice kim Hâlid b. Velid (12) Kanasrîn meliki Levkâyı dutmağa gitdi, dün buçuğında halk (13) uykuya varmış-ıdı. Emîn durdı, çadırdan taşra çıkdı, müsülmânlık (14) çerisine çağırdı ki en-nefir en-nefir, didi. Müsülmânlar anı işidüp (15) yügrüşdiler, emînüñ çevresine üşdiler. Eyitdiler, yâ emîn, ne hikâyetdür, didiler. (16) Eyitdi Allâhu Ta‘âlâ Resûlın işbu sâ‘at düşümde gördüm. Hâlid b. Velide (17) ve aşhâbına meded eyleñüz, didi. Çün anı işitdiler, derhâl silâh (18) kuşandılar. Emîn dağı ton geydi, atlandı. Ol şahâbeler at arkasına (19) geldiler, Sa‘id b. ‘Âmirüñ kulu Mehic islâm çerisine delil

165a

(1) oldı, yola girdiler. Bir ulu şancağ ki aña livâ-yı Hamd-ı Muhammedi dirlerdi, (2) Ebü ‘Ubeydenüñ üzerinde götürdiler, revâne oldılar. Ebü ‘Ubeyde anı (3) gördi ki bir atlu yıl gibi irişdi, tizcek gitdi. Nice kim çağırdılar, (4) yanınca yügrüşdiler, irişmediler. Geldiler, anı emîne habar virdiler. (5) Emîn eyitdi, ola kim Hağ Ta‘âlânüñ bir feriştesi ola, Resûl (6) hazretinüñ aşhâbına meded eylemege gider ola, didi. Pes Ebü ‘Ubeyde (7) çerinüñ öñine yürüdi, gördi ol atlu girü geçe yorur. (8) Eyitdi, yâ eyyühe'l-fâris, rahimeke'llâhi Ta‘âlâ, ne gişisin, ne yire gidersin, (9) eyit, didi. Ol atlu eyitdi, yâ emîn, ben Hâlidüñ oğlanuqları anasıyam. (10) Adum ümmi Temîmdür. Çün siz çeri içinde çağırduñuz kim Hâlide meded (11) idüñ, bu yügrük kısrığı eyerledüm. Hâlidüñ kalansivesi evde kalmış-ıdı. (12) Bu kalansive didükleri bir panbüklü takıyyedür ki ışık altına başa geyürler, (13) başı yumşak dutsun diyü. Ol yıl kim Resûl hazreti, ‘a.m., hacca el-vidâ‘ (14) itdi, mübarek başını yülitdi, saçın müsülmânlara üleşdürdiler. (15) Ol saç kılından yedi kıl Hâlid b. Velide virdi, ol kalansivesi (16) içine gizlemiş-ıdı. dâyimâ anı başında götürürdi. Uğur hayr (17) olduğı, bu fetğ zafer Hâlide ol-ıdı, ol

yedi kıl bürkinde idi. (18) ol kıllar berekâtında muzaffer idi. Pes ümmi Temîm eydür: Hâlidüñ (19) kalansivesi için bu yügrük kırsırağa bindüm, ivüp gitdügüm

165b

(1) oldur kim bu kalansiveyi aña irişdürem, didi. Biz geldük Hâlid (2) hikâyetine. Ol dört gişi kim dört taraftan durmuşlardı, Hâlid (3) dağı Cebelenüñ ve 'Amüriyye meliki İştâfanos kalbına berâber durmuş-ıdı. (4) Bu çeriler müsülmânları ırakdan katı katı ortaya almışlardı, durdılar. (5) Dağı katı yaydan ermen çerisi oklar atarlardı, gâh firenk leşkeri (6) çarh okın dökerlerdi. Cebele buyurdu ki yüz gişi mütenaşşıra 'Arabından (7) Hâlidüñ üstine yürüyeler. Hâlid anları gördi, tekbir getürdi, (8) şîr-âne şevket gösterdi, kalkan yapındı, süñü kolayladı, (9) depindi. Kâfirlerüñ bir yigirmisin depeledi, kalanın Cebelenüñ (10) üstine dökdi. Cebele biñ gişiye buyurdu ki Hâlidü ortaya alalar, (11) dirile dutalar, çıkmağa komayalar. Ol seyfu'llâh ve ol mücâhid-i muhakkağ, (12) ol cânın hak yolına vakf iden, ol fâris erenlerüñ pişvâsı (13) Hâlid b. Velid, radî 'anhu, kağan aşlan gibi añradı dört yaña (14) ceng iderdi. Süñü sinânın kâfirlerüñ gözine şancar-ıdı, kimini (15) süñü düm-ile kulağıza sancar-ıdı, atdan yıkar-ıdı, bir süñü zarb-ıla iki (16) gişi aqtarurdu. Çok mübâriz-âne hamle eyledi. Cebele çerisin (17) geçdi 'Amüriyye melikinüñ çerisi öñin alup İştâfanosuñ (18) tuğına kaşd itdi. Anı gördiler, kâfirler ok döktiler. Çün (19) Hâlid anı gördi, atın sağındı, yine döndi, Rüm çerisine

166a

(1) doğandı, alağ bulak kıldı. Aralarından at depdi, çıkdı, yoldaşlarına (2) geldi. Gördi kim 'Amr Ma'dî Kereb karşındığı çeriye hamle (3) kılmış, şol tiz sil gibi irişdügin yirinden götürdi. (4) Çün Hâlid geldi, Râfi' b. 'Umeyre hamle kıldı. Ol dîn diregi, ol (5) müsülmânlaruñ yüregi Râfi' b. 'Umeyre hamle kıldı, ceng eyledi. (6) ol taraftan 'Amr Ma'dî dağı kızıl kana bulaşup çıka geldi, (7) gözleri kanın dunmuş. Pes bir yaña dağı Müseyyeb b. Necibe durmuş-ıdı, (8) ol dağı hamle itdi. Kâfir çerisi Müseyyebi çekdiler, yoldaşlarından (9) ırak iletdiler. Dağı biraz yarağlı er Müseyyebüñ ardından çevrildiler, anı ortaya (10) aldılar, ol yigit katı

erlikler eyledi, pehluvānlık gösterdi, hiç (11) taķşirlik kılmadı. Bu altı pehluvān kim ‘Abdullāh b. Ebū Bekrūñ katında (12) durmuşlardı. Birisi ‘Amr b. Sa‘īd b. Muḫārib idi, birisi daḫı (13) ‘Umeyrenūñ ‘ammūsı Muş‘ab b. Muḫārib idi. Ol iki dilir Müseyyebūñ (14) ḫafāsından girüp geldiler. İllā aç aşlan gibi dört yaña (15) girişdiler, kāfir çerisinūñ şafların sökdiler, bir nice kāfir yire dökdiler. (16) Müseyyebūñ şağından şolından savaşa girişdiler, gāh ulaşdılar, gāh (17) alışdılar, ḫōş hüner gösderdiler yine döndiler. Üç seyyid Ḥālidūñ (18) ḫatına geldiler. Ḥālid anlara du‘ā kıldı. Ol yañadan Cebele daḫı (19) melik İştāfanos müsülmānlık çerisinūñ mübārizlarınıñ cengini gördiler,

166b

(1) ḫayrān ḫaldılar. Pes ittifaḫ anı ḫıldılar kim çeriniñ subaşlarına buyura ki (2) çep çevreden çeri bu on gişiniñ üstine yürüyeler. Rāfi‘ b. ‘Umeyre (3) eydür: Gördük ki dört yañadan kāfirler ḫılıçlar çekdiler, (4) şol ḫara bulut gibi üstümüze çökdiler. Çün anı gördük, ümiz (5) cānumuzdan getürdük. Ol-ıdı kim hātifden havā yüzinden āvāz geldi kim (6) yā ümmet-i Muḫammed, cā‘e'l-ferec zāle'l-ḫarec ḫad cā‘e kum naşara mina'llāhi'l-‘aliyyi'l-kebir (7) diyü havā yüzinden āvāz işitdiler. Derḫāl islām leşkeri (8) uruşdılar, tekbir tehlil āvāzı ol yazılar ḫoldı. İrdiler, kāfirlere ḫılıç (9) yürütdiler, ḫırdılar. ḫalb ḫalba urdılar, şaflar sökdiler, kāfirleri şol (10) aḫaçdan dökilen yapraḫ gibi dökdiler. Dükeli çeriden (11) öñdin Ḥālide bir atlu irişdi. Şordı ki kimsin? Eyitdi, ben senūñ (12) ḫelālūñem, ümmi Temim, saña ḫalansiveñi getürdüm, didi. Ḥālid iñen şāz (13) oldu, gözlerine sürdi, başına urdı, ışığını daḫı geydi, (14) kāfir çerisine depindi. Ayruḫ durmadılar, şındılar. İslām leşkeri (15) ḫırdılar, ḫodılar. İki yüz biñ erūñ raḫtın baḫtın alup bir yire cem‘ itdiler. (16) Meşverete oturdılar, maşlaḫat anı gördiler kim ḫanasrīn meliki (17) Levḫāyı çün ki öldürdiler, ḫadr itdügi, ‘ahd şıduḫı şābit (18) oldu. Eyitdiler, gelūñ, ilini uralum, şehriniñ üstine varalum, (19) didiler. Pes ‘İyāz b. Ğānimü'l-Eş‘arī birle bir nice ādem ḫoşdılar, ol

167a

(1) illeri tālān eylemege, viribidiler, gönderdiler. Göçdiler, Kanasrīn (2) üstine yürüdiler. Çün şehir kavımı anı gördiler, kapuları kilidlediler. (3) Gördiler ki şehri muhāşara eylediler, pes şehir halkı amān dilediler, şulh idelüm, (4) harrāc virelüm, didiler. Müsülmānlar dağı aña rāzī oldılar. Kapuları açdılar, (5) işmarladılar. Pes yazdılar, uludan kiçiden her kim var-ısa dörder (6) altun aldılar. Vākıdı eydür: Ebū 'Ubeyde Kanasrīn şehrin şulh birle açdı, (7) ilini tālān itdürdi, oğul kız, er ü 'avrat esir getürmişlerdi. Humşın (8) çıkardılar harrāc mālın cem' eylediler. Emīn hazreti 'Ömer hazretine göndürdi. (9) Süleymān b. 'Alī eydür: Ol hums-ıla giden cemā'atdan birisi ben idüm. (10) Emīrū'l-mü'minin 'Ömer hazretine varduk. Buyurdı ki ol esir gelen (11) cemā'atı 'Alī b. Hāriş evine koyalar, tā ki meşālih nice ise anı (12) idelüm. Resūl hazreti zamānında esirleri ol evde sākın iderlerdi. (13) Biz yine Ebū 'Ubeyde sözine geldük. Emīn Kanasrīn şehrin (14) şulh itdüginden soñra aşhāb-ıla meşveret itdi, eyitdi, yā aşhāb-ı Resūlullāh, (15) nice idelüm. Göçelüm Haleb üstine mi yüriyelüm, yoħsa Antākiyyeden (16) yaña mı gidelüm, yoħsa Humş şehrine mi yüriyelüm, didi. (17) Müsülmānlar eyitdiler, yā emīn, eger Haleb üstine varursavuz bu şulh (18) itdügümüz illerden ırak düşerüz. Ba'albek şehri ulu şehirdür, ğalaba (19) çerisi vardur, hem bizüm-ile şulh itmişlerdür. Humş şehrinüñ dağı

167b

(1) Cevsiye şehrinüñ şulhlarınuñ müddeti az kalup durur ki tamām ola. Eger (2) şimdi Halebe ve Antākiyyeye meşğül olursavuz Kayşer ol (3) dirilen ğalaba çeriyi bizüm üstümüze havāle kıla. Ba'albek, Cevsiye (4) ve Humş ve Hamā ve Resten çerileri cem' olalar, ardumuza geleler, bize kaşd (5) ideler. Biz ol ğalaba leşker içinde-y-iken ardumuz yağı olıcağ biraz (6) iş müşkil ola, didiler. Emīn eyitdi, yā aşhāb-ı Resūlullāh, eyü söz (7) söyledüñüz, didi. Andan buyurdı ki göçeler, Humş şehrinüñ üstine (8) varalar. Faşl biz bu yaña Kayşer hikāyetine gelelüm. (9) Çün kim ol sınımış çeriniñ içinden Cebele ve 'Amūriyye meliki (10) İştafanos dağı ulu melikler Kayşerüñ katına geldiler, yir (11) öpdiler. Eyitdiler, yā melikü'z-zamān, Kanasrīn meliki Levkā müsülmānlar birle (12) şulh itmiş, 'ahd-ı amān virmiş. Çün biz dağı çerimiz birle Kanasrīn (13)

şehriniñ yakınına varduq. müsülmānlar dağı Şiraz ve Küfrütāb (14) yazılarına tolmışlardı, arasına qonmuşlardı. Ben ādem göndürdüm ki (15) Qanasrın meliki Levkāyı qatuma oquyam ki söyleşevüz. Ol yaña (16) mü'minler bu hālden habar-dār olurlar, on gişi-y-ile kemīn kılurlar, Levkā (17) gelürken hamle iderler, tulpın tağıdurlar, Levkāyı esir kılurlar. (18) Biz dağı irişü geldük, Hālidī on şahābe-y-ile ortaya alduq, (19) çok ceng eyledük. 'Ākıbet Levkānuñ boynın urdılar. Biz dağı dört

168a

(1) yañadan oqa kılıca dutduq, zebün eyledük. Uş ele girüp (2) şunacaq vaqt müsülmānlar çerisi irişü geldiler, bizi tār u mār (3) eylediler. Qayşer eyitdi: Gelen çeri ne qadar idi? Eyitdiler: Kırq biş biñ (4) qadar gişi-y-idi. Siz ne qadar idüñüz? Eyitdiler iki yüz biñ gişiyidük, (5) tār u mār eylediler, kimisini kırdılar, kimisin esir eylediler. Qayşer eyitdi, (6) çün Mesih dīninüñ hürmetin tıururmazlar, şalīb kılları qavllarında (7) yalan olurlar, lā-cerem işleri oñmaz, uğurları hayra gelmez, (8) didi. Çün Qayşer bu habarı işitdi, yāğlıgın yüzine dutdı, (9) hāy hāy ağladı. Durdı, halvete girdi. Qaçan ki müsülmānlar çerisi (10) Hümş şehrinden ve Rūsten şehrinden berü göçdiler, 'Āşī şuyın (11) berü göçdiler, Şiraz yazılarında qondılar. Qayşer dağı Hümş şehrine bir melik (12) viribidi. İñen adlu şanlı er-idi hem heybetlü şalābetlü pehluvān idi, (13) adına Herpīs dirlerdi, on güzīde gişi birle geldi, Hümş şehrine (14) girdi dağı buyurdı kim zād u zevāde cem' itdiler, şehrüñ (15) burc bārūsın berkitdiler. Dağı Ba'albek şehrine gişi viribidiler ki (16) şehrüñi berkitgil, çeriñüñ yarağın yegil diyü işmarladı. (17) Ol yañadan yine Ebū 'Ubeyde Hümşa geldi, gördi ki 'āşī olmuşlar, (18) harb zarb yarağın itmişler, şehrüñ burcı bedenlerinden berkitmiş, (19) ceng āletin bezemişler. Çün emīnü'l-ümme anı gördi, aşhābına tanışdı.

168b

(1) Maşlahat anı gördi ki Hālid b. Velid yigirmi biñ gişi-y-ile Hümş (2) şehrinde otura, hişār eyleye. Ebū 'Ubeyde qalan çeriye ala, Ba'albek (3) üstine yūriye. Rāviler eyle habar virürler kim Resül hazretiniñ (4) bir şahābesi var-ıdı, adına Sa'd b. Zeyd dirlerdi hem emīrü'l-mü'min (5)

‘Ömerüñ ‘ammüsü oğulu-y-ıdı hem kız qarındaşın evlendürmiş-idi. (6) Zeyd bir kaç enşâr cemâ‘at-ıla, biñ gişi-y-ile geldi, müsülmânlık cemâ‘atına (7) qarışdı. Dağı Zeyd b. ‘Avâm, Faız b. ‘Iyâz. Anlar dağı (8) bir nefer cemâ‘at-ıla geldiler, müsülmânlara qarışdılar. Ebü ‘Ubeyde anları (9) gördi, şād oldı. Andan geçdiler, Ba‘albeke yürüdiler, yakın (10) geldiler. Gördiler ki ırakdan bir qaraltu gelür, (11) çeri şandılar, şaflar bağladılar, âdemler şaldılar. Ol âdemler yine (12) geldiler, eyitdiler, ol qaraltu kârübân imiş. Tarablûsdan, (13) Lâtıkıyeden Firenk metâ‘ların, Rûm kumâşların getürmişler. Yükleri (14) şekerdür. Ebü ‘Ubeyde eyitdi: Allâhu Ta‘âlâ bize ganimet viribidi, (15) uş rızkuñuz ayaguñuza geldi. Buyurdı, biñ gişi ol (16) kârübânı tälân kıldılar, tavarların aldılar, gendülerin esir (17) eylediler. Rivâyet ider, Şeddâd b. ‘Alî eydür: Ol kârübândan (18) alduğumuz mâldan ayru ziyâde dört yüz yük şeker vardı. Andan (19) ol esirleri kırmak istediler, Ebü ‘Ubeyde komadı. Eyitdi, öldürmeñüz,

169a

(1) kavmına şatuñuz, aqça aluñuz, didi. Hem eyle kıldılar. Ol (2) kârübândan kaçup kırtılan kavm sürdiler, Ba‘albek şehrine (3) geldiler. Gendülere vâkı‘ olan habarı virdiler. Pes Herpîs (4) mel‘ün ol on biñ gişi kim gendünüñ var-ıdı, biñin (5) şehirde kodı, toğuz biñin aldı, daşra çıkdı. Çasuslar (6) şaldı. Eyle şandı kim ol bölük çeridür, ancak. Andan (7) ol çerisine habar eyledi, gendüsi müsülmânlık çerisine qarşu (8) yürüdi. Çasusları habar getürdi, eyitdi, yâ emir, (9) bu gelen cemâ‘at gârete gelen çeri degüldür. Müsülmânlıguñ (10) meliki Ebü ‘Ubeydedür. Leşkerin iki bahş eylemiş, yarısın Hâlid b. Velide (11) virmiş, Hums şehrinde. Yarusın almış, bizüm üzerümüze gelmiş, (12) didi. Pes eyle olsa elinüñ kavmin dirdi. Üç biñ (13) gişi dağı dirildiler. Erlikine gurür itdi, ol (14) on iki biñ çeri-y-ile islâm leşkerine berâber oldı. (15) Çün iki leşker birbirin gördiler, şaflar bağladılar. Tekbîr (16) tehlîl âvâzı tağları, yazıları toldurdı. ‘Alemler getürdiler. (17) Livâ-yı Hamd-ı Muhammedîyi Ebü ‘Ubeyde üzerinde götürdiler. Andan (18) Ba‘albek melikinüñ begleri eyitdiler, yâ batırık-ı kebîr, (19) bu müsülmânlık çerisi heybetlü, şavetlü şalâbetlü çeridür. Evvel ki

169b

(1) bunlar bu iklime girdiler, Nātalik sekiz biñ gişi birle bunlara (2) karşı duramadılar. Bunlar iki biñ gişi ile Nātalik leşkerini (3) kırdılar. Ol leşkerden bir habarcı kurtulmadı. Andan yedi biñ (4) gişi birle yüz biñ Ecnādīn çerisin Rūbīs-ile kırdılar, kılıçdan geçürdiler. (5) Dağı Verdānı iki defa mübālağa çeri birle helāk eylediler. Andan (6) yine iki yüz biñ er birle Qanasrīn meliki Levkāyı öldürdiler. Cebele (7) kaçdı, anları tār u mār eylediler. Şimdi bunların heybetinden yedi iklimün (8) çerisi yığıludur durur, gelimezler. Andan Herpīs eyitdi, bu işleri (9) başaran, bu fütüḥları hāşıl eyleyen Hālid b. Veliddür. Ol şimdi (10) Hums şehri üzerindedür. Şehri muḥāşara iderler. Ebū 'Ubeyde ol kadar (11) iş eri degüldür. Mesīḥ bu kavmı bize gānīmet viribidi, didi. (12) Urış yarağın eyledi. (20) Pes emīn gördi ki kāfirler urış yarağın eyledi, (12) pes emīn buyurdı islām leşker bir gezden (13) ḥamle kıldılar. Biraz vaqt ceng eylediler, altı biñ kāfir toprağa (14) düşdi. Herpīs döndi, kaçdı. kova getürdiler, şehre bıraktılar. Herpīsün (15) begleri dil üşürdiler, eyitdiler, gördünüz mi kim sözümüzü (16) işitmedünüz, bizüm başumuza ne każā getürdünüz, didiler. Zikr-i fütüḥ-ı Ba'albek. (17) Vāqıdī eydür: Ba'albek şehrinün ḥāli şuna yitişdi ki (18) çün ki şındılar, şehre girdiler, Ebū 'Ubeyde ḥazreti dağı geldi, (19) Ba'albek şehrin iñen şarb gördi. Burc bārūsın muḥkam, tağları

170a

(1) yakın, bostānları çok, kış yaz tağınının karı eksük degül. Çün (2) emīn Ba'albek şehrin gāyet muḥkam gördi, ulu şahābeleri (3) katına okudu. Ma'āz b. Cebel, Muğire b. Şu'be, Ebū Hüreyre, Ebū Zerr-i Gaffār, (4) 'Abdullāh b. Ca'fer dağı 'Abdullāh b. Enīs, Ebū Süfyān, 'Āmir b. Rabī'a, (5) Zülkulā' Humeyreyī, Süfyān b. Zaḥḥāk, 'Abdullāh b. 'Ömer, Ebān b. 'Osmān (6) dağı bunların emşāli şahābeler geldiler, eyitdiler, yā aşḥāb-ı kibār, (7) Ba'albek şehrin gördünüz mi, iñen muḥkam şehirdür. Bunun fethi geñezlig-ile (8) olmaya. İmdi maşlahat oldur kim ehl-i 'ayāl, māl u tavar (9) tağlara yakın yire göndürelüm, tā ki tavarumuz otlağa suvāda (10) yakın olalar. Ammā çevremüzde biş biñ gişi şehri üstine varalar, (11)

öyle zevālına degin uruşalar. Ol biş biñ gişi gele, (12) diñlene. Biş biñ dañı vara, gice olıcañ biş biñ dañı (13) vara, dincden dince düşüp ceng ideler, didi. Ma'āz b. Cebel (14) ulu şahābelerdendür, 'uqbe-i şālişde enşār kavımı-y-ıla Resül hazreti (15) bey'at idicek yitmiş üç er gişi-y-idi ve iki hātün gişi-y-idi (16) ol yitmiş üç işinüñ birisi Ma'āz b. Cebel idi ve on ikisi Resülhazreti (17) hazretinüñ naķibi idi. Dirler ki ol on iki naķibüñ birisi Ma'āz b. Cebeldür, (18) belkim uluları idi. Andan soñra kim yemen melikine (19) açıldı, Yemen 'Arabınıñ ğalabalığın vaşfını kimse bilmez, çün kim imāna

170b

(1) geldiler Resül hazreti Ma'āz b. Cebel iı Yemen milikine kādī ve imām ve hākim (2) viribidi. Tā ki Resül hazretinüñ hoşnudlığın şöyle hāşil itmiş-idi. (3) Pes Ma'āz ilerü geldi, eyitdi, yā emīn, size beşāret olsun kim Hāk Ta'ālā (4) bu şehriñ fethin bize müyesser kılı virdi, didi. Emīn eyitdi: Yā ibn-i Cebel (5) neden eydürsin? Ma'āz eyitdi, andan direm ki halkuñ çoğı şehre (6) girüp dururlar, ilinde az halk kılup durur, egleñe döymezler, didi. (7) Emīn eyitdi: Neden ma'lüm oldı bu nesne saña kim ol vilāyet-i şehir (8) içinde çokdur? Ma'āz eyitdi, çeri sınığup kaçıkak ben kovalayu (9) vardum, gördüm, deñedüm, didi. Dañı eyitdi, yā emīn, şehre kılak (10) ur, gör ki nice güürldü gelür, didi. Emīn eyitdi: Şaddaķtu, yā Ma'āz. Ol (11) gice Ba'albek şehrine karşı bir şulu yazıda kōndılar, tātā (12) ibādete meşğül oldılar, hāzır durdılar, dört yanların gözetdiler. Çün (13) şubh oldı, müezzınler bañladılar, müsülmānlar emīn katına cem' oldılar, (14) namāz kıldılar. Andan emīn Ba'albek melikine biti yazdı, eyitdi:

بسم الله الرحمن الرحيم من الجيوش المسلمين و العامل عليهم خليفه، امير المؤمنين ابي عبيده بن عامر بن جراح الي اهل هذه
المدينه من المنافقين و المعاندين اما بعد فان الله تعالي له المنه والفصل قد اطهر الدين وا عزولايه المؤمنين علي جنود الكافرين و فتح
عليهم البلاد و اباد اهل العناد و انما كتب معدلة بيننا و بينكم

171a

و تقدموا الي كبيركم و صغيركم لان قوم مااري لاتري في ديننا البغا و الا الغدروما كنا بالدين مااري نقتلكم و نعدركم و نعلم
 باعدكم فان دخلتم فيما دخل فيه اهل الدين من قلبكم من الصلح و الا مان صالحناكم و ان اردتم الذمام دحناكم وان ابستم الاحرب
 القتال مستعينا بالله عليكم و حريناكم فاسرعواالجواب والسلام علي من اتبع الهدى والحق والصواب

Ammā emīnū'l-ümme ol bitiyi ki yazdı ‘Arabca (7) yazdı. Ol bāzīrgānlardan ki esīr kılmışlardı, bir naşrānī buldılar. (8) Hem ‘Arabca bilürdi, hem Rümca bilürdi. Bitiyi aña virdiler, ol iletdi. (9) Ammā Ḍarīr-i ḥaḳīr eydür: Süfyān b. Ḥazrec b. ‘Avfdan su‘āl eyledüm ki (10) yā ebeti, emīnū'l-ümme Ba‘albek melikine ‘Arabca biti yazdı, didüm. (11) Atam Ḥazrece eyitdi, emīn bir enşārī yazıcı getürtdi, emīn gendü (12) sözin ‘Arabca didi, ol naşrānī Rüm dilince yazdı, didi. Emīn (13) bitiyi tamām kılıcaḳ ol il ḳavmından bir gişi buldı, eline bir ḳaç aḳça (14) virdi, anı ol biti-y-ile viribidi. Pes ol gişi bitiyi aldı, şehre getürdi. (15) Eyitdi ,müsülmānlık bitisin getürdüm, didi. Bir ip sarḳıtdılar, (16) ol gişiyi yuḳaru çekdiler. Çün burc üzere çıkardılar, aldılar, Herpīs (17) ḳatına getürdiler. Herpīs buyurdı, şehrüñ a‘yānı cem‘ oldılar. (18) Andan emīnūñ bitisin şehır uluları üzerine oḳudılar, ne didügin (19) bildiler. Andan Herpīs ol beglere mu‘teber gişilere yüz urdı, eyitdi,

171b

(1) iy naşrānī dīninūñ nisbetcileri ve iy mesih milletiniñ nuşretçileri, (2) ne tedbir idersiz, ne rāy görürsüz, bu ‘Arab ḳavmınıñ bitisine ne cevāb (3) virürsüz, didi. Cemī‘ anda ḥāzır olanlar eyitdiler, yā melikü'z-zamān, (4) bu ḳavm-ıla biz şulḥ itsevüz yigrekdür. Şöyle kim Eyle, Erāke, Tüdmüri, Saḫana, (5) Ḥavārān ili, Başra Dımışḳ şulḥ itdiler, diñlendiler. Mālları, ‘ayālleri (6) gendülerüñdür. Biz daḫı eyle idelüm, diñlenelüm, didiler. Herpīs (7) anı işidüp vāy ki ḳaḳıdı. Eyitdi, Mesih size rahmet eylesün, (8) didi. Eyitdiler, yā emīn, nişe eyle dirsın, didiler. Anuñ için kim işbunuñ gibi (9) şehrüñüz ola, nice yıl yeyeceğüñüz ola, on biş biñ (10) urış eri ola, daḫı siz dīnūñüz nisbetin itmeyesüz, (20) Mesihüñ hürmetin arturmayasız, (11) dönüp müsülmānlığa muṭī‘ olmaḳ dileyesüz,

didi. Ol bitiyi yırttı, (21) tükürdi, yabana atdı. Dağı buyurdu, didi, ol bitiyi (12) getüren kâfiri şehrden çıkardılar, şalı virdiler. Bitiye cevâb (13) yazmadılar. Eyitdiler, var, gördüğünden habar vir, didiler. Ol kâfir ol (14) aradan durdı, emîn katına geldi. Her ne hareket kim kıldıyısa (15) habar virdi. Çünkü halâyık şulha râzî olmadukların işitdiler, (16) müsülmanlık eyitdiler, ayruğ anlaruñ içinde düzgünlük kalmadı, didiler. (17) Hem eyle oldı. Ba'albek şehrinuñ kavmı iki bölük olmışlardı. Bir bölügi (18) şulh dilerdi, bir bölügi râzî olmazlardı. Andan Ebü 'Ubeyde (19) eyitdi, yâ mü'minler, eger Ba'albek şehri alınmayup kalursa

172a

(1) anuñ çevresindeki iller, kal'alar hep bizüm şulhumuzdadur, bunlar (2) şulh itmeyicek yollar kesilür, ol şulh iden iller gârete gider. (3) Er gibi duruñ. Ola kim kim Hağ Ta'alâ bize âsânlık birle bu şehri (4) ruzî kıla, didi. Pes müsülmanlar derhâl silâh geydiler, yarağ (5) eylediler, gazâya kuşandılar. Gördiler, Ba'albek meliki Herpîs bir yüce (6) burca çıkmış, bir kızıl altundan şalib, üzerine dikmişler dağı kalkanlar (7) ve meteris itmişler. 'Âmir b. Vahb rivâyet ider. Eydür, Cemî' gazâlarda (8) ben bileydüm, velî Ba'albek şehrinuñ uruşı gibi uruş görmedüm, (9) didi. Ol gün anuñ gibi uruş oldı, hayli aşhâb zağım-dâr (10) oldı. Andan bir gice nevbet saqlardı, gördiler ki burcdan (11) aşğa bir âdem endürdiler. Çün müsülmanlar anı gördiler, anı alup (12) emîn katına getürdiler. Emîn tercümân-ıla şordı kim ne gişisin? (13) Eyitdi ben daşrağı il kavmindanam. Sizüñ heybetüñüzden kaçduk, (14) şehre girdük. Gördük ki şehir içinde oturası durası (15) yir bulmazuz, galabalıkdan, tarlığından ayruğ çâre bulmaduk. Her gice (16) biş on gişi burcdan inerüz, kaçaruz, didi. Emîn eyitdi, (17) eger eylese bu şehir tiz feth olur, didi. Andan buyurdu müsülmanlar (18) cenge meşğul oldılar, illâ ki katı ceng itdiler. Velî taşdan, (19) oğdan hayli zağım-dâr oldılar. Bir gün hişâr içinde kâfirler

172b

(1) dirildiler, melikleri Herpîs katına geldiler. Eyitdiler, yâ emîr, 'Arab (2) çerisinüñ deprenişine bakaruz, bunlar dağı ol kadar uruşmak

bilmezler. Kātı (3) zaḥım-dār olmuşlardır, didiler. Pes Herpīs eyitdi, eyle ise taşra (4) çıkarım, urışalum. görelüm ki serencāmumuz neye encām olur, (5) didi. Ola kim Mesihden bize nuşret ve zafer yitişe, bu ‘Arab kavmindan (6) öcümüz alavuz, didiler. Tiz buyurdı, kamusı silâh geydiler. Atlusı, (7) yayası dökülüp taşra çıktılar. ‘Arablar anı gördiler, en-nefir en-nefir (8) didiler, el-‘aduvv el-‘aduvv, diyü çıgrışdılar. Müsülmānlar daḥı (9) silâh kuşandılar, atlarına süvār oldılar. (10) Şunuñ gibi heybet-ile Ba‘albek kavmı çıktılar ki ‘Arabuñ ekşeri (11) atlarına iremediler idi, birazı kılıç hamāyil kırup birazı kalkān, süñü (12) alup Ebü ‘Ubeydenüñ (20) katına cem‘ oldılar. Livā-yı Hamd-ı Muḥammedīyi Ebü ‘Ubeydenüñ (12) üstine dikdiler. Emin eyitdi, yā mü’minler, bu gün (13) şecā‘at gündür. Bu gün ol gündür ki dīn için cān terk idesiz, didi. (14) Muẓaffer b. ‘Abdullāh eydür, dīn serverlerinden bir adı söylenür server (15) oldu, eydür: Ben Ba‘albek şehrinüñ fetḥ ḥarbinde ben bileydüm, ḥāşşa (16) ol gelen kim Rüm çerisi ki şehirden daşra çıktı, müsülmānlık (17) çerisin başdı Temīm ‘Arabınuñ içine gavğa düşdi. Dilirler at (18) arkasına geldiler. Zübeyd ‘Arabınuñ mübārızları, ‘Amr Ma‘dī Kereb (19) zübeyd ‘Arabına kulavuz oldu, Rüm çerisinüñ üstine depindiler. Kātı

173a

(1) ceng itdiler, ammā Rüm çerisin döndürmediler. Zira çokluk oğ atıcı (2) var-ıdı, müsülmānlar atların saḥınurlardı. Oğ oğunmasun, dirlerdi. (3) Pes kāfir çerisi müsülmānlığıñ ehl-i ‘ayāline irişdiler, ammā el (4) uzatmadılar. Çün emīn anı gördi, müsülmānlık mübārızlarına ḥaykırdı. (5) ‘Amr Ma‘dī Kereb, Mālik Eşter, ‘Āmir b. Rabī‘a eydür, Zırār b. Ezver (6) ve Ma‘āz b. Cebel, ‘Abdullāh b. Ca‘fer daḥı anlaruñ gibi (7) serverler ḥamle kıldılar, yine kāfir çerisin kıra kova şehre koydılar. (8) Çün ki kāfir çerisin Ba‘albek şehrine girdiler, burc üzerine çıktılar, (9) kal‘a ceng yarağın itdiler. Bu taraftan müsülmānlar yine yirlerine geldiler, (10) yaralularına tīmār itmege meşgūl oldılar. Bir nice mu‘teberler şehid (11) oldılar. Evvel Ziyād b. ‘Āmir el-Ḥazremī ve Sa‘id b. el-Ḳār‘ī ve Seleme b. ‘Iyāz (12) ve Muḥakkem b. Sa‘d ve Nākd b. Eslem ve Mucālī b. ‘Āmiri b. (13) el-Müseyyeb b. Necīb el-Fezārī ve

Bedr b. 'Āşım. Bu sekiz gişidür ki (14) ma'rūflardan ölmüşlerdür. On iki gişi dağı 'Arabuñ 'āmm halkından (15) idi, rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in. Ol müsülmanları cem' idüp (16) namāzın kılp defn idince karañulık oldu. Ulu şahābeler emīn katına (17) geldiler, eyitdiler, yā emīr, kāfir çerisi çıkup müsülmanlık çerisin (18) başmaqlık itmesün. İnen çok çeridür, didiler. Emīn eyitdi, maşlahat (19) oldur kim ehl-i 'ayāli geçürevüz, tağa yakın yirlere iledevüz dağı nevbet nevbet

173b

(1) gelevüz, urışavuz, didi. Sa'd b. Zeyd bin 'Amr Nefil el-'Adavī, (2) anı ilerü okudu, ol karañu gece içinde islām (3) şancağından bir şancağ virdi dağı biş yüz atlu ve yüz yaya urış (4) erini bilesince koşdı. Eyitdi, varğıl, şehrüñ kıbledin yanından arkañuzı (5) kıbleye kıluñuz, dağı gazāya meşğül oluñuz. Tā biz ehl-i 'ayāli irāk yire (6) iledüp emīn olalum, didi. Sa'd b. Zeyd eyitdi, hubbān ve kerāme, (7) didi. Pes üç yüz atlu, yüz yaya Zīrār b. Ezvere virdi. Eyitdi, (8) sen dur, Dımışk karşıasına açılan kapu üstine varğıl. Anlaruñ birle (9) gazāya meşğül olğıl, göndürdi. Çün iki şahābeyi (10) şehir üzerine viribidi, ehl-i 'ayāli geçürdi tağ etegine geçürdi. (11) Gendüsi galaba çeri birle atlandı. Kāfir çerisi durdılar, (12) begleri katına geldiler. Eyitdiler, yā emīr, bizüm bu 'Arab halkınuñ uruşına (13) gözümüz öğrendi. eger atlu, eger yaya, karşı-be-karşı uruşı (14) bilürüz. Bu gün yine şehirden taşra çıkalum, yürek berkidelüm, (15) 'Arab üstine çıkalum, didiler. Pes Herpīs batrıç eyitdi, (16) bu gün 'Arabuñ tedbiri ayruksıdur. Ordusını göçürdi, (17) irāk iletdi. Lābüddür kim gönüllerinde bir hilet vardur, (18) didi. Ol kāfirler eyitdiler, müsülmanlaruñ mekri ol ola ki (19) önümüzce kaçır gibi olalar, biz dağı şehirden taşra çıkavuz,

174a

(1) kovavuz, anları irāk yire iledevüz. Biz dağı hiç üşenmeyevüz, bular (2) uzandugınca biz dağı uzanavuz. Ola kim dünki gün gün gibi eyü ad (3) kazanavuz, didiler. Bu söz-ile şehirden dökülüp çıktılar. Gördiler kim (4) Ebü 'Ubeyde hāzır durmuşdur, pes bir uğurdan hamle kıldılar. Süheyl b. 'Amr b. Şabbāh el-'Abāsī (5) habar virür, eydür: Dünki gün Rüm

çerisi (6) evvel çıktuklarında koluma zaım yitişdi, yaralu-y-ıdum. Çün gördüm ki (7) elümden uruş itmek gelmez, tağdan yaña yürüdüm. Żırār bir kıaya üzere (8) çıktum ki ol iki çeriye temāşā iderdüm. Ol yañadan Żırār b. Ezver (9) Sa'ıd b. Zeydüñ sürdi kıatına geldi. Eyitdi, yā şahābe-i Resūlullāh, (10) kāfir çerisi şehirde taşra çıktılar, müsülmānlar çerisi birle (11) cenge meşğül oldılar. Eger biz kāfir çerisinüñ ardından girüp (12) şehir-ile çerinüñ arasında dursavuz, şāyed bir iş başarayıduğ, didi. (13) Żırār b. Ezver ol sözlerde-y-iken ehl-i 'ayāli tarafından tütün (14) itdiler. Pes gündüz tütün itmek ve gice od yandırmağ meded (15) istemek 'alāmetidür. Sa'd b. Zeyd Żırāruñ sözün begendi hem (16) tütün itdikleri dağı görindi. Buyurdi kim atlu, yaya bilesince çeri (17) şehriñ kıapusından yanına geçeler. Meger Rüm çerisi, 'Arab çerisi (18) varduğın duruşduğın şehriñ meliki Herpis burc üzerinden (19) gördi. Yağşı gözetdi, gördi ki 'Arab cemā'atı ol kıadar

174b

(1) uruşmazlar. Gendüleriñ kıavmı birle begencekleyin iş işlemezler. (2) Duru duru tama'a düşdi, eyitdi, bizüm çerinüñ begi bile (3) degüldür. Eger ben bile olsam, ulu şalib bile iletsem 'Arab çerisin (4) şırdum, didi. Durdi zırh geydi, silāh kıuşandı, ulu şalib (5) başı üzere götürdi. Şehirde kıalan çeriye hep bile aldı, sürdi, (6) taşra çıktı. Kıarşı yürüdi, kāfir çerisin kıuvvatlandırdı. (7) Ebü 'Ubeyde çağırdı kim yā müsülmānlar, muğkam duruñuz. Bu gün islām (8) dınine yardım idüñ, dürişüñ. didi. Şi'r:

- (9) Bu gün erlik günidür iy cemā'at
Ki dın erlik-ile şöhret bulupdur
- (10) Nebimüz çün kıılıç peygābarıdır
Kılıç urmağ dine hürmet olupdur
- (11) Ölümden yüzlerin döndermemeklik
Müsülmānlara ol 'ādet olupdur
- (12) Resülün hāzretinden ümmetine
Ğanimet ğazv-ıla sünnet olupdur
- (13) Resüla Hāğ Ta'ālā hāzretinden
Bu biş dürlü 'ağā minnet olupdur

- (14) Şehîd olmak şî‘arîdur gümânsuz
Resûla kim gişi ümmet olupdur
- (15) Niçün kayğu elinden kan içevüz
Çü anuñ himmeti yoldaş olupdur
- (16) Sağalın sebletin düzen kuşan er
Bezenmek gendüye zînet olupdur
- (17) Sen ol ‘avrata erdür dime zinhâr
Ki hânsîlik aña minnet olupdur
- (18) Dilek senüñ degüldür iy dilâver
Anuñdur kim aña ‘âdet olupdur

(19) Nesr: Çün Ebû ‘Ubeyde müsülmânlığı şavaşa heveslendiler, ol yañadan Zırâr

175a

(1) kâfire hamle kıldı. şehrdin yanın aldı. Müsülmânlar tekbîr getürdiler, (2) hamle kıldılar, küffâr leşkerin götürdiler, müsülmânlığı şavaşa heveslendürdiler. (3) Çün Rûm leşkeri gördiler kim şehirden yaña yol (4) yokdur, pes tağdan yaña yürüdiler. Sa‘d b. Zeyd çeri-y-ile gelürken (5) gördi kim Ba‘albek meliki çerisi-y-ile tağdan yaña gide yorur, meger (6) ol tağ üzere şarb kal‘a var-ıdı, yaraqsuz zevâdesüz kaçça (7) vardılar. ol kal‘anuñ içine taldılar. Sa‘d b. Zeyd çün anı (8) gördi yürüdi⁶⁶ ol tağa çıkdı. Kâfir çerisininüñ yolın bekitdi, (9) oturdı. Herpîs dağı cân acığından ol kal‘aya girdi, (10) oturdı. Ammâ ne atlarına ‘alîf var, ne gendülere zâd u (11) zevâde var. Sa‘d yigirmi gişi aldı, kalan çeriye anda kodı. Eyitdi (12) siz kal‘ayı bekleñ, didi. Gendüsi sürdi Zırâr birle (13) emîn katına geldi. Eyitdi, saña muştuluk olsun kim Ba‘albek nâyibi (14) Herpîs çerisi birle kal‘aya girdi ki hiç anlaruñ gendülere (15) yeyecek yokdur, didi. Bir iki günde zebûn olurlar, didi. (16) Emîn anı işidüp şâz oldu. Zırâra dağı çeri virdi şehir (17) üstine göndürdi. Eyitdi yağış bekleñ, olmasun kim (18) taşra çıkan çeri gele, yine gire, şehre didi. Andan Sa‘d b. Zeydi (19) yine çerisine göndürdi. Eyitdi, varuñ, kavmı şulha râzî ide

⁶⁶ yırdı şeklinde yazılmış.

175b

(1) görüñüz, didi. Pes Zeyd-ile ğalaba çeri göndürdi. Ol tarafından (2) Sa'îdüñ beş yüz atlusı var-ıdı, üç yüz yayası var-ıdı, (3) Ba'albek çerisi-y-ile katı ceng eylediler. Kâle Ebü Zeyd b. Zerîk b. 'Âmir (4) eydür: Ben Sa'duñ çerisinde bileydüm. Çün Sa'id b. Zeyd emîn (5) katına gitdi, biz yukaru tağda uruşu kâlduk, ol kadar savaş itdük kim (6) bizden yetmiş ğişi şehîd eylediler, hayli ğişimüz dağı yaralu oldı. (7) Hiç mecâlümüz kâlmadı, ğazâ kılmağa. Ol-ıdı kim Sa'id yitişü geldi, (8) islâm leşkerinden dağı çokluk çeri getürdi. Müsülmânlık leşkeri (9) irdiler, tekbir getürdiler, kâfiri şıdılar, kıra kıra girü kal'alarına (10) iletdiler. Çevre yollarını dutdılar, oturdılar. Komadılar ki bir ğişi başını (11) daşra çıkara. Bu tarafından emînü'l-ümme müsülmânlık çerisine buyurdi ki (12) ehl-i 'ayâllerin göçürelere, şehir katında kônduralar. Develerin tağa (13) ve oduna ot getürmege göndürelere. Pes müsülmânlar şehri (14) muĥâřara kıldılar, uruşa başladılar. şehirde uruş idecek kimse (15) kâlmamışdı. Çün ol gün geçdi, aĥşâm oldı, müsülmânlar döndiler, (16) yirlü yirine geldiler. Emîn Sa'id b. Zeyde ğişi viribidi, eyitdi, zinhâr (17) bu gice irteye deĝin kimse yatmasunlar. Kâfir çerisinden ğâfil (18) olmasunlar, didi. Sa'id b. Zeyd hiç ol gice uyumadı, emînüñ (19) buyruĝın yerine getürdi. Kûr'an okudılar, tesbîhe meřĝül oldılar.

176a

(1) Herpîs dağı begleri-y-ile meşveret itdi. Eyitdi, yâ kavm, ĥâlümüz iñen (2) düşvâr oldı. Ne atumuza 'alîf var, ne bize zevâde var. Hâ bir gün dağı (3) katlanuruz ve iki gün ve üç gün. Andan řoñra şusuzlıkdan ve açlıktan (4) helâk olup kırılırız. Nice idelüm, didi. Ol begler eyitdiler: Yâ emîr, sen (5) nice idelüm dîrsin? Eyitdi anı mařlaĥat gördüm ki müsülmânlar birle yalan (6) řulĥ idelüm. Bunları aldayalum. Çün şehrümüze varavuz, çevredeki (7) kal'alara ĥabar viribiyelüm, çeri dirşürsünler, gelsünler. Biz içerüden (8) olalum, anlar daşradan olsunlar, bunlara 'âři olalum, tâ Kâyşerden bize (9) çeri yitişe, didi. Ol kâfirlerüñ uluları eyitdiler, çevremüzde ne kal'a (10) vardur ki bize anlardan çeri gele, meded eyleye. Eger Cevsiye şehri-y-se (11) 'Arab birle řulĥ idüp dururlar. Bir

gişilerünüñ burunun қанатmadılar, (12) bağlarından, bostānlarından kimseye bir ḥabbe ziyān itmediler. Eger ‘Ayne'l-Ḥurr (13) şehrini ve ḡaznı dirseñ ol şehriñ ḡalkı tācirlerdür, hep (14) bāzirgānlardur. Anlaruñ urış idesi göñli yoқdur. Sen (15) gendü arқаñı gendü dırnaḡuñ birle қаşıḡıl, tā rāḡat (16) olasın, didiler. Çün Herpīs ulularından işidicek tiz bir ādem (17) viribidi, islām leşkerinden tercümān diledi, anuñ birle söyleşdi. (18) Eyitdi sizden şulḡ için amān dilerüz, didi. Tercümān geldi, (19) ḡabarı Sa‘īde bildürdi. Sa‘īd ol tercümānı yine viribidi.

176b

(1) Eyitdi, Herpīs gendü қavmından bir gişi viribisün, ben daḡı añā (2) bir gişi қоşayın. Varsunlar emīn ḡazretine söyleşünler, didi. Pes Herpīs (3) gendü қavmından bir gişiye buyurdı kim durḡıl, ‘Arab melikinüñ (4) қatına varḡıl, şulḡ için söyleşgil. Görḡil ki ne dirler, nice maşlaḡat (5) görürler, didi. Ol gişi tercümān-ıla Sa‘īdüñ қatına geldi, eyitdi, (6) yā emīr, bizüm melikümüz Herpīs sizden amān diledi. Eyitdi kim şulḡ (7) sözün söyleşelüm. Sa‘īd eyitdi, ben sizüñ meliküñüze amān (8) virdüm. Añā yavuz қаşd itmezüz. Siz bilürsiz kim bizüm ‘ahdumuz, (9) қavlumuz rāstdur, didi. Andan Sa‘īd ol gişiyi Herpīse viribidi. (10) Eyitdi, varḡıl, meliküñüzi alḡıl, gelgil. İllā cebesüz, silāḡsuz (11) gelsün, didi. Ol gişi vardı, Sa‘īdden işitdüḡi sözleri (12) Herpīse ḡabar virdi. Herpīs daḡı cebesin, silāḡın çıkardı, (13) bir şūf ṡon geydi. Bir kaç nökerler birle durdı, Sa‘duñ қatına (14) geldi. Sa‘īd eyitdi, yā Herpīs, ḡoş geldüñ, didi. Yanında (15) yir eyledi, eyitdi, yā emīr, niçün nefīs ṡonlar geymemişsin, bir şūf (16) ṡon geyüp gelmişsin, didi. Herpīs eyitdi, anuñ için kim siz (17) faқір seversiz, hem faқірāne ṡonlar geyersiz. Ben daḡı faқірāne ṡonlar (18) geydüm, uş ḡızmatuñuza geldüm, didi. Pes Sa‘īd, Vaқās b. ‘Avfı (19) getürdi, emīn қatına viribidi. Eyitdi, varḡıl, muştulaḡıl. Herpīs

177a

(1) geldüḡin, bizden şulḡ istedüḡin digil, didi. Pes Vaққās b. ‘Avf (2) segirdüp emīn қatına geldi. Herpīsüñ şulḡa rāzī (3) olduḡını muştuladı. Emīn Ḥaқ Ta‘ālā ḡazretine secde-i şükr (4) kıldı, daḡı bir uğurdan buyurdı kim müsülmānlar şehri üstine (5) yürüdiler, savaşa başladılar. Pes

emîn Vakḫās b. ‘Avfı Sa‘id b. Zeyde (6) viribidi, eyitdi, müsülmānlık çerisi kāfir çerisi üstine çoğıl. (7) Sen Herpisi algıl, baña gelgil, didi. Pes Vakḫās b. ‘Avf sürdi, (8) Sa‘ide geldi, emîn sözün söyledi. Sa‘id daḫı müsülmānlık çerisini (9) cem‘ eyledi, muḫaddemlerin ilerü okudu, emîn sözün anlara söyledi. (10) Eyitdi, siz kāfir çerisinüñ üstine duruñ, yarağ-ıla. Ğāfil (11) olmañ, didi. Gendü Herpisi aldı, bir kaç ulu begler-ile emîn (12) ḫatına geldi. Çün islām leşkerin gördi ki şehir ḫavmı (13) ile vuruşu dururlar. Herpıs anı gördi, barmağın ışırdı, (14) başını şaldı, bir zamān durdı. Ebū ‘Ubeyde tercümāndan (15) şordı ki bu gişi niçün başını şalar, barmağın ışırru? Tercümān (16) baṭriḫdan şordı ki niçün başuñı şalduñ? Eyitdi, (17) ḫaçan ki biz sizüñ-ile çeriniñüzü gördük, gözümüze iñen (18) çok görindi. Ve daḫı çok alaca atlu gişilerüñüz var-ıdı, (19) hem boyları uzun uzun idi, şöyle kim başları göge irişürdi.

177b

(1) Ammā şimdi ol gördüğüm boyı uzun gişilerden ve ol (2) atlulardan hiç kimse görünmez. Bu ḫalan çeriniñüz daḫı gözümüze (3) iñen ḫör görünür. Ḥayrān ḫalup başum şaldum, didi. Emîn eyitdi, (4) anuñ için kim Allāhu Ta‘ālā gendü Resūlı dilinden bize va‘de idüp (5) durur ki bizüm nāşırumuz mu‘inümüz Allāhdur. Anuñ izini birle geldük, (6) anuñ emr-ile gökden feriştelere inerler, ğāzilere yardım iderler. (7) Ol ḫalaba çerileri anlar şırlar. Bizüm çerimüze daḫı fütünü viren, yardım (8) iden anlardur, didi. Andan şulḫ sözün söylediler. Emîn eyitdi, şulḫ (9) için ne tedbir idersiz? Söyle, işidelüm. Herpıs eyitdi, biñ (10) vaḫiyye kıızıl altun virelüm ve biñ vaḫiyye aḫ gümiş virelüm. (11) Andan biñ pāre kemḫā virelüm, didi. Emîn eyitdi, yā aşḫāb-ı Resūlullāh, (12) bu baṭriḫuñ şulḫına ne dersiz, ne tedbir görürsiz, didi. (13) Ol ulular eyitdiler, rāy sizüñdür. Biz sizüñ emrüñüze muṭi‘üz, (14) didiler. Andan Ebū ‘Ubeyde eyitdi iki biñ vaḫiyye kıızıl altun virüñ (15) ve iki biñ vaḫiyye aḫ gümiş daḫı iki biñ pāre kemḫā viresiz. (16) Daḫı bunuñ kim uş şulḫ eyledüñ, daḫı yirde biten taḫıldan, baḫladan, (17) birinçden, yağdan, bağçeden öşür ve ḫarac bizüm olsun, didi. Herpıs (18) eyitdi, rāzī oldum, didi. Emîn eyitdi: Biş biñ daḫı eyü ḫılıç virüñ, (19) şehirden daşrağı çeriniñ sāz silāḫından virüñ. Herpıs aña daḫı

178a

(1) rāzī oldı. İllā emīn hāzretine eyitdi: Benüm daḥı sizüñ-ile şartum (2) vardur. Emīn eyitdi: Ne şartuñ vardur? Herpīs eyitdi, nice kim şulḥ (3) içindeyüz, müsülmānlardan çerimüze hiç kimse girmeye. Daḥı biz şehrden (4) taşra çıkaruz, bāzār kıraruz, almak şatmak şatmak olur. Ol bizüm üstümüze (5) kıoyacaḡuñ çeri bize nesne dimeyeler. Anlar daḥı şehrümüze girmeyeler (6) daḥı bizüm ra'ıyyetlerümüze kıatı söz söylemeyeler, didi. Emīn bu şartı (7) rāzī oldı. Herpīs döndi, şehre geldi. Şulḥ hikāyetini (8) nice-y-idügin şehir halkına habar virdi. Eyitdiler, yā melik, māl iñen (9) çok māldur. Herpīs eyitdi, yarısını ben vireyin, kıalanın begler-ile (10) siz virüñ, didi. Ol sâ'at kâfir çerisinüñ silāḥın, demür (11) tonların aldı, çeriye geldi. Tā şulḥ māl hāşıl olunca Süheyl b. Şabbāḥ (12) rivāyet ider, eydür: On iki gün Ba'albek şehrinüñ kıavmı müsülmānlıḡa (13) kıonukluk itdiler. Yemden, yemişden, etden, yağdan daḥı 'alifdan kıızmat (14) itdiler. Şehirde bāzār kıurdılar. Aldılar, şatdılar on iki güne deḡin (15) şulḥ mālın hāşıl eylediler, getürdiler. Herpīs eyitdi, ol gişi kim (16) bizüm kıatumuzda kıoyısansız anı şimdiden hāzır eylegil. Bizüm (17) kıatumuzda aña söylegil, ol şartumuzu aña bildürgil ki şofıra (18) bizüm-ile ḡalaba itmesün, didi. Andan emīn benī sehm 'Arabından bir şahābeyi (19) ilerü okudı ki aña Rāfi' b. 'Abdullāh es-Sehmī dirler idi,

178b

(1) raḡıya'llāhu 'anhu. Emīn eyitdi, yā Rāfi', seni Ba'albek şehrine nāyib (2) dikdüm ki 'adl, inşāf gösteresin, müsülmānlık dīninüñ (3) şi'ārını bildüresin. Bu kıavla yaḡşı durasın, bu cemā'at 'adluñ berekātı (4) birle dinç idesin, deḡül kim güç kıılasın ve basınc idesin, didi. Aña (5) çok naşihat itdi daḥı biş (6) yüz gişi kıalan müsülmānlardan Rāfi' b. 'Abdullāha ışmarladı, Ba'albek (7) şehrinüñ üzerinde kıodı. Eyitdi, kıaçan kim deñiz kıırañlarına akına (8) gişi viribiyesin, yüz gişiye iki yüz gişi viribigil. Kâfir çerisinden (9) kimseyi bile viribimegil. Zira ki size gözleri öḡrenmesün. (10) Andan 'Ayne'l-Ḥurr didükleri şehir çün ki Ba'albek şehrinüñ kıaınındadır, (11) ol 'Ayne'l-Ḥurr didükleri şehrüñ batrıkı

Ba'albek şehriden (12) aldıkları mālūñ yarusını getürdi. Emīn aña dağı şulh bitisin yazdı (13) dağı Duyeb Fātķi Naşr es-Selmi aña kātib ķodı, yüz gişi virdi. (14) Andan emīn göçdi. Müsülmānlık çerisin aldı Çevsiyye şehrine (15) geldiler. Ol kavm dağı işidüp anlara karşı çıkdılar, nüzül ve ni'met (16) getürdiler, şulh yinidiler, Çevsiyye şehrinüñ dağı mālını kabz eylediler. (17) Andan göçdiler, Hums şehrine geldiler. Hālid karşı geldi. Müsülmānlar birle (18) görışdiler. Hāsān b. Temīn eydür: Ol Rāfi' b. 'Abdullāh es-Sehmī çerisinde (19) ben de bile idüm. Çün Ba'albek şehrinüñ daşrasında çadırlar ķurup

179a

(1) tā'ate meşğul olduk, oturduk, begümüz Rāfi' b. 'Abdullāh yüz (2) gişiyeye bir şancaķ virürdi deñiz kenārındağı köyleri (3) urduk. Aķına aķarduk. Ol yüz gişi gelicek yüz dağı viribirdi. Kullar, (4) ķaravaşlar rüz tavarlar getürürlerdi, Ba'albek şehrinde şatarlardı. (5) Ol kavm-ıla yahşı dirilürlerdi. Çün ol kavm gördiler kim sözüümüzde (6) yalan yok, hiletsiz mekirsüz dirilürüz, hiç kimseye güç (7) başınç itmezüz. Ol kavm bize muhibb oldılar. Dīnümüzi, dirlikümüzi (8) begendiler. Herpīs batrīķ gördi kim müsülmānlar aķına aķarlar. Rüz (9) tavar getürürler her nice olursa şatarlar, şehir kavmı hayli aşşı (10) iderler. Herpīs aña tama' eyledi. Vardı, şehir halkını ulu keliseye (11) cem' eyledi. Eyitdi, yā kavm, benüm mālum, silāhum, ķumāşum hep alınmışdur. (12) Bunca gişilerüm dağı kırdılar, hele biz ķurtulduk ammā nesnem ķalmadı. (13) Egerçi ki sizüñ dağı aldılar, ammā siz yine ķazanursız, māl yığa bilürsüz, (14) didi. Eyitdiler, yā melik, bu sözden dilegüñ nedür, didiler, Bize bildür, (15) bilelüm. Herpīs eyitdi, her ne ķazanursañuz, on aķçada bir aķçasın (16) baña virüñ, benüm dağı maşlahatum yirine gelsün, didi. Şehir kavmı (17) aña rāzi oldılar. Pes kırķ güne degin ķazanduklarından 'öşrin Herpīse (18) virdiler. Aña dağı rāzi olmadı yine şehriñ halkını ulu keliseye (19) cem' eyledi, eyitdi, yā kavm, bu virdügüñüz 'öşr-ile benüm mālum yirine

179b

(1) gelmez. Gelüñ ittifāķ idüñüz. Benüm ol telef olan mālumı silāhumı (2) ķumāşı ödeñüz, didi. Şehir kavmı çün anı işitdiler, çağırdılar. (3) Rāzi

olmadılar, çatı gavgâ kopardılar. Şöyle kim ol gavgâyı daşra (4) müsülmânlar işitdiler, vardılar, anı Râfi' b. 'Abdullâha habar virdiler. (5) Eyitdiler, yâ emîr, şehre içinde iñen çatı gavgâ galaba çıgrışmak âvâzı (6) gelür, didiler. Râfi' eyitdi, ben dağı gavgaların işitdüm. Ammâ bilmezem ki (7) hâl nedür. Anı gördiler kim şehirden bir iki ulu gişi geldiler, (8) hayli kavm dağı bile geldiler, Râfi' b. 'Abdullâh öñinde gelüp (9) yüz yire urdılar. Herpîs batrîk sözün söylediler. Şol ki vâkı' (10) olmuş hâldür, beyân eylediler. Râfi' ol sözleri işitdi, maşşudların (11) bildi, eyitdi, imdi nice idelüm, ne dirsiz, didi. Anlar eyitdiler, (12) dilegümüz oldur kim siz gelesiz, şehre giresiz ki biz sizün (13) kavluñuzdan ve fi'lüñüzden hoşnûduz. Bize sizi gerekdür, (14) didiler. Râfi' eyitdi, imdi eylese ben emîn hazretine bitî yazayın, (15) bu hâl bildüreyin. Eger destür virürse göçevüz, şehre (16) girevüz, didi. Ol kavm dağı hoş ola didiler. Pes Râfi' (17) bitî yazdı, bu habarı emîne bildürdi. Emîn dağı destür virdi. (18) Çün şehir kavmı sizün-ile bir oldı, siz dağı hiç üşenmeñ, göçün, (19) şehre girün, didi. Ol bitîye cevâb böyle virdi.

180a

(1) Batrîk-ıla şehre kavmı küslü olmuşlardı. Pes ol ulular ittifağ (2) eylediler, müsülmânlığı uğurlayın göçürdiler, şehre koydılar. (3) Çün Herpîs bu hâlden habar-dâr oldı, âdem viribidi, Râfi'ye (4) 'itâb eyledi. Eyitdi ben sizün-ile böyle mi 'ahd eyledüm ki göçesiz, (5) şehre giresiz, nağz mişâk idesiz, didi. Râfi' yine cevâb (6) virdi ki bizüm-ile şulh iden bu şehir kavmıdır. Sen dağı bunlarun (7) birisin. Ammâ bunlar galebedür. el-hükmi'l-gâlibi dimişlerdür. İmdi (8) bizi şehir kavmı götürdi. Eyle olsa biz şulhumuzı şımamışuz, 'ahdumuzu (9) bozmamışuz, didi. Pes Ba'albek şehrinde sâkin oldılar. 'Adl u dâda (10) meşğül oldılar. Yine biz emîn sözine gelemüm. Kâle haddeşenâ Musâ b. (11) 'Âmir kâle haddeşenâ Yunu b. 'Ad el-'Alî. Pes bu râvîler (12) anun gibi rivâyet iderler. Dağı kaçan kim Şâm feth olıcağ her kim ki (13) anda hazır oldıysa Ba'albek şehrinün fethini böyle şerh itdi. Şi'r:

- (14) Darîr eydür bu tuhfe şerh-i kışşa
 'Acâyib dâsitân bünyâd olupdur
 (15) Teferrüc itmege ehl-i başiret

- Ne tāze bostān bünyād olupdur
 (16) Bu sözlerüñ serāy-ı şahnını gör
 Anuñ bünyādı cān bünyād olupdur
 (17) Kaçan Şām fütūhuñ şerhin yazıcağ
 Şeker çün nī-sitān bünyād olupdur
 (18) Olar kim cān ğıdāsını bilürler
 Görürler kim ne hōn bünyād olupdur
 (19) Ne ğişi devlete oldı sebeb kim
 Kaçan kün didi kān bünyād olupdur

180b

(1) Neşr: Rāviler eyle habar virürler kim kaçan Ebū ‘Ubeyde Hıms şehrine teveccüh (2) idicek ol Meysere b. Mesrūğ biş biñ ğişi-y-ile bişrev gönderdi, (3) ardınca Zırārı göndürdi. Anuñ ardınca Ğıyāş b. Ğanım el-Eş‘ariyi (4) göndürdi. Anuñ ardınca emīnū'l-ümme aldı, aşhābeler birle yürüdiler. (5) Ol taraftan Hālid b. Velid bilesindeki ulular birle Ebū ‘Ubeydeye karşı (6) çıkdılar, müsülmānlar bir birin görüp tekbir ve tehlil getürdiler, ğorişdiler. ‘Āşī (7) şuyınuñ kırañına kōndılar, haymeler, bārigāhlar kurdılar, ol gice anda (8) karar eylediler. İrtesi aşhāb Ebū ‘Ubeyde hazretine cem‘ oldılar. Ba‘albek (9) şehrine sevindiler. Andan Ebū ‘Ubeyde Hıms şehrinüñ hişārın Hālidten (10) şordı. Hālid eyitdi, Hıms şehrine yarağlı, her nesnesi müretteb, yirlü yirince. Dağı (11) içindeki batırık dağı katı erliklü pehluvān, Dirilür savaşı yatın (12) yarağın bilürler. Pes maşlahat anı gördi kim Hıms şehrinüñ kavmına (13) bir biti yazalar. Şöyle yazdılar ki

من ابو عبيده الفهري نايب عمر بن الخطاب رضي الله عنه علي الشام قايد جيوشه اما بعد فان الله تعالى فتح اكثر بلادكم علي
 يدينا فلا يغرنكم عظم مدينتكم و تسيد بناءكم و كثرت زاده كم واسلحتكم فمامد ينتكم عندنا اذا تاكم الحرب الاكبر امر بعضها
 نلي الحادة وسط عسكر وشواه اللحم فيها و جميع العسكر يتوقع الاكل منها و قد دار وابها ينظرون يطنحها فهذا يا اني ناراسرع
 توضح البرمة لكل

181a

ا فيها انا ندعوكم اي دين ارتضاء الله ربنا و شريعة جابها بنينا صلي الله عليه و سلم و سمعنا و اطعنا فان اجبتم كان لكم مالنا و عليكم ما علينا و رحلنا عنكم و خلقنايكم اول مره فان ابتم الاسلام اقررناكم علي عطاء الجزية وان ابتم الجزية فهلتموا الي جرينا حتي يحكم الله بيننا و هو خير الحاكمين

(6) Andan ol bitiyi mühürledi. Bir Rûm gişinüñ eline virdi, Hümş şehrine (7) göndürdi. Çün ol gişi burcuñ katına geldi, dilediler kim anı (8) oğ-ıla, taşıla atalar. Ol gişi eyitdi, ben ‘Arab melikinden size bir biti (9) getürdüm, didi. Andan işitdiler, bir ipi sarkıtdılar, anı yukaru çekdiler. (10) Aldılar, Herpîs katına geldiler. Çün bitiyi Herpîs eline şundılar, (11) Herpîs ol biti getüren gişiye eyitdi: Hey şalîb milletin, mesih (12) dînin terk mi itdün, ‘Arab dînine mi girdün? Ol Rûm gişisi (13) eyitdi, hâşâ kim ben dînümi terk idem. Ammâ saña bir kaç gelecüm (14) vardır, söyleyeyin, eger işidürsen, didi. Herpîs eyitdi: Söyle, (15) işideyin. Ol Rûm gişisi eyitdi, yâ emîr, bu sözüme sen gümân (16) dutma kim siz benüm dîndeşlerümsiz. Ben şalîb milletindenem. Benüm (17) şî‘ârum, dişârum çelîpâdur ve zünnârdur. Benüm dînüm çâk nâķûsdur. Biz (18) müsülmânlarâ muṭî‘ münķâd olduğumuz oldur kim oğlumuz kızumuz, (19) rûz tavarumuz bunlaruñ elinden ķurtıla. Kulaķ dınçlığı için bunlara

181b

(1) ħarac-güzâr olmuşuz, didi. Pes eyle olsa baña anlardan siz yakınsız, (2) daĥı bunı bilmiş oluñ kim ‘Arab kılıcı üstündür. anlaruñ ķolu ķuvvatlıdur. (3) Siz anlaruñ ħarîmi degülsüz. Yegrek oldur kim siz anlaruñ-ıla şulĥ (4) idesiz, tâ göresiz Kıyşer pâdişâhı bu ħalaba çeriler kim dirşürdi (5) bunlaruñıla neyler, ne iş başarur, didi. Herpîs kaçadı, eyitdi, (6) iy la‘în eger elçi degülmissen dilüñi keserdüm, didi. Buyurdi ol (7) bitiyi okudılar, maķşüdın bildiler. Cevâb anı yazdılar kim biz sizüñ-ile (8) şulĥ itmezüz, vuruşuruz, didiler. Ol bitiyi yazdılar, gönderdiler. Çün emîn (9) gördi kim Hümş şehrinüñ kavmı şulĥa râzî degüller, savaş isterler. (10) Pes buyurdi kim çerî biş bölük eylediler. Bir bölüħin Müseyyeb b. Fezâriye (11) virdiler, bir bölüħin Murķâl b. hişâma virdiler, bir bölüħin Yezîd b. Ebî Süfyâna (12) virdiler, bir bölüħin Şürahbîl b. ħasana virdiler. Pes şubĥ namâzın (13) kıldılar daĥı ħazâyâ

yürüdiler. Hümş şehrin ortaya aldılar, harba zarba (14) başladılar. Tekbîr getürdiler, tağ taş yanķulandı. Andan ol kāfirlerüñ (15) içlerine ķorķu düşdi, güçleri kesildi, bir zamān hareket itmediler. (16) Ammā Herpis mel'ün anlara kaçıldı. Eyitdi: Neye uğraduñuz, yürüñ, (17) dñüñüz için dürüşüñüz. Şalib nisbetin idüñüz. Yigirmi biñ gişi (18) artuķ eksük el savaşa urdılar. Çarķ oķların atdılar daķı (19) keskincil itdiler, mancınıķlar kurdılar, taşlar atdılar. Müsülmānlardan

182a

(1) çağıldılar, eyitdiler, niçün yüz berkidürsüz, dilirlik gösderürsüz. Çün ki (2) Hāķ Ta'ālā bizi mansūr ve muzaffer kıluv durur. Uş şimdi bunca (3) yıllardur ki biz bu Şām içinde yürürüz, (20) gazā iderüz şaĝa şola giderüz, (3) uğurumuz ĥayr, yolumuz (4) aчуқ, himmetümüz 'ālī, mālumuz çok. Uş bunca illerüñüzi (5) ve şehirlerüñüzi alduķ, kimseye ziyān eylemedük. bigi kılıç birle (6) alursavuz göresiz temāşāyı, didiler. Anlar daķı yukarudan eyitdiler, (7) yürüñ, iy urāt ĥuffāt. Siz aчlıĝ-ıla, yalıncaķlıĝ-ıla ma'rūf meşhūr, siz (8) iklīme geldüñüz, ķoluñuza kolay kavma uğraduñuz. Bizi daķı (9) anlara mı beñzedürsüz. Hiç kimseden görmedüĝüñüzi (10) bizden göresiz, didi. Tercümān bu geleciyi Hālide añlatdı. Hālid (11) maşlahat anı gördi ki meşveret kılılar. Müsülmānlık çerisinde (12) ne ķadar ķara ķul var-ısa dirşüreler. Tā kim irtesi Hümş şehrinüñ (13) uruşına ol ķara ķullar varalar, urışalar, didi. Eyitdiler, yā ebā süleymān, (14) hiç bunuñ gibi tedbîr eyledüĝüñ yoĝ-ıdı. 'Aceb bunda ne maşlahat (15) var ki, didiler. Hālid eyitdi, maşlahat oldur ki Hümş şehrinüñ meliki (16) cabbār nefis kāfirdür, ulu göñüllü mel'ündür. Daķı urış yaraĝın yahşı (17) bilür daķı ol bilesindeki leşker ki götürdi Rūmuñ Ermenüñ (18) adlu şanlı kāfirleridür, gendüye berāber erenlerdür. Pes anlar gendüden (19) aşāĝa ķavm-ıla urışmaķ anlara ölüme berāber işdür. Ölüme rāzī olurlar,

182b

(1) anlaruñ-ıla uruşmaĝa rāzī olmazlar. İmdi maşlahat anı gördüm ki (2) bu ķara 'abdları anlara ĥavāle kılavuz, mezellet, ĥakāret, ĥörlıĝı bu kāfir (3) çerisine ĥavāle idevüz. Ola kim şulĥa rāzī olalar, didi. Pes (4) dükeli

mü'minler Hâlide du'â kıldılar. Hemîşe tedbîrûñ muvâfık olsun, (5) didiler. Ol gice islâm leşkeri at üstinden inmediler, eger (6) indilerse dağı yatup uyumadılar, gâfil olmadılar. Çün irte oldı, (7) bân-ı namâz okudılar, emîn ile namâz kıldılar. Andan müsülmânlık çerisinüñ muqaddemleri (8) yürüdiler, kara kullara silâh geydurdiler, kılıçların ellerine virdiler. (9) Şapan atanlar şapan atdılar. Anlar kim ok atarlardı, ilerü yürüdiler, ok (10) dökdiler. Pes şehriñ dört yanından yürüyüp cenge girdiler, (11) şîr-âne ceng eylediler. Kâfir çerisi dağı düzgünle yürüdiler. (12) Kızıl altundan bir şalib 'alem getürmişlerdi dağı ulu keşişler incil (13) kitâbın getürüp melikleri Herpîs katına geldiler. Her birini bir kapuya (14) havâle kıldılar dağı her burca bir gişi havâle kıldılar. Ol-ıdı kim müsülmânlık (15) çerisinden dört biñ yaraqlı savaş eri fil idi, hep kara 'abd (16) habeş mü'min muvaħhid müsülmânlar, biñ dağı göze hõr şâkird kavmdan (17) idiler ki gâzâ iderlerdi. Varup şehriñ burcına, handaksuz yirlerine (18) kılıçlaşurlar, yine dönerlerdi. Herpîse habar virdiler, eyitdiler, yâ melik, (19) bu gün cengi 'Arab katı eyledi, didiler. Herpîs cebe geydi,

183a

(1) savaş yerine geldi. Yuřarudan aşağa bağdı, gördi ki aşağa uruşanlar (2) hep kara kullardur. Herpîs beglerinden şordı ki bu 'Arab dükeli (3) şöyle kara mı olur. Pes bir iki begler geldiler, eyitdiler, yâ emîr, bu 'Arab (4) çerisi muħteřem kavmdur, seyyidlerdür. Bunlar ol uruşa gelenlerüñ (5) mevlâsıdur. Bu şaralar şatun alınmış kullarıdur. Odun getürmege, şu (6) taşımağa her ne hışmatları olsa bunlar iderler. 'Arab çerisi ulu (7) beglerdür, hem yaħşı kavmdur. Kağan ki urışa girseler katı ceng (8) iderler. Dağı şol sen begendüğüñ leşkerdür. Keennehu bunlar bizüm (9) uruşumuzu begenmezler, bize ol şadar i'tibâr itmezler. Birer paşmak (10) bahâsına alınmış şulcuğazları uş bizüm üstümüze havâle eylediler. (11) Eger bizden bir melik ölrse iki pulluğ bir kara 'abd elinde (12) öle. Biz öldürdüğüümüz dağı bir bi-itibâr kara 'abd ola, didiler. Hem (13) Herpîs katında ve beglerine ol mütekebbir cabbâr nefis kavma bu işler (14) iñen katı geldi. Hem Herpîs dağı kağıdı. Hele gice olunca vuruşdılar. (15) Çünki gice oldı, Herpîs bir biti yazdı, Ebü 'Ubeyde haşretine (16)

viribidi. Ol biti getüren ‘Arab dilini bilürdi. Çün ‘Arab çerisine (17) geldi, āvāz-ıla çağırđı ki yā ma‘āşire'l-‘Arab. biti getürdüm, Herpīsenden. (18) Benu melikūñüz katına iledüñ, didi. Ol ilciyi aldılar, emīne geldiler. (19) Ol kāfir bitisin çıkardı, emīne viridi. Açdı, okudı. Herpīs

183b

(1) bitisinde bu sözi yazmış-ıdı kim yā ma‘āşire'l-‘Arab, bize ma‘lūm oldu kim (2) siz bizden şulh istersiz. Zira ilüñüzde galabalık çeri cem‘ olup durur. (3) Siz anuñla uğraşmak istersiz. Ol sebebden bizüm-ile urışmağa gelmedüñüz, (4) bize kara ‘abdlaruñuzı viribidüñüz, didi. Emīn müsülmānlaruñ ulu aşhābına (5) nazar eyledi, eyitdi, yaranlar, buña ne cevāb virelüm, ne yazalum, (6) didi. Hişam ‘abdından bir koca var-ıdı, gendü kabilesinüñ ulusu-y-ıdı, (7) hem çok yaşlu gişi-y-ıdı. Aña ‘Aṭā b. ‘Amr dirlerdi. Ol (8) koca ayağı üzere durdı, eyitdi, yā emīn, benüm saña bir iki gelecüm (9) vardur. Eger destūr virürseñ söyleyeyin. Emīn eyitdi, yā pīr-i mübārek, (10) kul mā ente kâ’il, didi. Ol koca eyitdi, yā emīn, Hālidüñ tedbīrin (11) Hāk Ta‘ālā müsülmānlığa mübārek kılup durur dağı mübārek kıl sun, didi. (12) Müsülmānlar ‘abdların bu kāfirlere havāle kılduğı eyü oldu ki iki (13) cihānda yüzi ak olsun. Eger Hālid eyle itmese biz katı zahmet çekecegidük. (14) Zira bu nevbet Hums şehriniñ halkı yağış yarağ idüp dururlar, şehirlerin (15) zevāde birle tıdurup dururlar. Şehirleri muhkam, çerileri (16) çok. Ammā bu za‘if kocanuñ öğine bir rāy düşdi. Herpīse (17) bir biti viribigil, (20) eyitgil ki bize zevāde virgil, (17) bizi Halebden yaña göndergil. Kaçan ki biz sizüñ (18) üstüñüzden göçevüz, ‘Aşī şuyın ışra giçevüz, sizüñ-ile (19) şulh idevüz. Kaşere ta‘alluk şehirlerden bir şehir fetḥ idince bizüm sizüñ-ile

184a

(1) şulhumuz olsun. Eger Kaşere meşgūl olası olursavuz ya (2) ol galaba çeri kim cem‘ olupdur anlaruñ-ıla ulaşası olursavuz (3) siz unutulduñuz. Ayruğ bizüm sizüñ-ile işümüz yok. (4) Eger sizüñ ilüñüzden bir şehri fetḥ idecek olursavuz yine (5) sizden yaña dönevüz. Ayruğ yaña varmayavuz, şulhumuz tamām (6) olmuş ola didiler. Dilerseñüz yine barışavuz. Ol ulular ol (7) pīrūñ sözün işitdiler, yavlağ

begendiler. Emīn eyitdi, ne‘am, sen (8) didüğüñ olsun, didi. Ol kāfire biti yazdı ki

بسم الله الرحمن الرحيم اما بعد فاني رايت من قولك صلاحاً لنا ولكم و لنا من يرالبيغي وتكبير علي عبادالله عز و جل قد علمتم ان
عسكرنا كثير و خيلنا و ابلنا كثير او ياكل بعضنا بعضا ان اردتم ازحل عنكم وابعثو مسيرة خمسة ايام علبفا و دودة فانتم
تعلمون ان طريق اللذي امامنا طريق تتابع لا يتلفي فيه الاكل حصين مينع وابواب حديد و بنيان شديد فان اعطيتم لنا رحلت
نكم الي بعض مداين الشام فاذا فتح الله علي ايدينا ورجعنا اليكم كما زعمتم فان فعلتم ذلك كان صلاح لكم واسلام

Çün ol bitiyi tamām yazdılar, dürdiler. (18) Gendü yüzügi birle mühürledi, ol naşrāniye virdi, göndürdi. (19) Çün biti Herpise geldi, açdı, okudu, ma‘nisin bildi. Buyurdi,

184b

(1) begleri geldiler. Emīnüñ sözin, şulh istedügin bildürdi. Eyitdiler, katı (2) hoşdur, didiler. Zira bu ‘Arab cemā‘atı bir gez dağı ‘Aşi şuyın (3) geçüp Halebden yaña yürürlerse bunlaruñ yine bu yaña dönmegi (4) muhāldür. Zira ki çekirgeden, ağaçlar yaprağından dağı çokluk (5) çeri dirilmişdür. Adlu şanlı erenlerdür, iklimlerüñ melikleridür. (6) Hep bir yire gelüp dururlar. Dükelinüñ kaşdı bu ‘Arablardur. (7) Şol aç çekirge gibi gerek ki bunlaruñ üstine üşeler. (8) Ayruğ bunlara dirlik qalmaya dağı bunlar bir yire dirilüp birlik (9) idemeyeler. Zād u zevādeden bunlara virelüm, üstümüzden (10) biraz añaru gitsünler. Andan eyitdiler, yā emir, bundan qorqaruz ki (11) zevādemüz dağı yiyeler, gitmeyeler, bize dilhüşlük gösterürler, (12) didi. Herpis eyitdi, biz ‘Arab-ıla hoş ‘ahd and idelüm, didi. (13) Dağı buyurdi kim ulu keşişler cem‘ oldılar, Herpis anları Ebū ‘Ubeyde (14) katına viribidi. Eyitdi varuñ, ‘Arab leşkeri birle ‘ahd and (15) idüñ, şulh bitisin yazuñ, didi. Bir kaç ulu ruhbānlar emīn (16) katına geldiler, andlaşdılar, ‘ahd itdiler. Nite kim ‘örf ‘ādetdür, (17) şulh bitisin yazdılar dağı şehir qapusını açdılar. Almak şatmak (18) eylediler, bāzārlar düzdiler. Çokluk nüzül ni‘met çıkardılar (19) dağı nice biñ deve yüki buğday virdiler ve nice biñ deve

185a

(1) yüki arpa dağı virdiler ve nice yük birinc, üzüm, incir bāl, (2) yağ virdiler. Andan sonra emîn Herpīs katına gişi viribidi. (3) Eyitdi, şehir kavmına buyurgıl kim bize aqçamız ile arpa, buğday (4) şatsunlar. Niçeye kim gönülleri dilerse bizüm-ile mu‘āmele itsünler, (5) didi. Andan Herpīs buyurdı kim ‘Arab kavm-ıla gökcek mu‘āmele (6) ideler, alalar şatalar. Andan sonra emîn hazretine müsülmānlar geldiler, (7) eyitdiler, yā emîn, bu arpa, buğday kim aldık götüreceğ tavaramuz yokdur. Cemī‘ (8) davarumuza ganîmet mālın kumāşı yükledüp dururuz. Emîn eyitdi, ol ki (9) ağır mürde bārdur, anı şatunuz, kimin emānet koñuz, tavaranuza (10) arpa, buğday yükledünüz, didi. Hāsān b. ‘Alī el-Ğaṭfān rivāyet (11) ider: Çün ki anı işitdiler, Ebū ‘Ubeydeye du‘ā eylediler. Zira ki ağır yükden (12) kırtardı. Halı, kilim ve bakır avādanlığı, örtüyü döşegi şatdılar, (13) kimin şulh itdükleri yerde emānet kodılar. Kamu tavaranına arpa, buğday (14) ni‘met yükletdiler. Meger Kayşere habar oldu kim müsülmānlar Ba‘albek (15) şehrinüñ feth itdiler. Cevsiye şehrini, ‘Ayne'l-Hurr vilāyetini, Ba‘albek (16) şehrinüñ çevresindeki köyleri ve kal‘aları cümlesini aldılar, didi. (17) Kayşer ol sözden katı melūl oldu. Andan şordı ki şimdi (18) müsülmānlık çerisi kandanur? Eyitdiler: Humş şehri üzerindedür. (19) Kayşer aña cāsūsalar viribidi, beglerinden bir kaç dağı begler viribidi.

185b

(1) Pes kırk gişi alup cāsūsılığa gitdiler. Gördiler kim Humş (2) şehrinüñ kavmı müsülmānlık-ıla şulh itmişler, hoş almak şatmak iderler, şehre (3) girmek çıkmakdur. Çün anı gördiler, yine döndiler geldiler, Kayşere (4) habar getürdiler. Eyitdiler, yā emir, müsülmānlık çerisinüñ kalbı kavî, (5) himmetleri ‘ālî. Eyü şulh itmişler, aralarında almak şatmakdur, didi. Pes (6) ol cāsūsılardan üç gişi Şiraz kal‘asına vardılar. Müsülmānlar (7) biş gün Humş şehrinüñ sudın yanında oturdılar, tā ki Humş şehrinüñ (8) halâyık-ıla müsülmānlar alacağın aldılar, vireceğın virdiler, firāvān (9) nüzül ni‘metler eylediler. Andan göçdiler Rusten şehrinden yaña gitdiler. (10) Üç gün dağı anda oturdılar, şatacağların şatdılar, alacağların aldılar. (11) Rusten şehri ‘Aşî şuyunuñ katında, kenārında köpri yanında bir mu‘azzam (12) şehir idi. Anuñ bir meliki var-ıdı, adına Naqaytān b. Tetlīs

Kirālis (13) dirlerdi. Emīn ḥazreti aña bir biti yazdı. Eyitdi, ya dīnümüze girgil, ya (14) şulḥa rāzī olğıl, didi. Getürdi ol bitiyi viribidi. Çün (15) biti aña yetişdi, okıdı. maḫşūdın bildi. Aña cevāb yazdı ki (16) hele şimdi siz Ḳayşer melik-ile uğraşmağa gidersiz. Yā ğālib (17) olasız ve yā mağlūb. Eger ğālib olursañuz dükeli iller, şehirler (18) sizüñdür, biz daḫı sizüñ oluruz. Ve eger mağlūb olursañuz (19) bizüm-ile ya ayruğ-ıla şulḥ itdüğünüzden size ne fayda olur, didi.

186a

(1) Çün emīn Nuḳayṭānuñ ol sözün işitdi, eyitdi: Yā mü'minler, göñülüme (2) bir ḥōş endişe düşdi. Size söyleyeyin, işidüñ. Eyitdiler, yā emīr, (3) sen ne iş ki işlersin, irşād-ı ilāhi birle işlersin, didiler. Eyitdi, (4) ben dilerem ki bir kaç uğurı eyü erenlerden mübārız erenler şanduklara (5) koyam, silāḥları-y-ıla gizleyem. Rusten şehriniñ baṭrıḳına eydelüm, (6) işbu şandukları size emānet olsun, diyelüm. Getürelüm, viribiyelüm, (7) didi. Pes külli begler, ulular, maşlaḥat gördiler, bu rāy-ı tedbiri (8) begendiler. Emīn buyurdi kim yigirmi şanduk düzdiler getürdiler. Ḳāle'l-Vāḳıdı (9) ḥaddeşenā Mu'ammer b. Mesn el-Ḥāzremi ḳāle aḫbarenā Rıfā'a b. Ḳays (10) el-'Āmiri ḳāle ḥaddeşenā Seyf b. Mācid. Bu ulular rivāyet (11) iderler: Ḳaçan ki Ebū 'Ubeyde ḳatında aşḫāb cem' iken ben ḳatlarında-y-ıdum (12) ki Ebū 'Ubeyde ḳatı ḳatı söyledi, tā ki dükeli işitdiler. (13) Eyitdi yā mü'minler, mübārızlar sizden yigirmi gişi dilerem ki işbu (14) şanduklar içine gireler. Andan soñra anları alalar, şehir içine (15) iledele, emānet koyalar, inşā'a'llāhu Ta'ālā, şehir içinden ḥurūc (16) idesiz, bu şehrin fethine sebep siz olasız, didi. Ḥālid eyitdi, (17) yā emīr, meger ol şanduklarıñ aşāğaki taḫtaların erkeklü (18) dişilü düzdüresin, didi. Emīn eyitdi, Resūl ḥazretiniñ berekātında (19) ol iş bitüp durur, didi. Ol yigirmi gişiniñ biri Zırār b. Ezver

186b

(1) idi, ikincisi Müseyyeb b. Necībe-y-idi daḫı Zülkülā' Ḥumeyri-y-idi (2) ve 'Amr Ma'di kereb idi. 'Abdurrahmān ve Mālik Eşter sekizinci aşıl (3) nüşhada yoğ-ıdı. 'Avn b. Sālim, onuncu Zırār b. Kelkel daḫı Māzin b. 'Āmir (4) ve Rabī'a b. 'Āmir ve Esed b. Selāme ve 'Ekreme b. Ebū Cehl

(5) ve 'Utbe b. 'Aş ve Dârem b. Feyyâz ve El-Fâr' b. Havmele ve Nevfil b. Haz'il (6) ve Cend b. Seyf ve 'Abdullâh b. Ca'fer Tayyârî, rağıya'llâhu 'anhum ecma'in. (7) anlaruñ üzere emîr kıldı, eyitdi, sen bu serverleruñ üstine muqaddem (8) olğıl, didi. Pes zemmelerden bir gişi viribidi, Nuqaytâniyyeye ol (9) hâli bildürdi ki bizde yigirmi şanduk beytü'l-mâl vardır. Dilerem ki (10) anı senüñ katuñda emânet koyam. Varam, Kayşer birle muqâbil olam. Eger (11) biz manşür ve muzaffer olursavuz höd cemî' şehirler kal'alar bizüm olıyardur. (12) Mâlumuzı dağı sizde bulavuz, kanca vara. Ve eger bunuñ 'aksi (13) olursa ki biz durmayavuz, tağılavuz, ayruğı olunca ol mâl size (14) olsun, didi. Çün Rüm gişisi Naqaytân katına geldi, ne kim (15) Ebü 'Ubeydeden işitdi, bir bir habar virdi. Naqaytân anı işidüp (16) begleri-y-ile tanışdı. Eyitdiler, yâ emîr, al, şehre getir. Düşman mâlidur, (17) Mesih size ganimet viribidi. Bellüdür kim 'Arabuñ 'ömri ne kadar kaldı. (18) Zira Kayşer pâdişâh ol galaba çeriyi kim cem' idüp durur, ırak illerden (19) ta'yin dört iklimüñ çerisi 'Arabuñ dört yanını kaplamışdur. Bunlara

187a

(1) kurtulmağa çäre yokdur, didiler. Pes Rusten meliki biraz tuhfeler birle (2) ol gelen gişiye bir âdem dağı koşdı, emîr hazretine gönderdi. (3) Eyitdi, varğıl, görgil, anlaruñ gönli hoş olmak için yahşı (4) sözler söylegil. Şandukları bizde emânet kosunlar, peşimân olmasunlar, (5) didi. Çün ol iki gişi emîn katına geldi, Naqaytân dilinden (6) tevâzu' yerine getürdi. Eyitdi, Nuqaytân selâm ider, eydür, müsülmânlar (7) meliki emâneti göndürürse cânım içinde yir idüp saklayayın, degül ki (8) hânumânım içinde yir eyleyeyin, didi. Çün emîn ol yigirmi şandukı on (9) deveye kilidledüp yükletdiler. Dört deveci 'Arab-ıla şehre (10) gönderdiler. Doğru Naqaytânıñ sarâyına iletdiler, taşıldılar, geldiler. (11) Ol on deveyi yine aldılar, çeriye geldiler. Ebü 'Ubeyde buyurdi kim (12) müsülmânlık çerisi bir uğurdan göçdiler. Çün şehir kavmı anlaruñ (13) gitdügin gördiler, sürdiler, melikleri katına geldiler. Eyitdiler, yâ melik, (14) 'Arab çerisi göçdiler, çün seher. Pes bu şükraneye ki bizi üşendürmediler, (15) gitdiler. Bu gice bir şöbet kılalum, konukluk idelüm, tâ şabâha (16) degin yiyelüm, içelüm, didiler. Nuqaytânıñ burc

üzerinde bir ulu köşki (17) var-ıdı. Buyurdı anda konukluk yarağın kıldılar. Pes şehriñ uluları, (18) begleri anda durdılar, dirildiler. İncil kitâbın okudılar, buhür (19) tütüzdiler. Ya 'nî kim müsülmanlar bunlardan nesne almadı, ziyânlar itmedi,

187b

(1) göçdiler, gitdiler. Aşşâma degin müsülmanlıguñ devesi, koyunu, oğlı kıızı, (2) ehl-i 'ayâlleri gitdiler. Pes Hâlid b. Velid iki biñ gişi birle aşşâm karañusı (3) olıcağ tılcuncağ yirlerde gizlendiler. Hâlâyık uyğuya varup sâkin (4) olıcağ bir yire geldiler, şehriñ çevresine varup tolandılar. kulağ urdılar ki (5) hâl nice ola, didiler. Biz geldük bu yaña ol yigirmi şahâbe hikâyetine. (6) Çün şehriñ a'yânları ve çerisi muqaddemleri dağı ne kadar işe yarar (7) gişi var-ısa Nuqaytân birle ol burc üzere 'işrete meşğül (8) olmışlardı. Ol yigirmi aşşâb sarây içinde şanduklarda kulağ urmuşlardı, (9) diñlerlerdi. Gördiler ki hiç hiss-i hareket belürmez oldı, (10) fi'l hâl ol şanduklardan taşra çıkdılar, yürüdiler, Nuqaytânıñ hâtünü (11) katına geldiler. Anı uyğudan uyardılar, şehriñ kapusı kilid dilin aldılar. (12) Zira kâ'idedür ki kapu kilidin şehriñ beginüñ evine iledürlerdi. Çün (13) aşşâb-ı Resül kilid dillerin aldılar, Nuqaytânıñ hâtünından, 'Abdullâh b. Ca'fer-i Tayyâra (14) virdiler. Ol dağı ol yigirmi şahâbeyi dört bölük eyledi, her kapuya (15) bişer gişi. Gendüsi biş gişi-y-ile burc üzere çıkdılar dağı bülend (16) âvâzı-y-ıla gey çağırdılar ki lâ ilâhe illa'llâh Muhammeden resülu'llâh, didiler. Çün (17) Hâlid anı işitdi, at şaldı, iki biñ gişi-y-ile geldi, şehre (18) girdi. Tekbir tehlil getürdiler. Tekbir âvâzı-y-ıla şehriñ içi toptolu (19) oldı. Feryâd ayyūka çıkdı. Zira harb zarb erenleri hep serhōş

188a

(1) bulundılar. Çün şehir kavımı gördiler kim müsülmanlar şehri aldılar, müsülmanlık (2) çeri şehriñ içi toptolu oldı. Pes çâresüz oldılar, amân dilediler. (3) Eyitdiler, bizüm-ile 'adl eyleñ, kerem idüñ, didiler. Amân virdiler, ref'-i seyf kıldılar. Nuqaytân uyandı, Hâlid katına geldi, ayağına düşdi, (5) yalvardı, amân diledi. Eyitdi, baña destür virgil, varayın, Hums şehrine (6) gideyin, anda oturayın, didi. Hâlid aña destür virdi. Şehir

ķavmın dīne da'vet (7) eyledi. Ol kim Hāk Ta'ālādan hidāyeti var-ıdı, imān getürdi. Rāzī olmayana hārāc (8) yazdılar, ölenlerün mālını beytül-māl eylediler. Pes Nuķaytān gendü cemā'at-ıla (9) göçdi, Hūmş şehrine geldi. Çün Hūmş meliki Herpīs Rusten alınduğın (10) işitdi, melül oldu. Biti yazdı, Ķayşere bildürdi. Eyitdi, yā melik, sen (11) Ķatı giç deprendün. Müsülmānlar ilüñi, köyüñi musahħar itdiler, hep vilāyetüñi dutdılar. (12) Vaķt oldu kim siz daħı deprenesiz, dest-bürd gösderesiz, didi. (13) Bu tarafından müsülmānlar Ķulavuzı, ol mu'ahħidler, mübārizlar Hālīd b. Velīd (14) emīn hāzretine gişi viribidi, Rusten şehrinün fethin bildürdi. Ebū 'Ubeyde (15) anı işidicek secde-i şükr Ķıldı. Yemen 'Arabından biñ gişi seçdi, (16) benī Yeşker 'Arabından Hilāl b. Mürreyi ol biñ gişiye baş Ķıldı, Rusten (17) şehrine viribidi. Hālīd b. Velīd ol ulu şahābeler birle müsülmānlıķ çerisine (18) Ķoşdı. Daħı Hāmā şehrine yürüdi. Hāmā şehri müsülmānlığuñ şulhında-y-ıdı, (19) Hāmā şehriden Şīraz şehrine yürimek istediler. Meger Şīraz Ķal'asınun begi

188b

(1) begi ki müsülmānlar ile şulh itmiş-idi, ol beg ölmüş-idi. Ķayşer añā bir beg daħı (2) göndermiş-idi, adına Nekīde dirlerdi. Bir yavuz mel'un (3) idi 'āşī kāfirlerden idi. Çün kim geldi, muķim oldu, oturdı, Ķalka zılm itmege başladı. Müsülmānların (4) şulhın bozdı, ra'ıyyetden çok māl aldı. Bu Ķabarı emīn hāzretine degürdiler. (5) Emīn daħı Hālīd b. Velīde bir nice biñ gişi Ķoşdı, göndürdi. Eyitdi, (6) varğıl, Şīraz Ķal'asınun iline oturgıl, didi. Pes bu Ķabar Nekīdeye (7) yitişdi ki 'Arab Ķavmı işbunun gibi iş iderler imiş. Şehir Ķavmı dirildiler, (8) Nekīdeye eyitdiler, biz anlara Ķarşu durımazuz. Uş ilümüz yıķılır, (9) didiler. Nekīde ol Ķavma Ķaķıdı. Eyitdi, iy Ķayretsüz Ķavm ve iy Ķamiyyetsüz (10) kimseler, Mesih dīnine böyle mi nisbet iderler ki siz idersiz, didi. (11) Cebe-hāne açdı, çerisine üleşdürdi, savaş Ķaydın yedi. Andan Hālīd (12) yürüdi, Ķāret eyledi. Andan Ebū 'Ubeyde müsülmānlıķ çerisin aldı, berü (13) geldi. Şīraz Ķal'asınun iline girdi. Buyurdı, tiz begine biti yazdılar. (14) Eyitdiler ki yā Nekīde ve yā şehir Ķalkı, bilesin kim uşbunca zamāndur kim (15) ben bu iķlimünüzdeyem, hiç kimse bize Ķarşu durmadı. Gelün (16) siz daħı bizüm-ile şulh idün, nite kim Ķal'an iller itdiler. Bitiyi bir

Rûm (17) gişkiye viridi. Aldı getürdi, batrıkuñ eline viridi. Oğudılar, (18) manîsin bildiler. Şehr kavmı beglerine eyitdiler, ne kim 'Arab meliki didi, gerçekdür. (19) Zîra Ba'albek şehri bizüm şehrimüzden muhkamdür, çerisi bizüm

189a

(1) çerimüzden çok. Anlar 'Arab-ıla başa çıkamadılar. Dağı Herpîs melik kim (2) Hümş şehrinüñ melikidür, bunca biñ çeri birle bunlara çäre (3) idemedi. Āhır şulh eylediler. Uş Rusten şehrini bir nice gün içinde (4) aldılar, uş berü yürüdiler. İmdi maşlahat oldur kim biz dağı şulh (5) idevüz. Nice kim evvel bunlaruñ şulhında-y-ıduğ, emn ü amân içinde (6) idük, mālumuz, ehl-i 'ayālümüz kırtulmuş-ıdı. Kaçan kim şulhı bozduğ, (7) uşda ilümüz harāb oldu, yıkıldı. Uş uşbu hāle geldük didiler. Çün (8) Nekīde mel'ün anı işitdi, ol kavma söğdi, la'net eyledi. Eyitdi (9) kullarına ki ulu keşişlerin urdılar, hürmetsüz eylediler. Ol gişiler dağı (10) el kılıca urdılar, gulū-yı 'ām eylediler, Nekīdeyi öldürdiler. Aña ta'alluk kulların (11) kırdılar, yağşı atların aldılar, dirdiler, divşürdiler. Bir kaç ulu gişiler, (12) kethuzālar alup Ebü 'Ubeyde katına geldiler, vākı' hāli nice olduğın (13) emîn hazretine bildürdiler. Eyitdiler, sizüñ sözüñüze uyduğ, begümüzi (14) öldürdük. Yağşı atların uş size getürdük, emrüñüze mu'ti' (15) olduk, didiler. Pes emîn anlara tatlu sözler söyledi, işlerine taħsîn (16) eyledi. Andan şiraz qal'asına hüküm itdi, buyruk eyledi. Ne kim şiraz (17) qal'asında ne kadar hazîne var-ısa çıkardılar, aldılar. Qalanın müsülmanlara (18) üleşdürdiler. Uluya kiçiye berāber üleşdürdiler. Andan anı maşlahat (19) gördiler kim müsülmanlık begleri ulu şahābeler birle meşveret ideler. İlerü mi

189b

(1) yürüyelüm, yoğsa girü mi yürüyeler, tanışalar. Hem eyle eylediler, cem' (2) oldılar. Eyitdiler, yā cemā'at, biz Hümş şehrinüñ kavmı birle şulh itmişidük. (3) Kayşer şehrinden kaçan ki bir şehr feth idevüz, ol şehir, ol il (4) bizüm ola. çün bunlaruñ şulhı āhıra yitdi, bunlaruñ-ıla şulh kılmaya. İmdi (5) biz uş Kayşer şehri feth itdük. Biri Rusten şehri, bir dağı uş (6) Şiraz qal'ası. İmdi nice idelüm, ne maşlahat görürsüz. Andan

ki (7) Havrân ilidür, Başra şehridür, Tâbük deñiziñe Şiraz Ʒal‘asıdur, hep (8) müsülmânlık oldılar. Bir Humsş şehridür ki müsülmân hükminde degüldür. (9) Ol içindeki melik şir bir gişidür. Dönelüm, şehrine varalum, anı dağı (10) feth idelüm. Cemî‘ memleket müsülmânlık olsun. Ara yirde muhâlefet (11) Ʒalmasun. Andan soñra dönelüm, bu tağı yağı melik Ʒayşere meşgöl (12) olalum, didi. Pes cemî‘ müsülmânlar Ebü ‘Ubeydenüñ sözün Ʒabül (13) Ʒıldılar, bu tedbiri Ʒatı begendiler. Eyitdiler, eyle idelüm, yine dönelüm, (14) didiler. Ol-ıdı kim Ebü ‘Ubeyde müsülmânlık çerisin aldılar, Humsş şehrine (15) revâne oldı. Geli dururken gördiler kim Anṯākiyye şehrinüñ (16) yolundan ‘Āşī şuyınuñ Ʒırañınca yüz kâfir hâclu ‘alem getürmişler, (17) altundan berü saƷallu keşiş, ol ‘alem dibinde gelür. Dağı yüz (18) pālān atı çār köşe yüklü bile çekilür. Pes Hâlid bir biñ gişi birle (19) ol gelen Ʒavmı ortaya aldılar. Hâlid ilerü yürüdi, ol keşişe

190a

(1) şordı ki ne yirden gelürsüz, bu yükler nedür? Tercümân söyledi, eyitdi, yâ emir, (2) Humsş meliki Herpīs Ʒayşer pâdişāh Ʒatında Ʒatı hürmetlü begdür. (3) Bunları aña viribimişidüm, didi. Hâlid eyitdi, Ʒomañ, didi. Pes ol yükleri, (4) Ʒumâşları aldılar, emîn Ʒatına geldiler. Açdılar, gördiler ki ol yükler dibā kemhâdur. (5) On yüki harirden zünnârlardur, yigirmi yüki zırılılar ve silâhlar-ıdı, Ʒalanı (6) kettān-ı Rūmī-y-idi. Hâddeşnā sâlim b. ‘Abdullāh, hâddeşenā Ğālib(7) b. ‘Umeyre, bu cemî‘ râviler eydürler kim Hâlid b. Velid ol Ʒumâşları emîn (8) öñinde açdı. Emîn eyitdi: Yâ ebā süleymân, bu Ʒumâşlar ne yirden (9) gelüp durur? Hâlid eyitdi: Şol keşişden şoruñuz. Andan tercümân-ıla (10) şordılar. Tercümân eyitdi, bu keşişüñ habarı oldur kim Ʒaçan Ʒayşer (11) pâdişāhı habar işitdi kim siz Ba‘albek şehrin feth itdüñüz, Humsş (12) şehrinüñ meliki Herpīs birle şulh itdüñüz, Rusten şehrin (13) alduñuz, Şiraz Ʒal‘asını sizüñ eyledüñüz. Çün Ʒayşer meliki (14) bu habarı işitdi, Ʒatı ğam-ğın oldı. Bu yüz yük Ʒumâşı Herpīs (15) melikine viribidi. Dağı biti yazdı kim ‘Arab birle şulh itmegil, didi. Dağı (16) gice gündüz anlaruñ birle uruşgıl. Bu enbüh çeri kim cem‘ eyledüm, (17) aña küyerdüm, irâƷ yirdeki melikler dağı irişeler, geleler. İmdi (18) uş bir

yire dirildiler. Dağı intizār olacak kimsemüz qalmadı. Kuşagumuzu (19) ol niyyete kuşanduk kim bu iqlime gelen müsülmānlaruñ işini bir yaña

190b

(1) idevüz. Dağı bu keşret cem' birle 'Arab diyārına, Mekke Medine şehrine (2) gidevüz 'Arab diyārın bir gezden harāb idevüz diyü(Herpise bu bitiyi yazdı, (3) didi. Andan emīn eyitdi, cem' olan çeri ne yirden gelüp durur diyü tercümāna (4) şordurdu. Ne qadar çeri dirilüp durur diyü şordı. Tercümān habar virdi ki (5) bu dirilen çeri şalibe tapanlardır. Andan kim mağrīb vilāyetidür, dīb firengistāndur, (6) Ton suyına degin cem' olup durur. Kimisi deñizden, kimisi qurudan gelmişlerdür. (7) Dağı habeşe vilāyetinden, nevyedārī illerinden ki qara iqlimdür, anlar cemi' (8) şalibe tapanlar. Ol qaralar iqliminüñ çerisi, Sa'id vilāyetinüñ ve Mışruñ, (9) İskenderiyenüñ çerileri bir uğurdan deñize dökildiler, Kayşere (10) kavuşdılar. Dağı Asrūs, İstanbül, Qāgān saqlān cezireleri çerisi (11) dağı Rüm iqliminüñ üç yüz altmış pāre qal'anuñ, şehrüñ çerileri cem' (12) oldılar. Kayşerüñ kız qardaşı ağızfüruz, ulu melik Firengistān meliki andan (13) Gürcistān çerisi, Ermen-i kübrā ve Ermen-i sağrā, Cānikler vilāyetinüñ (14) çerileri, Ermen meliki Māhān b. Ermenī dirler, geldiler. Mağrīb maşrığa degin (15) ne kim İsa peygāmaruñ milletine mu'teqıd halāyık ki vardur, cemi' Kayşer (16) buyruğı birle cem' oldılar. Emīn eyitdi: Ne qadar çeri kıyās eylediler? eyitdiler, on bir gez (17) yüz biñ er Kayşerüñ defterinde yazılupdur. Qamusı savaş eridür, şan erenleridür. (18) Çün müsülmānlar anı işitdiler, mütefekkir oldılar, endişeye taldılar. Andan (19) emīn ol keşışı islām dinine da'vet itdi. keşış eyitdi, ben bu gice

191a

(1) konduğumuz yirde, düşümde Muhammedi gördüm, şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem, (2) müsülmān oldum, didi. Derhāl imān tāze kıldı. Ebū 'Ubeyde buyurdu, islām (3) guslın eyledi. Abdest almak, namāz kılmak tertibin öğretdiler. Andan (4) ol yüz gişiyi dağı dine da'vet eylediler. Ol yüz gişinüñ hiç birisi (5) imāna gelmedi. Emīn buyurdu, boyunların urdılar. Andan göçdiler Humş (6) şehrinüñ üstine yürüdiler. Meger Humş

şehrinüñ halkı zevâdelerini (7) müsülmânlığa satmışlardı, müsülmânlık göçüp Şiraz kal'asından yaña (8) yaña gidecek Hums kavmi dağı çıkdı dört yaña illere, vilâyetlere (9) tağıldılar, tā ki yine zād u zevâde cem'ideler, şehri tolduralar. (10) Dağı eksükleri ne-y-ise alalar. Pes emînüñ cāsüsları habar getürdi kim (11) hâl işbunuñ gibidür. Emîn buyurdi kim bir kaç biñ gişi vardılar, (12) ol taşra otlayan tavarları ve yilkıları urdılar, gâret itdiler, (13) müsülmânlığa getürdiler. Hums şehrinüñ halkı andan bildiler kim yağıdur, (14) şehrüñ kapuları yaptılar. Burc bārū üzerine çıkdılar, harb âleti-y-ile (15) burc ārâste kıldılar. Ebū 'Ubeyde dağı buyurdi kim müsülmânların kara kulcuğazları (16) yollara çıkalar. Nite kim Hums şehrinüñ bāzırgānları ki taşra (17) çıkmışlardur, zevâde cem'itmek için, bunları urdılar, buldukların aldılar. (18) Bu yaña Herpıs eyitdi, tiz ol keşişler kim müsülmânlara and virmege (19) varmışlardı, gelsünler, didi. Fî'l-hâl geldiler. Herpıs eyitdi, yā rāhib,

191b

(1) müsülmânlık melikinüñ katına varuñ. Bir şoruñ kim niçün andı şıdılar, (2) şulhı bozdılar, didi. Ol rāhib süri Ebu 'Ubeyde katına geldi, eyitdi, (3) yā emir, Herpıs sizden şorar kim şulh niçün bozduñuz, 'ahduñuzı (4) şıduñuz. Añi sizüñ sözüñüz bu degüldür kim (5) siz kavluñuzdan dönesiz, didi. Şi'r:

- (6) Mü'min oldur kim yalancı olmaya
Gendünüñ adın yalancı kılmaya
- (7) Mü'minüñ togru yürimekdür işi
Togruğ-ıla yürüyendür gişi
- (8) Her müsülmân kim anuñ 'ahdı dürüst
Hem ola vü dîn-içün cehdi dürüst
- (9) Çok gişiler ben müsülmānam diye
Ehl-i dīnem ehl-i imānem diye
- (10) İllā kavlı fi'li küfr ef'alidür
Hāli cümle ehl-i şirküñ hālidür
- (11) İ'tikād-ıla degüldür ehl-i dīn
Ne emānetde dağı oldı emîn

- (12) Sözlere zöredür kamu bühtân-ıla
kayı yirler illâ dîni kân-ıla
- (13) Birbirinüñ gaybetin dirler kamu
Âdemiler etini yirler kamu
- (14) Dün ü gün birbirine kuyu kazar
Çok okuyan kamudan artuk azar
- (15) Buhl hırş-ıla haseddür yoldaşı
- (16) Yohsuluñ kanı diñidür işi
- (17) Pes müsülmân ol durur elif gibi
Doğru ola olmaya egri çü cîm
- (18) Ol müsülmânlar begrez⁶⁷ dirliküz
Kim nûrından söyünür nâr u caħîm
- (19) Dîn-ile düriş ki dîn yoldaşlığı
Seni cennet içre idiserdür muķim
192a
- (1) Mü'min oldur kim seve mü'minleri
Raħm ide halka seve anı raħîm
- (2) Mü'min ol degül ki halka kin duta
Cevr-i kahr ilinde ol temkin duta
- (3) Ol müsülmân gibi olma iy 'azîz
Dem-be-dem buğz-ıla tolma iy 'azîz
- (4) Bulsa etini yiye bir mü'minüñ
Görmedin 'aybın diye bir mü'minüñ
- (5) Dili gaybet söylemekde yiprenür
Deprenür illâ ki dilsüz deprenür
- (6) Gözedür halkuñ 'ayâlin 'avratın
Daħı alur mâluñ bulıcaķ fırsatın
- (7) Hâciyam diyü vü fehmsüz o habîş
La'net ider aña Kur'an u hadîş

⁶⁷ بکرز şeklinde yazılmış.

- (8) Masharalık ider ü gammâz durur
Dün ü gün halkı yolından azdurur
(9) Halka buyruk ider andan bu hasıs
Buncılayın cilt olur buña enıs
(10) Kaçgıl anuñ şöhetinden iy rācī
(11) Kim nifāk-ıla tolu durur içi

(12) Neşr: Andan Ebū ‘Ubeyde buyurdı kim ol şulh bitisin getürdiler. Emīn eyitdi, (13) bir biti dağı size vardur. Bu iki biti bir nüşhadadur. Okusunlar (14) görsünler. Çün bitiyi okudılar, gördiler ki şulh şol şartıladur ki (15) Kayşer şehirlerinden kaçan ki müsülmānlık bir şehri feth ideler, ol şehir (16) müsülmānlaruñ ola, Humş şehrinuñ şulhı bozıla. Eger bir gündedür, (17) eger on gündedür, ve eger bir yıldadur. Ol keşişler eyitdiler, (18) şulhumuz ‘ahdumuz anuñ üzeredür didiler. Emīn eyitdi, eylese biz Humş (19) şehrinde göçdügümüz günüñ gicesi Rusten şehrin feth itdük.

192b

(1) Andan göçdük, Şiraz kal‘ası ili gün birle bizüm oldı. Dağı hiç (2) bizüm-ile sizüñ sözüñüz kalmadı, didi. Ol rāhibler eyitdiler, (3) sözüñüz gerçektür, kavluñuz dürüstdür. Hiç siz şulh ve ‘ahd (4) şımamışsız. Varalum, melikümüze habar virelüm, didiler. Andan ol rāhibler (5) durdılar, Herpīs katına geldiler. Şulh bitisin okudılar. Bizüm şulhumuz bunlaruñ-ıla (6) bunlar bir şehir alınca-y-ıdı bunlar hōz vardılar, iki şehir aldılar. Birisi Rusten, (7) birisi Şiraz kal‘asıdur, didiler. Herpīs eyitdi, eylese uruş kaydın (8) idüñüz, didi. Şehir kavmı eyitdiler, zād u zevādemüz yokdur, didiler. Herpīs (9) eyitdi, benüm zahirem, zād u zevādem çokdur. Size üleşdürem, didi. Hem (10) eyle kıldı. Bunca gün bunlara zād u zevāde üleşdürdi, cebe-hāne (11) açdı cebe üleşdürdi. On biñ gişi demüre garğ oldılar. Andan (12) eyitdi, iy şalīb ehli ve iy mesih milleti, dürişüp cehd idüñüz. (13) Dīnümüzüñ nāmūsını saklañuz. Müsülmānları görürsüz ki dīnleri yolına (14) nice dürişürler, ya ne resme ceng iderler. Oğul kız-ıla kılıca karşı (15) giderler, didi. Gendüsi demüre garğ oldı dağı biş biñ gişi-y-ile (16) Humş şehrinuñ kapısına yürüdi. Ol

biş biñ gişiye buyurdi kim (17) şehriñ kapularından taşra çıkalar, dağı müsülmānlar üstine (18) çıkalar. Ölümünden hiç kayurmayalar, cānların başların terk ideler. (19) Kāle'l-Vāqidi, ḥaddeṣenā 'Abdurrahmān b. 'Avf kāle aḥbarenā 'Amr b. Muğeyre's-Sedi

193a

(1) eydür: Müsülmānlar çerisi gāfil ve bī-ḥabar idiler ki Herpīs (2) Ḥumş çerisi-y-ile çıkup müsülmānlık çerisin başup biş biñ gişi-y-ile (3) dört yanından ḥamle itdiler. Çün Ebū 'Ubeyde müsülmānlığıñ perākende (4) olduğın gördi, eyitdi, lā ḥavle ve lā kuvvete illa bi'llāhi'l 'aliyyü'l-'azīm. (5) Müsülmānlığa çağırdı ki el-nażir el-nażir, didi. Ḥālid b. Velid benī Maḥzūm (6) cemā'atı birle Rāfi' b. 'Umeyre 'Adiy b. Ḥātem b. Ṭāy 'Arabınuñ dilirleri (7) birle Cebelendiler, silāḥ kuşandılar, tekbir tehlil getürdiler. Ḥumş çerisine ḥamle (8) kıldılar. Bir taraftan dağı 'Amr b. Kīdād b. Hüşşām b. 'Āş, 'Ekreme b. Ebū Cehl, (9) 'Ömer b. Süheyl, Cendel b. Ḥātem b. 'Amr, Mekkenüñ abtālları (10) bir gezden tekbir getürdiler. 'Abdurrahmān b. Ebū Bekir, 'Abdullāh b. 'Ömer, (11) Ebān b. 'Oşmān, 'Abdullāh b. Ca'feri Ṭayyārī b. Enīs bir üç dört yüz (12) mübārız ḥaykırdılar, ḥamle kıldılar. Andan soñra Ma'āz b. Cebel, Sa'd b. Zeyd, (13) 'Amr b. Naktele, Muğire b. Şu'be, Ebū Zerr-i Ğaffārī, Sa'd b. 'Ömer el-Enşārī (14) ḥamle itdiler. Dağı Şeraḥbīl b. Ḥasana, Yezid b. Ebī Süfyān, 'Āmir b. Rabī'a, (15) Zīrār b. Ezver, Kays b. Hübeyre, Müseyyeb b. Necibe, Meysere b. Mesrūk, Mālik b. Zeyd, (16) Ḥārişen-Naḥfī, 'Abdurrāhmān b. Mālik Eşter, 'Amr Ma'dī Kereb dağı (17) bunlaruñ emsāli şaḥābe-i mükerrem, rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in, (18) baş cān terk idüp kalan çeriye baş oldılar, Ḥumş çerisine ḥamle (19) kıldılar. Şehr üzere dögdiler. Pes kāfir leşkeri arḳaların şehre

193b

(1) kıldılar, katı ceng itdiler. Ḥālid b. Velid ḳamudan öñdin irişdi. (2) Herpīs batrīküñ bir nāyibi var-ıdı, (20) kāfirler arasında erliklü er-idi. Ḥālid birle uğraşdılar. Ḥālid (2) ol kāfiri depere çaldı, (3) kılıç pülād ışığına dokundı, iki pāre oldı, nāmlusı yire düşdi, (4) ḳabzası Ḥālidüñ elinde ḳaldı. Çün Ḥālid anı gördi, kāfiri (5) atından ḳuçakladı yere urdı.

Atından indi, ol kâfirün başını kesdi. (6) Kâfirün kılıcın bağla şeşdi gendü biline bağladı. Andan soñra Hâşim b. (7) 'Utbe, ibn-i Ebî Vaḳḳās b. Ğanım, Muş'ab b. Muḫārib bir ğalaba çeri-y-ile kâfir (8) çerisinün soñ kalbın başdılar, çatı ceng eylediler. Hāşsa 'Ekreme b. Ebū Cehil, (9) raḍıya'llāhu 'anhu, ol gün iñen çatı uruşdı. Dīn yolında (10) Rüstem gibi dürüşdi, Ḥamza ve 'Alī gibi erlik eyledi. (11) Şöyle kim müsülmānlarun 'Ekrūmeye özi göyüñdi. Eyitdiler, yā seyyide, bu gün (12) iñen cānuña kıyduñ, hiç gendüzüñüzi esirgemedüñüz, didiler. (13) 'Ekrūme eyitdi, iy kardaşlar, 'ālem cihāletdeyiken şanemler için (14) cān u baş oynarıduḡ. Şimdi kim ḫaḡ dīnine geldük, Allāhu Ta'ālā (15) bir bildük, Resūlına inandıḡ, niçün uruşmayavuz, didi. Daḡı eyitdi, (16) yaranlar ceng iderken uçmaḡ ḫūrileri görünür. Eger (17) ol ḫūrilerün yüzün dünyāya gösderse ay gün (18) ḫaçil olaydı. Gördüm ki birisi elinde bir ḫadeḡ şarāb dutmuş idi, (19) baña gösterdi. İşbu senüñdür, didi. Daḡı işbu beyti eydüñdi. Şi'r:

194a

والنورقد يستطيع من درها

يا رب لا تجر مني اياها

خداراها سجت دراها

تذكر تا ما تلقاه من هواها

(3) Neşr: Çün 'Ekreme b. Ebū Cehil müsülmānlara ol sözi söyledi, (4) daḡı atından aşāḡa indi, atı ḡulañın berkitdi, ḡalan yaraḡın gördi, (5) atına süvār oldı. İrdi, Herpīsüñ tuḡına depdi. Herpīs mel'ün (6) elinde bir ḫarbe dutar-ıdı, ol mel'ün çatı pehluvān-ıdı, hem ḫarbe atmaḡı yaḡşı (7) bilür-idi. Çün 'Ekreme Herpīsüñ ḡarşusına çıḡa geldi, Herpīs (8) daḡı ḫarbesin at atmış-ıdı. Ḥarbe 'Ekremenüñ göḡsine doḡundı, arḡasından (9) çıḡdı. Derḡāl atından yıḡıldı, cān teslim ḡıldı. İraqdan (10) Ḥālid b. Velīd anı gördi. Ammā 'Ekremenüñ 'ammūsı Ḥāriş b. Hüşşām (11) kıızı ümmi Ḥakīm çatı dilir ḡātūnlardan idi, 'Ekremenüñ (12) ḡelāli idi. Dāyimā cebbe geyüp ḡelāli 'Ekreme ve atası Ḥāriş (13) birle dilirlik idüp dāyimā ḡazāya bile varurlar idi, kâfir çerisine (14) dest-bürd gösderürlerdi. Çün 'Ekremenüñ ölümin gördiler, ḡavmı-y-ıla (15) ḡıriv ḡıldılar. Herpīsüñ üstine depdiler, 'Ekremenüñ üzerinden (16) ıraḡ iletdiler. Pes atdan aşāḡa indiler, aḡlaşdılar. Aldılar 'Ekremeyi (17) müsülmānlıḡ içine geldiler.

'Ekremenüñ ölümüne katı zārılık kıldılar, (18) ağlaştılar. Aḥşāma degin ceng eylediler. Aḥşām olıcaḡ kāfirler döndiler, (19) şehre girdiler. Kapuların yapup burca çıkdılar, irteye degin şehri bekleddiler.

194b

(1) Müsülmānlar 'Ekremenüñ yasın itdiler, namāzın kıilup anda defn itdiler, (2) raḍıya'llāhu 'anhu. Andan emīn Ḥumş şehrinüñ uruşını, dürüşini, (3) şiddetini şerḡ eyledi. Eyitdi, bu az çeri birle ki bu ḡarb zārb bu gūn (4) bunlarda gördüm, Rūm çerilerinüñ ol çok çerilerinde görmedüm, didi. (5) Ḥālid eyitdi, ne'am, yā emīn, bu Herpīs la'in Rūm çerisinüñ üründü (6) erenleridür. Kaçan Kayşer Herpīsisi ḡamış şehrine viribiyicek Herpīse (7) buyurdi, Rūm çerisinden daḡı Ermen çerisinden gendü begendügi (8) adlu şanlı erenler dirşürdi. Anları aldı, Ḥumş şehrine geldi. Egerçi (9) az erenlerdür, illā cemī' Rūm çerisinüñ aznāvurlarıdur, didi. Emīn eyitdi, (10) ya pes biz bunlaruñ-ıla nice idelüm ki āsānlıg-ıla biz bu şehri fetḡ idevüz, (11) didi. Zira Kayşer-i Rūm ol cem' eyledügi ḡalaba çeriye buyurupdur ki (12) yüriyeler, bize bu şehri aldurmayalar. Eger biz bu şehri almadın (13) ol ulu çeriye meşḡul olursavuz katı zaḡmet çekerüz, didi. Ḥālid, (14) raḍıya'llāhu 'anhu, eyitdi: Yā emīn, ben bir tedbir iderem, hem bir maşlaḡat (15) gördüm, anı size eydeyin. Görünüñüz maşlaḡat mıdur? Eyitdiler, (16) söyle, işidelüm. Ne dirsiz, nice maşlaḡat gördünüñüz, didi. Ḥālid (17) eyitdi, biz ehl-i 'ayāli göçürelüm, bir ırāḡ yire iledelüm. Biz daḡı ehl-i 'ayāl (18) ardınca bile yüriyelüm. Kāfir çerisi bizi göçüp gitdi (19) şanurlar. Ola ki arduмуza düşeler. Bunları biz şehirden ırāḡ

195a

(1) çekelüm. Ola kim bir iş başsaravuz, yüregümüzi şovudavuz, didi. (2) Emīn eyitdi, yā Ḥālid, tañrı saña raḡmet eylesün, didi. Ol gice (3) buyurdi ki ehl-i 'ayāli ḡayl-ı ḡāne göçeler. Anuñ gibi itdiler. Çün (4) şehir içindeki ḡavm develer baḡırdıḡın ve ḡalāyık birbirine çağırduḡın (5) kāfir çerisi burc bārū üstinden işitdiler, vardılar, Herpīse ḡabar (6) virdiler. Eyitdiler: 'Acebdür eger müsülmānlık çerisi göçüp gitmedilerse. (7) Herpīs eyitdi, tiz atlanuñ, yaraḡlanuñ. keennehu ol ḡalaba çerinüñ

dirnegin (8) işidüp kaçarlardı, didi. Çün müsülmānlık çerisi biraz uzadılar, gitdiler, (9) kondılar. Şubḥ namāzın kıldılar, ğazā āletin geydiler. Çün güneş doğdı, Herpīs (10) burc üstinden gördi ki müsülmānlığuñ koyunu, tavarı, ehl-i ‘ayāli (11) göçmişler, giderler. Herpīs eyitdi, iy Mesih ümmeti ve iy şalīb milleti, (12) uş bu gün Mesih size ğanīmet rüzī kıldı. Erlik idecek (13) gündür. Burc üstinden aşığa inelüm, didi. İndiler, atlandılar, sürdiler, (14) taşra çıkdılar. Şāf bağlayup müsülmānlığa karşı yürüdiler. Çün (15) islām leşkeri anı gördiler, dönüp muķābil oldılar. Hālid müsülmānlık (16) çerisinden üç biñ üç yüz ğişi seçdi. biñ yüz ğişisini ‘Amr b. ‘Āşa (17) virdi, sağ kıla viribidi. Eyitdi, biñ ğişi ğirüde dursunlar. Sen (18) yüz mübārız şāḫābe-y-ile bunlaruñ öñinde dur, didi. Andan biñ yüz (19) Şürāḫbīl b. Ḥasana virdi, sol kıla viribidi. Eyitdi, sen yüz ğişi-y-ile

195b

(1) yüz biñ ğişinüñ kılbında dur, didi. Müsülmānlar ehl-i ‘ayāl, rüz tavarı (2) birle göçüp yürümişlerdi. Hālid emīn-ile ittifāk itdiler kim kaçan (3) kāfir çerisi Hālide ḫamle kılsa Hālid üç biñ ğişi birle savaşıa (4) meşğül ola. Ebü ‘Ubeyde islām şancağın çeke ehl-i ‘ayālden yaña (5) yürüye. Hālid daḫı ol çeri birle kāfir çerisin egleye. Daḫı sınıp (6) kaçır gibi ola. Küffār çerisinüñ öñince kaçır. Dükelinüñ murādları oldur kim (7) Herpīs çerisi birle şehirden biraz ırāk çekeler, daḫı döneler (8) bildüklerin işleyeler. Çün iki çeri birbirine karşı durdılar, naşrā dininüñ (9) keşişleri hep bile Herpīs-ile tütsiler itdiler, nuşret namāzın (10) kıldılar. Şehr ḫalkı burc bārū üzerine çıkup nākūslar çaldılar. Bu Darīr (11) fakīr eydür: Bu Ḥumş ğazası ulu ğazādur. İñen meşḫūr (12) ğazālardandur. Kāle'l-Vākīdī ḫaddeşenā Nevfel b. ‘Āmil (13) kāle ḫaddeşenā Ğazafca b. Hāmide’s-Şemīmī. Bunlar eydürler kim ol (14) gün kim yevme'l-ḫamīs idi, ulu ğazā-y-ıdı. Ben Hālid çerisinde bileydüm. (15) Eydür: Ebü ‘Ubeyde ehl-i ‘ayāl rüz tavır yirinden geçürdi. Çün kāfir (16) çerisi anları gördiler, müsülmānlardan biraz çeri anlara karşı yürüdi. (17) Ol kılan çeriniñ sebātı yok, başı kıyu olmuş kaçır gibi ehl-i ‘ayāl (18) ardınca giderler. Herpīs eyitdi, bu gün ‘Arab çerisinüñ (19) kınūnı ayruķsıdur, didi. ğendüsi bir biñ ğişi birle, biraz daḫı

196a

(1) bir iki biñ kadar sağ koldan ve şol koldan bile depindiler. Hâlid b. Velid dağı (2) gendüsi üç biñ mü'min-ile dağı üç yüz mübâriz şahâbe-y-ile (3) anlara karşı yürüdiler. Herpîsüñ sağ kolından yañadan hamle kıldılar. (4) Hamle kılan Ba'albek nâyibi mubis batrîk idi. Şol kolından yañadan (5) Rusten meliki Nuqaytân-ıdı. Çün islâm leşkerine hamle kıldılar, Rûm (6) dilince çağrışdılar ki katı yaylardan demreni ağulu oklar atunuz, (7) didiler. Hem eyle kıldılar. Üç biñ ağulu ok katı yaydan bir defa atdılar. (8) Müsülmânlaruñ ittifâkı bunuñ üzeredür kim bunlar ellerine ok yay (9) alıcaq müsülmânlar atları başın girü döndürürler. Müsülmânlıguñ ulu çerisi (10) giçrek yürür gibi oldu. Rûm çerisini tama'a bıraktılar. Herpîs (11) eyitdi, hey! bu kavm bu fi'li kim iderler bir mekr için iderler, bizi (12) şehirden ırak çekerler, didi. Ol begler dört yanından çağrışdılar, (13) eyitdiler, yâ emîr, bir nuşretdür kim bu gün Mesîh bize virüpdür. Hiç (14) sen yüregüñi korkutma, Depelüm, didiler. Biş altı biñ kâfir (15) çerisi müsülmânlaruñ ardından sürdiler. Müsülmânlar dağı bunlaruñ (16) okları öninden şavuldılar, atların saklayup ilerürek yürüdiler. (17) Pes Rûm çerisin biraz şehirden ilerürek çekdiler. Andan emînü'l-ümme (18) müsülmânlığa çağırdı kim er-rucû' er-rucû' ilâ likâ'i'l-'aduvvî (19) bâreka'llâhu fikum, didi. Allâhu Ekber. Dağı müsülmânlar yine döndiler, kâfir

196b

(1) çerisin ortaya aldılar. İslâm leşkeri kırk biñ gişi-y-idi, artuk eksük. (2) Kâfir dağı altı biñ güzide erenler idi. Herpîs gördi kim müsülmânlıguñ (3) kılıcı arasına düşdiler, anı revâ gördi ki halka olup çevre (4) duralar dağı müsülmânlıguñ üstine ağulu ok dökeler. 'Aṭiyye b. ez-Zâhiri Zübeydi (5) eydür: Hâlidî gördüm ki bir kağan arslan gibi (6) haykırdı. kılıcın kınından çıkardı dağı müsülmânlığa çağırdı kim (7) raḥima'llâhu men cerre seyfehu ve kavî 'azime ve kadra'llâhu didi dağı depindi. (8) Ve andan Ebû 'Ubeyde ikincide çağırdı ki yâ eyyuha'n-nâsu'l-ḥarîm ve'l-lezî (9) ya'nî önünüzden gâfil olmañ, didi. Pes Ma'âz b. Cebel beş yüz (10) erliklü er birle ḥarîm tarafına, ehl-i 'ayâlden yaña yürüdi. (11) Hums

çerisinüñ bākisi gelmemiş idi. Bir yedi biñ (12) gişi kim müsülmānlığıñ harimine yürüdiler, tā ki tālān ideler (13) ehl-i ‘ayālını ve oğlın kızın müsülmānlarıñ alalar. Gördiler raht püngāh (14) arasından daşra çıkdılar, biş kadar kara kullar kim müsülmānlarıñ (15) ‘abdları, şapanların ve kalkanların ve kılıçların ellerine alup yazıya (16) çıkdılar, tağıldılar. Andan āhırat hātūnları ‘Arab çerisinde gazā (17) birle ad çıkarmışlardı. Birisi humeyre ‘Arabından imlāk aşlından Ğufeyre bint-i Ğaffārī (18) ve Zırār kız kardaşı Ğavle ve Ebū Süfyānuñ helāli Hinduya (19) dağı ve ‘Ekremenüñ helāli ümmi Ğakīme dağı Ğālidiñ

197a

(1) ümmi Temīm, radıya’llāhu‘anhunne. Ol biş hātūn beş yüz dağı hātūn (2) gişiye zırh geydürdiler, ışık urdılar, silāh kuşandılar, yahşı atlar (3) bindiler, süñü ellerine aldılar, yazıya çıkdılar, durdılar. Kāfir çerisi (4) yağma kıılmağa, gāret itmege meşğül oldılar. Ma‘āz b. Cebel geldi, (5) gördi kim ehl-i ‘ayāl yazıya çıkmışlar, pes Ma‘āz b. Cebel buyurdu kim (6) islām leşkeri şehriñ kapusından yaña yürüdiler. Ma‘āz dağı bile (7) yol beklediler. Bu yaña Ğālidi müsülmānlık çerisine buyurdu, tekbir (8) getürdiler, ğulu kıldılar, kāfirden dutdukların kırdılar. Ol (9) on altı biñ gişiden yüz gişi kırtulmadı, hep kırılmış-ıdı. Ol (10) gün Ğumş şehrinüñ kapusına degin müsülmānlık at sürdiler. Ğumş (11) şehrinüñ halkı daşra çıkmışlardı. Ya‘nī ki müsülmānlığıñ rüzın tavarın (12) yağma kıılalar. Nāgāh kılıca tuş geldiler, katı kırguna uğradılar. (13) Bu taraftan ol hātūnlardağı hamle kıldılar, kāfiri şöyle kırdılar ki (14) hiç vaşfa şıgmaz. Ol ki hātūnlardan ve ‘abdlardan kırtuldu, (15) Ma‘āz b. Cebele şataşdı. Ol beş yüz müsülmān-ıla yol bekler idi, (16) anları kırdılar. Ol altı yedi biñ kāfirden şöyle kırdılar kim (17) bir habarcı dağı kırtulmadı, hep kırıldı. Ol gün ‘azim ceng oldı, (18) kāfirleri katı kırdılar. Meger Ğumş şehrinde bir ulu keşiş (19) var-ıdı, çok yaş yaşamış-ıdı, hem çok ‘ilm okumış-ıdı. Naşrānilerde

197b

(1) andan ulu yoğ-ıdı. Şehirlü anuñ katına dirildiler, meşverete oturdılar. (2) Bu yañadan Sa‘id b. Zeyd b. ‘Amr, on yāruñ birisidür, Ebū

'Ubeydenüñ (3) katına geldi. Eyitdi yâ emîn ol kırılan kâfirler arasında ben dağı (4) bileydüm. İñen mübâlağa kâfir kırıldı. şayayum didüm, şayamadum. Ebü 'Ubeyde (5) eyitdi: Yâ şâhib-i Resûlullâh, hiç Herpîs ölümünden habaruñ (6) var mıdır, ölüler arasında gördüñ mi? Sa'îd eyitdi: Herpîsi ben öldürdüm. (7) Emîn eyitdi: Anuñ nişânı nedür? Sa'îd eyitdi bir uzun boylu gişidür, (8) ulu gövdelü, gebe qarınlu, kızıl beñizlü. Üstindeki sâzı selebi nişân (9) uşbunuñ gibidür, harîr tonlu müşğ koğusu koğar idi dağı elinde bir demür (10) gürzi vardır. Rûm çerisinüñ ortasında yürürdi. Çün kim (11) qarşusına çıka geldüm ,yüzüm göge dutdum, eyitdüm innî aqdemu bi-ğudretike (12) kable ğudreti ve galleytuکه Allahumme ic'al katlehu (13) 'alâ yedi ve irzağnî didüm, didi. Ebü 'Ubeyde eyitdi: Yâ şâhib-i Resûlullâh, (14) silâhın şoyduñ mı? Eyitdi, yok, şoymadum. İllâ üzerinde nişânım vardır, (15) didi. Terkeşümden bir oğ yüregine urup dururam yüreginüñ (16) kanın bağrınıñ üstine döküp dururam. Oğ yüregine şancılı-y-iken (17) depesinüñ üstine aqtarıldı. Çerisi anı görüp çevresinden tağıldılar, (18) gitdiler. Ben eyitdüm, ol oğ anuñ yüreginde benüm 'alâmetüm olsun, (19) didüm. Emîn eyitdi, tizrek Herpîsüñ sâzın selebin, tonın cemî'

198a

(1) Sa'd b. Zeyde virüñ, didi. Tiz virdiler. Emîn buyurdı ol kırılan (2) kavmuñ tonın, sâzın selebin dirşürdiler, dağı ne kim varlıkları var-ısa (3) emir hazreti katına getürdiler. Ol gelüp hazır olan mâlı yazdılar, (4) müvekkellere ışmarladılar. Andan Humş şehrinüñ uluları keşiş katına (5) geldiler, eyitdiler, iy bizüm dînümüzüñ ulusu, bize ne dirsın, nice (6) öğüt virürsin, didiler. Ol râhib eyitdi, yâ kavm, öğüdüm size (7) oldur kim şehri müsülmânlığa viresiz, anlaruñ eli altında olasız. (8) Zira şimdiden girü fırsat ve nuşret bunlaruñdur. Dünyâ dutmağa (9) ve fermân virmege hükm-i hükümet bunlara virilmişdür. Cemî' (10) kitâbları mensüh iden Qur'ân bunlara gelmişdür. Dinç olmağ (11) isteyen ve hoşnüdlik isteyen bunlaruñ dînine gire, yâhüd bunlara harâc vire, didi. (12) Pes şehri uluları ittifağ idüp durdılar, emînüñ katına geldiler. (13) Eyitdiler, uş şehri size ışmarlamağa geldük. Yâ emîn, ne buyurursın, (14) didiler. Emîn eyitdi, siz bizüm olduñuz, şehrüñüz dağı bizüm oldı, (15) didi. Ammâ biz şimdi

şehre girmezüz hem bu şehre hâkîm olup (16) oturmazuz. Belî ol kadar kim vardur, anlar kim bizüm kılıcumuzda öldiler, (17) anlaruñ mâl mülki oğlu kıızı hep bizümdür, didi. Andan Humsş şehri (18) birle şulh itdiler. Emîn eyle maşlahat gördi kim Humsş şehrine girmeyeler, (19) Yermük gazâsından şöñra gireler. Zira Humsş şehri açmış-ıdı,

198b

(1) begleri ölüp gendüler kırılmış-ıdı. Şöyle maşlahat gördiler kim (2) şimdi girmeyeler. Kâle'l-Vâkıdı haddesenâ Hâriş b. 'Avf kâle haddesenâ (3) Hamîd b. Cezîr. Ol eydür: Çün ki Humsş halkı bizüm-ile (4) şulh eylediler, dağı bizüm cemâ'at ol şehîd olanları cem' (5) eylediler, namâzın kıldılar, defn eylediler. Yüz otuz biş gişi şehîd olmuşlardı. (6) Ekseri Humeyre 'Arabından idiler. Otuz müsülmânlar Mekke şehrinden (7) idi, seyyidler idi. Evvel 'Ekreme b. Ebû Cehl ve Şâbir b. Cevhem b. Harem (8) ve Mervân b. 'Âmir ve Sâlim b. Bahrâ ve Hâm b. Nüccâr b. (9) 'Âşım el-Salemî ve Câşeş b. Half ve 'Abdullâh b. benî Nüccâr ve Hüyled b. Süheyl (10) ve Müferreh b. Zeyd el-Keleb ve Mu'ammer b. Kays el-Huzüm ve Hassân b. Ganîm el-Hazvâmî (11) ve Hemc b. Harb et-Temîmî ve Talha b. 'Abdullâh ve 'Utbe b. Hişâm el-Enşârî (12) ve Mâlik b. Fahr ve Haddâd b. Eslem ve Zevd b. 'Abd ed-Dâr ve Zârîr b. Muhârib (13) ve Câbir b. Hoyled ve Kâmil b. Muhibbe ve Mu'ammer b. Şeybân ve Müslim b. Hafâf (14) ve muhâcirîn 'Âmir ve el-Mehâr b. 'Âmir, radıya'llâhu 'anhum ecma'in, (15) bu otuz gişi-y-idi kim añduğ, ma'rûf meşhûr erenlerdendir kim Humsş (16) şehri fetğ olduğu gün şehîd oldılar. Yüz biş gişi Humeyre 'Arabından (17) şehîd oldılar, rıdvânu'llâhi 'aleyhim ecma'in. Emîn buyurdı kim namâzın (18) kıldılar, defn eylediler. Faşl. Biz bu yaña Medîne şehri (19) hikâyetine geldük. Emîrü'l-mü'minîn 'Ömer b. el-Hatţâb dağı 'Oşmân b. 'Affân,

199a

(1) 'Alî Murtaşâ, rıdvânu'llâhi 'aleyhim ecma'in, bu cümlesi dün i gün (2) birbiri-y-ile bile-y-idiler. Ammâ on yâr ki 'aşere-i mübeşşeredür. Bunlar (3) Medîne de olurlardı. İkişi gazâ kılmağda bile-y-idiler. Birisi Sa'id b. Zeyd (4) ve birisi emînü'l-ümme. Ammâ Zübeyr b. 'Avâm ki

Resül hazretinüñ 'ammetesi (5) şafiyye hâtün ki Hamza birle ata ana bir kız kardaşlar idi, Resül (6) hazretinüñ altı 'ammetesi vardır. Ancak anlardan bu Zübeyr b. 'Avām (7) anası şafiyye hâtün müsülmân olmuş-ıdı, hem Resül birle hicret (8) itmiş-idi. Bir dağı Resül hazretinüñ 'ammesi 'Abbāsuñ ulu oğlı (9) Fażl b. 'Abbās yaraqlanmış-ıdı, Meger ki 'Ömer katına çeriden (10) gelenler habar virdiler kim Kayşer-i Rüm uş iki yıldur ki katı yarağ (11) ider, galaba çeri dirşürdi, hiç kıyāsa gelmez, didiler. Hem dağı (12) bitı geldi, Ebü 'Ubeydeden. Vaşf-ı hāl bitisinde bildürdiler. Andan 'Ömer (13) hazreti cemı 'Arab diyārına gişiler viribidi. Eyitdi, gazāya, (14) çeriye gelsünler, didi. İllerde münādı kıldılar. Çün anı işitdiler, (15) her kabileden bölük bölük leşker gelmege başladı. Çün Zübeyr b. 'Avām (16) ol çeri habarın işitdi, gazā kıılmağa rāğıb oldı. Bir nice biñ (17) gişiye baş oldı. Fażl b. 'Abbās dağı bile yoldaş oldılar. (18) Ol yañadan eminü'l-ümme çün Hums şehrın şulh birle gendülerüñ (19) eylediler, Hums şehrı ehlinüñ gönüllerinde bu-y-ıdı kim her kimi kim

199b

(1) şehirde koyalar hākım dikeler, elbette kıralar. Çün kim müsülmānlığuñ dīnin, (2) diyānetin gördiler, gönül cān birle müsülmānlığa kul oldılar. Ol yavuz (3) niyyet terk eylediler. Pes emīn dağı diledi kim aşhāb cem' ide, bir meşveret (4) kıla. Habar yitişdi kim Zübeyr b. 'Avām-ıla Fażl b. 'Abbās dağı (5) muhācir ve'l-enşār, bir nice ulu şahābeler Yemen 'Arabından ve Hicāz 'Arabından (6) bir nice biñ gişi birle uş irişdiler, didiler. Çün müsülmānlar anı (7) işitdiler şāz oldılar. Ulu şahābelere karşı çıkdılar, görüşdiler. Resül (8) hazretinüñ 'ammusı oğlın gördiler, i'zāz-ıla getürdiler, kondurdılar. (9) Ammā Zübeyr b. 'Avām helāli Esmā hātünü bile getürmiş-idi. Esmā hātün (10) 'Āyişe-i Şiddīkanuñ ulu kız karındaşı idi, rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in, (11) çün Fażl b. 'Abbās, Zübeyr b. 'Avām kondılar, andan müsülmānlar bir yire (12) cem' oldılar, oturdılar. Andan emirü'l-mü'minīn 'Ömer b. el-Ḥattāb, (13) 'Oşmān b. 'Affānuñ, 'Alī Murtażānuñ ve bākī aşhābuñ selāmın (14) müsülmānlara degürdiler. Andan müsülmānlık meşālihin tanışdılar. Andan (15) Kayşer meliki galaba çeri dirdügin Fażla ve

Zübeyre söylediler. Anı (16) maşlahat gördiler kim şu kırañına, bir açuđ yazıya ıķalar. Bir penāh (17) yir ola, anda uğraşalar. Andan Zübeyr b. ‘Avām eyitdi, yā aşhāb-ı Resūlullāh, (18) size ma‘lūm olsun kim biz bir avuđ ķavmuz, zāif, (19) nağif. Miskīnlik birle dirilmişüz, bizüm elümüzden gelen iş

200a

(1) Hađ Ta‘ālānuñ ‘ināyeti dađı Resūlu'llāhuñ himmeti berekātıdır. (2) Bizüm ol ķadardur kim Hađ Ta‘ālānuñ buyruđın dut-avuz emrin (3) yerine getürevüz. Cānumuzı dīn yolına ķurbān ķılavuz. Ol (4) degüldür ki cānumuzdan ķorķup ĥōr u zelil olavuz. Bizüm ol idi kim (5) gücümüz yitdüđince durururuz, dīn dūşmanları birle (6) urışuruz. Bāķi nuşret ve zafer Allāhu Ta‘ālānuñdur (7) dađı Hađ Ta‘ālā Resūlına va‘de idüp durur ki (8) senüñ ümmetüñ cemī‘ milletüñ üstine manşür (9) ve mużaffer olısar gerekdür. İnnā'llāhe lā yuĥallifu'l-mī‘ād, (10) didi. ve'l-ĥamdu'li'llāhi rabbu'l-‘ālemīn, (11) bu tercüme futūĥ kitābınuñ (12) evvel cildi uş (13) tamām oldı. (14) Va'llāhu ‘alem (15) bi‘ş-şavāb. (16)

افوا اخوا اخوا سنھا خوا

اسان عوسو صبر صنبره

(18) taşhiĥ olınmışdur.

AÇIKLAMALI DİZİN

A

- 'a m 'aleyhi's-selâm'in kısaltması.
(Krş. 'aleyhi's-selâm)
a. 165a/13
- âb Su.
a.+ı hayvân 122b/4
a.+ı ma'büdiyye 52b/8, 163b/1
- âbâd Sonsuz zamanlar.
a.+(ebedü'l-âbâd) 54b/6
- âbâdan Bayındır.
a.+idi 38b/19
- 'Abas Kabile adı.
a.+kabileleri 5a/10
- 'Abbâd b. Essed Fetihlere katılan
bir savaşçı.
a. 130a/8
- 'Abbâd b. Hâzremî Fetihlere
katılmış bir ravi.
a. 109a/1
- 'Abbâs (Krş. 'Abbâs b.
Abdulmuṭṭalib)
a.+uñ 120a/5, 199a/8
- 'Abbâs b. 'Abdulmuṭṭalib Hz.
Muhammedin amcası.
a. 4a/13, 120a/5
- 'abd köle
a.+ları 196b/15
a. 37a/17
a.+(kara 'abd) 183a/11,
183a/12, 82a/16
a.+(kara 'abd-ı ḥabeş) 182b/15
a.+a 37a/15
a.+ı(kara 'abd) 82b/3
a.+ından 183b/6
a.+lardan 197a/14
a.+ları(kara 'abd) 182b/2
a.+ların 183b/12
a.+larıuñuzı(kara 'abd) 183b/4
a.+ı ḥabeşi 20a/18
a.+ı memûr: Emir kulu.
53b/14
a.+umı 159a/19
a.+u'l-ḥayr 157b/16
a.+uñ 37b/5

abdest Din icabına göre yıkanma.
a.-al- 191a/3, 99b/12

'Abdullâh (Krş. 'Abdullâh b.
Ca'fer)
a. 133b/16, 133b/18, 134a/4,
134b/17, 135a/6,
135a/11, 136a/10, 137a/7,
137a/17, 137b/15, 138b/14,
138b/18, 139a/9, 142b/5,
144a/1, 144a/8
a.+a 144a/4
a.+birle 135b/12, 138a/15
a.+dan 137a/12, 144a/7
a.+ı 134a/14, 133b/19
a.+ ıla 141a/11
a.+uñ 135a/4

'Abdullâh (Krş. 'Abdullâh b.
Enis)
a. 140a/9, 140a/10

'Abdullâh (Krş. 'Abdullâh b.
Hamid Mürdi)
a. 88a/13, 88b/5, 88b/5, 88b/7

'Abdullâh (Krş. 'Abdullâh b.
'Ömer)
a. 26a/19, 26b/12, 27b/13,
27b/15, 28a/8
a.+(ömer oğlu abdullâh) 27a/3
a.+a 27b/11
a.+uñ 27b/10

'Abdullâh (Krş. 'Abdullâh b.
Kurt)
a. 119a/17, 119b/3, 127a/12,
127a/16
a.+a 127a/19

'Abdullâh b. 'Abbâs Abbas b.
Abdulmuṭṭalib'in oğlu.
a. 120a/6

'Abdullâh b. 'amm-ı Resûlullah
(Krş. 'Abdullâh b. Ca'fer
Tayyâr b. Ebî Tâlib)
a. 134a/7

'Abdullâh b. benî Nüccâr Savaşta
şehit olan Mekkeli bir kişi.
a. 198b/9

'Abdullâh b. Beşir Fetihlere
katılan bir savaşçı.

- a. 134b/7
- ‘Abdullāh b. Ca‘fer Tayyār b. Ebî Tālib** Ca‘fer b. Ebu Talib, Ca‘fer- Tayyār'ın oğlu.
a. 130a/5
- ‘Abdullāh b. Ca‘fer Tayyārî**
(Krş. ‘Abdullāh b. Ca‘fer Tayyār b. Ebî Tālib)
a. 103b/14, 186b/6, 193a/11
- ‘Abdullāh b. Ca‘fer** (Krş. ‘Abdullāh b. Ca‘fer Tayyār b. Ebî Tālib)
a. 133b/15, 134a/14, 134a/1, 134a/6, 135a/1, 135b/7, 135b/17, 136a/9, 136a/16, 136b/19, 138a/12, 139b/2, 139b/6, 141a/8, 142a/12, 142a/15, 143b/17, 145b/14, 170a/4, 173a/6
a.+birle 134b/10
a.+e 134b/11, 143b/13
a.+i 141b/7
a.+le 134b/14
- ‘Abdullāh b. Ca‘fer-i Tayyār**
(Krş. ‘Abdullāh b. Ca‘fer Tayyār b. Ebî Tālib)
a.+a 187b/13
a.+uñ 134a/16
- ‘Abdullāh b. Ebî Seleme el-Ḥazremî** Ravi adı.
a. 164b/10
- ‘Abdullāh b. Ebū Bekir** Hz. Ebū Bekir'in oğlu.
a.+üñ 166a/11
- ‘Abdullāh b. el-Ḥuccāc el-Enşārî** Ravi adı.
a. 91a/4
- ‘Abdullāh b. Enis** Fetihlere katılan bir savaşı.
a. 130a/5, 134a/3, 134a/6, 134a/13, 134b/6, 140a/5, 141a/3, 170a/4
a.+birle 134a/17
a.+e 134a/2, 143b/16
a.+üñ 140a/1
- ‘Abdullāh b. Ḥamid** (Krş. ‘Abdullāh b. Ḥamid Mürdi)
a. 88b/1, 113a/11
a.+dür 88b/4
- ‘Abdullāh b. Ḥamid Mürdi**
Fetihlere katılan bir savaşı.
(Krş. ‘Abdullāh b. Ḥamid)
a. 88a/14
- ‘Abdullāh b. Ḳurṭ** (Krş. ‘Abdullāh b. Kurt el-Esdî)
a. 119a/15, 127a/14
a.+a 119b/7, 127a/12
- ‘Abdullāh b. Ḳurṭ el-Esdî**
Fetihlere katılan bir savaşı.
a. 119a/5
- ‘Abdullāh b. Ömer b. el-Ḥaṭṭāb**
Hz. Ömer'in Oğlu.
a. 26a/20, 80a/12, 130a/8, 145b/12
- ‘Abdullāh b. Ömer** (Krş. ‘Abdullāh b. Ömer b. el-Ḥaṭṭāb)
a. 26a/15, 27b/9, 30a/10, 30b/6, 30b/9, 30b/16, 103b/13, 170a/5, 193a/10
a.+birle 26b/9
a.+e 26a/13
a.+ile 26b/11
- ‘Abdullāh b. ‘Ömer ed-Devsî**
Şehit adı.
a. 83a/18
- ‘Abdullāh b. Şābit b. ‘Adlān**
Rāvi adı.
a. 154b/6
- ‘Abdullāh b. Ḥālid el-Māzānî**
Şehit adı.
a. 28a/6
- ‘Abdullāh b. Ḥālid** Fetihlere katılan bir savaşı.
a. 18a/6
- ‘Abdurrahmān** (Krş. ‘Abdurrahmān b. ‘Avf)
a. 126a/13
- ‘Abdurrahmān** (Krş. ‘Abdurrahmān b. Ebū Bekir)

- a. 46a/18, 46a/19, 47a/1, 47a/4, 47a/14, 47b/9, 47b/16, 112a/16, 115a/16, 115b/1, 141a/2, 186b/2, 56a/1, 56a/5, 63b/15, 163a/6, 163a/9, 163a/15, 163a/18, 163b/5, 163b/7, 163b/9, 163b/11, 163b/16, 164a/19
a.+a 47a/16, 111a/18, 56a/10, 56a/12, 163a/6, 163a/8
a.+dur 47b/15
a.+ı 163b/15, 163b/17
a.+ıla 47b/2, 47b/4
a.+ıla 47b/7
a.+uñ 46a/17
a.+uñ 163b/13
a.+(ebü bekir oğlu abdurrahmân) 73a/9, 80a/11
- 'Abdurrahmân** (Krş. 'Abdullâh b. Hamîd)
a. 90a/15, 90a/16, 90a/18, 91b/9, 91b/13
- 'Abdurrahmân b. 'Avf** İlk iman eden ve cennetle müjdelenen on sahabiden biri.
a. 4a/14, 120a/1, 126a/10, 134b/6
- 'Abdurrahmân b. Cemîl el-Cümhî** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 45b/16, 63b/18
- 'Abdurrahmân b. Ebü Bekir Hz.** Ebü Bekir'in oğlu.
a. 43a/6, 45b/14, 46a/16, 46b/17, 103b/13, 110a/11, 145b/2, 160a/13, 162b/19, 163a/2 193a/10, 54b/14, 75b/15, 85b/12
a.+e 55b/18
- 'Abdurrahmân b. Hamîd** (Krş. 'Abdurrahmân b. Hamîd el-Cümhî)
a. 80a/15
- 'Abdurrahmân b. Hamîd el-Cümhî** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a.+i 54b/12
- 'Abdurrahmân b. Mâlik Eşter** Sahabi.
a. 193a/16
a.+(mâlik b. eşter oğlu abdurrahmân) 130a/14
- 'Abdülhamîd b. 'Ömer b. 'Os mân b. Ebî Beşr** Ravi adı.
a. 102b/19
- 'abîd** Köleler.
a.+ i câriye 145b/15
a.+birle 4a/1
- 'âbid** İbadet eden, dindar.
a. 94a/1
- Abkâz**
a.+içlimleri 124a/3
- abfâl** Derviş.
a.+ları(mekkenüñ abfâlları) 193a/9
a.+larından(yemen abfâlları) 140b/2
a.+larından(mekke şehrinüñ abfâlları) 8b/9
- ac** Aç. (Krş. aç)
a. 53b/12
- 'âc** Fildişi.
a.+a 146a/7
- 'acâyib** Tuhaf, acayip. (Krş. 'acîb)
a. 6a/4, 6a/5, 45b/17, 46a/12, 121a/12, 180a/14
- 'aceb** 1. Tuhaf, acayip.
a. 27a/14, 31a/16, 32b/5, 52b/13, 69b/1
a.+dür 36b/15, 37a/16, 195a/6, 59a/1, 68a/11
a.-e kal- Şaşırnak. 7a/9
a.-e kıl- Hayret etmek. 61b/7
2. Acaba.
a. 6b/8, 46a/4, 46a/11, 97b/9, 119a/15, 126a/3, 182a/14, 56b/3, 56b/3, 71b/12, 74a/3, 76a/19, 97b/6
a.+kim 56b/4
- 'aceble-** Hayret etmek, şaşmak.

- a.-di 15a/10, 29a/19, 29b/1, 102b/13, 137b/2, 152b/1
- 'Acem İran**
a.+çerisi 61a/7
a.+iklimi 13a/17, 80b/13
a.+meliki 35a/16
- acı** 1. Tadı olmayan, acı.
a.+tuz 120b/14
2. Üzücü, kırıcı, kötü.
a. 35b/9, 93a/6, 122b/4
a.-sözleri üstünüze saç- 123a/15
a.+y-ıdı 20a/6
3. İstirap.
a. 30a/3
a.+sından 120b/14, 120b/17
a.+sını(ölüm acısı) 30a/3
4. Üzüntü.
a.+sı(yüregi acısı) 32b/19
a.-ya şataş- 96a/8
5. Korku.
a.+sından(cân acısı) 59a/9
- acı-** Yaralanmak.
a.-miş 84b/19
a.-mişdur 97b/8
- acığ** Acı, ıstırap.
a.+ından(cân acığı) 175a/9
- acın-** Üzülmek, incinmek.
a.-up dur(gönlüm acın-) 66a/18
- acığ-** Acıkmak. (Krş. açığ-)
a.-miş 84b/19
- 'acığ** Gücü yetmeyen, güçsüz.
a.+dur 51b/11
a.-ol- : Yetersiz, güçsüz olmak.98a/18
a.-çal- : Çaresiz kalmak.67b/19
- 'acığlık** Güçsüzlük, zayıflık.
a.-gönder- : Güçsüzlük, zayıflık göstermek.92b/14
- 'acıb** Acayip, Tuhaf.(Krş. 'acâyib)
a. 122a/13
- acılık** Fakirlik, yokluk. (Krş. açlık)
a.+(ğ)-ıla 23a/4
a.+(ğ)ına 45a/9
- aç** 1. Aç.
a. 17a/3, 71a/10,139a/4, 166a/14, 184b/7, 56b/11, 69b/14
a.+ları 122b/17, 74a/7
a.-larını al- Güçsüzlerini ele geçirmek.? 74b/14
2. Fakir, yoksul.
a.+ı 12b/12
a.+muhtâc 50b/17, 66a/2, 122a/6, 53b/11, 66a/17, 86a/16
a.+yalıncağ 7a/14
a.+yalıñ 35b/6
- aç-** Kapalı bir şeyi açık hale getirmek.
a.-a 46a/5
a.-alar 75a/1, 99b/8,105a/5
a.-alum 96b/12
a.-alum(yol aç-) 162b/9
a.-dı 16b/17, 34a/13, 35a/19, 37b/15, 49b/18, 126b/18, 127a/6, 127b/5, 130b/8, 144a/3, 147a/2, 147b/10,183a/19, 184a/19, 65b/988b/11
a.-dı(cebe hâne aç-) 188b/11, 192b/11
a.-dılar 102b/3, 150b/5, 167a/4, 63b/6
a.-dılar 47b/9, 48a/2, 100a/1, 184b/17, 75b/3, 93b/16, 97a/8
a.-dılar(yolını aç-) 27b/6
a.-dum(gönlünüze kapuyı aç-) 123a/14
a.-ıcağ 49b/18
a.-madılar 150a/7
a.-uñ 47b/9
a.-up 93a/16
a.-uñ 102a/12
a.-up durur 102b/10
2. Fethetmek.
a.-alar 74a/7
a.-alar(iller aç-) 41a/8
a.-dı 167a/6
a.-duğın 49b/9, 49b/10
a.-duğıñ 62a/5
a.-dum 103a/3, 103a/4

a.-ısarlardur 22b/6
a.-mağa 9a/16
a.-miş-ıdı 198a/19
a.-mişlardı(iklimüñ aç-) 121a/2

3. Göstermek, sergilemek,
görünür hale getirmek.
a.-alar(kumâşların aç-) 137b/12
a.-arlar(kumâşlar aç-) 132b/19
a.-dı 148b/2, 190a/8
a.-dılar 190a/4
a.-mayasız('aybuñuzı aç-)
99a/9

4. Örtüsünü kaldırmak.
a.-a 116b/11, 153b/12
a.-dı 69b/6
a.-madı(başın aç-) 94b/3
a.-mañ 59a/19

5. Başlamak
a.-dı(söz aç-) 13b/9, 96a/13

6. Gidermek, kurtarmak.
a.-alar(ķarañulıķdan aç-) 7b/16

açıl-1. Açık hale gelmek.

a.-an 173b/8
a.-dı 107a/18
a.-up dur 82a/12
a.-up durur 81a/12

2. Fethedilmek.
a.-an 119b/9
a.-ısar 4b/8
a.-up dur 131a/11

3. Yayılmak, ulaşmak.
a.-dı 170a/19

açık- Acıkmak (Krş. acık-)
a.-miş 111a/7

açlık Fakirlik, yoksulluk. (Krş.
açlık)

a. 120b/17
a.+(ğ)-ıla 182a/7
a.+dan 176a/3
a.+(ğ)ından 120b/17
a.+(ğ)uñ 120b/14

açuk 1. Örtüsüz.
a. 28a/10, 53a/17, 151b/3
a.+(baş açuk) 69b/13
a.+(başları açuk) 151b/4

2. Engelsiz.
a.+(yolumuz açuk) 182a/4

3. Düz, Geniş.
a.+yazı 199b/16
a.+yir 135b/16

ad 1. İsim.
a.+ı 2b/9, 2b/10, 2b/11, 5a/3,
5a/3, 8b/2, 16b/16, 18a/1,
111b/6, 124b/7, 149b/5,
157b/2, 57b/1, 69b/16, 69b/16,
83b/12, 85a/15, 99a/15
a.+ın 106a/17, 155b/6, 74b/6
a.+ına 4a/4, 4a/7, 4b/17, 5a/4,
5b/5, 7b/2, 13b/7, 24b/9,
25a/1, 26a/3, 43b/9, 115a/2,
127a/12, 132a/19, 142a/17,
150a/4, 152b/8, 153a/9,
160a/15, 168a/13, 168b/4,
185b/12, 188b/2, 74b/3, 97b/1,
98b/8
a.+ı-y-ıla 91a/11
a.+ı-y-ıla(adlu adı-y-ıla)
100b/10, 162a/14
a.+ları 100b/5
a.+ların 100b/4, 72a/3
a.+ıla 68a/12
a.+um 107b/8, 165a/10,
57b/17, 61a/9, 62a/4, 99b/4
a.+uma 71b/10
a.+uñ 9b/19, 61a/9, 61a/10
a.-ı daķıl- : Ad verilmek. 26a/3
a.-ı söylen- 172b/14
a.-ı şanı dost düşman dilinde
söylen- 66a/10
a.-ın ıdın- 74b/5
a.-ın ķo- :ismini
vermek. 50a/4
a.-ın ur- : ismini vermek.
113a/4, 61a/9, 91a/17
a.-ın urın- ismi koyulmak.
26a/3
a.-ın yalancı kıl- : Yalancı
olarak tanınmak. 191b/6
a.-ı-y-ıla(adlu adı-y-ıla añ-)
106a/1
a.-ını ķo- : İsmi vermek
149b/5
a.-ların añ- 32a/2
a.-um mübârizlar defterinden
yoy- 137a/8
a.-umuz çavumuz illere düş-
26a/2

a.-uñ(erlik defterinde aduñ ol-)
19a/15
a.-ur- 50a/9
a.-urun- 46a/10
a.-çekil- : Adı
söylenmek.74b/17
a.+ı şanı bellü : İleri gelen,
tanınmış.98a/19

2. Nam, ün, şan.
a.+ı 58b/15
a.+ına şanına lâyık 60a/10
a.-umuz izzetümüz art- 86a/19
a.+yavuzluğu : Kötü şöhret.
74b/17
a.-(eyü ad kazan-) 174a/2
a.-çıkar- : Ün salmak, şöhret
bulmak. 4a/8, 196b/17

'Ad b. **Ĥâtem** (Krş. 'Adiy b.
Ĥâtem b. Ĥây)
a. 4b/13

ādāb Örf, adet ve prensipler
a.+ve erkān 3a/13

'adel-**güster** Adil, adaletli davranan.
a. 98b/12

Ādem İlk insan ve ilk peygamber.
a.+dür 135a/17

ādem İnsan, kişi, adam.
a. 15b/9, 104a/6, 105a/14,
112a/17, 133b/6, 157a/2,
166b/19, 167b/14, 172a/11,
176a/16, 180a/3, 187a/2,
56a/18, 64a/4, 76a/2, 77b/1,
77b/4, 83a/16, 86a/14, 95b/17,
96b/9
a.+(taşdan yonulmuş ādem)
154a/13
a.+(hulāşa-ı benī ādem) 6a/13
a.+başına 152a/8, 152a/17
a.+den 152a/17, 72a/12
a.+dür 47a/2, 151b/1, 157b/13,
71a/10
a.+gibi 153b/4, 155b/4
a.+ler 36a/12, 168b/11,
168b/11
a.+leri 24b/12, 81a/15
a.+lerümüz 103a/10
a.+lerüñüz 151b/18
a.+ile 75b/19

a.+oğlanları: Ademoğulları,
insanlar. 86a/13
a.-ler(taşdan ādemler eyle-)
154a/16
a.-lerinden(iç ādemlerinden
idin-) 108a/4
a.-yüzine bakmaz ol- : Kimseyle
ilgilenmemek, içine
kapanmak.15a/16

ādemī 1. İnsan, insan oğlu.
a. 70a/2
a.+dür 98b/12
a.+ler 20a/13, 191b/13

2. Elçi.
a.+leri 64a/6

'ādet Gelenek, alışkanlık.
a.+dür(örf ādet) 184b/16
a.ince100a/5
a.-idin- : Alışkanlık haline
getirmek, her zaman yapmak.
58a/14, 90b/10
a.-ol-: Gelenek olmak,
alışkanlık haline gelmek.
174b/11, 174b/18

'Adiy b. **Ĥâtem** b. **Ĥây** Tay
kabilesinin reisi olan sahabi.
a.+arabı 193a/6
a. 145b/9

'adl Adalet, doğruluk.
a. 39a/8
a.+a 68a/8
a.+ dād.a 180a/9
a.+çadırı 146b/16
a.-eyle- 21a/11, 23b/11, 188a/3
a.+ın 152a/13, 152a/19
a.+ına 152a/5
a.+ından 149b/15
a.+ınuñ 159a/14
a.+inşāf ehli 38b/12
a.+ı inşāf 44a/1
a.+ıla 20b/13, 152b/1
a.+uñ 126b/16, 178b/3
a.-inşāf göster- 178b/2
a.-it- 126b/16

adlu Ad sahibi, meşhur.
a. 18a/7, 122a/13, 82a/3,
95b/12
a.+adı-y-ıla: Tek tek 100b/10,
162a/14

- a.+şanlı 22a/4, 168a/12, 182a/18, 184b/5, 194b/8, 61a/14
a.-adı-y-ıla añ- : Tek tek, ayrıntılı söylemek. 106a/1
- 'aduvva'llāh** Allah düşmanı, kafir. 113b/6
- 'afa'llāhu 'anhu** Allah affetsin. 132a/18
- āferin** Beğenme.
a.-tahsin kıl- : Beğenmek ve takdir etmek. 123a/8
- 'afv** Af.
a.-it- : Affetmek. 78a/2
- ağ** Ak; namus, şeref. (Krş. ak)
a.-(yüzün ağ ol-) 55b/17
- ağ** Ağ, tuzak.
a.-ına düş- 58b/6
- ağ-** Yükselmek; çıkmak, tırmanmak.
a.-duğ 111b/5
a.-up 6b/19
- ağaç** 1. Ağaç.
a. 125a/15, 125b/1
a.+(c)a 125a/4, 125a/6, 125a/16
a.+(c)ı 125a/2, 125a/7
a.+(c)in 157a/17
a.+(c)uñ 125a/14, 135a/10
a.+dan 125a/10, 135a/11, 166b/10
a.+lar 125a/11, 184b/4
a.+larından 125a/4
a.+larınuñ 9b/14
2. Direk.
a.+(c)in 77a/12, 94b/18
3. Sopa, değnek.
a.+(seksen ağaç) 144b/10, 145a/6
- ağaçlu** Ağaçları olan.
a. 135b/13
- ağar-** Aydınlanmak.
a.-inca(taşın yerini ağar-) 97b/16
- ağart-** Şeref kazandırmak.
a.-(d)ur(yüz ağart-) 66a/8
a.-duñuz(yüz ağart-) 80a/5
- ağır** 1. Ağır, taşınması zor.
a. 83a/1, 156a/17, 185a/9, 185a/11
a.+yük 126b/15
2. Çok, fazla.
a. 112b/6, 113b/5, 73b/8
a.+(bahāda ağır getürmekte yeyni) 105a/19
3. Kıymetli, gösterişli.
a. 153b/9
- ağız** 1. Ağız.
a.+dan(bir ağızdan) 91a/2
a.+ın(ağzın) 148b/1
a.-ına (dişin ağzına dök-) 148a/9
a.-ından(ağzından burnundan kan dökül-) 148a/15
a.+ra(ağzıra) 148a/8
2. Derenin döküldüğü yer.
a.+ından(dere ağzı) 72b/4
- ağla-** Ağlamak.
a.-dı 9a/6, 32a/4, 32b/8, 32b/9, 32b/10, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 32b/18, 108a/8, 112a/2, 117b/3, 123a/5, 126b/14, 126b/17, 59a/16, 71b/13
a.-dı(hāy hāy ağla-) 168a/9
a.-dı(zār u zār ağla-) 65b/6
a.-duğum 134a/12
a.-r 112b/9, 59a/17, 78a/13
a.-ram 112b/13
a.-rsın 134a/7, 78a/13
a.-sun 108a/10
a.-yu 134a/6
a.-yup 95a/8
- ağlaş-** Ağlaşmak.
a.-dılar 31a/17, 32a/4, 32b/3, 123a/5, 130b/5, 156b/6, 164a/2, 194a/16, 194a/18, 65a/13, 65b/10, 66a/12, 66a/12, 71b/14, 83b/15
- ağrı-** Sancımak, rahatsızlanmak.
a.-dı 160a/14

- a.-mışdur 36b/17
- ağulı** (Krş. ağulu)
a. 35b/9
- ağulu** Zehirli. (Krş. ağulu)
a. 162b/16, 196a/6, 196a/7,
196b/4, 94a/3
a.+dur 118a/2
a.+y-ıdı 94a/9
- Ağüzfürüz** Kayser'in kız kardeşi.
a. 190b/12
- âh** Feryat, inleme, sızlanma.
a.-âh eyle- 141a/18
a.-eyle- 27b/11, 29b/16, 59a/9,
70a/13, 83a/3, 86b/9, 86b/19
a.-it- 140a/6, 94b/1
- aḥbâb** Dostlar.
a.+(aşḥâb u aḥbâb-ı resûl)
10b/4
a.+ı 46a/3
a.+ı aşḥâb-ı resûl 164a/10
a.+(aşḥâb-ı aḥbâb-ı resûl)
131b/8
- aḥbâr** Haber.
a.-ın söyle-: Haberini vermek,
anlatmak. 16a/4
- âheng** Düzen, uygunluk.
a.-it- : Yerinde ve zamanında
davranmak. 29b/9, 56a/8
- âḥır** Son, nihayet, kıyamet.
a. 86b/4, 106a/19, 189a/3
a.+a degin 24b/3
a.+zamân : Dünyanın son çağı.
6b/4, 24a/19, 37b/18
a.+(evvel âḥır) 32a/10, 115a/8
a.-a yit-: Sonu gelmek, sona
ermek. 189b/4
a.-a yitiş- : Sona ermek 37b/17,
50b/13
- âḥırat** Öbür dünya.
a. 6b/13, 164a/15
a.+azâbı: Bu dünyadaki suçlara
karşılık çekilecek ceza. 163a/14
a.+dadur 59b/10
a.+umuz 110b/5
a.+ḥâtün.ları 196b/16
a.+ḥâtümi 94b/1, 95b/7
- a.+ḥâtünları 78a/12
a.-a(dünyâdan âḥırata nakl it-)
119a/9
- âḥî** Kardeşim, dostum
a. 10a/4, 110a/1, 191b/4
- 'ahd** Yemin; akit, sözleşme, anlaşma
a.+('ahd-ı amân) 107a/6
a.+and 136a/13
a.+ı 191b/8
a.+umı 103b/4
a.+umuz 192a/18
a.+umuz kavlumuz 176b/8
a.-(and 'ahd it-) 184b/14
a.-a kavle dur-: Sözünde
durmak, yeminini tutmak
38b/12
a.-and it- : Sözleşmek,
anlaşmak. 184b/12
a.-eyle- : Anlaşmak,
sözleşmek. 180a/4
a.-ı amân vir-: Zarar
görmeyeceği sözü vermek.
167b/12
a.-it- : Anlaşmak. 74b/19,
100b/10, 184b/16
a.-şı- : Sözdən dönmek, yemin
bozmak. 166b/17, 192b/3
a.-umuz bozul- : Anlaşma
bozulmak. 155a/3
a.-umuz şın- 155a/3
a.-umuzı boz- 180a/8
a.-umuzı şı- 113b/15
a.-uñuz şın- 155a/7
a.-uñuzı şı- 191b/3
- aḥlâk** Ahlak, huylar.
a.+ı ḥamîde : Övülecek huylar.
40b/9
- aḥlâm** Rüyalar.
a.+dur(aẓğâş aḥlâm) 75a/15
- Aḥlât** Van gölünün kuzey batısında,
eski yerleşim yeri.
a. 124a/6
a.dur 23a/8
- aḥmak** Aptal.
a. 111b/10
- Aḥmedi** Hz. Muhammed'e ait.
a.+dür(inkılâbât-ı Aḥmedi)
143a/14

- aḥsa-** Topallamak.
a.-yubben 146a/13
- aḥsent** Çok iyi, pek güzel.
a. 26a/11
- aḥşām** Akşam.
a.+a 157b/8, 187b/1
a.+a degin 194a/18
a.+dur 44b/17
a.+karañusu 187b/2
a.-ol- 175b/15, 194a/18
- aḥšem** Daha muhteşem.
a.+dür 135a/19
- aḥtar-** Devirmek, yere yıkmak.
(Krş. Aktar-)
a.-dı(biri biri üzere aḥtar-)
163a/7
a.-dılar 27b/18
- aḥvāl** Durum.
a.+ın 102b/17
a.-ın söyleş- 12a/11
- aḥ** Beyaz, ak. (Krş. ağ)
a. 30b/7, 75a/11
a.+dur 146a/7
a.+gümiş 177b/10, 177b/15
a.+kuş 75a/9
a.+sağallu 80b/2
2. Namus, şeref.
a.-(iki cihānda yüzi aḥ ol-)
183b/13
a.-(iki cihānda yüzüñ aḥ ol-)
32b/16
a.-(yüzümüzi aḥ eyle-) 32b/16
a.-(yüzüñ aḥ ol-) 71b/8
a.-(yüzüñüz aḥ ol-) 80a/8
- aḥ-** Hücum etmek.
a.-dılar 122a/2, 55b/10
a.-alum mı 26b/14
a.-arduk(aḥına aḥ-) 179a/3
a.-arlar(aḥına aḥ-) 179a/8
a.-arlardı(aḥına aḥdılar)
155b/13
a.-dılar(aḥına aḥ-) 155a/5
a.-mayasız 95b/1
- 'Aḥabe** Ürdün sınırları içinde,
Kızıldeniz kıyısında bir liman
şehri.
- a.+de 48b/13
- aḥça** Para
a. 106a/1, 106a/2, 169a/1,
171a/13
a.+(yüz biñ naqd aḥça) 146b/11
a.+da(on aḥçadan bir aḥça)
179a/15
a.+muz ile 185a/3
a.+sın(on aḥçada bir aḥça)
179a/15
- aḥçalık** Para değerinde, para
karşılığında.
a.+idi(on iki aḥçalık) 152a/2
- aḥdem** Kıdemli, önce, önde.
a.+sın 89b/11
- 'aḥıbet** Nihayet, sonunda.
a. 44b/13, 110a/6, 129b/17,
167b/19, 65b/17, 68b/12
- aḥıcı** Savaşçı.
a.+(aḥın aḥıcı) 23b/15
- 'aḥıl** Akıl. (Krş. 'aḥl)
a.+ı 45a/6
a.+ı(aḥlı) 102a/19, 68b/7
a.+ı(aḥlı eksük): Akılsız, aptal.
58a/2, 155b/10
a.+ıla(aḥlıla) 45a/5
a.+ında(aḥlında) 146a/5
a.+ları 83b/15
a.+ıla(aḥlı-ıla) 45a/6
a.+uñ(aḥluñ) 146a/4
a.+uña(aḥluña) 122b/13
a.-a(aḥla yoldaşlık it-): Akla
uygun davranmak. 146a/9
a.-ı(aḥlı serāsime ol-):
Sersemleşmek, ne yapacağını
bilememek. 42b/12
a.-ını(aḥlını cānını müsülman
eyle-) 40b/12
a.-ları şaş-: Ne yapacağını
bilememek, düşünememek.
136b/18
a.-umuz(aḥlumuz başumuzdan
git-) 111b/8
a.-uñuz(aḥluñuz kilim birle ört-):
Niyetini, asıl maksadını
saklamak. 99a/10
a.-uñuz(aḥluñuz nāḥış ol-):
Doğru düşünememek. 6b/9

- 'akıl** Akıllı.
a. 12a/8, 12a/11, 38a/11,
145b/18, 146a/2, 149a/11,
162a/16, 58a/6, 99a/11
a.+ıdur 149a/11
a.+uñ 146a/5
- akın** Akın, baskın, hücum.
a.+a 154b/8, 178b/7
a.+akıcı 23b/15
a.-a ak- Baskına gitmek.
155a/5, 155b/13, 179a/3,
179a/8
a.-it- : Hücum etmek, baskın
yapmak. 9b/11, 31b/15,
151a/2, 153b/7, 154a/15,
154b/5
- aķıncı** Akıncı, baskın yapan.
a.+ları 153b/7
a.+laruñ 155a/4
a.+sı 53a/1
- 'aķıl** Akıl. (Krş. 'akıl)
a. 6b/12, 6b/14, 7a/11, 146a/6,
146a/8, 146a/9, 146a/12, 84a/8
a.+cevāb 142b/19
a.+ı 118a/1, 146a/7
a.+işi 146a/11
a.+ı firāset 100a/14
a.+ı kāmīl 39a/10
a.+ı mükedder 6b/8
a.+ıla 84a/1
a.-a uy-: Akıl yolunu
izlemek. 146a/10
- aķla-** Düşmandan temizlemek,
düşman saldırısından
kurtarmak.
a.-yalar 43b/10
- aķlık** Şeref, Namus.
a.+ı(yüz aķlığı) 10b/11, 16a/11
a.+ı(yüzüm aķlığı birle)
126b/16
a.-ın(yüz aķlığın kazan-) 79a/5
- aķli** Aķla uygun, akıllıca.
a.+dür(cevāb-ı aķli) 143a/16
- Aķra'a** (Krş. vādī-yi aķrā)
a.+dan 10a/9
- aks** Ters, bir durumun tam aksi.
a. 161b/13
- a.+i 186b/12
a.+ine 84a/14
- aķtar-** Yıkmak, devirmek. (Krş.
aķtar-)
a.-dı 142b/1, 56a/7, 56a/8,
71a/12
a.-dılar 46b/4, 161a/14
a.-urdu 165b/16
- aķtarıl-** Yıkılmak, devrilmek.
a.-an 108b/12
a.-dı 197b/17
a.-dum 37b/1
a.-urdu 55a/16
- aķvāl** Sözcükler.
a.+inden 89a/13
- al** Hile.
a.+mıdur 85a/18
a.-it- : Hile yapmak. 74a/18
- āl** Aile, sülale, soy.
a. 38a/1
a.+(evlād-ı āl-i 'izzet) 78a/11
a.+i 24b/1, 39a/13
a.+inden 149b/16
a.+ine 140a/18
a.+i resūlullah 137a/14
a.+i ricāl 142a/11
- al-** 1. Bulunduğu yerden ayırmak,
eline almak.
a.+a 96b/18
a.-alum 36b/11, 77a/12
a.-dı 15a/18, 15b/1, 19a/17,
19b/17, 27b/16, 32a/6, 55a/13,
61b/5, 65b/4, 69b/5, 69b/6,
77a/15, 77b/2, 81b/1, 81b/2,
86b/9, 86b/13, 94b/16
a.-dılar 12a/5, 20a/3, 28a/9,
100b/13, 115b/8, 161a/13,
189a/11, 59a/14, 63a/1, 72b/9,
77b/1, 77b/16, 86b/11, 95a/5,
95b/11, 95b/16, 97a/14
a.-dum 112b/2, 112b/7
a.-maya 105a/20
a.-up 24b/17, 31b/3, 59a/6,
70a/16
2. Elde etmek, temin etmek.
a.-dılar 146b/12, 150b/4,
150b/4, 187b/11, 187b/13
a.-duķları 178b/12

a.-up 2b/16
a.-alar 191a/10
a.-mış-ıdı 114b/17

3. Ele geçirmek, hkm altına almak.

a.-a 155b/15
a.-a gr- 79b/7
a.-alar 196b/13, 74a/11
a.-an 11a/5
a.-dı 50a/10, 142a/1, 175a/11, 88b/4, 75b/7
a.-dılar 47b/18, 48a/4, 48b/7, 51a/2, 108a/4, 168b/16, 179a/13, 185a/16, 188a/1, 189a/4, 191a/17, 192b/6, 65b/15, 74a/9, 74a/10, 97b/15
a.-dılarsa 92b/11
a.-duğı 66b/11
a.-duğın 34a/16, 50b/3
a.-duğına 77b/11
a.-duğumuz 168b/18
a.-duņuz 190a/13
a.-duķ 48a/9, 182a/5
a.-duķda 118b/5
a.-duķlarından Őoņra 142b/6
a.-ı bil- 25b/14
a.-ımazsız 153a/15
a.-ısarlıdır 107b/13, 99a/7
a.-ısarsız 40b/17
a.-madı 187a/19
a.-madılar 82a/11
a.-madın 194b/12
a.-mış-ıdı 142b/5
a.-mışsın 62a/6
a.-urlar 126a/11, 126a/15
a.-urlar ise 41b/2
a.-ursavuz 182a/6
a.-ursın 118a/2
a.-uruz 68a/4

4. Tutmak.

a.-dı 71b/6
a.-mış 28a/3
a.-dı 114a/11, 126b/18, 130b/2, 153b/18, 157b/9
a.-dılar 194a/16, 197a/3
a.-ıcaķ 196a/9
a.-up 196b/15
a.-urđı 120b/3
a.-up 172b/12

5. Bedel olarak almak.

a.-dılar 167a/6
a.-uņuz 169a/1

6. Evlenmek.

a.-asız 76b/11
a.-ayın 78a/15
a.-dum 107b/11
a.-mışıdum 139b/1
a.-mış-ıdı 18a/1, 94a/15
a.-sun 115b/16

7. Geri almak.

a.-asız 161b/6
a.-ursa 116a/1

8. Satın almak.

a.-acağın 185b/8
a.-acaķların 185b/10
a.-alar Şatalar : Ticaret yapmak.185a/6
a.-ana 145a/2
a.-dılar 185b/8, 185b/10
a.-dılar Şatdılar 178a/14
a.-duķ 185a/7

9. Taşımak.

a.-up 158a/12

10. Kabul etmek.

a.-mazın 117a/17

11. Yanına almak.

a. 147b/16, 186b/16
a.-a 136a/2, 149b/9, 168b/2
a.-acağumuzu 105b/4
a.-acaķ 100b/13
a.-alar 186a/14
a.-alum 104b/7, 99b/19
a.-am 47a/8, 107b/15, 112b/12, 67b/7, 117a/19
a.-asız 159b/14
a.-avuz 67b/10
a.-dı 5a/1, 10b/17, 15b/17, 30b/2, 31b/13, 36a/15, 38a/18, 47a/5, 49b/1, 49b/16, 100a/2, 102a/14, 102b/4, 108b/9, 111b/1, 113a/14, 138b/19, 142b/4, 152b/15, 156b/18, 178b/14, 194b/8, 53a/15, 57b/7, 67a/11, 70b/11, 75b/7, 90a/17, 95a/16, 118a/14, 147b/18, 148a/1, 160b/5, 169a/5, 171a/14, 175a/11, 177a/11, 178a/11, 180b/4, 188b/12, 188b/17
a.-dılar 16a/2, 31b/16, 36b/3, 37b/6, 152a/3, 155a/1, 190a/4,

53b/5, 66b/18, 95b/19,
69a/9, 171a/16, 181a/10,
183a/18, 187a/11, 189a/17,
189b/14
a.-dum 136a/19
a.-duḡ 105b/4, 107b/5
a.-ḡıl 14a/18, 26a/15, 26b/2,
49b/7, 125b/15, 176b/10,
62a/7, 69a/1, 72a/12, 72b/14,
72b/18, 177a/7
a.-muş 169a/11
a.-uñ 7b/4, 104b/15
a.-uñuz 63b/14
a.-up 12a/8, 24b/12, 33b/4,
35b/1, 40a/2, 43b/11, 50b/1,
102a/7, 105a/13, 105a/18,
105b/14, 106a/6, 106a/8,
107b/16, 108b/3, 123b/10,
136b/13, 139b/1, 151a/14,
158b/15, 172a/11, 185b/1,
189a/12, 72a/13, 72a/15,
72b/1, 72b/4, 72b/8, 75b/14,
91b/16, 99b/17, 117b/1,
145b/1, 160a/1, 166b/15
a.-ur 192a/6
a.-uram 48a/19, 49b/6
a.-a(amān al-) 102a/7
a.-a(başumuzu ve cānumuzu al-)
5b/12
a.-a(cānuñı al-) 61a/11
a.-a(elinden al-) 132b/5
a.-a(elümüzden al-) 117b/6
a.-alar(başın al-) 15b/9
a.-alar(elinden al-) 41a/9
a.-alar(elümüzden al-) 96a/17
a.-alar(ortaya al-) 165b/10
a.-alar(öñin al-) 62a/12
a.-alar(öñüñüz al-) 117a/5
a.-alar(harrāc al-) 41a/9
a.-alum(bile al-) 7b/8
a.-am(kinin al-) 75a/4
a.-asın(dād al-) 84b/8
a.-asın(öcümüzi al-) 60a/17
a.-avuz(açlarını al-) 74b/14
a.-avuz(dād al-) 153a/6
a.-avuz(intikām al-) 11b/19
a.-avuz(öcümüz al-) 172b/6
a.-ayın(kanın al-) 82a/5
a.-dı(ardına al-) 158a/9
a.-dı(bile al-) 100b/15, 146b/5,
174b/5, 73a/8, 73a/9, 89a/5
a.-dı(eline al-) 113b/7
a.-dı(elümüzden al-) 114a/19
a.-dı(muāvin mi al-) 149a/9
a.-dı(yanına almak) 47a/16

a.-dılar(bile al-) 18a/9
a.-dılar(çepçevre al-) 64a/17
a.-dılar(destür al-) 93b/3
a.-dılar(elde etmek) 146b/12
a.-dılar(ellerinden al-) 122a/8
a.-dılar(elümüzden al-) 65a/17
a.-dılar(ortaya al-) 29b/14,
114b/5, 138b/12, 158a/16,
161a/18, 166a/10, 181b/13,
189b/19, 196b/1, 76a/3,
77b/12, 78b/7, 81b/7, 90b/2,
97b/16
a.-dum(elüñüzden al-) 58b/4
a.-dum(şatun al-) 144a/13
a.-duñ(boynuna al-) 57a/3
a.-duḡ(ortaya al-) 167b/18
a.-duḡ(habarunuñuzı al-) 115b/7
a.-ḡıl(bile al-) 33a/4
a.-ḡıl(bileñce al-) 100b/14
a.-ı vir-(haḡkını alı vir-)
120a/19
a.-ısar(elden al-) 6b/15
a.-ısar(elümüzden al-) 24a/9
a.-ısarlardur(elümüzden al-)
24b/3, 122b/10, 65b/12
a.-madı(bile al-) 53a/12
a.-maḡa(baç al-) 133a/14
a.-mak(elüñiden al-) 122b/19
a.-mamış-ıdı(bile al-) 69a/11
a.-mañuz(harrāc al-) 9b/16
a.-maḡ(abdest al-) 191a/3
a.-maḡ şatmak : Alış veriş,
ticaret. 178a/4
a.-mayınca(dāduñı al-) 32b/18
a.-mazısañ(intikāmum al-)
73a/1
a.-muş(abdest al-) 99b/12
a.-muşlar(öñümüz al-) 69a/14
a.-muşlardı(ortaya al-) 161b/18,
165b/4
a.-muş-ıdı(bile al-) 69a/12
a.-sunlar(bile al-) 104b/16
a.-uñ(ortaya al-) 114a/15, 77b/9
a.-up(öñin al-) 165b/17
a.-ur(ortaya al-) 156a/2
a.-uram(cizye al-) 61b/1
a.-urđı(bile al-) 8b/13
a.-urlar(elinden al-) 143a/10
a.-urlar(elümüzden al-) 38a/8
a.-urlarmış(harāc al-) 152a/8
a.-ur-ıdı(ödin al-) 42b/6

alaca Göz alıcı, hoş.
a. 177a/18

- 'alaf** Hayvan yemi.
a. 109a/7
a.+ını 157b/8
- alâk bulâk** Altüst, karmakarışık.
a.-it- : Altını üstüne getirmek.
61a/4, 141a/9
a.-kıl- : Alt üst etmek, darma
duman etmek.166a/1
- alâla** Eğlenme, alay etme.
a.-eyle- : Alay etmek. 46b/18
- alâmet** Belirti, işaret.
a.+i 108b/12
a.+idür 174a/15
a.+üm 197b/18
- âlây** Asker safları, Alay.
a.+ları 29b/9
a.-ın tağıt- : Asker düzenini,
saflarını bozmak. 11b/1
- alda-** Kandırmak, aldatmak.
a.-dı 159b/6
a.-mağ mı 59a/6
a.-r 111b/10
a.-yalum 176a/6
- aldan-** Yanlış yargıya varmak.
a.-asın 131b/17
a.-ma 149a/7
a.-maz 62b/7
a.-ur 149a/4
a.-ursın 20b/19
- aldıklu** Ele geçirilen, tutulan.
a. aldığına olsun : Yakalanan
yakalayana aittir. 77b/11
- aldur-** Ele geçirilmesine izin vermek.
a.-mayalar 194b/12
- 'alem** Bayrak, sancak.
a. 18b/10, 22a/5, 26b/8,
43a/15, 182b/12, 189b/16,
189b/17, 52a/12, 52a/12,
54b/13, 55a/18, 56a/8, 59a/15,
62a/4, 63b/5, 70a/16, 71b/2,
80a/17, 95b/5
a.+(kara 'alem) 38a/7
a.+'Ukkâb 'alem) 22a/5
a.+birle 83a/12
a.+e 24b/16
- a.+i 11a/17, 22a/5, 24b/17,
26b/2, 27b/14, 27b/17, 43a/15,
43a/17, 46b/3, 46b/4, 50a/5,
142b/1, 155a/1, 71b/3, 71b/4
a.+in 11a/18, 22a/7, 43a/18,
50a/3, 50a/5, 145b/4, 54b/10,
91b/11
a.+in('Ukkâb 'alemi) 22a/8,
45b/16
a.+ine 27b/17, 70a/7, 95b/4
a.+ler 39b/6, 42a/2, 45b/3,
169a/16, 54b/17, 63b/5, 69b/2,
75b/3, 79a/8, 86a/1, 87a/7
a.+leri 161b/19, 87a/5
a.+ile 51a/6
a.+sancak 103b/9
a.+i 'Ukkâb 91a/19, 141b/1
a.+üñ 20a/1
- âlem** 1. Dünya, kâinat.
a. 46a/4, 143a/1, 193b/13
a.+de(iki âlem) 92b/16
a.+dür(nedim-i âlem) 135b/4
a.+e 120a/13
a.+i 65a/18
a.+içinde 120b/13, 86a/18
a.+ine(beķâ âlemi) 130b/3
a.+lere 120a/14
a.+i ervâh : Ruhlar âlemi.
143a/3
a.+i ezdâd-ı ecsâm: Zıt cisimler
âlemi, dünya.143a/3
a.+i kevn-i feşâddur: Geçici,
ölümlü âlem, dünya.143a/1
a.+i seflî : Bayağı, adi âlem,
dünya.143a/1, 143a/5
a.+i siflî 143a/7
a.+i ulvî 143a/4
a.-i dut- Dünyaya yayılmak.
122b/8
a.-ine(beķâ âlemine göç-)
122a/15
2. Devir, çağ.
a.+inde(oğlanlık âlemi) 39a/3
- 'alemdâr** Bayrak tutan, bayraktar.
a.+ı 27b/17, 71b/4
- âlet** 1. Alet, cihaz.
a.+dedür(demür âlet) 42a/19
2. Silah, savaş teçhizatı.
a.+in(erlik âleti) 56a/2
a.+in(gazâ âletin) 195a/9

- a.+in(harb âletin) 57a/17
a.+leri 17a/2
a.-in(harb âletin âletlen-) 140b/18
a.-ini(harb âletini kuşan-) 137a/18
a.+i(harb zarb âleti) 77a/9
a.+in(ceng âleti) 56a/14
a.+in(harb âleti) 112a/6
a.+in(harb zarb âleti) 60b/9
a.+i-y-ile(harb âleti) 191a/14
a.+ini(cism-i âlet) 62b/5
a.+leri(harb âleti) 64b/17
a.+leri(harb âletleri) 150a/12
a.-in(ceng âletin beze-) 168a/19
3. Vasıta, durum.
a. 51b/16
a.+durur 10b/15
a.-it- : Vasıta olarak kullanmak. 6b/13
- âletlen-** Silah kuşanmak, silahlarını yanına almak.
a.-di(harb âletin âletlen-) 140b/18
- âletlü** Silaha, teçhizata sahip.
a. 78b/16
- ‘aleyhi'l-la‘netuhu** Lanet onun üzerine olsun.
a. 17b/16
- ‘aleyhi’s-şalavātu ve’s-selām** Ona selam ve selavat olsun.(hz. Muhammed için)
a. 13a/2
- ‘aleyhi’s-selām** Ona selam olsun.
a. 4b/18, 13b/2, 39a/3, 101a/17, 134b/4
- alğışt-** Ürkütmek.
a.-dılar 138b/7
- ‘alif** Hayvan yemi.
a. 175a/10, 176a/2
a.+dan 178a/13
- ‘alîk** Hayvan yiyeceği.
a. 8a/6
a.+ların 7b/17
- alın** Alın.
- a.+ına(alnına) 94a/6
a.+ında(alnında) 135a/8, 155b/5
- alın-** 1. Ele geçirilmek.
a.-dı 50a/14
a.-duğın 109b/4, 188a/9
a.-muşdur 179a/11
a.-mayup 171b/19
a.-ur 98b/5
2. Satın alınmak.
a.-muş 183a/10
a.-muş(beñzi alın-) 25a/19
a.-muş(beñzüñ çalınmış yüregüñ alınmış) 58b/12
a.-muş(şatun alın-) 183a/5
- alış-** Dövüşmek için birbirini tutmak.
a.-dılar 166a/17
- ‘Alî** (Krş. ‘Alî b. Ebî Tâlib, ‘Alî Murtażâ)
a. a. 106b/4,126a/19
a.+birle 127a/16
a.+gibi 42a/14
a.+gibi(hamza ve alî) 193b/10
a.+kerremallâhu vechehu: Allah kendisini aziz kılsın. 119a/16
a.+nüñ 91b/14
a.+ye 17b/4
- ‘Alî b. Ebî Tâlib** Hz. Ali.
(Krş. ‘Alî Murtażâ)
a. 8a/14, 15b/19, 34b/8, 88b/14
- ‘Alî b. Hâriş**
a. 167a/11
- ‘Alî Murtażâ** (Krş. ‘Alî b. Ebî Tâlib)
a. 50a/5, 119b/19, 144b/8, 199a/1
a.+nuñ 133b/14, 199b/13
- ‘alî** Çok yüksek, yüce.
a.+dür 46a/4
- ‘âlî** Yüce, yüksek.
a. 6a/13, 182a/4, 185b/5
a.+y-idi 94a/17
- ‘âlim** Alim, bilgin.

a. 102a/1, 98b/18
a.+leri 6b/3, 121a/16, 92a/9
a.+lerindenem 58a/4

Allāh

a. 42b/7, 42b/7, 108a/15, 62b/3
a.+(cünda'llāh) 81a/12
a.+a 21a/1, 119a/6
a.+bilür 31a/8, 140a/13
a.+dan 30b/5, 132a/3, 56b/2
a.+dur 114b/6, 177b/5
a.+hazreti 22b/8, 30b/12, 70b/1
a.+ı 21a/10
a.+ışkına 49a/14
a.+resülü 134a/17, 134a/19
a.+umuz 164a/7
a.+uñ kudreti 37a/2
a.+uñuz 9a/18

Allāhu Ekber

a. 196a/19

Allāhu Taālā

a. 1b/12, 1b/14, 13a/19,
13a/19, 14b/7, 14b/15, 14b/17,
14b/18, 21a/18, 30b/13,
32b/14, 33a/5, 33b/13, 40a/10,
100a/12, 102b/15, 102b/17,
107a/7, 116b/12, 128a/18,
129b/13, 137a/11, 141a/4,
142a/9, 145a/2, 154a/11,
164b/16, 168b/14, 177b/4,
193b/14, 55a/5, 71a/17, 72b/6,
77a/13, 80a/6, 89b/3, 97b/13
a.+dan 13b/5, 139b/14,
153b/14, 156b/2
a.+hazreti 43a/3, 107a/9,
139b/9, 69b/7
a.+kelāmı 13b/4
a.+nun 120b/11
a.+nuñ 2a/8, 6a/8, 10a/6,
12a/15, 17a/5, 29b/3, 34a/11,
43b/19, 103a/15, 113b/15,
113b/19, 120a/14, 125a/19,
128a/2, 128b/10, 143b/4,
148b/3, 153b/13, 155b/11,
162a/18, 64b/10, 95b/1
a.+nuñ kudret eli 161b/11
a.+nuñdur 200a/6
a.+ya 18b/19, 26a/5, 32a/11,
108b/9, 127b/7, 154a/3, 79a/6

almak şatmak Alış veriş.

a.+ 185b/5

a.-şatmak eyle- : Alış veriş
yapmak, ticaret yapmak.
184b/17

a.-şatmak it- : Ticaret
yapmak.185b/2

alt

Alt.
a.+ına 114b/14, 165a/12
a.+ında 109a/2, 114b/15,
128a/11
a.+ında(elüñ altında) 7a/12
a.+ında(şulhuñuz altında)
153a/19
a.+ından 148a/2
a.+ındayuz(eli altında) 53b/15
a.-ında(at ayağı altında ço-)
97b/12
a.-ında(buyruğı altında ol-)
19b/5
a.-ında(eli altında ol-) 14a/1,
198a/7
a.-ında(kılıcı altında öl-)
79a/14
a.-ında.(nikābı altında yüri-)
19b/5
a.-ından(ayağı altından kaç-)
33a/19
a.+undan 189b/17

altı

Altı.
a. 46b/13, 156a/6, 166a/11,
199a/6, 55b/9
a.+(biş altı biñ) 196a/14
a.+(on altı biñ) 197a/9
a.+(kırk altı) 64b/6
a.+(yigirmi altı biñ) 146a/14
a.+biñ 43b/8, 43b/13, 169b/13,
196b/2, 75a/17, 83a/11
a.+biñ yedi yüz 121a/7
a.+bölük 5a/14
a.+yedi biñ 197a/16
a.+yüz 27b/18, 28a/10, 28b/6,
97b/2

altmış

Altmış.
a. 77a/17
a.+(üç yüz altmış päre) 124a/4,
190b/11
a.+biş 101a/6

altun

Altın.
a. 13b/13, 106a/1, 131a/19,
142b/5, 152a/2, 152a/4,
152a/8, 152a/18, 158b/16,
161a/12, 167a/6, 52a/11, 68a/1,

- 68a/2, 81b/18, 95a/3, 95a/5, 95a/6
a.+(kızıl altun) 13b/12, 38b/15, 150b/4, 152a/1, 154b/3, 162a/4, 177b/10, 177b/14, 61a/16, 66b/13, 66b/14, 80b/18
a.+a 138a/7
a.+a(kızıl altun) 38a/16
a.+dan 154b/14, 162a/5, 66b/15, 71b/3
a.+dan(kızıl altun) 24b/15, 121b/3, 160b/14, 172a/6, 182b/12, 93b/11, 94b/17
a.+dan idi 39b/18, 43b/16
a.+ıla 81b/17
a.+tel 105a/11, 144a/11
a.+til 158b/19
- 'ām** Halk, halk tabakası. (Krş. 'āmm)
a.+ 51b/19
a.+arabı 99b/3
a.-(gölü-yı 'ām eyle-) 189a/10
- amān** 1. Yardım, destek.
a.+ında 137a/11
a.-vir- Yardım etmek, destek olmak.113b/12
2. Güven, korkusuzluk; himaye.
a.+(emn ü amān içinde) 189a/5
a.+(emn ü amān) 78a/5
a.+ı('ahd-ı amān) 107a/6
a.+ın 103a/16, 103a/16
a.+ını 103a/16
a.+içinde 153a/5
a.+içinde(emn ü amān) 2a/13
a.+içinde(emn ü amān) 2a/2
a.+umuzdasız 105b/6
a.-uñuzda ol- 104b/8
3. Ölümden affedilme, Ölümden kurtuluş.
a. 99b/9
a.+içün 72a/3
a.-('ahd-ı amān vir-) 167b/12
a.-al- : Ölümden affedilme sözü almak102a/7
a.-bul- : Ölümden kurtulmak 30a/5
a.-dile- : Canının bağışlanmasını istemek. 112b/4, 167a/3, 176a/18, 176b/6, 188a/2, 188a/5, 99b/16, 48a/5, 64a/6, 99b/7, 102a/11
a.-vir- : Ölümden affetmek, canını malını bağışlamak. 114a/2, 188a/3, 59b/6, 59b/8, 71a/15, 71b/18, 71b/19, 99b/16, 99b/19,104a/17, 112a/9, 142a/19, 152a/8, 176b/7, 64a/7, 78a/18, 99b/17
- amāret** Emirlik.
a.+in 128a/7
- 'āmīl** 1. Vali, idareci.
a. 130b/19
a.+üñ 144b/11
a.-kıl- Yönetici olarak atamak.127b/18
2. Usta.
a.+sin 14a/18
- āmīn**
a. 137a/4, 94a/2, 94a/1
- 'Āmir** (Krş. 'Āmir b. Rabia)
a.+üñ 144a/13
- 'Āmir** (Krş. 'Āmir b. Tufeyl)
a. 37a/12
a.+i 37b/6
a.+üñ 37a/12
- 'Āmir** (Krş. 'Āmir b. Vakḳāş)
a. 129b/13, 129b/16, 129b/18, 129b/19
a.+den 129b/19
- 'Āmir** (Krş. 'Āmir b. Devsī,
'Āmir Devsī)
a. 31b/12, 31b/13, 31b/15, 31b/17, 34a/9, 34a/19, 34b/1, 34b/5
a.+i 31b/16
- 'Āmir** (Krş. 'Uḳbe b. 'Āmir el Cuhenī)
a. 126b/10, 126b/13, 127a/4
- 'Āmir b. 'Adiyy** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 25a/14, 25a/16
a.+yi 25a/18

'**Āmir b. Bevānī** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 103a/14

'**Āmir b. Cerrāh** (Krş. Ebū 'Ubeyde 'Āmir b. Cerrāh)
a.+a 37b/7

'**Āmir b. Devsī** Fetihlere katılan bir savaşçı. (Krş. 'Āmir Devsī)
a. 36b/2
a.+birle 34a/4

'**Āmir b. Ebī Vaḳḳās** İslamiyeti ilk kabul eden sahabilerden.
a. 130b/1

'**Āmir b. 'Ömer** Rāvī adı.
a. 126a/5

'**Āmir b. Rabī'a** (Krş. Rabī'a b. 'Āmir)
a. 134b/6, 144a/11, 170a/4, 173a/5, 193a/14, 63b/16
a.+yı 80a/1

'**Āmir b. Sa'id b. el-Muḥārib el-Yeskerī** Fetihlere katılan bir savaşçı adı.
a. 160a/10

'**Āmir b. Surāḳa** Fetihlere de katılmış bir ravi adı.
a. 141b/6

'**Āmir b. Ṭufeyl eṭ-Ṭūsī** Ravi adı.
a. 87a/12

'**Āmir b. Ṭufeyl Devsī** (Krş. 'Āmir b. Ṭufeyl eṭ-Ṭūsī)
a. 64a/2

'**Āmir b. Ṭufeyl** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 71a/14
a.+birle 49b/17
a.+dür 37a/11

'**Āmir b. Vehb** Ravi adı.
a. 172a/7

'**Āmir b. Vaḳḳāş** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 129b/3, 129b/9, 130b/8
a.+birle 129b/8

'**Āmir b. Yeẓr** Şehit adı.
a. 28a/6

'**Āmir Devsī** (Krş. 'Āmir b. Devsī)
a. 31b/11, 32a/10, 32b/1, 34a/7
a.+den 32a/8
a.+ye 34a/19

'**amm** Amca. (Krş. 'ammu, 'amu)
a.+(ibn-i 'amm-ı resūlullah)
134b/16, 141b/12

'**āmm** Halk, halk tabakası. (Krş. 'ām)
a. 138b/6,
a.+arabı 114a/14, 162a/7, 162a/9
a.+kavmı 148b/7
a.+halkı 146b/7, 173a/14

ammā Fakat, ama.
a. 6a/15, 8a/6, 10a/5, 12a/16, 13a/4, 13b/17, 17a/9, 18a/10, 18a/11, 19b/4, 20a/11, 22a/2, 22b/6, 23b/13, 24b/2, 25a/10, 26a/16, 28b/2, 29a/18, 29a/19, 29b/9, 29b/11, 31a/10, 32b/17, 33b/3, 33b/9, 34b/10, 38b/1, 46a/11, 50a/13, 100a/7, 101a/7, 101a/10, 101a/11, 102b/12, 105b/16, 109a/16, 110a/10, 110a/17, 110b/4, 110b/18, 112b/5, 113b/9, 114b/6, 115a/4, 115b/2, 117a/16, 118b/8, 121b/16, 121b/16, 124a/10, 126a/2, 126a/5, 128b/11, 132a/12, 133a/15, 135a/9, 136b/2, 137a/8, 137b/7, 138b/4, 139a/8, 140b/3, 140b/4, 143a/16, 144a/12, 151b/18, 152b/7, 153a/15, 153b/15, 156a/4, 156b/1, 157a/16, 159a/15, 161b/11, 162a/11, 170a/10, 171a/6, 173a/1, 173a/3, 177b/1, 179a/12, 179a/13, 179b/6, 180a/7, 181a/13, 181b/16, 183b/16, 194a/10, 198a/15, 199a/2, 199a/4, 199b/9, 199b/9, 54a/1, 55b/12, 58a/19, 61b/6, 63a/6, 66a/5, 73b/12, 74b/10, 77b/10, 80b/14, 82a/16, 83a/17,

- 86a/17, 86b/1, 90b/8, 92b/13,
94a/8, 95b/3, 95b/15, 98b/9,
98b/11
- 'amme** Hala.
a.+sı 199a/8
- 'ammete** Hala.
a.+sı 199a/4, 199a/6
- 'ammu** Amca. (Krş. 'amm, 'amu)
a.+ñ 12a/7
a.+ñuz 158b/3
a.+sı 18a/1, 39a/20, 133b/14,
134b/1, 135a/9, 144a/14,
166a/13, 168b/5,
194a/10, 199b/8
a.+sını 68b/16
- 'Amr b. 'Āş** Meşhur sahabi, Mısır
fatihi ve devlet adamı.
a. 18a/3, 20b/10, 20b/16,
21a/2, 21a/4, 21a/7, 21a/8,
22a/12, 22a/18, 22b/11,
25a/18, 25a/18, 25b/8, 25b/9,
26a/11, 26a/13, 28a/12, 28a/19,
28b/5, 28b/7, 29a/12, 29b/2,
30a/7, 30a/8, 31a/14, 31a/15,
31b/10, 32b/2, 32b/19, 33a/3,
33b/17, 33b/18, 34a/2,
103b/10, 130a/7, 145b/11,
67a/5, 73a/14, 73b/5, 78b/9,
80a/14, 91a/11
a.+a 32a/19, 195a/16
a.+birle 21a/4, 22a/11, 25a/9,
30a/13, 35b/3, 64b/3, 87a/16
a.+ı 20b/5
a.+idi 87a/11
a.+uñ 31b/18, 32a/14, 34a/10,
34a/13
- 'Amr b. Hızri** Şehit adı.
a. 28a/7
- 'Amr b. Ma'di Kereb** (Krş.
'Amr Ma'di Kereb'z-Zübeydi)
a. 145b/6, 160a/13, 91b/18
- 'Amr b. Kıdād b. Huşşām**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 193a/8
- 'Amr b. Sa'id b. Muḥārib**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
a.+idi 166a/12
- 'Amr Ma'di Kereb** (Krş. 'Amr
Ma'di Kereb ez-Zübeydi)
a. 118a/11, 118a/15, 164b/2,
164b/4, 166a/2, 172b/18,
173a/5, 193a/16
a.+idi 186b/2
- 'Amr Ma'di Kereb ez-Zübeydi**
Amr b. Ma'dikerib, Cengaver
sahabi.
a. 89b/17
- 'Amr Ma'di** (Krş. 'Amr Ma'di
Kereb ez-Zübeydi)
a. 166a/6
- 'Amr b. Naḳtele** Fetihlere katılan
bir savaşçı.
a. 193a/13
- 'amu** Amca. (Krş. 'amm, 'ammu)
a. 10b/5, 131b/14
- 'Amūk** Yer adı.
a. 150b/14
- 'Amūriyye** Ammuriye, İçbatı
Anadolu'da bugün harebeleri
bulunan eski bir şehir ve kale.
a.+meliki 152b/14, 157a/5,
159b/3, 161a/13, 161b/16,
162a/6, 162a/8, 165b/3,
165b/17, 167b/9
a.+şehri 150b/15
- añ-** 1. Söylemek, bildirmek,
açıklamak.
a.-avuz 54a/5
a.-dı 32a/3, 143a/18
a.-dılar(adlu adı-y-ıla añ-)
106a/1
a.-dılar(ayru ayru añ-) 106a/3
a.-duḳ 198b/15
a.-ıcaḳ 143a/18
a.-ıcaḳ(adların añ-) 32a/3
2. Bahsini etmek, sözünü
etmek.
a.-madılar 106a/4
a.-maduḳ 83b/13
- ana** Anne.
a.+(ata ana bir) 199a/5
a.+sı 133b/18, 144a/10, 199a/7

a.+sı(atası anası) 133b/17

a.+sıyam 165a/9

aña Ona; 3. teklik şahıs zamirinin yönelme hali.

a. 1b/13, 2b/10, 2b/19, 3b/10, 6a/8, 7b/7, 7b/15, 8b/15, 8b/17, 8b/17, 9a/19, 12a/6, 12a/6, 13b/14, 14a/5, 14a/13, 14a/15, 15a/7, 16b/16, 17b/18, 18b/13, 18b/18, 19b/7, 19b/13, 20b/15, 21a/6, 21a/14, 22a/5, 22a/7, 25a/14, 25b/7, 25b/12, 27a/19, 30a/1, 30a/2, 30a/3, 30a/5, 31b/11, 31b/11, 33b/8, 33b/9, 35a/7, 35a/7, 36b/6, 37b/9, 37b/13, 38a/12, 38b/1, 39a/6, 40a/11, 40b/8, 41a/13, 42b/7, 46a/3, 47b/10, 50a/9, 100a/19, 100b/6, 100b/12, 102a/1, 106b/19, 109a/11, 111a/13, 111b/6, 111b/16, 112b/1, 114b/16, 115a/12, 115a/12, 116a/5, 116a/8, 116a/8, 116a/8, 117a/9, 117b/8, 119a/5, 119a/6, 120a/8, 121b/11, 121b/17, 121b/18, 122a/17, 123a/17, 123b/4, 123b/12, 124a/18, 124b/2, 124b/13, 125b/13, 126a/7, 127b/16, 128b/3, 129b/6, 133b/1, 133b/2, 133b/3, 135b/2, 137a/11, 140a/3, 140b/3, 140b/7, 140b/11, 141b/9, 141b/10, 142b/15, 143b/1, 144a/4, 144a/8, 144b/10, 144b/19, 146a/1, 146a/9, 146a/12, 146a/19, 146b/6, 148b/11, 149a/5, 151a/5, 154a/5, 155b/1, 157b/4, 163a/2, 163a/4, 163b/3, 164b/9, 165a/1, 165b/1, 167a/4, 171a/8, 174b/17, 174b/18, 176b/1, 176b/8, 177b/19, 178a/17, 178a/17, 178a/19, 178b/4, 178b/12, 178b/13, 179a/10, 179a/17, 179a/18, 183b/7, 185a/19, 185b/13, 185b/15, 185b/15, 188a/6, 188b/1, 189a/10, 190a/3, 190a/17, 192a/7, 51b/6, 52a/3, 52b/3, 54a/1, 56a/10, 56b/1, 56b/2, 56b/19, 57a/19, 57b/12, 59b/7, 60a/8, 60a/8, 61b/17,

66b/14, 71b/11, 72b/2, 75b/11, 76b/9, 76b/18, 81b/15, 81b/19, 82a/1, 82a/2, 85b/5, 85b/10, 86a/12, 90b/1, 91a/15, 91b/5, 93b/14, 94a/4, 94a/15

a.+degin: 1. O zamana kadar 103b/7, 127b/5, 137b/11, 150a/17

2.Oraya kadar. 7b/12

a.+mı 132b/7

2. Onun için.

a. 106b/19

añaru Öte, karşı, ileri.

a. 11b/10, 25b/6, 38a/12, 149b/13, 184b/10

a.+yan: Öte taraf, karşı taraf, diğer yan. 37a/9, 111b/7

añarurak Daha ileri, yakınına.

a. 111a/9

a. 58a/12

anbār Ambar.

a.+ları 106a/4

a.-ları taldur- 105b/16

ancaq 1. Sadece, yalnız.

a. 28a/19, 169a/6, 199a/6, 57b/13,

2. Bu durumda, bu halde

a. 148b/7

3. O sırada, o zaman

a. 69a/12

ancılayın Onun gibi.

a. 19a/2

a.+bir: Öyle bir, onun gibi bir. (anlamı kuvvetlendirme) 6b/17

and Yemin, söz.

a.+('ahd and) 136a/13

a.+umı 103b/4

a.-('ahd and it-) 184b/12

a.-'ahd it- 184b/14

a.-ı şı- 191b/1

a.-iç- 9a/18

a.-vir- 191a/18, 63a/2

anda Onda, 3. teklik şahıs zamirinin bulunma hali.

a. 123a/19, 69b/13

2. Orada.

a. 2a/4, 2b/18, 7a/8, 7a/10,
28a/9, 37a/6, 42b/8, 49b/2,
50a/6, 116a/5, 121a/17, 125a/5,
125b/8, 133a/6, 134a/5,
136a/19, 137b/5, 171b/3,
175a/11, 180a/13, 180b/7,
185b/10, 187a/17, 187a/18,
188a/6, 199b/17, 62a/17,
69b/16, 70b/7, 74b/2, 85b/9,
87a/18, 90b/3, 91a/7, 94b/10
a.+ise 114a/10

3. Oraya, o yere.

a. 123a/18, 144a/10, 153b/4,
194b/1, 84b/15

andan 1. Ve, sonra.

a. 2a/15, 3a/6, 3b/13, 4b/2,
4b/5, 4b/8, 5b/17, 6a/1, 6a/4,
8a/5, 8a/9, 8b/1, 9a/2, 9b/7,
9b/16, 10a/9, 10b/17, 15a/2,
15a/5, 15b/10, 16a/3, 16a/4,
16b/1, 16b/4, 17a/4, 17b/4,
17b/11, 18a/2, 18a/16, 18a/19,
18b/5, 18b/6, 18b/10, 19a/1,
20a/15, 20b/15, 21a/6, 21a/19,
22a/1, 24a/3, 24b/8, 24b/15,
24b/17, 25a/7, 25b/9, 26a/7,
26a/11, 26a/20, 27a/3, 27b/16,
28a/4, 28a/12, 28a/14, 28a/18,
28b/5, 28b/7, 28b/15, 29a/1,
29a/3, 29a/10, 30a/9, 30b/1,
30b/3, 30b/8, 31a/1, 31a/6,
31a/14, 31a/19, 31b/2, 32a/4,
32a/8, 32a/13, 32a/18, 32b/7,
32b/10, 32b/11, 32b/12,
32b/13, 32b/14, 32b/19, 33a/2,
33a/4, 33b/17, 34a/10, 34a/13,
34a/18, 34a/19, 34b/1, 34b/4,
35b/10, 36a/9, 36b/14, 37b/7,
38a/18, 38b/16, 39b/9, 39b/13,
40b/9, 41a/15, 44b/1, 45a/1,
45a/13, 45a/18, 45b/11,
45b/15, 46b/14, 46b/16,
46b/16, 47b/19, 48a/7, 48a/8,
48a/16, 48a/18, 48b/4, 48b/14,
49a/11, 49a/12, 49a/17, 49b/4,
49b/7, 49b/10, 50b/9, 51a/4,
51a/15, 100a/4, 100a/9, 100a/9,
100b/12, 101a/6, 102a/11,
102a/14, 104a/5, 104a/9,
105a/8, 105b/3, 105b/8,
105b/15, 108a/16, 108a/18,

108b/9, 109a/5, 110b/5,
110b/11, 110b/14, 111b/3,
112a/3, 112a/5, 112a/15,
113a/3, 115a/17, 115a/19,
115a/19, 115b/11, 115b/13,
115b/14, 115b/19, 116b/7,
116b/9, 118a/4,
119b/7, 119a/18, 119b/19, 120a/
4, 120a/20, 121b/3, 121b/4,
123b/14, 124a/2, 124a/4,
124a/7, 125a/5, 125a/12,
125a/13, 125b/8, 125b/9,
125b/11, 126a/1, 126b/1,
126b/17, 127a/2, 127b/4,
127b/6, 127b/9, 127b/11,
128a/8, 129b/5, 129b/13,
130a/19, 130b/6, 130b/7,
131a/2, 131a/7, 132a/7, 133a/3,
133b/4, 134b/6, 135a/6,
135a/11, 136b/19, 137b/15,
138a/19, 140a/9, 140b/6,
140b/17, 140b/19, 141b/10,
141b/13, 142b/4, 143a/16,
143b/12, 144a/18, 144b/4,
144b/7, 145a/7, 145b/7,
145b/11, 145b/13, 146a/15,
149b/14, 150a/13, 150b/5,
150b/17, 151a/3, 151a/12,
151a/19, 151b/14, 152a/7,
153b/8, 153b/16, 154a/14,
154b/1, 155b/15, 156b/7,
156b/9, 156b/11, 156b/15,
156b/17, 158a/7, 159a/16,
159b/18, 159b/19, 160a/3,
160a/19, 162a/15, 162a/19,
162b/6, 163a/2, 163b/8,
163b/17, 164a/18, 167b/7,
168b/9, 168b/18, 169a/17,
169b/3, 169b/5, 169b/8,
170b/14, 171a/18, 171a/19,
171b/18, 172a/10, 172a/17,
175a/18, 176b/9, 177b/8,
177b/11, 177b/14, 178a/18,
178b/10, 178b/14, 180b/9,
181a/6, 181a/9, 181b/14,
182b/7, 185a/5, 185a/17,
185b/9, 188b/11, 188b/12,
189a/16, 189a/18, 189b/6,
190a/9, 190b/3, 190b/12,
190b/18, 191a/3, 191a/5,
192a/9, 192a/12, 192b/4,
192b/11, 194b/2, 195a/18,
196a/17, 196b/8, 196b/16,
198a/4, 198a/17, 199a/12,
199b/11, 199b/12, 199b/14,

199b/14, 199b/17, 52b/10,
 52b/15, 52b/15, 53b/1, 53b/3,
 53b/8, 53b/14, 54b/9, 54b/14,
 55a/7, 55b/3, 55b/11, 55b/15,
 55b/18, 56a/3, 56a/11, 56a/15,
 57b/15, 57b/19, 59b/2, 59b/3,
 59b/9, 59b/18, 60a/6, 60b/16,
 61a/2, 61b/7, 63a/2, 63a/10,
 63b/1, 63b/3, 63b/15, 63b/16,
 64a/10, 64a/12, 65a/12, 65b/6,
 66a/7, 66a/12, 66a/18, 66b/3,
 66b/17, 66b/19, 67a/10,
 67b/18, 68a/14, 68b/5, 68b/14,
 68b/18, 69a/4, 69a/7, 69b/1,
 71a/6, 71b/8, 73a/3, 73b/6,
 73b/8, 74a/12, 74a/14, 74b/1,
 74b/6, 75b/16, 76b/10, 76b/16,
 78b/4, 78b/6, 79a/15, 79b/7,
 79b/18, 80a/2, 80a/10, 81a/13,
 81b/14, 82a/5, 84a/15, 85a/5,
 85a/10, 85b/5, 86a/12, 86b/1,
 86b/6, 87a/15, 87a/16, 88a/13,
 88b/11, 88b/13, 89a/16,
 89a/17, 89b/9, 89b/13, 89b/16,
 89b/19, 90a/17, 90b/1, 90b/4,
 90b/13, 91a/7, 91a/10, 91a/13,
 91a/18, 91b/6, 91b/15, 91b/17,
 92a/2, 92a/4, 92a/8, 92a/12,
 92b/5, 93b/3, 94a/2, 94b/5,
 94b/8, 95a/13, 95a/18, 95b/12,
 95b/16, 96a/12, 96b/2, 96b/16,
 96b/18, 97a/3, 97a/11, 97a/15,
 98b/14, 99b/15
 a.+ğayrı: Ondan başka, ondan
 sonra. 37a/4
 a.+soñıra 2a/3, 2a/7, 2a/12,
 4a/6, 4b/9, 4b/11, 5a/1, 5a/10,
 5a/13, 6a/18, 6b/2, 7a/9, 8b/15,
 14a/13, 15b/12, 16b/14,
 16b/15, 17a/12, 18a/6, 22b/12,
 23b/19, 25a/3, 28a/9, 31b/19,
 32b/6, 33b/19, 34a/1, 36b/9,
 39a/12, 40a/13, 41a/16, 43a/1,
 43a/15, 44a/7, 44a/12, 44a/13,
 48a/6, 49b/2, 51a/3, 51a/11,
 100b/11, 110a/7, 119a/19,
 133a/4, 142b/12, 145a/6,
 145b/5, 150a/18, 150a/19,
 170a/18, 176a/3, 185a/2,
 185a/6, 186a/14, 189b/11,
 193a/12, 193b/6, 54a/5, 60a/7,
 65b/14, 67a/1, 67b/7, 71b/14,
 75b/18, 76a/6, 76a/13, 80b/1,
 83a/15, 88a/14, 88b/10,
 88b/16, 91a/11, 95b/12

2. Ondan, 3. teklik şahıs
 zamirinin ayrılma hali.
 a. 24a/2, 49a/14, 106b/3,
 115b/6, 117b/10, 122b/1,
 144a/14, 197b/1, 56b/9,
 58b/2, 67b/14, 82a/5
 a.+dur 96a/7

3. Bu sebeple, bu yüzden, onun
 için.
 a. 170b/5, 191a/13
 a.+kim(ondan dolayı için)
 190b/5
 a.+ötüri (o yüzden, o
 sebepten)156a/5

4. Bunun üzerine.
 a. 26a/13, 184b/10

5. O zaman.
 a. 3a/17

6. Oradan.
 a. 10a/8, 50a/5, 113b/17,
 149b/12, 151a/11, 169a/6,
 178b/17, 192b/1, 53a/12,
 53a/12, 53a/13, 58b/6

7. Yine, tekrar.
 a. 132a/4

'Anddâr Hamîd b. Dereze Kilise
 adı.
 a. 100b/8

andlaş- Karşılıklı söz vermek,
 yemin etmek.
 a.-dılar 184b/16

anı Onu, 3. teklik şahıs zamirinin
 belirtme hali.
 a. 3a/1, 3b/12, 4a/2, 4a/6,
 5b/13, 6a/3, 6a/10, 7b/5, 8a/4,
 8a/18, 8b/14, 8b/18, 9a/1, 9a/5,
 10a/15, 10a/17, 10a/18, 11a/16,
 11b/1, 11b/7, 12b/5, 13a/4,
 13a/9, 13a/12, 13a/13, 13a/17,
 14a/3, 14a/10, 14b/1, 14b/11,
 15a/10, 15a/15, 15a/18,
 15b/16, 15b/18, 16a/5, 16b/15,
 17b/8, 18a/15, 18b/1, 18b/4,
 19b/9, 19b/16, 20a/10, 20b/3,
 20b/14, 23b/8, 26a/18, 27a/10,
 28a/3, 28a/15, 28b/2, 28b/6,

28b/14, 29b/16, 30a/7, 30a/8,
 30a/14, 30a/15, 30b/3, 30b/13,
 30b/16, 30b/17, 31a/19, 31b/2,
 32a/1, 32a/8, 33a/15, 34a/11,
 34b/13, 36b/5, 36b/12, 36b/15,
 37a/15, 37a/18, 41a/1, 43a/2,
 44b/13, 45b/5, 46a/5, 47a/10,
 47a/13, 47b/2, 47b/13, 47b/19,
 48b/13, 49a/7, 50a/14, 50b/8,
 51a/15, 100a/1, 100a/5,
 102b/8, 104a/14, 104b/19,
 105a/17, 106a/4, 107b/15,
 108a/3, 108a/8, 108a/18,
 108b/2, 109b/12, 111a/17,
 112a/14, 112b/3, 112b/11,
 112b/12, 113a/1, 113b/2,
 113b/9, 115a/1, 115a/9,
 115b/4, 115b/19, 116b/9,
 117a/14, 117b/3, 117b/11,
 118b/7, 119a/11, 122a/10,
 123b/6, 123b/9, 123b/14,
 124b/4, 125a/1, 125a/4,
 125a/19, 125b/13, 127a/7,
 127a/7, 127a/12, 127b/11,
 127b/16, 127b/19, 129b/4,
 131a/6, 132a/9, 133a/7,
 134a/12, 134a/13, 134a/18,
 134b/1, 135b/10, 138b/10,
 139b/1, 141a/14, 141a/18,
 141b/9, 142a/5, 144a/8,
 144b/8, 146a/1, 146b/7,
 148a/5, 148a/8, 148a/13,
 148b/3, 148b/4, 148b/20,
 149b/12, 150a/6, 150a/8,
 150b/18, 151b/13, 151b/16,
 152a/19, 152b/5, 153a/4,
 153a/6, 153a/9, 153b/11,
 154a/6, 154b/12, 154b/13,
 154b/13, 154b/19, 156a/13,
 158b/9, 159b/1, 159b/17,
 161a/19, 161b/6, 162b/8,
 162b/15, 163a/5, 163a/7,
 163b/5, 163b/16, 164a/1,
 164a/7, 164b/9, 164b/14,
 164b/17, 165a/2, 165a/4,
 165a/16, 165b/18, 165b/19,
 166a/9, 166b/1, 166b/4,
 166b/16, 167a/2, 167a/11,
 168a/19, 168b/1, 171a/14,
 171b/7, 172a/11, 172a/11,
 172b/7, 173a/4, 173b/2,
 175a/7, 175a/16, 176a/5,
 177a/13, 178a/16, 179b/2,
 179b/4, 179b/7, 180b/12,
 181a/7, 181a/9, 181b/7,

182a/11, 182b/1, 185a/9,
 185a/11, 185b/3, 186b/10,
 186b/15, 187b/11, 187b/17,
 188a/15, 189a/8, 189a/18,
 189b/9, 190b/18, 192a/1,
 193b/4, 194a/10, 194b/15,
 195a/15, 196b/3, 197b/17,
 199a/14, 199b/6, 199b/15,
 52a/8, 54b/2, 55a/9, 55a/10,
 55a/18, 56b/1, 56b/8, 56b/18,
 57a/6, 57a/12, 58a/9, 59a/5,
 59a/7, 59a/9, 59a/11, 59a/13,
 59a/14, 59b/16, 60b/6, 60b/8,
 61a/13, 62a/9, 62a/13, 63a/16,
 64a/1, 65a/14, 66b/5, 66b/16,
 66b/18, 68a/5, 68b/8, 70a/10,
 71b/4, 71b/7, 72a/8, 72a/8,
 72a/9, 72b/12, 73a/8, 73a/17,
 74a/1, 74a/4, 74a/6, 75a/2,
 76a/6, 79b/6, 81a/4, 81a/16,
 81b/5, 81b/15, 81b/16, 82a/9,
 82b/19, 83a/1, 84b/17, 85a/8,
 85b/15, 88b/4, 88b/17, 89a/5,
 89a/6, 89a/15, 93a/17, 93b/7,
 93b/19, 94a/5, 94a/9, 95a/4,
 96a/6, 98a/16, 99b/1
 a.+mı 72a/7

- añıl-** 1. Açıklanmak, bildirilmek.
 a.-mişdur 6b/1
 a.-dı mı 14b/10
2. Bahsi edilmek, üzerinde konuşulmak.
 a.-dı 105b/19
 a.-ısdur 5a/12
 a.-madı 156b/1
3. Anlatılmak, söylenmek.
 a.-ur idi 91a/11

'Ankā Ankā kuşu.
 a. 84a/7

- añıla-** 1. Kavramak, anlamak.
 a.-dı 13b/5
 a.-duğ 100a/12
 a.-madı 82a/10
 a.-masa 51b/19
 a.-yasın 58a/6
2. Sezmek, hissetmek.
 a.-dı 108b/3, 157a/11
 a.-dı(göñül dili-y-ile añıla-)
 36a/8

- a.-dılar 156b/5
3. Hakkında bilgi sahibi olmak.
a.-yısar 7a/6
4. bilmek, farkında olmak.
a.-masa(söyledüğü sözi aıla-)
144b/10
- anlamak** Anlayış, anlama kabiliyeti,
zeka, akıl.
a.+(ğ)ı nâkış 58a/2
a.+(ğ)ın 14b/4
- añlan-** 1. Sezilmek, hissedilmek.
a.-ur 156b/3
2. Öğrenilmek.
a.-a 107a/5
- anlar** Onlar, 3. çokluk şahıs zamiri.
a. 4a/7, 5a/10, 5b/12, 7b/6,
26b/5, 27a/7, 28b/19, 38a/4,
46a/2, 46a/2, 48b/5, 48b/6,
51a/18, 104a/12, 104b/16,
105a/18, 107b/16, 107b/19,
138a/8, 139a/8, 139a/11,
140a/14, 142a/6, 145b/13,
156b/19, 158a/6, 168b/7,
176a/8, 177b/7, 178a/5,
179b/11, 182a/6, 182a/18,
182b/9, 189a/1, 190b/7,
198a/16, 58b/6, 66a/3, 66b/11,
67a/7, 77b/12, 82b/13, 90b/18,
96b/11
a.+a 2b/14, 4b/11, 4b/15,
5a/11, 10b/1, 13a/18, 14a/10,
16b/17, 23b/4, 27a/11, 29a/12,
36b/9, 38a/2, 38a/3, 41a/5,
46a/2, 100a/3, 104a/14,
109b/8, 114a/17, 114b/11,
122b/4, 123a/20, 136a/2,
144b/2, 157a/9, 158a/2,
166a/18, 177a/9, 178b/15,
181b/16, 182a/19, 182b/2,
188b/8, 189a/15, 195b/16,
196a/3, 62b/4, 65a/8, 72a/3,
74b/15, 75a/19, 82b/13, 85a/2,
92a/7
a.+a mı 182a/9
a.+dan 2b/16, 9b/15, 10a/13,
18b/8, 18b/16, 23b/6, 28b/19,
51a/11, 115a/1, 115a/6,
128b/14, 176a/10, 181b/1,
199a/6, 55b/2, 55b/10, 65b/14,
66a/6, 72a/4, 73a/1, 96a/5
a.+dan sonra: Onlardan başka.
109b/15
a.+dan yaña 137b/18
a.+dan yaña: Onların içinden,
yanından. 12a/8
a.+dur 177b/8
a.+ı 4b/5, 4b/10, 5a/1, 5a/12,
9a/3, 18b/9, 26b/6, 28b/5,
29a/11, 33b/6, 47b/4, 99b/17,
100b/10, 105b/17, 110a/14,
128a/18, 136a/2, 136b/10,
139a/10, 141a/10, 165b/7,
168b/8, 169b/7, 174a/1,
184b/13, 186a/14, 194b/8,
195b/16, 197a/16, 66b/3,
66b/8, 67b/7, 74b/7, 81a/10,
85b/9, 86b/13, 89b/6, 99a/6
a.+uñ 2a/18, 2b/15, 3a/14,
4b/17, 12a/13, 12a/14, 12a/16,
14b/2, 40b/18, 44b/9, 46b/4,
46b/10, 48b/7, 102b/13,
105a/6, 111a/5, 115a/4,
120a/16, 123a/3, 124b/5,
156a/15, 156b/12, 162b/2,
171b/16, 175a/14, 176a/14,
181b/2, 181b/3, 186b/7,
187a/3, 187a/12, 198a/7,
198a/17, 60a/4, 60b/6, 67a/6,
85b/9, 85b/10, 87a/14
a.+uñ birle 173b/8, 190a/16
a.+uñ gibi 173a/6
a.+uñ-ıla: Onlarla. 40b/17,
47a/13, 49a/1,
103b/15, 146b/11, 181b/3,
182b/1, 184a/2, 66a/3, 68b/4
a.+uñ-ısa 123a/3
- añlat-** Bildirmek, açıklamak.
a.-dı 182a/10
a.-dılar 65a/2
- Antäkiyye** Antakya, bugün Akdeniz bölgesinde Hatay ilinin merkezi olan şehir.
a. 5b/16
a.+de 144b/6
a.+den yaña 145a/7, 167a/15
a.+ili 154a/15
a.+nüñ 121a/19
a.+şehri 109b/7, 109b/8,
151a/7, 157b/9, 189b/15
a.+vilâyeti 150b/10
a.+ye 149b/13, 156a/1, 167b/2

a.+yi 5b/16

anuñ Onun, 3. teklik şahıs zamirinin ilgi hali.

a. 3b/8, 4a/7, 4b/13, 5b/9, 6a/10, 6a/13, 6a/14, 6a/19, 6a/19, 6b/5, 7a/7, 7b/2, 13a/13, 13a/14, 14b/8, 14b/10, 15a/2, 15a/3, 15a/7, 16a/16, 19a/9, 19a/9, 19a/11, 19b/4, 20b/8, 20b/9, 20b/15, 20b/18, 23b/14, 23b/14, 23b/17, 23b/19, 24a/19, 24b/1, 24b/9, 29b/10, 30a/1, 38a/1, 43b/9, 44a/8, 44a/10, 46a/3, 46a/18, 101b/2, 101b/15, 101b/18, 102a/5, 106b/14, 111b/15, 111b/18, 111b/19, 112a/15, 112b/7, 114b/17, 117a/16, 117b/18, 118b/10, 120a/9, 120a/12, 120b/18, 121a/10, 121b/15, 122a/15, 122a/16, 122a/18, 122b/1, 122b/5, 122b/5, 122b/6, 122b/7, 122b/7, 122b/9, 124a/18, 127b/17, 128b/8, 129b/4, 130b/19, 135a/15, 135a/18, 135a/18, 135a/19, 135a/19, 135b/1, 135b/1, 135b/2, 136b/8, 137a/12, 137a/14, 139b/7, 139b/7, 140b/10, 142b/10, 143a/10, 143a/18, 143b/3, 144a/13, 146b/2, 148a/17, 150a/4, 154a/3, 155a/12, 155b/2, 155b/3, 157b/2, 172a/1, 174b/15, 177b/5, 177b/6, 180a/16, 180b/3, 180b/4, 185b/12, 191b/8, 192a/10, 197b/1, 197b/7, 197b/18, 51b/17, 53a/14, 56b/9, 57a/13, 57a/19, 57b/12, 59a/16, 59b/2, 60b/6, 62b/8, 68a/12, 68b/15, 69b/10, 71b/12, 72b/2, 73a/11, 78a/11, 80b/12, 85a/17, 85b/14, 91a/11, 93b/18, 95b/5, 97a/1, 97b/9

a.+birle 176a/17

a.+dur 117b/9, 174b/18

a.+gibi : 1. Öyle, o şekilde. 10b/1, 14a/8, 19a/6, 26a/12, 29b/11, 36b/19, 40a/14, 40b/14, 43b/4, 43b/7, 100a/4, 100b/14, 101a/14, 101a/17, 118b/6, 121b/14,

122a/1, 123a/7, 126a/8, 128a/4, 129b/19, 133a/15, 144a/14, 144b/12, 144b/13, 145a/19, 148b/12, 148b/14, 148b/19, 150a/1, 154b/7, 157a/19, 159b/18, 161b/12, 180a/12, 195a/3, 51b/9, 60a/7, 61a/5, 62b/13, 67a/13, 70b/17, 72b/15, 73a/3, 73b/6, 73b/7, 76a/10, 76b/17, 78b/11, 79a/14, 87a/13, 94b/4, 97b/13

2. Ona benzer, onun gibi. 60a/7, 144a/14

3. Öyle bir, öylesine, o kadar. (anlamı kuvvetlendirme) 65a/11, 122a/8, 130b/12, 132a/14, 137a/6, 172a/9

a.+içinde 13b/2

a.+içine 21a/17

a.+içün: O yüzden, o sebepten. 19a/9, 136b/15, 143a/4, 156a/20, 164a/16, 77a/5, 91a/16

a.+içün kim 101a/15, 101b/15, 163a/10, 171b/8, 176b/16, 177b/4

a.+la 3b/6, 3b/6, 9a/1, 25a/3, 107b/6, 148b/8, 152b/6, 155b/8, 183b/3, 98b/13

a.+çundur 110a/3

a.+çun 56b/6

a.+içun 7a/7, 20b/11, 158b/7

a.+ıla 107b/4

a.+içun kim 29a/1

a.+kadarı : O kadar, onun kadar. 15a/4

a.+üzere : Öyle, o şekilde. 192a/18

Ānuşirvān (Kırş. Nūşrevān)

a.+oğlanları 12b/17

añra- Kükremek.

a.-dı 125a/15, 165b/13

a.-r 69b/14

a.-yıcak 42b/5

a.-yu 95a/15

a.-yup 56b/11

añsuzda Aniden, birdenbire.

a. 107b/18, 61a/1

ar- Yorulmak.

a.-mış-ıdı 25a/10

- ara** 1. İç, bir topluluğun içi.
a.+larında 28a/18, 136a/5,
161a/14, 98a/19
a.+larından 166a/1
a.+muzda 51a/8, 110b/12
a.+muzdan 154b/9, 96b/12
a.+ñuza 77b/1
a.+ñuzda 51b/3
a.+sına 12a/14, 20b/1, 42a/14,
108b/18, 108b/18, 140b/15,
160b/12, 162a/17, 54a/6,
60a/5, 70a/4, 79b/10
a.+sında 4a/18, 31a/15, 44b/7,
112b/10, 120b/3, 125a/4,
125a/15, 125b/6, 145a/1,
193b/20, 197b/3, 197b/6,
52a/3, 76b/18
a.+sından 46b/9, 125a/11,
196b/14, 85a/12
a.+yir 133b/7, 133b/10
a.+yirümüz 161a/16, 164b/7
a.-muza ayrılık bırak- 20a/9
a.-sına(ħalk arasına çık-)
144b/9
a.-sına düş- 196b/3
a.-sına muħalefet bırak- 20a/11
2. Kişilerin birbiriyle ilgisi.
a.+dan(bir aradan) 33b/12
a.+larında 185b/5
a.+ñuzda 136a/12, 81a/3
a.-ya gir-: Anlaşmazlığa son
vermeye çalışmak. 57a/12
3. Orta.
a.+sına 167b/14
a.+sında 152b/2, 174a/12
a.+yir 40b/8, 92b/2, 133a/10
a.+yirde 189b/10
a.+yiri 149b/2
4. Yer, mevki.
a.+da 10a/18
a.+da(bir ara) 91b/2
a.+da(bu ara) 31a/8, 115a/19
a.+da(işbu ara) 11b/15,
135b/13
a.+da(ol ara) 33b/11, 36b/1,
36b/6, 37b/8, 50a/19, 131b/13,
160b/6, 65b/19, 67a/4, 85b/3,
94b/10
a.+dan(ol ara) 37a/6, 171b/14
a.+lar(ol ara) 35a/13
a.+larda(ol ara) 68a/12
- a.+ya(ol ara) 111a/15, 148a/17,
58a/12
a.+yı(ol ara) 37a/2
- ara-** Aramak.
a.-yu gel- 108a/5
- 'Arab** Arap.
a. 1b/14, 4a/5, 6b/10, 7a/14,
7a/13, 12a/6, 15a/14, 16b/2,
17a/1, 22b/4, 23a/15, 24b/13,
27a/14, 28b/15, 35b/6, 38a/3,
38b/2, 41a/11, 41a/18, 42a/12,
44b/18, 116b/5, 116b/19,
117a/8, 122b/17, 122b/18,
123a/11, 123b/3, 124b/4,
124b/14, 124b/15, 125a/8,
125a/14, 125a/18, 125b/4,
144b/19, 148a/18, 148b/10,
154b/19, 157a/2, 157a/4,
158a/4, 171b/2, 172b/1,
172b/5, 173b/12, 173b/15,
174a/17, 174a/19, 174b/3,
181a/8, 181b/2, 182b/19,
183a/2, 183a/3, 183a/6,
183a/16, 184b/2, 184b/14,
185a/5, 187a/14, 188b/7,
188b/18, 195b/18, 196b/16,
52a/7, 52b/19, 53a/1, 53a/17,
55a/3, 57b/4, 57b/8, 60b/18,
61b/16, 63a/14, 65a/16, 65b/2,
66b/9, 67a/8, 69a/14, 74a/3,
74b/8, 75a/3, 79b/7, 81b/9,
82b/5, 82b/15, 86b/16, 88b/3,
93a/19, 96b/13, 98b/7
a.+(eħâl-'arab)13b/10, 14b/6,
60b/13, 60b/16
a.+(diyâr-ı 'arab) 121b/9
a.+(maâşire'l-'arab) 183a/17
a.+(peygambar-ı 'arab) 121b/9
a.+(resül-ı 'arab) 121b/15
a.+a 50b/14, 148b/15, 156a/13,
53a/10, 53b/11, 57b/17,
58b/10, 65a/6, 66a/3
a.+birle 176a/11, 190a/15
a.+dan 41a/6, 51a/1, 96a/10,
98a/12
a.+dansın 159a/1
a.+dili 40a/1, 40a/3, 40a/7,
43b/18, 47a/3, 51a/10,
100a/10, 117a/8, 135a/5,
142b/16, 153a/8, 183a/16,
57a/18, 57b/1, 60b/12, 80b/5
a.+dini 181a/12, 64b/14

a.+diyârı 3b/19, 5a/12, 5a/16,
6a/17, 7b/6, 10a/13, 14b/7,
44a/6, 117a/19, 140b/1,
190b/1, 190b/2, 199a/13
a.+dur 27a/7
a.+gibi 93a/3
a.+ı 4b/12, 5a/13, 17a/16,
21a/3, 21a/3, 51b/1, 114a/15,
123a/17, 123b/1, 123b/7,
125a/3, 125a/15, 144b/1,
144b/1, 150b/13, 152b/15,
160b/18, 57b/9, 65b/3, 76b/18,
82a/6
a.+ı birle 29a/13, 160b/7
a.+ıdur 18b/6, 18b/7, 18b/7,
108b/16
a.+ın 13a/7, 157a/9
a.+ına 3a/9, 4b/14, 16b/14,
16b/15, 17b/8, 160b/10,
172b/19, 88b/19
a.+ından 7b/19, 18a/9, 18b/7,
23a/15, 23a/15, 23a/16, 23a/16,
25a/13, 33a/6, 37b/5, 37b/12,
114a/14, 118a/12, 147b/11,
148a/5, 149a/14, 149a/14,
149a/15, 150b/16, 156a/13,
158b/8, 158b/13, 165b/6,
178a/18, 188a/15, 188a/16,
196b/17, 198b/16, 199b/5,
199b/5, 64b/1, 65b/2, 69a/7,
69a/7, 69a/8, 69a/8, 69a/8,
69a/9, 80a/14, 89b/17, 89b/19
a.+ından idi 31a/13, 36b/7,
46b/14, 123a/18
a.+ından idiler 198b/6
a.+ından mısın 99b/3
a.+ından mısız 162a/8
a.+ındanam 158b/4, 159a/2,
159a/8, 162b/1
a.+ınuñ 2a/19, 2b/8, 2b/17,
2b/18, 4a/3, 4a/6, 5a/2, 8a/2,
11a/10, 16b/14, 17b/12,
18a/18, 26b/11, 118a/13,
143b/11, 144b/1, 144b/2,
148a/15, 148b/5, 148b/6,
162a/9, 170a/19, 172b/17,
172b/18, 193a/6
a.+içinde 13a/3, 40a/12,
113a/6, 58b/14
a.+lar 7a/18, 15a/12, 23a/17,
122a/6, 158b/12, 160b/12,
172b/7, 65b/11, 84b/15
a.+lar birle 92b/7
a.+lar gibi 90b/3
a.+lara 149a/16

a.+lardan 12a/6, 23a/17, 60a/16
a.+lardur 184b/6, 86b/9,
86b/19
a.+ları 17a/13, 149a/17,
149b/1, 52a/10
a.+larından 5b/1, 156b/13,
158b/6
a.+larla 150a/14
a.+larıñ 57a/2, 72b/18, 79a/14
a.+meliki 176b/3
a.+milki 7b/5
a.+ıla 14b/3, 184b/12, 187a/9,
189a/1
a.+peygambarı 135a/14
a.+kabâyilleri 149a/13, 89b/16
a.+kabileleri 99a/15
a.+kavmı 2a/13, 17a/2, 60b/1,
74a/16
a.+savaşı 28b/3
a.+uluları 17b/4
a.+uñ 1b/15, 44b/10, 44b/15,
51a/17, 110a/18, 125a/17,
162b/1, 172b/10, 173a/14,
173b/16, 186b/17, 186b/19,
58b/14, 66a/7, 74a/15, 75a/14,
75b/1, 84b/13, 86b/16, 97a/6
a.+uñ dini 51a/9
a.+halkı 7a/16

a'râb Çöl Arabı, bedevi.
a. 12b/1, 15a/2

'Arabca Arapça.
a. 33a/17, 33a/18, 113b/8,
171a/6, 171a/8, 171a/10,
171a/12, 77b/6, 82a/17

'Arabistân Arabistan.
a. 124a/13

'Arabî 1. Arapça.
a.+(şir-i arabî) 72b/5
a.+dil 107b/6

2. Araba mahsus.
a.+kılıç 61b/10

aracuk Yer.
a.+dan(bu aracuk) 137b/10

araqçın Takke.
a. 114b/16

aralık 1. Mesafe, uzaklık.
a.+(g)ı 133a/8

2. Orta.
a.+(ğ)ında 101b/18, 75b/8
a.-(ğ)a çek- : Uygun duruma getirmek. 159b/7
- ārām** Rahat, huzur.
a.-(gönlüm ārām it-) 33a/2
a.-it- : Rahatlamak, dinlenmek. 139a/12
- ārāste** Hazırlanmış.
a.-kıl- hazırlamak, donatmak.4b/1, 191a/15, 56a/3, 57a/18
- ārāyiş** Donatma.
a.-it- : Donatmak. 67a/16, 91a/3
a.-kıl- : Donatmak. 52b/12
2. Süs, ziynet.
a.+lerinden(dünyā ārāyişleri) 110b/2
- 'Arbān** Yer adı.
a.+kşası 155b/18
- ard** Arka.
a.+ına 114a/13, 61b/13; 75b/18, 94a/7
a.+ınca: Peşinden, arkasından. 4b/3, 14b/2, 15b/8, 33a/1, 33a/8, 43a/7, 105a/6, 105b/2, 107a/13, 108b/10, 110a/14, 110b/9, 110b/16, 112a/16, 116a/18, 127a/5, 139a/7, 139a/8, 141a/1, 145b/5, 145b/7, 145b/10, 148a/6, 151b/2, 151b/3, 151b/5, 151b/7, 180b/3, 180b/3, 180b/4, 194b/18, 195b/18, 63b/15, 73b/10, 75b/5, 76a/3
ā.+ınca(biri biri ardınca) 111b/4
a.+ında 73b/10
a.+ındağı 75b/19
a.+ından 43a/18, 166a/9, 174a/11, 196a/15, 74b/14, 82b/17, 97b/16
a.+larınca 142a/2, 156b/12
a.+larından 75b/11
a.+u arka : Koruyucu ve yardımcı.128a/4
a.+umuz 167b/5
a.+umuzca 10a/5, 109b/15
a.+umuzca 25b/17
- a.+uña 58b/11
a.+uñuzca 113b/18, 159b/15
a.- u arka ol- : Koruyucu ve destek olmak. 14a/19, 132a/10
a.-ın baş- : 1. Peşinden gitmek, izlemek. 108b/11
2. Arkadan vurmak. 68a/19, 74a/15, 75a/3, 75b/13
a.-ın sür- Peşinden gitmek, izlemek. 31a/2, 46a/18, 71b/5
a.-ına al- 158a/9
a.-ına düş- : Arkasından gitmek, izlemek. 30b/19, 114a/12
a.-ınca ol- : Kararında, azminde olmak. 3b/13, 18a/16, 146b/2, 70b/17
a.-ınca sür- 109a/4
a.-ınca yüri- : 14a/18
a.-ından baş- 80b/1
a.-umuza düş- : Peşinden gitmek, izlemek. 114b/1, 194b/19
a.-umuza gel- : Peşinden gelmek, takip etmek. 167b/4
a.-umuzdan sür- 104b/10
- 'ārif** Bilgili.
a. 145b/19
- arqa** 1. Sirt.
a.+m 148b/2
a.+sına 141b/10
a.+sında 71a/17
a.+sından 141b/12, 148a/7, 194a/8, 70a/11
a.+sıyla 128b/5
a.-ñı(gendü arqañı gendü dırnağñ birle kşı-) 176a/15
a.-sına(at arkasına gel-) 17b/2
a.-sını kıl(sırtını dönmek)- 158a/13
a.-arqaya vir-: Sirt sırta vermek. 77a/18
a.-ların şehre kıl- : Sırtını dönmek.193a/19
a.-ñuzı kıl- : Sırtını dönmek.173b/4
a.-ların vir- : Sırtını dayamak, sırtını dönmek.138b/11, 157a/15
a.-muzı aña vir(sırtını dayamak arkasını dönmek)- 25b/12
a.-sına(at arkasına gel-) 164b/18, 172b/18

- a.-ya(arğa arğaya vir-) 77a/18
2. Ters.
a.-sı-y-ıla(el arğası-y-ıla ur-) 148a/8, 148a/11
3. Destek, yardım.
a.+dur(ard u arğa) 128a/4
a.-(ard u arğa ol-) 14a/19,132a/10
a.-ve yardım it- : Koruyucu ve yardımcı olmak. 159a/6
a.-bir it- : Yardımlaşmak, sırtıta vermek.117a/5
- arğun** Yavaş.
a.+arğun 10a/3
- arğuncak** Sessizce.
a. 31b/19, 119b/6, 88b/11
- arğurı** Çaprazlamasına, yanlamasına, kestirmeden.
a. 72a/13
- armağān** Hediye.
a. 117a/11, 163a/5, 72a/8, 96b/15
a.+lar 34a/3
- armış** Yorgun.
a. 111a/7
a.+ıdı 82a/16
a.-it- : Yormak. 84a/6
- arpa** Arpa.
a. 105b/16, 146b/9, 185a/1, 185a/3, 185a/7, 185a/10, 185a/13
a.+etmeki 120b/5, 120b/15
a.+yı 106a/5
- arslan, arşlan** Aslan. (Krş. aşlan)
a. 58a/12, 125b/7
a.+(kağan arslan) 125a/11
a.+gibi(kağan arslan) 196b/5
- arş** Yedinci gök, gökyüzünün yedinci katı.
a.+a 6b/19
- art-** Yücelmek, yayılmak.
a.-ar(adumuz izzetümüz art-) 86a/19
- a.-sun(izzetüm ve hürmetüm art-) 62a/5
- artuğ** 1. Fazla, çok.
a. 191b/14
a.+degül 138b/8
a.+dur 80b/11
a.+idi 46a/13
a.+eksük : Aşağı yukarı. 2b/17, 121a/7, 136b/2, 138a/19, 149a/14, 181b/18, 196b/1, 90a/1
a.-eksük sözler di- : İleri geri konuşmak. 89b/1
a.+(ya artuğ ya eksük) 83b/5
2. Başka.
a. 44a/16, 117b/10, 128b/14, 153b/14, 80b/13, 94b/6
3. Başkası, bir diğeri.
a.+(ğ)a 117b/8
4. Üstün.
a. 122b/16, 55b/10
a.+degül 117b/8
a.+dur 122a/18, 122a/19, 122b/1, 122b/2, 122b/3, 122b/4, 122b/5, 122b/6, 122b/7, 159a/13, 63a/7
5. Daha büyük.
a. 96a/5
- artuğluk** Üstünlük.
a.+ı(artuğluğu birle) 132b/16
- artur-** Yüceltmek.
a.-mayasız 171b/20
- arut-** Temizlemek, gidermek.
a.-(d)urdı 120b/7
- aruğ** Zayıf.
a. 23b/9
- 'Arvat b. 'Asğālān** Filistinde bir sahil şehri.
a.+meliki 11a/1
- Arvā** (Krş. Ebū Arvā)
a.+ya 19b/16
- 'arz** Sunma, arz etme.

- a.-eyle- : Sunmak, teklif etmek.16a/5, 64b/9,105b/17
a.-it- :1. Bildirmek, anlatmak.47b/13, 143b/12
2. Sunmak. 49a/9
- Arz-ı Sacūra** Yer adı.
a. 76a/11
- arzū** İstek, dilek.
a.+sı mı 19a/11
- arlan-** Çekinmek.
a.-ur mısın 60b/15
- 'Aş b. 'Āmil** Kabile, sülale adı.
a.+oğlanları 20a/19
- 'Aş b. Ġanīm** Sahabi adı.
a. 103b/18
- 'Aş b. Rabi'a** Ravi adı.
a. 144a/8
- 'Aş b. Vāyil** Fetihlere katılan bir savaşı.
a. 130a/9
- aş-** 1. Boynuna tutturarak, sarkıtmak.
a.-mışlar(boyunlarına aş-)
158a/5
2. Yukarı kaldırmak.
a.-ar(ayağın aş-) 146a/13
- aşā** Baston.
a. 131b/11, 140a/3
- 'asākır** Askerler.
a.+den(zikr-i 'asākır) 5b/19
a.+(muḳaddemü-l 'asākır) 57a/7
a.-(muḳaddemü-l 'asākır it-) 24b/11
- aşam** Sağır, işitmez.
a.+dur 135b/1
- āsān** Kolay.
a. 120b/17
a.+dur 124b/14
a.+ından(düşvārından āsānından) 108a/17
- a.-eyle- :
Kolaylaştırmak.141a/4
a.-ol- : Kolaylaşmak. 114a/1
- āsānlık** Kolaylık.
a.+birle 172a/3
a.+(ğ)ıla : Kolayca, kolaylıkla.114b/2,194b/10, 74a/6
- āşār** izler, alametler.
a.-ı nebevī : Peygamberin alameti, izi. 114b/18
- Aşfar b. 'Ays** İshak peygamberin soyundan olduğu söylenen bir kişi.
a. 12b/13
- aşhāb** 1. Sahabiler.
a. 2a/17, 30a/15, 30a/18, 32b/3, 32b/5, 34a/13, 43b/1, 101a/5, 113a/10, 118a/10, 130a/17, 132a/4, 132a/16, 133b/5, 134b/5, 137a/2, 138b/10, 143b/10, 144b/7, 150b/3, 151b/13, 152b/4, 153a/12, 153b/11, 156a/14, 160a/1, 160a/3, 163b/17, 172a/9, 180b/8, 186a/11, 187b/8, 199b/3, 64a/16, 67b/5, 85b/11, 87a/16, 88b/4, 91b/17, 92a/2, 94a/7, 94b/9
a.+(aḥbāb-ı aşhāb-ı resūl) 164a/10
a.+ u aḥbāb-ı resūl 10b/4
a.+a 9b/6, 22b/14, 105b/18, 126a/14, 82b/12
a.+birle 118a/14
a.+dan 108b/8, 140b/1, 151a/3, 89b/8, 99b/17
a.+ı 4b/19, 5b/7, 7a/4, 22b/11, 24b/1, 38a/1, 39a/12, 41a/7, 46a/2, 102b/14, 89a/3
a.+ı birle 18a/13
a.+ıla(cemī'ü'l-aşhāb) 34a/17
a.+ına 4b/1, 22b/8, 140a/18, 164b/17, 165a/6, 168a/19, 183b/4, 56b/9
a.+ından 101a/5, 115a/19, 149b/16, 161a/16
a.+ından mısın 99b/4
a.+ını 160b/5
a.+ınıñ 23a/4, 39a/14
a.+lar 19b/4

a.+lardan 88a/17
 a.+ı aḥbāb-ı resūl 131b/8
 a.+ı kibār : İleri gelen
 sahabiler. 103b/8
 a.+ı resūl 10b/4, 30a/19,
 30b/1,170a/6, 187b/13
 a.+ı resūlullah 105b/1, 137a/1,
 161b/10, 167a/14, 167b/6,
 177b/11, 199b/17
 a.+ıla 5a/6, 9a/3, 111a/6,
 127a/16, 167a/14, 83a/9
 a.+um 22b/5
 a.+uñ 24a/18, 199b/13
 a.-ı yemin.ol- : Cennetlik
 olmak. 131b/8

aṣḥābe Sahabi
 a.+ler birle 180b/4
 a.+lerdendür 99a/14
 a.+i muhācirin ve'l-enşār:
 Mekkeli ve Medineli sahabiler.
 8a/15

aṣı Fayda, yarar.
 a.-it- : Yarar sağlamak 131b/19

aşıl 1. Esas, temel, ana.
 a.+nüṣḥa: Suretlerin,
 kopyaların temeli olan kitap.
 186b/2
 a.-a(aşla bak-): Dikkat etmek,
 temel üzerinde düşünmek.
 68b/8
 2. İncelik, ayrıntı.
 a.+ın 7a/6
 3. Soy, nesil.
 a.+ı(aşlı) 9a/1
 a.+ından(aşlından) 196b/17
 a.+ından idi(aşlından idi) 4a/4
 a.+ındandur(aşlındandur)
 12b/14
 a.+ındanuz(aşlındanuz) 12b/13
 a.+dur(ulu aşıl) 9a/1
 a.+gişi : Soylu. 4a/4

aşıl- Boyuna takılarak sarkıtılmak.
 a.-mıṣ(boynına aşıl-) 158b/18
 a.-mıṣ(boynında aşıl-) 162a/4

'Āşım b. Ğanımü'l-Eş'arī
 Fetihlere katılan bir savaşçı.
 a. 160a/9

'aşır Devir, zaman.
 a.+ında('aşırında) 74b/6

'āşī İsyen eden, karşı gelen.
 a. 188b/3
 a.+ler 94b/3
 a.+lerdensiz 116b/13
 a.+sin 57a/11
 a.+yem 44a/3
 a.-ol- : Baş kaldırmak, karşı
 gelmek. 41b/5, 168a/17,176a/8

'Āşī Asi nehri.
 a.+şuyı 150a/15, 150b/18,
 151a/1, 151a/8, 157a/2,
 157a/16, 168a/10, 180b/6,
 183b/18, 184b/2, 185b/11,
 189b/16

'asker Asker.
 a.+in 24b/13

aşlan 1. Aslan (Krş. arslan, arşlan)
 a. 125a/14, 125a/18, 58a/9,
 58a/10, 58a/11
 a.+dı(aç aşlan) 71a/10
 a.+gibi 10b/6, 139a/4, 166a/14,
 53b/12, 56b/12, 58a/18,
 58b/11, 69b/14, 84b/19, 95a/15
 a.+gibi(kağan aşlan) 42b/5,
 165b/13, 56b/10
 a.+ı 58a/17
 a.+larumuz(kağan aşlan) 84a/4
 a.-sıfatında ol- : Aslana
 benzemek. 23b/16

2. Güçlü cesur.
 a.+ıdur 128b/10

aşlanlık Güçlülük, cesaret.
 a.-(ğ)ı belirt- : Güç ve cesareti
 göstermek. 55a/11

āsrūs Yer adı.
 a. 190b/10

'Assān Bir Arap kabilesi.
 a. 157a/8
 a.+arabı 149a/15

aşşı, assı Fayda, yarar. (Krş.
 aşı)
 a. 132a/2
 a.+sından 136a/16

a.-it- : 1.Yarar sağlamak, fayda etmek. 41a/10, 74a/19, 81a/7
2. Kar etmek, kazanç sağlamak. 179a/9
a.-kıl- : Fayda etmek. 30a/2

Aştālōs Ammuriyye meliki.
a.+a 152b/14

aş Yemek.
a.+um 135b/11

aş- 1. Geçmek.
a.-amazlar 108b/15
a.-avuz 137b/4, 137b/11
a.-up 72b/1

2. Yürümek gitmek.
a.-alum 10a/6

3. Hızla gitmek.
a.-dum 79b/13

aşağa 1. Aşağıya.
a. 2a/19, 4b/2, 12b/1, 12b/7, 17b/3, 31a/1, 34a/18, 37a/17, 37a/18, 109a/4, 112a/3, 112a/13, 113b/4, 125a/10, 125b/1, 128a/10, 128b/16, 146b/17, 148a/4, 157b/16, 159a/17, 161a/7, 172a/11, 183a/1, 183a/1, 194a/4, 194a/16, 195a/13, 62a/8, 63a/1, 69b/4, 75a/10, 77b/17, 82b/16, 86a/8, 86a/10, 88b/6, 95a/3, 95a/12, 99b/19
a.+dan 148a/9
a.-(baş aşağı şal-) 50b/12
a.-(başı aşağı ol-) 28b/8
a.-(başumuz aşağı yüzümüz karşı ol-) 79a/13

2. Aşağıda, altta.
a. 133b/2, 142b/13

3. Bayağı, adi, düşük nitelikli.
a. 182a/19

4. Daha az.
a. 64a/4

aşağaki Alttaki, altındaki.
a. 186a/17

'aşere-i mübeşşere Cennetlik oldukları sağlıklarında müjdelenen on sahabe.
a.+dür 199a/2

aşın- Örselenmek, aşınmak.
a.-muş 109a/3

âşikâre Açık, meydanda.
a. 21a/9, 31b/19, 44b/6
a.-kıl- : Yaymak, Herkese bildirmek.121b/15

at At.
a. 16b/3, 17a/7, 30b/1, 110a/9, 114a/14, 141b/12, 157b/11, 158a/12, 182b/5, 55b/15, 59b/11, 59b/12, 61b/18, 63a/11, 68a/14, 69b/6, 82a/17, 82a/18, 82b/1, 82b/2, 82b/4
a.+a 29a/10, 82a/17
a.+birle 69b/19, 75b/12
a.+dan 11a/19, 17b/3, 105a/15, 110a/15, 113b/3, 118a/19, 163b/17, 165b/15, 194a/16, 63a/2
a.+dur 151b/1
a.+ı 11a/2, 25b/6, 39b/10, 107a/18, 141a/3, 157b/8, 189b/18, 194a/4, 59a/9, 61b/12, 62a/9, 75a/17
a.+ı birle 55a/16
a.+ı yükük 15b/8
a.+ı yüküklüğü 55b/13
a.+ın 32a/5, 142a/19, 165b/19, 63a/11, 72b/9, 82b/4, 86a/10
a.+ına 105b/2, 194a/5, 81b/1
a.+ından 12b/7, 112a/13, 114b/10, 157b/16, 161a/6, 193b/5, 193b/5, 194a/4, 194a/9, 56a/2, 56a/7, 59a/11, 62a/8, 63a/1, 69b/4, 70a/12, 71a/12, 77b/17, 82b/16, 86a/10
a.+ı-y-ıla 12b/6, 59a/13, 78b/5
a.+ınuñ 12b/7, 61b/11, 62a/9, 69b/4
a.+la mı 93b/7
a.+lar 30b/9
a.+lara 36b/11
a.+ları 15b/14, 17a/10, 25a/12, 34a/3, 196a/9, 81a/15, 82a/16
a.+ların 12b/9, 173a/2, 189a/11, 189a/14, 196a/16
a.+larına 172b/9, 172b/11, 175a/10

a.+larından 4b/2, 22b/12,
31a/1, 157b/9
a.+larının 164a/18, 77b/13
a.+larımız 109a/7, 84a/5
a.+larımızı 141a/7
a.+ları 108b/6, 109a/1
a.+ıla 9a/5, 15b/14
a.+um 110a/9, 112b/2, 112b/5
a.+umdan 12b/2
a.+umı 112b/3
a.+umuza 110a/7, 176a/2
a.+uñ 116a/9, 71a/17
a.+uñdan 12b/1
a.+uñuz 17a/14, 28b/18
a.+uñuzuñ 9a/17
a.-a(bin-) 72a/16
a.-a bin- 9a/4, 15b/5, 59b/12,
70a/14, 82b/3, 93b/9
a.-arkasına gel-: Ata binmek.
17b/1, 164b/18, 172b/17
a.-ayağı altında ko- : Atlarla
çiğnemek. 97b/12
a.-bin- 113b/1, 157b/9, 55a/12,
70a/3, 72a/6, 81b/18
a.-dep- 40a/6, 142a/12,
160b/17, 166a/1, 82b/2, 82b/4,
82b/9
a.-ı dep- 76b/4
a.-ın dep- 82a/9, 154b/10
a.-ın sür- 157b/11
a.-ına atlan- 140b/19
a.-ına bin- 12a/9, 12a/18,
15a/19, 32a/6, 33a/3, 137a/19,
140b/15, 158a/9, 161a/8,
69a/6, 83a/5
a.-lar ayağında pâyimâl ol-:
Atların ayağı altında
parçalanmak. 31a/16
a.-lar bin- 17a/18, 197a/2
a.-ların bin- 22b/13
a.-larına bin- 164a/19
a.-oyna- : At sürmek, at
kımıldatmak. 114b/4
a.-sür- 197a/10, 76a/18
a.-şal-: Üzerine at sürmek, atla
hücum etmek 107b/3, 187b/17,
75b/5
a.-uña atlan- 100b/13
a.-uña bin- 158a/8, 158b/10

at- 1. Vurmak.
a.-alar(okıla taşıla at-) 181a/8
a.-arsın(okıla at-) 75a/10
2. Atmak, fırlatmak.

a.-dı(yabana at-) 171b/21
a.-alar(çarh okın at-) 42a/10
a.-anlar(şapan at-) 182b/9
a.-anlara(çarh okın at-) 42a/3
a.-ar(ok at-) 112a/17
a.-ar(oklar at-) 81b/10
a.-arlardı(çarh okın at-) 26b/6
a.-arlar idi(taş at-) 138b/6,
67a/19
a.-arlar idi 67a/19
a.-arlardı 26b/6
a.-arlardı(ok at-) 26b/6, 182b/9
a.-arlardı(oklar at-) 165b/5
a.-ar-ıdı(ok at-) 94a/3, 94a/16
a.-dı(okı at-) 95b/10
a.-dılar 67a/17
a.-dılar(çarh okların at-)
181b/18
a.-dılar(ok at-) 196a/7
a.-dılar(şapan at-) 182b/9
a.-dılar(taşlar at-) 181b/19
a.-dum 71b/11
a.-dum(cân at-) 71b/11
a.-mağa(ok at-) 27a/10
a.-mağı(harbe at-) 194a/6
a.-mağıla 138b/6
a.-mağ(ok at-) 27a/7
a.-muş-ıdı(harbesin at-) 194a/8
a.-uñuz(oklar at-) 196a/6
a.-up(cân at-) 25a/17

ata 1. Baba.
a.+(bir ata oğlanları) 159b/9
a.+ana bir 199a/5
a.+lar gibi 21a/11
a.+m 171a/11
a.+mdan 101a/13
a.+muñ 134a/3, 134a/12
a.+sı 18a/2, 32a/1, 134a/5,
194a/12, 70b/7
a.+sı anası 133b/17
a.+sından 101a/12, 103a/1
a.+sı-y-ıdı.(kayn ata) 8b/6
a.+sını 68b/16
a.+sinuñ 70a/8

2. Ced, soy.
a.+muz 135a/17
a.-ol- 135a/17

'aḫā İhsan, bağış.
a. 174b/13
a.+dur 56b/2
a.+y-ıla 13a/9
a.+nuñ 13a/10

'Aṭā b. 'Amr
a. 183b/7

atıcı Atma işini yapan, atmakla
vazifeli.
a.+(oğ atıcı) 173a/1
a.+lar idi(çarş oğın atıcı)
39b/12
a.+y-ıdı(şapan atıcı) 157b/3

'Aṭiyye b. 'Āmir es-Sekālī Ravi
adı.
a. 106a/5, 106a/12, 107a/4

'Aṭiyye b. ez-Zāhiri Zübeydī
Ravi adı.
a. 196b/4

atlan- Ata binmek.
a.-a 74a/8
a.-dı 3a/11, 28a/12, 46b/18,
47a/14, 111a/7, 116a/12,
134b/6, 164b/18, 173b/11,
68a/15, 73a/8, 73b/16, 85a/10,
97a/19
a.-dı(atına atlan-) 140b/19
a.-dılar 26a/18, 33a/6, 33b/13,
112a/6, 117a/4, 134b/10,
137b/15, 160b/12, 195a/13,
69a/9, 77b/12, 79a/1, 86a/1
a.-dum 134b/15
a.-ğil(atuñia atlan-) 100b/13
a.-ıcağ 8b/13
a.-mış 160b/7, 160b/14
a.-mışsın 89b/12
a.-sa 94a/18
a.-uñ 195a/7
a.-up 160a/17
a.-uram 110b/9

atlandur- Ata bindirmek.
a.-dı 150b/17
a.-ur 154b/14

atlaş, atlās İpekli kumaş.
a.+dan 158b/16
a.+lar 111b/8

atlu Süvari; atlı asker.
a. 42b/19, 43a/8, 50a/13,
107b/1, 107b/2, 118b/4,
118b/5, 135a/2, 136b/13,
138b/9, 165a/3, 165a/7,
165a/9, 166b/11, 173b/3,

173b/7, 173b/13, 174a/16,
177a/18, 71a/8, 71b/10,
72a/12, 75a/18, 77a/18, 79b/9,
79b/13

a.+(yügrük atlu) 116a/8
a.+birle 42a/5, 42a/6
a.+da 42a/7
a.+dan 50a/16, 77b/15
a.+ile 79b/8
a.+lar 114a/5, 114a/5, 79b/15
a.+lardan 177b/2
a.+ları 114a/9
a.+y-ıla 4a/10
a.+nuñ 79b/10
a.+sı 172b/6, 175b/2
a.+sından 39b/4
a.+ya 42b/19, 133a/9
a.+yı 71a/15

av Av.
a.-avla- Ava çıkmak, avlamak.
110a/5

avādanlık Eşya, kap kacak, çanak
çömlek.
a.+(ğ)ı 185a/12

avām Halk, soylu olmayan.
a.+arabı 31a/13

avāmu'n-nās Halk, insanlar.
a. 65a/2

avārız Kötülük.
a.+ı 6a/5

avāşım Sınır, hudut şehirleri.
a.+illeri 151a/6, 151a/9,
151a/9, 151a/18
a.+larına 146a/19

avcı Avcı.
a.+nuñ 58b/6

a'ver Bir gözü kör.
a.-ol- : Bir gözü kör olmak.
148a/15

'Avf b. 'Amr
a.+oğlanları 158b/13

'Avf 'Ömer (Krş. 'Avf b. 'Amr)
a.+oğlanları 158b/8

avla- Avlamak.
a.-duğumuz 110a/5
a.-duğunuz 110a/13
a.-yı yoruruz(av avla-) 110a/5

a'vm?

a. 27a/1

'avn Yardım.
a. 135b/10
a.+ı 113b/19
a.-it- : Yardım etmek. 164a/7

'Avn b. Sâlim Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 186b/3

'avrat Kadın, zevce.
a. 4a/18, 9b/12, 102b/14,
108a/8, 108a/11, 108a/12,
112b/8, 112b/9, 112b/15,
116a/19, 51b/14, 75a/2, 75a/4,
75a/7, 75b/14
a.+(er ü avrat) 115b/12, 167a/7,
95b/19
a.+a 106b/16, 174b/17
a.+dan 105a/15
a.+dur 112b/10, 151b/1
a.+ı 107a/9, 108a/14, 112b/5
a.+ıdur 112b/19
a.+ın 108a/5, 108a/12,
151a/13, 192a/6
a.+içün 112b/9
a.+lar 108a/15
a.+ları 4b/4, 112b/1, 112b/2
a.+ların 112b/5
a.+larımız 60a/12
a.+ıla 107b/12
a.+umdur 112b/10
a.+umu 111b/2
a.+uñ 106b/9, 106b/12,
115b/14
a.+uñ mıdur 106b/7
a.+uñdur 106b/15
a.+uñı 108a/15
a.-idin- 115b/16

avuç Avuç.
a.+(bir avuç) 7a/14, 199b/18,
66a/2
a.-(bir avuç toprağa degme-)
137a/15

äväre Ayrılmış, boş, ilgisiz kalan.
a.-eyle- Boş bırakmak,
ayırmak.114a/19
a.-ol- : Ayrılmak, başı boş
kalmak.152a/15

ävâz Ses, seda.

a. 166b/7
a.+ıla 102a/16,183a/17, 55a/2
a.+birle 102a/13
a.+ı 107a/17, 112a/5, 140a/12
a.+ı birle 45b/9
a.+ı-y-ıla 187b/16
a.+ın 15b/4, 107b/4, 62b/17,
72b/6, 97a/13
a.+ından 42b/12
a.-gel- 166b/5
a.-ı gel- : Sesi duyulmak.
76a/19, 115a/16, 141b/1,
151a/16, 179b/5
a.-ı ÷ol- 166b/8
a.-ı ÷oldur- 169a/16
a.-ı yayıl- 39b/3
a.-ı-y-ıla ÷o÷tolu ol(sesiyle
çınlamak kaplanmak)- 187b/18
a.-lar yayıl- : Sesler duyulmak.
8a/19

ay

1. Kamer, ay.
a.+aydını 107a/17, 134b/16
a.+gün 193b/17
a.+ı 6b/19

2. Yılın on ikide biri.
a. 156b/14, 156b/14
a.+(yılda bir ay) 14b/16,
14b/17
a.+dan berü 156a/6
a.+ında 44a/14, 150b/8
a.+ınun(receb ayı) 110b/17
a.+ınuñ(cemâziye-l evvel ayı)
101b/10
a.+ınuñ(şabân ayı) 134b/17
a.+ınuñ(şabân ayının üçüncü
günü) 132a/6

aya Avuç içi.

a.-ların çal- : Alkışlamak. 74a/1

ayağ Ayak.

a. 155b/5
a.+(ğ) iken 143a/8
a.+(yalın ayak) 41a/11,
108b/17, 122a/6, 151b/3,
151b/4

a.+(ğ)a degin(başından ayağa)
123b/11

a.+(ğ)ı 125a/12

a.+(ğ)ın 37a/9

a.+(ğ)ına 125a/12

a.+(ğ)ını 125a/13

a.+ları 64a/1, 76a/4

a.+ları kabı 108b/5, 109a/1

a.+ların 77b/14

a.+ları-y-ıla 82b/1

a.+(ğ)urmu 37b/1

a.+uz(yalıñ ayak) 17a/3

a.-baş- : Doğmak, gelmek.
24a/13

a.-dan düşür-: Yıkmak, yere
sermek. 115a/13

a.-ı(at ayağı altında ko-) 97b/12

a.-(ğ)ı altından kaç-) 33a/19

a.-(ğ)ı tolaş- Sendelemek,
yalpalamak yürüyememek.
157b/13

a.-(ğ)ı üzere dur-: Ayağa
kalkmak, ayakta durmak.
34b/1, 130b/1, 131a/3, 183b/8,
52b/16

a.-ı(eli ayağı göy-) 82b/19

a.-ı(eli ayağı göymiş-) 124b/15

a.-ı(eli ayağı şovu-) 58b/17

a.-(ğ)ına bırak- : Ayağına
kapanmasını sağlamak.
136b/10

a.-(ğ)ına düş-: Ayağına
kapanmak. 188a/4, 85a/8

a.-ında(atlar ayağında pâyemâl
ol-) 31a/16

a.-(ğ)ını aş- : Ayağını
kaldırmak. 146a/13

a.-(ğ)ınıñ toprağı ol- 49a/13

a.-ol- : Ayağa düşmek; değeri,
itibarı olmamak. 143a/8

a.-(ğ) ol- 27b/5

a.-umuz(elümüz ayağumuz
köşül-) 77a/7

a.-(ğ)uñ üzere dur- 34a/19

a.-(ğ)uñ üzere tur- 129b/5

a.-uñuza(rızkuñuz ayağuñuza
gel-) 168b/15

a.-üzere dur- : Başı dik
yaşamak. 79a/12

a.-(ğ) üzere tur-: Ayağa
kalkmak, ayakta durmak.
130a/1

ayaklu Ayağa sahip.

a.+(şöm ayaklu) 47b/11

'ayāl Çoluk, çocuk.

a. 9a/13

a.+(ehl-i ayāl) 5a/16, 45a/8,
145b/15, 170a/8, 194b/17,
195b/1, 195b/15, 195b/17,
197a/5, 67a/18, 73b/10, 87a/6,
91b/1, 97a/18

a.+birle(ehl-i ayāl) 4a/1,
149b/18, 65a/16, 73b/19,
89a/7, 89b/18

a.+den yaña(ehl-i ayāl) 195b/4,
196b/10

a.+i 29a/3

a.+i(ehl-i ayāl) 149a/16,
151b/3, 151b/4, 173a/19,
173b/5, 173b/10, 174a/13,
194b/17, 195a/3, 195a/10

a.+i birle(ehl-i ayāl) 7b/15

a.+in 40a/18, 104b/4, 192a/6

a.+in(ehl-i ayāl) 75b/1, 75b/6

a.+ine 102a/10

a.+ine(ehl-i ayāl) 102a/7,
173a/3

a.+ini(ehl-i ayāl) 196b/13

a.+leri 105a/4, 136a/6, 171b/5

a.+leri(ehl-i ayāl) 48b/15,
187b/2

a.+lerin 48b/5, 117a/2

a.+lerin(ehl-i ayāl) 50a/15,
175b/12, 90b/1, 96a/16

a.+leri-y-ile(ehl-i ayāl) 3a/4

a.+lerümüzi(ehl-i ayāl) 45a/12

a.+uñuz içün(ehl-i ayāl) 92b/12

a.+üm 44b/6

a.+üm(kız ayāl) 117a/9

a.+ümi(ehl-i ayāl) 48a/19

a.+ümi(kız ayāl) 117a/10

a.+ümüz 41b/3, 151b/17,
152a/14

a.+ümüz(ehl-i ayāl) 104b/6,
151b/7, 151b/10, 189a/6

a.+ümüzü 105b/11, 152a/16

a.+üñ(ehlüñ ayälüñ) 80a/1

a.+üñi(ehl-i ayāl) 125b/14

a.+üñüz(ehl-i ayāl) 151b/18

a.+üñüz içün(ehl-i ayāl) 71a/6,
96b/5

a.+üñüzi(ehl-i ayāl) 104b/15

a'yân 1.İleri gelenler.

a.+ı 150a/8, 171a/17

a.+ından 56a/9

a.+ları 187b/6, 92a/6

a.+larından 98b/14

- a.+ı devlet 121b/2
2. Açık, belli.
a.-kıl- : Tanıtmak. 9a/11
- 'ayb** kusur, eksiklik.
a. 128b/11, 159a/15
a.-ın di- : Suçlamak. 192a/4
a.-ol- : Kusur olmak. 51b/19, 51b/19
a.-uñuzı aç-: Eksikliğini belli etmek. Kusurunu göstermek. 99a/9
- aydın** Aydınlık.
a. ir- : Aydınlanmak. 3b/5
a.+ı idi (ay aydını idi) 107a/17
a.+ıdur (ay aydını) 134b/16
- aydınlık** İyilik, Doğruluk, Temizlik; islam.
a. 40b/18
a.+(ğ)a 163b/7
a.+(ğ)ından 162b/4
- âyet** Dini kitaplarda bulunan cümlelerden her biri, Ayet.
a.+i 115b/18
a.+lerin (nuşret âyetleri) 63b/6
- aygır** Erkek at.
a. 61a/17
- ayır-** 1. Uzaklaştırmak.
a.-a 59a/11
a.-alum 92b/8
a.-an 6b/14
a.-dılar 43a/2
a.-mañ 10b/9
2. Dağıtmak, bozmak.
a.-dılar 138a/18
a.-dılar 11a/15
3. Boşamak.
a. 49a/14
4. Anlaşmayı, uzlaşmayı bozmak.
a.-ursın 20a/10
- ayırtlaş-** Ayrılmak.
a.-dılar 83a/15
- 'Āyişe** (Krş. 'Āyişe Şiddika, Āyişe-i Şiddika)
a. 19b/9
a.+nüñ 19b/12
a.+hatün 19b/7
- 'Āyişe Şiddika** Hz. Ebû Bekir'in kızı ve Hz. Muhammedin hanımı. (Krş. 'Āyişe-i Şiddika)
a. 120b/10, 120b/19
- 'Āyişe-i Şiddika** (Krş. 'Āyişe Şiddika)
a.+nuñ 199b/10
- aylık** Ay süren.
a.+yol 128b/5
- 'ayn** 1. Göz.
a.+e'l-yağın : Gerçeğe, bilgiye görerek ulaşma. 149a/5
2. Asıl, aslı.
a.-ı ma'siyyetdür : Asıl isyan, günahın ta kendisi. 156b/4
- 'Ayne'l-Hurr** Yer adı.
a. 178b/10, 178b/11
a.+şehri 176a/12
a.+vilâyeti 185a/15
- 'Ayne'l-Fer** Yer adı.
a. 36a/16
- ayrıl-** 1. Uzaklaşmak.
a.-dum 158a/1
a.-duñ 159a/18
a.-mağa 164b/9
a.-mağıl (toğru yoldan ayrıl-) 131b/16
a.-a (yol ayrıl-) 146a/17
2. Mesafe, aralık bırakmak.
a.-mañuz 77a/18
a.-mayalar 138b/15
3. Uzaklaşmak, bırakıp gitmek.
a.-up 140a/15
4. Boşanmak.
a.-a (erinden ayrıl-) 49a/3
a.-ursın 49a/5

ayrık Farklı, başka, değişik.
(Krş. ayrık)
a. 36b/17

ayru Başka, gayrı, maada.
a. 50a/12, 136b/7, 168b/18
a.+(-ye, -e ayru) :için özel,
.....için başka. 68a/1
a.-ayru añ- : Birer birer
söylemek, tek tek saymak.
106a/3
a.-ko- : Ayırmak, ayrı bir yere
koymak. 118b/3

ayruluk Uyuşmazlık, anlaşmazlık.
a.-(aramuza ayruluk bırak-)
20a/9

ayruk 1. Başka, gayrı. (Krş.
ayrık)
a. 48a/4, 55a/17, 81a/6,
82b/6, 105a/20, 172a/15
a.+yaña 184a/5

2. Öteki, öbür, diğer.
a. 13a/6,
a.+(ğ)ı 186b/13
a.+(ğ)-ıla 185b/19

3. Artık, bundan sonra, bir
daha.
a. 28a/17, 28b/9, 32b/16,
48a/6, 48a/18, 51b/2, , 55b/5,
71b/19, 75a/13, 108a/12,
143b/7, 159b/18, 163b/6,
171b/16, 184a/3, 184b/8,
58b/7, 79a/12, 87a/3, 95b/13

4. Artık daha fazla.
a. 17b/6, 17b/7, 111a/16,
166b/14, 71b/5

ayruklaş- Ayrılmak, boşanmak.
a.-ur 49a/5

ayrukısı Daha başka, başka türlü.
a.+dur 173b/16, 195b/19

ayu Ayı.
a.+gibi 84b/19

'ayyār Hilekar.
a. 74a/17

'ayyūk Gökyüzünün yüksek yeri.
a.-a çık- : Göğe yükselmek,
uzaklara yayılmak. 98a/2,
187b/19

az 1. Çok olmayan, az sayıda.
a. 10a/19, 12a/1, 22a/2,
29a/19,, 60a/3, 112a/7, 137a/5,
137a/6, 162a/16, 170b/6,
194b/3, 194b/9
a.+dur 43b/11
a.-kal-(azalmak) 98a/19, 167b/1
a.+(bir az) 31a/1, 114b/17

2. Basit, önemsiz.
a.154a/10
a.-gör(küçümsemek)- 11a/4
a.+ına çoğına: Büyüğüne,
küçüğüne. 163b/12

az- Sapkınlığa düşmek, sapıtmak.
a.-ar 191b/14

'azāb 1. Eziyet, keder, sıkıntı.
a.+degül 120b/19
a.+ından 120b/18, 64b/12
a.+lardan 96a/3
a.-it- : Eziyet etmek. 37b/3

2. Bu dünyadaki suçlara
karşılık çekilecek ceza.
a.+ı 126b/17
a.+ından 163a/15

azacuk Çok az. (Krş. azaçuk,
azcuk, azçuk)
a. 38a/4, 43b/3, 164a/5, 72b/15

azaçuk Çok az. (Krş. azacuk,
azcuk, azçuk)
a. 55a/3

āzād Serbest olan.
a.-eyle- : Serbest bırakmak.
33b/9, 33b/16, 114a/10,
115b/10, 159b/19
a.-it- : Serbest bırakmak. 62a/6

azal- Eksilmek.
a.-mış 58a/15

a'zam Mukaddes, yüce.
a.+(şalib-i a'zam)
93b/2, 95a/10, 96a/4
a.+uñ(şalib-i a'zam) 98a/10

- 'azamet** Büyüklük.
a.+i 73b/8
- 'azametlü** Kalabalık, güçlü.
a. 87b/2, 152b/17
- azān** Ezan.
a.+vaktı 45b/9, 45b/9
a.-oğu- 45b/10
- Āzarbāycān**
a. 99a/6
- azcuḳ** Çok az. (Krş. azacuk,
azaçuk, azçuk)
a. 38b/10
- azçuk** Çok az. (Krş. azacuk,
azaçuk, azcuk)
a. 48b/7, 137b/2
- Āzer** İbrahim peygamberin babası.
a. 70b/7
- Azere'r-Rüm** Yer adı.
a. 124a/5
- azgun** Doğru yoldan ayrılmış, sapık.
a.-ol-: Doğru yoldan sapmış
olmak. 162b/5
- azıḳ** Yiyecek, erzak.
a.+ın(yol azığı) 125b/11
- 'azīm** 1. Büyük.
a. 42b/19, 197a/17, 83a/13
2. Çok, fazla.
a. 23b/15, 34a/18, 45a/10,
50a/1, 133a/7, 149a/18
3. Mukaddes, Yüce.
a.+kitāb 93b/17
a.+i(kurān-ı 'azīm) 3b/1, 3b/1
4. Şiddetli.
a. 29b/9
a.-(ceng-i 'azīm it-) 71b/1
- 'aziz** 1. Şerefli, üstün.
a. 192a/3, 192a/3
a.+muhterem 9a/1, 39a/9,
89b/10
a.-muhterem ol- Şeref
kazanmak, üstün olmak. 162b/5
a.+üz 93a/12
a.-gör- : Değerli addetmek,
üstün olduğunu
düşünmek. 110b/10
a.-ol- : Değerli olmak, üstün
olmak. 93a/9
2. Hürmete layık, muhterem.
a.+dür 132b/17
a.+üm 63b/10
- 'azizlik** Şeref.
a.+birle 92b/17
- 'azl** Vazifeden alma.
a.-ol-: Vazifeden alınmak.
20b/1, 110a/19, 110b/1,
110b/3, 130b/9, 132a/9,
132a/20
a.-eyle- : Vazifeden almak.
36a/19, 126a/1, 127a/2, 128a/7
a.-it- : Vazifeden almak.
34b/13, 119b/9, 128a/4, 128a/8
- azlık** Sayıca eksiklik, çok olmama.
a.+(ğ)ına 45a/9
- 'azm** 1. Kasıt, karar.
a.+ı 7b/11
2. Gidiş, yönelme.
a.-eyle-: Yönelmek,
gitmek. 24b/13, 49b/16, 50a/2,
86a/5
a.-it-: Yönelmek, yola
çıkma. 5a/8, 18a/6, 25a/3,
52b/9,
91b/18, 144b/7, 159a/19,
89a/5, 89a/12
- aznāvur** Azgın, kuvvetli, heybetli
a. 141b/7
a.+larıdur 194b/9
a.+larına 55b/2
- 'Azrayil** Dımışk meliki.
a. 52a/19, 53a/15, 55a/7,
56b/18, 57a/1, 57a/1, 57a/7,
57a/10, 59b/5, 60a/1, 60a/18,
60b/8, 60b/16, 60b/18, 61a/11,
61a/14, 61a/15, 61a/19, 61b/2,
61b/5, 61b/11, 61b/13, 61b/15,
61b/18, 64b/19, 65a/3, 65a/4

a.+birle 53b/4
a.+den 61b/5
a.+dür 61a/10
a.+e 52b/2, 59b/18
a.+gibi 92a/18
a.+i 56b/18, 59b/6, 60b/11,
62b/19, 64b/9, 67a/15
a.+içün 65a/13, 66a/12
a.+ün 60b/3
a.+ün 55b/4, 55b/8, 61b/10,
61b/12

'Azrîl (Krş. 'Azrayil, 'İzrîl)
a. 65a/19
a.+ün 116a/16, 53b/18

azgās Karışık rüyalar.
a.+ahlâm : Karışık rüyalar.
75a/15

'azze naşrahu Yardımı bol olsun.
(Padişah, için.)
a. 132a/19

53563

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ERZURUMLU DARİR'İN FÜTÜHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİ

AÇIKLAMALI DİZİN

(DOKTORA TEZİ)

Hazırlayan:
NESRİN ALTUN

İSTANBUL 1996
TC

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ERZURUMLU DARİR'İN FÜTÜHU'Ş-ŞÂM TERCÜMESİ

AÇIKLAMALI DİZİN

(A-Z)

(DOKTORA TEZİ)

Hazırlayan:
Nesrin ALTUN

Danışman:
Prof. Dr. Emine GÜRSOY-NASKALI

İSTANBUL 1996

AÇIKLAMALI DİZİN

A

- āb** Su.
a.+1 hayvān 122b/4
a.+1 ma'būdiyye 52b/8, 163b/1
- ābād** Sonsuz zamanlar.
a.+(ebedül-ābād) 54b/6
- ābādan** Bayındır.
a.+idi 38b/19
- 'Abas** Kabile adı.
a.+kabilesi 5a/10
- 'Abbād b. Essed** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 130a/8
- 'Abbād b. Hāzremī** Fetihlere katılmış bir ravi.
a. 109a/1
- 'Abbās** (Krş. 'Abbās b. 'Abdulmuttalib)
a.+uñ 120a/5, 199a/8
- 'Abbās b. 'Abdulmuttalib** Hz. Muhammedin amcası.
a. 4a/13, 120a/5
- 'abd** Köle, kul.
a.+ları 196b/15
a. 37a/17
a.+(kara 'abd) 183a/11, 183a/12, 82a/16
a.+(kara 'abd-ı habes) 182b/15
a.+a 37a/15
a.+1(kara 'abd) 82b/3
a.+ından 183b/6
a.+lardan 197a/14
a.+ları(kara 'abd) 182b/2
a.+ların 183b/12
a.+larıñuzı(kara 'abd) 183b/4
a.+ ı habesī 20a/18
a.+ ı me'mūr: Emir kulu.
53b/14
a.+umı 159a/19
a.+u'l-hayr 157b/16
a.+uñ 37b/5
- abdest** Din icabına göre yıkanma.
a.-al- 191a/3, 99b/12
- 'Abdullāh** (Krş. 'Abdullāh b. Ca'fer)
a. 133b/16, 133b/18, 134a/4, 134b/17, 135a/6, 135a/11, 136a/10, 137a/7, 137a/17, 137b/15, 138b/14, 138b/18, 139a/9, 142b/5, 144a/1, 144a/8
a.+a 144a/4
a.+birle 135b/12, 138a/15
a.+dan 137a/12, 144a/7
a.+1 134a/14, 133b/19
a.+ ıla 141a/11
a.+uñ 135a/4
- 'Abdullāh** (Krş. 'Abdullāh b. Enis)
a. 140a/9, 140a/10
- 'Abdullāh** (Krş. 'Abdullāh b. Hāmid Mürdī)
a. 88a/13, 88b/5, 88b/5, 88b/7
- 'Abdullāh** (Krş. 'Abdullāh b. Kır)
a. 119a/17, 119b/3, 127a/12, 127a/16
a.+a 127a/19
- 'Abdullāh** (Krş. 'Abdullāh b. 'Ömer)
a. 26a/19, 26b/12, 27b/13, 27b/15, 28a/8
a.+(ömer oğlu abdullāh) 27a/3
a.+a 27b/11
a.+uñ 27b/10
- 'Abdullāh b. 'Abbās** Abbas b. Abdulmuttalib'in oğlu.
a. 120a/6
- 'Abdullāh b. 'amm-ı Resūlullah** (Krş. 'Abdullāh b. Ca'fer Tayyār b. Ebī Tālib)
a. 134a/7
- 'Abdullāh b. benī Nüccār** Savaşta şehit olan Mekkeli bir kişi.
a. 198b/9
- 'Abdullāh b. Beşir** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 134b/7

- 'Abdullāh b. Ca'fer Tayyār b. Ebī Tālib Ca'fer b. Ebu Talib, Ca'fer- Tayyār'ın oğlu.
a. 130a/5
- 'Abdullāh b. Ca'fer Tayyāri (Krş. 'Abdullāh b. Ca'fer Tayyār b. Ebī Tālib)
a. 103b/14, 186b/6, 193a/11
- 'Abdullāh b. Ca'fer (Krş. 'Abdullāh b. Ca'fer Tayyār b. Ebī Tālib)
a. 133b/15, 134a/14, 134a/1, 134a/6, 135a/1, 135b/7, 135b/17, 136a/9, 136a/16, 136b/19, 138a/12, 139b/2, 139b/6, 141a/8, 142a/12, 142a/15, 143b/17, 145b/14, 170a/4, 173a/6
a.+birle 134b/10
a.+e 134b/11, 143b/13
a.+i 141b/7
a.+le 134b/14
- 'Abdullāh b. Ca'fer-i Tayyār (Krş. 'Abdullāh b. Ca'fer Tayyār b. Ebī Tālib)
a.+a 187b/13
a.+uñ 134a/16
- 'Abdullāh b. Ebī Seleme el-Ḥazremī Ravi adı.
a. 164b/10
- 'Abdullāh b. Ebū Bekir Hz. Ebū Bekir'in oğlu.
a.+uñ 166a/11
- 'Abdullāh b. el-Ḥuccāc el-Enşāri Ravi adı.
a. 91a/4
- 'Abdullāh b. Enis Fetihlere katılan bir savaşı.
a. 130a/5, 134a/3, 134a/6, 134a/13, 134b/6, 140a/5, 141a/3, 170a/4
a.+birle 134a/17
a.+e 134a/2, 143b/16
a.+uñ 140a/1
- 'Abdullāh b. Ḥālid Halid b. Velid'in oğlu.
a. 18a/6
- 'Abdullāh b. Ḥālid el-Māzāni Şehit adı.
a. 28a/6
- 'Abdullāh b. Ḥamid (Krş. 'Abdullāh b. Ḥamid Mürdi)
a. 88b/1, 113a/11
a.+dür 88b/4
- 'Abdullāh b. Ḥamid Mürdi Fetihlere katılan bir savaşı. (Krş. 'Abdullāh b. Ḥamid)
a. 88a/14
- 'Abdullāh b. Ḳurṭ (Krş. 'Abdullāh b. Ḳurṭ el-Esdī)
a. 119a/15, 127a/14
a.+a 119b/7, 127a/12
- 'Abdullāh b. Ḳurṭ el-Esdī Fetihlere katılan bir savaşı.
a. 119a/5
- 'Abdullāh b. Ömer (Krş. 'Abdullāh b. Ömer b. el-Ḥattāb)
a. 26a/15, 27b/9, 30a/10, 30b/6, 30b/9, 30b/16, 103b/13, 170a/5, 193a/10
a.+birle 26b/9
a.+e 26a/13
a.+ile 26b/11
- 'Abdullāh b. 'Ömer ed-Devsī Şehit adı.
a. 83a/18
- 'Abdullāh b. Ömer b. el-Ḥattāb Hz. Ömer'in Oğlu.
a. 26a/20, 80a/12, 130a/8, 145b/12
- 'Abdullāh b. Şābit b. 'Adlān Rāvi adı.
a. 154b/6
- 'Abdurrahmān (Krş. 'Abdurrahmān b. 'Avf)
a. 126a/13
- 'Abdurrahmān (Krş. 'Abdurrahmān b. Ebū Bekir)
a. 46a/18, 46a/19, 47a/1, 47a/4, 47a/14, 47b/9, 47b/16, 112a/16, 115a/16, 115b/1, 141a/2,

- 186b/2, 56a/1, 56a/5, 63b/15,
163a/6, 163a/9, 163a/15,
163a/18, 163b/5, 163b/7,
163b/9, 163b/11, 163b/16,
164a/19
a.+a 47a/16, 111a/18, 56a/10,
56a/12, 163a/6, 163a/8
a.+dur 47b/15
a.+ı 163b/15, 163b/17
a.+ıla 47b/2, 47b/4
a.+ıla 47b/7
a.+uñ 46a/17
a.+uñ 163b/13
a.+(ebū bekir oğlu abdurrahmān)
73a/9, 80a/11
- 'Abdurrahmān** (Krş. 'Abdullāh
b. Hamīd)
a. 90a/15, 90a/16, 90a/18,
91b/9, 91b/13
- 'Abdurrahmān b. 'Avf Aşere-i
Mübeşşere'den.**
a. 4a/14, 120a/1, 126a/10,
134b/6
- 'Abdurrahmān b. Cemil el-Cümhī**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 45b/16, 63b/18
- 'Abdurrahmān b. Ebū Bekir Hz.**
Ebū Bekir'in oğlu.
a. 43a/6, 45b/14, 46a/16,
46b/17, 103b/13, 110a/11,
145b/2, 160a/13, 162b/19,
163a/2 193a/10, 54b/14,
75b/15, 85b/12
a.+e 55b/18
- 'Abdurrahmān b. Hamid**
(Krş. 'Abdurrahmān b.
Hamid el-Cümhī)
a. 80a/15
- 'Abdurrahmān b. Hamid el-
Cümhī** Fetihlere katılan bir
savaşçı.
a.+i 54b/12
- 'Abdurrahmān b. Mālik Eşter**
Sahabi.
a. 193a/16
a.+(mālik b. eşter oğlu
abdurrahmān) 130a/14
- 'Abdülhamid b. 'Ömer b. 'Oğ
mān b. Ebī Beşr** Ravi adı.
a. 102b/19
- 'abid** Köleler.
a.+ i cāriye 145b/15
a.+birle 4a/1
- 'ābid** İbadet eden, dindar.
a. 94a/1
- Abkâz**
a.+iğlimleri 124a/3
- abtāl** Derviş.
a.+ları(mekkenüñ abtalları)
193a/9
a.+larından(yemen abtalları)
140b/2
a.+larından(mekke şehrinüñ
abtalları) 8b/9
- ac** Aç. (Krş. aç)
a. 53b/12
- 'āc** Fildişi.
a.+a 146a/7
- 'acāyib** Tuhaf, acayip. (Krş. 'acib)
a. 6a/4, 6a/5, 45b/17, 46a/12,
121a/12, 180a/14
- 'aceb** 1. Tuhaf, acayip.
a. 27a/14, 31a/16, 32b/5,
52b/13, 69b/1
a.+dür 36b/15, 37a/16, 195a/6,
59a/1, 68a/11
a.-e kal- Şaşırnak. 7a/9
a.-e kıl- Hayret etmek. 61b/7
2. Acaba.
a. 6b/8, 46a/4, 46a/11, 97b/9,
119a/15, 126a/3, 182a/14,
56b/3, 56b/3, 71b/12, 74a/3,
76a/19, 97b/6
a.+kim 56b/4
- 'aceble-** Hayret etmek, şaşmak.
a.-di 15a/10, 29a/19, 29b/1,
102b/13, 137b/2, 152b/1
- 'Acem İran**
a.+çerisi 61a/7
a.+iğlimi 13a/17, 80b/13
a.+meliki 35a/16

- acı** 1. Tadı olmayan, acı.
a.+tuz 120b/14
2. Üzücü, kırıcı, kötü.
a. 35b/9, 93a/6, 122b/4
a.-sözleri üstünüze saç- 123a/15
a.+y-ıdı 20a/6
3. İstirap.
a. 30a/3
a.+sından 120b/14, 120b/17
- a.+sını(ölüm acısı) 30a/3
4. Üzüntü.
a.+sı(yüregi acısı) 32b/19
a.-ya şataş- 96a/8
5. Korku.
a.+sından(cân acısı) 59a/9
- acı-** Yaralanmak.
a.-miş 84b/19
a.-mişdur 97b/8
- acığ** Acı, ıstırap.
a.+ından(cân acığı) 175a/9
- acın-** Üzülme, incinme.
a.-up-dur(gönlüm acın-) 66a/18
- acığ-** Acıkmak. (Krş. açığ-)
a.-miş 84b/19
- 'acıız** Gücü yetmeyen, güçsüz.
a.+dur 51b/11
a.-ol- : Yetersiz, güçsüz olmak.98a/18
a.-kal- : Çaresiz kalmak.67b/19
- 'acıızlık** Güçsüzlük, zayıflık.
a.-gönder- : Güçsüzlük, zayıflık göstermek.92b/14
- 'acıb** Acayip, Tuhaf. (Krş. 'acâyib)
a. 122a/13
- acılık** Fakirlik, yokluk. (Krş. açlık)
a.+(ğ)-ıla 23a/4
a.+(ğ)ına 45a/9
- aç** 1. Aç.
- a. 17a/3, 71a/10,139a/4,
166a/14, 184b/7, 56b/11,
69b/14
a.+ları 122b/17, 74a/7
a.-larını al- Gücsüzlerini ele geçirmek.? 74b/14
2. Fakir, yoksul.
a.+ı 12b/12
a.+muhtâc 50b/17, 66a/2,
122a/6, 53b/11, 66a/17, 86a/16
a.+yalıncağ 7a/14
a.+yalın 35b/6
- aç-** Kapalı bir şeyi açık hale getirmek.
a.-a 46a/5
a.-alar 75a/1, 99b/8,105a/5
a.-alum 96b/12
a.-alum(yol aç-) 162b/9
a.-dı 16b/17, 34a/13, 35a/19,
37b/15, 49b/18, 126b/18,
127a/6, 127b/5, 130b/8,
144a/3, 147a/2,
147b/10,183a/19, 184a/19,
65b/988b/11
a.-dı(cebe hâne aç-) 188b/11,
192b/11
a.-dılar 102b/3, 150b/5, 167a/4,
63b/6
a.-dılar 47b/9, 48a/2, 100a/1,
184b/17, 75b/3, 93b/16, 97a/8
a.-dılar(yolını aç-) 27b/6
a.-dum(gönlünüze kapuyı aç-)
123a/14
a.-ıcağ 49b/18
a.-madılar 150a/7
a.-uñ 47b/9
a.-up 93a/16
a.-uñ 102a/12
a.-up dur- 102b/10
2. Fethetmek.
a.-alar 74a/7
a.-alar(iller aç-) 41a/8
a.-dı 167a/6
a.-duğın 49b/9, 49b/10
a.-duğın 62a/5
a.-dum 103a/3, 103a/4
a.-ısarlıdır 22b/6
a.-mağa 9a/16
a.-miş-ıdı 198a/19
a.-mişlardı(iklîmüñ aç-) 121a/2

3. Göstermek, sergilemek, görünür hale getirmek.
a.-alar(kumâşların aç-) 137b/12
a.-arlar(kumâşlar aç-) 132b/19
a.-dı 148b/2, 190a/8
a.-dılar 190a/4
a.-mayasız('aybuñuzı aç-) 99a/9
4. Örtüsünü kaldırmak.
a.-a 116b/11, 153b/12
a.-dı 69b/6
a.-madı(başın aç-) 94b/3
a.-mañ 59a/19
5. Başlamak
a.-dı(söz aç-) 13b/9, 96a/13
6. Gidermek, kurtarmak.
a.-alar(karañulıkdan aç-) 7b/16
- açıl-1. Açık hale gelmek.**
a.-an 173b/8
a.-dı 107a/18
a.-up-dur 82a/12
a.-up dur- 81a/12
2. Fethedilmek.
a.-an 119b/9
a.-ısar 4b/8
a.-up-dur 131a/11
3. Yayılmak, ulaşmak.
a.-dı 170a/19
- açık- Acıkmak (Krş. acık-)**
a.-muş 111a/7
- açlık Fakirlik, yoksulluk. (Krş. aclık)**
a. 120b/17
a.+(ğ)-ıla 182a/7
a.+dan 176a/3
a.+(ğ)ından 120b/17
a.+(ğ)uñ 120b/14
- açuk** 1. Örtüsüz.
a. 28a/10, 53a/17, 151b/3
a.+(baş açuk) 69b/13
a.+(başları açuk) 151b/4
2. Engelsiz.
a.+(yolumuz açuk) 182a/4
3. Düz, Geniş.
a.+yazı 199b/16
- a.+yir 135b/16
- ad** 1. İsim.
a.+ı 2b/9, 2b/10, 2b/11, 5a/3, 5a/3, 8b/2, 16b/16, 18a/1, 111b/6, 124b/7, 149b/5, 157b/2, 57b/1, 69b/16, 69b/16, 83b/12, 85a/15, 99a/15
a.+ın 106a/17, 155b/6, 74b/6
a.+ına 4a/4, 4a/7, 4b/17, 5a/4, 5b/5, 7b/2, 13b/7, 24b/9, 25a/1, 26a/3, 43b/9, 115a/2, 127a/12, 132a/19, 142a/17, 150a/4, 152b/8, 153a/9, 160a/15, 168a/13, 168b/4, 185b/12, 188b/2, 74b/3, 97b/1, 98b/8
a.+ı-y-ıla 91a/11
a.+ı-y-ıla(adlu adı-y-ıla) 100b/10, 162a/14
a.+ları 100b/5
a.+ların 100b/4, 72a/3
a.+ıla 68a/12
a.+um 107b/8, 165a/10, 57b/17, 61a/9, 62a/4, 99b/4
a.+urna 71b/10
a.+uñ 9b/19, 61a/9, 61a/10
a.-ı dağıl- : Ad verilmek. 26a/3
a.-ı söylen- 172b/14
a.-ı şanı dost düşmen dilinde söylen- 66a/10
a.-ın ıdın- 74b/5
a.-ın ko- :ismini vermek. 50a/4
a.-ın ur- : ismini vermek. 113a/4, 61a/9, 91a/17
a.-ın urın- ismi koyulmak. 26a/3
a.-ın yalancı kıl- : Yalancı olarak tanınmak. 191b/6
a.-ı-y-ıla(adlu adı-y-ıla añ-) 106a/1
a.-ını ko- : İsmi vermek 149b/5
a.-ların añ- 32a/2
a.-um mübârizlar defterinden yoy- 137a/8
a.-umuz çavumuz illere düş- 26a/2
a.-uñ(erlik defterinde aduñ ol-) 19a/15
a.-ur- 50a/9
a.-urun- 46a/10
a.-çekil- : Adı söylenmek.74b/17

a.+ı şanı bellü : İleri gelen,
tanınmış.98a/19

2. Nam, ün, şan.

a.+ı 58b/15

a.+ına şanına lâyık 60a/10

a.-umuz izzetümüz art- 86a/19

a.+yavuzluğu : Kötü şöhret.
74b/17

a.-(eyü ad kazan-) 174a/2

a.-çıkar- : Ün salmak, şöhret
bulmak. 4a/8, 196b/17

'Ad b. Hâtem (Kırş. 'Adiy b. Hâtem
b. Tây)

a. 4b/13

âdâb Örf, adet ve prensipler

a.+ve erkân 3a/13

'adel-güster Adil, adaletli davranan.

a. 98b/12

Âdem İlk insan ve ilk peygamber.

a.+dür 135a/17

âdem İnsan, kişi, adam.

a. 15b/9, 104a/6, 105a/14,
112a/17, 133b/6, 157a/2,
166b/19, 167b/14, 172a/11,
176a/16, 180a/3, 187a/2,
56a/18, 64a/4, 76a/2, 77b/1,
77b/4, 83a/16, 86a/14, 95b/17,
96b/9

a.+(taşdan yonulmuş âdem)
154a/13

a.+(hulâşa-ı benî âdem) 6a/13

a.+başına 152a/8, 152a/17

a.+den 152a/17, 72a/12

a.+dür 47a/2, 151b/1, 157b/13,
71a/10

a.+gibi 153b/4, 155b/4

a.+ler 36a/12, 168b/11, 168b/11

a.+leri 24b/12, 81a/15

a.+lerümüz 103a/10

a.+lerüñüz 151b/18

a.+ile 75b/19

a.+oğlanları: Ademoğulları,
insanlar. 86a/13

a.-ler(taşdan âdemler eyle-)
154a/16

a.-lerinden(iç âdemlerinden idin-
) 108a/4

a.-yüzine bakmaz ol- : Kimseyle
ilgilenmemek, içine
kapanmak.15a/16

âdemî 1. İnsan, insan oğlu.

a. 70a/2

a.+dür 98b/12

a.+ler 20a/13, 191b/13

2. Elçi.

a.+leri 64a/6

'âdet Gelenek, alışkanlık.

a.+dür('örf 'âdet) 184b/16

a.+ince: Gelenegine uygun.
100a/5

a.-idin- : Alışkanlık haline
getirmek, her zaman yapmak.

58a/14, 90b/10

a.-ol-: Gelenek olmak,
alışkanlık haline gelmek.
174b/11, 174b/18

'Adiy b. Hâtem b. Tây Tay
kabilesinin reisi olan sahabi.

a.+'Arabı 193a/6

a. 145b/9

'adl Adalet, doğruluk.

a. 39a/8

a.+a 68a/8

a.+ u dâd 180a/9

a.+çadırı 146b/16

a.-eyle- 21a/11, 23b/11, 188a/3

a.+ın 152a/13, 152a/19

a.+ına 152a/5

a.+ından 149b/15

a.+ınuñ 159a/14

a.+ u inşâf ehli 38b/12

a.+ ı inşâf 44a/1

a.+ıla 20b/13, 152b/1

a.+uñ 126b/16, 178b/3

a.-inşâf göster- 178b/2

a.-it- 126b/16

adlu Ad sahibi, meşhur.

a. 18a/7, 122a/13, 82a/3, 95b/12

a.+şanlı 22a/4, 168a/12,

182a/18, 184b/5, 194b/8,
61a/14

a.+adı-y-ıla: Tek tek 100b/10,
162a/14

- a.-adı-y-ıla añ- : Tek tek, ayrıntılı söylemek.106a/1
- 'aduvva'llâh Allah düşmanı, kafir.113b/6
- 'afa'llâhu 'anhu Allah affetsin.132a/18
- âferin Beğenme.
a.-tahsin kıl- : Beğenmek ve takdir etmek. 123a/8
- 'afv Af.
a.-it- : Affetmek. 78a/2
- ağ Ak; namus, şeref. (Krş. ak)
a.-(yüzüñ ağ ol-) 55b/17
- ağ Ağ, tuzak.
a.-ına düş- 58b/6
- ağ- Yükselmek; çıkmak, turmanmak.
a.-duğ 111b/5
a.-up 6b/19
- ağaç 1. Ağaç.
a. 125a/15, 125b/1
a.+(c)a 125a/4, 125a/6, 125a/16
a.+(c)ı 125a/2, 125a/7
a.+(c)ın 157a/17
a.+(c)uñ 125a/14, 135a/10
a.+dan 125a/10, 135a/11, 166b/10
a.+lar 125a/11, 184b/4
a.+larından 125a/4
a.+larınınuñ 9b/14

2. Direk.
a.+(c)ın 77a/12, 94b/18

3. Sopa, değnek.
a.+(seksen ağaç) 144b/10, 145a/6
- ağaçlu Ağaçları olan.
a. 135b/13
- ağar Aydınlanmak.
a.-ınca(taş yeri ağar-) 97b/16
- ağart- Şeref kazandırmak.
a.-(d)ur(yüz ağart-) 66a/8
a.-duñuz(yüz ağart-) 80a/5
- ağır 1. Ağır, taşınması zor.
a. 83a/1, 156a/17, 185a/9, 185a/11
a.+yük 126b/15

2. Çok, fazla.
a. 112b/6, 113b/5, 73b/8
a.+(bahâda ağır getürmekte yeyni) 105a/19

3. Kıymetli, gösterişli.
a. 153b/9
- ağız 1. Ağız.
a.+dan(bir ağızdan) 91a/2
a.+ın(ağzın) 148b/1
a.-ına (dışın ağzına dök-) 148a/9
a.-ından(ağzından burnundan kan dökül-) 148a/15
a.+ra(ağzıra) 148a/8

2. Derenin döküldüğü yer.
a.+ından(dere ağzı) 72b/4
- ağla- Ağlamak.
a.-dı 9a/6, 32a/4, 32b/8, 32b/9, 32b/10, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 32b/18, 108a/8, 112a/2, 117b/3, 123a/5, 126b/14, 126b/17, 59a/16, 71b/13
a.-dı(hây hây ağla-) 168a/9
a.-dı(zâr u zâr ağla-) 65b/6
a.-duğum 134a/12
a.-r 112b/9, 59a/17, 78a/13
a.-ram 112b/13
a.-rsın 134a/7, 78a/13
a.-sun 108a/10
a.-yu 134a/6
a.-yup 95a/8
- ağlaş- Ağlaşmak.
a.-dılar 31a/17, 32a/4, 32b/3, 123a/5, 130b/5, 156b/6, 164a/2, 194a/16, 194a/18, 65a/13, 65b/10, 66a/12, 66a/12, 71b/14, 83b/15
- ağrı- Sancımak, rahatsızlanmak.
a.-dı 160a/14
a.-rmişdur 36b/17
- ağulı (Krş. ağulu)
a. 35b/9

ağulu Zehirli. (Krş. ağulu)

- a. 162b/16, 196a/6, 196a/7,
196b/4, 94a/3
a.+dur 118a/2
a.+y-ıdı 94a/9

Ağüzfürüz Kayser'in kız kardeşi.

- a. 190b/12

âh

- Feryat, inleme, sızlanma.
a.-âh eyle-: Feryat etmek.
141a/18
a.-eyle-: Feryat etmek. 27b/11,
29b/16, 59a/9, 70a/13, 83a/3,
86b/9, 86b/19
a.-it-: Feryat etmek. 140a/6,
94b/1

aḥbâb Dostlar.

- a.+(aşḥâb u aḥbâb-ı resül) 10b/4
a.+ı 46a/3
a.+ı aşḥâb-ı resül 164a/10
a.+(aşḥâb-ı aḥbâb-ı resül)
131b/8

aḥbâr Haber.

- a.-ın söyle-: Haberini vermek,
anlatmak. 16a/4

âheng Düzen, uygunluk.

- a.-it- : Yerinde ve zamanında
davranmak. 29b/9, 56a/8

âhır

- Son, nihayet, kıyamet.
a. 86b/4, 106a/19, 189a/3
a.+a deġin 24b/3
a.+zamân : Dünyanın son çaġı.
6b/4, 24a/19, 37b/18
a.+(evvel âhır) 32a/10, 115a/8
a.-a yit-: Sonu gelmek, sona
ermek. 189b/4
a.-a yitiş- : Sona ermek 37b/17,
50b/13

âhırat Öbür dünya.

- a. 6b/13, 164a/15
a.+azâbı: Bu dünyadaki suçlara
karşılık çekilecek ceza.163a/14
a.+dadur 59b/10
a.+umuz 110b/5
a.+ḥâtün.ları 196b/16
a.+ḥâtüm 94b/1, 95b/7
a.+ḥâtünları 78a/12
a.-a(dünyâdan âhırata nakl it-)
119a/9

âhî Kardeşim, dostum

- a. 10a/4, 110a/1, 191b/4

'ahd Yemin; akit, sözleşme, anlaşma

- a.+ı amân 107a/6
a.+and 136a/13
a.+ı 191b/8
a.+umı 103b/4
a.+umuz 192a/18
a.+umuz kavlumuz 176b/8
a.-(and 'ahd it-) 184b/14
a.-a kavle dur-: Sözünde
durmak, yeminini tutmak 38b/12
a.-and it- : Sözleşmek,
anlaşmak.184b/12
a.-eyle- : Anlaşmak,
sözleşmek.180a/4
a.-ı amân vir-: Zarar
görmeyeceği sözü vermek.
167b/12
a.-it- : Anlaşmak.74b/19,
100b/10, 184b/16
a.-şı- : Sözdenden dönmek, yemin
bozmak.166b/17, 192b/3
a.-umuz bozul- : Anlaşma
bozulmak.155a/3
a.-umuz şın- 155a/3
a.-umuzu boz- 180a/8
a.-umuzu şı- 113b/15
a.-uñuz şın- 155a/7
a.-uñuzu şı- 191b/3

aḥlâk Ahlak, huylar.

- a.+ı ḥamîde : Övülecek huylar.
40b/9

aḥlâm Rüyalar.

- a.+dur(aḡġâş aḥlâm) 75a/15

Aḥlât Van gölünün kuzey batısında,
eski yerleşim yeri.

- a. 124a/6
a.dur 23a/8

aḥmak Aptal.

- a. 111b/10

Aḥmedî Hz. Muhammed'e ait.

- a.+dür(inḡilâbât-ı Aḥmedî)
143a/14

aḥsa- Topallamak.

- a.-yubben 146a/13

aḥsent Çok iyi, pek güzel.
a. 26a/11

aḥşām Akşam.
a.+a 157b/8, 187b/1
a.+a degin 194a/18
a.+dur 44b/17
a.+karañusu 187b/2
a.-ol- 175b/15, 194a/18

aḥşem Daha muhteşem.
a.+dür 135a/19

aḥtar- Devirmek, yere yıkmak. (Krş.
Aḥtar-)
a.-dı(biri biri üzere aḥtar-)
163a/7
a.-dılar 27b/18

aḥvāl Durum.
a.+ın 102b/17
a.-ın söyleş- 12a/11

aḥ Beyaz, ak. (Krş. ağ)
a. 30b/7, 75a/11
a.+dur 146a/7
a.+gümiş 177b/10, 177b/15
a.+kuş 75a/9
a.+sağallu 80b/2

2. Namus, şeref.
a.-(iki cihānda yüzi aḥ ol-)
183b/13
a.-(iki cihānda yüzün aḥ ol-)
32b/16
a.-(yüzümüzü aḥ eyle-) 32b/16
a.-(yüzün aḥ ol-) 71b/8
a.-(yüzünüz aḥ ol-) 80a/8

aḥ- Hücum etmek.
a.-dılar 122a/2, 55b/10
a.-alum mı 26b/14
a.-arduk(aḥına aḥ-) 179a/3
a.-arlar(aḥına aḥ-) 179a/8
a.-arları(aḥına aḥdılar) 155b/13
a.-dılar(aḥına aḥ-) 155a/5
a.-mayasız 95b/1

'Akabe Ürdün sınırları içinde,
Kızıldeniz kıyısında bir liman
şehri.
a.+de 48b/13

'Akabe-i şālīş Mekke'nin Akabe
mevkiinde, 620-622 yıllarında

Medineli müslümanlarla Hz.
Muhammed arasında yapılan,
ilki islama davet, ikinci ve
üçüncüsü biat veya anlaşma
olarak anılan toplantıların
sonuncusu; İkinci Akabe biatı.
'a.+de 170a/14

aḥça Para
a. 106a/1, 106a/2, 169a/1,
171a/13
a.+(yüz biñ nakd aḥça) 146b/11
a.+da(on aḥçadan bir aḥça)
179a/15
a.+muz ile 185a/3
a.+sın(on aḥçada bir aḥça)
179a/15

aḥçalık Para değerinde, para
karşılığında.
a.+idi(on iki aḥçalık) 152a/2

aḥdem Kıdemli, önce, önde.
a.+sın 89b/11

'aḥıbet Nihayet, sonunda.
a. 44b/13, 110a/6, 129b/17,
167b/19, 65b/17, 68b/12

aḥıcı Savaşçı.
a.+(aḥın aḥıcı) 23b/15

'aḥıl, **'aḥıl** Akıl.
a. 6b/12, 6b/14, 7a/11, 146a/6,
146a/8, 146a/9, 146a/12, 84a/8
a.+cevāb 142b/19
a.+ı 45a/6, 102a/19, 68b/7,
118a/1, 146a/7
a.+ıla 45a/5, 45a/6, 84a/1
a.+ında 146a/5
a.+ları 83b/15
a.+uñ 146a/4
a.+uña 122b/13
a.+ı('aḥıl eksük): Akılsız, aptal.
58a/2, 155b/10
a.+işi 146a/11
a.+ı firāset 100a/14
a.+ı kāmīl 39a/10
a.+ı mükedder 6b/8
a.-a uy-: Akıl yolunu
izlemek. 146a/10
a.-a yoldaşlık it-: Akla uygun
davranmak. 146a/9

- a.-ı serâsime ol-: Sersemleşmek, ne yapacağını bilememek. 42b/12
- a.-ını cânını müsülmân eyle-: 40b/12
- a.-ları şaş-: Ne yapacağını bilememek, düşünememek. 136b/18
- a.-umuz başumuzdan git- 111b/8
- a.-uñuz kilim birle ört-: Niyetini, asıl maksadını saklamak. 99a/10
- a.-uñuz nâkış ol-: Doğru düşünememek. 6b/9
- 'âkıı** Akıllı.
a. 12a/8, 12a/11, 38a/11, 145b/18, 146a/2, 149a/11, 162a/16, 58a/6, 99a/11
a.+ıdur 149a/11
a.+uñ 146a/5
- aķın** Akın, baskın, hücum.
a.+a 154b/8, 178b/7
a.+aķıcı 23b/15
a.-a aķ- Baskına gitmek. 155a/5, 155b/13, 179a/3, 179a/8
a.-it- : Hücum etmek, baskın yapmak. 9b/11, 31b/15, 151a/2, 153b/7, 154a/15, 154b/5
- aķıncı** Akıncı, baskın yapan.
a.+ları 153b/7
a.+larıuñ 155a/4
a.+sı 53a/1
- aķla-** Düşmandan temizlemek, düşman saldırısından kurtarmak.
a.-yalar 43b/10
- aķlık** Şeref, Namus.
a.+ı(yüz aķlığı) 10b/11, 16a/11
a.+ı(yüzüm aķlığı birle) 126b/16
a.-ın(yüz aķlığın kazan-) 79a/5
- 'aķli** Aķla uygun, mantıklı.
a.+dür(cevâb-ı aķli) 143a/16
- Aķra'a** (Kırş. vâdı-yi Aķra'a)
a.+dan 10a/9
- 'aks** Ters, bir durumun tam aksi.
a. 161b/13
a.+i 186b/12
a.+ine 84a/14
- aķtar-** Yıkmaq, devirmek. (Kırş. aķtar-)
a.-dı 142b/1, 56a/7, 56a/8, 71a/12
a.-dılar 46b/4, 161a/14
a.-urđı 165b/16
- aķtarıl-** Yıkılmak, devrilmek.
a.-an 108b/12
a.-dı 197b/17
a.-dum 37b/1
a.-urđı 55a/16
- aķvâl** Sözlér.
a.+inden 89a/13
- al** Hile.
a.+mıdur 85a/18
a.-it- : Hile yapmak. 74a/18
- âl** Aile, sülale, soy.
a. 38a/1
a.+(evlâd-ı âl-i 'izzet) 78a/11
a.+i 24b/1, 39a/13
a.+inden 149b/16
a.+ine 140a/18
a.+i resûlullah 137a/14
a.+i ricâl 142a/11
- al-** 1. Bulunduğu yerden ayırmak, eline almak.
a.+a 96b/18
a.-alum 36b/11, 77a/12
a.-dı 15a/18, 15b/1, 19a/17, 19b/17, 27b/16, 32a/6, 55a/13, 61b/5, 65b/4, 69b/5, 69b/6, 77a/15, 77b/2, 81b/1, 81b/2, 86b/9, 86b/13, 94b/16
a.-dılar 12a/5, 20a/3, 28a/9, 100b/13, 115b/8, 161a/13, 189a/11, 59a/14, 63a/1, 72b/9, 77b/1, 77b/16, 86b/11, 95a/5, 95b/11, 95b/16, 97a/14
a.-dum 112b/2, 112b/7
a.-maya 105a/20
a.-up 24b/17, 31b/3, 59a/6, 70a/16
2. Elde etmek, temin etmek.
a.-dılar 146b/12, 150b/4, 150b/4, 187b/11, 187b/13
a.-duķları 178b/12
a.-up 2b/16
a.-alar 191a/10

a.-miş-ıdı 114b/17

3. Ele geçirmek, hükmü altına almak.

a.-a 155b/15
a.-a gör- 79b/7
a.-alar 196b/13, 74a/11
a.-an 11a/5
a.-dı 50a/10, 142a/1, 175a/11, 88b/4, 75b/7
a.-dılar 47b/18, 48a/4, 48b/7, 51a/2, 108a/4, 168b/16, 179a/13, 185a/16, 188a/1, 189a/4, 191a/17, 192b/6, 65b/15, 74a/9, 74a/10, 97b/15
a.-dılarsa 92b/11
a.-duğı 66b/11
a.-duğın 34a/16, 50b/3
a.-duğına 77b/11
a.-duğumuz 168b/18
a.-duñuz 190a/13
a.-duğ 48a/9, 182a/5
a.-duğda 118b/5
a.-duğlarından şofıra 142b/6
a.-ı bil- 25b/14
a.-ımazsız 153a/15
a.-ısarlıdır 107b/13, 99a/7
a.-ıgarsız 40b/17
a.-madı 187a/19
a.-madılar 82a/11
a.-madın 194b/12
a.-miş-ıdı 142b/5
a.-mişsin 62a/6
a.-urlar 126a/11, 126a/15
a.-urlar ise 41b/2
a.-ursavuz 182a/6
a.-ursın 118a/2
a.-uruz 68a/4

4. Tutmak.

a.-dı 71b/6
a.-miş 28a/3
a.-dı 114a/11, 126b/18, 130b/2, 153b/18, 157b/9
a.-dılar 194a/16, 197a/3
a.-ıcağ 196a/9
a.-up 196b/15
a.-urdu 120b/3
a.-up 172b/12

5. Bedel olarak almak.

a.-dılar 167a/6
a.-uñuz 169a/1

6. Evlenmek.

a.-asız 76b/11
a.-ayın 78a/15
a.-dum 107b/11
a.-mişdum 139b/1
a.-miş-ıdı 18a/1, 94a/15
a.-sun 115b/16

7. Geri almak.

a.-asız 161b/6
a.-ursa 116a/1

8. Satın almak.

a.-acağın 185b/8
a.-acağların 185b/10
a.-alar şatalar : Ticaret yapmak.185a/6
a.-ana 145a/2
a.-dılar 185b/8, 185b/10
a.-dılar şatdılar 178a/14
a.-duğ 185a/7

9. Taşımak.

a.-up 158a/12

10. Kabul etmek.

a.-mazın 117a/17

11. Yanına almak.

a. 147b/16, 186b/16
a.-a 136a/2, 149b/9, 168b/2
a.-acağımızı 105b/4
a.-acağ 100b/13
a.-alar 186a/14
a.-alum 104b/7, 99b/19
a.-am 47a/8, 107b/15, 112b/12, 67b/7, 117a/19
a.-asız 159b/14
a.-avuz 67b/10
a.-dı 5a/1, 10b/17, 15b/17, 30b/2, 31b/13, 36a/15, 38a/18, 47a/5, 49b/1, 49b/16, 100a/2, 102a/14, 102b/4, 108b/9, 111b/1, 113a/14, 138b/19, 142b/4, 152b/15, 156b/18, 178b/14, 194b/8, 53a/15, 57b/7, 67a/11, 70b/11, 75b/7, 90a/17, 95a/16, 118a/14, 147b/18, 148a/1, 160b/5, 169a/5, 171a/14, 175a/11, 177a/11, 178a/11, 180b/4, 188b/12, 188b/17
a.-dılar 16a/2, 31b/16, 36b/13, 37b/6, 152a/3, 155a/1, 190a/4, 53b/5, 66b/18, 95b/19, 69a/9, 171a/16, 181a/10,

- 183a/18, 187a/11, 189a/17,
189b/14
a.-dum 136a/19
a.-duğ 105b/4, 107b/5
a.-ğil 14a/18, 26a/15, 26b/2,
49b/7, 125b/15, 176b/10, 62a/7,
69a/1, 72a/12, 72b/14, 72b/18,
177a/7
a.-miş 169a/11
a.-uñ 7b/4, 104b/15
a.-uñuz 63b/14
a.-up 12a/8, 24b/12, 33b/4,
35b/1, 40a/2, 43b/11, 50b/1,
102a/7, 105a/13, 105a/18,
105b/14, 106a/6, 106a/8,
107b/16, 108b/3, 123b/10,
136b/13, 139b/1, 151a/14,
158b/15, 172a/11,
185b/1, 189a/12, 72a/13,
72a/15, 72b/1, 72b/4, 72b/8,
75b/14, 91b/16, 99b/17,
117b/1, 145b/1, 160a/1,
166b/15
a.-ur 192a/6
a.-uram 48a/19, 49b/6
a.-a(amân al-) 102a/7
a.-a(başumuzu ve cânumuzı al-)
5b/12
a.-a(cânuñı al-) 61a/11
a.-a(elinden al-) 132b/5
a.-a(elümüzden al-) 117b/6
a.-alar(başın al-) 15b/9
a.-alar(elinden al-) 41a/9
a.-alar(elümüzden al-) 96a/17
a.-alar(ortaya al-) 165b/10
a.-alar(öñin al-) 62a/12
a.-alar(öñüñüz al-) 117a/5
a.-alar(harrâc al-) 41a/9
a.-alum(bile al-) 7b/8
a.-am(kinin al-) 75a/4
a.-asın(dâd al-) 84b/8
a.-asın(öcümüzi al-) 60a/17
a.-avuz(açlarını al-) 74b/14
a.-avuz(dâd al-) 153a/6
a.-avuz(intikâm al-) 11b/19
a.-avuz(öcümüz al-) 172b/6
a.-ayın(kanın al-) 82a/5
a.-dı(ardına al-) 158a/9
a.-dı(bile al-) 100b/15, 146b/5,
174b/5, 73a/8, 73a/9, 89a/5
a.-dı(eline al-) 113b/7
a.-dı(elümüzden al-) 114a/19
a.-dı(mu'âvin mi al-) 149a/9
a.-dı(yanına almak) 47a/16
a.-dılar(bile al-) 18a/9
a.-dılar(çepçevre al-) 64a/17
a.-dılar(destür al-) 93b/3
a.-dılar(elde etmek) 146b/12
a.-dılar(ellerinden al-) 122a/8
a.-dılar(elümüzden al-) 65a/17
a.-dılar(ortaya al-) 29b/14,
114b/5, 138b/12, 158a/16,
161a/18, 166a/10, 181b/13,
189b/19, 196b/1, 76a/3, 77b/12,
78b/7, 81b/7, 90b/2, 97b/16
a.-dum(elüñüzden al-) 58b/4
a.-dum(şatun al-) 144a/13
a.-duñ(boynuna al-) 57a/3
a.-duğ(ortaya al-) 167b/18
a.-duğ(habarüñüzü al-) 115b/7
a.-ğil(bile al-) 33a/4
a.-ğil(bileñce al-) 100b/14
a.-ı vir-(haqqımı alı vir-)
120a/19
a.-ısar(elden al-) 6b/15
a.-ısar(elümüzden al-) 24a/9
a.-ısarlardur(elümüzden al-)
24b/3, 122b/10, 65b/12
a.-madı(bile al-) 53a/12
a.-mağa(baç al-) 133a/14
a.-mak(elüñden al-) 122b/19
a.-mamış-ıdı(bile al-) 69a/11
a.-mañuz(harrâc al-) 9b/16
a.-mağ(abdest al-) 191a/3
a.-mağ şatmak : Alış veriş,
ticaret. 178a/4
a.-mayınca(dâduñı al-) 32b/18
a.-mazısañ(intikâmum al-) 73a/1
a.-miş(abdest al-) 99b/12
a.-mişlar(öñümüz al-) 69a/14
a.-mişlardı(ortaya al-) 161b/18,
165b/4
a.-miş-ıdı(bile al-) 69a/12
a.-sunlar(bile al-) 104b/16
a.-uñ(ortaya al-) 114a/15, 77b/9
a.-up(öñin al-) 165b/17
a.-ur(ortaya al-) 156a/2
a.-uram(cizye al-) 61b/1
a.-urdu(bile al-) 8b/13
a.-urlar(elinden al-) 143a/10
a.-urlar(elümüzden al-) 38a/8
a.-urlarmış(harrâc al-) 152a/8
a.-ur-ıdı(ödin al-) 42b/6
alaca Göz alıcı, hoş.
a. 177a/18
'alaf Hayvan yemi.
a. 109a/7
a.+ını 157b/8

- alağ bulağ** Altüst, karmakarışık.
 a.-it- : Altını üstüne getirmek.
 61a/4, 141a/9
 a.-kıl- : Alt üst etmek, darma
 duman etmek.166a/1
- alâla** Eğlenme, alay etme.
 a.-eyle- : Alay etmek. 46b/18
- alâmet** Belirti, işaret.
 a.+i 108b/12
 a.+idür 174a/15
 a.+üm 197b/18
- âlây** Asker safları, Alay.
 a.+ları 29b/9
 a.-ın tağit- : Asker düzenini,
 saflarını bozmak. 11b/1
- alda-** Kandırmak, aldatmak.
 a.-dı 159b/6
 a.-mağ mı 59a/6
 a.-r 111b/10
 a.-yalum 176a/6
- aldan-** Yanlış yargıya varmak.
 a.-asın 131b/17
 a.-ma 149a/7
 a.-maz 62b/7
 a.-ur 149a/4
 a.-ursın 20b/19
- aldıktı** Ele geçirilen, tutulan.
 a. aldığına olsun : Yakalanan
 yakalayana aittir. 77b/11
- aldur-** Ele geçirilmesine izin vermek.
 a.-mayalar 194b/12
- 'alem** Bayrak, sancak.
 a. 18b/10, 22a/5, 26b/8, 43a/15,
 182b/12, 189b/16, 189b/17,
 52a/12, 52a/12, 54b/13, 55a/18,
 56a/8, 59a/15, 62a/4, 63b/5,
 70a/16, 71b/2, 80a/17, 95b/5
 a.+(kara 'alem) 38a/7
 a.+('Ukkâb 'alem) 22a/5
 a.+birle 83a/12
 a.+e 24b/16
 a.+i 11a/17, 22a/5, 24b/17,
 26b/2, 27b/14, 27b/17, 43a/15,
 43a/17, 46b/3, 46b/4, 50a/5,
 142b/1, 155a/1, 71b/3, 71b/4

- a.+in 11a/18, 22a/7, 43a/18,
 50a/3, 50a/5, 145b/4, 54b/10,
 91b/11
 a.+in('Ukkâb 'alemi) 22a/8,
 45b/16
 a.+ine 27b/17, 70a/7, 95b/4
 a.+ler 39b/6, 42a/2, 45b/3,
 169a/16, 54b/17, 63b/5, 69b/2,
 75b/3, 79a/8, 86a/1, 87a/7
 a.+leri 161b/19, 87a/5
 a.+ile 51a/6
 a.+sancak 103b/9
 a.+i 'Ukkâb 91a/19, 141b/1
 a.+üñ 20a/1

- 'âlem** 1. Dünya, kâinat.
 a. 46a/4, 143a/1, 193b/13
 a.+de(iki 'âlem) 92b/16
 a.+dür(nedim-i 'âlem) 135b/4
 a.+e 120a/13
 a.+i 65a/18
 a.+içinde 120b/13, 86a/18
 a.+ine(beğâ 'âlemi) 130b/3
 a.+lere 120a/14
 a.+i ervâh : Ruhlar alemi.
 143a/3
 a.+i ezdâd-ı ecsâm: Zıt cisimler
 alemi, dünya.143a/3
 a.+i kevn i fesâddur: Geçici,
 ölümlü âlem, dünya.143a/1
 a.+i sefli : Bayağı, adi âlem,
 dünya.143a/1, 143a/5
 a.+i sifli 143a/7
 a.+i 'ulvî 143a/4
 a.-i dut- Dünyaya yayılmak.
 122b/8
 a.-ine(beğâ 'âlemine göç-)
 122a/15

2. Devir, çağ.
 a.+inde(oğlanlık 'âlemi) 39a/3

- 'alemdâr** Bayrak tutan, bayraktar.
 a.+ı 27b/17, 71b/4

- âlet** 1. Alet, cihaz.
 a.+dedür(demür âlet) 42a/19

2. Silah, savaş teçizatı.
 a.+in(erlik âleti) 56a/2
 a.+in(gazâ âletin) 195a/9
 a.+in(harb âletin) 57a/17
 a.+leri 17a/2
 a.-in(harb âletin âletlen-)
 140b/18

a.-ini(harb aletini kuşan-) 137a/18
 a.+i(harb zarb aleti) 77a/9
 a.+in(ceng aleti) 56a/14
 a.+in(harb aleti) 112a/6
 a.+in(harb zarb aleti) 60b/9
 a.+i-y-ile(harb aleti) 191a/14
 a.+ini(cism-i alet) 62b/5
 a.+leri(harb aleti) 64b/17
 a.+leri(harb aletleri) 150a/12
 a.-in(ceng aletin beze-) 168a/19

3. Vasıta, durum.

a. 51b/16
 a.+durur 10b/15
 a.-it- : Vasıta olarak kullanmak. 6b/13

âletlen- Silah kuşanmak, silahlarını yanına almak.
 a.-di(harb aletin âletlen-) 140b/18

âletlü Silaha, teçhizata sahip.
 a. 78b/16

'aleyhi'l-la'netuhu Lanet onun üzerine olsun.
 a. 17b/16

'aleyhi's-şalavâtu ve's-selâm Ona selâm ve selavat olsun.(Hz. Muhammed için)
 a. 13a/2

'aleyhi's-selâm Ona selâm olsun.
 a. 4b/18, 13b/2, 39a/3, 101a/17, 134b/4

algâşt- Ürkütmek.
 a.-dılar 138b/7

'alif Hayvan yemi.
 a. 175a/10, 176a/2
 a.+dan 178a/13

'alîk Hayvan yiyeceği.
 a. 8a/6
 a.+ların 7b/17

alın Alın.
 a.+ına(alınına) 94a/6
 a.+ında(alnında) 135a/8, 155b/5

alın- 1. Ele geçirilmek.

a.-dı 50a/14
 a.-duğın 109b/4, 188a/9
 a.-muşdur 179a/11
 a.-mayup 171b/19
 a.-ur 98b/5

2. Satın alınmak.

a.-miş 183a/10
 a.-miş(beñzi alın-) 25a/19
 a.-miş(beñzüñ çalınmış yüregüñ alınmış) 58b/12
 a.-miş(şatun alın-) 183a/5

alış- Dövüşmek için birbirini tutmak.
 a.-dılar 166a/17

'Alî (Krş. 'Alî b. Ebî Tâlib, 'Alî Murtażâ, İmâm 'Alî, İmâm-ı Şâh-ı Merdân 'Alî)
 a. a. 106b/4, 126a/19
 a.+birle 127a/16
 a.+gibi 42a/14
 a.+gibi(hamza ve alî) 193b/10
 a.+kerremallâhu vechehu: Allah kendisini aziz kılsın. 119a/16
 a.+nüñ 91b/14
 a.+ye 17b/4

'Alî b. Ebî Tâlib Hz. Ali. (Krş. 'Alî Murtażâ, İmâm 'Alî, İmâm-ı Şâh-ı Merdân 'Alî)
 a. 8a/14, 15b/19, 34b/8, 88b/14

'Alî b. Hâriş
 a. 167a/11

'Alî Murtażâ (Krş. 'Alî b. Ebî Tâlib, İmâm 'Alî, İmâm-ı Şâh-ı Merdân 'Alî)
 a. 50a/5, 119b/19, 144b/8, 199a/1
 a.+nüñ 133b/14, 199b/13

'alî Çok yüksek, yüce.
 a.+dür 46a/4

'âlî Yüce, yüksek.
 a. 6a/13, 182a/4, 185b/5
 a.+y-idi 94a/17

'âlim Alim, bilgin.
 a. 102a/1, 98b/18
 a.+leri 6b/3, 121a/16, 92a/9
 a.+lerindenem 58a/4

Allāh Allah.

a. 42b/7, 42b/7, 108a/15, 62b/3
 a.+(cünda'llāh) 81a/12
 a.+a 21a/1, 119a/6
 a.+bilür 31a/8, 140a/13
 a.+dan 30b/5, 132a/3, 56b/2
 a.+dur 114b/6, 177b/5
 a.+hazreti 22b/8, 30b/12, 70b/1
 a.+ı 21a/10
 a.+ışkına 49a/14
 a.+resülü 134a/17, 134a/19
 a.+umuz 164a/7
 a.+uñ kudreti 37a/2
 a.+uñuz 9a/18

Allāhu Ekber

a. 196a/19

Allāhu Taālā

a. 1b/12, 1b/14, 13a/19, 13a/19,
 14b/7, 14b/15, 14b/17, 14b/18,
 21a/18, 30b/13, 32b/14, 33a/5,
 33b/13, 40a/10, 100a/12,
 102b/15, 102b/17, 107a/7,
 116b/12, 128a/18, 129b/13,
 137a/11, 141a/4, 142a/9,
 145a/2, 154a/11, 164b/16,
 168b/14, 177b/4, 193b/14,
 55a/5, 71a/17, 72b/6, 77a/13,
 80a/6, 89b/3, 97b/13
 a.+dan 13b/5, 139b/14,
 153b/14, 156b/2
 a.+hazreti 43a/3, 107a/9,
 139b/9, 69b/7
 a.+kelārmı 13b/4
 a.+nun 120b/11
 a.+nuñ 2a/8, 6a/8, 10a/6,
 12a/15, 17a/5, 29b/3, 34a/11,
 43b/19, 103a/15, 113b/15,
 113b/19, 120a/14, 125a/19,
 128a/2, 128b/10, 143b/4,
 148b/3, 153b/13, 155b/11,
 162a/18, 64b/10, 95b/1
 a.+nuñ kudret eli 161b/11
 a.+nuñdur 200a/6
 a.+ya 18b/19, 26a/5, 32a/11,
 108b/9, 127b/7, 154a/3, 79a/6

almaq şatmaq Alış veriş.

a.+ 178a/4, 185b/5
 a.-şatmaq eyle- : Alış veriş
 yapmak, ticaret yapmak.
 184b/17
 a.-şatmaq it- : Ticaret
 yapmak.185b/2

alt

Alt.
 a.+ına 114b/14, 165a/12
 a.+ında 109a/2, 114b/15,
 128a/11
 a.+ında(eliñ altında) 7a/12
 a.+ında(şulhuñuz altında)
 153a/19
 a.+ından 148a/2
 a.+ındayuz(eli altında) 53b/15
 a.-ında(at ayağı altında ço-)
 97b/12
 a.-ında(buyruğı altında ol-)
 19b/5
 a.-ında(eli altında ol-) 14a/1,
 198a/7
 a.-ında(kılıcı altında öl-) 79a/14
 a.-ında.(rikābı altında yüri-)
 19b/5
 a.-ından(ayağı altundan kaç-)
 33a/19
 a.+undan 189b/17

altı

Altı.
 a. 46b/13, 156a/6, 166a/11,
 199a/6, 55b/9
 a.+(biş altı biñ) 196a/14
 a.+(on altı biñ) 197a/9
 a.+(kırk altı) 64b/6
 a.+(yigirmi altı biñ) 146a/14
 a.+biñ 43b/8, 43b/13, 169b/13,
 196b/2, 75a/17, 83a/11
 a.+biñ yedi yüz 121a/7
 a.+bölük 5a/14
 a.+yedi biñ 197a/16
 a.+yüz 27b/18, 28a/10, 28b/6,
 97b/2

altmış Altmış.

a. 77a/17
 a.+(üç yüz altmış päre) 124a/4,
 190b/11
 a.+biş 101a/6

altun Altın.

a. 13b/13, 106a/1, 131a/19,
 142b/5, 152a/2, 152a/4, 152a/8,
 152a/18, 158b/16, 161a/12,
 167a/6, 52a/11, 68a/1, 68a/2,
 81b/18, 95a/3, 95a/5, 95a/6
 a.+(kızıl altun) 13b/12, 38b/15,
 150b/4, 152a/1, 154b/3, 162a/4,
 177b/10, 177b/14, 61a/16,
 66b/13, 66b/14, 80b/18
 a.+a 138a/7

- a.+a(kızıl altun) 38a/16
a.+dan 154b/14, 162a/5,
66b/15, 71b/3
a.+dan(kızıl altun) 24b/15,
121b/3, 160b/14, 172a/6,
182b/12, 93b/11, 94b/17
a.+dan idi 39b/18, 43b/16
a.+ıla 81b/17
a.+tel 105a/11, 144a/11
a.+til 158b/19
- 'a m 'aleyhi's-selâm'ın kısaltması.
(Krş. 'aleyhi's-selâm)
a. 165a/13
- 'âm Halk, halk tabakası. (Krş.
'âmm)
a.+ 51b/19
a.+ 'Arabı 99b/3
a.- (gülü-yı 'âm eyle-) 189a/10
- amân** 1. Yardım, destek.
a.+ında 137a/11
a.-vir- Yardım etmek, destek
olmak.113b/12
2. Güven, korkusuzluk; himaye.
a.+(emn ü amân içinde) 189a/5
a.+(emn ü amân) 78a/5
a.+ı('ahd-ı amân) 107a/6
a.+ın 103a/16, 103a/16
a.+ını 103a/16
a.+içinde 153a/5
a.+içinde(emn ü amân) 2a/13
a.+içinde(emn ü amân) 2a/2
a.+umuzdasız 105b/6
a.-uñuzda ol- 104b/8
3. Ölümden affedilme, Ölümden
kurtuluş.
a. 99b/9
a.+içün 72a/3
a.-('ahd-ı amân vir-) 167b/12
a.-al- : Ölümden affedilme sözü
almak.102a/7
a.-bul- : Ölümden kurtulmak
30a/5
a.-dile- : Canının
bağışlanmasını istemek. 112b/4,
167a/3, 176a/18, 176b/6,
188a/2, 188a/5, 99b/16, 48a/5,
64a/6, 99b/7, 102a/11
a.-vir- : Ölümden affetmek,
canını malını bağışlamak.
114a/2, 188a/3, 59b/6, 59b/8,
- 71a/15, 71b/18, 71b/19, 99b/16,
99b/19,104a/17, 112a/9,
142a/19, 152a/8, 176b/7, 64a/7,
78a/18, 99b/17
- amâret** Emirlik.
a.+in 128a/7
- 'âmil 1. Vali, idareci.
a. 130b/19
a.+üñ 144b/11
a.-kıl- Yönetici olarak
atamak.127b/18
2. Usta.
a.+sin 14a/18
- âmin** Amin.
a. 137a/4, 94a/2, 94a/1
- 'Âmir (Krş. 'Âmir b. Rabia)
a.+üñ 144a/13
- 'Âmir (Krş. 'Âmir b. Tufeyl)
a. 37a/12
a.+i 37b/6
a.+üñ 37a/12
- 'Âmir (Krş. 'Âmir b. Vaqqâş)
a. 129b/13, 129b/16, 129b/18,
129b/19
a.+den 129b/19
- 'Âmir (Krş. 'Âmir b. Devsî,
'Âmir Devsî)
a. 31b/12, 31b/13, 31b/15,
31b/17, 34a/9, 34a/19, 34b/1,
34b/5
a.+i 31b/16
- 'Âmir (Krş. 'Uğbe b. 'Âmir el
Cuheni)
a. 126b/10, 126b/13, 127a/4
- 'Âmir b. 'Adiyy Fetihlere katılan bir
savaşçı.
a. 25a/14, 25a/16
a.+yi 25a/18
- 'Âmir b. Bevânî Fetihlere katılan bir
savaşçı.
a. 103a/14
- 'Âmir b. Cerrâh (Krş. Ebü
'Ubeyde 'Âmir b. Cerrâh)

- a.+a 37b/7
- 'Āmir b. Devsī** Fetihlere katılan bir savaşçı. (Krş. 'Āmir Devsī)
a. 36b/2
a.+birle 34a/4
- 'Āmir b. Ebī Vaḳḳās** İslamiyeti ilk kabul eden sahabilerden.
a. 130b/1
- 'Āmir b. 'Ömer** Rāvi adı.
a. 126a/5
- 'Āmir b. Rabī'a** (Krş. Rabī'a b. 'Āmir)
a. 134b/6, 144a/11, 170a/4, 173a/5, 193a/14, 63b/16
a.+yi 80a/1
- 'Āmir b. Sa'id b. el-Muḥārib el-Yeskerī** Fetihlere katılan bir savaşçı adı.
a. 160a/10
- 'Āmir b. Surāka** Fetihlere de katılmış bir ravi adı.
a. 141b/6
- 'Āmir b. Ṭufeyl eṭ-Ṭūsī** Ravi adı.
a. 87a/12
- 'Āmir b. Ṭufeyl Devsī** (Krş. 'Āmir b. Ṭufeyl eṭ-Ṭūsī)
a. 64a/2
- 'Āmir b. Ṭufeyl** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 71a/14
a.+birle 49b/17
a.+dür 37a/11
- 'Āmir b. Vehb** Ravi adı.
a. 172a/7
- 'Āmir b. Vaḳḳās** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 129b/3, 129b/9, 130b/8
a.+birle 129b/8
- 'Āmir b. Yeẓr** Şehit adı.
a. 28a/6
- 'Āmir Devsī** (Krş. 'Āmir b. Devsī)
a. 31b/11, 32a/10, 32b/1, 34a/7
- a.+den 32a/8
a.+ye 34a/19
- 'amm** Amca. (Krş. 'ammu, 'arnu)
a.+(ibn-i 'amm-ı resūlullah)
134b/16, 141b/12
- 'āmm** Halk, halk tabakası. (Krş. 'ām)
a. 138b/6,
a.+'Arabī 114a/14, 162a/7,
162a/9
a.+kavmı 148b/7
a.+halkı 146b/7, 173a/14
- ammā** Fakat, ama.
a. 6a/15, 8a/6, 10a/5, 12a/16, 13a/4, 13b/17, 17a/9, 18a/10, 18a/11, 19b/4, 20a/11, 22a/2, 22b/6, 23b/13, 24b/2, 25a/10, 26a/16, 28b/2, 29a/18, 29a/19, 29b/9, 29b/11, 31a/10, 32b/17, 33b/3, 33b/9, 34b/10, 38b/1, 46a/11, 50a/13, 100a/7, 101a/7, 101a/10, 101a/11, 102b/12, 105b/16, 109a/16, 110a/10, 110a/17, 110b/4, 110b/18, 112b/5, 113b/9, 114b/6, 115a/4, 115b/2, 117a/16, 118b/8, 121b/16, 121b/16, 124a/10, 126a/2, 126a/5, 128b/11, 132a/12, 133a/15, 135a/9, 136b/2, 137a/8, 137b/7, 138b/4, 139a/8, 140b/3, 140b/4, 143a/16, 144a/12, 151b/18, 152b/7, 153a/15, 153b/15, 156a/4, 156b/1, 157a/16, 159a/15, 161b/11, 162a/11, 170a/10, 171a/6, 173a/1, 173a/3, 177b/1, 179a/12, 179a/13, 179b/6, 180a/7, 181a/13, 181b/16, 183b/16, 194a/10, 198a/15, 199a/2, 199a/4, 199b/9, 199b/9, 54a/1, 55b/12, 58a/19, 61b/6, 63a/6, 66a/5, 73b/12, 74b/10, 77b/10, 80b/14, 82a/16, 83a/17, 86a/17, 86b/1, 90b/8, 92b/13, 94a/8, 95b/3, 95b/15, 98b/9, 98b/11
- 'amme** Hala.
a.+sı 199a/8
- 'ammete** Hala.
a.+si 199a/4, 199a/6

- '**amm** Amca. (Krş. 'amm, 'amu)
a.+ñ 12a/7
a.+ñuz 158b/3
a.+sı 18a/1, 39a/20, 133b/14,
134b/1, 135a/9, 144a/14,
166a/13, 168b/5, 194a/10,
199b/8
a.+sını 68b/16
- '**Amr b. 'Aş** Meşhur sahabi, Mısır
fatihi ve devlet adamı.
a. 18a/3, 20b/3, 20b/10, 20b/16,
21a/2, 21a/4, 21a/7, 21a/8,
22a/12, 22a/18, 22b/11, 25a/18,
25a/18, 25b/8, 25b/9, 26a/11,
26a/13, 28a/12, 28a/19, 28b/5,
28b/7, 29a/12, 29b/2, 30a/7,
30a/8, 31a/14, 31a/15, 31b/10,
32b/2, 32b/19, 33a/3, 33b/17,
33b/18, 34a/2, 103b/10, 130a/7,
145b/11, 67a/5, 73a/14, 73b/5,
78b/9, 80a/14, 91a/11
a.+a 32a/19, 195a/16
a.+birle 21a/4, 22a/11, 25a/9,
30a/13, 35b/3, 64b/3, 87a/16
a.+ı 20b/5
a.+idi 87a/11
a.+uñ 31b/18, 32a/14, 34a/10,
34a/13
- '**Amr b. Hızri** Şehit adı.
a. 28a/7
- '**Amr b. Kıdād b. Huşşâm b. 'Aş**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 193a/8
- '**Amr b. Ma'di Kereb** (Krş.
'Amr Ma'di Kerebü'z-Zübeydi)
a. 145b/6, 160a/13, 91b/18
- '**Amr b. Sa'id b. Muḥārib**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
a.+idi 166a/12
- '**Amr Ma'di Kereb** (Krş. 'Amr
Ma'di Kereb ez-Zübeydi)
a. 118a/11, 118a/15, 164b/2,
164b/4, 166a/2, 172b/18,
173a/5, 193a/16
a.+idi 186b/2
- '**Amr Ma'di Kereb ez-Zübeydi**
Amr b. Ma'dikerib, Cengaver
sahabi.
a. 89b/17
- '**Amr Ma'di** (Krş. 'Amr Ma'di
Kereb ez-Zübeydi)
a. 166a/6
- '**Amr b. Naḫtele** Fetihlere katılan bir
savaşçı.
a. 193a/13
- '**amu** Amca. (Krş. 'amm, 'ammu)
a. 10b/5, 131b/14
- '**Amūk** Yer adı.
a. 150b/14
- '**Amūriyye** Ammuriye, İçbatı
Anadolu'da bugün harebeleri
bulunan eski bir şehir ve kale.
a.+meliki 152b/14, 157a/5,
159b/3, 161a/13, 161b/16,
162a/6, 162a/8, 165b/3,
165b/17, 167b/9
a.+şehri 150b/15
- añ-** 1. Söylemek, bildirmek,
açıklamak.
a.-avuz 54a/5
a.-dı 32a/3, 143a/18
a.-dılar(adlu adı-y-ıla añ-)
106a/1
a.-dılar(ayru ayru añ-) 106a/3
a.-duḫ 198b/15
a.-ıcaḫ 143a/18
a.-ıcaḫ(adların añ-) 32a/3
2. Bahsini etmek, sözünü etmek.
a.-madılar 106a/4
a.-maduḫ 83b/13
- ana** Anne.
a.+(ata ana bir) 199a/5
a.+sı 133b/18, 144a/10, 199a/7
a.+sı(atası anası) 133b/17
a.+siyam 165a/9
- aña** Ona. [Teklik üçüncü şahıs
zahirinin yönelme hali] (Krş.
ol+a)
a. 1b/13, 2b/10, 2b/19, 3b/10,
6a/8, 7b/7, 7b/15, 8b/15, 8b/17,
8b/17, 9a/19, 12a/6, 12a/6,
13b/14, 14a/5, 14a/13, 14a/15,
15a/7, 16b/16, 17b/18, 18b/13,
18b/18, 19b/7, 19b/13, 20b/15,

21a/6, 21a/14, 22a/5, 22a/7,
 25a/14, 25b/7, 25b/12, 27a/19,
 30a/1, 30a/2, 30a/3, 30a/5,
 31b/11, 31b/11, 33b/8, 33b/9,
 35a/7, 35a/7, 36b/6, 37b/9,
 37b/13, 38a/12, 38b/1, 39a/6,
 40a/11, 40b/8, 41a/13, 42b/7,
 46a/3, 47b/10, 50a/9, 100a/19,
 100b/6, 100b/12, 102a/1,
 106b/19, 109a/11, 111a/13,
 111b/6, 111b/16, 112b/1,
 114b/16, 115a/12, 115a/12,
 116a/5, 116a/8, 116a/8, 116a/8,
 117a/9, 117b/8, 119a/5, 119a/6,
 120a/8, 121b/11, 121b/17,
 121b/18, 122a/17, 123a/17,
 123b/4, 123b/12, 124a/18,
 124b/2, 124b/13, 125b/13,
 126a/7, 127b/16, 128b/3,
 129b/6, 133b/1, 133b/2,
 133b/3, 135b/2, 137a/11,
 140a/3, 140b/3, 140b/7,
 140b/11, 141b/9, 141b/10,
 142b/15, 143b/1, 144a/4,
 144a/8, 144b/10, 144b/19,
 146a/1, 146a/9, 146a/12,
 146a/19, 146b/6, 148b/11,
 149a/5, 151a/5, 154a/5, 155b/1,
 157b/4, 163a/2, 163a/4, 163b/3,
 164b/9, 165a/1, 165b/1, 167a/4,
 171a/8, 174b/17, 174b/18,
 176b/1, 176b/8, 177b/19,
 178a/17, 178a/17, 178a/19,
 178b/4, 178b/12, 178b/13,
 179a/10, 179a/17, 179a/18,
 183b/7, 185a/19, 185b/13,
 185b/15, 185b/15, 188a/6,
 188b/1, 189a/10, 190a/3,
 190a/17, 192a/7, 51b/6, 52a/3,
 52b/3, 54a/1, 56a/10, 56b/1,
 56b/2, 56b/19, 57a/19, 57b/12,
 59b/7, 60a/8, 60a/8, 61b/17,
 66b/14, 71b/11, 72b/2, 75b/11,
 76b/9, 76b/18, 81b/15, 81b/19,
 82a/1, 82a/2, 85b/5, 85b/10,
 86a/12, 90b/1, 91a/15, 91b/5,
 93b/14, 94a/4, 94a/15
 a.+degin: 1. O zamana kadar
 103b/7, 127b/5, 137b/11,
 150a/17
 2.Oraya kadar. 7b/12
 a.+mı 132b/7
 2. Onun için.
 a. 106b/19

'anān Birlikte, hep birden.
 i. 83a/6

añaru Öte, karşı, ileri.
 a. 11b/10, 25b/6, 38a/12,
 149b/13, 184b/10
 a.+yan: Öte taraf, karşı taraf,
 diğer yan. 37a/9, 111b/7

añarurağ Daha ileri, yakınına.
 a. 111a/9
 a. 58a/12

anbār Ambar.
 a.+ları 106a/4
 a.-ları topladur- 105b/16

ancağ 1. Sadece, yalnız.
 a. 28a/19, 169a/6, 199a/6,
 57b/13,
 2. Bu durumda, bu halde
 a. 148b/7
 3. O sırada, o zaman
 a. 69a/12

ancılayın Onun gibi.
 a. 19a/2
 a.+bir: Öyle bir, onun gibi bir.
 (anlamı kuvvetlendirme) 6b/17

and Yemin, söz.
 a.+('ahd and) 136a/13
 a.+umı 103b/4
 a.-('ahd and it-) 184b/12
 a.-'ahd it- 184b/14
 a.-ı şı- 191b/1
 a.-iç- 9a/18
 a.-vir- 191a/18, 63a/2

anda Onda. [Teklik üçüncü şahıs
 zamirinin bulunma hali]
 a. 123a/19, 69b/13
 2. Orada.
 a. 2a/4, 2b/18, 7a/8, 7a/10,
 28a/9, 37a/6, 42b/8, 49b/2,
 50a/6, 116a/5, 121a/17, 125a/5,
 125b/8, 133a/6, 134a/5,
 136a/19, 137b/5, 171b/3,
 175a/11, 180a/13, 180b/7,
 185b/10, 187a/17, 187a/18,
 188a/6, 199b/17, 62a/17,

69b/16, 70b/7, 74b/2, 85b/9,
87a/18, 90b/3, 91a/7, 94b/10
a.+ise 114a/10

3. Oraya, o yere.

a. 123a/18, 144a/10, 153b/4,
194b/1, 84b/15

andan 1. Ve, sonra.

a. 2a/15, 3a/6, 3b/13, 4b/2,
4b/5, 4b/8, 5b/17, 6a/1, 6a/4,
8a/5, 8a/9, 8b/1, 9a/2, 9b/7,
9b/16, 10a/9, 10b/17, 15a/2,
15a/5, 15b/10, 16a/3, 16a/4,
16b/1, 16b/4, 17a/4, 17b/4,
17b/11, 18a/2, 18a/16, 18a/19,
18b/5, 18b/6, 18b/10, 19a/1,
20a/15, 20b/15, 21a/6, 21a/19,
22a/1, 24a/3, 24b/8, 24b/15,
24b/17, 25a/7, 25b/9, 26a/7,
26a/11, 26a/20, 27a/3, 27b/16,
28a/4, 28a/12, 28a/14, 28a/18,
28b/5, 28b/7, 28b/15, 29a/1,
29a/3, 29a/10, 30a/9, 30b/1,
30b/3, 30b/8, 31a/1, 31a/6,
31a/14, 31a/19, 31b/2, 32a/4,
32a/8, 32a/13, 32a/18, 32b/7,
32b/10, 32b/11, 32b/12,
32b/13, 32b/14, 32b/19, 33a/2,
33a/4, 33b/17, 34a/10, 34a/13,
34a/18, 34a/19, 34b/1, 34b/4,
35b/10, 36a/9, 36b/14, 37b/7,
38a/18, 38b/16, 39b/9, 39b/13,
40b/9, 41a/15, 44b/1, 45a/1,
45a/13, 45a/18, 45b/11, 45b/15,
46b/14, 46b/16, 46b/16,
47b/19, 48a/7, 48a/8, 48a/16,
48a/18, 48b/4, 48b/14, 49a/11,
49a/12, 49a/17, 49b/4, 49b/7,
49b/10, 50b/9, 51a/4, 51a/15,
100a/4, 100a/9, 100a/9,
100b/12, 101a/6, 102a/11,
102a/14, 104a/5, 104a/9,
105a/8, 105b/3, 105b/8,
105b/15, 108a/16, 108a/18,
108b/9, 109a/5, 110b/5,
110b/11, 110b/14, 111b/3,
112a/3, 112a/5, 112a/15,
113a/3, 115a/17, 115a/19,
115a/19, 115b/11, 115b/13,
115b/14, 115b/19, 116b/7,
116b/9, 118a/4,
119b/7, 119a/18, 119b/19, 120a/4
, 120a/20, 121b/3, 121b/4,
123b/14, 124a/2, 124a/4,

124a/7, 125a/5, 125a/12,
125a/13, 125b/8, 125b/9,
125b/11, 126a/1, 126b/1,
126b/17, 127a/2, 127b/4,
127b/6, 127b/9, 127b/11,
128a/8, 129b/5, 129b/13,
130a/19, 130b/6, 130b/7,
131a/2, 131a/7, 132a/7, 133a/3,
133b/4, 134b/6, 135a/6,
135a/11, 136b/19, 137b/15,
138a/19, 140a/9, 140b/6,
140b/17, 140b/19, 141b/10,
141b/13, 142b/4, 143a/16,
143b/12, 144a/18, 144b/4,
144b/7, 145a/7, 145b/7,
145b/11, 145b/13, 146a/15,
149b/14, 150a/13, 150b/5,
150b/17, 151a/3, 151a/12,
151a/19, 151b/14, 152a/7,
153b/8, 153b/16, 154a/14,
154b/1, 155b/15, 156b/7,
156b/9, 156b/11, 156b/15,
156b/17, 158a/7, 159a/16,
159b/18, 159b/19, 160a/3,
160a/19, 162a/15, 162a/19,
162b/6, 163a/2, 163b/8,
163b/17, 164a/18, 167b/7,
168b/9, 168b/18, 169a/17,
169b/3, 169b/5, 169b/8,
170b/14, 171a/18, 171a/19,
171b/18, 172a/10, 172a/17,
175a/18, 176b/9, 177b/8,
177b/11, 177b/14, 178a/18,
178b/10, 178b/14, 180b/9,
181a/6, 181a/9, 181b/14,
182b/7, 185a/5, 185a/17,
185b/9, 188b/11, 188b/12,
189a/16, 189a/18, 189b/6,
190a/9, 190b/3, 190b/12,
190b/18, 191a/3, 191a/5,
192a/9, 192a/12, 192b/4,
192b/11, 194b/2, 195a/18,
196a/17, 196b/8, 196b/16,
198a/4, 198a/17, 199a/12,
199b/11, 199b/12, 199b/14,
199b/14, 199b/17, 52b/10,
52b/15, 52b/15, 53b/1, 53b/3,
53b/8, 53b/14, 54b/9, 54b/14,
55a/7, 55b/3, 55b/11, 55b/15,
55b/18, 56a/3, 56a/11, 56a/15,
57b/15, 57b/19, 59b/2, 59b/3,
59b/9, 59b/18, 60a/6, 60b/16,
61a/2, 61b/7, 63a/2, 63a/10,
63b/1, 63b/3, 63b/15, 63b/16,
64a/10, 64a/12, 65a/12, 65b/6,

66a/7, 66a/12, 66a/18, 66b/3,
66b/17, 66b/19, 67a/10, 67b/18,
68a/14, 68b/5, 68b/14, 68b/18,
69a/4, 69a/7, 69b/1, 71a/6,
71b/8, 73a/3, 73b/6, 73b/8,
74a/12, 74a/14, 74b/1, 74b/6,
75b/16, 76b/10, 76b/16, 78b/4,
78b/6, 79a/15, 79b/7, 79b/18,
80a/2, 80a/10, 81a/13, 81b/14,
82a/5, 84a/15, 85a/5, 85a/10,
85b/5, 86a/12, 86b/1, 86b/6,
87a/15, 87a/16, 88a/13, 88b/11,
88b/13, 89a/16, 89a/17, 89b/9,
89b/13, 89b/16, 89b/19, 90a/17,
90b/1, 90b/4, 90b/13, 91a/7,
91a/10, 91a/13, 91a/18, 91b/6,
91b/15, 91b/17, 92a/2, 92a/4,
92a/8, 92a/12, 92b/5, 93b/3,
94a/2, 94b/5, 94b/8, 95a/13,
95a/18, 95b/12, 95b/16, 96a/12,
96b/2, 96b/16, 96b/18, 97a/3,
97a/11, 97a/15, 98b/14, 99b/15
a.+ğayrı: Ondan başka, ondan
sonra. 37a/4
a.+şoñra 2a/3, 2a/7, 2a/12, 4a/6,
4b/9, 4b/11, 5a/1, 5a/10, 5a/13,
6a/18, 6b/2, 7a/9, 8b/15,
14a/13, 15b/12, 16b/14, 16b/15,
17a/12, 18a/6, 22b/12, 23b/19,
25a/3, 28a/9, 31b/19, 32b/6,
33b/19, 34a/1, 36b/9, 39a/12,
40a/13, 41a/16, 43a/1, 43a/15,
44a/7, 44a/12, 44a/13, 48a/6,
49b/2, 51a/3, 51a/11, 100b/11,
110a/7, 119a/19, 133a/4,
142b/12, 145a/6, 145b/5,
150a/18, 150a/19, 170a/18,
176a/3, 185a/2, 185a/6,
186a/14, 189b/11, 193a/12,
193b/6, 54a/5, 60a/7, 65b/14,
67a/1, 67b/7, 71b/14, 75b/18,
76a/6, 76a/13, 80b/1, 83a/15,
88a/14, 88b/10, 88b/16, 91a/11,
95b/12

2. Ondan. [Teklik üçüncü şahıs
zamininin ayrılma hali]

a. 24a/2, 49a/14, 106b/3,
115b/6, 117b/10, 122b/1,
144a/14, 197b/1, 56b/9, 58b/2,
67b/14, 82a/5
a.+dur 96a/7

3. Bu sebeple, bu yüzden, onun
için.

a. 170b/5, 191a/13
a.+kim(ondan dolayı için)
190b/5
a.+ötürü (o yüzden, o
sebepten)156a/5

4. Bunun üzerine.
a. 26a/13, 184b/10

5. O zaman.
a. 3a/17

6. Oradan.
a. 10a/8, 50a/5, 113b/17,
149b/12, 151a/11, 169a/6,
178b/17, 192b/1, 53a/12,
53a/12, 53a/13, 58b/6

7. Yine, tekrar.
a. 132a/4

'Anddär Hamid b. Dereze Kilise
adı.
a. 100b/8

andlaş- Karşılıklı söz vermek, yemin
etmek.
a.-dılar 184b/16

anı Onu. [Teklik üçüncü şahıs
zamininin belirtme hali]
a. 3a/1, 3b/12, 4a/2, 4a/6,
5b/13, 6a/3, 6a/10, 7b/5, 8a/4,
8a/18, 8b/14, 8b/18, 9a/1, 9a/5,
10a/15, 10a/17, 10a/18, 11a/16,
11b/1, 11b/7, 12b/5, 13a/4,
13a/9, 13a/12, 13a/13, 13a/17,
14a/3, 14a/10, 14b/1, 14b/11,
15a/10, 15a/15, 15a/18, 15b/16,
15b/18, 16a/5, 16b/15, 17b/8,
18a/15, 18b/1, 18b/4, 19b/9,
19b/16, 20a/10, 20b/3, 20b/14,
23b/8, 26a/18, 27a/10, 28a/3,
28a/15, 28b/2, 28b/6, 28b/14,
29b/16, 30a/7, 30a/8, 30a/14,
30a/15, 30b/3, 30b/13, 30b/16,
30b/17, 31a/19, 31b/2, 32a/1,
32a/8, 33a/15, 34a/11, 34b/13,
36b/5, 36b/12, 36b/15, 37a/15,
37a/18, 41a/1, 43a/2, 44b/13,
45b/5, 46a/5, 47a/10, 47a/13,
47b/2, 47b/13, 47b/19, 48b/13,
49a/7, 50a/14, 50b/8, 51a/15,
100a/1, 100a/5, 102b/8,
104a/14, 104b/19, 105a/17,

106a/4, 107b/15, 108a/3,
 108a/8, 108a/18, 108b/2,
 109b/12, 111a/17, 112a/14,
 112b/3, 112b/11, 112b/12,
 113a/1, 113b/2, 113b/9, 115a/1,
 115a/9, 115b/4, 115b/19,
 116b/9, 117a/14, 117b/3,
 117b/11, 118b/7, 119a/11,
 122a/10, 123b/6, 123b/9,
 123b/14, 124b/4, 125a/1,
 125a/4, 125a/19, 125b/13,
 127a/7, 127a/7, 127a/12,
 127b/11, 127b/16, 127b/19,
 129b/4, 131a/6, 132a/9, 133a/7,
 134a/12, 134a/13, 134a/18,
 134b/1, 135b/10, 138b/10,
 139b/1, 141a/14, 141a/18,
 141b/9, 142a/5, 144a/8, 144b/8,
 146a/1, 146b/7, 148a/5, 148a/8,
 148a/13, 148b/3, 148b/4,
 148b/20, 149b/12, 150a/6,
 150a/8, 150b/18, 151b/13,
 151b/16, 152a/19, 152b/5,
 153a/4, 153a/6, 153a/9,
 153b/11, 154a/6, 154b/12,
 154b/13, 154b/13, 154b/19,
 156a/13, 158b/9, 159b/1,
 159b/17, 161a/19, 161b/6,
 162b/8, 162b/15, 163a/5,
 163a/7, 163b/5, 163b/16,
 164a/1, 164a/7, 164b/9,
 164b/14, 164b/17, 165a/2,
 165a/4, 165a/16, 165b/18,
 165b/19, 166a/9, 166b/1,
 166b/4, 166b/16, 167a/2,
 167a/11, 168a/19, 168b/1,
 171a/14, 171b/7, 172a/11,
 172a/11, 172b/7, 173a/4,
 173b/2, 175a/7, 175a/16,
 176a/5, 177a/13, 178a/16,
 179b/2, 179b/4, 179b/7,
 180b/12, 181a/7, 181a/9,
 181b/7, 182a/11, 182b/1,
 185a/9, 185a/11, 185b/3,
 186b/10, 186b/15, 187b/11,
 187b/17, 188a/15, 189a/8,
 189a/18, 189b/9, 190b/18,
 192a/1, 193b/4, 194a/10,
 194b/15, 195a/15, 196b/3,
 197b/17, 199a/14, 199b/6,
 199b/15, 52a/8, 54b/2, 55a/9,
 55a/10, 55a/18, 56b/1, 56b/8,
 56b/18, 57a/6, 57a/12, 58a/9,
 59a/5, 59a/7, 59a/9, 59a/11,
 59a/13, 59a/14, 59b/16, 60b/6,

60b/8, 61a/13, 62a/9, 62a/13,
 63a/16, 64a/1, 65a/14, 66b/5,
 66b/16, 66b/18, 68a/5, 68b/8,
 70a/10, 71b/4, 71b/7, 72a/8,
 72a/8, 72a/9, 72b/12, 73a/8,
 73a/17, 74a/1, 74a/4, 74a/6,
 75a/2, 76a/6, 79b/6, 81a/4,
 81a/16, 81b/5, 81b/15, 81b/16,
 82a/9, 82b/19, 83a/1, 84b/17,
 85a/8, 85b/15, 88b/4, 88b/17,
 89a/5, 89a/6, 89a/15, 93a/17,
 93b/7, 93b/19, 94a/5, 94a/9,
 95a/4, 96a/6, 98a/16, 99b/1
 a.+rını 72a/7

añıl- 1. Açıklanmak, bildirilmek.
 a.-mışdur 6b/1
 a.-dı mı 14b/10

2. Bahsi edilmek, üzerinde
 konuşulmak.
 a.-dı 105b/19
 a.-ırsardur 5a/12
 a.-madı 156b/1

3. Anlatılmak, söylenmek.
 a.-ur idi 91a/11

'Ankâ Ankâ kuşu.
 a. 84a/7

añıla- 1. Kavramak, anlamak.
 a.-dı 13b/5
 a.-duğ 100a/12
 a.-madı 82a/10
 a.-masa 51b/19
 a.-yasın 58a/6

2. Sezmek, hissetmek.
 a.-dı 108b/3, 157a/11
 a.-dı(göñül dili-y-ile añıla-) 36a/8
 a.-dılar 156b/5

3. Hakkında bilgi sahibi olmak.
 a.-yısar 7a/6

4. bilmek, farkında olmak.
 a.-masa(söyledüğü sözi añıla-)
 144b/10

anlamak Anlayış, anlama kabiliyeti,
 zeka, akıl.
 a.+(ğ)ı nâkış 58a/2
 a.+(ğ)ın 14b/4

aflan- 1. Sezilmek, hissedilmek.
a.-ur 156b/3

2. Öğrenilmek.
a.-a 107a/5

anlar Onlar. [Çokluk üçüncü şahıs zamiri] (Krş. olar, onlar)

a. 4a/7, 5a/10, 5b/12, 7b/6, 26b/5, 27a/7, 28b/19, 38a/4, 46a/2, 46a/2, 48b/5, 48b/6, 51a/18, 104a/12, 104b/16, 105a/18, 107b/16, 107b/19, 138a/8, 139a/8, 139a/11, 140a/14, 142a/6, 145b/13, 156b/19, 158a/6, 168b/7, 176a/8, 177b/7, 178a/5, 179b/11, 182a/6, 182a/18, 182b/9, 189a/1, 190b/7, 198a/16, 58b/6, 66a/3, 66b/11, 67a/7, 77b/12, 82b/13, 90b/18, 96b/11

a.+a 2b/14, 4b/11, 4b/15, 5a/11, 10b/1, 13a/18, 14a/10, 16b/17, 23b/4, 27a/11, 29a/12, 36b/9, 38a/2, 38a/3, 41a/5, 46a/2, 100a/3, 104a/14, 109b/8, 114a/17, 114b/11, 122b/4, 123a/20, 136a/2, 144b/2, 157a/9, 158a/2, 166a/18, 177a/9, 178b/15, 181b/16, 182a/19, 182b/2, 188b/8, 189a/15, 195b/16, 196a/3, 62b/4, 65a/8, 72a/3, 74b/15, 75a/19, 82b/13, 85a/2, 92a/7

a.+a mı 182a/9

a.+dan 2b/16, 9b/15, 10a/13, 18b/8, 18b/16, 23b/6, 28b/19, 51a/11, 115a/1, 115a/6, 128b/14, 176a/10, 181b/1, 199a/6, 55b/2, 55b/10, 65b/14, 66a/6, 72a/4, 73a/1, 96a/5

a.+dan sonra: Onlardan başka.
109b/15

a.+dan yaña 137b/18

a.+dan yaña: Onların içinden,
yanından. 12a/8

a.+dur 177b/8

a.+ı 4b/5, 4b/10, 5a/1, 5a/12, 9a/3, 18b/9, 26b/6, 28b/5, 29a/11, 33b/6, 47b/4, 99b/17, 100b/10, 105b/17, 110a/14, 128a/18, 136a/2, 136b/10, 139a/10, 141a/10, 165b/7, 168b/8, 169b/7, 174a/1,

184b/13, 186a/14, 194b/8, 195b/16, 197a/16, 66b/3, 66b/8, 67b/7, 74b/7, 81a/10, 85b/9, 86b/13, 89b/6, 99a/6

a.+uñ 2a/18, 2b/15, 3a/14, 4b/17, 12a/13, 12a/14, 12a/16, 14b/2, 40b/18, 44b/9, 46b/4, 46b/10, 48b/7, 102b/13, 105a/6, 111a/5, 115a/4, 120a/16, 123a/3, 124b/5, 156a/15, 156b/12, 162b/2, 171b/16, 175a/14, 176a/14, 181b/2, 181b/3, 186b/7, 187a/3, 187a/12, 198a/7, 198a/17, 60a/4, 60b/6, 67a/6, 85b/9, 85b/10, 87a/14

a.+uñ birle 173b/8, 190a/16

a.+uñ gibi: Onlar gibi. 173a/6

a.+uñ-ıla: Onlarla. 40b/17,

47a/13, 49a/1,

103b/15, 146b/11, 181b/3,

182b/1, 184a/2, 66a/3, 68b/4

a.+uñ-ısa 123a/3

añlat- Bildirmek, açıklamak.

a.-dı 182a/10

a.-dılar 65a/2

Antäkiyye Antakya, bugün Akdeniz bölgesinde Hatay ilinin merkezi olan şehir.

a. 5b/16

a.+de 144b/6

a.+den yaña 145a/7, 167a/15

a.+ili 154a/15

a.+nüñ 121a/19

a.+şehri 109b/7, 109b/8,

151a/7, 157b/9, 189b/15

a.+viläyeti 150b/10

a.+ye 149b/13, 156a/1, 167b/2

a.+yi 5b/16

anuñ Onun. [Teklik üçüncü şahıs zamirinin ilgi hali]

a. 3b/8, 4a/7, 4b/13, 5b/9,

6a/10, 6a/13, 6a/14, 6a/19,

6a/19, 6b/5, 7a/7, 7b/2, 13a/13,

13a/14, 14b/8, 14b/10, 15a/2,

15a/3, 15a/7, 16a/16, 19a/9,

19a/9, 19a/11, 19b/4, 20b/8,

20b/9, 20b/15, 20b/18, 23b/14,

23b/14, 23b/17, 23b/19, 24a/19,

24b/1, 24b/9, 29b/10, 30a/1,

38a/1, 43b/9, 44a/8, 44a/10,

46a/3, 46a/18, 101b/2, 101b/15,

101b/18, 102a/5, 106b/14,
 111b/15, 111b/18, 111b/19,
 112a/15, 112b/7, 114b/17,
 117a/16, 117b/18, 118b/10,
 120a/9, 120a/12, 120b/18,
 121a/10, 121b/15, 122a/15,
 122a/16, 122a/18, 122b/1,
 122b/5, 122b/5, 122b/6,
 122b/7, 122b/7, 122b/9,
 124a/18, 127b/17, 128b/8,
 129b/4, 130b/19, 135a/15,
 135a/18, 135a/18, 135a/19,
 135a/19, 135b/1, 135b/1,
 135b/2, 136b/8, 137a/12,
 137a/14, 139b/7, 139b/7,
 140b/10, 142b/10, 143a/10,
 143a/18, 143b/3, 144a/13,
 146b/2, 148a/17, 150a/4,
 154a/3, 155a/12, 155b/2,
 155b/3, 157b/2, 172a/1,
 174b/15, 177b/5, 177b/6,
 180a/16, 180b/3, 180b/4,
 185b/12, 191b/8, 192a/10,
 197b/1, 197b/7, 197b/18,
 51b/17, 53a/14, 56b/9, 57a/13,
 57a/19, 57b/12, 59a/16, 59b/2,
 60b/6, 62b/8, 68a/12, 68b/15,
 69b/10, 71b/12, 72b/2, 73a/11,
 78a/11, 80b/12, 85a/17, 85b/14,
 91a/11, 93b/18, 95b/5, 97a/1,
 97b/9
 a.+birle 176a/17
 a.+dur 117b/9, 174b/18
 a.+gibi : 1. Öyle, o
 şekilde.10b/1,14a/8,19a/6,
 26a/12, 29b/11, 36b/19, 40a/14,
 40b/14, 43b/4, 43b/7, 100a/4,
 100b/14, 101a/14, 101a/17,
 118b/6, 121b/14, 122a/1,
 123a/7, 126a/8, 128a/4,
 129b/19,133a/15, 144a/14,
 144b/12, 144b/13, 145a/19,
 148b/12, 148b/14, 148b/19,
 150a/1, 154b/7, 157a/19,
 159b/18, 161b/12, 180a/12,
 195a/3, 51b/9, 60a/7, 61a/5,
 62b/13, 67a/13, 70b/17, 72b/15,
 73a/3, 73b/6, 73b/7, 76a/10,
 76b/17, 78b/11, 79a/14, 87a/13,
 94b/4, 97b/13
 2. Ona benzer, onun gibi. 60a/7,
 144a/14
 3. Öyle bir, öylesine, o kadar.
 (anlamı kuvvetlendirme) 65a/11,

122a/8, 130b/12,
 132a/14,137a/6,172a/9
 a.+içinde 13b/2
 a.+içine 21a/17
 a.+içün: O yüzden, o
 sebepten.19a/9, 136b/15,
 143a/4, 156a/20, 164a/16,
 77a/5, 91a/16
 a.+içün kim 101a/15, 101b/15,
 163a/10, 171b/8, 176b/16,
 177b/4
 a.+la 3b/6, 3b/6, 9a/1, 25a/3,
 107b/6, 148b/8, 152b/6,
 155b/8, 183b/3, 98b/13
 a.+çundur 110a/3
 a.+çun 56b/6
 a.+ıçun 7a/7, 20b/11, 158b/7
 a.+ıla 107b/4
 a.+ıçun kim 29a/1
 a.+kadarı : O kadar, onun
 kadar.15a/4
 a.+üzere : Öyle, o şekilde.
 192a/18

Ānuşirvān (Kırş. Nüşrevān 'Ādil)
 a.+oğlanları 12b/17

afrā- Kükremek.
 a.-dı 125a/15, 165b/13
 a.-r 69b/14
 a.-yıcak 42b/5
 a.-yu 95a/15
 a.-yup 56b/11

añsuzda Aniden, birdenbire.
 a. 107b/18, 61a/1

ar- Yorulmak.
 a.-miş-ıdı 25a/10

ara 1. İç, bir topluluğun içi.
 a.+larında 28a/18, 136a/5,
 161a/14, 98a/19
 a.+larından 166a/1
 a.+muzda 51a/8, 110b/12
 a.+muzdan 154b/9, 96b/12
 a.+ñuza 77b/1
 a.+ñuzda 51b/3
 a.+sına 12a/14, 20b/1, 42a/14,
 108b/18, 108b/18, 140b/15,
 160b/12, 162a/17, 54a/6, 60a/5,
 70a/4, 79b/10
 a.+sında 4a/18, 31a/15, 44b/7,
 112b/10, 120b/3, 125a/4,
 125a/15, 125b/6, 145a/1,

193b/20, 197b/3, 197b/6, 52a/3,
76b/18

a.+sından 46b/9, 125a/11,
196b/14, 85a/12

a.+yir 133b/7, 133b/10

a.+yirümüz 161a/16, 164b/7

a.-muza ayruluk bırak- 20a/9

a.-sına(halk arasında çık-) 144b/9

a.-sına düş- 196b/3

a.-sına muhalefet bırak- 20a/11

2. Kişilerin birbiriyle ilgisi.

a.+dan(bir aradan) 33b/12

a.+larında 185b/5

a.+nuzda 136a/12, 81a/3

a.-ya gir-: Anlaşmazlığa son
vermeye çalışmak. 57a/12

3. Orta.

a.+sına 167b/14

a.+sında 152b/2, 174a/12

a.+yir 40b/8, 92b/2, 133a/10

a.+yirde 189b/10

a.+yiri 149b/2

4. Yer, mevki.

a.+da 10a/18

a.+da(bir ara) 91b/2

a.+da(bu ara) 31a/8, 115a/19

a.+da(işbu ara) 11b/15, 135b/13

a.+da(ol ara) 33b/11, 36b/1,

36b/6, 37b/8, 50a/19, 131b/13,

160b/6, 65b/19, 67a/4, 85b/3,

94b/10

a.+dan(ol ara) 37a/6, 171b/14

a.+lar(ol ara) 35a/13

a.+larda(ol ara) 68a/12

a.+ya(ol ara) 111a/15, 148a/17,
58a/12

a.+yı(ol ara) 37a/2

ara- Aramak.

a.-yu gel- 108a/5

'Arab Arap.

a. 1b/14, 4a/5, 6b/10, 7a/14,

7a/13, 12a/6, 15a/14, 16b/2,

17a/1, 22b/4, 23a/15, 24b/13,

27a/14, 28b/15, 35b/6, 38a/3,

38b/2, 41a/11, 41a/18, 42a/12,

44b/18, 116b/5, 116b/19,

117a/8, 122b/17, 122b/18,

123a/11, 123b/3, 124b/4,

124b/14, 124b/15, 125a/8,

125a/14, 125a/18, 125b/4,

144b/19, 148a/18, 148b/10,

154b/19, 157a/2, 157a/4,

158a/4, 171b/2, 172b/1, 172b/5,

173b/12, 173b/15, 174a/17,

174a/19, 174b/3, 181a/8,

181b/2, 182b/19, 183a/2,

183a/3, 183a/6, 183a/16,

184b/2, 184b/14, 185a/5,

187a/14, 188b/7, 188b/18,

195b/18, 196b/16, 52a/7,

52b/19, 53a/1, 53a/17, 55a/3,

57b/4, 57b/8, 60b/18, 61b/16,

63a/14, 65a/16, 65b/2, 66b/9,

67a/8, 69a/14, 74a/3, 74b/8,

75a/3, 79b/7, 81b/9, 82b/5,

82b/15, 86b/16, 88b/3, 93a/19,

96b/13, 98b/7

a.+(eḥāl-'Arab)13b/10, 14b/6,

60b/13, 60b/16

a.+(diyār-ı 'Arab) 121b/9

a.+(ma'āşire'l-'Arab) 183a/17

a.+(peygambar-ı 'Arab) 121b/9

a.+(resül-ı 'Arab) 121b/15

a.+a 50b/14, 148b/15, 156a/13,

53a/10, 53b/11, 57b/17, 58b/10,

65a/6, 66a/3

a.+birle 176a/11, 190a/15

a.+dan 41a/6, 51a/1, 96a/10,

98a/12

a.+dansın 159a/1

a.+dili 40a/1, 40a/3, 40a/7,

43b/18, 47a/3, 51a/10, 100a/10,

117a/8, 135a/5, 142b/16,

153a/8, 183a/16, 57a/18, 57b/1,

60b/12, 80b/5

a.+dini 181a/12, 64b/14

a.+diyār 3b/19, 5a/12, 5a/16,

6a/17, 7b/6, 10a/13, 14b/7,

44a/6, 117a/19, 140b/1, 190b/1,

190b/2, 199a/13

a.+dur 27a/7

a.+gibi 93a/3

a.+ı 4b/12, 5a/13, 17a/16,

21a/3, 21a/3, 51b/1, 114a/15,

123a/17, 123b/1, 123b/7,

125a/3, 125a/15, 144b/1,

144b/1, 150b/13, 152b/15,

160b/18, 57b/9, 65b/3, 76b/18,

82a/6

a.+ı birle 29a/13, 160b/7

a.+ıdur 18b/6, 18b/7, 18b/7,

108b/16

a.+ın 13a/7, 157a/9

a.+ına 3a/9, 4b/14, 16b/14,
16b/15, 17b/8, 160b/10,
172b/19, 88b/19
a.+ından 7b/19, 18a/9, 18b/7,
23a/15, 23a/15, 23a/16, 23a/16,
25a/13, 33a/6, 37b/5, 37b/12,
114a/14, 118a/12, 147b/11,
148a/5, 149a/14, 149a/14,
149a/15, 150b/16, 156a/13,
158b/8, 158b/13, 165b/6,
178a/18, 188a/15, 188a/16,
196b/17, 198b/16, 199b/5,
199b/5, 64b/1, 65b/2, 69a/7,
69a/7, 69a/8, 69a/8, 69a/8,
69a/9, 80a/14, 89b/17, 89b/19
a.+ından idi 31a/13, 36b/7,
46b/14, 123a/18
a.+ından idiler 198b/6
a.+ından mısın 99b/3
a.+ından mısız 162a/8
a.+ındanam 158b/4, 159a/2,
159a/8, 162b/1
a.+ınıñ 2a/19, 2b/8, 2b/17,
2b/18, 4a/3, 4a/6, 5a/2, 8a/2,
11a/10, 16b/14, 17b/12, 18a/18,
26b/11, 118a/13, 143b/11,
144b/1, 144b/2, 148a/15,
148b/5, 148b/6, 162a/9,
170a/19, 172b/17, 172b/18,
193a/6
a.+içinde 13a/3, 40a/12, 113a/6,
58b/14
a.+lar 7a/18, 15a/12, 23a/17,
122a/6, 158b/12, 160b/12,
172b/7, 65b/11, 84b/15
a.+lar birle 92b/7
a.+lar gibi 90b/3
a.+lara 149a/16
a.+lardan 12a/6, 23a/17, 60a/16
a.+lardur 184b/6, 86b/9, 86b/19
a.+ları 17a/13, 149a/17, 149b/1,
52a/10
a.+larından 5b/1, 156b/13,
158b/6
a.+larla 150a/14
a.+larıñ 57a/2, 72b/18, 79a/14
a.+meliki 176b/3
a.+milki 7b/5
a.+ıla 14b/3, 184b/12, 187a/9,
189a/1
a.+peygambarı 135a/14
a.+kabâyilleri 149a/13, 89b/16
a.+kabîleleri 99a/15
a.+kavmı 2a/13, 17a/2, 60b/1,
74a/16

a.+savaşı 28b/3
a.+uluları 17b/4
a.+uñ 1b/15, 44b/10, 44b/15,
51a/17, 110a/18, 125a/17,
162b/1, 172b/10, 173a/14,
173b/16, 186b/17, 186b/19,
58b/14, 66a/7, 74a/15, 75a/14,
75b/1, 84b/13, 86b/16, 97a/6
a.+uñ dini 51a/9
a.+halkı 7a/16

a'râb Çöl Arabı, bedevi.
a. 12b/1, 15a/2

'Arabca Arapça.
a. 33a/17, 33a/18, 113b/8,
171a/6, 171a/8, 171a/10,
171a/12, 77b/6, 82a/17

'Arabistân Arabistan.
a. 124a/13

'Arabi 1. Arapça.
a.+(şi'r-i 'Arabî) 72b/5
a.+dil 107b/6
2. Araba mahsus.
a.+kılıç 61b/10

aracuk Yer.
a.+dan(bu aracuk) 137b/10

arâkçın Takke.
a. 114b/16

aralık 1. Mesafe, uzaklık.
a.+(ğ)ı 133a/8
2. Orta.
a.+(ğ)ında 101b/18, 75b/8
a.-(ğ)a çek- : Uygun duruma
getirmek. 159b/7

ârâm Rahat, huzur.
a.-(göñlüm ârâm it-) 33a/2
a.-it- : Rahatlamak, dinlenmek.
139a/12

ârâste Hazırlanmış.
a.-kıl- hazırlamak, donatmak.
4b/1, 191a/15, 56a/3, 57a/18

ârâyiş Donatma.
a.-it- : Donatmak. 67a/16, 91a/3
a.-kıl- : Donatmak. 52b/12

2. Süs, ziynet.
a.+lerinden(dünyâ ârâyişleri)
110b/2

'Arbân Yer adı.
a.+kalası 155b/18

ard Arka.
a.+ına 114a/13, 61b/13, 75b/18,
94a/7
a.+ınca: Peşinden, arkasından.
4b/3, 14b/2, 15b/8, 33a/1,
33a/8, 43a/7, 105a/6, 105b/2,
107a/13, 108b/10, 110a/14,
110b/9, 110b/16, 112a/16,
116a/18, 127a/5, 139a/7,
139a/8, 141a/1, 145b/5, 145b/7,
145b/10, 148a/6, 151b/2,
151b/3, 151b/5, 151b/7,
180b/3, 180b/3, 180b/4,
194b/18, 195b/18, 63b/15,
73b/10, 75b/5, 76a/3
a.+ınca(biri biri ardınca) 111b/4
a.+ında 73b/10
a.+ındağı 75b/19
a.+ından 43a/18, 166a/9,
174a/11, 196a/15, 74b/14,
82b/17, 97b/16
a.+larınca 142a/2, 156b/12
a.+larından 75b/11
a.+u arka : Koruyucu ve
yardımcı.128a/4
a.+umuz 167b/5
a.+umuzca 10a/5, 109b/15
a.+umuzça 25b/17
a.+uña 58b/11
a.+uñuzca 113b/18, 159b/15
a.- u arka ol- : Koruyucu ve
destek olmak. 14a/19, 132a/10
a.-in baş- : 1. Peşinden gitmek,
izlemek. 108b/11
2. Arkadan vurmak.
68a/19, 74a/15, 75a/3, 75b/13
a.-in sür- Peşinden gitmek,
izlemek. 31a/2, 46a/18, 71b/5
a.-ına al- 158a/9
a.-ına düş- : Arkasından gitmek,
izlemek. 30b/19, 114a/12
a.-ınca ol- : Kararında, azminde
olmak. 3b/13, 18a/16, 146b/2,
70b/17
a.-ınca sür- 109a/4
a.-ınca yüri- 14a/18
a.-ından baş- 80b/1

a.-umuza düş- : Peşinden
gitmek, izlemek.
114b/1, 194b/19
a.-umuza gel- : Peşinden
gelmek, takip etmek. 167b/4
a.-umuzdan sür- 104b/10

'arif Bilgili.
a. 145b/19

arka 1. Sırt.
a.+m 148b/2
a.+sına 141b/10
a.+sında 71a/17
a.+sından 141b/12, 148a/7,
194a/8, 70a/11
a.+sıyla 128b/5
a.-ñi(gendü arkañı gendü
dınağıñ birle kaşı-) 176a/15
a.-sına(at arkasına gel-) 17b/2
a.-sını kıl- : Sırtını dönmek.
158a/13
a.-arkaya vir- : Sırt sırta vermek.
77a/18
a.-ların şehre kıl- : Sırtını
dönmek.193a/19
a.-ñuzı kıl- : Sırtını
dönmek.173b/4
a.-ların vir- : Sırtını dayamak,
sırtını dönmek.138b/11,
157a/15
a.-muzı aña vir- : Sırtını
dayamak, arkasını dönmek.
25b/12
a.-sına(at arkasına gel-)
164b/18, 172b/18
a.-ya(arka arkaya vir-) 77a/18

2. Ters.
a.-sı-y-ıla(el arkası-y-ıla ur-)
148a/8, 148a/11

3. Destek, yardım.
a.+dur(ard u arka) 128a/4
a.- (ard u arka ol-)
14a/19, 132a/10
a.-ve yardım it- : Koruyucu ve
yardımcı olmak. 159a/6
a.-bir it- : Yardımlaşmak,
sırt sırta vermek.117a/5

arkun Yavaş.
a.+arkun 10a/3

arkuncağ Sessizce.

- a. 31b/19, 119b/6, 88b/11
- arķuri** Çaprazlamasına, yanlamasına, kestirmeden.
a. 72a/13
- arlan-** Çekinmek.
a.-ur mısın 60b/15
- armağan** Hediye.
a. 117a/11, 163a/5, 72a/8, 96b/15
a.+lar 34a/3
- armış** Yorgun.
a. 111a/7
a.+ıdı 82a/16
a.-it- : Yormak. 84a/6
- arpa** Arpa.
a. 105b/16, 146b/9, 185a/1, 185a/3, 185a/7, 185a/10, 185a/13
a.+etmek 120b/5, 120b/15
a.+yı 106a/5
- arşlan, arşlan** Aslan. (Krş. aşlan)
a. 58a/12, 125b/7
a.+(kağan arşlan) 125a/11
a.+gibi(kağan arşlan) 196b/5
- arş** Yedinci gök, gökyüzünün yedinci katı.
a.+a 6b/19
- art-** Yücelmek, yayılmak.
a.-ar(adımız izzetümüz art-) 86a/19
a.-sun(izzetüm ve hürmetüm art-) 62a/5
- artuk** 1. Fazla, çok.
a. 191b/14
a.+degül 138b/8
a.+dur 80b/11
a.+idi 46a/13
a.+eksük : Aşağı yukarı. 2b/17, 121a/7, 136b/2, 138a/19, 149a/14, 181b/18, 196b/1, 90a/1
a.-eksük sözler di- : İleri geri konuşmak. 89b/1
a.+(ya artuk ya eksük) 83b/5
2. Başka.
- a. 44a/16, 117b/10, 128b/14, 153b/14, 80b/13, 94b/6
3. Başkası, bir diğeri.
a.+(ğ)a 117b/8
4. Üstün.
a. 122b/16, 55b/10
a.+degül 117b/8
a.+dur 122a/18, 122a/19, 122b/1, 122b/2, 122b/3, 122b/4, 122b/5, 122b/6, 122b/7, 159a/13, 63a/7
5. Daha büyük.
a. 96a/5
- artukluk** Üstünlük.
a.+ı(artukluğu birle) 132b/16
- artur-** Yüceltmek.
a.-mayasız 171b/20
- arut-** Temizlemek, gidermek.
a.-(d)urdu 120b/7
- aruk** Zayıf.
a. 23b/9
- Arvā** (Krş. Ebū Arvā)
a.+ya 19b/16
- 'Arvat b. 'Aşkalān Filistin'de bir sahil şehri.
a.+meliki 11a/1
- 'arz Sunma, arz etme.
a.-eyle- : Sunmak, teklif etmek.16a/5, 64b/9,105b/17
a.-it- :1. Bildirmek, anlatmak.47b/13, 143b/12
2. Sunmak. 49a/9
- Arz-ı Sacūra** Yer adı.
a. 76a/11
- arzū** İstek, dilek.
a.+sı mı 19a/11
- 'Aş b. 'Amil Kabile, sülale adı.
a.+oğlanları 20a/19
- 'Aş b. Ganim Sahabi adı.
a. 103b/18

- 'Âş b. Rabi'a** Ravi adı.
a. 144a/8
- 'Âş b. Väyil** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 130a/9
- aş-** 1. Boynuna tutturarak, sarkıtmak.
a.-mişlar(boyunlarına aş-) 158a/5
2. Yukarı kaldırmak.
a.-ar(ayağın aş-) 146a/13
- aşâ** Baston.
a. 131b/11, 140a/3
- 'asâkir** Askerler.
a.+den(zikr-i 'asâkir) 5b/19
a.+(muḳaddemü-l 'asâkir) 57a/7
a.-(muḳaddemü-l 'asâkir it-) 24b/11
- aşam** Sağır, işitmez.
a.+dur 135b/1
- âsân** Kolay.
a. 120b/17
a.+dur 124b/14
a.+ından(düşvârinin) 108a/17
a.-eyle- : Kolaylaştırmak. 141a/4
a.-ol- : Kolaylaşmak. 114a/1
- âsânlık** Kolaylık.
a.+birle 172a/3
a.+(ğ)ıla : Kolayca, kolaylıkla. 114b/2, 194b/10, 74a/6
- âşâr** İzler, alametler.
a.-i nebevî : Peygamberin alameti, izi. 114b/18
- Aşfar b. 'Ays** İshak peygamberin soyundan olduğu söylenen bir kişi.
a. 12b/13
- aşhâb** 1. Sahabiler.
a. 2a/17, 30a/15, 30a/18, 32b/3, 32b/5, 34a/13, 43b/1, 101a/5, 113a/10, 118a/10, 130a/17, 132a/4, 132a/16, 133b/5, 134b/5, 137a/2, 138b/10, 143b/10, 144b/7, 150b/3, 151b/13, 152b/4, 153a/12, 153b/11, 156a/14, 160a/1, 160a/3, 163b/17, 172a/9, 180b/8, 186a/11, 187b/8, 199b/3, 64a/16, 67b/5, 85b/11, 87a/16, 88b/4, 91b/17, 92a/2, 94a/7, 94b/9
a.+(aḥbâb-ı aşhâb-ı resûl) 164a/10
a.+ u aḥbâb-ı resûl 10b/4
a.+a 9b/6, 22b/14, 105b/18, 126a/14, 82b/12
a.+birle 118a/14
a.+dan 108b/8, 140b/1, 151a/3, 89b/8, 99b/17
a.+ı 4b/19, 5b/7, 7a/4, 22b/11, 24b/1, 38a/1, 39a/12, 41a/7, 46a/2, 102b/14, 89a/3
a.+ı birle 18a/13
a.+ıla(cemî'ül-âshâb) 34a/17
a.+ına 4b/1, 22b/8, 140a/18, 164b/17, 165a/6, 168a/19, 183b/4, 56b/9
a.+ından 101a/5, 115a/19, 149b/16, 161a/16
a.+ından mısın 99b/4
a.+ımı 160b/5
a.+ınıñ 23a/4, 39a/14
a.+lar 19b/4
a.+lardan 88a/17
a.+ı aḥbâb-ı resûl 131b/8
a.+ı kibâr : İleri gelen sahabiler. 103b/8
a.+ı resûl 10b/4, 30a/19, 30b/1, 170a/6, 187b/13
a.+ı resûlullah 105b/1, 137a/1, 161b/10, 167a/14, 167b/6, 177b/11, 199b/17
a.+ıla 5a/6, 9a/3, 111a/6, 127a/16, 167a/14, 83a/9
a.+um 22b/5
a.+uñ 24a/18, 199b/13
a.-ı yemin ol- : Cennetlik olmak. 131b/8
- aşhâbe** Sahabi
a.+ler birle 180b/4
a.+lerdendir 99a/14
a.+i muhâcirin ve'l-ensâr: Mekkeli ve Medineli sahabiler. 8a/15
- aşı** Fayda, yarar. (Krş. aşsı, assı)
a.-it- : Yarar sağlamak 131b/19

- aşıl, aşı** 1. Esas, temel, ana.
a.+nüsha: Suretlerin, kopyaların temeli olan kitap. 186b/2
a.-a bak-: Dikkat etmek, temel üzerinde düşünmek. 68b/8
2. İncelik, ayrıntı.
a.+ın 7a/6
3. Soy, nesil.
a.+ı 9a/1
a.+ından 96b/17
a.+ından idi 4a/4
a.+ındandır 12b/14
a.+ındanuz 12b/13
a.+dur(ulu aşıl) 9a/1
a.+gişi : Soylu. 4a/4
- aşıl-** Boyuna takılarak sarkıtılmak.
a.-miş(boynına aşıl-) 158b/18
a.-miş(boynında aşıl-) 162a/4
- 'Aşım b. Ganimü'l-Eş'ari**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 160a/9
- 'aşır** Devir, zaman.
a.+ında('aşırında) 74b/6
- 'âşî** İsyân eden, karşı gelen.
a. 188b/3
a.+ler 94b/3
a.+lerdensiz 116b/13
a.+sin 57a/11
a.+yem 44a/3
a.-ol-: Baş kaldırmak, karşı gelmek. 41b/5, 168a/17, 176a/8
- 'Âşî** Asi nehri.
a.+suyı 150a/15, 150b/18, 151a/1, 151a/8, 157a/2, 157a/16, 168a/10, 180b/6, 183b/18, 184b/2, 185b/11, 189b/16
- 'asker** Asker.
a.+in 24b/13
- aşlan** 1. Aslan (Krş. arslan, arslan)
a. 125a/14, 125a/18, 58a/9, 58a/10, 58a/11
a.+dı(aç aşlan) 71a/10
- a.+gibi 10b/6, 139a/4, 166a/14, 53b/12, 56b/12, 58a/18, 58b/11, 69b/14, 84b/19, 95a/15
a.+gibi(kağan aşlan) 42b/5, 165b/13, 56b/10
a.+ı 58a/17
a.+larumuz(kağan aşlan) 84a/4
a.-sifatında ol- : Aslana benzemek. 23b/16
2. Güçlü cesur.
a.+ıdur 128b/10
- aşlanlık** Güçlülük, cesaret.
a.-(ğ)ı belirt- : Güç ve cesareti göstermek. 55a/11
- Aşrûs** Karadeniz'in kuzeyinde bir yer adı.
a. 124a/3, 190b/10
- 'Assân** Bir Arap kabilesi.
a. 157a/8
a.+ 'Arabı 149a/15
- aşşı, aşşı** Fayda, yarar. (Krş. aşı)
a. 132a/2
a.+sından 136a/16
a.-it- : 1. Yarar sağlamak, fayda etmek. 41a/10, 74a/19, 81a/7, 149a/10
2. Kar etmek, kazanç sağlamak. 179a/9
a.-kıl- : Fayda etmek. 30a/2
- Aştâlôs** Ammuriyye meliki.
a.+a 152b/14
- aş** Yemek.
a.+um 135b/11
- aş-** 1. Geçmek.
a.-amazlar 108b/15
a.-avuz 137b/4, 137b/11
a.-up 72b/1
2. Yürümek gitmek.
a.-alum 10a/6
3. Hızla gitmek.
a.-dum 79b/13
- aşağa** 1. Aşağıya.
a. 2a/19, 4b/2, 12b/1, 12b/7, 17b/3, 31a/1, 34a/18, 37a/17,

37a/18, 109a/4, 112a/3,
112a/13, 113b/4, 125a/10,
125b/1, 128a/10, 128b/16,
146b/17, 148a/4, 157b/16,
159a/17, 161a/7, 172a/11,
183a/1, 183a/1, 194a/4,
194a/16, 195a/13, 62a/8, 63a/1,
69b/4, 75a/10, 77b/17, 82b/16,
86a/8, 86a/10, 88b/6, 95a/3,
95a/12, 99b/19
a.+dan 148a/9
a.-(baş aşağı şal-) 50b/12
a.-(başı aşağı ol-) 28b/8
a.-(başumuz aşağı yüzümüz
kara ol-) 79a/13

2. Aşağıda, altta.

a. 133b/2, 142b/13

3. Bayağı, adi, düşük nitelikli.

a. 182a/19

4. Daha az.

a. 64a/4

aşagaki Alttaki, altındaki.

a. 186a/17

'aşere-i mübeşşere Cennetlik
oldukları sağlıklarında
müjdelenen on sahabe.

a.+dür 199a/2

aşın- Örselenmek, aşınmak.

a.-miş 109a/3

âşikâre Açık, meydanda.

a. 21a/9, 31b/19, 44b/6

a.-kıl- : Yaymak, Herkese
bildirmek. 121b/15

at

At.

a. 16b/3, 17a/7, 30b/1, 110a/9,
114a/14, 141b/12, 157b/11,
158a/12, 182b/5, 55b/15,
59b/11, 59b/12, 61b/18, 63a/11,
68a/14, 69b/6, 82a/17, 82a/18,
82b/1, 82b/2, 82b/4
a.+a 29a/10, 82a/17
a.+birle 69b/19, 75b/12
a.+dan 11a/19, 17b/3, 105a/15,
110a/15, 113b/3, 118a/19,
163b/17, 165b/15, 194a/16,
63a/2
a.+dur 151b/1

a.+ı 11a/2, 25b/6, 39b/10,
107a/18, 141a/3, 157b/8,
189b/18, 194a/4, 59a/9, 61b/12,
62a/9, 75a/17

a.+ı birle 55a/16

a.+ı yükruk 15b/8

a.+ı yükrukluğı 55b/13

a.+ın 32a/5, 142a/19, 165b/19,

63a/11, 72b/9, 82b/4, 86a/10

a.+ına 105b/2, 194a/5, 81b/1

a.+ından 12b/7, 112a/13,

114b/10, 157b/16, 161a/6,

193b/5, 193b/5, 194a/4, 194a/9,

56a/2, 56a/7, 59a/11, 62a/8,

63a/1, 69b/4, 70a/12, 71a/12,

77b/17, 82b/16, 86a/10

a.+ı-y-ıla 12b/6, 59a/13, 78b/5

a.+ınuñ 12b/7, 61b/11, 62a/9,

69b/4

a.+la mı 93b/7

a.+lar 30b/9

a.+lara 36b/11

a.+ları 15b/14, 17a/10, 25a/12,

34a/3, 196a/9, 81a/15, 82a/16

a.+ların 12b/9, 173a/2, 189a/11,

189a/14, 196a/16

a.+larına 172b/9, 172b/11,

175a/10

a.+larından 4b/2, 22b/12, 31a/1,

157b/9

a.+larınuñ 164a/18, 77b/13

a.+larumuz 109a/7, 84a/5

a.+larumuzu 141a/7

a.+laruñ 108b/6, 109a/1

a.+ıla 9a/5, 15b/14

a.+um 110a/9, 112b/2, 112b/5

a.+umdan 12b/2

a.+umu 112b/3

a.+umuza 110a/7, 176a/2

a.+uñ 116a/9, 71a/17

a.+uñdan 12b/1

a.+uñuz 17a/14, 28b/18

a.+uñuzuñ 9a/17

a.-a(bin-) 72a/16

a.-a bin- 9a/4, 15b/5, 59b/12,

70a/14, 82b/3, 93b/9

a.-arkasına gel-: Ata binmek.

17b/1, 164b/18, 172b/17

a.-ayağı altında ko- : Atlarla

çiğnemek. 97b/12

a.-bin- 113b/1, 157b/9, 55a/12,

70a/3, 72a/6, 81b/18

a.-dep- 40a/6, 142a/12,

160b/17, 166a/1, 82b/2, 82b/4,

82b/9

- a.-ı dep- 76b/4
a.-ın dep- 82a/9,154b/10
a.-in sür- 157b/11
a.-ına atlan- 140b/19
a.-ına bin- 12a/9, 12a/18,
15a/19, 32a/6, 33a/3, 137a/19,
140b/15, 158a/9, 161a/8, 69a/6,
83a/5
a.-lar ayagında pāymāl ol-:
Atların ayağı altında
parçalanmak. 31a/16
a.-lar bin- 17a/18, 197a/2
a.-ların bin- 22b/13
a.-larına bin- 164a/19
a.-oyna- : At sürmek, at
kımdatmak. 114b/4
a.-sür- 197a/10, 76a/18
a.-şal-: Üzerine at sürmek, atla
hücum etmek 107b/3, 187b/17,
75b/5
a.-uña atlan- 100b/13
a.-uña bin- 158a/8, 158b/10
- at-** 1. Vurmak.
a.-alar(okıla taşla at-) 181a/8
a.-arsın(okıla at-) 75a/10
2. Atmak, fırlatmak.
a.-dı(yabana at-) 171b/21
a.-alar(çarh okın at-) 42a/10
a.-anlar(şapan at-) 182b/9
a.-anlara(çarh okın at-) 42a/3
a.-ar(ok at-) 112a/17
a.-ar(oklar at-) 81b/10
a.-arları(çarh okın at-) 26b/6
a.-arlar idi(taş at-) 138b/6,
67a/19
a.-arlar idi 67a/19
a.-arları 26b/6
a.-arları(ok at-) 26b/6, 182b/9
a.-arları(oklar at-) 165b/5
a.-ar-ıdı(ok at-) 94a/3, 94a/16
a.-dı(okı at-) 95b/10
a.-dılar 67a/17
a.-dılar(çarh okların at-)
181b/18
a.-dılar(ok at-) 196a/7
a.-dılar(şapan at-) 182b/9
a.-dılar(taşlar at-) 181b/19
a.-dum 71b/11
a.-dum(cân at-) 71b/11
a.-mağa(ok at-) 27a/10
a.-mağı(harbe at-) 194a/6
a.-mağla 138b/6
a.-mağ(ok at-) 27a/7
- a.-mış-ıdı(harbesin at-) 194a/8
a.-uñuz(oklar at-) 196a/6
a.-up(cân at-) 25a/17
- ata** 1. Baba.
a.+(bir ata oğlanları) 159b/9
a.+ana bir 199a/5
a.+lar gibi 21a/11
a.+m 171a/11
a.+mdan 101a/13
a.+muñ 134a/3, 134a/12
a.+sı 18a/2, 32a/1, 134a/5,
194a/12, 70b/7
a.+sı anası 133b/17
a.+sından 101a/12, 103a/1
a.+sı-y-ıdı.(kayn ata) 8b/6
a.+sını 68b/16
a.+sınıñ 70a/8
2. Ced, soy.
a.+muz 135a/17
a.-ol- 135a/17
- 'atā** İhsan, bağış.
a. 174b/13
a.+dur 56b/2
a.+y-ıla 13a/9
a.+nuñ 13a/10
- 'Aṭā b. 'Amr**
a. 183b/7
- atıcı** Atma işini yapan, atmakla
vazifeli.
a.+(ok atıcı) 173a/1
a.+lar idi(çarh okın atıcı) 39b/12
a.+y-ıdı(şapan atıcı) 157b/3
- 'Aṭiyye b. 'Āmir es-Sekālī Ravi**
adı.
a. 106a/5, 106a/12, 107a/4
- 'Aṭiyye b. ez-Zāhiri Zübeydī Ravi**
adı.
a. 196b/4
- atlan-** Ata binmek.
a.-a 74a/8
a.-dı 3a/11, 28a/12, 46b/18,
47a/14, 111a/7, 116a/12,
134b/6, 164b/18, 173b/11,
68a/15, 73a/8, 73b/16, 85a/10,
97a/19
a.-dı(atına atlan-) 140b/19

- a.-dılar 26a/18, 33a/6, 33b/13, 112a/6, 117a/4, 134b/10, 137b/15, 160b/12, 195a/13, 69a/9, 77b/12, 79a/1, 86a/1
a.-dum 134b/15
a.-gül(atuñia atlan-) 100b/13
a.-ıcağ 8b/13
a.-miş 160b/7, 160b/14
a.-mişsin 89b/12
a.-sa 94a/18
a.-uñ 195a/7
a.-up 160a/17
a.-uram 110b/9
- atlandur-** Ata bindirmek.
a.-dı 150b/17
a.-ur 154b/14
- atlaş, atlaş** İpekli kumaş.
a.+dan 158b/16
a.+lar 111b/8
- atlu** Süvari; atlı asker.
a. 42b/19, 43a/8, 50a/13, 107b/1, 107b/2, 118b/4, 118b/5, 135a/2, 136b/13, 138b/9, 165a/3, 165a/7, 165a/9, 166b/11, 173b/3, 173b/7, 173b/13, 174a/16, 177a/18, 71a/8, 71b/10, 72a/12, 75a/18, 77a/18, 79b/9, 79b/13
a.+(yügrük atlu) 116a/8
a.+birle 42a/5, 42a/6
a.+da 42a/7
a.+dan 50a/16, 77b/15
a.+ile 79b/8
a.+lar 114a/5, 114a/5, 79b/15
a.+lardan 177b/2
a.+ları 114a/9
a.+y-ıla 4a/10
a.+nuñ 79b/10
a.+sı 172b/6, 175b/2
a.+sından 39b/4
a.+ya 42b/19, 133a/9
a.+yı 71a/15
- av** Av.
a.-avla- Ava çıkmak, avlamak.
110a/5
- avādanlık** Eşya, kapacak, çanak çömlek.
a.+(ğ)ı 185a/12
- avām** Halk, soylu olmayan.
- a.+‘Arabı 31a/13
- avāmu'n-nās** Halk, insanlar.
a. 65a/2
- āvāre** Ayrılmış, boş, ilgisiz kalan.
a.-eyle- Boş bırakmak, ayırmak.114a/19
a.-ol- : Ayrılmak, başı boş kalmak.152a/15
- avāriž** Kötülük.
a.+ı 6a/5
- avāşım** Sınır, hudut şehirleri.
a.+illeri 151a/6, 151a/9, 151a/9, 151a/18
a.+larına 146a/19
- āvāz** Ses, seda.
a. 166b/7
a.+ıla 102a/16, 183a/17, 55a/2
a.+birle 102a/13
a.+ı 107a/17, 112a/5, 140a/12
a.+ı birle 45b/9
a.+ı-y-ıla 187b/16
a.+ın 15b/4, 107b/4, 62b/17, 72b/6, 97a/13
a.+ından 42b/12
a.-gel- 166b/5
a.-ı gel- : Sesi duyulmak.
76a/19, 115a/16, 141b/1, 151a/16, 179b/5
a.-ı tol- 166b/8
a.-ı toldur- 169a/16
a.-ı yayıl- 39b/3
a.-ı-y-ıla toptolu ol-: Sesiyle çınlamak. 187b/18
a.-lar yayıl- : Sesler duyulmak.
8a/19
- avcı** Avcı.
a.+nuñ 58b/6
- a‘ver** Bir gözü kör.
a.-ol- : Bir gözü kör olmak.
148a/15
- ‘Avf b. ‘Amr**
a.+oğlanları 158b/13
- ‘Avf ‘Ömer** (Kırs. ‘Avf b. ‘Amr)
a.+oğlanları 158b/8
- avla-** Avlamak.

- a.-duğumuz 110a/5
a.-duğunuz 110a/13
a.-yı yorunuz(av avla-) 110a/5
- a'vm?**
a. 27a/1
- 'avn** Yardım.
a. 135b/10
a.+ı 113b/19
a.-it- : Yardım etmek. 164a/7
- 'Avn b. Sâlim** Fetihlere katılan bir savaşçı.
a. 186b/3
- 'avrat** Kadın, zevce.
a. 4a/18, 9b/12, 102b/14, 108a/8, 108a/11, 108a/12, 112b/8, 112b/9, 112b/15, 116a/19, 51b/14, 75a/2, 75a/4, 75a/7, 75b/14
a.+(er ü avrat) 115b/12, 167a/7, 95b/19
a.+a 106b/16, 174b/17
a.+dan 105a/15
a.+dur 112b/10, 151b/1
a.+ı 107a/9, 108a/14, 112b/5
a.+ıdur 112b/19
a.+ın 108a/5, 108a/12, 151a/13, 192a/6
a.+içün 112b/9
a.+lar 108a/15
a.+ları 4b/4, 112b/1, 112b/2
a.+ların 112b/5
a.+larımız 60a/12
a.+ıla 107b/12
a.+umdur 112b/10
a.+umı 111b/2
a.+uñ 106b/9, 106b/12, 115b/14
a.+uñ mıdur 106b/7
a.+uñdur 106b/15
a.+uñı 108a/15
a.-idin- 115b/16
- avuç** Avuç.
a.+(bir avuç) 7a/14, 199b/18, 66a/2
a.-(bir avuç toprağa degme-) 137a/15
- ay** 1. Kamer, ay.
a.+aydım 107a/17, 134b/16
a.+gün 193b/17
a.+ı 6b/19
2. Yılın on ikide biri.
a. 156b/14, 156b/14
a.+(yılın bir ay) 14b/16, 14b/17
a.+dan berü 156a/6
a.+ında 44a/14, 150b/8
a.+ınun(receb ayı) 110b/17
a.+inuñ(cemâziye-1 evvel ayı) 101b/10
a.+inuñ(şa'bân ayı) 134b/17
a.+inuñ(şa'bân ayının üçüncü günü) 132a/6
- aya** Avuç içi.
a.-ların çal- : Alkışlamak. 74a/1
- ayağ** Ayak.
a. 155b/5
a.+(ğ) iken 143a/8
a.+(yalın ayak) 41a/11, 108b/17, 122a/6, 151b/3, 151b/4
a.+(ğ)a degin(başından ayağa) 123b/11
a.+(ğ)ı 125a/12
a.+(ğ)ın 37a/9
a.+(ğ)ına 125a/12
a.+(ğ)ını 125a/13
a.+ları 64a/1, 76a/4
a.+ları kabı 108b/5, 109a/1
a.+ların 77b/14
a.+ları-y-ıla 82b/1
a.+(ğ)umı 37b/1
a.+uz(yalın ayak) 17a/3
a.-baş- : Doğmak, gelmek. 24a/13
a.-dan düşür-: Yıkmaq, yere sermek. 115a/13
a.-ı(at ayağı altında ço-) 97b/12
a.-(ğ)ı altından kaç-) 33a/19
a.-(ğ)ı tolaş- Sendelemek, yalpalamak yürüyememek. 157b/13
a.-(ğ)ı üzere dur-: Ayağa kalkmaq, ayakta durmaq. 34b/1, 130b/1, 131a/3, 183b/8, 52b/16
a.-ı(eli ayağı göy-) 82b/19
a.-ı(eli ayağı göymiş-) 124b/15
a.-ı(eli ayağı şovu-) 58b/17
a.-(ğ)ına bırak- : Ayağına kapanmasını sağlamak. 136b/10
a.-(ğ)ına düş-: Ayağına kapanmaq. 188a/4, 85a/8
a.-ında(atlar ayağında pâyımâl ol-) 31a/16

a.-(ğ)ını aş- : Ayağını kaldırmak. 146a/13
 a.-(ğ)ınınuñ toprağı ol- 49a/13
 a.-ol- : Ayağa düşmek; değeri, itibarı olmamak. 143a/8
 a.-(ğ) ol- 27b/5
 a.-umuz(elümüz ayağumuz kösül-) 77a/7
 a.-(ğ)uñ üzere dur- 34a/19
 a.-(ğ)uñ üzere tur- 129b/5
 a.-uñuza(rızkuñuz ayağuñuza gel-) 168b/15
 a.-üzere dur- : Başı dik yaşamak. 79a/12
 a.-(ğ) üzere tur- : Ayağa kalkmak, ayakta durmak. 130a/1

ayaklı Ayağa sahip.

a.+(şöm ayaklı) 47b/11

'ayäl Çoluk, çocuk.

a. 9a/13
 a.+(ehl-i 'ayäl) 5a/16, 45a/8, 145b/15, 170a/8, 194b/17, 195b/1, 195b/15, 195b/17, 197a/5, 67a/18, 73b/10, 87a/6, 91b/1, 97a/18
 a.+birle(ehl-i 'ayäl) 4a/1, 149b/18, 65a/16, 73b/19, 89a/7, 89b/18
 a.+den yaña(ehl-i 'ayäl) 195b/4, 196b/10
 a.+i 29a/3
 a.+i(ehl-i 'ayäl) 149a/16, 151b/3, 151b/4, 173a/19, 173b/5, 173b/10, 174a/13, 194b/17, 195a/3, 195a/10
 a.+i birle(ehl-i 'ayäl) 7b/15
 a.+in 40a/18, 104b/4, 192a/6
 a.+in(ehl-i 'ayäl) 75b/1, 75b/6
 a.+ine 102a/10
 a.+ine(ehl-i 'ayäl) 102a/7, 173a/3
 a.+ini(ehl-i 'ayäl) 196b/13
 a.+leri 105a/4, 136a/6, 171b/5
 a.+leri(ehl-i 'ayäl) 48b/15, 187b/2
 a.+lerin 48b/5, 117a/2
 a.+lerin(ehl-i 'ayäl) 50a/15, 175b/12, 90b/1, 96a/16
 a.+leri-y-ile(ehl-i 'ayäl) 3a/4
 a.+lerümüzi(ehl-i 'ayäl) 45a/12
 a.+uñuz için(ehl-i 'ayäl) 92b/12
 a.+üm 44b/6
 a.+üm(kız 'ayäl) 117a/9

a.+ümi(ehl-i 'ayäl) 48a/19
 a.+ümi(kız 'ayäl) 117a/10
 a.+ümüz 41b/3, 151b/17, 152a/14
 a.+ümüz(ehl-i 'ayäl) 104b/6, 151b/7, 151b/10, 189a/6
 a.+ümüzi 105b/11, 152a/16
 a.+üñ(ehlüñ 'ayälüñ) 80a/1
 a.+üñi(ehl-i 'ayäl) 125b/14
 a.+üñüz(ehl-i 'ayäl) 151b/18
 a.+üñüz için(ehl-i 'ayäl) 71a/6, 96b/5
 a.+üñüzi(ehl-i 'ayäl) 104b/15

a'yän 1. İleri gelenler.

a.+ı 150a/8, 171a/17
 a.+ından 56a/9
 a.+ları 187b/6, 92a/6
 a.+larından 98b/14
 a.+ı devlet 121b/2

2. Açık, belli.

a.-kıl- : Tanıtmak. 9a/11

'ayb kusur, eksiklik.

a. 128b/11, 159a/15
 a.-ın di- : Suçlamak. 192a/4
 a.-ol- : Kusur olmak. 51b/19, 51b/19
 a.-uñuzı aç- : Eksikliğini belli etmek. Kusurunu göstermek. 99a/9

aydın Aydınlık.

a. ir- : Aydınlanmak. 3b/5
 a.+ı idi(ay aydını idi) 107a/17
 a.+ıdur(ay aydını) 134b/16

aydınlık İyilik, Doğruluk, Temizlik; islam.

a. 40b/18
 a.+(ğ)a 163b/7
 a.+(ğ)ından 162b/4

äyet Dini kitaplarda bulunan

cümlelerden her biri, Ayet.
 a.+i 115b/18
 a.+lerin(nuşret äyetleri) 63b/6

ayğır Erkek at.

a. 61a/17

ayır- 1. Uzaklaştırmak.

a.-a 59a/11
 a.-alum 92b/8

a.-an 6b/14
a.-dılar 43a/2
a.-mañ 10b/9

2. Dağıtmak, bozmak.
a.-dılar 138a/18
a.-dılar 11a/15

3. Boşamak.
a. 49a/14

4. Anlaşmayı, uzlaşmayı
bozmak.
a.-ursın 20a/10

ayırtlaş- Ayrılmak.
a.-dılar 83a/15

'Ayışe (Krş. 'Āyışe Şiddika,
'Āyışe-i Şiddika)
a. 19b/9
a.+nüñ 19b/12
a.+hatün 19b/7

'Ayışe Şiddika Hz. Ebû Bekir'in
kızı ve Hz. Muhammedin
hanımı. (Krş. 'Āyışe-i Şiddika)
a. 120b/10, 120b/19

'Ayışe-i Şiddika (Krş. 'Āyışe
Şiddika)
a.+nüñ 199b/10

aylık Ay süren.
a.+yol 128b/5

'ayn 1. Göz.
a.+e'l-yakın : Gerçeğe, bilgiye
görerek ulaşma. 149a/5

2. Asıl, aslı.
a.-ı ma'siyyet : Asıl isyan,
günahın ta kendisi.156b/4

'Ayne'l-Hurr Yer adı.
a. 178b/10, 178b/11
a.+şehri 176a/12
a.+vilâyeti 185a/15

'Ayne'l-Fer Yer adı.
a. 36a/16

ayrıl- 1. Uzaklaşmak.
a.-dum 158a/1
a.-duñ 159a/18

a.-mağa 164b/9
a.-mağıl(toğru yoldan ayrıl-)
131b/16
a.-a(yol ayrıl-) 146a/17

2. Mesafe, aralık bırakmak.
a.-mañuz 77a/18
a.-mayalar 138b/15

3. Uzaklaşmak, bırakıp gitmek.
a.-up 140a/15

4. Boşanmak.
a.-a(erinden ayrıl-) 49a/3
a.-ursın 49a/5

ayrık Farklı, başka, değişik. (Krş.
ayruk)
a. 36b/17

ayru Başka, gayrı, maada.
a. 50a/12, 136b/7, 168b/18
a.+(-ye, -e ayru) :için özel,
.....için başka. 68a/1
a.-ayru añ- : Birer birer
söylemek, tek tek saymak.
106a/3
a.-ko- : Ayırmak, ayrı bir yere
koymak. 118b/3

ayruluk Uyuşmazlık, anlaşmazlık.
a.-(aramuza ayruluk birağ-)
20a/9

ayruk 1. Başka, gayrı. (Krş. ayrık)
a. 48a/4, 55a/17, 81a/6,
82b/6,105a/20, 172a/15
a.+yaña 184a/5

2. Öteki, öbür, diğer.
a. 13a/6,
a.+(ğ)ı 186b/13
a.+(ğ)-ıla185b/19

3. Artık, bundan sonra, bir
daha.
a. 28a/17, 28b/9, 32b/16, 48a/6,
48a/18, 51b/2, , 55b/5, 71b/19,
75a/13, 108a/12, 143b/7,
159b/18, 163b/6, 171b/16,
184a/3, 184b/8, 58b/7, 79a/12,
87a/3, 95b/13

4. Artık daha fazla.

- a. 17b/6, 17b/7, 111a/16, 166b/14, 71b/5
- ayruqlaş-** Ayrılmak, boşanmak.
a.-ur 49a/5
- ayruksı** Daha başka, başka türlü.
a.+dur 173b/16, 195b/19
- ayu** Ayı.
a.+gibi 84b/19
- 'ayyār** Hilekar.
a. 74a/17
- 'ayyūk** Gökyüzünün yüksek yeri.
a.-a çık- : Göğe yükselmek, uzaklara yayılmak. 98a/2, 187b/19
- az** 1. Çok olmayan, az sayıda.
a. 10a/19, 12a/1, 22a/2, 29a/19,, 60a/3, 112a/7, 137a/5, 137a/6, 162a/16, 170b/6, 194b/3, 194b/9
a.+dur 43b/11
a.-kal-: Azalmak. 98a/19, 167b/1
a.+(bir az) 31a/1, 114b/17
2. Basit, önemsiz.
a.154a/10
a.-gör-: Küçümsemek. 11a/4
a.+ına çoğına: Büyüğüne, küçüğüne. 163b/12
- az-** Sapkınlığa düşmek, sapıtmak.
a.-ar 191b/14
- 'azāb** 1. Eziyet, keder, sıkıntı.
a.+degül 120b/19
a.+ından 120b/18, 64b/12
a.+lardan 96a/3
a.-it- : Eziyet etmek. 37b/3
2. Bu dünyadaki suçlara karşılık çekilecek ceza.
a.+ı 126b/17
a.+ından 163a/15
- azacuk** Çok az. (Krş. azaçuk, azcuç, azçuk)
a. 38a/4, 43b/3, 164a/5, 72b/15
- azaçuk** Çok az. (Krş. azacuk, azcuç, azçuk)
a. 55a/3
- āzād** Serbest olan.
a.-eyle- : Serbest bırakmak. 33b/9, 33b/16, 114a/10, 115b/10, 159b/19
a.-it- : Serbest bırakmak. 62a/6
- azal-** Eksilmek.
a.-mış 58a/15
- a'zam** Mukaddes, yüce.
a.+(şalīb-i a'zam) 93b/2, 95a/10, 96a/4
a.+uñ(şalīb-i a'zam) 98a/10
- 'azamet** Büyüklük.
a.+i 73b/8
- 'azametlü** Kalabalık, güçlü.
a. 87b/2, 152b/17
- Āzərbaycān** Azerbeycan.
a. 99a/6
- azcuç** Çok az. (Krş. azacuk, azaçuk, azcuç)
a. 38b/10
- azcuç** Çok az. (Krş. azacuk, azaçuk, azcuç)
a. 48b/7, 137b/2
- Āzer** İbrahim peygamberin babası.
a. 70b/7
- Azere'r-Rūm** Yer adı.
a. 124a/5
- azgun** Doğru yoldan ayrılmış, sapık.
a.-ol-: Doğru yoldan sapmış olmak. 162b/5
- azıq** Yiyecek, erzak.
a.+ın(yol azığı) 125b/11
- 'azim** 1. Büyük.
a. 42b/19, 197a/17, 83a/13
2. Çok, fazla.
a. 23b/15, 34a/18, 45a/10, 50a/1, 133a/7, 149a/18

3. Mukaddes, Yüce.
a.+kitâb 93b/17
a.+i(Kur'an-ı 'azîm) 3b/1, 3b/1
4. Şiddetli.
a. 29b/9
a.-(ceng-i 'azîm it-) 71b/1
- 'azîz 1. Şerefli, üstün.
a. 192a/3, 192a/3
a.+muhterem 9a/1, 39a/9, 89b/10
a.-muhterem ol- Şeref kazanmak, üstün olmak. 162b/5
a.+üz 93a/12
a.-gör- : Değerli addetmek, üstün olduğunu düşünmek.110b/10
a.-ol- : Değerli olmak, üstün olmak. 93a/9
2. Hürmete layık, muhterem.
a.+dür 132b/17
a.+üm 63b/10
- 'azizlik Şeref.
a.+birle 92b/17
- 'azl Vazifeden alma.
a.-ol-: Vazifeden alınmak. 20b/1, 110a/19, 110b/1, 110b/3, 130b/9, 132a/9, 132a/20
a.-eyle- : Vazifeden almak. 36a/19, 126a/1, 127a/2,128a/7
a.-it- : Vazifeden almak. 34b/13, 119b/9, 128a/4, 128a/8
- azlık Sayıca eksiklik, çok olmama.
a.+(ğ)ına 45a/9
- 'azm 1. Kasıt, karar.
a.+ı 7b/11
2. Gidiş, yönelme.
a.-eyle-: Yönelmek, gitmek.24b/13, 49b/16, 50a/2, 86a/5
a.-it-: Yönelmek, yola çıkmak.5a/8, 18a/6, 25a/3, 52b/9,
91b/18,144b/7,159a/19, 89a/5, 89a/12
- aznāvur Azgın, kuvvetli, heybetli
a. 141b/7
- a.+larıdır 194b/9
a.+larına 55b/2
- 'Azrayil Şam meliki. (Krş. 'Azrîl, 'İzrîl)
a. 52a/19, 53a/15, 55a/7, 56b/18, 57a/1, 57a/1, 57a/7, 57a/10, 59b/5, 60a/1, 60a/18, 60b/8, 60b/16, 60b/18, 61a/11, 61a/14, 61a/15, 61a/19, 61b/2, 61b/5, 61b/11, 61b/13, 61b/15, 61b/18, 64b/19, 65a/3, 65a/4
a.+birle 53b/4
a.+den 61b/5
a.+dür 61a/10
a.+e 52b/2, 59b/18
a.+gibi 92a/18
a.+i 56b/18, 59b/6, 60b/11, 62b/19, 64b/9, 67a/15
a.+içün 65a/13, 66a/12
a.+ün 60b/3
a.+ün 55b/4, 55b/8, 61b/10, 61b/12
- 'Azrîl (Krş. 'Azrayil, 'İzrîl)
a. 65a/19
a.+ün 116a/16, 53b/18
- azgās Karışık rüyalar.
a.+ahlâm : Karışık rüyalar. 75a/15
- 'azze naşrahu Yardımı bol olsun.
[Padişah için]
a. 132a/19

B

- Ba'albek Lübnan'ın Bikâ vadisinde bir şehir.
b. 146b/13, 167b/3, 168b/2, 67a/9
b.+batırığı 52a/17, 53a/14
b.+çerisi 109b/15, 175b/3, 52a/18
b.+dîn yaña 146b/5
b.+e 168b/9, 67a/8
b.+ili 53a/14
b.+leşkeri 117a/5
b.+meliki 169a/18, 170b/14, 171a/10, 172a/5, 175a/5
b.+nâyibi 175a/13, 196a/4
b.+kal'ası 74a/11

- b.+kavmı 172b/10, 53a/16, 53b/2, 53b/2
b.+şehri 146a/18, 146b/2, 146b/14, 167a/18, 168a/15, 169a/2, 169b/17, 169b/19, 170a/2, 170a/7, 170b/11, 171b/17, 171b/19, 172a/8, 172b/15, 173a/8, 178a/12, 178b/1, 178b/6, 178b/10, 178b/11, 178b/19, 179a/4, 180a/9, 180a/13, 180b/8, 185a/14, 185a/15, 188b/19, 190a/11, 52a/16, 67a/4
- bâb** 1. Kapı.
b.+ı 46a/5, 46a/5, 64a/15
b.+ı Cäbiye : Şam şehrinin güneybatı tarafındaki kapısı. 97a/3, 98b/9, 98b/11, 98b/15, 101b/14, 90b/3, 91a/5, 106a/7, 126a/15
b.+ı Ferâdis 91a/12
b.+ı Kelisâ 107a/16
b.+ı Keyyisân 91a/14
b.+ı Kisân 97a/4
b.+ı Markis 91a/15
b.+ı Şağire 91a/7
b.+ı Şelâme 91a/17
b.+ı Şark 91a/18
b.+ı Şarkî 101b/16, 101b/18, 102a/5, 126a/16, 91a/19, 91b/10, 97a/5, 98a/15, 98b/8
b.+ı Şeref 70b/18
b.+ı Şerife 64b/15
b.+ı Tömâ 101b/18, 91a/8, 91a/11, 94b/11, 97a/5
2. Konu, husus.
b.+ında(naşihat bâbı) 80b/7
b.+ından(şulh bâbı) 13b/9
- baba** Baba.
b.+mı 134a/8
- bacağ** Uzantı, uç.
b.+ında(dört bacığı) 66b/15
- baç** Vergi.
b.-al-: Vergi almak.133a/14
- bâd** Olsun, ola.
b.-(mübârek-bâd it-) 15b/13
- bâdihâ** Hemen.
- b. 66a/9
- bâdiye** Çöl, sahra.
b.+oğlanları 25b/15
- bağ** Bağ, bahçe.
b.+larından 176a/12
b.-ları bostânları boz- 157a/17
- bağçe** Bahçe
b.+den 177b/17
b.+lerinde 124b/17
b.+lerine 124b/19
- bağır** Ciğer, göğüs.
b.+ınıñ(bağırınıñ) 197b/16
b.-ı bağıri kan tol-: 32b/12
b.-ına bağırina baş-: Sarılmak, kucaklamak.134a/9, 134a/14, 141b/12, 143b/9, 55b/16
b.-umuzu bağrumuzu gâbînet odi ile bişür-: 60b/7
b.-uñ bağıruñ delin-: 72b/17
b.-ciger kebab ol- 72b/11
- bağır-** Böğürmek.
b.-duğın 195a/4
- bağışla-** 1. Karşılıksız vermek.
b.-dı 66b/14
b.-ğil 162b/8
b.-ladı 66b/13
b.-yayın 51b/6
b.-r(şafâ bağışla-) 3b/7
2. Hediye etmek.
b. 144a/8
b.-dı 144a/8
b.-ñuz 144a/1
3. Affetmek.
b.-maz ise 148b/12
- bağışlan-** Verilmek.
b.-urdu(câna cân bağışlan-) 3b/10
- bağla-** 1. Bağlamak, birbirine tutturmak.
b.-dı 37b/1, 161a/7, 62b/18
b.-dılar 28a/10, 70a/16, 76a/5, 85b/17
b.-mañ 59a/19, 59b/1
b.-mışlar 37a/10
b.-yalar 59a/14

- b.-yup 64b/15, 158b/10
2. Bir yere tutturmak.
b.-dı 86a/10
3. Engellemek kapatmak.
b.-dı(öñin bağla-) 142a/17,
78b/4
b.-sunlar(öñini bağla-) 68b/3
b.-yu dur(ileyini bağla-)
152b/16
4. Kuşanmak
b.-dı(kılıcın bağla-) 193b/6
5. Pekıştirmek, üstüne
raptetmek.
b.-dılar 24b/16
6. Sarmak, muhasara etmek.
b.-dılar 140a/4
7. Sıkıca kapamak, kilitlemek.
b.-dılar(kapı bağla-) 48a/7
b.-dılar(kapuyı bağla-) 107b/5
8. Tedavi amacıyla sarmak.
b.-dı 157b/19
b.-dılar 96a/1
- b.-yalum(bil bağla-) 93a/15
b.-dılar(bil bağla-) 23a/4
b.-dılar(cerle bağla-) 107b/1
b.-dılar(şâf bağla-) 26b/5,
29a/1243b/14, 103b/9
b.-dılar(şâflar bağla-) 42a/2,
79a/8, 168b/11, 169a/15
b.-duñuz(bilüñüzi bağla-) 9a/15
b.-mışlar idi(şâf bağla-) 11a/3
b.-mışlar idi(şâflar bağla-)
45b/13
b.-yup(şâf bağla-) 43b/7,
45b/12,141b/14, 195a/14
- bağlan-** Kuşanmak.
b.-maya(kılıç bağlan-) 105a/3
2. Sarınmak.
b.-mış-ıdı 148a/3, 148a/4
b.-up(şâflar bağlan-) 46a/13
- bağlu** İliştirilmiş, tutturulmuş.
b. 64b/19
- bahâ** Kıymet, değer, fiyat.
b.+da ağır getürmekde yeyni
105a/19
b.+sın 106b/7
b.+sına 144a/13, 183a/10
b.+ya 144a/12
b.-vir- 144a/16
b.+(kan bahâ) 61b/1
b.+sıdur(kanı bahâsı) 61a/19
b.+sın(kan bahâsı) 65b/2
- bahadur** Yiğit, kahraman.
b. 4a/8, 7b/3, 18b/12, 47a/16,
139a/17, 70a/7
b.+ıdı 28b/3
b.+ları 55b/10
- bahadurlık** Yiğitlik, kahramanlık.
b.+(ğ)-ıla 5a/3
- bahâlu** Kıymetli, değerli.
b. 112b/6, 113b/5
- bağş** Konuşma.
b.-eyle-: Konuşmak.14b/3
b.-e başla-: Konuşmaya
başlamak.14b/6
- bağş** Kısım, parça, pay.
b. 143b/13
b.+(bir bağş) 118b/4, 143b/13,
143b/14
b.+(iki bağş) 118b/4
b.+(on bağşında bir bağş)
97b/19
b.-(iki bağş eyle-) 169a/10
b.+ı(bir bağş) 46b/19
b.+ın 118b/5
b.+ında(on bağşında bir bağş)
97b/19
b.-ın it- 118b/6
- bağş** Bağışlama, ihsan
b.+(şâfâ bağş idici) 3b/5
- baht** İyi talih, şans.
b.+ı cüvân 143a/12
b. 143a/12
b.+(cüvân-baht) 29b/17
b.+ı 122b/2
b.+uma 117b/4
b.+umuza 24a/5

b.+ın(rahtın bahtın) 166b/15

bahtulu Şanslı, kısmetli.
b. 56b/5

bağ- 1. Bakışlarını yöneltmek, bakmak.
b.-baka 58b/12
b.-dı 7b/3, 9b/17, 29a/4, 107a/18, 110b/5, 114a/4, 114a/7, 114a/13, 119b/4, 119b/7, 125a/15, 128a/9, 135a/3, 135b/10, 148a/5, 151b/8, 157b/11, 159a/1, 183a/1, 55a/2, 55a/3, 61b/13, 82b/12, 85a/17
b.-dılar 68a/12
b.-gül 114a/4
b.-up 142b/16, 94b/19

2. İtibar etmek, değer vermek, ilgilenmek.

b. 51b/18
b.-dışa 106a/16
b.-ma(yüzine bakma-) 108a/9
b.-madı(yüzine bakma-) 87b/3
b.-madılar(oğa taşta bakma-) 95a/5
b.-maduñ 16a/8
b.-maz(âdem yüzine bakmaz ol-) 15a/16
b.-maz(mâla bak-) 106a/16
b.-mazuz 86a/18

3. Aldanmak.

b.-mañuz 45a/10

4. Bakımını yapmak.

b.-ar 124b/17

5. İzlemek, dinlemek.

b.-arları 103b/19

6. Dikkat etmek, iyi düşünmek.

b.-aruz 172b/2

b.-san(aşla bak-) 68b/8

b.-sañ 135a/17

7. Örnek almak, benzetmek.

b.-a 3a/16

bağā Sonsuzluk.

b.-evine göç-: Ölmek. 126b/15

bağıcı Bakışlı.

b.+(itü bağıcı) 23b/15

bağır Bakır.

b.+avâdanlık 185a/12

bağış- Bakışmak.

b.-dılar 15a/11

b.-urlar 68a/10

bağī 1. Sürekli, kalıcı.

b.-kal- 121b/16

2. Geri kalan.

b. 7b/16, 130b/10, 199b/13

b.+si 196b/11

b.+sini 115a/18

3. Bundan sonra.

b. 117a/15, 200a/6

4. Diğer.

b. 31a/13

bağla Bakla.

b.+dan 177b/16

bağ Bal.

b. 146b/8, 185a/1

Bağā Belkâ. Ürdün'de bir idari bölge. (Krş. Bulkâ)

b.+vilâyeti 134a/4

bağñ Ezan.

b.-ı namâz oğu-: Namaz için ezan okumak. 49a/19, 182b/7

bağ- Batırmak, bastırmak.

b.-up 120b/5

bağña Bana. [Teklik ikinci şahıs zamirinin yönelme hali]

b. 9b/2, 13b/1, 19b/18, 22a/2, 23b/8, 30b/10, 37a/15, 37b/1, 37b/3, 45b/1, 47a/12, 48a/19, 49a/9, 49a/9, 49b/7, 102b/19, 103a/14, 111b/2, 112b/1, 113a/11, 114a/2, 117a/7, 117a/10, 117a/11, 129b/6, 134b/15, 139a/19, 143b/19, 144a/7, 156a/6, 157a/3, 158b/9, 159a/1, 159a/1, 161b/7, 163a/2, 163b/11, 177a/7, 179a/16, 181b/1, 188a/5, 193b/19, 57a/18, 57a/19, 57b/5, 57b/8, 58b/18, 60b/13, 60b/15, 61a/9,

- 61a/18, 62a/6, 63a/4, 66b/2,
74b/13, 82a/7, 86b/2, 94b/7,
98a/8, 98b/17, 99b/13
- bafla-** Ezan okumak.
b.-dılar 170b/13
- bar** Barınacak yer, korunak.
b.+larında 150b/10
- bār** Yük.
b.+dur(mürde bār) 185a/9
b.+umuz(kār u bār) 41a/10
- barābar** Beraber.
b.+umuzdağı 164b/6
- barış-** Sulh etmek.
b.-alum 45a/12
b.-avuz 184a/6
- barışdur-** Barıştırmak.
b.-dı 152b/12
- barışlık** Anlaşma, sulh.
b.-it-: Anlaşmak, sulh etmek.
13b/15
- barışmak** Uyuşma, anlaşma.
b.+(ğ)uñ 20a/8
- bārī** 1. Hasılı.
b. 58a/13
2. Hiç olmazsa.
b. 51b/12, 94a/10
- Bārī** Allah.
b.+huzā 105a/17
- bāriğāh** Çadır.
b. 3a/7
b.+(haymī bāriğāh) 67a/1
b.-lar(haymeler bāriğāhlar kur-)
180b/7
- barķ** Aile.
b.+(ev barķ) 4b/6
b.+ıla(ev barķ) 5a/1
- barmak** Parmak.
b.-(ğ)ın ıştır-: Şaşırmak. 106a/9,
177a/13, 177a/15
- b.-getür-: Şehadet getirmek için
işaret parmağını yukarı
kaldırmak. 94a/12
b.-götür-: Şehadet getirmek için
işaret parmağını yukarı
kaldırmak. 108a/2, 125b/7
- bārū** Kale duvarı, sur.
b. 93a/15
b.+(burc bārū) 46b/7, 50a/9,
195a/5, 195b/10, 64b/17, 65a/3
b.+(burc bārū üzeri) 191a/14
b.+(burc bārū) 91a/3, 93a/18
b.+ları 64b/18
b.+sı(burc bārūsı) 153a/13
b.+sın 50a/17
b.+sın(burc bārū) 168a/15,
169b/19, 52b/12
b.+yı(burc bārū) 67a/16
- baş-** 1. Alt etmek, yenmek.
b.-dı 172b/17
b.-dılar 31a/3
b.-duğı 96b/19
b.-mış idi 52a/4
b.-up 34a/16
2. Baskın yapmak, aniden
saldırmak.
b.-alum 96b/13
b.-dılar 193b/8
b.-up 193a/2
b.-alar(ardın baş-) 68a/19
b.-alum(ardın baş-) 74a/15
b.-am(ardın baş-) 75a/3
b.-arlardı(ardın baş-) 108b/11
b.-dılar(ardın baş-) 75b/13
b.-mayalar(ardından baş-) 80b/1
3. Üstüne basmak.
b.-ar(diken baş-) 146a/13
4. Bastırmak, kapatmak.
b.-dı(bağrına baş-) 134a/9,
134a/14, 141b/12, 143b/9,
55b/16
b.-dı(ayak baş-) 24a/13
- Başara** (Kırş. Başra, Başarı)
b.+begi 47a/4
b.+bigi 51a/5
b.+içinde 39a/15
b.+meliki 43b/17

b.+şehri 5b/4, 39a/1, 39a/4,
39a/9, 40a/3, 43b/3, 43b/8,
43b/9, 48a/7, 49b/10, 50b/3
b.+ya 43b/10

Başarı (Krş. Başara, Başra)
b.+ya 51a/19

başınç, başınc Zulüm, baskı.
b.-(güç başınç it-) 179a/7
b.-it-: Baskı yapmak, zulüm
etmek. 84a/6, 178b/4

başiret Kalp gözü ile görme.
b.+(ehl-i başiret) 180a/15

başmaklık Saldırı, hücum.
b.-it-: Saldırmak, hücum
etmek. 173a/18

Başra Busrâ, Suriye'de tarihi bir
şehir. (Krş. Başara, Başarı)
b. 171b/5
b.+meliki 91a/8
b.+nuñ 50b/6
b.+şehri 23b/5, 38b/18, 39a/19,
39b/5, 46b/5, 49b/3, 49b/5,
49b/13, 49b/14, 50a/1, 50a/14,
73a/13, 116a/16, 145b/16,
189b/7, 53a/10, 54a/18, 58b/4,
65b/15
b.+yı 50b/5, 74a/9, 142a/1

baş 1. Baş.
b. 86b/16, 99b/11
b.+a 165a/12
b.+açuk: Miğfersiz korumasız.
69b/13
b.+ara 37a/19
b.+ı 31a/16, 128a/11, 165a/13,
174b/5, 93b/12, 94b/18
b.+ın 11a/19, 27b/15, 27b/16,
42b/13, 47b/17, 114a/14,
116b/11, 133a/1, 142b/1,
153b/12, 159a/1, 196a/9,
61b/18, 66b/3, 69b/6, 70a/13,
83a/3
b.+ına 75a/13, 81b/17, 86a/11,
94b/3, 112b/4, 158b/19, 162a/1,
166b/13
b.+ında 165a/16
b.+ından 81b/2
b.+ından ayağa 123b/11
b.+ım 15a/19, 16b/1, 101a/16,
112a/14, 113b/7, 138a/4,

142b/13, 175b/10, 193b/5,
59a/9, 61a/17, 61b/11, 71a/5,
71a/13, 86b/10, 86b/11
b.+ıra 70a/9
b.+ıra başıra 75a/12
b.+ıyısı 86b/17
b.+lar 46b/2
b.+ları 177a/19, 53a/17
b.+ları açık 151b/3, 151b/4
b.+ların 25a/6, 26b/17, 28a/10,
138a/15, 96b/13
b.+um 59a/19
b.+umdan 110a/10
b.+umı 37a/19
b.+uñ 163b/2
b.+uñdan 110a/18
b.+uñuza 54b/5
b.-aşağa şal-: Başını eğmek,
utanmak. 50b/12
b.-ın aç- 94b/3
b.-ına қо- 35b/1
b.-ını şal-: Başını sallamak.
177a/14, 177a/15
b.-ını yülit- 165a/14
b.-um şal- 177b/3
b.-uma tac idin- 49a/13
b.-umuzdan ('aqlumuz
başumuzdan git-) 111b/8
b.-uñı şal- 177a/16

2. Komutan, âmir.
b.+(büyük baş begler) 21b/14
b.+ı(çeri başı) 18a/19
b.+ıdur(çerisinüñ başı) 141b/16
b.+larına 63b/13
b.-dik-: Başkan olarak atamak.
2a/11
b.-dik- 25b/4
b.-it- 20a/14
b.-ol- 10b/18, 18b/3, 18b/4,
19b/1, 19b/8, 20a/2, 20a/18,
20b/6, 27a/4, 107a/12, 193a/18,
199a/17, 63a/15, 73b/16,
74a/15, 74b/14
b.-kıl-: Komutan olarak atamak.
8a/6, 8b/19, 17b/8, 20b/3,
20b/10, 20b/14, 24b/11,
150b/16, 151a/1, 188a/16
b.-koş-: Komutan olarak
ataamak. 7b/9, 134b/11
b.-suz kal- 63a/15

3. Üst, tepe.
b.+ında(yokış başı) 114a/5
b.+ından 125b/1

4. Ön.
b.-ın al-: Önününü kesmek, engellemek. 15b/9
5. Sayı, adet.
b.+ına(âdem başına) 152a/8, 152a/17
b.+(on biñ baş) 25a/2, 28b/3
6. Üstün.
b.+iken 143a/8
b.-ol-: Üstün olmak. 27b/5, 143a/8
7. Yara.
b.-ın şar- 37b/6
8. Kendi, beden, varlık.
b.+(cân baş) 96a/8
b.+(cân u baş u 'ömr) 10b/9
b.+a 27a/15
b.+cân 89b/8
b.+ı 114b/18
b.+ına 60b/6
b.+ını(cânını ve başını) 128b/11
b.+ları 136a/6
b.+korkusu 69b/13
b.-oyna-: Hayatını feda etmekten çekinmemek. 29a/8
b.+urna(kara baş) 95a/8
b.+umı(cânımı başımı) 19a/3
b.+umuz(cânımız başımız) 96a/9
b.+umuzdan 110b/2
b.+umuzu cânımızı 45a/12
b.+uñ(cân u baş) 27a/15
b.-(cân baş oyna-) 20a/13, 68b/15
b.-(cân baş vir-) 60a/10
b.-(cân baş yitür-) 60a/12
b.-(cân u baş oyna-) 193b/14
b.-a(başa cana kal-) 62b/7
b.-cân oyna- 45b/4
b.-cân terk it- 27a/2, 193a/18
b.-cân terkin it- 41b/11
b.-ı kayu ol-: Kendi derdine düşmek. 195b/17
b.-ın(cânın başın ko-) 48b/10
b.-ın(cânın başın hânümânın ko-) 102a/14
b.-ın.kayu eyle- 55b/8
b.-ına(devlet başına ir-) 50b/15

- b.-ların(cânların başların terk it-) 192b/18
b.-um(cânım başım fidâ kıl-) 52a/7
b.-uma gel- 50b/11
b.-umı cânımı terk it-: Hayatını feda etmek. 41b/15
b.-umuza gel- 66a/13, 76b/13, 77a/6
b.-umuza götür- 169b/16
b.-umuzdan(din devlet başımızdan düş-) 95a/9
b.-umuzu cânımızı ço- 90b/19
b.-umuzu ve cânımızı al- 5b/11
b.-terk it-: Can feda etmek. 24a/10
- b.+um üstüne 69a/6
b.+um üzere 130b/18
b.+umuz üzere 52b/17
b.-a çık-: 1. Gücü yetmek, yenmek. 100a/15, 100b/1, 189a/1
: 2. Sonuca vardırarak, bitirmek. 84b/7
b.-çek-: Karşı gelmek, itiraz etmek. 1b/14
b.-götür-: Başını kaldırmak. 5b/17, 20a/4, 53b/8, 83b/16
b.-götür- 50b/10
b.-ı aşağı ol-: Utanmak, mahcup olmak. 28b/8
b.-kaldur-: Başını kaldırmak. 8a/9, 12b/10, 13a/1
b.-umuz aşağı yüzümüz kara ol- 79a/13
b.-umuza mı kaç-: Aşağılamak. 86b/3

- başar-** 1. Sonuca ulaştırmak, becermek.
b. 45a/4
b.-a(işi başar-) 85a/6
b.-an(işleri başar-) 169b/9
b.-asın(iş başar-) 72b/19
b.-asız(iş başar-) 136a/19
b.-avuz(iş başar-) 195a/1
b.-ayıduğ(iş başar-) 174a/12
b.-dılar(iş başar-) 156a/7
b.-ğil(iş başar-) 72b/19
b.-ımadılar(iş başar-) 51a/18
b.-ısarlıdır(iş başar-) 23a/14
b.-madı(iş başar-) 82b/8
b.-uñ(işi başar-) 7b/4
b.-ur(iş başar-) 181b/5

- b.-ur(işi başar-) 66a/8
b.-ur(işler başar-) 123b/1
2. Yönetmek, idare etmek.
b.-an 45a/4
b.-dılar 45a/5
- başarıl-** Sonuca ulaştırılmak.
b.-ur(işümüz başarıl-) 84a/1
- başla-** Başlamak.
b.-dı 28b/1, 125b/4, 135a/4, 160a/4, 188b/3, 199a/15, 65b/5, 82a/10, 82b/7, 83a/3, 94a/9, 94a/12
b.-dı(bahş başla-) 14b/6
b.-dılar 140a/14, 157a/17, 175b/14, 177a/5, 181b/14, 71a/4
b.-duñuz 58a/19
b.-madı 94b/4
b.-ya 133b/11
b.-yalum 60b/17
2. Başa geçmek.
b.-dılar(çeri başla-) 33a/7
b.-gül(çeri başla-) 73b/9
b.-mışdur(çeriler başla-) 66a/9
b.-sa(çeri başla-) 52a/10
- başlan-** Başına geçilmek, önüne düşülmek.
b.-up 130b/12
- başlık** Yol göstericilik, öncülük.
b.-it- 146a/9
- başlu** Başlı.
b.+(yedi başlu ejdehâ) 139a/4
b.+(yedi başlu şanan evren) 56b/4
- bâtil** Boş, faydasız.
b.+iş 15a/12
b.-it-: Yok etmek, hükümsüz kılmak.124b/1
b.-ol-: Boşa gitmek, iptal olmak. 154b/16
- batman** Tahıl ölçüsü.
b.+(iki yüz batman) 154b/3
- batrik** Patrik.
b. 173b/15, 179a/8, 179b/9, 180b/11, 90b/14
- b.+dan 177a/16
b.+ı 5b/5, 116a/18, 178b/11, 53a/14
b.+ına 186a/5, 52a/17
b.+idi 196a/4
b.+lar 39b/7, 65b/10
b.+ıdı 11a/1
b.+ıla 180a/1
b.+umuz 59a/3
b.+uñ 177b/12, 188b/17, 193b/2
b.-ı kebir 40a/9, 169a/18, 52b/16, 75a/4, 82a/4, 92a/12
- Batrôs** Bizans ileri gelenlerinden biri.
b. 75a/18, 76b/5, 77b/8, 77b/16, 78a/12, 78b/5
b.+a 75a/19, 77b/5, 78b/1
b.+ı 116a/17, 81b/4
b.+mel'un 75b/6
b.+uñ 76b/7, 78b/4, 81a/19
- batu** Batı.
b.+sından yaña(gün batısı) 64a/15
- bav-** Kırmak, yaralamak(?).
b.-dı 37a/19
- bay** Zengin.
b. 148b/9
b.-eyle- 51b/17
b.-ol- 132a/1
- bayağ** Önce, eski.
b.+(ğ)ı gibi 132a/20
- bayrâm** Bayram.
b.+günü 133a/12
b.+ları 133a/12
- bâz** Doğan, şahin.
b. 42a/19
- bâzâr** Alış veriş, ticaret.
b. 137b/11
b.+ına 23b/10, 137b/12
b.-it- 132b/19
b.-lar it- 39a/2
b.+a(şatun bâzâr) 150b/6
2. Çarşı, pazar yeri.
b.+a 136b/1
b.+da 23b/11
b.-dururdu 39a/1

- b.+ın 140a/17
b.+ına 120b/3
b.-lar düz- 184b/18
b.+larına 150b/12
b.-kur- 178a/4, 178a/14
- bâzârcı** Satıcı, esnaf.
b.+lar 150b/6
b.+laruñ 136b/6
- ba'zı** Bir kısım, kimi.
b. 31a/9, 107a/7, 64b/4, 74a/5
b.+lar 150b/9
b.+sı 2a/1
b.+sını 1b/15
b.+sınuñ 17a/8
- bâzîrgân** Tâcir, esnaf.
b.+lardan 171a/7
b.+lardur 176a/14
b.+ları 191a/16
- bâzû** güç, kuvvet.
b.+ñ-ıla m(zür-u bâzû) 117b/15
- be-cehennem** Cehenneme.
b.- (cân be-cehennem işmarla-)
76a/9
- becid** Hemen, çabuk.
b.-dut-: Acele etmek. 2a/11
- beden** Kale duvarı.
b.+lerinden 168a/18
- bedet** Peygamber zamanından sonra meydana çıkan durum.
b.+iş 94b/4
- bedevî** Çöl mensubu, göçebe.
b. 12b/11, 14a/4, 14b/15, 61b/19
b.+ 'Arab 14b/3, 57b/8, 58b/10, 65b/2, 79a/14
b.+nüñ 57a/1, 81b/16, 82a/4
b.+yi 59b/19
- Bedr** b. 'Aşım Şehit adı.
b. 173a/13
- Bedr** Hz. Muhammedin meşhur bir gazasının geçtiği, Mekke ve Medine arasında bir yer.
b.+gazâsı 139a/14
b.+gazâsına 17a/6
- beg** Bey, ileri gelen, komutan. (Kırş. big)
b. 43b/8, 147b/11, 188b/1, 52a/3, 53b/15, 74b/2, 81b/18, 82a/3, 90b/13
b.+dür 160b/18, 160b/19, 190a/2
b.+e 26b/2, 38b/2, 136b/8
b.+em 107b/8
b.+i 7b/8, 12b/10, 38a/11, 47a/4, 136b/8, 149a/19, 150a/10, 150a/4, 157a/1, 157a/7, 157a/13, 160a/6, 61a/12, 87a/3
b.+i(cebele begi) 149a/17
b.+i(çegrinuñ begi) 73b/12
b.+i(çerinuñ begi) 174b/2, 95b/5
b.+i(düşmen begi) 84b/18
b.+i(hamos begi) 52a/16
b.+i(kal'asınuñ begi) 188b/1
b.+i ile(kâfir begi) 62b/16
b.+idür(çeri begi) 54a/6
b.+idür(leşkerinuñ begi) 26b/1
b.+ine 154b/15, 188b/13, 85a/7
b.+ine(çerifüz begi) 13b/12
b.+i-y-idi(sol kol begi) 29b/6
b.+inuñ 154b/12
b.+inuñ(şehr begi) 187b/12
b.+iyem 61a/8
b.+ler 4a/3, 8a/4, 10a/17, 15a/11, 23b/3, 29a/6, 44b/13, 45a/14, 45b/1, 100a/14, 103b/9, 121b/7, 123b/18, 133a/17, 176a/4, 183a/3, 185a/19, 186a/7, 196a/12, 53b/3, 57a/12, 60a/3, 60b/10, 66a/2, 87b/2
b.+ler(ulu ulu begler) 145a/17
b.+ler birle 3a/3, 25b/9, 45b/15, 123b/14
b.+lerden 5b/15, 133a/13, 82b/10
b.+lerdür 183a/7
b.+lere 171a/19
b.+leri 3b/13, 3b/19, 5a/3, 5b/18, 8a/2, 11a/15, 12a/10, 18a/18, 27b/13, 28b/17, 44b/19, 45a/6, 136b/5, 138b/4, 142a/5, 146b/7, 150a/8, 152b/11, 161a/14, 169a/18, 169b/15, 173b/12, 184b/1, 187a/18, 189a/19, 198b/1, 52b/1, 59b/16, 63a/12, 71b/4, 82a/8, 84b/2, 90b/12, 96a/14, 98a/14
b.+leri(kayşeruñ begleri) 52a/2

b.+lerle 25a/2, 178a/9
b.+lerin 5b/17, 41a/3, 50b/9,
122a/7, 65b/6, 96b/15
b.+lerinden 24b/8, 43b/8,
45b/1, 107b/8, 123b/17,
141b/17, 142a/6, 160b/18,
160b/19, 183a/2, 185a/19,
61a/14, 71b/15, 73a/5, 79b/8,
81b/18
b.+lerinden(çerisinün begleri)
141b/7
b.+lerinden(hâş begler) 66b/6
b.+lerinden idi 7b/1
b.+lerine 2a/19, 3a/2, 16b/2,
17b/12, 23a/1, 23a/2, 24a/17,
25a/7, 36a/11, 39b/8, 39b/15,
39b/17, 104b/5, 118a/3,
141b/16, 157a/11, 162b/17,
183a/13, 188b/18, 55a/3, 57b/3,
79a/16
b.+lerine(büyük baş begler)
21b/14
b.+leri-y-ile 8a/15, 17b/4,
118a/13, 176a/1, 186b/16,
56b/19, 83b/14
b.+lerinin 29a/3, 32a/13
b.+ler-ile 177a/11
b.+lerüm 66a/14
b.+lerümden 23a/13, 24b/11,
24b/12
b.+lerüme 123a/11
b.+lerümi 44b/7
b.+lerümile 59a/4
b.+lerümle 58b/19
b.+lerümüz 90b/17, 98b/3
b.+lerinin 86b/14
b.+lerün 28b/3, 33b/3, 138a/6,
52a/1, 63b/6
b.+leründen 66a/5
b.+lerünüzden 81a/1
b.+ idi 2b/11
b.+ ile 51a/18
b.+sin 45b/2
b.+üm 23a/13
b.+ümüz 11a/8, 45b/2, 179a/1,
74a/14
b.+ümüzü 189a/13
b.+ün 63a/14
b.-ol- 38a/5, 188b/1, 90b/19

begen- 1. Güvenmek, seçmek.
b.-di 22a/5
b.-dügi 160a/16, 194b/7
b.-dügün 24b/12, 26a/14,
72a/12

b.-dükleri birle 95b/4
b.-üp 11a/8

2. Hoşlanmak, beğenmek.
b.-di 44a/5
b.-diler 179a/8, 184a/7, 189b/13
b.-dügün 183a/8

3. Kabul etmek, razı olmak.
b.-di 2a/17, 7b/1, 174a/15,
53a/11, 67b/17, 85a/1
b.-diler 7a/19, 26a/7, 137b/14,
186a/8
b.-ürseñ 108b/1
b.-ür? 148b/7
b.-cekleyin: Beğenilecek, takdire
değer. 174b/1
begenme-: Küçümsemek, hakir
görmek
b.-medügünüz 35b/6
b.-mezler 183a/9

beglik Komutanlık, âmirlik. (Krş.
beglük)
b. 132a/13
b.+e 51b/18
b.+in 131a/1
b.+inden(begliginden) 127a/2
b.+üme(begligüme) 78a/15
b.+ünden(begligünden) 110a/19
b.+ündür(begligündür?) 140a/17

beglük (Krş. beglik)
b.+ün(beglügün) 21a/14

begrez(?)
b. 191b/18

behrâm Merih yıldızı.
b.+dan 122b/5

bek Çok, fazla.
b.(dahı bek) 84b/12

bekit- Tahkim etmek, kontrol altına
almak.
b.-di 175a/8

bekle- Korumak.
b.-diler 194a/19
b.-diler(yol bekle-) 197a/7
b.-gil 21b/10
b.-gil(yirün bekle-) 57b/15
b.-mege 133a/15
b.-ñ 175a/12, 175a/17

- b.-r idi(yol bekle-) 197a/15
b.-rlerdi 91b/4, 99a/18
- bel** Bel, bedenin göğüs ve karın arasındaki bölümü. (Krş. bil)
b.+inden 70a/15
b.-i bükül-: İş göremez hale gelmek. 84a/5
b.-ine(kuşağımı beline berk it-) 27a/16
- belâ** Evet, hayhay, peki.
b. 106b/17
- belâ** Müsibet.
b.+sına 128b/2
b.-getür- 42b/14
b.-ya şataş- 28b/18
- belî** Evet, hayhay, peki.
b. 4b/8, 108a/2, 148a/13, 198a/16, 99b/5
- belki** 1. Fakat, yine de.
b. 60a/10
2. Hatta.
b. 108b/5, 145a/16
- belkim** 1. Aksine, bilakis.
b. 62a/1, 162b/5
2. Hatta.
b. 122b/12, 170a/18, 89b/2
- bellü** 1. Açık, aşikar.
b.+dür 5b/12, 186b/17
b.-bil-: İyi bilmek, Malumat, bilgi sahibi olmak, 6b/1, 6a/15
b.-eyle- apaçık göstermek açıklamak 14b/12
b.-it- apaçık göstermek 55a/11
2. Bilinen, tanınan, ileri gelen.
b.+gişi 46b/10, 46b/13, 55b/9
b.+ler(adı şanı bellü) 98b/1
- belür-** 1. Anlaşılır olmak.
b.-ür 29a/18
2. Ortaya çıkmak, görünür bir hal almak.
b.-di 10a/16
b.-miş idi 133b/12
b.-ür idi 133b/14
- b.-mez ol- 187b/9
- belürsüz** Belirsiz.
b.-eyle-: Yok etmek, öldürmek. 92a/19
b.-ol-: Tanınmaz olmak, anlaşılmaz olmak. 31a/17
- belürt-** Açıklamak, ortaya çıkarmak, göstermek.
b.-di 158a/19
b.- (d)üp 9b/17
b.- (d)esiz(aşlanlığı belürt-) 55a/11
- ben** Ben. [Teklik birinci şahıs zamiri]
b. 2a/14, 4b/9, 5b/13, 7a/7, 8a/10, 8a/12, 12a/12, 12a/14, 12a/16, 12b/2, 12b/4, 13b/11, 16a/8, 19a/2, 19b/6, 19b/19, 20a/10, 20a/17, 22b/6, 24b/11, 26a/9, 33a/1, 36b/1, 37a/16, 37b/1, 37b/2, 37b/4, 38b/8, 39b/15, 40b/17, 41b/9, 41b/10, 44a/2, 44b/2, 44b/5, 47a/4, 48a/14, 48a/15, 48a/18, 49a/8, 49a/8, 49b/5, 50b/13, 51b/2, 51b/4, 51b/5, 100a/7, 101a/13, 101b/1, 103a/3, 103a/4, 103a/15, 103a/19, 105a/13, 105b/1, 106a/7, 106a/9, 106a/13, 107a/15, 107b/10, 107b/12, 108a/7, 108a/9, 108b/1, 109a/2, 110a/2, 110a/9, 110a/10, 110a/12, 110b/8, 111b/9, 112b/2, 112b/9, 112b/13, 112b/14, 113a/11, 114a/2, 114a/9, 115a/19, 116a/2, 116a/15, 116b/3, 116b/5, 116b/6, 117a/16, 122b/1, 123a/9, 123a/11, 125b/18, 126b/15, 127b/1, 127b/2, 127b/17, 128a/5, 128a/15, 128a/17, 128b/3, 130a/1, 130b/14, 131a/3, 132b/10, 134b/16, 135a/18, 135b/14, 136a/18, 137a/8, 137a/9, 139a/19, 140a/14, 140b/6, 140b/10, 140b/13, 146b/2, 148b/3, 148b/20, 152b/17, 153a/1, 155a/10, 155a/15, 157a/13, 158a/6, 158b/2, 158b/4, 158b/11, 158b/19, 159a/2, 159a/5,

159a/6, 159a/7, 159a/9, 159b/8,
 159b/14, 161a/4, 162a/14,
 162a/16, 162b/1, 162b/5,
 163a/2, 163a/5, 163b/10,
 164b/11, 165a/9, 166b/11,
 167b/14, 170b/8, 172a/8,
 172a/13, 172b/15, 172b/15,
 174b/3, 175b/4, 176b/1,
 176b/7, 176b/17, 178a/9,
 178b/19, 179b/6, 179b/14,
 180a/4, 181a/8, 181a/13,
 181a/16, 186a/4, 186a/11,
 188b/15, 190b/19, 191b/9,
 194b/14, 195b/14, 197b/3,
 197b/6, 197b/18, 52a/7, 53a/6,
 53a/8, 54a/12, 56b/16, 57a/8,
 57a/9, 57a/11, 57a/18, 57b/2,
 57b/5, 57b/10, 57b/11, 58a/3,
 58a/5, 58b/3, 58b/13, 59b/5,
 59b/7, 59b/20, 60a/18, 61a/6,
 61a/7, 61a/16, 61b/2, 61b/4,
 61b/16, 61b/19, 63b/9, 64a/13,
 65b/10, 66a/16, 66a/19, 66b/1,
 66b/1, 67a/4, 67a/7, 71b/10,
 71b/18, 72b/7, 73b/10, 73b/10,
 73b/15, 73b/15, 74b/16, 75a/6,
 75a/19, 76b/3, 78a/15, 78a/16,
 78b/14, 78b/15, 78b/16, 79a/19,
 79b/13, 81b/16, 82a/5, 82a/5,
 82a/19, 82b/9, 82b/9, 84b/14,
 85a/7, 85a/9, 85a/19, 85b/2,
 93a/13, 94a/10, 94b/6, 95a/11,
 98a/9, 99a/2
 b.+degül 113b/8
 b.+den 22b/7, 32a/19, 108a/19,
 58a/3, 58b/7, 61a/19, 63a/7,
 63a/8, 66b/7, 66b/8
 b.+den sonra 121b/18, 121b/19,
 66b/12
 b.+dendür 163a/10
 b.+em 155a/16, 80b/6
 b.+i 11b/13, 12a/10, 12a/17,
 12b/3, 16a/9, 19a/1, 20b/10,
 21b/7, 36a/18, 37a/13, 37a/19,
 47a/4, 49a/9, 49a/14, 103b/4,
 107b/18, 107b/19, 113b/8,
 117a/6, 134a/9, 148b/8, 148b/8,
 158b/3, 158b/7, 160a/8, 161b/5,
 161b/6, 161b/7, 57b/6, 57b/17,
 59a/6, 59a/19, 59b/1, 63a/4,
 63a/6, 66a/19, 69a/3, 73b/11,
 74b/17, 75a/2, 76a/8, 79b/13,
 84b/11
 b.+idüm 167a/9
 b.+mi 103a/19

b.+üm 20a/11, 20b/18, 22b/5,
 22b/6, 22b/7, 22b/8, 26a/12,
 33a/2, 36b/8, 36b/16, 44a/1,
 47a/10, 47b/11, 107a/8, 110a/1,
 110b/7, 111b/2, 112b/10,
 117a/9, 121b/6, 123a/11,
 123a/16, 125b/3, 126a/3,
 126a/3, 128a/14, 129b/8,
 129b/9, 129b/12, 130b/15,
 130b/16, 130b/16, 130b/18,
 131a/4, 131a/5, 136a/3, 137a/8,
 137a/10, 140b/10, 148b/1,
 148b/2, 151b/8, 155a/16,
 159b/2, 159b/7, 163a/15,
 163b/9, 178a/1, 179a/11,
 179a/16, 179a/19, 179b/1,
 181a/16, 181a/16, 181a/17,
 183b/8, 192b/9, 197b/18, 52a/9,
 53a/7, 57a/3, 57a/6, 57a/11,
 57a/19, 57b/8, 57b/11, 58a/6,
 58b/7, 61b/1, 61b/2, 61b/3,
 62a/4, 66a/18, 66b/7, 66b/10,
 68b/14, 72b/17, 73a/1, 74b/17,
 76a/7, 76b/8, 76b/9, 80b/7,
 81b/3, 81b/13, 89b/7, 93a/8,
 93a/13, 95a/8, 95a/8, 96a/10,
 96b/4, 96b/10, 98a/9
 b.+üm gibi 23a/5, 23a/11,
 112b/19
 b.+ümdür 117b/19
 b.+üm-ile 129b/11, 131a/5
 b.+ümle 44b/9, 49b/6, 103a/17,
 103a/18, 105b/2, 107b/16,
 112b/11, 137a/9, 64a/13
 b.+ven 43b/19, 60b/18

bencileyin Benim gibi.

b. 107b/16

bend 1. Bağ, sargı.

b.-eyle-: Bağ yapmak, sargı
 hazırlamak. 157b/19

2. Engel.

b.-ol- 30a/1

be-kaşu Karşıya.

b.+(kaşu-be-kaşu) 173b/13

beñ Benek, nokta.

b.+gibi 30b/8

beni Oğul. [Kabile ve hanedan
 isimlerinde kullanılır.]

b. (hulâşa-i beni âdem) 6a/13

- b. 'Abs 'Arabı 69a/8
 b. 'Acl 'Arabı 69a/7
 b. 'Arabdan idi 145b/18
 b. 'Ämir 'Arabı 18b/7, 25a/13
 b. 'Ämir cemâ'atı 18a/2
 b. Yeşker 'Arabı 188a/16
 b. Ceheyne 'Arabı 69a/8
 b. Cümeyne 18b/7
 b. Erd 'Arabı 144b/1
 b. Eşfer 81b/3
 b. Eşyeden 18a/7
 b. Fezâre 'Arabı 148a/5
 b. Hüşâm 26b/10
 b. Humeyre 'Arabı 69a/7
 b. Kilâb 'Arabı 16b/15, 17a/16, 17b/8, 26b/11, 29a/13
 b. Kilâb leşkeri 17a/19
 b. Kilâb 17a/5, 20b/7
 b. Kinâne 'Arabı 69a/8
 b. Mahzûm cemâ'atı 193a/5
 b. Mahzûm kavmı 128a/1
 b. Müdlec 'Arabı 4a/6, 144b/1
 b. Müdlec kavmı 4b/11
 b. Neccârdan 30a/10
 b. Sehm 'Arabı 178a/18
 b. Selim 20b/7
 b. Şakif 'Arabı 17b/12
 b. Şakif 69a/8
 b. Süleym 'Arabı 16b/14
 b. Tây 'Arabı 4b/14, 4b/12, 21a/3, 36b/7, 144b/1
 b. Ümmiyeden 8b/1
 b. Hıznc 'Arabı 158b/13
- beñiz** Yüz rengi.
 b.-üñüz(beñzüñüz çalın-): Yüz rengi değişmek. 110a/1
 b.+üñ(beñzüñ çalınmış yüregüñ alınmış) 58b/12
 b.-i(beñzi alın-) 25a/19
 b.-i(beñzi küle dön-) 58b/9
 b.-i(beñzi kızar-) 109b/18
- beñizlü** Yüzlü.
 b.+ (kızıl beñizlü) 197b/8
- beñize-** Benzemek.
 b.-mez 37a/16
 b.-r 35a/10, 132a/1, 58b/6, 69b/14
 b.-r-idi 134a/17
- beñzet-** Benzetmek.
 b.-megil 58b/2
 b.-mek 146a/7, 146a/7
- b.-ürsüz(beñzedürsüz) 182a/9
- beķā** Sonsuzluk.
 b. 110b/4
 b.+ 'älemi: Ahiret. 130b/3
 b.- 'älemine göç-: Ölmek. 122a/14
- berā'at** Fazilet, olgunluk.
 b.+ini 137a/12
- berāber** Müsavi, denk.
 b. 60b/12, 66a/15, 78b/17, 138b/13, 155a/19, 182a/18, 182a/19, 189a/18
 b.+dür 148b/9, 148b/11
 b.+inde 91a/19
 b.-mi dut-: Müsavi görmek, denk görmek. 148b/8
 b.-it-: Seviyesine inmek, denk etmek. 66a/3
2. Mukabil, karşı.
 b. 69a/10, 69b/8, 70a/9, 70b/19, 165b/3
 b.-ol-: Karşısına çıkmak, mukabele etmek. 27b/14, 86b/4, 137b/2, 169a/14
 b.-tur-: Rakip olmak. 162a/10
 b.-yürü-: Karşısına çıkmak. 114a/17
- berāt** Rütbe, nişan, ayrıcalık fermmanı.
 b.+gicesi: Hz. Muhammede peygamberliğin verildiği gece. 134b/17
- berekāt** Manevi destek.
 b.+ı birle 178b/3
 b.+ıdur 200a/1
 b.+ında 114b/17, 114b/18, 165a/18, 186a/18
 b.+ındadır(mu'cizāt-ı berekāt) 90b/9
 b.+nda 113a/17
- beriyye** Çöl.
 b. 65b/11
 b.+ 'Arabı 156a/12
 b.+beyābān 35a/11
 b.+içi 25b/15
 b.+içinden(şuşuzlık beriyye) 37a/14
 b.+içine 25b/16
 b.+sin 72a/10

- b.+ye 25b/11, 36b/10
- beriyeye-perver** Çöl ehli.
b. 122b/17
- berk** Kuvvetli, sağlam, sıkı.
b. 62a/11, 62b/18
b.-it-: Pekıştirmek
sağlamlaştırmak.
79a/6, 10b/7, 108b/5, 108b/6
b.-(gönlü berk it-) 27a/2
b.-(himmet kuşagın bile berk
kuşan-) 41b/14
b.-(kuşagını beline berk it-)
27a/16
- berkit-** 1. Pekıştirmek,
sağlamlaştırmak.
b.-di 146a/15, 194a/4, 60b/9
b.-diler 164a/18, 168a/15,
55a/15
b.-gil 168a/16
b.-miş 168a/18
b.-mişdüm 109a/3
b.-mişler 59a/13
b.-(d)ün(yürek berkit-) 10b/6
b.-(d)elüm(yürek berkit-)
173b/14
2. Sabitleştirmek.
b.-mişler 162a/3
b.-mişler idi 162a/3
- b.-(d)ürsüz(yüz berkit-) 182a/1
- berü** Bu yana, bu tarafa.
b. 157a/3, 159a/18, 159a/19,
168a/10, 168a/11, 188b/12,
189a/4, 189b/17, 60b/13
2. Beri. [Zaman zarfı]
b.+(den berü) 74b/9, 122a/10,
136b/3, 156a/6
- Berzân b. Haremle** Şehit adı.
b. 46b/11
- besle-** Yetiştirmek, büyütmek.
b.-miş-idi 133b/19
- beslen-** Yetişmek, büyümek. (Krş.
bislen-)
b.-en 65b/11
b.-mişüz 25b/15
- beste-leb** Dudakları kapalı.
b. 7a/7
- beş** Beş. (Krş. biş)
b. 15b/16
b.+(yigirmi beş) 39a/20
b.+yüz 22a/3, 42a/5, 42a/6,
42a/7, 42a/8, 42b/17, 175b/2,
196b/9, 197a/1, 197a/15
- beşâret** Müjde.
b.-habaruñ getir- 99b/13
b.-it-: Haber vermek,
müjdelemek. 6b/5
b.-in it- 135a/18
b. olsun 28b/8, 170b/3
- beşer** İnsanoğlu.
b.+de 56a/19
- beşer** Beşer. (Krş. bişer)
b.+biñ 145b/3
- beşinci** Beşinci.
b.+sinüñ 2b/11
- beter** Daha kötü.
b.-ol-: Daha kötü duruma
gelmek. 29a/6
- Bevâmîn** Bizans ileri gelenlerinden
biri
b. 116a/17, 74b/3, 74b/7,
74b/7, 74b/11, 74b/15, 75a/1,
75a/7, 75a/14, 75b/9, 81a/19
b.+kelisesi 100b/7
b.+mel'un 76a/4, 76a/6
b.+ün 75a/18, 81a/19, 81b/4
- bevvâb** Kapıcı.
b.+ı 46a/4
- bey'at** Hakimiyetini kabullenme,
bağlılığını sunma.
b.+a 129b/10
b.-it- 119b/18, 120a/2, 120a/4,
120a/6, 120a/8, 120a/20,
126b/4, 127b/15, 129b/11,
129b/11, 131a/4, 131a/5,
131a/5, 131a/7, 131a/9, 132a/4,
132a/6, 170a/15
b.-kıl- 2b/13
- beyâbân** Çöl.
b. 35a/12

- b.+ın 72a/10
b.+içinde 65b/11
b.+lar 159b/11
- beyân** Açıklama, anlatma.
b.-a(vasfa beyâna gelme-) 159b/12
b.-eyle- 32a/10, 127b/11, 179b/10
- beyt** İki mısradan meydana gelmiş şiir parçası.
b. 22a/14, 193b/19, 72b/5
- Beytü'l-Hayâ** Kilise adı.
b. 68a/12, 70b/6
- Beytü'l Mağdis** Kudüs.
b. 132b/4
b.+e mi 144b/6
- beytü'l-mâl** Devlet hazinesi.
b. 128b/15, 186b/9
b. eyle- 188a/8
- bez** Bez, kumaş. (Krş. biz)
b.+in(kettân bezi) 159b/18
b.+lerinden(kettân bezleri) 159b/16
- beze-** Donatmak, hazırlamak.
b.-diler 52b/12, 91a/3
b.-mişler(ceng âletin beze-) 168a/19
b.-mişlerdi 24b/17, 64b/18, 162a/2
- bezekli** Donanmış, süslü.
b. 100a/14
- bezen-** Donanmak, süslenmek.
b.-mek 174b/16
b.-miş 66b/14
b.-miş-idi 39b/18, 112b/7, 71b/4, 93b/12
- bıçak** Hançer, bıçak.
b. 105a/20
b.+(ğ)a degin 105a/20
b.+(ğ)ı 112b/12
- bırak-** 1. Koymak.
b.-dı 59a/10
b.-dılar 102a/19
2. Düşürmek.
b.-dı 15a/19, 148b/2
3. Göndermek.
b.-dılar 3b/19, 169b/14, 95b/15
4. Terk etmek.
b.-dılar 105a/19
- b.-alar(ayağına bırak-) 136b/10
b.-(ğ)am(arasına muhâlefet bırak-) 20a/11
b.-dı(âdem deñizi içine bırak-) 21b/8
b.-dı(heresân bırak-) 65a/8
b.-(yere bırak-) 30a/17
b.-dı(yire bırak-) 11a/18, 55b/1, 55b/11
b.-dılar(gavğa bırak-) 48a/1
b.-dılar(şama'a bırak-) 196a/10
b.-dılar(ürkü bırak-) 38b/7
b.-dılar(ürkü ve korku bırak-) 5b/4
b.-dılar(ürküler ve gavgalar bırak-) 122a/2
b.-duñ(aramuza ayruluk bırak-) 20a/9
b.-mağul(cânuñı tehlike yerine bırak-) 79b/3
b.-mañ(tehlike yerine bırak-) 136b/16
b.-mañuz(od bırak-) 9b/15
b.-mayasın(göñline korku bırak-) 45a/16
b.-mayasız(öñüñüze bırakma-) 95b/1
- bî-cân** Cansız.
b.-ve sergerdân ol- 55b/14
- bî-çâre** Çaresiz.
b. 140a/15
b.-vü zelil ol- 78a/5
- bî-edeplik** Edepsizlik.
b.+den 131a/15
- bî-habar** Habersiz.
b.+idi 193a/1
- bî-hadd** Çok, sınırsız.
b.+ ü bî-pâyân 142a/3
b.+pâyân 103a/9
- bi-hamdi'llâhi** Allaha şükr olsun.

- b. 2a/13, 7a/12, 17a/13, 19a/3, 160a/2
- bî-hisâb** Sayısız, hesapsız.
b. 71b/6
- bî-ikrâh** İsteyerek, cam gönülden.
b. 131a/8
- bî-itibâr** İtibarsız.
b. 183a/12
- bî-kavl** Sözsüz, söylemeden.
b.(Fi'l-i bî-kavl) 107a/1
- bî-kıyâs** Sayısız, ölçüsüz.
b. 123a/2, 136b/1, 145a/12, 145a/16
b.+dur 12b/16
- bî-mahâbâ** Çekinmeden, sakinmeden.
b. 42b/9, 78b/4
- bî-manî** Manasız.
b.-ol- 51b/13
- bî-melâmet** Ayıpsız.
b. 110a/17
- bî-muḥâlif** Ayrıksız.
b. 131a/10
- bî-pâyân** Sonsuz, tükenmez.
b.(bî-hadd ü bî-pâyân) 142a/3
b.+dur 80b/11
- bî-riyâ** Yalansız.
b. 106b/15
- bî-teklif** Samimi, içten.
b. 120a/15
- biç-** Kesmek.
b.-diler(billerin biç-) 11a/14, 138a/15
- biçil-** Ölçülüp kesilmek.
b.-di(tonlar biçil-) 19a/5
- biçin** Hasat.
b.+(ekin biçin yeri) 128b/4
- big** Bey. (krş. beg)
b. 24b/9
- bigi** Gibi. (krş. gibi)
b.+başara bigi 51a/5
b.+bizüm bigi 51a/2
b.+sin(bizüm bigi) 40b/7
b.-(güci gitmiş deve bigi çok-) 131b/18
b.-(kör iblis bigi tıyn gör-) 131b/10
b. ?182a/5
- bil** Bel. (Krş. bel)
b.+ine 193b/6
b.+ini 95a/7
b.+üne 163b/1
b.-bağla-: Azmetmek. 23a/4, 93a/15
b.-e(himmet kuşağın bile berk kuşan-) 41b/14
b.-lerin biç- 11a/14, 138a/15
b.-lerin bük- 130b/6
b.-ünüzi bağla- 9a/15
- bil-** 1. Bilgi sahibi olmak, bilmek.
b. 52a/1
b.-di 132a/2
b.-dügi-y-içün 68b/9
b.-dügüni 132a/2
b.-elüm 106b/12, 74a/17
b.-en 95a/14
b.-esin 188b/14, 63a/15
b.-evüz 121b/8
b.-mediler 27b/19, 164a/7
b.-medük 83b/13
b.-meklikin 68b/9
b.-mem 135a/12
b.-mese 144b/9
b.-meyeler 61a/2
b.-mez 43b/6, 135a/15, 170a/19
b.-mezdi 48b/17
b.-mezem 22b/4, 179b/6
b.-mezen 22b/6
b.-miş idi 39a/12
b.-miş ol- 128a/14, 181b/2
b.-miş-idi 149a/6
b.-ün 56b/1, 149a/6, 154a/1
b.-ünüz 46a/3, 127b/17
b.-ür 106b/7, 182a/17, 68b/15, 68b/16
b.-ür misin 112b/17, 135a/12
b.-ür misiz 72a/5
b.-ür ol- 133b/11, 68b/2
b.-ürdi 25a/16, 102a/2, 95b/4, 99a/1
b.-ürem 10a/5, 79b/1

b.-ürler 180a/18, 180b/12
 b.-ürsin 20b/16, 72a/10, 72a/11
 b.-ürsüz 8a/7, 43b/2, 176b/8,
 99a/2
 b.-ürsüz 12b/12, 51a/15
 b.-ürüz 10b/14, 106a/17, 89b/10

2. Anlamak.

b. 68b/10
 b.-di 2a/10, 5b/15, 16b/17,
 20a/19, 31b/19, 35a/19, 36a/9,
 41b/8, 42a/11, 102b/10,
 115a/11, 119b/5, 119b/6,
 124b/9, 127a/7, 127b/5, 144a/4,
 179b/11, 184a/19, 185b/15,
 59a/18, 78b/2, 82b/7, 95a/6
 b.-diler 3a/15, 7a/3, 17b/11,
 26b/8, 131a/17, 153b/19,
 154b/1, 171a/19, 181b/7,
 188b/18, 191a/13, 53b/8, 87a/3
 b.-dük 62a/17, 93a/7
 b.-e 40a/5
 b.-eler 153b/8, 97a/7
 b.-esin 4b/7
 b.-esiz 154a/17
 b.-gil 86a/6
 b.-ince 157b/17
 b.-medi 132a/2
 b.-mediler 56b/8
 b.-mek 132a/2
 b.-mezdi 59a/16
 b.-mezem 57a/19
 b.-mezler 122a/10
 b.-mezsiz 86b/1
 b.-miş idi 39a/13
 b.-mişlerdi 6b/2
 b.-miş-idi 5b/7
 b.-üñ 122b/1
 b.-ür 28a/19
 b.-ürdi 40a/1, 40a/7, 43b/18,
 51a/10, 153a/9, 171a/8, 171a/8,
 183a/16, 57b/1, 60b/13
 b.-ürem 10a/4
 b.-ürin 33a/18
 b.-ürler 32b/4
 b.-ürlerdi 42b/8
 b.-ürmisiz 33a/17
 b.-ürmiş 107b/6, 113b/8
 b.-ürsin 117a/8
 b.-ürüz 24b/2, 24b/4, 160b/11

3. Elinden gelmek, yapabilmek.

b.-düklerin işle-: Elinden geleni
 yapmak. 195b/8
 b.-mezler 172b/2

b.-ür-idi 194a/7

4. Öğrenmek.

b.-di 112b/17, 157a/11
 b.-düklerimde 99a/3
 b.-elüm 179a/15
 b.-em 112b/18
 b.-eyin 13b/1
 b.-gil 57b/19
 b.-mek için 157a/15

5. Haber almak.

b.-di 32a/4, 67b/4
 b.-miş ol- 36a/19,
 40a/10, 161b/10

6. Tanımak.

b.-di 114a/18, 157b/15, 157b/15
 b.-medi 114a/14
 b.-mez 108b/1
 b.-ür ol- 108a/17
 b.-ürsüz 12b/13

7. İnanmak, iman etmek.

b.-dük 193b/15

8. Zannetmek.

b.-me 117b/12
 b.-ürlerdi 93b/15

9. Gücü yetmek, güç yetirmek.

[Yardımcı fiil]

b.-düklerince(götürü bil-) 36b/13
 b.-e(duru bil-) 59b/16
 b.-em(id-e bil-) 7a/7
 b.-esiz(ide bil-) 59b/7
 b.-ür misiz(viri bil-) 99b/16
 b.-ürem(saklayu bil-) 53a/7,
 53a/8
 b.-ürsüz(yığa bil-) 179a/13
 b.-ürüz(alı bil-) 25b/14
 b.-ürüz(geli bil-) 25b/14
 b.-ürüz(uruşu bil-) 173b/14

b.-diler(habar bil-) 118a/10

b.-dük(bilmezümüzü bil-)
 100a/11

b.-e(kim bile) 161b/5, 57b/5

b.-elüm(habar bil-) 79b/7

b.-enler(bellü bil-) 6a/15, 6b/1

b.-medi(hakikat bil-) 149a/6

b.-mez(hak çalab bil-) 7a/6

b.-mez(kıymetin bil-) 68b/11

b.-mezümüzi bil-: Bilgisizliğin, cahilliğin farkına varmak.

Anlamak. 100a/11

b.-ür(Allâh bilür) 31a/8, 140a/13

b.-ürdi(kolayın bil-) 28b/4

b.-ürdi(yakın bil-) 102a/3

bildür- 1. Anlatmak, açıklamak.

b. 13b/1, 179a/14

b.-di 9b/7, 144a/18, 144b/3, 154a/18, 157a/12, 162a/15, 176a/19, 179b/17

b.-diler 16b/3, 16b/17, 199a/12

b.-düm 116b/3

b.-e 57a/19, 57a/19

b.-em 122a/13, 57b/12, 57b/12

b.-esin 121b/8, 144a/2, 178b/3

b.-eyin 98a/10

b.-gil 9b/10, 104b/6, 144b/11, 154b/15, 178a/17

b.-memişdür 119b/11

b.-memiş-idi 118b/11

b.-meye 127a/7

b.-miş-idi 125b/18, 149b/9

b.-se 122b/4

2. Anlatmak, haber vermek, ilan etmek.

b.-di 5b/8, 12b/4, 12b/6, 23a/2, 34a/5, 34a/5, 34a/7, 34a/17, 49b/5, 49b/11, 63a/17, 127a/1, 144a/17, 184b/1, 186b/9, 188a/10, 188a/14, 70b/9, 85b/6, 86a/4, 95b/7, 95b/7

b.-diler 144a/3, 189a/13, 53a/11, 63a/14, 65a/15, 87b/1, 89a/1, 95b/18

b.-düm 5b/13, 119b/8

b.-e 13a/12

b.-eler 31b/3, 36a/10, 104a/3, 65a/14, 92a/4

b.-eyin 179b/15, 57a/11, 98a/10

b.-gil 85b/5

b.-mediler 156a/7

b.-medüñüz 53b/19

b.-miş idi 39a/15

b.-mişdür 6b/5

b.-mişler 50b/3, 109b/5

b.-mişlerdi 6a/15

b.-se 54a/2

b.-üp 7a/1

3. Göstermek.

b.-em 61b/4

4. Tanıtmak.

b.-gil 57b/17

bile

1. Birlikte, beraber, yanında.

b. 3a/4, 3a/7, 5a/16, 8a/19, 8b/4, 9b/6, 14a/10, 17b/13, 18a/2, 20b/7, 32a/4, 43b/10, 48b/1, 48b/1, 105a/17, 105b/3, 106a/5, 106a/7, 107b/16, 108a/4, 108a/13, 108a/14, 111a/14, 116b/6, 127b/14, 127b/15, 129b/9, 134a/2, 134b/3, 139a/14, 150a/1, 78b/11, 94b/8, 137a/10, 139a/15, 139b/1, 139b/7, 139b/19, 147b/16, 147b/17, 147b/17, 147b/18, 147b/19, 148a/1, 153b/10, 157b/4, 160a/15, 160b/8, 160b/8, 174b/3, 178b/9, 179b/8, 194a/13, 194b/18, 195b/9, 196a/1, 197a/6, 199a/17, 199b/9, 52a/16, 58a/17, 59a/13, 60b/2, 60b/11, 61a/15, 63a/9, 63a/10, 72a/17, 75b/8, 77a/3, 86a/11, 89b/12, 94a/2, 96a/16, 99a/19

b.-al-: Yanına almak. 7b/8, 8b/13, 18a/9, 21b/12, 33a/4, 100b/15, 104b/16, 146b/5, 174b/5, 53a/12, 69a/11, 69a/12, 73a/8, 73a/9, 89a/5

b.-ñice al- 100b/14

b.+degül 174b/2

b.+idüm 178b/19, 71a/14, 78b/14

b.+lerince-y-idi 149a/16

b.+mdür? 159b/3

b.+me 110b/10

b.+y-idi 21b/17, 39a/20, 108a/12, 114b/3, 140a/1

b.+y-idiler 26b/12, 199a/2, 199a/3

b.+ñice 47b/14, 123b/12, 75a/8

b.+since 134b/12, 135a/2,

148a/16, 155b/7, 158b/12,

174a/16, 82b/10, 87a/11

b.+sindeki 147b/14, 180b/5, 182a/17

b.+sine 126a/17

b.+ydi 26b/9

b.+ydüm 172b/15

b.+y-idüm 22a/11, 107a/16,

116a/2, 134b/14, 139b/2,

139b/3, 164b/11, 172a/8,

- 175b/4, 195b/14, 197b/4,
54a/12
b.-çekil- 189b/18
b.-gör-: Birlikte yapmak.
143b/19
b.-ol-: Birlikte, beraber olmak.
49b/6, 64a/13, 69a/5,
89a/8, 105a/4, 111a/14,
152b/15, 174b/3
b.-ol-: Yanında, üstünde
taşımak. 105a/4
b.-koş-: Arkadaş etmek, yanına
katmak. 18b/6, 43b/8, 134a/2,
134b/2, 134b/13, 154b/14
b.-since koş- 173b/4
2. Dahı, da, de.
b. 154a/14
3. İle.
b.103a/18, 142a/13
- bilek** Ok ve yay kuburu, sadak.
b.+ile 5a/7
- bilgilü** Bilgi sahibi, alim. (Krş.
bilgülü)
b. 12a/8, 39a/10
- bilgüsüz** Bilgisiz, cahil.
b. 58b/13
- bilgülü** (Krş. bilgilü)
b. 5b/5
- bilin-** Belli olmak, ortaya çıkmak.
b.-di 83b/12
b.-e 107a/5
- billü** Belli (Krş. bellü)
b.-ol- 56b/7
- bilmez** Bilgisiz, cahil.
b.+lere 6a/15
- bilmezlik** Bilgisizlik, cahillik.
b.+inden 159a/10
- bilü** Bilgi.
b.+müz 36a/5
b.+ñüz 6b/9
b.-ñ-ile(gendü bilüñile işle-)
98a/5
- bin-** 1. Binmek.
b.-di 63a/11, 69b/7
b.-di(at bin-) 157b/9, 55a/12,
81b/18
b.-di(ata bin-) 59b/12, 82b/3
b.-di(atına bin-) 12a/9, 12a/18,
15a/19, 32a/6, 33a/3, 137a/19,
140b/15, 158a/9, 161a/8, 69a/6,
83a/5
b.-di(devesine bin-) 90a/17
b.-di(ķatırın bin-) 86b/15
b.-di(ķatırına bin-) 86b/13
b.-diler 31a/2, 37a/3, 141a/2
b.-diler(atlar bin) 197a/3
b.-diler(atlarına bin-) 164a/19
b.-diler(hicinlere bin-) 37a/1
b.-dügi 146b/16
b.-dügi ata 82a/17
b.-düm(ķısrāğa bin-) 165a/19
b.-eler(ķatırın bin-) 86b/17
b.-elüm(hicinlere bin-) 36b/18
b.-ene(deve bin-) 118b/5
b.-gil(atuñña bin-) 158a/8,
158b/10
b.-ince(ata bin-) 15b/6
b.-medi(ata bin-) 9a/4
b.-mege(ata bin-) 70a/15
b.-miş(at bin-) 113b/1
b.-miş(deveye bin-) 88b/3
b.-mişlerdi(ata bin-) 93b/9
b.-miş-idi(ķatır bin-) 86a/8
b.-ü 79b/13
b.-üp 63b/3
b.-üp(at bin-) 70a/3
b.-üp(ata bin-) 72a/16
b.-üp(atlar bin-) 17a/18
b.-ürdi(at bin-) 72a/6
b.-ürler(atların bin-) 22b/13
2. Çıkmak.
b.-diler(ķaravula bin-) 44b/19,
78b/18
b.-diler(talāye bin-) 41b/17
- bindür-** Çıkarmak.
b.-diler(ķeri bindür-) 63b/1
- binici** Binici.
b.+(deve binici) 135a/14
- biñ** Bin.
b. 8b/12, 8b/17, 10a/18, 10a/19,
10b/17, 11a/17, 14a/15, 15b/8,
18a/10, 21a/6, 26a/15, 26a/16,
27a/9, 28b/16, 28b/16, 28b/19,
30a/15, 42a/2, 111a/18,

111a/18, 111a/19, 111b/1,
 112a/4, 112a/16, 152b/12,
 164a/11, 165b/10, 168b/6,
 168b/15, 182b/16, 188a/15,
 188a/16, 191a/11, 195a/17,
 52a/15, 63b/15, 70b/5, 70b/9,
 70b/10, 70b/10, 70b/17, 71a/11,
 75a/18, 75b/1, 75b/15, 75b/16,
 75b/17, 75b/19, 80b/1, 96a/11,
 97a/17
 b.+(altu biñ) 43b/8, 43b/13,
 169b/13, 196b/2, 75a/17,
 83a/11
 b.+(altu biñ yedi yüz) 121a/7
 b.+(altu yedi biñ) 197a/16
 b.+(beşer biñ) 145b/3
 b.+(bir biñ) 189b/18, 195b/19
 b.+(bir elli biñ) 150b/14
 b.+(bir iki biñ) 146b/8
 b.+(bir nice biñ) 23b/3, 23b/3,
 188b/5, 199a/16, 199b/6, 68b/2,
 68b/4, 68b/5, 70b/16, 70b/19,
 87a/6
 b.+(bir otuz biñ) 136b/2
 b.+(bir yedi biñ) 196b/11
 b.+(biş altu biñ) 196a/14
 b.+(biş biñ) 116a/18, 117a/1,
 136b/12, 151a/1, 170a/10,
 170a/11, 170a/12, 170a/12,
 177b/18, 180b/2, 192b/15,
 192b/16, 193a/2, 52a/13, 52b/9,
 60b/2, 68b/19, 69a/9, 75a/19,
 76a/3
 b.+(biş on biñ gişi) 23b/2
 b.+(bunca biñ) 116b/17, 142a/2,
 145a/12, 189a/2
 b.+(dört biñ) 39a/17, 40b/5,
 108b/8, 113a/14, 154b/3,
 182b/15, 70b/5
 b.+(dört biş yüz biñ) 69a/16
 b.+(iki biñ) 9a/2, 11b/2, 14a/12,
 15b/4, 18b/18, 42a/8, 107a/15,
 169b/2, 187b/2, 187b/17,
 73b/18, 75b/4, 75b/9, 75b/16,
 91a/6, 91a/8, 91b/2, 93b/8
 b.+(iki biñ päre) 177b/15
 b.+(iki biñ vaqıyye) 177b/14
 b.+(iki biñ vaqıyye) 177b/15
 b.+(iki yüz biñ) 159b/5,
 166b/15, 168a/4, 169b/6
 b.+(nice biñ) 115b/12, 116a/19,
 65a/8, 99a/13
 b.+(nice biñ deve yükü)
 184b/19, 184b/19
 b.+(nice biñ yıl) 122a/10

b.+(nice biñ yük) 116b/1
 b.+(on altu biñ) 197a/9
 b.+(on bin) 4a/9
 b.+(on biñ) 26b/2, 26b/8,
 27a/10, 28b/11, 28b/18,
 149a/19, 152b/13, 152b/14,
 156b/12, 157a/5, 157a/5,
 169a/4, 192b/11, 78b/6, 81a/8,
 81a/8, 83a/9, 84a/10
 b.+(on biñ baş) 25a/2, 28b/2
 b.+(on biñ mişkāl) 150b/3
 b.+(on bir gez yüz biñ) 190b/17
 b.+(on biş biñ) 171b/9
 b.+(on iki biñ) 39a/15, 39b/1,
 50a/12, 169a/14, 66b/6, 69a/11,
 69b/8
 b.+(on sekiz biñ) 10a/12, 15b/9,
 22b/17, 23a/12, 51a/17, 65b/13
 b.+(on yedi biñ) 83b/5
 b.+(onar biñ) 152b/12
 b.+(otuz biñ) 41a/16, 138b/9,
 53a/3, 64b/2
 b.+(kırk altu ya kırk sekiz biñ)
 64b/6
 b.+(kırk biñ) 152b/14, 196b/1,
 60a/5
 b.+(kırk biş biñ kadar) 168a/3
 b.+(sekiz biñ) 42a/3, 169b/1
 b.+(seksen bin) 7b/10
 b.+(toksan biñ) 66b/7
 b.+(tokuz biñ) 21a/4, 64b/3,
 64b/5
 b.+(üç biñ) 4b/19, 14a/16,
 15b/6, 33b/13, 156b/9, 169a/12,
 195b/3, 196a/2, 196a/7
 b.+(üç biñ üç yüz) 195a/16
 b.+(üçer biñ) 156b/11, 97a/7
 b.+(yedi biñ) 169b/3, 64b/4,
 90a/1
 b.+(yigirmi altu biñ) 146a/14
 b.+(yigirmi biñ) 117a/4,
 146a/19, 146b/3, 157a/7,
 162a/10, 168b/1, 181b/17,
 81a/7, 81a/14
 b.+(yigirmi biş biñ) 5a/15,
 18b/8, 21b/16
 b.+(yigirmi sekiz biñ) 39b/11
 b.+(yigirmi yedi biñ) 21b/16,
 145b/15
 b.+(yitmiş biñ) 87a/13
 b.+(yüz biñ) 24b/10, 24b/19,
 25b/4, 25b/4, 25b/5, 28b/2,
 29a/10, 34b/1, 34b/2, 35b/6,
 38a/3, 50b/19, 51a/1, 51a/16,
 149a/14, 150b/17, 152b/15,

159b/2, 159b/11, 169b/4,
195b/1, 67a/10, 67b/3, 69a/11,
69b/19
b.+(yüz biñ nakd akça) 146b/11
b.+(yüz yigirmi biñ) 157a/9
b.+biñ 79a/17, 84a/11
b.+gişi miqdârınca 97b/14
b.+in 169a/4
b.+in(çokuz biñ) 169a/5
b.+mişkâl 38a/16, 61a/16,
80b/18
b.+ölçek 154b/4
b.+pâre 177b/11
b.+kadar(bir iki biñ) 196a/1
b.+tafsîla 154b/3
b.+vakiyye 177b/9, 177b/10
b.+yük 146b/9
b.+yüz 195a/16, 195a/18

biñer biner.

b. 145b/7, 145b/10, 145b/13,
63b/13
b.+(biş biñer) 145b/9
b.+biñer 111b/4

bint-i Ezver (Krş. Havle hâtün,
Havle bint-i Ezver)
b. 76b/13

bir

1. Bir.
b. 7b/2, 8b/15, 15a/3, 15a/4,
16b/4, 34a/3, 46a/9, 49a/10,
49b/7, 100a/17, 100b/7,
105a/20, 105a/20, 108b/9,
109b/11, 111a/1, 111a/13,
112a/12, 112a/12, 137b/16,
143b/16, 144a/14, 148a/11,
151b/19, 154b/11, 154b/12,
155a/6, 155a/13, 155a/15,
155b/3, 155b/8, 158a/5,
158a/12, 162a/5, 164b/1,
164b/1, 164b/2, 164b/2,
165b/15, 181b/10, 181b/11,
181b/11, 181b/12, 182b/13,
182b/14, 189b/5, 192a/13,
192b/6, 193b/18, 197b/15,
52b/4, 56b/16, 56b/17, 58a/11,
58a/13, 58a/13, 59a/11, 59b/17,
60a/4, 60a/7, 68a/2, 69b/19,
75a/18, 76b/15, 77a/15, 91a/15,
97a/3, 97a/4, 97a/4, 97a/5
b.+(on akçada bir akça) 179a/15
b.+(on bahşında bir bahş)
97b/19
b.+(on bir gez yüz biñ) 190b/16

b.+(yıl da bir ay) 14b/16, 14b/17
b.+bahş 118b/4, 143b/13,
143b/14
b.+bir 15b/12, 26b/13
b.+bölük 171b/17, 171b/18,
67b/15, 67b/16
b.+dür 114a/13
b.+gez 15a/7, 15a/18, 184b/2,
62a/10, 74b/3, 132b/18
b.+gün 122b/7, 176a/2, 192a/16
b.+günlük yol 25b/6, 133a/9
b.+i 31a/8, 104a/11, 104a/11,
76a/14
b.+i(ikiden biri) 10b/14
b.+iki 179b/7
b.+in 34a/2
b.+ine 15a/4
b.+ini 24b/8
b.+isi 7b/1, 7b/6, 8b/9, 10a/6,
10a/7, 10b/19, 11a/1, 11a/1,
13a/10, 14a/6, 14b/8, 17a/7,
31a/11
b.+isi(ikiden birisi) 10b/12
b.+isidür 18b/2
b.+isin 76b/10
b.+mişkâl 13b/12
b.+nevbet 79a/4
b.+nice biñ(bir kaç biñ) 23b/3
b.+ölçek 68a/2
b.+pâre 105a/2, 105a/4
b.+sâ'at 94a/11
b.+yıl 146b/11, 150a/14,
150a/17, 150b/4, 152a/9,
152a/17, 153a/17, 155b/14
b.+yıl da 192a/17
b.-(güneş bir sünü boyı kal-)
141a/6

2. Bir. [Belirsiz]

b. 2b/19, 3b/5, 4a/4, 4b/13,
4b/15, 4b/18, 5a/4, 5b/5, 5b/8,
6a/4, 6a/6, 6a/10, 6b/11, 8b/13,
8b/17, 10a/18, 10b/2, 11a/5,
12a/6, 12a/8, 12a/11, 12a/18,
12b/9, 14a/9, 14a/13, 14b/7,
15a/3, 15a/3, 15a/4, 15b/15,
16b/14, 16b/17, 17a/1, 17b/16,
18b/10, 18b/12, 18b/16,
18b/17, 18b/18, 19a/15, 19b/13,
20a/14, 20a/18, 20a/19, 21b/13,
22a/5, 22b/12, 22b/13, 22b/15,
23b/14, 24b/15, 25a/11, 25a/13,
25b/4, 25b/6, 25b/18, 26b/2,
26b/13, 27a/14, 27a/18, 27a/19,
27b/14, 28a/2, 28b/12, 30b/3,

30b/7, 30b/7, 30b/10, 30b/14,
 31a/16, 31b/11, 33a/9, 33a/10,
 33a/11, 33a/15, 34b/13, 35a/6,
 35a/10, 36a/15, 36a/17, 36b/6,
 36b/14, 37a/2, 37a/2, 37a/7,
 37a/9, 37a/9, 37b/8, 37b/13,
 37b/19, 38a/12, 38a/19, 38b/1,
 38b/18, 39a/6, 40a/1, 40a/11,
 41a/13, 41a/16, 42a/17, 43b/8,
 44a/6, 44b/15, 45b/2, 45b/17,
 45b/17, 45b/19, 47a/2, 47b/5,
 47b/5, 47b/12, 48b/19, 49a/6,
 50a/2, 50a/3, 50a/6, 50a/7,
 50a/8, 101a/19, 102a/1, 102a/9,
 104b/12, 107a/16, 107a/18,
 107b/8, 107b/10, 107b/15,
 108a/5, 108a/16, 108b/13,
 109a/10, 109a/11, 110a/8,
 110a/16, 110a/16, 111a/3,
 111a/5, 112a/18, 112b/8,
 112b/12, 113a/14, 113b/1,
 114a/7, 114b/14, 114b/16,
 116a/5, 116a/5, 116a/7, 116a/8,
 116b/5, 116b/7, 116b/12,
 116b/12, 117a/9, 119a/5,
 120b/2, 120b/11, 121b/3,
 122a/16, 122a/17, 122b/6,
 122b/17, 122b/19, 123a/17,
 123b/2, 123b/11, 123b/17,
 125a/4, 125a/7, 125a/7,
 125a/11, 126b/7, 127a/11,
 128a/1, 128a/3, 128a/9, 128b/7,
 129b/5, 132b/11, 132b/11,
 132b/13, 132b/14, 133a/10,
 133b/1, 133b/1, 133b/2,
 133b/3, 133b/4, 133b/6,
 133b/10, 133b/12, 134a/9,
 134b/11, 134b/13, 135a/1,
 135a/1, 135a/16, 135b/13,
 136a/19, 136b/8, 140a/3,
 140a/18, 140a/18, 140b/3,
 140b/10, 141b/2, 141b/7,
 142a/16, 142a/18, 143a/10,
 143a/10, 143a/13, 144a/9,
 144b/8, 144b/19, 145a/3,
 145b/18, 146a/8, 146b/5,
 146b/15, 147b/11, 147b/11,
 148a/1, 148a/5, 148a/6, 148b/6,
 148b/7, 149b/2, 149b/4, 150a/4,
 150a/16, 151a/4, 151a/19,
 152b/2, 152b/17, 153a/5,
 153a/8, 153b/3, 153b/4, 153b/6,
 153b/9, 153b/10, 154a/2,
 154a/10, 154b/14, 155b/2,
 155b/4, 155b/6, 156a/13,
 156a/15, 157a/9, 157b/1,
 157b/2, 157b/4, 157b/9,
 157b/11, 158a/4, 158a/15,
 158b/14, 158b/15, 158b/16,
 158b/17, 158b/18, 158b/18,
 160a/15, 160b/5, 160b/14,
 160b/19, 161b/5, 161b/6,
 162a/1, 162a/3, 162a/4, 162a/4,
 162b/13, 163a/16, 163b/14,
 165a/1, 165a/3, 165a/5,
 165a/12, 166b/11, 168a/11,
 168b/4, 168b/8, 168b/10,
 170b/11, 171a/7, 171a/11,
 171a/13, 171a/15, 172a/5,
 172a/6, 172a/10, 172a/11,
 172b/14, 173b/3, 173b/17,
 174a/7, 174a/12, 175b/10,
 176a/16, 176b/1, 176b/2,
 176b/3, 176b/13, 176b/15,
 178a/18, 179a/2, 180b/13,
 181a/6, 181a/8, 181a/9,
 182b/12, 183a/11, 183a/11,
 183a/12, 183a/15, 183b/6,
 183b/16, 183b/17, 183b/19,
 184a/4, 185b/11, 185b/12,
 185b/13, 186a/2, 186b/8,
 187a/2, 187a/15, 187a/16,
 188b/2, 188b/16, 189b/3,
 189b/9, 192a/4, 192a/4,
 192a/15, 193b/2, 193b/7,
 194a/6, 194b/14, 194b/14,
 194b/17, 195a/1, 196a/11,
 196a/13, 196b/5, 197a/18,
 197b/7, 197b/9, 199b/16,
 199b/16, 51b/9, 51b/17, 52a/3,
 52a/11, 52a/15, 52a/19, 52b/3,
 52b/13, 53a/11, 53b/14, 53b/15,
 54a/2, 55a/12, 55a/19, 56a/4,
 56b/3, 57a/18, 57b/1, 58a/4,
 58a/5, 58a/7, 58a/8, 58a/9,
 58a/10, 58a/16, 58b/13, 59b/12,
 60a/19, 61b/9, 61b/17, 62a/3,
 63a/18, 65a/8, 65b/2, 65b/17,
 66a/16, 66b/8, 66b/13, 66b/14,
 66b/15, 68a/11, 68b/1, 68b/14,
 69a/18, 69a/18, 69b/3, 69b/17,
 70b/6, 70b/15, 71a/7, 71a/8,
 71a/9, 71a/10, 71a/10, 71b/11,
 72a/4, 72b/13, 72b/19, 74b/2,
 74b/3, 74b/3, 74b/4, 74b/5,
 74b/17, 75a/6, 75b/11, 75b/12,
 76b/18, 77a/14, 77b/1, 77b/2,
 77b/2, 77b/4, 80b/2, 81b/14,
 81b/17, 81b/17, 81b/18, 82a/16,
 84a/10, 84a/16, 84a/16, 84b/3,

84b/5, 84b/8, 84b/8, 84b/8,
 84b/13, 86a/8, 86a/11, 86a/12,
 86b/3, 86b/4, 88a/17, 88b/3,
 88b/3, 90a/2, 90b/4, 92a/14,
 92b/5, 92b/6, 92b/13, 93b/11,
 93b/13, 94a/4, 94a/7, 94b/18,
 97b/1, 97b/17, 97b/18, 98a/11,
 98b/16, 98b/18, 99a/2, 99a/12,
 99a/16, 99b/11
 b.+(irte bir gün) 35b/11, 95a/10,
 116a/1
 b.+avuç 7a/14, 199b/18, 66a/2
 b.+az 5a/8, 10a/14, 11b/8,
 11b/10, 12b/8, 15b/14, 25a/12,
 31a/1, 32b/19, 33b/4, 34a/2,
 35a/17, 35b/9, 37a/15, 37b/6,
 41a/14, 47a/1, 49b/12, 49b/18,
 108a/10, 109a/7, 109a/7,
 109a/13, 109a/15, 114b/17,
 123b/10, 125b/13, 141a/16,
 154a/6, 157a/3, 162a/18,
 163b/13, 166a/9, 167b/5,
 184b/10, 187a/1, 195a/8,
 195b/7, 195b/16, 195b/19,
 196a/17, 53a/5, 59b/20, 62a/1,
 66b/2, 73b/10, 82b/8, 89a/9,
 89b/9, 91a/14, 95a/16, 99b/14
 b.+az vakt 35b/10, 36a/9,
 50b/8, 169b/13
 b.+azdan 4b/3, 28a/2
 b.+azı : Bir kısmı, bazısı.
 172b/11, 172b/11
 b.+bağış 46b/19
 b.+bölük 1b/13, 33a/15, 37a/7,
 38b/7, 51a/1, 51a/3, 132b/9,
 79b/9, 88b/2, 89a/7
 b.+cemâat 38b/6
 b.+gün 2a/7, 48b/17, 125a/6,
 172a/19, 58a/8, 68a/9
 b.+hamle 99b/11
 b.+i 15a/14
 b.+iki 7a/15, 12a/10, 26b/16,
 27b/7, 29b/18, 33a/10, 114b/15,
 183a/3, 56a/1, 72b/5, 88b/3,
 96b/15
 b.+iki gececi 183b/8
 b.+iki gez 157b/5
 b.+iki gice 157a/3
 b.+iki gün 37b/7, 175a/15,
 92b/19
 b.+iki menzil 146a/16
 b.+iki nevbet 79a/9
 b.+iki koşun 138a/17
 b.+isin 17b/8
 b.+müddet 155b/13, 92b/8

b.+nesne 58a/6
 b.+nice : Bir hayli, bir çok, pek
 çok. 7a/15, 166a/15, 166b/19
 b.+nice : Bir kaç. 10a/17,
 15b/14, 18a/7, 22a/14, 33a/1,
 33a/4, 33a/13, 100b/8, 107a/19,
 112a/1, 114b/2, 125b/9,
 127a/16, 135a/2, 135b/6,
 142a/14, 53a/4, 60a/16, 60b/16,
 76b/12, 79b/6, 82a/10, 84b/9,
 95b/11, 99b/18
 b.+nice : Bir kısım, kimi, bazı.
 23a/15, 23a/17, 23b/3, 25b/11,
 33a/16, 33b/3, 33b/18, 40b/11,
 46b/10, 101a/10, 136b/9,
 173a/10, 199b/5, 73a/5, 79b/18,
 84a/17, 87a/19, 98b/14
 b.+nice biñ 188b/5, 199a/16,
 199b/6, 68b/2, 68b/4, 68b/5,
 70b/16, 70b/19, 87a/6
 b.+nice gün 18a/12, 22b/1,
 25a/11, 124b/8, 125b/8, 150b/7,
 189a/3, 67b/11, 87b/3, 98a/15
 b.+nice yüz 27a/13, 30a/16,
 36b/8
 b.+pâre 126a/17
 b.+kaç 16a/1, 17b/2, 31a/10,
 36b/17, 39b/18, 41a/11, 43a/14,
 48b/17, 51a/16, 100b/4, 101a/8,
 112b/5, 114a/5, 122a/6,
 123b/18, 141a/9, 142b/12,
 146b/9, 154b/7, 160b/13,
 160b/15, 168b/6, 171a/13,
 176b/13, 177a/11, 181a/13,
 184b/15, 185a/19, 186a/4,
 189a/11, 53a/7, 53b/11, 66a/6,
 71b/14, 77a/15, 80b/7, 83b/12,
 85a/1, 88a/16, 89a/12
 b.+kaç biñ 191a/11
 b.+kaç gez 92a/17
 b.+kaç gün 7b/17, 98a/12
 b.+süri koyun 58a/7
 b.+tarafdan 71b/2
 b.+ucından bir ucına 71a/13
 b.+zamân 24a/15, 106a/9,
 109b/18, 177a/14, 181b/15,
 69b/1, 88b/9, 95a/7
 b.-avuç toprağa degme- 137a/15
 b.-iki söz söyle- 125b/3
 3. Tek, bir tek, sadece.
 b. 153b/14, 189b/8, 193b/15,
 197a/17, 69b/5
 4. Aynı.

b. 8a/15, 159b/9, 192a/13
 b.+(ata ana bir) 199a/5
 b.+ağızdan(aynı anda
 bağıştular) 91a/2
 b.+ara 91b/2
 b.+aradan 33b/12
 b.+ata oğlanları 159b/9
 b.+bir 19b/7
 b.+def'a 196a/7
 b.+dil-ile 56a/18
 b.+dür 159b/10
 b.+gezden 17a/16, 17b/1,
 142a/13, 169b/12, 77b/19,
 51a/19, 190b/2, 193a/10,
 63b/11, 87a/2, 95a/4
 b.+-idi 124a/11
 b.+uğurdan 11b/18, 30a/8,
 42b/17, 51a/13, 111b/4, 124b/5,
 138b/15, 141b/5, 145b/15,
 148b/17, 174a/4, 177a/4,
 187a/12, 190b/9, 56a/11,
 59a/12, 60a/2, 60a/11, 63b/12,
 67b/10, 68a/17, 71b/1, 81a/14
 b.+yir 23b/18, 27b/18, 44b/17,
 46b/15, 74a/2, 78b/10, 113a/18,
 115a/3, 130a/1, 130a/18,
 141b/16, 166b/15, 199b/11
 b.-(arğa bir it-) 117a/5
 b.-(dil bir it-) 152b/6
 b.-(el bir it-) 104a/19, 159b/5
 b.-(gönüllerin bir it-) 110b/16
 b.-(ittifak bir it-) 41b/6
 b.-gişide durma- 6a/6
 b.-ol- 179b/18
 b.-yirde birik- 157a/8
 b.-yirde dur- : Bir araya gelmek,
 toplanmak. 152b/5
 b.-yire diril- 158a/5, 184b/8,
 190a/18
 b.-yire gel-: Toplanmak,
 birleşmek. 7b/18, 31a/6,
 113a/10, 146b/6, 184b/6,
 187b/4, 63a/14, 76a/14, 76b/11,
 87a/16, 90b/15
 b.-yire getir- 14a/6
 b.-yola yüri-: Aynı istikamete
 gitmek, birlikte yürümek.
 149b/11

5. Öbür, diğer, diğer bir, başka
 bir.
 b. 6a/6, 47b/2, 50a/6, 111a/1,
 145a/3, 153b/6, 81b/6, 91b/6
 b.+(bir ucından bir ucına)
 71a/13

b.+gez 39a/20
 b.+her birisi bir dürlü 137b/7
 b.+i 49a/10
 b.+i(her biri bir yirde) 138b/5
 b.+tarafdan 193a/8, 71b/2
 b.+yanından 138b/1
 b.+yaña 166a/7
 b.+yañadan 137b/17
 b.-(her biri bir tarafa düş-)
 87a/19
 b.-(işi bir yaña ol-) 104a/10
 b.-(işini bir yaña it-) 190a/19
 b.-yaña it- 67b/7

6. Bir kere, bir kez, hele bir.
 b. 2a/12, 3b/16, 42b/14, 46a/8,
 49a/4, 106b/9, 108a/9, 121a/11,
 141b/9, 141b/10, 191b/1,
 199b/3, 62b/17, 71a/12, 76a/4,
 78b/5, 86b/10, 95a/2

7. Hiç bir. [Olumsuz
 cümlelerde]
 b. 112a/17, 169b/3, 176a/11,
 65b/14, 67a/8, 78b/7
 b.+gün 53a/4
 b.+isi(hiç bir) 191a/4
 b.+nefes(bir soluk hiç bir an)
 131b/16
 b.-habbe ziyân it- 176a/12
 b.-pula degme- 155a/13

8. Öyle bir, öylesine bir.
 [Abartma]
 b. 72b/20
 b.+(ancılayın bir) 6b/17

9. Ortalama, aşağı yukarı.
 [Sayıların önünde]
 b.+biñ 189b/18, 195b/19
 b.+elli biñ 150b/14
 b.+iki biñ 146b/8, 196a/1
 b.+iki yüz 138a/18
 b.+otuz biñ 136b/2
 b.+üç dört yüz 193a/11
 b.+yedi biñ 196b/11
 b.+yigirmisin 165b/9

b.+(dahı bir) 38a/4
 b.+(her bir) 9b/9, 11a/2, 27a/4,
 42b/13, 130a/19, 146a/9,
 151b/11, 152a/1, 152a/3,
 152a/17, 97a/7
 b.+(hiç bir nesne) 48a/10

b.+bir 34b/3, 41a/5, 125b/7,
 135a/3, 141b/14, 162a/14,
 163a/6, 186b/15, 60a/1, 63b/11,
 64a/2, 76b/6, 85b/2, 85b/16
 b.+biri ardınca 76a/3
 b.+birimiz ile 44b/11
 b.+birin 44b/12, 169a/15,
 180b/6, 82a/11
 b.+birinden 11a/15, 29b/16,
 138b/15, 61a/5, 62b/13
 b.+birine 15a/11, 24a/1, 27b/14,
 29b/7, 29b/9, 42b/18, 43b/2,
 44b/12, 131a/14, 132a/16,
 143a/2, 153b/14, 191b/14,
 195a/4, 61b/6, 61b/6, 68a/10
 b.+birine karşı 69b/2
 b.+biri-y-ile 42b/19, 152b/10,
 152b/11, 199a/2, 82b/18,
 83a/14, 92a/4
 b.+birinün 6a/7, 131a/14,
 191b/13
 b.+biriyle 28a/13, 54a/6
 b.+birimizi 100a/19
 b.+dağı : Bir de. 4b/17, 199a/8
 b.+dağı : Bir kez daha 11a/15,
 157b/6, 79a/11, 92b/2
 b.+dağı : Bir başka, başka bir.
 14a/5, 19b/19, 117b/6, 121b/17,
 122a/13, 122a/15, 126a/5,
 158a/1, 188b/1, 72a/16
 b.+i 153b/6, 153b/6, 159b/3,
 159b/4, 159b/4, 162a/5,
 186a/19, 189b/5
 b.+i (her biri) 27a/18, 27b/3,
 28b/12, 42a/17, 42a/18,
 102a/19, 132a/5, 138b/5,
 145b/7, 52a/14, 56b/6
 b.+i biri 163a/7
 b.+i biri ardınca 111b/4
 b.+i birinden 20a/10
 b.+i birine 15b/3
 b.+i biriyle 43b/6
 b.+i birünüzden 77a/18
 b.+i birine karşı 195b/8
 b.+in (her biri) 106a/1, 149b/17
 b.+ini 73a/11
 b.+ine (her biri) 7a/17, 47a/18,
 152a/1, 152b/12, 68a/2, 80b/17,
 92a/8
 b.+ini (her biri) 182b/13
 b.+inün (her biri) 5a/16
 b.+iñüz (her biri) 63b/13, 76b/10
 b.+isi 39a/18, 110a/11, 136a/5,
 139a/1, 155a/9, 158a/16,
 166a/12, 166a/12, 167a/9,

170a/16, 170a/17, 192b/6,
 192b/7, 193b/18, 196b/17,
 199a/3, 199a/4, 64b/19, 64b/19,
 79b/8, 98b/8, 98b/9
 b.+isi (her birisi) 4a/19, 18a/10,
 29a/2, 104b/18, 121b/3, 145b/3,
 145b/10, 145b/13, 158a/4,
 62b/2, 62b/2, 77b/3
 b.+isi (her birisi bir dürlü)
 137b/7
 b.+isidür 126a/10, 150a/1,
 197b/2, 83a/7
 b.+isin 180a/7, 81a/3
 b.+isin (her biri) 156b/11
 b.+isine 155b/7, 90b/14, 90b/14
 b.+isini 66a/8, 75a/10
 b.+isini (her birisi) 152b/12
 b.+isisin 140b/12
 b.+ümüz 90b/19, 162a/12
 b.+ümüz (dörtten bir) 164b/8
 b.+ümüz (her biri) 164b/5,
 77a/12
 b.+ümüzü (her biri) 76b/15
 b.+üñüz 76b/2, 137b/17
 b.+üñüz (her biri) 164a/11
 b.+üñüz iküñüz 164b/9
 b.+üñüze (her biri) 13b/11
 b.+üñüzi 161b/3
 b.+üñüzi (her biri) 78a/14
 b.- (elinden bir iş gel-) 60a/10
 b.-birine ur- 138b/3
 b.-i (her biri bir tarafa düş-)
 87a/19
 b.-i birinden (ölüm birbirinden
 çekiş-) 94b/14
 b.-i birine ur- 63b/19

bire Aman!

b. 77b/9

biregü Bir kimse.

b. 56b/1

birer Birer.

b. 47b/3, 183a/9, 77a/12,
 78a/14, 78a/14, 80b/17
 b.+birer 81a/18
 b.+gez 27a/8
 b.+ölçek 13b/12

biri Beri, uzak.

b.+dür 131a/15

birik- Toplanmak, bir araya gelmek.

b.-esi ol- 157a/8

b.-diler 65a/16
b.-dugin 157a/14
b.-üp 149b/11

birinc, birinç Pirinç.
b. 146b/8, 185a/1
b.+den 177b/17

birinci Birinci.
b.+(cemâziye'l evvel ayının
yigirmi birinci günde) 101b/10

birle İle.
b. 2b/14, 3a/3, 3a/11, 4a/1,
4a/1, 4a/2, 4a/8, 4a/9, 4a/12,
4a/17, 4b/11, 5a/7, 5a/14, 7a/1,
8a/5, 10a/1, 10a/12, 10a/18,
10a/19, 11a/14, 11a/14, 11a/17,
14a/2, 14b/2, 15b/4, 15b/11,
15b/16, 15b/19, 16a/2, 18a/2,
18a/3, 18a/7, 18a/14, 18a/14,
18b/5, 18b/6, 21a/4, 21a/7,
21a/11, 21a/13, 22a/9, 22a/11,
23b/17, 24b/3, 24b/10, 25a/6,
25a/9, 26b/9, 26b/16, 26b/17,
28a/12, 28b/10, 29a/2, 29a/5,
29a/14, 29b/4, 31b/14, 34a/4,
34a/16, 35b/3, 35b/5, 36b/5,
38a/3, 38a/4, 38b/3, 38b/10,
38b/14, 39a/5, 39b/18, 41a/14,
41a/18, 41a/19, 42a/5, 42a/6,
42a/6, 43a/14, 43a/18, 43b/4,
43b/9, 43b/13, 43b/16, 44b/10,
45a/5, 45b/9, 45b/15, 45b/16,
47b/8, 48a/9, 48b/9, 49b/10,
49b/10, 49b/12, 49b/17, 50a/18,
51b/4, 100a/10, 100a/14,
100b/1, 100b/1, 101a/7,
102a/13, 102a/20, 102b/8,
102b/18, 103a/12, 104a/3,
105a/16, 108b/19, 112a/4,
112a/19, 112b/7, 114a/6,
114b/2, 115a/19, 117b/17,
118a/16, 119a/4, 119b/13,
119b/18, 120a/4, 120a/8,
120a/16, 120a/20, 121b/2,
121b/15, 122a/3, 123b/11,
123b/14, 124b/12, 126a/8,
126a/15, 126b/4, 126b/12,
126b/16, 127a/5, 127a/17,
127b/2, 127b/15, 128a/12,
129b/3, 129b/8, 129b/15,
130a/10, 131a/1, 131a/5,
132a/4, 132a/5, 132a/6,
132a/15, 132b/16, 132b/16,

134a/18, 134b/3, 134b/10,
135b/12, 136b/13, 137a/1,
138a/13, 139a/14, 139a/15,
142a/8, 143a/19, 143b/3,
145b/7, 145b/10, 145b/13,
146a/1, 146a/19, 146b/10,
147b/12, 148b/17, 149b/4,
149b/18, 150a/3, 150a/3,
150b/18, 151a/17, 151b/8,
151b/15, 152a/11, 152b/6,
152b/9, 152b/16, 152b/17,
152b/19, 153a/6, 153a/16,
154b/19, 155a/6, 156a/17,
156b/9, 156b/11, 156b/15,
157b/5, 158b/19, 159b/13,
160b/7, 160b/14, 160b/17,
161a/3, 163b/1, 166b/19,
167a/6, 167b/11, 167b/12,
168a/13, 169b/1, 169b/5,
172a/3, 173b/8, 173b/11,
174a/10, 174b/1, 175a/12,
175a/14, 176a/5, 176a/11,
176a/15, 176a/17, 176b/13,
177b/5, 178b/4, 178b/17,
180b/4, 180b/5, 182a/5,
183b/15, 184a/18, 184b/14,
186a/3, 186b/10, 187a/1,
187b/2, 187b/7, 188a/17,
189a/2, 189a/19, 189b/2,
189b/18, 190a/12, 190a/15,
190a/16, 190b/1, 190b/16,
193a/7, 193b/20, 194a/13,
194b/3, 195b/2, 195b/3,
195b/5, 195b/7, 195b/19,
196b/10, 196b/17, 198a/18,
199a/5, 199a/7, 199a/18,
199b/2, 199b/6, 199b/19,
200a/5, 51b/6, 52a/15, 52b/1,
52b/9, 52b/12, 52b/13, 52b/14,
53a/3, 53a/4, 53b/4, 53b/5,
54a/14, 54a/16, 54b/13, 54b/17,
55a/14, 55a/16, 55b/11, 57b/13,
58a/17, 59a/12, 62a/6, 62a/15,
63a/9, 63a/10, 64a/8, 64b/3,
65a/16, 65a/17, 65b/12, 65b/15,
66b/18, 67a/18, 67b/4, 68b/3,
68b/3, 70a/10, 70b/9, 70b/16,
70b/18, 70b/19, 71a/13, 72a/14,
72b/7, 72b/15, 73b/10, 73b/18,
73b/19, 74b/8, 74b/9, 75b/7,
75b/12, 75b/16, 77a/17, 77b/4,
78b/8, 78b/10, 79a/9, 79b/10,
79b/18, 79b/19, 80a/6, 80a/17,
81b/11, 82b/11, 83a/10, 83a/11,
83a/11, 84b/6, 84b/17, 86b/12,

87a/1, 87a/17, 88a/16, 89b/18,
89b/18, 90a/18, 90b/3, 91a/6,
91a/8, 91a/14, 91a/18, 91b/2,
91b/11, 91b/12, 91b/18,
91b/18, 92a/1, 92b/8, 92b/17,
92b/17, 93a/17, 93b/12, 94a/19,
95b/4, 97a/17, 97b/2, 97b/3,
97b/5, 97b/11, 98a/7, 8b/18,
14a/12, 17b/3, 21a/7, 21b/15,
25b/8, 25b/9, 30a/13, 37a/1,
45b/11, 49b/9, 99a/10, 101b/6,
101b/18, 102b/7, 104b/2,
105a/1, 118a/11, 119a/16,
123b/17, 127a/16, 133b/17,
138a/16, 145b/15, 145b/15,
149b/1, 151a/9, 161a/13,
161b/16, 161b/16, 169b/4,
169b/6, 193a/6, 52a/16, 52a/18,
54a/5, 54a/12, 54a/13, 60b/2,
64b/5, 69b/19, 78b/14, 83a/12,
87a/9, 93b/8
b.-(ihtiyat birle ol-) 36a/12
b.+(gün birle) 192b/1

birlik 1. Bir arada, beraber olma.

b.+in 131a/10
b.+ile 131a/11, 131a/11
b.-it- bir araya gelmek
birleşmek 120a/11, 184b/8
b.-kıl- bir araya getirmek
birleştirmek 68b/7, 68b/7

2. Bir ve tek olma, vahdaniyet.
b.+ine(birligine) 155b/11,
64b/10

bislen- Büyümek, yetişmek. (Krş.
beslen-)
b.-ür 68b/12

biş Beş. (Krş. beş)
b. 2b/8, 2b/11, 13a/10, 26b/11,
46b/18, 145b/3, 145b/9, 163a/4,
163a/5, 163a/7, 163a/9, 197a/1,
61a/17
b.+(altmış biş) 101a/6
b.+(dört biş yüz biñ) 69a/16
b.+(on biş) 161a/18, 82b/10
b.+(on biş biñ) 171b/9
b.+(otuz biş) 101a/5
b.+(kırk biş biñ kadar) 168a/3
b.+(yigirmi biş) 47a/19, 47b/1,
47b/1, 47b/4
b.+(yigirmi biş biñ) 5a/15,
18b/8, 21b/16

b.+(yüz biş) 198b/16
b.+(yüz otuz biş) 198b/5
b.+altı biñ 196a/14
b.+biñ 116a/18, 117a/1,
136b/12, 151a/1, 170a/10,
170a/11, 170a/12, 170a/12,
177b/18, 180b/2, 192b/15,
192b/16, 193a/2, 52a/13, 52b/9,
60b/2, 68b/19, 69a/9, 75a/19,
76a/3
b.+biñer 145b/9
b.+den(on biş) 64a/4
b.+dürlü 13a/9, 174b/13
b.+gişi 187b/15
b.+gün 36b/13, 185b/7
b.+on biñ gişi 23b/2
b.+on gişi 172a/16
b.+kadar 196b/14
b.+tarafdan 138b/1
b.+vaqt namâz 44a/9
b.+yüz 18a/8, 39b/4, 39b/10,
45b/16, 49a/18, 102b/7, 134b/9,
134b/11, 137a/19, 138a/12,
138b/1, 138b/8, 146a/1, 151a/5,
151a/9, 151a/17, 173b/3,
178b/5, 54b/13, 95b/3
b.-bölük eyle- 137b/16, 181b/10
b.-vaqt kıl- 44a/10

bişer Beşer. (Krş. beşer)
b.+(yigirmi bişer) 47a/18
b.+gişi 187b/15

bişrev Öncü.
b. 180b/2
b.-ol- 19a/19

bişür- Pişirmek.
b.-dük 110a/7
b.-medi 149a/8
b.-ür idi 144a/5

2. Yakmak, dağlamak.
b.-düñ(bağrumuzı gâbînet odı
ile bişür-) 60b/7

bit- Meydana gelmek, hasıl olmak,
yetişmek.
b.-en(yirde bit-) 177b/16
b.-er 135a/10, 135a/11
b.-miş-idi(göñlinde bit-)
155b/16

bit- Sona ermek.
b.-di 35b/13

b.-üp dur- (iş bit-) 186a/19

biti

Mektup.

b. 2b/18, 3a/5, 4b/15, 5b/8,
7b/9, 16b/4, 16b/14, 16b/16,
16b/17, 17b/13, 31b/3, 34a/2,
34a/3, 34b/13, 34b/16, 36a/17,
38a/17, 49b/5, 49b/7, 49b/17,
52a/19, 52b/2, 52b/4, 53a/11,
57a/11, 63a/4, 65a/14, 70b/12,
72b/13, 73a/2, 73a/16, 73a/17,
88b/19, 90a/2, 98a/9, 104a/3,
106a/4, 118b/7, 118b/11,
119b/2, 119b/5, 119b/8,
119b/10, 121b/10, 125b/17,
125b/17, 125b/18, 126a/6,
126a/7, 127a/13, 127a/18,
127b/2, 128b/17, 129b/3,
129b/19, 130b/13, 144a/2,
144a/3, 144a/17, 144b/3,
144b/11, 144b/18, 153a/11,
153b/18, 156a/8, 170b/14,
171a/6, 171a/10, 179b/14,
179b/17, 180b/13, 181a/8,
181a/11, 183a/15, 183a/16,
183a/17, 183a/18, 183b/17,
184a/8, 184a/17, 185b/13,
185b/15, 188a/10, 188b/13,
190a/15
b.+birle 90a/18
b.+de 144b/3, 153a/11, 153b/2,
156b/1
b.+deki 154a/1
b.+dür 127a/13
b.+içinde 144a/18, 144b/5,
149b/8
b.+ler 2b/1, 3a/16, 3b/17,
16b/2, 23a/1, 24b/18, 36a/10,
118a/4, 123b/15, 124a/9, 67a/3,
88b/18
b.+lerde 124a/10
b.+lerin 124b/6
b.+lerün 2b/1
b.+(ü)ñi 8a/3
b.+(ü)mi 129b/9
b.+y-ile 171a/14, 65b/2
b.+nün 3a/6, 16b/4, 119b/4
b.+nün içine 154a/13
b.+si 35a/18, 145a/5
b.+sin 3a/14, 17b/11, 17b/13,
31b/18, 34a/11, 34a/13, 127b/9,
130a/2, 130b/1, 130b/8, 144b/4,
147a/2, 147b/10, 156a/14,
171a/15, 171a/18, 183a/19,

65b/3, 88b/11, 88b/16, 89a/3,
91b/10, 91b/16
b.+sinde 137a/4, 156b/2,
183b/1, 199a/12
b.+sinden 156a/16, 156b/5
b.+sine 3b/14, 32a/14, 130b/7,
144b/13, 171b/2
b.+sini 91b/16
b.+ye 3a/16, 127a/2, 127a/11,
171b/12, 179b/19, 98a/11
b.+yi 3a/4, 31b/11, 31b/13,
31b/19, 32a/18, 35a/6, 35a/7,
35a/19, 35a/19, 36b/2, 49b/11,
49b/18, 119a/4, 119a/6, 119a/6,
119b/4, 119b/6, 126a/1, 126b/8,
126b/18, 126b/19, 127a/3,
127a/5, 127a/6, 127a/17,
127a/18, 127a/19, 127b/5,
127b/2, 128a/11, 129b/4,
129b/4, 129b/5, 144b/18,
153b/2, 153b/18, 153b/18,
154a/19, 156a/12 171a/8,
171a/13, 171a/14, 171b/11,
171b/21, 181a/6, 181a/10,
181b/7, 181b/8, 185b/14,
188b/16, 190b/2, 65b/4, 65b/5,
65b/8, 73b/5, 88a/12, 90a/15,
90a/17, 91b/17
b.- gel- 49b/9, 127b/4, 156a/6,
156a/14, 184a/19, 199a/12
b.-ler şal- 24b/19
b.-ler gel- 5b/15
b.-yitiş- 126b/6

2. Belge, senet.

b. 105a/8, 192a/13, 192a/13,
72a/4
b.+de 105b/18, 106a/1
b.+ler 48b/4
b.+si(şulh bitisi) 103a/6
b.+sin(şulh bitisi) 100b/12,
103a/5, 150b/5, 154a/12,
155b/9, 178b/12, 184b/15,
184b/17, 192a/12, 192b/5
b.+sinde(şulh bitisi) 100b/10,
103a/17
b.+yi 100b/13, 192a/14

bitür- Sona erdirmek, tamamlamak.

b.-diler 145a/18
b.-dük(işini bitür-) 86a/6
b.-esin 13b/11
b.-esin(işi bitür-) 123b/2
b.-eyin 85a/8

- biz** Bez, kumaş. (Krş. bez)
 b. 80b/17, 80b/18
 b.+leri 105a/12
 b.+leri(kettân bizleri) 159b/16
- biz** Biz. [Çokluk birinci şahıs zamiri]
 b. 6a/3, 7a/5, 7a/12, 7b/13, 9a/5, 9a/12, 9a/12, 9a/19, 10a/5, 10a/7, 10b/13, 11b/19, 13a/18, 13b/16, 14a/4, 14a/8, 14a/11, 14b/6, 14b/15, 15a/2, 15a/6, 17a/2, 20a/5, 23a/18, 23b/1, 23b/6, 24b/2, 25b/15, 25b/16, 26a/2, 26a/2, 27a/8, 28b/6, 29a/7, 32b/17, 33a/18, 36a/3, 36a/4, 36a/5, 36a/14, 37b/17, 40a/13, 40b/13, 41a/5, 41a/18, 41b/2, 44a/5, 44a/15, 44a/18, 45a/5, 45a/11, 45b/4, 48a/9, 100a/15, 101a/10, 102a/13, 104b/8, 104b/12, 104b/19, 105a/13, 105b/13, 106a/17, 106b/12, 107b/2, 107b/5, 107b/12, 108a/18, 109a/12, 109b/10, 110a/6, 113b/11, 113b/15, 113b/15, 116b/12, 116b/13, 116b/14, 116b/14, 121b/11, 124b/3, 135a/7, 137a/6, 137a/15, 137b/12, 139b/7, 141a/6, 143b/3, 144b/5, 150a/12, 150a/14, 150a/16, 151b/10, 151b/13, 151b/15, 153a/4, 153a/15, 153a/19, 153b/13, 153b/15, 154a/3, 154b/17, 155a/4, 155b/2, 156b/6, 158b/10, 159b/9, 159b/17, 161a/17, 161b/11, 162b/9, 162b/12, 162b/13, 165b/1, 167a/13, 167b/5, 167b/8, 167b/12, 167b/18, 167b/19, 171b/4, 171b/6, 173b/5, 173b/19, 174a/1, 174a/2, 174a/11, 175b/5, 176a/7, 177a/17, 177b/13, 178a/3, 179a/12, 179b/12, 180a/8, 180a/10, 181a/17, 181b/7, 182a/3, 183a/12, 183b/13, 183b/17, 184b/12, 185b/18, 186b/11, 186b/13, 188b/8, 189a/4, 189b/2, 189b/5, 192a/18, 194b/10, 194b/10, 194b/12, 194b/17, 194b/17, 194b/19, 198a/15, 198b/18, 199b/18, 52b/18, 53b/14, 53b/19, 56a/19, 60a/3, 60a/4, 60a/11, 64b/13, 65a/5, 65b/1, 67a/12, 67b/8, 67b/11, 68a/18, 69a/18, 70b/3, 71b/16, 74b/18, 76a/11, 76a/17, 77a/2, 78a/8, 80b/19, 81a/1, 82b/13, 82b/14, 85a/11, 86a/5, 86a/17, 86b/5, 89b/10, 89b/13, 90b/5, 90b/6, 90b/9, 90b/18, 92a/13, 92b/1, 92b/9, 93a/7, 96a/8, 96b/8, 96b/11, 96b/14, 98a/6, 98b/6, 99b/5
 b.+de 186b/9, 187a/4, 84a/8
 b.+den 2a/17, 12b/16, 37b/17, 45a/9, 50b/13, 50b/14, 100a/16, 136a/13, 143b/3, 175b/6, 177a/1, 182a/10, 183a/11, 183b/2, 84a/3, 84a/3, 84a/12, 90b/11, 96a/15, 96b/9, 96b/11
 b.+e 3b/16, 6b/18, 9b/4, 10a/6, 10b/16, 12b/15, 13a/4, 13a/17, 20a/7, 24a/7, 24a/14, 24a/15, 25b/14, 26b/15, 28a/16, 28b/8, 32a/9, 32b/17, 33b/7, 35b/17, 38a/13, 38a/14, 38b/9, 38b/11, 41a/10, 41b/1, 102b/15, 102b/18, 103a/11, 104b/10, 104b/12, 104b/19, 108a/7, 108a/16, 109a/18, 109b/12, 110a/15, 113b/12, 113b/18, 114a/1, 114b/2, 116a/4, 121b/8, 121b/10, 123a/2, 124b/2, 128b/4, 128b/5, 136a/3, 136a/13, 139a/1, 141a/4, 143a/15, 143b/2, 148b/13, 148b/14, 150a/13, 150a/16, 151b/9, 152a/16, 153b/1, 155a/6, 158b/8, 162a/18, 162b/8, 167b/4, 168b/14, 169b/11, 170b/4, 172a/3, 172b/5, 176a/2, 176a/8, 176a/10, 177b/4, 178a/5, 179a/7, 179a/14, 179b/13, 183a/9, 183b/1, 183b/4, 183b/20, 184b/11, 185a/3, 188b/15, 194b/12, 196a/13, 198a/5, 53b/1, 54a/1, 59b/19, 63a/15, 66a/15, 66a/17, 70b/4, 71b/18, 74a/15, 74a/18, 74b/13, 76b/3, 77b/7, 78a/1, 78a/5, 78a/8, 78a/9, 84a/13, 86a/17, 86a/19, 86b/3, 89b/1, 89b/3, 90b/16, 90b/19, 92b/11, 96a/7, 96b/14, 98a/13, 98b/4

b.+i 5b/10, 5b/11, 8a/8, 12b/13, 17b/7, 26b/19, 33b/9, 51a/9, 100a/7, 100a/13, 104b/11, 113b/14, 114a/19, 114b/1, 115b/7, 116a/14, 117a/15, 121b/13, 123a/4, 135a/4, 136a/17, 152a/16, 161b/4, 168a/2, 180a/8, 182a/2, 182a/8, 183b/17, 187a/14, 194b/18, 196a/11, 72a/11, 74a/13, 74a/18, 76b/14, 76b/16, 77a/14, 78a/11, 84a/6, 84a/6, 96b/10, 97a/2, 98a/5

b.+üm 11a/4, 12b/14, 12b/15, 12b/19, 13a/1, 13b/6, 13b/16, 13b/17, 14b/11, 14b/12, 20a/6, 23b/4, 24a/4, 24a/8, 24a/9, 24a/11, 24b/2, 24b/4, 25b/16, 25b/17, 27a/6, 32b/16, 35b/7, 35b/13, 35b/14, 35b/15, 35b/16, 35b/17, 35b/18, 35b/19, 36a/1, 36a/2, 36a/3, 36a/4, 36a/5, 36a/6, 37b/12, 38a/5, 38a/13, 38b/3, 38b/5, 40a/8, 40a/14, 40a/17, 40a/18, 40a/19, 40b/7, 41a/10, 41b/1, 44a/8, 44a/18, 45b/2, 45b/3, 51a/2, 51a/8, 51a/11, 100a/11, 100a/12, 100b/3, 101a/9, 101a/9, 102b/19, 104b/6, 104b/16, 105b/4, 105b/6, 105b/7, 105b/8, 105b/11, 105b/12, 107b/10, 110b/12, 112a/11, 114a/19, 117b/6, 123a/2, 124a/19, 124a/19, 124b/1, 125b/15, 128b/4, 132b/9, 135a/9, 136a/2, 137a/13, 141a/7, 143a/17, 143a/19, 150a/14, 150a/15, 151b/9, 151b/12, 153a/12, 153b/1, 154b/18, 155b/1, 158a/6, 161a/4, 161b/14, 167b/3, 169a/11, 169b/16, 172a/1, 173b/12, 174b/2, 176b/6, 176b/8, 177b/5, 177b/7, 177b/17, 178a/4, 178a/6, 178a/16, 178a/16, 183a/8, 183a/10, 183b/19, 184a/3, 186b/11, 188b/19, 188b/19, 189b/4, 192b/1, 192b/5, 198a/5, 198a/14, 198a/14, 198a/16, 198b/4, 199b/19, 200a/2, 200a/4, 52b/17, 52b/17, 53a/2, 53b/15, 56b/7, 59a/3, 59b/10, 60a/4,

60a/5, 60a/9, 60b/7, 63a/15, 65b/11, 66a/13, 72a/4, 73b/12, 74a/12, 74b/15, 76b/13, 78a/1, 79b/6, 80b/7, 80b/9, 80b/9, 81a/2, 83b/17, 83b/19, 84a/10, 86b/1, 86b/2, 86b/4, 86b/15, 86b/17, 89b/1, 90b/8, 93a/7, 96a/14, 96a/17, 96b/19, 98a/4, 98a/4, 98a/4, 98b/2, 98b/3, 98b/4

b.+üm bigi 51a/2
b.+üm için 101a/9
b.+üm ile 136a/1, 98b/10
b.+ümdür 48a/10, 198a/17
b.+üm-ile 13b/13, 20a/8, 104b/13, 105b/5, 113b/12, 113b/19, 136a/5, 136a/12, 151b/16, 152a/15, 152a/15, 153a/17, 154a/2, 154a/7, 167a/19, 178a/18, 180a/6, 183b/3, 185a/4, 185b/19, 188a/3, 188b/16, 192b/2, 198b/3, 71b/18
b.+üm-iledür 162a/19
b.+ümle 157a/13, 81a/3
b.+üz 93a/11
b.-e(zahmetümüz bize kal-) 109a/19

boğaz Boyun.

b.+ına 161a/8
b.+ında 83a/2
b.-ında çal-: Boyununu vurmak.15a/19

boğazla- Katletmek, öldürmek.

b.-duk 110a/7
b.-yalum 36b/11

bol Çok.

b. 158a/2

borı Boru

b.-lar çal-: Boru öttürmek. 39b/6

bostân Bahçe, sebze bahçesi.

b. 180a/15
b.+ları 170a/1
b.+larına 124b/19
b.+larından 176a/12
b.-ları(bağları bostânları boz-) 157a/18

boy 1. Beden boyu.

b.+ı uzun 23b/14, 177b/1

b.+ları uzun 177a/19

2. Yükseklik.

b.-ı(güneş bir süñü boyı kal-)
141a/6

boyan- Bulanmak.

b.-dı(қанına boyan-) 32b/12

b.-miş-ıdı(қана boyan-) 32b/10

boylu Boylu.

b.+(uzun boylu) 23b/9, 38a/6,
39a/7, 197b/7

boynuz Boynuz.

b.+ın(geyik boynuzı) 17a/9

boyun Boyun.

b.+ı(boynı) 112b/6

b.+ına(boynına) 59a/14

b.+larına 64b/15

b.+larında 100a/3

b.+umda(boynumda) 128a/14

b.-ı(boynı piç-a-piç ol-) :
Utanmak. 51b/13

b.-ın(boynın ur-) 14a/3, 14a/6,
28b/7, 37b/5, 114a/11, 116a/17,
161b/1, 167b/19, 65a/7, 65b/1,
76a/8, 81b/4, 161a/10, 163b/19,
164a/1

b.-ına(boynına aşı-) 158b/18

b.-ına(boynına şar-): Mesuliyet
vermek. 128b/8

b.-ında(boynında aşı-) 162a/4

b.-ını(boynını ur-) 16a/17,
29a/9

b.-ların ur- 138a/14, 191a/5

b.-larına aş- 158a/5

b.-umuzu(boynumuzu ur-) 89b/2

b.-uña(boynuña al-): Mesuliyet
almak. 57a/3

b.-uñ(boynuñ ur-) 47b/15

b.-uñı(boynuñı ur-) 77b/7

b.-uñuzı(boynuñuzı ur-)
162b/15

boz- 1. Tahrip etmek, yıkmak.

b.-dılar 102b/5

b.-dılar(bağları bostânları boz-)
157a/18

b.-miş ol-(yüzün çiçek boz-)
38a/7

2. Geri almak, sözünden
dönmek.

b.-dı(şulhın boz-) 188b/4

b.-dılar(şulhı boz-) 191b/2

b.-duñuz(şulh boz-) 191b/3

b.-duk(şulhı boz-) 189a/6

b.-mamışuz('ahdumuzı boz-)
180a/9

bozıl- Bozulmak. (Krş. bozul-)

b.-a(şulhı bozıl-) 192a/16

bozul- 1. Dağılmak, düzenini
kaybetmek.

b.-ur 24a/5

2. Fesh olunmak.

b.-dı('ahdumuz bozul-) 155a/3

bölük Gurup, topluluk, kısım.

b. 22a/16, 169a/6

b.+(altı bölük) 5a/14

b.+(bir bölük) 1b/13, 33a/15,
37a/7, 38b/7, 51a/1, 51a/3,
132b/9, 79b/9, 88b/2, 89a/7

b.+bölük 55a/1, 138b/5,
152a/10, 199a/15

b.+i 42a/8, 97a/4, 97a/4

b.+i(bir bölük) 171b/17,
171b/18

b.+in 181b/10, 181b/11,
181b/11, 181b/12, 97a/3, 97a/5

b.+ümüz(bir bölük) 67b/16

b.+ümüzü(bir bölük) 67b/16

b.-(biş bölük eyle-) 137b/16

b.-(dört bölük eyle-) 47a/17,
187b/14, 97a/3, 111a/18

b.-(dört bölük ol-) : Dört kısma
ayrılmak. 42a/8

b.-bölük ol- 140a/4

b.-(biş bölük eyle-) 181b/10

b.-(iki bölük eyle-) 149b/10

b.-ol- : Ayrılmak, bölünmek.
67b/15, 171b/17

börk Başlık.

b.+inde idi 165a/17

böyle Böyle.

b. 6b/8, 41b/12, 108b/3,
131b/14, 179b/19, 180a/13,
70a/2

b.+mi 180a/4, 188b/10

b.-eyle-: Bu hale getirmek, bu
duruma getirmek. 28b/16

b.+y-iken 86b/5

bu 1. Bu. [İşaret zamiri]
 b. 10b/16, 15a/15, 31a/8, 48b/7,
 50b/17, 108a/10, 108a/10,
 110a/18, 114a/18, 115a/17,
 136b/18, 151a/16, 154a/5,
 154a/10, 156a/5, 156a/16,
 156b/3, 52a/9, 56a/18, 56b/3,
 58b/14, 59b/15, 60b/3, 73b/7,
 75a/15, 76a/19, 81b/9, 90b/5,
 98a/8
 b.+degül 161a/4, 191b/4
 b.+degüldür kim: Mümkün değil
 ki, olamaz ki. 110b/2
 b.+dur 12a/15, 13a/10, 14b/9,
 16b/5, 36b/8, 126a/5, 128b/12,
 143a/17, 148a/13, 159a/19,
 160b/4, 62a/1, 80b/9, 82b/11,
 90b/7, 96a/17, 96a/18
 b.+dur(uş budur ki) 158a/7
 b.+lar 7a/5, 7a/6, 38b/10,
 131b/8, 137b/2, 174a/1
 b.+lara 131b/9
 b.+lardan 123a/7, 84a/10
 b.+lardan gayn 101a/6
 b.+laruñ 16a/13, 62b/1, 84a/9
 b.+rıdır 122b/15, 60b/5,
 81b/12
 b.+y-ıdı 2b/2, 8b/9, 199a/19,
 73a/18, 94b/4, 96a/6
 b.+m 112b/13, 113a/2,
 136b/15, 153b/4
 b.+nu 149b/10
 b.+nuñ 5a/11, 38a/2, 170a/7,
 186b/12, 56b/2, 57b/6, 58b/1,
 58b/15, 58b/16
 b.+nuñ gibi: Böyle, bu şekilde.
 5b/2, 13b/17, 35b/9, 41b/15,
 45a/2, 110a/3, 112b/19, 113a/6,
 118a/6, 122a/2, 122b/14,
 123a/3, 123a/12, 123a/14,
 125a/3, 125b/15, 155a/12,
 156b/1, 162a/16, 182a/14,
 55a/16, 72b/16, 77a/6, 77a/14,
 77b/6, 77b/16, 80b/19, 81a/1,
 92b/15, 96a/8, 96a/15
 b.+nuñ kim 177b/16
 b.+nuñ üzere: Böyle, bu şekilde.
 196a/8
 b.+oldı kim 106a/11, 128a/5
 2. [İşaret sıfatı]
 b. 1b/11, 1b/11, 2b/11, 3a/6,
 4a/7, 4a/8, 4a/17, 5a/2, 5a/14,
 5a/17, 5b/3, 5b/8, 5b/14, 5b/19,
 5b/19, 5b/19, 6a/6, 6a/6, 6a/16,

6b/1, 6b/1, 6b/6, 7a/8, 7a/9,
 7a/19, 7b/3, 7b/4, 7b/11, 8a/6,
 8b/19, 9b/2, 9b/4, 10a/10,
 10b/12, 10b/12, 10b/14, 11b/6,
 12a/11, 12a/11, 12b/4, 12b/5,
 13a/7, 13a/8, 13a/17, 13a/18,
 13b/10, 14a/4, 14b/3, 14b/10,
 14b/16, 15a/12, 15a/14, 16a/11,
 16a/17, 16a/18, 16a/19, 16b/2,
 17a/16, 17a/19, 17b/1, 18a/16,
 19a/13, 19b/1, 19b/2, 19b/6,
 19b/6, 20a/1, 20b/14, 22a/15,
 22b/4, 22b/7, 22b/18, 23a/15,
 24a/12, 24a/19, 24b/2, 25b/1,
 25b/8, 26a/1, 26a/7, 26a/15,
 26b/9, 26b/12, 26b/14, 27a/2,
 27a/14, 28a/7, 28b/2, 28b/4,
 28b/17, 29b/1, 30b/11, 30b/11,
 31a/12, 31b/3, 31b/12, 33a/19,
 33b/1, 33b/2, 33b/7, 35a/9,
 35b/5, 35b/19, 36a/6, 36a/10,
 37a/13, 37a/13, 37b/1, 37b/17,
 38a/7, 38a/8, 38a/10, 38a/19,
 38b/4, 38b/9, 38b/13, 39b/15,
 40a/3, 40a/8, 40a/9, 40b/5,
 40b/6, 41a/6, 41a/15, 41b/1,
 41b/2, 41b/4, 41b/9, 43a/7,
 43a/13, 43b/3, 44a/19, 45a/6,
 45a/7, 45b/1, 45b/7, 46a/5,
 46a/8, 46a/8, 46b/13, 47a/19,
 47b/13, 48a/9, 48a/12, 48a/12,
 48b/19, 49a/2, 49a/6, 49b/6,
 50b/4, 51a/1, 100a/5, 100b/8,
 101b/2, 101b/15, 102a/20,
 102b/15, 102b/16, 102b/16,
 103a/3, 103a/9, 103a/11,
 103a/15, 103b/4, 104a/5,
 104a/10, 104b/1, 105a/3,
 105a/8, 105a/17, 105a/18,
 105b/1, 106b/5, 106b/8,
 107b/13, 108a/17, 108a/19,
 108b/4, 108b/7, 109a/10,
 109a/19, 109b/6, 109b/8,
 109b/12, 109b/14, 109b/17,
 110a/1, 110a/2, 110a/5,
 110a/11, 110a/12, 110a/14,
 110b/3, 110b/9, 110b/14,
 111a/12, 111b/17, 112a/1,
 112a/7, 112b/9, 112b/18,
 113b/18, 114a/9, 114a/10,
 114a/15, 114b/2, 114b/13,
 115a/12, 115a/14, 115a/15,
 115b/3, 115b/18, 116a/9,
 116a/10, 117a/3, 117a/7,
 117b/12, 117b/12, 117b/16,

118a/3, 118a/6, 118a/8,
 118b/10, 119a/6, 120a/1,
 120b/9, 120b/17, 120b/19,
 121a/10, 121b/12, 121b/19,
 122a/10, 122a/10, 122a/11,
 122a/16, 122a/16, 122b/8,
 122b/8, 122b/12, 122b/13,
 123a/14, 123b/6, 124b/16,
 125a/9, 125a/19, 126a/3,
 126a/14, 126b/1, 126b/14,
 126b/15, 126b/15, 127a/1,
 127b/13, 128a/14, 128a/17,
 128b/4, 128b/8, 128b/8, 130a/2,
 130a/2, 130a/17, 130b/15,
 130b/16, 131a/11, 131a/11,
 131a/13, 132a/18, 132a/19,
 132b/4, 133a/11, 133a/16,
 133b/11, 134a/3, 134a/8,
 134a/15, 134a/16, 134b/15,
 134b/16, 134b/18, 134b/18,
 135a/6, 135a/9, 135b/2,
 136a/15, 136a/16, 136a/17,
 136b/8, 136b/15, 137a/12,
 137b/9, 138a/12, 139b/13,
 140a/1, 140a/6, 140a/8,
 140a/15, 140b/5, 141a/17,
 141b/18, 142b/19, 142b/19,
 143a/1, 143a/3, 143a/4, 143a/5,
 143a/5, 143a/7, 143a/14,
 143a/14, 143a/16, 143b/7,
 143b/13, 143b/14, 143b/15,
 143b/18, 146a/18, 146a/18,
 146a/18, 146b/15, 147b/10,
 148b/15, 149a/3, 149a/7,
 149a/7, 149a/8, 149a/8,
 149a/11, 149a/19, 149b/6,
 150a/14, 150a/19, 150b/11,
 151b/8, 151b/10, 152b/1,
 152b/1, 152b/1, 152b/7,
 152b/7, 152b/9, 152b/11,
 152b/15, 152b/16, 153a/18,
 153b/5, 153b/5, 154a/1,
 155b/16, 156b/5, 156b/6,
 157a/7, 157a/8, 157a/10,
 158a/17, 159a/11, 159a/12,
 159a/14, 159b/5, 159b/7,
 159b/15, 160a/6, 160a/15,
 161b/10, 162a/6, 162a/9,
 162a/13, 164a/2, 164a/4,
 164a/5, 164b/8, 164b/10,
 165a/11, 165a/12, 165a/17,
 165a/19, 165b/1, 165b/4,
 166a/11, 166b/2, 167a/17,
 167b/16, 168a/8, 169a/9,
 169a/19, 169b/1, 169b/8,
 169b/9, 169b/11, 170b/4,
 170b/7, 171b/2, 171b/4, 172a/3,
 172a/17, 172b/5, 173a/13,
 173b/12, 174a/3, 174b/13,
 175b/17, 177a/15, 177b/2,
 177b/12, 178a/6, 178b/3,
 178b/3, 179a/14, 179a/19,
 179b/15, 179b/17, 180a/3,
 180a/6, 180a/11, 180a/14,
 180a/16, 181a/15, 181b/4,
 182a/3, 182a/10, 182b/2,
 182b/2, 183a/2, 183a/3, 183a/5,
 183a/13, 183b/1, 183b/12,
 183b/14, 183b/16, 184b/2,
 184b/3, 184b/6, 185a/7, 186a/7,
 186a/16, 186b/7, 187a/14,
 187a/15, 188b/4, 188b/6,
 188b/15, 189b/11, 189b/13,
 190a/1, 190a/7, 190a/8,
 190a/10, 190a/14, 190a/14,
 190a/16, 190a/19, 190b/1,
 190b/2, 190b/5, 190b/19,
 192a/9, 192a/13, 194b/3,
 194b/3, 194b/5, 194b/10,
 194b/12, 194b/12, 195b/10,
 195b/11, 196a/11, 196a/11,
 198a/15, 198b/15, 199a/1,
 199a/6, 200a/11, 51b/16,
 51b/16, 51b/18, 51b/18, 52a/10,
 52a/12, 53a/7, 53a/9, 53a/11,
 53b/18, 53b/18, 53b/18, 54a/11,
 54a/15, 55a/3, 55a/6, 56a/4,
 56a/19, 56b/4, 56b/7, 56b/7,
 57a/1, 57a/1, 57a/2, 57a/6,
 57a/7, 57b/3, 57b/5, 57b/8,
 57b/9, 57b/17, 58a/6, 58a/14,
 58a/18, 58a/19, 58b/2, 58b/8,
 58b/10, 58b/13, 58b/13,
 58b/13, 58b/18, 59a/2, 59a/2,
 59a/3, 59a/17, 59a/18, 59b/5,
 59b/10, 59b/19, 59b/19, 60a/16,
 60a/16, 60b/1, 60b/7, 60b/18,
 61a/1, 61a/5, 61b/4, 61b/5,
 61b/16, 62a/5, 62b/5, 62b/13,
 62b/17, 63a/6, 65a/3, 65a/14,
 65a/15, 65a/18, 65b/11, 66a/7,
 66a/15, 66b/1, 66b/13, 66b/17,
 67a/13, 67b/8, 67b/13, 68b/14,
 69a/19, 69b/9, 69b/15, 70b/3,
 72a/6, 72a/10, 72a/11, 72b/12,
 72b/19, 73a/10, 73a/17, 74a/3,
 74a/5, 74a/15, 74a/16, 74b/1,
 74b/12, 74b/14, 74b/19, 75a/5,
 75a/6, 75a/14, 75a/19, 75b/1,
 75b/17, 76a/3, 76b/10, 76b/13,

76b/14, 77a/5, 77b/2, 77b/8,
 78a/6, 78a/12, 78a/17, 79a/2,
 79a/7, 79a/11, 79a/14, 79b/1,
 80b/7, 80b/9, 80b/9, 80b/14,
 80b/15, 81a/3, 81b/9, 81b/16,
 82b/5, 82b/12, 83b/16, 84a/12,
 84a/16, 84b/5, 84b/9, 85a/6,
 85a/7, 85b/2, 85b/17, 86a/13,
 86a/14, 86b/8, 86b/19, 87a/10,
 87b/1, 89a/10, 89a/13, 90a/15,
 91a/13, 92a/14, 92b/3, 92b/7,
 93a/4, 93a/5, 93a/6, 93a/6,
 93a/12, 93a/13, 93a/18, 93b/17,
 93b/18, 93b/18, 94a/10, 94b/5,
 95a/19, 95b/6, 95b/16, 96a/2,
 96a/7, 96a/10, 96a/14, 96a/15,
 96a/16, 96b/1, 96b/3, 96b/12,
 97b/9, 98b/7, 98b/11, 99a/3,
 99a/4
 b.+ara: Bura. 31a/8, 115a/19
 b.+aracuk 137b/10
 b.+deñlü 56b/5
 b.+dürlü 96a/19
 b.+gez 38b/3, 111b/18,
 114a/19, 117a/13, 122a/15,
 144a/15, 58a/16, 74a/10,
 90b/13, 95a/6
 b.+gezden girü: Bundan sonra,
 artık. 56b/7
 b.+gün 23a/6, 45a/1, 50b/15,
 126b/11, 133a/13, 133a/15,
 140a/15, 148b/13, 161b/10,
 163a/1, 164a/10, 172b/12,
 173b/14, 173b/16, 174b/7,
 174b/9, 182b/19, 193b/11,
 194b/3, 195a/12, 195b/18,
 196a/13, 57a/8, 57a/9, 57a/10,
 58b/18, 59a/3, 60a/18, 66a/4,
 69a/3, 70a/18, 79a/1, 80a/7,
 81b/14, 82b/9, 94b/11
 b.+gün ol gündür 125a/9,
 138b/19, 172b/13, 54b/5,
 55a/11
 b.+günki gün 125b/6
 b.+günlerde 133a/16, 133a/18
 b.+kerre 12a/2, 78a/18
 b.+kadar 5a/18, 29a/19, 52b/18
 b.+sebeb için 151b/9
 b.+sebebdan 40a/17
 b.+sebebdan ötüri 13a/14
 b.+tarafdan 14b/2, 50a/2,
 142a/7, 173a/9, 175b/11,
 188a/13, 197a/13
 b.+vaqtın 47a/7, 47b/11
 b.+yan 151a/8

b.+yaña 4a/15, 7b/13, 10a/1,
 12a/4, 41a/16, 42a/4, 49b/16,
 145a/17, 150b/17, 167b/8,
 191a/18, 197a/7, 198b/18,
 63a/17, 72a/17, 73a/4, 85a/11,
 90a/19, 91b/9, 93b/4
 b.+yañadan 26b/7, 197b/2,
 64a/5, 85b/7
 b.-günki gün toğ- 140a/10

Buceybele Kabile adı.
 b.+‘Arabı 46b/14

buçuk Yarım.
 b.+(ğ)ına degin(dün buçuğı)
 157b/10, 160a/19
 b.+(ğ)ında(dün buçuğı)
 164b/12, 109a/10, 97a/8

budağ Dal.
 b. 135a/11
 b.+(ğ)ından 135a/10
 b.+(ğ)ın 9b/14

buğday Buğday.
 b. 13b/12, 13b/13, 105b/16,
 106a/5, 146b/9, 184b/19,
 185a/3, 185a/7, 185a/10,
 185a/13, 68a/2
 b.+a 154b/4

buğz Kin, nefret.
 b. 131a/13
 b.-it- 89b/1, 89b/5
 b.-ıla toł- 192a/3

Buheybe b. Nüseybe Fetihlere
 katılan bir savaşı.
 b. 46b/2

Buheyre
 b.+i rāhib şakirdleri 85a/19

buhl Cimrilik.
 b. 191b/15

buhür Tütsü.
 b.-dütüzdür- 52b/8
 b.-lar dütüzdür-: Tütsü yakmak.
 160b/16
 b.-lar it- 25a/5, 39b/8, 63b/7
 b.-lar tütüzdür- 66b/19
 b.-tütüz- 187a/18

Buqaşı Kilise adı.

- bul-** b.+kelisesi 100b/7
1. Bulmak, görmek.
 b.-alum 115b/5
 b.-asın 108a/15
 b.-avuz 36b/18
 b.-dı 31a/16, 108a/5
 b.-dılar 31a/7, 31a/9, 37a/2
 b.-duñ mı 115b/14
 b.-ımadı 31a/15, 142b/9
 b.-ımadılar 113a/9
 b.-ımaduk 115b/3
 b.-madı 108a/12
 b.-madılar 31a/15, 113a/18
 b.-ursañuz 104b/11
- 2.Rastlamak, karşılaşmak.
 b.-dılar 77b/1
 b.-dılarsa 103b/2
 b.-durn 112b/10
 b.-dukların 191a/17
 b.-up 115a/1
3. Ele geçirmek.
 b.-duk 158b/14
4. Görmek, okumak.
 b.-duk 15a/6, 44a/15
 b.-up dur-37b/18
5. Kazanmak, elde etmek, kavuşmak.
 b.-a 40b/3
 b.-avuz 186b/12
 b.-dı 171a/13
 b.-dılar 2a/2, 171a/7
 b.-duğufı 117b/19
 b.-duk 161b/13
 b.-ğil 108a/16
 b.-ımadı 149a/9
 b.-madı 149a/8
 b.-maduk 172a/15
 b.-mazuz 172a/15
 b.-sa 192a/4
 b.-sunlar 142b/12
 b.-ursız 113a/7
 b.-uruz 10b/13, 10b/14
 b.-vuz 26a/6
- b.-avuz(zafer bul-) 25b/13
 b.-dılar(halâş bul-) 37a/6
 b.-ıcağ(furşatın bul-) 192a/6
 b.-madılar(zafer bul-) 61b/7
 b.-mazuz(nuşret bul-) 84a/13
 b.-sañ(furşat bul-) 89b/2
- b.-up-dur(şöhret bul-) 174b/9
 b.-up(furşat bul-) 125b/7, 96b/16
 b.-ursa(zafer bul-) 25b/15
 b.-(üns şöhbet bul-) 3b/6
 b.-acağ ol-(yol bul-) 96b/17
 b.-dı(şafâlar bul-) 3b/8
 b.-ıcağ(kolay bul-) 123b/6
 b.-madı(amân bul-) 30a/5
- bülâd** Çelik. (Krş. pülâd)
 b.+dan 30b/3
 b.+idi 28b/18
- bulan-** Bulanmak.
 b.-mış(kana bulan-) 37a/10, 112b/8
 b.-mışlar(kızıl kana bulan-) 102b/14
- bulaş-** Bulaşmak.
 b.-up(kızıl kana bulaş-) 166a/6
- bulın-** Olmak, mevcut olmak. (Krş. bulun-)
 b.-alar 78b/11
 b.-an 164a/9
 b.-an(hâzır bulın-) 66a/1
 b.-anlardandır 127b/15, 139a/15
 b.-asız 45b/8
 b.-madı 2b/18, 160a/15
 b.-mış-ıdı 157b/4
 b.-up-dur 150a/1
 b.-up dur- 63a/10
- buluş-** Bir araya gelmek, buluşmak.
 (Krş. buluş-)
 b.-alar 160b/9
 b.-avuz 161b/15
 b.-urlar(bir araya gelmek) 126a/18
- Bulķā** (Krş. Balkā)
 b.+vilâyeti 74a/9
- bulun-** 1. Olmak, mevcut olmak.
 (Krş. bulın-)
 b.-am 94b/8
 b.-avuz 139a/3
 b.-dı 8b/8, 25a/16, 28a/19
 b.-mış-ıdı 134b/3
 b.-ur 51b/9
 b.-urđı 113a/6

2. Ele geçmek.
b.-dılar(serhōş bulun-) 188a/1
- b.-miş ol-(maşlahatında bulun-)
92b/10
b.-avuz(şulhında bulun-) 41b/3
- buluş-** Bir araya gelmek. (Krş. bulış-
)
b.-dılar 102b/11, 78b/10
b.-duğı 59b/11
- bulut** Bulut.
b.+gibi(ağ bulut) 75a/11
b.+gibi(kara bulut) 166b/4
- buña** 1. Buna.
b. 111b/11, 116b/2, 183b/5,
192a/9, 51b/18, 56a/18, 57b/5,
59b/15, 66a/16, 84b/5, 85b/7
2. Buraya.
b.+degin 153b/8
- b.+(tâ buña degin ki) 189b/7
- buñal-** Zor durumda kalmak,
bunalmak.
b.-dılar 36b/14, 36b/19,
108b/18, 141a/13
b.-dılar idi 76a/1
b.-duğı 30b/10
b.-duk 107b/12
b.-sa 137b/18
- bunca** Bu kadar, çok.
b. 8b/11, 103a/9, 107b/16,
117b/4, 142b/6, 142b/17,
179a/12, 182a/4, 83a/9, 92a/16,
96a/3, 96a/3, 96a/5
b.+biñ(binlerce) 116b/17,
142a/2, 145a/12, 189a/2
b.+gün(günlerce) 192b/10
b.+yıllar 182a/2
b.+(uş bunca) 188b/14
2. Böyle, bunun gibi.
b. 139b/3, 149b/7
- buncılayın** Bunun gibi.
b. 192a/9
- bunda** 1. Bunda.
b. 182a/14
2. Burada.
b. 109a/12, 111b/11, 116b/8,
131b/19, 143b/17, 149b/9
3. Buraya.
b. 58a/1, 58a/2
- bundan** 1. Bundan.
b. 184b/10
b.+şoñra 7b/11
2. Buradan.
b. 133a/5
- bunı** Bunu.
b. 12a/3, 24b/2, 27b/11, 40b/3,
48a/11, 102a/3, 105a/13,
120b/16, 123b/12, 132a/12,
136a/7, 181b/2, 58b/2, 67b/4,
84a/19
- bunlar** Bunlar.
b. 15a/13, 18a/11, 23a/11,
23a/14, 28b/4, 28b/9, 41b/2,
104a/13, 104a/17, 104a/18,
105b/17, 105b/18, 106a/3,
110a/6, 138a/11, 141a/17,
145b/6, 152b/1, 158b/3, 162a/9,
169b/1, 169b/2, 172a/1, 172b/2,
180a/7, 183a/4, 183a/6, 183a/8,
184b/8, 192b/6, 192b/6,
195b/13, 196a/8, 199a/2, 60a/3,
66b/10, 73a/7, 75b/10, 81a/5,
96b/14
b.+a 9b/19, 19a/19, 38a/13,
103a/5, 104a/17, 115a/13,
115b/15, 120b/9, 122b/10,
169b/1, 176a/8, 181a/19,
184b/8, 184b/9, 186b/19,
189a/2, 192b/10, 198a/9,
198a/10, 198a/11, 56b/9,
66a/19, 66b/10, 74a/6, 77a/18,
81a/7, 92b/9
b.+da 194b/4
b.+dan 50b/16, 50b/17, 153a/6,
161a/17, 187a/19, 60a/4,
74a/19, 75a/4, 96a/19
b.+degül 162a/10
b.+dur 11a/6
b.+ı 3a/3, 41a/19, 45a/16,
47a/16, 102b/18, 103a/3,
112a/8, 143b/6, 151b/9, 158a/5,
163a/11, 163a/13, 176a/6,
190a/3, 191a/17, 194b/19,

60a/3, 69b/4, 77b/9, 78a/18,
83b/13, 92b/8, 92b/10
b.+uñ 14b/4, 16a/14, 26b/15,
33b/10, 38b/11, 41a/13, 41b/2,
41b/7, 45a/9, 45a/10, 45a/11,
50b/15, 50b/16, 100b/9,
102b/17, 103a/16, 103b/18,
105a/7, 107a/13, 109b/10,
123a/8, 123a/12, 125b/1,
130a/6, 130a/10, 141a/2,
142b/17, 153a/8, 156b/10,
169b/7, 170a/6, 180a/6,
181a/19, 184b/3, 184b/7,
189a/5, 189b/4, 193a/17,
195a/18, 196a/15, 198a/11,
54a/2, 60a/1, 63b/18, 65b/19,
67a/7, 80a/15, 85b/13, 92b/9,
96a/19, 96b/16
b.+uñ gibi: Bunların benzeri,
böyle. 134b/9, 65a/9
b.+uñdur 24a/8, 198a/8
b.+uñıla 151b/12, 151b/12,
181b/5, 189b/4, 192b/5,
194b/10
b.+uñla 48b/1

bura Bura, bu yer.
b.+lar 109a/11

burc 1. Kale, hisar, kale kulesi.
b. 46b/18, 47a/12, 47b/4,
47b/17, 48a/14, 102a/9,
102a/15, 102a/18, 106a/7,
171a/16, 173a/8, 174a/18,
187a/16, 187b/7, 187b/15,
191a/15, 195a/10, 195a/13,
68a/9, 93b/15, 95a/3, 95a/17,
96a/11, 98b/15, 99b/1, 99b/16
b.+a 39b/2, 172a/6, 182b/14,
194a/19
b.+ bārū 46b/7, 50a/9, 153a/13,
168a/15, 169b/19, 191a/14,
195a/5, 195b/10, 52b/12,
64b/17, 65a/2, 67a/16, 91a/3,
93a/18
b.+dan 172a/10, 172a/16,
95a/17
b.+ı 102a/6, 168a/18
b.+ına 47a/10, 182b/17
b.+uñ 102a/5, 181a/7

2. Yıldız.
b.+ından 143a/15

burhān Delil.

b.+ına 16a/17
b.+umuz(hüccet-i burhān)
24a/13
b.+uñı 82a/14
b.-a iriş-: İspatlanmak. 36a/5

burnus Pelerin, üstlük.
b. 47b/3
b.+ı 47b/16

burun Burun.
b.+ın(burnın) 148b/1
b.-ın(burnın kanatma-): Hiç
zarar vermemek, kimseyi
incitmek. 176a/11
b.-ından(ağzından burnundan
kan dökül-) 148a/16
b.-ını(burnunu yık-) 148a/8
b.-ını(burnunu yıh-) 148a/14

Buseyr Fetihlere de katılan bir râvi
adı.
b. 139a/13
b.+den 139a/13

Buseyre (Krş. Buseyr)
b. 139a/17

busu Pusu. (Krş. buşu)
b.+da 86b/7
b.+dan 11a/17
b.+lardan 138a/10
b.+ya 160b/5, 72b/3

buşu Pusu. (Krş. busu)
b.+da 10b/2

buyruk Emir.
b. 2a/16
b.+(g)ına 130b/19
b.+(g)uyla 13a/13
b.+dur 100b/3
b.+eyesi : Amir, komutan.
44a/3, 150a/11, 57a/5
b.+(g)ı 13a/19, 13b/16, 52b/17,
120a/14, 130b/18, 136b/4,
143b/5, 148b/9, 148b/14,
80b/10
b.+(g)ı birle 190b/16
b.+(g)ın 14a/2, 140b/11,
175b/19, 52b/15, 53b/7
b.+(g)ına 24a/11, 149b/14
b.+(g)ıyla 13a/19
b.+issi 148b/11, 53b/15
b.+larda 124a/10

b.+ları 52b/6
 b.+(ğ)um 44a/4, 57a/6
 b.+(ğ)uñ 8a/1,123b/9
 b.+(ğ)uñdur 2a/16
 b.-eyesi eyle-: Amir, yönetici olarak atamak. 127b/16
 b.-eyesi ol-: Amir, yönetici olmak. 53b/7
 b.-eyesi kıl-: Amir, yönetici olarak atamak. 140b/10, 140b/13
 b.-eyle- 121a/11, 189a/16
 b.-(ğ)ı altında ol- 19b/5
 b.-(ğ)ı içinde ol- 14a/1
 b.-(ğ)ın yürüt- 44a/2, 120b/12
 b.-issi ol- 117b/16
 b.-it- 20b/13, 24a/7, 43b/4, 120b/4, 121a/9, 148b/16, 192a/9
 b.-kıl- 52b/5
 b.-sür- 128a/7
 b.-(ğ)uñu dut- 8a/3
 b.-vir- 24a/15

buyruk-revân Buyruk sahibi, sözü geçen.

b.+dur(buyruk-revân) 80b/11

buyur- 1. Emretmek.

b. 86a/7
 b.-a 166b/1
 b.-am(iş buyur-) 123b/2
 b.-asın 123b/3
 b.-dı 2a/19, 3a/16, 4a/11, 4a/18, 4a/19, 4b/10, 4b/15, 7b/8, 11a/6, 11a/13, 12a/5, 12b/9, 13b/2, 14a/10, 14b/17, 16b/2, 19a/18, 20a/3, 24b/15, 24b/18, 25a/4, 25a/7, 26a/14, 26a/15, 26b/2, 28a/8, 28b/6, 29a/10, 29a/15, 33a/13, 36a/9, 38b/16, 39b/1, 42a/4, 42a/8, 42b/16, 43b/14, 44b/18, 46b/15, 48a/5, 48a/6, 48b/3, 48b/14, 49a/17, 50a/3, 100a/2, 100b/9, 102a/9, 104a/5, 104a/7, 105a/9, 110b/14, 111b/3, 112a/3, 114a/15, 115b/7, 117a/4, 121a/18, 125b/13, 127a/9, 130a/3, 133b/5, 138b/14, 141b/16, 143b/1, 144a/2, 145a/10, 148b/15, 149b/17, 150b/13, 153a/10, 153b/11, 154a/12, 155b/4, 155b/7, 156a/7, 157a/18, 161a/17,

162b/17, 163b/18, 164a/3, 165b/6, 165b/10, 167a/10, 167b/7, 168a/14, 168b/15, 169b/12, 171a/17, 171b/21, 172a/17, 172b/6, 174a/16, 175b/11, 176b/3, 177a/4, 181b/6, 181b/10, 184a/19, 184b/13, 185a/5, 186a/8, 187a/11, 187a/17, 188b/13, 191a/2, 191a/5, 191a/11, 191a/15, 192a/12, 192b/16, 194b/7, 195a/3, 197a/5, 197a/7, 198a/1, 198b/17, 52a/11, 52a/19, 53a/11, 53b/3, 54a/7, 55a/7, 55b/2, 55b/7, 57a/17, 64b/8, 64b/14, 66b/15, 66b/17, 66b/19, 67a/15, 68a/14, 69b/1, 70b/11, 72a/2, 72b/13, 73a/3, 73b/6, 75b/2, 76a/8, 76b/6, 81a/7, 81a/14, 81b/16, 83a/4, 85a/4, 85b/11, 87a/2, 88b/11, 90b/2, 93b/10, 93b/12, 93b/15, 93b/16, 98a/17

b.-ğıl 185a/3

b.-miş-ıdı 4b/6, 144b/8, 145a/5

b.-uñ 12a/17

b.-up-dur 194b/11

b.-urdum 143b/6

b.-ursan 6a/3

b.-ursañ 116b/8

b.-ursın 45a/7, 198a/13, 69a/15, 93a/8

b.-ursız 2a/15, 105b/5

2. Söylemek.

b. 6a/3

b.-ğıl 45a/7

b.-miş-ıdı 22b/5, 122a/1

b.-up 40a/19

bühtân Yalan, iftira.

b.+ıla 191b/12

bük- 1. Katlamak.

b.-di(dürdi bükdi) 129b/3

b.-diler(billerin bük-) 130b/6

bükül- Bükülmek.

b.-mişdür(beli bükül-) 84a/5

bülbül Bülbül.

b.+gibi 3b/2

bülend Yüksek.

b. 187b/15

büngâh İçine çeşitli malzemeler konulan çadır, oda. (Kırş. püngâh)
b.-lar dut- Çadır kurmak. 12a/3

bünyâd Temel, esas.
b.+ı 110b/3, 180a/16
b.+uñ 19a/15
b.-ur-: Başlamak. 55a/10
b.-ur-: Bina inşa etmek. 149b/5
b.-it-: İnşa etmek 121a/7
b.-ol-: Oluşmak, kurulmak, meydana gelmek. 159a/12, 180a/14, 180a/15, 180a/16, 180a/17, 180a/18, 180a/19

büyük Uzun.
b. (kaddı kâmeti büyük)142a/18

b.+baş begler: İleri gelenler. 21b/14

C

cabbâr Ululuk, büyüklük sahibi.
c.+nefs : Kendini beğenmiş. 133b/4, 147b/12, 182a/16, 183a/13

Câbir b. Mirâre b. Rebî b. Hâmid Şehit adı.
c. 46b/12

Câbir b. Râkd Şehit adı.
c. 28a/6

Câbir b. Sa'id (Kırş. Câbir b. Sa'id eṭ-Ṭây)
c. 4b/18

Câbir b. Sa'id eṭ-Ṭây Tay kabilesinin ileri gelenlerinden, sahâbi.
c. 4b/17

Câbir b. Hoyled Şehit adı.
c. 198b/13

Câbiye Suriye'de bir ordugâh şehri.
c.+den yaña 21b/14
c.+şehri 10a/15
c.+tarafı 53a/1, 62a/13
c.+ye 10a/9

c.+yolu 22a/16

c.+(bâb-ı câbiye) 91a/5
c.+de(bâb-ı câbiye) 98b/9, 98b/11
c.+den(bâb-ı câbiye) 97a/3, 101b/14
c.+nüñ(bâb-ı câbiye) 106a/7
c.+ye(bâb-ı câbiye) 90b/3, 98b/15

Ca'fer (Kırş. 'Abdullâh b. Ca'fer Ṭayyâr b. Ebî Ṭâlib, Ca'fer-i Ṭayyâr, Ca'fer Ṭayyâr)
c.+i 143b/9
c.+oğlı 139b/19
c.+oğlı 'Abdullâh 141b/11
c.+uñ 139a/16

Ca'fer-i Ṭayyâr (Kırş. 'Abdullâh b. Ca'fer Ṭayyâr b. Ebî Ṭâlib, Ca'fer Ṭayyâr)
c.+uñ 133b/15, 133b/17

Ca'fer Ṭayyâr (Kırş. 'Abdullâh b. Ca'fer Ṭayyâr b. Ebî Ṭâlib, Ca'fer-i Ṭayyâr,)
c.+birle 139a/15

câh Makam, mevki, değer.
c.+uñuz 9a/18
c.+ı celâlet: Yüksek mevki 110b/4
c.+ı celâl 135b/5
c.+ı celâl-ıla yûri-: Mevki sahibi kişiler gibi davranmak. 48b/10

câhil Bilgisiz, bilmeyen.
c.+ler 94b/3
c.+uñ 146a/5

câhiliyyet İslamiyetin ortaya çıkışından önceki zaman.
c.+zamânı 8b/3, 20a/5, 89a/19

cahîm Cehennem.
c.+(nâr-u cahîm) 191b/18

câmi' Câmi.
c.+e 20a/4, 34a/8, 88b/14
c.+inde(resûl câmi'i) 16a/2
c.+ine(resûl câmi'i) 2a/3, 16a/1,
c.+ine(resûl ḥazreti câmi'i) 88b/12

c.+ine(resül hazretinüñ câmi'i)
18a/15, 89a/15

Câmi'-i Ümmiye Şam şehrinde
bulunan İoannes Kilisesine câmi
yapıldıktan sonra verilen ad.
(Krş. Yuhannâ)
c. 100b/6

cân Ruh, can.
c. 112a/11, 146a/6, 180a/16,
180a/18, 62b/4
c.+ korkusu 69b/13
c.+(göñül cân birle) 199b/2
c.+ u baş 27a/15, 96a/8
c.+ u baş u 'ömr 10b/9
c.+ u göñül birle : İçtenlikle, çok
isteyerek. 4a/2, 8a/5, 120a/4,
132a/15, 93a/17
c.+ u göñülden 131a/6, 139b/4
c.+acığı 175a/9
c.+acısı 59a/9
c.+da 62b/1
c.+dan 19a/11
c.+ u göñil-ile 74b/10
c.+ı 19a/8, 113b/6, 69b/11,
70a/1
c.+ın 165b/12
c.+ın terk idici 110b/9
c.+ına 16a/10, 102a/10, 82a/14
c.+ından 122b/3, 82b/16
c.+ını ve başını 128b/11
c.+larından 112a/5, 93a/9
c.+ıla 92a/2
c.+ıla(göñil ü cân-ıla) 120a/11
c.+um içinde 187a/7
c.+umda 110b/7
c.+umı 19b/19, 20a/17, 123b/8,
126b/17, 130b/14
c.+umı başımı 19a/2
c.+umuz 10b/11, 24a/10,
151b/17
c.+umuz başumuz 96a/9
c.+umuzdandır 110b/2
c.+umuzı 200a/3, 70b/3
c.+umuzı(başumuzu cânumuzı)
45a/12
c.+uñ 69b/18, 82a/13
c.+uñı 31a/18

c.-(baş cân terk it-) 27a/2,
193a/18
c.-(baş cân terkin it-) 41b/11
c.-(öñüñde baş cân oyna-) 45b/4
c.- u baş oyna- 193b/14

c.-a(başa cana kal-) 62b/7
c.-a cân bağışlan- 3b/10
c.-at- 25a/17, 71b/11
c.-baş oyna- 20a/13, 68b/15
c.-baş vir- 60a/10
c.-baş yitür- 60a/11
c.- be-cehennem işmarla- 76a/8
c.-cehenneme ten toprağa
işmarla- 163b/19
c.-çekişin it- 100a/14
c.-ı gösinden git- 61b/10
c.-ı hulkümına gel- 94a/12
c.-ın başın ko- 48b/10
c.-ın başın hânümânın ko-
102a/14
c.-ını('aqlını cânını müsülmân
eyle-) 40b/12
c.-işmarla-: Canını teslim
etmek, ölmek. 94b/2
c.-ilet- 3b/9
c.-ların başların terk it- 192b/18
c.-larına kaşd eyle-: Öldürmeye
teşebbüs etmek. 77b/19
c.-larını terk it- 27a/16
c.-melikini işmarla- 143a/13
c.-terk it- 9a/9, 172b/13
c.-teslim kıl-: Ölmek. 194a/9,
94a/13
c.-um başum fidâ kıl- 52a/7
c.-umı(başumı cânumı terk it-)
41b/15
c.-umuzdan(ümiz cânumuzdan
getür-) 166b/5
c.-umuzdan kork- 200a/4
c.-umuzı(başumuzu cânumuzı
ko-) 91a/1
c.-umuzı(başumuzu ve cânumuzı
al-) 5b/11
c.-umuzı yolına kurbân ko-:
Uğruna ölümü göze almak.
154a/3
c.-umuzı yoluña kurbân it- :
Uğruna canını feda etmek.
137a/15
c.-uña kıy- : Canını
esirgememek, kendini feda
etmek.193b/12
c.-uñı al- 61a/11
c.-uñı cehenneme gönder- 77b/8
c.-uñı tehlike yerine bırak-
79b/3
c.-uñı terk it- 137a/14
c.-uñuzı terk it- 10b/7

cânavar Canlı, hayvan.

c. 110a/7, 110a/13
c.+lardan 110a/6, 128a/17
c.+uñ(hayvân-ı cânavar) 9b/13

cânib Taraf.

c.+den(iki cânib) 63b/8
c.+den yaña 64a/15

cânik Anadolu'nun Orta Karadeniz bölümünün kıyı kesiminde bir yöre.

c.+vilâyeti 124a/5
c.+ler vilâyeti 190b/13

cânsuz Canını düşünmeyen.

c. 81b/9

câriye Kadın köle.

c.+birle('abid i câriye) 145b/15

câsûs Casus. (Krş. çâsûs)

c.+lar 145a/14, 185a/19
c.+lardan 185b/6
c.+ları 191a/10
c.+laruñ 21b/4

câsûslık Casusluk.

c.+(ğ)a 109a/15, 185b/1

Câşeş b. Half Şehit adı.

c. 198b/9

câşt Kuşluk vakti. (Krş. çâşet)

c. 140a/16

câvizân Ebedi, sürekli.

c.- kıt-: Ebedileştirmek. 131a/11

câzûlık Büyücülük.

c.-lar eyle- 111b/10

cebbe (Krş. cebe)

c. 194a/12

cebe Zırh, zırhlı elbise. (Krş. cebbe)

c. 182b/19, 192b/11
c.+lerin 54b/9
c.+si 39b/5, 43b/16
c.+sin 176b/12
c.+sini 77b/2
c.+süz 176b/10

cebe-hâne Cephane.

c.-aç- 188b/11, 192b/10

Cebel b. Hasan Sahabi. (Krş.

Cübeyl b. Hasan)

c. 14a/14, 14b/1, 15b/6

Cebele (Krş. Cebele b. Eyhem)

c. 147b/11, 147b/12 147b/16,
147b/18, 148a/3, 148a/5,
148a/8, 148a/10, 148b/1,
148b/3, 148b/5, 148b/13,
149b/5, 158b/7, 158b/8,
158b/12, 158b/14, 159a/3,
159a/6, 159a/7, 159a/8,
159a/17, 159a/17, 159b/1,
160a/5, 160a/7, 160b/2, 160b/7,
160b/17, 161b/18, 162a/6,
162a/15, 162b/1, 162b/4,
162b/6, 162b/10, 162b/15,
163a/3, 163a/7, 163a/10,
163a/15, 163a/18, 163b/5,
163b/9, 164a/2, 165b/6,
165b/10, 165b/16, 166a/18,
167b/9, 169b/6
c.+beg 149a/17
c.+birle 161a/13
c.+den 148a/18, 160a/7, 163b/9
c.+y-ile 161a/6
c.+nuñ 148a/6, 160b/1,
160b/19, 163a/3, 163b/14,
165b/3, 165b/9
c.+sin 162b/3
c.+ye 152b/13, 162a/9, 163b/12
c.+yi 148a/19, 149a/17,
149a/18, 162a/1

Cebele Suriye'de Lazkiye'nin

güneydoğusunda küçük bir liman şehri.

c. 149b/6,
c.+şehri 109a/5

Cebele b. Eyhem Suriye'de hüküm

süren Gassâniler'in son emiri.

c. 147b/19, 148b/16, 149a/12,
149a/15, 149b/8,
150b/16, 157a/4, 158b/6,
158b/17, 161a/15
c.+e 149b/4
c.+em 159a/9, 162b/2
c.+sin 148b/10

cebelen- Zırhlanmak, zırh giymek.

c.-diler 193a/7

Cebel-i Bârûk Memela', Ebreşidi de denilen bir dağ.

- c. 111b/6
- cebelü** Zirhli.
c. 116a/11
- cedd** Dede.
c.+üm 91a/4, 93b/6
- Ceddelem** Arap kabilesi adı.
c. 157a/8
- cefâ** Eziyet, sıkıntı.
c.-lar eyle- 8b/4
c.-lar kıl- 24b/4
- cehâlet** Bilgisizlik. (Krş. cihâlet)
c.+içinde 123a/5
- cehd** Çalışma, çaba.
c.+i 191b/8
c.-it- 42a/14, 192b/12
c.-eyle- 108a/12, 149b/9, 61b/6
- cehennem** Cehennem.
c.+odı 82a/13
c.-e(cân cehenne me ten toprağa işmarla-) 163b/19
c.-e(cânuñ cehenne me gönder-) 77b/8
c.-e göndür- 61a/11
c.-e git- 83b/12
- cehl** Bilgisizlik, cehalet.
c. 122a/11, 146a/12, 146a/12
c.+e 146a/11
c.-e yoldaşlık it- 146a/11, 146a/13
- cehr** Gizli olmayan, açık.
c.+ünde 21a/9
- celâl** Büyüklük, ululuk.
c.+ı 49a/7, 135a/19
c.+ından(câh-ı celâl) 135b/5
c.-ıla(câh-ı celâlıla yüri-) 48b/10
- celâlet** Büyüklük, yücelik.
c.+ini 135b/1
c.+ün(câh-i celâlet) 110b/4
- celile** Şanlı kadın.
c. 106b/8
c.+(seyyide celile) 95a/1
- cem'** Toplama, bir araya getirme.
- c.-eyle- 5a/18, 7b/14, 15b/13, 22a/4, 23b/2, 24b/19, 31a/6, 31b/2, 33b/15, 38b/5, 41a/4, 45b/3, 46b/15, 100a/9, 113a/18, 115b/2, 121b/13, 132a/8, 144b/4, 150b/3, 152b/11, 152b/19, 154a/9, 156a/14, 159b/10, 167a/8, 177a/9, 179a/11, 179a/19, 190a/16, 194b/11, 198b/4, 66b/8, 72a/18, 87a/16, 94b/17
- c.-it- 2a/9, 2a/14, 2b/16, 4b/19, 5b/10, 13a/14, 28a/9, 34b/6, 46b/16, 49b/13, 105a/9, 109b/5, 118a/5, 119b/14, 121b/16, 122a/12, 123b/15, 130a/1, 143b/8, 152a/4, 152b/17, 153a/18, 159b/14, 166b/15, 168a/14, 173a/15, 186b/18, 191a/9, 191a/17, 199b/3, 67b/3, 67b/12, 89a/11, 96a/13
- c.+iken 186a/11
- c.-ol- 2a/4, 4a/2, 4a/3, 5b/12, 6a/1, 7a/4, 7b/18, 8a/6, 12b/18, 16a/1, 17a/19, 18a/13, 18a/16, 18b/8, 20a/4, 20b/4, 23b/18, 25a/2, 25a/4, 27b/19, 33b/19, 34a/8, 38a/1, 44b/17, 45a/1, 48a/7, 48a/8, 51a/12, 103b/9, 103b/18, 115a/3, 116b/10, 121a/17, 121a/18, 121b/1, 122b/11, 124a/7, 124a/9, 124a/19, 124b/4, 126a/13, 130a/4, 130a/18, 133a/6, 133b/5, 133b/7, 136b/14, 138a/3, 138a/17, 141b/17, 141b/17, 145a/16, 150a/9, 153b/12, 155b/17, 160a/4, 167b/4, 170b/13, 171a/17, 172b/20, 180b/8, 183b/2, 184a/2, 184b/13, 189b/1, 190b/3, 190b/6, 190b/11, 190b/16, 199b/12, 53b/6, 64b/2, 64b/6, 64b/7, 65a/12, 67a/4, 67a/9, 67b/5, 70b/5, 73a/4, 74a/2, 78b/10, 79a/4, 89a/16, 90a/1, 91b/17, 94b/9
- c.-kıl- 36a/11
- c.-(dünyâyı cem' it-) 111b/15
2. Topluluk.
c. 123a/17, 127b/19, 133b/12
c.+(iki cem'-i keşire) 4a/8
c.+birle(keşret cem') 190b/1
c.+i giriv 164a/8

c.+i kesret 137b/2
c.+ini 146a/4

Cem Büyük iskender'in lakabı.
c.(Tūs Giv Cem gibi) 84a/9

cemā'at 1. Topluluk, gurup, bölük.
c. 7a/8, 16b/17, 17a/1, 17b/14,
20b/4, 38a/15, 38b/5, 38b/12,
49b/6, 51a/3, 108a/11, 137a/5,
137b/5, 137b/17, 147b/14,
147b/17, 148a/16, 148b/7,
153a/2, 161a/15, 169a/9,
174b/9, 178b/3, 189b/2,
198b/4, 65b/9, 88b/2, 89a/7,
92a/12, 93a/10, 93a/11, 93b/3,
96b/2, 96b/8, 98a/13
c.+(bir cemā'at) 38b/6
c.+a 3a/2, 73a/16, 92a/6,,
92b/5, 107a/12, 158a/1
c.+birle 18a/3, 101b/6, 114a/6,
120a/20
c.+dan 45a/9, 162a/13, 167a/9
c.+dan(kavm-ı cemā'at) 111a/3
c.+dur 56b/5, 69a/17
c.+ı 48b/16, 99a/16, 105b/19,
167a/11, 174a/19, 184b/2
c.+ı birle 41a/19, 193a/6
c.+ıla 5a/2, 108a/13, 110a/8,
111a/2, 114a/16, 118a/12,
142a/16, 162a/16, 168b/6,
168b/8, 188a/8, 99a/19
c.+ın 48a/13, 49b/1, 148a/1
c.+ına 48b/1, 102a/10, 114a/18,
168b/6
c.+ından 12a/9, 18a/5, 18a/12,
105a/9
c.+ınıñ 108b/10, 109a/4
c.+ı-y-ıla 148b/17, 91a/12
c.+ı-y-ıla(cemā'atlu cemā'atı-y-
ıla) 93b/5
c.+um 44b/7, 47a/11
c.+uma 40b/17
c.+umı 48a/19
c.+umuza 132b/10
c.+uñ 10a/3, 100a/10, 105b/1,
92a/14
c.+uñı 159b/2
c.+uñı 62a/7
c.+uz 137a/6

2. Kabile.
c.+dansın 159a/7

cemā'atlu Bir topluluğa ait olan.

c.+cemā'atı-y-ıla 93b/5

cemāl Yüz güzelliği.
c.+ından 135b/6
c.+ı 49a/7, 135a/19

cemāziye'l-evvel Arapların ay
takviminin beşinci ayı.
c.+ayı 101b/9

cemi' Bütün, hep.
c. 2a/2, 2a/17, 6a/13, 6b/1,
8a/4, 9b/5, 9b/6, 12a/17,
12b/12, 13b/18, 14a/5, 18b/4,
22b/19, 23b/11, 24b/11, 26b/7,
32a/12, 38a/1, 39b/17, 39b/18,
41a/15, 44b/4, 110b/11,
119b/17, 121b/14, 122a/3,
124a/1, 124b/4, 127b/14,
130a/1, 131a/1, 131a/8,
132b/16, 137a/2, 138a/7,
145a/13, 147b/19, 150a/1,
150a/19, 153b/19, 155a/18,
163a/17, 163b/19, 171b/3,
172a/7, 185a/7, 186b/11,
189b/10, 189b/12, 190a/7,
190b/7, 190b/15, 194b/9,
197b/19, 198a/9, 199a/13,
200a/8, 53a/17, 57b/10, 58b/14,
59b/1, 62a/19, 63b/2, 65b/6,
66a/17, 67b/17, 72a/6, 77b/17,
78a/15, 78b/10, 79a/13, 82a/8,
86b/4, 86b/5, 87a/10, 93a/12,
93b/7, 97a/6, 97b/12, 98b/6,
99a/3
c.+i 20b/7
c.+in 118b/2
c.+inüñ 17a/10
c.+isi 1b/11, 1b/13
c.+isin 14a/6, 76a/13
c.+müz 89b/10
c.+ü'l-ashāb 34a/17
c.+ñüzi 68a/4
c.+sine 89a/1

Cemil b. Cemcemī Fetihlere katılan
bir savaşçı.
c. 85b/13

cem'iyet Toplanma; topluluk,
meclis.
c.+e 130a/10, 130a/13
c.+inden 67a/6, 70b/2

- cenāh** Savaş düzeninde ordunun iki yanından biri.
c. 80a/19
c.+ında 54b/12
- cenān** Yürek, kalp.
c. (ceriyyü'l-cenān) 68b/2
- cenāze** Cenaze.
c.+sine 101b/2, 118b/10, 126a/12
- Cend b. Cennāde** (Krş. Ebū Zer Gaffāri)
c. 139b/17
- Cend b. Seyf** Fetihlere katılan bin savaşçı.
c. 186b/6
- Cendel b. Süheyl b. 'Ömer**
(Krş. Ebū Cendel b. Süheyl b. 'Amr el-'Āmiri, 'Ömer b. Süheyl)
c. 154b/10
- ceng** Savaş.
c. 173a/9, 55a/12, 84a/5
c.+âleti: Savaş teçizatı, silah 56a/14
c.-âletin beze- 168a/19
c.+(dil-âver-i ceng) 29b/17
c.+de 71a/15
c.+e 12a/1, 161b/18, 172a/18, 174a/11, 182b/10, 60b/17, 71a/1, 71a/4, 75b/5, 79b/1, 82b/7, 92a/2, 94a/2, 97a/2
c.+e mi 59a/4
c.+i 182b/19
c.-i 'azim it- 71b/1
c.+içinde 141b/11, 71a/16
c.+içün 67a/16
c.+in 27b/10
c.+ine 29b/11, 81b/16
c.+ini 166a/19
c.+ümüzi 96b/4
c.+üñ 103a/5
c.-eyle- 43b/10, 166a/5, 167b/19, 169b/13, 175b/3, 182b/11, 193b/8, 194a/18, 70b/10, 77b/13, 82a/10, 94a/3, 94b/12, 96a/12
c.-it- 24b/7, 26b/13, 27b/9, 29b/9, 33b/13, 42a/4, 42b/13, 43a/1, 138b/2, 139a/7, 139a/8, 139a/9, 139a/11, 139a/12, 158a/13, 163b/13, 165b/14, 170a/13, 172a/18, 173a/1, 183a/7, 192b/14, 193b/1, 193b/16, 56a/8, 67b/1, 67b/18, 69b/15, 70a/5, 82a/11, 91b/7, 93b/4, 95a/17
c.-ol- 101b/16, 197a/17, 83a/14, 94b/15
- cennet** Cennet.
c. 191b/19
c.+i 131b/5
c.+içre 131b/5
- Cercis** Bizans ileri gelenlerinden.
(Krş. Çercis, Çerçis)
c. 7b/2, 11b/16, 12b/10, 13a/4, 13a/16, 13a/19, 13b/4, 15a/15
c.+idi 10b/19
c.+ile 15a/11
- ceri** Korkusuz, atak. (Krş. çeri)
c.+yyü'l-cenān: Yürekli. 68b/2
- Cerirān b. Nevfel el-Ĥamiri**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
c. 100b/17
- cerle?**
c.-bağla-: Halka olmak?. 107b/1
- cevāb** Cevap.
c. 3b/14, 32a/14, 127a/2, 144b/13, 171b/12, 181b/7, 185b/15
c.+ı 120b/16, 126a/7, 128a/5, 144b/18
c.+ın 3b/17
c.+('aql cevāb) 142b/19
c.+ı(şāfi cevāb) 106b/5
c.+ı 'aqli: Akla uygun, mantıklı cevap. 143a/16
c.+ı nakli: Hakiki cevap, nakle dayalı cevap. 143a/17
c.+viribi 121b/11
c.-gel- 98a/13, 98b/4
c.-getür- 31b/13
c.-i kalma-: Söyleyecek söz bulamamak, cevap bulamamak. 143b/7
c.-i vir- 7a/8
c.-vir- 6b/3, 6b/7, 17a/5, 48a/13, 49a/2, 142b/18, 162a/8,

- 171b/2, 179b/19, 180a/5,
183b/5, 60b/8, 71a/19, 93b/7,
95a/12
- cevâhir** Kıymetli taşlar, elmaslar.
c.+birle(dürr i cevâhir) 39b/18,
43b/16, 112b/6
c.+ile 66b/14
- cevâr** Çevre, yan. (Krş. civâr)
c.+ında 74a/11, 94b/8
- cevher** Elmas, kıymetli taş.
c.+den 123b/11
c.+üñ 106b/7
c.-(la'1 ü cevher it-) 3b/7
- cevherî** Mücevherci, mücevherden
anlayan.
c.+i 106b/7
- cevlân** Dolaşma, gidip gelme.
c.-göşder- 46a/15
c.-kıl- 56a/15
c.-ur- 154b/9
c.-ur-di 163a/3
- cevr** Haksızlık, cefa, zulüm.
c.+i kâhr 192a/2
- Cevsiye** Ba'albek yakınında bulunan
bir şehir. (Krş. Çevsiyye,
Çevsiye)
c. 146b/6, 167b/3
c.+çerisi 109b/15
c.+şehri 53a/12, 146b/12,
150a/13, 153a/16, 167b/1,
185a/15
- cevşen** Zırh.
c.-lerin sök- 26b/18
- ceyş** Asker, ordu.
c. 97a/13
c.+in 62a/17
- cezâ** Ceza.
c.-it-: Cezalandırmak. 148b/12,
82a/14
c.-vir- 15a/4
- cezire** Ada; Mezopotamya bölgesi.
(Krş. çezire)
c.+leri 124a/20
- c.+leri(kâgân saqlân cezireleri)
190b/10
c.+sinüñ(tarra buzun ceziresi)
124a/5
- cığana** Su kabı. (Krş. cıgın)
c.+dan 37a/19
- cıgın** (Krş. cığana)
c.+da 37a/15
- ciger** Ciğer; iç, yürek.
c.+lerin 30a/16
c.+kösem 140b/5, 73b/11
c.+haste 42b/3
c.-(bağır ciger kebab ol-) 72b/11
c.-leri yan- 30a/7
- cihâd** Din uğruna yapılan savaş.
(Krş. cihât)
c.-it-: Din uğruna savaşmak.
139b/4, 64b/7
- cihâlet** İslâmiyetden önceki devir.
(Krş. cehâlet)
c.+de-y-iken 193b/13
- Cihân** Ceyhun nehri.
c.+şuyı 145a/16
- cihân** Dünya; âlem.
c. 122a/11, 131a/11
c.+a 6a/10, 24a/13, 62b/7,
142a/4
c.+da 46a/5, 149a/2, 164a/15,
62b/1, 62b/8, 69b/16
c.+dan 19a/11
c.+melikiniñ 6a/2
c.-a gel- git-: Doğmak ve ölmek.
117b/16
c.+da(iki cihân) 161b/12, 71b/7
c.+(iki cihân 'azâbı) 64b/12
c.+(dü cihân) 78a/10
c.-da(iki cihânda yüzi aq ol-)
183b/13
c.-da(iki cihânda yüzüñ aq ol-)
32b/16
- cihât** (Krş. cihâd)
c.+dan 156a/17
- cild** Kitabın bölünmüş kısımlarından
her biri.
c.+i(evvel cild) 200a/12

- cilf** Kaba, hoyrat.
c.-ol- 192a/9
- cili** Açıklama.
c.-eyle-: Açıklamak. 106b/6
- cimri** Değersiz, ayak takımından.
c.+nüñ 113a/1
- cinn** Cin.
c.+ ü ins 13a/11
- cins** Soy, nesil, ırk.
c.+ini 121b/10
- cirâhatlu** Yaralı.
c.+y-ıdı 65a/9
- cism** Beden, vücut.
c.+i 69b/13
c.+ümi 130b/14
c.+i âlet 62b/5
- cier** Köprü.
c.+i hadîd 151a/7
c.+i hadîde degin 67a/2
- cişistân ?**
c.+meliki 23a/7
- civâr** Yakın, yan. (Krş. cevâr)
c.-(hâk civârına kavuş-) 1b/12
- cîm** Arap alfabesinin c sesini karşılaman altuncu harfi.
c.+(olmaya egri çü cîm) 191b/17
- cizye** Vergi, haraç almak.
c. 48b/6
c.-al- 61b/1
- cömerd** Cömert, eli açık.
c. 4b/13
- cum'a** Cuma.
c.+gün 126b/10
c.+günü 126b/5, 126b/11, 150b/8
c.+namâzi 127b/6
- cū** Arama, araştırma.
c.-(cüst cū it-) 124b/9
- cūd** Cömertlik, el açıklığı.
c.+i saḥâ 106b/14
- cūş** Coşma.
c.-it-: Coşmak. 139a/6
- cūşân** Coşan, coşkun.
c.+(hurūşân cūşân) 29b/7
- cübbe** Cübbe.
c. 158b/17
- Cübeyl** (Krş. Cübeyl b. Ḥasan)
c.+üñ 16a/4
- Cübeyl b. Ḥasan** (Krş. Cebel b. Ḥasan)
c. 21a/15
c.+ı 22a/17
- cüllâb** Gülsuyu.
c.+ı(şekker-i cüllâb) 46a/9
- cümle** Bütün, hep.
c. 5a/16, 37a/4, 38a/2, 42b/3, 110a/5, 117b/14, 120a/7, 135a/16, 135b/2, 162a/5, 191b/10, 56b/4, 70a/14, 78a/4, 86a/11, 93a/1, 95b/14
c.+nüñ 69b/18
c.+ñüz 26a/9
c.+si 3a/4, 23a/10, 26a/7, 27a/2, 33b/8, 42b/1, 42b/1, 46b/2, 144b/7, 199a/1, 65b/9, 92a/2, 95b/18, 96a/7
c.+sin 9b/4, 34a/1
c.+sine 73a/17
c.+sini 23a/1, 185a/16, 75b/17
c.+sinüñ 77b/15
- cünbiş** Hareket. (Krş. cünbüş)
c. 9a/8, 77b/17
c.+dür 107a/1
c.+içinde 143a/5
c.+leri 117b/12, 131a/13
c.+üm 130b/16
c.-kıl-: Hareket etmek. 60a/10
- cünbüş** (Krş. cünbiş)
c.-kıl- 52b/13
- cünd** Asker.
c.+ a'llâh 81a/12
- cür'a** Yudum.
c.+sın 37b/3

cürät ? (Krş. cür'et ?)	ç.-dı 29a/4, 30b/15, 32a/6, 33a/4, 40a/3, 42a/11, 47b/18, 105b/1, 107b/3, 112a/7, 114a/18, 127b/12, 128a/2, 133b/9, 134a/19, 140b/15, 142a/11, 158a/16, 162a/7, 164b/14, 174b/7, 183a/17, 193a/5, 196a/18, 196b/6, 196b/8, 56b/16, 60b/13, 70a/17, 72b/6, 77b/6, 81b/3, 95a/12
c.+ı 19b/3	ç.-dı(çağırdıcı çağır-) 77a/2
Cürcân b. Levkâ Bizans ileri gelenlerinden.	ç.-dılar 48a/9, 73b/17, 82a/15, 98b/16, 99b/1, 99b/18, 102a/17, 103b/5, 161a/10, 165a/3, 179b/2, 182a/1, 187b/16
c. 97b/18	ç.-duğın 195a/4
cür'et Cesaret, yüreklilik.	ç.-dum 107b/18, 111b/9
c.+in 158b/1	ç.-duñuz 165a/10
c.+üñüz 123a/16	ç.-madı 94b/2
cüst Araştırma.	ç.-u 114a/7
c.- cü it-: Araştırmak. 124b/9	ç.-up 11a/6
cüvân Genç, delikanlı.	
c. 30a/4	
c.+lar 68b/8	
cüvân-baht Talihi.	
c. 29b/17	
c.+a(baht-ı cüvân) 143a/12	
Ç	
çablık ? Haberci, posta, ulak ?.	çağırdıcı Tellal.
c. 68a/5	ç.-çağır- 77a/2
çábük Hızlı.	çağırış- Bağışmak. (Krş. çağırış-, çığırış-)
ç.+ i çäläk 42b/4	ç.-dılar 65a/1, 65a/5
çábük-süvâr Ata iyi binen.	çağırt- İlan ettirmek.
ç.+lardan 72a/14	ç.-dı 63a/17
çábük-süvârlıq Usta binicilik.	ç.-dı 154a/14
ç.+ (ğ)ına 61b/7	çağırış- Bağışmak. (Krş. çağırış-, çığırış-)
çadır Çadır.	ç.-dılar 48a/5, 110b/11, 60b/10, 74a/1, 82b/10
ç. 77a/10, 77a/12, 77a/15, 77b/13	ç.-up 54b/18
ç.+dan 164b/13	ç.-dılar 196a/6, 196a/12
ç.+ına 99b/10	
ç.+ınuñ ('adl çadır) 146b/16	çäh (Krş. cäh)
ç.+ları 43a/11	ç.+ı 6a/14
ç.-dut-: Çadır germek, kurmak. 158b/16, 90b/4	çäk Yırtık, yarık.
ç.-lar kur- 12a/3, 178b/19	ç.-it-: Paralamak. 30a/16
ç.-lar haymeler kur- 11b/17	çäk Salt, sade.
çağde (Krş. Mukrat bin Çağde)	ç. 181a/17
ç.+nüñ 111a/16	çaq Birbirine vurulan kılıçlardan çıkan ses.
çağır- 1. Bağışmak, haykırmak, seslenmek. (Krş. çığır-)	ç.+çaq 42b/5
	çaq Tâ.
	ç. 121a/16

- çal-** 1. Çarpmak, vurmak.
 ç.-a 15a/18, 70a/10
 ç.-an 115a/11
 ç.-aruz(kılıçlar çal-) 84a/2
 ç.-dı 27b/15, 47b/17, 114b/14, 163b/14, 163b/15, 193b/2, 71b/4, 78b/5, 82b/3
 ç.-dı(bogazında çal-) 15a/19
 ç.-dı(sifirin çal-) 62a/9
 ç.-uñuz(kılıç çal-) 77b/10
 ç.-dı(yire çal-) 115a/17
2. Birbirine vurmak.
 ç.-dılar(ayaların çal-) 74a/1
3. Ses çıkarmak.
 ç.-alar(çañ çal-) 97a/6
 ç.-alum(nākūs lar çal-) 93a/18
 ç.-anları(çañ çal-) 96b/18
 ç.-dılar(borular çal-) 39b/7
 ç.-dılar(çañ çal-) 42b/16, 97a/15
 ç.-dılar(gazā tablın çal-) 41b/19
 ç.-dılar(mazmār çal-) 143b/11
 ç.-dılar(nākāreler çal-) 86a/2
 ç.-dılar(nākūs lar çal-) 195b/10
 ç.-dılar(nāralar çal-) 143b/11
 ç.-dılar(nefirler çal-) 55a/7
 ç.-ğil(çañ çal-) 97a/1
- çalab** Yaratacı, Allah.
 ç. 6b/11
 ç.-(hağ çalab bil-) 7a/6
- çalāk** Tetik, hızlı.
 ç.-idi(çābük i çālāk) 42b/4
- çalın-** Değişmek.
 ç.-dı(beñzūñüz çalın-) 110a/1
 ç.-mış(beñzūñ çalınmış yüregüñ alınmış) 58b/12
- çalış-** Çarpışmak, savaşmak.
 ç.-dılar 97a/15
- çalkan-** Dalgalanmak, karışmak.
 ç.-dı 30b/3
 ç.-masun 73a/13
- çañ** Çan.
 ç. 97a/17
 ç.-ı çal- 42b/16, 96b/18, 97a/1, 97a/6, 97a/15
- çap** Yanlış, hatalı.
 ç.-ol- 6b/9
- çapın-** Atılmak, saldırmak.
 ç.-alum 164b/6
 ç.-sa(çeh çapın-) 84a/10
- çār** Çare.
 ç.+ u nāçār(ister istermez) 57a/16
- çār** Dört.
 ç.+köşe 189b/18
- çārdak** (Krş. çār-taş)
 ç.+da 47b/6
- çāre** Kurtuluş vasıtası, çözüm yolu.
 ç. 7a/3, 13b/15, 108b/5, 149a/9, 158a/12, 172a/15, 187a/1, 57a/10, 58b/8, 84a/17
 ç.-it- 189a/2, 84a/16, 92b/3
 ç.-leri kalma- 48a/4
 ç.-ol- 132a/3, 132a/3
 ç.-si kalma- 82b/6
 ç.-süz ol- 188a/2
 ç.+(ne çāre) 30a/5
- çarh** Çark.
 ç.+ı okı 30b/8
 ç.+okı 29b/14, 30a/18, 42a/10, 67a/17, 83a/13
 ç.+okın atıcı 39b/12
 ç.+yayı 79b/16
 ç.+yayın kurucılar 39b/12
 ç.-okın at- 26b/6, 42a/3
 ç.-okın dök- 165b/6
 ç.-okların at- 181b/18
- çār-taş** Çardak. (Krş. çārdak)
 ç. 47b/6
- çāsūs** (Krş. cāsūs)
 ç.+lar 157a/15, 169a/5
 ç.+ları 73a/4, 169a/8
- çāset** (Krş. cāst)
 ç.+vaqtı 133a/1
- çatlu** Çatılmış, çatılı.
 ç.+(iki çatlu tahta pāreleri) 143a/12
- çav** 1. Haber.
 ç.+ı 103a/13

ç.-yitiş-: Haber gelmek, söylenti yayılmak. 150b/11
 ç.-düş-: Şayi olmak, yayılmak. 152a/7
 ç.-ol-: Haber yayılmak. 145a/15

2. Şöhret, ün.
 ç.-umuz(adumuz çavumuz illere düş-) 26a/2
 ç.-ları gel-: Şöhreti, namı duyulmak. 123a/11

çavuş Yaver.
 ç.-lar 60b/9, 82b/10

çegzin- Döndürmek, dolaştırmak, devriye olarak gezdirmek. (Krş. çegzün-)
 ç.-ürlerdi(çeriye çegzin-) 93b/9

çegzün- (Krş. çegzin-)
 ç.-eler 91b/3

çeh ? Hep, birden ?
 ç.-çapın- 84a/10

çek- 1. Bulunduğu yerden ayırmak, uzaklaştırmak.
 ç.-di 161a/6
 ç.-diler 166a/8
 ç.-diler(ilerürek çek-) 196a/17
 ç.-eler(ıraq çek-) 195b/7
 ç.-elüm(ıraq çek-) 195a/1
 ç.-erler(ıraq çek-) 196a/12

2. Germek.
 ç.-di(kulânın çek-) 56a/2
 ç.-erler idi 26b/5
 ç.-üp dur-79b/16

3. Katlanmak uğramak.
 ç.-dük(zahmet çek-) 103a/10, 109a/7
 ç.-eçegidük(zahmet çek-) 183b/13
 ç.-erüz(zahmet çek-) 194b/13
 ç.-evüz(zahmet çek-) 67b/13

4. Dizmek sıralamak, düzenlemek.
 ç.-diler(şafklar çek-) 63b/4, 69b/2
 ç.-üp(şaf çek-) 142a/8, 79a/16
 ç.-üp(şafklar çek-) 85b/19
 ç.-üp dur-(şaf çek-) 79b/15

5. Kendine doğru getirmek.
 ç.-diler 171a/16, 181a/9

6. Koparmak ısırmak.
 ç.-esin(etin dişüñle çek-) 131b/18

7. Sevketmek getirmek.
 ç.-e(çeri çek-) 109b/14
 ç.-eyin(çeri çek-) 66b/3
 ç.-üp(çeri çek-) 74a/4
 ç.-üp(çerisin çek-) 79a/15, 156a/1
 ç.-üp(çeriye çek-) 40a/8

8. Sokulmuş, takılmış olduğu yerden çıkarmak.
 ç.-di 148a/7, 148b/2
 ç.-di(kılıcı çek-) 163b/14
 ç.-di(kılıç çek-) 114b/10, 161a/8, 161b/1, 163b/15
 ç.-diler 94a/8
 ç.-diler(kılıçlar çek-) 158b/1, 166b/3, 77b/17
 ç.-mişlerdür(kılıçlar çek-) 102b/12
 ç.-üp(kılıçlar çek-) 161b/18
 ç.-üp(kılıçların çek-) 11a/12

9. Sunmak, önüne koymak, dizmek.
 ç.-diler(hönlar ni'metler çek-) 52b/15

10. Taşımak.
 ç.-e(şancağ çek-) 195b/4

ç.-di(aralığa çek-) 159b/7
 ç.-diler(baş çek-) 1b/14
 ç.-düñüz(elüñüz çek-) 156a/17
 ç.-eler(ellerin çek-) 104a/7

çekil- 1. Engel kurulmak, önü kapanmak.
 ç.-miş 69a/19

2. Taşınmak, götürülmek.
 ç.-ür(bile çekil-) 189b/18

3. Söylenmek.
 ç.-e(ad çekil-) 74b/17

çekim ?
 ç. 156a/19

- çekirge** Çekirge.
ç.+den 184b/4
ç.+gibi 138a/3, 184b/7
- çekiş-** Tartışmak rekabet etmek.
ç.-ürlerdi 152b/9
ç.-ürler(memleket çekiş-) 6a/7
ç.-ürler(ululuk çekiş-) 54a/7
ç.-ürler idi(ölüm birbirinden çekiş-) 94b/14
- çekiş** Mücadele.
ç.-in(cân çekişin it-) 100a/14
- çelipâ** Haç, çarınha gerilmiş İsa tasviri.
ç.+dur 181a/17
- çepçevre** Her taraf.
ç.-al-: Etrafını sarmak kuşatmak. 64a/16
- çerâğ** Mum.
ç.-('ömri çerâğınun yağı düken-) 29b/12
- Çercis** (Krş. Cercis, Çercis)
ç. 12a/5, 14a/3, 14a/10, 14b/2
ç.+e 12b/4
ç.+i 15a/19
ç.+idi 57b/2
ç.+üñ 12a/19, 12b/6, 13b/8
- Çerçis** (Krş. Cercis, Çercis)
ç. 57b/8, 57b/10, 57b/19, 58a/3, 58a/7, 58b/8, 58b/10, 58b/12, 58b/17, 59a/1, 59a/7, 59b/13, 59b/14
ç.+birle 65b/12
ç.+den 58b/9
ç.+e 57b/7, 57b/16, 58b/18, 59a/6, 59a/8, 59b/16
- çeri** Asker, ordu.
ç. 4a/18, 7a/16, 7b/4, 10a/5, 21b/6, 21b/6, 24b/19, 26b/3, 29b/7, 29b/10, 30b/2, 33a/19, 33b/2, 38b/2, 38b/6, 39b/4, 46a/14, 46b/5, 50b/17, 102a/7, 109b/5, 111b/3, 121b/19, 123b/19, 124a/4, 133a/5, 133a/18, 140a/14, 140a/17, 141a/17, 141a/19, 141b/3, 145b/1, 146a/15, 146b/1, 150b/19, 152b/17, 154a/9, 154a/14, 156a/1, 157a/2, 157a/3, 161a/19, 161b/17, 164b/7, 165a/10, 166b/2, 168a/3, 168b/11, 174a/16, 175a/16, 175a/18, 175b/1, 175b/8, 176a/7, 176a/9, 176a/10, 178a/5, 181b/10, 183b/2, 184a/2, 184b/5, 188a/2, 190a/16, 190b/3, 190b/4, 190b/5, 190b/16, 195b/8, 195b/16, 199a/11, 199a/16, 53a/5, 54a/19, 55b/10, 63a/16, 64a/11, 66b/2, 67a/9, 67b/12, 67b/15, 68a/11, 68a/16, 68b/6, 69a/18, 69b/17, 73a/3, 73a/10, 75b/13, 78b/16, 79a/7, 79a/16, 81a/15, 83a/14, 83a/15, 87a/8, 87a/8, 87a/10, 87b/2, 90a/1, 91a/18, 92b/2, 95a/16, 97a/7, 97a/17, 97b/19
ç.+ midür 11a/4
ç.+(ü)ñ7a/13, 61a/1
ç.+(ü)ñiden62a/1
ç.+(ü)ñi 62a/6
ç.+(ü)ñüz 107b/10
ç.+(ü)ñüze 61a/4
ç.+y-ile 34b/5, 89b/19, 133a/14, 169a/14, 193b/7
ç.+başı 18a/19
ç.+begi 54a/6
ç.+birle 38a/4, 41a/14, 43a/18, 43b/4, 146a/19, 169b/5, 173b/11, 189a/2, 194b/3, 195b/5, 53a/3, 72b/15, 91a/14
ç.+de 22a/11, 54a/12
ç.+degül 169a/9, 73b/8
ç.+den 26a/14, 26b/2, 40b/4, 52b/5, 141a/19, 166b/10, 199a/9, 55a/4, 78b/17, 90b/16, 93b/18
ç.+den(yayak çeri) 50a/12
ç.+dür 10a/19, 12a/1, 17a/2, 25b/6, 26b/9, 29a/19, 169a/6, 169a/19, 173a/18, 55a/3, 73b/8
ç.+i-y-ile 175a/4
ç.+idi 28b/4, 39b/11
ç.+ile 33b/4, 66a/1
ç.+ler 3b/19, 31b/15, 115a/1, 118a/6, 136b/13, 140a/13, 145b/17, 165b/4, 181b/4, 52a/4, 80b/13
ç.+lere 94a/18
ç.+lere gir- çık- 114b/19
ç.+leri 124a/7, 124a/9, 145a/16, 167b/4, 177b/7, 183b/15,

190b/9, 190b/11, 190b/14,
81a/6
ç.+leri-y-ile 136b/5
ç.+lerin 26b/16, 36a/11, 122a/6,
78b/15, 78b/15
ç.+lerinde 194b/4
ç.+lerinden 21b/12
ç.+lerinün 194b/4
ç.+lerinün 117a/7, 123a/1,
157a/14
ç.+m 66a/14
ç.+me 66b/10
ç.+mukaddemleri 29a/7
ç.+müz 23a/12, 23b/4, 105b/8,
61a/5, 63a/15, 68a/19, 96b/19
ç.+müz birle 167b/12
ç.+müzde 101a/9
ç.+müzden 189a/1
ç.+müze 177b/7, 178a/3, 60a/19
ç.+müzi 38b/6, 45b/3, 60a/6
ç.+müzün 90b/17
ç.+müzün direği 51a/6
ç.+nün 11b/11, 12a/11, 18b/15,
25a/1, 25b/7, 28b/4, 28b/11,
29a/14, 34b/7, 35b/11, 38a/5,
39b/9, 39b/16, 42a/7, 43b/5,
45b/15, 55b/13, 56b/11,
138b/4, 141b/18, 146b/4,
160b/1, 165a/7, 166b/1, 167b/9,
168a/16, 174a/12, 177b/19,
195a/7, 195b/17, 54b/4, 54b/13,
54b/15, 56a/9, 57a/1, 65a/15,
68a/13, 68b/2, 68b/3, 71a/13,
73b/10, 73b/18, 75b/18,
75b/18, 76a/16, 79b/17, 80a/9,
80a/11, 80a/16, 80b/1, 85a/4,
94a/6
ç.+nün begi 73b/12, 174b/2,
95b/4
ç.+ñ-ile 45b/3
ç.+ñe 9b/10
ç.+ñüz 162b/12, 177b/2, 80b/17
ç.+ñüz begi 13b/12
ç.+ñüze 86b/4
ç.+ñüzi 12b/18, 45b/6, 177a/17
ç.+si 3b/16, 4b/6, 7b/13,
10a/13, 10a/17, 11a/16, 11b/3,
11b/7, 17a/1, 17a/11, 18a/9,
18a/12, 18a/13, 18a/16, 18b/4,
18b/6, 21b/5, 23a/2, 25a/1,
25a/9, 25a/12, 25b/16, 26b/4,
26b/6, 26b/7, 27a/6, 27a/12,
27a/14, 27b/7, 27b/8, 28b/15,
29a/11, 29a/18, 29a/19, 29b/13,
30b/7, 30b/10, 30b/17, 30b/17,

30b/18, 34a/14, 34b/2, 35b/3,
38a/3, 39b/6, 41a/12, 42a/1,
42b/11, 43a/1, 43a/8, 43b/11,
45b/9, 45b/12, 46b/8, 109b/15,
109b/15, 109b/16, 116b/19,
121a/1, 121a/2, 122b/17,
122b/18, 122b/19, 133b/3,
138a/10, 138b/9, 139a/5,
140a/4, 141b/5, 149b/17,
150b/12, 154b/2, 155b/16,
157a/2, 158a/10, 161a/18,
164a/1, 165b/5, 165b/17,
166a/8, 167a/19, 168a/2,
168a/9, 169a/19, 169b/8,
172b/16, 173a/3, 173a/17,
173b/11, 174a/5, 174a/10,
174a/17, 174a/17, 177a/6,
177a/6, 182b/11, 183a/4,
183a/6, 185a/18, 186b/19,
187a/12, 187a/14, 187b/6,
188b/19, 190b/8, 190b/10,
190b/13, 193a/1, 194b/18,
195a/5, 195a/6, 195a/8, 195b/3,
195b/16, 196a/9, 196a/15,
197a/3, 197b/17, 52a/17,
52b/19, 54a/13, 54b/2, 54b/16,
55a/3, 55a/14, 55a/16, 56b/12,
59a/11, 59b/12, 61a/2, 62a/11,
62b/10, 63a/14, 64a/1, 64b/8,
67a/18, 69a/13, 69a/14, 73b/7,
75a/3, 75b/11, 77b/19, 78b/17,
78b/18, 79a/4, 81b/5, 83a/4,
86a/1, 87a/13, 90b/12, 90b/18,
95b/13, 97a/11, 98a/18
ç.+si birle 14b/2, 150a/2,
174a/10, 175a/14, 195b/7,
52a/16, 52a/18, 54a/14, 74b/8,
87a/9
ç.+si gibi 78b/16
ç.+si-y-idi 26b/5
ç.+si-y-ile 15b/2, 42a/15,
132b/4, 175a/5, 175b/3, 193a/2,
55a/8, 78b/14
ç.+si-y-imiş 141b/4
ç.+sidür 25b/5
ç.+sin 4a/6, 7b/14, 11a/4,
12b/13, 13a/14, 14a/18, 24b/13,
27a/12, 28a/2, 33a/11, 35b/3,
35b/6, 36a/15, 38a/18, 41a/11,
43a/2, 43a/14, 43b/11, 46b/4,
50b/1, 50b/19, 102b/4, 109b/6,
111a/17, 132a/8, 138b/7,
141a/9, 141a/14, 141b/3,
142a/9, 145a/19, 149b/10,
156b/18, 157a/4, 165b/16,

169b/4, 172b/17, 173a/1,
 173a/7, 173a/8, 173a/17,
 174b/3, 174b/6, 178b/14,
 188b/12, 189b/14, 193a/2,
 195b/5, 196a/17, 196b/1, 52b/1,
 53a/12, 55a/2, 55b/4, 66a/6,
 66a/6, 66b/9, 67b/3, 67b/10,
 69a/11, 69a/13, 72b/14, 72b/18,
 74b/14, 79b/17, 83a/12, 87a/12,
 90b/12, 92a/17, 96b/19, 97b/11
 ç.+sinde 31a/12, 139b/2,
 145a/15, 145a/20, 175b/4,
 178b/18, 182a/11, 195b/14,
 196b/16
 ç.+sinden 3b/15, 10b/19, 22a/3,
 26a/1, 29b/5, 34a/5, 38b/2,
 39a/17, 43b/15, 46a/14, 47a/15,
 108b/8, 118a/17, 150b/14,
 156a/4, 175b/17, 178b/8,
 182b/15, 194b/7, 194b/7,
 195a/16, 61b/14, 62b/14, 66b/7,
 67a/5, 67a/8, 67a/9, 68b/19,
 70b/18, 76a/12, 81a/7, 82b/15,
 88b/7
 ç.+sinden yaña 46a/18, 85a/10
 ç.+sindenüz 71b/17
 ç.+sine 8a/5, 11a/11, 12a/7,
 12a/9, 12a/19, 18a/10, 18b/3,
 20a/18, 22b/8, 25a/1, 25a/17,
 28a/11, 28b/10, 28b/12, 29a/16,
 30a/8, 30a/13, 30b/2, 32b/2,
 34b/14, 36a/18, 39b/13, 40a/3,
 41a/1, 42b/14, 43a/10, 44b/13,
 103b/5, 110a/19, 119a/14,
 124b/4, 134a/18, 138b/3,
 140a/11, 141b/2, 141b/6,
 141b/11, 141b/15, 153b/10,
 154b/19, 158a/4, 158a/10,
 158a/14, 158a/14, 160b/2,
 164b/14, 164b/19, 165b/19,
 166b/14, 169a/7, 169a/7,
 175a/19, 175b/11, 182b/3,
 183a/16, 188a/17, 188b/11,
 193a/7, 193a/18, 194a/13,
 197a/7, 52a/18, 52b/1, 55b/12,
 56a/3, 56a/14, 56a/16, 59b/4,
 59b/9, 59b/13, 59b/20, 60a/6,
 61a/8, 61b/11, 63a/4, 63a/5,
 67a/3, 69a/1, 70b/9, 71a/3,
 71a/8, 78b/12, 78b/17, 79a/10,
 79b/4, 81a/9, 85a/11, 86b/15,
 90b/1
 ç.+sini 2a/14, 31a/3, 34b/6,
 42b/2, 177a/8, 196a/10

ç.+sinüñ 15b/12, 17a/10,
 18b/19, 21b/6, 24a/18, 25a/17,
 26a/8, 26b/1, 26b/18, 27a/1,
 27b/7, 28a/17, 28b/1, 29a/3,
 29b/2, 29b/6, 29b/8, 29b/15,
 30a/14, 30b/7, 30b/15, 31a/2,
 31a/8, 32a/12, 32a/12, 33a/1,
 33a/8, 33a/11, 33b/11, 33b/12,
 34b/1, 36a/7, 36a/13, 42a/3,
 42a/5, 42a/9, 42a/10, 42a/11,
 42b/15, 43a/19, 43b/19, 46a/19,
 46b/3, 46b/8, 112a/18, 117a/9,
 123a/11, 130a/3, 138a/18,
 138b/1, 139a/4, 140b/15,
 142b/14, 150a/3, 166a/15,
 166a/19, 172b/2, 172b/19,
 174a/11, 175a/8, 177a/10,
 178a/10, 182b/7, 185b/4,
 193b/8, 194b/5, 194b/9,
 195b/6, 195b/18, 196b/11,
 197b/10, 54b/3, 54b/14, 55a/13,
 56a/6, 57b/4, 60b/18, 61a/6,
 62a/4, 62a/12, 62a/14, 62b/9,
 71a/19, 71b/5, 73b/14, 74b/2,
 75b/13, 76b/1, 77b/3, 79b/5,
 79b/7, 80a/18, 80b/3, 83a/8,
 83a/10, 87a/6, 89a/1, 97b/5,
 97b/11
 ç.+sinüñ başı 141b/16
 ç.+sinüñ begleri 141b/7
 ç.+yarağı 52b/13
 ç.+ye 2a/11, 7b/9, 8b/19,
 10b/18, 12a/17, 15b/1, 19b/8,
 20a/2, 20b/6, 42a/7, 44b/16,
 46a/14, 115a/7, 137b/17,
 150b/19, 164b/6, 166a/2,
 178a/11, 187a/11, 193a/18,
 194b/11, 194b/13, 199a/14,
 60b/19, 61b/4, 63a/16, 67b/7,
 67b/11, 68a/1, 69b/8, 72a/6,
 72b/10, 73b/16, 78b/8, 81b/10
 ç.+yi 22a/16, 23b/5, 27b/4,
 33b/7, 34b/10, 35b/6, 38a/4,
 40b/19, 41a/2, 107a/15, 117a/6,
 137b/15, 159b/15, 167b/3,
 168b/2, 174a/8, 174b/5,
 175a/11, 186b/18, 67a/11,
 70a/6, 79a/7, 91b/3, 97a/3
 ç.-başla- 33a/7, 52a/10, 73b/9
 ç.-bindür- 63b/1
 ç.-çek- 109b/14, 66b/3, 74a/4
 ç.-çıkar- 40b/4
 ç.-dir- 12b/18, 23b/18, 199b/15
 ç.-divşür- 7a/13
 ç.-ler başla- 66a/9

- ç.-ler dirşür-: Asker toplamak. 65b/19
ç.-ler koş- 22a/7
ç.-lerin yaşa- 79b/15
ç.-kıl- 24b/12
ç.-koş- 22a/2, 22a/2
ç.-sınık- Asker bozguna uğramak. 170b/8
ç.-sin çek- 155b/19, 79a/15
ç.-sin sın- 34a/4
ç.-ye ur- 26a/10
ç.-yi çegzin: Askeri devriye dolaşmak. 93b/9
ç.-yi çek- 40a/8
- çeri** (Krş. ceri)
ç.+dür 123a/16
- çevgân** Cirit oyununda kullanılan değnek.
ç.+umuz 24a/6
- çevre** Etraf, civar.
ç. 3a/16, 23a/1, 38b/4, 152a/10, 175b/10
ç.+de 154b/12
ç.+deki 176a/6
ç.+den 136b/7
ç.+den(hep çevre) 166b/2
ç.+müzde 170a/10, 176a/9
ç.+müzi 79b/6
ç.+sinde 50a/9, 133a/19, 139b/7, 154b/9, 54b/13, 64b/8, 90b/2
ç.+sindeki 37b/10, 49b/14, 172a/1, 185a/16, 81b/19
ç.+sinden 197b/17, 64b/2
ç.+sine 44b/14, 117a/13, 136a/9, 148a/5, 164b/15, 187b/4
ç.+yan: Dört taraf, etraf. 50a/13, 162a/3
ç.+yaña 37a/8
- çevril-** Dolaşmak.
ç.-diler 166a/9
- çevrin-** Dönmek.
ç.-ür 111b/17
- Çevsiyye** (Krş. Cevsiye, Çevşiye)
ç.+şehri 176a/10, 178b/14, 178b/16
- Çevşiye** (Krş. Cevsiye, Çevsiyye)
ç. 74a/10
- çevür-** Döndürmek.
ç.-di 114a/14, 59a/9, 61b/11, 61b/18
ç.-di(dünyâ yüzünü bizden çevir-) 50b/15
ç.-e dur-: Etrafını sarmak kuşatmak. 196b/3
- çezire** Arap yarımadası. (Krş. cezire)
ç.+lerinde 124a/14
- çığır-** Bağırarak, haykırmak. (Krş. çağır-)
ç.-dı 71a/17, 77b/9, 81a/11
ç.-uñuz 102a/13
- çığırs-** Bağırarak. (Krş. çağırıs-, çağırıs-)
ç.-dılar 91a/2, 172b/8
ç.-mak 179b/5
- çık-** 1. Bulunduğu yeri terketmek, dışarı çıkmak, gitmek.
ç.-a 109b/15
ç.-alar 68a/18, 99a/17, 104a/15, 141a/15, 192b/17, 75a/1, 99b/8
ç.-alum 74a/15, 93a/16, 96b/13, 104b/7, 172b/4, 173b/14
ç.-am 75a/3
ç.-an 97a/3, 105b/15, 107a/12, 107b/4, 107b/2, 107b/9, 175a/18
ç.-ar 124b/17
ç.-ar-ıdı 88a/17
ç.-arsın 75a/8
ç.-aruz 178a/4
ç.-avuz 173b/19, 74b/14
ç.-ayın 108a/10
ç.-dı 8a/13, 39b/11, 53a/15, 75b/13, 102a/9, 105a/16, 105a/17, 107a/18, 112a/13, 141b/10, 141a/5, 164b/13, 166a/1, 169a/5, 172b/16, 174b/6, 191a/8, 194a/9, 54a/8, 75a/16, 77b/6
ç.-dılar 4a/19, 8a/16, 9a/3, 39b/2, 97b/14, 107b/1, 134b/13, 135b/16, 172b/7, 172b/10, 174a/3, 174a/10, 187b/10, 195a/14, 75a/17, 75b/3, 77b/4, 95a/15, 97a/9
ç.-duğ-ıdı 107b/17

ç.-duğın 95a/16, 97a/7
 ç.-duğından 97a/16
 ç.-dum 37a/14, 47a/12, 126b/10
 ç.-duñ 47a/7, 107b/9, 126b/10,
 162b/4
 ç.-duğ 23b/6
 ç.-duğlarında 109b/3, 174a/6
 ç.-ğül 75a/6
 ç.-ıcağ 126b/11
 ç.-madı 53a/5
 ç.-mağa 74b/16, 97a/4, 165b/11
 ç.-mağıl 21a/13
 ç.-mamış-ıdı 43b/11
 ç.-mañ 74a/19
 ç.-miş-ıdı 97b/19
 ç.-mişlar 75a/8
 ç.-mişlardı 197a/11
 ç.-mişlardur 191a/17
 ç.-sun 104b/4
 ç.-up 25b/14, 173a/17, 193a/2

2. Ortaya çıkmak meydana
 çıkmak; görünmek, belirlemek.
 ç.-a 104b/19
 ç.-acağıduñuz 113b/13
 ç.-alar 138a/10
 ç.-dı 21a/7, 87a/8
 ç.-dılar 139a/6
 ç.-madı 113a/10, 157b/7

3. Yükselmek, turmanmak;
 ulaşmak, yetişmek.
 ç.-a 14b/9, 125a/4
 ç.-alar 199b/16
 ç.-alum 93a/18
 ç.-ar 75a/10
 ç.-arlar 22b/13
 ç.-dı 33a/9, 47b/5, 55a/18,
 55b/1, 71a/14, 81b/9 111a/3,
 125a/6, 127b/6, 68a/13, 96a/11
 ç.-dı(tağa çık-) 111a/4, 175a/8
 ç.-dı(feryād 'ayyūka çık-)
 187b/19
 ç.-dılar 7b/11, 33b/10, 46b/3,
 46b/7, 49a/19, 71b/2, 111a/8,
 173a/8, 187b/15, 191a/14,
 194a/19, 196b/16, 197a/3,
 65a/3, 98b/15
 ç.-dılar(yokuş yukarı çık-)
 33a/14
 ç.-duğı 125a/14
 ç.-dum 174a/8
 ç.-duğ 135a/1
 ç.-duğ(tağa çık-) 33b/1
 ç.-miş 172a/6, 58a/10

ç.-miş-ıdı(feryād ayyūka çık-)
 98a/2
 ç.-mişlar 197a/5
 ç.-up 195b/10
 ç.-up gel- 54b/3

4. Ayrılmak, seçilmek.
 ç.-dı 51a/8
 ç.-up 26b/4

5. Sıyrılmak; bağlı, takılı
 olduğu yerden ayrılmak.
 ç.-dılar 196b/14
 ç.-up 76a/5

ç.-a gel-: Beklenmedik bir
 zamanda gelmek. 11a/17, 15b/7,
 28a/3, 125a/11, 136a/8, 138a/1,
 141a/7, 141b/1, 166a/6, 194a/7,
 197b/11, 54b/17, 58a/9, 62a/15,
 72b/4, 78b/1, 86b/8, 86b/18

ç.-a(karavula çık-) 20a/2
 ç.-alar(gazāya çık-) 4b/7
 ç.-alar(üstüne çık-) 97a/6,
 192b/18
 ç.-alar(üstümüze çık-) 109b/16
 ç.-alar(yollara çık-) 191a/16
 ç.-alum(üstüne çık-) 173b/15
 ç.-amadılar(başa çık-) 100a/15,
 189a/1
 ç.-amadı(ğ(başa çık-) 100b/1
 ç.-an(karavula çık-) 20b/3,
 20b/5
 ç.-arlardı(karşu çık-) 3a/8
 ç.-arsız(şulhumuzdan çık-)
 105b/7
 ç.-dı(menbere çık-) 127b/7,
 128a/13, 88b/15
 ç.-dı(menberine çık-) 34a/11
 ç.-dı(karşu çık-) 3a/11, 4a/17,
 4b/12, 5a/6, 143b/9, 143b/10,
 53a/15
 ç.-dı(şu çık-) 37a/3
 ç.-dılar(girdiler çıkdılar) 150b/6
 ç.-dılar(karşu çık-) 4a/11,
 38b/14, 118a/14, 178b/15,
 180b/6, 199b/7, 52b/14, 53b/5,
 72a/18
 ç.-duğı(girdüğü çıkdüğü) 115a/1
 ç.-duğı(mi'rāca çık-) 14b/10
 ç.-madıñuz(başa çık-) 84b/7
 ç.-mağa(talāye çık-) 63b/1
 ç.-madı(tahtına çık-) 87b/3
 ç.-mañuz(haddin çık-) 80b/16

ç.-maktır(girmek çıkmaktır)
185b/3

ç.-miş(gözi çık-) 28b/12

ç.-miş-ıdı(elümüzden çık-)
152a/14

ç.-sa(halk arasında çık-) 144b/9

ç.-up(menbere çık-) 2a/4

çıkır- 1. Bulunduğu yerden ayırmak.

ç. 155a/16

ç.-a 122a/9

ç.-acak ol- 66b/10

ç.-alardı 35a/18

ç.-alum 155b/3

ç.-an 155a/8

ç.-dı 17b/8, 31b/18, 119b/4,

147a/2, 148a/9, 148a/11,

148a/14, 153b/18, 183a/19,

91b/16

ç.-dılar 46b/9, 48b/15, 105a/10,

155b/8, 171b/12, 189a/17,

67a/1, 85a/12

ç.-dum 155a/11

ç.-duñuz 154b/17

ç.-ğil 155a/12, 75a/7

ç.-mak 155a/15, 155a/17,

155a/17

ç.-mak için 74a/18

ç.-mayınca 154b/17, 96a/11

ç.-mişlar 154b/13, 155a/6

ç.-uñ(gözlerin çıkar-) 42a/13

ç.-ursam 155a/13

2. Elde etmek kazanmak, almak.

ç.-dı 22a/3, 26a/16

ç.-dılar 184b/18

3. Ayırmak eksiltmek.

ç.-dılar 118b/2, 143b/12, 167a/8

4. Göndermek.

ç.-dılar 139a/8, 98a/15

5. Göstermek, ortaya çıkarmak.

ç.-a 175b/11

ç.-dı 112b/12

ç.-miş 138a/4, 142b/13

ç.-ur 133a/2

6. Götürmek.

ç.-dılar 43a/2

ç.-mağ 109b/12

7. Seçmek ayırmak.

ç.-dı 152b/13

8. Sıyırmak çekmek.

ç.-dı 12b/8, 15b/7, 61b/10,
70a/9, 83a/2, 86a/9, 176b/12,
196b/6

ç.-dılar 96a/1

9. Sıyırmak soymak.

ç.-up 28a/10

10. Sunmak.

ç.-dı 3a/14

11. Toplamak.

ç.-dı 85b/14

12. Yukarı çıkarmak.

ç.-dılar 171a/16, 93b/15

ç.-a(tali'aya çıkar-) 18b/15

ç.-dı(çeri çıkar-) 40b/4

ç.-dı(elinden çıkar-) 106a/12

ç.-mişlardı(ad çıkar-) 196b/17

ç.-miş-ıdı(ad çıkar-) 4a/8

çiçek Hastalık adı.

ç.-(yüzün çiçek boz-) 38a/7

çigin Omuz, omuz başı.

ç.+inden(çigninden) 148a/2

çit ? Kat ?.

ç.+in 114b/15

çoğal- Artmak, çoğalmak.

ç.-dı 104b/1, 90b/18

çoğın Genellikle, çok zaman.

ç. 84b/6

çok 1. Çok, fazla.

ç. 7a/1, 7a/13, 7a/13, 15a/7,

23b/18, 37a/3, 37b/14, 102a/2,

103a/10, 110a/7, 110a/8,

116a/1, 121a/3, 123a/1,

123a/19, 128b/13, 133b/4,

133b/6, 136b/13, 140a/13,

142b/19, 144a/12, 144a/13,

144a/15, 149b/3, 158a/3,

170a/1, 173a/18, 177a/18,

178a/9, 182a/4, 183b/16,

188b/4, 189a/1, 191b/9,

191b/14, 194b/4, 51b/16, 52a/4,

55a/19, 55b/12, 68b/9, 70a/3,

70a/5, 74a/13, 95b/14, 98b/18,
99a/3

ç.+(ğ)uz 60a/3
ç.+dur 8b/3, 29b/1, 136b/2,
140a/2, 153a/14, 170b/8,
192b/9, 74b/10
ç.+durur 146a/5
ç.+ise 10b/1
ç.+(ğ)-ıdı 39b/5, 102a/4
ç.+yaşlı 183b/7
ç.+(ğ)ı 90b/17, 170b/5
ç.+(söz çok) 3a/9
ç.+ma(azına çoğına) 163b/12

2. çok. [zarf]

ç. 5a/12, 5b/6, 8b/4, 8b/16,
23b/18, 24b/9, 25a/14, 30a/2,
30a/3, 46a/11, 52a/4, 61a/8,
61b/6, 67b/13, 81a/1, 81a/16,
82a/11, 87a/17, 94b/13, 95a/8,
103a/10, 106a/10, 106a/11,
106b/19, 115b/3, 117b/17,
132b/10, 132b/15, 134a/3,
135a/4, 144a/18, 144a/18,
156a/2, 164a/14, 165b/16,
167b/19, 177a/18, 178b/5,
197a/19,

ç.+yaş yaşa-: Yaşlı olmak, uzun
ömür sürmek. 197a/19

çoğ- Çullanmak, üşüşmek, hücum
etmek.

ç.-dı(üstüne çoğ-) 53a/16
ç.-dılar(üstüne çoğ-) 46b/4,
55b/2
ç.-dılar(üzerine çoğ-)11a/17
ç.-duğı(üstüne çoğ-) 115a/1

çoğluk 1. Kalabalık.

ç. 2a/9, 17a/2, 23b/5, 29b/7,
35b/7, 38a/4, 115a/1, 123b/15,
137a/5, 153a/18, 155b/16,
175b/8, 184b/4, 54a/17, 55a/4,
91a/18
ç.+(ğ)a 164a/6
ç.+(ğ)ı birle 132b/16
ç.+(ğ)ın 21b/7
ç.+(ğ)ından 23a/12, 162b/12
ç.+(ğ)-ıla 23a/6

2. Pek çok.

ç. 5b/2, 34a/16, 113a/2, 133a/6,
152a/6, 173a/1, 184b/18, 83a/16

çoğmar Topuz, başı topuzlu değnek.
ç. 105a/3

Çolpân Halep meliki.

ç.+a(melik çolpân) 36a/6

çök- Çökmek.

ç.-di 136a/9
ç.-di(dizin çök-) 49a/11, 108a/2,
125b/2, 85a/19
ç.-di(iki dizin çök-) 12b/8
ç.-di(üstüne çök-) 37b/1
ç.-di(yürekleri çök-) 32a/12
ç.-diler(üstümüze çök-) 166b/4,
65a/17
ç.-düm(dizüm çök-) 37a/18
ç.-düñüz 156a/18
ç.-erler 6a/8
ç.-esin(güci gitmiş deve bigi
çök-) 131b/18
ç.-üp 162b/14

çöker- 1. Vurup oturtmak, itip
yerleştirmek.

ç.-diler 163b/18, 65a/3

2. Dizleri üstüne düşürüp
oturtmak.

ç.-di(devesini çöker-) 146b/17
ç.-düm(devemi çöker-) 37a/18

çuğur Çukur.

ç.-laruñ için toldur- 120b/7

çuvâl Çuval.

ç.+dan 106b/2

çübân Çoban.

ç. 128a/15, 58a/8, 58a/9, 58a/9,
58a/12, 58a/15
ç.+ı 58a/15
ç.+lara 58a/19
ç.+uñuzam 128a/15
ç.-suz koyun gibi ol- 61a/1,
84b/18

çü

1. Madem ki, zira, çünkü,
nitekim. (Krş. çün)
ç. 46a/4, 46a/6, 111b/11,
111b/13, 174b/15, 69b/15

2. gibi.

ç. 191b/17

çün 1. -ınca, -dığı zaman, -diğında.
(Krş. çü)

ç. 2a/10, 2a/18, 3a/4, 3a/11,
3a/13, 3a/15, 3b/8, 3b/11, 4a/8,
5a/14, 5b/2, 5b/8, 5b/14, 7a/18,
7a/19, 7b/4, 7b/10, 8a/17,
8a/18, 9a/5, 10a/14, 10a/17,
11a/3, 11a/11, 11b/3, 11b/17,
12a/11, 12a/19, 13a/16, 14a/3,
14b/1, 15a/10, 15a/18, 15b/16,
15b/18, 16a/5, 16a/19, 16b/16,
17a/16, 17b/5, 18a/12, 18a/17,
19b/6, 19b/15, 20a/3, 20b/4,
21b/13, 24a/13, 25a/2, 25a/10,
25a/18, 25b/8, 26a/2, 26a/7,
26a/17, 26b/6, 27a/4, 27b/5,
27b/7, 27b/8, 28a/3, 28a/12,
28b/6, 28b/13, 28b/14, 29a/11,
30a/4, 30a/7, 30a/15, 31a/17,
31b/10, 31b/15, 32a/2, 32a/3,
32a/8, 33a/15, 35a/6, 35a/13,
35b/9, 36a/7, 36a/16, 36b/3,
36b/17, 38b/4, 39b/5, 40a/5,
40a/6, 41b/3, 41b/7, 41b/15,
41b/18, 42a/17, 42b/1, 42b/5,
42b/11, 42b/14, 43a/2, 43b/18,
44a/4, 45b/9, 46b/17, 47a/13,
48a/11, 48b/13, 49a/7, 49b/19,
50a/2, 50a/14, 50a/16, 50b/8,
100a/1, 100b/1, 100b/13,
101b/6, 106b/3, 107b/11,
108b/7, 108b/19, 109a/15,
109b/6, 109b/17, 110b/17,
111b/5, 111b/6, 112a/1, 112a/4,
113b/2, 113b/9, 113b/19,
115b/12, 116a/2, 116a/6,
117b/5, 118a/3, 118a/6, 118a/9,
118a/14, 118a/16, 119a/4,
119a/12, 120a/4, 120b/15,
121a/18, 123b/9, 125a/3,
125a/8, 125a/18, 125b/11,
125b/13, 127a/4, 127a/10,
127a/14, 129b/3, 130b/4,
130b/13, 131a/6, 131a/17,
132a/19, 132b/3, 133a/7,
134a/4, 134a/12, 134a/13,
134b/1, 135a/2, 135b/5, 135b/9,
136b/16, 137a/11, 137a/16,
137b/3, 138b/1, 138b/7,
138b/10, 140a/8, 141a/10,
142a/4, 143a/19, 143b/2,
144a/3, 144b/3, 145a/4,
146a/14, 147b/18, 147b/18,
148a/15, 150a/2, 150a/6,
150a/15, 150b/2, 150b/9,

151a/14, 151b/13, 152a/19,
153b/11, 154a/6, 156a/12,
156a/14, 156b/5, 157a/10,
158a/5, 158a/19, 158b/1,
160a/1, 160b/6, 161a/13,
161a/19, 162b/15, 163a/7,
163b/4, 163b/16, 164a/17,
164b/17, 165a/10, 165b/18,
166a/4, 166b/4, 167a/2, 168a/8,
168a/19, 169a/15, 170a/1,
170b/12, 171a/16, 172a/11,
173a/4, 173b/9, 174a/6, 175a/3,
175a/7, 175b/4, 175b/15,
176a/6, 176a/16, 177a/12,
178b/19, 179a/5, 179b/2,
180a/3, 181a/7, 181a/10,
181b/8, 182b/6, 183a/16,
184a/19, 185b/3, 185b/14,
186a/1, 186b/14, 187a/5,
187a/8, 187a/12, 187b/6,
187b/12, 187b/16, 188a/1,
188a/9, 189a/7, 190a/13,
190b/18, 192a/14, 193a/3,
193b/4, 194a/3, 194a/7,
194a/14, 195a/3, 195a/8,
195a/9, 195a/14, 195b/8,
195b/15, 196a/5, 199a/14,
199a/15, 199a/18, 199b/6,
199b/11, 52a/2, 52a/8, 52b/2,
53a/10, 53a/14, 53b/6, 54b/2,
55a/2, 55a/8, 55a/18, 55b/4,
56b/18, 58a/11, 58b/2, 58b/8,
58b/16, 59a/5, 59a/13, 60b/8,
61b/4, 62b/9, 63b/2, 63b/7,
63b/19, 64b/6, 65a/1, 65b/3,
65b/9, 66b/4, 67b/4, 68a/5,
69b/4, 70a/3, 70b/3, 71b/7,
71b/11, 72b/5, 72b/12, 73b/5,
74b/7, 74b/11, 76a/18, 76b/11,
77a/6, 77b/8, 77b/16, 78a/12,
78a/17, 78b/17, 78b/19, 80b/5,
81a/4, 81a/10, 81a/16, 81b/5,
81b/7, 82a/9, 82b/1, 82b/19,
83a/15, 84b/18, 85a/15, 85b/18,
87b/1, 88a/12, 88b/10, 88b/16,
89a/6, 89a/14, 90a/2, 90a/15,
90b/11, 92b/4, 93a/6, 94b/12,
95a/3, 95a/5, 95b/15, 96a/6,
97a/13, 98a/14

2. Madem ki, zira, nitekim,
çünkü.

ç. 7b/3, 7b/13, 7b/17, 8a/12,
10b/8, 24a/6, 30a/5, 36a/3,
40b/3, 41a/11, 41b/12, 42b/3,

42b/10, 42b/13, 42b/13,
48b/13, 104a/17, 104b/6,
105b/19, 107a/11, 114b/12,
118a/2, 123a/7, 123a/13,
126a/6, 126a/18, 126b/8,
131b/3, 131b/11, 131b/19,
132a/2, 135b/7, 136a/19,
152b/17, 155b/12, 161b/4,
164a/15, 167b/12, 168a/6,
174b/10, 174b/19, 179b/18,
180a/17, 187a/14, 189b/4,
57a/7, 58a/3, 58a/4, 68b/11,
72b/15, 78a/8, 81a/5, 84a/5,
84b/15

çün-ki 1. -ınca, -dığı zaman,
-diğında. (Krş. çün-kim)
ç. 2b/18, 11b/7, 15a/15, 19a/17,
35b/2, 35b/15, 50a/9, 50a/17,
102a/15, 115b/4, 115b/10,
117a/12, 118b/6, 125b/16,
133b/19, 149a/12, 169b/18,
171b/15, 173a/8, 183a/15,
185a/11, 198b/3, 55a/16,
56a/14, 56b/10, 66a/11, 71a/2,
71a/6, 72b/3, 75a/1, 78b/2,
83b/13, 86b/18, 99a/19

2. Madem ki, zira, nitekim,
çünkü.
ç. 10b/16, 16a/13, 16a/14,
42b/6, 117b/7, 118a/1, 140a/14,
143a/11, 162a/11, 166b/17,
178b/10, 182a/1, 64a/13

çün-kim 1. -ınca, -dığı zaman,
-diğında. (Krş. çün-ki)
ç. 3b/12, 4a/1, 4b/15, 7a/8,
7b/14, 8a/2, 10a/2, 13b/4,
22a/15, 24a/17, 30a/6, 30a/14,
30b/11, 31a/4, 34a/6, 37b/10,
39b/12, 40a/19, 43b/12, 46a/13,
46b/19, 50b/3, 111a/16,
112b/11, 129b/14, 132a/4,
135b/18, 147b/9, 148a/10,
152b/18, 157b/10, 167b/9,
170a/19, 188b/3, 197b/10,
199b/1, 57a/15, 62b/17, 64a/3,
70b/13, 73a/2, 76b/5, 79b/4,
84b/7, 84b/9, 85a/11, 95a/15

2. Madem ki, zira, nitekim,
çünkü.
ç. 111a/4, 85b/15, 94a/8

D

dād 1. Adalet.
d. 122b/5
d.+a('adl u dād) 180a/9

2. Feryat, âh.
d.-al-: İntikam almak. 153a/6,
84b/8
d.-uñi al- 32b/17

dağ Dağ. (Krş. tağ)
d.+larda 78a/16

dağı 1. Dahi, de.
d. 3b/19, 4a/7, 4a/18, 4b/9,
4b/11, 4b/14, 5a/1, 5a/6, 5a/10,
5a/12, 5a/13, 5b/1, 5b/15,
7a/15, 7a/19, 8a/12, 8b/4,
8b/17, 8b/17, 9a/2, 9a/3, 10a/4,
10b/1, 10b/2, 10b/10, 10b/15,
10b/18, 11a/9, 11a/13, 11a/19,
12a/3, 12a/4, 12b/6, 13a/6,
13b/11, 13b/15, 13b/16, 14a/16,
14a/17, 14a/18, 14b/16, 15b/8,
16b/4, 16b/5, 16b/19, 17a/8,
17b/6, 17b/13, 17b/14, 18a/9,
18a/11, 18b/18, 18b/19, 19a/2,
20a/2, 20a/9, 20b/15, 20b/17,
21a/12, 21b/18, 22a/6, 22a/8,
22b/18, 23a/1, 23a/9, 24b/12,
25a/13, 26b/6, 26b/7, 27a/6,
27b/11, 28b/2, 28b/7, 28b/10,
29a/4, 29a/6, 29a/16, 29b/10,
32b/3, 33b/9, 34a/4, 34a/7,
35a/8, 36b/1, 36b/1, 37b/12,
38a/17, 38a/19, 38b/7, 39b/6,
40b/7, 40b/8, 40b/13, 41a/1,
41a/3, 41a/5, 41a/18, 42a/1,
42a/6, 42a/7, 43b/14, 44a/10,
44a/17, 44b/2, 44b/18, 45a/5,
45a/8, 45a/16, 46b/18, 47b/1,
47b/2, 47b/2, 48a/15, 48a/15,
48b/7, 48b/17, 49a/13, 49b/6,
49b/7, 50a/5, 50b/5, 51a/7,
51a/18, 51b/5, 51b/5, 100a/15,
100a/19, 100b/7, 100b/8,
100b/12, 100b/14, 101a/9,
102a/9, 102a/13, 102b/7,
102b/11, 102b/13, 104a/12,
104a/13, 104a/13, 104b/16,
105a/1, 105a/5, 105a/14,
105a/18, 105b/12, 105b/13,
105b/17, 105b/19, 106a/5,

106a/7, 107a/11, 107a/13,
 107a/15, 107b/16, 107b/19,
 108a/4, 108a/7, 108a/12,
 108a/15, 108b/14, 110a/3,
 110b/3, 110b/13, 110b/15,
 111a/2, 111a/8, 111a/19,
 111a/19, 111b/1, 112a/13,
 112a/15, 112a/16, 113a/5,
 113b/4, 114a/2, 114a/16,
 114b/1, 114b/6, 114b/15,
 115a/9, 116b/3, 117a/2,
 117a/13, 117a/18, 118b/5,
 119a/14, 121b/10, 121b/11,
 122a/1, 123a/1, 123a/5,
 123a/14, 123a/16, 124b/2,
 124b/3, 125b/18, 125b/19,
 127a/9, 127b/1, 128a/17,
 129b/15, 132a/9, 132b/10,
 133a/12, 134a/2, 134a/11,
 134a/17, 134b/2, 136b/12,
 137a/6, 137a/19, 137b/12,
 138a/19, 138b/13, 138b/17,
 139a/8, 139b/3, 140a/14,
 140b/7, 141a/6, 141b/4, 142b/1,
 142b/7, 143a/5, 143a/10,
 143b/3, 143b/10, 143b/15,
 143b/16, 144a/4, 144a/4,
 144a/8, 144b/11, 144b/11,
 144b/13, 145a/14, 145a/16,
 145a/17, 145b/7, 145b/13,
 145b/19, 146b/4, 146b/10,
 147b/14, 147b/19, 148a/9,
 148a/11, 148b/16, 149a/17,
 149a/19, 150a/10, 150a/7,
 150a/12, 150b/3, 150b/14,
 152b/15, 153a/1, 153a/17,
 154a/10, 154b/17, 155a/7,
 155a/12, 155a/15, 155b/2,
 156b/12, 156b/18, 156b/19,
 156b/19, 157a/4, 157a/5,
 157a/7, 157b/15, 159a/6,
 159a/7, 159a/8, 160a/4,
 160b/16, 160b/19, 161b/7,
 161b/18, 162a/6, 162a/14,
 162b/9, 162b/14, 163a/11,
 163a/13, 163a/15, 163b/15,
 164a/2, 164b/18, 165b/3,
 166a/6, 166a/7, 166a/8,
 166a/12, 166b/13, 167a/4,
 167b/12, 167b/13, 167b/18,
 167b/19, 168a/11, 168b/7,
 169b/18, 170a/12, 171b/6,
 171b/10, 172b/2, 172b/8,
 173a/14, 173b/19, 174a/1,
 174a/2, 174a/16, 175a/9,
 175a/16, 175b/6, 175b/8,
 176a/1, 176b/1, 176b/12,
 176b/17, 177a/8, 177b/2,
 177b/7, 177b/18, 177b/19,
 178a/1, 178a/5, 178b/12,
 178b/15, 178b/16, 179a/12,
 179a/13, 179a/16, 179a/18,
 179b/6, 179b/8, 179b/16,
 179b/17, 179b/18, 180a/6,
 182a/6, 182a/8, 182b/6,
 182b/11, 182b/16, 183a/12,
 183a/14, 184b/11, 185a/1,
 185a/19, 185b/10, 185b/18,
 186b/12, 187b/14, 188a/12,
 188b/16, 189a/4, 189a/9,
 189b/5, 189b/9, 190a/17,
 191a/4, 191a/8, 191a/15,
 191b/11, 192a/13, 193a/8,
 194a/8, 194b/17, 195b/5,
 195b/19, 196a/1, 196a/15,
 196b/2, 197a/13, 197a/17,
 197b/3, 198a/14, 199a/11,
 199b/3, 52a/9, 52b/4, 53a/2,
 53a/12, 53a/14, 53a/18, 54a/7,
 54a/18, 55b/2, 55b/19, 56a/10,
 56b/19, 57a/19, 58a/10, 58a/18,
 58b/2, 58b/7, 59a/9, 59b/8,
 60a/8, 60a/11, 60a/15, 60a/18,
 61a/5, 61b/4, 61b/5, 61b/16,
 62a/12, 63a/12, 63a/18, 64a/7,
 66b/1, 66b/10, 66b/16, 67a/2,
 67a/4, 67a/6, 67a/16, 67b/16,
 68b/6, 69a/5, 69b/5, 70a/12,
 71a/19, 72a/3, 72a/16, 72b/7,
 72b/8, 73b/6, 73b/17, 74a/11,
 74b/17, 75a/15, 75b/4, 75b/8,
 75b/9, 75b/14, 75b/16, 75b/17,
 76a/1, 76a/8, 76a/17, 77a/2,
 77b/12, 78a/15, 78a/17, 78b/5,
 78b/18, 79a/3, 79a/5, 79a/7,
 79a/7, 79a/9, 79a/15, 79b/2,
 79b/11, 79b/13, 79b/17, 80a/7,
 80a/18, 80b/13, 80b/16, 80b/18,
 81a/8, 81a/13, 82a/15, 82a/16,
 82a/17, 82b/7, 82b/13, 82b/14,
 82b/17, 82b/18, 83a/5, 83a/5,
 83a/16, 83b/19, 84a/16, 84b/7,
 84b/15, 84b/16, 84b/19, 85a/2,
 85a/8, 85b/8, 86a/1, 86a/4,
 86a/6, 86a/9, 86a/12, 87a/2,
 88b/6, 88b/11, 89a/5, 89b/5,
 90b/3, 90b/17, 91a/9, 91b/7,
 91b/9, 92a/19, 93a/19, 93b/4,
 94a/2, 94a/17, 94b/7, 94b/10,
 94b/12, 95b/5, 95b/7, 95b/9,

95b/10, 96b/11, 96b/16, 97a/5,
98a/1, 98a/7, 98a/9, 98a/12,
98b/9, 99a/7, 99a/8, 99a/19,
99b/10

d.+(bir dahı) 4b/17, 11a/15,
19b/19, 72a/16, 79a/12, 92b/2,
117b/6, 121b/17, 122a/13,
122a/15, 126a/5, 157b/6,
158a/1, 188b/1, 199a/8

d.+mı(bir dahı) 14a/5

d.+(.....dahıdahı) 8b/7,
8b/7, 82a/19, 100a/7, 104a/11,
132a/12

d.+(ya dahı) 12b/2

2. Daha.

d. 7b/2, 8a/11, 8b/15, 14a/7,
17b/2, 18b/12, 29a/6, 38a/12,
42a/8, 42b/14, 47b/4, 50a/6,
51a/2, 51a/3, 101a/6, 104b/1,
107b/1, 107b/2, 108a/16,
111a/13, 112b/14, 116a/19,
123a/16, 130a/12, 132a/13,
136b/13, 137b/18, 139a/8,
143b/3, 144a/14, 144a/15,
149b/7, 153b/10, 154a/8,
157a/3, 169a/13, 170a/12,
176a/2, 179a/3, 184b/2, 184b/4,
187a/2, 187b/6, 197a/1, 56a/8,
58a/13, 59b/17, 60a/7, 65b/17,
68b/4, 68b/5, 69b/16, 70b/10,
74b/2, 75a/18, 79a/4, 80a/3,
81b/6, 84b/12, 85a/1, 87b/1,
91a/15, 91b/6, 95b/12

3. Üstelik, aynı zamanda, ayrıca.

d. 6a/12, 12b/12, 12b/14, 14a/7,
17a/3, 18a/3, 18a/3, 18b/7,
20b/11, 21a/15, 23a/8, 23a/8,
23b/3, 23b/16, 24b/19, 26b/10,
26b/16, 28b/4, 30b/5, 30b/14,
32a/1, 32a/19, 34a/12, 34a/15,
36a/11, 39a/10, 39a/11, 39a/12,
39a/15, 39b/11, 40a/13, 41a/9,
45b/17, 47a/8, 49b/9, 49b/9,
51a/14, 51a/19, 100b/7, 100b/8,
102a/2, 102a/4, 106a/3, 108b/6,
108b/8, 116b/1, 117a/5,
118a/12, 118a/19, 119b/14,
120a/14, 120b/19, 121a/4,
121a/8, 121a/17, 125b/1,
127b/13, 128a/18, 128b/5,
128b/13, 128b/14, 130a/7,
130a/13, 133b/2, 134a/16,

134b/6, 134b/19, 136b/13,
137a/14, 138a/6, 139a/16,
141a/9, 144a/18, 144b/5,
145b/1, 145b/14, 146b/9,
146b/12, 149b/1, 149b/8,
153a/14, 153b/2, 155b/16,
155b/18, 157a/6, 159a/5,
159b/3, 159b/10, 159b/12,
160a/5, 168b/7, 173b/3,
177a/18, 177b/15, 177b/16,
178a/3, 180a/12, 180b/10,
182a/17, 182b/14, 184b/19,
189a/1, 189b/17, 190b/1,
190b/10, 193a/14, 200a/7,
52a/13, 52a/16, 52a/18, 53a/1,
53a/6, 53b/4, 55a/1, 57b/18,
60b/19, 61a/8, 63a/7, 64a/10,
66b/11, 66b/14, 68b/2, 68b/15,
70b/12, 72b/20, 80b/1, 80b/11,
80b/15, 82a/13, 89a/12, 89b/12,
94a/5, 94b/6, 94b/11, 95b/2,
96b/10, 98a/10, 99a/1
d.(hem dahı) 20b/13
d.+(hem..... hem..... dahı)
28b/3

4. Ve.

d. 2a/5, 2a/6, 2b/1, 3b/16,
4a/19, 5b/6, 6b/1, 7b/4, 7b/7,
9b/14, 10a/17, 12b/7, 13b/19,
15b/11, 15b/13, 15b/19, 17b/5,
17b/18, 18a/17, 18b/7, 20b/6,
20b/6, 20b/8, 22a/12, 22b/12,
24b/3, 24b/12, 26b/5, 26b/10,
27a/6, 29a/15, 30a/9, 33a/7,
33b/3, 33b/11, 34a/15, 35a/6,
36a/11, 36b/2, 36b/3, 39a/18,
39b/8, 42b/5, 42b/16, 44a/8,
44b/3, 45b/8, 47a/15, 47a/17,
49a/9, 49b/5, 49b/8, 50a/12,
50a/13, 51a/17, 100b/5, 100b/9,
100b/15, 101b/18, 101b/19,
102a/20, 103a/16, 103b/18,
104a/14, 105a/4, 105a/5,
105a/6, 105a/9, 105a/10,
107b/9, 110a/15, 111b/8,
112a/9, 115b/18, 118a/18,
118b/1, 119b/8, 120a/5, 120a/9,
120a/12, 120a/14, 120a/16,
120b/1, 120b/2, 120b/4,
120b/5, 120b/8, 120b/10,
120b/12, 120b/18, 121a/3,
121a/14, 121b/1, 121b/2,
121b/6, 121b/15, 122a/19,
122b/5, 122b/11, 123b/11,

123b/13, 123b/16, 124a/6,
 124a/10, 124a/20, 124b/6,
 125a/13, 126b/4, 127a/7,
 127b/19, 128b/3, 128b/12,
 129b/8, 130a/6, 130a/10,
 130a/11, 130b/17, 130b/19,
 131a/5, 134b/9, 134b/12,
 134b/19, 135a/16, 135b/15,
 136b/6, 137b/19, 138a/6,
 139a/2, 139a/14, 139a/15,
 145a/3, 145a/10, 145b/16,
 146b/9, 146b/11, 148b/5,
 149b/10, 150a/7, 150a/11,
 150b/4, 150b/7, 150b/15,
 150b/17, 152b/13, 153a/7,
 153b/4, 154a/11, 154a/13,
 158a/17, 159b/11, 160a/10,
 160a/11, 161a/11, 162a/4,
 162a/4, 162a/18, 162b/10,
 163a/14, 163b/2, 163b/12,
 165b/5, 166a/9, 166a/18,
 167a/19, 167b/10, 168a/14,
 168a/15, 169b/5, 170a/4,
 170a/6, 170b/9, 171b/21,
 172a/6, 173a/6, 173a/19,
 173b/5, 177a/4, 177b/16,
 178a/6, 178a/13, 178b/5,
 178b/13, 180b/11, 181b/13,
 181b/18, 182a/16, 182b/12,
 183a/8, 183b/11, 184b/8,
 184b/13, 184b/17, 186b/1,
 186b/3, 187b/15, 188a/18,
 190a/15, 190a/15, 190b/7,
 190b/11, 191a/10, 192a/6,
 192b/15, 192b/17, 193a/16,
 193b/15, 193b/19, 194b/7,
 195b/5, 195b/7, 196a/2,
 196a/19, 196b/4, 196b/6,
 196b/7, 196b/19, 196b/19,
 197a/6, 197b/9, 198a/2,
 198b/19, 199a/17, 199b/4,
 200a/1, 52a/11, 52a/15, 52a/17,
 52a/18, 54a/13, 54b/1, 54b/13,
 54b/18, 58a/4, 58b/5, 61a/7,
 61b/18, 62b/6, 63b/4, 63b/14,
 63b/16, 63b/18, 64b/14, 66b/6,
 66b/9, 66b/14, 67a/5, 67b/14,
 69b/7, 71b/13, 72a/2, 72a/7,
 74a/8, 75a/11, 76a/15, 79b/18,
 80a/14, 80a/15, 81a/7, 84a/7,
 84b/13, 85a/13, 85b/9, 87a/9,
 88b/2, 88b/15, 88b/19, 89b/11,
 90a/15, 90b/12, 91a/7, 91b/14,
 91b/19, 92a/5, 93b/16, 96a/1,
 96a/10, 97a/6, 98b/6, 99a/5

5. Artuk, bundan böyle.

d. 24a/6, 24a/7, 24a/8, 24b/4,
 35b/14, 41b/6, 49b/15, 66b/9,
 190a/18, 192b/1, 80b/17

6. Başka, diğer.

d. 44a/13, 148a/10
 d.+bir(başka bir) 38a/4

7. Ama, fakat, ancak.

d. 53b/10, 100b/11

8. Daha, henüz, hâlâ.

d. 17a/14, 19a/10, 20a/8, 58a/2,
 76a/2

9. Dışında.

d. 29b/18

10. Hemen.

d. 33a/13, 36b/2, 36b/10,
 159a/19, 162b/17, 188b/5,
 194a/4, 198b/4, 56a/14, 78b/3,
 88b/13

11. İse, -e gelince.

d. 2a/15, 63b/10

12. Sonra.

d. 153a/5, 62a/5

13. Yine.

d. 127a/9

14. Zaten.

d. 137a/9

15. Zira.

d. 181b/2

dâhil İçinde.

d.+dür 104a/12

dâ'ire Sınır içi.

d.+sine 141a/7

dağ- Bağlamak, geçirmek.

d.-alar(boynına dağ-) 59a/15
 d.-dı(bogazına dağ-) 161a/8
 d.-dılar(boyunlarına dağ-)
 64b/15

dağıl- Takılmak.

d.-a(adı dağıl-) 26a/3

- dağın-** Kuşanmak.
d.-dı 94b/16
- đāl** Doğru yoldan ayrılmış, sapık.
d. 116b/14
- đalālet** Doğru yoldan ayrılma, sapma.
d.+den(küfr đalālet) 163b/8
- danış-** Danışmak, müşavere etmek..
(Krş. tanış-)
d.-ayın 59a/4
d.-dı 150b/18
d.-dılar 146b/7, 64a/12
d.-dum 107b/12
d.-mağa 161a/6
d.-up 63b/9
- danışık** Görüşme, istişare. (Krş.
danışuk, tanışuk)
d.+a 41a/4, 50b/10, 96a/13
d.+birle 21a/13
d.-it- 10a/18, 159b/8, 81a/18,
98b/2
- danışuk** (Krş. danışık, tanışuk)
d.+dayiken 23a/15
- dār** Yer, yurt.
d.+ü'l-kayāsıra: Kayserler
yurdu. 5b/16
- Dārem b. Feyyāz** Fetihlere katılan
bir savaşçı.
d. 186b/5
- dāsītān** Destan. (Krş. Destān)
d. 180a/14
- daş** (Krş. taş)
d.+dan 155b/2
d.+kaya içi 114b/4
- daşra** 1. Dışarı (Krş. taşra)
d. 21a/13, 102a/9, 118a/18,
133a/2, 135a/3, 138a/4,
142b/13, 150b/1, 150b/2,
169a/5, 172b/16, 175b/11,
196b/14, 197a/11, 74a/19,
75a/16, 75b/3, 77b/6
d.+içerü daşra) 150b/6
d.+dan 101b/3, 176a/8, 67b/12
d.+sında 178b/19
2. Dışarda.
d. 67b/11, 179b/3
d.+ğı 172a/13, 177b/19
- davar** (Krş. tavar)
d.+umuza 185a/8
- da'vet** Çağırma.
d.+e 37b/19
d.+ine(nübüvvet da'veti) 143b/1
d.-eyle- 5b/11, 17b/14, 28b/5,
33b/6, 48b/5, 115b/9, 188a/6,
191a/4, 80a/11
d.-inden(nübüvvet da'veti-)
40b/13
d.-it- 4b/15, 13a/7, 13a/15,
13b/18, 16b/15, 16b/19,
17b/10, 38a/1, 40a/15, 40b/1,
40b/5, 121b/10, 124a/17,
190b/19, 76a/7
d.-kıl- 13a/11
- da'vī** İddia.
d. 51b/13
d.-eyle- 51b/12
d.-yi nübüvvet it- 6a/12, 6a/17
- Dāvud** Rahip adı.
d.+idi 85a/15
d.+rāhib 85a/15, 85b/5, 86a/2
- dāyim** Devamlı, her zaman.
d. 2a/3, 22b/9, 106b/18,
124b/16, 152b/9, 68a/8
- dāyimā** Her zaman.
d. 9b/9, 22b/10, 143a/4,
165a/16, 194a/12, 194a/13,
99a/14
- de** Haydi. (Krş. di)
d.+ñ 78a/18
- de** de, dahi.
d. 178b/19
- de-** demek, söylemek. (krş di-)
d.-gil 84b/11
d.-rsin 158a/11
d.-rsiz 177b/12
- debdebe** Haşmet, ululuk.
d.+si 121a/14
d.-i düzgün it- 90b/9

- def'** Yok etme, ortadan kaldırma, giderme.
d.+in 45a/6
d.+ine 73a/11, 92b/3, 96b/3
d.-eyle- 7a/11, 57a/3
d.-it- 11a/11, 104b/19, 70b/16, 82b/9
- def'a** Kere, kez.
d.(bir def'a) 196a/7
d.+(evvel def'a) 42b/12
d.+(iki def'a) 37a/4, 169b/5
- defn** Gömme.
d.-eyle- 28a/9, 31b/1, 126b/3, 198b/5, 198b/18, 85a/13, 94a/14
d.-it- 12a/4, 46b/15, 101b/19, 150a/6, 173a/16, 194b/1, 94b/10
- defter** Defter.
d.+inde 190b/17
d.-e koy-: Kaydetmek, yazıya geçirmek. 152a/4

d.-inde(erlik defterinde aduñ ol-) 19a/15
d.-inden(adum mübârizlar defterinden yoy-) 137a/8
- deg-** 1. Ulaşmak, varmak.
d.-di 144a/3, 144b/3
d.-di(nevbet deg-) 56a/12
d.-di(habar deg-) 37b/11, 39a/19, 89a/13
d.-di(habar kulağına deg-) 150b/12
d.-miş-idi 125b/17

2. Değeri, kıymeti olmak.
d.-mez(bir pula degme-) 155a/13
d.-mezüz(bir avuç toprağa degme-) 137a/15
- degin** 1. Kadar, dek.
d. 12b/6, 23a/6, 23a/9, 24b/1, 24b/3, 31a/3, 35a/15, 40b/15, 41b/17, 43a/1, 44b/3, 45b/9, 50a/10, 104b/8, 105b/6, 110b/18, 111a/8, 116a/4, 121a/16, 121b/16, 123b/11, 124a/6, 124a/8, 133a/1, 133a/15, 135b/17, 135b/18, 137b/9, 142b/2, 142b/3, 142b/4, 146b/1, 146b/11, 149b/6, 150a/15, 150b/4, 151a/7, 152a/9, 152a/17, 153a/17, 155b/14, 155b/18, 157b/8, 157b/10, 160a/19, 160b/5, 170a/11, 175b/17, 178a/14, 179a/17, 187a/16, 187b/1, 190b/6, 190b/14, 194a/18, 194a/19, 197a/10, 52b/10, 63b/1, 64a/3, 64a/5, 67a/2, 70a/7, 71b/1, 72b/3, 78b/18, 83a/4, 83a/14, 87a/4, 93a/19, 93b/4, 94b/11, 96a/12
2. Dışında.
d. 105a/20

d.+(aña degin) 7b/13, 103b/7, 127b/5, 137b/11, 150a/17
d.+(şimdiye degin) 49a/4, 159b/13, 91a/17
d.+dür(buña degin) 153b/8
d.+(tä buña degin ki) 189b/7
- degin-** Ulaşmak.
d.-miş(yeñi degin-) 143a/13
- degirmen** Degirmen.
d.+gibi 111b/17
d.+in 81b/14
- degirmi** Yuvarlak.
d.+saķallu 38a/6
- degme** 1. her, herhangi bir.
d.+gez: Hiç bir zaman. 74a/5, 98b/10

2. Seçilmiş, seçme.
d. 59b/15
- degşür-** Değıştirmek.
d.-di 123a/7, 59b/11
d.-di(dünyâsın degşür-) 126b/14
- degşürül-** Değıştirilmek, yerine geçirilmek.
d.-e 143a/12, 143a/12
- degül** Değil.
d. 7a/4, 9a/19, 9a/19, 13a/5, 110a/2, 117b/8, 117b/8, 153b/14, 170a/1, 192a/2, 59b/15, 60b/5
d.+ midür 96a/3

- d.+di 131a/16
d.+dür 6b/17, 9a/5, 13b/17,
20a/13, 26a/1, 44a/4, 45a/8,
103a/4, 107b/7, 116b/12,
117b/17, 120b/19, 128b/4,
130b/16, 130b/16, 131a/13,
132a/15, 135a/9, 137a/7,
138b/8, 146a/3, 161a/4,
162a/10, 169a/9, 169b/11,
174b/3, 174b/18, 189b/8,
191b/4, 191b/11, 56b/2, 67b/8,
70b/4, 73b/8, 74a/19, 75a/16,
82b/5, 86b/8, 89a/10, 90b/8,
98a/8
d.+dür(bu degüldür kim) 110b/2
d.+dür(dokunacak degül) 94b/7
d.+dür(elümüzden nesne gelesi
degül) 24b/4
d.+dür(hiç degüldür kim) 74a/4
d.+dür(işleyesi degül) 115a/9
d.+dür(olısar degül) 44a/7
d.+dür(kurtulası degül) 108b/4
d.+dür ki 200a/4
d.+em 113b/8, 57b/11, 94b/6
d.+em(enecek degül) 12b/2
d.+irniş 36a/5
d.+ise 37a/16
d.+ki 187a/7, 96b/6
d.+kim 178b/4, 69b/12
d.+ler 102b/12, 162a/11, 181b/9
d.+midür 106a/3
d.+idi 101b/15, 113a/4
d.+sin 163b/9
d.+siz 12b/11
d.+sün(gelesi degül) 32b/17
d.+sün(ölesi degül) 115a/4
d.+süz 181b/3
d.+üz 45a/11, 162a/18
d.+ven(koyası degül) 32b/18
- degülmise** Olmasaydı, olmamış
olsaydı.
d. 148b/3
d.+n 181b/6
- degür-** Ulaştırmak, bildirmek.
d.-di(selâmın degür-) 16a/4,
19b/15
d.-di(selâmların degür-) 91b/15
d.-diler 188b/4
d.-diler(selâmın degür-) 199b/14
d.-eler(selânumuzı degür-)
161b/14
d.-gil(selânum degür-) 117a/9
- d.-mezlerdi(ziyân degür-)
102b/8
- dek** Kadar, değin.
d. 36b/3
- del-** Delmek.
d.-di 102a/6, 102a/9
d.-dügi 47a/16
d.-dürm 47a/12, 48a/14
- delik** Delik. (Krş. delük)
d.+den 47a/13
- delil** 1. Rehber, kılavuz.
d. 135b/12, 135b/13, 135b/19,
136a/12, 136a/17
d.-it-: Rehber yapmak, öncü
yapmak. 108a/18
d.-ol-: Yol göstermek, rehber
olmak. 33b/7, 110b/15, 136a/3,
136a/8, 164b/19
2. İşaret, nişan.
d.+i 38a/2
d.-ol- 38a/5
- delim** Fazla, çok.
d. 51b/14
d.+dür 45a/10
d.+(şavlet delim) 23b/15
- delin-** Delinmek.
d.-di(bağrı delin-) 72b/17
d.-di(yüregi delin-) 72b/16
- delir** (Krş. dilir)
d.-(üstüñüze delir ol-) 53b/11
- delirlik** (Krş. dilirlik)
d. 11b/16, 29a/17
- delü** Korkusuz, zorlu.
d.+şanlı 74b/3
- delük** (Krş. delik)
d.+e 47a/17
d.+ine 102a/15
- dem** 1. Soluk, nefes.
d.+beste-y-idi: Nefesi kesilmiş.
42b/3
d.-beste kal-: Nefesi kesilmek.
nefessiz kalmak. 42a/18, 56b/12

2. An, zaman, vakit.
d. 139b/8, 66b/1, 95a/19
d.+de 43a/5, 112a/13
d.+de(her dem) 96b/5
d.+dür 95a/19
d.+inde 18b/13, 24b/5
d.+inde(erlik demi) 14a/17,
19a/6
d.+(olokdem) 42a/18
d.+be-dem: Zaman zaman.
192a/3
- demir** Demir. (Krş demür)
d.+den 69a/18
- demren** Okun ucundaki sivri demir,
temren.
d.+i 196a/6, 94a/8
d.+lerile 94a/3
- demrenlü** Temrenli.
d. 162b/16
- demür** Demir. (Krş. demir)
d. 17a/9, 80a/4
d.+âlet: Pranga, zincir. 42a/19
d.+den 108b/5, 55a/19
d.+e 192b/11, 192b/15, 63b/5
d.+gürz 197b/9
d.+ler 109a/3
d.+pâresi 109a/2
d.+ton: Zırh. 42b/3, 138a/9,
178a/10
d.+tonlu: Zırhlı. 27b/4
d.-(gömgök demür ol-) 43b/13
2. Sert, katı, dayanıklı.
d.+den 70a/1
d.+den(yüregi demürden)
69a/17
d.+den idi(yüregi demürden)
45b/19
d.-ol-: sert katı dayanıklı olmak.
19a/6
- demürle-** Zincirlemek, prangaya
vurmak.
d.-diler 64a/11, 70a/16, 70b/11
- deñe-** Dikkat etmek, gözlemek.
d.-düm 170b/9
- Dengüliyye** Yer adı.
d. 123b/18
- deñiz** Deniz.
d. 109b/11, 65b/18, 69b/3
d.+den 190b/6
d.+den(kurudan deñizden)
132b/18
d.+e 116b/19, 190b/9
d.+gibi 161a/19, 56b/11
d.+i(âdem deñizi içine bırak)
21b/7
d.+idi 30b/3
d.+idür 133a/10
d.+inde 164a/9
d.+inüñ 81b/19
d.+iñe 189b/7
d.+kenârı 133b/2, 133b/5,
149b/2, 179a/2
d.+ler 24b/18
d.+kırâñı 109a/11, 113a/15,
136b/4
d.+kırâñları 178b/7
d.+yüzi 133b/2
- deñlü** Kadar.
d.+(bu deñlü) 56b/5
d.+(ne deñlü) 48a/17
d.+dür(şol deñlü) 80b/12
- dep-** Hücum etmek.
d.-di 194a/5
d.-diler 83a/8, 83a/10
d.-diler(üstine dep-) 194a/15
d.-elüm 196a/14, 81a/18
d.-er 81b/10, 81b/11
2. İleri sürmek.
d.-di(at dep-) 40a/6, 142a/12,
166a/1, 82b/2, 82b/4, 82b/9
d.-di(atı dep-) 76b/4
d.-di(atın dep-) 154b/10, 82a/9
d.-diler(at dep-) 160b/17
- depe** 1. Baş.
d.+si üsti 70a/11, 76a/5
d.+sinüñ üsti 197b/17
2. En üst, üst uç.
d.+sinüñ 162a/2
3. Tepe.
d. 36b/14, 58a/10
d.+lere 108b/16
- depele-** Öldürmek.
d.-di 15a/15, 116a/18, 116a/19,
165b/9, 55b/12, 56a/9

d.-diler 33b/14, 115a/18, 72b/9,
77b/1, 92a/19
d.-düm 79b/14

depere Başına.

d. 114b/14, 193b/2

depin- Atılmak, saldırmak, hücum etmek.

d.-di 29b/7, 114b/11, 165b/9,
166b/14, 196b/7, 56a/4, 63b/15,
63b/15, 63b/16, 63b/17,
69b/12, 69b/12, 69b/13,
69b/14, 72a/7, 77b/19, 79b/10
d.-diler 11a/12, 11a/13, 30a/14,
30b/18, 138b/1, 196a/1, 61a/4
d.-diler(üstüne depin-) 172b/19
d.-dügüñ için 89b/9
d.-elüm 164b/6
d.-evüz 60a/2
d.-icek 55b/9
d.-mege 59b/9
d.-miş-idi 115a/8
d.-se 84a/10
d.-üñüz 137b/17
d.-ürsin 60b/19

depreñ- Hareket etmek, kırmıldamak.

d.-diler 83a/6
d.-dün 188a/11
d.-e 118a/6
d.-esiz 188a/12
d.-ince 47b/16
d.-mediler 133b/9
d.-megil 164b/1
d.-mek 9b/3
d.-meñ 36b/1
d.-ür 192a/5, 192a/5
d.-ür idi(ive iva depreñ-)
101a/19
d.-ürdi 156a/2, 52a/15

depreñiŝ Tavır, hareket.

d.-inden 56a/16
d.-ine 172b/2

depret- Harekete geçirmek.

d.-di 142a/11

derbend Boğaz, dar geçit.

d.+ine 146b/13

derd Kaygı, tasa.

d.+e 149a/8
d.+ile 132a/3

d.+iyle 131a/15
d.-in kıl- 131b/7
d.+ün 131b/7, 149a/11

dere Düz olmayan yer, dağlar tepeler arasında kalan çukur yer, vâdi.

d. 25b/6, 72b/2
d.+ağzı 72b/4
d.+de 104b/10, 137b/14,
137b/15
d.+içinde 33a/11, 135b/16
d.+içine 28a/2
d.+ler 138a/9, 72b/1
d.+lerde 26a/17
d.+lere 8a/19, 104b/9, 108b/16
d.+leri 141a/4
d.+lerin 72a/10
d.+lerine 136b/14
d.+nüñ içinde 22b/12
d.+ye 25b/7, 135b/13

dergâh Kapı.

d.+ı 154a/3
d.+ına(hağ taälâ dergâhı) 76a/1

derhem Alt üst.

d.-it- 60a/6

derhâl Hemen, aniden.

d. 11b/1, 29b/14, 42a/11,
42b/16, 43a/9, 47a/14, 47b/17,
108a/2, 111a/6, 112a/6,
115a/17, 137a/18, 142a/18,
146b/8, 161a/5, 161a/10,
163b/16, 164b/17, 166b/7,
172a/4, 191a/2, 194a/9, 55a/12,
62a/8, 79b/9, 81a/18, 83a/3,
89a/4, 95a/12, 97a/13

deril- (Krş. diril-)

d.-en 135b/14

derle- Terlemek.

d.-di 89b/6

derlik Üste giyilen ince elbise.

d.+ile 69b/5

dermân Çare.

d. 149a/8

dermânde Aciz, biçare.

d.-kal-: Aciz kalmak. 78a/4

dernek (Krş. dirnek)

- d.+e 133a/14
d.+uñ 133a/13
- deri** Deri.
d.-(ü)ñi yüzdür- 73a/1
- deryâ** Deniz.
d.+gibi 83a/4
- dest** El.
d.+haṭṭı(el yazısı) 72a/4
- destân** Destân (Krş. Dâsitân)
d.+a(rüstern-ü destân) 36a/1
d.+gibi(rüstern-i destân) 10b/6
- dest-bürd** Kuvvet; üstünlük.
d.-gösder- 44b/12, 51b/5,
188a/12, 194a/14, 54b/8
d.+üñüz birle 80a/6
d.+emüzi 24b/6
- destür** İzin, müsâade.
d. 134a/1
d.+uñ-ıla 44b/7
d.+uñla 125b/10
d.-al- 93b/3
d.-ol- 23b/4, 34a/1, 143b/1
d.-vir- 8a/9, 21b/11, 179b/15,
179b/17, 183b/9, 188a/5,
188a/6
- deş-** Delmek, yarmak.
d.-di 79b/10
d.-diler 11a/14, 138a/14
d.-elüm 26b/16
d.-üñ 42a/14
- devât** (Krş. divit)
d.+kalem 34b/15
- deve** Deve.
d. 36b/11
d.+(nice biñ deve yüki)
184b/19, 184b/19
d.+binici 135a/14
d.+de 30b/7
d.+den 37a/17, 146b/17, 88b/6
d.+gibi 6a/7, 156a/17
d.+ler 195a/4
d.+leri 25a/12, 37b/6
d.+lerin 175b/12
d.+müz 151b/10
d.+si 187b/1
d.+ye 37a/7, 187a/9
- d.+yi 36b/8, 187a/11
d.-(güci gitmiş deve bigi çök-)
131b/18
d.-bin- 118b/5
d.-lerüm gü- 78a/16
d.-mi çöker- 37a/18
d.-sine bin- 90a/17
d.-sini çöker- 146b/17
d.-ye bin- 88b/3
- deveci** Deve çobanı.
d. 187a/9
d.+lerüñüz 157a/17
- devlet** 1. Baht, talih, mutluluk.
d. 10a/6, 24a/6, 37b/17, 149a/2,
54b/5, 62b/6, 84a/3
d.+üñde 79b/13
d.+üñüz 143a/15
d.-başına ir-: Umulmadık bir
şekilde şanslı olmak. 50b/15
d.-du'âsın oқи- 136b/11
2. Güç, kuvvet, kudret.
d.+e 143a/13, 180a/19
d.+inde 113a/16
d.+i-y-idi 96a/4
3. Saltanat, iktidar.
d. 5b/19, 6a/6, 36a/2, 80b/11
d.+(ferr ü devlet) 35b/17
d.+(‘izz ü devlet) 12b/15
d.+(nuşret ve devlet) 134a/15
d.+ine 95a/7
d.+ümüz 50b/13
d.+ve nuşret 24b/3
d.-(dîn devlet başumuzdan düş-)
95a/9
d.-üñ düş-: İktidarı sona ermek.
45a/14
4. Bir hükümet idaresinde
teşkilatlandırılmış topluluk.
d.+(a'yân-ı devlet) 121b/2
d.+düzgünü 35b/14
d.+ümüzüñ 92a/13
- devletlü** Talihli, şanslı.
d. 122b/2
- devr** Zaman, çağ.
d.+de 152a/1
d.+i muhammedi 143a/14
d. içinde 24a/4
d.+ümüz 35b/14

devrân Devir, zaman.

d.+dan 122b/7
 d.+ı mūsâ ve 'İsâ 143a/14
 d.+ına 16a/19
 d.-a iriş-: Devrini tamamlamak,
 devri sona ermek. 35b/14

2. Refah, ikbal, mutluluk.
 d. 50b/14
 d.+umuz 24a/4

Devs Kabile adı.

d.+ 'Arabî 5a/2
 d.+kabileşi 5a/4
 d.+kabileşinün kavmı 5a/1

deyr 1. Manastır, kilise.

d. 50a/9, 50b/7, 138a/16,
 138b/7, 138b/10, 138b/11,
 142a/15, 142b/5, 142b/5,
 149b/2, 149b/4, 149b/4, 65a/15,
 68a/11, 90a/19, 91b/12, 97a/16
 d.+(Gūta deyr) 54a/13
 d.+de 50a/16, 90b/1, 91b/1
 d.+e 50a/10, 50a/18, 135a/2,
 136b/9, 137b/3, 142b/4, 68a/12,
 91b/1
 d.+Ebî'l-Kuds 132b/14
 d.+Ebî'l-Kuds 136b/5
 d.+Ebî'l-Kuds gazvı 140a/1
 d.+Ebî'l-Kuds gazvı 132a/19
 d.+i 50a/10
 d.+içinde 132b/14, 138a/8
 d.+in(Ebî'l-Kuds deyr) 136a/18
 d.+inde 139b/3
 d.+ine 151a/12
 d.+inün(Ebî'l-Kuds deyr)
 141a/6, 145a/11
 d.+i Hâlid 50a/10, 50a/11,
 91b/1
 d.+şehri 53a/1, 53a/6, 54a/13,
 54a/16
 d.+ün 133a/8, 133a/11,
 133a/19, 133b/1, 133b/6,
 135a/3, 136b/14, 138a/3,
 144a/17
 d.+ün içinde 50a/11

2. İnsanlık alemi.
 d. 143a/12

deyrî? Manastır civarı, manastır olan yer?.

d.+ye 137b/5

deyyân 1. Hakim, tanrı.

d. 78a/4

2. Mükemmel.
 d.+a 36a/4

Dımişk Şam şehri.

d. 101b/9, 107a/14, 109b/5,
 118b/8, 126a/9, 171b/5, 53b/6,
 66a/1, 66b/8, 67a/12, 67b/7,
 68a/2, 73a/12, 75b/8, 87a/18,
 88a/14, 93b/6
 d.+a 22a/17, 50a/15, 109b/1,
 116a/5, 116b/2, 129b/8, 142a/3,
 143b/8, 63a/13, 73a/4, 90a/19
 d.+a degin 64a/4
 d.+ı 'Azrayil 53a/15
 d.+çerisi 76a/12, 76b/1, 87a/9
 d.+da 64b/6, 90b/13
 d.+dan 141a/5
 d.+ehli 101a/11, 101a/13,
 105b/16, 65b/4, 68a/6, 68a/8
 d.+hişârî 118a/18
 d.+ı 108a/4, 116a/16, 126a/11,
 126a/15, 126b/1, 142a/1, 90b/2
 d.+içinde 53a/4
 d.+kemçe: Şam ipeği. 61a/17
 d.+meliki 52a/19, 52b/4, 53b/1,
 54a/7, 55a/7, 55b/3, 59b/5,
 64b/19
 d.+naşrânileri 132b/8, 134b/12
 d.+ı şâm vilâyeti 61a/8
 d.+karşusu 173b/8
 d.+kavmı 64a/11, 92a/3
 d.+serhaddi 133a/11
 d.+şehri 10a/9, 23b/5, 34b/5,
 35b/2, 38b/18, 49b/6, 49b/12,
 50b/7, 101a/15, 101b/11,
 101b/14, 101b/19, 102a/18,
 103a/7, 109b/3, 113b/17,
 117a/13, 119a/8, 121a/12,
 126b/19, 129b/14, 133a/8,
 136a/4, 136a/15, 139b/19,
 146a/1, 52a/19, 52b/3, 52b/5,
 52b/6, 53b/3, 59b/6, 64a/3,
 64a/13, 64b/8, 64b/16, 65a/7,
 67b/8, 67b/9, 73b/7, 74a/6,
 75b/12, 90b/11, 91a/14, 91b/6,
 91b/9, 95a/11, 95a/13, 98b/14,
 98b/18, 99a/10
 d.+tarafı 10a/15, 21b/15,
 49b/16, 54b/3, 54b/16, 87a/7,
 87a/10

- d.+uluları 100b/12, 101a/7,
101b/6, 53b/3, 53b/14
d.+uñ 103a/2, 105b/14, 52b/19,
97b/17
d.+uñ meliki 53a/3
d.+halkı 90b/15, 99a/1
- Dımışki** Şamlı.
d. 112b/7
d.+dür 112b/1
- dın-** Ses çıkarmak, söz söylemek.
d.-madı 32a/8, 89b/6
- dınçlık** Huzur, asayiş, rahatlık.
d.+(ğ)umuz 151b/12
d.+ı için(kulak dınçlığı)
181a/19
- dırman-** Tırmanmak.
d.-muşlar(tağa dırman-) 108b/14
- dırnaç** Tırnak.
d.-uñ(gendü arkañı gendü
dırnağın birle kaşı-) 176a/15
- di** Haydi. (Krş. de)
d. 44b/4
d.+ñ 28b/9, 92b/6
- di-** Söylemek, demek. (Krş. de-)
d. 106b/12
d.-di 2a/15, 3a/6, 4b/8, 4b/9,
4b/9, 5a/10, 5b/14, 6a/1, 6b/2,
7a/19, 7b/4, 7b/4, 8a/13, 9a/2,
9a/5, 9b/16, 9b/19, 10a/4,
11a/11, 11b/15, 12a/2, 12a/9,
12a/11, 12a/13, 12a/15, 12a/18,
12b/1, 12b/3, 12b/4, 12b/5,
12b/19, 13a/3, 13a/4, 13a/8,
13a/16, 13a/18, 13a/19, 13b/1,
13b/1, 13b/6, 13b/13, 13b/16,
14a/3, 14a/9, 14b/1, 14b/2,
14b/5, 14b/8, 14b/10, 15a/13,
15a/14, 15a/15, 16b/19, 17a/4,
17a/16, 17b/9, 18b/11, 19a/4,
19b/6, 19b/9, 19b/12, 19b/15,
20a/1, 20a/8, 20a/9, 20a/9,
20a/10, 20a/14, 20b/6, 20b/9,
20b/10, 20b/14, 20b/15,
20b/15, 20b/19, 21a/2, 21a/15,
21a/19, 21b/2, 21b/13, 21b/19,
22a/1, 22a/3, 22b/4, 22b/7,
22b/9, 22b/11, 22b/16, 23a/14,
23b/8, 23b/13, 24a/3, 24a/12,
24b/8, 25b/2, 25b/8, 26a/6,
26a/11, 26a/13, 26b/3, 27a/1,
27b/11, 28b/9, 29a/3, 29a/6,
30b/11, 31b/13, 32a/8, 32a/19,
32b/4, 32b/18, 33a/2, 33a/4,
33a/12, 33b/4, 33b/5, 33b/7,
33b/8, 34b/1, 34b/11, 34b/15,
35a/8, 35b/1, 36b/2, 36b/12,
36b/19, 37a/16, 37a/18, 37b/5,
38a/11, 39b/16, 40a/2, 40a/4,
40a/9, 40b/3, 40b/9, 40b/19,
41a/1, 41b/3, 41b/15, 42a/4,
42a/15, 43b/4, 43b/5, 43b/6,
43b/11, 44a/7, 44a/9, 44a/12,
44b/1, 44b/5, 44b/12, 44b/17,
45a/6, 45a/11, 45a/13, 45b/8,
47a/4, 47a/4, 47a/7, 47a/13,
47a/19, 47b/1, 47b/8, 47b/9,
47b/12, 47b/13, 47b/14,
47b/16, 48a/16, 48a/16, 49a/5,
49a/6, 49a/9, 49a/11, 49a/14,
49a/15, 49b/7, 49b/15, 49b/19,
50b/11, 100a/7, 100a/9,
101a/18, 101b/3, 102a/13,
102b/17, 102b/19, 103a/1,
103a/4, 103a/6, 103a/13,
103a/18, 103a/19, 103b/1,
103b/1, 103b/5, 103b/7,
104a/12, 104a/18, 104b/1,
104b/5, 104b/14, 104b/15,
104b/17, 104b/18, 105a/1,
105a/14, 105a/15, 105a/18,
105b/3, 105b/5, 105b/8,
105b/9, 105b/19, 106a/12,
106b/4, 106b/8, 106b/13,
106b/17, 107a/8, 107b/3,
107b/7, 107b/8, 108a/1, 108a/2,
108a/8, 108a/9, 108a/10,
108a/14, 108a/15, 108a/16,
108a/19, 108b/1, 108b/2,
108b/6, 108b/6, 109a/9,
109a/12, 109a/14, 109a/18,
109b/1, 109b/17, 110a/1,
110a/4, 110a/11, 110a/13,
110a/15, 110b/1, 110b/5,
110b/8, 110b/10, 110b/11,
110b/14, 110b/15, 111a/4,
111a/13, 111a/15, 111a/15,
111b/2, 112a/2, 112a/3, 112a/9,
112b/13, 112b/14, 112b/16,
112b/18, 112b/19, 113a/3,
113a/13, 113b/7, 113b/9,
113b/11, 113b/14, 113b/18,
114a/1, 114a/3, 114a/10,
114a/11, 114a/15, 114a/19,

114b/2, 114b/12, 115b/7,
 115b/16, 115b/17, 115b/19,
 116a/2, 116a/11, 116b/4,
 116b/6, 116b/9, 116b/15,
 117a/12, 117a/16, 117a/19,
 117b/6, 119a/7, 119b/2, 119b/4,
 119b/11, 121b/11, 122b/11,
 123a/16, 123b/3, 123b/9,
 124a/2, 125a/10, 125b/1,
 125b/4, 125b/10, 125b/16,
 126a/1, 126a/4, 126a/19,
 126b/1, 126b/12, 126b/14,
 126b/17, 127b/1, 128a/4,
 128a/8, 128a/8, 128a/10,
 128b/16, 129b/5, 129b/12,
 129b/13, 129b/17, 130b/4,
 130b/18, 130b/19, 132b/11,
 132b/13, 133a/13, 133a/17,
 133a/18, 133b/4, 133b/8,
 133b/12, 133b/16, 134a/4,
 134a/12, 134a/13, 134a/16,
 134b/1, 134b/16, 134b/19,
 135a/8, 135a/11, 135a/12,
 135a/14, 135b/9, 135b/11,
 135b/12, 135b/15, 136a/12,
 136b/16, 137a/2, 137a/11,
 137b/5, 137b/5, 137b/19,
 138a/1, 139b/5, 140a/8, 140a/9,
 140a/19, 140b/1, 140b/6,
 140b/11, 140b/14, 140b/16,
 141b/13, 142a/4, 142b/12,
 142b/19, 143a/16, 143a/18,
 143a/19, 143b/4, 143b/7,
 144a/1, 144a/2, 144a/4, 144a/8,
 144a/15, 144a/16, 144b/3,
 145a/9, 146a/3, 146b/2, 147a/1,
 147a/1, 148b/1, 148b/3, 148b/5,
 148b/8, 148b/9, 148b/13,
 148b/15, 148b/16, 149b/1,
 149b/5, 149b/14, 151a/6,
 151a/19, 151b/12, 151b/16,
 152b/1, 152b/17, 153a/7,
 153b/2, 153b/16, 153b/18,
 154a/4, 154a/11, 154a/12,
 154a/18, 154b/18, 155a/8,
 155a/11, 155a/12, 155a/15,
 155a/16, 155a/19, 156a/7,
 157a/1, 157a/4, 157b/14,
 158a/7, 158a/8, 158a/11,
 158a/13, 158a/17, 158a/18,
 158b/5, 158b/7, 158b/11,
 158b/15, 159a/3, 159a/5,
 159a/8, 159a/13, 159a/16,
 159a/17, 159b/1, 159b/6,
 159b/16, 159b/17, 159b/18,
 160a/7, 160a/8, 160a/18,
 160a/19, 160b/11, 161a/2,
 161a/4, 161a/17, 161b/2,
 161b/8, 161b/8, 161b/9,
 161b/15, 162a/8, 162a/13,
 162a/17, 162a/19, 162b/2,
 162b/6, 162b/10, 162b/15,
 162b/18, 163a/2, 163a/5,
 163a/15, 163a/17, 163b/4,
 163b/7, 163b/8, 163b/11,
 163b/12, 164a/3, 164a/10,
 164b/1, 164b/14, 164b/17,
 165a/6, 165a/9, 165b/1,
 166b/12, 167a/16, 167b/7,
 168a/8, 169a/1, 169a/12,
 169b/11, 170a/13, 170b/4,
 170b/6, 170b/9, 170b/10,
 171a/12, 171a/12, 171a/15,
 171b/3, 171b/11, 171b/21,
 172a/4, 172a/9, 172a/16,
 172a/17, 172b/5, 172b/13,
 173b/1, 173b/6, 173b/7,
 173b/18, 174a/12, 174b/4,
 174b/8, 175a/12, 175a/15,
 175a/15, 175a/18, 175b/1,
 175b/18, 176a/4, 176a/9,
 176a/18, 176b/2, 176b/5,
 176b/9, 176b/11, 176b/14,
 176b/16, 176b/18, 177a/1,
 177a/7, 177a/11, 177b/3,
 177b/8, 177b/11, 177b/12,
 177b/17, 177b/18, 178a/6,
 178a/10, 178a/18, 178b/4,
 179a/14, 179a/16, 179b/2,
 179b/11, 179b/16, 179b/19,
 180a/5, 180a/9, 180a/19,
 181a/9, 181a/14, 181b/1,
 181b/5, 181b/6, 182a/10,
 182a/13, 182b/3, 183a/18,
 183b/4, 183b/6, 183b/10,
 183b/11, 184a/8, 184b/12,
 184b/12, 184b/15, 185a/5,
 185a/10, 185a/16, 185b/5,
 185b/14, 185b/19, 186a/7,
 186a/16, 186a/18, 186a/19,
 186b/8, 186b/14, 187a/5,
 187a/8, 188a/6, 188a/12,
 188b/6, 188b/10, 188b/18,
 189b/12, 190a/3, 190a/3,
 190a/15, 190b/3, 191a/2,
 191a/19, 191b/2, 191b/5,
 192b/2, 192b/8, 192b/9,
 192b/15, 193a/5, 193b/15,
 193b/19, 194b/4, 194b/9,
 194b/11, 194b/13, 194b/16,

195a/1, 195a/2, 195a/8,
 195a/13, 195a/18, 195b/1,
 195b/19, 196a/12, 196a/19,
 196b/7, 196b/9, 197b/13,
 197b/15, 198a/1, 198a/11,
 198a/15, 198a/17, 199a/14,
 200a/10, 51b/7, 52a/8, 52a/11,
 53b/14, 53b/19, 54a/5, 54b/8,
 55a/4, 55a/5, 55a/11, 55b/18,
 56a/1, 56b/17, 57a/1, 57a/5,
 57a/7, 57a/9, 57a/9, 57a/11,
 57b/1, 57b/3, 57b/6, 57b/10,
 57b/13, 57b/15, 57b/19, 58a/1,
 58a/3, 58a/6, 58b/2, 58b/8,
 59a/1, 59a/3, 59a/5, 59b/2,
 59b/2, 59b/7, 59b/9, 59b/9,
 59b/11, 59b/16, 60a/3, 60a/18,
 60b/2, 60b/15, 60b/17, 61a/2,
 61a/6, 61a/8, 61a/9, 61a/18,
 61b/4, 61b/17, 62a/7, 62a/8,
 63b/12, 64a/5, 64b/12, 64b/13,
 66a/2, 66a/18, 66b/4, 66b/9,
 66b/13, 67a/5, 67a/8, 67b/6,
 67b/8, 67b/14, 68a/14, 68a/19,
 68b/6, 68b/17, 68b/17, 69a/3,
 69a/4, 69a/5, 70b/3, 70b/15,
 70b/17, 71a/6, 71a/18, 71b/8,
 71b/13, 72a/2, 72a/8, 72a/12,
 72a/14, 72b/7, 72b/14, 73a/2,
 73b/11, 73b/15, 73b/16, 74a/5,
 74b/1, 74b/13, 74b/18, 75a/4,
 75a/7, 75a/13, 75a/16, 75b/2,
 76a/8, 76a/8, 76a/18, 76b/1,
 76b/2, 76b/3, 76b/3, 76b/4,
 76b/9, 76b/11, 76b/17, 77a/8,
 77a/13, 77b/8, 77b/11, 78a/15,
 78a/17, 78a/19, 78b/3, 78b/17,
 79a/7, 79a/13, 79a/15, 79a/17,
 79a/19, 79b/3, 79b/3, 79b/8,
 80a/9, 80b/6, 80b/19, 81a/4,
 81a/5, 81a/7, 81a/13, 81a/17,
 81b/5, 81b/12, 81b/16, 82a/5,
 82a/7, 82a/8, 82a/9, 82a/14,
 82a/19, 82b/9, 82b/14, 83a/2,
 84a/17, 84b/2, 84b/4, 84b/9,
 84b/12, 85a/1, 85a/8, 85a/10,
 85a/18, 85a/19, 85b/4, 85b/5,
 85b/6, 85b/9, 85b/11, 86a/7,
 86b/1, 86b/6, 88b/9, 89a/12,
 89b/6, 89b/9, 89b/13, 89b/16,
 90a/16, 90a/16, 90b/11, 91a/2,
 91a/7, 91a/10, 91a/13, 92a/11,
 92a/12, 92b/15, 93a/10, 93a/14,
 93a/16, 93b/3, 94a/1, 94a/2,
 94a/11, 94a/13, 94b/8, 94b/8,

95a/12, 95a/13, 95b/2, 96a/9,
 96a/11, 96b/3, 96b/7, 96b/15,
 98a/13, 99a/10, 99b/3, 99b/4,
 99b/5, 99b/5, 99b/6, 99b/9,
 99b/14, 99b/17
 d.-digümüz 4b/18
 d.-diler 1b/13, 2a/17, 3a/11,
 3a/15, 3b/17, 4a/1, 6a/4, 6b/6,
 6b/18, 7b/8, 8a/5, 8a/8, 8a/9,
 9b/4, 11a/5, 11b/16, 12a/12,
 17b/7, 17b/11, 18b/1, 23b/12,
 25b/11, 25b/12, 25b/18, 27a/8,
 28a/18, 28b/2, 28b/4, 28b/5,
 28b/6, 29a/9, 32a/10, 32a/13,
 33b/9, 34b/12, 35b/12, 36b/5,
 37b/13, 38a/9, 38a/10, 38b/14,
 41b/6, 44b/16, 45a/3, 45a/7,
 45a/15, 45a/17, 45b/5, 48a/12,
 50a/10, 50a/11, 50b/7, 51a/15,
 100a/1, 100b/5, 100b/14,
 101a/10, 101a/11, 105b/14,
 105b/17, 105b/18, 106b/11,
 106b/12, 109a/7, 110b/13,
 116a/15, 118a/11, 120b/15,
 121b/8, 123a/4, 123b/13,
 124b/3, 136a/2, 137a/7,
 137a/16, 137b/6, 137b/7,
 142b/11, 142b/16, 143b/14,
 143b/17, 145b/17, 150a/19,
 151b/7, 151b/14, 151b/18,
 152a/19, 153a/6, 156b/7,
 157a/18, 158b/6, 158b/11,
 158b/14, 160a/3, 161a/1,
 161a/11, 164a/18, 164b/15,
 166b/19, 167a/4, 167b/6,
 169b/16, 171b/6, 171b/8,
 171b/8, 171b/13, 171b/16,
 172b/3, 172b/6, 172b/8,
 173a/18, 173b/15, 174a/3,
 176a/16, 177b/14, 179a/14,
 179b/6, 179b/14, 179b/16,
 181b/8, 182a/6, 182a/15,
 182b/5, 182b/19, 183a/12,
 184a/6, 184b/2, 186a/3, 187a/1,
 187a/16, 187b/5, 187b/16,
 188a/3, 188b/9, 189a/7,
 189a/15, 189b/14, 192a/18,
 192b/4, 192b/7, 192b/8,
 193b/12, 196a/7, 196a/14,
 198a/6, 198a/14, 199a/11,
 199b/6, 53a/18, 53b/1, 53b/17,
 54a/3, 56a/18, 59b/18, 60a/1,
 60a/18, 60b/8, 62b/16, 63a/15,
 63b/14, 64b/14, 65a/6, 66a/7,
 66a/10, 67b/4, 68a/1, 68a/3,

- 68a/4, 68a/5, 69a/16, 70b/5,
73a/11, 74a/3, 74b/11, 74b/15,
74b/19, 76b/14, 77a/2, 78a/1,
80b/3, 81a/18, 81b/11, 82b/11,
84a/19, 85a/4, 85a/7, 89a/14,
91b/12, 92b/4, 92b/12, 93a/8,
93a/12, 93a/14, 93a/15, 94a/1,
96a/3, 96a/6, 96b/2, 96b/8,
96b/9, 98a/16, 98b/13, 98b/16
d.-diler(şalâ di-) 88b/13
d.-diler idi 25a/1
d.-di-y-idi 149b/11
d.-dügi 85a/16, 85b/8
d.-dügin 171a/18, 57a/19,
59a/18
d.-düginden 156b/3
d.-dügüm 57a/19, 93a/13
d.-dügümleyin ol- 38a/8
d.-dügümüz 23b/8, 35a/9,
38a/19, 46a/11, 151a/13, 70b/6
d.-dügün 155a/19, 184a/8,
85a/17, 93a/11
d.-dügün ol- 114a/3
d.-dük 12a/1, 33b/1, 121b/12,
135a/10, 153a/6, 77a/3, 86a/15
d.-dükleri 4b/12, 142a/1,
159a/14, 165a/12, 178b/10,
178b/11, 68a/11, 68a/16, 94a/1
d.-dükleri gibi 109a/14
d.-dükleri mi 56b/3
d.-düklerin 36b/12
d.-düm 37b/2, 106a/14,
107b/19, 123a/10, 134b/17,
157a/13, 171a/10, 197b/4,
197b/13, 197b/19
d.-düñ 109a/18, 125b/14,
125b/14, 57a/3, 68b/14
d.-gil 177a/1, 84b/15
d.-imiş-idi 30b/10
d.-me 111b/15, 163b/6, 174b/17
d.-medi 101a/14, 140b/4
d.-medin 106b/16
d.-medüm 65b/10
d.-medüm mi 50b/13
d.-mege 140b/8
d.-megil 117b/19
d.-mek 106b/16, 131b/19
d.-mek idi 30b/5
d.-mekden 45b/1
d.-meklik-idi 27a/5
d.-meñ 56a/18
d.-meye 127a/8
d.-meyeler 178a/5
d.-meyesin(yok dime-) 98a/7
d.-mezem 51b/3
d.-miş 130b/12, 144b/5, 145a/6,
145a/7
d.-mişdi 137a/6
d.-mişdür 158b/9
d.-mişdür(la'net di-) 145a/4
d.-miş-idüm 151a/18
d.-mişler 131b/14
d.-mişlerdür 180a/7
d.-miş-idi 115a/2, 115a/5,
118b/10, 121b/19, 144b/7,
149b/8, 149b/10, 149b/10,
160a/5
d.-mişsin 8a/4
d.-ñ 92a/11
d.-ñüz 64b/12
d.-r 24a/16, 104b/4, 106a/17,
109b/8, 111b/17, 111b/18,
131b/10, 59a/17, 59b/1, 60a/19,
78b/14
d.-r idi 132b/8
d.-rdi 74b/6, 97b/9
d.-rdük 150a/13
d.-rdüm 136a/19, 52a/10
d.-rdüñ 31a/19
d.-rdüñ(artuk eksük sözler di-)
89b/2
d.-rem 10a/6, 136b/15,
162b/11, 170b/5
d.-r-idüm 140b/9
d.-r-iken 35b/18
d.-rin 10a/7, 140b/11
d.-r-iseñ 149a/11
d.-rken 136a/8, 141a/19, 95a/1
d.-rler 7b/7, 13b/7, 14a/16,
24a/14, 25b/7, 31a/9, 40a/17,
41a/13, 43a/13, 50a/3, 100b/6,
101b/19, 106b/19, 109a/10,
109a/11, 111b/6, 113a/5,
114b/16, 116a/6, 116a/8,
116b/2, 121b/18, 123b/5,
132b/14, 133b/1, 133b/2,
142b/15, 146b/6, 149b/6,
154a/5, 170a/17, 176b/4,
190b/14, 53a/2, 54a/11, 64b/4,
72b/2, 90a/19, 91a/9, 91a/10,
91a/18, 91b/2, 98b/8, 98b/9
d.-rler(gaybetin di-) 191b/13
d.-rler idi 7b/2, 8b/15, 12a/6,
14a/14, 15b/16, 17b/18, 18b/14,
19b/13, 22a/5, 24b/9, 25b/19,
35a/7, 36b/7, 37b/9, 38a/12,
38b/1, 38b/19, 39a/6, 39b/14,
43a/15, 43b/9, 45b/17, 129b/6,
132a/20, 146a/1, 151a/4,
152b/2, 155b/16, 157b/2,

160a/15, 178a/19, 52a/3,
68a/12, 75b/12, 82a/2, 91a/11,
91a/15, 97b/2
d.-rlerdı 2b/10, 2b/11, 4a/5,
4a/7, 4b/17, 5a/4, 5b/5, 7b/2,
8b/2, 8b/6, 25a/14, 30b/6,
31b/11, 36a/16, 37b/14, 50a/6,
102a/1, 111a/14, 119a/6,
119a/10, 123a/18, 126b/7,
142a/17, 145a/1, 147b/11,
150a/5, 152b/9, 153a/9, 165a/1,
168a/13, 168b/4, 173a/2,
183b/7, 185b/13, 188b/2,
52b/3, 54b/19, 67b/2, 71b/10,
74b/3, 75a/18, 76a/11, 76b/18,
81b/15, 81b/19, 90b/14,
90b/14, 94a/4, 94a/16, 97b/18
d.-rler-idi 3a/1, 5a/14
d.-rlerse 95a/11
d.-rmış 53a/7
d.-r-idi 119a/15, 139b/17,
81b/14, 94b/5
d.-rse 104a/4, 104a/4, 122b/3,
144a/2, 53b/17, 53b/17
d.-rsem 57a/5
d.-rsen(yoğ di-) 158b/10
d.-rseñ 110b/12, 110b/13,
176a/13
d.-rseñüz(yoğ di-) 12b/3,
124b/2
d.-rseñüz(yoğ di-) 124b/1
d.-rsin 9a/1, 13b/17, 14a/7,
15a/8, 26a/12, 44a/15, 137a/2,
148b/10, 171b/8, 176a/5,
198a/5, 63b/10, 67b/6, 68a/16,
73b/12, 76b/19, 84b/5
d.-rsız 2a/15, 10a/4, 45a/11,
179b/11, 194b/16, 65b/18,
68a/4, 83b/16, 98a/8, 99b/2
d.-rüz 31a/12
d.-se 122b/3, 51b/8
d.-seler 119a/10
d.-sün 51b/4, 74b/6
d.-süñ 16a/9
d.-ye 107a/2, 107a/10, 140b/3,
191b/9, 191b/9
d.-ye('aybın di-) 192a/4
d.-yeler 44b/11, 119a/12,
119a/12, 153b/5
d.-yelüm 11b/14, 186a/6
d.-yen 33a/18, 107a/10
d.-yenleri 71a/6
d.-yesin 112b/18
d.-yevüz(höş geldüñüz di-)
38b/9

d.-yeyin 85a/9
d.-yince 43a/10, 142a/12
d.-yisersiz 6b/17
d.-yü (Krş. diyü) 3b/15,
30b/15, 38b/4, 46a/10, 48a/5,
102a/17, 112b/17, 115b/14,
117a/3, 122a/9, 139a/19,
145a/13, 145a/20, 149b/9,
152a/10, 164b/9, 166b/7,
168a/16, 172b/8, 190b/3,
190b/4, 192a/7, 65b/1, 73b/17,
77b/9, 86b/3, 92a/6, 95a/4,
97a/19
d.-yüben 42b/7
d.-yüñ 48b/19, 142b/11
d.-yüp 21a/2, 106a/1, 56a/2,
91a/3, 95b/10
d.-yüp dur- 135a/18

dībā Kabartmalı dokunmuş ipek,
kadife.
d.+kemhā 190a/4

dig- (Krş. deg-)
d.-di 27a/18

dik- 1. İğne iplikle tutturmak.
d.-erdi 120b/6

2. İğne iplik ile işlemek.
d.-mişler idi 144a/11

3. Dik olarak tutmak, koymak,
yerleştirmek.

d.-di 12b/7, 27b/16, 61b/9,
86a/10, 86b/11, 91a/19
d.-diler 42a/1, 42a/2, 50a/3,
50a/5,, 54b/10, 69b/2, 79a/8,
94b/18, 155b/6, 172b/12
d.-e koy- 153b/4
d.-eler(direk dik-) 153b/4
d.-mişler 172a/6
d.-mişler idi(sancağ dik-) 45b/13
d.-üp 112a/14

4. Atamak, vazifelendirmek.

d.-di(baş dik-) 25b/5
d.-di(melik dik-) 150b/16
d.-di(nāyib dik-) 146a/2
d.-di(kādi dik-) 140b/13
d.-diler(hālifā dik-) 119a/14
d.-düm(nāyib dik-) 178b/2
d.-eler(hākīm dik-) 199b/1

5. Yöneltmek, çevirmek.

- d.-diler(gözlerin dik-) 63b/8
d.-diler(yüzlerin dik-) 78a/1
6. Yapmak, bina etmek.
d.-mişlerdi(menber dik-) 121a/7
- diken** Diken.
d. 108b/18
d.-baş- 146a/13
- dikil-** Dik olarak yerleştirilmek.
d.-en 86b/16
d.-üp-dür(direkler dikil-) 154a/16
- dikim?**
d. 9a/13
- dikülü** Heykel.
d.+leri 153b/7
- dil** Gönül, yürek.
d.+durur(mükedder-dil) 131b/3
d.+üñ 132a/1
d.-den gel-: İçinden gelmek, gönülden istemek. 106b/2
- dil** 1. Dil.
d.+üñi 181b/6
d.-üm(şuşayup dilüm tamağum kuru-) 37a/14
d.-i tamağı kuru- 58b/9
2. Lisan, dil.
d. 28a/19,107b/6
d.+i 183a/16
d.+den 106b/15
d.+i birle 100a/10
d.+in 40a/1, 40a/7, 43b/18, 51a/10, 57b/1, 59a/16, 60b/13, 117a/8, 153a/8
d.+ince 40a/3, 47a/3, 47b/10, 47b/18, 48b/18, 59a/16, 59b/3, 65a/2, 76b/8, 80b/5, 107b/3, 135a/5, 142b/16, 171a/12, 196a/6
d.+inde 55a/5, 62b/4
d.+inden 13b/4, 177b/4, 187a/5, 58b/17
d.+i-y-ile 106b/18, 82a/9
d.+i-y-ile(fikr dili) 6a/4
d.+ini 57a/18
d.+lerin 160b/10
d.+lerince 48a/8
d.+ile(bir dil-ile) 56a/18
- d.+ürnden 80b/8
d.+üñile 51b/12
d.+üñüzdür 84b/1
- d.-bir it-: Anlaşmak, ağız birliği yapmak. 152b/6
d.-den dökül-: Söylenmek, anlatılmak. 3a/19
d.-den gel-: Söylenmek. 106b/2, 106b/14
d.-e gel-: Konuşmaya başlamak. 6a/2
d.-e şigma-: Anlatılması, ifade edilmesi zor olmak. 122a/18
d.-i(gönül dili-y-ile aña-) 36a/8
d.-i birle(gendü dili birle eyit-) 51b/4
d.-i gaybet söyle-: Dedikodu yapmak. 192a/5
d.-i söyle-: Demek, söylemek. 51b/8
d.-inde(adı şanı dost düşmen dilinde söylen-) 66a/10
d.-inden gel- 51b/5, 106b/17
d.-lerde söyle-: Anlatmak, konuşmak, ağızdan ağıza yaymak.145a/13
d.-lerde söylen: Duyulmak, yayılmak. 80a/9
d.-leri tolaş-: Ne söyleyeceğini bilememek. 136b/18
d.-lerine düş- 122a/9
d.-üñi uzat-: Hakaret etmek. 61b/3
d.-üşür-: Bir ağızdan konuşmak, tenkit etmek. 169b/15
- dil** Anahtar.
d.+in(kilid dili) 187b/11
d.+lerin(kilid dilleri) 187b/13
- dilâver** Kahraman, yiğit.
d. 145b/9, 174b/18, 59b/15
d.+i ceng 29b/17
- dilbend** Tercüman.
d. 57a/18, 71b/15
d.+ler birle 146b/9
- dile-** İstemek, arzu etmek.
d.-di 2b/19, 15a/18, 18b/15, 19b/15, 32b/3, 32b/6, 43b/15, 101a/11, 107a/4, 107b/6, 113b/7, 116b/10, 125a/15, 128b/17, 129b/19, 134a/1,

144a/7, 144a/14, 157a/2,
161b/1, 162b/19, 163a/3,
176a/17, 199b/3, 56b/16,
57b/14, 59a/11, 59b/13, 60b/15,
63a/1, 70a/9, 81b/18, 82b/6
d.-di(amān dile-) 102a/11,
112b/4, 176b/6, 188a/5
d.-di('özü dile-) 63a/3
d.-diler 4b/1, 10a/14, 33b/6,
100a/5, 100b/9, 100b/11,
101a/6, 101a/8, 153b/12,
181a/7, 59a/14, 62a/11, 92a/4,
94a/9, 99b/1
d.-diler(amān dile-) 48a/5,
167a/3, 188a/2, 64a/6
d.-diler(helālîk dile-) 29b/16
d.-diler(mühlet dile-) 98a/16
d.-düm 30b/12, 37a/15, 112b/1,
112b/3, 112b/12
d.-gil 21b/6
d.-medi 101a/13, 101b/5
d.-mese(dilese dilemese) 57a/16
d.-mezsiz 58a/5
d.-mezsiz 104b/6
d.-ñ(mühlet dile-) 98a/12
d.-r 74a/10, 86b/6
d.-r(mühlet dile-) 59a/4
d.-rdi 171b/18
d.-rem 2a/14, 3a/2, 9b/2,
24b/10, 110a/10, 123b/2,
123b/4, 132b/10, 133b/10,
164a/16, 186a/4, 186a/13,
186b/9, 61a/15
d.-rimiş 49a/3
d.-rler(amān dile-) 99b/7,
99b/16
d.-rlerdi 139b/14
d.-rlerse 76b/16
d.-rse(göñülleri dile-) 185a/4
d.-rseñüz 7b/4, 184a/6, 59a/19
d.-rsin 131b/2, 61b/1
d.-rsiz 8a/12, 92b/16, 92b/17,
92b/18, 92b/19, 93a/1, 93a/2,
93a/3, 93a/4, 93a/5
d.-rüz 45b/2, 60a/14
d.-rüz(amān dile-) 176a/18
d.-rven 52a/7
d.-se dilemese 57a/16
d.-señüz 3a/5
d.-sevüz 144b/6
d.-yeler 123b/19, 124a/4
d.-yesiz 171b/11
d.-yiserdür 113a/3

dilek İstek, arzu.

d. 174b/18
d.+e 74b/12
d.+i 6a/8, 117b/5, 155b/14,
57b/18
d.+i-y-ile 12b/5
d.+üm-ile 12b/4
d.+ümüz 179b/12, 74b/13
d.+üñ 155a/14, 179a/14
d.+üñ(dilegüñ birle degül)
117b/17
d.+üñüz 100a/16, 100a/17,
71b/17

dil-hüşluk Gönül rahatlığı?.

d.-göster- 184b/11

dilir Yiğit, kahraman. (Krş. delir)

d. 18b/17, 29b/19, 111b/15,
111b/15, 128a/3, 166a/13,
194a/11, 58a/19
d.+degül 59b/15
d.+isin 60a/13
d.+ler 172b/17
d.+lerden 46a/13
d.+lerden idi 157b/2
d.+leri 46b/3, 133b/11, 62a/19,
97a/12
d.+leri birle 118a/11, 193a/6
d.+lerinden 30a/9
d.+lerüñ 128b/9
d.+lerüñüzden 86b/5
d.-ol- 86b/5

dilirâne Yiğitçe, kahramanca.

d. 77b/17, 138b/2

dilirlik Yiğitlik. (Krş. delirlik)

d. 164a/10, 56a/19, 63a/6
d.+de 19b/3
d.+dür 69b/9
d.+i 46a/13
d.+i 114b/19
d.+in 128a/6, 132a/11
d.+ini 137a/12
d.-(erlik ve dilirlik gösder-)
60a/7
d.-gösder- 182a/1
d.-it- 194a/13, 95b/2
d.-ve şirik eyle- 79a/2

dilkü Tilki.

d.+gibi 58b/11

dilsüz Konuşmadan, söylemeden.

d. 192a/5

dîn

Din.

d. 2b/14, 3a/19, 12a/2, 14a/2, 16a/13, 16a/19, 16a/19, 19b/18, 24b/1, 27a/16, 28a/2, 45a/14, 49b/3, 106a/13, 106a/15, 106a/16, 113a/16, 121a/5, 128a/18, 131a/11, 131a/15, 131b/7, 136a/1, 146a/4, 159a/11, 159a/14, 162b/4, 164a/9, 166a/4, 172b/14, 174b/9, 191b/19, 200a/5, 55b/16, 61a/12, 62a/17, 62a/17, 62a/19, 62b/6, 70a/18, 71b/8, 79a/6, 85a/3, 85a/9, 85b/19, 92b/14, 97a/11
d.+(ehl-i dîn) 131b/4, 191b/11
d.+(hak dîn üzere) 15a/12
d.+âhili 9a/10
d.+den(ehl-i dîn) 42b/10
d.+dür 159a/12
d.+dür(nısf-ı dîn) 159a/14
d.+düşmeni 10b/10
d.+düşmenleri 29b/4, 32b/15, 32b/17
d.+e 3a/17, 9a/15, 10b/15, 14a/5, 28b/5, 33b/6, 38a/13, 40b/6, 49b/4, 106a/16, 115b/8, 124a/17, 131a/12, 131b/6, 131b/9, 131b/10, 163b/7, 174b/10, 188a/6, 191a/4
d.+e(şalib-i dîn) 92a/9
d.+eli 9a/16
d.+em(ehl-i dîn) 191b/9
d.+hükmi 127b/16
d.+i 3a/2, 4b/7, 6b/13, 9a/11, 9a/13, 106a/18, 106b/1, 106b/1, 121b/15, 125b/1, 131b/5, 159a/12, 98b/19
d.+i yolu 20a/18, 110b/6
d.+içün 3b/11, 9a/10, 9a/12, 19a/7, 24a/10, 24a/16, 131a/12, 131a/13, 131b/6, 172b/13, 191b/8, 68b/16
d.+imiş 125b/1
d.+in 13a/12, 121b/15, 199b/1, 64a/10, 64b/13, 93a/11
d.+inde 12a/5
d.+inden 14b/4, 41b/5, 110b/10
d.+inden artuk 44a/16
d.+ine 5b/11, 13a/11, 13a/15, 13b/18, 16a/12, 16a/16, 16b/19, 17a/15, 20a/8, 20a/12, 23a/17, 40a/15, 40b/1, 40b/5, 41b/12, 45b/19, 48b/4, 106a/17,

121b/10, 123a/10, 123a/18, 124a/1, 148b/18, 149a/13, 158a/4, 159a/11, 162b/3, 162b/11, 174b/8, 181a/12, 188b/10, 190b/19, 64b/14, 70a/8
d.+ine('Arabuñ dîni) 51a/10
d.+ine(Muhammed dîni) 2a/2
d.+ini 7a/1
d.+inüñ 9b/18, 14a/1, 21a/18, 23a/2, 24a/18, 29a/2, 120a/12, 120b/13, 121a/6, 121a/15, 121b/5, 122b/4, 124a/12, 143a/19, 156a/19, 158a/19, 168a/6, 171b/1, 178b/2, 195b/8, 53b/9, 54b/7, 58a/4, 60a/13, 92a/9, 93a/1, 96a/14
d.+inüñ(islâm dîninüñ diregi) 8b/5
d.+inüñ(Mesih dîni) 5b/18
d.+inüñ(naşrâni dîninüñ milleti) 92a/13
d.+inüñ yolu 128b/11
d.+leri 93a/9
d.+leri yolu 23a/4, 192b/13
d.+lerine 38a/1
d.+loğması 135b/11
d.+i dürüst 56a/13
d.+içün 106a/15
d.+ile 149a/2, 191b/19
d.+ile(sa'âdet-i dîn) 149a/4
d.+sancığı 22a/13, 27b/9, 41b/19, 42b/18
d.+sancakları 8b/17, 45b/13, 54b/10
d.+şem'i 19a/11
d.+tarafı 40b/13
d.+uluları 26a/20
d.+üm 181a/17
d.+üme 121b/11
d.+ümüz 24b/6, 29a/7, 36a/4, 45b/3, 45b/5, 110b/4, 164a/15, 84a/17, 92a/14, 92b/7, 96a/4
d.+ümüz için 17a/15, 123a/20
d.+ümüz yolu 91a/1
d.+ümüze 45a/8, 124b/1, 156b/6, 185b/13, 66a/14
d.+ümüzi 41b/6, 113b/16, 124a/19, 179a/7
d.+ümüzüñ 13b/16, 24b/5, 192b/13, 198a/5, 53b/10, 96a/20
d.+ümüzüñ diregi 51a/6
d.+üñ 16a/17, 16a/18, 106a/17, 131a/17, 131b/15, 159a/12

- d.+üñe 121b/12
d.+üñüz 29a/4, 44b/2, 171b/10
d.+üñüz için 41b/10, 181b/17, 71a/4
d.+üñüz yolu 93b/1
d.+üñüzden 159a/13
d.+üñüze 100a/17, 143b/2
d.+üñüzün düşmenleri 11a/6
d.+yolu 5a/11, 9a/8, 10b/5, 10b/7, 10b/7, 10b/9, 19a/2, 19a/3, 19a/10, 21a/1, 26a/10, 27a/2, 27a/16, 29b/4, 46a/11, 48b/1, 102a/15, 110b/7, 110b/9, 130b/14, 131a/10, 131b/7, 137a/9, 137a/14, 148b/10, 193b/9, 62b/7, 70b/4, 77a/5, 89b/8, 89b/10, 91b/19, 92b/14
d.+yolına 82a/19
d.+yöni 115a/8
d.-den dine var-: Din değiştirmek. 163b/6
d.-devlet başumuzdan düş- 95a/9
d.-dut-: Din benimsemek, kabul etmek. 44a/16
d.-e(dinden dine var-) 163b/6
d.-e gel-: İman etmek. 163b/6
d.-i terk it- 46a/10, 159a/11
d.-in dut- 61a/7
d.-in terk mi it- 181a/12
d.-ine(gendü dinine ol-) 38a/14
d.-ine(hak dinine gel-) 193b/14
d.-ine döndür-: Dinini kabul ettirmek. 50b/6, 121b/13
d.-ine gir- 198a/11
d.-ini terk it- 14a/6
d.-lerinden uşandur- 45a/17
d.-lerine dönder- 51a/7, 65b/17
d.-kılıcın ur-: Din yoluna savaşmak. 89a/2
d.-ümi terk it- 181a/13
d.-ürümüzi terk it- 14a/4, 28b/6, 100a/17
d.-yolına kurbân kıl- 200a/3
d.-yolına tur- 74b/10
d.-yolını aç- 27b/6
- diñ-** Durmak.
d.-di(yağmur diñ-) 111a/8
d.-medi(yağmur diñ-) 110b/18
- dinç** 1. Dinlenmiş, gücü yerinde.
d. 139a/10, 70b/10, 82b/3
d.-den(dincden dince düş-) 170a/13
- d.-e(dincden dince düş-) 170a/13
d.-it-: Dinlendirmek, güçlendirmek. 84a/6
d.-ol-: Dinlenmek, dinlenmiş olmak. 138b/17
2. Huzur, güven.
d.-it-: Huzur, güven vermek. 178b/4
d.-ol-: Huzur, güven içinde yaşamak. 198a/10
- dindârlık** Dine bağlılık, din hükümlerine uyma.
d.-it- 106a/14
- dindeş** Dindaş.
d.+lerümsiz 181a/16
- dine-** Dinlemek. (Krş. dinle-)
d. 106a/16
- diñi** Gizlice dinlemek.
d. 191b/12
d.+dür 191b/16
- diñle-** Dinlemek.
d. 125b/3
d.-di 13b/5, 59a/18, 59b/4, 74b/12, 92b/5
d.-diler 93a/6
d.-diler(naşıhatı diñle-) 164a/17
d.-mege 132b/17
d.-r 138a/6
d.-riseñ 80b/8
d.-rler 133a/3
d.-rlerdi 187b/9
- diñlen-** Rahatlamak.
d. 148b/15
d.-diler 10a/14, 18a/15, 31a/2, 37a/6, 109a/15, 150b/7, 171b/5
d.-e 170a/12
d.-ecek 139a/7
d.-eler 141a/16
d.-elüm 109a/7, 171b/6
d.-memüz 59b/10
d.-üñüz 59b/20
d.-ürdi 140a/3
- dip** 1. Alt, alt kısım.
d.+(b)inde-y-idi 102a/5
d.+(b)i 151b/11

d.+(b)inde 11a/2, 20a/1, 37a/2,
37a/9, 125a/7, 125a/12,
189b/17, 55a/8, 62a/14, 63b/5,
80a/18, 83a/12
d.+(b)indedür 95b/5
d.+(b)inden 161a/1
d.+(b)ine 46b/3, 125a/14,
138b/11, 55a/18, 59a/15, 62a/4,
70a/16, 71b/2
d.+lerinde 125a/2

2. Tâ, sonuna kadar.
d. 190b/5

dir- Toplamak.
d.-di 169a/12
d.-diler 4a/6, 146b/8, 189a/11
d.-dügin(çeri dir-) 199b/15
d.-dünüz(çeri dir-) 12b/18
d.-eler(çeri dir-) 23b/18
d.-eli 159b/12
d.-erlerdi(ok dir-) 67a/19

direk 1. Direk, sütun; değnek, sopa.
d.+(taş direk) 155a/5
d.+dür 69a/18
d.+i 153b/4
d.+idi 45b/19
d.+in 77a/15
d.+ine 77a/11
d.+i-y-ile 77b/13
d.+ler 154a/16
d.+lere 154b/5, 154b/8
d.+leri 154a/17
d.-dik- 153b/3
d.-ler dikil- 154a/15

1. En önemli kişi, temel.
d.+i 166a/4, 8b/5
d.+i-y-idi 51a/6, 51a/6
d.+isin 92a/13

diri Canlı.
d. 125b/17, 163a/4, 67a/8
d.+den 11b/2
d.+dür 131a/15, 61a/13
d.+le 165b/11, 73a/1, 82a/6
d.+midür 61a/13, 71b/13
d.-le güre gir-: Ölmeden
gömülmek. 65a/12
d.-kal- 161b/14
d.-ko-: Yaşatmak, sağ
bırakmak. 27b/3, 161b/3, 161b/4

diril- 1. Yaşamak, ömür sürmek.

d.-diler 131a/12
d.-dün(höş diril-) 49a/4
d.-e 23b/17
d.-evüz 96b/7
d.-gil 21a/11
d.-gil(er diril-) 19a/16
d.-me(gâfil diril-) 19a/16
d.-megil 131b/16
d.-mek için 92b/19
d.-ürlerdi(yahşı diril-) 179a/5
d.-ürüz 179a/6

2. Canlanmak.
d.-ürler 75a/11

diril- Toplanmak, bir araya gelmek.
(Kırş. deril-)
d.-di 21a/4
d.-diler 3a/13, 25b/10, 39b/2,
50a/16, 79a/4, 89b/17, 90a/1,
92a/5, 98a/3, 130a/6, 131a/12,
136a/10, 169a/13, 172b/1,
187a/18, 188b/7, 190a/18,
197b/1
d.-dük 158a/5
d.-eler 67a/6
d.-en 133a/2, 136b/7, 167b/3,
190b/5, 91a/2
d.-gil 19a/16
d.-icek 131a/12
d.-mişdür 184b/5
d.-mişlerdi 138b/6
d.-mişlerdür 137b/5
d.-miş-idi 101b/7
d.-mişüz 199b/19
d.-sünler 4a/1
d.-üp 7b/18, 141a/14
d.-üp 184b/8
d.-üp-dür 190b/4
d.-ür 180b/11
d.-ürler 133a/3

dirindü Ordan burdan toplanmış.
d.+ 'Arab 66a/7
d.+ 'Arablar 7a/17

dirlik Hayat, yaşayış; yaşama düzeni.
d.+den 79a/14
d.+dür 69b/9
d.+e 27a/15, 51b/18
d.+i 51b/10
d.+imüzi 179a/7
d.+in 131a/10
d.+inden 106b/19
d.+ini 110b/10

- d.+üz 191b/18
d.-e ir-: Hayata kavuşmak.
131b/13
d.-in diril- 131a/12
d.-kalma- 184b/8
d.-kıl- 68b/9, 68b/12
- dirnek** Meclis, cemaat. (Krş. dernek)
d. 133a/11, 136b/14
d.+birle 152b/15
d.+den sonra 136b/8
d.+e 81b/7
d.+i 8b/8, 133b/6
d.+i(ebi'l kıuds dirnegi) 134b/12
d.+in 111b/15, 195a/7
d.+inde(deyr ebi'l kıuds dirnegi)
136b/5
d.-it-: Cemaat toplamak. 5b/10
- dirşür-** Toplamak. (Krş. dirşür-)
d.-di 5b/17, 23a/1, 181b/4,
194b/8, 199a/11, 65b/6
d.-diler 28a/11, 31a/5, 113a/3,
115b/8, 118b/2, 198a/2
d.-düm 47a/11
d.-e 118a/6
d.-eler 123b/16, 182a/12
d.-eyin(çeriler dirşür-) 65b/19
d.-ince(gendüzünü dirşür-)
27a/19
d.-sünler 176a/7
d.-üp 91a/12
- dişâr** Cübbe, kaftan.
d.+um 181a/17
- diş** Diş.
d.+ini 148a/14
d.+lerinden 148a/14
d.-in(dişin ağzına dök-) 148a/9,
148a/9
d.-üñle(etin dişüñle çek-)
131b/18
- dişilü** Oyuk, girintili.
d.-(erkekli dişilü düzdür-)
186a/18
- ditre-** Titremek.
d.-di 58b/17
d.-diler 81b/6
d.-mek dut-: Birden titremeye
başlamak. 125a/17
d.-rüz 84a/8
- divân** Meclis.
d.+umuz 24a/7
- divâr** Duvar.
d.+ı 120b/7
d.+ına 138b/11
d.+ınuñ 138b/11
- divârcuğ** Duvarcık.
d.+(ğ)ı 125a/1
- divît** Hokka. (Krş. devât)
d.+kalem 128b/16
- divşür-** Toplamak. (Krş. dirşür-)
d.-di 11b/11, 37b/16
d.-diler 46b/16, 189a/11
d.-eler(çeri divşür-) 7a/14
d.-sün 5b/14
d.-ürdi 141a/4
- diyânet** Dindarlık, dine bağlılık.
d.+in 199b/2
d.+inden 40b/11
- diyâr** Memleket.
d.+a 16b/4
d.+dan(etraf-ı diyâr) 132b/18
d.+ın 6a/17, 190b/2
d.+ına 3b/19, 5a/17, 10a/13,
14b/7, 117a/19, 190b/1,
199a/13
d.+ında 5a/12, 44a/6
d.+ından 140b/2
d.+ınuñ 7b/6
d.+ı 'Arab 121b/9
- Diyâr-ı bek** Diyarbekir
d.+vilâyeti 124a/7
- diyü** 1. Diye düşünerek, diyerek.
(Krş. di-yü)
d. 5a/19, 9a/12, 9a/12, 27a/8,
32b/11, 103a/2, 108a/6, 124b/5,
129b/17, 190b/2, 57b/18,
69b/1, 92b/4, 97b/7, 99a/18
2. İçin.
d. 20a/16, 48b/2, 73a/14,
96b/10, 115b/5, 138a/11,
165a/13
- diz** Diz.
d.+in 70a/12
d.-in(iki dizin çök-) 12b/8

- d.-in çok- 49a/11, 108a/2,
125b/2, 85a/19
d.-üm çok- 37a/18
- diz-** Sıralamak. (Krş. düz-)
d.-di(süñüsine diz-) 70a/6
- dizgin** Dizgin.
d. 9a/8
- dizil-** Süslenmek, bezenmek. (Krş.
düzül-)
d.-miş 52a/12
- doğ-** Gökyüzünde görünmek,
doğmak. (Krş. toğ-)
d.-dı(güneş doğ-) 111a/8,
195a/9
d.-duğında(güneş doğ-) 105b/8
d.-duğundan sonra(güneş
doğduğundan) 105b/7
d.-ınca(gün doğ-) 137b/11
- doğra-** Kesmek.
d.-dı 115a/10
- doğruluk** Dürüstlük. (Krş. toğruluk)
d. 136a/13
- doğru** 1. Gerçek. (Krş. toğru)
d.+sın 58a/16
2. Dürüst.
d.-ol- 191b/17
3. Yanlışsız, hatasız, sağlam.
d.+yol 40b/18
d.+dur(kalb doğrudur) 34b/10
4. Oyalanmadan, hemen. [zarf]
d. 125b/2, 187a/10
- doğu** Doğu.
d.+sından(gün doğusu) 64a/13
- doğur-** Ortaya çıkarmak, meydana
getirmek.
d.-duğın 111b/12
d.-ur 111b/12
- doğun-** Değmek, temas etmek. (Krş.
doğun-, toğun-)
d.-ur 75a/13
- doğun-** 1. Değmek, temas etmek.
(Krş. dokun-, toğun-)
d.-acak değüldür(tomı tonuma
dokun-) 94b/6
2. Tesir etmek, çarpmak.
d.-a 69b/19
d.-dı 46a/19, 166a/1, 70b/9,
71a/19
d.-dılar 15b/3, 43a/9
3. İsabet etmek.
d.-dı 193b/3, 194a/8, 94a/6,
95b/11, 96b/10
d.-masun(ok doğun-) 173a/2
4. Örülmek, işlenmek.
d.-miş 105a/11, 158b/19
d.-maya(ziyânları doğun-)
38b/11
- dolan-** Dolaşmak. (Krş. tolan-)
d.-a(taşrada dolan-) 91b/2
- doldur-** Doldurmak. (Krş. toldur-)
d.-up 73a/2
- doğuz** Domuz
d.+larınıñ 76b/16
- dop** Top. (Krş. toğ)
d. 16a/15
- doprak** (Krş. toprak)
d.-(ğ)a düş-: Ölmek. 83b/5
- dost** Dost.
d.-(adı şanı dost düşmen dilinde
söylen-) 66a/10
- dostlık** (Krş. dostluk)
d.-gösder- 147b/14
- dostluk** Dostluk. (Krş. dostlık)
d.+(ğ)uñ 20a/8
- dög-** 1. Dövmek, vurmak.
d.-diler 30a/17
d.-mek 58a/15
2. Hücum etmek, şiddetle
saldırmak.
d.-diler 193a/19

dögil- 1. Dövülmek, dayak yemek.
d.-ür 58a/15

2. Vurulmak, çalınmak.
d.-di(tabl döğü-) 73b/17

dögün- Dövünmek.
d.-e 51b/15

dök- 1. Düşürmek, yere sermek;
akıtmak; yağdırmak.
d.-diler 43a/11, 166b/10
d.-di(dişin ağzına dök-) 148a/9
d.-di(kanumuz yire dök-) 35b/15
d.-di(toprağa dök-) 70a/6
d.-di(üstine dök-) 165b/10
d.-diler(gözlerinden hasret yaşı
dök-) 130b/6
d.-diler(oğ dök-) 165b/18,
182b/10
d.-diler(kanlar dök-) 46b/2
d.-diler(toprağa dök-) 27b/8
d.-diler(yire dök-) 42b/2,
138a/19, 166a/15
d.-eler(oğ dök-) 196b/4
d.-elüm(kanların dök-) 26b/17
d.-er(gözlerinden kan yaş dök-)
78a/13
d.-erlerdi(çarh okın dök-)
165b/6
d.-mege(kanın dök-) 92b/2
d.-mekden(kan dök-) 103b/7
d.-meñüz(kanın dök-) 9b/13
d.-meyeler(taş ve oğ dök-)
95a/18
d.-meyince(kanın dök-) 33a/2
d.-üp dur-(kanın dök-) 197b/16

2. Şekil vermek, işlemek.
d.-mişler 160b/15

dökil- Yığınlar halinde, topluluk
halinde gitmek. (Kırş. dökül-)
d.-diler 190b/9
d.-en 166b/10
d.-iser(kanumuz dökil-) 24a/9

dökül- 1. Basmak, baskın yapmak.
(Kırş. dökil-)
d.-meyeler(üstine dökül-)
111b/4
d.-dük(üstine dökül-) 140a/12

2. Çökmek, yığılmak.
d.-üp kal- 36b/19

3. Düşmek.
d.-miş 109a/1

4. Yığınlar halinde, topluca
yürümek.
d.-miş 141a/17
d.-üp 160b/8, 172b/7, 174a/3,
65a/2
d.-ürler 132b/18

5. Akmak.
d.-sün(kanı dökül-) 19a/8
d.-di(ağzından burnundan kan
dökül-) 148a/16

d.-di(ecel elinden kâfir üstine
ölüm dökül-) 15b/5
d.-diler(yire dökül-) 114b/5
d.-irdi(dilden dökül-) 3a/19

dön- 1. Geri gelmek, ayrıldığı yere
tekrar yönelmek.
d.-di 41a/1, 44b/13, 49a/16,
111a/6, 127a/11, 142b/4,
158a/9, 163b/16, 165b/19,
169b/14, 178a/7, 55a/3, 55b/11,
56a/9, 56b/15, 58b/9, 61b/13,
67a/2, 68a/5, 70b/10, 71a/19,
73a/4, 75b/19, 79b/11, 79b/11,
80a/9, 81b/2, 83b/14
d.-diler 2a/12, 28a/11, 30b/18,
31a/4, 33b/15, 43a/10, 116b/18,
117b/2, 139a/7, 142b/4,
152b/18, 166a/17, 175b/15,
185b/3, 194a/18, 196a/19,
62b/10, 81a/17, 85a/12, 88b/5,
95b/12, 95b/14, 95b/15
d.-dük 116a/3, 116b/2, 158a/3
d.-eler 136b/19, 138b/17,
195b/7
d.-elüm 11b/16, 25b/11,
109b/1, 189b/13
d.-erdi 139a/11
d.-erem 12b/3
d.-erise 137a/10
d.-erler 133a/4
d.-erler idi 154b/5
d.-erlerdi 182b/18
d.-esin 136b/15
d.-esiz 136a/15, 159b/13, 70b/1
d.-evüz 137a/3, 158a/13
d.-eyim 40b/17
d.-eyin 61b/16
d.-gil 40b/19

d.-icek 49b/17, 109b/11
 d.-icek(girü dön-) 58b/11
 d.-ince 52b/5
 d.-mediler 30a/19
 d.-mege(girü dön-) 70a/19
 d.-mezem 137a/8
 d.-señüz(girü dön-) 26a/9
 d.-sün 110b/11
 d.-ün 13b/15, 80b/19, 81a/17
 d.-üp 5b/3, 11b/13, 27b/18,
 41a/1, 45a/18, 49b/8, 117a/2,
 67b/13, 72b/10, 75b/2

2. Yönelmek.

d.-dı
 d.-di 16a/6, 21b/3, 35b/2,
 35b/10, 36a/15, 49a/1, 103b/3,
 114a/13, 119b/7, 134b/15,
 142b/2, 158b/12, 160b/3,
 164a/9, 55b/3, 58b/18
 d.-di(girü dön-) 82b/18
 d.-di(yüzün dön-) 43a/3, 76a/1
 d.-diler 59b/18, 73a/7
 d.-e 115a/14
 d.-elüm 189b/9, 189b/11
 d.-er 111b/12
 d.-erdi 2a/5
 d.-erler 109b/9
 d.-evüz 184a/5
 d.-evüz(tersümüze dön-) 26a/2
 d.-ler 74a/12
 d.-megi 184b/3
 d.-miş-idi 90a/19
 d.-üp 115a/12, 171b/11,
 195a/15

3. Caymak.

d.-dün 162b/3, 163a/11
 d.-esiz(kavlunuzdan dön-)
 191b/5

4. Değişmek.

d.-di(rengi dön-) 109b/17
 d.-di(tâli' dön-) 84a/14
 d.-miş(beñzi küle dön-) 58b/9

dönder- Geri çevirmek, göndermek.

(Krş. döndür-)
 d.-diler 43a/15
 d.-ürsin 136a/17

d.-diler(dinlerine dönder-)
 51a/7, 65b/17
 d.-dün(yüz dönder-) 41b/5

d.-mediler(yüzler dönder-)
 30a/16
 d.-meyevüz(yüz dönder-)
 74b/18
 d.-mezem(yüz dönder-) 56b/17

döndermemeklik Korkusuzluk.
 d.+(yüzlerin döndermemeklik)
 174b/11

döndür- Geri çevirmek. (Krş.
 dönder-)
 d.-di 75b/7, 81a/17, 95a/19
 d.-diler 152a/16
 d.-mediler 173a/1

d.-di(dinine döndür-) 50b/6
 d.-di(yüzün döndür-) 84a/3,
 84a/3
 d.-e(dinine döndür-) 121b/13
 d.-medi(yüz döndür-) 71a/11
 d.-mezler(yüz döndür-) 30b/1
 d.-üp-dür(yüz döndür-) 84a/12

dörder Dörder.

d. 152a/1, 152a/3, 152a/18,
 167a/5

dördüncü Dördüncü.

d.+gün 10a/14, 87a/18, 105b/7,
 105b/8, 108b/10, 113b/17
 d.+si 11a/1
 d.+sinün 2b/10

dört Dört.

d. 10b/19, 22b/18, 23a/13,
 33b/16, 39a/18, 43a/7, 51a/18,
 148a/14, 152a/8, 159b/3,
 159b/5, 164b/1, 164b/2,
 164b/5, 165b/2, 187a/9, 55b/3
 d.+(bir üç dört yüz) 193a/11
 d.+(on dört yıl) 150b/9
 d.+(üç dört gün) 36b/8
 d.+(yigirmi dört) 39b/10
 d.+bacak: Dört uzantı, dört uç.
 66b/15
 d.+biñ 39a/17, 40b/4, 108b/8,
 113a/14, 154b/3, 182b/15,
 70b/5
 d.+biş yüz biñ 69a/16
 d.+bölük 22a/15, 42a/8
 d.+den birümüz 164b/8
 d.+in 33a/16
 d.+iklim 186b/19, 66a/5
 d.+köşe 47b/19

- d.+sultānlik il 124a/1
d.+taraf 164b/3, 165b/2
d.+yan 133a/3, 140a/4,
170b/12, 182b/10, 186b/19,
193a/3, 196a/12, 55b/7, 70a/14,
78a/19, 94a/1, 97a/19
d.+yanı 35a/10
d.+yaña 5b/15, 31b/15, 39a/16,
103b/2, 115b/4, 126a/17,
140b/1, 155b/13, 165b/13,
166a/14, 191a/8, 56b/12, 67a/5,
73a/6, 89b/16, 91b/3
d.+yañadan 134b/1, 138a/12,
140a/13, 166b/3, 167b/19,
84b/19
d.+yüz 18a/9, 151b/2, 151b/5,
97b/3, 97b/10
d.+yüz yük 168b/18
d.-bölük eyle- 47a/17, 111a/17,
187b/14, 97a/3
d.-pâre eyle- 71b/4, 78b/6
d.-pâre kıl- 27b/17
d.-yaña gez- 27b/19
- döş** Göğüs.
d.+ine(döşlü döşine) 79a/17
d.-üñüzden(döşlü döşüñüzden
hamle it-) 63b/14
- döşe-** Açmak, kurmak.
d.-medi(havān döşe-) 87b/3
- döşek** Yatak.
d.+i 185a/12
d.+süz 120a/15
d.+üñde 115a/5
- döşen-** Yere yaymak, sermek.
d.-dükleri nesne(halı kilim vb)
106a/2
- döşlü** Göğüs ile.
d.+düşine: Göğüs göğüse.
79a/17
d.-döşüñüzden hamle it- 63b/14
- döy-** Tahammül etmek, dayanmak.
d.-e 128b/2
d.-emedi 46a/17
d.-mezler 170b/6
- du'â** Dua.
d. 30b/10
d.+dan 84a/13
d.+dur 56b/9
- d.+m 22b/7
d.+sı 76a/2
d.+sına 30b/13
d.+sını 43a/5, 93b/14
d.+sını(nuşret du'âsı) 22b/10
d.+ya 43a/3
d.-eyle- 185a/11
d.-lar kıl- 144a/18
d.-kıl- 2a/18, 26a/8, 127b/9,
160a/17, 163a/2, 166a/18,
182b/4, 55b/18, 71b/7, 89b/14
d.-sın(devlet du'âsın okı-)
136b/11
d.-yı okı- 30b/11, 30b/11
d.-yı kıl- 139b/13
- dudağ** Dudak.
d.-(ğ)ı tebser-: Dudağı
kurumak, buruşmak. 25a/19
- dün** Alçak, soysuz.
d. 46a/8, 149a/6
- dun-** Donmak, donuklaşmak.
d.-dı(gözleri kanın dun-) 15a/16
d.-miş(gözleri kanın dun-)
166a/7
- dur-** 1. Kalkmak. (Krş. tur-)
d. 26a/14, 100b/13, 108a/6,
159b/1, 173b/8, 53b/17, 85b/4
d.-a 125a/10
d.-a(örü dur-) 133b/7
d.-ası(oturası durası) 172a/14
d.-ası degüldür(ayak üzere dur-)
79a/12
d.-dı 12a/9, 12a/18, 19b/7,
34a/11, 37b/16, 113b/10,
128a/12, 128a/13, 134a/6,
140b/17, 147b/12, 154b/18,
157b/8, 164b/13, 168a/9,
171b/14, 174b/4, 176b/13,
56a/15, 63a/19, 77b/5, 81a/4,
85b/7, 86a/4, 88b/15, 96a/10
d.-dı(ayağı üzere dur-) 34b/2,
130b/1, 131a/3, 183b/8, 52b/16
d.-dı(örü dur-) 128a/2, 140b/14
d.-dılar 41b/18, 105b/3,
109a/16, 152a/12, 173b/11,
192b/5, 198a/12, 69b/1, 74b/7,
84b/3, 94a/2, 99b/18
d.-dılar(örü dur-) 134b/2
d.-duk 100b/2
d.-gül 117a/8, 176b/3
d.-gül(ayağın üzere dur-) 34a/19

d.-ı gel-: Ayağa kalkmak.
112b/2
d.-ıcağ(uykudan dur-) 134a/6
d.-ınca 62a/10
d.-mağa 142a/19
d.-maz 75a/13
d.-miş 58a/17, 99b/12
d.-sa(otursa dursa) 22b/1
d.-sun(örü dur-) 51b/4
d.-u gel-: Ayağa kalkmak.
20a/15, 52a/6, 123b/7, 130b/13,
133b/12
d.-uñ 93a/17
d.-up 19b/2, 53a/4, 99a/11
d.-ur 157b/13
d.-ur(oturur durur) 124b/13
d.-urdi(otururdu dururdu)
120a/16
d.-uruz 53b/17

2. Hareketi kesmek, hareket etmemek.

d.-dı 43b/15, 56b/15, 95a/7,
125a/12, 177a/14, 57b/16,
61b/18, 81b/9
d.-dılar 11b/10, 60b/12, 69a/13
d.-up 27b/10

3. Bulunmak, yer almak; hazır olmak, hazır beklemek.

d. 195a/18, 195b/1
d.-alum(muhâkemeye dur-)
148b/14
d.-an 40a/3, 57b/4, 58a/19,
142b/13
d.-dı 10b/2, 29a/15, 42a/3,
42a/7, 45b/15, 45b/15, 55a/8,
161a/9, 164b/3, 164b/4, 164b/4,
164b/5
d.-dılar 3a/13, 26b/5, 29a/12,
42a/1, 43b/7, 43b/14, 46a/14,
54b/16, 63b/4, 69b/2, 80a/16,
80a/18, 83a/12, 86a/1 101b/8,
103b/9, 138b/11, 138b/12,
138b/13, 138b/13, 141b/15,
142a/8, 164b/3, 187a/18,
195b/8
d.-dılar(bir yirde dur-) 152b/5
d.-dılar(hâzır dur-) 44b/19,
170b/12
d.-dılar(mukâbil dur-) 39b/13,
55a/9, 63b/7
d.-duğı 162a/6
d.-duğumuzı 104b/6
d.-mağa(karşı dur-) 41b/13

d.-miş 65a/4, 136b/1, 141b/8
d.-miş-ıdı 81b/13, 83a/8,
85a/15, 94b/19, 165b/3, 166a/7
d.-mişdi 45b/16
d.-mişdur(hâzır dur-) 174a/4
d.-mişdum 81b/13
d.-mişduğ 106a/8
d.-mişlar idi 9b/5, 11a/2, 45b/13
d.-mişlar idi(hâzır dur-) 15b/2
d.-mişlardı 103b/19, 138b/5,
165b/2, 166a/12
d.-mişlardı(hâzır dur-) 138a/11
d.-mişlardı(kat kat dur-)
161b/17
d.-savuz 174a/12
d.-sunlar 85b/9, 195a/17
d.-uñ 177a/10
d.-up dur- 81a/13
d.-urdi 63b/8
d.-urdi(hâzır dur-) 97a/17
d.-urlar 103a/18
d.-urlar idi 27a/6, 103a/17

4. Kalmak.

d.-dı 37b/8, 74b/4, 125b/8
d.-dılar 160b/6, 87a/18
d.-ğil 164a/19
d.-maz(bir gişide dur-) 6a/6
d.-mazam 48a/18

5. Karşı koymak, dayanmak.

d.-alum 12a/2
d.-dılar 77b/13
d.-madı 60a/8
d.-madılar 166b/14
d.-mayavuz 186b/13
d.-maz 28b/9
d.-mişlardur 55a/5
d.-uñ 172a/3, 79a/11, 81a/13
d.-ur idi 52a/5
d.-ururuz 200a/5

d.-a(karşı dur-) 123a/20
d.-alar(karşı dur-) 157a/10,
52b/2
d.-amadılar(karşı dur-) 169b/2
d.-asın(karşı dur-) 45b/4
d.-avuz(karşı dur-) 26a/5,
67b/16
d.-ğil(karşı dur-) 57a/7
d.-ı bil-(karşı dur-) 59b/16
d.-ıcağ(karşı dur-) 20b/17
d.-ımazuz(karşı dur-) 188b/8
d.-madı(karşı dur-) 188b/15,
56b/14

d.-sa(karşu dur-) 52a/5
 d.-uñuz(karşu dur-) 10b/10
 d.-up(karşu dur-) 44b/15
 d.-uñuz(muhkam dur-) 174b/7

6. Beklemek, vakit geçirmek, oyalanmak.

d.-mağil 12a/7
 d.-mayalar 91b/2
 d.-uñ 99b/9
 d.-urken 27a/8

7. Yapmaya başlamak, girişmek.

d. 51b/18
 d.-alar 196b/4
 d.-dılar 138b/14, 165b/4, 197a/3
 d.-dı(şala dur-) 140b/19

8. Olmak, kurulmak, yapılmak.

d.-urdu(bazâr dur-) 39a/1

9. Yardımcı fiil. [Devamlılık ifade eder]

d.-alum(-a/-e dur-) 24b/5, 24b/6
 d.-ğil(-a/-e dur-) 21b/3
 d.-ğil(-ı/-i dur-) 9b/10
 d.-miş-ıdı(-u/-ü dur-) 87a/7
 d.-sunlar(-a/-e dur-) 68b/4
 d.-uñ(-u/-ü dur-) 152b/16
 d.-ur(-a/-e dur-) 50b/16, 153a/18
 d.-ur(-ı/-i dur-) 136b/13
 d.-ur(-u/-ü dur-) 143a/7
 d.-urken(-a/-e dur-) 140a/10
 d.-urken(-ı/-i dur-) 189b/15
 d.-urken(-u/-ü dur-) 113a/19, 160b/12
 d.-urlar(-a/-e dur-) 33b/4
 d.-urlar(-ı/-i dur-) 177a/13, 53a/2, 76b/2
 d.-urlardı(-a/-e dur-) 97b/5
 d.-urlardı(-ı/-i dur-) 87a/12
 d.-uruz(-a/-e dur-) 69a/19, 110a/14

10. Yardımcı fiil. [Bildirme ifade eder]

d.-ur(âlet durur) 10b/15
 d.-ur(çok durur) 146a/5
 d.-ur(ğammâz durur) 192a/8
 d.-ur(hâlet durur) 10b/15
 d.-ur(hâşıl durur) 131b/11
 d.-ur(itikâd durur) 131b/15

d.-ur(müke dder-dil durur) 131b/3

d.-ur(ol durur) 191b/17
 d.-ur(şıdık durur) 131b/15
 d.-ur(ulu durur) 9a/18
 d.-ur(var durur) 51b/16, 51b/16
 d.-ur(hâr durur) 146a/12
 d.-ur(yığılu durur) 169b/8
 d.-ur(yok durur) 146a/5
 d.-ur(zelil hôr durur) 146a/12
 d.-urlar(üzere durur) 99b/16
 d.-urlar(hâtün durur) 77a/17

11. Yardımcı fiil. [Sıfat-fiilden sonra bildirme ifade eder]

d.-ur(-up/-üp dur-) 6a/14, 13a/6, 20b/11, 23b/19, 29a/18, 41a/17, 41a/18, 45a/14, 107a/7, 131b/6, 133a/16, 133a/17, 135a/18, 136a/13, 136b/4, 136b/14, 136b/14, 158a/15, 159b/5, 159b/12, 161a/17, 167b/1, 170b/6, 177b/5, 182a/2, 183b/2, 183b/11, 186a/19, 186b/18, 190a/9, 190b/3, 190b/4, 190b/6, 200a/7, 53b/16, 58b/15, 62b/16, 66a/17, 81a/12, 99a/3, 99b/15
 d.-uram(-up/-üp dur-) 197b/15, 197b/16
 d.-urdu(-up/-üp dur-) 2a/9, 141a/6
 d.-urın(-up/-üp dur-) 110b/7
 d.-urlar(-up/-üp dur-) 33b/5, 37b/18, 102b/10, 102b/20, 126b/1, 136a/5, 136b/3, 170b/6, 176a/11, 183b/14, 183b/15, 184b/6, 53a/1, 79b/16, 79b/16, 81a/13, 92a/15, 92a/15, 99b/7
 d.-ur-ıdı(-up/-üp dur-) 127a/5
 d.-ursın(-up/-üp dur-) 107a/3, 110a/19, 63a/9, 63a/10
 d.-ursız(-up/-üp dur-) 36b/1, 92b/6, 92b/6
 d.-uruz(-up/üp dur-) 100b/5, 185a/8, 81a/1
 d.-urvan(-up/üp dur-) 22b/5, 122a/9, 128a/19

d.-asın(kavla dur-) 178b/3

d.-dılar(ilerü dur-) 120a/20
 d.-u duru: Durdukça, durup düşündükçe. 174b/2
 d.-urlar('ahda kavla dur-) 38b/12

- Dürayhân** Bizans ileri gelenlerinden.
d. 43b/9, 43b/10, 43b/11,
45a/18, 45b/5, 46a/14, 46a/17,
46a/18, 47b/6, 47b/7, 47b/9,
47b/10, 47b/13, 47b/16, 66a/12
d.+a 47b/8
d.+birle 47b/8
d.+gibi 51a/5, 51a/19
d.+ı 47b/18, 48a/4, 50b/5,
65b/16
- durmadın** Durmadan, devamlı.
d. 27a/17, 27a/17, 69b/14
- durmak** Bekleme, oyalanma.
d.+(ğ)umuzdan 142a/11
- Duru'a** Humeyr kabilesinin ileri
gelenlerinden. (Krş. Zülyezan)
d.+idi 2b/11
- duruş-** Savaşmak. (Krş. dürüş-,
dürüş-, turüş-)
d.-duğını 174a/18
- dut-** 1. Yakalamak; ele geçirmek, esir
etmek. (Krş. tut-)
d.-alar 41b/7, 79b/13, 165b/11
d.-arısı 111b/2
d.-asın 60a/16
d.-asız 163a/4
d.-ayın 62a/4
d.-dı 59a/11
d.-dılar 107b/18, 158a/6,
70a/15, 85b/16
d.-duğ 107b/3
d.-duğların 197a/8
d.-mağa 164b/12
d.-up 107b/19, 82a/6
2. Eline almak, elinde tutmak.
d.-an 95a/2
d.-ar-ıdı 194a/6
d.-arlar idi 67a/19
d.-arsın 75a/9
d.-dı 62a/11, 95a/7, 129b/7,
131a/7
d.-dılar 12b/9
d.-muş idi 193b/18
d.-up 27b/9, 94b/18
3. Hizmetine almak.
d.-muş 58a/8
4. İnanmak, tarafında olmak.
d.-aram(dinin dut-) 61a/7
d.-ana(din dut-) 44a/16
5. Kabul etmek; saymak,
ad etmek.
d.-alum 122b/18
d.-alum ki 161b/3, 60b/5
d.-alum kim 89a/19
6. Karşısında durmak, siper
etmek.
d.-arsın(gendüni dut-) 78a/14
d.-asın 17a/4
7. Yapmak, yerine getirmek.
d.-alar mı(sözümü dut-) 126a/3
d.-arlar 163a/18
d.-asın 57a/6
d.-avuz hağ taalanuñ
d.-dılar 23a/5
d.-dılar(buyruğunu dut-) 8a/3
d.-dum(ögüdüñ dut-) 79b/14
d.-duñuz 24a/14
d.-maya 107a/2, 107a/2
d.-mayalar mı(sözümü dut-)
126a/3
d.-mazlar 163a/18
8. Yayılmak, kaplamak; hakim
olmak, hakimiyetine almak.
d.-acağ ol- 38b/10
d.-alar 74a/12
d.-ar 7a/4
d.-dı 26a/19
d.-dılar 64a/8, 188a/11
d.-duğumuz 36a/1
d.-ırsardur 122b/9
d.-ırsarlardur 152b/1, 99a/6
d.-ırsarsız 40b/16
d.-dılar 175b/10
9. Yönelmek, çevirmek.
d.-ardı(yüzün dut-) 139b/9
d.-dum(yüzüm dut-) 197b/11
d.-dum(yüzümü dut-) 30b/12
10. Kapatmak, örtmek.
d.-dı(yüzüne dut-) 168a/8
- d.-(etegin dut-) 3b/6
d.-a(kin dut-) 192a/2
d.-a(temkin dut-) 192a/2
d.-a(yir dut-) 111b/11
d.-a dur-(göz kulağ duta dur-)
21b/3

- d.-a gel-: Tutup getirmek,
yanında getirmek. 47b/13
d.-a tur-(göz kulak dut-) 91b/3
d.-alum(ilerü dut-) 11b/17,
45a/6
d.-an(elin dut-) 131b/15
d.-ar(görür gözi dutar eli)
82b/11
d.-ar(görür gözidür dutar elidür)
60b/4
d.-ar(meded dut-) 143a/3
d.-ar(minnet dut-) 16a/10
d.-arlar(meydân dut-) 79a/17
d.-arsın(berâber mi dut-) 148b/8
d.-asın(kin dut-) 89b/5
d.-dı(ditremek dut-) 125a/18
d.-dı(kolımı dut-) 27b/6
d.-dı(hoş dut-) 149a/19
d.-dı(yüz dut-) 50b/15, 112a/10
d.-dılar(büngâhlar dut-) 12a/3
d.-dılar(kuvvat dut-) 17a/12
d.-dılar(yüz dut-) 4a/9, 11b/4
d.-dılar idi(yüz dut-) 43a/5
d.-duk(oğa kılıca dut-) 168a/1
d.-ıcak(pas dut-) 131b/4
d.-ısarlardur(oğa dut-) 42a/12
d.-ma(gümân dut-) 181a/16
d.-mağa(dünyâ dut-) 198a/8
d.-maz(ta'alluk dut-) 163b/12
d.-miş idi(yüz dut-) 35b/17
d.-mişlar(çadır dut-) 158b/16
d.-mişlardı(göz kulak dut-)
73a/6
d.-mişlardı(nevbet dut-) 97a/12
d.-mişlar idi (himmelerinin dut-)
7b/15
d.-miş-ıdı(çadır dut-) 90b/4
d.-miş-ıdı(göz kulak dut-)
39a/17, 119a/14
d.-miş-ıdı(kuvvat dut-) 120a/12
d.-sun(yumşak dut-) 165a/13
d.-sunlar(kulak dut-) 93a/9
d.-uñ(ilerü dut-) 79a/7
d.-uñ(meded dut-) 140a/19
d.-up(becid dut-) 2a/11
d.-up(meydân dut-) 26b/13
- dutgun** Esir.
d.-it- 96b/15
- dutul-** Ele geçirilmek, yakalanmak.
(Kırş. dutul-)
d.-a 161b/6
- dutmak** Tutmak.
- d.-(ğ)ı (oruc dut-) 14b/16
- dutu** Rehin
d.-ol- 101a/9, 101a/14
- dutucu** Tutan.
d.(elin dutucu) 78a/3
- dutul-** Ele geçirilmek, yakalanmak,
esir edilmek. (Kırş. dutul-)
d.-an 33b/8
d.-anlardan 33b/16
d.-dı idi 72a/5
d.-duğın 70b/9
d.-duğından 70b/13
d.-mış 70b/14
d.-up(duzâğına dutul-) 93a/2
- dutuş-** Mücadele etmek, dövüşmek.
d.-dı 70a/4, 82b/18
d.-dılar 97a/14
d.-up durur 62b/16
d.-sunlar(el dutuş-) 129b/11
- dutuş-** Yanmaya başlamak.
d.-dı(oda dutuş-) 69b/17
- Duyeb Fâtki Naş es-Selm**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
d.+i 178b/13
- duzâk** Tuzak.
d.-(ğ)a düş- 107b/3
d.-ına(duzâğına dutul-) 93a/2
d.-ına(duzâğına düşür-) 60b/6
d.-urna(duzâğuma düş-) 58b/7
- dü** İki.
d.+(her dü cihân) 78a/10
- düğün** Düğün.
d.+i imiş(toy düğünü) 136b/9
- dükeli** Hepsi, bütünü, her biri.
d. 2b/1, 3a/13, 7a/9, 7a/19,
17a/14, 17a/14, 18b/4, 23a/10,
27a/1, 30b/15, 46a/13, 50b/12,
51a/13, 106a/3, 120a/11,
120b/9, 130b/8, 137b/13,
143b/18, 163a/10, 166b/10,
182b/4, 183a/2, 185b/17,
186a/12, 56a/18, 61a/3, 63a/14,
65a/2, 65b/10, 89b/8, 90b/8,
92b/11

- d.+(ü)müz 116b/12, 137a/15, 84a/19, 89b/4
d.+(ü)müzden 89b/10
d.+(ü)müzün 137a/13
d.+(ü)ñüz 6b/15, 20a/17, 161b/6
d.+(ü)ñüze 127b/12, 130b/2, 130b/14
d.+nden 140b/4
d.+ne 123a/8
d.+nuñ 14a/6, 103a/17, 124a/11, 136a/6, 184b/6, 195b/6
- düken-** Sona ermek, bitmek.
d.-di('ömri çerâğının yağı düken-) 29b/12
d.-dügi 153b/3
- dükân** Dükân.
d.+lar 120b/3
- dülbend** Tülbent.
d.+ini 115a/10
- düm** Tüm, bütün.
d. 121a/14
- düm** Kabza, sap.
d.+ile 165b/15
- dün** 1. Gece.
d. 140a/2
d.+ ü gün 191b/14
d.+buçuğı 97a/8, 109a/9, 157b/10, 160a/19, 164b/12
d.+ i gün 199a/1
2. Bir önceki gün, yakın geçmiş zaman.
d. 12a/13
d.+ki gün 107b/12, 174a/2, 174a/5
- dünle** Geceleyin.
d. 68a/17
- dünyâ, dünya** Dünya.
d. 6b/13, 7a/2, 9a/10, 20b/19, 23b/16, 46a/8, 84a/7, 110b/3, 111b/9, 111b/11, 111b/12, 111b/17, 118a/1, 122a/16, 131b/6, 164a/15
d.+ârâyışleri 110b/1
- d.+da 9a/10, 19a/7, 24a/7, 59b/10, 106a/19
d.+dan 9a/13, 111b/19
d.+dan ötüri 113b/16
d.+dur(umür-ü dünyâ) 110b/1
d.+içün 118a/1
d.+fitnesi 146a/10
d.+milki: Yeryüzü. 24b/1, 86a/14
d.+mülki 66a/4
d.+nuñ 6a/5, 112a/1, 128b/1
d.+nuñ 'ıyşı 156b/4
d.+ñuza 6b/13
d.+kahrı 120b/19
d.+kaygısı 62b/4
d.+ya 24a/12, 106a/18, 131b/5, 193b/17
d.+yı 23b/16, 98b/19
- d.-dan âhırata nakl it-: Vefat etmek. 119a/9
d.-dan git-: Vefat etmek. 37b/19, 121b/17, 126b/16
d.-dan göç-: Vefat etmek. 122a/14
d.-dan nakl eyle-: Vefat etmek. 119b/15, 126a/12
d.-dan nakl it-: Vefat etmek. 40a/19, 101b/2, 121a/10, 124a/17
d.-dut-: Dünyaya hükmetmek. 198a/8
d.-sın değışür-: Vefat etmek. 126b/14
d.-ya gel- vü git-: Doğmak ve ölmek. 124a/16
d.-yı cem' it-: Mal toplamak. 111b/15
d.-yı dut-: Dünyaya hakim olmak. 7a/4
d.-yüzini bizden çevir- 50b/15
- dünyâvî** Dünyaya ait.
d.(memleket-i dünyâvî) 6a/6
- dür-** Kapatmak, katlamak.
d.-di bük- 129b/3
d.-diler 184a/17
- dürüş-** Çabalamak, uğraşmak. (Kırş. duruş-, dürüş-, turüş-)
d. 191b/19
d.-dügini 132a/16
d.-elüm 24b/7, 123a/20, 162a/12

d.-esiz 42a/15	d.-dugum 130b/17
d.-evüz 77a/5, 91a/1	d.-mezler 15a/13
d.-gil 21a/1	d.-ünüz 29b/5, 181b/17
d.-icegez 19a/7	
d.-meye 132a/20	2. Savaşmak, cihat etmek.
d.-ün 174b/8, 71a/4	d.-elüm 17a/15
d.-üp 192b/12	
d.-ür 143a/10, 143a/11, 71a/11	düş Rüya.
d.-ür misiz 41b/11	d.+degül 75a/16
d.-ürdük 139b/7	d.+gibi 118a/1
d.-ürler 15a/13, 15a/13, 192b/14	d.+i 22b/14, 118b/10, 126a/14
d.-ürsem 44a/3	d.+içinde 49a/6
d.-ürsin 74b/9	d.+inde 101a/17, 118b/9
d.-ürüz 82a/19	d.+üm içinde 139a/18
	d.+ümde 110a/4, 134a/8,
2. Savaşmak.	164b/16, 191a/1, 75a/8
d.-diler 42a/16	d.+ümdeki 114b/11
	d.-gör- 22b/11, 110a/2, 110a/4,
dürlü 1. Tür, çeşit.	110a/13, 126a/11, 126a/14,
d. 10a/6, 13a/9, 24b/3, 41b/9,	75a/6, 75a/7, 99b/11
100a/16, 174b/13, 96a/4	d.-i gör- 75a/15
d.+(bu dürlü) 96a/19	d.-i yor- 22b/14
d.+(her birisi bir dürlü) 137b/7	d.-ümi tabir it- 110a/11
d.+(iki dürlü) 31a/8, 139a/1	d.-üni yor- 50b/16
d.+(ne dürlü) 69b/12	d.-üni tabir it- 110a/12
d.+dürlü 6a/5, 25a/15, 111b/7,	
121b/7, 155b/11	düş- 1. Yere düşmek, devrilmek,
d.+ye(iki dürlü) 131b/17	yıklmak.
	d.-di 11b/3, 95a/3, 95a/6 ,
2. Türlü, çeşitli.	110a/18, 148a/4, 157b/17,
d.+hünerler 60a/15	163b/14, 193b/3
	d.-düm 112b/2
dürr İnci.	d.-e yaz- 110a/9, 110a/15
d.+-i cevâhir 39b/18, 43b/16,	d.-er 75a/13, 110a/10, 157b/13
112b/6	
	2. Gitmek, dağılmak.
dürt- Dürtmek.	d.-diler(her biri bir tarafa düş-)
d.-diler 155b/8	87a/19
dürüst Doğru.	3. İçine girmek, atılmak.
d. 3a/2, 106b/1, 106b/1, 51b/10	d.-erler(oğa kılıca düş-) 27a/17
d.+birle(İsnâd dürüst) 119b/13	d.-di 69b/17, 81b/7
d.+dür 192b/3	d.-diler(arasına düş-) 108b/18,
d.(dîn-i dürüst) 56a/13	196b/3
	d.-dün 44b/16
d.-ol-: Doğru olmak, dürüst	
olmak. 100a/11, 191b/8, 191b/8	4. İnmek, atlamak.
	d.-di 161a/7
dürüş Çaba, gayret.	
d.+ini 194b/2	5. Kapanmak.
	d.-di(ayağına düş-) 188a/4,
dürüş- 1. Çabalamak, uğraşmak.	85a/8
(Kırş. duruş-, düriş-, turış-)	
d.-di 29b/10, 48b/9, 193b/10	6. Ölmek.
d.-dügi 120b/9	

d.-di(toprağa düş-) 11b/2,
169b/14
d.-mişken 75a/10
d.-mişlerdi(doprağa düş-) 83b/5

7. Takılmak, tutulmak.

d.-di(duzağa düş-) 107b/3
d.-e(ağına düş-) 58b/6
d.-mişsiz(duzâğuma düş-) 58b/7
d.-di(kafese düş-) 107b/19

8. Vaki olmak, hasıl olmak.

d.-di(muḥālefet düş-) 54a/6
d.-di(teşviş düş-) 20b/1

9. Yayılmak.

d.-di(adumuz çavumuz illere düş-) 26a/2
d.-di(çav düş-) 152a/7
d.-di(ğalaba düş-) 77b/3
d.-üp dur-(dillerine düş-) 122a/9
d.-di(ğavğa düş-) 172b/17
d.-di(ğavğa ğalaba ürkü düş-) 121a/14
d.-di(ğulgula düş-) 5a/19,
102a/18
d.-di(ürkü düş-) 35b/5, 50b/4,
150b/11
d.-di(velvele düş-) 5a/17
d.-iser(ğulgula düş-) 16a/15

d.-di(ardına düş-) 114a/12
d.-di(ardumuza düş-) 114b/1
d.-di(din devlet başumuzdan düş-) 95a/9
d.-di(eline düş-) 95a/11
d.-di(endişesine düş-) 29a/3
d.-di(göñline düş-) 156a/15,
92a/14
d.-di(göñline korku düş-) 13b/8
d.-di(göñlüme düş-) 186a/2
d.-di(göñüllerine düş-) 136b/19
d.-di(göñüllerine korku düş-) 11b/1, 83b/14, 92a/3
d.-di(içlerine korku düş-) 142a/5, 181b/15
d.-di(mihābet düş-) 69b/18
d.-di(öğine düş-) 183b/16
d.-di(öğlerine düş-) 28b/15
d.-di(öñine düş-) 32b/7
d.-di(korku düş-) 22b/19,
42b/10
d.-di(kur'a düş-) 57a/14, 57a/15
d.-di(şazılık düş-) 127a/1
d.-di(şüh düş-) 19a/9

d.-di(teşvişe düş-) 136a/1
d.-di(ṭama'a düş-) 174b/2,
61b/14, 81b/6
d.-di(yire düş-) 122a/4
d.-di(yanku düş-) 140a/12
d.-diler(ardına düş-) 30b/19
d.-e(göñülümüze korku düş-) 26a/4
d.-eler(ardumuza düş-) 194b/19
d.-erse(kur'a düş-) 57a/13
d.-erüz(ıraq düş-) 167a/18
d.-esin(ṭarlığa düş-) 110a/16
d.-evüz(mertebesinden düş-) 90b/10
d.-gil(öñümüze düş-) 74a/15
d.-medi(endişe düş-) 136a/4
d.-meñüz(zahmete düş-) 82a/4
d.-mişdür(göñülüñe düş-) 75a/14
d.-mişler(yazılarına düş-) 122a/12
d.-üp(dincden dince düş-) 170a/13
d.-üp(öñine düş-) 3a/12
d.-üp dur-(devletüñ düş-) 45a/14
d.-üp dur-(üzere düş-) 29a/18
d.-üp-dür(yürekleri içine od düş-) 65a/11

düşehbih Salı.

d.+gicesi 101b/9

düşir- Öldürmek. (Krş. düşür-)
d.-e 75a/10

düşür- Öldürmek. (Krş. düşir-)
d.-ürdi 71a/16

düşmen Düşman.

d. 7a/11, 21b/5, 21b/6, 25b/13,
25b/14, 26b/1, 26b/1, 26b/18,
26b/19, 27b/8, 30a/14, 30a/17,
35b/15, 42b/3, 42b/4, 45a/7,
138a/19, 138b/3, 141a/14,
151b/11, 158a/8, 186b/16,
59b/9, 59b/12, 59b/20, 63a/5,
66b/16, 70b/16, 74b/14,
77b/18, 79b/4, 81a/10, 83b/16,
84a/6, 84a/18, 84a/19, 84b/5,
90b/18, 92b/7, 96a/14, 96a/16,
96b/2, 96b/3, 96b/9, 99a/9
d.+a 10b/17, 11b/17, 19b/3,
20b/16, 25b/12, 26a/5, 34b/10,
41b/12, 51a/14, 123a/4,
142a/11, 52a/5, 53a/5, 53a/9,

54b/6, 57a/7, 60b/8, 83a/6,
84b/7, 92b/18, 95b/2
d.+begi 84b/18
d.+den 11b/19, 76a/17, 84b/8
d.+dür 45a/9
d.+i 11b/19, 112a/10, 136a/1,
57a/3, 82b/9
d.+i degül 45a/8
d.+ini(din düşmeni) 10b/10
d.+idi 70a/8
d.+ler birle 24b/10
d.+ler ile 63a/5
d.+lere 95a/1
d.+lerden 60a/17
d.+leri 92a/14
d.+leri(dinümüzün düşmenleri)
11a/7
d.+leri birle 200a/5
d.+ler-ile 91a/1
d.+lerin 70a/18
d.+lerine 45b/4
d.+lerine(din düşmenleri)
32b/15
d.+lerinden 128a/18
d.+lerinden(din düşmenleri)
32b/17
d.+lerinün 71a/5
d.+leriyle 29b/4
d.+lerümüze 41b/6
d.+ile 32b/4, 96b/5
d.+tarafı 26a/18
d.+ümüz 27a/7, 45a/6
d.+ümüzi 156b/7
d.+ün 10b/10, 42b/6, 42b/6,
164b/3, 54a/4, 69a/2, 84b/6,
92b/3
d.+ünüz 93b/2
d.-e var- 137a/6
d.-ol- 9a/15, 92b/18
d.- (adı şanı dost düşmen dilinde
söylen-) 66a/10

düşmenleş- Düşmanlaşmak.
d.-diler 54a/6

düşmenlik Düşmanlık.
d.+i 122b/7
d.-it- 136a/1

düşmiş Düşkün, âciz.
d.-ler birle 120a/15
d.+ün 78a/3

düşür- 1. Yere yıkmak, devirmek,
düşürmek.

d.-di 71a/13, 86b/11, 142a/19,
148a/7, 148a/14
d.-miş-idi 112b/3
d.-ürler(ayağdan düşür-)
115a/13

2. Etkisiz hale getirmek.
d.-diler 42b/13

3. Öldürmek.
d.-diler 29b/14

d.-dük(duzâğına düşür-) 60b/6

düşvâr Zor, güç.
d. 14a/8, 109b/12, 114a/1
d.+ından âsârından 108a/17
d.-ol- 68a/19, 98b/5, 176a/2

düşei Tütsü. (Krş. tütsi)
d.-ler it- 25a/5

dütüzdür- Tütsü yapmak. (Krş.
tütüzdür-)
d.-diler(buhûr dütüzdür-) 52b/8
d.-ürler(buhûrlar dütüzdür-)
160b/16

Düveys Kabile adı.
d.+ 'Arabı 33a/5

düz- 1. Düzenlemek, hazırlamak,
tertip etmek.
d.-di 39b/9
d.-di hoş- 79b/17
d.-diler 29b/2, 43b/15, 67a/17,
155b/4, 186a/8
d.-diler(bâzârlar düz-) 184b/18
d.-diler(koşunların düz-) 4b/1
d.-düm 85b/2
d.-ünüz 155b/2

2. Engelsiz.
d. 109b/13

3. Tamir etmek.
d.-er-idi 125a/2

4. Yapmak, meydana getirmek.
d.-diler(şüreti düz-) 155b/5

d.-di(gönüllerin düz-) 41b/16

düzdür- Düzenletmek, dizdirmek.

- d.-esin(erkeklü dişilü düzdür-) 186a/18
- düzen-** Düzeltmek, güzelleştirmek.
d. 174b/16
- düzgün** 1. Nizam, tertip.
d.+ümüz 24a/5
d.+le 182b/11
d.+üni(devlet düzgünü) 35b/14
d.-(debdebe-i düzgün it-) 90b/9
2. Gösteriş.
d. 144a/6
- düzgünlük** Huzur.
d.-kılma- 171b/16
- düzül-** 1. Dizilmek, sıralanmak.
d.-di 80a/19
d.-miş 55a/19
2. Birleşmek, anlaşmak.
d.-düñ 44b/10
- E**
- Ebâ Süfyân** (Krş. Ebü Süfyân)
e.+ 89b/7
- Ebâ Süleymân** Hâlid b. Velîd
e. 21b/18, 63b/12, 67b/5,
102b/15, 103b/3, 140b/8,
146a/17, 154a/2, 182a/13,
190a/8
- Ebâ Bekir** (Krş. Ebü Bekir Şiddîk)
e.+e(Ebâ Bekre) 106a/4
- Eba'l-Hafş** Hz. Ebü Bekir Şiddîk.
e. 89a/18
- Ebân b. 'Osmân b. Affân**
e. 103b/13
- Ebân b. 'Osmân** (Krş. Ebân b. 'Osmân b. Affân)
e. 145b/12, 170a/5, 193a/11
- Ebbân** (Krş. Ebbân b. Sa'id)
e. 94a/6, 94a/10, 94a/14, 94b/2
e.+ı 94a/14, 95b/8
- Ebbân b. Sa'id** Ebân b. Sa'id, Sahabi.
e. 94a/4
e.+ı 94b/1
e.+üñ 94a/11, 94b/9
e.+üñ kabri 94b/10
- ebced** Alfabe, heceleme.
e.+den 122a/17
- ebed** Sonu olmayan gelecek zaman.
e.+ül'âbâd : Hiç bir zaman, asla. 54b/6
- ebedî** Sonu olmayan gelecek zamanda.
e.+(merdûd-ı edebedî ve mel'un-ı ezeli) 17b/16
e.+(merdûd-ı ebedî) 158b/17
e.+yi (sa'âdet-i ebedî) 161b/13
- ebetî** Babacığım.
e. 19b/9, 19b/11, 171a/10
- Ebî'l-Kuds** Bir manastır adı.
e. 144a/9
e.+(deyr Ebî'l-Kuds) 132b/14, 136b/5, 140a/1
e.+bâzârı 140a/17
e.+deyrî 136a/18, 139b/3, 141a/6, 145a/11
e.+dîrneği 134b/12
e.+(deyr Ebî'l-Kuds gazvî) 132b/1
- ebkem** Dilsiz.
e.+dür 135b/1
- Ebreşidî** (Krş. Cebel-i Bârûk)
e. 111b/6
- Ebü Arvâ** Sahabi.
e. 19b/13, 19b/17
e.+yı 19b/14
- Ebü Bekir** (Krş. Ebü Bekir Şiddîk)
e. 2a/3, 2a/4, 2a/18, 2b/18, 4a/11, 4b/2, 4b/2, 4b/4, 4b/11, 4b/14, 5a/6, 7b/14, 7b/18, 8a/9, 8a/17, 8b/1, 8b/8, 8b/11, 8b/16, 9a/3, 9a/5, 9b/4, 9b/7, 14a/15, 16a/5, 16b/1, 16b/18, 17a/12, 18a/13, 19a/18, 19b/2, 19b/6, 19b/12, 19b/18, 20a/1, 20a/3, 20a/19, 21a/6, 21b/7, 21b/13,

- 21b/18, 22b/5, 22b/11, 34a/4, 34a/11, 34a/18, 34b/4, 43a/16, 88b/2, 88b/9, 88b/14, 88b/18, 89b/14, 90a/2, 90a/15, 104a/3, 111a/18, 118b/9, 119b/15, 121a/10, 122a/13, 126b/13, 126b/14, 127a/11, 127a/19, 130b/5, 133b/19
e.+den 9b/1, 22b/2
e.+e 119a/10, 119b/2, 119b/5, 127a/18
e.+e(Ebû Bekre) 3b/17, 17b/1, 17b/3, 88a/12, 88b/5
e.+hazreti 49b/7, 63a/4, 119b/3, 119b/15
e.+i(Ebû Bekri) 125b/17
e.+idi 118b/8
e.+ile(Ebû Bekr-ile)9a/2
e.+i güzin 16a/7
e.+oğlu 'Abdurrahmân 47b/14, 73a/9, 80a/11
e.+uñ 10a/7, 19b/1, 35a/18, 88b/6, 91b/10, 91b/14, 91b/15, 119b/6, 119b/8, 126a/12, 126b/2
e.+uñ(Ebû Bekrûñ) 3a/14, 3b/13, 17b/13
- Ebû Bekir Şiddîk** Hz. Ebû Bekir.
e. 1b/12, 5a/18, 14a/11, 17b/10, 18b/1, 18b/14, 34a/8, 34b/7, 36a/18, 88a/15, 101b/2, 119a/8, 119a/13, 121b/18, 126a/11, 130b/3, 133b/18
e.+a 15b/14, 127b/9
e.+dur 120a/3
e.+hazreti 118b/7
e.+idi 129b/18
e.+uñ 18a/18
- Ebû Buseyre** Fetihlere de katılan bir Râvi.
e. 139b/5
- Ebû Cehl** Ebû Cehil. Hz. Muhammed'in ve islâmın azılı düşmanlarından.
e.+mel'ün 17b/15
e.+oğlu 'ekrem 17b/18
e.+oğlu 'ekrûme 80a/12
- Ebû Cendel b. Süheyl b. 'Amr el-'Âmirî** Fetihlere katılan bir sahâbi. (Krş. Cendel b. Süheyl b. 'Ömer, Ebû Cendel b. Süheyl) e. 160a/11
- Ebû Cendel b. Süheyl 'Ömer** (Krş. Ebû Cendel b. Süheyl, Ebû Cendel b. Süheyl b. 'Amr el-'Âmirî) e. 155a/8
- Ebû Cendel b. Süheyl** (Krş. Ebû Cendel b. Süheyl 'Ömer, Ebû Cendel b. Süheyl b. 'Amr el-'Âmirî) e.+(Süheyl b. 'Ömer oğlu Ebû Cendel b. Süheyl) 103b/17
e.+karındaşı Hâtüb b. 'Amr 156b/10
- Ebû Derdâ** Râvi adı.
e. 29b/5, 30a/10, 103b/15, 130a/10
- Ebû Eyyûb Ensâri** Ebû Eyyûb el-Ensâri, Eyüp Sultan ünvanıyla anılan sahâbi.
e. 4a/16
- Ebû Gaffâr** (Krş. Ebû Zer Gaffârî) e. 136a/2
- Ebû Hüreyre** Sahâbi.
e. 5a/4, 5a/4, 5a/7, 5a/8, 99a/19, 99b/1, 99b/4, 99b/6, 99b/9, 99b/12, 99b/15, 100a/2, 100b/15, 101b/3, 103b/15, 130a/4, 170a/3
e.+birle 5a/7
e.+dür 99b/4
e.+y-idi 99a/15
- Ebû Hudeyfe** Fetihlere katılan bir savaşı.
e. 130a/9
- Ebû Huzâfe b. Yemânî** Fetihlere katılan bir savaşı.
e. 80a/13
- Ebû-l Hasan** Hz. Ali.
e. 4b/5
- Ebû Süfyân Şahr b. Harb** (Krş. Ebû Süfyân Şahr b. Harb b.

- Ümeyye, Harb oğlu Şahr Ebü Süfyân, Ebü Süfyân)
e. 118a/11
e.+cemâ'ati 18a/11
e. oğlu 130a/13
- Ebü Süfyân Şahr b. Harb b.**
Ümeyye Kureys kabilesinin reislerinden, sahâbi. (Krş Ebü Süfyân Şahr b. Harb, Harb oğlu Şahr Ebü Süfyân, Ebü Süfyân)
e. 89a/3
- Ebü Süfyân** (Krş Ebü Süfyân Şahr b. Harb b. Ümeyye, Harb oğlu Şahr Ebü Süfyân)
e. 8b/6, 89a/5, 89a/6, 89a/14, 89a/18, 91b/17, 118a/15, 145b/14, 170a/4
e.+a 89a/13, 89b/14
e.+ıdı 8b/2
e.+oğlu mu'âviye 18a/7
e.+oğlu yezid(yezid b. ebî süfyân) 12a/12
e.+uñ 8b/2, 89a/9, 89a/10, 196b/18
e.+üñ 89a/12
- Ebü Tâlib** Hz. Muhammed'in amcası.
e. 133b/14
e. ile 39a/20
- Ebü 'Ubeyde 'Âmiri** (Krş. Ebü 'Ubeyde b. 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde-i 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde)
e. 4a/14, 36a/17
- Ebü 'Ubeyde b. 'Âmir b. Cerrâh**
Aşere-i mübeşşere'den kumandan sahâbi. (Krş. Ebü 'Ubeyde 'Âmiri, Ebü 'Ubeyde-i 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde)
e. 132a/7
e.+ı 125b/18
- Ebü 'Ubeyde Cerrâh** (Krş. Ebü 'Ubeyde b. 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde-i 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde)
e.+ı 20b/13
- Ebü 'Ubeyde-i 'Âmir b. Cerrâh** (Krş. Ebü 'Ubeyde b. 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde-i 'Âmir b. Cerrâh, Ebü 'Ubeyde)
e. 18b/11, 20b/11, 20b/18, 21b/4, 31b/14, 31b/15, 31b/17, 32a/6, 32a/18, 34b/5, 39a/17, 48b/11, 50a/19, 62a/15, 62b/18, 63a/1, 63a/3, 64a/12, 67b/5, 67b/8, 68a/7, 68a/15, 68a/16, 70b/13, 73a/10, 73b/11, 73b/17, 75b/4, 76a/1, 87a/2, 87a/6, 90b/2, 98b/9, 99a/15, 99b/10, 99b/19, 100a/4, 101a/7, 101a/16, 101a/18, 101b/3, 101b/4, 101b/8, 101b/14, 102a/8, 102b/7, 102b/11, 102b/13, 102b/15, 103a/2, 103a/5, 103a/13, 103b/1, 104a/11, 104b/15, 105a/12, 105b/5, 105b/10, 105b/18, 106a/11, 106a/13, 107a/4, 118a/13, 118b/8, 118b/10, 126a/15, 127b/13, 127b/18, 128b/7, 130a/4, 130b/9, 131a/7, 132a/12, 132a/14, 132b/11, 133a/7, 133b/4, 134a/18, 134b/10, 140a/8, 143b/9, 144a/1, 144a/4, 144a/16, 144b/5, 145a/7, 145b/1, 145b/13, 146a/2, 149b/13, 150a/2, 150b/3, 151b/5, 152a/7, 154a/14, 155a/7, 155a/11, 155a/15, 155b/3, 155b/12, 156a/13, 156b/7, 156b/13, 156b/17, 157a/14, 165a/2, 165a/6, 167a/6, 167a/13, 168a/17, 168b/2, 168b/8, 168b/14, 168b/19, 169a/17, 169b/10, 171b/18, 174a/4, 174b/7, 174b/19, 177a/14, 177b/14, 180b/1, 180b/9, 184b/13, 186a/11, 186a/12, 187a/11, 188a/14, 188b/12, 189a/12, 189b/14, 191a/2, 191a/15, 191b/2, 192a/12, 193a/3, 195b/4, 195b/15, 196b/8, 197b/4, 197b/13
e.+birle 18b/6, 83a/11, 152b/6
e.+den 21b/3, 21b/6, 126b/6, 186b/15, 199a/12
e.+dür 120a/2, 169a/10

- e.+hazreti 31b/12, 32a/13, 34a/6, 49b/4, 54a/17, 64b/1, 72a/18, 91b/16, 153a/10, 155a/3, 169b/18, 180b/8, 183a/15
e.+y-ile 126a/18
e.+nüñ 63b/8, 67b/4, 67b/17, 101b/7, 102b/12, 105b/3, 132b/9, 140a/6, 144b/4, 144b/13, 155b/15, 156a/6, 165a/2, 172b/12, 172b/20, 189b/12, 197b/2
e.+ye 18b/9, 21a/19, 21b/13, 31b/2, 33b/18, 49b/17, 63a/1, 99b/8, 118b/1, 119b/7, 127a/6, 128b/17, 143b/12, 144b/11, 144b/18, 145a/5, 180b/5, 185a/11
e.+yi 91a/5, 127a/3
- Ebū 'Ubeyde-i Cerrāh** (Krş. Ebū 'Ubeyde b. 'Amir b. Cerrāh, Ebū 'Ubeyde-i 'Amir b. Cerrāh, Ebū 'Ubeyde)
e. 22a/16
e.+birle 21b/15
- Ebū Zer Ğaffārī** Ebū Zer Cündeb b. Cenāde b. Süfyān el-Ğifārī, Sahabi. (Krş. Ebū Zerr-i Ğaffārī, Cend b. Cennāde)
e. 134b/4, 139b/15,
e.+nüñ 134b/5, 137b/13
- Ebū Zerr-i Ğaffār** (Krş. Ebū Zerr-i Ğaffārī, Cend b. Cennāde)
e. 170a/3
e.+uñ 137b/8
- Ebū Zerr-i Ğaffārī** (Krş. Ebū Zerr Ğaffārī, Cend b. Cennāde)
e. 103b/16, 139b/17 193a/13
e.+nüñ 137b/13
- ecel** 1. Ölüm.
e.+den 30a/5
e.-(ellerinde ecel yağmurı yağ-) 55a/5
2. Ölüm vakti, yaşamak için verilen müddet.
e.+i 134b/18
- e.-elinden kâfir üstüne ölüm dökül-: Ölüm hükmünü kafir üstüne yağdırmak. 15b/5
e.-yitiş- 61a/1
- ecidet** Baba.
e. 32b/13
- ecmel** Daha güzel.
e.+dür 135a/19
- Ecnād** (Krş. Ecnadın)
e.+çerisi 25a/1, 25a/12, 25a/17
- Ecnādīn** Ecnadeyn, fetihler sırasında toplanan Bizans ordusuna ve bu savaşa verilen ad.
e.+çerisi 25b/5, 31a/12, 34a/4, 34a/14, 34b/6, 35b/3, 41a/11, 50b/19, 66b/6, 67a/3, 67a/9, 67b/3, 69a/11, 72b/14, 72b/18, 78b/11, 78b/13, 79a/4, 87a/5, 87a/12, 87a/13, 90b/12, 92a/17, 118a/17, 139b/1, 169b/4
e.+ğazası 78b/11
e.+leşkeri 65b/14
- ecsām** Cisimler.
e.+('ālem-i ezdād-ı ecsām) 143a/3
- edeple-** İkna etmek, öğüt vermek.
e.-gil 21b/12
- edük** Kısa konçlu çizme, mest.
e.+üme(edüğüme) 126b/11
- ef'āl** İşler, hareketler.
e.+idür 191b/10
e.+inden 89a/4, 89a/13
- eger** 1. Şayet. (Krş. ger, veger)
e. 12b/3, 13a/16, 13b/18, 13b/19, 14a/1, 20b/18, 21b/12, 26a/9, 29a/4, 36b/15, 37a/16, 38a/7, 38b/9, 38b/10, 40b/2, 40b/7, 41b/1, 41b/2, 44a/3, 44a/17, 51b/3, 52a/9, 53a/8, 57a/5, 57b/5, 57b/9, 58a/6, 59a/2, 60a/1, 60a/11, 66b/9, 68a/11, 73a/1, 79a/11, 81a/3, 82a/6, 84b/11, 86b/15, 90b/9, 93a/12, 96b/7, 96b/14, 100a/18, 104a/4, 105a/13, 105a/14, 105b/12, 107a/10, 114a/9,

- 114a/10, 115a/12, 115a/13,
116b/8, 133a/5, 144a/14,
148b/2, 148b/12, 150a/18,
153a/18, 153b/1, 155b/19,
158b/9, 161b/6, 161b/12,
161b/13, 162b/11, 163a/16,
167a/17, 167b/1, 172a/17,
174a/11, 174b/3, 176a/10,
176a/12, 179b/15, 181a/14,
181b/6, 182b/5, 183a/11,
183b/9, 183b/13, 184a/1,
184a/4, 193b/16, 194b/12,
195a/6
e.+ki 117a/7
2. Bile, dahi.
e. 14a/5, 115a/2, 153a/14,
171b/19
- e.+(eger.....eger.....) 21b/5,
105a/6
e.+(eger.....ve eger.....)
10a/19, 25b/13, 25b/14, 40a/15,
40a/16, 49a/12, 49a/14, 58b/19,
59b/1, 92b/9, 92b/10, 104b/10,
104b/12, 105a/6, 105a/7,
123a/2, 123a/3, 123b/5,
123b/20, 126b/15, 126b/16,
130b/15, 173b/13, 185b/17,
185b/18, 186b/10, 186b/12,
192a/16, 192a/17
e.+(eger ön eger soñ) 6a/14
- egerçi** Her ne kadar, gerçi, ise
de.
e. 19b/3, 92b/12, 121b/16,
135a/17, 156b/1, 194b/8
e.+(..... ve eger.....) 10a/19
e.+ki 9b/5, 77a/5, 114b/6,
132a/11, 179a/13
- egin** Sırt.
e.+ine(egnine) 146a/6, 146a/6
- egle-** Oyalamak.
e.-düğümüñ 8a/11
e.-ye 195b/5
e.-yeyin 159b/15
- eglen-** 1. Beklemek, durmak.
e.-diler 7b/17, 26a/17
e.-düğümüzden 156b/6
e.-evüz 137b/10
2. Gecikmek, geç kalmak.
e.-di 78b/2
- egri** Düz olmayan, eğri.
e. 51b/11, 191b/17
- ehā** Dost, kardeş.
e.+l-'Arab 13b/9, 14b/6,
60b/13, 60b/16
- ehl** 1. Halk.
e.+i 68a/6, 137b/11
e.+i birle 151b/8
e.+in 68a/8
e.+inden 101a/11, 101a/13,
104a/8
e.+ine 42b/10, 48a/17
e.+i-y-ile 149b/12
e.+inüñ 65b/4, 105b/16,
152b/7, 156b/19, 199a/19
2. Mensup.
e.+i 71a/4, 85a/11, 94b/13,
145a/13, 192b/12
e.+i mesih 124b/4
e.+i şalib 11a/6, 11a/10,
24b/14, 29a/4, 37b/9, 45a/3,
50b/10, 81b/3, 99b/2
e.+i şirk 191b/10
e.+in 42b/9
e.+inden(incil ehli) 41a/9
e.+inden(tevrit ehli) 41a/9
e.+ine(şalibüñ ehli) 92b/18
e.+inüñ 36a/10, 40b/1, 54b/2
e.+i din 42b/10, 131b/4,
191b/9, 191b/11
e.+i islām 5b/2 28b/7, 30b/12,
38a/17, 46b/2, 88b/12, 88b/17,
107a/4
3. Sahip; bilen, anlayan.
e.+i 9a/16, 16a/13, 62a/18,
62a/18, 131a/18
e.+i başiret 180a/15
e.-i fitnat.ol- 93a/10
e.+i imān 191b/9
e.+i kulluk 78a/7
e.+i rütbe(rütbe mevki
sahipleri) 6b/12
e.+i şafā 131a/18
e.-i temiz.ol- 93a/10
e.+idür('adl inşāf ehli) 38b/12
e.+inden(la'net ehli) 145a/4
e.+ine 131b/2
e.+inüñ 111b/11
e.+inüñ(ma'āni ehli) 46a/6

- 4. Aile.**
e.+i 'ayāl 3a/4, 4a/1, 5a/16,
7b/15, 45a/8, 45a/12, 48a/19,
48b/15, 50a/15, 65a/16, 67a/18,
71a/6, 73b/10, 73b/19, 75b/1,
75b/6, 87a/6, 89a/7, 89b/18,
90b/1, 91b/1, 92b/12, 96a/16,
96b/5, 97a/18, 102a/7, 104b/6,
104b/15, 125b/14, 145b/15,
149a/16, 149b/18, 151b/3,
151b/4, 151b/7, 151b/10,
151b/18, 170a/8, 173a/3,
173a/19, 173b/5, 173b/10,
174a/13, 175b/12, 187b/2,
189a/6, 194b/17, 194b/17,
195a/3, 195a/10, 195b/1,
195b/4, 195b/15, 195b/17,
196b/10, 196b/13, 197a/5
e.+üm 'ayälüm 44b/6
e.+üñ 'ayälün 80a/1
- ehven** Daha hafif.
e.+dür 120b/17
- ejdehâ** (Krş. ejderhâ)
e.+dur 56a/4, 56a/18
e.+gibi 27b/3
e.+gibi(yedi başlu ejdehâ)
139a/5
- ejderhâ** Büyük yılan.
e.+nüñ 69b/16
- ek-** Sokmak, koymak.
e.-elüm(gönlüne korku ek-)
26b/19
- ekâbir** İleri gelenler.
e. 103b/8
e.+i islâm 2a/4, 4a/12
- ekber** En büyük.
e.+(şiddik-ı ekber) 20b/5, 35a/6
e.+(halifa-ı ekber) 22a/2
- ekiledin** (Krş. ikiledin)
e. 34b/4
- ekin** Tarladaki mahsul, ekin.
e.+lere 9b/14
e.+biçin yeri: Ekmeye,
biçmeye, tarıma uygun yer.
128b/4
- ekinci** Çiftçi.
e.+leriyüz 33a/19
- ekinklü** Ekilmiş, ekinli.
e.+yir 25a/10
- ekircinlik** Tereddüt, ikircinlik.
e.+ile 131b/16
- eklek-?** Kuşatma, muhasara?
e.-e 170b/6
e.+de-yiken 107a/14
- 'Ekrem** (Krş. 'Ekreme b. Ebü
Cehil, 'Ekrüme b. Ebü Cehil)
e. 18a/1
e.+birle 18a/2
- 'Ekreme** (Krş. 'Ekreme b. Ebü
Cehil, 'Ekrüme b. Ebü Cehil)
e. 17b/19, 194a/7, 194a/12
e.+nüñ 194a/8, 194a/10,
194a/11, 194a/14, 194a/15,
194a/17, 194b/1, 196b/19
e.+yi 194a/16
- 'Ekreme b. Ebü Cehil** İkrime b.
Ebü Cehil. (Krş. 'Ekrüme b.
Ebü Cehil)
e. 26b/14, 186b/4, 193a/8,
193b/8, 194a/3, 198b/7
- 'Ekrüme** (Krş. 'Ekreme b. Ebü
Cehil, 'Ekrüme b. Ebü Cehil)
e. 20a/16, 193b/13
e.+(ebü cehl oğlu 'ekrüm)
80a/12
e.+ye 193b/11
- 'Ekrüme b. Ebü Cehil** (Krş.
'Ekreme b. Ebü Cehil)
e. 20a/15, 26a/7, 26b/10,
103b/16, 145b/11
- ekşer** Daha çok, en çok.
e. 7b/15, 18a/8, 155b/17
e.+i 46b/13, 172b/10, 198b/6
e.+in 87a/6, 115a/18, 121a/2
e.+inüñ 21b/17, 39b/5
e.+ümüz 17a/3
- eksil-** Azalmak.
e.-di 56a/5, 77a/7
e.-dük 90b/18

eksük 1. Az, yetersiz.

e. 62b/8
e.+(kıymeti eksük) 62b/8
e.+dür 8a/7

2. Kusurlu.

e. 92b/15, 146a/5
e.+dür 20a/9

3. Mevcut olmayan, bulunmayan.

e.+(‘aklı eksük) 58a/2
e.+degül 170a/1
e.+dür 77a/10, 124b/11
e.+dür(‘aklı eksük) 155b/10
e.+leri 191a/10

e.+(artuk eksük) 2b/17, 90a/1, 121a/7, 136b/2, 138a/19, 149a/14, 181b/18, 196b/1
e.+(ya artuk ya eksük) 83b/5
e.-(artuk eksük sözler di-) 89b/1
e.-eyle-: Kesmek, ara vermek. 22b/10
e.-it-: Kesmek, ara vermek. 96b/4
e.-ol-: Bulunmamak, mevcut olmamak. 21b/4

eksüklük Kusur, hata.

e.-ol-: Kusur olmak. 20b/18, 79a/11
e.-it-: Hata etmek. 156b/6

el

El.
e. 155b/5
e.+i 64b/19, 131a/5
e.+idür 131a/4
e.+in 37a/9, 42b/13, 43a/3, 59a/14, 71a/13, 71b/6, 76a/5, 129b/7, 129b/7, 131a/7
e.+in(iki el) 62b/18, 112b/4, 161a/7
e.+inde 27b/9, 65a/4, 75a/9, 133b/13, 141a/9, 193b/4, 193b/18, 194a/6, 197b/9
e.+inden 59a/14, 62b/19, 70a/15, 94a/19, 114b/18, 115a/11
e.+ine 3a/5, 8b/14, 15a/18, 15b/1, 19a/17, 28a/3, 31b/3, 32a/6, 36b/2, 55a/13, 59a/6, 61b/5, 65b/2, 65b/8, 69b/6, 77a/15, 81b/1, 86b/9, 88a/13, 94b/16, 105a/20, 114a/11,

120b/3, 129b/4, 130b/2, 153b/18, 154a/19, 157b/9, 171a/13, 181a/6, 188b/17
e.+i-y-ile 59a/11
e.+leri 64a/1, 64b/15, 87a/4, 102a/19, 136b/18
e.+lerindedür 103a/6
e.+lerine 12b/9, 97a/14, 182b/8, 196a/8, 196b/15, 197a/3
e.+okı 30a/18
e.+üm 59a/19, 129b/8, 129b/12, 131a/4
e.+üm hattı: El yazısı. 66b/12
e.+ümdür 131a/5
e.+üme 112b/2, 134a/9
e.+ümi 37b/1
e.+ümüze 77a/12
e.+üñ 129b/8
e.+üñdür 129b/12
e.+üñ-ile 29a/9

2. Darbe, vurma.

e.+inde 72b/5
e.+inden 53a/18, 57b/6, 96b/2, 108a/6, 181a/19
e.+inden(din eli) 9a/16
e.+ümüzde 10b/13
e.+ümüzden 81a/2, 112a/11

3. Hüküm, tasarruf.

e.+inde-y-idi 7b/12

4. İrade güç.

e.+inde 80a/6
e.+i-y-ile 106b/18
e.+lerinde 28b/19
e.+ümden 113b/6

e.+i altında: Hükmünde, tasarrufunda. 53b/15
e.+i(görür gözi dutar eli) 82b/11
e.+idür(görür gözidür dutar elidür) 60b/5
e.+indedür(allâhu taâlânun kudret eli) 161b/12
e.+ur-: Dokunmak, eline almak. 61b/9
e.+ümüzden nesne gelesi degül: Yapabileceğimiz hiç bir şey yok. 24b/4

e.+üñ altında 7a/12

e.-arşası-y-ıla ur-: Elinin tersiyle vurma. 148a/8, 148a/11
e.-bir it-: Güç birliği yapmak, birleşmek. 104a/19, 159b/5

e.-den al-: Hükmden, tasarrufundan çıkarmak. 6b/15, 132b/5
e.-den gel-: Yapabilmek, gücü yetmek. 106b/2
e.-dutuş-: Tokalaşmak, anlaşmak. 129b/11
e.-e getir-: Yakalamak. 59b/6
e.-e gir-: Elde edilmek, kazanılmak. 74a/6
e.-e gir-: Yakalanmak, tutulmak. 62a/11, 158b/8, 168a/1
e.-i altında ol-: Hükmden, tasarrufunda olmak. 14a/1, 198a/7
e.-i ayağı göy- 82b/19
e.-i ayağı göymiş- 124b/15
e.-i ayağı şovu- 58b/17
e.-in dut-: Yardım etmek, yol göstermek. 78a/3, 131b/15
e.-inöp- 88b/6
e.-inde kırıl- 51a/17
e.-inde ol-: Hükmden, tasarrufunda olmak. 22b/4, 101b/8
e.-inde öl- 115a/4, 183a/11
e.-inden al-: Hükmden, tasarrufundan çıkarmak. 41a/8, 143a/10
e.-inden bir iş gel- 60a/9
e.-inden çıkar-: Bırakmak, vazgeçmek. 106a/12
e.-inden gel- 51b/5, 68b/15, 106b/14
e.-inden iş gel- 42b/16, 117a/7
e.-inden ol-: Hükmden, tasarrufunu kaybetmek. 20b/2
e.-inden zebün ol- 43a/8
e.-inden(ecel elinden kâfir üstüne ölüm dökül-) 15b/5
e.-inden(kaygı elinden kan iç-) 174b/15
e.-ine al-: Yakalamak. 113b/7
e.-ine düş-: Ele geçirilmek. 95a/11
e.-ine şun-: Eline uzatmak. 31b/18, 34a/11, 91b/16, 126b/18, 127a/18, 181a/10
e.-ini incile ur-: İncile el basmak. 93b/17
e.-lerin birbirine ur-: El çırpma, alkışlamak. 24a/1
e.-lerin çek-: Vazgeçmek. 104a/7
e.-lerinde ecel yağmurı yağ- 55a/5

e.-lerinden al-: Hükmden tasarrufundan çıkarmak. 122a/7
e.-lerinden gel- 122a/8
e.-ur-: Başlamak. 181b/18
e.-ur-: Dokunmak, eline almak. 27a/11, 47b/17, 60b/14, 76b/9, 78a/9, 80b/13 137a/18, 162b/18, 189a/10
e.-uzat-: Dokunmak. 124b/14, 173a/3
e.-uzat-: İstemek, ısrar etmek?. 80b/16
e.-ümden gel- 57b/11, 57b/11, 174a/7
e.-ürme gir-: Elde etmek. 144a/9
e.-ürme gir-: Yakalamak, tutmak. 107a/10
e.-ümüz ayağumuz kösül- 77a/7
e.-ümüz ir-: Yetişmek, ulaşmak. 155b/1
e.-ümüzden al- 24a/9, 24b/2, 38a/8, 65a/17, 65b/12, 96a/17, 114a/19, 117b/6, 122b/10
e.-ümüzden çık-: Kaybolmak. 152a/14
e.-ümüzden gel-: Yapabilmek, gücü yetmek. 24b/6, 117b/6 199b/19
e.-ümüzden git-: Kaybolmak. 96a/5, 24a/6
e.-üñ şun- 129b/6
e.-üñden al- 122b/19
e.-üñden gel- 51b/12, 108a/1
e.-üñden kaç- 47b/15
e.-üñe gir-: Elde etmek. 108a/16
e.-üñüz çek-: Vazgeçmek. 156a/17
e.-üñüzden gel- 13b/10
e.-üñüzden iş gel- 84b/2
e.-üñüzden al- 58b/4
e.-üñüze gir-: Yakalanmak, tutulmak. 77b/11
e.-üñüzi götür-: Vazgeçmek. 103b/6
e.-vur-: Eline almak. 140b/16

e1 1. Memleket, diyar. (Krş. il)
e.+inde 50a/11
e.+inden 144b/1
e.+ine 32b/1, 73a/14, 152b/10
e.+inüñ 153b/3, 169a/12
2. Halk, ahali.
e.+i 154a/10

- elān** Şimdi.
e. 122b/9
- el-'avn** Yardım, medet.
e.+ el-'avn 140b/16
- elbette** Mutlaka.
e. 113a/1, 199b/1
- elçi** Elçi.
e. 109b/4
e.+degülmissen 181b/6
e.+ler 67a/5, 121a/19
e.-kıl- 153a/10
- elem** Acı.
e. 164a/16
e.-(zevāl ve elem yitiş-) 96a/6
- El-Fār' b. Hāvmele** Fetihlere katılan bir savaşçı.
e. 186b/5
- el-gāvş** Yardım, medet.
e.+ el-gāvş 48a/4, 140a/7, 140b/15
- el-ḥaḳ** Hakikaten.
e. 13b/8, 27b/12, 29b/9, 42b/18, 55b/5, 56a/7, 56a/16, 89b/6, 92a/3, 111b/8, 118a/8, 130b/5
- el-ḥamdu'lillāh** Şükür Allah'a.
e. 141b/13
- el-ḥamdu'li'llāhi rabbu'l-'ālemīn** Alemlerin rabbi olan Allah'a hamd olsun.
e.(ve'l-ḥamdu'li'llāhi rabbu'l-'ālemīn) 200a/10
- el-ḥāşıl** Sonuç olarak.
e. 18a/8, 117b/2
- el-ḥükmi'l-gālībi** Hüküm galibindir.
e. 180a/7
- elif** Arap alfabesinin ilk harfi, elif.
e.+gibi 191b/17
- el-'ilmu 'inda'llāhi** Allah bilir.
e. 64b/4
- elḳāb** Lakablar.
- e.+ı 46a/10
- elli** Elli. (Krş. illi)
e. 138b/14, 138b/14, 138b/17, 139a/7
e.+(bir elli biñ) 150b/14
e.+(kırk elli) 43a/7, 161b/16, 161b/19
- ellişer** Ellişer.
e. 139a/6
- el-Mehār b. 'Āmir** Şehit adı.
e. 198b/14
- el-vidā'** Veda.
e.-it- 165a/13
- em** İlaç.
e.+dür(şerbet em) 135b/3
- emānet** 1. Emanet.
e.+de 191b/11
e.+dür 128a/15
e.+e 128b/15
e.+i 128b/8, 187a/7
e.-in vir- 65a/5
e.-ol- 186a/6
e.-ko- 105a/13, 105b/10, 118b/1, 185a/9, 185a/13, 186a/15, 186b/10, 187a/4
2. Güvenilirlik.
e.+inden 40b/11
- emāret** Emirlik.
e.+den 36a/19
- emek** Emek.
e.+ümüz 109a/19
- emin** 1. Korkusuz, güvenli.
e. 96b/11, 104b/13, 106a/17, 107b/15, 122b/11, 128b/7, 131b/7, 152a/18, 171a/11
e.-ol-: Emniyet içinde olmak.
64b/12
e.-ol- 96b/2, 151b/10, 173b/6, 191b/11
e.-olmamış ol- 128b/16
e.-(gönlümüz emin ol-) 101a/10
2. Kendisine güvenilen kimse.
e. 128b/8
e.+idür 20b/14

3. Kumandan, Ebû Ubeyde için kullanılan ünvan.

e. 31b/16, 31b/19, 32a/7, 32a/8, 34a/3, 34b/13, 62b/15, 63b/12, 68a/18, 68a/19, 68b/17, 68b/17, 70b/15, 73a/11, 73a/16, 73b/15, 85b/8, 86a/5, 86b/13, 99b/14, 100a/2, 100a/6, 100b/11, 100b/14, 101a/11, 101a/13, 102b/9, 104a/1, 104a/16, 104b/2, 104b/4, 105a/1, 119b/10, 127a/8, 132b/9, 133a/11, 133a/13, 133a/18, 140a/7, 140a/10, 140a/19, 140b/6, 140b/7, 146b/10, 146b/19, 149b/17, 151a/15, 151a/16, 151b/7, 151b/13, 151b/14, 151b/18, 153b/11, 153b/13, 154a/2, 155a/1, 155a/2, 155a/14, 155a/19, 155b/19, 156b/19, 157a/10, 157a/12, 157a/18, 160a/3, 160a/4, 160a/17, 164b/11, 164b/13, 164b/15, 164b/18, 165a/5, 165a/9, 167a/13, 167a/17, 167b/6, 169b/12, 169b/20, 170a/2, 170b/3, 170b/4, 170b/7, 170b/9, 170b/10, 170b/13, 170b/14, 171a/11, 171a/12, 171b/8, 171b/14, 172a/12, 172a/12, 172a/16, 172b/12, 173a/4, 173a/16, 173a/18, 175a/13, 175a/16, 175b/4, 175b/16, 176b/19, 177a/2, 177a/3, 177a/5, 177a/8, 177a/9, 177a/11, 177b/3, 177b/8, 177b/11, 177b/18, 178a/2, 178a/6, 178a/18, 178b/1, 178b/12, 178b/14, 179b/17, 180a/10, 181b/8, 183b/4, 183b/8, 183b/9, 183b/10, 184a/7, 184b/15, 185a/2, 185a/7, 185a/8, 186a/1, 186a/8, 186a/18, 187a/5, 187a/8, 188b/5, 189a/15, 190a/4, 190a/7, 190a/8, 190b/3, 190b/16, 190b/19, 191a/5, 191a/11, 192a/12, 192a/18, 194b/2, 194b/5, 194b/9, 194b/14, 195a/2, 197b/3, 197b/7, 197b/19, 198a/1, 198a/13, 198a/14, 198a/18, 198b/17, 199b/3

e.+birle 131a/1, 152a/11
e.+den 34b/15, 100b/9, 100b/11
e.+e 62b/15, 127b/2, 127b/3, 146b/19, 147a/2, 153b/11, 156a/14, 157a/16, 165a/4, 179b/17, 183a/18, 183a/19
e.+hazreti 100a/4, 127a/6, 146b/10, 167a/8, 176b/2, 178a/1, 179b/14, 185a/6, 185b/13, 188a/14, 188b/4, 189a/13
e.+i 155a/16
e.+idür 127b/13, 128b/8
e.+ile 182b/7, 195b/2
e.+ün 67b/17, 100b/5, 146b/3, 146b/14, 146b/16, 155b/14, 164b/15, 171a/18, 175b/18, 184b/1, 191a/10, 198a/12
e.-ol-: Kumandan olmak.
110a/19
e.-kıl-: Kumandan tayin etmek.
34b/14

emînü'l-ümme Ebû Ubeyde'ye verilen ünvan.

e. 18b/1, 20b/14, 32a/2, 36a/17, 43b/4, 43b/5, 62b/13, 63a/3, 63b/9, 80a/16, 85b/7, 90b/4, 97b/6, 99b/13, 101b/6, 127b/18, 130b/19, 132b/3, 146a/14, 146a/16, 146b/4, 147b/10, 150b/17, 168a/19, 171a/6, 171a/10, 175b/11, 196a/17, 199a/4, 199a/18
e.+ye 76a/16, 86a/5
e.+yi 31b/12, 180b/4

emir, emr Emir.

e. 126a/6
e.+i 117b/18, 120a/14
e.+i birle 143b/3
e.+in *hak taâlânüñ*
e.+ine 1b/14, 16b/18, 23b/12, 52b/18, 117b/18, 132a/14, 146b/3, 148b/4
e.+ini 24a/14
e.+i-y-ile (*hak emri*) 26b/16
e.+inüñ 159a/15
e.+i ma'rûf nehy-i münker 44a/1
e.+i rabbâni 29b/11, 122a/10
e.+ile 177b/6
e.+üme 57a/11
e.+ümile 126a/3
e.+ünde 149b/1

- e.-üne 96b/8, 110b/12, 140b/13
e.-üñüze 177b/13, 189a/14
e.-in yürüt- 20b/12
e.-inde ol- 20b/15
e.-inde kıl- 108b/9
e.-it- 13b/18, 24a/14
e.-i ma'rûf nehy-i münker it- 144b/2
e.-i ma'rûf ve nehy-i münker it- 23b/11
e.-kıl- 24a/16, 143b/2
e.-üne gir-: Buyruğu altında olmak. 66b/7
- emîr** Bir ülkenin başı, beyi; vali, komutan.
e. 8a/6, 10a/2, 11b/15, 17a/1, 26b/14, 29a/7, 33a/1, 36b/4, 36b/16, 37a/13, 37b/17, 40b/12, 40b/19, 44a/5, 44a/8, 44a/11, 44b/1, 44b/14, 45a/1, 45a/7, 47a/7, 49a/12, 53a/19, 53b/14, 53b/19, 57b/2, 58b/13, 59a/3, 59b/18, 68a/15, 68b/14, 69a/14, 74a/3, 74b/8, 74b/13, 75b/12, 80b/7, 82a/6, 92b/7, 93a/7, 96a/2, 96b/2, 98a/3, 103a/2, 103a/3, 107b/7, 108a/13, 108a/18, 108b/4, 109a/6, 109a/19, 109b/19, 110a/12, 111b/1, 112b/17, 114a/2, 114a/4, 115b/1, 115b/16, 115b/19, 116b/7, 117b/17, 127b/3, 129b/19, 132b/3, 133a/9, 133b/16, 136a/18, 137a/13, 142b/17, 153a/2, 154a/7, 155a/10, 157a/2, 158b/13, 159a/2, 159a/13, 159b/17, 169a/8, 172b/1, 173a/17, 173b/12, 176a/4, 176b/6, 176b/15, 179b/5, 181a/15, 183a/3, 184b/10, 185b/4, 186a/2, 186a/17, 186b/16, 190a/1, 191b/3, 196a/13
e.+hazreti 187a/2, 198a/3
e.+i 12b/9, 55a/2, 80b/6, 141b/18
e.+idür 124b/10, 128b/9
e.-(kâdi emîr kıl-) 127b/19
e.-muhterem kıl- 100a/13
e.-ol- 17b/9, 119b/11, 130b/15
e.-kıl- 36a/18, 119b/9, 126a/1, 127a/3, 186b/7
- emîrû'l-mü'minin** Hz. Ömer.
19b/1, 19b/10, 22b/2, 48b/12, 89a/8, 119a/11, 119a/12, 119a/16, 119b/18, 120b/14, 125b/3, 125b/9, 126a/19, 128a/2, 129b/13, 130b/1, 130b/18, 131a/3, 137a/4, 144a/1, 148b/5, 155a/19, 156a/4, 167a/10, 168b/4, 198b/19, 199b/12
e.+hazreti 140b/9
- emîrû'l-ümme** Kumandan, Ebû Ubeyde.
34b/9, 38b/17
e.+yi 62a/14
- emîrlik** Valilik, komutanlık.
e.+in 128b/7
- emn** Korkusuzluk.
e.+ ü amân 2a/2, 2a/13, 78a/5, 189a/5
- emşâl** Benzer.
e. 80a/16
e.+i 85b/13, 103b/18, 130a/6, 130a/10, 170a/6, 193a/17
e.+leri 63b/18, 141a/2
- emvâl** Mülkler.
e. 103a/8
- eñ** En.
e.+kemi 84a/9
- en-** (Krş in-)
e.-eçek degül 12b/2
- enbüh** Kalabalık.
e. 137a/6, 190a/16
- encâm** Son.
e.-ol- 36a/9, 54a/15, 156a/3, 172b/4
- endişe** Düşünce.
e. 186a/2
e.+birle 128a/11
e.+deyiken 146b/15
e.+ler 121b/7
e.+leri 96a/18
e.+si 30a/1
e.+yi 136a/16

- e.-(gönlünde yavuz endişe kıl-)
136a/7
e.-düş- 136a/4
e.-eyle- 19a/14, 92b/15, 121a/12
e.-içinde kal- 126a/4
e.-it- 92b/13, 92b/16, 132a/9
e.-kıl- 61b/15, 69b/11, 157a/11
e.-sine düş- 29a/3
e.-si-y-ile(fikr endişesi-y-ile tol-)
109b/19
e.-ye tal- 190b/18
- endişelü** Kaygılı.
e. 110a/2
- endür-** İndirmek. (Krş. indür-)
e.-diler 172a/11
- ene** Ben.
e. 139b/17
- Enes** (Krş. Enes b. Mâlik)
e. 3a/6, 3a/12, 3a/14, 3a/17,
3b/8, 3b/17
e.+i 3b/13
e.+üñ 3a/13
- Enes b. Mâlik** Sahabi.
e. 3a/1, 3a/5, 3a/10, 3b/11
e.+den 113a/11
e.+e 3b/14
- Enes b. Şa'sa'a** Fetihlere katılan bir
savaşçı.
e. 134b/8
- enîs** Dost.
e. 192a/9
- en-nefir** Savaşa çağırma.
e.+ en-nefir 164b/14, 172b/7,
193a/5
- enşâr** İslamiyete hizmet eden Medine
halkından, Hazrec ve Evs
kabilelerinden olan kimseler.
e.+(aşhâbe-i muhâcirin ve'l-
enşâr) 8a/15
e.+(muhâcir ve enşâr) 34a/9,
88b/14, 126a/12, 145b/14
e.+(muhâcir ve'l-enşâr) 18a/17,
199b/5
e.+(muhâcirin ve'l-enşâr) 2a/15,
15b/19, 34b/8
e.+cemâ'at 168b/6
- e.+cemâ'ati 120a/20
e.+dan(muhâcirin ve enşârdan)
18b/5
e.+lardan(muhâcirlerden ve
enşârlardan) 30a/13, 119b/17
e.+kavmı 157b/1, 170a/14
e.+şahâbe 120a/20
e.+uluları 4a/15
e.+üñ(muhâcir ve enşâr) 91b/14
- enşâri** Ensar'dan olan.
e.+şahâbe 158b/14
e.+yazıcı 171a/11
- enise** Ense.
e.+sine 112a/13
- epsem** Susan.
e.-ol- 36a/9, 52a/2, 119b/6
- er** 1. Adam, erkek, kişi.
e. 3b/7, 8b/15, 12a/8, 29b/19,
31b/11, 37b/13, 43b/15, 51b/8,
51b/9, 58b/13, 59b/15, 97b/1,
133b/10, 149a/14, 163a/3,
170a/15, 174b/16
e.+den 51b/14, 105a/15,
151b/1, 174b/17
e.+dür 23b/7, 23b/10, 34b/11,
57b/4, 91a/9, 97b/8, 98b/12,
122b/6, 128b/9, 148b/7
e.+e 106b/16
e.+i 19a/13, 19a/13, 62a/3
e.+in 151a/13
e.+ idi 5b/5, 52a/3, 139a/17
e.+iken 44b/14
e.+lerden idi 160a/16
e.+idi 4a/4, 7b/3, 8b/11,
27b/13, 29b/17, 39a/7, 39a/9,
39a/10, 45b/17, 94a/4, 123a/19,
145b/19, 147b/11, 151a/5,
155a/9, 168a/12, 193b/20
e.+y-idi 48b/11
e.+üñ 27b/2, 106b/7, 106b/9,
106b/12
e.+ ü 'avrat 95b/19, 115b/12,
167a/7
2. Asker.
e. 7b/9, 21a/4, 29a/10, 30b/2,
50a/13, 51a/1, 64b/2, 66b/6,
66b/7, 69a/1, 69b/14, 69b/19,
71b/6, 75b/11, 84a/10, 149a/19,
150b/17, 166a/9, 190b/17

e.+birle 10a/18, 45b/16, 52b/9,
91b/2, 169b/6, 196b/10
e.+den 29b/13
e.+dür 116a/11, 159b/6
e.+e 52a/15, 69b/19, 162a/10
e.+i 28b/2, 76a/3, 157a/5
e.+ile 15b/7, 35a/14, 41a/16,
83a/9
e.+ümi 51a/1
e.+ün 166b/15

3. Yiğit.

e. 32b/4, 58b/1, 108b/8
e.+dür 106a/15
e.+ün 42b/8

4. Koca.

e.+i 18a/2, 94a/19
e.-e var-: Evlenmek. 94b/6
e.-inden ayrıl- 49a/3

e.+gibi 51b/10, 77b/12 81a/13,
82a/14, 123a/20, 143a/11,
172a/3
e.+i(kılıç eri) 98b/3
e.+i(savaş eri) 182b/15
e.+i(uruş eri) 171b/10
e.+i(uruş eri) 5a/15
e.+i degül(iş eri) 169b/11
e.+i degül(kılıç eri) 57b/11
e.+idür(savaş eri) 190b/17
e.+ini(uruş eri) 173b/4
e.-diril- 19a/16
e.-gibi ol- 112a/8
e.-ol- 51b/14

Eräke Ereğ, Suriye çölünde bulunan vahalar grubundan birinin adı .
e. 38a/15, 38b/2, 74a/8, 171b/4
e.+kal'ası 37b/9, 38a/11, 49b/8,
58b/3, 145b/16
e.+yi 41a/14, 50b/2, 51a/4

Eräkil Bizans imparatoru Heraklius.
e.+mısırkıl kayşer 11a/8

erane Yiğitçe, mertçe.
e. 77b/16, 79a/11, 138b/4

erbäb Muktedir.
e.+ı 46a/6

erdem Hüner, marifet.
e.+in 84a/1, 128b/13

e.-in(melikler erdemini kıl-)
144a/6

eren Kahraman, yiğit.
e.ler+ 3b/3, 17a/18, 18a/5,
18b/6, 19b/4, 22a/2, 22a/3,
22a/4, 30a/13, 30b/9, 43a/8,
52a/14, 62b/1, 69a/9, 75a/17,
107a/1, 120b/16, 134b/10,
186a/4, 194b/8
e.+ler birle 18a/7, 43a/14,
79b/19, 94a/18
e.+lerden 8b/12, 70b/10,
84b/13, 139a/10, 157b/2,
186a/4
e.+lerdendir 8b/19, 9a/2,
198b/15
e.+lerdür 29a/17, 61a/5,
182a/18, 184b/5, 194b/9
e.+lere 128a/4
e.+ler gibi 12a/1, 77a/6
e.+i 17a/2, 39a/15, 47a/16,
55b/1, 64b/17, 70a/5, 95a/13,
96b/12, 153a/14, 156b/16,
187b/19
e.+leri(uruş erenleri) 50a/15
e.+leri birle 67b/3
e.+ler idi 18a/10, 196b/2
e.+leridür 138a/8, 190b/17,
194b/6
e.+lerin 94b/17
e.+lerinden idi 74b/3
e.+lerindendi 114b/3
e.+lerümüz 77a/2, 96a/5
e.+lerümüzden 60a/19
e.+lerümüze 77a/3
e.+lerümüzi 107b/13
e.+lerün 128a/3, 128b/10,
165b/12

Erhasr Yer adı.
e. 124a/6

erkän 1. Esaslar, kaideler.
e.+ı(ädäb ve erkän) 3a/13
e.+ın(namâz erkän) 49b/3
e.+ı şeri'at 125b/8
e.+umuz 24a/5

2. İleri gelenler.
e.+ı memleket 121b/1

erkeklü Çıkıntılı.

- e.-dişilü düzdür:- Birbirinin içine geçecek şekilde yaptırmak.
186a/17
- erlik** Kahramanlık, yiğitlik, bahadırılık.
e. 19a/14, 29a/17, 56b/2, 60a/15, 68b/15, 69b/9, 74b/5, 79a/2, 84a/1, 84a/8, 109a/8, 123a/19, 128b/13, 164a/10, 174b/9
e.+âleti 56a/2
e.+demi 14a/17, 19a/6
e.+den 132a/13
e.+göster 23a/5
e.+i 5a/11, 27b/13, 51b/10, 58b/16
e.+in 32b/5, 60a/4, 70b/12, 128a/6, 132b/2, 144a/18
e.+ine 55a/12, 55b/13, 61b/8, 105b/2, 139b/7, 169a/13
e.+ile 8b/16, 51a/6, 174b/9
e.+sücüsü 19a/13
e.+üm 20b/16
e.+ümi 61b/4
e.+ümüz 36a/1
e.+üñ 61a/7
e.+yolu 19a/6
e.-defterinde aduñ ol- 19a/15
e.-e yara- 51b/9
e.-eyle- 51b/8, 132a/13, 152a/15, 193b/10
e.-it- 51b/8, 55b/16, 77a/6, 195a/12
e.-ler eyle- 166a/10
e.-ler gösder- 61a/8
e.-ler it- 52a/4
e.-kuşağın kuşan- 79a/3, 143b/14
e.-şecâ'at gösder- 61a/4, 69a/1
e.-ve dilirlik gösder- 60a/7
- erliklü** Kahraman, yiğit.
e. 8b/19, 18a/5, 27b/13, 31b/11, 35a/14, 36b/7, 37b/13, 39a/7, 43a/14, 44b/14, 46a/15, 52a/3, 52a/14, 57b/4, 60a/19, 72b/20, 91a/9, 94a/4, 97b/1, 97b/8, 98a/19, 128b/9, 145b/19, 147b/11, 155a/9, 180b/11, 193b/20, 196b/10
- Ermen** Ermenistan. (Krş. İrmenî)
e. 55b/4, 81a/15, 124a/5, 165b/5, 194b/7
- e.+çerisi 26b/5, 81a/7
e.+meliki 190b/14
e.+üñ 182a/17
- e.+i kübrâ 23a/8, 190b/13
e.+i şağrâ 23a/8, 190b/13
e.+vilâyeti 24b/19
- er-raḥîl** Göç.
e.+er-raḥîl 73b/17
- ervâḥ** Ruhlar.
e.+dan('âlem-i ervâḥ) 143a/3
- erzâḳ** Yiyecek.
e. 103a/8
- erzâni** Layık.
e.+dür 51a/14
- Erzen** Mezopotamya'da bulunan bir yer adı.
e. 124a/8
- es-** Nasip olmak.
e.-di(zafer yeli es-) 30b/17
e.-mez ol- 84a/2
- Esâme** (Krş. Esâme b. Zeyd, Esâme b. Zeyd et-Ṭäyy)
e. 146b/19
- Esâme b. Zeyd** (Krş. Esâme b. Zeyd et-Ṭäyy)
e. 149b/16
e.+i 2a/11, 149b/14
- Esâme b. Zeyd et-Ṭäyy** Üsâme b. Zeyd, sahabi. (Krş. Esâme b. Zeyd)
e. 146b/18
- Esed b. Cäbir** Fetihlere katılan bir savaşçı.
e.+dür 114a/8
e.+e 115b/6
- Esed b. Selâme** Fetihlere katılan bir savaşçı.
e. 186b/4
- esen** Sihatte.
e.+(şağ esen) 60a/6, 141b/7
e.+siz(şağ ve esen) 17a/14

- eğer** Alâmet, belirti.
e.+lerden 143a/2
e.+leri 143a/7
- Eşheb b. Şeddâd el-Havâzin**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
e. 30a/11
- esir** Tutsak. (Krş. yesir)
e. 71b/15, 117a/19, 167a/7,
167a/10
e.+ler 77b/4
e.+lere 33a/17
e.+leri 28a/13, 76b/6, 113a/18,
120a/17, 167a/12, 168b/19
e.+lerümüzün 76a/17
e.+sin 131b/19
e.-eyle-: Esir etmek, esir almak.
27b/18, 35b/8, 61a/13, 64a/11,
75b/7, 102b/5, 104a/6, 104b/12,
112b/5, 116a/19, 116b/1,
117a/2, 124b/3, 142b/8, 162b/7,
168a/5, 168b/16
e.-it-: Esir almak. 5b/12, 11a/8,
33a/16, 53b/1, 75b/14, 102b/14,
103b/3, 107b/14, 115b/5,
115b/12, 151a/14
e.-ol-: Esir olmak. 28a/1,
28a/18, 70b/14, 71b/11, 76a/12,
76a/14, 78a/6, 80a/6, 98b/5,
113a/2, 117a/10, 162a/12
e.-kıl-: Esir etmek, esir almak.
142a/3, 142b/6, 167b/17,
171a/7
- esirge-** Korumak.
e.-düm 159b/8
e.-medüñüz 193b/12
- Eşlahat b. Şeddâd Şehit adı.**
e. 31a/12
- Esmâ Hâtün Zübeyr b. Avâmın**
hanımı, Hz. Ebû Bekirin kızı.
e. 199b/9
- Esmâ hâtün bint-i 'Umeyş Câfer**
b. Ebû Tâlib'in hanımı.
e. 133b/17
- esnâd** İsnâd, dayandırma.
e.+birle 126a/8
- esri-** Sarhoş olmak.
e.-se 144b/9
- esrit-** Sarhoş etmek.
e.-se 19a/13
- eş-şalavatu ve's-selâm** Hz.
Muhammed'e Edilen dualar.
e.- getir- 69a/6
- eş-şalavatu ve s'selâmu 'aleyke**
yâ Resû'lullâh Hz.
Muhammede edilen dualar.
e. 54b/19, 95a/4, 102a/17,
161a/11
- es-Sâyib Yezîd** Fetihlere katılan bir
savaşçı.
e. 134b/8
- es-sema' ve't-â'a** Baş üstüne,
e. 69a/3, 123b/3, 129b/12,
130b/17, 140b/6, 149b/14
- Eşyed b. Seleme** Fetihlere katılan
bir savaşçı.
e. 30a/10
- eşik** Kapı.
e.+inde 47b/4
- Eşref** Daha şerefli.
e. 62b/13
- et** Et. (Krş. it)
e.+den 178a/13
e.+ini 36b/11, 191b/13, 192a/4
e.-in dişüñle çek- 131b/18
- et-** (Krş. it-)
e.-dükleri (tedbîr et-) 27a/11
- etek** Etek.
e.+ine(taş etegi) 173b/10
e.-in dut-: Yanından
ayrılmamak. 3b/6
- eti** (Krş. iti)
e.+y-idi 20a/7
- etmek** Ekmek.
e.+in(arpa etmeki) 120b/5,
120b/15
- eţrâf** Etraf.
e.+lara 124b/6
e.+ı diyâr 132b/18

- ev** Ev.
e.+barık 4b/6, 5a/1
e.+de 151b/19, 152a/3,
165a/11, 167a/12
e.+den(fānī ev) 126b/15
e.+i 102a/5
e.+inde 124b/12, 144a/5
e.+inden 102a/6
e.+ine 19b/2, 49a/16, 75a/1,
167a/11, 187b/12
e.+ler 102b/5
e.+lerinde 76b/15
e.+lerine 148b/17
e.+ile 73b/19
e.+üm 47a/11, 48a/14
e.+ünde 45a/16, 75a/5
e.-ine(bakā evine göç-) 126b/15
e.-ine(evlü evine git-) 150a/7
- evc** Merkezden en uzak ya da en yüksek nokta.
e. 143a/6
e.+i 143a/10
- evl** Dönme?.
e.+issi 74a/17
- evlād** Sülale, nesil.
e.+ları bile 3a/4
e.+ı āl-i 'izzet 78a/11
- evlen-** Evlenmek.
e.-esin(kızın evlen-) 163b/3
e.-miş-idi 94a/14, 133b/19
- evlendür-** Evlendirmek.
e.-miş-idi 168b/5
- evlü** Ev sahibi.
e.-evine git- : Herkes evine git-
150a/7
- evrād** Okunması adet olan dualar.
e. 128a/12, 135b/19
- evren** Ejder.
e.+dür(yedi başlu şanan evren)
56b/4
- Evs b. Seleme el-Hevāzani Şehit**
adı.
e. 28a/7
- Evs b. Şāmet** Fetihlere katılan bir savaşı.
e. 30a/12
- Evs** Kabile adı.
e.+cemā'ati 12a/9
e.+hazrec kabilesi 22a/3
- evvel** 1. Baş, başlangıç.
e.+i 2b/1
e.+idür 133a/13
e.+āhır: Baştan sona 32a/10
e.+āhır: Önce ve sonra 115a/8
2. Daha önce, önceden.
e. 10a/12, 17b/13, 25a/1,
33b/15, 58b/13, 66a/19, 89a/12,
90b/3, 127b/14, 157b/5,
169a/19, 189a/5
e.+den 38b/10
3. İlk, birinci.
e. 26b/14, 28a/5, 100b/6,
160a/9
e.+cild 200a/12
e.+inüñ 2b/9
4. Önce, ilkin.
e. 4a/12, 7b/19, 9a/12, 10a/7,
10b/8, 11a/13, 11b/19, 12b/18,
15b/11, 16a/13, 20b/12, 26a/2,
27a/2, 29b/5, 30a/8, 32a/14,
39b/14, 39b/15, 42a/4, 44a/1,
50b/19, 55a/14, 59a/8, 63b/14,
80a/11, 83a/17, 83b/6, 100b/15,
103b/9, 123a/17, 127b/15,
127b/16, 130b/2, 132b/7,
140a/17, 140b/12, 150a/13,
151a/2, 156b/8, 173a/11,
174a/6, 198b/7
e.+def'a 42b/12
e.+inde 42b/1, 103a/5
e.+kadem: İlk önce. 143b/14
- evvelki** Önceki.
e. 49b/18
e.+gibi 73b/8
- eye** Sahip.
e.+si(buyruk eyesi) 150a/11
e.+si('ilm eyesi) 99a/2
e.+si(nāmūs eyesi) 79a/5
e.+siyem(buyruk eyesi) 44a/3
e.+siyisem(buyruk eyesi) 57a/5

- e.-si(buyruk eyesi eyle-)
127b/16
- e.-si(buyruk eyesi ol-) 53b/8
- e.-si(buyruk eyesi kıl-) 140b/10,
140b/13
- eyer** Binmek için atın üzerine konan,
eğer.
e.+e 59a/13
e.+in 69b/4
e.+lere 55a/15
e.+süz 72a/6
- eyerle-** Eğerlemek.
e.-di 32a/5
e.-düm 165a/11
- eyerlü** Eğerli, eğerlenmiş.
e. 81b/18
- eyid-** (Krs. eyit-)
e.- 136a/11
- eyit-** 1. Demek, söylemek.
e. 11a/6, 58b/18, 71b/9, 76b/14,
93a/8, 93a/15, 102b/16, 140a/9,
165a/9
e.-(d)ürmiş 53a/6
e.-di 2a/7, 3a/1, 3a/5, 4b/5,
4b/8, 5a/8, 5a/9, 5b/18, 6a/5,
7b/3, 7b/5, 8a/1, 8a/10, 8b/19,
9a/4, 9a/6, 9b/1, 9b/7, 9b/17,
10a/2, 10a/3, 10a/4, 10a/8,
10b/3, 11a/6, 11b/11, 11b/16,
12a/6, 12a/10, 12a/12, 12a/13,
12a/15, 12a/16, 12a/19, 12b/1,
12b/5, 13a/1, 13a/4, 13a/8,
13a/17, 13a/18, 13a/19, 13b/1,
13b/5, 13b/6, 13b/9, 13b/16,
14a/4, 14a/16, 14b/3, 14b/6,
14b/11, 14b/15, 14b/17, 15a/2,
15a/4, 15a/6, 15a/8, 15a/12,
15a/14, 16a/6, 16b/17, 17a/1,
18b/10, 19a/1, 19b/2, 19b/8,
19b/9, 19b/15, 19b/16, 19b/18,
20a/5, 20a/10, 20a/17, 20b/5,
20b/10, 20b/11, 20b/16,
20b/19, 21b/3, 21a/8, 21a/19,
21b/18, 22a/1, 22a/1, 22b/3,
22b/4, 22b/5, 22b/5, 22b/9,
22b/15, 23a/2, 23a/11, 23b/12,
24b/10, 25a/19, 25b/1, 25b/2,
25b/3, 25b/19, 26a/11, 26a/19,
26a/20, 26b/12, 26b/14, 28b/7,
28b/17, 29a/1, 30b/6, 31b/12,
31b/17, 32a/6, 32a/14, 32a/18,
32b/8, 32b/14, 33a/1, 33a/3,
33a/11, 33a/17, 33a/18, 33a/18,
33b/2, 33b/2, 33b/5, 33b/5,
34a/19, 34b/5, 34b/12, 35b/1,
35b/10, 36b/8, 36b/15, 36b/16,
37a/12, 37a/15, 37a/17, 37b/4,
37b/16, 38a/13, 38b/5, 40a/1,
40a/8, 40a/9, 40a/10, 40a/10,
40b/12, 41a/5, 41b/8, 43b/2,
43b/4, 43b/5, 43b/19, 44a/5,
44a/7, 44a/8, 44a/9, 44a/10,
44a/12, 44a/13, 44a/13, 44a/14,
44a/15, 44a/17, 44b/1, 44b/4,
44b/5, 44b/9, 44b/16, 45a/3,
45a/6, 45a/7, 45a/12, 45a/19,
47a/3, 47a/7, 47a/9, 47a/10,
47a/18, 47b/7, 47b/7, 47b/10,
47b/12, 47b/13, 47b/14, 48a/13,
48a/16, 48a/18, 48b/19, 49a/2,
49a/3, 49a/6, 49a/8, 49a/12,
49a/15, 49b/5, 49b/14, 50b/10,
50b/12, 51a/15, 52a/6, 52a/9,
52a/12, 52b/16, 53a/18, 53b/8,
53b/17, 54a/4, 54b/4, 55a/3,
55a/10, 55b/16, 55b/19, 56a/1,
56b/16, 57a/1, 57a/1, 57a/9,
57a/10, 57a/10, 57a/18, 57b/2,
57b/3, 57b/10, 57b/16, 58a/1,
58a/3, 58a/7, 58a/7, 58b/3,
58b/12, 58b/18, 59a/1, 59a/3,
59a/6, 59a/17, 59b/2, 59b/4,
59b/7, 59b/10, 59b/15, 59b/20,
60a/1, 60a/18, 60b/14, 60b/16,
60b/17, 60b/18, 60b/18,
60b/19, 61a/2, 61a/6, 61a/6,
61a/9, 61a/9, 61a/10, 61a/13,
61a/14, 61a/15, 61a/16, 61a/18,
61a/19, 61b/1, 61b/2, 61b/16,
61b/18, 62a/7, 63a/3, 63b/9,
63b/12, 63b/13, 64a/13, 65b/10,
66a/7, 66a/13, 66a/18, 66b/2,
66b/6, 66b/9, 66b/16, 67a/4,
67a/5, 67b/5, 67b/6, 67b/8,
68a/3, 68a/13, 68a/15, 68a/16,
68a/17, 68a/18, 68a/19, 68b/1,
68b/14, 68b/17, 68b/17,
68b/17, 68b/19, 69a/3, 69a/4,
69a/5, 69a/6, 69a/15, 69a/16,
69a/16, 70b/14, 70b/15, 71b/7,
71b/10, 71b/16, 71b/17, 72a/8,
72a/9, 72b/5, 73a/11, 73b/8,
73b/11, 73b/15, 74a/16, 74b/12,
74b/16, 75a/2, 75a/2, 75a/4,
75a/7, 75a/8, 75a/14, 75a/19,

75b/12, 76a/7, 76a/7, 76a/7,
 76a/16, 76a/19, 76b/1, 76b/2,
 76b/3, 76b/4, 76b/8, 76b/10,
 76b/12, 76b/14, 76b/19, 77a/1,
 77a/8, 77a/10, 77a/13, 77b/7,
 77b/9, 78a/13, 78a/16, 78a/18,
 78b/2, 79a/1, 79a/9, 79a/16,
 79a/18, 79a/19, 79b/3, 79b/12,
 79b/12, 79b/15, 79b/15, 80a/5,
 80b/5, 80b/6, 80b/6, 80b/8,
 80b/9, 80b/19, 81a/5, 81b/16,
 82a/4, 82a/5, 82a/7, 82a/11,
 82a/18, 82b/8, 82b/12, 83a/2,
 83b/16, 84b/1, 84b/4, 84b/4,
 84b/5, 84b/10, 84b/12, 85a/7,
 85a/9, 85a/17, 85a/18, 85b/2,
 85b/4, 85b/6, 85b/8, 86a/5,
 86a/12, 86b/2, 88b/7, 88b/7,
 89a/10, 89b/7, 89b/14, 90a/16,
 90b/5, 91a/7, 91a/8, 91a/13,
 92a/9, 92b/5, 92b/12, 93a/8,
 93a/11, 93a/12, 93a/15, 93a/17,
 93b/17, 94a/10, 94b/6, 95a/8,
 95a/19, 95b/8, 95b/9, 96a/7,
 96a/10, 96a/14, 96b/4, 96b/9,
 96b/19, 97a/18, 98a/7, 98a/11,
 99a/2, 99b/2, 99b/3, 99b/4,
 99b/5, 99b/6, 99b/6, 99b/9,
 99b/13, 99b/15, 99b/17,
 101b/1, 102a/12, 102b/15,
 102b/17, 103a/3, 103a/4,
 103a/5, 103a/6, 103a/14,
 103a/19, 103b/3, 104a/10,
 104a/11, 104a/16, 104a/18,
 104b/14, 104b/15, 104b/17,
 104b/18, 105a/13, 105a/17,
 105b/5, 105b/18, 107a/4,
 107a/8, 107b/7, 107b/8, 107b/8,
 107b/10, 108a/1, 108a/2,
 108a/6, 108a/8, 108a/9,
 108a/13, 108a/14, 108a/16,
 108a/18, 108a/19, 108b/4,
 109a/8, 109a/11, 109a/12,
 109a/17, 109a/19, 109b/1,
 109b/2, 109b/19, 110a/1,
 110a/4, 110a/4, 110a/12,
 110a/13, 110b/1, 110b/5,
 110b/13, 111a/14, 111b/1,
 112a/10, 112b/14, 112b/15,
 112b/17, 112b/18, 113b/6,
 113b/8, 113b/10, 113b/11,
 113b/14, 113b/18, 113b/19,
 114a/2, 114a/3, 114a/4, 114a/5,
 114a/8, 114a/18, 115b/1,
 115b/15, 115b/17, 115b/19,
 116a/1, 116a/9, 116a/10,
 116a/12, 116a/13, 116a/15,
 116b/5, 116b/7, 116b/9,
 116b/11, 116b/16, 117a/7,
 117a/16, 117b/3, 119a/6,
 119b/1, 119b/1, 119b/2,
 119b/3, 119b/7, 120b/16,
 121b/4, 121b/8, 123a/9, 123b/1,
 123b/3, 123b/3, 123b/8, 125a/9,
 125a/19, 125b/3, 125b/4,
 125b/9, 125b/14, 126a/2,
 126a/14, 126a/19, 126b/9,
 126b/10, 126b/12, 126b/13,
 126b/14, 127a/19, 127b/2,
 128a/5, 128a/9, 128a/13,
 128b/3, 129b/4, 129b/6,
 129b/7, 129b/12, 129b/16,
 129b/19, 130b/2, 130b/13,
 131a/3, 132b/9, 132b/12,
 132b/13, 133a/7, 133a/9,
 133a/11, 133a/12, 133a/13,
 133a/15, 133a/18, 133a/19,
 133b/5, 133b/16, 134a/3,
 134a/7, 134a/10, 134a/14,
 134b/15, 134b/17, 135a/8,
 135a/10, 135a/11, 135a/12,
 135b/7, 135b/13, 136a/3,
 136a/10, 136a/12, 136a/16,
 136a/18, 137a/1, 137a/7,
 137b/4, 137b/8, 137b/16,
 137b/19, 138b/19, 140a/7,
 140a/8, 140a/9, 140a/10,
 140a/19, 140b/4, 140b/6,
 140b/7, 140b/9, 141b/12,
 142b/11, 142b/16, 143a/13,
 143a/16, 143b/4, 143b/17,
 144a/1, 144a/14, 144b/2,
 144b/8, 145a/8, 146a/2,
 146a/17, 146b/19, 147a/1,
 147b/16, 148a/19, 148b/1,
 148b/3, 148b/5, 148b/8,
 148b/13, 151a/17, 151b/8,
 151b/15, 151b/18, 152b/1,
 152b/19, 153a/7, 153b/13,
 153b/16, 153b/17, 154a/1,
 154a/2, 154a/7, 154a/8, 154a/8,
 154a/11, 155a/2, 155a/3,
 155a/4, 155a/7, 155a/10,
 155a/11, 155a/12, 155a/14,
 155a/14, 155a/16, 155a/16,
 155a/19, 155b/1, 155b/4,
 156a/5, 156a/8, 157a/2,
 157a/12, 157b/16, 157b/19,
 158a/1, 158a/7, 158a/11,
 158a/11, 158a/17, 158a/17,

158b/2, 158b/4, 158b/7,
 158b/11, 158b/14, 159a/1,
 159a/2, 159a/3, 159a/6, 159a/7,
 159a/7, 159a/8, 159a/9,
 159a/13, 159a/17, 159a/17,
 159a/18, 159b/1, 159b/17,
 160a/6, 160a/7, 160a/8, 160b/3,
 160b/4, 160b/9, 161a/2, 161a/4,
 161a/16, 161b/2, 161b/2,
 161b/3, 161b/4, 161b/8,
 161b/9, 161b/10, 162a/9,
 162a/12, 162a/14, 162a/15,
 162a/17, 162a/19, 162b/1,
 162b/2, 162b/4, 162b/6,
 162b/10, 163a/1, 163a/8,
 163a/10, 163a/10, 163a/15,
 163a/16, 163a/18, 163b/5,
 163b/7, 163b/9, 163b/11,
 164b/16, 165a/5, 165a/8,
 165a/9, 166b/11, 167a/14,
 167b/6, 168a/3, 168a/5,
 168b/14, 168b/19, 169a/8,
 169b/8, 170b/3, 170b/4,
 170b/5, 170b/7, 170b/8,
 170b/9, 170b/10, 170b/14,
 171a/11, 171a/15, 171a/19,
 171b/7, 171b/19, 172a/13,
 172a/16, 172b/3,
 172b/12, 173a/18, 173b/4,
 173b/6, 173b/7, 173b/15,
 174a/9, 174b/2, 175a/11,
 175a/13, 175a/17, 175a/19,
 175b/16, 176a/1, 176a/5,
 176a/18, 176b/1, 176b/5,
 176b/6, 176b/7, 176b/10,
 176b/14, 176b/15, 176b/16,
 176b/19, 177a/6, 177a/10,
 177a/16, 177b/3, 177b/8,
 177b/9, 177b/11, 177b/14,
 177b/18, 177b/18, 178a/1,
 178a/2, 178a/2, 178a/9,
 178a/15, 178b/1, 178b/7,
 179a/11, 179a/15, 179a/19,
 179b/6, 179b/11, 179b/14,
 180a/4, 180b/10, 181a/8,
 181a/11, 181a/13, 181a/14,
 181a/15, 181b/5, 181b/16,
 182a/15, 183b/5, 183b/8,
 183b/9, 183b/10, 184a/7,
 184b/12, 184b/14, 185a/3,
 185a/8, 185b/13, 186a/1,
 186a/3, 186a/13, 186a/16,
 186a/18, 186b/7, 187a/3,
 187a/6, 188a/5, 188a/10,
 188b/5, 188b/9, 189a/8, 190a/1,
 190a/3, 190a/8, 190a/9,
 190a/10, 190b/3, 190b/16,
 190b/19, 191a/18, 191a/19,
 191b/2, 192a/12, 192a/18,
 192b/7, 192b/9, 192b/12,
 193a/4, 193b/13, 193b/15,
 194b/3, 194b/5, 194b/9,
 194b/14, 194b/17, 195a/2,
 195a/7, 195a/11, 195a/17,
 195a/19, 195b/18, 196a/11,
 197b/3, 197b/5, 197b/6,
 197b/7, 197b/7, 197b/13,
 197b/14, 197b/19, 198a/6,
 198a/14, 199a/13, 199b/17
 e.-diler 2a/16, 3b/14, 6a/2,
 11a/4, 11b/15, 12a/10, 17b/6,
 18a/19, 23a/18, 23b/8, 24a/1,
 25b/11, 28b/5, 28b/16, 29a/7,
 31a/17, 32a/9, 32a/11, 33a/17,
 34b/9, 34b/11, 35b/11, 36a/11,
 37b/11, 41b/5, 44b/14, 45a/11,
 45a/14, 45b/1, 47b/9, 48a/11,
 51a/13, 53b/14, 53b/19, 59b/14,
 59b/18, 60a/3, 62b/15, 63a/14,
 63b/13, 64b/10, 64b/13, 65a/16,
 66a/2, 66a/8, 68a/11, 69a/14,
 69a/15, 70b/3, 71a/4, 71b/16,
 71b/17, 72a/5, 73a/10, 74a/2,
 74a/5, 74a/14, 74b/8, 74b/13,
 74b/18, 76b/13, 78a/1, 79b/5,
 80b/2, 84a/17, 85a/3, 85a/6,
 86b/15, 89b/9, 90b/15, 91a/2,
 91b/12, 92a/12, 92b/7, 93a/7,
 93a/14, 96a/2, 96b/2, 96b/8,
 98a/3, 98b/2, 98b/7, 100a/11,
 100b/13, 101a/8, 105b/4,
 105b/11, 105b/18, 106a/1,
 110b/11, 116a/14, 121b/8,
 122a/5, 122b/13, 123b/12,
 135a/9, 136a/1, 137a/2,
 137a/13, 137b/6, 141b/18,
 142b/9, 142b/13, 143b/12,
 150a/10, 151b/6, 151b/13,
 151b/17, 152a/13, 153a/2,
 154a/5, 156b/6, 157a/1, 158b/4,
 158b/6, 158b/7, 158b/12,
 160a/1, 164b/15, 166b/18,
 167a/17, 167b/11, 168a/3,
 168a/4, 168b/12, 169a/18,
 169b/15, 170a/6, 171b/3,
 171b/8, 171b/13, 171b/16,
 172b/1, 173a/17, 173b/12,
 173b/18, 176a/4, 176a/9,
 177b/13, 178a/8, 179a/14,
 179b/5, 179b/11, 182a/1,

182a/6, 182a/13, 182b/18,
183a/3, 184b/1, 184b/10,
185a/7, 185a/18, 185b/4,
186a/2, 186b/16, 187a/13,
188a/3, 188b/8, 188b/14,
188b/18, 189a/13, 189b/2,
189b/13, 190b/16, 192a/17,
192b/2, 192b/8, 193b/11,
194b/15, 195a/6, 196a/13,
198a/5, 198a/13
e.-dük 135a/5, 135a/7
e.-düm 37a/16, 37b/2, 49a/8,
101b/1, 106a/9, 106a/13,
107b/13, 112b/9, 127b/3,
134b/16, 197b/11, 197b/18
e.-ür(eydür) 21b/15
e.-(d)eler 44b/10
e.-(d)elüm 186a/5
e.-(d)em 122a/18
e.-esin(eydesin) 9b/4, 84b/14
e.-eyin(eydeyin) 194b/15
e.-gil 31b/17, 183b/20
e.-megil 21b/7
e.-sün(gendü dili birle eyit-)
51b/4
e.-ün(eydüñ) 135b/3
e.-(d)ün 12b/19, 74b/13
e.-ünüz(eydüñüz) 64b/11,
116b/3, 153a/1
e.-(d)ünüz 66a/8
e.-ür(eydür) 6b/8, 9a/7, 10b/4,
12b/5, 29b/2, 35b/2, 35b/13,
54a/12, 54a/15, 59a/4, 59a/19,
64a/3, 69a/10, 71a/14, 78b/15,
81b/12, 91a/4, 101a/19, 103b/1,
104b/3, 104b/5, 105b/9,
106a/13, 108b/19, 109b/7,
111b/5, 112a/18, 112b/10,
114b/9, 116a/2, 121a/1,
134b/14, 135b/4, 139a/17,
139b/6, 139b/15, 139b/17,
141a/3, 144a/9, 148a/12,
158b/15, 162a/1, 164b/11,
165a/18, 172a/7, 172b/15,
174a/5, 178a/12, 180a/14,
187a/6, 195b/15
e.-ür idi(eydür idi) 54b/18
e.-ürdi(eydürdi) 74b/5, 77a/18,
81b/14, 97b/7, 104a/1, 104a/1,
139b/10, 145a/2, 193b/19
e.-ürdük(eydürdük) 150a/12
e.-ürem(eydürem) 10a/5
e.-üriken(eydür-iken) 78a/7
e.-ürler(eydürler) 35b/10
e.-ürlerdi(eydürlerdi) 113a/7

e.-ürler-idi(eydürler-idi) 30b/5,
54b/19, 82a/2
e.-ürsin(eydürsin) 170b/5
e.-ürsüz(eydürsüz) 14a/4

2. Anlatmak, nakletmek.

e.-ür(eydür) 14b/5, 15b/9,
20a/1, 29b/5, 30b/9, 30b/16,
37b/8, 38b/17, 39a/9, 65b/1,
71a/6, 77b/15, 83b/4, 87a/10,
93b/6, 98b/17, 101a/15,
102b/19, 105b/14, 107a/11,
107a/14, 109a/2, 111a/12,
113a/4, 113a/8, 113a/11,
115b/10, 118a/8, 126a/5,
132a/11, 141b/5, 141b/6,
144a/16, 144b/18, 147b/9,
150b/7, 150b/9, 164b/10,
166b/3, 167a/6, 167a/9,
168b/17, 169b/17, 171a/9,
172b/14, 173a/5, 175b/4,
178b/18, 196b/5, 198b/3
e.-ürler(eydürler) 50a/11,
60b/12, 74b/3, 87a/10, 94a/6,
101b/16, 115a/6, 120b/1,
121a/5, 134a/16, 190a/7,
195b/13
e.-ürler idi(eydürler idi) 33a/7

3. Diye düşünmek, kendi kendine söylemek.

e.-di(öginde eyit-) 114b/11
e.-düm 123a/9

e.-di(şi'r eyit-) 22a/14
e.-(d)ürdi(va'z eyt-) 3a/17

Eyke Yer adı.

e.+yi 41a/14

Eyle Yer adı.

e. 74a/8
e.+kal'ası 58b/3
e.+vilâyeti 21a/16, 22a/12,
25a/9
e.+yi 49b/9
e.+yolu 22a/18

eyle Öyle, o şekilde.

e. 4b/9, 8a/12, 11b/6, 18a/17,
22a/11, 22a/15, 24a/16, 29a/16,
31b/3, 34a/1, 36b/12, 38b/8,
41a/1, 42a/15, 43a/13, 44b/12,
44b/17, 48b/8, 55b/8, 61b/14,
61b/19, 62a/2, 63b/13, 64a/15,

64a/19, 65a/11, 65a/14, 67b/6,
76b/5, 76b/11, 78b/9, 78b/13,
79b/2, 79b/3, 87a/8, 88b/18,
91a/5, 97a/7, 98b/17, 101b/19,
102a/8, 103a/1, 104a/2, 104a/7,
104a/16, 104b/5, 105a/1,
106a/6, 107a/10, 110b/15,
111a/16, 113a/11, 117b/7,
118b/5, 119a/7, 119a/8, 125a/6,
138b/18, 148a/7, 148a/10,
151b/14, 154b/2, 160a/7,
160b/19, 164a/4, 168b/3,
169a/1, 169a/6, 171b/4, 171b/6,
171b/8, 171b/17, 180b/1,
183b/13, 189b/1, 189b/13,
192b/10, 196a/7, 198a/18
e.+ midür 15a/8
e.+dür 10a/4, 15a/5, 15a/8,
44a/15
e.+ise 172b/3
e.+olsun: Peki, kabul. 161b/8
e.+se 57a/10, 104b/14,
104b/17, 148b/13, 160a/8,
162b/2, 172a/17, 179b/14,
192a/18, 192b/7
e.+şanasın kim: Öyle
zannedersin ki. 71a/9
e.-olsa : Öyleyse, o halde,
bundan dolayı. 41a/10, 57a/4,
79b/16, 100a/13, 109b/10,
109b/13, 128b/15, 155a/6,
169a/12, 180a/8, 181b/1

eyle- 1. Yapmak, işlemek.

e. 26a/14, 169b/12, 169b/20
e.-di 3a/6, 37a/13, 164b/10,
182b/19
e.-di(böyle eyile-) 28b/16
e.-diler 17a/17, 36b/12, 50a/2,
67b/18, 78a/12, 97a/7, 104a/7,
153b/6, 189b/1
e.-dün(şol hâlde eyile-) 148b/1

2. Yapmak, etmek. [Yardımcı fiil]

e. 19a/14, 19a/14, 32a/9,
106b/6, 151a/6
e.-di 3b/12, 4b/3, 7b/14, 7b/15,
8b/1, 9b/6, 13a/10, 14b/12,
14b/16, 16a/5, 16a/6, 19a/1,
19b/13, 21a/8, 22a/4, 24a/19,
26a/8, 27b/11, 28b/5, 29a/17,
32a/4, 32a/10, 33b/6, 34a/19,
36a/19, 36b/6, 38b/5, 40a/7,
40b/12, 41a/4, 41a/5, 43a/5,

48b/5, 48b/9, 48b/10, 49a/9,
49a/16, 49b/16, 50a/2, 50b/1,
50b/5, 59a/7, 59a/9, 59a/13,
59a/16, 63b/3, 64a/10, 70a/13,
70b/10, 70b/13, 71b/4, 72b/6,
74b/8, 75b/7, 78b/6, 79a/1,
80a/11, 81b/15, 82a/10, 82a/11,
82b/3, 83a/1, 83a/3, 84b/3,
85b/2, 86a/5, 86b/9, 88a/12,
88b/10, 89a/14, 92a/7, 94a/3,
94b/9, 94b/17, 95a/8, 95b/11,
97a/3, 97b/1, 99b/14, 100a/9,
106a/9, 106a/11, 108a/8,
108a/12, 111a/18, 112b/11,
113a/13, 114a/19, 115b/9,
115b/10, 116a/19, 116b/1,
119b/15, 121a/9, 121a/11,
121a/12, 121b/13, 125a/13,
126a/12, 127a/3, 127b/5,
127b/7, 127b/8, 127b/11,
127b/16, 128b/5, 132a/8,
132b/2, 135a/4, 135b/7,
137b/16, 140b/1, 141a/5,
144b/4, 146b/11, 148a/18,
149b/15, 152b/11, 152b/19,
154a/6, 154a/9, 154b/11,
156a/14, 156b/15, 157b/18,
157b/19, 159b/11, 159b/19,
161b/1, 163b/15, 165b/16,
166a/5, 166a/10, 169a/7,
176b/15, 177a/9, 179a/10,
179a/11, 179a/19, 180a/4,
183b/5, 187b/14, 188a/7,
188b/12, 189a/8, 189a/16,
189a/16, 191a/3, 193b/10,
194b/3
e.-diler 2a/1, 7a/15, 15b/13,
17a/12, 17b/14, 18a/3, 24b/19,
27b/18, 28a/9, 28b/2, 29b/15,
29b/16, 30b/17, 31a/6, 31a/19,
31b/2, 31b/2, 32b/5, 33b/15,
33b/16, 34a/18, 35b/8, 35b/8,
38b/3, 43b/10, 46b/15, 47a/18,
48b/14, 49a/18, 49b/4, 51a/2,
52b/11, 61b/6, 64a/11, 64b/10,
72a/18, 77b/13, 77b/19, 85a/2,
85a/13, 86b/19, 87a/16, 89a/4,
90b/17, 92b/2, 94a/14, 94b/13,
94b/13, 96a/12, 97b/17, 102b/5,
104a/14, 105b/17, 113a/18,
117a/2, 126a/13, 126b/3,
134b/2, 139a/19, 141a/18,
142b/8, 145a/10, 150b/3,
152a/15, 156b/8, 156b/17,
157a/18, 167a/3, 167a/8,

- 168a/3, 168a/5, 168a/5,
 168b/17, 169b/5, 169b/7,
 169b/13, 172a/5, 175b/3,
 175b/6, 178a/15, 178b/16,
 179b/10, 180a/2, 180b/8,
 181b/10, 182b/11, 183a/10,
 184b/18, 185a/11, 185b/9,
 188a/8, 189a/3, 189a/9,
 189a/10, 190b/16, 191a/4,
 193b/8, 194a/18, 198b/4,
 198b/5, 198b/5, 198b/18,
 199a/19, 199b/3
 e.-diler 92a/19
 e.-dügi 194b/11
 e.-dügiñ 182a/14
 e.-dük 83b/13, 86a/6, 104a/17,
 111b/7, 115b/2, 155a/4,
 167b/19, 168a/1
 e.-düm 19a/3, 48a/15, 112b/5,
 126a/1, 127b/18, 171a/9,
 180a/4, 190a/16
 e.-düñ 16a/9, 32b/16, 40b/13,
 61a/13, 78a/8, 85a/4, 98a/6,
 103b/4, 106a/10, 109b/2,
 122b/15, 132b/10, 177b/16
 e.-düñüz 162b/7, 190a/13
 e.-gil 14b/3, 14b/4, 21a/10,
 21a/11, 21a/11, 21a/18, 24b/13,
 34b/1, 66a/7, 66b/8, 94a/1,
 178a/16
 e.-me 51b/12
 e.-medi 53a/6
 e.-medük 12a/1, 182a/5
 e.-mege 165a/6, 167a/1
 e.-megil 22b/10
 e.-mek 7a/11, 44a/16, 44a/18,
 57a/3, 79a/2, 100a/6, 153b/14
 e.-mekden 104a/7
 e.-nemışdür 148a/15
 e.-meñ 100b/4
 e.-meñüz 9b/15
 e.-mesün 171b/7
 e.-mez 92b/15, 164a/13
 e.-mezem 128a/7
 e.-miş 5a/19, 169a/10
 e.-mişem 19b/19
 e.-mişlerdür 154a/16
 e.-miş-idi 8b/4
 e.-ñ 13b/14, 74a/18, 74b/1,
 78a/18, 104b/12, 114a/15,
 149b/9, 188a/3
 e.-ñüz 16b/19, 164b/17
 e.-r 6a/6, 23b/11, 81b/11,
 111b/10, 119a/8
 e.-rdi 2a/7, 3a/18, 132a/13
 e.-rler 22a/15
 e.-rler idi 46b/19
 e.-rlerdi 3a/8
 e.-rüz 124b/3, 161b/11
 e.-se 51b/8
 e.-sün 77a/13, 145a/9, 160a/18,
 164b/9, 195a/2
 e.-sünler 84b/4, 85b/9
 e.-ye 5b/11, 32b/7, 38a/15,
 51b/17, 51b/17, 116b/11,
 116b/12, 153b/13, 168b/2,
 176a/10
 e.-yeler 55b/8, 74a/12
 e.-yem 114a/10, 132b/11
 e.-yen 23b/2, 46a/7, 169b/9
 e.-yesin 45b/3, 57b/9, 84b/17,
 123a/4
 e.-yesiz 33b/9
 e.-yeyin 187a/8
 e.-yü 97a/10
 e.-yüp 54a/16, 149b/11
 e.-(biş bölük eyle-) 181b/10
 e.-'adl eyle- 21a/11, 23b/11,
 188a/3
 e.-'ahd eyle- 180a/4
 e.-alâla eyle- 46b/19
 e.- almak şatmak eyle- 184b/18
 e.-'aklımı cânımı müsülmân eyle-
 40b/12
 e.-'arz eyle- 16a/5, 64b/10,
 105b/17
 e.-âh âh eyle- 141a/18
 e.-âh eyle- 27b/11, 29b/16,
 59a/9, 70a/13, 83a/3, 86b/9,
 86b/19
 e.-âsân eyle- 141a/5
 e.-âvâre eyle- 114a/19
 e.-âzâd eyle- 33b/9, 33b/16,
 114a/10, 115b/10, 159b/19
 e.-'azl eyle- 36a/19, 126a/1,
 127a/3, 127b/18, 128a/7
 e.-'azm eyle- 24b/13, 49b/16,
 50a/2, 86a/5
 e.-bağş eyle- 14b/3
 e.-başın kayu eyle- 55b/8
 e.-bay eyle- 51b/17
 e.-belürsüz eyle- 92a/19
 e.-bellü eyle- 14b/12
 e.-bend eyle- 157b/19
 e.-beyân eyle- 32a/10, 127b/11,
 179b/10
 e.-beytü'l-mâl eyle- 188a/8
 e.-biş bölük eyle- 137b/16
 e.-buyruk eyesi eyle- 127b/16

e.-buyruk eyle- 121a/11, 189a/16
 e.-cânlarına kaşd eyle- 77b/19
 e.-câzûliklar eyle- 111b/10
 e.-cefâlar eyle- 8b/4
 e.-cehd eyle- 61b/6, 108a/12, 149b/9
 e.-cem' eyle- 5a/19, 7b/14, 15b/13, 22a/4, 23b/2, 24b/19, 31a/6, 31b/2, 33b/15, 38b/5, 41a/4, 45b/3, 46b/15, 66b/8, 72a/18, 87a/16, 94b/17, 100a/9, 113a/18, 115b/2, 121b/13, 132a/8, 144b/4, 150b/3, 152b/11, 152b/19, 154a/9, 156a/14, 159b/11, 167a/8, 177a/9, 179a/11, 179a/19, 190a/16, 194b/11, 198b/5
 e.-ceng eyle- 43b/10, 70b/10, 77b/13, 82a/11, 94a/3, 94b/13, 96a/12, 166a/5, 167b/19, 169b/13, 175b/3, 182b/11, 193b/8, 194a/18
 e.-cili eyle- 106b/6
 e.-da'vet eyle- 5b/11, 17b/14, 28b/5, 33b/6, 48b/5, 80a/11, 115b/9, 188a/7, 191a/4
 e.-da'vi eyle- 51b/12
 e.-def' eyle- 7a/11, 57a/3
 e.-defn eyle- 28a/9, 31b/2, 85a/13, 94a/14, 126b/3, 198b/5, 198b/18
 e.-dilirlik ve şirlik eyle- 79a/2
 e.-dört bölük eyle- 47a/18, 97a/3, 111a/18, 187b/14
 e.-dört pâre eyle- 71b/4, 78b/6
 e.-du'â eyle- 185a/11
 e.-dünyâdan nakl eyle- 119b/15, 126a/12
 e.-eksük eyle- 22b/10
 e.-endîşe eyle- 19a/14, 92b/15, 121a/12
 e.-erlik eyle- 51b/8, 132a/13, 152a/15, 193b/10
 e.-erlikler eyle- 166a/10
 e.-esir eyle- 27b/18, 35b/8, 61a/13, 64a/11, 75b/7, 102b/5, 104a/7, 104b/12, 112b/5, 116a/19, 116b/1, 117a/2, 124b/3, 142b/8, 162b/7, 168a/5, 168b/17
 e.-eylük eyle- 132b/10, 132b/11
 e.-farz eyle- 14b/16
 e.-feryâd eyle- 32a/4, 59a/7, 59a/16, 95b/11, 108a/8

e.-feth eyle- 21a/18, 50b/5
 e.-fikir eyle- 106a/10
 e.-fikir eyle- 106a/9
 e.-geleci eyle- 82a/10
 e.-geleciler eyle- 89a/14
 e.-gendülerün eyle- 74a/12, 199a/19
 e.-gönlünü melül eyle- 109b/2
 e.-ğadr eyle- 155a/4
 e.-gâret eyle- 151a/6, 188b/12
 e.-ğazâ eyle- 44a/16, 44a/18, 48b/9, 161b/11
 e.-gülü-yı 'âm eyle- 189a/10
 e.-habar eyle- 169a/7
 e.-halvet eyle- 84b/4
 e.-hamd u şükr eyle- 127b/8
 e.-hamle eyle- 81b/11, 161b/1, 165b/16
 e.-harâb eyle- 154b/11
 e.-hâşıl eyle- 169b/9, 178a/15
 e.-havâle eyle- 183a/10
 e.-hâzır eyle- 104a/14, 178a/16
 e.-helâk eyle- 17a/12, 81b/15, 90b/17, 97b/17, 169b/5
 e.-heves eyle- 7a/15
 e.-heybet eyle- 84b/3
 e.-hızmatlar eyle 3a/8
 e.-hikâyet eyle- 113a/13
 e.-hişâr eyle- 168b/2
 e.-hör hacil şermesâr eyle- 122b/15
 e.-hüküm eyle- 38a/15, 121a/9
 e.-hürmet eyle- 21a/10
 e.-hürmetsüz eyle- 189a/9
 e.-iki bahş eyle- 169a/10
 e.-iki bölük eyle- 149b/11
 e.-iki pâre eyle- 82b/3, 163b/15
 e.-im eyle- 84b/17
 e.-imâmlık eyle- 63b/3, 94b/9, 127b/7
 e.-intikâl eyle- 6a/6
 e.-islâm guslın eyle- 191a/3
 e.-işâret eyle- 139a/19
 e.-'itâb eyle- 180a/4
 e.-i'tibâr eyle- 12a/1
 e.-ittifâk eyle- 180a/2
 e.-'izzet eyle- 40a/7, 74b/8, 92a/7, 149b/15
 e.-kabûl eyle- 19b/13, 43a/5, 48b/10, 64a/10, 72b/6
 e.-kabz eyle- 178b/16
 e.-karâr eyle- 34a/19, 180b/8
 e.-kaşd eyle- 92b/2, 156b/8
 e.-keleciler eyle- 4b/3
 e.-kerem eyle- 74a/18

e.-kıyas eyle- 190b/16
 e.-kulluk eyle- 52b/11
 e.-kuvvat eyle- 83a/1
 e.-la'net eyle- 189a/8
 e.-lutf eyle- 16a/9
 e.-ma'lum eyle- 85a/2
 e.-mansur ve muzaffer eyle- 160a/18
 e.-meded eyle- 53a/6, 57b/9, 164b/17, 165a/6, 176a/10
 e.-mescid eyle- 49a/18
 e.-meşveret eyle- 36b/6
 e.-muhasara eyle- 167a/3
 e.-musallat eyle- 66a/7
 e.-mu'ebbed ve muzaffer eyle- 94a/1
 e.-musulman eyle- 49a/9
 e.-muzeyyen eyle- 46a/7
 e.-naşihat eyle- 9b/6, 79a/1
 e.-nazar eyle- 29a/17, 97b/1, 111b/7, 135a/4, 140b/1, 154a/6, 157b/18, 183b/5
 e.-nuzul ni'metler eyle- 185b/9
 e.-odun eyle- 157a/18
 e.-pare pare eyle- 78a/18, 114a/15
 e.-pise eyle- 19a/14
 e.-rahmet eyle- 77a/13, 171b/7, 195a/2
 e.-ragib eyle- 3a/18, 49b/4
 e.-rivayet eyle- 22a/15, 119a/8
 e.-ruzi eyle- 78a/8
 e.-secde eyle- 100a/6, 116b/11, 116b/12, 153b/13, 153b/14
 e.-sizun eyle- 190a/13
 e.-su'al eyle- 14b/4, 171a/9
 e.-sabr eyle- 50b/1, 99b/14, 127b/5
 e.-sulh eyle- 13b/14, 38b/3, 104a/17, 146b/11, 156b/15, 156b/17, 177b/16, 189a/3, 198b/4
 e.-saziliklar eyle- 34a/18
 e.-sefkat eyle- 21a/11
 e.-shid eyle- 29b/15, 175b/6
 e.-serh eyle- 2a/7, 24a/19, 28b/2, 40b/13, 41a/5, 70b/13, 85b/2, 132b/2, 135b/7, 194b/3
 e.-serhin eyle- 3b/12, 34b/1
 e.-sikayet eyle- 148a/18
 e.-sukr eyle- 8b/1, 16a/6, 19a/1, 49a/16, 74b/1
 e.-tahsin eyle- 26a/8, 189a/16
 e.-takdirlik eyle- 106a/11
 e.-talan eyle- 167a/1

e.-tama' eyle- 179a/10
 e.-tarnam eyle- 88a/12
 e.-tasdan ademler eyle- 154a/16
 e.-tar u mar eyle- 35b/8, 51a/2, 168a/3, 168a/5, 169b/7
 e.-tavaf eyle- 125a/13
 e.-tazarru' eyle- 88b/10
 e.-ta'zim eyle- 123a/4
 e.-tedbir eyle- 85a/4, 182a/14
 e.-terk eyle- 199b/3
 e.-tevbe eyle- 2a/1, 145a/9, 145a/10
 e.-tus eyle- 98a/6
 e.-urus eyle- 112b/11
 e.-un eyle- 30b/17
 e.-ihtiyar eyle- 13a/10
 e.-va'de eyle- 128b/5
 e.-vakf eyle- 19a/3, 19b/19
 e.-vasf eyle- 32b/5
 e.-vasiyyet eyle- 21a/8
 e.-vay eyle- 51b/17
 e.-viran eyle- 9b/15, 100b/4
 e.-yalan eyle- 103b/4
 e.-yalin kılıç eyle- 86a/6
 e.-yalin kılıç eyle- 97a/10
 e.-yarağ eyle- 7b/15, 89a/4, 134b/2, 172a/5
 e.-yarak eyle- 18a/3, 126a/13
 e.-yardim eyle- 48b/14, 164b/9
 e.-yardum eyle- 16b/19
 e.-yad eyle- 83b/13, 148a/15
 e.-yir eyle- 176b/15, 187a/8
 e.-yol eyle- 48a/15
 e.-yuzumuzu ak eyle- 32b/16
 e.-zarilik eyle- 95a/8
 e.-zariliklar eyle- 31a/19
 e.-zahmlar eyle- 94b/13
 e.-zebun eyle- 168a/1
 e.-ziyan eyle- 182a/5
 e.-ziyaret eyle- 32b/7
 e.-zur eyle- 59a/13
 e.-zayi' eyle- 164a/13

eylük İyilik.

e.+ midür 154a/10
 e.-eyle- 132b/10, 132b/11
 e.-it- 86b/1

eyü

1. Beğenilen.
 e. 9b/18, 14a/15, 22a/2, 34a/3, 34a/3, 61a/17, 177b/18
 e.+sin 30b/1, 30b/2, 112b/14
 e.+sinden 7b/9

2. Doğru.

- e. 77a/9, 137a/7, 167b/6
e.+degül 137a/7
3. Hayırlı.
e. 51a/8, 185b/5, 186a/4
e.+dür 154a/8, 154a/8
- e.+yavuz: İyi kötü. 163a/17
e.-ad kazan- 174a/2
e.-ol-: Faydalı olmak. 183b/12
- ezân** Ezan.
e.+vaktü 45b/9, 45b/9
e.-oķu- 45b/10, 63b/2
- ezâylik?** Alçak gönüllülük?
e. getir- 144a/18
- eždād** Zıtlar.
e.+'(âlem-i eždād-ı ecsâm)
143a/3
- ezel** Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
e.+de 149a/1
e.+den 19a/9
- ezelî** Başlangıcı olmayan geçmiş zamandan.
e.+idi(merdüd-ı edebedi ve mel'ün-ı ezeli) 17b/16
- F**
- faķr** İftihar, övünç kaynağı.
f. 86a/17
f.+umuz 90b/7
- fāķa** Fakirlik, ihtiyaç.
f.+(faķr u fāķa) 23b/17
- faķir** Yoksul.
f. 176b/17
- faķirâne** Yoksullara mahsus.
f. 176b/17, 176b/17
- faķr** Yoksulluk.
f.+ı 135a/19
f.+u fāķa birle 23b/17
- fānî** Ölümlü, dünya
f. 149a/7
f.+ev 126b/14
- fāriğ** Boş.
f.-ol-: Boş kalmak, bir işi bitirmek. 99b/14, 113a/8, 115b/2, 118b/6
- fāris** Atlı, süvâri.
f. 19a/19, 29a/17, 43a/14, 57b/4, 79b/19, 165b/12
f.+ler 141b/1
f.+leri 5b/18
f.+leri birle 97b/5
f.+lerinden 140b/2
- Fars** İran.
f.+ili 12b/18
- farz** Yapılması şart olan dinî emir.
f.-eyle- 14b/16
f.-ol- 44a/9, 44a/11, 44a/12, 44a/14, 44a/14, 44a/17, 44a/18
- faşāhat** Güzel, açık, anlaşılır konuşma.
f.+i 'ibâret 15a/10
- faşih** Açık düzgün anlaşılır söyleme.
f. 100a/10, 107b/6, 142b/16
- faşl** Bölüm.
f. 7b/13, 22b/16, 25a/8, 35b/2, 36a/14, 50b/1, 64a/17, 67a/12, 78b/12, 87b/4, 91b/7, 132a/17, 145a/18, 167b/8
- Fātima** Hz. Muhammed'in kızı, Hz. Ali'nin hanımı.
f.+dan 106b/4, 106b/6
- fātiha** Kur'an'ın birinci suresi.
f.+süresi 49a/10
- fayda** Fayda.
f.-ol- 185b/19
- Faẓl** (Krş. Faẓl b. Abbās)
f.+a 199b/15
- faẓl** Kerem.
f.+ı-y-ıla 108a/15
- Faẓl b. 'Abbās** Hz. Muhammed'in Amcasının oğlu.
f. 120a/5, 199a/9, 199a/17, 199b/4, 199b/11

- Fazl b.** 'İyâz Fetihlere katılan bir savaşçı.
f. 168b/7
- feh̄m** Anlayış, idrak, zeka.
f. 6b/12
f.+süz 192a/7
f.+üñüz 6b/9
- Felest̄in** Filistin.
f.+ili 25a/3, 25a/9, 25b/3, 64b/3
f.+iklimi 20b/7, 24b/12
f.+vilâyeti 22a/12, 22a/18,
23b/2, 32b/1, 38a/2, 50b/19
- fenâ** Yok olma.
f.+milki: Dünya. 122a/14
f.+sarâyı: Dünya. 130b/3
f.-kıl- Yok etmek. 62b/5
- Ferâdis** Şam şehrinin kapılarından birinin adı.
f.+(bâb-ı Ferâdis) 91a/12
- ferah̄** Sıkıntıdan kurtulma, sevinç.
f.-a yetiş- 22b/15
- ferişte** Melek.
f.+gibi 93a/5
f.+ler 81a/12, 177b/6
f.+si 165a/5
- fermân** Buyruk, emir.
f. 66b/7
f.+a 35b/17
f.+ına 16a/18
f.+umuz 24a/8
f.-vir- 198a/9
f.+(hüküm ü fermân) 24a/8
- ferr** İktidar, nüfuz.
f.+ ü devlet 35b/17
f.+ümüz 35b/17
- fersah̄** Dört saatlik, beş bin metrelik mesafe.
f.+(on on fersah̄ yol) 133a/9
- Feryâ** Kilise adı.
f.+kelisesi 100b/8
- feryâd** Bağırma.
f.-ayyûka çık- 187b/19
f.-larına yit-: İmdatına koşmak.
164a/5
- f.+figân: Bağırma çağırma, inleme.
102b/9
f.+(figân feryâd) 98a/1
f.-eyle-: Bağırma. 32a/4,
59a/7, 59a/16, 65a/1, 95b/11,
108a/8
f.-it-: Bağırma. 53a/17
- feryâdcı** Yardım isteyen.
f. 116b/16
- ferzâne** Seçkin.
f. 30a/4
- ferzend** Oğul.
f. 30a/4
- fesâd** Bozulma, yok olma.
f.+(‘âlem-i kevn i fesâd) 143a/1
- fetâ** Yiğit.
f. 43b/18, 57b/19, 71a/17,
71b/7, 106b/11, 113b/8,
116b/5, 158a/16, 159a/1,
159b/1
f.+dur 142b/14
- feth̄** 1. Ele geçirme, zaptetme.
f. 133b/11, 172b/15
f.+i 103a/2, 119a/9, 146b/2,
170a/7
f.+in 49b/5, 50a/1, 102b/15,
170b/4, 188a/14
f.+in zaferin 89a/1
f.+inde 89a/8
f.+inden sonra 121a/12
f.+ine 21b/19, 186a/16
f.+ine mi 132b/5
f.+ini 180a/13
f.+zafer 90b/10, 165a/17
f.+ü zafer 164a/14
2. Üstünlük zafer.
f. 1b/15, 132b/11, 132b/12
f.+i 33b/17, 74a/6
f.+in 17b/5
f.+üñ 16a/4, 16b/3, 126b/13
- f.-eyle-: Ele geçirmek,
zaptetmek. 21a/18, 50b/5
f.-it-: Ele geçirmek, zaptetmek.
2a/9, 5a/19, 5b/7, 7a/1, 7b/14,
8a/4, 16a/13, 18b/3, 20b/9,
34a/14, 35a/14, 39a/13, 44b/4,
49b/10, 51a/5, 58b/5, 59b/7,

- 65b/16, 116a/16, 121b/19,
126a/11, 126b/1, 126b/19,
146b/15, 149b/12, 150a/13,
152b/4, 183b/19, 184a/4,
185a/15, 189b/3, 189b/5,
189b/10, 190a/11, 192a/15,
192a/19, 194b/10
f.-ol-: Ele geçirilmek,
zaptedilmek. 4b/8, 17b/17,
48b/9, 50b/3, 101a/16, 101b/9,
101b/11, 126a/9, 172a/17,
180a/12, 198b/16
- fevt** Elden kaçma, kaybolma.
f.-ol-: Kaybolmak. 109a/9
- Fezâre** Kabile adı.
f.+‘Arab 148b/10
- Fezârî** Fezâre kabilesine mensup.
f.+‘Arab 148a/18
f.+‘Arabı 148a/15
- fitnat** Zihin açıklığı, uyanıklık.
f.+(ehl-i fitnat) 93a/10
- fidâ** Fedâ.
f.+kılıcı 128b/11
f.-(cânım başım fidâ kıl-) 52a/8
f.-ol- 24a/10, 96a/9, 151b/17
f.-kıl- 31a/18, 89b/8, 123b/8
- fidâyı** Canını bir gayeye adanmış kişi.
f. 124b/7
- fidâyılık** Canını esirgemezlik.
f.-lar işle- 46a/12
- fiğân** İnleme, feryat
f.+(feryâd fiğân) 102b/9
f.+feryâd: Bağırıtı çağırıtı,
İNLEME. 98a/1
- Fıhr b. Üslem** Fetihlere katılan bir
savaşçı.
f. 5a/14
- fikir, fikr** Düşünce, fikir.
f. 6b/12, 7a/11, 51a/7
f.+birle 128a/11
f.+de 115a/14
f.+de-y-idi 132b/4
f.+dili-y-ile 6a/4
f.-endişesi-y-ile tol- 109b/19
f.-e tal- 110a/3
- f.+ini 19a/14
f.+ile 20a/1
f.+leri 96a/18
f.-eyle- 106a/9, 106a/10
f.-it- 92b/5, 109b/18, 125a/3
f.-ler firâsetler it- 41b/10
f.-kıl- 36a/9
- fi‘l** İş, hareket.
f. 149a/3
f.+e 107a/2
f.+i 51b/9, 191b/10, 196a/11
f.+in 164a/8
f.+inden 106b/17
f.+issi 74a/17, 91a/9
f.+üñüzden 179b/13
f.-i bi-kavl : Söylemeden yapma.
107a/1
f.-ol-: Yapılmak, yerine
getirilmek. 107a/1
- fil?** Toplanmış?
f.+idi 182b/15
- fi‘l-cümle** Sonunda, nihayet.
f. 17b/19, 37a/5, 140a/4
- fi‘l-hâl** Hemen.
f. 187b/10, 191a/19
- firâset** Çabuk sezis, hemen anlama.
f. 7a/11
f.+issi 51a/7
f.+üñe 122b/13
f.+üñüz(‘aql-ı firâsetüñüz birle)
100a/14
f.-ler(fikirler firâsetler it-)
41b/10
- firâvân** Çok, bol.
f. 185b/8
- fir‘avn** Hz. Musa zamanındaki Mısır
hükümdarı.
f.+a 149a/10
- firdevs** Cennet.
f.+üñ içinde 93a/4
- Firengistân** Avrupa.
f. 23a/9
f.+dur 190b/5
f.+meliki 190b/12
f.+vilâyeti 124a/2

Firenk Avrupa.

- f. 165b/5
f.+çerisi 26b/6
f.+iklimi 121a/16
f.+metâları 168b/13

- fitne** 1. Azdırma, baştan çıkarma.
f.+den 149a/3
f.+ñüzden 154a/12
f.+sinde (dünya fitnesi) 146a/10

- Fizâri** (Krş. Fezâri)
f.+ 'Arab 148b/15

- furkân** 1. Kur'an-ı Kerim.
f. 13b/7

2. İyi ile kötü arasındaki farkı gösteren.
f.+umuz 24a/11

- furşat** Uygun, elverişli şartlar.

- f. 80b/14
f.+(nuşret ve furşat) 161b/11
f.+a 143b/15
f.+ve nuşret 198a/8

- f.-it-: Uygun, elverişli şartları sağlamak. 84a/13
f.+ehli 62a/18
f.-bul-: Elverişli şartları, uygun zamanı bulmak. 89b/2, 96b/16, 125b/7
f.-in bul- 192a/6
f.-vir-: Uygun, elverişli şartları sağlamak. 33b/14

- fûta** Peştemal.
f. 148a/4
f.+yı 148a/1, 148a/3

- fuzûlluk** 1. Sınırı geçme, aşırıya kaçma, usûlsüzlük.
f.+dur 54a/1
f.+(ğ)uñuza 86a/17

- fülân** Falan.
f. 47a/19, 47b/1, 51b/3, 52a/1, 84b/14, 108a/6
f.+bin fülân: Falan oğlu filan. 26a/16
f.+e'd din 46a/10

- fûru-mânde** Yorulmuş, âciz.
f.-ol- 87b/3

- füsün** Sihir, büyü.
f.+a 149a/4

- fütüh** 1. Zaptetme.
f.+ına 20b/9
f.+kitâbı 200a/11
f.-u Şâm: Şâm'ın fethi. 1b/11

2. Zafer, galibiyet, üstünlük.
f. 22b/7
f.+da 150a/1
f.+lar 4b/7
f.+ları 169b/9
f.+uñ 127a/11, 180a/17

- Fütüh-ı Şâm** Vakıdî'nin eseri.
f.+kitâbı 132a/19

- Fütüh-u Şâm** (Krş. Fütüh-ı Şâm)
f.+nüşhaları 148a/12

- fütün** Kuvvet, dinçlik.
f.-ı vir- 177b/7

- fütüvvet** Mertlik, yiğitlik.
f. 106b/3, 106b/6, 106b/7, 106b/9, 106b/15, 106b/16
f.+de 106b/11
f.+den 106b/8
f.+dür 106b/14, 106b/16
f.+i 106b/12

G

- ğâbînet** Hayal kırıklığı, aldanma.
ğ.+den 35b/9
ğ.-(bağrumuzu ğâbînet odı ile bişür-) 60b/7
ğ.+(hayf ğâbînet) 122a/3

- ğâdr** İhanet.
ğ.+ın 157a/11
ğ.-eyle-: İhanet etmek. 155a/4
ğ.-it-: İhanet etmek. 154b/16, 155a/6, 166b/17

- ğâfil** 1. Habersiz.
ğ. 47b/19, 84b/17, 97a/6, 97a/9
ğ.+iken 67a/7, 96b/11
ğ.+ler idi 67b/9
ğ.+siz 96a/19

2. Hazırlıksız.
ğ. 193a/1

ğ.-diril-: Habersiz, boş yaşamak. 19a/16
 ğ.-ol-: Dikkatsiz, ihmalkar olmak. 182b/6, 196b/9
 ğ.-ol-: Habersiz, hazırlıksız olmak. 5b/13, 12a/1, 15a/12, 58b/1, 161a/17, 175b/17, 177a/10

ğaflet Habersiz, bilgisiz olma.
 ğ.-den uyan- 100a/16
 ğ.-içinde kal- 6b/15

ğâh Kimi vakit, bazen.
 g. 6a/9, 164a/12, 165b/5
 g.+(ğâh.....ğâh.....) 81b/10, 81b/11, 138a/13, 138a/14, 166a/16

ğalaba 1. Kalabalık, çokluk.
 ğ. 8a/6, 17a/19, 25a/2, 25b/7, 34b/5, 34b/6, 70a/6, 71a/11, 73a/3, 73a/10, 89b/19, 90b/13, 94a/18, 95b/16, 96b/3, 109b/5, 109b/13, 114b/19, 115a/7, 118a/5, 118a/12, 122a/6, 139b/6, 153a/18, 156a/1, 158a/4, 161b/17, 162a/17, 164b/7, 164b/8, 167a/18, 167b/3, 167b/5, 173b/11, 175b/1, 177b/7, 181b/4, 184a/2, 186b/18, 193b/7, 194b/11, 195a/7, 199a/11, 199b/15
 ğ.+da 123b/20
 ğ.+i küffâr 22b/3
 ğ.+nuñ 151b/2
 ğ.+sın 8a/17, 25a/17
 ğ.+sına 138b/16
 ğ.+yı 133a/14

ğ.-ol-: Kalabalık olmak. 43b/3

2. İzdiham, kargaşa; gürültü, velvele.
 ğ. 76a/19, 77b/4
 ğ.+(ğavğa ğalaba) 111a/12, 179b/5
 ğ.+dur 151a/16
 ğ.+sı 47a/1
 ğ.+sın 111a/5
 ğ.+sından 97a/17
 ğ.-(ğavğa ğalaba ürkü düş-) 121a/14

ğ.-düş-: kargaşa, velvele yayılmak 77b/3
 ğ.-it-: Tartışmak, kavga etmek. 178a/18
 ğ.-kıl-: Bağırarak, haykırmak. 59b/3

ğalabalık Kalabalık.
 ğ. 183b/2
 ğ.+dan 172a/15
 ğ.+(ğ)ın 170a/19
 ğ.-ol- 39a/3

ğalebe Üstün.
 ğ.+dür 180a/7
 ğ.-ol-: Üstün gelmek, baskın çıkmak. 96b/14
 ğ.-kıl-: Üstün olmak, üstünlük göstermek. 21b/5, 43a/1, 92a/16, 139b/8, 143a/9

ğâlib Gâlip
 ğ. 45a/9
 ğ.-ol- 57b/8, 82b/6, 91b/5, 92a/15, 98b/2, 143a/9, 153a/3, 185b/16, 185b/17

ğam Dert, kaygı, sıkıntı.
 ğ.+degül 9a/19
 ğ.-ın yi-: Kaygısını, tasasını çekmek 117b/7

ğam-ğin Kederli, tasalı.
 ğ.-ol-: Kederlenmek, tasalanmak. 87b/3, 190a/14

ğammâz Fitneci, münafık.
 ğ.+durur 192a/8

ğanî 1. Zengin.
 ğ.-ol-: Zengin olmak. 103a/13, 156a/17
 ğ.-kıl-: Zengin etmek. 51b/6

2. Allahın sıfatlarından biri.
 ğ.+dür 154a/11

ğanîmet Düşmandan alınan mal.
 ğ. 15b/13, 15b/17, 16a/5, 16b/3, 28a/13, 31b/2, 33b/18, 46b/16, 87a/16, 90b/1, 90b/5, 103a/12, 103b/1, 105a/7, 105a/17, 106a/12, 109b/12, 112a/8, 113a/18, 115b/2, 118a/17, 132a/8, 132b/12,

133b/8, 143b/18, 151a/19,
156a/16, 168b/14, 169b/11,
174b/12, 185a/8, 186b/17,
195a/12
ğ.+birle 78b/8, 118a/16
ğ.+den 113a/8
ğ.+e 10a/7, 143b/15
ğ.+i 113a/3, 115b/12
ğ.+idür 103a/8
ğ.+ile 118a/10
ğ.+in 128b/6
ğ.+ini 127b/10
ğ.+inüñ 127a/14
ğ.+mâlî 105b/12
ğ.+ile 142a/3
ğ.+ümüzdür 102b/19
ğ.+üñ 115b/11, 132b/11
ğ.-in it- 136b/3
ğ.-it-: Ganimet elde etmek.
116b/1
ğ.-it-: Ganimet olarak almak.
40a/18, 117a/2, 117a/19
ğ.-ol- 46b/6

gânimin Ganimetle, ganimete sahip olarak.

ğ. 33b/16, 116a/6, 143b/8

garaz 1. Kötü niyet, kin.
ğ.+ı 19b/9
ğ.+ıla 19b/11, 20a/11
ğ.+ıla degül 130b/15

2. Niyet, maksat.
ğ.+ları 76b/14
ğ.+um 122a/12

gâret Yağma, baskın.
ğ.+e 9b/12, 102b/12, 151a/17,
169a/9, 172a/2
ğ.+ini 135b/7
ğ.-e(tälâna gârete giriş-) 142b/8

ğ.-eyle- 104b/11, 151a/6,
188b/12
ğ.-it- 35a/15, 37b/11, 104a/6,
133a/6, 136b/7, 151a/18,
154a/17, 191a/12, 197a/4
ğ.-itdür- 151a/13
ğ.-kıl- 13a/13, 151a/3

garib 1. Kimsesiz, zavallı.
ğ. 120b/8, 124b/12

2. Tuhaf, dikkat çekici.

ğ. 32b/6, 122a/13

garim Rakip, hasım.

ğ. 61b/6
ğ.+e 81b/11
ğ.+i degül 45a/11, 82b/5,
181b/3
ğ.+üñ 155a/11
ğ.+üñe 44b/15
ğ.-ol- 66a/17, 81b/11, 115a/12,
115a/13
ğ.-kıl- 66a/19

garık Batma, bulanma.

ğ.-(kana garık ol-) 79b/11
ğ.-(kızıl kana garık ol-) 30b/9
ğ.-ol-: Batmak, bulanmak;
boğulmak. 9a/12, 63b/5, 80a/4,
138a/7, 138a/9, 192b/11,
192b/15

garre Aldanma.

ğ.-ol-: Aldanmak. 21a/14,
111b/11, 113a/13, 130b/11,
164a/6

Gassân Kabile adı.

ğ.+‘Arabı 23a/15, 147b/11,
148b/5, 158b/4, 159a/7, 162b/1

gavğa Gürültü, velvele; kargaşa.

ğ. 86b/7
ğ.+ların 179b/6
ğ.+yı 179b/3

2. Savaş.
ğ.+sı 121a/13

ğ.+ğalaba: Gürültü, velvele.
111a/12, 179b/5
ğ.-ğalaba ürkü düş-: Velvele,
kargaşa, korku yayılmak.
121a/14
ğ.-lar(ürküler ve gavğalar bırak-
) 122a/2
ğ.-bırak-: Kargaşaya, telaşa
sebepl olmak. 48a/1
ğ.-düş-: Gürültü, yayılmak.
172b/17
ğ.-kop-: Gürültü paturu olmak.
39b/1, 102b/9
ğ.-kopar-: Gürültü çıkarmak.
179b/3

gayb Görünmez.

- ğ.-ol-:** Görünmez olmak.
125a/18
- ğaybet** Çekiştirme.
ğ.-in di-: Dedikodusunu yapmak. 191b/13
ğ.-(dili ğaybet söyle-) 192a/5
- ğâyet** 1. Çok, son derece.
ğ. 5a/2, 27b/12, 159b/16, 161b/11, 170a/2
2. İyice.
ğ. 108b/6
3. Nihayet.
ğ. 144a/15
- ğayret** 1. Cesaret.
ğ.+ile 139b/4
ğ.+süz 188b/9
ğ.+üñüz 53b/13
2. Çaba.
ğ.+in 109a/8
ğ.-(ğayret kuşağını kuşan-) 10b/5
- ğayretlen** Çabalamak, harekete geçmek.
ğ.-di 61b/8
ğ.-diler 11a/15
- ğayrı** Ayrı, başka.
ğ. 13a/5, 21b/16, 44a/11, 58b/2, 101a/6
ğ.+(andan ğayrı) 37a/4
- ğayruhu** Ondan başka, ondan gayrı.
ğ.(ve ğayruhu) 23a/19
- Ğayz b.** Ğanım Fetihlere katılan bir savaşçı.
ğ. 130a/12
- ğaz?**
ğ.+nı 176a/13
- ğazâ** Din uğruna savaş.
ğ. 3a/15, 9b/9, 15b/12, 16b/19, 17a/17, 19a/18, 45b/11, 64b/2, 85b/18, 145a/10
ğ.+âleti 195a/9
ğ.+birle 196b/16
- ğ.+da 69a/5, 124b/17, 132b/2, 134b/3, 160a/15
ğ.+dan 33b/19, 85a/11
ğ.+dur 161b/11, 195b/11
ğ.+larda 63a/10, 127b/14, 157b/3, 172a/7
ğ.+lardandır 195b/12
ğ.+y-ıdı 195b/14
ğ.+nuñ 132b/1
ğ.+sı 195b/11
ğ.+sın 113a/12
ğ.+sına 130b/11, 134a/2, 134b/12
ğ.+sına(Bedr ğazâsı) 17a/6
ğ.+sında 78b/11, 133b/18, 139a/14, 139a/15, 139b/2
ğ.+sından 127a/10
ğ.+sından sonra 198a/19
ğ.+sınuñ 127a/13, 144a/17
ğ.+ya 3a/17, 4b/15, 5a/9, 8b/13, 9b/6, 10b/8, 16b/15, 16b/18, 17b/10, 17b/14, 17b/14, 18a/2, 18a/5, 22a/16, 33a/5, 77a/1, 77a/2, 77a/3 89a/1, 89a/9, 89a/10, 89b/12, 89b/17, 91a/7, 91b/18, 98a/17, 103a/13, 134a/10, 139a/19, 140b/2, 140b/19, 141a/16, 143b/14, 156a/18, 172a/5, 173b/5, 173b/9, 181b/13, 194a/13, 199a/13
ğ.-eyle- 44a/16, 44a/18, 48b/9, 161b/10
ğ.-it- 3b/11, 82a/18, 113a/17, 132a/15, 139b/5, 139b/6, 139b/18, 182a/20, 182b/17
ğ.-kıl- 2a/6, 3a/3, 4b/16, 8a/3, 8b/16, 21a/18, 29b/3, 48b/2, 80a/10, 91a/13, 132a/10, 132b/4, 156b/3, 175b/7, 199a/3, 199a/16
ğ.-tablın çal- 41b/19
ğ.-ya çık- 4b/7
- ğazab** Öfke, kızgınlık.
ğ.+birle(ğahr-ı ğazab) 100b/1
ğ.+(hışm u ğazab odı) 27a/1
ğ.-a gel-: Öfkelenmek, kızmak.
41b/5, 84b/2, 127b/4
- Ğazavat b.** Useyd Râvi adı.
ğ. 68a/6
- ğazâvat** Sefer, baskın.
ğ.+ını 127b/10

Ğaze Gazze, Filistin'de bir liman şehri. (Krş. Ğazze)
ğ.+ 21a/17
ğ.+meliki 7b/20
ğ.+ve Remle meliki 7b/7, 7b/10

ğâzi Gazâ eden, ğâzi.
ğ. 94a/16
ğ.+ler 27a/9, 78b/10, 85b/17, 103b/5, 105b/15, 115a/16, 119b/5, 133b/5, 137b/9, 156b/3
ğ.+lerdür 151a/18
ğ.+lere 4b/10, 177b/6
ğ.+leri 5a/10, 31a/6
ğ.+lerinden 150a/1
ğ.+lerine 18b/4

ğazv Baskın, saldırı.
ğ.+ıla 174b/12
ğ.+ın 135b/6
ğ.+ına(deyr ebîl kıuds ğazvı) 132b/1
ğ.+ında(deyr ebîl kıuds ğazvı) 140a/1

Ğazze (Krş. Ğaze)
ğ.+meliki 11b/10

gebe Şiş, şişkin.
g.+karınlı 197b/8

gecekse?
g. 62b/5

geç- 1. Gitmek, geçip gitmek.
g.-di 34a/18, 41a/15, 53a/13, 53a/14, 94a/7, 151a/11, 165b/17
g.-diler 50a/6, 53a/12, 74a/1, 168b/9
g.-düm(ilerü geç-) 61b/19
g.-e yorur 165a/7
g.-eler 116b/19, 174a/17
g.-elüm 104b/9
g.-erdi 91b/6
g.-ersevüz 68a/18
g.-üp 36b/3, 37a/6, 74a/3, 111a/9

2. Bitmek, sona ermek, hükmü kalmamak.
g.-di 94b/12, 175b/15
g.-di 143a/15

3. İlerlemek.

g.-di(öfine geç-) 72b/2
g.-mege 152b/16
g.-ün 76a/17

4. Karşıdan karşıya, bir yandan öbür yana geçmek.

g.-di 142b/3
g.-di(öte geç-) 70a/11
g.-diler 157a/3
g.-eler 151a/2
g.-eyin 65b/18
g.-üp 184b/3

5. Vaz geçmek, bırakmak, terketmek.

g.-elüm 109b/1
g.-esiz 136a/16

6. Yol olarak kullanmak.
g.-elerdi 10a/15

7. Zaman geride kalmak.
g.-miş-idi 150b/9

g.-di(kılıçdan geç-) 117b/5
g.-di(yire geç-) 76a/7
g.-diler(kılıçdan geç-) 145a/12
g.-en(gönlümden geç-) 52a/11
g.-er(hâtuñdan geç-) 151b/14
g.-erdi(hükmi geç-) 7b/13
g.-esin(tahtuma geç-) 66b/12
g.-medi(gönlümden geç-) 136a/4
g.-üp(kılıçdan geç-) 87b/2

geçrek Biraz geç, geççe. (Krş. giçrek)
g. 63a/3, 89b/9

geçür- 1. Götürmek.
g.-di 173b/10, 173b/10, 195b/15
g.-evüz 173a/19

2. Takmak, yerleştirmek.
g.-di 12b/7
g.-mişlerdi 17a/9

g.-di(kılıçdan geçür-) 113a/18, 142a/3
g.-diler(kılıçdan geçür-) 41a/12, 76a/6, 76a/13, 117a/1, 169b/4
g.-diler (öfından geçür-) 76b/6
g.-düñ(kılıçdan geçür-) 142b/17
g.-eler('ömür geçür-) 7b/17
g.-eler(kılıçdan geçür-) 109b/16

- g.-ürüz(kılıçdan geçür-) 68a/4
- gedâ** Dilenci.
g. 148b/9
- gedücek** Gedik, çatlak, yank.
g.-lerin düz- : Gedikleri,
yankları tamir etmek. 125a/1
- gel-** 1. Gelmek.
g. 99b/17
g.-di 3a/10, 3b/17, 4a/10, 5a/1,
5a/6, 5a/13, 12a/9, 12a/19,
12a/19, 12b/7, 14b/5, 15a/14,
15b/17, 19a/18, 19b/2, 19b/7,
25a/18, 28b/16, 31b/16, 32a/5,
32b/19, 33a/11, 34a/7, 36a/16,
36b/3, 37a/12, 37b/16, 38a/3,
38b/2, 39a/19, 39b/19, 40a/3,
41a/2, 41a/3, 43b/12, 45a/8,
47a/3, 47a/5, 47a/14, 47a/17,
47b/7, 48b/18, 49b/1, 50b/7,
52b/7, 54b/2, 56a/10, 56a/12,
56b/15, 57b/16, 64a/6, 64a/12,
66a/11, 67a/3, 67b/5, 68a/5,
68a/15, 68a/16, 69a/5, 70b/14,
71a/10, 71b/7, 73a/10, 75a/1,
75b/11, 79b/5, 79b/11, 80a/3,
80a/10, 81a/5, 81b/2, 82b/12,
85a/2, 85a/14, 85b/7, 86a/3,
86a/5, 86a/8, 86a/9, 86b/13,
88b/5, 88b/6, 88b/13, 89b/18,
89b/19, 91b/10, 91b/13,
91b/17, 94b/2, 94b/16, 99b/10,
100a/2, 102a/10, 108a/13,
109a/17, 111a/6, 111a/12,
111a/17, 114a/8, 115b/11,
116b/7, 116b/15, 116b/16,
119a/19, 124b/8, 125b/2,
127a/11, 127a/15, 132b/9,
134a/5, 134a/9, 134a/13,
134a/18, 140a/7, 140b/17,
142a/2, 142b/3, 142b/5,
146b/18, 147b/13, 147b/18,
148a/1, 149a/16, 151a/12,
151a/15, 152b/18, 154a/19,
160a/3, 160b/5, 163b/16,
166a/2, 166a/4, 168a/13,
168a/17, 168b/6, 169b/18,
171b/14, 174a/9, 175a/13,
176a/18, 176b/5, 176b/14,
177a/2, 177a/8, 177a/12,
178a/7, 178a/11, 181a/7,
183a/1, 183a/17, 186b/14,
187a/5, 187b/17, 188a/4,
188a/9, 188b/3, 188b/13,
191b/2, 194b/8, 197a/4, 197b/3
g.-diler 2a/12, 2a/19, 3a/11,
3a/13, 4b/2, 4b/4, 5a/2, 5a/7,
5a/10, 5a/14, 5a/15, 5a/16,
7b/20, 10a/8, 11a/7, 15b/11,
16b/17, 17a/18, 19a/19, 23a/18,
23b/3, 25a/3, 25a/11, 31a/5,
32b/2, 32b/7, 33b/12, 37a/6,
37a/11, 37b/12, 37b/12, 39b/16,
43a/8, 52b/11, 62b/19, 63a/12,
63a/12, 63a/18, 63b/4, 65a/17,
72a/18, 74a/2, 74b/7, 78b/10,
80b/14, 82b/14, 88b/14, 89a/7,
90b/13, 92a/5, 92a/6, 95a/14,
98b/1, 99b/18, 100a/1, 100a/4,
100a/4, 102a/15, 105b/4,
107b/18, 115b/10, 116a/6,
116a/7, 120a/8, 124a/19,
129b/15, 130a/6, 130a/13,
130a/18, 140a/13, 141b/14,
143b/8, 145a/10, 147b/17,
148b/17, 148b/18, 150b/3,
150b/12, 151a/14, 152a/13,
152b/18, 153b/10, 154b/19,
155a/1, 156b/16, 156b/18,
157a/16, 158b/12, 158b/15,
160b/2, 166a/14, 166a/18,
167b/10, 168b/8, 168b/12,
169a/3, 170a/6, 172b/1, 173a/9,
173a/17, 173b/12, 178b/15,
178b/17, 179b/7, 179b/8,
181a/10, 182b/13, 183a/3,
183a/18, 184b/1, 184b/16,
185a/6, 185b/3, 187a/10,
187a/11, 187a/13, 187b/11,
189a/12, 190a/4, 190b/14,
191a/19, 192b/5, 194a/17,
198a/5, 198a/12
g.-dügi 39a/4
g.-dügin 40a/5, 50a/16, 53a/14,
62b/9, 63a/17, 79b/4, 125b/5,
125b/7, 177a/1
g.-düginden 35a/16, 50b/2
g.-dügine 63a/3
g.-dügini 86a/4
g.-dügümüzi 58a/2
g.-düğünden 58a/1
g.-düğüñüz 25b/3
g.-dük 26a/2, 29a/7, 29a/8,
35a/8, 71b/18, 77a/5, 92b/4,
100b/2, 107a/16, 107b/5,
116a/4, 137b/6, 151b/7, 177b/5,
198a/13
g.-dükde 39a/20

- g.-dükleri 65a/19
 g.-düklerin 39a/14, 91b/19, 95b/17
 g.-düm 47a/8, 47a/12, 47b/12, 79b/15, 112b/8, 112b/10, 131a/4, 136a/19, 159b/1, 163b/10, 176b/18
 g.-düñ 44b/11, 47b/12, 155a/2
 g.-düñüz 43b/4, 74b/13, 107b/11, 113b/14, 162a/17, 182a/8
 g.-düñüzse 13b/11, 92a/11
 g.-e 5b/10, 8a/12, 35b/12, 58b/6, 75b/8, 84b/16, 85b/6, 102a/6, 150a/16, 150a/17, 162a/10, 170a/11, 175a/18
 g.-ecek 160b/4
 g.-elden berü 74b/9
 g.-eler 3a/4, 88a/18, 124a/10, 150a/13, 157a/9, 190a/17
 g.-elüm 148b/13
 g.-em 108a/10
 g.-en 3b/18, 4a/11, 4b/10, 7a/17, 8a/11, 18a/16, 28b/4, 38a/5, 38a/7, 38a/10, 39b/15, 47a/2, 52a/10, 60b/11, 67b/7, 67b/10, 67b/15, 67b/16, 68a/17, 68b/3, 72a/3, 74b/5, 79b/5, 82b/12, 86b/8, 87a/10, 88b/4, 90b/16, 92a/12, 95b/6, 95b/8, 100a/5, 101a/7, 112a/7, 114a/13, 114a/15, 116a/9, 116a/12, 116a/13, 140b/2, 141b/18, 144b/1, 151a/18, 155b/7, 161a/15, 168a/3, 169a/9, 169a/9, 172b/16, 187a/2, 189b/19, 190a/19
 g.-eni 90b/16
 g.-enler 116a/10, 131b/14, 199a/10
 g.-enlere 69a/9, 164b/6
 g.-enleri 55b/11
 g.-enlerüñ 183a/4
 g.-esi degül 32b/17
 g.-esin 148b/16
 g.-esiz 179b/12
 g.-evüz 173b/1
 g.-göl 12a/8, 40a/2, 84b/15, 100b/14, 176b/10, 177a/7
 g.-i dur- 53a/2, 76b/2, 136b/13, 189b/15
 g.-i yorur 41a/13, 159b/11, 160b/16
 g.-i yorurlar 160b/8
 g.-icek 67b/13, 127b/1
 g.-imezler 169b/8
 g.-ince 45b/12, 50b/1, 67b/11
 g.-medi 112b/11
 g.-medin 72b/17
 g.-medüm 12b/4, 163b/10
 g.-medüñüz 183b/3
 g.-mege 44a/19, 89a/1, 199a/15
 g.-mek 35a/11, 116b/8
 g.-memiş idi 196b/11
 g.-meñüz 72a/1
 g.-mesünler 109b/8
 g.-mez ise 68a/11
 g.-miş 49a/3, 58a/12, 58a/12, 121a/19
 g.-miş idi 39a/5
 g.-miş ol- 122b/19
 g.-mişdür 47b/16
 g.-mişler 23a/16, 136b/9
 g.-mişler idi 5b/1, 5b/1, 7b/15, 60b/3
 g.-mişlerdi 18b/9, 35b/6, 118a/13, 149a/13
 g.-mişlerdür 52b/19, 190b/6
 g.-miş-idi 14a/10, 39a/4, 43b/10, 99a/19, 127a/8, 139b/19, 147b/17
 g.-mişsin 176b/16
 g.-sün 33b/7, 69a/4, 74b/5, 80b/3, 98b/16, 110b/10, 145a/9, 158b/14, 176b/11
 g.-sünler 49b/7, 105b/3, 176a/7, 191a/19, 199a/14
 g.-ümüzce 116a/3
 g.-üñ 95a/13
 g.-üñüz 8a/4, 17a/15
 g.-üp 2b/12, 5b/7, 11a/4, 17b/5, 32b/3, 34a/15, 34b/2, 38b/17, 40a/3, 50a/16, 57b/19, 88b/2, 123a/18, 136b/7, 179b/8
 g.-üp dur- 99b/7, 99b/15, 190b/3
 g.-ür 3a/12, 3b/15, 3b/16, 6a/1, 27b/14, 47a/2, 58a/13, 73a/10, 74a/4, 79b/9, 82b/6, 88b/3, 95b/6, 133a/14, 133b/3, 141a/18, 151b/3, 151b/5, 159b/7, 161a/1, 168b/10, 189b/17
 g.-ürdi 2a/3, 116b/17
 g.-ürdük 71b/16
 g.-ürem 59b/5, 116a/15, 147a/1
 g.-ürin 119b/2
 g.-ürken 57b/7, 158a/3, 167b/17, 175a/4

g.-ürler 68a/9, 79b/13, 82b/16,
109b/9, 132b/19, 151b/2,
152a/10

g.-ürler idi 39a/1
g.-ürlerdi 73a/6
g.-ürse 137a/10, 161a/9
g.-ürseñ 158b/10
g.-ürsin 116a/14, 119b/1,
147a/1, 153b/17
g.-ürsüz 116a/13, 116b/4,
190a/1

2. Ulaşmak, yetişmek, varmak.

g.-di 87a/9, 88a/15, 88b/1,
119a/17
g.-di(vakıtında gel-) 62a/18
g.-diler 5b/3, 33b/16, 85b/15,
87a/18, 135b/13, 139a/7
g.-dünüz 158a/7
g.-e 158a/10, 176a/10
g.-en 135b/2
g.-i bil- 25b/14
g.-medi 29b/13
g.-miş 141b/4
g.-miş-idi 83a/4

3. Dönmek.

g.-di 10a/1, 17b/1, 68b/18,
85b/6, 127a/4, 160a/1
g.-di(girü gel-) 116a/10
g.-diler 157b/6, 165a/4
g.-diler(girü gel-) 89a/6
g.-dün 58b/12, 59b/14, 160a/3
g.-eceğinden 118a/9
g.-em 114a/10, 114a/11
g.-eyin 135b/15
g.-icek 179a/3
g.-medi 135b/19, 157b/6
g.-mezsin(girü gel-) 76b/4
g.-ür 78b/3

4. Verilmek, sağlanmak, bahşedilmek.

g.-di 16a/13
g.-mişdür 12b/15

5. Gönderilmek.

g.-di 24a/12
g.-düm ise 57a/5
g.-dün 57a/2
g.-ecegin 124a/15
g.-en 13a/5, 87a/8
g.-mediler 13a/6
g.-miş ol- 133a/18
g.-mişdür 13a/5, 13a/7, 198a/10

g.-üp dur- 13a/6

6. Gönderilmek.

g.-en 17b/6, 159b/19, 167a/10
g.-üp 198a/3
g.-üp dur- 190a/9
g.-ür 128b/5
g.-ürmiş 133b/6

7. Olmak.

g.-di 77a/11, 77b/6
g.-iserdür 126a/7
g.-mese 106b/2
g.-meyiserdür 9a/14
g.-ür 15b/3

8. Konuya, bahse gelmek; anlatmaya başlamak, anlatmaya devam etmek.

g.-dük 72a/18, 85a/11
g.-dük(..... hikâyetine gel-)
14a/11, 67a/12, 165b/1,
198b/19
g.-dük(..... sözine gel-) 36a/14,
167a/13
g.-elüm(girü sözine gel-)
115a/10
g.-elüm(..... hikâyetine gel-)
118a/7, 167b/8
g.-elüm(..... sözine gel-)
180a/10
g.-elüm(..... hikâyetine gel-)
7b/14
g.-icek 132b/1

9. Haydi. [Öğüt, istek anlatır.]

g. 62a/3, 112b/14, 155a/16,
158b/6, 163a/19
g.-esin 163a/13
g.-gil 74a/14
g.-ün 11b/16, 13b/13, 13b/15,
45a/5, 45a/12, 78a/14, 86a/15,
92b/8, 99b/19, 121b/11,
124b/1, 160b/9, 161b/5,
162a/12, 162b/11, 166b/18,
179b/1, 188b/15

10. İnanmak, kabul etmek.

g.-di(îmâna gel-) 64a/9
g.-diler(îmâna gel-) 170b/1
g.-dügin(islâma gel-) 48b/17
g.-dük(hağ dînine gel-) 193b/14
g.-gil(dîne gel-) 163b/6
g.-gil(îmâna gel-) 83a/2
g.-medi(îmâna gel-) 191a/5

g.-mişler 20a/12
g.-mişsin(îmâna gel-) 63a/8
g.-üp dur- 20b/11

11. Meydana çıkmak, karşısına çıkmak; görünmek.

g.-di 27a/14
g.-eler 86b/7
g.-sün 56b/17, 56b/17, 155a/8
g.-ürse 56b/17

12. Duyulmak.

g.-di(avâz gel-) 166b/5
g.-di(âvâzı gel-) 107a/17, 115a/16, 141b/1, 151a/16
g.-di(ün gel-) 30b/14, 115b/3
g.-di(üni gel-) 102b/9
g.-en 62b/17
g.-icek(çavları gel-) 123a/11
g.-ür(âvâzı gel-) 76a/19, 179b/6
g.-ür(gürüldü gel-) 170b/10

13. İş için sıra, vakit gelmek.
g.-icek 107a/2

g.-(yakın gel-) 60b/13
g.-di(arayu gel-) 108a/5
g.-di(başuma gel-) 50b/11
g.-di(başumuza gel-) 66a/14, 76b/13, 77a/7
g.-di(bir yire gel-) 87a/16
g.-di(bitü gel-) 49b/19, 156a/14, 184a/19, 199a/12
g.-di(bitüler gel-) 5b/15
g.-di(câni hulkumına gel-) 94a/12
g.-di(çıkı gel-) 11a/17, 15b/7, 28a/3, 54b/17, 78b/1, 125a/11, 136a/8, 141b/1, 166a/6, 194a/7
g.-di(dilinden gel-) 106b/17
g.-di(duru gel-) 20a/15, 52a/6, 123b/7, 130b/13, 133b/12
g.-di(dünyâya gel- vü git-) 124a/16
g.-di(gâzaba gel-) 84b/2, 127b/4
g.-di(ilerü gel-) 33b/7, 57b/2, 59a/17, 82a/3, 125a/11, 127a/17, 137b/4, 155a/10, 170b/3
g.-di(ire gel-) 59a/10
g.-di(irişi gel-) 119a/15
g.-di(irişü gel-) 43a/14, 99b/12, 148a/18
g.-di(muşib gel-) 137b/8
g.-di(ögine gel-) 81b/8

g.-di(karşu gel-) 28a/12, 142a/18, 178b/17
g.-di(katı gel-) 130a/2, 164a/2, 183a/14
g.-di(râst gel-) 52a/11
g.-di(rızkuñuz ayağūñuza gel-) 168b/15
g.-di(söze gel-) 6a/4, 9b/4, 48a/13, 86a/12, 89a/18, 121b/4
g.-di(sınıklık gel-) 79a/10
g.-di(uğrayu gel-) 71a/16, 76a/4
g.-di(uyanu gel-) 101b/3
g.-di(üzerümüze gel-) 83b/17
g.-di(zuhûra gel-) 6a/17, 13a/3, 40a/12, 41a/7, 121b/9
g.-di(habar gel-) 5b/8, 50b/4
g.-di(yakın gel-) 40a/20, 43b/18, 80b/5
g.-di(yakınına gel-) 59b/12
g.-di(yitişü gel-) 175b/7
g.-di(zevâller gel-) 117b/4
g.-diler(at arkasına gel-) 17b/2, 164b/19, 172b/18
g.-diler(bir yire gel-) 7b/18, 31a/6, 63a/14, 76a/14, 76b/12, 90b/15, 113a/10, 146b/6, 187b/4
g.-diler(çıkı gel-) 62a/16, 72b/4, 86b/8, 86b/18, 138a/1
g.-diler(dile gel-) 6a/2
g.-diler(göre gel-) 96a/2
g.-diler(gâzaba gel-) 41b/5
g.-diler(ilerü gel-) 37a/10, 77b/1, 131a/8
g.-diler(irişü gel-) 43a/19, 168a/2
g.-diler(karşu gel-) 18a/14, 33b/13, 37a/4, 156b/17
g.-diler(söze gel-) 92a/12, 100a/10
g.-diler(tuş gel-) 197a/12
g.-diler(uyanu gel-) 97a/10
g.-diler(üstümüze gel-) 41a/19, 92b/1, 150a/14
g.-diler(yalvaru gel-) 99a/12
g.-diler(yakın gel-) 10b/18, 26b/4, 39b/6, 65a/1, 76a/18, 109a/5, 135a/3, 137b/3, 160b/1, 168b/10
g.-diler(yirlü yirine gel-) 175b/16
g.-diyise(ilerü gel-) 77b/13
g.-düginden(bitü gel-) 127b/4
g.-dügün(cihâna gel- git-) 117b/16

g.-dügün(duta gel-) 47b/13
 g.-dük(çıkı gel-) 141a/7
 g.-dük(irişü gel-) 167b/18
 g.-dük(işbu hâle gel-) 189a/7
 g.-dük(uğrayu gel-) 115b/6,
 154b/8
 g.-dükçe(elümüzden gel-) 24b/6
 g.-düm(çıkı gel-) 197b/11
 g.-düm(durı gel-) 112b/2
 g.-düm(uyanu gel-) 110a/10
 g.-dün(üstümüze gel-) 40a/9
 g.-dün(hoş geldün) 176b/14
 g.-dün(hoş geldün di-) 38b/14
 g.-dünüz(merhabâ hoş
 geldünüz) 92a/11
 g.-dünüz(hoş geldünüz di-)
 38b/9
 g.-dünüz(üstümüze gel-) 12b/19
 g.-e(elinden gel-) 106b/14
 g.-e(kolayına gel-) 133b/11
 g.-e(üstümüze gel-) 136a/2
 g.-e(üzerine gel-) 109b/5
 g.-e(habar gel-) 119a/15, 126b/4
 g.-e(yerine gel-) 155b/15
 g.-e mi(elünüzden gel-) 13b/10
 g.-eler(ardumuza gel-) 167b/4
 g.-eler(üstüne gel-) 84b/17
 g.-eler(üstümüze gel-) 74a/13,
 141a/19
 g.-en(dilinden gel-) 51b/5
 g.-en(elümden gel-) 57b/12
 g.-en(elümüzden gel-) 199b/19
 g.-en(öñlerince gel-) 77a/17
 g.-en(zuhûra gel-) 124a/15
 g.-en(ziyârete gel-) 136b/6
 g.-esi(elümüzden nesne gelesi
 degül) 24b/4
 g.-evüz(üzerine gel-) 67b/8
 g.-i(varı geli tur-) 21b/4
 g.-icek(üzerine gel-) 67b/9
 g.-icek(yakın gel-) 67b/15
 g.-ince(cevâb gel-) 98a/13,
 98b/4
 g.-iserdür(zuhûra gel-) 6b/4,
 44a/6
 g.-medi(biti gel-) 156a/6
 g.-medi(elinden bir iş gel-)
 60a/10
 g.-medi(elinden iş gel-) 42b/16
 g.-medin(dilden gel-) 106b/14
 g.-medin(söze gel-) 89a/18
 g.-medin(üstümüze gel-)
 107b/10
 g.-mege(yakın gel-) 60b/15

g.-mese(dilden gel-) 106b/2,
 106b/2
 g.-meye(hoş gel-) 19b/5
 g.-meyicek(elüñden gel-) 51b/12
 g.-mez(ellerinden gel-) 122a/8
 g.-mez(elümden gel-) 57b/11,
 174a/7
 g.-mez(elüñüzden iş gel-) 84b/2
 g.-mez(kıyâsa gelme-) 199a/11
 g.-mez(uğurları hayra gel-)
 168a/7
 g.-mez(vasfa beyâna gelme-)
 159b/12
 g.-mez(yirine gel-) 179b/1
 g.-mezse(elinden iş gel-) 117a/8
 g.-miş(çıkı gel-) 58a/9
 g.-miş(üzerümüze gel-) 169a/11
 g.-mişlerdi(üstüne gel-) 54a/13
 g.-miş-idi(sakalı gel-) 133b/13
 g.-miş-idi(vücûda gel-) 133b/16
 g.-se(elden gel-) 106b/2
 g.-sün(elinden gel-) 51b/5
 g.-sün(yerine gel-) 179a/16
 g.-üp(turu gel-) 97a/13
 g.-üp dur-(bir yire gel-) 184b/6
 g.-üp dur-(habar gel-) 6a/14
 g.-üpdür(yakın gel-) 133a/13
 g.-ür(çıkup gel-) 54b/3
 g.-ür(elinden gel-) 68b/15
 g.-ür(elümüzden gel-) 117b/6
 g.-ür(elüñden gel-) 108a/2
 g.-ür(göñlüme hoş gel-) 151b/8
 g.-ür(sakalı gel-) 128a/9
 g.-ür(şafâ gel-) 130a/18
 g.-ür(üstünüze gel-) 67b/4
 g.-ür(varur gelür) 124b/12
 g.-ür mi(elüñden gel-) 108a/1
 g.-ürdük(üstünüze gel-) 44a/19
 g.-ürken(üstüne gel-) 62b/10
 g.-ürler(üstlerine gel-) 77b/5

geleci Söz, kelime.

g. 84b/9, 112a/1, 123a/7
 g.+ler 89a/12
 g.+leri 55a/6, 93a/6
 g.+lerin 92b/4
 g.+(ü)m 181a/13
 g.+(ü)m(bir iki geleci) 183b/8
 g.+yi 7a/9, 182a/10

g.-(söz geleci söyleş-) 40a/4
 g.-eyle- 82a/10
 g.-it- 60b/16, 85b/3, 119a/17,
 142b/12
 g.-ler eyle- 4b/3, 89a/14

- g.-kıl- 63a/19
g.-sin it- 151a/15
g.-söyle- 76b/12, 135b/6
- gelin** Yeni evlenmiş kadın.
g. 116a/19
- gelince** Gelin gibi, yavaş, ağır.
g. 156a/2
- gelinlik** Gelin olma hali.
g.+i kınası 94a/19
- Gelōş** (Krş. Gelōş b. Hanna)
g. 52b/9, 53a/10, 53a/16,
53a/18, 53b/1, 53b/7, 53b/8,
53b/17, 54a/4, 54a/6, 54a/7,
55a/7, 56b/18, 56b/19, 57a/9,
57a/10, 57a/15, 57b/3, 57b/7,
57b/16, 58b/9, 58b/16, 59a/8,
59a/12, 59a/15, 59b/4, 60b/4,
65a/3, 65a/5, 65a/19
g.+a 53b/5, 57a/14, 57a/15,
57b/14, 57b/15
g.+am 59b/5
g.+birle 52a/15, 52b/1, 54a/13
g.+dan yaña 56b/19
g.+gibi 92a/18
g.+i 59a/10, 67a/15
g.+içün 65a/13, 66a/12
g.+uñ 52b/6, 53a/16, 53b/6,
54a/5, 59b/3, 61a/17, 61a/18,
116a/16
- Gelōş b. Hanna** Bizans ileri
gelenlerinden.
g. 52a/3, 52a/5, 52a/9, 52b/9,
55a/2, 55a/18, 55b/7, 65a/1
g.+birle 60b/2, 62a/6
g.+çerisi 52a/18
g.+ile 52a/16
g.+ya 52b/14
g.+yı 64b/9
- gemi** Gemi.
g.+ler 133b/3
g.+ye 109b/9
- genc** Hazine.
g.+lerin 35b/8
g.+i nihân: Gizli hazine. 3b/10
- genç** Yeni.
g.+kuşluk: Kuşluk vaktinin ilk
bölümü. 140a/16
- gendü** Kendi, kendisi.
g. 5b/10, 6b/9, 8b/7, 9a/1,
10b/2, 10b/2, 11a/3, 11a/5,
11a/9, 11b/8, 12b/4, 12b/11,
13a/4, 13a/6, 13a/11, 13b/1,
14a/4, 14b/6, 14b/15, 17a/4,
17b/19, 19a/18, 21a/14, 22a/6,
22b/1, 23b/10, 25b/6, 28b/6,
29a/2, 29a/9, 29a/19, 30b/13,
33a/13, 37b/18, 38a/1, 38a/14,
39b/10, 44a/3, 44a/5, 44a/16,
44b/7, 45b/8, 47a/11, 47b/4,
47b/5, 48a/8, 48a/14, 48b/2,
49b/15, 50a/18, 50b/5, 51a/9,
51b/3, 53a/6, 55a/8, 56a/12,
59a/15, 61b/11, 64a/9, 65b/4,
66b/12, 68b/18, 69b/5, 70b/9,
72a/3, 72a/3, 73a/8, 75a/17,
79a/9, 82a/17, 82b/3, 82b/5,
82b/14, 86b/8, 86b/14, 86b/14,
88a/12, 91a/12, 92a/1, 93b/1,
93b/3, 94b/1, 95b/2, 95b/4,
97b/3, 98a/6, 100a/8, 100b/11,
101b/6, 103a/1, 105a/8,
107a/18, 107b/15, 108a/3,
110b/9, 113a/1, 115b/14,
118a/14, 119a/4, 120b/6,
121b/10, 123a/20, 123b/17,
130a/19, 132a/5, 132a/8,
133a/17, 147b/19, 148b/17,
149b/5, 154a/3, 164b/5,
171a/11, 176a/15, 176b/1,
176b/3, 177a/11, 177b/4,
183b/6, 184a/18, 188a/8,
193b/6, 194b/7
g.+den 13a/5, 23a/3, 132a/16,
149a/12, 182a/18
g.+den şöıra 41a/7
g.+gibi 74b/6, 79b/19, 133b/11
g.+hâlümüzde: Zararsız, kendi
işleriyle meşgul. 96b/10
g.+ler 18a/6, 84b/18, 96b/11,
164a/6, 198b/1
g.+lerden 27a/7, 71b/2
g.+lere 41a/9, 42b/2, 48b/5,
98a/18, 141b/4, 163a/17,
163a/18, 169a/3, 175a/10,
175a/14
g.+leri 27a/18, 42a/17, 55a/14,
138b/10
g.+lerin 168b/16
g.+leri-y-le 105a/4

g.+lerüñ 14b/4, 28b/12, 28b/13, 42b/15, 53b/7, 57b/18, 59a/7, 65b/16, 95a/7, 104b/2, 174b/1
g.+lerüñdür 171b/6
g.+müzden: Kendi kendimiz, kendiliğimizden. 13a/18
g.+nefsi 19a/2
g.+nefsüm 44a/3, 110b/6
g.+y-ile 97a/5, 122b/6
g.+ni 119b/8, 128b/12
g.+nüñ 2a/10, 21a/5, 24a/17, 29a/18, 55b/1, 66b/5, 69a/11, 76b/8, 89a/5, 125b/4, 138b/18, 163b/18, 169a/4, 191b/6
g.+nüñ 63a/17
g.+ñüzi 99a/9
g.+si 4a/12, 23b/10, 27b/11, 29a/14, 42a/7, 47b/2, 47b/2, 47b/4, 49b/12, 57b/15, 57b/18, 60b/12, 67a/8, 70b/18, 75b/19, 86a/7, 88b/13, 111b/1, 111b/2, 113b/3, 120b/8, 121b/1, 126a/2, 133b/4, 151a/10, 157a/15, 163a/8, 164b/1, 164b/1, 169a/7, 173b/11, 175a/12, 187b/15, 192b/15, 195b/19, 196a/2
g.+sini 55a/13
g.+ye 6a/18, 23b/17, 47a/2, 48a/17, 102a/10, 115b/9, 130b/11, 147b/10, 160b/19, 174b/16, 182a/18
g.+yi 78b/6, 112b/13, 115a/11, 115a/13, 115b/15, 119b/10, 125a/5, 125b/5, 142a/19
g.+ özümi 26a/9 (Krş. gendüzi)
g.-arķaķı gendü dırnaķuñ birle ķaşı- 176a/15
g.-bilüñile işle-: Kendi bildiğini yapmak. 98a/5
g.-dili birle eyit-: Kendisi söylemek. 51b/4
g.-dinine ol-: Dinini değiştirmemek. 38a/14
g.-hālümde ol-: Rahat, serbest olmak. 94a/11
g.-lerinden git-: Kendilerini kaybetmek, kendilerinden geçmek. 136b/17
g.-lerüñ eyle-: Sahip olmak, ele geçirmek. 74a/12, 199a/18
g.-lerüñ kıl-: Sahip olmak, ele geçirmek. 51a/4, 74a/9
g.-nüñ idin- 76b/15
g.-nüñ kıl- 41a/15

g.-ñi dut-: Kendini siper etmek. 78a/14

gendüzi Kendisi.

g.+n 10b/1, 127a/9
g.+ne 68b/10, 113a/13
g.+(ü)ni 56b/1
g.+(ü)ñden 117b/12
g.+(ü)ñüz 136b/16
g.+(ü)ñüzi 70b/1, 193b/12
g.-(ü)ni dirşür- 27a/19

geñez Kolay.

g.+dür 124b/13

geñezlik Kolaylık.

g.+ile 74a/7, 96b/1, 99a/8, 170a/7

ger Eğer, şayet. (Krş. eger, veğer) g. 78a/8

ger- Germek.

g.-di(üzengü ger-) 56b/16, 158a/15

gerçek 1. Doğru. (Krş. girçek)

g. 12b/5, 38a/9, 112a/2, 125b/14
g.+dür 188b/18, 192b/3
g.+ise 93a/13
g.+mi 35b/10

2. Dürüst, sahih.
g.+leridür 10a/11

gerçi Her ne kadar, ise de. g. 71a/10, 109b/12

gerdiş Dönüş, dönme. g.+içinde 143a/4

gerek İcabeder, gerekir, lâzım. g. 6b/12, 9b/3, 9b/3, 9b/4, 9b/6, 9b/7, 14b/9, 19a/6, 19a/8, 36a/3, 57a/6, 79a/2, 96b/3, 109b/13, 117b/5, 143b/13, 143b/14, 143b/15, 148b/5, 148b/13, 155a/15, 184b/7
g.+i gibi 71b/8
g.+(lâzım gerek) 145a/6
g.+dür 36b/5, 57a/4, 79b/2, 84b/6, 98a/7, 105a/1, 136a/14, 140b/5, 163b/11, 179b/13, 200a/9

g.+idüñ 89b/7
 g.+kim 13a/12, 41a/7, 75a/3,
 96a/19, 155a/17
 g.+se 12b/5
 g.+segerekse.....: İster.....
 ister..... 19b/18, 19b/18,
 20a/18, 20a/19, 117a/15,
 117a/15
 g.-ol- 21b/6

gerek- Uygun olmak, doğru olmak.
 g.-mezdi 130b/12

gerekli Lazım.
 g.+dür 54a/19

getür- 1. Alıp gelmek, getirmek.
 (Krş. götür-)
 g. 116b/9, 186b/16
 g.-di 3b/17, 4b/12, 15b/18,
 47b/10, 75b/7, 79a/15, 91b/10,
 116b/10, 126b/8, 139a/10,
 171a/14, 175b/8, 176b/19,
 178b/12, 185b/14, 188b/17
 g.-diler 14a/11, 16a/2, 18a/14,
 28a/18, 31b/1, 31b/16, 34b/15,
 37a/4, 52b/10, 52b/14, 53b/5,
 57a/17, 60b/11, 63a/11, 64b/9,
 64b/16, 64b/19, 65a/19, 66a/11,
 66b/15, 67a/10, 68a/14, 70a/16,
 71b/15, 72a/18, 76a/6, 76b/6,
 81b/17, 82b/2, 85a/13, 85a/13,
 85a/16, 85b/19, 95a/5, 105a/19,
 108a/1, 115b/17, 117b/1,
 149a/17, 150b/1, 150b/2,
 151a/19, 152a/4, 153b/12,
 171a/17, 172a/12, 178a/15,
 178b/16, 186a/8, 191a/13,
 192a/12, 198a/3, 199b/8
 g.-dügi 16a/5, 82b/3, 126b/18,
 127a/13
 g.-dük 69a/18, 158b/14,
 189a/14
 g.-düm 153b/18, 166b/12,
 171a/15, 181a/9, 183a/17
 g.-düñ 47b/14, 72a/11, 90a/16
 g.-e 133b/8
 g.-ecekdür 85b/3
 g.-eler 59a/15
 g.-elüm 186a/6
 g.-en 171b/12, 181a/11,
 183a/16
 g.-eydüñüz 96b/18
 g.-eyin 116b/9
 g.-mege 175b/13, 183a/5

g.-mişem 119b/2
 g.-miş idi 39a/16
 g.-miş-idi 25a/15, 199b/9
 g.-miş-idüm 139b/1
 g.-mişler 168b/13
 g.-mişler idi 5b/2
 g.-mişlerdi 167a/7
 g.-mişlerdür 96a/16
 g.-üñ 32b/3, 57a/18, 115b/17,
 149b/9, 158b/9
 g.-üp 3a/12, 5a/1, 145a/3,
 163b/18, 182b/13
 g.-ürdi 99a/14, 139a/11,
 157a/19
 g.-ürler 179a/9
 g.-ürler idi 152a/11
 g.-ürlerdi 179a/4
 g.-ürsem 82a/6

2. Gelmesini sağlamak,
 çağırarak.

g.-di 14b/3, 71b/15
 g.-di idi 48b/19
 g.-eler 67b/12
 g.-evüz 150a/16
 g.-üp 23a/1

3. Geri çekmek.
 g.-sünler 102b/16

4. Sürmek, kaçırmak.
 g.-di 56a/6
 g.-diler 42b/15, 169b/14

5. Yukarı kaldırmak.
 g.-di 43a/3
 g.-üp 94a/12

6. Taşımak.
 g.-diler 39b/6, 52a/12, 60b/10,
 63b/5, 75b/3, 85b/19, 86a/1,
 93b/12, 112a/14, 153b/10,
 169a/16
 g.-diler(sancağ getir-) 54b/11
 g.-gil 26b/2, 123b/12
 g.-mege 155a/1
 g.-mekde(bahāda ağır
 getürmekde yeyni) 105a/19
 g.-mişler 116a/11, 189b/16
 g.-mişlerdi 26b/8, 162a/1,
 182b/12
 g.-üben 54b/17
 g.-ür('alem sancağ getir-)
 103b/9

g.-(imân getir-) 44b/5
g.-di(baş getir-) 5b/18, 20a/4, 53b/8, 83b/16
g.-di(ezâyîlik? getir-) 144a/18
g.-di(imân getir-) 49a/12, 85b/1, 94a/12, 108a/3, 125b/8, 147b/13, 188a/7
g.-di(kan gevdeyi getir-) 83a/14
g.-di(şalavât getir-) 16a/3, 16b/1, 34a/13, 88b/16, 119a/19, 127b/9
g.-di(şefî' getir-) 43a/4
g.-di(tekbîr getir-) 27b/15, 47b/17, 56a/15, 70a/10, 71a/7, 86b/10, 165b/7
g.-di(tekbîr tehlîl getir-) 65a/7
g.-di(vücûda getir-) 13a/9
g.-di(habar getir-) 67b/2, 101b/4, 169a/8, 191a/10
g.-di(yerine getir-) 34a/12, 175b/19, 187a/6
g.-diler(belâ getir-) 42b/14
g.-diler(eş-şalavatu ve's-selâm getir-) 69a/7
g.-diler(hûvî getir-) 42b/14
g.-diler(imân getir-) 48a/17, 147b/14, 147b/17
g.-diler(şalavât getir-) 28a/16, 89a/17
g.-diler(şâf getir-) 11a/14, 43a/10
g.-diler(tekbîr getir-) 8a/18, 8a/19, 11a/13, 15b/1, 27a/5, 28a/13, 30b/4, 30b/18, 33b/17, 34a/17, 34b/4, 43a/9, 48a/1, 56a/11, 59a/12, 71a/2, 71b/1, 72b/8, 77b/2, 83a/1, 87a/1, 87a/2, 95a/4, 95b/3, 97a/14, 102a/17, 127b/11, 142a/13, 161a/12, 175a/1, 175b/9, 181b/14, 193a/10, 197a/8
g.-diler(tekbîr tehlîl getir-) 187b/18, 193a/7
g.-diler(tekbîr ve tehlîl getir-) 88b/17, 180b/6
g.-diler(habar getir-) 73a/8, 145a/14, 185b/4
g.-dük(habar getir-) 31b/18
g.-dük(ümi dj cânumuzdan getir-) 166b/5
g.-düm(habarın getir-) 99b/13
g.-düm(imân getir-) 159a/9
g.-düñ(yerine getir-) 31a/19

g.-düñ(habar getir-) 31b/17, 109a/18, 109b/2, 126b/9, 136a/11
g.-düñüz(başumuza getir-) 169b/16
g.-eler(habarın getir-) 88a/18
g.-eler(tekbîr getir-) 93a/19
g.-elüm(yerine getir-) 74a/16
g.-em(imân getir-) 44b/6, 47a/8
g.-em(yerine getir-) 44a/2, 140b/11
g.-em(yirine getir-) 16a/10
g.-en(habar getir-) 23b/19
g.-enler(imân getir-) 6a/18
g.-enlerden misin(imân getir-) 37b/2
g.-enlerdendür(imân getir-) 127b/14, 139a/14
g.-enlerdenüz(imân getir-) 40a/14
g.-esin(ele getir-) 59b/6
g.-esiz(imân getir-) 59b/8
g.-esiz(yerine getir-) 13b/10
g.-evüz(yerine getir-) 200a/3
g.-eyin(habarın getir-) 99b/9
g.-eyin(yerine getir-) 123b/9
g.-gil(cevab getir-) 31b/13
g.-gil(ilerü getir-) 85a/10
g.-gil(yerine getir-) 12b/1
g.-mediler(imân getir-) 48b/6
g.-mege(habarun getir-) 79b/2
g.-mesüñ(şelâhiyyete getir-) 102b/17
g.-meyesin(habar getir-) 79b/1
g.-mezsın(imân getir-) 135b/8
g.-mişem(habar getir-) 25b/2
g.-mişlerdi(imân getir-) 2b/12
g.-se(şalavât getir-) 15a/7
g.-seler(bir yire getir-) 14a/6
g.-sün(habar getir-) 76b/3
g.-sün(yerine getir-) 117a/10
g.-üñ(ilerü getir-) 109a/9
g.-üñ(şefî' getir-) 93b/2
g.-üñ(tekbîr getir-) 102a/12
g.-üñ(yerine getir-) 11a/10
g.-üñ(yirine getir-) 13b/14
g.-üp(tekbîr getir-) 29a/12, 32a/11, 33b/12, 138a/13, 145b/4
g.-ür(uğrumuza hayr getir-) 74b/15
g.-ürdi(şalavât getir-) 2a/5
g.-ürlerdi(habar getir-) 73a/7

getürt- 1. Getirtmek.

g.-di 171a/11
g.-(d)esin 73a/12

2. Göndermek.
g.-(d)eyin 34b/13

gevde Gövde, vücut.
g.+yi 83a/1
g.-yi(kan gevdeyi getir-) 83a/14

gevdeli Gövdeli, vücutlu. (Krş.
gövdeli)
g.(ulu gevdeli) 39a/7, 113b/1

gey 1. Çok.
g. 4a/4, 8b/19, 39a/10, 138a/16,
139a/17, 155a/9, 164a/6,
187b/16

2. İyi.
g. 65a/6, 68b/16, 94a/5

3. Layık, uygun.
g. 10b/15

gey- 1. Giymek.
g.-di 33a/2, 52b/7, 57a/17,
60b/8, 72a/17, 77b/2, 81a/19,
94b/15, 140b/18, 164b/18,
166b/13, 174b/4, 176b/13,
182b/19
g.-diler 4a/19, 47b/3, 54b/9,
85b/17
g.-dügi 106a/2
g.-dügi gibi 47b/3
g.-düm 176b/18
g.-ecek 105a/11
g.-erdi 48b/11, 120b/2
g.-ersiz 176b/17
g.-esin 163b/3
g.-memişsin 176b/15
g.-mezüz 159b/18
g.-miş 43b/16, 158b/17, 162a/4
g.-mişler 86b/9
g.-üp 85b/9, 176b/16, 194a/12
g.-ür 86b/19
g.-ürdi 112b/6
g.-ürler 165a/12
g.-ür-idi 113b/5

2. Kuşanmak.
g.-di 40a/6, 75a/1
g.-di(silâhın gey-) 75a/16,
97a/19
g.-diler 195a/9

g.-diler(silâh gey-) 172a/4,
172b/6

3. Takmak.
g.-miş 86a/11

geydür- 1. Giydirmek.
g.-diler 25a/8, 197a/2

2. Kuşandırmak.
g.-diler(silâh geydür-) 182b/8

geyici Giyinen.
g.+dür 122a/19

geyik Geyik.
g. 17a/9

geyür- Giydirmek.
g.-di 66b/5, 81b/1, 153b/9
g.-diler 24b/15
g.-miş-idi 73a/5

gez Okun yay kirişine yerleştirilen
kısmındaki kertik.
g.+in 95b/9

gez Defa, kere, kez.
g.+(bir gez) 15a/7, 15a/18,
39a/20, 62a/10, 74b/3, 132b/18,
184b/2
g.+(bir iki gez) 157b/5
g.+(bir kaç gez) 92a/17
g.+(birek gez) 27a/8
g.+(bu gez) 38b/3, 58a/16,
74a/10, 90b/13, 95a/6, 111b/18,
114a/19, 117a/13, 122a/15,
144a/15
g.+(degme gez) 74a/5, 98b/10
g.+(günde iki gez) 3a/17
g.+(nice gez) 22a/6, 86a/14,
113b/12
g.+(on bir gez yüz biñ) 190b/16
g.+(otuz iki gez) 115a/7
g.+(üç gez) 125a/13
g.+(yigirmi yedi gez) 89b/12
g.+(yüz gez) 19a/8
g.+den(bir gez) 87a/2, 169b/12
g.+den(bir gezden) 17a/16,
17b/1, 51a/19, 63b/11, 77b/19,
95a/4, 142a/13, 190b/2, 193a/10
g.+den girü(bu gez) 56b/7

gez- Gezmek, dolaşmak.
g.-diler(dört yaña gez-) 27b/19

- g.-erler 22b/12
- gezdürt-** Doluşturmak.
g.-(d)ürem 73a/2
- ğidâ** Gıda.
ğ.+sım 180a/18
- ğılım** İlim.
ğ.+inuñ(incil gılımı) 6b/2
- ğiriv** Feryat.
ğ.-it-: Feryad etmek. 130b/5
ğ.-kıl-: Feryad etmek. 194a/15
ğ.+i(cem'-i ğiriv) 164a/8
- Ğıyâş b. Ğanım el-Eş'arî**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
ğ.+yi 180b/3
- gibi** 1.e benzer.
g. 14b/1, 47b/3, 48b/7, 54a/1,
56a/8, 73b/8, 74b/6, 78b/16,
79b/19, 80a/8, 90b/3, 90b/10,
93a/3, 113a/1, 115a/8, 132a/20,
133b/11, 136a/18, 139b/4,
155b/4,172a/8, 174a/2
- g.+(anuñ gibi) 60a/7
g.+(deñiz gibi çeri) 56b/11
g.+(derya gibi çeri) 83a/4
g.+(uçmak gibi şehir) 93a/5
g.+dür(yedi iklimi musahhar
itmek aña ebcedden bir sebak
gibi) 122a/17
g.+dür('akl hilat gibidür cân
eginine) 146a/6
g.+dür(bülbül gibi) 3b/2
g.+dür(dünya anuñ önünde tabak
gibi) 122a/16
g.+dür(dünyâ düş gibidür)
118a/1
g.+dür(tüş Ğiv Cem gibi) 84a/9
g.+dür(rüstem gibi) 84a/9
g.+(şüreti gibi) 155b/2
g.+siz(ol aşlan gibi) 58a/18
g.+y-idi(bir deñiz katında
ırmağ gibi) 69b/4
g.+y-idi(bir kara deve de bir aq
beñ gibi) 30b/8
g.+yidüñ(aşlan gibi) 58b/11
g.+yüz(kaşşâb gibi) 162b/13
g.-ol-: 1. Benzemek. 192a/3
2. Samısını vermek. 159b/15,
173b/19, 195b/6,196a/10
3. Bir duruma yaklaşmak. 50a/8
g.-ol-(çeri çübansuz koyun gibi)
61a/1
g.-ol-(çübansuz koyun gibi)
84b/18
g.-ol-(ağ bulut gibi) 75a/11
g.-(er gibi ol-) 112a/8
2. Benzeri, imişçesine.
g. 33a/13, 33a/14, 36b/17,
148a/3
- g.+(er gibi) 82a/14
g.-(aç aşlan gibi yi-) 53b/12
g.-(acıkmış ayu gibi yırt-) 84b/19
g.-(acıkmış aşlan gibi yırt-)
84b/19
g.-(aç aşlan gibi durmadın aña-)
69b/14
g.-(aç aşlan gibi gir-) 139a/4
g.-(aç aşlan gibi giriş-) 166a/14
g.-(aç aşlan gibi yügür-) 56b/12
g.-(aç çekirge gibi üstüne üş-)
184b/7
g.-(ağaçdan dökülen yaprak gibi
dök-) 166b/10
g.-(alî gibi düriş-) 42a/15
g.-(aşlan gibi aña-) 95a/15
g.-(aşlan gibi yürek berkit-)
10b/6
g.-(atalar gibi şefkat eyle-)
21a/11
g.-(âdem gibi yon-) 153b/4
g.-(bir şir gibi iriş-) 42a/17
g.-(bu dünya degirmen gibi
çevrin-) 111b/17
g.-(çarğ okın ve el okın yağmur
gibi yağdur-) 30a/19
g.-(çarğ okın yağmur gibi
yağdur-) 67a/18, 83a/13
g.-(çekirge gibi kımıltaş-)
138a/3
g.-(çeri kâmiş gibi oda dutuş-)
69b/17
g.-(deñiz gibi mevc ur-) 161a/19
g.-(ejdehâ gibi yürü-) 27b/3
g.-(elif gibi doğru ol-) 191b/17
g.-(er gibi dur-) 77b/12, 81a/13,
172a/3
g.-(er gibi düriş-) 123a/20,
143a/11
g.-(gönlü tağ gibi ol-) 123a/16
g.-(erenler gibi cenge giriş-)
12a/1
g.-(erenler gibi erlik it-) 77a/6

g.-(erligi er gibi ol-) 51b/10
g.-(gözsüz gibi aşâ iste-) 131b/11
g.-(hamza gibi uruş-) 42a/14
g.-(hamza ve alî gibi erlik eyle-) 193b/10
g.-(küremiş deve gibi birbiriniñ öfine çok-) 6a/7
g.-(kaçar dilkü gibi ardına bağa bağa yüri-) 58b/11
g.-(kaçar gibi git-) 195b/17
g.-(kağan arslan gibi haykır-) 196b/5
g.-(kağan aslan gibi aňra-) 56b/11
g.-(kağan aslan gibi aňra-) 42b/5, 165b/13
g.-(kara bulut gibi üstümüze çok-) 166b/4
g.-(karga sürüsine girmiş şahinler gibi koyul-) 27a/9
g.-(karınca gibi inlü inine gir-) 7a/18
g.-(karınca gibi kaynaş-) 138a/2
g.-(kuş gibi uç-) 134a/9
g.-(od yaltñ gibi irdüğine amān virme-) 71a/15
g.-(rüstem gibi dürüş-) 193b/10
g.-(rüstem gibi uruş-) 29b/10
g.-(rüstem-i destān gibi uruş it-) 10b/6
g.-(sevinmekden kuş gibi tüz çık-) 111a/8
g.-(sil gibi ak-) 26b/14
g.-(sil gibi götür-) 141b/2
g.-(süfüsünüñ sinānın yıldırım gibi yıldıra-) 56b/10
g.-(şu gibi her yaña akma-) 95b/1
g.-(şir gibi deg- ir-) 27a/18
g.-(tüz sil gibi götür-) 166a/3
g.-(uçmak gibi şehriñ kapısında ferişte gibi mār ol-) 93a/5
g.-(uykudan uyanur gibi gafletden uyan-) 100a/15
g.-(yanar od gibi şafları sök-) 55a/19
g.-(yıldırım gibi depin-) 79b/9
g.-(yıldırım gibi ir-) 82b/2
g.-(yıldırım gibi yitüş-) 42b/11
g.-(yidi başlu ejdehā gibi hurüşān it-) 139a/5
g.-(yil gibi iriş-) 165a/3

g.-(yüceleri gök gibi yücelt-) 111b/14
g.-(yüki ağır deve gibi çok-) 156a/18

3. Uygun olarak,
doğrultusunda.
g. 109a/14

4. Fiillerden sonra, sanki, neredeyse, sanısını vermek.
g.+(yir gibi) 27a/18, 42a/17
g.+(yiken(turur gibi) 30b/18
g.-(kovar gibi ol-) 44b/13

5. Özel isimden sonra. [Belirli bir özelliği temsil eder, pekiştirir.]
g. 51a/5, 51a/19, 62a/3, 92a/18, 92a/18, 154a/9
g.+(benüm gibi) 23a/5, 23a/11

g.+(anlaruñ gibi) 173a/6
g.+(anuuñ gibi) 10b/1, 14a/8, 19a/6, 29b/11, 36b/19, 40a/14, 40b/14, 43b/4, 51b/9, 62b/13, 65a/11, 67a/13, 70b/17, 72b/15, 73a/3, 73b/6, 73b/7, 76a/11, 76b/17, 78b/11, 79a/14, 87a/13, 94b/4, 97b/13, 100a/4, 100b/14, 101a/14, 101a/17, 118b/6, 121b/14, 122a/1, 122a/8, 123a/7, 126a/9, 128a/4, 130b/12, 132a/14, 133a/15, 137a/6, 144a/14, 144b/12, 144b/13, 145a/19, 148b/12, 148b/14, 148b/19, 150a/1, 154b/7, 157a/19, 159b/18, 161b/12, 172a/9, 180a/12, 195a/3
g.+(bunlaruñ gibi) 65a/10, 134b/9
g.+(bunuñ gibi) 5b/2, 35b/9, 41b/15, 45a/2, 55a/17, 72b/16, 77a/7, 77a/14, 77b/6, 77b/16, 80b/19, 81a/1, 92b/15, 96a/8, 96a/15, 110a/3, 112b/19, 113a/6, 118a/6, 122a/2, 122b/14, 123a/3, 123a/12, 123a/14, 125a/3, 125b/15, 155a/13, 156b/1, 162a/16, 182a/14
g.+(işbunuñ gibi) 65b/17, 69a/17, 72b/20, 89a/14,

106a/11, 149b/9, 171b/8,
188b/7
g.+(nenün gibi) 34a/14, 126a/6
g.+(şunuñ gibi) 18a/10, 19a/7,
44b/14, 69b/18, 72b/17, 122a/5,
136b/4, 172b/10
g.+degül(bunuñ gibi) 13b/17
g.+dür(anuñ gibi) 26a/12,
61a/5, 129b/19
g.+dür(işbunuñ gibi) 191a/11
g.+dür(nenün gibi) 13b/1
g.+dür(uşbunuñ gibi) 197b/9
g.+y-idi(anuñ gibi) 43b/7
g.+y-idi(işbunuñ gibi) 153a/11

gice Gece.

g. 20a/1, 22b/11, 26a/17,
41b/17, 45b/7, 49a/6, 75a/6,
89a/15, 93a/16, 93a/18, 93b/4,
96b/12, 97a/12, 97b/9, 97b/10,
97b/19, 99a/18, 101a/15,
101b/2, 101b/9, 101b/17,
102a/8, 107a/16, 108a/4,
110a/2, 110b/17, 110b/18,
110b/19, 126a/9, 126a/11,
126a/13, 126a/14, 126b/1,
128a/11, 134a/5, 134a/8,
134b/13, 134b/15, 134b/16,
134b/18, 134b/18, 134b/19,
137b/9, 137b/14, 148b/15,
159b/7, 160a/6, 164b/11,
170b/11, 172a/10, 174a/14,
175b/17, 175b/18, 180b/7,
182b/5, 187a/15, 190b/19,
195a/2
g.+(bir iki gice) 157a/3
g.+(her gice) 99a/15, 172a/15
g.+(ol gün ol gice) 33a/8
g.+(üç gün üç gice) 113b/17
g.+de 97a/10, 108b/17, 123b/5,
141a/15, 141b/14
g.+dür 134b/18, 134b/19
g.+gündüz: Durmadan, devamlı.
67b/1, 91a/1, 91b/3, 96a/8,
96b/4, 132b/3, 190a/16
g.+içinde 9b/11, 173b/2
g.+müz gündüzümüz 84a/4
g.+nüñ 46b/19
g.+si 118b/9, 119a/9, 192a/19
g.+sidür(berät gicesi) 134b/17
g.+si-y-idi 101b/9
g.+sinün 93b/10
g.-ol-: Gece olmak, hava
kararmak. 46b/17, 91b/4,

135b/16, 170a/12, 183a/14,
183a/15
g.-karañulığı ol-: Hava
kararmak. 137b/3

giç Geç.
g. 188a/11
g.-var-: Gecikmek. 156a/4

giç- 1. Ulaşmak aşmak.
g.-eler 150a/16
g.-evüz 183b/18
2. Zaman için geride kalmak.
g.-inçe 46b/19

giçrek (Krş. geçrek)
g. 196a/10

gider- 1. Çıkarmak, uzaklaştırmak,
atmak.
g.-di 47b/16, 72a/16, 89b/4,
161a/3
g.-eler 100a/3
g.-üp 49b/2

2. Göndermek.
g.-di 2a/11

giñ Geniş.
g. 65a/18

gin? Yüce.
g. 24b/5

gine Yeniden, yine
g. 108b/12, 138b/17

gir- 1. Girmek.
g. 75b/2
g.-di 38b/6, 38b/6, 41a/15,
51a/3, 71a/14, 72b/3, 101b/15,
102a/9, 102b/4, 108a/4,
113a/16, 119a/17, 125b/12,
127a/15, 149a/12, 168a/14,
175a/9, 175a/14, 187b/18,
188b/13
g.-diler 17a/17, 33a/17, 41a/14,
46b/5, 47a/17, 48a/2, 95b/19,
96a/15, 98a/1, 101b/7, 102a/16,
107b/4, 108b/18, 122a/6,
122b/17, 169b/1, 169b/18,
173a/8, 194a/19
g.-dügin 49b/8
g.-dük 22a/12, 172a/14

g.-dün 162b/4
 g.-dünüz 48a/12, 58a/18,
 80b/12
 g.-e 77b/1, 100b/11, 102a/7,
 175a/18
 g.-eler 40b/1, 52b/2, 101a/7,
 186a/14, 198a/19
 g.-elüm 25b/11, 36b/10
 g.-em 47a/9
 g.-en 66a/15
 g.-erüz 110b/13
 g.-esin 45a/15
 g.-esiz 42a/14, 179b/12, 180a/5
 g.-evüz 25b/16, 102a/13,
 179b/16
 g.-eyin 47a/13, 66b/4
 g.-eyin mi 66a/1
 g.-gil 21a/17
 g.-icek 102a/16, 152b/11
 g.-ince 38b/17
 g.-mege 24b/14
 g.-mek 11a/7
 g.-mesünler 109b/7
 g.-meyeler 178a/5, 198a/18,
 198b/2
 g.-meyeler idi 154b/6
 g.-mezler 25b/17
 g.-mezüz 198a/15
 g.-miş 108a/6
 g.-mişler idi 10a/13, 102b/7
 g.-miş-idi 28a/2
 g.-sün 47b/9
 g.-ün 102a/20, 179b/19
 g.-üp 104b/13
 g.-üp dur- 102b/20, 170b/6
 g.-ürdi 120b/3

2. Almak, fethetmek.

g.-düm 103a/6, 103a/19
 g.-ür 126a/15, 126a/16

3. Atılmak, saldırmak, hücum etmek.

g.-di 56b/11, 60a/5, 60a/7,
 70a/4
 g.-diler 139a/4
 g.-dügi(çerilere gir- çık-)
 114b/19
 g.-esin 115a/4
 g.-mesün 164b/8
 g.-meye 178a/3
 g.-meyelüm 164b/7
 g.-miş 27a/9
 g.-üp 166a/14, 174a/11
 g.-üp dur- 161a/16

g.-ür 141b/9

4. Başlamak, girişmek.

g.-diler 74b/19, 182b/10
 g.-esiz 85a/1
 g.-seler 183a/7

5. Binmek.

g.-eler 109b/9

6. Çıkmak.

g.-(meydâna gir-) 60b/7
 g.-di(meydâna gir-) 43b/15,
 46a/15, 57a/15, 60a/9, 82a/9,
 82b/10, 163a/8
 g.-e(meydâna gir-) 55a/9,
 57a/14, 63b/8, 81b/18
 g.-ecek(meydânına girecek ol-)
 57a/16
 g.-elüm(meydâna gir-) 26b/13,
 63b/11
 g.-em 57a/8, 57a/9
 g.-em(meydâna gir-) 82b/9
 g.-en(meydâna gir-) 29b/6,
 43b/17
 g.-en(meydânına gir-) 16a/14
 g.-esin(meydâna gir-) 57a/4
 g.-evüz(meydânına gir-) 60a/2
 g.-eyin(meydâna gir-) 39b/15,
 57b/2, 163a/2
 g.-eyin(meydânına gir-) 82a/5
 g.-gil 57a/8, 57a/9
 g.-meyeyin(meydâna gir-)
 60a/18
 g.-señe(meydânına gir-) 57a/1
 g.-sünler 60b/1
 g.-ürsin(meydâna gir-) 60b/19

7. Huzuruna çıkmak, yanına girmek.

g.-diler 92a/7

8. Katılmak, yer almak.

g.-diler 148b/18
 g.-dügün 163a/12
 g.-dük 20a/8
 g.-düm 159a/11
 g.-dün 181a/12
 g.-e 38a/13
 g.-evüz 14a/5, 64b/14, 100a/18
 g.-gil 185b/13
 g.-meyen 143b/3
 g.-mişken 162b/3
 g.-mişler 158a/4
 g.-mişler idi 23a/17

g.-mişlerdi 149a/13
g.-miş-idi 115a/7, 123a/18
g.-üñ 121b/11, 124b/1
g.-ürüz 121b/12

9. Ulaşmak.
g.-mege 142b/10
g.-eler 116b/19

10. Zaman erişmek, ulaşmak.
g.-miş-idi 101b/11

g.-di(halvete gir-) 168a/9
g.-di(yola gir-) 26a/16
g.-diler(araya gir-) 57a/12
g.-diler(dirile güre gir-) 65a/12
g.-diler(sözine gir-) 99a/11
g.-diler(yola gir-) 36b/13, 54a/8, 165a/1
g.-diler çıktılar: Sık sık gelmek. 150b/6
g.-e(dinine gir-) 198a/11
g.-e(elüñe gir-) 108a/16
g.-e(elüñüze gir-) 77b/11
g.-eler(emrüne gir-) 66b/7
g.-eler(inlü inine gir-) 7a/18
g.-erse(ele gir-) 158b/9
g.-esin(yola gir-) 9b/7
g.-medüm(kanına gir-) 16a/11
g.-mek çıkmaktadır 185b/3
g.-mez(ele gir-) 74a/6
g.-miş-idi(elüme gir-) 144a/9
g.-üp(ele gir-) 168a/1
g.-üp(yola gir-) 17a/17, 72a/15
g.-ür(ele gir-) 62a/11
g.-ür ise(elüme gir-) 107a/10

girçek (Kırş. gerçek)
g. 23b/13, 41b/9
g.+sin 99b/5

giriftär Esir.
g.+iken 72b/5
g.-ol-: Esir olmak; tutulmak, yakalanmak. 29a/1, 123a/6

giriş- 1. Başlamak.
g.-diler 30b/4, 102b/6, 142b/8, 166a/16
g.-medük 12a/2
2. Saldırmak, hücum etmek.
g.-diler 42b/19, 96a/15, 166a/15
g.-mege 63a/5
g.-ürdi 94a/18

girü 1. Arka.
g.+de 195a/17
g.+den 8a/11, 116a/6

2. Geriye
g.+ mi 189b/1

3. Artık, bundan sonra.
g. 117a/17

4. Yine, tekrar.
g. 31a/2, 81b/8, 81b/8, 86a/2, 94b/15, 98a/17, 109b/1, 117a/18, 127b/7, 165a/7

g.+kalan: Geri kalan, diğer, öbür. 105a/19, 117a/18
g.-dön-: 1. Arkasına dönmek. 82b/18
2. Geldiği yere gitmek. 26a/9, 58b/11
3. Kaçmak. 70a/19
g.-döndür-: Ters çevirmek, arkasına çevirmek. 196a/9
g.-gel-: Dönmek. 67b/7, 76b/4, 89a/6, 115a/9, 116a/10
g.-ilet-: Geri döndürmek. 175b/9
g.-kal-: Arkada kalmak. 61b/14
g.+ (bu gezden girü) 56b/7
g.+ (şimden girü) 50b/14, 154b/16, 198a/8

girür- Sokmak, girdirmek.
g.-meyeler 51b/1

girürek Geriye.
g.-yürü-: Gerilemek. 95a/17

gişi Şahıs, kimse.
g. 4b/19, 7b/10, 8b/12, 8b/17, 9a/2, 10a/12, 11b/2, 11b/9, 12a/8, 12a/11, 13b/11, 14a/15, 15a/3, 15b/8, 17a/8, 18a/8, 18a/9, 18a/11, 18b/8, 18b/16, 18b/17, 18b/18, 20a/12, 21a/6, 23a/13, 23b/2, 23b/7, 23b/9, 23b/14, 24a/3, 25a/13, 25b/4, 25b/5, 25b/19, 26a/15, 26b/2, 27a/9, 27a/19, 28a/4, 28a/19, 28b/1, 28b/18, 28b/19, 30a/15, 33a/4, 33a/10, 33b/2, 33b/16, 35a/6, 37a/10, 38a/6, 39a/18, 39b/1, 39b/11, 40a/1, 40a/2, 40b/5, 42a/2, 42b/17, 43b/8,

46b/13, 47a/18, 48a/17, 49a/6,
 49a/18, 52a/14, 55b/9, 58b/13,
 59a/2, 59b/17, 60a/4, 60a/7,
 60a/16, 60a/19, 60b/2, 63b/14,
 64a/3, 64b/4, 64b/5, 64b/19,
 65b/13, 65b/14, 66a/11, 67a/8,
 67a/10, 68b/1, 68b/10, 68b/14,
 69a/12, 69a/16, 70b/5, 70b/8,
 70b/10, 70b/15, 72a/15, 74b/5,
 75b/16, 75b/17, 76a/12, 77b/15,
 78b/7, 79b/2, 79b/6, 81a/7,
 81b/2, 82b/10, 83a/11, 83b/5,
 84b/13, 84b/14, 84b/17, 85a/5,
 85a/6, 85b/8, 85b/11, 85b/14,
 86a/15, 86b/19, 95b/3, 97a/8,
 97b/14, 98b/16, 99a/1, 99b/1,
 99b/7, 99b/15, 99b/18,
 100b/15, 101a/6, 101a/8,
 101b/7, 102a/1, 102a/11,
 102a/14, 102b/2, 106b/18,
 107a/15, 107a/18, 107b/6,
 107b/16, 108a/16, 108b/8,
 109b/6, 111a/13, 111a/18,
 111a/19, 111b/1, 111b/4,
 112a/18, 113a/14, 113b/7,
 113b/11, 114a/2, 114a/4,
 114a/5, 114a/13, 114b/2,
 116a/8, 116b/5, 117a/7, 117b/1,
 117b/9, 120a/1, 121b/17,
 122a/15, 123b/17, 125a/19,
 128a/1, 128b/15, 135a/16,
 135b/17, 136a/7, 136b/2,
 137a/19, 137b/18, 138a/19,
 138b/1, 138b/12, 138b/13,
 138b/14, 138b/14, 138b/17,
 138b/19, 139a/3, 139a/6,
 139a/9, 139a/10, 139a/12,
 140b/3, 144b/8, 144b/19,
 145a/12, 146a/17, 147b/11,
 149a/2, 150b/14, 151a/1,
 151a/5, 151b/19, 152a/3,
 152b/12, 152b/13, 152b/14,
 152b/14, 154b/14, 156b/12,
 157b/7, 159b/5, 160a/9,
 160a/16, 162a/10, 162a/16,
 163a/4, 163a/6, 164b/1, 164b/2,
 165b/2, 165b/6, 165b/16,
 168a/15, 168b/15, 169a/4,
 169a/13, 170a/10, 170a/11,
 171a/13, 171a/14, 172a/16,
 173a/14, 174b/14, 175a/11,
 175b/6, 175b/10, 175b/16,
 176b/1, 176b/2, 176b/5,
 176b/11, 177a/15, 178a/15,
 178b/6, 178b/8, 178b/8,

178b/13, 179a/3, 179b/7,
 181a/7, 181a/8, 181b/17,
 182b/14, 185a/2, 185b/1,
 185b/6, 186a/13, 186b/8,
 187a/5, 187b/7, 188a/14,
 188a/15, 188b/5, 191a/11,
 191b/7, 192b/11, 195a/16,
 195a/17, 196b/12, 197a/9,
 198b/5, 198b/16
 g.+(asıl gişi) 4a/4
 g.+(bişer gişi) 187b/15
 g.+(hâtün gişi) 49a/2, 49a/6,
 49a/15, 49a/16, 112b/3
 g.+(her gişi) 105a/2
 g.+(her gişi kim) 110b/9, 146a/9
 g.(kıl gişi) 100a/6
 g.+(ne gişi) 180a/19
 g.+birle 10a/19, 11a/17, 15b/16,
 22a/9, 34a/16, 37a/1, 43b/13,
 53a/4, 54b/13, 68b/3, 70b/9,
 70b/16, 70b/17, 70b/19, 72b/7,
 73b/18, 90b/3, 91a/6, 91a/8,
 97a/17, 97b/2, 97b/3, 97b/10,
 102a/20, 102b/7, 112a/4,
 123b/17, 145b/7, 145b/10,
 145b/13, 145b/15, 146a/1,
 146b/3, 151a/9, 151a/17,
 156b/9, 156b/11, 168a/13,
 169b/1, 169b/4, 187b/2,
 189b/18, 195b/3, 195b/19,
 199b/6
 g.+de 38a/10
 g.+de(hâtün gişi) 76b/8
 g.+degül 162a/18
 g.+den 6a/6, 15b/9, 28a/19,
 42a/2, 107b/7, 113a/12, 123b/9,
 138b/8, 197a/9
 g.+den(hâtün gişi) 49a/4
 g.+dür 19b/12, 23b/7, 23b/9,
 34b/9, 43b/5, 58b/1, 58b/1,
 62b/8, 62b/8, 68b/16, 81b/10,
 98b/8, 98b/9, 98b/11, 111b/16,
 113b/6, 114a/18, 124b/11,
 128a/3, 128b/8, 142a/1,
 173a/13, 189b/9, 197b/7
 g.+dür(ne gişi) 81b/9, 106b/11,
 154a/5
 g.+idi 4a/8, 5b/6, 24b/10,
 38a/11, 39a/7, 42a/9, 68a/7
 g.+ile 23b/3, 51a/16, 51a/17,
 52b/5, 64b/4, 75b/4, 75b/16,
 169b/2
 g.+isen 58a/6
 g.+iyle 63b/15

g.+ler 18b/5, 23b/19, 26b/12, 27b/5, 31a/10, 32b/4, 33b/10, 36b/18, 39b/18, 48b/18, 53b/4, 65a/9, 65a/10, 66a/5, 71b/14, 72a/5, 93a/8, 107b/9, 108b/14, 121a/19, 189a/9, 189a/11, 191b/9, 199a/13
g.+ler(hâtün gişi) 49a/1, 76b/11, 77b/6, 77b/15, 112b/10
g.+ler birle 101a/7, 160b/13
g.+ler idi 107b/17
g.+ler idi(ne gişi) 107b/9
g.+ler ile 101b/8
g.+lerden 26a/14, 66a/8, 177b/1
g.+lerden(bellü gişi) 46b/13, 55b/9
g.+lerden(hâtün gişi) 76a/14
g.+lerden idi(bellü gişi) 46b/11
g.+lere 20b/3, 58b/2, 120a/18, 171a/19
g.+lere(hâtün gişi) 77b/18
g.+leri 20b/6, 23b/17, 85b/10, 86b/7, 100b/14, 111b/10
g.+lerle 71a/3
g.+lerin 41a/3, 65b/6, 67b/19, 116a/18
g.+lerine 24a/17
g.+lerinüñ 176a/11
g.+leri-y-ile 82b/13
g.+lerle 47a/19, 154b/8
g.+lersiz(ne gişi) 151b/6
g.+lerüm 179a/12
g.+lerümi 48a/19
g.+lerümüz 11b/13
g.+lerüñ 46a/8, 51a/2, 72a/3, 85b/10
g.+lerüñ birle 84b/17
g.+lerüñüz 177a/18
g.+lerüz 54a/1
g.+lerüz(hâtün gişi) 77a/6
g.+m 53a/7
g.+mi 163a/9
g.+midür 72a/6
g.+müz 7b/6, 60a/5, 72a/4, 84a/1, 84a/10, 175b/6
g.+müz(gişümüz) 150a/11
g.+y-idi 4b/13, 4b/18, 5a/12, 8b/11, 10b/19, 24b/9, 28b/16, 39b/10, 72b/8, 80b/1, 98b/18, 102a/1, 114b/11, 120a/15, 123b/1, 145b/19, 145b/19, 168a/4, 170a/15, 183b/7, 196b/1, 198b/15
g.+y-idi(hâtün gişi) 170a/15

g.+y-ile 14a/12, 27a/3, 27a/4, 46b/18, 75a/19, 75b/1, 75b/15, 78b/6, 82b/13, 87a/6, 112a/16, 116b/17, 136b/12, 138a/12, 145b/3, 145b/9, 146a/14, 157a/5, 157a/7, 161b/19, 167b/16, 168b/1, 168b/6, 180b/2, 187b/17, 192b/15, 193a/2, 195a/19
g.+y-ile(biş gişi) 187b/15
g.+nüñ 37a/9, 57b/5, 58a/7, 59a/18, 72b/9, 99a/11, 102a/4, 106b/1, 106b/1, 107b/2, 107b/5, 107b/10, 113b/4, 131b/15, 134b/18, 152b/13, 155a/13, 155a/17, 166b/2, 170a/16, 181a/6, 186a/19, 191a/4, 195b/1
g.+(ü)ñüz 161b/6
g.+kadar 71a/11
g.+si 82b/5, 181a/12, 181a/15, 186b/14
g.+sin 10b/17, 27a/13, 146a/2
g.+sin(ne gişi) 12a/10, 40a/8, 47a/3, 49a/8, 61a/6, 107b/8, 157b/14, 158a/17, 165a/8, 172a/12
g.+sinden 138b/18
g.+sine 115b/5
g.+sini 195a/16
g.+siz 164a/11
g.+üñ 17a/6
g.+ye 6a/6, 6b/7, 8b/12, 18a/11, 24b/10, 25b/4, 27a/4, 33a/13, 58b/18, 62b/6, 75b/9, 78a/15, 85a/3, 107a/8, 107a/10, 114b/13, 118b/3, 118b/4, 122b/3, 128a/5, 128a/8, 128b/7, 134b/11, 137b/16, 143b/18, 150b/15, 159b/2, 161b/5, 165b/10, 176b/3, 178b/8, 179a/2, 181a/11, 187a/2, 188a/16, 188b/17, 192b/16, 199a/17
g.+ye(kul gişi) 100a/6
g.+ye(hâtün gişi) 197a/2
g.+yem 56b/16, 58a/4, 99a/2, 148b/6
g.+yi 12a/10, 17b/19, 24a/2, 47a/17, 54a/5, 58b/13, 61a/3, 70b/6, 70b/10, 72a/5, 107b/5, 108b/9, 114a/10, 114b/2, 115b/8, 117a/1, 119a/5, 128a/4, 137b/16, 142a/2, 148a/8,

148a/10, 161a/18, 171a/16,
176b/9, 191a/4
g.+y-idük 168a/4
g.-de(bir gişide durmama-) 6a/6

git-**1. Gitmek.**

g.-(d)je yorur 175a/5
g.-(d)je yorurlar 114a/6
g.-(d)je yoruruz 105b/13
g.-(d)ecek 191a/8
g.-(d)er 172a/2
g.-di 14b/2, 19b/17, 33b/2,
49a/16, 82b/4, 86b/15, 90a/19,
106a/17, 109a/15, 123b/13,
135b/15, 164b/12, 165a/3,
175b/5, 194b/18
g.-diler 5b/3, 46b/6, 74a/1,
75b/14, 87b/1, 105b/1, 107a/12,
108b/10, 115b/8, 117a/3,
132a/5, 185b/1, 185b/9, 187b/1,
195a/8
g.-dügi 108b/3
g.-düğine 74a/3, 89a/9, 118a/8
g.-dügüm 165a/19
g.-dügün 160a/8
g.-dükleri 106a/7
g.-düklerin 106a/8
g.-düklerinün 108b/11
g.-düm 158a/3
g.-(d)e 19a/19, 57b/17, 158a/9
g.-(d)e dur- 110a/14
g.-(d)e mi 70a/2
g.-(d)eler 25a/4, 75b/8,
104a/18, 105a/6, 145a/11
g.-(d)eli 126b/10
g.-(d)elüm 8a/9, 11b/14,
13b/16, 17b/7, 108a/7, 147b/16,
158a/8, 167a/16
g.-(d)emezüz 105a/13, 105b/14
g.-(d)en 72b/4, 167a/9
g.-(d)enler 72b/8, 105b/5
g.-(d)enlerinün 72a/13, 72b/1,
114a/12
g.-(d)er 89a/11, 143a/13, 165a/6
g.-(d)er gibi 159b/15
g.-(d)erdi 91b/6
g.-(d)erem 5a/9, 5a/9, 5a/19,
33a/1, 105b/2, 110b/9, 118b/10
g.-(d)erler 22b/13, 114a/5,
158a/2, 160b/18, 195a/11
g.-(d)erlerdi 108b/12, 155b/14
g.-(d)ersin 32a/6, 75a/2,
101b/1, 165a/8
g.-(d)ersiz 9a/16, 116a/14,
116b/4, 185b/16

g.-(d)erüz 77a/3, 116b/2
g.-(d)esin 66a/4
g.-(d)esiz 136b/15, 159b/14
g.-(d)evüz 67b/11, 190b/2
g.-(d)eyin 125b/10, 188a/6
g.-gil 21b/12, 62a/7
g.-(d)iserlerdür 99a/5
g.-medilirse 195a/6
g.-medünüz 12b/17
g.-megil 33a/3
g.-mege 9a/15
g.-meyeler 104a/9, 184b/11
g.-mezseñüz 29a/5
g.-mişdi 5a/6
g.-sün 104b/4
g.-sünler 184b/10
g.-(d)ün 13b/15
g.-(d)üp dur- 127a/5

2. Ayrılmak, terk etmek.

g.-di 51a/8, 84b/4, 108a/13
g.-diler 84b/3, 108a/11,
187a/15, 197b/18
g.-dügin 187a/13
g.-düklerin 109b/4
g.-düklerine 74b/1
g.-(d)e 115a/14
g.-(d)ecek 107b/17
g.-(d)eler 41b/1
g.-(d)erseñ 44b/9
g.-(d)ersiz 9a/9
g.-(d)e-y-idük 107b/17
g.-(d)icek 104b/16, 108a/10
g.-mesünler 104b/5
g.-meyevüz 67b/14
g.-mezem 158a/12
g.-miş 108a/14
g.-(d)ün 80b/19, 104b/15
g.-sün 110b/11

3. Çıkmak, varmak.

g.-(d)er 146a/18

4. Silinmek.

g.-memiş-idi 94a/19

5. Kaybolmak, yok olmak.

g.-mek(yoğ olmağ u gitmek)
117b/14
g.-(d)üpdür 83b/19, 83b/19
g.-(d)üpdür(ögdin git-) 19a/12

6. Yol almak, ilerlemek, yürümek.

g.-(d)je dur- 33b/4

g.-di 157b/10
 g.-diler 37a/1, 36b/14, 187b/2
 g.-(d)emediler 111a/1
 g.-(d)en 22a/11, 108b/14
 g.-(d)er-iken 36b/14
 g.-(d)erler 195b/18
 g.-(d)erlerdi 108b/13
 g.-düm 140a/16
 g.-mez 158a/12

7. Kendinden geçmek.

g.-mişdi (uğunup git-) 32b/13
 g.-(d)eler(yolına git-) 6a/19
 g.-(d)elüm(yol git-) 104b/7
 g.-(d)enlere(karşı git-) 128b/14
 g.-(d)erken(oduna git-) 158a/1
 g.-(d)erüz(şağa şola git-) 182a/20
 g.-(d)üñüz(yola git-) 93a/14
 g.-di('aqlumuz başumuzdan git-) 111b/9
 g.-di(cânı gösinden git-) 61b/10
 g.-di(dünyâdan git-) 121b/17
 g.-di(dünyaya gel- vü git-) 124a/17
 g.-di(elümüzden git-) 96a/5
 g.-di(ıraq git-) 61b/15
 g.-di(ilerü git-) 76b/5
 g.-di(olan oldu giden git-) 13b/14
 g.-di(uşşı git-) 157b/17
 g.-diler(cehenneme git-) 83b/12
 g.-diler(evli evine git-) 150a/7
 g.-diler(gendülerinden git-) 136b/17
 g.-diler(yirli yirine git-) 148b/16
 g.-dügün(cihâna gel- git-) 117b/16
 g.-(d)e(elümüzden git-) 24a/6
 g.-(d)em(dünyâdan git-) 126b/16
 g.-(d)en(olan oldu giden gitdi) 13b/14
 g.-(d)er(hayâtu git-) 124b/15
 g.-(d)erler(karşı git-) 192b/15
 g.-(d)erler(yirli yirine git-) 133a/5
 g.-(d)i vir-: Kaçmak. 61b/11, 82b/17
 g.-(d)icek(dünyâdan git-) 37b/19
 g.-meyeler(ıraq git-) 138b/16
 g.-miş(güci gitmiş deve bigi çök-) 131b/18

Giv?

g.(Tüs Giv Cem gibi) 84a/9

gizle- Saklamak.

g.-miş ol- 33a/12
 g.-mişdür 119b/10
 g.-miş-idi 165a/16
 g.-ye 125a/5
 g.-yem 186a/5

gizlen- 1. Saklanmak.

g.-di 10b/2, 72b/3
 g.-diler 135b/16, 187b/3
 g.-dügin 125b/6
 g.-dügümüz 107b/2
 g.-dük 107a/17
 g.-e 127a/9
 g.-miş 84b/16
 g.-üp 10a/18

2. Saklı olmak, görünmemek.

g.-di 46a/5

gö- (Kırş. ko-)

g.-rlardı(yaya gö-) 108b/13

göç Kafile.

g. 2a/12

göç- Göçmek.

g.-di 88a/14, 91a/7, 143a/15, 146a/14, 146a/15, 151a/12, 156b/15, 178b/14, 188a/9
 g.-di(bakâ evine göç-) 126b/15
 g.-diler 2a/12, 21b/17, 25a/9, 25a/10, 28b/10, 38b/16, 87a/18, 105b/15, 107a/12, 148b/17, 148b/18, 149b/18, 149b/18, 167a/1, 168a/10, 168a/11, 178b/17, 185b/9, 187a/12, 187a/14, 187b/1, 191a/5
 g.-dügümüz 192a/19
 g.-dük 113b/17, 192b/1
 g.-düm 36a/19
 g.-eler
 g.-eler 10a/9, 10a/15, 73b/7, 105a/5, 145a/11, 150a/15, 167b/7, 195a/3
 g.-elüm 36b/10, 68a/17, 167a/15
 g.-erem kon- 48b/1
 g.-esi 90a/2
 g.-esiz 180a/4
 g.-evüz 179b/15, 183b/18
 g.-mege 117a/6, 156b/8

- g.-miş(beķā 'ālemine göç-)
122a/15
g.-miş(dünyādan göç-) 122a/14
g.-mişler 195a/11
g.-miş-idi 97b/11
g.-üñ 28b/9, 179b/18
g.-üp 68a/18, 89b/18, 191a/7,
194b/18, 195a/6, 195b/2
- göçür-** Nakletmek, taşımak.
g.-di 173b/16
g.-diler 180a/2
g.-eler 175b/12
g.-elüm 194b/17
- gögüs** Göğüs.
g.+i(gögsi) 113b/4, 113b/10
g.+ine(gögsine) 70a/13, 194a/8
- gök** Semâ, gök.
g.+de 6b/19
g.+den 56a/19, 84a/12, 177b/6
g.+den yaña 135b/10, 139b/9
g.+e 77b/19, 177a/19, 197b/11
g.+gibi 111b/14
g.+lere 14b/9
g.-lere tol- 58b/16
- gökcek** Güzel, hoş; iyi.
g. 76b/7, 185a/5
- gölge** Gölge.
g.+sini 122b/6
g.-şal-: Korumak, himaye
etmek. 56b/6
- gömgök** Masmavi.
g. 63b/4
g.-demür ol- 43b/12
- gön** Kösele, deri.
g. 109a/2
- gönder-** 1. Yollamak, göndermek.
(Kırş. göndür-)
g. 8a/8, 17b/7
g.-di 14a/13, 21a/6, 21a/7,
21b/13, 21b/15, 22a/9, 22a/16,
22a/17, 22a/19, 35a/8, 36b/3,
47b/2, 49b/8, 49b/12, 57b/18,
75b/17, 75b/18, 88a/14,
125b/11, 126a/6, 127a/4,
151a/2, 156b/12, 157b/5,
180b/2, 187a/2
- g.-diler 15b/8, 16b/4, 16b/4,
37b/7, 38b/16, 45a/18, 49b/18,
52b/9, 63a/13, 65b/3, 70b/11,
95b/17, 123b/13, 124b/6,
127a/12, 146b/10, 155b/9,
167a/1, 181b/8, 187a/10
g.-dük 21a/16
g.-düm 51a/1
g.-düñ 37a/13
g.-ecek 8a/8
g.-em 2a/14
g.-evüz(cânüñ cehenneme
gönder-) 77b/8
g.-eyin 8a/12
g.-gil 146b/1, 183b/17
g.-iserdür 10a/5
g.-mek 3b/13, 18a/16
g.-meke(göndermege) 12a/13
g.-mişler 109b/4
g.-miş-idi 22a/8, 43a/17, 188b/2
g.-ürem 21b/19
g.-ürlerdi(hoş gönder-) 3a/9
2. Uğurlamak, yolcu etmek.
g.-di 9a/3, 67a/2
- Gönderdi** Manastır adı.
g.+deyr 90a/19
- gönderül-** Gönderilmek.
g.-sün 140a/17
- göndür-** (Kırş. gönder-)
g.-di 115b/7, 126a/2, 134b/12,
154a/18, 156b/9, 156b/11,
157a/6, 157a/7, 167a/8, 173b/9,
175a/17, 175a/19, 175b/1,
180b/3, 180b/4, 181a/7,
184a/18, 188b/5
g.-diler 152a/17
g.-düm 167b/14
g.-e 150b/19
g.-e (cehenneme göndür-)
61a/11
g.-eler 123b/19, 175b/13
g.-elüm 41a/19, 170a/9
g.-gil 117a/15
g.-icek 117a/6
g.-miş-idi 2b/14, 22a/18, 73a/13
g.-üpdür 84a/12
g.-ür idi 31b/15
g.-ürse 187a/7
- gönül-** Yönelmek.
g.-miş-idi 64b/4

göñlek Göñlek.

g.-ler idin- 159b/17

göñül 1. Kalp, iç, gönül.

g. 3b/3

g.+e 3b/5

g.+e(karañu göñül) 3b/4

g.+i(göñli) 84b/10, 111b/19,
135a/15

g.+i(göñli rüşen) 3b/2, 3b/2

g.+inde(göñlinde) 30a/1,
61b/15, 62b/6g.+ine(göñline) 40b/18, 97b/13,
135b/4

g.+lere 3b/7

g.+şafilığı(kalp temizliği)
131a/17

g.+üm(göñlüm) 123a/16

g.+üm(göñlüm içinde) 121b/6

g.+ümde(göñlümde) 140b/10

g.+ümüzden(göñlümüzden)
89b/4

g.+üñ(göñlüñ) 19b/11

g.+üñ(göñlüñ gözgüsü) 131b/4

g.+üñde(göñlüñde) 89b/5

g.+üñden(göñlüñden) 135b/9

g.+üñüz(göñlüñüz) 123a/15

g.+üñüzle(göñlüñüzle) 92b/6

2. Akıl, düşünce, zihin.

g.+i(göñli) 97b/6

g.+lerinde 173b/17, 199a/19

g.+ümde(göñlümde) 52a/9

3. İstek.

g.+i(göñli) 140b/19, 176a/14

g.+birle(cân u göñül) 4a/2, 8a/5,
93a/17, 120a/4, 132a/15g.+(göñl ü cân-ıla): İçtenlikle,
çok isteyerek. 120a/11

g.+cân birle 199b/2

g.+den(cân u göñülde) 131a/6,
139b/4g.+i(göñli kara): Bilgisiz, cahil.
68b/13g.+i(göñli yıkıl): Kalbi
kırılmak, incinmek. 20b/4

g.+ile(cân göñl-ile) 74b/10

g.+ile: İsteyerek, içten. 2b/13

g.+üñ(göñlüñ)(katı göñül)
86a/13g.+hüşlüğü birle: İç huzuruyla,
göñül rahatlığıyla. 132a/5g.-dili-y-ile añla-: Sezmek,
hissetmek. 36a/8g.-i(göñli berk it-): Cesaret, güç,
kararlılık hissetmek. 27a/2g.-i(göñli kork-): Paniğe
kapılmak. 28a/17, 56a/16g.-i(göñli şırıñ-): Kalbi
kırılmak. 132a/20g.-i(göñli ürk-): Telaşlanmak,
paniğe kapılmak. 22b/19g.-i(göñli hoş ol-): Memnun
olmak, içi rahatlamak. 20b/4,
187a/3g.-in(göñlin korkut-):
Korkutmak. 32a/13g.-inde(göñlinde yavuz endişe
kıl-): Aklına kötü şey getirmek.
136a/7g.-inde(göñlinde bit-): Aklına
gelmek, düşünmek. 155b/15g.-ine düş-: 1. Aklına gelmek.
92a/14

2. Hissetmek. 156a/15

g.-ine(göñline korku bırak-):
Korkutmak, paniğe kapılmasına
sebeup olmak. 45a/16g.-ine(göñline korku düş-):
Korku duymak, korku
hissetmek. 13b/8g.-ine(göñline korku koy-):
Korkutmak, paniğe kapılmasına
sebeup olmak. 84a/11g.-ini(göñlini melül eyle-):
Canını sıkmak, sıkılmasına
sebeup olmak. 109b/2g.-ini(göñlini şor-): Hatırını
sormak, ilgilenmek. 120a/16g.-lere toptolu ol-: Benlikleri
sarmak, kaplamak. 40b/15g.-leri dile-: İstemek, içinden
gelmek. 185a/4g.-leri hoş ol-: İstekleri yerine
gelmek, durumdan memnun
olmak. 155b/8g.-lerin bir it- Aynı düşünce ve
duygu etrafında birleşmek.
110b/15g.-lerin düz-: Gönüllerini hoş
etmek, içini rahatlatmak. 41b/16g.-lerin hoş kıl-: Memnun
etmek, sevindirmek. 53b/2

g.-lerine düş- 136b/18

g.-lerine korku düş-: Korkmak,
paniğe kapılmak. 11b/1, 83b/14,
92a/3

g.-üm(gönlüm acın-): İncinmek, kırılmak. 66a/18

g.-üm(gönlüm arām it-): Huzur duymak, içi rahatlamak. 33a/2

g.-üm(gönlüm ol-): Sevmek, istemek. 76b/8

g.-ümden(gönlümden geç-): Aklından geçmek, düşünmek. 52a/11, 136a/3

g.-ümden(gönlümden habar vir-): Hissettiklerini söylemek, kalbinden geçenleri söylemek. 26a/13

g.-üme(gönlüme düş-) 186a/1

g.-üme(gönlüme hoş gel-): Hoşuna gitmek, hoşlanmak. 151b/8

g.-ümüz(gönlümüz emīn ol-): İçi rahat olmak, kendini emniyette hissetmek. 101a/9

g.-ümüze(gönlümüze korku düş-) 26a/3

g.-ine(gönlüne korku ek-): Korkutmak, korku hissettirmek. 26b/18

g.-üñ(gönlüñüñ şafā ol-): Huzurlu olmak. 131b/2

g.-üñe düş-: İcini kaplamak, içine yerleşmek. 75a/14

g.-üñüze(gönlüñüze kapuyı aç-): Bir düşüncüyü karşısındakinin asıl düşüncesini, niyetini anlamak amacıyla söylemek. 123a/14

g.-üñüzüñ(gönlüñüzüñ kör ol-): İdrak edememek. 6b/16

göñüllü Gönül sahibi.

g.+(ulu göñüllü) 182a/16

gör- 1. Fark etmek, görmek.

g.-di 4b/5, 8a/17, 15a/18, 25a/17, 25a/19, 27b/14, 29a/12, 30a/16, 32a/5, 33a/9, 33a/15, 34a/11, 36b/15, 42b/15, 43a/2, 47a/1, 47a/6, 62b/5, 48b/17, 53a/16, 55a/2, 59a/7, 59a/9, 59a/12, 61b/13, 62a/10, 68a/9, 70a/17, 70b/19, 71b/7, 74b/7, 75a/2, 77b/18, 78a/12, 79b/9, 81a/16, 81b/16, 82b/1, 82b/15, 82b/19, 86a/10, 91b/11, 94a/6, 94b/2, 95a/6, 95b/5, 97b/1, 97b/4, 99b/14, 101a/17, 102b/11, 102b/13, 103b/1,

107a/11, 108b/14, 113b/1, 113b/2, 113b/5, 114a/4, 114a/7, 114a/13, 114a/16, 114a/18, 115b/11, 115b/12, 119b/5, 125a/8, 125a/11, 125a/15, 125a/19, 127a/18, 128a/9, 141a/8, 141a/11, 141b/8, 141b/10, 142a/17, 148a/5, 157b/11, 157b/12, 157b/18, 158a/10, 161a/19, 163a/8, 163b/16, 165a/3, 165a/7, 165b/7, 165b/19, 166a/2, 168a/17, 168a/19, 168b/9, 169b/19, 169b/20, 170a/2, 173a/4, 174a/19, 175a/5, 175a/8, 177a/12, 177a/13, 179a/8, 183a/1, 193a/4, 193b/4, 194a/10, 195a/10, 196b/2, 197a/5

g.-diler 4b/3, 5b/3, 7a/3, 10a/16, 10a/17, 11a/16, 11b/3, 15b/7, 26a/18, 26b/4, 26b/7, 26b/8, 27a/14, 28a/2, 28a/3, 29b/13, 29b/16, 30a/7, 30a/14, 33a/16, 37a/7, 39b/2, 43a/8, 50a/17, 54b/2, 55a/9, 55a/17, 55b/5, 56a/3, 59a/13, 62a/13, 62a/17, 64a/1, 64b/18, 65a/3, 65a/11, 65b/7, 71b/2, 71b/4, 71b/14, 73b/19, 76a/18, 77b/4, 79b/4, 80b/2, 81a/10, 83a/1, 84b/2, 86b/14, 87a/7, 88b/3, 90b/11, 95b/13, 108b/19, 109a/16, 111a/9, 111a/16, 115a/16, 136a/8, 138a/2, 138b/7, 138b/10, 141a/12, 141a/17, 141b/1, 141b/3, 142b/12, 146b/18, 151a/19, 153b/11, 154b/19, 158a/15, 158b/1, 160a/1, 160b/2, 160b/7, 160b/13, 161a/14, 164a/1, 165b/18, 167a/2, 168b/10, 169a/15, 172a/5, 172a/10, 172a/11, 172b/7, 174a/3, 179b/7, 185b/3, 187a/13, 189b/15, 190a/4, 194a/14, 195a/15, 195b/16, 196b/13, 199b/8

g.-dügüm 177b/1

g.-dük 24a/2, 36b/17, 107a/17, 107a/19, 141a/7, 158a/5, 166b/3, 166b/4, 172a/14, 177a/17

g.-düm 30b/7, 30b/13, 33a/11, 49a/6, 49a/8, 75a/8, 79b/12,

101a/19, 109a/3, 112a/18,
112b/8, 134a/8, 139a/19,
158b/15, 162a/1, 164b/16,
170b/9, 191a/1, 193b/18
g.-dün 114a/6
g.-dünüz mi 170a/7
g.-eler 7a/18, 84b/15, 153b/8
g.-emediler 113a/9
g.-emezem 36b/17
g.-enlerden-idi 139a/16
g.-esin 86a/5
g.-eyüm 115b/17
g.-icek 11b/1, 11b/19, 21b/7,
27a/10, 28a/13, 32b/8, 42b/10,
62b/10, 69a/13, 71a/3, 74b/16,
95a/16, 106a/8, 115b/18,
118a/15, 120a/17, 137b/1,
140a/6, 140a/15, 154a/17,
164a/8, 164a/8
g.-medi 107a/19
g.-medin 192a/4
g.-medük 56a/19, 115b/2
g.-medünüz mi 61a/3
g.-miş 113a/10
g.-mişidük 23b/1
g.-miş-idi 118b/9
g.-se 122b/6
g.-üp 11b/7, 30b/3, 44b/13,
58a/10, 70a/10, 72b/10, 74a/1,
86b/13, 88b/4, 95a/4, 105a/17,
112a/14, 116a/7, 141a/18,
180b/6, 197b/17
g.-ürem 110a/5
g.-ürler 154b/12
g.-ürler idi 135a/4
g.-ürsüz 92a/16

2. Anlamak, kavramak, idrak etmek.

g. 59a/17, 111b/17, 116a/9
g.-di 20b/2, 29a/17, 48a/3,
50a/19, 68a/5, 81b/7, 82b/5,
123a/5, 124b/13, 147a/2,
174a/19, 181b/9
g.-diler 30a/19, 62a/11, 74a/5,
86b/18, 98a/18, 137a/13,
167a/3, 175a/3, 185b/1, 187b/9,
188a/1, 192a/14, 199b/2
g.-dük 60a/4, 100a/16, 100a/19,
153a/2
g.-düm 41b/12, 123a/15, 174a/6
g.-dün mi 98a/3, 98a/5, 163b/5
g.-dünüz mi 169b/15
g.-e 156a/3
g.-elüm 76a/17

g.-esiz 41b/14, 182a/6
g.-evüz 41a/1, 59a/1, 72a/2,
74b/15
g.-eyin 59a/4, 79a/19, 123a/9
g.-meyenler 135b/1
g.-miş 58a/15
g.-ün 6b/16
g.-ürler 180a/18
g.-ürsüz 84b/7

3. Bilmek, öğrenmek, tanımak.

g. 107a/3, 116a/12
g.-di 33b/17, 47a/2, 114a/8
g.-diler 11b/9, 16a/19, 28a/4,
31a/7, 37a/11, 46b/10, 76a/14,
88b/4
g.-dügi 125b/12
g.-dügünden 171b/13
g.-düm 112a/19
g.-dünüz 51b/2
g.-e 32b/6
g.-enler 38a/9
g.-eyin 41b/10, 155a/8, 158b/15
g.-gil 14b/5, 21a/10, 37a/17,
176b/4
g.-icek 3b/5
g.-miş 58a/14
g.-mişüz 41a/6
g.-sünler 192a/14
g.-ünüz 111a/15

4. Bulmak.

g.-diler 31a/17
g.-e göster- 33b/8
g.-emediler 28a/1
g.-di gözetdi 124b/9

5. Değerlendirmek, yargıya varmak.

g.-ünüz 194b/15

6. Dikkat etmek.

g. 17a/11, 50b/18, 68b/7,
117b/18, 131a/10, 146a/8,
146a/12, 180a/16
g.-düm 112b/6
g.-dün mi 66a/13
g.-dünüz mi 23a/3, 76b/12,
90b/15, 111b/9, 117b/3
g.-mez misin 143a/8
g.-mez misiz 50b/16
g.-ün 46a/7, 46a/9, 106b/9,
121a/11
g.-ünüz 3b/16

7. Gözlemek, müşahede etmek.
g.-di 55a/18, 69b/4, 77b/16,
77b/17
g.-diler 166a/19, 179a/5
g.-dük(görmezümüzi gör-)
100a/12
g.-düm 139b/15, 196b/5
g.-e dur- 69a/19
g.-eler gözet- 99a/16
g.-e gözet- 79b/6
g.-elüm 24b/7, 82a/15, 92b/8,
160b/11, 172b/4
g.-esiz 181b/4
g.-eyin 135b/14
g.-medüm 172a/8
g.-mege 136b/1
g.-miş-idi 123a/19
g.-ür 124b/16
g.-ürsin 143a/4
g.-ürsüz 192b/13
g.-ürsün 111b/12
8. İncelemek, gözden geçirmek.
g.-eyin 32b/4
9. İşitmek, duymak, dinlemek.
g. 170b/10
g.-di 104b/2
g.-diler 55a/10, 102b/8
g.-üñ 111b/18
10. Kabul etmek, saymak.
g.-düñüz(yeg gör-) 9a/13
g.-gil 9a/1
g.-megil 131b/10
g.-ür('aziz gör-) 110b/11
11. Karşılaşmak.
g.-dügi 50b/17
g.-düm 78b/15, 78b/16, 139b/4,
139b/5, 139b/5, 194b/4
g.-düñ mi 197b/6
g.-e 78b/3
g.-esin 110a/16
g.-esiz 182a/10
g.-icek 76b/4, 100a/6
g.-mediler 96a/16
g.-medügüñüzi 182a/9
g.-medüm 78b/16, 194b/4
g.-miş 157b/7
g.-ürsüz(hayr u şer gör-) 164a/14
12. Kavuşmak, ulaşmak.
g.-düm 141b/13
g.-e 141b/7
- g.-meyiser 131b/5
13. Teşhis etmek.
g.-eyin 114a/9
14. Ziyaret etmek.
g.-e 142b/15
g.-e gel- 96a/2
g.-eyim 32a/7
g.-gil 187a/3
15. Yapmak; uğraşmak,
çalışmak. [Yardımcı fiil]
g.-üñüz(ide gör-) 175b/1
g.-esiz(ala gör-) 79b/7
- g.-di(düş gör-) 22b/11, 126a/11
g.-di(maşlahat gör-) 7b/1,
18b/1, 20b/3, 40a/6, 52a/9,
63a/6, 88b/18, 104a/5, 125a/4,
127a/7, 168b/1, 180b/12,
182a/11, 198a/18
g.-di(revâ gör-) 196b/3
g.-di(hoş gör-) 149b/15
g.-di(yarağın gör-) 194a/4
g.-diler(az gör-) 11a/4
g.-diler(maşlahat gör-) 10a/18,
12a/3, 17b/12, 18a/15, 30a/8,
31b/2, 39b/17, 57a/12, 64a/6,
65a/14, 74a/6, 104a/2, 104a/14,
105a/1, 106a/4, 117a/14,
118a/4, 118b/7, 119a/11,
123b/14, 137b/13, 141a/14,
146b/7, 150a/8, 150b/18,
152b/5, 153a/9, 166b/16,
186a/7, 189a/19, 198b/1,
199b/16
g.-diler(meşâlihin gör-) 49a/17
g.-diler(nüzül ni'metler gör-)
53a/13
g.-diler(revâ gör-) 18b/4
g.-dügi(düş gör-) 126a/14
g.-düğüñ(düş gör-) 75a/15
g.-dük(maşlahat gör-) 107b/15,
124b/4, 153a/4, 153a/16
g.-düm(düş gör-) 75a/6, 110a/2,
126a/14
g.-düm(maşlahat gör-) 38b/8,
47a/10, 176a/5, 182b/1,
194b/15
g.-düñ(düş gör-) 75a/7, 110a/4
g.-düñ(maşlahat gör-) 47a/9
g.-düñüz(maşlahat gör-)
194b/16
g.-elüm(bile gör-) 143b/19

g.-me(revâ gör-) 78a/6
 g.-medüm(hoş gör-) 19b/6
 g.-mege(yarağın gör-) 24b/17
 g.-mezem(lâyık gör-) 78a/17
 g.-miş(iş gör-) 19b/4, 151a/5
 g.-mişler(iş gör-) 138a/16
 g.-miş-idi(işler gör-) 24b/9
 g.-mişsin(düş gör-) 110a/13
 g.-mişsin(hayr u şer gör-) 143a/1
 g.-üp(düş gör-) 99b/11
 g.-ür gözi dutar eli 82b/11
 g.-ür gözidür dutar elidür 60b/4
 g.-ürler(maşlahat gör-) 176b/5
 g.-ürsin(düş gör-) 75a/15
 g.-ürsin(maşlahat gör-) 63b/11, 68b/1, 70b/15
 g.-ürsin(revâ gör-) 17a/4
 g.-ürsüz(maşlahat gör-) 34b/12, 65b/18, 189b/6
 g.-ürsüz(rây gör-) 171b/2
 g.-ürsüz(tedbir gör-) 177b/12

göre Göre.
 g. 136a/11

görin- Görünmek. (Krş. görün-)
 g.-di 10a/16, 30b/14, 33a/10, 39b/3, 39b/4, 62a/14, 87a/8, 130a/3, 174a/16
 g.-di(gözümüze görün-)
 12a/1, 177a/18
 g.-medi(gözine görün-)
 76b/7
 g.-meye 127a/9
 g.-mez 177b/2
 g.-ür 193b/16
 g.-ür(gözümüze görün-)
 177b/3

görü- 1. Selamlaşmak; el sıkışmak, sarılmak, öpüşmek gibi karşılama veya uğurlama merasimi. (Krş. görüş-)
 g.-di 21b/13, 32b/2, 91b/12, 91b/13, 131a/1
 g.-diler 4b/2, 5a/7, 15b/11, 17b/4, 28a/14, 32b/3, 63a/12, 78b/10, 87a/17, 91b/13, 115a/19, 118a/16, 141b/14, 143b/9, 178b/18, 180b/6
 g.-icek 5a/7
 g.-ince 43b/6

2. El sıkışmak, anlaşmak.

g.-eçek-isevüz 59a/1

görklü Güzel.
 g. 144a/5

görül- Görülmek.
 g.-di 107b/16

görün- (Krş. görün-)
 g.-di(gözine görün-) 76b/8, 76b/9
 g.-di idi 26b/3
 g.-ü dur- 143a/7

görü- (Krş. görüş-)
 g.-di 126b/8, 127a/17
 g.-diler 3a/12, 53b/5, 129b/15, 199b/7

gös (Krş. göğüs)
 g.-inden(cânu gösinden git-)
 61b/10

göşder- 1. Göstermek. (Krş. göster-)
 g. 61a/18, 82a/14, 134a/3
 g.-di 46a/17, 85b/15, 112b/16, 114a/12
 g.-diler 11a/16
 g.-elüm 33b/8
 g.-eyin 114a/3
 g.-eyüm 113b/9
 g.-gil 113b/10
 g.-medi mi 127b/3
 g.-se 193b/17
 g.-sünler 7a/17, 60b/1

2. Öğretmek.
 g.-gil 49b/15

g.-(şecâ'atüni göşder-) 9b/18
 g.-di(cevlân göşder-) 46a/15
 g.-di(erlik ve dilirlik göşder-) 60a/8
 g.-di(yir göşder-) 92a/8
 g.-diler(dest-bürd göşder-) 44b/12
 g.-diler(dostlık göşder-) 147b/14
 g.-diler(erlik şecâ'at göşder-) 61a/5
 g.-diler(hüner göşder-) 166a/17
 g.-diler(yurd göşder-) 4b/10
 g.-düñ(hüner göşder-) 55b/16
 g.-düñüz('acıklık göşder-) 92b/14

g.-esin(hünerler gösder-) 60a/15
 g.-esiz(dest-bürd gösder-) 54b/8, 188a/12
 g.-gil(erlik şecâ'at gösder-) 69a/1
 g.-medi(bürd gösder-) 53a/5
 g.-mişem(erlikler gösder-) 61a/8
 g.-sevüz(şefkat gösder-) 86a/18
 g.-sün(dest-bürd gösder-) 51b/5
 g.-ürlerdi(dest-bürd gösder-) 194a/14
 g.-ürsüz(dilirlik göster-) 182a/1

gösderici Gösteren.

g.+(yol gösderici) 134b/13

göster-1. Göstermek. (Krş. gösder-)

g.-di 36b/15, 193b/19
 g.-gil 56a/1
 g.-medi 6b/18
 g.-üñüz 77b/10

2. Öğretmek.

g.-diler 49b/4
 g.-e 2b/14

g.-di(gözine göster-) 142a/10
 g.-di(pehluvânlık göster-) 166a/10
 g.-di(şecâ'at göster-) 55a/14
 g.-di(şevket göster-) 165b/8
 g.-diler(erlik göster-) 23a/5
 g.-esin('adl inşâf göster-) 178b/2
 g.-sün(göre göster-) 33b/8
 g.-ürler(dilhüşlük göster-) 184b/11

götür- 1. Götürmek.

g.-di 180a/8

2. Açmak, kaldırmak.

g.-di 81b/3

3. Bayrak, sancak, alem, vb.

taşımak, açmak.
 g.-di 137a/19, 174b/5
 g.-di 22a/14
 g.-diler 145b/4, 165a/2, 169a/17
 g.-elüm 11b/18
 g.-esin 45b/3
 g.-mişlerdi 22a/6
 g.-sünler 163b/3
 g.-üp 3a/7

g.-ür idi 43a/18
 g.-ürdi 50a/5
 g.-ürler idi 43a/16
 g.-ürler ol- 38a/7

4. Kaldırmak.

g.-di 62b/18
 g.-e 59a/13
 g.-di(baş götür-) 50b/10
 g.-üp(barmağ götür-) 108a/3, 125b/7

5. Ortadan kaldırmak, bertaraf etmek, gidermek.

g.-e 132b/6
 g.-elüm 26b/16
 g.-evüz 124b/5
 g.-mezsın 135b/9

6. Önüne katmak sürmek.

g.-di 166a/3
 g.-diler 43a/11, 141b/3, 175a/2

7. Taşımak, yüklenmek.

g.-di 3a/7
 g.-ecek 185a/7
 g.-i bil- 36b/12
 g.-üp 112a/6

8. Taşımak, üstünde bulundurmak.

g.-e 105a/2
 g.-en 104b/3, 105a/2, 105a/2
 g.-meye 105a/3, 105a/20
 g.-ürdi 165a/16

g.-düñ(ilerü götür-) 55b/17
 g.-üñ(elüñüzi götür-) 103b/7

götürül- 1. Alınmak.

g.-ür 90b/11

2. Ortadan kaldırılmak, bertaraf edilmek.

g.-ür 24a/7

gövdelü (Krş. gevdelü)

g.+(ulu gövdelü) 197b/8

göymiş? Tutulmuş, boşalmış.

g.-idi(elleri göymiş) 102a/19, 136b/18
 g.-idi(eli ayağı göymiş) 82b/19

göymiş-? Tutulmak, boşalmak.

g.-mişdi(elleri ayakları göymiş-) 64a/1,
g.-mişdi(elleri göymiş-) 87a/4
g.-ürdi(eli ayağı göymiş-) 124b/15

göyün- Yanmak.

g.-di(özi göyün-) 193b/11

göz

Göz.
g. 96a/11, 96a/20, 155a/13
g.+e hōr: Hakir görülen. 182b/16
g.+i 94a/9, 111b/19, 135a/15, 135b/4, 160a/14
g.+i(görür gözi dutar eli) 82b/11
g.+idür(görür gözidür dutar elidür) 60b/4
g.+in 112a/12, 148a/11, 154b/11, 154b/12, 154b/17, 155a/6, 155a/8, 155a/10, 155a/12, 155a/13, 155a/15, 155a/17, 155b/3, 155b/8
g.+inde 154b/11
g.+inden 96a/1
g.+ine 94a/5, 95b/11, 96a/6, 97b/8, 112a/12, 165b/14
g.+ini 154b/17
g.+ler 155b/5
g.+lerine 166b/13
g.+leriniñ içine 138a/14
g.+lerüm 36b/16
g.+üm 155a/16
g.+üm için 96a/10
g.+üm nürü 140b/4
g.+üme 30b/14, 96b/10
g.+ümüze karşı: Gözümüzün önünde. 92a/18
g.+üñ 155a/17
g.-i çık-: Kör olmak. 28b/11
g.-in öğret-: Gözünü alıştırmak, tanımasını, anlamasını sağlamak. 26b/15
g.-inde(iki gözinde öp-) 143b/9
g.-ine görün- 76b/7
g.-ine görün- 76b/7
g.-ine göster- 142a/10
g.-ler kamaş-: Göremez olmak. 49a/7
g.-leri öğren-: Gözü alışmak, tanımak, anlamak. 178b/9
g.-leri kanın dun- 15a/16, 166a/7
g.-leri yaşıla tol- 24a/3
g.-lerin çıkar- 42a/13

g.-lerin dik-: Dikkatle bakmak. 63b/7
g.-lerinden kan yaş dök- 78a/13
g.-lerinden.....yaşı dök- 130b/6
g.-kör ol- 108a/8
g.-kulak dut-: Dikkatle beklemek, dikkat kesilmek. 39a/16, 73a/6, 91b/3, 119a/14
g.-kulak dut- 21b/3
g.-üme görün- 76b/9
g.-ümüz öğren- 173b/13
g.-ümüze görün- 177a/17
g.-ümüze görün- 11b/19, 177b/2
g.-ümüze uyku harām it- 96b/5

gözcü

Gözcü.
g.+sin 33a/11

gözet- 1. Korumak, kollamak.

g.-diler 170b/12
g.-(d)eler 36a/13
g.-eler(görelere gözedeler) 99a/17
g.-gil 21a/12
g.-mekdür(meşālihin gözet-) 54a/3
g.-(d)üñ 9b/8
g.-(d)ür 128a/16, 192a/6

2. Beklemek

g.-(d)eler 12a/17
g.-di 125a/6
g.-diler 113a/9

3. Gözden geçirmek, incelemek, araştırmak.

g. 46a/8
g.-e(göre gözede) 79b/6
g.-di 33a/9, 141a/8, 174a/19
g.-(d)ürdi 140b/3
g.-(d)ürlerdi 138a/10

4. İzlemek.

g.-di 94a/5
g.-di(gördi gözetdi) 124b/9
g.-(d)ürdi 125a/8
g.-(d)ürdüm 71a/15
g.-(d)ürlerdi 142a/9

gözgü Ayna.

g.+si 131b/4
g.+sine 3b/3

gözle- 1. Beklemek.

g.-ye 125a/5

2. Kayırmak.
g.-megil 21a/14
- gözsüz** Kör.
g.+e 132a/1
g.+gibi 131b/11
g.+ise 135b/4
- gözük-** Görünmek.
g.-di 141a/17
- gubâr** Toz.
ğ. 26b/3
- Öufeyre** (Krş. Gufeyre bint-i Gafâ,
Öufeyre bint-i Gafâri)
ğ. 77a/13
ğ.+hâtün 77a/8, 80a/3
- Öufeyre bint-i Gafâri** Fetihlere
katılan bir Hanım. (Krş.
Öufeyre bint-i Gafâ)
ğ. 196b/17
- Öufeyre bint-i Gafâ** (Krş.
Gufeyre bint-i Gafâri)
ğ. 76b/18
- gulgula** Gürültü, Şamata.
ğ.-düş- 5a/19, 16a/15, 102a/18
- gülü** Hücum, saldırış.
ğ.-it- 60b/3
ğ.-yı 'âm eyle-: Hep birden
saldırmak. 189a/10
ğ.-kıl- 56a/5, 138b/9, 197a/8
- gurüb** Batma.
ğ.+ı 143a/6
ğ.-a(gün gurüba yaklaş-)
141a/12
- gurür** Kibir, gurur.
ğ. 111b/11
ğ.-it- 169a/13
- gusl** Boy abdesti.
ğ.-ın(islâm guslin eyle-) 191a/3
- guşsa** Kaygı, tasa, üzüntü.
ğ.-ol-: Üzüntü olmak. 41b/2
ğ.-sını yi-: Üzüntüsünü,
tasasını çekmek. 117b/19
- ğ.-yi-: Üzüntü, tasa çekmek.
118a/1, 162b/14
- guşşalan-** Üzülmek, kederlenmek.
ğ.-dı 72b/13
- güşiş** Çaba.
g.+ümüz 41a/10
- Öüta** Manastır adı.
ğ. 50a/6
ğ.+deyr 54a/12
- gür** Mezar.
g.-e(dirile güre gir-) 65a/12
- güç** 1. Kuvvet.
g.-i gitmiş deve bigi çök-
131b/18
2. Zor.
g.+ile(güci-le) 61b/11
3. Zulüm, şiddet.
g.-başınç it-: Zulüm, baskı
yapmak. 179a/6
g.-kıl-: Zulmetmek. 178b/4
g.-itdür-: Zulmettirmek,
ezdirmek. 120b/1
- g.-(c)i yit-: Gücü yetmek,
yapabilmek. 44a/12, 44a/12
g.-(c)ümüz yit- 200a/5
g.-leri kesil-: Kuvveti
kalmamak, yorgun düşmek.
181b/15
g.-leri üzü-: Kuvvetsiz kalmak,
cesareti kırılmak. 28b/15
g.-leri yit- 138b/16
- gügercin** Güvercin.
g.-uçur-: Güvercinle haber
yollamak. 65a/16
- güher** İnci.
g. 164a/9
- gül** Gül.
g.+dür 146a/12
g.+iken 93a/1
- gül-** Gülmek.
g.-di 84b/10, 161b/2
g.-ersin 161b/2, 161b/4

- güldür-** Sevindirmek.
g.-esin 123b/7
- güleitân** Gül bahçesi.
g.+ında 93a/1
- Gülşüm** Süheyl b. Amr'ın kızı.
g.+(Süheyl b. 'Ömerin kızı gülsüm) 139b/1
- gülüş** Alay etmek, gülüşmek.
g.-diler 11a/4
- gümân** Şüphe.
g.+suz 174b/14
g.-dut-: Şüphe etmek. 181a/15
g.-it-: Zanetmek. 132a/12
- gümiş** Gümüş.
g. 38b/15, 68a/1, 142b/5, 154b/3
g.+(ağ gümiş) 177b/10, 177b/15
g.+den idi 162a/5
- güm-reh** Yolunu şaşırması.
g.-ol-: Yolunu şaşırmaq. 84a/4
- gün** 1. Gündüz.
g.+(dün ü gün) 191b/14
g.+(ol gün ol gece) 33a/8
2. Güneş.
g.+(ay gün) 193b/17
g.-(bu günki gün toğ-) 140a/10
g.+birle 192b/1
g.-doğ- 137b/10
g.+doğusı: Doğu. 64a/13
g.-gürüba yaklaş-: Güneş batmak üzere olmak. 141a/12
g.-toğ- 88a/19, 88b/1
3. Gün.
g. 17b/17, 18a/14, 26a/16, 43b/10, 64b/7, 87a/11, 88b/1, 101b/16, 103a/2, 110b/16, 110b/17, 126b/5, 132a/5, 141a/7, 150a/5, 150a/6, 157a/12, 172a/9, 175b/15, 178a/12, 193b/9, 195b/14, 197a/10, 197a/17, 198b/16
g.+(bir gün) 2a/7, 48b/17, 53a/4, 58a/8, 68a/9, 122b/7, 125a/6, 172a/19, 176a/2
g.+(bir iki gün) 37b/7, 92b/19
g.+(bir nice gün) 22b/1, 25a/11, 67b/11, 87b/3, 98a/15, 124b/8, 125b/8, 150b/7, 189a/3
g.+(bir kaç gün) 7b/17, 98a/12
g.+(biş gün) 36b/13, 185b/7
g.+(bu gün) 23a/6, 45a/1, 50b/15, 57a/8, 57a/9, 57a/10, 58b/18, 59a/3, 60a/18, 66a/4, 69a/3, 70a/18, 79a/1, 80a/7, 81b/14, 82b/9, 126b/11, 133a/13, 140a/15, 148b/13, 161b/10, 163a/1, 164a/10, 172b/12, 173b/14, 173b/16, 174b/7, 174b/9, 182b/19, 193b/11, 194b/3, 195a/12, 195b/18, 196a/13
g.+(bu gün ol gündür) 54b/5, 55a/11, 125a/9, 138b/19, 172b/13
g.+(bu günki gün) 125b/6
g.+(bunca gün) 192b/10
g.+(cum'a gün) 126b/10
g.+(dördüncü gün) 10a/15, 105b/7, 105b/8, 108b/10, 113b/17
g.+(dördüncü gün) 87a/18
g.+(dünya gün) 107b/12, 174a/5
g.+(her gün) 58a/13, 88a/16, 88a/18
g.+(iki gün) 176a/3
g.+(irte bir gün) 35b/11, 95a/10, 116a/1
g.+(irteki gün) 45b/2
g.+(on gün) 98a/8
g.+(on iki gün) 126b/5
g.+(sekiz gün) 126b/12
g.+(üç dört gün) 36b/8
g.+(üç gün) 10a/13, 87a/17, 104b/8, 104b/9, 108b/7, 140a/2, 176a/3, 185b/10
g.+(üç gün üç gece) 113b/16
g.+(yigirmi gün) 67b/1
g.+batusı(batı) 64a/14
g.+de 19a/8
g.+de(bir iki gün) 175a/15
g.+de iki gez 3a/17
g.+dedür(bir gün) 192a/16
g.+dedür(on gün) 192a/17
g.+den 91a/17
g.+den soñra(üç gün) 96a/2, 104b/9, 105a/5, 113b/13
g.+den soñra(yigirmi gün) 67b/2
g.+de-y-idi(cemâziye'l evvel aynınuñ yigirmi birinci günde) 101b/10

g.+dür 70a/18, 70a/19, 70a/19,
126b/10, 195a/13
g.+dür(bu gün ol gündür)
54b/5, 55a/11, 125a/9, 138b/19,
172b/13
g.+dür(üç gün) 37b/3
g.+e 19a/7
g.+e degin 178a/14
g.+e degin(bu gün) 94b/11,
133a/15
g.+e degin(kırk gün) 179a/17
g.+e degin(üç gün) 104b/7,
105b/6
g.+gibi 80a/8, 139b/4
g.+gibi(dünki gün) 174a/2
g.+i idi(şa'bân ayının üçüncü
günü) 132a/6
g.+idür 79a/2, 164a/10,
164a/11, 172b/13, 174b/9
g.+idür(cum'a günü) 126b/11
g.+inde 120b/2
g.+inde(bayram günü) 133a/12
g.+inde(cum'a günü) 150b/8
g.+inde(kıyâmet günü) 128b/3
g.+i-y-idi(cum'a günü) 126b/5
g.+inüñ 105b/14
g.+inüñ(kıyâmet günü) 120b/16
g.+ki(bu günki gün) 125b/6
g.+ler idi 121a/13
g.+lerde 2a/9, 25a/16
g.+lerde(bu günlerde) 133a/16,
133a/18
g.+leri(mevsüm günleri) 39a/2
g.+leri(mevsüm günleri) 43b/3
g.+idi(seşenbih gün) 110b/16
g.+soñra(bir nice gün) 18a/12
g.+ün 65a/19, 94b/12, 94b/14,
192a/19
g.-ki(bu günki gün toğ-)
140a/10

4. Durum, vaziyet.
g. 77a/7

günâh Hata, günah.
g. 135b/3

gündüz Gündüz vakti.
g. 91b/4, 93a/15, 93b/4,
174a/14
g.+de 123b/6

g.+(gice gündüz) 67b/1, 91a/1,
91b/3, 96a/8, 96b/4, 132b/4,
190a/16

g.+ümüz(gicemüz gündüzümüz)
84a/4

güneş Güneş.
g.+e 122b/5
g.+i 6b/16
g.-bir süñü boyı kal- 141a/6
g.-doğ- 105b/7, 105b/8, 111a/8,
195a/9
g.-e ser- 111a/11

günlük Gün süren.
g.+(bir günlük yol) 25b/6,
133a/9
g.+(iki günlük yol) 36b/13
g.+(üç günlük yol) 104b/7
g.+(yedi günlük yol) 36b/4

gürbüz İri, güçlü.
g. 81b/14

Gürcistân Gürcistan.
g. 190b/13
g.+çerileri 124a/7

gürüh Bölük, cemaat.
g. 164a/11
g.+gürüh : Bölük bölük, takım
takım. 55b/5, 56b/13, 102b/6

gürüldü Gürültü.
g.-gel-: Gürültü duyulmak.
170b/10

gürz Topuz, gürz.
g.+i(demür gürz) 197b/10

güt- Olatmak, sürmek.
g.-(d)er(koyunları güt-) 37a/8
g.-(d)er-iken(koyunu güt-) 58a/9
g.-mege(develerüm güt-) 78a/17
g.-mege(koyunu güt-) 58a/8

güy- Beklemek, sabretmek.
g.-erdüm 190a/17
g.-erler-idi 17b/1
g.-ersevüz 98b/4

güvegü Damat, güveyi.
g.+si 52b/3, 52b/3, 53b/4,
63a/13, 74a/2, 95b/6, 97b/7
g.+sin 136b/12
g.-ol- 163b/4
g.-kıl- 82a/8

güzâf Boş.

g.+ın(söz-i güzâf) 164a/13

güzîde Seçkin, beğenilmiş.

g. 10b/4, 30a/13, 38a/3, 45b/18,

75a/17, 168a/13, 196b/2

g.+y-idi 4b/19

g.+si 28b/4

g.-kıl-: Üstün görmek. 11a/9,
24b/11**güzîn** Seçkin, üstün.

g.+(ebû bekir-i güzîn) 16a/7

g.-kıl-: Üstün tutmak, üstün
görmek. 140b/4

H

ha

1. İşte.

h. 163b/5

2. Haydi.

h. 82a/15

3. Ancak.

h. 176a/2

haber

1. Haber.

h. 81a/5, 85a/2

h.+a göre 136a/11

h.+ı 34a/17, 38b/4, 61b/5,

65b/9, 71b/11, 74b/1, 77b/8,

85b/8, 190a/10

h.+ın 37b/15

h.+lar 35b/9

h.+uñ 25b/2, 88b/7, 140a/9,

197b/5

h.+uñuz 6a/1

2. Durum, hal.

h. 73a/6, 74b/8

3. Malumat, bilgi.

h.+ı 101b/15, 127b/4

h.-(gönlümden haber vir-)
26a/13

h.-bil- 79b/7, 118a/10

h.-bildür- 122a/13, 154b/15

h.-deg- 37b/11, 39a/19, 89a/13

h.-eyle- 169a/7

h.-gel- 5b/8, 6a/14 17b/1, 50b/4,
119a/15, 126b/4h.-getür- 23b/19, 25b/2, 31b/17,
67b/2, 73a/7, 73a/7, 76b/3,79b/1, 109a/18, 109b/2, 126b/9,
136a/11, 145a/14, 169a/8,
185b/4, 191a/10

h.-gönder- 63a/13

h.-ı bildür- 176a/19, 179b/17

h.-ı degür- 188b/4

h.-ı işit- 12a/11, 17a/16, 25b/8,

109b/6, 110a/1, 168a/8, 190a/14

h.-ı vir- 45a/19, 116b/6,

154b/2, 160a/5, 169a/3

h.-ı yitiş- 121b/6

h.-ı yitişdür- 117a/14

h.-ın bildür- 16b/3, 16b/17

h.-ın getür- 88a/18, 99b/9,

101b/4

h.-ın işit- 3a/15, 199a/16

h.-ın söyle- 126b/13, 132b/11

h.-ın sor- 28b/1

h.-ın vir- 107b/5

h.-isinde-: Haber sormak, bilgi
istemek. 99a/12

h.-işit- 88a/17, 190a/11

h.-it-: Haber vermek. 136a/2

h.-lar cem' it- 119b/14

h.-lar işit- 110a/3, 136b/17

h.-lar vir- 6a/15, 32b/5

h.-ı hayr getür- 31b/18

h.-ol-: Haber verilmek. 3a/10,
15b/17, 34a/8, 53b/3, 64b/16,

69a/14, 185a/14

h.-kulağına deg-: Haber almak,
haberi duymak. 150b/11

h.-söyle- 125b/16

h.-sor-: Bilgi istemek. 32a/9,

34b/5, 39b/16, 127a/10,

149b/15

h.-uñ getür- 79b/2, 99b/13

h.-uñuzı al- 115b/6

h.-vir- 2a/5, 3b/15, 5b/4, 13a/4,

22a/11, 22b/14, 23b/8, 24a/1,

28a/14, 28b/13, 34b/3, 36b/4,

37a/11, 38a/10, 38b/4, 47b/8,

48b/8, 48b/12, 51a/11, 54a/12,

54b/4, 57b/18, 62b/13, 67b/5,

68a/5, 77b/5, 87a/13, 91a/5,

92a/6, 101a/18, 106a/6,

108a/13, 109a/18, 113a/11,

115b/1, 115b/15, 116a/7,

117a/3, 117b/3, 119a/8,

121b/14, 124a/16, 125b/7,

125b/10, 125b/13, 139b/15,

149b/17, 150a/2, 153b/11,

154b/2, 154b/7, 154b/13,

159a/1, 159b/2, 160a/5,

162a/15, 165a/4, 168b/3,

- 171b/13, 171b/15, 174a/5,
176b/12, 178a/8, 179b/4,
180b/1, 182b/18, 186b/15,
190b/4, 192b/4, 195a/5,
199a/10
h.-viribi- 33b/11, 176a/7
h.-yitiş- 4a/11, 5a/17, 22b/18,
35b/5, 38b/2, 54b/1, 72b/12,
87b/1, 95a/10, 98b/17, 121a/10,
188b/6, 199b/4
- habarcı** Haber verecek kimse.
h. 169b/3, 197a/17
- habar-dâr** Haberli.
h.-ol- 35a/16, 65b/5, 67a/6,
70b/13, 89a/4, 97a/16, 108a/17,
109a/14, 125a/3, 167b/16,
180a/3
- habbe** Buğday tanesi.
h.-(bir habbe ziyân it-) 176a/12
- habeş** Habeşistanlı.
h.+(kara 'abd-ı habeş) 182b/16
- habeşe** Habeşistan.
h.+vilâyeti 133b/16, 190b/7
- habeşi** Habeş halkından olan.
h.+(abd-ı habeşi) 20a/19
- habîb** 1. Sevgili, dost.
h.+i resûlullah: Ebû Zer Gıfârî
134b/5
2. Hz. Muhammed.
h.+10b/16
h.+ûñ 135b/8
- habir** Haberli, bilgili.
h. 156a/4
h.+mişin 135b/8
h.+(hayr-ı habir) 142b/14
- habis** Kötü, alçak.
h. 192a/7
- habl** İp.
h.+e'l-metün: Sağlam ip, islam
dini. 131b/11
- hac** (Krş. hacc)
h. 44a/12
h.+vakt 147b/15
- hâc** Haç.
h. 24b/16, 95a/2, 158a/5
h.+a 95a/13
h.+a tapıcılar 124a/1
h.+ların 100a/3
h.-a tap- 132b/6
h.-a tapdur- 149a/18
- hacc** Hac. (Krş. hac)
h.+a 147b/17, 147b/18
h.-a var-: Hacca gitmek.
147b/15
h.+ı mu'azzam ziyaretleri
132b/7
h.-a el-vidâ it-: Hz.
Muhammedin veda haccı.
165a/13
- hâcet** İhtiyaç, lüzum, gereklik.
h.+degül: Gereksiz. 70b/4,
107b/7, 146a/3
h.-ol-: Gerekmek. 21b/2
- hâcı** Hacı.
h.+yam 192a/7
- hâcib** Memur.
h.+lerden 15a/14
- hacil** Mahcup, utanmış.
h.-(hör hacil şermesâr eyle-)
122b/15
h.- ü şermesâr.ol- 50b/12
h.-ol-: Utanmak, mahcup olmak.
193b/18
h.-kıl-: Utandırmak, mahcup
etmek. 78a/11
h.-şermesâr kıl- 70b/1
h.-ve şermesâr ol- 11b/12
- hâclu** Üzerinde haç olan, haçlı.
h.+alem 26b/8, 27b/17, 39b/6,
42a/2, 54b/17, 63b/5, 75b/3,
79a/8, 86a/1, 87a/4, 189b/16
- had, hadd** 1. Şeriatçe verilen ceza.
h. 145a/6
h.-ur- 144b/10, 145a/9
2. Sınır.
h.+ı 153b/3, 153b/8
h.+ıdur 154a/17
h.+ında 154a/15
h.+ı hudüd 149b/4

- h.-in çık-: Aşırıya kaçmak, haddini aşmak. 80b/16
3. Derece, sayı.
h.+ini 140a/13
- Haddād b. Eslem** Şehit adı.
h. 198b/12
- Haddām** Kabile adı.
h.+ 'Arabı 149a/14
- hadem** Hizmetçi.
h.+ü haşem: Hizmetçilerle maiyet halkı. 21b/16
h.+i(haşemi hademi) 124b/11
- Hadice** Hz. Muhammedin hanımı.
h.+hātün 39a/5
- hadid** Yer adı.
h.+e(cisr-i hadide degin) 67a/2
h.+e degin(cisr-i hadid) 151a/7
- hādīm** Hizmet eden, yardımcı.
h.+i 113a/12, 134b/3
- hadis** Hz. Muhammedin sözleri.
h. 99a/13, 192a/7
- Hak** Allah.
h. 128b/5, 160a/18
h.+dan 84a/14
h.+degül 117b/8
h.+emri 26b/16
h.+reşüli 3b/8
h.+yolu 19b/19, 159a/15, 165b/12
h.-civārına kavuş- 1b/12
h.-çalab bil- 7a/6
h.-dinine gel- 193b/14
h(k).+a(hazret-i hak) 30a/6
- hak** 1. Doğru, gerçek; doğruluk, gerçeklik, hakikate uygunluk.
h. 125b/1
h.+din: İslâmiyet. 163b/7
h.+din üzere 15a/12
h.+dur 44b/2
h(k).+içün 15a/13
h.+işler 120a/11
h.+sözler 120a/11
2. Hukuk, adalet.
h.+ın(konşuluk hakı) 13b/10
- h(k).+ın(konşuluk hakı) 13b/14
h(k).-ını al-: Adaleti, hukuku yerine getirmek. 120a/19
3. Dair, için, ilgili olarak.
h(k).+ında 125b/12
h(k).+umuza 51a/8, 89b/1
h(k).+ına 6b/18
- h(k).+ı-y-içün: Hatırı için, hatırına layık olmak için. 61a/12
- Hak Ta'ālā**
h. 9a/17, 13a/8, 13b/1, 13b/17, 14b/11, 15a/3, 20a/7, 26b/19, 28a/16, 28b/8, 31a/18, 40a/14, 40b/18, 43a/4, 72a/13, 94b/7, 94b/8, 102b/18, 103a/11, 110a/14, 120b/9, 124b/10, 134a/11, 134a/14, 142b/17, 143a/17, 164a/13, 170b/3, 172a/3, 182a/2, 183b/11, 200a/7
h.+dan 2a/10, 13b/6, 21a/8, 188a/7
h.+dandır 164a/12
h.+dergâhı: Kâbe. 76a/1
h.+dur 117b/12
h.+hazreti 28a/15, 87a/17, 100a/7, 115b/13, 174b/13, 177a/3
h.+içün 133b/7
h.+nuñ 2a/4, 3b/11, 165a/5, 200a/1
h.+ya 35b/18, 49a/16, 88b/15
h.+yolu 31a/18
- hakan** Hükümdar, imparator, hakan.
h. 66a/6
h.+a(server-i hakan) 35b/19
h.+dan 122a/19
- hakaret** Küçük düşürme.
h. 182b/2
- hakikat** 1. Doğru, gerçek.
h. 157b/17, 160a/6
2. Asıl, esas, mâhiyet.
h.-bil-: Aslını bilmek, mahiyetini anlamak. 149a/6
- hakim** Hüküm sahibi, âmir, vali, komutan. (Krs. hakim)
h. 103a/19, 170b/1
h.+i 59b/5

h.+isin 40b/6
 h.-kıl-: Hüküm, tasarruf sahibi yapmak. 78a/16
 h.-ko-: Amir olarak vazifelendirmek. 73a/17

hâkim Hüküm sahibi, âmir, vali, komutan. (Krş. hâkim)
 h. 20b/12
 h.-dik-: Amir olarak atamak. 199b/1
 h.-ol-: Amir olmak. 73b/12, 130b/10, 132b/3, 198a/15
 h.-kıl-: Hükümdar yapmak. 117b/10
 h.-ko-: Amir olarak vazifelendirmek. 146a/2

hâkir Değersiz, itibarsız, zavallı.
 h. 35b/2, 92b/19, 132a/18, 148a/12, 171a/9

hâkk (Krş. hâk)

hal Durum, vaziyet.
 h. 5b/15, 10b/15, 17b/11, 32a/9, 36a/8, 54b/8, 65a/15, 73a/7, 95b/17, 127b/5, 179b/7, 179b/15, 187b/5, 191a/11
 h.+(vaşf-ı hâl) 199a/12
 h.+de 31a/17, 37a/13
 h.+de(şimdiki hâl) 49a/5, 89b/5
 h.+den 5b/4, 76b/17, 167b/16, 180a/3
 h.+dür 179b/10
 h.+e 25b/1, 78a/8, 157b/19
 h.+i 15b/7, 16b/7, 28b/13, 31b/3, 53a/11, 65a/14, 71b/12, 85a/7, 97b/6, 117a/3, 140a/6, 140a/15, 144a/3, 186b/9, 191b/10
 h.+i(vâkı' hâl) 36a/10, 144a/2, 189a/12
 h.+içinde 31a/16
 h.+idür 191b/10
 h.+in 41b/8, 63a/14, 68b/2, 121a/18
 h.+inden 54a/2, 65b/4
 h.+ini 76a/17
 h.+leri 51b/2
 h.+lerin 65a/2, 135b/14
 h.+lerinden 125a/3
 h.+idi(vâkı' hâl) 28a/14
 h.+ümden 159b/2
 h.+ümi 98a/9

h.+ümüz 98b/3, 98b/4, 176a/1
 h.+ümüzde(gendü hâlümüzde) 96b/10
 h.+üñ 37a/12, 72b/16, 157b/16
 h.+üñüzden 12b/11
 h.+üñüzi 12b/12, 98a/9

h.-de(işbu halde kıl-) 113b/14
 h.-de(şol hâlde eyle-) 148b/1
 h.-e(işbu hâle gel-) 189a/7
 h.-i yitiş-: Durumu, işi sonuçlanmak. 169b/17
 h.-ümde(gendü hâlümde ol-) 94a/11

hal Çözülme.
 h.-ol-: Hallolmak, iyi sonuçlanmak. 6a/4

halâş Kurtuluş.
 h.-bul-: Kurtulmak. 37a/5
 h.-it-: Kurtarmak. 78b/8

halâyık 1. Halk, insanlar, kullar.
 h. 3b/12, 4a/2, 36b/19, 113a/8, 132b/17, 132b/18, 136b/1, 138a/2, 138a/3, 138a/5, 138b/6, 163a/17, 171b/15, 187b/3, 190b/15, 195a/4
 h.+a 3a/17, 38a/5
 h.+a(kâffe-i halâyık) 13a/10
 h.+ı 37a/4, 38a/1, 111b/9, 142b/17
 h.+ı(kâffe-i halâyık) 40a/15
 h.+lar 152a/10
 h.+laruñ 9b/13
 h.+ıla 185b/8
 h.+umuza 8a/7
 h.+uñ 66a/17, 109a/1, 138a/1
 2. Yaradılmış.
 h. 23b/11
 h.+a 54a/3

Haleb Halep.
 h. 7a/4, 167a/15, 167a/17
 h.+den yaña 145a/20, 145b/1, 183b/17, 184b/3
 h.+din yaña 145a/7, 145a/11
 h.+e 149b/13, 151a/2, 156a/1, 161b/15, 167b/2
 h.+ili 150b/10, 154a/14, 154b/4, 155a/4
 h.+meliki 159b/4
 h.+nâhiyeti 150b/13

- h.+nâyibi 157a/6
h.+ile 152b/2
h.+şehri 152b/3
- hâlet** Haller.
h. 51b/16
h.+dedür 42a/19
h.+durur 10b/15
- halı** Halı.
h.+kilim 185a/12
- halıfa** Halife.
h. 3b/15, 9a/4, 9b/19, 10a/2,
15b/18, 17b/6, 23b/8, 24a/2,
24a/3, 118b/7, 122a/1, 122a/13,
123b/4, 129b/17
h.+dan 23b/13, 34a/1
h.+hazreti 104a/3, 129b/16
h.+lara 119a/12
h.+ı ekber 22a/2
h.+ı resül 19b/15
h.+ı resûlullah 2a/16, 4b/8,
5a/9, 8a/1, 9b/1, 19a/1, 19b/2,
20b/10, 22b/2, 34b/11, 119a/10
h.+nuñ 89a/3, 122b/8, 130a/1
h.+ñuza 80b/17
h.+sı 5a/18, 5b/9, 16b/18,
40b/4, 130b/3
h.+sı(resül halıfası) 119a/10
h.+sıdur 124b/10
h.+ya 15b/17, 23b/6, 68a/1
h.-dik-: Halife olarak atamak.
119a/13
h.-ol- 1b/13, 13a/14, 17a/13,
23b/1, 23b/7, 23b/14, 121b/17,
122a/15, 134a/1
h.-ko- 119a/9
- halıfalık** Halıfelik.
h.-it- 155a/18
- Hâlid** (Kırş. Hâlid b. Velid)
h. 21b/18, 22a/1, 22a/4, 32a/1,
32a/6, 32a/18, 32b/6, 32b/19,
33a/3, 33a/9, 33a/10, 33a/14,
33a/17, 33a/18, 33b/1, 33b/4,
33b/6, 33b/9, 33b/11, 34a/15,
34b/14, 35a/8, 35a/19, 36a/16,
36b/5, 36b/14, 36b/19, 37a/12,
37b/3, 37b/5, 37b/7, 37b/10,
38a/13, 38b/16, 43b/5, 43b/12,
43b/14, 43b/15, 44a/7, 44a/9,
44a/14, 44a/17, 44b/4, 44b/8,
44b/18, 45b/15, 46b/14, 47a/4,
47a/5, 47a/6, 47a/9, 47a/13,
48a/5, 48a/13, 48b/2, 48b/4,
48b/13, 48b/14, 48b/17,
48b/18, 49a/3, 49a/14, 49a/17,
49a/19, 49b/4, 49b/16, 50a/2,
50a/3, 50a/9, 50a/18, 50b/1,
54b/4, 55b/15, 56a/10, 56b/10,
56b/14, 56b/15, 57b/14, 58a/1,
58a/7, 58b/2, 59a/5, 59a/8,
59a/10, 59a/12, 59b/2, 59b/7,
59b/9, 59b/9, 60b/14, 60b/17,
61a/2, 61a/6, 61a/9, 61a/10,
61a/13, 61a/15, 61a/16, 61a/18,
61b/1, 61b/2, 61b/4, 61b/7,
61b/13, 61b/14, 61b/18, 62a/7,
62a/9, 62a/10, 62b/16, 63a/1,
63a/2, 63a/11, 63a/19, 63b/3,
63b/8, 63b/12, 64a/12, 64a/13,
64b/8, 64b/14, 67a/6, 67a/15,
67b/4, 67b/6, 67b/17, 67b/19,
68a/3, 68a/7, 68a/9, 68a/13,
68a/19, 68b/14, 68b/17, 68b/18,
69a/4, 70b/13, 70b/17, 71a/7,
71a/16, 71a/19, 71b/2, 71b/6,
71b/13, 71b/15, 71b/17, 72a/4,
72a/7, 72a/9, 73a/8, 73a/16,
73a/17, 73b/6, 73b/8, 73b/15,
75b/14, 76a/6, 76a/7, 76a/8,
76a/15, 76a/19, 76b/2, 76b/3,
78b/2, 78b/3, 78b/6, 78b/13,
79a/1, 79a/15, 79a/19, 79b/12,
79b/16, 80a/2, 80b/3, 80b/5,
80b/6, 80b/6, 80b/8, 80b/19,
81a/16, 81a/18, 82a/11, 82b/12,
85a/15, 85a/16, 85a/19, 85b/1,
85b/4, 85b/6, 85b/7, 85b/11,
85b/18, 86a/4, 86a/5, 86a/7,
86a/9, 86a/11, 86a/13, 86b/1,
86b/11, 86b/18, 87a/1, 88a/12,
91a/19, 91b/12, 91b/13, 91b/16,
94b/9, 97a/16, 97a/18, 97b/6,
97b/7, 97b/10, 98a/16, 98b/9,
101b/18, 102a/6, 102a/10,
102b/4, 102b/10, 102b/11,
102b/13, 102b/17, 103a/4,
103a/6, 103a/18, 104a/1,
104a/9, 104a/18, 104b/3,
104b/14, 104b/17, 105a/17,
105b/1, 105b/19, 107a/11,
107b/5, 107b/6, 107b/7,
107b/8, 108a/1, 108a/3,
108a/14, 108a/16, 108b/2,
108b/3, 108b/7, 109a/8,
109a/12, 109a/17, 109b/1,
109b/17, 110a/1, 110a/4,

110b/1, 110b/5, 110b/13,
 111a/6, 111a/13, 111a/14,
 111a/17, 111b/3, 112a/4,
 112a/10, 112a/13, 113b/2,
 113b/6, 113b/9, 113b/14,
 113b/19, 114a/3, 114a/6,
 114a/8, 114a/8, 114a/11,
 114a/16, 114b/4, 114b/6,
 114b/6, 114b/11, 114b/12,
 114b/13, 115a/2, 115a/7,
 115a/8, 115a/9, 115a/11,
 115a/14, 115b/7, 115b/8,
 115b/11, 115b/17, 115b/18,
 115b/19, 116a/7, 116a/11,
 116a/16, 116b/7, 116b/9,
 116b/11, 116b/11, 117a/16,
 118a/15, 118b/11, 125b/16,
 127a/5, 127a/10, 128b/9,
 129b/15, 129b/19, 130a/3,
 130b/13, 132a/14, 132a/20,
 140b/5, 140b/6, 140b/9,
 140b/17, 141a/8, 141a/10,
 141b/9, 141b/11, 142b/4,
 142b/8, 142b/11, 142b/18,
 143a/13, 143a/16, 143b/4,
 146b/3, 150a/5, 151a/2,
 151a/14, 151a/17, 153b/16,
 153b/19, 154a/8, 154a/11,
 157a/12, 160a/6, 160a/8,
 160a/9, 160a/16, 160b/3,
 160b/5, 160b/6, 160b/9,
 160b/16, 161a/2, 161a/6,
 161a/10, 161a/19, 161b/1,
 161b/2, 161b/3, 161b/8,
 162a/15, 162a/17, 162a/19,
 162b/2, 162b/7, 162b/10,
 162b/19, 163a/2, 163b/17,
 164a/8, 164a/19, 164b/3,
 165b/1, 165b/2, 165b/7,
 165b/19, 166a/4, 166a/18,
 166b/12, 178b/17, 180b/10,
 182a/10, 182a/15, 183b/13,
 186a/16, 187b/17, 188a/4,
 188a/6, 188b/11, 189b/18,
 189b/19, 190a/3, 190a/9,
 193b/4, 193b/20, 194b/5,
 194b/13, 194b/16, 195a/2,
 195a/15, 195b/2, 195b/3,
 195b/5, 195b/14, 197a/7
 h.+(deyr-i hâlid) 50a/10,
 50a/11, 91b/1
 h.+birle 64b/5, 78b/10, 104b/2,
 105a/1, 108b/19, 115a/19,
 129b/15, 193b/20

h.+den 43b/18, 48a/5, 48a/11,
 57b/19, 58b/8, 59b/13, 61a/11,
 63a/3, 64a/6, 68a/7, 81a/5,
 118a/17, 126b/6, 164a/17,
 180b/9

h.+e 32a/18, 32b/1, 32b/2,
 33a/4, 34b/16, 35a/17, 36b/4,
 37a/11, 38b/14, 43b/1, 43b/18,
 49a/1, 54a/17, 54b/1, 54b/1,
 56a/12, 59a/3, 60b/12, 62a/13,
 68a/10, 70b/8, 71a/16, 75b/12,
 79b/12, 85a/5, 85a/16, 85b/1,
 86a/2, 86a/3, 90a/2, 90a/18,
 91b/15, 103a/2, 103b/3,
 108a/13, 109a/6, 111a/17,
 112a/6, 115b/4, 115b/10,
 116a/7, 116b/6, 118a/14,
 128a/9, 130a/2, 142b/16,
 144a/18, 151a/1, 160a/17,
 161b/19, 165a/10, 165a/17,
 166b/11, 182a/10, 182b/4,
 195b/3

h.+hazreti 63a/18

h.+i 32a/4, 35a/18, 38a/9,
 38b/15, 62b/15, 113a/9,
 113a/10, 113a/18, 114a/14,
 114a/17, 114b/5, 126a/1,
 127a/2, 127b/18, 140b/4,
 143b/16, 150b/19, 163a/1,
 165b/10, 167b/18, 196b/5

h.+ile 71a/14, 102b/11

h.+iñ 18a/4, 32a/3, 35a/16,
 37b/15, 43a/18, 44a/4, 48a/8,
 49a/11, 50a/16, 56a/16, 56b/13,
 57a/14, 57a/16, 58b/16, 59a/14,
 62b/10, 62b/19, 66b/3, 80b/4,
 81b/8, 88b/10, 88b/16, 91b/10,
 102b/13, 113a/19, 114a/16,
 114b/13, 114b/18, 114b/19,
 115a/5, 115a/10, 115a/15,
 116b/9, 116b/15, 117b/2,
 126a/16, 127b/9, 128a/5,
 129b/9, 129b/15, 130a/3,
 130a/6, 130a/17, 131a/2,
 132b/2, 141a/3, 141b/6,
 142a/10, 145b/4, 145b/7,
 154a/4, 154a/6, 160a/15,
 165a/9, 165a/11, 165a/18,
 165b/7, 166a/17, 183b/10,
 193b/4, 196b/19

Hâlid b. Sa'id b. 'Aş b. Ümmeye
 h. 101b/17

Hâlid b. Sa'id b. 'Aş Amr b.
As'in kardeşinin oğlu.
h. 18a/4

Hâlid b. Sa'id (Krş. Hâlid b.
Sa'id b. 'Aş b. Ümmeye)
h. 80a/14, 130a/9

Hâlid b. Sa'id b. Hâlid?
(Krş. Hâlid b. Sa'id)
h.+i 29b/14

Hâlid b. Sa'id hâlid b. Velid'in
oğlu?
h. 34a/6,
h.+e 34a/2

Hâlid b. Velid Seyfullah lakabıyla
da tanınan meşhur komutan,
sahabi.
h. 19a/1, 35a/13, 36a/14,
38a/18, 38b/17, 41a/13, 43a/6,
43a/14, 43b/2, 45b/10, 46a/19,
50b/4, 54a/16, 54b/14, 55a/10,
55b/18, 59b/11, 61b/12,
62b/14, 71a/1, 83a/10, 91a/5,
98b/8, 102a/11, 104a/5,
107a/14, 112a/2, 113a/13,
114b/9, 116b/2, 126a/16,
126a/18, 128a/2, 130b/9,
130b/10, 131a/7, 132a/9,
142a/1, 142a/7, 142b/15,
145b/1, 150a/3, 154a/5,
162a/13, 164b/11, 165b/13,
168b/1, 180b/5, 187b/2,
188a/13, 188a/17, 190a/7,
193a/5, 193b/1, 194a/10, 196a/1
h.+birle 54a/12
h.+den 119b/2
h.+dür 58b/15, 169b/9
h.+e 22a/8, 34b/12, 35a/8,
43a/17, 143b/15, 146a/16,
156b/11, 164b/16, 165a/15,
169a/10, 188b/5
h.+em 58b/3, 162a/14
h.+hâzreti 54b/3
h.+i 22a/19, 119b/9
h.+ile degül 101b/15
h.+üñ 34b/14, 118a/8, 128a/1,
144a/18
h.+ven 161a/4

hâlim Yumuşak huylu.
h.+selim 98b/11

halk Halk.
h. 7b/15, 33a/15, 51b/15,
55a/14, 84b/4, 98b/14, 103b/4,
164b/12, 170b/6
h.+a 4a/11, 68b/13, 69b/18,
69b/18, 188b/3, 192a/1, 192a/2,
192a/9
h.+birle 38b/3
h.+dan 136b/7
h.+ı 3a/17, 16a/16, 48a/11,
49b/4, 50a/14, 55b/13, 167a/3,
176a/13, 183b/14, 188b/14,
191a/6, 191a/13, 195b/10,
197a/11, 198b/3
h.+ı birle 156b/15
h.+ın 7a/16, 39a/16, 40b/5,
48b/4, 50b/6, 53a/15, 53a/19,
73b/19
h.+ına 21b/10, 53a/6, 99a/1,
152a/7, 178a/8
h.+ından('âmm halkı) 146b/7
h.+ından idi('âmm halkı)
173a/14
h.+ını 90b/15, 96a/11, 179a/10,
179a/18
h.+ınıñ 173b/12
h.+uñ 45a/16, 47a/1, 48b/13,
75a/5, 87b/3, 92b/4, 136b/6,
170b/5, 192a/6
h.-arasına çık- 144b/9

halğa Halka.
h.+sı 162a/5
h.-ol- 196b/3

halvet Tenha, yalnız.
h. 125b/12
h.+yir 94a/7, 125a/9
h.+de 123b/20
h.-e gir-: Tenhaya çekilmek.
168a/9
h.-eyle-: Yalnız kalmak. 84b/4

Hâm b. Nüccâr Şehit adı.
h. 198b/8

Hamâ Suriye'de bulunan bir şehir.
h. 167b/4
h.+ehli 156b/19
h.+kal'ası 52b/10
h.+şehri 67a/3, 67a/10, 151a/6,
156b/15, 156b/15, 188a/18,
188a/18, 188a/19

hamâkat Ahmaklık.

- h. 122a/11
- hamâyil** Kılıç bağı, kılıç askısı.
h.+gibi 148a/3
h.-kıl-: Omuzundan asmak,
kuşanmak. 69b/5, 172b/11
- hamd** Allah'a olan şükran duygularını belirtme.
h.+ın 34a/12
h.- u senâ kıl- 88b/15
h.- u şükr eyle- 127b/8
- h.+(livâ-yı hamd-ı muhammedî)
165a/1, 169a/17, 172b/20
- Hamîş** (Krş Hamōş, Humîş, Hums)
h.+şehri 117a/12, 194b/6
- hamîde** Övülmeye değer.
h.+sinden(ahlâk-ı hamîde) 40b/9
- hamim** Çok sıcak, kaynar şey.
h.+lerin 120b/18
- hamiyyet** Haysiyet, şeref.
h. 45a/15
h.+süz 188b/9
h.+üñüz 53b/13
- hamle** Atılma, saldırma.
h.+(bir hamle) 99b/11
h.+den soñra 27b/15
h.-(döşlü döşüñüzden hamle it-)
63b/14
h.-eyle- 81b/11, 161b/1,
165b/16
h.-idiş- 44b/11
h.-it- 11a/11, 12a/18, 15b/7,
26b/15, 27a/3, 60a/11, 63b/12,
81a/9, 81a/14, 86a/7, 111b/5,
112a/15, 112a/15, 112a/16,
137b/12, 138b/15, 138b/17,
163a/6, 166a/8, 167b/17,
193a/3, 193a/14
h.-ler it- 29b/8
h.-ler kıl- 76a/3
h.-mi it- 63b/11, 79a/17
h.-kıl- 15b/1, 15b/4, 27a/4,
27a/5, 27b/15, 30a/8, 30a/13,
30a/15, 30b/2, 33a/16, 33b/12,
42b/17, 43a/11, 46b/2, 55a/14,
56a/3, 56a/6, 59a/6, 59a/8,
59b/9, 59b/20, 60b/15, 62a/12,
- 63b/18, 71a/2, 71a/7, 71a/8,
71b/1, 75b/5, 77b/18, 78b/1,
78b/4, 81b/1, 81b/6, 81b/15,
83a/5, 83a/5, 87a/1, 87a/3,
95b/3, 97b/14, 112a/3, 112a/4,
114b/7, 138b/16, 139a/6,
140a/11, 141b/2, 141b/6,
141b/11, 142a/13, 161a/12,
166a/2, 166a/4, 166a/5,
169b/13, 173a/7, 174a/4,
175a/1, 175a/2, 193a/7,
193a/12, 193a/18, 195b/3,
196a/3, 196a/4, 196a/5, 197a/13
- Hamōş** (Krş. Humîş, Hamîş, Hums)
h. 53a/11
h.+begi 52a/16
h.+melik 52b/16, 53a/10
h.+meliki 67b/2
h.+şehri 52b/9, 52b/11, 52b/11,
71b/16, 74a/10
- hamr** Şarap.
h.+a 144b/2
h.-iç- 144b/9, 145a/1, 145a/6,
145a/8, 145a/9
- Hamrâ** (Krş. Hamrân b. Verdân)
h.+yı 72a/7
- Hamrân** (Krş. Hamrân b. Verdân)
h. 70a/7, 70a/11
h.+ı 81b/12, 92a/19
h.+uñ 70a/10, 82a/5
- Hamrân b. Verdân** Bizans ileri gelenlerinden, Hıms meliki Verdân'ın oğlu.
h.+ı 81b/4
- Hamza** Hz. Muhammedin Amcası.
h.+birle 199a/5
h.+gibi 42a/14
h.+mı 56b/3
h.+ve 'Alî gibi 193b/10
- hân** Allah.
h.+umuz 24a/12
- hançer** Hançer.
h.+ile 42b/8
h.-inda ço-: Hançeri dayamak. 83a/1
h.-kuşan- 105a/20

- ḥandak** Hendek.
ḥ.+suz 182b/17
- ḥāne** Ev.
ḥ.+(ḥayl-ı ḥāne) 195a/3
- ḥānedān** Sülale, soy, ocak.
ḥ.+ından 133b/14
- ḥaṣṣīlik** Sözünden dönme, sözünü yerine getirmeme, alçaklık, kalleslik.
ḥ. 174b/17
- ḥānumān** Ev bark, ocak.
ḥ.+larumuz 141b/19
ḥ.+um 59b/1
ḥ.+um içinde 187a/8
ḥ.-ın(cânın başın ḥānumānın ḳo-) 102a/15
- ḥār** Diken.
ḥ. 93a/1
ḥ.+durur 146a/12
- ḥarāb** Yıkık, viran.
ḥ.-eyle- 154b/11
ḥ.-it- 141b/19, 190b/2
ḥ.-ol- 152b/4, 189a/7
ḥ.-kıl- 7a/1, 66b/4
- ḥarāc** Vergi. (Krş. ḥarrāc)
ḥ. 14a/7, 177b/17
ḥ.+a 40b/8
ḥ.+dan 152a/6
ḥ.+ların 152a/11
ḥ.-a kes-: Haraç almak, vergi almak. 38b/3, 48b/6, 64a/10
ḥ.-a teslim ol-: Haraca rıza göstermek, boyun eğmek. 68a/3
ḥ.-al- 152a/8
ḥ.-üstümüze yaz- 100b/3
ḥ.-vir- 81a/3, 121b/12, 124b/2, 198a/11
ḥ.-yaz- 188a/7
- ḥarāc-güzār** Haraç verici.
ḥ.+em 61b/1
ḥ.-ol- 122b/10, 181b/1
- ḥarām** Dinen yasaklanmış, yasak, haram.
ḥ.+dur 103a/4
- ḥ.-(gözümüze uyku ḥarām it-) 96b/5
- ḥarāmī** Hırsız, haydut.
ḥ. 104b/19
- ḥarb** Savaş, cenk.
ḥ. 50a/17
ḥ.+ u ḫarb 12b/14, 39a/15
ḥ.+ u ḫarb issi 4a/9
ḥ.+a ḫarba 114b/12, 181b/13
ḥ.+âleti: Savaş teçhizatı, silah. 57a/17, 112a/6, 191a/14
ḥ.+âletleri 64b/17, 150a/12
ḥ.+ın ḫarbın 36a/7
ḥ.+ına 91b/9
ḥ.+ında 172b/15
ḥ.+uñ 81b/14
ḥ.+ḫarb 12a/18, 76a/19, 84b/5, 138a/8, 162b/18, 168a/18, 187b/19, 194b/3
ḥ.+ḫarb âleti 60b/9, 77a/9
ḥ.+ḫarb 'ilmi 133b/10
ḥ.-(ḫarb âletin âletlen-) 140b/18
ḥ.-âletini ḫuşan- 137a/18
ḥ.-it- 44b/9, 44b/15
ḥ.-ḫarb it- 34b/3, 34b/10, 63a/5, 68b/4, 94a/16, 97b/5
- Ḥarb oğlu Şahr** (Krş Ebū Süfyān Şahr b. Ḥarb b. Ūmeyye, Ḥarb oğlu Şahr Ebū Süfyān)
ḥ.+oğlu şahr 8b/1
- ḥarbe** Kısa mızrak.
ḥ. 194a/6, 194a/8
ḥ.+at 194a/6
ḥ.-sin at- 194a/8
- ḥareket** Davranış, tavır.
ḥ. 15b/2, 130a/2, 164a/2
ḥ.+in 5b/3, 53b/18
ḥ.+inden 79b/7
ḥ.+ine 19b/1
ḥ.+leri 29b/1
ḥ.+lerinden 29a/17, 41b/8
ḥ.-it-: Davranmak. 9b/3, 45a/2, 113a/15, 156a/6
ḥ.-kıl-: Davranmak. 171b/14
2. Kımıldama, kıpırdama.
ḥ. 97a/13
ḥ.+(ḥiss-i ḫareket) 111a/3, 187b/9

- h.-it-: Kımıldamak. 133b/9,
181b/15
h.-kıl-: Kımıldamak. 64a/1
- harif** Denk, akran.
h.+üm degül 163b/9
- harim** 1. Aile, kadın ve çocuklar,
harem.
h. 91b/12, 97b/3, 196b/10
h.+i 78a/10
h.+ine 196b/12
- harir** İpek.
h. 154b/4
h.+den 190a/5
h.+tonlar 111a/10
h.+tonlu 197b/9
- Hâriş** (Krş. Hâriş b. 'Adiy, Hâriş
b. 'Adiy kilâl, Hâriş b. 'Adiy
Kilâli)
h. 3a/11, 3a/16
- Hâriş** (Krş. Hâriş b. Hüşâm,
Hâriş b. Hüşâm b. Muğeyre)
h.+ün 18a/1, 18a/2
h.+birle 194a/12
- Hâriş b. 'Adiy** (Krş. Hâriş b.
'Adiy kilâl, Hâriş b. 'Adiy kilâli)
h. 4a/3
- Hâriş b. 'Adiy kilâl** Humeyre
kabilesinin ileri gelenlerinden.
(Krş. Hâriş b. 'Adiy, Hâriş b.
'Adiy kilâli)
h. 2b/9
- Hâriş b. 'Adiy kilâli** (Krş.
Hâriş b. 'Adiy, Hâriş b. 'Adiy
kilâl)
h.+ye 3a/9
- Hâriş b. Hüşâm** (Krş. Hâriş b.
Hüşâm b. Muğeyre)
h. 20a/16, 26b/10, 27a/3,
194a/10
- Hâriş b. Hüşâm b. Muğeyre Ebû**
Cehil'in kardeşi. (Krş. Hâriş b.
Hüşâm)
h. 17b/18, 20a/4
- Hâriş en-Nahfî** Fetihlere katılan bir
sahabi.
h. 193a/16
- Hâriş b. Şa'lebe** Said b. Amr'ın
babası.
h.+inüñ 159a/4
- Hâriş b. Şa'lebe b. Emrî el-Ğays**
b. 'Abd b. Āzad Said b.
Amr'ın sülale adı.
h.+oğlanları 159a/2
- harrâc** (Krş. harâc)
h.+mâli 167a/8
h.-al- 9b/16, 41a/9
h.-vir- 13b/19, 38a/14, 40a/16,
100a/18, 167a/4
- Harrân**
h. 124a/9
- Hârûn** Hz. Musa'nın büyük kardeşi.
h. 149a/10
- hâş** Seçkin.
h. 63a/7, 125a/19
h.+begler 66b/5
- Hasan keyf**
h. 124a/8
- Hasân b. Temin** Ravi adı.
h. 178b/18
- hasanât** İyilikler.
h.-vir- 15a/3
- haseb** Soy temizliği, asalet. (Krş.
hasib)
h.+neseb 159a/4
h.+ünî nesebüñi 55a/11
- hased** Kıskançlık.
h.+dür 191b/15
h.-kıl- 131a/14
- hâşıl** Ortaya çıkan, meydana çıkan.
h. 106b/8
2. Var olan, elinde olan.
h.+durur 131b/11
- h.-eyle-: Elde etmek, kazanmak.
169b/9, 178a/15

- h.-it-: Elde etmek, kazanmak.
67b/13, 73a/15, 90b/9, 170b/2
- h.-ol-:1. Elde edilmek,
kazanılmak. 9a/7, 10a/6,
10b/11, 16a/11, 34a/15, 49b/13,
64a/7, 86a/17, 109b/12,
118a/18, 118b/1, 128b/2,
133a/7, 139a/1, 152a/6, 178a/11
:2. Meydana gelmek, olmak.
14b/10, 20b/2, 72b/17
- ḥasib** (Krş. haseb)
h.+üm nesibüm 159b/10
- ḥasir** Dalalete düşen.
h. 92b/16
- ḥasîs** Alçak.
h. 192a/9
- ḥasret** 1. Özleyiş, özleme.
h.+indendür 134a/13
2. Üzüntü, keder.
h. 130b/6
h.+odı 32b/9
h.-(ḥayf u ḥasret odlarına yan-)
131b/17
h.-yi-: Üzülmek, kederlenmek.
106a/10
- ḥaṣṣa** Bilhassa, özellikle,
h. 148b/10, 172b/15, 193b/8
h.+kim 140b/11
- Ḥassân b. 'Alî el-Ğatfân** Ravi adı.
h. 185a/10
- Ḥassân b. Ğanîm el-Ḥazvâmî**
Şehit adı.
h. 198b/10
- Ḥassân b. Nu'mân eṭ-Ta'î**
Fetihlere katılan bir sahâbi.
h. 100b/17
- Ḥassân b. Şâbit** Medine ileri
gelenlerinden.
h. 4a/16
- ḥasta**
h.+y-ıdı(cığer ḥasta) 42b/3
h.-ol- 2a/12
- ḥastalık** Hastalık.
- h.-yitiş-: Hastalanmak. 2a/10
- ḥâşâ** Allah göstermesin, katiyyen.
h. 19b/9, 29a/7, 64b/13
h.+kim 162b/4, 181a/13
- ḥâşâ li'lâhi** Asla, Allah korusun.
h. 20a/10
- ḥâşâ ve ke'llâ** Asla, Allah korusun.
h. 12b/2
- ḥâşâ ve ke'llâhi** Asla, Allah
korusun.
h. 113b/14, 140b/9
- ḥaşem** Maiyet.
h.+i ḥademi 124b/11
h.+den(ḥadem ü ḥaşem) 21b/16
h.+süz 122b/3
- Hâşim b. 'Utbe b. Ebî Vaḳḳâs b. Ğanîm** Fetihlere katılan bir
savaşçı.
h. 193b/6
- Hâşimî** Hz. Muhammed'in mensubu
olduğu sülâle adı.
h.+(Mekkî Medenî Kureyşî
Hâşimî Muḥammed b.
'Abdullâh) 13a/2, 14b/8
- ḥaşmet** Kudret, büyüklük.
h.+i 159a/13
h.+indendür 110b/3
h+ümüz 90b/8
- ḥatâ** 1. Yanlış, hata.
h. 56b/1
h.+dur 56b/1
2. Günah.
h.+ları 78a/2
- ḥatab** Odun.
h. 7a/5
- ḥatar** Tehlike.
h.+içinde(ḥavf u ḥatar içinde)
53a/2
- ḥâtem** En son.
h.+i rusul: Hz. Muhammed.
24a/12, 40a/13, 41a/7

- h.+e'n-nebiyyin: Hz. Muhammed. 13a/3
h.-i rusul ol-: Peygamberlerin sonuncusu olmak. 44a/6
- Hâtem Tay** Cömertliğiyle meşhur bir Tayyi kabilesi mensubu.
h. 4b/12
- hâtur** 1. Zihin, akıl.
h.+(perişân-hâtur) 22b/1, 50b/8, 109a/17
h.+müsevveş 22b/1
h.+sın(perişân-hâtur) 22b/3
h.-uñdan geç-: Aklından geçmek, düşünmek. 151b/14
2. Gönül.
h. 131a/18
- Hâtib b.** 'Amr Fetihlere katılan bir savaşçı.
h. 103b/17, 130a/7
h.+ı 156b/10
- hâtif** Gâipten haber veren melek.
h.+den 115b/3, 166b/5
- hatm** Mühürleme.
h.-ur-: Mühürlemek. 88a/13
- hañı** Yazı.
h.+ı ile (dest hañı) 72a/4
h.+ımı (elüm hañı) 66b/12
- hattâ** Üstelik, bundan başka, hem de.
h. 145a/3
h.+ki 135b/10
- hatün, hâtün** Kadın, hanım.
h. 18a/1, 19b/7, 39a/5, 49a/11, 71b/10, 76a/15, 76b/7, 76b/12, 76b/18, 77a/8, 77b/2, 77b/18, 78a/13, 80a/3, 89a/5, 94a/15, 112b/18, 197a/1, 199a/5, 199a/7, 199b/9
h.+dur 112b/16
h.+gişi 48b/18, 48b/19, 49a/2, 49a/3, 49a/6, 49a/15, 49a/16, 76a/14, 76b/8, 76b/11, 77a/6, 77b/6, 77b/15, 77b/18, 112b/3, 112b/10, 170a/15, 197a/1
h.+ı 48b/16, 95a/2, 112b/19, 187b/10, 199b/9
h.+ı(âhîret hâtün) 95b/7
- h.+ı(âhîret hâtün) 94b/1
h.+ından 187b/13
h.+idi 77a/18
h.+ı imiş 49a/2
h.+lar 76b/17, 77b/19, 80a/2, 80a/5, 124b/18, 141b/19, 197a/13
h.+lar birle 136b/13
h.+lara 136b/11
h.+lardan 76b/10, 77b/16, 197a/14
h.+lardan idi 94a/16, 194a/11
h.+ları 76a/15, 77b/12, 78b/8, 112a/19, 136b/9, 138a/6, 143b/10, 143b/10, 143b/11, 196b/16
h.+ları(âhîret hâtünları) 78a/12
h.+ları birle 112a/19
h.+ların 18a/9, 142b/6
h.+larımızı 107b/14
h.+ıla 112b/16
h.+urumı 107b/15
h.+uñı 115b/14
h.-dur- 77a/17
- havâ** Gök.
h.+ya 75a/10
h.+yüzi: Gökyüzü. 26a/19, 30b/13, 54b/3, 68a/13, 75a/9, 75a/11, 134a/8, 166b/5, 166b/7
- havâle** Gönderme, sevketme.
h.-eyle-: Göndermek. 183a/10
h.-it-: Göndermek, üstüne sevketmek. 182b/3
h.-kıl-: Göndermek, üstüne sevketmek. 167b/3, 182b/2, 182b/14, 182b/14, 183b/12
- Havârân** (Krş. Havrân)
h.+eli 73a/14
h.+ili 38b/17, 51a/4, 171b/5
h.+illeri 58b/4
- havf** Korku.
h. 29a/18
h.+ u hañar 53a/2
h.+ıla 10b/8
- Havle** Zîrâr b. Ezver'in kız kardeşi.
h. 76b/19, 77a/1, 77a/9, 77a/10, 77a/13, 77b/1, 77b/7, 78a/13, 78a/16, 196b/18
h.+birle 77a/17

- h.+hātün 71b/10, 72b/5, 76a/15,
76b/7, 76b/12, 77a/18, 77b/18,
80a/3
h.+yem 72b/7
- Havrân** (Krş. Havarân)
h.+ı 50b/3, 74a/9
h.+ili 38b/16, 41a/15, 49b/10,
116a/16, 145b/16, 189b/7
- havz** Havuz.
h.+ı(resül havzı) 161b/15
h.+ı kevsir 139a/2
- hây** Hıçkırarak.
h.-hây ağla-: Hıçkırma hıçkırma
ağlamak. 168a/9
- Hay** Kabile adı.
h.+larından 4a/3
- hayâ** Utanma.
h.+dandur 69b/10
- Hayât** (Krş. Vâdi-yi Hayât)
h.+dan 67b/4
- hayât** Canlılık, dirilik.
h.+ları 56a/5
h.-ı git-: Canlılığı kaybolmak.
124b/15
h.-ı meclisinüñ şem'i söyün-
29b/12
- hayber** Arabistan'da bir yer adı.
h.+kal'aları 118b/4
- hayf** 1. Pişmanlık.
h.+gâbînet 122a/3
h.- u hasret odlarına yan-
131b/17
2. Yazık.
h.-ol-: Yazık olmak. 62a/3
- hayfsın-** Üzölmek, esef etmek.
h.-dı 106a/9
- hayırlu** Faydalı, iyi, hayırlı.
h.+düş 110a/12
h.+iş 77a/14
h.(uğuru hayırlu) 8b/10
- hayırluluk** İyilik.
h.+(g)ı içinde 129b/17
- haykır-** Bağırmak, haykırmak.
h.-dı 56a/4, 57b/14, 62b/17,
82a/11, 158a/18, 158b/1,
173a/4, 196b/6
h.-dılar 42b/9, 193a/12
- hayl** Güruh, takım.
h.+ı hâne: Ev halkı. 195a/3
- hayle** (Krş. hayli)
h. 64a/10, 94b/13
- hayli** Çokça, epeyce.
h. 8b/5, 75b/10, 75b/14, 96b/9,
133b/6, 172a/9, 172a/19,
175b/6, 179a/9, 179b/8
- hayme** Çadır.
h. 3a/6
h.+lerin 33b/4
h.+lerinden 90b/5
h.+si 12a/19, 12b/6
h.+sinden 77b/5
h.+sine 32a/5, 96b/17, 129b/9,
130a/4, 130a/6
h.-ler bārigāhlar kur- 180b/7
h.-ler kur- 105a/9
- haymî** Çadır biçiminde, çadır.
h.+bārigāh 67a/1
- hayr** İyilik, hayır.
h 106b/13.
h.+'abdu'l hayr) 157b/16
h.+(uğurumuz hayr) 182a/3
h.+ı habir 142b/14
h.+ola 110a/4
h.-(uğur hayr ol-) 165a/16
h.-(uğur hayr rüzi kııl-) 134a/15
h.-(uğurumuz hayr ol-) 26a/4
h.-(uğurumuza hayr getir-) 74b/15
h.-(uğuruñuz hayr ol-) 160a/18
h.-(habar-ı hayr getir-) 31b/18
h.-(hayr işi işle-) 106b/18
h.- u şer gör- 143a/1, 164a/14
h.-a(uğurları hayra gel-) 168a/7
h.-it-: İyilik yapmak. 15a/3
- hayrân** Şaşkın.
h.-kal-: Şaşırmak, şaşırp
kalmak. 29b/11, 55b/13,
113a/9, 115b/18, 124b/16,
137b/1, 139b/8, 166b/1, 177b/3

hayvān Hayvan.

h.+ı cānavar: Canlı hayvan.
9b/13

2. Canlılık, dirilik.

h.+dan(āb-ı hayvān) 122b/4

Ḥazāfe b. Sa'īd Fetihlere katılan bir savaşçı.

h. 33b/6

h.+i 33a/7

Ḥazal b. Rifā'a Şehit adı.

h. 46b/11

ḥazar Barış.

h.+da(seferde ḥazarda) 21a/12

Ḥazare'l-Mevt, Ḥazare'l-Mevt Kabile adı.

h. 30a/11

h.+ 'Arab 21a/3

h.+ 'Arabı 64b/1

ḥazer Sakınma, kaçınma.

h.-it-: Sakınmak, kaçınmak.
67a/6

h.-kıl-: Sakınmak, korunmak.
76a/17, 91a/10

ḥāzır 1. Mevcut, hazır.

h. 17a/14

h.+dur 66b/7

h.+idi 17a/11

2. Mevcut olan, bulunan.

h. 71b/13, 141a/19

3. Allahın sıfatlarından biri.

h. 21a/10

h.-bulın-: Elde bulunan, var olan. 66a/1

h.-dur-: Hazır beklemek. 15b/2, 44b/19, 97a/17, 138a/11, 170b/12, 174a/4

h.-eyle-: Huzura getirmek, meydana çıkarmak. 104a/13, 178a/16

h.-ol-: 1. Bulunmak. 69a/4

: 2. Hazırlanmak. 105b/5, 147b/19, 150a/12

: 3. Mevcut olmak, hazır bulunmak. 7a/8, 7a/10, 7b/10,

12a/17, 18a/19, 34a/9, 65b/7, 65b/8, 101b/2, 119b/17, 123a/13, 130a/10, 136b/5, 171b/3, 180a/13, 198a/3

h.-kıl-: 1. Hazır duruma getirmek, hazırlamak. 157a/9 : 2. Huzura getirmek, hazır bulundurmak. 148a/19

ḥazīne Hazine.

h. 189a/17

h.+lerin 33b/3

ḥazīz En alt, en aşağı.

h. 143a/6, 143a/10

Ḥazrec Kabile adı. (Krş. Ḥazrec)

h.+ 'Arabı 158b/8

h.+e 171a/11

h.+oğlanları 158b/4

Ḥazrec Kabile adı. (Krş. Ḥazrec)

h.+(evs ḥazrec kabilesi) 22a/4

h.+oğlanları 159a/5

ḥazret 1. Ön, huzur, nezd.

h.+inde 70b/1, 122b/14

h.+ine 14b/11, 18a/19, 180b/8

h.+ünde 66a/9

h.+üne 79b/14, 92b/4, 100b/2, 108a/1

h.+ünüze 117a/14

2. Saygı için kullanılan ünvan.

h.+i 2b/13, 2b/17, 4b/6, 4b/18, 5a/5, 8b/13, 8b/16, 14a/19,

17b/17, 20b/12, 20b/14,

20b/17, 22b/4, 32a/13, 32b/15, 39a/13, 63a/4, 64b/1, 72a/18,

110b/6, 115a/2, 118b/4,

119a/16, 119b/3, 119b/15,

120a/14, 120b/2, 121a/9,

125a/7, 125a/16, 126b/3,

127a/2, 127a/6, 127b/16,

128a/8, 129b/5, 129b/7,

129b/16, 134a/1, 134b/4,

140a/3, 140b/9, 140b/13,

144b/8, 144b/12, 144b/12,

147b/15, 148a/17, 148b/15,

155a/3, 156a/12, 157b/3,

163a/1, 165a/13, 167a/8,

167a/12, 169b/18, 170a/14,

170b/1, 185b/13, 198a/3,

199a/13

- h.+i(resül hazreti aleyhisselâm) 39a/3
h.+i(resül hazreti cämii) 88b/12
h.+i birle 63a/8, 63a/10, 134b/3, 139a/14
h.+idür 155b/1
h.+in 43a/3, 101a/17, 118b/9, 119a/13, 124b/8, 125a/13, 127a/16
h.+inden 4b/9, 30b/10, 34b/4, 146b/10, 157b/4, 174b/12, 174b/13
h.+inden soñra 115a/7
h.+ine 2b/12, 8b/4, 8b/10, 16b/1, 22b/8, 30b/12, 31b/12, 34a/6, 43a/3, 48b/12, 49b/5, 49b/8, 54a/17, 54b/4, 63a/2, 63a/18, 69b/7, 100a/4, 104a/3, 107a/9, 115b/13, 118b/7, 119b/4, 127b/13, 139b/9, 144a/1, 153a/11, 159a/5, 167a/8, 167a/10, 176b/2, 177a/3, 178a/1, 179b/14, 183a/15, 185a/6, 187a/2, 188a/14, 188b/4, 189a/13
h.+ine(hağ taälâ hazreti) 28a/15, 87a/17
h.+inüñ 2a/5, 2b/19, 3a/10, 4b/14, 5a/3, 5a/17, 8b/2, 8b/6, 14a/14, 15b/15, 16b/18, 18b/2, 19b/13, 20a/13, 22a/5, 34a/10, 36b/6, 39a/11, 40b/9, 43a/16, 50a/4, 63a/7, 82a/18, 83a/7, 87a/15, 90b/6, 91b/16, 94a/3, 99a/12, 101a/5, 101b/4, 101b/10, 103b/6, 113a/12, 114b/16, 119b/16, 120b/10, 126a/10, 126b/7, 127b/8, 128a/5, 130b/3, 130b/4, 130b/18, 133b/14, 134b/3, 135b/5, 139a/2, 139a/13, 140a/18, 140b/12, 145b/18, 149b/16, 150b/8, 154a/1, 162a/19, 165a/6, 168b/3, 170a/17, 170b/2, 186a/18, 199a/4, 199a/6, 199a/8, 199b/8
h.+inüñ(hağ taälâ hazreti) 100a/7
h.+inüñ(resül hazretinüñ cämii) 18a/15, 89a/15
h.+inüñ(resül hazretinüñ mescidi) 8a/13, 119b/18
h.+leri 41a/5
h.+i hakk 30a/6
h.+i risâlet 2a/12, 99a/14, 101a/19
- h.+üñe 47b/13, 66b/3
- hebâ** Toz.
h.+dur 56b/4
- Hebbâz b. Süfyân** Fetihlerde şehit olan bir sahâbi.
h. 83a/18
- hebüt** İniş, alçalma.
h. 143a/6
- hecîn-sevâr** Deve binici. (Krş. hicin hicin)
h.+ 146b/15
- hediyye** Hediye.
h. 117a/17
h.-vir- 117a/11
- helâk** Ölme, mahvolma.
h.-eyle-: Öldürmek, mahvetmek. 17a/12, 81b/15, 85b/9, 90b/16, 97b/17, 169b/5
h.-it-: Öldürmek, mahvetmek. 17a/13, 84b/6, 85b/4, 92a/18, 92b/10, 114b/1
h.-ol-: Ölme, mahvolmak. 11b/18, 51a/19, 60a/2, 84a/18, 87b/2, 100a/14, 176a/4
- helâl** 1. Helâl
h.+degül 103a/4
h.+dur 40a/19
h.+(kanumuz saña helâl olsun) 29a/9
2. Nikahlı, meşru eş.
h.+i 94b/1, 94b/2, 194a/12, 196b/18, 196b/19, 199b/9
h.+i idi 194a/12
h.+in 89a/5
h.+inüñ 94b/15
h.+ümdür 49a/13
h.+üñ 95b/8
h.+üñem 166b/12
- helâllik** Hakkına helâl etme.
h.-dile- 29b/16
- hele** 1. Evvela, her şeyden önce.
h. 57a/6, 59a/2, 105b/6, 107a/8, 122a/12

2. Bari, hiç olmazsa.
h. 19a/16, 183a/14

3. Madem.
h. 185b/16

4. Nihayet, sonunda.
h. 16a/11, 66a/19, 103a/11,
103a/19, 179a/12

5. Şimdilik.
h. 22b/7, 44b/16, 71b/18,
108a/9, 116a/1

hem 1. Aynı zamanda, üstelik.
h. 4a/8, 4b/9, 5a/9, 5a/12,
6a/11, 6a/12, 6a/16, 6a/17, 7a/2,
7a/19, 7b/2, 8b/6, 9a/1, 9a/13,
13a/4, 13b/14, 13b/15, 14a/17,
15b/3, 17b/13, 19b/3, 20b/17,
24a/10, 27a/7, 27b/12, 32a/19,
37b/14, 38b/19, 39a/8, 40b/13,
41b/12, 46a/15, 48a/15, 56b/8,
57b/4, 66a/6, 68a/8, 68b/8,
73b/13, 76b/19, 84a/3, 86a/19,
91a/10, 97b/8, 98b/10, 106b/5,
109a/7, 110a/17, 111a/15,
112b/6, 115a/9, 115a/13,
126b/5, 128a/3, 128b/8,
131a/16, 131a/18, 132b/15,
133a/14, 133b/19, 139a/17,
141a/16, 147b/12, 147b/16,
151a/4, 157b/4, 159a/11,
159a/12, 159b/9, 160b/11,
164a/13, 164a/15, 164a/16,
167a/19, 168a/12, 174a/15,
176b/17, 177a/19, 183a/7,
183a/12, 183a/14, 183b/7,
191b/8, 194a/6, 194b/14,
197a/19, 198a/15, 199a/7
h.+(hem..... hem.....) 8b/10,
8b/10, 8b/10, 23a/6, 23a/6,
63a/8, 63a/10, 68b/5, 68b/5,
77a/12, 77a/12, 168b/4, 168b/5,
171a/8, 171a/8
h.+(hem..... hem dahı.....)
28b/3
h.+dahı 20b/13, 91a/9,
145b/19, 199a/11

2. Ve.
h. 10b/1, 18a/17, 22b/14,
29a/16, 31b/3, 36b/12, 36b/19,
42a/15, 44b/12, 44b/17, 55b/8,
64a/15, 65a/14, 76b/11, 78b/11,

97a/7, 100a/4, 100b/14, 102a/8,
104a/7, 110b/15, 111a/15,
125a/6, 138b/18, 169a/1,
171b/17, 189b/1, 192b/9,
196a/7

hemân Hemen, o anda.
h. 54b/9, 80b/16, 84b/1 101b/5,
137b/4, 139a/3

hem-ân-dem Hemen, derhal.
h. 35a/18, 36b/3, 114a/15,
140a/15

Hemc b. Hârb et-Temîmî Şehit
adı.
h. 198b/11

hemîn Böyle, bu tarzda.
h. 106a/17, 117b/7, 131b/6
h.+dür 35b/13

hemîşe Dâima, her zaman.
h. 3b/6, 182b/4

hem-şoĥbet Sohbetinde bulunan,
arkadaş.
h.+isin 140b/12

hem-nişin Beraber oturup kalkan.
h.-ol-: Arkadaş olmak, içli dışlı
olmak. 131b/3

henüz Daha, yeni, hala, henüz.
h. 20a/5, 94a/19, 133b/12,
153a/4

hep Bütün, tüm, hep.
h. 4a/1, 4b/4, 6b/17, 15b/10,
17b/15, 18b/9, 25a/15, 35a/15,
48a/17, 50a/15, 63b/18, 64a/8,
65a/9, 72a/11, 80a/4, 85b/2,
86a/11, 98b/3, 99a/1, 105b/5,
117a/19, 121a/17, 151a/9,
157a/18, 172a/1, 174b/5,
176a/13, 179a/11, 182b/15,
183a/2, 184b/6, 187b/19,
188a/11, 189b/7, 197a/9,
197a/17, 198a/17
h.+bile(hep birlikte) 20b/7
h.+bile(hep birlikte beraber)
195b/9
h.+çevre(her taraf her yan)
166b/2

her Her.
 h. 16b/4, 21b/9, 39b/4, 39b/10,
 42a/2, 42a/8, 70a/4, 80a/19,
 93b/9, 97b/14, 106b/13,
 106b/13, 108b/9, 133a/17,
 135b/16, 137b/16, 141b/8,
 145a/8, 149a/3, 182b/14,
 187b/14, 191b/8, 199a/15
 h.+bir 9b/9, 11a/2, 27a/4,
 42b/13, 97a/7, 130a/19, 146a/9,
 151b/11, 152a/1, 152a/3,
 152a/17
 h.+biri 5a/16, 7a/17, 13b/11,
 27a/18, 27b/3, 28b/12, 42a/17,
 42a/18, 47a/18, 52a/14, 56b/6,
 63b/13, 68a/2, 76b/10, 76b/15,
 77a/12, 78a/14, 80b/17, 92a/8,
 102a/19, 106a/1, 132a/5,
 145b/7, 149b/17, 152a/1,
 152b/12, 156b/11, 164a/11,
 164b/5, 182b/13
 h.+biri bir yirde 138b/5
 h.+birisi 4a/19, 18a/10, 29a/2,
 62b/2, 62b/2, 77b/3, 104b/18,
 121b/3, 145b/3, 145b/10,
 145b/13, 152b/12, 158a/4
 h.+birisi bir dürlü 137b/7
 h.+birüñüz 137b/17
 h.+dem: Her zaman. 96b/5
 h.+dü cihân: Dünya ve ahiret.
 78a/10
 h.+gice 99a/15, 172a/15
 h.+gişi 105a/2
 h.+gişi kim 110b/9, 146a/9
 h.+gün 58a/13, 88a/16, 88a/18
 h.+ki 42b/7, 68b/12, 131b/7,
 146a/4, 146a/7
 h.+ki: Her kim ki. 106a/15,
 106a/16, 137a/10
 h.+kim 15a/6, 21b/10, 38a/14,
 77b/13, 167a/5
 h.+kim: Her kim ki. 13a/12,
 105a/20, 110b/10, 128b/1,
 137a/9, 161b/13
 h.+kim ki 111b/2, 125a/1,
 180a/12
 h.+kime 10b/12
 h.+kime kim 30b/19, 55a/15,
 56a/7, 57a/13, 71a/12, 157b/7
 h.+kimi kim 117b/10, 199a/19
 h.+kimüñ kim 75a/12
 h.+ne 6a/3, 54b/8, 59a/19,
 73a/6, 73a/6, 98a/10, 179a/15,
 183a/6

h.+ne: Hangi. 3a/5, 5b/3, 21a/9,
 171b/14
 h.+ne kim 28a/14, 33b/19,
 40b/12, 41a/4, 44b/1, 57a/5,
 122b/3, 125b/14, 160a/5
 h.+ne kim: Neyi. 23b/12,
 31a/19, 51a/11, 77a/9
 h.+ne kim: Neyi ki, herhangi.
 21a/12
 h.+ne kadar kim: ...ın hepsi,
 tamamı. 4a/2
 h.+ne yire kim 123b/12
 h.+nesne 180b/10
 h.+nev'-ile: Her türlü, her
 şekilde. 123b/5
 h.+kanda kim 91b/4
 h.+kanı 56b/14, 93b/19,
 137b/17
 h.+kanımuz kim 29a/8
 h.+kanıñuz ki 38a/13
 h.+kanısi kim 77b/11
 h.+yaña 95b/1
 h.+yaña kim: Her nereye ki, her
 ne tarafa ki. 29b/8
 h.+yirde kim 31a/3
 h.+yire kim 153a/3
 h.+yire kim: Her nereye ki. 3a/7
 h.-biri bir tarafa düş- 87a/19
 h.-niceye ol-: Ne kadara olursa
 olmak, ne şekilde olursa olmak.
 179a/9

Herbis (Krş. Herpis)

h. 104a/11, 104a/14, 105a/8,
 105b/3, 105b/10, 106a/6,
 109b/3, 109b/8, 111a/2, 112a/6,
 113b/2, 113b/6, 113b/8,
 114a/10, 114a/13, 114a/13,
 114a/14, 114a/16, 115a/10,
 115a/14, 116b/17
 h.+birle 105a/16, 114b/2
 h.+dür 114a/6, 115a/12
 h.+e 109b/7
 h.+e mi 115a/14
 h.+i 113b/9, 113b/10, 114a/3,
 115a/17, 117a/1, 142a/1
 h.+idi 104a/11
 h.+mel'un 114a/17, 114b/13
 h.+ile 107a/12
 h.+ün 114b/10, 114b/18,
 115a/11, 116a/17, 127a/5

heresân Korku. (Krş. hiräsân)

h.-bırak- 65a/8

hergiz Asla, hiçbir zaman.

h. 46a/12, 106a/18, 136a/3,
136a/7, 146a/4

Herpis Bizans ileri gelenlerinden.
(Krş. Herbis)

h. 90b/14, 168a/13, 169b/8,
169b/14, 171a/16, 171a/17,
171a/19, 171b/6, 172a/5,
172b/1, 172b/3, 174a/18,
175a/9, 175a/14, 176a/1,
176a/16, 176b/1, 176b/2,
176b/6, 176b/12, 176b/14,
176b/16, 176b/19, 177a/13,
177b/9, 177b/17, 177b/19,
178a/2, 178a/7, 178a/9,
178a/15, 179a/10, 179a/15,
180a/3, 181a/10, 181a/10,
181a/11, 181a/14, 181b/5,
182b/13, 182b/19, 183a/2,
183a/13, 183a/14, 183a/15,
183a/19, 184b/12, 184b/13,
185a/2, 185a/5, 188a/9, 190a/2,
191a/18, 191a/19, 191b/3,
192b/5, 192b/7, 192b/8, 193a/1,
194a/7, 194b/5, 195a/7, 195a/9,
195a/11, 195b/7, 195b/18,
196a/10, 196b/2, 197b/5
h.+batrık 173b/15, 179a/8,
179b/9, 193b/2
h.+birle 190a/12
h.+den 183a/17
h.+e 176b/9, 176b/12, 179a/17,
182b/18, 183b/16, 184a/19,
190b/2, 194b/6, 195a/5
h.+i 177a/7, 177a/11, 194b/6,
197b/6
h.+melik 189a/1, 190a/14
h.+mel'ün 169a/3, 181b/16,
194a/5
h.+ile 195b/9
h.+üñ 169b/14, 177a/2, 194a/5,
194a/7, 194a/15, 196a/3,
197b/19

herze Boş, saçma konuşma.

h.+ye 83a/3
h.+söz 59b/2
h.-ler söyle-: Boş, saçma sapan
konuşmak. 46b/19
h.-söyle- 62a/8

Hevâzini Kabile adı.

h.+ 'Arabı 21a/3

heves Arzu, istek.

h.-eyle-: Heveslenmek. 7a/15
h.-ol-: Gönüllü olmak. 18b/16

heveslen- İsteği artmak, coşmak.
h.-diler 174b/19

heveslendür- İsteğini artırmak,
coşturmak.
h.-diler 175a/2

hey 1. Hey, aman, dikkat.
h. 27b/11, 43a/9, 77b/6,
196a/11
h.+hey 161a/16

2. Vay, hey. [Şaşma]
h. 181a/11
h.+hey 125a/19

heyât Kıyafetler.
h.+ın 113b/5

heybet 1. Azamet, ululuk, haşmet;
güç, kudret.
h. 7a/17, 11a/16, 29a/18, 39a/7,
42b/10, 46a/16, 55a/17, 60b/1,
62b/6, 77b/10, 114a/12
h.+(şecâ'at-i heybet issi) 45b/18
h.+i 6a/11, 11b/3, 23b/15,
26b/18, 29a/19, 32a/12, 34b/15,
55b/5, 58b/16, 62b/8, 120a/12,
122a/19
h.+i(huşm-ı heybet) 121a/3
h.+ın 137b/1
h.+inden 13b/8, 23a/11, 56b/12,
58b/1, 124b/15, 169b/7
h.+inden(şalâbet-i heybet)
121a/3
h.+ini 7a/18
h.+issi 62b/2
h.+leri 55a/4, 83b/17, 84a/7
h.+i muhammedî 28b/14
h.+ile 26b/15, 27b/12, 61b/16,
92b/1, 172b/10
h.+ümüz 90b/8
h.+üñ 20a/6, 122b/15
h.+üñüz 40b/15, 133a/16
h.+üñüzden 172a/13

3. Korku, dehşet.

h. 55a/6
h.+inden 7a/2
h.-odın yandır- 7a/5
h.-eyle-: Korkutmak. 84b/3

heybetlü Güçlü, kuvvetli.
h. 27b/14, 65a/10, 68a/7,
120b/5, 168a/12, 169a/19
h.+dür(yüregi heybetlü) 12b/15

heyet Hal, durum.
h.+i vasf 122b/1

heyülâ İlk madde, temel madde.
h.+sı 143a/2

heyyin Sakin.
h.+ ve leyyin 34b/9

hezimet Bozgun.
h.-it-: Bozguna uğratmak,
dağıtmak. 35b/4, 95a/1
h.-ol-: Bozguna uğramak. 27b/8

hırş Sınırsız istek.
h. 111b/18, 131a/16
h.+ıla 191b/15

hısal Huylar, ahlak.
h.+ından 135b/6

hısm Öfke, hiddet.
h.+ı heybet 121a/3
h.+u gâzab odı 27a/1
h.-it-: Kızmak, öfkelenmek.
109b/8

hızmat Birinin işini görme, hizmet.
h. 108b/1
h.+ına 23a/18
h.+ında 3a/13
h.+ları 183a/6
h.+uñuza 176b/18
h.-it-: Sunmak, ikram etmek.
178a/13
h.-lar eyle- 3a/8
h.-uñâ ir- 140a/16
h.-uñuza var- 3b/17

Hiçâz Mekke ve Medine.
h.+ 'Arabı 7a/13, 11a/10, 18b/7,
108b/16, 123a/18, 199b/5
h.+a 'Arabınuñ begleri 18a/18
h.+meliki 66a/1, 66b/4
h.+milki 121b/9
h.+vilâyeti 13a/7, 64b/1,
124a/14

hicin (Krş. hecin, hicin)

h.-lere bin- 36b/18

hicin (Krş. hecin, hicin)
h.+lerin 37a/3
h.-lere bin- 37a/1

hicret Mekke'den Medine'ye göç
etme, hicret.
h.+inden(resül hazretiniñ
hicretinden on üç yıl-ıdı) 87a/15
h.-inden(resül hazretiniñ
hicretinden on dört yıl geç-)
150b/8
h.-ine(resül hicretine on üç yıl
ol-) 132a/6
h.-ine (resül hazretiniñ hicretine
on iki yıl ol-) 101b/10
h.-it-: Mekke'den Medine'ye göç
etme. 63a/9, 89b/12, 127b/14,
199a/7

hiç Hiç, asla.
h. 6a/1, 6b/11, 9a/14, 13b/10,
15b/9, 23a/13, 27b/19, 29b/13,
32a/8, 36a/2, 41b/1, 43b/12,
50b/17, 58b/6, 66a/16, 67b/14,
69a/19, 69b/11, 71a/18, 72a/5,
74b/6, 84b/2, 89b/6, 90b/16,
91a/16, 101b/5, 108a/14,
108a/19, 112a/7, 113a/3,
113a/9, 115a/6, 118a/8,
131a/14, 131b/9, 133a/15,
133a/18, 136a/4, 139a/12,
150a/11, 152b/10, 159a/15,
159b/12, 162b/13, 166a/10,
174a/1, 175a/14, 175b/7,
175b/18, 179b/18, 182a/14,
187b/9, 192b/1, 192b/3,
192b/18, 193b/12, 196a/13,
197a/14, 197b/5, 199a/11
h.+bir 191a/4
h.+bir nesne 48a/10
h.+degüldür kim: Olamaz ki,
mümkün degildir ki. 74a/3
h.+kimesne 76b/6, 116a/4
h.+kimse 45a/2, 56b/13,
77b/10, 80b/14, 89a/17, 102b/8,
107a/18, 113a/10, 115a/8,
120a/7, 120a/10, 127a/7,
127b/3, 133a/14, 133b/8,
140b/3, 152a/9, 157b/10,
162a/8, 177b/2, 178a/3, 179a/6,
182a/9, 188b/15
h.+kimseyi kimseye 120b/1

- h.-ol-: Değersiz olmak. 51b/13
- hidāyet** Hak yol, doğru yola yöneltme.
h. 20a/7, 89b/3, 100a/8, 116b/14, 135b/10, 188a/7
h.-vir- 40b/19
- hiddet** Keskinlik.
h.+in 128a/6
h.+inden 154a/4
- hikāyet** 1. Durum, vaziyet, hal.
h. 5b/8, 32a/10, 43b/7, 85b/1, 104b/1
h.+(ne hikāyet) 34a/6
h.+dür 68a/10
h.+dür(ne hikāyet) 160b/4, 164b/15
h.+i 58b/2, 113a/19, 147b/10
h.+ini 127a/14, 144a/17, 178a/7
h.-ine gel- 7b/13, 14a/11, 67a/13, 118a/7, 165b/2, 167b/8, 198b/19
2. Hikaye.
h.+leri 8b/2
3. Vaka, hadise.
h.+in 154a/13
h.+inden 119b/14
h.-eyle-: Anlatmak. 113a/13
h.-it-: Anlatmak, rivayet etmek. 132a/16
h.-it-: Mesel, kıssa anlatmak. 58a/5
- hilāf** Ters, zıt.
h.+ın 126b/16
- hilāfet** Halifelik.
h. 120b/2, 128a/14
h.+e 119b/16, 121a/11
h.+i 120a/9, 120a/9, 120b/11, 121a/1, 121a/6
h.+tahtı 126b/3
h.-e otur- 121a/9
- Hilāl b. Mürre** Fetihlere de katılan bir râvi adı.
h. 81b/12
h.+yi 188a/16
- hil'at** Padişah veya vezir tarafından verilen süslü elbise, kaftan.
h. 153b/9
h.+gibi 146a/6
h.+i 146a/8
h.+in 52b/7, 163b/3
h.+in(ululuk hil'ati) 24b/15
h.+in(zafer hil'ati) 25a/7
h.+ler 66b/5
h.+lerüñ 105a/12
- hile** Oyun, aldatma, hile.
h.+(mekr ü hile) 68b/13
h.+birle(mekr ü hile) 84b/6
h.+den(mekr ü hile) 84b/11
h.+issi: Kurnaz. 91a/9
h.-it- 84b/8
- hilet** Oyun, aldatma, hile.
h. 173b/17
h.+(mekr ü hilet issi) 152b/8
h.+birle(mekr ü hilet) 153a/5
h.+i 120a/13
h.+süz mekirsüz 179a/6
h.-(mekr ü hilet it-) 96a/19, 157a/14
- hilm** İnsan tabiatında olan yavaşlık ve yumuşaklık.
h.+i 69b/10
h.+in 7a/3, 39a/12
h.+inden 40b/10, 135b/6
- himmet** 1. Çaba, gayret, çalışma.
h. 83b/19, 94a/17
h.+(ma'den-i himmet) 56a/13
h.+i 10b/9
h.+in 24a/18, 128a/6, 137b/1
h.+in(îmān islām himmetü) 61b/8
h.+ini 23a/4
h.+leri 185b/5
h.+lerin dut- 7b/15
h.+ümüz 77a/7, 182a/4
h.+üñ 122b/15
h.+üñüz 10b/7, 41b/13, 53b/13, 79a/6
h.+üñüzüñ 164a/12
h.-kuşağın bile berk kuşan- 41b/14
h.-kuşağın kuşan- 60a/14, 77a/3
h.+i şerh 122b/1
h.-it-: Çabalamak, gayret etmek. 10b/5, 70a/19, 77a/3

2. Yardım, lütuf.
h.+i 162a/19, 174b/15, 200a/1
h.+idür 56b/9
- himmetlü** Gayretli.
h.+(yüregi himmetlü) 18b/13
- Hinde** Ebu Süfyan'ın hanımı, Hind.
(Krş. Hindu)
h.+hâtün 89a/5
- Hindî** Hind'e ait. (Krş Hindü)
h.+kılıç 11a/14
- Hindu** (Krş. Hinde)
h.+ya 196b/18
- Hindü** (krş hindî)
h.+kılıç 26b/17
- Hirakîl** Bizans imparatoru Heraklius.
(Krş. Erakil)
h.+kayser 12b/16
- hirâsân** Korkutucu. (Krş. heresân)
h. 55a/6
- hisâb** Sayı, hesap.
h. 113a/3

h.-ın sor-: Sorguya çekmek,
mesul tutmak. 142b/18
h.-kıl-: Saymak, hesaplamak.
5a/15, 152a/4
- hiss** Duyuma, his.
h.+i hareket 111a/3, 187b/9
- hişâr** 1. Çevirme, kuşatma.
h. 67b/9
h.+da 68b/5
h.+ına 91b/9
h.-eyle-: Çevirmek, kuşatmak.
54a/16, 168b/2
h.-içinde kal- 65b/1
h.-it-: Çevirmek, kuşatmak.
35a/9, 53a/1, 65a/10, 65a/18,
73a/12, 74a/13, 93b/7, 103a/10,
153a/15

2. Kale, hisar.
h.+da 150a/11
h.+ın 180b/9
h.+ından 118a/18
h.+içinde 97a/15, 172a/19
- Hiş'am** Kabile adı.
h.+ 'Arabî 183b/6
- Hişâm b. 'Aş** Fetihlerde şehit olan
bir sahâbi.
h. 83a/18
- Hişâm b. 'Aş b. Rabî'a** Fetihlere
katılan bir savaşçı.
h. 130a/9
- hîz** Coşma, sıçrama.
h.-it-: Atılmak. 83a/6
- Hizâm** Kabile adı.
h.+kabâyilleri 148b/6
- hōca** 1. Tüccar.
h.+lar 98a/2, 132b/19
h.+ları 48a/8, 150a/9, 152b/5

2. Sahip, efendi.
h.+ñ 37b/4
h.+nuñ 16a/9
h.+sın 157b/15, 157b/17
- hōd, hōz** Kendi, bizzat.
h. 14a/7, 21a/18, 27a/19, 28a/1,
53a/7, 58b/13, 59b/14, 65a/8,
92b/11, 107b/6, 109b/5, 120a/2,
125a/17, 125b/17, 155a/13,
157b/13, 158a/12, 158b/10,
161b/17, 162b/12, 186b/11,
192b/6
- hōn** Sofra.
h. 180a/18
h.-dōşe- 87b/3
h.-lar ni'metler çek- 52b/15
- hōr** Değersiz, hakir, alçak.
h.+(göze hōr) 182b/16
h.+ u mehân 78a/11
h.+durur(zelil hōr) 146a/12
h.+iken(zelil hōr) 162b/5
h.+kavm 72b/15

h.- u zelil ol- 200a/4
h.-görin- 11b/19, 177b/3
h.-it- 103b/4
h.-ol- 52a/1, 92b/16
h.-kıl- 123a/4
h.-hacil şermesâr eyle- 122b/14

- hōrlık** Zillet, hakirlik, alçaklık.
 h. 72b/17
 h.+(ğ)a 14a/9
 h.+(ğ)ı 182b/2
 h.-yitiş- 95a/9
 h.-vir- 95a/1
- Horasân** İran'ın doğusunda bir şehir.
 h. 99a/5
 h.+'İrāk ve horasân çerileri)
 78b/15
- hoş** İlaç.
 h.+uña 157b/18
- hōş** Güzel, iyi.
 h. 13b/19, 25a/11, 153a/12,
 166a/17, 184b/12, 185b/2,
 186a/2
 h.+dur 184b/2
 h.+ mıdur(nite dūr hōş mıdur)
 129b/16
 h.+geldüñ 38b/14, 176b/14
 h.+geldüñüz(merhabâ hōş
 geldüñüz) 92a/10
 h.+hâlet 10b/15
 h.+ta'zim-ile 17a/17
 h.+yir 109a/10
 h.-(göñli hōş ol-) 20b/4, 187a/3
 h.-(göñlüme hoş gel-) 151b/8
 h.-(göñüllerin hōş kıl-) 53b/2
 h.-dut-: İyi davranmak, memnun
 etmek. 149a/18
 h.-diril-: İyi anlaşmak, mesut
 yaşamak.. 49a/4
 h.-gel-: Hoşuna gitmek. 19b/5
 h.-geldüñüz di- 38b/9
 h.-gönder- 3a/8
 h.-gör-: Aşırlamak. 149b/15
 h.-gör-: Doğru bulmak, 19b/6
 h.-görün- 76b/9
 h.-ğazâ it- 113a/17
 h.-keband it- 96a/1
 h.-ol- 179b/16
 h.-kulluk eyle- 52b/11
 h.-söyle- 155b/4
- hōşlık** Rahatlık. (Krş. hōşluk)
 h.+(ğ)ı birle(göñül hōşlığı)
 132a/5
- hōşluk** Güzellik. (Krş. hōşlık)
 h.+(ğ)a 149a/7
- hoşnūd** Memnun, razı.
 h.+uz 179b/13
 h.-ol- 32b/15, 66b/2, 80a/7
- hoşnūdlik** Memnuniyet, rıza. (Krş.
 hoşnūdlik)
 h. 198a/11
 h.+(ğ)ın 170b/2
 h.+(ğ)ın 29b/3
 h.+(ğ)ı-y-içün idi 120b/10
- hoşnūdlik** (Krş. hoşnūdlik)
 h.+(ğ)ı 10a/7
 h.+(ğ)ıla 38b/15
- hū** Huy; kılık, kıyafet.
 h. 135a/19
- hūb** Güzel.
 h. 49a/7, 55a/1, 132b/2,
 134b/16, 135b/6
 h.+dur 112b/6
- hubbân ve kerâme** Memnuniyetle,
 baş üstüne.
 h. 164a/18, 173b/6
- hudâvend** Sahip, efendi; Allah.
 h. 30a/5
 h.+siz 48a/12
- hudūd** 1. Cezalar.
 h.+ı 107a/5
 2. Sınırlar, uçlar.
 h.+birle(hadd-ı hudūd) 149b/4
- huffât** Yalınayak.
 h.+Arab 7a/14
 h.+'urât huffât) 182a/7
- hulâşa** Öz.
 h.+i benî âdem 6a/13
- hulķ** Huy, tabiat.
 h.+ı 134a/17
 h.+uñ 20a/7
- hulķüm** Boğaz.
 h.-ina(canı hulķümına gel-)
 94a/12
- Humeyr** (Krş. Humeyre)
 h.+Arabı 2b/8
- Humeyre** Kabile adı. (Krş. Humeyr)

- h.+ 'Arabı 2a/19, 2b/17, 2b/18,
3a/9, 4a/3, 8a/2, 18b/6, 76b/18,
80a/14, 144b/1, 196b/17,
198b/6, 198b/16
h.+ 'Arabı.
h.+begleri 3b/13, 3b/19
h.+i 'Arab 4a/5
h.+kavmı 4a/10
- Humîş** (Krş. Hamōş, Hamîş,
Hums)
h.+meliki 66a/9
- Humş** Hıms, Suriye'de bir şehir.
(Krş. Hamōş, Hamîş, Humîş)
h. 156b/13, 167b/4, 195b/11
h.+(leşkeri) 117a/5
h.+a 168a/17
h.+bârları 150b/10
h.+çerisi 109b/16, 193a/2,
193a/7, 193a/18, 196b/11
h.+eli 152b/10
h.+meliki 188a/9, 190a/2
h.+kavmı 191a/8
h.+şehri 146a/18, 146a/19,
146b/4, 149b/12, 149b/18,
150a/2, 150a/4, 150a/5, 150b/7,
150b/12, 155b/12, 155b/15,
156b/13, 167a/16, 167a/19,
167b/7, 168a/10, 168a/11
168a/13, 168b/1, 169a/11,
169b/10, 178b/17, 180b/1,
180b/9, 180b/10, 180b/12,
181a/6, 181b/9, 181b/13,
182a/12, 182a/15, 183b/14,
185a/18, 185b/1, 185b/7,
185b/7, 188a/5, 188a/9, 189a/2,
189b/2, 189b/8, 189b/14,
190a/11, 191a/5, 191a/6,
191a/13, 191a/16, 192a/16,
192a/18, 192b/16, 194b/2,
194b/8, 197a/10, 197a/10,
197a/18, 198a/4, 198a/17,
198a/18, 198a/19, 198b/15,
199a/18, 199a/19
h.+halkı 198b/3
- hums, humş** Beşte bir.
h.+ıla 167a/9
h.+ı 118b/2
h.-ın 167a/7
h.-çıkır- 143b/12
- hün-rîz** Kan dökücü.
h.+dür 98b/10
- hūr** Hûriler.
h.+ u 'iyn 131b/5
- hūrî** Cennet kızı, hûri.
h.+ler 81a/12, 82a/12
h.+leri 193b/16
h.+lerüñ 193b/17
- hurmâ** Hurma.
h.+ağacı 125a/2, 125a/7
h.+ağaçları 125a/4
- hurrem** Şen, sevinçli.
h.(şâdi hurrem ol-) 118a/16
- hursend** Kanaat eden, gözü tok.
h. 29b/17
- hurüc** Çıkış, çıkma.
h.-it-: Dışarı çıkmak. 186a/15
- hurüşân** Coşan, çağlayan.
h.+cüşân 29b/7
h.-it-: Coşmak, çağlamak.
139a/5
- huşûşâ** Bilhassa, hele.
h.+ki 132a/13
- hüş** Fikir, şuur.
h. 84a/8
- huşû'** Alçak gönüllülük, tevâzu.
h.+huşû' rükû' sücüd birle
45b/11
- huşbe** Dinî öğüt.
h.-oğu- 127b/6
h.-oğun- 121a/8
- hūvî?** Gayret, çaba, güç?
h.-getür-: Saldırmak, güç
sarfetmek? 42b/14
- Huyled b. Süheyl** Şehit adı.
h. 198b/9
- huzâ** Allah.
h.+(bârî huzâ) 105a/17
h.-yâ : Ey Allah! 69b/9, 69b/9
- Huzâm** Kabile adı.
h.+ 'Arabı 23a/16

Ḥuzeyfe b. 'Ataba
h.+nuñ 94a/15

ḥuzū' Alçak gönüllülük.
h.+(ḥuṣū' ḥuzū' rükū' sücüd
birle) 45b/11

ḥüccâb Vezirler, âmirler.
h. 53b/4, 65b/6
h. (vüzerâ-ı ḥüccâb) 121b/1

ḥüccet Vesika, delil.
h.+i burhân 24a/13
h.+in 6a/12
h.+ile 51b/13, 60b/6

ḥüküm, ḥüküm Karar, hüküm, emir.
h. 13a/8, 80b/10, 122b/4
h.+ ü fermân 24a/8
h.+dür(yok ḥüküm) 14a/4
h.+ḥükümet 198a/9
h.+i 13b/16, 117b/18, 122b/4
h.+in 53b/10
h.+in(dîn ḥükmi) 127b/16
h.+in(şerî'at ḥükmi) 14a/2
h.+inde degül 189b/8
h.+inde idi 35a/13
h.+inde-y-idi 23a/11
h.+ine 23b/12, 117b/18, 122b/5
h.+ini 6a/19, 119b/10
h.+ile 51b/18
h.+üm 44a/1, 110b/7
h.+ünde 163b/4
h.+üne 52b/18, 96b/8

h.-i geç-: Sözü geçmek, emrine
uyulmak. 7b/12
h.-i yürü-: 143a/19
h.-issi ko- 53b/16
h.-üñüz kalma- 48a/11
h.-eyle-: Hükmetmek, karar
vermek. 38a/15, 121a/9
h.-it-: Hükmetmek. 21b/11,
81a/6, 82a/1, 117b/16, 117b/17,
119b/11, 121a/5, 122b/5,
155a/18, 189a/16
h.-it-: Kumanda etmek. 159b/3
h.-ümde ol- 20b/18

ḥükümet Devlet.
h.+(ḥüküm ḥükümet) 198a/9

ḥümâ Devlet kuşu.
h.+dur 56b/6

ḥümâm Hâlid b. Velid'in kölesi.
h. 160a/15, 161a/7, 161a/8
h.+a 161b/8

ḥüner Uсталık, marifet.
h.+inden 60a/15
h.+leri 140a/1
h.+lerin 68b/15
h.-gösder- 55b/16, 166a/17
h.-işle- 11b/14
h.-ler gösder- 60a/15
h.-ler işle- 46a/11

ḥüner-mend Marifetli.
h. 29b/19

ḥürmet Saygı, itibar, şeref.
h. 21a/1, 60b/5
h.+degülmise 148b/2
h.+i 24b/14, 159a/12
h.+idür 110a/18
h.+in 11a/10, 74a/16, 84a/18,
85a/10, 117a/10, 171b/20
h.+in(melikler ḥürmetin) 12b/1
h.+ine 79a/11
h.+i-y-içün 24a/1, 78a/10,
93b/17, 103b/6, 123b/2, 154a/1,
163a/1
h.+üm 20b/17
h.+üñ 63a/6

h.-eyle-: Saygı gösterme. 21a/10
h.-in turur-: İtibarını artırmak.
168a/6
h.-it-: Ağrlamak. 47a/6
h.-ol-: Saygı göstermek.
174b/10
h.-süz eyle-: İtibarını düşürmek.
189a/9
h.-üm('izzetüm ve ḥürmetüm
art-) 62a/5
h.-üm şı- 148b/2
h.-ümi şı- 61b/3
h.-ümüzi şı- 122a/4

ḥürmetlü Saygıya değer, şerefli.
h. 190a/2

ḥürmetsüzlük Şerefsizlik,
itibarsızlık.
h.+inden 159a/10
h.-ol-: Şerefini itibarını
kaybetmek. 66a/15

- ıdın-** Ad edinmek, takınmak.
1.-mağa(adın ıdın-) 74b/5
- ıraq** Uzak.
1. 35a/12, 99a/5, 121a/17, 186b/18
1.+dan 27a/8, 39b/3, 42a/12, 109a/16, 114a/7, 141a/10, 154b/19, 165b/4, 168b/10, 194a/9
1.+dan yakından 60a/8, 90a/1
1.+dur 155b/1
1.+ise 155b/1
1.+yir 118a/4, 121a/19, 123b/15, 190a/17
1.+yirler 77a/4, 141a/5, 145a/17
1.+yol: Uzun yol, uzak yol. 114a/1

1.-çek-: Uzaklaştırmak, ayırmak. 194b/19, 195b/7, 196a/12
1.-düş-: Uzak kalmak, uzaklaşmak. 167a/18
1.-git-: Uzaklaşmak. 61b/15, 138b/15
1.-ilet-: Uzaklaştırmak. 166a/9, 173b/17, 194a/16
1.(ğ)-it-: Uzaklaştırmak. 69a/2
1.-yire ilet-: Uzaklaştırmak. 173b/5, 174a/1, 194b/17
1.-(yolumuz ıraq ol-) 109b/11
1.-ol-: Uzak olmak, uzaklaşmak. 62a/1, 120a/13, 131b/4
- 'İrāk** Irak.
1. 99a/5
1.+a 43a/17
1.+dan 39a/1
1.+meliki 12b/17, 35a/9
1.+milki 21b/19
1.+mülki 36a/15
1.+tarafı 22a/19, 37b/12, 38b/7, 51a/3
1.+ve horasân çerileri 78b/15
1.+vilâyeti 34b/13, 35a/7, 36a/19, 41a/12, 49b/16, 64b/5
- ırmak** İrmak.
1.+gibi 69b/3
- ışır-** Isırmak.
1.-dı(barmağın ışır-) 106a/9, 177a/13
- 1.-ur(barmağın ışır-) 177a/15
- ıslan-** Islanmak.
1.-an 111a/10
- ışmarla-** 1. Buyurmak, tenbih etmek.
1.-dı 96b/16, 111b/3, 137b/19, 158b/8, 168a/16
1.-ñ 111b/1

2. Emanet etmek, teslim etmek, idaresine vermek.
1.-dı 18b/9, 47a/5, 49b/14, 127b/16, 137b/16, 143a/16, 161b/8, 178b/6
1.-dılar 167a/5, 198a/4
1.-dum 128b/7
1.-ğil 62a/6
1.-mağa 198a/13
1.-mışdı 8b/17
1.-mıssın 115b/6
1.-ñ 161b/5
1.-yam 57b/10

3. Tavsiye etmek, öğüt vermek.
1.-mak 70b/4, 146a/3

1.-dı(cân be-cehennem ışmarla-) 76a/9
1.-dı(cân cehenneme ten toprağa ışmarla-) 163b/19
1.-miş(cân ışmarla-) 94b/2
1.-r(cân melikini ışmarla-) 143a/13
- ışra** Öte, karşı taraf.
1. 150b/19, 151a/1, 183b/18
- ıssı** Sıcaklık, ısı.
1.+sından 36b/16
- ısuz** Sahipsiz, kimsesiz.
1.-ko-: Sahipsiz bırakmak. 141b/18
- ısuzluk** Tenha, ıssız yer.
1.(ğ)a 25b/17
- İştâfân** Bizans ileri gelenlerinden.
i. 81b/19, 82a/3, 82a/9, 82a/15, 82b/4, 82b/7, 82b/15
i.+a 82a/16
i.+içün 82b/1
- İştâfânös** Bizans ileri gelenlerinden.

1. 159b/4, 160b/7, 161a/13,
162a/8, 165b/3, 166a/19,
167b/10
1.+birle 161b/16
1.+uñ 165b/17
- İştifân** (Krş İştifânos)
1.+uñ 157a/5
- İştâhan** Keşiş adı. (Krş. İstâhın)
1. 155a/11, 155a/14, 155b/6
1.+keşiş 155b/9
- İştâhın** (Krş. İstâhan)
1. 153a/9, 154b/18, 155a/12,
155b/1
1.+keşiş 154b/14
- İştâhınye** (Krş. İştâhan,
İstâhın)
1.+keşiş 153b/9
- ‘ışâ** Akşam ezanından yatsı ezamına
kadar geçen zaman.
1.+namâzı 99b/10
- ışık** Aydınlık, ışık.
1.+ından(od ışığı) 142a/9
- ışık** Başlık, miğfer.
1. 162a/1, 165a/12
1.+(ğ)ın 81b/2, 94b/15
1.+(ğ)ı 114b/14, 114b/15
1.+(ğ)ına 193b/3
1.+(ğ)ını 115a/10, 166b/13
1.+(ğ)ıyuz? 159b/9
1.-ur-: Miğfer takmak. 197a/2
- ışık** Aşk.
1.+ına(Allâh ışığı) 49a/14
1.+ıla 92a/2
- ‘iyâz** b. Ganim el-Eş‘arî İslam
ordusu kumandanlarından.
1.+birle 166b/19
- ‘ıyş** Safa, rahatlık.
1. 9a/10
1.+ın 62a/17
1.+ına 156b/4
- İ**
- i-** 1. İmek. [İsim Fiili]
- i.-di 2b/9, 2b/11, 2b/11, 4a/4,
4a/8, 5a/2, 5a/3, 5a/3, 5a/11,
5b/6, 7b/1, 8b/7, 8b/9, 10b/19,
11a/3, 12b/11, 14a/14, 16b/16,
17a/7, 17a/8, 17a/11, 17b/16,
18a/10, 18b/13, 20a/6, 22b/2,
24b/10, 27b/12, 27b/13, 28b/4,
28b/19, 30b/3, 30b/5, 31a/13,
31a/13, 33b/13, 35a/13, 35a/17,
36b/7, 36b/7, 37b/9, 37b/13,
38a/11, 38b/18, 38b/19, 38b/19,
39a/5, 39a/7, 39a/10, 39a/20,
39b/11, 39b/12, 39b/12,
39b/18, 42a/9, 42b/4, 42b/4,
43b/16, 43b/17, 43b/17, 45a/3,
45b/17, 45b/18, 45b/19,
45b/19, 46a/11, 46a/13, 46a/15,
46b/11, 46b/14, 50a/7, 50a/8,
52a/3, 52b/12, 54a/17, 54b/18,
57b/1, 57b/2, 60a/9, 67b/9,
68a/7, 68a/8, 68a/8, 68a/13,
69b/17, 70a/8, 70a/8, 71a/9,
74b/3, 76b/19, 76b/19, 77a/18,
82a/3, 85a/15, 87a/11, 93b/14,
94a/16, 97b/18, 99a/19,
104a/11, 107a/17, 107b/9,
107b/17, 111b/6, 115a/5,
118b/8, 120a/13, 120b/10,
120b/10, 121a/13, 123a/18,
124b/8, 125a/1, 129b/18,
129b/18, 130a/18, 130b/12,
132a/6, 133b/17, 134b/5,
139a/17, 142b/1, 145b/18,
147b/12, 150b/9, 152a/2,
152b/8, 157b/2, 157b/3,
160a/16, 162a/5, 165a/17,
165a/18, 166a/12, 166a/13,
168a/3, 168a/12, 170a/16,
170a/17, 170a/18, 173a/15,
177a/19, 178a/19, 182b/15,
185b/12, 186b/1, 186b/2,
188b/3, 188b/3, 194a/11,
194a/12, 195b/14, 196a/4,
196b/2, 198b/7, 198b/7, 199a/5,
199b/10, 200a/4
i.-diler 17b/14, 85b/16,
182b/17, 193a/1, 198b/6
i.-dük 189a/6
i.-düm 71a/14, 78b/14, 140b/7,
167a/9, 178b/19
i.-dün 89b/7
i.-dünüz 159a/16, 168a/4
i.-ken 39a/4, 67a/7, 72b/5,
91b/9, 93a/4, 96b/11, 143a/8,
186a/11

i.-mise: İmiş ise, olsaydı, olmuş olsaydı. (Krş sultân-ırmısa)
66a/16
i.-miş 19a/9, 49a/2, 58a/8,
61b/13, 93a/7, 105a/12, 110a/6,
125b/1, 125b/1, 136b/9,
168b/12
i.-se 6a/8, 10b/1, 37a/16, 42b/7,
52a/17, 60b/17, 72a/2, 93a/13,
93b/19, 114a/10, 155b/2,
167a/11, 172b/3
i.-señ 58a/6

2. Birleşik çekim. [Hikaye,
rivayet, şart]

i.-di(-ar idi) 120a/16, 197b/9
i.-di(-arlar idi) 67a/19, 67a/19,
75b/10
i.-di(-dı idi) 35a/17, 72a/5
i.-di(-dılar idi) 43a/6, 76a/1
i.-di(-di idi) 20b/13, 26b/4,
48b/19
i.-di(-diler idi) 25a/2
i.-di(-dünüz idi) 113b/12
i.-di(-emediler idi) 172b/11
i.-di(-erler idi) 26b/5, 39a/2,
39a/2, 154b/5
i.-di(-ısar idi) 44a/9
i.-di(-mamış idi) 161a/5
i.-di(-memiş idi) 196b/11
i.-di(-meyeler idi) 154b/6
i.-di(-mış idi) 35b/17, 37b/14,
39a/11, 46b/10, 52a/4, 193b/18
i.-di(-mışlar idi) 7b/16, 9b/5,
11a/2, 11a/3, 15b/2, 27a/6,
33b/11, 35b/7, 36b/19, 45b/13,
45b/13, 49b/1, 50a/9, 51a/13,
55b/13, 87a/14, 88b/2, 91a/16,
111a/5, 124b/18, 138a/9
i.-di(-miş idi) 39a/5, 39a/11,
39a/12, 39a/13, 39a/15, 39a/16,
52a/4, 133b/13
i.-di(-mişler idi) 5b/1, 5b/1,
5b/2, 7b/15, 10a/13, 23a/17,
45b/13, 60b/3, 64b/2, 67b/10,
102b/7, 144a/11, 162a/3
i.-di(-r idi) 23b/6, 74b/2, 75b/5,
99a/16, 132b/8, 197a/15
i.-di(-rler idi) 7b/2, 8b/15,
12a/6, 14a/14, 15b/16, 17b/18,
18b/14, 19b/13, 22a/6, 24b/9,
25b/19, 35a/7, 36b/7, 37b/9,
38a/12, 38b/1, 38b/19, 39a/1,
39a/6, 39b/14, 43a/15, 43a/16,
43b/9, 45b/17, 46b/19, 46b/19,

52a/3, 68a/12, 75b/12, 82a/2,
91a/11, 91a/15, 97b/2, 129b/6,
132a/20, 146a/1, 151a/4,
152b/2, 155b/16, 157b/2,
160a/16
i.-di(-ur idi) 52a/5, 91a/11,
94a/19, 126a/8, 139b/8, 144a/6,
144b/10
i.-di(-urlar idi) 27a/6, 52b/4,
86b/14, 103a/17, 104a/13,
127a/16, 138a/8, 194a/13
i.-di(-ür idi) 31b/15, 39a/8,
43a/18, 54b/18, 77a/18, 101b/1,
121a/15, 133b/14, 144a/5
i.-di(-ürler idi) 33a/7, 94b/14,
135a/4, 152a/11
i.-düm(-r idüm) 112b/13
i.-miş(-erler imiş) 188b/7
i.-miş(-r imiş) 58a/14
i.-se(-di ise) 41a/4
i.-se(-düm ise) 57a/5
i.-se(-maz ise) 148b/12
i.-se(-mazlar ise) 40b/2
i.-se(-medük ise) 36b/16
i.-se(-mez ise) 68a/11
i.-se(-mezler ise) 21b/12
i.-se(-urlar ise) 41b/2
i.-se(-ür ise) 107a/10

'ibâdet İbadet.

i.+e 170b/12
i.-it- 14a/5

'ibâret İfade şekli, anlatma.

i.+ini(feşâhat-i 'ibâret) 15a/11

iblis Şeytan.

i. 149a/6
i.+bigi(kör iblis) 131b/10

ibn-i 'Abdullâh Fetühlere katılan bir
savaşçı.

i. 30a/12

ibn-i 'Affân (Krş. 'Osman b.
'Affân)

i. 22b/6

ibn-i 'Âmir (Krş. Ebü 'Ubeyde b.
'Âmir)

i. 21a/19

ibn-i 'Âmir (Krş. Rabî'a b.
'Âmir)

i. 9b/17

ibn-i 'Āmir (Krş. 'Ukbe b. 'Āmir el-Cuhemî)
i. 126b/9

ibn-i 'Āş (Krş. 'Amr b. 'Āş)
i. 20b/5, 20b/19, 21b/3
i.+birle 130a/10

ibn-i Cābir (Krş. Esed b. Cābir)
i. 114a/8

ibn-i Cebel (Krş. Ma'āz b. Cebel)
i. 170b/4

ibn-i Evs (Krş. Şeddād b. Evs)
i. 129b/7

ibn-i Eyhem (Krş. Cebele b. Eyhem)
i. 148a/19

ibn-i Fārūḳ (Krş. 'Abdullāh b. 'Ömer b. el-Hattāb)
i. 26a/11

ibn-i Merķis (Krş. Yūşā b. Merķis)
i. 102a/9

ibn-i Kurt (Krş. 'Abdullāh b. Kurt el-Esdî)
i. 119b/1
i.+a 127a/19

ibn-i Şiddik (Krş. 'Abdurrahmān bin Ebū Bekir)
i. 163a/9

ibn-i 'Umeyre (Krş. Rāfi' b. 'Umeyre)
i. 69a/5, 70b/3

ibn-i Vakkās (Krş. 'Āmir b. Vakkās)
i. 129b/16

ibn-i Velid (Krş. Hālid b. Velid)
i. 69a/3

ibn-i Hattāb (Krş. 'Ömer b. el-Hattāb)
i. 89a/18

ibn-i 'amm-ı Resūlullāh
(Krş. 'Abdullāh b. Ca'fer)

i. 134b/16, 137a/2, 141b/12

ibn-i halifa-ı Resūlullāh
(Krş. 'Abdurrahmān b. Ebū Bekir)
i. 55b/19

ibn-i el-Aşka' (Krş. Vāyil b. Aşka')
i. 134b/15

İbrāhim Hz. İbrahim.
i.+peygambar 70b/7

İbrāhim Edhem İbrāhim b. Edhem;
meşhur sūfi.
i. 149b/7

icmā' Toplanma.
i.+ı ümmet: Müslümanların fikir birliği. 119a/13

iç 1. İç, içeri.
i.+i 25b/16, 131a/19, 187b/18, 188a/2
i.+in 73a/2
i.+inde 37b/9, 47a/11, 109a/14, 114b/17, 116a/3, 153a/13
i.+indeki 180b/11, 189b/9
i.+inden 32b/12, 48a/14, 49b/2
i.+inden taşından 91a/15
i.+ine 165a/16, 186a/14
i.+yanı 102a/16

2. Ara, arası.
i.+inde 2b/15, 2b/17, 4b/19, 5a/16, 9b/19, 13a/3, 17a/7, 27b/13, 30b/7, 31a/9, 40a/12, 58b/14, 62a/5, 63a/7, 63a/16, 72b/20, 73a/2, 75b/11, 79a/13, 80a/5, 93a/12, 103b/4, 113a/6, 123a/17, 125b/15, 139b/6, 145a/8, 148b/7, 154a/14, 165a/10, 171b/16
i.+i-y-idi 114b/4
i.+inde-y-iken 167b/5
i.+inden 17a/1, 26b/4, 85a/5, 85b/11, 127b/19, 133b/12, 142b/19, 152b/13, 167b/9
i.+ine 22b/4, 27a/10, 56b/11, 77b/3, 115a/4, 164b/7, 172b/17, 194a/17
i.+lerinde 112a/17
i.+ümüzde 98b/2

3. Dahil.

i.+indedür 105b/17

4. Gönül, yürek.

i.+i 192a/11

i.+i(tama'dan içi tolu) 111b/19

i.+i taşı 42b/4

i.+inde 46a/12

i.+ümüzden 83b/19

i.+lerindeki 27a/1

i.-lerine korku düş- 142a/5,
181b/15

i.+ümüze 83b/17

4. Zarf, müddet.

i.+inde 108b/7, 189a/3

i.+inde(seferümüz içinde) 9b/3

5. Bulunma, yönelme ve ayrılma
hali ekleriyle bu eklerin
fonksiyonunda kullanılmıştır.

i.+inde(amân içinde) 153a/5

i.+inde(anuñ içinde) 13b/2

i.+inde('âlem içinde) 86a/19,
120b/13

i.+inde(başara içinde) 39a/15

i.+inde(beyâbân içinde) 65b/11

i.+inde(bitü içinde) 144a/18,
144b/5, 149b/8

i.+inde(cânum içinde) 187a/7

i.+inde(cehâlet içinde) 123a/5

i.+inde(ceng içinde) 71a/16,
141b/11

i.+inde(de hali) 57b/4, 62b/16

i.+inde(dere içinde) 33a/12,
135b/16

i.+inde(derenüñ içinde) 22b/12

i.+inde(devr içinde) 24a/4

i.+inde(deyr içinde) 132b/14,
138a/8

i.+inde(deyrüñ içinde) 50a/12

i.+inde(dımışk içinde) 53a/4

i.+inde(düş içinde) 49a/6

i.+inde(düşüm içinde) 139a/18

i.+inde(emn ü amân içinde) 2a/2

i.+inde(firdevsüñ içinde) 93a/4

i.+inde(gice içinde) 9b/11,
173b/2

i.+inde(gönlüm içinde) 121b/7

i.+inde(hâl içinde) 31a/16

i.+inde(hisâr içinde) 172a/19

i.+inde(islâm içinde) 148b/11

i.+inde(kitâb içinde) 83b/13,
143b/1

i.+inde(kitâbumuz içinde) 14b/6,
14b/15, 15a/6

i.+inde(milk içinde) 117b/9

i.+inde(mülkümüz içinde)
92a/16

i.+inde(kum içinde) 25b/15,
35a/12

i.+inde(Qur'ânımız içinde)
14b/12

i.+inde(Kureyş içinde) 29b/18

i.+inde(sarây içinde) 187b/8

i.+inde(sâ'at içinde) 43a/6

i.+inde(soğak içinde) 23b/11,
120b/4

i.+inde(Şâm içinde) 121a/15,
182a/3

i.+inde(şehr içinde) 39a/6,
39a/19, 88b/12, 98a/19, 103a/8,
104a/12, 104a/13, 104a/16,
172a/14, 179b/5

i.+inde(şehriniñ içinde) 113b/17

i.+inde(uyku içinde) 101a/17

i.+inde(varaka içinde) 100b/5

i.+inde(vilâyet-i şehr içinde)
170b/8

i.+inde(zulmât içinde) 89a/19

i.+inde(havf u hatâr içinde)
53a/2

i.+inde(hânumânım içinde)
187a/8

i.+inde(yazınıñ içinde) 111b/7,
138a/2

i.+inde(yüregi içinde) 142a/10

i.+inde idük(emn ü amân içinde)
189a/5

i.+inde(şehr içinde) 104a/15

i.+indedür(cünbiş içinde) 143a/5

i.+indedür(emn ü amân içinde)
2a/13

i.+indedür(gerdiş içinde) 143a/4

i.+indedür(hayırlılığı içinde)
129b/17

i.+indeki(hişâr içindeki) 97a/15

i.+indeki(şehr içindeki) 195a/4

i.+indeki(şehrümüz içindeki)
90b/17

i.+inden(beriyye içinden) 37a/14

i.+inden(şehr içinden) 39b/11,
75a/16, 186a/15

i.+indeyüz(şulh içinde) 178a/3

i.+indeyüz(zamân içinde) 37b/17

i.+ine(anuñ içine) 21a/17

i.+ine(beriyye içine) 25b/16

i.+ine(bitiniñ içine) 154a/13

i.+ine(dere içine) 28a/2

i.+ine(gözleriniñ içine) 138a/14

i.+ine(ilümüz içine) 41a/14

- i.+ine(kâfiristânun için)
113a/16
i.+ine(müsülmanlar için)
112b/12
i.+ine(pülâd için) 80a/4
i.+ine(kal'anun için) 175a/7
i.+ine(şehr için) 127b/1,
186a/14
i.+ine(şehrinün için) 102a/18
i.+ine(vilâyetün için) 58a/18
- i.-âdemlerinden idin-: Dost
edinmek. 108a/3
i.-in(çukurlarun için toldur-)
120b/7
i.-inde(buyruğı içinde ol-) 14a/1
i.-inde(endişe içinde kal-) 126a/5
i.-inde(gâflet içinde kal-) 6b/15
i.-inde(hişâr içinde kal-) 65b/1
i.-inde(kayğu içinde kal-) 123b/6
i.-inde(teşviş içinde kal-) 126a/2
i.-ine(âdem deñizi için bırak-)
21b/7
i.-ine(yükleri için od düş-)
65a/11
- iç-** İçmek.
i. 37a/15
i.-elüm(yiyelüm içelüm) 187a/16
i.-em 37a/19
i.-ene 145a/2
i.-enler 46a/9, 145a/10
i.-enlere 145a/6
i.-er 37b/3, 145a/8
i.-erdi 140a/2
i.-evüz(kayğu elinden kan iç-)
174b/15
i.-içek(and iç-) 9a/18
i.-mek 120b/18
i.-mekden 145a/1
i.-se 144b/9
- içerü** İçeri.
i. 45a/15, 45a/17, 47a/13,
47a/17
i.+daşra 150b/5
i.+den 91b/6, 97a/9, 176a/7
i.+den taşradan 142b/10
- içil-** İçilmek.
i.-di(şerbet içil-) 19a/5
- için** Gizli, gizlice.
i. 92a/3, 98b/2
i.+de 127a/8
- içre** İçinde.
i.+(cennet içre) 131b/5, 191b/19
- içün** Dolayı, için.
i. 3b/11, 9a/10, 9a/10, 9a/12,
15a/13, 15a/13, 19a/7, 24a/10,
24a/16, 30b/12, 41b/11, 47b/12,
65a/13, 65a/13, 66a/12, 66a/12,
67a/16, 67a/16, 68b/16, 71b/14,
72a/3, 82b/2, 83b/15, 91b/19,
96b/6, 96b/6, 96b/7, 99b/8,
112b/9, 118a/1, 131a/12,
131b/6, 133b/8, 136a/4,
172b/13, 176a/18, 176b/4,
177b/9, 191b/8, 193b/13,
196a/11
i.+(anun için) 19a/9, 77a/5,
91a/16, 136b/15, 143a/4,
156a/20, 164a/16
i.+(anun için kim) 101a/15,
101b/16, 163a/10, 171b/8,
176b/16, 177b/4
i.+(bizüm için) 101a/9
i.+(bu sebep için) 151b/9
i.+(iyelikden sonra) 17a/15,
24b/6, 41b/10, 44a/3, 44a/3,
47b/15, 61a/19, 71a/4, 71a/6,
89b/9, 92b/12, 92b/13, 93a/12,
96a/10, 96b/6, 123a/20,
148b/20, 165a/19, 181a/19,
181b/17
i.+(mastardan sonra) 74a/18,
82a/14, 92b/19, 99a/1, 118b/3,
157a/15, 159b/8, 187a/3,
191a/17
i.+(senün için) 89a/14
i.+degül(iyelikden sonra)
110a/2, 130b/16
i.+dür 130b/17, 131a/13
- içür-** İçirmek.
i.-diler 37a/5, 37b/7
i.-elüm 36b/12
- idici** Eden, yapan.
i.(nisbet idici) 124a/2
i.+(şafâ bahş idici) 3b/5
i.+(uruş idici) 98a/19
i.+dür(terk idici) 110b/10
- idin-** Edinmek.
i.-di 76a/2, 76b/15, 108a/4,
144a/5
i.-eler 48b/8, 76b/16, 96a/18

- i.-em 49a/14, 57b/10
i.-esin 159b/17
i.-evüz 90b/10
i.-miş 58a/14
i.-miş-idi 5b/16
i.-sün 115b/16
i.-üp 148a/2
- i.-avrat idin- 115b/16
i.-'âdet idin- 58a/14, 90b/10
i.-başuma tâc idin- 49a/14
i.-gendünüñ idin- 76b/15
i.-gönlekler idin- 159b/17
i.-iç âdemlerinden idin- 108a/4
i.-izâr idin- 148a/2
i.-karaş idin- 144a/5
i.-kullukçı idin- 96a/18
i.-kulukçı idin- 76b/16
i.-sermâye gibi idin- 48b/8
i.-şefî' idin- 76a/2
i.-taht idin- 5b/16
i.-vezir idin- 57b/10
- idiş-** Karşılıklı yapmak.
i.-evüz(hamle idiş-) 44b/11
- iftirâ** İftira.
i.-it- 107a/9
- İhlâş** Kur'ân-ı Kerim'in 112. sûresi.
i.+sûresi 49a/10
- ihsân** Bağış, lutuf.
i. 106b/13
i.+ına 16a/9
i.+umuzu 86b/1
i.-kıl-: Bağışlamak, affetmek.
78a/3
- ihtimâl** Yüklenme, çekme.
i.-it-: Katlanmak, tahammül etmek. 159a/16
- ihtirâk** Güneşe yaklaşma.
i. 143a/6
- ihtirâz** Sakınma.
i.-it-: Sakınmak. 9b/3
- ihtisâb** Belediye, zabıta işleri.
i.+turreşi 120b/2
- ihtiyâr** Seçme, tercih etme.
i.+uñla mı 117b/15
i.-(üstüne ihtiyâr eyle-) 13a/10
- i.-it-: Seçmek, tercih etmek.
68b/1, 107a/3
- ihtiyât** Tedbir.
i.+ı 137a/13
i.+da-yiken 138a/12
i.+ıla 99a/18
i.-birle ol-: Tedbirli olmak.
36a/12
i.-it-: Tedbirli davranmak.
155b/19
i.-ol-: Tedbir alınmak. 133a/15
- 'ikâb** Ceza, eziyet.
i.+um 137a/11
- iğdâm** Gayretle, sebatla çalışma.
i.-it-: Gayret etmek. 52a/10
- iki** İki.
i. 7b/5, 7b/8, 7b/9, 8b/7,
10b/15, 19a/18, 33a/7, 34a/2,
37a/10, 42b/18, 43a/10, 49a/10,
55b/13, 56a/4, 56a/8, 61a/3,
61b/4, 61b/6, 63a/14, 63b/7,
64a/16, 64b/15, 64b/19, 65a/4,
65a/7, 69b/2, 73a/13, 78b/17,
83a/15, 90b/13, 90b/14, 93b/18,
95b/12, 98b/7, 103b/8,
103b/19, 104a/10, 104a/13,
116a/18, 148a/9, 148a/9,
154a/13, 155b/5, 157a/6,
157a/7, 159a/4, 165b/15,
166a/13, 169a/15, 170a/15,
173b/9, 174a/8, 187a/5,
192a/13, 192b/6, 195b/8
i.+(bir iki) 7a/15, 12a/10,
26b/16, 27b/7, 29b/18, 33a/10,
56a/1, 72b/5, 88b/3, 96b/15,
114b/15, 179b/7, 183a/3
i.+(bir iki biñ) 146b/8, 196a/1
i.+(bir iki gelect) 183b/8
i.+(bir iki gez) 157b/5
i.+(bir iki gice) 157a/3
i.+(bir iki gün) 37b/7, 92b/19,
175a/15
i.+(bir iki menzil) 146a/16
i.+(bir iki nevbet) 79a/10
i.+(bir iki koşun) 138a/17
i.+(bir iki yüz) 138a/18
i.+(günde iki gez) 3a/17
i.+(on iki) 39a/5, 160a/16,
161a/18, 170a/17, 173a/14
i.+(on iki akçalık) 152a/2

i.+(on iki biñ) 39a/15, 39b/1,
 50a/12, 66b/6, 69a/11, 69b/7,
 150b/15, 169a/14
 i.+(on iki gün) 126b/5, 178a/12,
 178a/14
 i.+(on iki yıl) 101b/10
 i.+(otuz iki gez) 115a/7
 i.+(ü)ñüz(birüñüz iküñüz)
 164b/9
 i.+‘âlem: Dünya ve Ahiret.
 92b/16
 i.+bahş 118b/4
 i.+biñ 9a/2, 11b/2, 14a/12,
 15b/4, 18b/18, 42a/8, 73b/18,
 75b/4, 75b/9, 75b/16, 91a/6,
 91a/8, 91b/2, 93b/8, 107a/15,
 169b/2, 187b/2, 187b/17
 i.+biñ päre 177b/15
 i.+biñ vaqiyye 177b/14,
 177b/15
 i.+bölük 67b/15, 171b/17
 i.+cänib 63b/8
 i.+cem‘-i keşire 4a/8
 i.+cihân 161b/12
 i.+cihân ‘azâbı 64b/12
 i.+cihânda 71b/7
 i.+çatlu tahta päreleri 143a/12
 i.+çeri tarafından 79a/7
 i.+def‘a 37a/4, 169b/5
 i.+den biri 10b/14
 i.+den birisi 10b/12
 i.+dür 106b/8
 i.+dürlü 31a/8, 139a/1
 i.+dürlüye 131b/17
 i.+el 112b/4, 161a/7
 i.+elin 62b/18
 i.+gün 176a/3
 i.+günlük yol 36b/13
 i.+müz 57b/9
 i.+müzi 158a/12
 i.+ñüz 111a/14
 i.+ñüzi 59b/8
 i.+pulluk: Değersiz, basit,
 sıradan. 183a/11
 i.+köl 139a/6
 i.+rek‘at namâz 16a/2, 89a/16,
 119a/18
 i.+si 17a/7, 54a/7, 84b/4,
 129b/14, 148b/16, 199a/3
 i.+si(on iki) 170a/16
 i.+sin 65a/3, 152b/11
 i.+sinden 81a/3
 i.+sine 64b/9
 i.+si-y-idi(receb ayınıñ ikisi)
 110b/17

i.+sinüñ 82a/16, 110b/3
 i.+tarafa 149b/11
 i.+tarafdan 38b/5, 41b/17, 55a/9
 i.+yanı 23b/9
 i.+yamında 64a/15
 i.+yeşil kanat 134a/8
 i.+yıl 199a/10
 i.+yir 153b/5
 i.+yüz 46b/10, 116a/11, 117a/7,
 117b/1, 138b/12, 138b/13,
 178b/8
 i.+yüz batman 154b/3
 i.+yüz biñ 159b/5, 166b/15,
 168a/4, 169b/6
 i.+yüz vaqiye 38b/15
 i.+yüz yaş 142b/19

i.-(bir iki söz söyle-) 125b/3
 i.-(kuşağı iki yirden kuşan-)
 123a/1
 i.-bahş eyle- 169a/10
 i.-bölük eyle- 149b/10
 i.-cihânda yüzi aq ol- 183b/12
 i.-cihânda yüzüñ aq ol- 32b/16
 i.-dizin çok- 12b/8
 i.-gözinde öp- 143b/9
 i.-päre eyle- 82b/3, 163b/15
 i.-päre ol- 193b/3
 i.-şak it- 6b/19
 i.-ye yar- 70a/6
 i.-yüz yıl ‘ömür sür- 132b/14
 i.-yüzlük it- 120a/10

ikiledin İkinci defa, tekrar.

i. 11a/15, 21b/2, 155b/9

ikilik Aynlık, bölünmüşlük.

i.+leri 68b/7

ikinci İkinci.

i. 13a/11, 28a/5, 127a/13,
 160a/10

i.+de: İkinci defa. 196b/8

i.+nevet 133b/9

i.+si 2b/9, 186b/1

ikindü İkinci.

i.+namâzi 83a/14

i.+vaqtı 87a/4

i.+ye 96a/12

iklîm Ülke, memleket; diyar.

i.+de(yedi iklîm) 122b/16

i.+dür 190b/7

i.+e 72a/11, 169b/1, 182a/8,
190a/19
i.+e(yedi iklim) 122b/15
i.+i 23a/8
i.+i(yedi iklim) 122a/16
i.+inde 39a/8
i.+inden 80b/14
i.+ine 13a/17, 20b/8, 24b/13,
40b/1, 64b/1
i.+inün 121a/16, 190b/8,
190b/11
i.+ler 4b/8, 39a/13, 80b/10
i.+leri 44b/4
i.+lerine 124a/3
i.+lerün 123a/1, 128b/6, 184b/5
i.+ün 88a/18
i.+ün(dört iklim) 66a/5, 186b/19
i.+ün(yedi iklim) 169b/7
i.+ünüzdeyem 188b/15
i.-ün aç- 121a/2

iklim-güşä Memleken açan, fetheden.
i.-ol-: Memleket açmak. 121a/1

iklim-güşälük Memleket açma,
fethetme.
i.+(ğ)-ıla 50b/18

ikrām Hürmet, saygı.
i.+birle(i'zāz ikrām) 18a/14,
52b/14
i.-kül-: Saygı göstermek. 40a/7

ikrār Tasdik, kabul.
i.-it-: Tasdik etmek, kabul
etmek. 64b/10, 155b/11

iktizā Lüzum, gerek.
i.+sı 6a/10

il 1. Memleket, diyar. (Krş. el)
i. 65b/15, 109a/14, 151a/8,
151b/8, 151b/16, 157a/16,
171a/13, 172a/13, 189b/3
i.+de 54a/19
i.+den 35a/18, 62a/5
i.+dür(dört sultānlık il) 124a/1
i.+e 24b/14
i.+i 23a/8, 54a/19, 64a/7,
171b/5, 192b/1
i.+idür 189b/7
i.+in 49b/10, 51a/4, 116a/16
i.+ince-y-idi 192b/6
i.+inde 20b/8, 170b/6, 192a/2
i.+indeki 119b/9

i.+inden 66b/10, 122a/9
i.+inden yaña 38b/16
i.+ine 12b/18, 13a/15, 16a/15,
25a/4, 25a/10, 25b/3, 34b/2,
35b/7, 38b/6, 38b/7, 38b/17,
38b/17, 41a/15, 52b/2, 53a/14,
64b/3, 80b/12, 122a/5, 124a/3,
145b/16, 150b/10, 151a/2,
154a/14, 154a/15, 154b/4,
154b/6, 155a/4, 188b/6,
188b/13
i.+ini 166b/18, 167a/7
i.+inün 33a/19, 38b/4, 39a/16,
147b/12, 153b/6, 153b/8,
154a/15
i.+ler 4b/8, 21b/17, 38a/17,
38b/8, 59b/5, 73a/13, 123b/19,
141b/18, 172a/1, 172a/2,
185b/17, 188b/16
i.+lerde 7b/17, 73a/15, 199a/14
i.+lerden 121a/17, 123b/19,
167a/18, 186b/18
i.+lerdenüz 151b/6
i.+lere 3a/16, 5a/19, 22a/7,
40b/4, 44a/19, 53a/1, 77a/5,
99a/5, 119b/9, 150b/11, 151a/3,
152a/7, 191a/8
i.+leri 25b/14, 35a/15, 38b/19,
41a/15, 41a/16, 66b/11, 74a/7,
121b/19, 145b/17, 149b/3,
151b/10, 167a/1
i.+leri vilāyetleri 99a/4
i.+leridür 109a/12, 151a/9
i.+lerin 36a/12, 58b/4, 146a/15,
151a/6, 151a/13, 151a/18
i.+lerinde 3b/19, 25a/14,
38a/16, 41a/17
i.+lerinden 190b/7
i.+lerine 23b/3, 38a/17, 51b/1,
151a/10, 155b/17
i.+lerini 133a/17
i.+lerümüze 124a/19
i.+lerün 128b/7, 151a/15
i.+lerünüzi 124b/2, 182a/4
i.+şehir 53a/15
i.+ucı 7a/16
i.+ümden 65b/15
i.+ümüz 153a/5, 188b/8, 189a/7
i.+ümüz içine 41a/14
i.+ümüze 38a/5, 38b/2, 38b/5,
66a/15, 122a/2
i.+ümüzü 11a/4, 37b/13, 65a/17
i.+ün 9a/16
i.+üne 62a/7, 122b/17
i.+ünü 122b/19, 188a/11

- i.+üñüzde 183b/2
i.+üñüzden 184a/4
i.+üñüze 11a/7, 13b/15, 53a/18, 159b/14
i.-ler aç- 41a/8
i.-lere(adumuz çavumuz illere düş-) 26a/2
2. Halk, ahali.
i.+lerin 36a/13
- ilâh** Allah.
i.+umuz 78a/1
- ilâhî** Allaha mahsus.
i.+birle(irşâd-ı ilâhî) 186a/3
- i'läm** Bildirme.
i.-it-: Bildirmek. 85a/7
- ilci** Elçi. (Krş. ilçi, elçi)
i. 117a/8
i.+ler 124a/3
i.+sisin 153b/17
i.+yi 183a/18
i.-ol- 32a/19
- ilçi** (Krş. ilci, elçi)
i.+ler 118a/5, 121a/17
- ile** 1. İle, birlikte, beraber.
i. 4a/4, 6a/8, 18b/8, 21b/16, 23b/3, 33b/4, 34a/8, 39a/20, 47a/11, 47a/11, 50b/19, 51a/16, 51a/17, 52a/16, 52b/5, 54a/17, 54b/1, 55b/1, 62b/16, 64a/5, 64b/4, 66a/1, 71b/1, 75b/4, 75b/16, 79b/8, 80b/18, 83a/8, 85b/3, 98b/10, 101b/8, 118a/10, 160b/6, 169b/2, 182b/7, 188b/1
2. Vasıta hali.
i. 27b/2, 60b/7, 72a/4, 75a/12, 81b/17, 84b/5, 88a/13, 144a/11
3. Karşı.
i. 44b/11, 63a/5, 136a/1, 177a/13
4. Karşılığında, mukabilinde.
i. 185a/3
5. Sayesinde.
i.+dür 24b/15
- ilerü** 1. Önce, evvel.
i. 10a/13, 42a/4, 89b/11, 96a/15
i.+de: Daha önce, evvel. 63a/8
i.+ki 37b/18
i.+ki gibi 136a/18
2. İlerde, önde.
i. 76a/18
3. İleri.
i. 37a/7
i.+ mi 189a/19
4. Önce, önceden.
i. 39b/7, 57b/16
- i.-dur-: Öne çıkmak. 120a/20
i.-dut-: 1. Üstün saymak, değer vermek. 79a/7
:2. Yolunda yürümek. 11b/17, 45a/6
i.-geç-: Önünden uzaklaşmak. 61b/19
i.-gel-: İlerlemek, öne çıkmak. 33b/7, 37a/10, 57b/2, 59a/17, 77b/1, 77b/13, 82a/3, 125a/11, 127a/16, 131a/8, 137b/4, 155a/10, 170b/3
i.-getür-:1. Yerine getirmek. 109a/8
:2. Yükseltmek, yüceltmek. 85a/10
i.-git-: İlerlemek. 76b/5
i.-götür: Yükseltmek, yüceltmek. 55b/17
i.-ilet-: Yükseltmek, yüceltmek, yaymak. 6a/12, 6a/18, 14a/2, 45b/5, 53b/10, 84a/18 132a/11
i.-oķı-: Öne çıkarmak. 8b/8, 11b/11, 24b/8 129b/6
i.-oķu- 12a/10, 14a/13, 18b/17, 20b/5, 35a/6, 96b/18, 115b/13, 117a/6, 119a/5, 129b/4, 151b/14, 173b/2, 177a/9, 178a/19
i.-var-: İlerlemek, öne çıkmak; uzaklaşmak. 11b/8, 120a/6 112a/19
i.-yürü-: Öne çıkmak, ilerlemek. 47a/2, 62b/19, 109a/13, 114b/7, 158b/19
i.-yürü- 17b/3, 34a/10, 43b/1, 52a/6, 61b/10, 77a/17, 79a/18, 80b/4, 99b/2, 107b/2, 130b/19 131a/2, 146a/16, 146b/18,

- 160b/17, 162a/13, 182b/9,
189b/19
- ilerürek** 1. Daha önce.
i. 10a/5
2. Daha öne, biraz daha ileri
i. 107a/19, 196a/16
- i.-çek-: Uzaklaştırmak. 196a/17
i.-var-: Biraz ilerlemek, biraz
öne çıkmak. 158a/16
- ilet-** Götürmek, ulaştırmak.
i. 31b/12
i.-(d)eler 186a/15
i.-(d)elüm 100a/1, 158b/6,
194b/17
i.-(d)em 112b/12, 117a/19
i.-(d)ene 145a/4
i.-(d)esin 113b/6
i.-(d)evüz 173a/19, 174a/1
i.-(d)eyin 62a/4, 163a/19
i.-(d)üñ 183a/18
i.-(d)üñüz 47a/4
i.-(d)üp 76b/14, 173b/6
i.-(d)ür 139a/12
i.-(d)ürlerdi 187b/12
i.-(d)ürsüz 158b/7
i.-(d)ürüz 158b/11
i.-di 14b/12, 138b/7, 171a/8
i.-diler 50a/15, 66b/18,
123b/10, 138b/11, 187a/10
i.-düm 144a/12
i.-eler 6b/1
i.-gil 90a/16, 160a/8
i.-medüñüz 12b/18
i.-mek 130b/12
i.-mekde 34b/10
i.-mişidük 23a/19
i.-sem 174b/3
- i.(d)-e(ilerü ilet-) 6a/12,
i.-(d)eler(ilerü ilet-) 14a/2
i.-(d)evüz(ilerü ilet-) 45b/5,
84a/18
i.-di(cân ilet-) 3b/9
i.-di(ıraq ilet-) 173b/17
i.-di(ilerü ilet-) 6a/18
i.-diler(girü ilet-) 175b/10
i.-diler(ıraq ilet-) 166a/9,
194a/16
i.-meye(ilerü ilet-) 132a/11
i.-meyesiz(ilerü ilet-) 53b/10
- iley** Ön.
i.+den 43b/7
i.+inde 147b/13, 159a/9, 163b/2
i.+inden 55b/6
i.+ine 55b/1, 64b/16
i.-ini bağla-: Önünü kesmek,
yolunu kesmek. 152b/16
- ilhām** İçine, gönlüne doğdurulma.
i.-kıl-: İlham vermek. 97b/13
- illā** Fakat, ancak, sadece.
i. 6b/16, 8b/18, 10a/2, 29a/7,
31a/15, 36a/2, 44b/6, 51b/8,
51b/10, 51b/19, 54b/18, 55a/4,
58b/9, 62a/2, 66a/9, 67a/8,
69b/12, 70a/8, 76b/4, 77a/6,
77a/9, 77b/10, 79b/1, 79b/2,
81a/2, 83a/12, 93b/8, 100b/4,
103a/4, 106b/2, 110a/2,
110a/17, 113a/16, 117a/17,
122a/11, 124b/11, 124b/11,
124b/14, 124b/16, 126a/16,
131a/19, 149a/5, 151b/6,
157b/3, 162a/11, 166a/14,
176b/10, 178a/1, 191b/10,
191b/12, 194b/9, 197b/14
i.+ki 39b/17, 51a/8, 69b/3,
76b/7, 143b/19, 163a/6, 164b/7,
172a/18, 192a/5
- illi** (Krş. elli)
i.+yüz 33a/19
- 'ilm** İlim.
i. 6b/14, 7a/3
i.+e 6b/12
i.+eyesi: ilim sahibi, âlim. 99a/2
i.+in(nücüm 'ilmi) 102a/2
i.+inde(yazıcılık 'ilmi) 14a/18
i.+inden 40b/10
i.+ini(harb zarb 'ilmi) 133b/10
i.+inüñ 143a/7
i.+inüñ(incil 'ilmi) 92a/9
i.+-'ül-yaqın: Kat'i, kesin bilgi.
149a/5
i.-oku-: Tahsil görmek.
132b/15, 197a/19
- im** İşaret.
i.-eyle-: Gizlice anlaşmak
işaretleşmek. 84b/17
- imām** 1. Rehber.
i. 170b/1

i.-ol-: Rehber olmak. 14a/10,
132a/14
i.-uñ ol- 52a/13

2. Halife.
i. 19b/1

3. Namazda kendisine uyulan
kimse.
i.-ol-: Cemaate namaz
kıldırma. 45b/10

İmām (Krş. 'Ali b. Ebi Tâlib, 'Ali
Murtażâ, İmām 'Ali, İmām-ı
Şâh-ı Merdân 'Ali)
İ. 4b/8

İmām 'Ali (Krş. 'Ali b. Ebi
Tâlib, 'Ali Murtażâ, İmām-ı
Şâh-ı Merdân 'Ali)
i.+ye 4b/5

İmām-ı Şâh-ı Merdân 'Ali (Krş.
'Ali b. Ebi Tâlib, 'Ali Murtażâ,
İmām 'Ali)
i. 4a/13

'imāme Sarık.
i. 110a/18, 114b/14, 114b/15,
158b/19
i.+ler 30b/14
i.+m 110a/10
i.+ñ 110a/17
i.+si birle 161a/3
i.+sini 33a/13
i.+sinüñ 114b/15
i.+y-ile 94a/8

imāmlık Cemaate namaz kıldırma.
i.-eyle- 63b/3, 94b/9, 127b/6
i.-it- 63a/19

imān Allahın varlığına ve birliğine
inanma.
i. 78a/8
i.+a 36a/3
i.+em(ehl-i imān) 191b/9
i.+ına 16a/16
i.+islām himmeti 61b/8
i.+ni'meti 135b/11
i.+nürü 89b/3
i.-a gel-: Müslüman olmak.
63a/8, 64a/8, 83a/2, 170a/19,
191a/5

i.-getür-: Müslüman olmak,
inanmak. 2b/12, 6a/18, 37b/2,
40a/14, 44b/5, 44b/6, 47a/8,
48a/17, 48b/6, 49a/12, 59b/8,
85b/1, 94a/12, 108a/3, 125b/8,
127b/14, 135b/8, 139a/14,
147b/13, 147b/14, 147b/17,
159a/9, 188a/7
i.-tāze kıl-: Yeniden Kelime-i
şahadet getirmek. 191a/2

imārat İmar edilmiş, bakımlı.
i.+yir 36b/15, 37a/1
i.-ol-: İmar edilmek, kurulmak.
152b/3

imāratlık İmar edilmiş yer.
i. 36b/17
i.+(ğ)a 25b/13, 35a/12

imdi Şimdi, artık.
i. 2a/13, 2a/14, 5b/12, 6a/9,
7a/15, 8a/8, 11a/9, 11a/11,
11b/15, 12a/2, 14b/9, 17a/13,
19b/6, 19b/11, 24b/5, 26a/14,
28b/9, 32a/9, 38b/8, 40b/17,
41b/10, 41b/13, 44b/4, 44b/7,
45a/5, 50b/18, 51b/1, 51b/2,
58a/17, 58b/1, 58b/7, 60a/14,
60b/19, 61b/3, 63a/14, 65b/17,
66a/16, 66b/1, 66b/2, 71b/12,
72a/11, 74a/14, 75a/6, 76a/16,
78a/18, 79a/2, 79b/6, 80a/7,
80b/16, 81a/13, 84b/6, 84b/15,
85a/6, 85b/4, 86a/14, 92a/13,
92b/1, 92b/6, 93a/7, 93a/7,
96a/18, 96b/11, 98a/6, 98a/8,
98a/12, 98b/5, 98b/7, 99a/8,
100a/15, 100a/19, 100b/2,
100b/13, 104a/10, 107a/10,
110b/7, 110b/8, 110b/14,
113b/10, 119b/10, 122a/1,
123a/1, 123a/3, 124a/16,
127b/17, 128b/6, 133b/7,
136a/14, 144b/11, 154b/17,
159b/1, 159b/6, 159b/8,
159b/12, 162a/12, 163a/13,
170a/8, 179b/11, 179b/14,
180a/7, 182b/1, 189a/4, 189b/4,
189b/6, 190a/17

imenid? Mezopotamya bölgesinde
bulunan bir yer adı. Amid.
i. 124a/9

- 'imlāk** Sülâle adı, soy adı.
i.+aşlı 12b/13, 196b/17
- in** Yuva, kovuk.
i.-ine(inlü inine gir-) 7a/18
- in-** 1. İnmek.
i.-di 2a/19, 12b/7, 13b/8, 27b/16, 34a/18, 56a/2, 62a/8, 69b/4, 70a/12, 77b/17, 82b/16, 86a/8, 86a/10, 88b/6, 95a/12, 113a/15, 113b/4, 114b/6, 125b/2, 128a/10, 128b/16, 146b/17, 157b/16, 193b/5, 194a/4
i.-diler 17b/3, 31a/1, 109a/4, 112a/3, 112a/14, 194a/16, 195a/13
i.-dilerse 182b/6
i.-düm 37a/18
i.-e 63a/1, 125a/10
i.-eler 4b/2
i.-elüm 195a/13
i.-em 12b/2, 12b/3
i.-en 56a/19, 141b/3
i.-erler 22b/12, 68a/9, 75a/12, 177b/6
i.-erüz 172a/16
i.-gil 12b/1, 37a/17
i.-mediler 182b/5
i.-mege 63a/2
i.-üñ 99b/19
i.-üp 37a/2, 114b/10
2. Basmak, üzerine çökmek.
i.-di(üstüne in-) 151a/3
i.-ecek 111a/15
3. Girmek.
i.-meye 100b/12
- i.-di(kitâb in-) 13b/7
i.-di(ķahr in-) 84a/14
- 'inan** Dizgin.
i.+ın 12b/7, 12b/9
- inan-** 1. İman etmek, inanmak.
i.-anlar 121b/6
i.-duķ 193b/15
i.-uñ 16a/17
i.-uñuz 64b/10
2. Güvenmek.
i.-alum 113b/12
- i.-anlar 105b/2
- inandur-** İman ettirmek, inandırmak.
i.-dı 51a/10
- 'ināyet** Yardım, iyilik.
i. 62b/3, 84a/3, 135b/11
i.+i 113b/19, 162a/18, 200a/1
i.+i birle 72a/13
- ince** İnce.
i. 159b/16, 159b/16
- incid-** Canını yakmak, acı vermek.
i.-diler 94b/13
i.-sevüz 151b/11
- incil** İncil.
i.+de 135a/13
i.+ehli 41a/9
i.+emri 24a/14
i.+gılımlı 6b/2
i.+hükmi 53b/10
i.+ilmi 92a/9
i.+kitâbı 6b/5, 13b/7, 23b/18, 63b/5, 71a/5, 93b/16, 121b/5, 138a/5, 160b/15, 182b/12, 187a/18
i.+kitâbı birle 123b/11
i.+ile 39b/9
i.+üñ buyruğı 24a/11
i.-e(elini incile ur-) 93b/17
- incir** İncir.
i. 23a/19, 185a/1
- incü** İnci.
i.+ile 81b/17
i.+ler 162a/3
i.+y-ile 162a/2
i.+ye 138a/7
- indür-** İndirmek.
i.-diler 163b/17
- iñen** Çok, pek, gayet.
i. 8b/3, 17a/2, 20a/6, 39a/6, 42b/19, 50a/7, 51b/14, 52b/12, 80b/16, 81a/1, 90b/13, 92a/16, 92b/13, 102a/1, 103a/9, 103b/4, 105a/15, 109a/6, 109b/11, 110b/3, 112b/6, 113b/4, 113b/5, 124b/13, 124b/14, 136b/1, 140a/1, 144a/12, 154a/9, 164a/2, 166b/12,

- 168a/12, 169b/19, 170a/7,
173a/18, 176a/1, 177a/17,
177b/3, 178a/8, 179b/5,
183a/14, 193b/9, 193b/12,
195b/11, 197b/4
- inķilābāt** İnkilâplar.
i.+ı Ahmedî 143a/14
- inlü** Yuvası olan.
i.-inine gir- Hepsi dağılmak,
hepsi kendi yerine gitmek. 7a/18
- ins** İnsan, beşer.
i.+(cinn ü ins) 13a/11
- inşâf** Merhamet, vicdan.
i. 39a/8, 159a/14
i.+(‘adl u inşâf ehli) 38b/12
i.+(‘adl ı inşâf) 44a/1
i.+ın 152a/13, 152a/19
i.+ına 152a/6
i.+ından 149b/15
i.+ıla 152b/1
i.-(‘adl inşâf göster-) 178b/2
i.-it-: Merhamet etmek. 163a/9
- insân** İnsan.
i.+dan 122a/18
- inşâ'a'llâhu** Allah isterse, Allah
nasip ederse.
i. 102a/13, 117a/18
- inşâ'a'llâhu Ta'âlâ**
i. 186a/15
- intikâl** 1. Başka birine geçme.
i.-eyle-: Başka birine geçmek.
6a/6
i.-it- Başka birine geçmek.
50b/13

2. Göçme, başka bir yere
geçme.
i.+ından 5b/19
- intikâm** Oç alma, intikam.
i.-al-: Oç almak. 11b/19
i.-um al- 73a/1
- intizâr** Bekleme.
i.-ol-: Beklemek. 190a/18
- ip** İp.
- i. 59a/15, 64b/15, 161a/8,
171a/15
i.-i sarkıt- 181a/9
- ir-** Ulaşmak, varmak, yetişmek.
i.-di 27a/18, 27b/17, 55b/15,
56a/16, 62a/10, 71a/8, 71b/3,
82b/2, 114b/14, 163b/14,
194a/5
i.-di(devlet başına ir-) 50b/16
i.-di(zevâl ir-) 50b/11
i.-diler 10a/14, 28b/13, 30b/19,
36a/16, 37a/1, 59a/14, 75b/5,
102b/3, 109a/10, 138a/18,
153a/3, 166b/8, 175b/9
i.-dügi 55b/6
i.-dügine 71a/15
i.-düklerini 75b/13
i.-düm 112b/3
i.-düm(hızmatuña ir-) 140a/17
i.-e gel-: Yetişmek, ulaşmak.
59a/10
i.-em(maķsüduma ir-) 125a/9
i.-emediler idi 172b/11
i.-er 141b/9
i.-erdi 3a/8
i.-esin(dirlike ir-) 131b/13
i.-icek 3b/5
i.-mege 13b/14
i.-meyen(şoĥbetine ir-) 68b/10
i.-mez(el ir-) 155b/1
i.-üp 62b/15
i.-ürdi 55a/16
- irâdet** İstek, rıza.
i.+leri 118a/9
- iriş-** 1. Ulaşmak, erişmek.
i. 140a/8
i.-di 35b/16, 35b/17, 35b/18,
35b/19, 36a/1, 36a/2, 36a/3,
36a/4, 36a/6, 42a/17, 62a/18,
62b/1, 69b/18, 70a/4, 78b/4,
78b/6, 102b/11, 113b/3,
115a/17, 115a/17, 125b/12,
165a/3, 166b/11, 193b/1
i.-diler 25a/10, 43a/8, 108b/13,
115a/16, 173a/3, 199b/6
i.-dügin 71a/3, 166a/3
i.-dügünüze 112a/9
i.-dügi 80b/10
i.-düm 162b/6
i.-düñüz 113b/19
i.-e 8a/12, 78a/5, 158a/8
i.-eler 141a/15, 190a/17

i.-elüm 10a/7
 i.-em 32b/11, 71b/12
 i.-emedüm 71b/12
 i.-esin 63a/15
 i.-icegez 19a/7
 i.-icek 9b/11
 i.-ince 104b/12, 143a/10,
 144b/18
 i.-mediler 165a/4
 i.-medilerse 105a/7
 i.-medük ise 36b/16
 i.-meyeye 62a/13
 i.-üñ 42a/13, 140a/19
 i.-üñüz 115b/4
 i.-üp 14a/19, 104b/10, 104b/13,
 143a/7
 i.-üpdür 25b/8
 i.-ür 24b/8, 70a/3
 i.-ürdi 177a/19
 i.-ürlerdi 93b/9
 i.-ürlerse 105a/6

2. Sataşmak, zararı dokunmak.
 i.-meyeler 154a/10

3. Sonuçlanmak, bitmek.
 i.-ür 156a/3

4. Yanına varmak, karşılaşmak,
 rastlamak.
 i.-dük 135a/1
 i.-ür 68b/11

i.-di(burhâna iriş-) 36a/5
 i.-di(devrâna iriş-) 35b/14
 i.-di(işümüz iriş-) 35b/13
 i.-di(şerleri iriş-) 53a/18, 53a/19
 i.-di(yüregi kana iriş-) 35b/15
 i.-düm(mağsüduma iriş-) 19a/4
 i.-e(mazarrat iriş-) 140a/18
 i.-i gel-: Yetişmek, ulaşmak.
 119a/15
 i.-miş-idi(şana iriş-) 35b/16
 i.-ü gel- 43a/14, 43a/19, 99b/12,
 148a/18, 167b/18, 168a/2
 i.-üp(zevâl iriş-) 24a/5
 i.-ür(zevâl iriş-) 6b/10

irişdür- 1. Ulaştırmak, yetiştirmek.
 i.-di 82a/17
 i.-em 165b/1
 i.-diler(şihhate irişdür-) 1b/11
 i.-gil(meded irişdür-) 21b/5

2. Bildirmek.

i.-gil 159a/8

İrmeni Ermeni. (Krş. Ermen)
 i.+lerden 52a/14

irşād Doğru yolu gösterme.
 i.+ı ilâhî Allah'ın gösterdiği
 yol. 186a/3

irte Sabah, sabah vakti.
 i. 57a/8, 57a/9, 59a/1, 85b/6,
 148b/13, 148b/15
 i.+bir gün: yarın, yakında.
 35b/11, 95a/10, 116a/1
 i.+ki gün: Yarın. 45b/2
 i.+namâzı 41b/19, 45b/10,
 109a/12, 137b/14
 i.+ye degin 41b/17, 63b/1,
 72b/3, 78b/18, 93a/19, 93b/4,
 110b/18, 135b/17, 135b/18,
 137b/9, 142b/2, 160b/5,
 175b/17, 194a/19
 i.+ye yakın 111a/2
 i.-ol- 11b/17, 26a/18, 31a/4,
 31a/4, 33a/8, 40b/19, 41b/13,
 45b/7, 63a/16, 98a/14, 108b/19,
 109a/3, 128a/12, 135b/18,
 182b/6

irtesi Yarın, sabahleyin.
 i.18a/15, 20a/4, 21b/13, 22b/14,
 58a/17, 64b/8, 65a/19, 89a/15,
 93b/10, 94b/12, 94b/14,
 105b/15, 110a/3, 126a/12,
 134a/5, 141a/16, 150a/7,
 180b/8, 182a/12
 i.-ol-: Sabah olmak. 58a/11,
 118a/16

irür- Ulaştırmak, eriştirmek.
 i.-enler(sır irür-) 3b/3
 i.-eyin(zahm irür-) 61b/17

is Sahip. (Krş. issi)
 i.+leri 159a/4

'İsâ b. Meryem Hz. İsa.
 i.+dür 135a/18

'İsâ Hz. İsa.
 i.+(devrân-ı Mûsâ ve 'İsâ)
 143a/14
 i.+dîni 23a/2, 29a/1
 i.+peygâmbâr 6b/4, 13b/7,
 40a/11, 144a/10

- i.+peygâmbaruñ milleti 190b/15
i.+ümmeti 24b/4, 24b/14,
132b/15
i.+yolu 24a/10, 36a/4
- isde-** Sormak. (Krş iste-)
i.-diler(habar isde-) 99a/12
- İshāk** Hz. İbrahim'in oğlu.
i.+peygâmbar 12b/14
- İskenderiye** İskenderiye; Mısır'da
bir liman şehri..
i. 23a/7
i.+nüñ 190b/9
- islām** İslam.
i. 26b/4, 35b/2, 116a/6
i.+(ehl-i islām) 28b/7, 46b/2,
88b/12, 88b/17
i.+(ekābir-i islām) 2a/4
i.+(îmān islām himmeti) 61b/8
i.+(kavm-ı islām) 95a/19
i.+birle(ekābir-i islām) 4a/12
i.+çerisi 10a/16, 11a/15, 15b/2,
18b/19, 24a/18, 25a/1, 26b/7,
27a/12, 29a/11, 29a/16, 30b/10,
30b/17, 32a/12, 36a/7, 36a/13,
36a/15, 42a/5, 43b/11, 59a/11,
63a/4, 75b/11, 78b/18, 85a/10,
97b/5, 121a/2, 130a/3, 158a/9,
164b/19
i.+dilirleri 97a/11
i.+dinî 120a/12
i.+dinî 4b/7, 9b/18, 13a/12,
13a/15, 13b/18, 14a/1, 16b/19,
17a/15, 20a/7, 20a/12, 20a/17,
21a/18, 24a/18, 40a/15, 40b/1,
40b/5, 45b/19, 48b/4, 54b/7,
70a/8, 98b/19, 110b/6, 120b/12,
121a/6, 128b/11, 156a/19,
158a/19, 159a/12, 162b/3,
162b/11, 174b/7, 190b/19
i.+dininiñ diregi 8b/5
i.+ehli 85a/11, 94b/13
i.+içinde 148b/11
i.+içün(ehl-i islām) 30b/12
i.+kavmı 27a/14
i.+leşker 73b/19, 169b/12
i.+leşkeri 8b/14, 10a/11,
11a/12, 11b/9, 15b/13, 28a/4,
28b/9, 29a/11, 30b/3, 30b/19,
33b/13, 35b/1, 39b/5, 39b/13,
42a/9, 42b/17, 48a/14, 49b/6,
54a/16, 55a/8, 56a/11, 63a/17,
67b/6, 71a/2, 72a/17, 76a/2,
81a/14, 81a/15, 81a/17, 83a/7,
83a/13, 87a/2, 91b/11, 102b/5,
105b/17, 160a/1, 166b/7,
166b/14, 169a/14, 175b/8,
176a/17, 177a/12, 182b/5,
195a/15, 196a/5, 196b/1, 197a/6
i.+sancığı 18b/18, 19a/17,
20b/2, 22a/13, 39b/2, 137a/18,
141a/8
i.+sancıkları 8b/12, 17b/7,
134b/10
i.+şancığı 3a/7, 173b/2, 195b/4
i.+şerāyiti 49b/15
i.+uñ(ehl-i islām) 5b/2, 38a/17,
107a/4
i.+yolu 48b/10, 89b/4
i.-a da'vet it- 76a/6
i.-a gel-: Müslüman olmak.
48b/17
i.-'arz eyle-: Müslüman olmayı
teklif etmek. 64b/9
i.-ğuslın eyle- 191a/2
i.-kılıcı üstün ol- 16a/14
- isnād** Sırasıyla kimin söylediğini
bildirme, dayandırma.
i.+dürüst 119b/13
- issi** Sahibi; ehli. (Krş. is)
i. 16a/8, 56b/8, 58a/14, 62b/2,
62b/2, 71b/9, 74a/17, 74a/17,
91a/9, 144a/7
i.+(harb u zarb issi) 4a/9
i.+dür 91a/9
i.+idi 45b/18
i.+n 77b/14
i.+y-idi 51a/7, 152b/8
i.+nüñ
i.+nüñ 53b/15, 58a/16, 148b/11
i.+sin 73b/13
i.-(buyruk issi ol-) 117b/16
i.-(hüküm issi ço-) 53b/16
i.-(şevāb issi ol-) 15a/7
- İstanbül** İstanbul.
i. 190b/10
i.+a 121a/16
i.+şehri 65b/18, 109b/10
i.+tarafı 116b/19
i.+vilāyeti 23a/9
- iste-** 1. Dilemek, arzu etmek, istemek.
(Krş. isde-)
i.-di 46a/16, 163b/9

- i.-di(meded iste-) 43a/4
i.-diler 59b/17, 98a/3, 122b/13, 146b/10, 168b/19, 188a/19
i.-dügün 177a/1, 184b/1
i.-medi 101a/14
i.-megil 131b/11
i.-mek(meded iste-) 174a/15
i.-mez misin 163b/8
i.-mezsiz 6b/16
i.-miş 58a/15
i.-r 114b/1, 116b/8, 123a/1
i.-r idi 23b/6
i.-rdi 2a/9
i.-rdi(yardım iste-) 94b/19
i.-rem 101b/3, 128a/18
i.-rler 11a/7, 11a/8, 12a/11, 124b/1, 181b/9
i.-rmişsiz 153a/1
i.-rsin 21a/1, 59a/7
i.-rsiz 12b/19, 99b/6, 183b/2, 183b/3
i.-seler 35a/11
i.-yen 198a/11, 198a/11
i.-yesin 161b/9
2. Aramak, araştırmak.
i.-di 31a/15, 142b/9
i.-diler 11b/8, 31a/7
i.-dük 115b/3
i.-ñ 142b/9
i.-r 142b/15
i.-yüp 31a/15, 113a/9
3. Sormak.
i.-di 7a/10, 84a/15
i.-r(yazüğün iste-) 143b/4
4. Ümit etmek, beklemek.
i.-rler 66b/7
- istigfâr** Tövbe etme.
i.-kıl-: Af dilemek, pişman olmak. 2a/1
- istikbâl** 1. Gelecek.
i. 143a/6
2. Karşılama.
i.-it-: Karşılmak. 82a/13
- istimâlet** Teselli etme, avutma.
i.-vir-: Teselli etmek. 53b/2
- 'işyân** İtaatsizlik.
i.+ına 16a/8
- iş** 1. Hareket, davranış, amel.
i. 9a/8, 13a/18, 51b/12, 77b/16, 106b/13, 199b/19
i.+de 146a/9
i.+e 77a/14, 113a/14
i.+e(bedet iş) 94b/4
i.+i 69b/15, 152a/9, 191b/16
i.+inde 146a/5
i.+ler 114a/1, 120a/11
i.+lere 163a/14
i.+leri 131a/13, 131a/16, 168a/7
i.+lerin 102b/13
i.+lerine 189a/15
i.+lerüñ 145a/18
i.+üm 130b/15
i.+ümüz 184a/3
i.+üñ 160b/11
i.+üñ mi 101b/1
i.+üñüz 104b/13
2. Sanat, hüner, marifet.
i.+i 56b/2
i.+i degül 162a/9
i.+idür 7a/12, 107a/1
i.+ümüzdür 12b/14
3. Vazife.
i.+den 136a/10
i.+e 51b/3, 63a/6, 79b/1
i.+i 191b/7
i.+ini 106a/19
i.+ümüz 73b/12
i.+üzere gibi 101a/19
4. Durum, vaziyet, hal; husus.
i. 6a/4, 65b/17, 167b/6
i.+dür 6a/5, 182a/19
i.+e 6b/14
i.+i 19b/6
i.+içün(bâtil iş) 15a/13
i.+ini 51b/17
i.+ler 183a/13
i.+leri 13b/11, 117b/12
i.+ümüz 56b/7, 68a/19
i.+üñ 132a/1
- i.-(elinden bir iş gel-) 60a/10
i.-(elinden iş gel-) 42b/16, 117a/8
i.-(elüñüzden iş gel-) 84b/2
i.-başar- 23a/14, 51a/18, 72b/18, 72b/19, 82b/7, 136a/19, 156a/7, 174a/12, 181b/5, 195a/1

- i.-bit: Sona ermek, tamamlanmak. 186a/19
i.-buyur- 123b/2
i.+e(ne işe) 39b/16, 47b/14, 58a/2, 125b/5
i.-e yara-: İşe yaramak, faydalı olmak. 187b/6
i.+eri: Ehil, hünerli, başarılı. 169b/11
i.-gör-: 1. İş yapmak. 138a/16 : 2. Tecrübe sahibi olmak. 19b/4, 151a/4
i.-i(hayr işi işle-) 106b/18
i.-i başar- 7b/4, 66a/8, 85a/6
i.-i bir yaña ol- 104a/10
i.-ini bir yaña it-: İşini bitürmek, meselesini halletmek. 190a/19
i.-i bitür- 123b/2
i.-i işle- 66b/1, 117b/9
i.-i tamâm ol- 156a/19
i.-in işle- 94b/4
i.-ine(işlü işine meşgûl ol-) 133a/4
i.-ini bitür-: Yenmek, öldürmek, bertaraf etmek. 86a/6
i.-işle-: 1. Davranmak, hareket etmek, bir şey yapmak. 21a/9, 156a/19 162a/9, 174b/1, 186a/3 : 2. Hüner göstermek. 27a/8
i.-it-: 1. Bir şey yapmak, iş yapmak. 51a/8, 77b/7, 164a/5 : 2. Hareket etmek. 13a/13, 98a/5, 98a/7, 121a/12, 126a/4, 136a/11, 138b/4, 149b/9, 188b/7
i.-ler başar- 123a/19
i.-ler gör-: İşler başarmak, tecrübe sahibi olmak. 24b/9
i.-ler işle- 66a/9
i.-leri başar- 169b/8
i.-lerin işle- 156b/2
i.-ümüz başarılı- 84a/1
i.-ümüz pâyâna iriş- 35b/13
i.-ümüz ziyâna var- 26a/4, 104b/1, 109b/16
i.+ümüz(ne işümüz var) 44a/19
- iş** Eş.
i.+idür('aklı işi) 146a/11
i.+idür(nakş işi) 146a/11
- işâret** İşâret.
i.+e 12b/10
- i.-eyle-: Bildirmek, belirtmek. 139a/19
i.-ol-: Emredilmek, vazife verilmek. 66b/1, 66b/8, 140b/7, 157a/9
- işbu** Bu, şu. (Krş. uşbu)
i. 11a/4, 26a/19, 33b/5, 37a/14, 56b/6, 62a/7, 74a/13, 74b/8, 85a/17, 108b/13, 110a/16, 113b/14, 124a/11, 126a/4, 137b/4, 139a/12, 142b/14, 186a/6, 186a/13, 193b/19, 193b/19
i.+ara 11b/15, 135b/13
i.+nuñ gibi 65b/17, 69a/17, 72b/20, 89a/14, 106a/11, 149b/8, 153a/11, 171b/8, 188b/7, 191a/11
i.+sâ'at 164b/16
i.-hâle gel- 189a/7
- işde** İşte. (Krş. işte, uşda)
i. 6b/15, 7a/4, 66b/6, 76b/3, 103a/6, 114a/6, 133a/13, 155a/11
- işit-** 1. Duymak.
i.-(d)e 88a/17
i.-(d)elüm 6a/3, 25b/10, 31b/17, 71b/9, 93a/8, 93a/15, 136a/11, 177b/9, 194b/16
i.-(d)em 111a/4
i.-(d)en 113a/12
i.-(d)enler 103a/13
i.-(d)esin 97a/1, 126b/13
i.-(d)eyin 23b/8, 92a/11, 92b/7, 99b/2, 116b/15, 125b/4, 132b/12, 153a/1, 157b/19, 181a/15
i.-(d)icek 21a/2, 28b/17, 32b/10, 34a/17, 34b/6, 36b/5, 37b/15, 41b/4, 57b/17, 65a/6, 72a/9, 74b/1, 84b/1, 84b/9, 86b/7, 87b/3, 107b/4, 107b/19, 108b/2, 113a/1, 120b/16, 122b/12, 123a/7, 134a/19, 144b/8, 151b/16, 176a/16, 188a/15
i.-(d)icek ol- 59a/2
i.-(d)üñ 186a/2
i.-(d)üñ(kulağunuz birle işit-) 48a/15
i.-(d)üp 4a/2, 7a/9, 8a/4, 28a/15, 30b/17, 59b/16, 63a/16,

74a/4, 97a/2, 102a/13, 114b/9,
117b/3, 121b/12, 126b/19,
127b/11, 153a/7, 154b/13,
164b/14, 171b/7, 175a/16,
195a/8
i.-(d)üp dur- 22b/5, 81a/1,
128a/19
i.-(d)ür 109b/6
i.-(d)ürdi 51a/11
i.-(d)ürem 53a/6
i.-(d)ürler 163a/17
i.-(d)ürüz 99b/5
i.-di 2a/18, 3a/11, 5b/14, 7b/5,
9a/6, 13a/17, 14a/3, 14b/1,
15a/10, 15a/16, 15b/18, 16a/5,
19b/6, 19b/16, 20a/10, 25b/3,
28b/6, 32a/8, 35b/9, 38b/4,
44a/5, 45b/5, 47a/13, 50b/8,
53a/11, 53a/14, 56b/18, 58b/8,
59a/5, 60b/8, 61b/5, 62b/17,
66b/5, 72b/6, 72b/12, 73a/8,
77b/8, 78a/17, 82a/9, 89a/10,
89a/15, 94b/1, 96a/6, 98a/16,
99b/2, 108a/8, 109b/17, 111a/5,
111a/17, 113b/10, 117a/3,
125b/13, 133a/7, 134a/13,
135b/10, 137a/17, 140a/8,
143b/7, 152a/19, 154a/6,
162b/15, 163b/5, 168a/8,
179b/10, 186b/15, 187b/17,
188a/10, 189a/8, 190a/11,
190a/14, 199a/16
i.-di ise 41a/4
i.-diler 3a/15, 3b/12, 7a/19,
8a/18, 12a/12, 15b/4, 17a/16,
17b/5, 17b/6, 20a/3, 25b/8,
26a/7, 28b/14, 30b/16, 32a/1,
47b/19, 48a/11, 50a/1, 50a/14,
65b/9, 68a/6, 70b/3, 81b/5,
89a/6, 91b/19, 92a/1, 93a/17,
97a/13, 100a/1, 112a/5, 123b/9,
130b/5, 131a/6, 134b/1,
136b/17, 137a/12, 141a/19,
142a/5, 144b/7, 151b/13,
153b/19, 156b/19, 164b/17,
166b/7, 171b/15, 179b/2,
179b/4, 181a/9, 184a/7,
185a/11, 186a/12, 195a/5,
199a/14, 199b/7
i.-diler(ögüdin işit-) 164a/17
i.-dügi 81a/5, 176b/11
i.-dügüm için 110a/2
i.-dügümi 125b/10
i.-dük 107a/17, 115b/4
i.-dükleri 45a/19

i.-düm 4b/9, 5b/13, 37a/18,
71b/11, 101a/14, 103a/1,
110a/3, 111a/13, 113a/12,
134a/12, 152b/19, 160a/7,
179b/6
i.-dün 109a/18
i.-dün mi 21a/19
i.-dünüz mi 50b/10, 121b/6
i.-medük 83b/13, 148a/13
i.-medünüz mi 58a/3
i.-miş ol- 159b/10
i.-mişler 116b/17
i.-mişüz 81a/2

2. Dinlemek.

i.-(d)eyin 58a/7, 80b/8, 163a/16
i.-(d)üp 40a/5, 186b/15
i.-(d)ürem 73b/16
i.-(d)ürseñ 163a/16
i.-di 9b/1, 52a/8, 58b/3, 58b/17,
81a/4, 89b/6, 142a/6, 186a/1
i.-diler 88b/17
i.-medün 98a/4
i.-medünüz(söz işit-) 169b/16
i.-meñ 59b/2
i.-meye(sözün işit-) 13a/13
i.-meyeler 13a/16
i.-mezseñüz(söz işit-) 162b/12
i.-sün 93a/10
i.-ürsen 181a/14

2. İtaat etmek.

i.-(d)esin 57a/6
i.-mezler ise(sözünü işit-) 21b/12

3. Haber almak.

i.-(d)üp 178b/15
i.-di 121a/18
i.-diler 190b/18
i.-düm 127b/1
i.-mediler mi 127b/1
i.-medük 119b/3
i.-medünüz mi 119b/3
i.-memişlerdi 118b/8
i.-mişler mi 119b/6

işle- 1. Yapmak, etmek, işlemek.

i.-di 106b/15
i.-diler(iş işle-) 162a/9
i.-dük 13a/19
i.-dük(hüner işle-) 11b/14
i.-dün(gendü bilün-ile işle-)
98a/5
i.-dünüz(iş işle-) 156a/19
i.-gil 21a/13, 51a/15

i.-medi(işin işle-) 94b/4	i.-(d)e 144b/12
i.-medük 13a/18	i.-(d)e dur- 24b/6
i.-mek 106b/16	i.-(d)e mi 70a/2
i.-meñüz(işlerin işle-) 156b/3	i.-(d)e tur- 153a/4
i.-mese(hayr işi işle-) 106b/18	i.-(d)ecek 85b/10
i.-mezler(iş işle-) 174b/1	i.-(d)ecek ol- 66b/11
i.-mişdür(işler işle-) 66a/10	i.-(d)eler 34a/1, 61a/2, 76b/17,
i.-miş-idi(fidâyılıklar işle-) 46a/12	104a/4, 104a/4, 145a/11,
i.-miş-idi(hünerler işle-) 46a/12	167a/12
i.-r 84a/1	i.-(d)elüm 6a/3, 10b/16, 11b/16,
i.-rem 63b/9	25b/10, 45a/6, 45a/11, 63b/13,
i.-rsem 63b/9	65b/18, 67b/5, 68a/16, 69a/14,
i.-rsen(iş işle-) 21a/10	69a/15, 73a/11, 76b/13, 76b/19,
i.-rsin 21a/13, 186a/3	92b/3, 96b/3, 96b/12, 104a/10,
i.-rsin(iş işle-) 186a/3	137a/2, 137b/6, 158a/11,
i.-se(yaramaz işle-) 15a/3	167a/15, 171b/6, 176a/4,
i.-se(yazuk işle-) 15a/4	176a/5, 179b/11, 189b/6,
i.-ye 106b/13	189b/13, 194b/10
i.-yem 126b/16	i.-(d)em 32b/11
i.-yen(işi işle-) 117b/9	i.-(d)en 117b/11, 117b/11,
i.-yeyin(işi işle-) 66b/1	117b/12
i.-yeler(bildüklerin işle-) 195b/8	i.-(d)enlere 128b/13
i.-yelüm(iş işle-) 27a/8	i.-(d)erler 183a/6, 196a/11,
	196a/11
	i.-(d)ersin 60b/4
2. Davranmak, hareket etmek.	i.-(d)ersiz 188b/10
i.-dügi gibi 115a/8	i.-(d)esiz 148b/15
i.-medi 115a/9	i.-(d)eyin 79b/3
i.-rüz 143b/3	i.-(d)eyin(nice ideyin kim)
i.-yesi degül 115a/9	122a/11
	i.-(d)üñ 41b/13, 45b/7, 54b/7
3. Nüfuz etmek.	i.-(d)üñüz 11a/9, 162b/17,
i.-mişdi 27a/19	163a/4
	i.-(d)üp 65a/14
işlü İşli olan.	i.-(d)üp dur- 107a/3
i.-işine meşgül ol-: Kendi işleriyle uğraşmak. 133a/4	i.-di 55a/12, 69b/15, 70b/17,
	100b/15, 102a/8, 122a/1, 125a/6
'işret İçki içme.	i.-diler 10a/14, 10b/1, 18a/17,
i.+e 187b/7	29a/16, 36b/12, 36b/19, 42a/15,
	44b/17, 46b/8, 54a/8, 76b/11,
işte (Krs. işde, uşda)	78b/11, 85b/18, 138b/18,
i. 51a/8	155b/5, 156b/8, 173a/9,
	181b/19, 188b/16, 194b/1,
'işve Gönül çelme, gönül aldatma.	195a/3
i.+ye 149a/4	i.-dügin 66b/10
	i.-dügüñ 163a/14
it Et, ten, vücut. (Krs. et)	i.-düñüz mi 14b/17
i.+ini 62b/5	i.-gil 9b/18, 69a/2
	i.-medi 69b/15, 106b/17
it Köpek.	i.-mege 108b/5
i. 86b/3	i.-megil 79b/2
	i.-mek 9b/6, 36b/5, 106b/16,
it- 1. Yapmak, etmek, eylemek. (Krs. et-)	143b/13, 148b/4
i. 18b/10	i.-memişler idi 67b/10
	i.-mese 183b/13

i.-meyeler 157a/19
 i.-mez 69b/15
 i.-mezseñüz 81a/3
 i.-mişler 168a/18
 i.-miş-idi 144b/12
 i.-sün 12b/5
 i.-sünler 85b/11
 i.-tünüz 80a/8

2. Kötülük yapmak, zarar vermek.
 i.-dügünü 148b/12

3. Yapmak, etmek. [Yardımcı fiil]

i. 95a/1, 151a/18
 i.-(d)e 2b/16, 6a/12, 14b/9, 23b/17, 25a/3, 35a/15, 37b/19, 39b/14, 40a/15, 53a/8, 85a/7, 104b/19, 107a/9, 107a/19, 110a/11, 110a/15, 111b/17, 122b/5, 132a/10, 136a/1, 136a/2, 146a/9, 146a/9, 146b/15, 192a/1, 199b/3
 i.-(d)e bil- 7a/7, 59b/7
 i.-(d)e dur- 24b/5, 68b/4, 97b/5, 153a/18
 i.-(d)e gör- 175a/19
 i.-(d)e tur- 141a/9
 i.-(d)e yorur 71a/1
 i.-(d)ecegin 5b/7, 39a/13
 i.-(d)ecek 70a/18, 74a/19, 175b/14, 195a/12
 i.-(d)ecek ol- 92b/10, 152a/18, 153a/15, 184a/4
 i.-(d)ecekdür 85b/4
 i.-(d)elden berü 136b/3
 i.-(d)eler 5b/12, 6a/19, 12a/18, 13a/16, 13a/16, 20a/14, 38a/2, 40b/2, 41a/8, 41a/10, 44b/8, 67a/6, 67a/16, 67b/12, 73a/15, 74a/13, 78a/9, 82a/13, 84b/18, 99a/18, 100a/6, 104a/19, 111b/5, 117a/5, 123b/15, 126a/4, 133a/6, 138b/15, 138b/18, 146b/8, 149b/12, 149b/12, 150a/13, 153a/8, 167b/5, 170a/13, 185a/6, 189a/19, 192a/15, 192b/18, 196b/12
 i.-(d)eler mi 126a/4
 i.-(d)elüm 12a/2, 13b/15, 24b/7, 25b/12, 26b/13, 26b/15, 38a/11, 41a/19, 45a/12, 60b/16, 63b/11, 92b/8, 96b/15, 136a/11,

137a/16, 137b/7, 142b/12, 144b/7, 157a/3, 159b/6, 167a/3, 176a/6, 184b/12, 187a/15, 189b/10
 i.-(d)em 2a/14, 47b/13, 51b/8, 67a/7, 67b/7, 82b/9, 117a/19, 126b/16, 140b/14, 148b/16, 181a/13
 i.-(d)emedi 189a/3
 i.-(d)emeyeler 184b/9
 i.-(d)en 66b/17, 78a/2, 100a/14, 104b/3, 106a/19, 106a/19, 111b/16, 116a/16, 117b/11, 128b/12, 131a/5, 135a/18, 136b/10, 142a/1, 146a/11, 146a/13, 152a/12, 165b/12, 172a/2, 177b/8, 180a/6, 198a/10
 i.-(d)ene 111b/15
 i.-(d)enler 14a/6, 45a/4, 92a/10, 92a/10, 95a/13
 i.-(d)enlerdendür 127b/14, 127b/15
 i.-(d)enlerdenem 159a/6
 i.-(d)enleri 117b/17
 i.-(d)enlerün 3b/11
 i.-(d)er 2a/2, 2a/14, 3b/7, 9a/18, 19b/9, 23b/11, 24a/14, 27b/2, 28a/3, 37b/3, 46a/7, 50b/14, 52a/10, 64a/3, 64a/19, 68a/6, 68b/8, 69a/10, 70b/8, 74a/18, 76b/5, 78b/15, 105b/9, 109b/8, 110b/12, 132a/17, 134b/14, 138a/5, 139a/13, 142b/15, 144a/9, 157a/14, 164a/7, 172a/7, 178a/12, 185a/11, 187a/6, 192a/7, 192a/8, 192a/9, 199a/11
 i.-(d)er misiz 151b/16
 i.-(d)er ol- 155a/18, 155a/18
 i.-(d)erdi 2a/6, 3b/1, 56b/14, 82a/1, 88a/19, 91b/5, 120a/17, 120a/18, 120b/4, 124b/14, 132a/9, 139a/9, 139a/11, 139a/12, 139b/7, 139b/10, 139b/18, 145a/2, 148a/3, 148a/6, 148a/16, 155b/19, 165b/14
 i.-(d)erdüm 162a/16, 174a/8
 i.-(d)erdiün 89b/1
 i.-(d)erem 41b/15, 128a/8, 159b/3, 194b/14
 i.-(d)erken 27b/10, 44b/15, 73a/13, 85b/3, 93b/7, 95a/17, 148a/4, 151a/15, 193b/16

i.-(d)erler 10a/11, 11b/6, 31a/8,
 41b/10, 67a/15, 76a/11, 78b/9,
 84b/6, 90a/18, 101a/11,
 101a/13, 101b/12, 102b/15,
 104b/3, 114b/9, 121a/8, 126a/9,
 126a/11, 132b/19, 145a/19,
 148a/10, 154a/2, 167b/17,
 169b/10, 177b/6, 179a/10,
 180a/12, 183a/8, 185b/2,
 186a/11, 188b/10, 192b/14
 i.-(d)erler idi 39a/2
 i.-(d)erler imiş 188b/7
 i.-(d)erlerdi 31b/15, 67a/19,
 91b/7, 93b/4, 93b/10, 93b/14,
 119a/17, 132a/12, 132a/16,
 152a/11, 167a/12, 182b/17
 i.-(d)er-isem 122b/1
 i.-(d)erse 128b/2, 129b/11
 i.-(d)ersem 122b/1
 i.-(d)ersevüz 150a/19
 i.-(d)ersin 21b/9, 24a/16, 41b/6,
 67b/6, 92b/3, 118a/2, 120b/14,
 128a/4, 128a/10, 135a/7, 148b/8
 i.-(d)ersiz 9a/10, 41b/12, 44b/4,
 77b/7, 83b/16, 153a/1, 171b/2,
 177b/9
 i.-(d)erüz 82a/19, 103a/10,
 110a/8, 182a/20
 i.-(d)esi 70a/19, 176a/14
 i.-(d)esin 9b/2, 21b/10, 55a/11,
 66a/3, 69a/2, 89b/5, 130a/1,
 178b/4, 178b/4
 i.-(d)esiz 54b/7, 70a/19, 71b/18,
 95b/2, 95b/2, 136a/16, 172b/13,
 180a/5, 181b/4, 186a/16
 i.-(d)evüz 13b/18, 26a/5, 38b/9,
 40b/2, 40b/5, 60a/11, 64b/14,
 67b/14, 77a/6, 84a/18, 86b/1,
 90b/9, 98a/7, 98b/6, 108a/18,
 137b/13, 150a/15, 150a/19,
 151b/9, 151b/9, 151b/12,
 153a/5, 158a/13, 182b/3,
 183b/19, 189a/5, 189b/3,
 190b/1, 190b/2, 194b/10
 i.-(d)eydün 103a/15
 i.-(d)eyin 34b/14, 58a/5, 62a/6,
 110a/12, 135b/15, 144b/3
 i.-(d)i vir- 59b/19
 i.-(d)icek 2b/18, 132a/19,
 132b/1, 137a/15, 152b/4,
 154a/15, 154b/3, 154b/5,
 170a/15, 180b/2
 i.-(d)ince 152b/17, 173a/16,
 183b/19
 i.-(d)ip-dür 19a/12

i.-(d)iser 41a/11
 i.-(d)iserdür 191b/19
 i.-(d)iserler 16a/19, 79a/17
 i.-(d)iserlerdür 102a/4, 107b/14
 i.-(d)üben 16a/7, 46a/10
 i.-(d)ün 3b/15, 10b/5, 10b/6,
 10b/7, 10b/7, 11a/11, 11a/11,
 29b/3, 42a/4, 79a/6, 93b/1,
 98a/8, 98a/12, 121b/19,
 165a/11, 174b/8, 184b/15,
 188a/3, 188b/16
 i.-(d)ünüz 29b/4, 42a/14,
 63b/14, 64b/10, 84a/16, 84a/16,
 84b/8, 93a/13, 135b/14,
 145a/20, 153a/17, 154a/7,
 164a/3, 179b/1, 181b/17,
 192b/8, 192b/12
 i.-(d)üp 4b/19, 7a/1, 7a/2,
 14a/4, 24a/10, 24b/16, 25a/3,
 27a/16, 27a/16, 28a/9, 30a/16,
 30b/6, 31b/11, 41b/11, 46b/16,
 80b/7, 86a/7, 96a/1, 96a/13,
 96b/5, 97b/12, 100a/17,
 104a/19, 106a/17, 114b/7,
 118a/5, 119a/7, 130b/6, 140a/6,
 143b/8, 151b/15, 152a/4,
 158b/3, 173a/15, 187a/7,
 193a/18, 194a/13, 198a/12
 i.-(d)üp dur- 2a/9, 53a/1, 63a/9,
 92b/5, 110b/7, 126b/1, 136a/5,
 159b/5, 176a/11, 177b/4,
 183b/14, 186b/18, 200a/7
 i.-(d)üp tur- 40a/11
 i.-(d)üp-dür 13b/18, 84a/6,
 84a/6, 99a/13, 107a/7, 119b/14
 i.-di 3b/9, 4a/4, 5a/8, 6a/17,
 6a/17, 13a/15, 14b/2, 14b/11,
 16b/15, 17a/13, 17b/10, 29b/8,
 29b/9, 29b/9, 30b/13, 37b/15,
 40a/19, 41a/16, 43b/5, 45b/6,
 47a/6, 48b/13, 49a/9, 49b/13,
 49b/13, 49b/18, 50b/6, 52b/9,
 53a/10, 54a/15, 54a/19, 56a/7,
 56a/8, 56a/8, 60a/6, 63a/19,
 69b/15, 70a/5, 76a/7, 77a/2,
 89a/11, 94b/2, 100b/9, 100b/10,
 101b/2, 101b/4, 104a/9,
 106a/14, 109b/18, 112a/15,
 112a/15, 112a/16, 113a/15,
 113a/17, 116b/1, 119a/9,
 119b/3, 121a/9, 121a/10,
 121a/12, 121b/10, 121b/16,
 124a/17, 124a/17, 124b/9,
 125a/3, 125a/10, 127a/15,
 130b/4, 131a/7, 134a/1, 137a/1,

- 139a/5, 139a/6, 147b/16,
149a/10, 149b/9, 157b/8,
165a/14, 165b/18, 166a/8,
167a/14, 169a/13, 176a/1,
178b/5, 180a/13, 189a/16,
190b/19
i.-diler 1b/11, 1b/14, 2a/1,
4b/15, 4b/16, 10a/18, 11a/3,
11b/13, 12a/4, 15b/7, 15b/13,
16a/13, 18a/5, 18a/6, 18a/7,
18a/19, 25a/5, 25a/5, 25b/10,
26b/7, 27a/2, 27a/2, 27a/3,
28a/15, 30a/3, 33a/16, 33b/13,
33b/17, 34b/3, 35b/4, 35b/7,
37b/11, 38b/14, 39b/8, 39b/9,
41a/12, 41b/7, 42b/14, 43a/1,
45a/5, 46b/16, 48b/4, 51a/5,
53a/17, 53a/19, 53b/1, 60b/3,
61a/4, 61b/6, 63a/19, 63b/7,
63b/19, 65a/13, 65a/18, 65a/18,
65b/16, 67a/17, 67b/1, 67b/2,
67b/18, 71b/2, 74a/1, 74b/19,
75b/10, 75b/14, 78b/8, 78b/13,
81a/6, 81a/11, 81a/14, 81a/18,
82a/11, 83a/6, 83a/15, 89a/6,
89a/11, 90b/12, 91a/3, 92a/18,
94b/1, 94b/10, 98b/2, 101b/19,
103b/3, 105a/9, 110b/16,
117a/2, 119b/18, 120a/2,
120a/4, 120a/7, 120a/8,
120a/20, 121a/5, 123b/14,
124b/6, 126b/4, 130b/5, 131a/6,
131a/9, 132a/4, 132a/6, 138b/2,
138b/3, 138b/4, 138b/9, 139a/7,
139a/8, 143b/11, 143b/12,
149a/18, 150a/6, 151a/14,
152a/6, 152a/16, 152b/6,
153a/7, 153b/2, 154b/4, 156a/7,
156b/19, 157a/17, 158b/2,
163a/6, 163b/13, 166b/15,
168a/14, 171b/5, 172a/18,
173a/1, 174a/14, 178a/13,
178a/14, 184b/16, 185a/15,
188a/11, 191a/12, 193a/3,
193a/14, 193b/1, 194b/1,
195b/2, 195b/9, 198a/18
i.-dügi 2a/9, 86a/2, 86a/3,
155b/15, 166b/17
i.-dügin 34b/6, 49b/11
i.-düginden sonra 167a/14
i.-dügüm 112b/16, 115b/1
i.-dügümden 122a/12
i.-dügümüz 90b/9, 154b/15,
167a/18
i.-düğüñ 115b/5, 117b/16
i.-düğüñüz 26a/1, 157a/12,
159b/14
i.-düğüñüzden 185b/19
i.-dük 77a/3, 111b/8, 156b/7,
158a/6, 175b/5, 189b/5,
192a/19
i.-dükleri 124a/11, 174a/16,
185a/13
i.-düklerin 34a/14, 91b/18
i.-düklerini 126b/19, 149a/1
i.-düm 20a/18, 21b/1, 24b/11,
36b/1, 58b/5, 103a/15, 119b/9,
137a/9, 159a/11, 159a/19,
159b/8
i.-düñ 5a/8, 45a/2, 55b/16,
55b/17, 71b/8, 72b/15, 79b/12,
103b/4, 181a/12
i.-düñüz 6b/13, 92b/13, 92b/16,
113b/12, 153a/16, 154b/16,
190a/11, 190a/12
i.-gil 19a/16, 20b/10, 20b/15,
21b/8, 21b/10, 21b/11, 22b/10,
32a/19, 49b/15, 68b/1, 93b/19
i.-meden 44b/9
i.-medi 51a/8, 89a/12, 106a/13,
131b/9, 159b/17, 187a/19
i.-medi mi 6b/19
i.-mediler 29a/2, 133b/9,
149a/1, 176a/12, 181b/15
i.-medüñ 98a/5, 163a/9
i.-medüñüz 159a/16
i.-mege 5a/5, 5a/19, 7b/14,
7b/19, 8a/4, 9a/9, 9a/9 9a/15,
13a/7, 18b/3, 20b/13, 29a/15,
35a/14, 63a/5, 64b/7, 93a/16,
94a/17, 98b/11, 100a/8,
104b/19, 119b/11, 131a/4,
132a/15, 133a/2, 137b/19,
140a/17, 147b/18, 150b/5,
151a/2, 153b/7, 173a/10,
180a/15, 188b/3, 197a/4
i.-megil 190a/15
i.-mek 2a/9, 9b/3, 9b/4, 11a/8,
24a/7, 40a/18, 40a/18, 70b/4,
70b/16, 96a/2, 96a/19, 114b/1,
117b/14, 122a/16, 124b/1,
139b/4, 139b/5, 148b/13,
153a/1, 153b/1, 174a/7, 174a/14
i.-mek için 82a/14, 99a/1,
159b/8, 191a/17
i.-mekde 34b/10
i.-mekden 104a/6, 118b/6
i.-mekdür 54a/3
i.-meklik 122b/12
i.-memiş ol- 96a/20

- i.-meñ 78a/19, 96b/17
 i.-meñüz 9b/11, 154a/18
 i.-mesün 173a/18, 178a/18
 i.-meye 13a/13, 14a/7, 23b/16,
 23b/17, 131b/19, 136a/7,
 140b/9, 164a/5
 i.-meyeler 95a/18, 136b/7
 i.-meyem 140b/11
 i.-meyesiz 53b/10, 171b/10
 i.-meyevüz 96b/4
 i.-meyicek 172a/2
 i.-mez 6b/13, 33a/2, 59a/2,
 81a/7, 84a/13, 153b/2
 i.-mezdi 120a/10, 139a/12
 i.-mezem 107a/10
 i.-mezler 155b/11, 183a/9
 i.-mezseñüz 29a/5
 i.-mezsın 90b/5
 i.-mezüz 28b/6, 151b/13,
 153b/15, 176b/8, 179a/7,
 181b/8
 i.-mezven 73b/15
 i.-miş 5b/10, 5b/10, 16b/19,
 53b/18, 67b/3, 99b/12, 109b/5,
 167b/12
 i.-miş idi 39a/11, 52a/4
 i.-miş ol- 38b/11, 155a/6
 i.-mişdür 6b/5, 129b/12,
 131a/6, 145a/3
 i.-mişem 130b/15
 i.-miş-idi 19a/2, 25a/14, 35a/9,
 98b/19, 102a/3, 112a/12,
 120a/11, 120b/12, 120b/13,
 121b/18, 170b/2, 188b/1,
 199a/8
 i.-miş-idük 189b/2
 i.-miş-idüm 126b/12
 i.-mişler 64b/17, 115b/12,
 172a/7, 185b/2, 185b/5
 i.-mişlerdi 121a/7, 124a/18,
 144a/11
 i.-mişlerdür 65a/10, 167a/19
 i.-mişsin 89b/12
 i.-mişsiz 153a/7
 i.-mişüz 70b/4, 154a/3
 i.-se 15a/3, 19a/13, 52a/10
 i.-seler 81a/9, 156b/4
 i.-señüz 26a/9, 63b/12
 i.-sevüz 86a/18, 171b/4
 i.-sün 117a/11
 i.-sünler 60b/1, 108b/5, 108b/6,
 129b/11, 185a/4
 i.-(dünyâdan âhırata nakl it-)
 119a/9
 i.-'afv it- 78a/2
 i.-ah it- 140a/6
 i.-'ahd and it- 184b/12
 i.-'ahd it- 21b/10, 74b/19,
 100b/10, 184b/16
 i.-al it- 74a/18
 i.-alak bulak it- 61a/4, 141a/9
 i.-almak şatmak it- 185b/2
 i.-and 'ahd it- 184b/15
 i.-akın it- 9b/11, 31b/15,
 151a/2, 153b/7, 154a/15,
 154b/5
 i.-'akl it- 126b/16
 i.-arâyiş it- 91a/3
 i.-armış it- 84a/6
 i.-arğa bir it- 117a/5
 i.-arka ve yardım it- 159a/6
 i.-arż it- 47b/13, 49a/9, 143b/12
 i.-aş it- 131b/19
 i.-aşsı it- 41a/11, 74a/19, 81a/7,
 149a/10, 179a/10
 i.-'avn it- 164a/7
 i.-âh it- 94b/2
 i.-âheng it- 56a/8
 i.-âhenk it- 29b/9
 i.-âlet it- 6b/13
 i.-ârâm it- 139a/12
 i.-ârâyiş it- 67a/17
 i.-'azâb it- 37b/3
 i.-âzâd it- 62a/6
 i.-'azl it- 34b/14, 119b/9,
 128a/4, 128a/8
 i.-'azm it- 5a/8, 18a/6, 25a/3,
 52b/9, 89a/6, 89a/12, 91b/18,
 144b/7, 159a/19
 i.-barışlık it- 13b/15
 i.-başınc it- 84a/6, 178b/4
 i.-başmaklık it- 173a/18
 i.-baş it- 20a/14
 i.-başlık it- 146a/9
 i.-bâtil it- 124b/1
 i.-bâzâr it- 132b/19
 i.-bâzârlar it- 39a/2
 i.-bahşın it- 118b/6
 i.-bellü it- 55a/11
 i.-berâber it- 66a/3
 i.-berk it- 10b/7, 79a/6, 108b/5,
 108b/6
 i.-beşâret it- 6b/5
 i.-beşâretin it- 135a/18
 i.-bey'at it- 119b/18, 120a/2,
 120a/4, 120a/7, 120a/7, 120a/8,
 126b/4, 127b/15, 129b/11,
 129b/11, 129b/12, 131a/4,

131a/5, 131a/6, 131a/7, 131a/9,
132a/4, 132a/6, 170a/15
i.-bir yaña it- 67b/7
i.-birlik it- 120a/11, 184b/9
i.-buğz it- 89b/1, 89b/5
i.-buğurlar it- 25a/5, 39b/8,
63b/7
i.-buyruk it- 20b/13, 24a/7,
43b/5, 120b/4, 121a/9, 148b/16,
192a/9
i.-bünyäd it- 121a/7
i.-cân çekişin it- 100a/14
i.-cânümüzü yoluña kırbân it-
137a/16
i.-cehd it- 42a/14, 192b/12
i.-cem' it- 2a/9, 2a/14, 2b/16,
4b/19, 5b/10, 13a/15, 28a/9,
34b/6, 46b/16, 49b/13, 67b/3,
67b/12, 89a/11, 96a/13, 105a/9,
109b/5, 118a/5, 121b/16,
122a/12, 123b/15, 130a/1,
143b/8, 152a/4, 152b/17,
159b/14, 166b/15, 167b/5,
168a/14, 173a/15, 186b/18,
191a/9, 191a/17, 199b/3
i.-ceng it- 27b/10, 29b/9,
33b/13, 42b/14, 43a/1, 56a/8,
67b/2, 67b/18, 69b/15, 69b/15,
70a/5, 82a/11, 95a/17, 138b/2,
139a/7, 139a/8, 139a/9,
139a/11, 139a/12, 158a/13,
163b/13, 165b/14, 170a/13,
172a/18, 173a/1, 183a/8,
192b/14, 193b/1, 193b/16
i.-ceng-i 'azim it- 71b/2
j ← i.-cenk it- 24b/7, 26b/13, 42a/4
i.-cezâ it- 82a/14, 148b/13
i.-cihâd it- 64b/7, 139b/4
i.-cüş it- 139a/6
i.-cüst cü it- 124b/9
i.-çäk it- 30a/16
i.-çäre it- 84a/16, 92b/3, 189a/3
i.-danışık it- 10a/18, 81a/18,
98b/2, 159b/8
i.-da'vet it- 4b/15, 13a/7,
13a/16, 13b/18, 16b/15, 16b/19,
17b/10, 38a/2, 40a/15, 40b/2,
40b/5, 76a/7, 121b/10, 124a/17,
190b/19
i.-da'vî-yi nübüvvet it- 6a/12,
6a/17
i.-debdebe-i düzgün it- 90b/9
i.-def' it- 11a/11, 70b/16, 82b/9,
104b/19

i.-defn it- 12a/4, 46b/16,
94b/10, 101b/19, 150a/6,
173a/16, 194b/1
i.-derhem it- 60a/6
i.-dil bir it- 152b/6
i.-dilirlik it- 95b/2, 194a/13
i.-dinç it- 84a/6, 178b/4
i.-dirnek it- 5b/10
i.-dindârlık it- 106a/14
i.-döşlü döşünüzden hamle it-
63b/14
i.-dutgun it- 96b/15
i.-dünyâdan nakl it- 40a/19,
101b/2, 121a/10, 124a/17
i.-dünyâyı cem' it- 111b/15
i.-düşmenlik it- 136a/1
i.-dütsiler it- 25a/5
i.-eksük it- 96b/4
i.-eksüklik it- 156b/7
i.-el bir it- 104a/19, 159b/5
i.-elvidâ' it- 165a/14
i.-emr it- 13b/18, 24a/14
i.-emr-i ma'rûf nehy-i münker it-
144b/3
i.-emr-i ma'rûf ve nehy-i
münker it- 23b/11
i.-endişe it- 92b/13, 92b/16,
132a/9
i.-erlik it- 51b/8, 55b/16, 77a/6,
195a/12
i.-erlikler it- 52a/4
i.-esir it- 5b/12, 11a/8, 33a/16,
53b/1, 75b/14, 102b/15,
103b/3, 115b/12, 151a/14
i.-eylük it- 86b/1
i.-feryäd it- 53a/17
i.-feth it- 2a/9, 5a/19, 5b/7,
7a/1, 7b/14, 8a/4, 16a/13,
18b/3, 20b/10, 34a/14, 35a/14,
39a/13, 44b/4, 49b/11, 51a/5,
58b/5, 65b/16, 116a/16,
121b/19, 126a/11, 126b/1,
126b/19, 146b/15, 149b/12,
150a/13, 152b/4, 183b/19,
184a/4, 185a/15, 189b/3,
189b/5, 189b/10, 190a/11,
192a/15, 192a/19, 194b/10
i.-fikir it- 109b/18
i.-fikirler firâsetler it- 41b/10
i.-fikir it- 92b/5, 125a/3
i.-fursat it- 84a/13
i.-gadr it- 154b/16, 155a/6,
166b/17
i.-galaba it- 178a/18

- i.-*ganîmet* it- 40a/18, 116b/1, 117a/2, 117a/19
 i.-*ganîmetin* it- 136b/3
 i.-*gâret* it- 35a/15, 37b/11, 104a/6, 133a/6, 136b/7, 151a/18, 154a/18, 191a/12, 197a/4
 i.-*gazâ* it- 3b/11, 82a/19, 113a/17, 132a/15, 139b/5, 139b/7, 139b/18, 182a/20, 182b/17
 i.-*geleci* it- 60b/16, 85b/3, 119a/17, 142b/12
 i.-*gelecisin* it- 151a/15
 i.-*griv* it- 130b/5
 i.-*gönlî berk* it- 27a/2
 i.-*gönlüm arâm* it- 33a/2
 i.-*göñüllerin bir* it- 110b/16
 i.-*gözümüze uyku harâm* it- 96b/5
 i.-*gülü* it- 60b/3
 i.-*gurûr* it- 169a/13
 i.-*güç başınc* it- 179a/7
 i.-*gümân* it- 132a/12
 i.-*habar* it- 136a/2
 i.-*halâş* it- 78b/8
 i.-*halifalık* it- 155a/18
 i.-*hamle* it- 11a/11, 12a/18, 15b/7, 26b/15, 27a/3, 60a/11, 63b/11, 63b/12, 79a/17, 81a/9, 81a/14, 86a/7, 111b/5, 112a/15, 112a/15, 112a/16, 137b/13, 138b/15, 138b/18, 163a/6, 166a/8, 167b/17, 193a/3, 193a/14
 i.-*hamleler* it- 29b/8
 i.-*harâb* it- 142a/1, 190b/2
 i.-*harb* it- 44b/9, 44b/15
 i.-*harb zârb* it- 34b/3, 34b/10, 63a/5, 68b/4, 94a/17, 97b/5
 i.-*hareket* it- 9b/3, 45a/2, 113a/15, 133b/9, 156a/7, 181b/15
 i.-*hâşıl* it- 67b/14, 73a/15, 90b/9, 170b/2
 i.-*havâle* it- 182b/3
 i.-*hayr* it- 15a/3
 i.-*hazer* it- 67a/6
 i.-*helâk* it- 17a/13, 84b/6, 85b/4, 92a/18, 92b/10, 114b/1
 i.-*hezimet* it- 35b/4, 95a/1
 i.-*hızmat* it- 178a/14
 i.-*hiz* it- 83a/6
 i.-*hicret* it- 89b/12, 127b/14, 199a/8
 i.-*hikâyet* it- 58a/5, 132a/16
 i.-*hile* it- 84b/8
 i.-*himmî* it- 10b/5, 77a/3
 i.-*hişâr* it- 35a/9, 53a/1, 65a/10, 65a/18, 73a/13, 74a/13, 103a/10, 153a/15
 i.-*hör* it- 103b/4
 i.-*hurûc* it- 186a/16
 i.-*hurûşân* it- 139a/5
 i.-*hükm* it- 21b/11, 81a/6, 82a/1, 117b/16, 117b/17, 119b/11, 121a/5, 122b/5, 155a/18, 159b/3, 189a/16
 i.-*hürmet* it- 47a/6
 i.-*irağ* it- 69a/2
 i.-*ibâdet* it- 14a/6
 i.-*iftirâ* it- 107a/9
 i.-*ihtimâl* it- 159a/16
 i.-*ihtirâz* it- 9b/4
 i.-*ihtiyâr* it- 68b/1, 107a/3
 i.-*ihtiyâf* it- 155b/19
 i.-*ikdâm* it- 52a/10
 i.-*iki şak* it- 6b/19
 i.-*iki yüzlülük* it- 120a/10
 i.-*ikrâr* it- 64b/10, 155b/11
 i.-*ilâm* it- 85a/7
 i.-*imâmlık* it- 63a/19
 i.-*insâf* it- 163a/9
 i.-*intikâl* it- 50b/14
 i.-*istikbâl* it- 82a/13
 i.-*iş* it- 13a/13, 51a/8, 77b/7, 98a/5, 98a/7, 121a/12, 126a/4, 136a/11, 138b/4, 149b/9, 164a/5, 188b/7
 i.-*işini bir yaña* it- 190b/1
 i.-*itâ'at* it- 20b/15
 i.-*'tibâr* it- 23b/16, 183a/9
 i.-*'timâd* it- 101b/4
 i.-*'tikâd* it- 40a/11, 92a/10, 93b/14
 i.-*ittifâk bir* it- 41b/7
 i.-*ittifâk* it- 4a/4, 6a/19, 26a/9, 153a/7, 179b/1, 195b/2, 198a/12
 i.-*'izzet* it- 30b/13, 92a/10, 120a/18
 i.-*kabûl* it- 45b/6, 59a/2, 100b/9, 131a/6, 140b/9, 149a/1, 159b/17
 i.-*kabz* it- 48b/4, 117a/11
 i.-*kâhillik* it- 132a/10, 156b/4
 i.-*kahr* it- 9a/15, 90b/12, 120b/14
 i.-*kalkanlar ve metrisler* it- 172a/7

- i.-kanā'at it- 23b/17
 i.-karār it- 152a/18
 i.-kār-zār it- 60b/1
 i.-kaşd it- 61b/6, 70a/19, 77a/2,
 81a/11, 104b/19, 112b/16,
 122b/12, 124b/14, 125a/10,
 158b/2, 165b/18
 i.-katl it- 2a/1
 i.-katl ve kahr it- 24a/16
 i.-kat'-ı rahim it- 158b/3
 i.-kavl it- 113b/12
 i.-kavl u karār it- 38b/14
 i.-kâyim it- 54b/7, 120b/12
 i.-kaydın it- 192b/8
 i.-kemîn it- 131b/9, 135b/14
 i.-kerem it- 3b/15, 19a/16,
 98a/8, 188a/3
 i.-keşf it- 135b/15
 i.-kurbân it- 78a/9
 i.-kışâş it- 148b/4, 148b/8
 i.-kıtâl it- 40a/18, 63b/19,
 67b/1, 83a/15
 i.-kıyâş it- 135a/7
 i.-konukluk it- 178a/13, 187a/15
 i.-kôr it- 112a/12
 i.-kul it- 50b/6
 i.-kuşâğını beline berk it- 27a/16
 i.-la'l ü cevher it- 3b/7
 i.-la'net it- 145a/3, 192a/7
 i.-mağhûr it- 93b/19
 i.-manşûr ve muzaffer it- 66b/17
 i.-maşharalık it- 192a/8
 i.-ma'zûl it- 117b/11
 i.-mecrûh it- 11b/13
 i.-meded it- 165a/11
 i.-medh it- 128b/12
 i.-mekr it- 84b/8, 153a/8, 154a/2
 i.-mekr ü hilet it- 96a/19,
 157a/14
 i.-men' it- 19b/9
 i.-mensûh it- 198a/10
 i.-meşh it- 126b/12
 i.-mest it- 19a/12, 19a/13, 27b/2
 i.-meşveret it- 7b/19, 18a/19,
 25b/10, 104a/9, 123b/14,
 137a/1, 167a/14, 176a/1,
 189a/19
 i.-meterisler it- 64b/17
 i.-meyl it- 106a/19
 i.-mi'râc it- 14b/9, 14b/11
 i.-mu'âmele it- 150b/5, 185a/4,
 185a/6
 i.-muhâlefet it- 1b/14, 2a/2,
 2a/14, 53a/8, 53a/10, 73b/15,
 103a/15, 104a/19, 110b/12,
 126a/4, 140b/11, 140b/14,
 151b/13
 i.-muhâşara it- 169b/10
 i.-mukâddemül-'asâkir it-
 24b/11
 i.-mukîm it- 191b/19
 i.-murâşşa' it- 24b/16
 i.-musahhar it- 6a/17, 21b/9,
 41a/8, 41a/16, 49b/15, 102a/4,
 122a/16, 188a/11
 i.-mübâhâşa it- 104b/3
 i.-mübârek-bâd it- 15b/13
 i.-mübârizlik it- 39b/14
 i.-mühmel it- 106a/19
 i.-münâcât it- 139b/10
 i.-mütâba'at it- 100a/8, 124a/18
 i.-mütâla'a it- 39a/11, 98b/19
 i.-müyesser it- 110a/15
 i.-naql it- 2a/9
 i.-naqş it- 144a/11
 i.-naqz mişâk it- 180a/5
 i.-naşihat it- 2a/6, 9b/2, 178b/5
 i.-naşrâni it- 149a/18
 i.-nazar it- 11a/3, 37b/15,
 102a/3
 i.-nehy it- 145a/2
 i.-nisbet it- 41b/6, 41b/12,
 70a/18, 95a/13, 188b/10
 i.-nisbetin it- 12a/2, 24b/5,
 29a/2, 29a/5, 53b/10, 55b/17,
 71b/8, 84a/18, 96a/20, 128a/10,
 171b/10, 181b/17
 i.-niyyet it- 18a/5
 i.-nushlar it- 124a/11
 i.-'özl it- 136a/7
 i.-pâre pâre it- 84b/18
 i.-pâyimâl it- 97b/12
 i.-pâyimâl it- 56a/7
 i.-rağbet it- 29b/3
 i.-rahm it- 192a/1
 i.-ra'iyet it- 41a/10, 151b/9
 i.-rây it- 26a/1
 i.-rây-ı tedbir it- 84a/16, 153a/1,
 153a/7
 i.-râzi it- 175a/19
 i.-rihlet it- 130b/4
 i.-rivâyet it- 1b/11, 10a/11,
 11b/6, 31a/8, 54a/15, 64a/3,
 64a/19, 67a/15, 68a/6, 69a/10,
 70b/8, 76a/11, 76b/5, 78b/9,
 78b/13, 78b/15, 90a/18, 99a/13,
 101a/11, 101a/13, 101b/12,
 105b/9, 114b/9, 121a/8, 126a/9,
 132a/17, 134b/14, 139a/13,
 144a/9, 145a/19, 148a/10,

- 172a/7, 178a/12, 180a/12,
185a/11, 186a/11
i.-sabr it- 128b/2, 130b/6,
157b/8
i.-sâkin it- 167a/12
i.-savaş it- 79b/12, 138b/3,
158a/6, 175b/5
i.-sâye-bânlar it- 90b/5
i.-secde it- 100a/6, 153b/15
i.-sefer it- 25a/14
i.-selâm it- 187a/6
i.-seyl it- 7a/2
i.-seyr it- 88a/19, 110a/8
i.-şîla-ı rahm it- 5a/5
i.-şohbet it- 3b/9, 63a/19
i.-sulh it- 38a/11, 38b/9,
38b/11, 41a/19, 44b/8, 45a/12,
71b/18, 92b/8, 96a/2, 98b/6,
98b/11, 99a/1, 103a/15, 136a/5,
146b/8, 149b/12, 150a/15,
150a/19, 150a/19, 151b/9,
151b/12, 151b/15, 151b/16,
152a/11, 152a/12, 152a/16,
153a/1, 153a/5, 153a/16,
153a/17, 153b/1, 154a/7,
154b/3, 154b/4, 154b/15,
155b/15, 156b/19, 157a/12,
159b/6, 167a/3, 167a/14,
167a/18, 167a/19, 167b/12,
171b/4, 171b/5, 172a/2, 172a/2,
176a/6, 176a/11, 180a/6,
181b/4, 181b/8, 183b/19,
185a/13, 185b/2, 185b/5,
185b/19, 188b/1, 188b/16,
189a/5, 189b/2, 190a/12,
190a/15, 198a/18
i.-şafâ'at it- 21b/10, 159b/8
i.-şart it- 153b/2
i.-şazılık it- 33b/17
i.-şebihün it- 67a/7, 93a/16,
99a/18, 137b/7, 157a/3
i.-şefkat it- 54a/3, 78a/19,
80b/7, 107a/10, 120a/17
i.-şehid it- 75b/10, 94b/1
i.-şerh it- 3b/1, 30a/3, 180a/13
i.-şi'r it- 143b/11
i.-şikâyet it- 157a/17
i.-şükr it- 16a/7, 16a/19, 28a/15
i.-şürü' it- 99b/12, 132b/1
i.-ta'bir it- 110a/11, 110a/12
i.-tahammül it- 111b/16,
111b/17
i.-tahsin it- 152a/6
i.-taşirlik it- 72b/15, 106a/13
i.-tâlân it- 137b/19, 140a/17,
196b/12
i.-taleb it- 4b/16, 6b/13, 29b/4,
30b/6, 95b/2, 142b/15
i.-tâma' it- 89a/11, 96b/17
i.-tamâm it- 31b/11
i.-taşavvur it- 162a/16
i.-tar it- 65a/18
i.-târ u mâr it- 35b/7, 41a/12,
52a/10, 56b/14
i.-târâc it- 53a/19
i.-tavâf it- 147b/18, 148a/3,
148a/4, 148a/6, 148a/16
i.-tazarru' it- 93b/1
i.-ta'zîm it- 9a/18, 106a/17
i.-tebessüm it- 5a/8, 49b/18
i.-tedbîr it- 45a/5, 67b/6,
83b/16, 124b/6, 177b/9,
194b/14
i.-tedbîrin it- 45a/4
i.-tefahhuş it- 107a/19
i.-teferrüc it- 180a/15
i.-tekbîr tehlîl it- 28a/3, 29a/15
i.-temâşâ it- 111b/8, 174a/8
i.-terahhüm it- 86a/18
i.-tercûme it- 132a/19
i.-terk it- 9a/9, 9a/9, 9a/10,
10b/7, 14a/4, 14a/7, 24a/10,
27a/2, 27a/16, 28b/6, 41b/15,
46a/10, 64b/14, 100a/17,
117b/14, 136a/16, 137a/15,
159a/11, 172b/13, 181a/12,
181a/13, 192b/18, 193a/18
i.-terkin it- 41b/11
i.-teveccüh it- 36b/1, 180b/2
i.-tevekkelallâh it- 114b/7
i.-tevekkül it- 21b/8, 26a/5,
119a/7, 154a/3
i.-tehîr it- 98a/12
i.-ümâr it- 67a/19, 173a/10
i.-tîr ü bârân it- 164a/3
i.-tütsiler it- 195b/9
i.-tütün it- 174a/14, 174a/14,
174a/16
i.-tüvânâlık it- 68b/8
i.-urîş it- 10b/6, 40b/2, 104b/3,
115b/1, 174a/7, 175b/14,
176a/14
i.-ün it- 74a/1, 138b/9
i.-va'de it- 86a/2, 86a/3, 177b/4,
200a/7
i.-vaftüz it- 39b/9
i.-vakf it- 19a/2, 20a/18, 70b/4,
110b/7, 130b/15, 137a/9,
165b/12

- i.-vaşın it- 7a/7, 122b/1
i.-vaşiyet it- 21b/1, 70b/4, 121b/18
i.-va'z it- 133a/2, 136b/10, 138a/5
i.-va'zın it- 46a/7
i.-vedâ' it- 25a/3
i.-vefât it- 2b/18, 48b/13, 119b/3, 134a/1
i.-yağma it- 13a/16
i.-yarağ it- 14b/2, 67a/16, 145a/20, 147b/16, 199a/11
i.-yarak it- 18a/7, 26b/7, 49b/13, 183b/14
i.-yaramaz it- 53b/18
i.-yardım it- 91b/5, 174b/8, 177b/6, 177b/8
i.-yas it- 65a/13
i.-yavuz kaşd it- 176b/8
i.-yâd it- 107a/7
i.-yâr it- 23b/17
i.-yir it- 187a/7
i.-yoldaşlık it- 146a/9, 146a/11, 146a/13
i.-yüzümüzia karşı it- 25b/12
i.-zabt it- 54a/19
i.-zâhir it- 120b/13
i.-zann it- 22b/10
i.-zebûn it- 59b/19
i.-ziyân it- 153b/2, 176a/12
i.-ziyânlar it- 187a/19
i.-ziyâret it- 32a/19, 127a/15
i.-zuhûr it- 37b/19
i.-zulm it- 188b/3
- it-** Söylemek, anlatmak.
i.-(d)e 106b/5, 106b/5
i.-dühûz 7b/3
- i'tâ'at** Boyun eğme, tâbi olma.
i.+dür 2a/17
i.-it- 20b/15
- 'itâb** Azarlama, tersleme.
i.-eyle-: Terslemek, azarlamak.
180a/4
- itdür-** Ettirmek. [Yardımcı fiil]
i.-di(gâret itdür-) 151a/13
i.-di(tâlân itdür-) 167a/7
i.-sünler(secde itdür-) 163b/2
i.-mez-idi(güç itdür-) 120b/1
- iti** 1. Keskin, sert.
- i.+dür 19b/4, 55a/4
i.+y-idi 120b/4
i.+bakıcı 23b/15
- i'tibâr** Önem verme, değer verme.
i.-eyle-: Önem vermek. 12a/1
i.-it-: Önem vermek, değer vermek. 23b/16, 183a/9
- i'tikâd** İnanç, inanma.
i.+ u şıdk 131b/14
i.+birle 18b/5, 29a/2, 29a/5, 29b/4, 48b/9, 74b/9
i.+durur 131b/15
i.+ı 3a/3
i.+ın 14b/4, 123a/12
i.+ıla degül 191b/11
i.-it- 40a/11, 92a/10, 93b/14
i.-keybürlerin ur- 54b/6
- i'timâd** Güven.
i.-it-: Güvenmek. 101b/4
- ittifâk** Uyuşma, anlaşma, karara varma.
i.+ı 196a/8
i.+ından 152b/7
i.+ıla 79a/4, 119a/13
i.-bir it- 41b/6
i.-eyle- 180a/1
i.-it- 4a/4, 6a/19, 26a/9, 153a/7, 179b/1, 195b/2, 198a/12
i.-kıl- 166b/1
- iv-** Acele etmek.
i.-dügi 141b/6
i.-e ive depren- 101a/19
i.-e ive git- 108b/11
i.-e ive yüri- 9b/8
i.-er 82a/14
i.-megil 60b/16
i.-üp 165a/19
- ivek** Acil.
i.+iş 101b/1
- iy** 1. Ey. [Hitap edatı]
i. 2a/15, 5a/9, 5b/18, 6b/8, 9a/7, 10b/4, 10b/4, 10b/5, 16a/8, 20a/17, 23a/2, 26a/8, 26a/20, 26b/12, 47b/11, 47b/11, 49a/8, 52a/1, 58a/2, 58a/2, 60b/14, 68b/13, 73b/8, 73b/9, 76a/16, 77b/7, 78a/1, 78a/2, 78a/3, 78a/3, 78a/6, 83a/2, 85a/3,

85a/9, 86b/4, 86b/15, 92a/9,
92a/9, 92a/9, 92a/10, 92a/13,
92b/5, 92b/7, 92b/16, 95a/12,
96a/14, 105a/17, 106b/19,
107a/3, 111b/9, 117b/3, 117b/9,
117b/17, 118a/1, 121b/4,
121b/5, 121b/5, 123a/9,
124a/12, 124a/12, 124a/13,
128a/14, 128b/3, 140b/4,
151b/8, 160b/9, 164a/10,
164a/11, 171b/1, 171b/1,
174b/9, 174b/18, 181b/6,
182a/7, 188b/9, 188b/9, 192a/3,
192a/3, 192a/10, 192b/12,
192b/12, 193b/13, 195a/11,
195a/11, 198a/5

2. Ah, vah. [Pişmanlık]
i.+kâşki 66a/15

'iyn Güzel gözlüler.
i.+(hür u 'iyn) 131b/5

iz İz.
i.+lerin(yolların izlerin) 25a/15

'izâm Büyükler, ulular.
i.+(ümerâ-yı 'izâm) 131a/8

izâr Peştemal, örtü.
i.+gibi 33a/13
i.+ın 148a/7
i.+umı 148b/1
i.-idin- 148a/1

'izâr Sakal, favori.
i.+ı 133b/12

i'zâz Saygı gösterme.
i.+ikrâm 18a/14, 52b/14
i.+ıla 199b/8

izn Müsaade, izin.
i.+i birle 177b/5

'izrîl (Krş. 'Azrîl, 'Azrayil)
i. 53a/3, 53b/18, 54a/7
i.+birle 54a/5
i.+den 53b/1

'izz Yücelik, büyüklük.
i.+ ü devlet 12b/14

'izzet 1. Değer, kıymet; şan, şeref.
i.+i 146a/8

i.+in 84a/18
i.+ine 95a/9
i.+i-y-içün(evlâd-ı âl-i 'izzet)
78a/11
i.+issi 56b/8
i.+üñ 63a/7
i.+üñi 61b/2
i.-üm ve hürmetüm art- 62a/5
i.-ümüz(adumuz 'izzetümüz art-)
86a/19

2. Saygı, hürmet.
i.+i 24b/14
i.+ile 4b/12
i.+ ü ni'met 10b/13
i.-eyle-: Saygı göstermek,
hürmet etmek. 40a/7, 74b/8,
92a/7, 149b/15
i.-it-: Saygı göstermek, hürmet
etmek. 30b/13, 92a/10, 120a/18

'izzetle- Saygı göstermek, hürmet
etmek.
i.-rsin 73b/11

K

Ka'b b. Mâlik Medine ileri
gelenlerinden, sahâbi.
k. 4a/16

ķabâyl Kabile, boy.
ķ.+lerde 88b/19
ķ.+leri 149a/13
ķ.+lerinden 89b/16
ķ.+lerine 21b/11
ķ.+lerinüñ 148b/6
ķ.+üñ 18b/7

ķabâyile Kabile
ķ.+birle(ķavm ķabâyile) 148b/17

ķâbil Mümkün, olabilir.
ķ.+degül(vaşfa ķâbil) 132a/15

ķabile Kabile, soy.
ķ. 99a/16
ķ.+de 4b/13
ķ.+den 157a/8, 199a/15
ķ.+densin 71b/9
ķ.+lerinden 99a/16
ķ.+nüñ 148a/6
ķ.+si(ķavm u ķabile) 102a/4
ķ.+sinden 4b/19, 5a/5, 8a/1,
22a/4, 92a/1, 97b/1

- k.+sinüñ 5a/2, 5a/10, 183b/6
k.+sinüñ idi 99a/19
- kābin** Nikah bedeli, mehir.
k.-kıy-: Nikah kıymak. 144a/4
- Ḳabīze b. Müslim 'Adavī Ravi**
adı.
k. 54a/11, 54a/15
- ḳabr** Mezar, kabir.
k.+i 94b/11
k.+in 32a/7, 32b/6, 32b/8,
32b/9, 134a/3
k.+ine 2a/6, 16a/3, 32b/7,
34a/10, 34a/15, 89a/17, 119a/18
k.+inüñ 32a/7
k.-in ḳaz- 94b/10, 120b/8
- ḳabūl** Benimseme, kabul etme, razı
olma.
k.-eyle-: Kabul etmek,
benimsemek. 19b/12, 43a/5,
48b/10, 64a/10, 72b/6
k.-it-: 1. Kabul etmek, uygun
bulmak. 45b/6, 59a/2, 100b/9,
131a/6, 140b/9, 149a/1
: 2. Almak. 159b/17
k.-kıl-: Kabul etmek. 21b/1,
33b/6, 120a/9, 189b/12
- ḳabūllen-** Almak, sahiplenmek.
k.-meye 111b/2
- ḳabz** 1. Elde olma, alma, tutma.
k.-eyle-: Elde etmek, almak.
178b/16
k.-ında ol-: Elinde tutmak.
132a/9
k.-it-: Almak, elde etmek. 48b/3,
117a/11

2. Teslim alınma, ölme.
k.-ol-: Ölmek, ruhu teslim
alınmak. 1b/12
- ḳabza** Sap, kabza.
k.+sı 193b/4
- ḳaç** Kaç.
k. 56b/17
k.+(bir kaç) 16a/1, 17b/2,
31a/10, 36b/17, 39b/18, 41a/11,
43a/14, 48b/17, 51a/16, 53a/7,
53b/11, 71b/14, 77a/15, 80b/7,
85a/1, 88a/16, 89a/12, 100b/4,
101a/8, 114a/5, 122a/6,
123b/18, 141a/9, 142b/12,
146b/9, 154b/7, 160b/13,
160b/15, 168b/6, 171a/13,
176b/13, 177a/11, 181a/13,
184b/15, 185a/19, 186a/4,
189a/11
k.+(bir kaç biñ) 191a/11
k.+(bir kaç gez) 92a/17
k.+(bir kaç gün) 7b/17, 98a/12
k.+gişi 152a/3
k.+ın(bir kaç) 66a/6, 112b/5
k.+ınuñ(bir kaç) 83b/12
k.+nevbet 66a/14
- ḳaç-** Kaçmak.
k.-a 57b/17, 59a/10, 82b/6,
115a/14, 175a/6, 195b/6
k.-a yorumlar 75a/3
k.-alar 105a/5
k.-alum 96b/14, 104b/8
k.-am 33b/11
k.-anlaruñ 15b/8
k.-ar 58b/11
k.-ar gibi 173b/19, 195b/6
k.-ar gibi 195b/17
k.-arkeñ 31a/10
k.-arlar 74a/4, 110a/6, 195a/8
k.-arlardı 102b/7
k.-ar- ıdı 113b/2
k.-arsız 92b/17
k.-aruz 172a/16
k.-dı 44b/13, 59a/8, 79b/11,
142b/2, 169b/7, 169b/14
k.-dılar 30b/19, 33b/3, 55b/6,
64a/2, 79b/14, 98a/1, 105b/15,
107b/4, 107b/19, 148b/17
k.-duguñ 59b/17
k.-dum 61b/19, 158a/6
k.-duñ 59b/14
k.-duk 23b/6, 172a/13
k.-gül 192a/10
k.-ıçaḳ 170b/8
k.-madı 82b/6
k.-maḡa 9a/16, 11b/3
k.-maḡ 158a/11
k.-masun 114a/9
k.-mıṣ 58a/10, 108a/5
k.-mıṣlardı 121a/4
k.-up 33a/16, 46b/5, 59b/13,
92b/18, 105b/13, 169a/2

k.-duguñ(öñinden ḳaç-) 45a/3

k.-duġuñ için(eliünden kaç-)
47b/15

k.-duñ(öñinden kaç-) 44b/16

k.-duk(ayağı altından kaç-)
33a/19

kaçan Ne zaman, ne vakit.

k. 1b/12, 3b/5, 5b/11, 7a/7,
9b/11, 12a/18, 14b/5, 19a/11,
25b/16, 35a/10, 52a/5, 59b/13,
67b/10, 86a/18, 89a/3, 90a/18,
94a/17, 94a/18, 104a/16,
114b/9, 122b/6, 128b/15,
129b/9, 136a/5, 144b/5,
154a/14, 180a/17, 180a/19,
180b/1, 190a/10, 194b/6,
195b/2

k.+ısa: Ne zaman olsa, eninde
sonunda. 107b/13

k. ki: Ne zaman ki, her ne vakit,
-dıġı zaman. 17b/9, 37a/13,
39a/13, 44b/6, 45b/5, 54a/15,
72a/1, 81a/9, 114a/17, 117a/3,
128a/12, 132a/18, 139b/6,
139b/8, 144a/6, 151b/10,
164b/8, 168a/9, 177a/17,
183a/7, 183b/17, 186a/11,
189b/3, 192a/15

k. kim 9b/7, 36a/14, 43a/14,
47a/5, 57b/8, 59b/6, 62a/17,
62b/14, 67a/15, 86a/5, 96b/19,
115b/1, 134a/18, 146a/17,
152b/10, 161b/9, 178b/7,
180a/12, 189a/6

kaçuncılık Kaçak, korkak.

k. 26a/3

kaçır- Kaçmasını sağlamak,
kaçırmak. (Kırş. kaçur-)

k.-dılar 50a/15

k.-up 99a/7

kaçur- (Kırş. kaçır-)

k.-alar 36a/13

kadâr Kadar.

k.+(bir iki biñ kadar) 196a/1

k.+(biş kadar) 196b/14

k.+(bu kadar) 5a/18, 29a/19,
52b/18

k.+(her ne kadar kim) 4a/3

k.+(mikdârı kadar) 92a/8

k.+(ne kadar) 7b/4, 13b/11,

16a/10, 28b/16, 34a/15, 52a/17,

54a/19, 67a/9, 69a/15, 80b/17,

122b/1, 151b/19, 182a/12,

186b/17, 187b/6, 189a/17,

190b/4, 190b/16

k.+(ne kadar ki) 71a/11, 94b/14,
103a/2

k.+(ne kadar kim) 121a/16,
164a/14

k.+(ol kadar) 26a/10, 67b/18,

80b/16, 156a/18, 156b/14,

169b/10, 172b/2, 174a/19,

175b/5, 183a/9

k.+(ol kadar kim) 198a/16

k.+(kırık biş biñ kadar) 168a/4

k.+(şol kadar) 134b/4

k.+dur(ne kadar) 5b/13

k.+dur(ol kadar) 153b/15

k.+dur(ol kadardur kim) 200a/2

k.+ı(anuñ kadarı) 15a/4

k.+ı(üç yıl kadarı) 2b/17

k.+ı(yigirmi kadarı) 138b/6

k.+idüñüz(ne kadar) 168a/4

kadarınca Göre, derecesinde.

k.+(mertebesi kadarınca)
130a/19

kadarlık Kadar süren, uzunluk.

k.+(ne kadarlık yol) 133a/8

Ƙadāh (Kırş. Ƙadāh b. Vâyile
Tenūhî)

k. 12a/7, 12a/9, 12a/19, 12b/4

Ƙadāh b. Nâyil Hristiyan Araplardan
biri.

k.+üñ 37b/5

Ƙadāh b. Vâyile Tenūhî

Bizanslılar için elçilik yapan,
hristiyan bir Arap.

k. 12a/6

Ƙadd Boy, endam.

k.+ı kâmeti: Boyu bosu 142a/18

Ƙadeh Kadeh.

k. 193b/18

Ƙadem Adım.

k.+(evvel Ƙadem) 143b/14

k.-ur-: Adım atmak, girişmek.
89b/8

Ƙader Alın yazısı, yazgı.

- k. 30a/4
- ķadersüz** Zavallı.
k. 122a/8
- ķāđi** Hâkim.
k. 20b/12, 170b/1
ķ.-dik-: Hâkim, kadı olarak atamak. 140b/13
ķ.-emir kıl- 127b/19
ķ.-ol- 2b/15
- ķāđilik** Hâkimlik.
ķ.+(ğ)a 127b/17
- ķadim** Eski.
ķ.+dür 159a/12
- ķādım b. Muķdām ez-Zübeydi**
Şehit olan bir sahabi adı.
k. 83a/19
- ķādisiye** Irak'da bir şehir adı.
k. 35a/9, 35a/9
ķ.+den 35a/11, 49b/8
ķ.+şehir 21b/19, 22a/9, 22a/19,
35a/8, 35a/14, 64b/5
- ķadr** Değer, kıymet, itibar.
ķ.+ı 27a/15, 27a/15
ķ.+ımı 42b/8
- ķafā** Geri, arka.
ķ.+larında 164b/5
ķ.+sın 80b/1
ķ.+sında 54b/13
ķ.+sından 30b/2, 114b/14,
166a/14
- ķafā-dār** 1. Arkadaş.
ķ.+ına 27b/14
2. Geri kuvvet, koruyucu.
ķ.-ol- 80a/2
ķ.-kıl- 42a/8
- ķafes** Tuzak, kafes.
ķ.-e düş- 107b/19
- ķaffe** Bütün, hep.
ķ.+i hālâyık 13a/10, 40a/15
- ķāfir** Allahın varlığına ve birliğine inanmayan, hristiyan, kâfir.
k. 10b/19, 12b/10, 15b/11,
26b/4, 26b/7, 26b/12, 27a/3,
27a/6, 27a/12, 27a/14, 27a/18,
27b/7, 27b/10, 27b/14, 27b/16,
27b/17, 28a/1, 28b/10, 29b/6,
29b/8, 29b/13, 30a/8, 30a/13,
30b/2, 30b/4, 30b/7, 30b/18,
31a/8, 32a/12, 33a/1, 33a/1,
33a/7, 33a/11, 33b/11, 34b/1,
34b/2, 39b/6, 39b/12, 39b/13,
39b/17, 42a/1, 42a/9, 42a/10,
42a/12, 42a/15, 42a/17, 42b/2,
42b/10, 42b/14, 43a/1, 43a/8,
43b/6, 43b/15, 44b/7, 44b/19,
46a/19, 46b/3, 46b/8, 46b/9,
54b/3, 54b/16, 55a/5, 55a/13,
55a/14, 55b/1, 55b/3, 56a/3,
56a/6, 56a/9, 56a/14, 56a/15,
56b/12, 59b/13, 61b/9, 62b/16,
63a/12, 63b/19, 64a/3, 64a/10,
69a/1, 69b/3, 70a/5, 70b/9,
71a/8, 71a/19, 71b/5, 71b/14,
72b/4, 75b/9, 76b/15, 77a/18,
78a/9, 78b/17, 80a/5, 80a/18,
81b/15, 82b/16, 82b/19, 83a/2,
83a/2, 83a/8, 83a/11, 83a/12,
85a/12, 86a/1, 86b/18, 87a/14,
91b/5, 95b/8, 95b/12, 95b/14,
95b/16, 97a/8, 97a/11, 97a/16,
97b/11, 97b/11, 98a/17, 103b/2,
108b/10, 109a/4, 113b/18,
138a/18, 138b/2, 138b/4,
138b/9, 139a/3, 139a/5, 140a/4,
140a/11, 141a/9, 141b/2,
141b/3, 141b/5, 141b/7,
141b/11, 141b/15, 141b/15,
142a/9, 142a/16, 158a/10,
158a/14, 161a/18, 164a/8,
166a/8, 166a/15, 166a/15,
166b/14, 169b/13, 171b/13,
173a/3, 173a/7, 173a/8,
173a/17, 173b/11, 174a/10,
174a/11, 174b/6, 175a/8,
175b/17, 177a/6, 177a/10,
178a/10, 178b/8, 182b/2,
182b/11, 183a/19, 189b/16,
193a/19, 193b/7, 194a/13,
194b/18, 195a/5, 195b/3,
195b/5, 195b/15, 196a/14,
196a/19, 196b/2, 197a/3,
197b/4
ķ.+(ķara kâfir) 151b/2, 151b/4
ķ.+ķerisi 30b/17
ķ.+den 11b/2, 83a/16, 141a/18,
197a/8, 197a/16

k.+dini 148b/18
 k.+dür 182a/16
 k.+e 46a/16, 115a/15, 137a/5,
 175a/1, 184a/8
 k.+i 22b/17, 27b/3, 27b/8,
 27b/18, 30a/17, 33b/14, 42a/18,
 62b/17, 63b/19, 72b/9, 87a/5,
 104a/10, 104a/13, 113b/1,
 113b/3, 114a/9, 138a/19,
 141b/8, 163a/7, 171b/12,
 175b/9, 193b/2, 193b/4,
 197a/13
 k. idi 27b/12, 33b/13, 46a/15
 k.+in 28a/10
 k.+le 114b/12
 k.+ler 11a/12, 11a/13, 11b/1,
 27a/10, 27a/12, 28b/14, 30a/14,
 30a/19, 41b/16, 43b/12, 43b/13,
 55b/12, 55b/14, 70a/14, 72b/4,
 75b/5, 76b/14, 77b/12, 78a/19,
 85b/14, 85b/15, 86b/13,
 86b/18, 87a/3, 89b/13, 93b/14,
 95b/11, 97a/15, 97b/14, 102b/6,
 105a/3, 105a/7, 112a/4, 114b/5,
 115a/12, 115a/16, 122b/11,
 132b/5, 136b/3, 138a/16,
 138b/8, 138b/10, 139b/6,
 142a/5, 142b/1, 158a/15,
 158a/18, 158a/19, 158b/1,
 162b/18, 165b/18, 166b/3,
 169b/20, 172a/19, 173b/18,
 193b/20, 194a/18, 197b/3
 k.+ler birle 91b/11
 k.+ler çerisi 11b/3
 k.+lerden 31a/7, 118a/18
 k.+lerden idi 147b/12, 152b/8,
 188b/3
 k.+lere 48b/2, 71a/9, 86b/12,
 110b/19, 112a/3, 114b/4,
 128b/13, 161a/12, 166b/8,
 183b/12
 k.+leri 48a/2, 71a/10, 78b/7,
 91b/6, 95a/14, 97b/16, 97b/17,
 102b/14, 112a/17, 113a/17,
 113a/19, 115a/3, 139b/16,
 166b/9, 197a/18
 k.+leridür 182a/18
 k.+lerine 49b/3
 k.+lerle 27b/9
 k.+lerüñ 30a/18, 48b/3, 56a/5,
 56a/16, 86a/6, 95a/16, 102a/18,
 108b/11, 109a/13, 115a/4,
 115a/6, 128b/6, 138a/13,
 155b/10, 157a/10, 165b/9,
 165b/14, 176a/9, 181b/14

k.+üñ 15b/5, 27a/10, 27b/16,
 28b/8, 30b/8, 34a/16, 40a/18,
 42b/12, 42b/13, 61b/7, 62a/9,
 64b/15, 65a/4, 65a/7, 70a/13,
 82a/13, 82b/18, 86b/11, 91a/10,
 93b/13, 97b/15, 114b/3,
 115a/18, 115b/1, 115b/7,
 142a/16, 193b/5, 193b/6
 k.+vilâyeti 9b/11
 k.-(ecel elinden kâfir üstüne ölüm
 dökül-) 15b/5
 k.-lerden ol- 137a/8
 k.-ol- 23a/17

kâfiristân Kâfirlerin memleketi.

k. 116a/3
 k.+uñ içine 113a/16

kağan Kızgın, öfkeli.

k.+arslan 125a/11, 196b/5
 k.+aşlan 42b/5, 56b/10, 84a/4,
 165b/13
 k.+irmeni 52a/14

Kağan? Han, hakan.

k.+meliki(Sâs Rûs ve Kağan
 meliki) 23a/10

Kağan Kıpçak Kıpçakların memleketi

k. ve Abkâz iklimleri 124a/3

Kağan Saqlân?

k. cezireleri 190b/10

kâğıd Kağıt.

k. 31b/3

kahırlan- Üzülmek, kederlenmek.

k.-uram 66a/16

kâhillik Tembellik.

k.-it-: Tembellik etmek, isteksiz
 davranmak. 132a/10, 156b/4

kaahr 1. Güç, kudret, üstünlük.

k.+(cevr-i kaahr) 192a/2
 k.+ı 122b/7

2. Üzüntü, keder, sıkıntı.

k.+ıla 41b/1, 46a/9
 k.+ı gażab 100b/1
 k.+ınuñ(dünyâ kaahrı) 120b/19
 k.-in- 84a/14

- k.-(**katl** ve **kahr** it-) 24a/16
k.-it-: Mahvetmek, helak etmek.
9a/15, 90b/12, 120b/14
k.-**kıl**-: Helak etmek. 6b/11
- kā'ide** 1. Temel, dayanak.
k.+lerin 124b/5
2. Adet, gelenek.
k.+dür 187b/12
- kağ-** Çalmak, tepmek, vurmak.
k.-dı 82b/1, 113b/3, 140a/6
- k.-arsız(başumuza kağ-) 86b/3
k.-dı(kapu kağ-) 47b/7
- kağı-** Kızmak, öfkelenmek.
k.-dı 15a/16, 19b/2, 28b/17,
60b/14, 65a/6, 68a/3, 78a/18,
84b/1, 84b/3, 86b/6, 127b/4,
162b/16, 171b/7, 181b/5,
181b/16, 183a/14, 188b/9
k.-dılar 41b/4, 45a/14, 59b/16,
122b/12
k.-duğundan 15a/16
k.-miş 47b/15
k.-mıssız 116b/18
- kal-** 1. Bulunmak, olmak.
k.-am 162b/5
k.-an 174b/5
k.-ayın 73b/10
k.-dı 19a/11, 20a/1, 69b/5,
95a/11
k.-dı(endişe içinde kal-) 126a/5
k.-dı(teşviş içinde kal-) 126a/2
k.-dılar 2a/2, 92a/17
k.-duk(hişâr içinde kal-) 65b/1
k.-madı 2a/2, 28a/18
k.-madı(cevâbı kal-) 143b/7
k.-masun 189b/11
k.-miş(kaygı içinde kal-)
123b/6
k.-mışduk 89b/1
k.-mışlardur 53a/3
k.-sunlar 101a/8
k.-up(gâflet içinde kal-) 6b/15
k.-urlar 155b/12
2. Değer vermek, itibar etmek,
bağlanmak.
k.-dı 155a/14
k.-maz 106a/18
k.-maz(başa cana kal-) 62b/7
3. Durumunu korumak, olduğu
yerde durmak.
k.-dı 47b/2
k.-mışlardı 76b/2
k.-ursa 171b/19
k.-dılar 42b/18
4. Ele geçmek.
k.-an 113a/7
5. Geçmek, intikal etmek.
k.-acak ol- 38b/9
k.-ur 92b/12
6. Geride kalmak.
k.-madı 190a/18
7. Geriye kalmak, bulunmak.
k.-dı 186b/17
k.-madı 98b/3, 112a/18, 120a/7,
179a/12
k.-mamışdı 175b/15
k.-mışdur 113a/8
k.-miş- ıdı 156b/14
k.-up dur- 170b/6
8. Hayatını sürdürmek,
yaşamak.
k.-alar 21b/18
k.-asız 54b/7
k.-ısarlardur 24b/3
9. Unutulmak.
k.-miş- ıdı 165a/11
10. Varlığını korumak, devam
etmek.
k.-dı 84a/8, 84b/3, 193b/4
k.-dılar 84b/4
k.-ır- ıdı 42b/6
k.-madı 24a/4, 24a/7, 24a/8,
45a/15
k.-miş 69b/13
k.-ur 44b/7
11. [Yardımcı fiil]
k.-duk(uruşu kal-) 175b/5
k.-mışlar idi(dökülüp kal-)
36b/19
- k.-a(öksüz kal-) 60a/12
k.-a(tul kal-) 60a/12
k.-anımı(girü kal-) 105a/19
k.-dı(başsuz kal-) 63a/15

k.-dı(dem- beste **kal-**) 42a/18, 56b/12
 k.-dı(hayrân **kal-**) 115b/18, 137b/2
 k.-dı(yaluñuz **kal-**) 115b/4
 k.-dı(zahmetümüz bize **kal-**) 109a/19
 k.-dılar('acebe **kal-**) 7a/9
 k.-dılar('acı **kal-**) 67b/19
 k.-dılar(hayrân **kal-**) 29b/11, 113a/9, 166b/1
 k.-duk(zelil sergerdân **kal-**) 77a/8
 k.-ısdur(bâki **kal-**) 121b/16
 k.-madı(çäreleri **kalma-**) 48a/4
 k.-madı(çäresi **kalma-**) 82b/6
 k.-madı(düzgünlük **kalma-**) 171b/16
 k.-madı(hükümü **kalma-**) 48a/11
 k.-madı(mecâli **kalma-**) 95b/14
 k.-madı(mecâlleri **kalma-**) 27a/11, 64a/2, 87a/4
 k.-madı(mecâlümüz **kalma-**) 175b/7
 k.-madı(kararı **kalma-**) 111a/17, 141a/11
 k.-madı(karârları **kalma-**) 17b/6
 k.-madı(sözünü **kalma-**) 192b/2
 k.-madı(şabrumuz **kalma-**) 17b/7
 k.-madılar(sözine **kal-**) 131a/14
 k.-maya(dirlik **kalma-**) 184b/8
 k.-miş(girü **kal-**) 61b/14
 k.-mişa(dermände **kal-**) 78a/4
 k.-mişlar idi(hayrân **kal-**) 55b/13
 k.-miş- ıdı(az **kal-**) 98a/19
 k.-up(hayrân **kal-**) 177b/3
 k.-up(öksüz **kal-**) 124b/18
 k.-up dur-(az **kal-**) 167b/1
 k.-up dur-(güneş bir süñü boyı **kal-**) 141a/6
 k.-ur(hayrân **kal-**) 124b/16
 k.-urduk(hayrân **kal-**) 139b/8
 k.-ursa(diri **kal-**) 161b/14

kal'a Kale.

k. 37b/8, 37b/11, 37b/15, 133a/19, 133b/1, 173a/9, 175a/6, 176a/9
 k.+da 37b/13
 k.+lar 20b/8, 52a/17, 65b/15, 74a/11, 172a/1, 186b/11
 k.+lara 33b/2, 35b/4, 82a/1, 152a/10, 176a/7
 k.+lardur 124a/4

k.+ları 66b/11, 185a/16
 k.+ların 36a/12, 118b/4, 152a/11
 k.+larına 80b/12, 175b/9
 k.+larında 146a/15
 k.+larıñ 136b/5, 151a/13
 k.+mdan 65b/15
 k.+ı hıssin 133b/1
 k.+nuñ 37b/16, 38a/11, 190b/11
 k.+nuñ içine 175a/7
 k.+sı 7b/12, 23b/4, 37b/9, 65b/13, 151a/10, 189b/6, 192b/1
 k.+sıdur 189b/7, 192b/7
 k.+sın 49b/9, 58b/3, 58b/4, 74a/11
 k.+sına 7b/11, 10a/12, 10a/14, 51a/18, 52b/10, 145b/17, 151a/12, 156b/18, 185b/6, 189a/16
 k.+sında 189a/17
 k.+sından 38a/12, 124a/8
 k.+sından yaña 191a/7
 k.+sını 190a/13
 k.+sınıñ 22b/17, 151a/3, 151a/11, 155b/18, 155b/18, 188b/6, 188b/13
 k.+sınıñ begi 188a/19
 k.+ya 35a/10, 37b/10, 46b/16, 50a/7, 101b/5, 104b/12, 175a/9, 175a/14
 k.+yı 51b/1, 175a/12

kaláb Kalıp, gövde, vücut.

k.+ı 46a/8

kalán Geri kalan, diğér, öbür.

k. 12a/2, 13a/8, 13a/9, 23a/4, 23b/5, 43a/18, 45b/15, 54b/1, 61a/5, 64a/16, 73b/6, 115a/18, 118b/3, 168b/2, 175a/11, 177b/2, 178b/6, 188b/16, 193a/18, 194a/4, 195b/17
 k.+ı 33a/16, 33b/14, 46b/13, 76b/1, 79b/11, 79b/14, 97b/19, 152a/8, 190a/5
 k.+ın 30a/17, 35b/4, 165b/9, 178a/9, 189a/17
 k.-ına 142b/11
 k.+ını 76a/5
 k.(girü **kalán**) 117a/18

kalansive Takke.

k. 114b/16, 114b/17, 165a/12
 k.+ñi 166b/12

ķ.+si 165a/11, 165a/15
 ķ.+si için 165a/19
 ķ.+sine 115a/10
 ķ.+yi 165b/1

ķalb 1. Yürek, kalp, gönül.
 ķ.+i ķavi 185b/4
 ķ.+ine 93b/18
 ķ.+üñi 71a/17
 ķ.+(mükedder ķalb) 131a/19

2. Merkez, orta.
 ķ. 80a/19
 ķ.+e 138b/13
 ķ.+in 193b/8
 ķ.+inde 29a/14, 42a/3, 42a/7,
 45b/15, 54b/15, 79b/17, 80a/16
 195b/1
 ķ.+ine 30a/14, 30a/17, 46a/19,
 55a/13, 71a/19, 80a/9, 80a/11,
 83a/11, 139a/4, 164b/3, 165b/3
 ķ.-lerin sı- 26b/17
 ķ.-in sök- 27b/7

ķ.+(ķaviyyü'l-ķalb) 68b/2
 ķ.+(selimü'l-ķalb) 43b/5
 ķ.+doğrudur 34b/10
 ķ.-e(ķalb ķalbe ur-) 166b/9
 ķ.-ķalbe ur- 166b/9

ķalb Sahte, bozuk.
 ķ.+uñ 46a/8
 ķ.-ol- 131a/19

ķaldur- Yukarı kaldırmak.
 ķ.-dı 16b/1, 159a/1
 ķ.-dılar 17a/18

ķ.-dı(baş ķaldur-) 8a/10, 13a/1
 ķ.-dılar(baş ķaldur-) 12b/10

ķalem Kalem.
 ķ.+(devât ķalem) 34b/15
 ķ.+(divît ķalem) 128b/17
 ķ.+sin(şāhib-i ķalem) 14a/17

ķalkān Kalkan.
 ķ. 77b/2, 172b/11
 ķ.+ların 196b/15
 ķ.-a yapın- 61a/3
 ķ.-dut: Kalkanı siper etmek,
 kaldırmak. 67a/19
 ķ.-ın yapın- 61b/5, 114b/10
 ķ.-lar ve meterisler it- 172a/6
 ķ.-ların yapın- 11a/12

ķ.-yapın-: Kalkan tutmak, siper
 etmek. 69b/12, 70a/9, 71a/8,
 139a/3, 165b/8

ķallāb (Krş. ķullāb)
 ķ.+birle 59a/12

ķalmış Aciz, düşkün.
 ķ. 37a/5
 ķ.+uñ 16a/8

ķālon Bizans ileri gelenlerinden.
 ķ.+(melik-i ķālon) 142a/17

ķamaş- Kamaşmak.
 ķ.-ur(gözler ķamaş-) 49a/7

ķāmet Boy, boy bos.
 ķ.+i(ķaddi ķāmeti) 142a/18

ķamış Kamış.
 ķ.+gibi 69b/17

ķāmil Eksiksiz, noksansız.
 ķ.+sin 14a/17
 ķ.+(‘aql-ı ķāmil) 39a/10

ķāmil b. Muħibbe Şehit adı.
 k. 198b/13

ķamu 1. Bütün, hep.
 ķ. 6b/9, 8a/15, 10b/5, 16a/18,
 24a/10, 36a/4, 42b/4, 42b/4,
 78a/3, 93a/2, 122a/18, 122b/7,
 122b/7, 131a/13, 132a/16,
 135a/19, 185a/13, 191b/12,
 191b/13, 191b/13
 ķ.+muz 14a/8
 ķ.+muzdan 89b/11
 ķ.+ñuzu 124b/3
 ķ.+sı 85a/2, 86b/19, 123a/5,
 130a/17, 131a/15, 131a/15,
 135b/2, 172b/6, 190b/17

2. Herkes, hepsi.
 ķ. 131b/9, 131b/14
 ķ.+dan 135a/19, 191b/14,
 193b/1
 ķ.+nuñ 62b/4, 77a/17, 84a/11
 ķ.+ya 62b/3, 135a/17

ķan 1. Kan.
 ķ.+ı 70a/1

2. Suç.

k.+ı 191b/16
k.-ıla 191b/12

k.+(gözlerinden kan yaş dök) 78a/13
k.+bahâ: Diyet. 61a/19
k.+bahâsı 65b/2
k.+karışur kavm: Hısım, akraba kavim. 162b/8
k.-a(kızıl kana bulan-) 102b/14
k.-a(kızıl kana bulaş-) 166a/6
k.-a(kızıl kana garķ ol-) 30b/9
k.-a(yüregi kana iriş-) 35b/15
k.-a boyan-: Kanamak, kana bulanmak. 32b/10
k.-a bulan- 37a/10, 112b/8
k.-a garķ ol- 79b/11
k.-a kana- 32b/10
k.+ı bahâsı 61a/19
k.+ı katılur kavm: Hısım, akraba kavim. 128a/1
k.-ı dökül- 19a/8
k.-ı kayna-: Kan basıncı atmak. 15a/17
k.-ı toprağıla karıl- 30a/6
k.-in(gözleri kanın dun-) 15a/16, 166a/7
k.-in al-: İntikam almak, öç almak. 82a/5
k.-in dök- 9b/13, 33a/1, 92b/1, 197b/16
k.-ına boyan-: Kanamak, kana bulanmak. 32b/12
k.-ına gir- 16a/11
k.-lar dök- 46b/2
k.-ların dök- 26b/17
k.-ların saç- 96b/13, 138a/15
k.-larını toprağ-ıla kar- 27b/4
k.+umuz saña helâl olsun 29a/9
k.-umuz dökil-: Ölmek. 24a/9
k.-umuz yire dök- 35b/15
k.+umuza garķ ol- 9a/12
k.- (ağızından burından kan dökül-) 148a/16
k.- (bağrı kan tol-) 32b/12
k.- (kaygu elinden kan iç-) 174b/15
k.-dök-: Öldürmek. 103b/7
k.-gevdeyi getir- 83a/14

kân Kaynak, menba.
k. 180a/19
k.+ıyam 61a/7
k.+ı şecâ'at: Yiğitlik, cesaret kaynağı. 56a/13

ķana- Kanamak.
k.-dı(ķana ķana-) 32b/10

ķanasrın Kınnesrin; Mezopotamya bölgesinde bir şehir.
k. 152b/2, 152b/4, 153a/12, 167a/1
k.+begi 154b/12, 157a/1, 157a/6, 157a/13, 160a/6
k.+den 160b/2
k.+den yaña 160b/3
k.+gibi 154a/9
k.+ili 153b/8, 154a/15, 154b/6
k.+meliki 159b/4, 159b/6, 160b/8, 160b/13, 160b/18, 162b/7, 163b/18, 164a/1, 164b/12, 166b/16, 167b/11, 167b/15, 169b/6
k.+ ile 154b/3
k.+şehri 146b/1, 152b/3, 152b/7, 152b/9, 153b/3, 153b/17, 167a/6, 167a/13, 167b/12
k.+vilâyeti 154a/17

ķanat Kanat.
k.+(d)ı 75a/13
k.+(d)ı(iki yeşil ķanat) 134a/8
k.+lar ile 75a/12

ķanat- Kanatmak, zarar vermek.
k.-madılar(burnın ķanatma-) 176a/11

ķanatlan- Uçmak, uçar gibi gitmek.
k.-dılar 111a/7

ķanâ'at Az şeyle yetinme.
k.+inden 40b/10
k.-it-: Az şeyle yetinmek. 23b/17

ķanca Nereye.
k. 33b/5, 186b/12

ķancaru Nereye, ne tarafa.
k. 5a/8, 11b/14, 32a/6, 53b/13, 75a/2, 109a/13, 113b/6

ķand Şeker.
k.-ol-: Şeker olmak. 30a/3

ķanda Nerede, her nerede.
k. 51b/9, 103b/2, 113a/7, 124b/11, 155a/13

- k.+dur 185a/18
k.+ise 42b/7
k.+yıduñ 160a/2
k.+(her kanda kim) 91b/4
- ķandalığı** Nerede olduğu.
k.+n 27b/19
- ķandan** Nereden.
k. 116a/13, 153b/17
- ķandur-** İnandırarak, ikna etmek.
k.-ğil 40b/19
- ķanğı** Hangi.
k. 55a/9, 159a/1, 159a/7
k.+(her ķanğı) 56b/14, 137b/17
k.+muz(her ķanğı kim) 29a/8
k.+ñuz(her ķanğıñuz ki) 38a/13
k.+sı(her ķanğı) 93b/19
k.+sı(her ķanğısı kim) 77b/11
k.+sıdur 106b/9, 112b/15
k.+sın 107a/3
k.+sındansın 107a/3, 159a/4,
162b/1
k.+sını 6b/18
- ķanı** Hani.
k. 51b/8, 53b/12, 69a/4, 76a/7,
126b/14
k.+sız 95a/13
- ķanlı** Kana bulanmış.
k. 72a/16
- ķānūn** 1. Nizam, düzen.
k.+ın 124b/5
2. Usul, tarz.
k.+ı 195b/19
- ķap** Kap.
k.+(b)ı(ayaķları ķabı) 109a/1
k.+(b)ın(ayaķları ķabı) 108b/5
- ķap-** Kapıyı götürmek, kapmak.
k.-miş 58a/11
- ķapla-** Sarmak, kuşatmak.
k.-mişdur 186b/19
- ķapu** Kapı.
k. 46a/4, 47b/5, 47b/5, 75b/2,
91a/10, 91a/16, 101b/8, 105a/5,
- 107a/17, 107a/18, 107b/1,
173b/8, 187b/12
k.+da 64a/14, 91a/13, 91b/1,
101b/8
k.+dan 97b/14
k.+lar 93a/16
k.+lara 48a/1
k.+ları 64a/11, 74b/19, 82a/12,
96b/12, 97a/8, 98a/1, 99b/7,
150a/7, 167a/2, 167a/4, 191a/14
k.+ların 104a/8
k.+larında 64a/16
k.+larından 192b/17
k.+nuñ 46a/4, 91a/17, 102a/16,
102b/3
k.+sı 81a/12, 91a/15, 187b/11
k.+sın 142b/5, 142b/10, 150b/5
k.+sına 47a/19, 94b/16, 95a/14,
142a/15, 192b/16, 197a/10
k.+sında 93a/5
k.+sından 174a/17
k.+sından yaña 197a/6
k.+sını 184b/17
k.+sınıñ 99b/18
k.+ya 91a/17, 93b/9, 97a/7,
182b/13, 187b/14
k.+yı 47b/9, 47b/9, 91a/15,
100a/1, 102a/12, 102b/3,
102b/10
k.-ların bağla- 48a/7
k.-ların yap- 194a/19
k.-ķak-: Kapı çalmak. 47b/7
k.-yı(göñlüñüze ķapuyı aç-)
123a/14
k.-yı bağla- 107b/4
- ķar** Kar.
k.+ı 170a/1
- ķār** İş, fiil.
k.+ u bār: İş güc 41a/10
- ķar-** Karıştırmak, katmak.
k.-avuz(yalan ķar-) 113b/15
k.-dılar(ķanlarını toprağ-ıla ķar-)
27b/4
- ķara** 1. Siyah.
k. 90b/4, 131b/10
k.+‘alem 38a/7
k.+bulut gibi 166b/4
k.+deve 30b/7
k.+yağız: Koyu esmer. 23b/14,
38a/6
k.+yağra 67a/17

2. Zenci.

k.+‘abd 82a/16, 82b/3, 182b/2,
183a/11, 183a/12, 183b/4
k.+‘abd-ı habes 182b/15
k.+iklim 190b/7
k.+kâfir 151b/2, 151b/4
k.+kul: Zenci köle. 37a/7,
37a/8, 37a/9, 37a/19, 37b/3,
157b/2, 158a/6, 182a/12,
182a/13, 182b/8, 183a/2,
196b/14
k.+kulcuğaz 191a/15
k.+lar 183a/5
k.+lar iklimi 190b/8
k.+lar meliki 123b/18
k.+lar milki 124a/1
k.+lar vilâyet 23a/7
k. mı 183a/3

3. Dertli.

k.+baş 95a/8

k.+(gönlü kara) 68b/13
k.-(başumuz aşağı yüzümüz
kara ol-) 79a/13
k.-yir kıl-: Toprak etmek,
çürütmek. 111b/14
k.-yire ko-: Toprağa sermek,
gömmek. 111b/14

karaca Siyaha yakın.
k. 155b/5

karadefiz Karadeniz.
k.+den öte 124a/2

karaldı (Krş. karaltı)
k. 157b/11

karaltı Gölge, belirsiz bir varlık.
(Krş. karaltı)
k. 47a/2, 168b/10, 168b/12
k.+nuñ 157b/12

karafı Karanlık.
k. 9b/11, 97a/10, 108b/17,
141a/15, 141b/14, 173b/2
k.-sı ol- 187b/2
k.+göñül: Bilgisiz, cahil. 3b/4

karafınlık 1. Karanlık.
k.+(ğ)a 162b/4
k.-ı(gice karafınlığı ol-) 137b/3

k.-ol-: Hava kararmak. 31a/1,
173a/16

2. Cehalet, bilgisizlik.

k.+da 162b/5
k.+(ğ)ın 89b/3, 132b/6, 135b/9
k.+(ğ)ında 155b/12
k.+(ğ)ından 89a/19

k.-dan aç- Cehaleti gidermek,
İslamı tanıtmak. 7b/16

karâr Durma.

k.-eyle-: Durmak, kalmak.
34a/19, 180b/8
k.-ı kalma-: Durmak istememek,
sabrı kalmamak. 111a/16,
141a/11
k.-it-: Durmak, kalmak. 152a/18
k.-ları kalma- 17b/6
k.-kıl-: Durmak, kalmak.
50a/19, 56a/12
k.-(kavl u karâr it-) 38b/14

karar- Morarmak.

k.-dı(beñzi karar-) 109b/18

karavaş Cariye.

k. 76b/16, 106a/3
k.+dan(kıldan karavaşdan)
152a/1
k.+ı 144a/7
k.+lar 179a/4
k.+ları 138a/7
k.-idin- 144a/5

karavul Karakol, öncü kuvvet.

k. 10a/16, 18b/15, 18b/16,
21a/6, 28b/2, 157a/19
k.+a 85a/14
k.+da 85a/14
k.+ıdur 79b/5
k.+laruñuz 157a/17
k.-a bin- 44b/18, 78b/18
k.-a çık- 20a/2, 20b/3, 20b/5
k.-ol- 18b/19, 19a/19, 26a/15,
26b/3, 99a/17

kardaş Kardeş. (Krş. karındaş)

k.+(kız kardaş oğlu) 60b/4
k.+ı 7b/2, 10b/19, 11b/10,
17b/16, 18a/3, 26b/10, 75a/18,
75b/8, 81a/19, 130a/7, 133b/15
k.+ı(kız kardaş) 72a/15,
190b/12, 196b/18

k.+ı(kız kardeşi oğlu) 65a/1
 k.+ı birle(kız kardeş) 142b/7
 k.+ı oğlu 22a/13, 80a/14
 k.+ıdur 129b/4
 k.+ın 72a/17
 k.+ınuñ 72b/6
 k.+ınuñ oğlu 21a/5
 k.+lar 89b/4, 136a/3, 193b/13
 k.+lar idi(kız kardeşler) 199a/5
 k.+larsın 148b/11
 k.+larumdan 110a/11
 k.+larumuzla 82b/14
 k.+laruñ 123b/7
 k.+umuzsın 40b/7
 k.+uñı 15a/15
 k.-ol- 38a/13

ķarga Karga.
 ķ.+sürüsi 27a/8

ķarıl- Karışmak.
 ķ.-dı(ķanı toprağıla ķarıl-) 30a/6
 ķ.-dılar 30b/4

ķarın Karın.
 ķ.+ın(ķarın) 79b/10
 ķ.+ını(ķarını) 42b/8
 ķ.+ların 36b/11, 42a/13

ķarınca Karınca.
 ķ.+gibi inlü inine gir-7a/18
 ķ.+gibi ķaynaş- 138a/2

ķarındaş Kardeş. (Kırş. ķardaş)
 ķ.+ı 156b/10
 ķ.+ı(kız ķarındaş) 76a/15,
 76b/7
 ķ.+ı idi(kız ķarındaş) 199b/10
 ķ.+ın(kız ķarındaş) 168b/5
 ķ.+ı- y- ıdı(kız ķarındaş)
 94a/15
 ķ.+ıyam(kız ķarındaş) 71b/10
 ķ.+lar 137a/7
 ķ.+larumuz 143b/19
 ķ.+laruñuzdan 29a/6
 ķ.+umuñ 71b/11
 ķ.+umuzı 72a/14
 ķ.+uñ 72b/7

ķarınlu Karınlı.
 ķ.+(gebe ķarınlu) 197b/8

ķarış- 1. Arasına, içine girmek;
 katılmak.
 ķ.-alar 157a/10

ķ.-alum 160b/10
 ķ.-dı 149a/16, 168b/7
 ķ.-dılar 18a/10, 160b/12,
 160b/17, 168b/8
 ķ.-uram 48b/1

2. İç içe girmek, karışmak.
 ķ.-dılar 42b/18
 ķ.-up 151b/2

ķ.-ur(ķan ķarışur ķavm) 162b/8

ķarın Yakın.
 ķ.+üz 35b/18

ķarşı 1. -e doğru.
 ķ. 4b/1, 10b/18, 17a/4, 32b/2,
 46a/16, 55b/15, 56b/19, 57b/15,
 70a/2, 86b/12, 88b/9, 116a/13,
 158a/14, 161a/1, 161b/19,
 163a/3, 163a/6, 169a/7
 ķ.+sına 65a/5
 ķ.-(yüzümüzia ķarşı it-)
 25b/12

2. Karşılık olarak, mukabil,
 ķ. 34b/10, 35a/17, 46a/14

3. Ön, karşı.
 ķ.+dan 79b/5, 95b/5, 95b/8,
 161a/15
 ķ.+sına 94b/16, 116b/15,
 125b/2, 173b/8, 194a/7,
 197b/11
 ķ.+sındağı 33a/9, 166a/2

4. Karşısında, önünde.
 ķ. 11b/17, 19b/3, 65a/19,
 94b/19, 95b/2, 141b/15,
 164b/3, 170b/11
 ķ. 29a/12, 56a/15, 86a/12
 ķ.(gözümüze ķarşı) 92a/19

ķ.+(birbirine ķarşı) 69b/2
 ķ.+(biribirine ķarşı) 195b/8
 ķ.+be- ķarşı: Karşı karşıya.
 173b/13

ķ.+yürü-: Üstüne yürümek,
 saldırmak. 163b/12
 ķ.-çık: Karşılamak. 3a/8, 3a/11,
 4a/11, 4a/17, 4b/11, 5a/6,
 38b/14, 52b/14, 53a/15, 53b/5,
 72a/18, 118a/14, 143b/9,
 143b/10, 178b/15, 180b/5,
 199b/7

k.-dur-: Karşı koymak. 10b/10, 20b/17, 26a/5, 41b/13, 44b/15, 45b/4, 52a/5, 52b/1, 56b/13, 57a/7, 59b/16, 67b/16, 123a/20, 157a/10, 169b/2, 188b/8, 188b/15

k.-gel-: 1. -e doğru gitmek. 37a/4

: 2. Karşılamak. 18a/14, 28a/12, 156b/16, 178b/17

: 3. Karşısına çıkmak, mukabele etmek. 33b/13

: 4. Karşısına çıkmak, rastlamak. 142a/18

k.-git-: 1. Üstüne gitmek, saldırmak. 128b/13

: 2. Üstüne gitmek, siper olmak. 192b/14

k.-ol-: Mukabil olmak. 27b/11

k.-ur-: Üzerine saldırtmak. 25a/1

k.-var-: 1. Karşı koymak, mücadele etmek. 53b/11

: 2. Karşılamak. 16a/1

: 3. Karşısına çıkmak, mukabele etmek. 67b/7, 68a/17, 82b/13, 82b/14

k.-yügrüş-: Karşılamaya koşmak. 62b/14

k.-yüri-: 1. Karşı gelmek, mukabele etmek. 57b/14, 116a/4

: 2. Karşılamaya gitmek, karşılamak. 31b/16, 56a/10, 63a/1, 100a/3

: 3. Üstüne yürümek, saldırmak. 10a/19, 55b/5, 58b/10, 69a/1, 78b/12, 79b/8, 82b/15, 83a/11, 97a/14, 112a/6, 124b/5, 174b/6, 195a/14, 195b/16, 196a/3

karşula- Karşılamak.

k.-dılar 17b/2, 88b/4

k.-yu 159b/1

karşulaş- Karşı karşıya gelmek.

k.-duğında 78b/14

kärübän, kärübän Kervan. (Kırş.

kärübän)

k. 33a/14

k.+dan 168b/17

k.+imış 168b/12

k.+ı 168b/16

Ķärün Hz. Musa zamanında yaşamış, zenginliğiyle meşhur bir kişi.
k. 149a/9

käruvän (Kırş. kärübän)

k.+dan 169a/2

kär-zär Cenk, savaş.

k.-it- : Savaşmak. 60b/1

kaşaba Kasaba.

k. 50a/13, 74a/11, 151a/8

k.+yir 38a/19

k.+yircügez 38a/12

kaşd 1. Kasıt, niyet, karar.

k.+ı 13a/17, 184b/6

k.+ına 95b/6

k.+ları 96a/17

k.+um 62a/1

k.+umuz 35b/16

k.-(yavuz kaşd it-) 176b/8

2. İstek, amaç.

k.+uñ 132a/3

k.-eyle-: Niyetlenmek, karar vermek. 92b/2, 156b/8

k.-it-: Niyetlenmek, karar

vermek. 70a/19, 77a/1, 81a/11,

112b/15, 125a/10, 158b/2

3. Hücüm, saldırı.

k.-(cânlarına kaşd eyle-) 77b/19

k.-it-: 1. Hücüm etmek. 61b/6,

104b/19, 165b/18, 167b/4

: 2. Öldürmeye teşebbüs etmek.

122b/12, 124b/14

Kaşım b. 'Abbäs Hz.

Muhammed'in Amcasının oğlu.

k. 120a/5

kaşır Saray.

k.+dur 35a/10

k.+ın(kaşırın) 122b/7

kaşşäb Kasap.

k.+gibi 162b/13

kaşı- Kaşımak.

k.-gül(gendü arkañ gendü

dırnağañ birle kaşı-) 176a/15

käşki Keşke.

k. 66a/15

kat

1. Yan, huzur, nezd.
 k.+ına 3a/1, 3a/12, 3a/14,
 3b/15, 7b/10, 7b/18, 7b/20,
 11b/14, 12a/7, 12a/17, 14b/3,
 14b/5, 19b/7, 23a/1, 25a/3,
 25a/18, 28b/13, 31b/1, 31b/16,
 31b/16, 32b/19, 33a/10, 34a/3,
 34a/4, 37a/12, 37b/16, 41a/3,
 41a/4, 45a/1, 45a/18, 47a/4,
 47a/5, 47a/14, 47b/7, 47b/10,
 48a/8, 48b/18, 50b/9, 52a/19,
 52b/7, 53b/6, 56a/10, 56b/18,
 64a/12, 65a/12, 65b/7, 66a/11,
 67b/5, 67b/19, 68a/15, 68b/19,
 70b/5, 70b/14, 71b/7, 72a/9,
 72a/18, 73a/5, 73a/10, 74a/2,
 74b/7, 80a/3, 80a/4, 81a/4,
 85a/16, 85b/5, 85b/7, 86a/4,
 86a/7, 86b/13, 91b/13, 91b/17,
 92a/5, 94b/2, 94b/17, 98b/1,
 99b/19, 100a/2, 100a/4, 100a/9,
 102a/6, 102a/10, 103b/9,
 105b/3, 107b/5, 108a/11,
 112a/10, 112b/7, 114a/8,
 116b/7, 116b/10, 117a/9,
 119a/19, 123b/1, 123b/16,
 124a/10, 125b/2, 125b/12,
 130a/18, 132a/8, 132b/9,
 140a/7, 149a/17, 150b/3,
 151a/15, 151b/5, 152a/13,
 152b/11, 154a/19, 155a/1,
 156a/13, 158b/6, 158b/7,
 158b/12, 160a/3, 160a/4,
 160a/7, 161b/10, 163a/19,
 164a/19, 166a/18, 167b/10,
 170a/3, 170b/13, 171a/17,
 171b/14, 172a/12, 172b/1,
 172b/20, 173a/16, 173b/12,
 174a/9, 175a/13, 175b/5,
 176b/4, 176b/5, 176b/13,
 176b/19, 177a/2, 177a/12,
 181a/10, 182b/13, 183a/18,
 184b/14, 184b/16, 185a/2,
 186b/14, 187a/5, 187a/13,
 187b/11, 188a/4, 189a/12,
 190a/4, 191b/1, 191b/2, 192b/5,
 197b/1, 197b/3, 198a/3, 198a/4,
 198a/12, 199a/9
 k.+ında 3b/8, 19b/17, 20b/17,
 21b/4, 24a/2, 24a/3, 51a/12,
 54a/5, 62a/4, 65b/9, 80a/2,
 84b/3, 97b/3, 105a/11, 105a/12,
 105b/10, 112b/8, 113a/1,

121a/15, 126b/13, 135b/2,
 144b/5, 145a/5, 148b/11,
 164b/11, 166a/11, 186a/11
 k.+ındadır 91b/12, 95b/5
 k.+ındağı 112b/5
 k.+ından 59b/5, 60b/2, 60b/6,
 116a/14, 116a/15
 k.+ında- y- ıdı 97b/6
 k.+larına 76b/14, 85a/12,
 90b/15
 k.+larındayım 186a/11
 k.+uma 47b/12, 72b/17,
 109b/7, 112b/11, 159b/7,
 167b/15
 k.+umda 68b/14, 81b/13,
 123a/13
 k.+umuzda 104b/16, 178a/16,
 178a/17
 k.+uña 82a/6, 84b/16
 k.+uñda 89b/13, 116a/1,
 186b/10
 k.+uñuza 47a/12, 71b/16,
 113a/2, 116b/8
 k.+uñuzda 162b/7

2. Göre, nisbetle.

k.+ında 69b/3, 120b/18

3. Yan, nazar.

k.+ında 39a/9, 53b/19, 79a/5,
 122a/4, 132b/17, 183a/13,
 190a/2
 k.+larında 27a/15
 k.+umuzda 86b/2
 k.+uñda 60b/5

4. Yan, ön, etraf.

k.+ına 55b/11, 107a/16, 181a/7
 k.+ında 134a/4, 175b/12,
 185b/11

5. Sıra, küme.

k.-kat dur-: Sıra sıra dizilmek.
 161b/17

kat' Kesme.

k.-ı rahm it-: Akralığı
 kesmek. 158b/3

katı

1. Çok, fazla.

k. 4b/5, 5b/5, 5b/10, 11b/11,
 30b/8, 36b/14, 36b/19, 39a/2,
 39a/8, 47a/6, 48b/9, 50b/8,
 66a/15, 68a/7, 72b/13, 76a/1,
 78a/5, 78a/18, 80a/5, 83a/13,

87b/3, 92a/7, 94a/3, 94a/4,
94b/12, 97b/7, 98b/3, 102a/12,
104a/18, 106a/9, 106a/10,
107b/11, 108b/6, 108b/18,
110b/18, 130b/5, 132b/2,
137b/2, 138b/3, 141a/13,
147b/14, 152a/15, 152b/4,
154a/4, 156a/5, 166a/5,
166a/10, 172a/18, 172b/2,
172b/19, 175b/3, 179b/3,
180b/11, 183b/13, 184b/1,
185a/17, 188a/11, 189b/13,
190a/2, 190a/14, 193b/8,
194a/11, 194a/17, 194b/13,
197a/18, 199a/10
k.+dur 29a/19, 55a/4, 98b/10

2. Ağır.
k. 94a/6

3. Hızlı.
k. 10a/2, 37a/1

4. İyi.
k. 79a/6, 91b/7, 157b/3

5. İyiye.
k. 97a/2

6. Kuvvetli.
k. 81b/7, 194a/6

7. Sert, haşin.
k. 70a/1
k.+idi 20a/6

8. Şiddetli.
k. 42b/10, 42b/14, 42b/19,
67b/1, 179b/5, 183a/7, 193b/1,
193b/9, 197a/12

8. Yüksek.
k. 102a/16

9. Zor.
k.-ol-: Zor olmak. 163b/6

k.+gönül: İnsafsız, acımasız.
86a/13

k.+katı: 1. Bağıra bağıra. 55a/1,
86b/6, 102a/12, 186a/12
: 2. Ağır ağır, yavaş yavaş.
165b/4

k.+yay 26b/5, 30a/18, 74b/3,
165b/5, 196a/6, 196a/7

k.+yaylı 81a/7

k.-eyle-: Sert yapmak. 182b/19
k.-gel-: 1. Sert, kırıcı olmak.
130a/2

: 2. Ağır gelmek, gururuna
dokunmak. 164a/2, 183a/14
k.-söyle-: Sert, kırıcı, ağır söz
söylemek. 9b/9, 15a/17, 20a/16
k.-söz söyle: Ağır konuşmak,
kötü söz söylemek. 178a/6

katıl- Karışmak.
k.-ur(kamı katılır kavm) 128a/1

katılık Sıkıntı, zorluk.
k.+(ğ)-ıla 128b/2

katır Katır.
k.+dan 86a/8
k.-bin- 86a/8
k.-ın bin- 86b/15, 86b/17
k.-ına bin- 86b/13

kâtib Yazıcı, kâtip.
k. 178b/13
k.+i idi 14a/14
k.+i resülullah 15b/6, 43b/2,
91a/9
k.+i vahy: Hz. Muhammedin
Kur'an ayetlerini söyleyip
yazdırdığı kişi. 8b/7

katıl Öldürme.
k.+e 40a/16
k.-it-: Öldürmek. 1b/15
k.-ve kahr it- 24a/16

katlan- Dayanmak, tahammül etmek.
k.-uruz 176a/3

kavâ'id Kaideler, usuller, şartlar.
k.+in 120b/13
k.+ini 120b/12
k.+leri 107a/5

kavak Kavak ağacı.
k.+(ğ)a 74b/3
k.+da 74b/4

kaviş- (Krş. kavuş-)
k.-dılar 28a/12, 32b/2

kavî Güçlü, kuvvetli, sağlam.
k. 19a/15
k.+(kalbî kavî) 185b/4

k.+dür 17a/2, 41b/13, 123a/15
 k.+idi(yüregi kavî) 115a/5
 k.+si 10a/4
 k.+yyül-kalb 68b/2
 k.-ol-: Güçlü olmak. 86b/5
 k.-kıl-: Kuvvetlendirmek.
 71a/17

ķavl Söz, yemin, ahit.

k. 74b/19, 154a/2
 aķ k.+e 18b/5, 38b/13, 105a/3
 k.+ı 12a/15, 59a/2, 106b/1,
 106b/1, 107a/2, 107a/6,
 191b/10
 k.+ında 51b/11
 k.+umuz('ahdumuz kavlumuz)
 176b/9
 k.+umuzda 113b/15
 k.+uñuz 192b/3
 k.+uñuza 113b/11
 k.+uñuzdan 179b/13
 k.-a dur-: Sözüni tutmak.
 178b/3
 aķ k.-e('ahda kavle dur-) 38b/12
 k.-ını yalan kıl-: Sözüden
 dönmek. 106a/18
 k.-it-: Söz vermek, yemin
 etmek. 113b/12
 k.-larında yalan ol- 168a/6
 k.-olın-: Sözleşme, anlaşma
 yapılmak. 38a/17
 k.- u karar it-: Sözleşmek,
 anlaşmak. 38b/14
 k.-uñuzdan dön-: Sözüden
 dönmek. 191b/5

ķavm 1. Kabile, kavim.

k. 3a/15, 5a/14, 6b/8, 10b/4,
 11b/9, 11b/11, 15a/12, 16b/17,
 23a/11, 33b/11, 39b/15, 40a/3,
 41a/5, 41b/8, 45a/7, 48a/13,
 48a/18, 50b/12, 53b/8, 54a/4,
 59b/15, 74a/16, 74b/12, 74b/16,
 82b/8, 82b/12, 86b/15, 86b/15,
 90b/15, 92b/12, 92b/16, 93a/10,
 93a/17, 96a/7, 98b/2, 99a/2,
 99b/18, 100a/11, 104a/10,
 114a/18, 145a/2, 150a/10,
 152b/5, 152b/19, 158b/2,
 162a/7, 162a/13, 176a/1,
 179a/11, 179a/19, 179b/8,
 198a/6
 k.+(seyyid-i kavm) 40a/8,
 k.+ (ya seyyid-i kavma) 61a/12
 k.+a 3b/18, 183a/13

k.+a(koluñuza kolay kavm)
 182a/8
 k.+birle 5a/13, 92a/1
 k.+dan 26a/16, 152a/12, 158a/6
 k.+dan(ķanı katılır kavm)
 128a/1
 k.+dan idiler 182b/16
 k.+dansın 158b/4
 k.+dur 7a/6, 116a/10, 183a/4,
 183a/7
 k.+ı 4a/10, 4b/11, 5a/2,
 124a/18, 169b/11, 188b/7
 k.+ı birle 91b/18, 174b/1
 k.+ı degül 86b/8
 k.+ıdur(ķan ķarışur kavm)
 162b/8
 k.+ıla 14a/10
 k.+ın 10b/3, 11b/8, 124a/17
 k.+ına 13a/6, 76b/8, 79a/9,
 96b/16, 112a/7, 164a/2, 169a/1
 k.+ından 11a/5, 17b/19, 18a/6,
 84a/15, 128a/1, 157b/1, 172b/5,
 176b/1, 176b/3
 k.+ından idi 31a/13
 k.+ındandur('āmm kavmı)
 148b/7
 k.+ı- y- ıla 10b/2, 11a/2,
 91a/12, 160b/17, 170a/14,
 194a/14
 k.+ını 147b/18
 k.+inuñ 18a/17, 171b/2
 k.+idi 5a/2
 k.+larından 86b/14
 k.+ı cernā'at 111a/3
 k.+ı islām 95a/19
 k.+ı şalib 84a/15
 k.+ııla 5a/6, 153a/4, 158b/12,
 171b/4, 182a/19, 185a/5
 k.+sız 33a/18, 71b/16, 116b/4
 k.+um 76a/7
 k.+umuz 125b/15
 k.+umuzı 41a/12
 k.+uñ 20b/4, 40a/1
 k.+uña 9b/10, 162b/9
 k.+uñdanam 159a/6
 k.+uñı 17a/4, 21b/8, 147b/16
 k.+uñuz 8a/12
 k.+uñuza 117a/5
 k.+uñuzla 9b/9
 2. Halk.
 k. 91a/2, 96a/2, 100a/1, 133a/2,
 152a/2, 178b/15, 179a/5,
 179a/7, 179b/16, 195a/4
 k.+a 54a/3

k.+ı 5a/2, 39b/2, 53a/15, 64a/5,
64a/11, 67a/16, 67b/11, 67b/19,
68a/18, 75a/2, 75a/7, 75a/8,
90b/11, 92a/3, 99a/10, 135b/14,
151b/14, 151b/16, 152a/4,
156b/18, 157a/16, 167a/2,
171b/17, 172b/10, 175a/19,
178a/12, 179a/9, 179a/16,
179b/2, 179b/18, 180a/1,
180a/8, 181b/9, 185b/2,
187a/12, 188a/1, 188b/7,
188b/18, 191a/8, 192b/8
k.+ı birle 153a/16, 189b/2
k.+ı ile 177a/12
k.+ıdur 180a/6
k.+ın 37b/16, 169a/12, 188a/6
k.+ına 4a/11, 37b/11, 53b/2,
53b/2, 64b/16, 180b/12, 185a/3
k.+ından 157a/1, 171a/13
k.+ındanam 172a/13
k.+ınuñ 53a/16, 65a/12, 104a/9
k.+ıla 179a/5
k.+uñ 60a/17, 140a/11

3. Topluluk.

k. 28b/17, 33b/8, 37b/10,
41b/1, 51a/1, 56a/3, 60b/11,
72b/15, 74b/18, 86b/3, 86b/8,
95b/19, 96a/16, 104b/4,
105b/15, 107b/4, 108b/4,
111a/4, 111a/7, 111a/9, 116a/9,
116a/12, 116a/13, 122a/9,
137b/2, 169a/2, 188b/9,
196a/11
k.+a 38b/9, 67b/16, 111b/3,
116a/13, 188b/9, 189a/8
k.+dan 116b/5, 116b/7
k.+dur 60a/3, 110a/14, 112a/8,
124a/2, 164a/5
k.+ı 27a/14, 46b/18, 48a/3,
102b/12, 143b/3, 189b/19
k.+ı gibi 33a/14
k.+ın 43a/11
k.+ıla 96a/2, 103a/15
k.+sız 86a/16, 116b/14
k.+umuza 51a/11
k.+uñ 28a/11, 41b/16, 58b/13,
72a/18, 92b/1, 102b/16, 110b/9,
111b/3, 198a/2
k.+uz 199b/18

4. Hısım, akraba.

k. 8b/10
k.+um ile 47a/11

k.+ u kabile: Hısım akraba.
102a/4
k.+ kabâyile: Hısım akraba.
148b/17

5. Millet.

k.+a degül 13a/5
k.+degül 74a/19
k.+dur 27a/7, 69a/16, 74a/17,
74a/17
k.+dür 7a/14
k.+ı 74a/16
k.+ına 13a/5, 13a/6, 60b/1
k.+ından 2a/13
k.+ıyuz 17a/3
k.+umuzu 20a/9
k.+uñ 143a/10

kavum (Krş. kavm)

k. 153a/4

kavmluğ Akrabalık.

k. 128a/10

kavuş- Kavuşmak. (Krş. kavış-)

k.-a 54a/18
k.-alar 89a/8, 136b/19
k.-am 36b/2
k.-asız 136a/15
k.-dı 34a/6, 41a/2, 54b/1,
55b/12, 59b/13, 60a/6, 63a/16,
97b/4
k.-dılar 3a/9, 72b/10, 78b/8,
190b/10
k.-gül 125b/15, 162b/10
k.-ıcağ((hağ civârına kavuş-)
1b/12

kâyim Sürekli, devamlı.

k.+dür 44b/3

k.-it-: Sürdürmek, varlığını
geçerliliğini devam ettirmek.
54b/7, 120b/12

k.-ol-: Sürmek, varlığı,
geçerliliği devam etmek. 24b/1,
24b/2, 43a/1, 110b/4

kâyim-makâm Birinin yerini tutan, vekil.

k.+ 130b/19, 131a/4

k.-uñ ol-: Yerine geçmek, yerini
tutmak, vekalet etmek. 70b/16

kaya Kaya.

k.+ı 5a/2, 39b/2, 53a/15, 64a/5,
 64a/11, 67a/16, 67b/11, 67b/19,
 68a/18, 75a/2, 75a/7, 75a/8,
 90b/11, 92a/3, 99a/10, 135b/14,
 151b/14, 151b/16, 152a/4,
 156b/18, 157a/16, 167a/2,
 171b/17, 172b/10, 175a/19,
 178a/12, 179a/9, 179a/16,
 179b/2, 179b/18, 180a/1,
 180a/8, 181b/9, 185b/2,
 187a/12, 188a/1, 188b/7,
 188b/18, 191a/8, 192b/8
 k.+ı birle 153a/16, 189b/2
 k.+ı ile 177a/12
 k.+ıdur 180a/6
 k.+ın 37b/16, 169a/12, 188a/6
 k.+ına 4a/11, 37b/11, 53b/2,
 53b/2, 64b/16, 180b/12, 185a/3
 k.+ından 157a/1, 171a/13
 k.+ındanam 172a/13
 k.+ınuñ 53a/16, 65a/12, 104a/9
 k.+ıla 179a/5
 k.+uñ 60a/17, 140a/11

3. Topluluk.

k. 28b/17, 33b/8, 37b/10,
 41b/1, 51a/1, 56a/3, 60b/11,
 72b/15, 74b/18, 86b/3, 86b/8,
 95b/19, 96a/16, 104b/4,
 105b/15, 107b/4, 108b/4,
 111a/4, 111a/7, 111a/9, 116a/9,
 116a/12, 116a/13, 122a/9,
 137b/2, 169a/2, 188b/9,
 196a/11
 k.+a 38b/9, 67b/16, 111b/3,
 116a/13, 188b/9, 189a/8
 k.+dan 116b/5, 116b/7
 k.+dur 60a/3, 110a/14, 112a/8,
 124a/2, 164a/5
 k.+ı 27a/14, 46b/18, 48a/3,
 102b/12, 143b/3, 189b/19
 k.+ı gibi 33a/14
 k.+ın 43a/11
 k.+ıla 96a/2, 103a/15
 k.+sız 86a/16, 116b/14
 k.+umuza 51a/11
 k.+uñ 28a/11, 41b/16, 58b/13,
 72a/18, 92b/1, 102b/16, 110b/9,
 111b/3, 198a/2
 k.+uz 199b/18

4. Hısım, akraba.

k. 8b/10
 k.+um ile 47a/11

k.+ u kabile: Hısım akraba.
 102a/4
 k.+ kabâyile: Hısım akraba.
 148b/17

5. Millet.

k.+a degül 13a/5
 k.+degül 74a/19
 k.+dur 27a/7, 69a/16, 74a/17,
 74a/17
 k.+dür 7a/14
 k.+ı 74a/16
 k.+ına 13a/5, 13a/6, 60b/1
 k.+ından 2a/13
 k.+ıyuz 17a/3
 k.+umuzu 20a/9
 k.+uñ 143a/10

ķavum (Krş. ķavm)

k. 153a/4

ķavmluķ Akrabalık.

k. 128a/10

ķavuş- Kavuşmak. (Krş. ķavuş-)

k.-a 54a/18
 k.-alar 89a/8, 136b/19
 k.-am 36b/2
 k.-asız 136a/15
 k.-dı 34a/6, 41a/2, 54b/1,
 55b/12, 59b/13, 60a/6, 63a/16,
 97b/4
 k.-dılar 3a/9, 72b/10, 78b/8,
 190b/10
 k.-gül 125b/15, 162b/10
 k.-ıcaķ((ħaķ civârına ķavuş-)
 1b/12

ķâyim Sürekli, devamlı.

k.+dür 44b/3

ķ.-it-: Sürdürmek, varlığını
 geçerliliğini devam ettirmek.
 54b/7, 120b/12

ķ.-ol-: Sürmek, varlığı,
 geçerliliği devam etmek. 24b/1,
 24b/2, 43a/1, 110b/4

ķâyim-maķâm Birinin yerini tutan, vekil.

k.+ 130b/19, 131a/4

ķ.-uñ ol-: Yerine geçmek, yerini
 tutmak, vekalet etmek. 70b/16

ķaya Kaya.

- k. 37a/2, 37a/9, 85b/14, 86a/8, 174a/7
 k.+(daş kaya içi) 114b/4
 k.+dandur(yüregi kayadan) 69b/10
 k.+koltuğu: Kaya dibi, kaya kovuğu. 33a/15
 k.+lar koltuğu 33a/12, 138a/9
 k.+ya 85b/2
- ķayāşıra** Bizans imparatorları, kayserler.
 ķ.+ (dārū-1 ķayāşıra) 5b/16
- ķayd** Endişe, düşünce, tasa.
 ķ.+umuz 66a/16
 ķ.-ın it-: Gereğini yapmak, çaresine bakmak. 192b/7
 ķ.-ın ye- 188b/11
 ķ.-ın yi-: 1. Gereğini yapmak, çaresine bakmak. 5b/14
 : 2. Endişe etmek, tasalanmak. 108a/15
- ķayġu** Kaygı, tasa, endişe.
 ķ.+dan 84b/10
 ķ.+sı(dünyā ķayġusı) 62b/4
 ķ.-elinden ķan iç- 174b/15
 ķ.-içinde ķal- 123b/6
- ķayı** (Kırş. kayu)
 ķ.-yi-: Tasalanmak, kaygılanmak. 191b/12
- ķayır** Çakıl.
 ķ.+(ķum ķayır) 108b/17
- ķayır-** Sakınmak. (Kırş. ķayur-)
 ķ.-mañ 10b/9
 ķ.-ur 19a/8
- ķayn ata** Kayınpeder.
 ķ.+ 8b/6
- ķayna-** Yanmak.
 ķ.-maķ 120b/19
 ķ.-yup(ķanı ķayna-) 15a/17
- ķaynaş-** Çok kalabalık ve kıpırdanma halinde olmak.
 ķ.-ur(ķarınca gibi ķaynaş-) 138a/2
- Ķays** Rifā'a b. el-'Abdurrahmān'ın babası, râvi.
 ķ.+dan 93b/6
- Ķays b. Hübeyre** (Kırş. Ķays b. Hübeyre-i Murādî)
 ķ. 76b/1, 80a/15, 145b/8, 193a/15
 ķ.+ye 75b/17
- Ķays b. Hübeyre-i Murādî**
 Fetihlere katılan bir savaşıçı.
 (Kırş. Ķays b. Hübeyre)
 ķ. 4a/7, 4a/7, 63b/17, 91a/13
 ķ.-y-idi 8a/1
- Ķays b. Masrūk** Fetihlere katılan bir savaşıçı.
 ķ. 103b/11
- ķayşer** Bizans İmparatoru, Heraklius.
 ķ. 5b/14, 5b/15, 5b/17, 5b/17, 6a/4, 6b/7, 7a/8, 7a/9, 7a/19, 7b/3, 23a/1, 23a/2, 23a/10, 23a/14, 23a/18, 23b/6, 23b/12, 24a/17, 25a/4, 25a/7, 35b/9, 35b/13, 36a/7, 39a/8, 50b/8, 50b/10, 51a/12, 51a/15, 52a/2, 52a/4, 52a/6, 52a/8, 52b/7, 53b/19, 54a/4, 59b/5, 60b/2, 62a/4, 65b/4, 65b/10, 66a/7, 66a/10, 66a/11, 66a/13, 66b/5, 67a/1, 72b/12, 73a/5, 74a/4, 108a/11, 109b/5, 109b/13, 113a/1, 116a/1, 117a/3, 117a/12, 117b/3, 121a/15, 121a/18, 121b/3, 121b/8, 122a/5, 123a/5, 123a/19, 123b/1, 123b/3, 123b/14, 125b/5, 125b/13, 132b/8, 144b/6, 149a/17, 149a/18, 149b/3, 150b/11, 150b/13, 152a/12, 152a/19, 152b/11, 153a/17, 154a/8, 157a/4, 159b/10, 163a/19, 167b/2, 167b/8, 168a/3, 168a/5, 168a/8, 168a/11, 185a/17, 185a/19, 188b/1, 189b/3, 189b/5, 190b/15, 192a/15, 194b/6
 ķ.+(erākıl mısırķıl ķayşer) 11a/8
 ķ.+(melik ķayşer) 34b/6
 ķ.+(melik-i ķayşer) 124a/10
 ķ.+birle 186b/10

k.+den 57a/5, 92b/2, 98a/13, 98b/4, 122b/12, 133a/18, 150a/16, 176a/8
 k.+dür(hirakil kayser) 12b/16
 k.+e 5b/7, 5b/8, 7b/1, 22b/18, 35b/5, 37b/9, 39a/14, 50b/3, 50b/4, 53a/11, 53b/18, 57a/11, 65a/14, 65a/14, 65b/3, 65b/3, 70b/11, 72a/8, 72b/12, 87b/1, 87b/1, 95a/10, 96b/15, 98a/10, 98a/11, 109b/3, 109b/5, 117a/3, 117b/2, 117b/2, 122b/12, 125b/10, 125b/11, 125b/13, 145a/14, 155a/18, 157a/2, 163a/5, 183b/19, 184a/1, 185a/14, 185b/3, 188a/10, 189b/11, 190b/9
 k.+melik 7b/8, 53b/6, 185b/16
 k.+meliki 190a/13, 199b/15
 k.+i rüm 25a/2, 25b/3, 43b/7, 112b/18, 118a/3, 194b/11, 199a/10
 k.+i şani: İkinci kayser. 51b/6
 k.+pâdişâh 57a/2, 60b/5, 116b/16, 121a/10, 124b/7, 153b/5, 155a/5, 162b/8, 163a/19, 186b/18, 190a/2
 k.+pâdişâhı 53b/15, 80b/10, 80b/15, 181b/4, 190a/10
 k.+tarafından 87a/8
 k.+üñ 6b/3, 7b/12, 22b/18, 24a/3, 45b/1, 52b/2, 52b/15, 52b/17, 53b/4, 60b/4, 63a/13, 64b/19, 74a/2, 74a/16, 79a/10, 82b/11, 95b/6, 97b/7, 99a/7, 108a/14, 113a/15, 115b/16, 115b/17, 116a/19, 117a/14, 117a/18, 117a/19, 117b/1, 118a/19, 121a/4, 136b/3, 142a/3, 145a/15, 155b/16, 163b/3, 167b/10, 190b/12, 190b/17
 k.+üñ begleri 52a/2

qayu Kaygı, endişe. (Krs. qayı)
 k.+muz 28a/18
 k.+sı 27b/2
 k.-(başı qayu ol-) 195b/17
 k.-(başın qayu eyle-) 55b/8

qayur- 1. Önem vermek, düşünmek, aldırmaq. (Krs. qayır-)
 k.-mazuz 96b/7

2. Sakınmaq, çekinmek.

k.-maduğı 115a/2
 k.-mayalar(ölümden qayurma-) 192b/18

3. Kaygılanmaq, tasalanmaq, endişelenmek.

k.-dı 72b/13

k.-urdu 97b/7

qaz- Kazmaq.

k.-ar(kuyu qaz-) 191b/14

k.-ardı(qabrin qaz-) 120b/8

k.-dılar(qabrin qaz-) 94b/10

qazâ 1. Allahdan takdir olunan şeylerin meydana gelmesi, kader.

k.+dan 30a/4

k.+dur 56b/3

k.+dur(mübrem qazâ) 56a/19

2. Kötü durum, bela.

k. 169b/16

k.+yı 84a/12

k.-yı mübrem yetiş-: Kaçınılmaz kazaya uğramaq, önlenemez kaderiyle karşılaşmaq. 65a/8

k.+ya tuş eyle-: Belaya, felakete uğratmaq. 98a/6

k.-ya giriftâr ol-: Felakete, belaya tutulmaq, yakalanmaq. 123a/5

k.-ya uğra-: Başına bir şey gelmek. 28b/12

qazan Kazan.

k.+ında 120b/19

qazan- Kazanmaq.

k.-alar(yüz aqlığın qazan-) 79a/5

k.-avuz(eyü ad qazan-) 174a/3

k.-duklarından 179a/17

k.-ursañuz 179a/15

k.-ursız 179a/13

Qazara-ı Ümmi Hâkim Köprü adı.

k. 116a/5

qazı- Kazmaq.

k.-dılar 37a/2

qazık Direk, kazık.

k.-larına 77a/11

kažiyye İş, husus.
k. 95b/17

kebab Kavrulmuş, ateşe tutulmuş.
k.-(bağır ciger kebab ol-) 72b/12

kebend Bağ.
k.-it- 96a/1

kebir Büyük, ulu.
k.+(şeyh-i kebir) 142b/14

kecem Savaşta ata giydirilen zırhlı örtü.
k. 81b/1

keennehu Sanki, âdeta, güya.
k. 141a/8, 183a/8, 195a/7

kelâm Söz.
k.+ın(Allâhu ta'âlâ kelâmı)
13b/5

kelb Köpek.
k.+rüm 60b/14
k.+ür rüm 59a/6, 86b/2, 161b/2

kelime Söz.
k.+yi 158a/17

kelise, kelisâ Kilise.
k. 50a/7, 132b/13
k.+de 108a/5
k.+den 64a/7
k.+den yaña 135a/2
k.+dür 70b/6, 100b/8
k.+idi 50a/7
k.+lere 100b/12
k.+leri 9b/15
k.+lerinde 25a/5, 39b/8
k.+lerümüzi 100b/4
k.+nüñ 133a/2
k.+kavmı 64a/5
k.+si 100b/6
k.+sidür 100b/7, 100b/7,
100b/7, 100b/8
k.+sinde 93b/11, 121b/1
k.+sindeki 95a/10
k.+sine 102b/11
k.+ye 49b/1, 66b/18, 108a/5,
121b/2, 135a/1, 150a/9,
163a/19, 179a/10, 179a/18
k.+yi 49a/18

k.+(bâb- ı Kelisâ) 107a/16

kem Kötü.
k.+i 84a/9

Kemfertâb Mezopotamya bölgesinde,
Kinnesrin yakınında bulunan bir
yer adı. (Krş. Küfrütâb)
k.+kal'ası 151a/11

kemhâ İpek kumaş, havsız kadife.
(Krş. kemhe, kimhâ)
k. 68a/2, 150b/4, 177b/11,
177b/15
k.+dur(dibâ kemhâ) 190a/4
k.+lar 146b/12

kemhe (Krş. kemhâ, kimhâ)
k.+(dimişk kemhe) 61a/17

kemîn Pusu.
k.+ bend 84b/13
k.+yeri 85b/17
k.+yiri 85a/5
k.-it-: Pusu kurmak. 131b/9,
135b/13
k.-kıl-: Pusu kurmak. 85b/14,
125b/6, 138b/5, 167b/16

kemine Aciz.
k.+kul 52a/7

Ken'an Filistin.
k.+vilâyeti 82a/2

kenâr 1. Kenar.
k.+ına 62b/14
k.+ına degin 83a/3
k.+ında 60b/11

2.. Kıyı.
k.+ında 133b/2, 133b/6,
185b/11
k.+ındağı 179a/2
k.+ında- y- ıdı 149b/2

Kenârine Kabile adı.
k.+Arabı 5a/13

Kerek Bizans ileri gelenlerinden,
Tüdmür valisi.
k. 38b/1, 38b/4
k.+e 38b/4

kerem Lütuf, iyilik, yardım.
k. 85a/9

- k.+issi: Allah. 16a/8
k.-eyle-: Lütfetmek. 74a/18
k.-it-: Lütfetmek, yardım etmek. 3b/15, 19a/16, 98a/8, 188a/3
- kerim** Sonsuz kerem sahibi. [Allah'ın sıfatlarından biri]
k. 78a/2
k.+ ü zül'-celâl 16a/8
- kerime** Kız evlat.
k.+leri 80a/4
- kerpiç** Tuğla, kerpiç.
k.-kes- 120b/9
- kerre** Defa, kez.
k.+(bu kerre) 12a/2, 78a/18
- kerrema'llâhu vechehu** Allah kendisini aziz kılsın. [Hz. Ali için]
k.+birle(Ali kerrema'llâhu vechehu) 119a/16
- kes-** Kesmek.
k. 61a/17
k.-di 11a/19, 27b/16, 47b/17, 62a/9, 70a/13, 83a/3, 114b/15, 142b/1, 193b/5
k.-diler 46b/3, 102b/3, 112a/14
k.-e 113b/7
k.-eler 100a/3
k.-elüm 26b/17, 96b/13
k.-er 111b/18
k.-erdüm 181b/6
k.-er-idi(kerpiç kes-) 120b/9
k.-mege 157a/17
k.-meñüz 9b/14
k.-mez ol- 84a/2
k.-üñ 71a/5
k.-üp 138a/15
k.-diler(haraca kes-) 64a/10
k.-diler(harâca kes-) 38b/3, 48b/6
k.-memişlerdi(ümiz kes-) 118a/9
- kesegen** Keskin, etkili.
k.(kılıcı kesegen) 18b/12
- kesil-** 1. Tükenmek, bitmek.
k.-di(güçleri kesil-) 181b/15
2. Tutulmak, kapatılmak.
- k.-ür 172a/2
- keşire** Kalabalık.
k.+birle(iki cem'-i keşire) 4a/9
- keşkincil** (Krş. keşkincil)
k. 181b/19
- keskün** Keskin.
k.+(kılıcı keskün) 45a/10
- keşret** Kalabalık.
k.+cem' 190b/1
k.+e(cem'-i keşret) 137b/2
- keşf** Düşmanın durumunu öğrenme, anlama.
k.-it-: Düşmanın durumunu öğrenmek, anlamak. 135b/14
- keşiş** Papaz, keşiş.
k. 14a/9, 14b/5, 14b/15, 15a/2, 15a/6, 15a/10, 15a/11, 22b/18, 47b/14, 50a/12, 80b/2, 80b/5, 80b/6, 80b/9, 81a/4, 84b/3, 84b/12, 94b/18, 95a/3, 95a/6, 116b/8, 116b/14, 116b/16, 132b/14, 133a/1, 133a/3, 135a/3, 135a/7, 135a/12, 135b/5, 135b/10, 136b/11, 138a/4, 142b/12, 142b/16, 143b/7, 153b/9, 153b/17, 154a/4, 154a/6, 154a/8, 155a/16, 160b/15, 189b/17, 190b/19, 197a/18, 198a/4
k.+birle 154b/19
k.+den 84b/9, 190a/9
k.+dür 47b/14
k.+e 80b/5, 142b/18, 153b/9, 153b/16, 189b/19
k.+i 14b/3, 116b/10, 142b/8, 153a/8, 153a/10, 153b/12, 154a/18, 154b/14, 155b/9, 190b/19
k.+ler 25a/4, 45a/13, 47b/3, 52b/7, 66b/17, 98a/2, 100a/5, 142b/13, 150b/2, 182b/12, 184b/13, 191a/18, 192a/17
k.+ler birle 79a/8
k.+ler ile 64a/5
k.+leri 9b/15, 41b/4, 48a/7, 92a/5, 146b/6, 150a/9, 156b/16, 195b/9
k.+lerin 150b/1, 150b/2, 189a/9
k.+lerinden 141b/17

- k.+lerine 141b/16
k.+lerüme 123a/12
k.+lerüñ 93b/16, 155b/7
k.+üñ 85a/1, 95a/2, 132b/17,
136b/10, 190a/10
- keşkincil** Eskiden savaş aleti olarak kullanılan, yağ, taş vb. fırlatmak için kurulan sapana benzer bir mekanizma. (Krş. keskincil)
k.+ler 67a/17, 95a/18
- kettân** Keten.
k.+bezi 159b/18
k.+bezleri 159b/16
k.+bizleri 159b/16
k.+ı rûmî: Rum keteni. 190a/6
- kethuzâ** Kahya.
k.+lar 57a/12, 189a/12
k.+sı 97b/17
k.+sı(re'is-i kethuzâ) 148a/6
- kevkeb** Yıldız.
k.+ler 143a/5
- kevn** Varlık, var olma.
k.+('âlem-i kevn i fesâd) 143a/1
k.+dür 149a/3
- kevşer** Cennet'te bir havuzun adı.
k.+inde(havz-ı kevşer) 139a/2
- keybür** Zırh, zincir.
k.-lerin(i'ükâd keybürlerin ur-) 54b/6
- keyvân** Zühâl yıldızı.
k.+a 35b/16
k.+dan 122b/5
- Keyyisân** Şam şehrinin bir kapısının adı.
k.+(bâb-ı keyyisân) 91a/14
- kible** Namaz kılarken yönelinen taraf, Kâbe tarafı.
k.+din yanı 173b/4
k.+tarafı 146b/15
k.+ye 88b/9, 173b/5
- kıl** Saç teli.
k. 165a/15, 165a/17
k.+ından(saç kılı) 165a/15
k.+lar 165a/18
- kıl-** 1. Yapmak, etmek.
k. 151b/14
k.-alar 61a/2
k.-alum 18b/1
k.-dı 21a/3, 73a/3, 108b/7,
110b/15, 144b/13, 149a/19,
192b/10
k.-dılar 7b/11, 9a/2, 31b/3,
38b/13, 44b/12, 50a/17, 55b/8,
64a/12, 64a/15, 68a/9, 73b/7,
91a/4, 100a/4, 111a/16,
145a/18, 169a/1, 187a/17,
196a/7
k.-duñuz 13a/17
k.-madı 132a/2
k.-maduñuz 13a/18
k.-maz 69b/11
k.-mazlar 27a/7
k.-muşdur 13a/12
k.-muşlardı 138b/4
k.-uñuz 16b/19
k.-up 10a/1, 45b/12
2. [Yardımcı fiil]
k. 3b/6, 78a/1, 91a/10, 166a/1
k.-a 13a/11, 13a/14, 20b/4,
26b/19, 40b/18, 52b/5, 60b/16,
72b/19, 93b/2, 94b/8, 134a/12,
136b/12, 167b/3, 172a/4,
199b/4
k.-alar 36a/11, 62a/12, 78a/7,
81a/10, 153a/10, 182a/11,
197a/12
k.-alum 17a/15, 187a/15
k.-am 24b/11, 44a/1, 52a/8,
82a/8, 112b/1
k.-an 78a/3, 81b/4, 196a/4
k.-anlaruñ 2a/6
k.-asın 57b/9, 123a/4, 178b/4
k.-asız 57b/6
k.-avuz 137b/10, 182b/2,
200a/3
k.-a-y-ıduñ 89b/8
k.-ayım 78a/16
k.-ayın 34b/14, 51b/6, 59b/20,
66b/4, 123b/8, 134a/4
k.-dı 2a/18, 4b/3, 6a/10, 7a/1,
8b/14, 8b/18, 8b/19, 9b/19,
11a/9, 15b/1, 16a/6, 16a/7,
20a/7, 24a/16, 26a/8, 27a/4,
27b/17, 30a/4, 30a/15, 30b/2,
33b/19, 35b/10, 36a/9, 36a/18,
40a/7, 40a/15, 40b/1, 41a/15,
42a/8, 50a/19, 52a/2, 53b/2,

55a/14, 56a/3, 56a/3, 56a/6,
 56a/11, 56a/12, 56a/14, 56a/15,
 57a/18, 59a/6, 59b/3, 59b/9,
 61b/7, 61b/8, 61b/16, 67a/1,
 67a/2, 69b/6, 69b/7, 71a/7,
 71a/9, 71b/7, 73b/5, 75a/3,
 78b/4, 80b/15, 81b/1, 81b/6,
 81b/15, 83a/5, 85b/18, 88b/9,
 88b/15, 89b/3, 89b/14, 90a/15,
 94a/14, 95b/3, 97b/13, 100a/9,
 100a/13, 100a/13, 101a/16,
 101b/5, 101b/18, 102b/16,
 102b/18, 103a/12, 108b/9,
 112a/4, 114b/7, 115b/13,
 116b/14, 118b/10, 119a/18,
 123a/9, 127a/3, 127b/9,
 128a/12, 131a/11, 131b/7,
 140b/4, 140b/13, 141a/5,
 141b/11, 142a/3, 143b/2,
 144a/18, 144b/18, 148a/19,
 150b/16, 151a/1, 153b/2,
 156a/12, 157a/9, 158a/14,
 160a/18, 163a/2, 166a/4,
 166a/5, 166a/18, 175a/1,
 177a/4, 186b/7, 188a/15,
 188a/16, 194a/9, 195a/12
 k.-dılar 3b/19, 4a/6, 4b/1,
 5a/15, 7a/15, 7b/18, 8a/6, 8b/5,
 9a/3, 12a/4, 15b/4, 16a/3,
 17b/5, 17b/8, 18a/1, 25a/7,
 26a/18, 27a/5, 27b/15, 28a/4,
 28a/9, 30a/8, 30a/14, 31a/1,
 32a/11, 33a/16, 33b/12, 39b/7,
 41b/19, 42b/17, 43a/1, 43a/11,
 43b/2, 45b/10, 45b/11, 46b/2,
 46b/3, 46b/15, 49b/2, 51a/4,
 52b/8, 52b/12, 52b/13, 55b/18,
 56a/5, 63a/19, 63b/1, 63b/1,
 63b/3, 63b/18, 66b/19, 67b/18,
 69b/1, 71a/2, 71b/1, 74a/9,
 75b/5, 76a/3, 77a/2, 77b/18,
 78b/1, 78b/19, 81a/15, 81a/16,
 81b/7, 83a/5, 85a/3, 87a/1,
 87a/3, 87a/17, 88b/12, 89a/16,
 92a/16, 94b/9, 97b/14, 103b/3,
 108b/10, 108b/19, 109a/16,
 112a/4, 118a/6, 119a/4, 120a/9,
 123b/11, 131a/2, 135b/19,
 137b/15, 138b/9, 139a/6,
 141b/2, 141b/6, 142a/13,
 145a/13, 150a/10, 151a/3,
 152a/4, 153a/3, 156b/17,
 160b/7, 161a/12, 161a/13,
 166b/1, 168b/16, 169b/13,
 170b/14, 173a/7, 174a/4,

175a/2, 175b/14, 181b/13,
 182b/4, 182b/7, 182b/14,
 182b/14, 188a/4, 189b/13,
 191a/15, 193a/8, 193a/12,
 193a/19, 193b/1, 194a/15,
 194a/17, 195a/9, 195b/10,
 196a/3, 196a/5, 197a/8,
 197a/13, 198b/5, 198b/18,
 199a/14
 k.-dı-y-ısa 171b/14
 k.-duğı 183b/12
 k.-duğın 125b/6
 k.-duğından sonra 99b/10
 k.-duğında 10a/3
 k.-dum 24b/11, 67b/6, 112b/11,
 119b/9, 125b/19, 126a/1,
 126b/12, 127b/18, 127b/19,
 159a/18
 k.-duñ 31a/18, 47a/9, 85a/4
 k.-duñuz 9a/13, 80b/12,
 107b/12, 113b/14
 k.-duk 20b/14, 140a/11
 k.-dukların 157a/11
 k.-gül 21a/18, 21b/2, 24b/12,
 105a/18
 k.-ı vir- 127b/7, 170b/4
 k.-ı yorur 99b/14
 k.-ıcağ 171a/13
 k.-ısar 99a/1
 k.-ısardur 121b/15
 k.-ısarlar 24b/4
 k.-ısarlardur 99a/5
 k.-ma 78a/11
 k.-madı 6b/11, 27a/11, 30a/2,
 60a/10, 80b/15, 121b/17,
 166a/11
 k.-madılar 33b/6, 131a/14
 k.-maduñ 66a/19
 k.-mağa 3a/3, 4b/16, 8a/3, 9a/11
 29b/3, 64a/1, 80a/10, 82b/16,
 126a/13, 132a/10, 132b/4,
 138a/1, 156b/3, 175b/7, 197a/4,
 199a/16
 k.-mağ 51a/14, 96b/3, 142a/12,
 191a/3
 k.-mağda 62b/5, 199a/3
 k.-mağdan 103b/7
 k.-maya 62a/2, 136a/7, 189b/4,
 191b/6
 k.-mayalar 138b/16
 k.-mayasız 70b/2
 k.-maz 69b/11, 106a/18
 k.-mazsın 20b/10
 k.-muş 63a/4, 166a/3
 k.-muşlar 85b/14

- k.-mışlar idi 49b/1
 k.-mışlardı 2b/13, 142b/7, 171a/7
 k.-mış-ıdı 5b/6, 8b/16, 59a/8
 k.-mışsın 10a/8
 k.-sa 140b/10, 195b/3
 k.-sun 31a/18, 32b/14, 52a/13, 71a/17, 71a/18, 80a/7, 134a/15, 183b/11
 k.-uñ 76a/17, 91a/13
 k.-uñuz 173b/5
 k.-up 2a/1, 31b/1, 41b/2, 85a/13, 127a/4, 138b/5, 141a/5, 172b/11, 173a/16, 194b/1
 k.-up dur- 92b/6, 182a/2, 183b/11
 k.-ur 68b/7, 68b/7, 68b/8, 68b/9, 68b/10, 68b/11, 68b/12, 68b/13, 111b/10, 111b/13, 111b/14, 117b/10
 k.-ur idi 139b/8, 144a/6
 k.-uram 48b/2, 63b/10
 k.-urdu 88a/16, 120a/19
 k.-urduķ 44a/10
 k.-urken 27b/10
 k.-urlar 143a/9, 167b/16, 167b/17
 k.-urlardı 93b/5, 139b/13, 143b/6
 k.-ursa 21b/5, 96b/14
 k.-ursın 120b/15
 k.-uruz 44a/10, 109a/13

 k.-'acebe kıl- 61b/7
 k.-adın yalancı kıl- 191b/6
 k.-āferin tahsin kıl- 123a/9
 k.-alak bulak kıl- 166a/1
 k.-āmīl kıl- 127b/18
 k.-ārāste kıl- 4b/1, 56a/3, 57a/18, 191a/15
 k.-ārāyiř kıl- 52b/12
 k.-arkalarıne kıl- 193b/1
 k.-arkañuzıe kıl- 173b/5
 k.-arkasımıe kıl- 158a/14
 k.-aşsı kıl- 30a/2
 k.-āřikāre kıl- 121b/15
 k.-a'yān kıl- 9a/11
 k.-baş kıl- 8a/6, 8b/19, 17b/8, 20b/4, 20b/10, 20b/14, 24b/11, 150b/16, 151a/1, 188a/16
 k.-bey'at kıl- 2b/13
 k.-birlik kıl- 68b/7, 68b/7
 k.-biş vakt kıl- 44a/10
 k.-buyruk eyesi kıl- 140b/10, 140b/13
 k.-buyruk kıl- 52b/5
 k.-cān teslim kıl- 94a/14, 194a/9
 k.-cānum başum fidā kıl- 52a/8
 k.-cāvizān kıl- 131a/11
 k.-cefālar kıl- 24b/4
 k.-cem' kıl- 36a/11
 k.-cevlān kıl- 56a/15
 k.-cünbiş kıl- 60a/10
 k.-cünbüş kıl- 52b/13
 k.-çeri kıl- 24b/12
 k.-da'vet kıl- 13a/11
 k.-derdin kıl- 131b/7
 k.-dirlik kıl- 68b/9, 68b/12
 k.-dört pāre kıl- 27b/17
 k.-du'ā kıl- 2a/18, 26a/8, 55b/18, 71b/7, 89b/14, 127b/9, 160a/18, 163a/2, 166a/18, 182b/4
 k.-du'ālar kıl- 144a/18
 k.-du'āyı kıl- 139b/13
 k.-elçi kıl- 153a/10
 k.-emīn kıl- 34b/14
 k.-emir muhterem kıl- 100a/13
 k.-emir kıl- 36a/18, 119b/9, 126a/1, 127a/3, 186b/7
 k.-emr kıl- 24a/16, 143b/2
 k.-emrinde kıl- 108b/9
 k.-endişe kıl- 61b/16, 69b/11, 157a/11
 k.-esir kıl- 142a/3, 142b/7, 167b/17, 171a/7
 k.-fenā kıl- 62b/5
 k.-fidā kıl- 31a/18, 89b/8, 123b/8
 k.-fikir kıl- 36a/9
 k.-ğalaba kıl- 21b/5, 59b/3
 k.-ğalebe kıl- 43a/1, 92a/16, 139b/8, 143a/9
 k.-ğani kıl- 51b/6
 k.-ğarim kıl- 66a/19
 k.-ğāret kıl- 13a/14, 151a/3
 k.-ğazā kıl- 2a/6, 3a/3, 4b/16, 8a/3, 8b/16, 21a/18, 29b/3, 48b/2, 80a/10, 91a/13, 132a/10, 132b/4, 156b/3, 175b/7, 199a/3, 199a/16
 k.-geleci kıl- 63a/19
 k.-gendülerüñ kıl- 51a/4, 74a/9
 k.-gendünüñ kıl- 41a/15
 k.-ğiriv kıl- 194a/15
 k.-göñlinde yavuz endişe kıl- 136a/7
 k.-göñüllerin hoş kıl- 53b/2
 k.-gülü kıl- 56a/5, 138b/9, 197a/8

- k.-güç kıl- 178b/4
 k.-güyegü kıl- 82a/8
 k.-güzide kıl- 11a/9, 24b/11
 k.-güzin kıl- 140b/4
 k.-hacil kıl- 78a/11
 k.-hacil şermesâr kıl- 70b/2
 k.-hâkim kıl- 78a/16
 k.-hâkim kıl- 117b/10
 k.-halde kıl- 113b/14
 k.-hamâyil kıl- 69b/6, 172b/11
 k.-hamd u şenâ kıl- 88b/15
 k.-hamle kıl- 15b/1, 15b/4, 27a/4, 27a/5, 27b/15, 30a/8, 30a/14, 30a/15, 30b/2, 33a/16, 33b/12, 42b/17, 43a/11, 46b/2, 55a/14, 56a/3, 56a/6, 59a/6, 59a/8, 59b/9, 59b/20, 60b/16, 62a/12, 63b/18, 71a/2, 71a/7, 71a/9, 71b/1, 75b/5, 77b/18, 78b/1, 78b/4, 81b/1, 81b/6, 81b/15, 83a/5, 83a/5, 87a/1, 87a/3, 95b/3, 97b/14, 112a/4, 112a/4, 114b/7, 138b/16, 139a/6, 140a/11, 141b/2, 141b/6, 141b/11, 142a/13, 161a/12, 166a/3, 166a/4, 166a/5, 169b/13, 173a/7, 174a/4, 175a/1, 175a/2, 193a/8, 193a/12, 193a/19, 195b/3, 196a/3, 196a/4, 196a/5, 197a/13
 k.-hamleler kıl- 76a/3
 k.-harâb kıl- 7a/1, 66b/4
 k.-hareket kıl- 64a/1, 171b/14
 k.-hased kıl- 131a/14
 k.-havâle kıl- 167b/3, 182b/2, 182b/14, 182b/14, 183b/12
 k.-hazer kıl- 76a/17, 91a/10
 k.-hâzır kıl- 148a/19, 157a/9
 k.-hisâb kıl- 5a/15, 152a/4
 k.-hör kıl- 123a/4
 k.-ihân kıl- 78a/3
 k.-ikrâm kıl- 40a/7
 k.-ilhâm kıl- 97b/13
 k.-imân tâze kıl- 191a/2
 k.-istigfâr kıl- 2a/1
 k.-ittifâk kıl- 166b/1
 k.-kabül kıl- 21b/2, 33b/6, 120a/9, 189b/13
 k.-kâdi emir kıl- 127b/19
 k.-kafâ-dâr kıl- 42a/8
 k.-kahr kıl- 6b/11
 k.-kara yir kıl- 111b/14
 k.-karâr kıl- 50a/19, 56a/12
 k.-kavî kıl- 71a/17
 k.-kemîn kıl- 85b/14, 125b/6, 138b/5, 167b/16
 k.-kulavuz kıl- 8b/14
 k.-kurbân kıl- 9a/11, 200a/3
 k.-kut kıl- 120b/15
 k.-küfr kıl- 78a/7
 k.-mağrûr kıl- 111b/10
 k.-mansûr ve muzaffer kıl- 26b/19, 71a/18, 93b/2, 100a/13, 182a/2
 k.-mecrûh kıl- 81a/16
 k.-meded kıl- 62a/2, 78a/1
 k.-melik kıl- 125b/19
 k.-melikler erdemîn kıl- 144a/6
 k.-merhabân kıl- 4b/3, 17b/5, 43b/2, 156b/17
 k.-mescid kıl- 49b/1
 k.-meşveret kıl- 63b/10, 150a/10, 182a/11, 199b/4
 k.-mudârâ kıl- 51a/14
 k.-muhâşara kıl- 107b/12, 175b/14
 k.-musahhar kıl- 41b/2, 99a/1, 99a/5
 k.-musahhîr kıl- 153a/3
 k.-mübâlagayı kıl- 108b/7
 k.-mübârek kıl- 183b/11, 183b/11
 k.-müdebberlik kıl- 68b/11
 k.-münâdi kıl- 3b/19, 88b/12, 199a/14
 k.-mütâla'a kıl- 5b/6
 k.-müyesser kıl- 170b/4
 k.-namâz kıl- 12a/4, 16a/3, 25a/7, 26a/18, 28a/9, 31a/1, 31b/1, 39b/7, 41b/19, 45b/10, 45b/11, 46b/15, 49b/2, 52b/8, 63b/1, 63b/1, 63b/3, 66b/19, 78b/19, 85a/13, 85b/18, 88a/16, 89a/16, 93b/5, 94b/9, 99b/10, 99b/14, 101a/16, 101b/18, 108b/19, 109a/13, 109a/16, 119a/18, 123b/11, 126a/13, 127b/7, 128a/12, 135b/19, 137b/10, 137b/15, 141a/5, 159a/18, 160b/7, 170b/14, 173a/16, 181b/13, 182b/7, 191a/3, 194b/1, 195a/9, 195b/10, 198b/5, 198b/18
 k.-naşihat kıl- 10a/3
 k.-'ömri vefâ kılma- 121b/17
 k.-pâre pâre kıl- 81b/4, 143b/6, 161a/13
 k.-perâkende kıl- 46b/3
 k.-pişvâ kıl- 63a/4

k.-rahmet kıl- 31a/18, 32b/14, 80a/7
 k.-râst kıl- 56a/14
 k.-rây kıl- 10a/8, 67b/6, 85a/4, 118a/6
 k.-refⁱ- i seyf kıl- 188a/4
 k.-rûzî kıl- 20a/7, 40b/18, 89b/3, 94b/8, 100a/9, 102b/16, 102b/18, 103a/12, 105a/18, 116b/14, 134a/12, 134a/15, 172a/4, 195a/12
 k.-sa 'âdet nazârın kıl- 136b/12
 k.-secde kıl- 16a/6, 16a/7, 88b/9
 k.-secde-i şükr kıl- 177a/4, 188a/15
 k.-şohbet kıl- 3b/6, 187a/15
 k.-şulh kıl- 189b/4
 k.-şebihün kıl- 142a/12
 k.-şükr kıl- 28a/4, 32a/11, 115b/13
 k.-şükürler kıl- 87a/17
 k.-ta 'accüb kıl- 69b/1
 k.-tahammül sabır kıl- 80b/15
 k.-tahsinler kıl- 56a/11
 k.-tahsin kıl- 67b/18, 85a/3, 131a/2
 k.-takâzâ kıl- 6a/10
 k.-takdir kıl- 30a/4
 k.-takşirlik kıl- 68b/10, 166a/11
 k.-tälân kıl- 168b/16
 k.-tama' kıl- 7a/15
 k.-tamâm kıl- 7b/18, 52a/2, 67a/1, 73b/5, 90a/15, 119a/4, 126b/12, 127a/4, 144b/18, 153b/2, 156a/12, 171a/13
 k.-tasarruf kıl- 80b/12
 k.-tebessüm kıl- 35b/10
 k.-tedârük kıl- 96b/3
 k.-tedbir kıl- 47a/9, 92b/6
 k.-temâşâ kıl- 27b/10
 k.-terkin kıl- 9a/13
 k.-tevekkela'llâh kıl- 101b/5
 k.-tevekkül kıl- 69b/7, 108b/10
 k.-tezvîrlik kıl- 68b/13
 k.-tîr-bârân kıl- 81a/10
 k.-tîr ü bârân kıl- 81a/15, 81b/7
 k.-ulu kıl- 4a/6, 75a/3
 k.-üstürme kıl- 44a/1
 k.-vahy kıl- 40a/15
 k.-vaşîyyet kıl- 40b/1
 k.-vedâ kıl- 9a/3, 9b/19, 67a/2
 k.-vefât kıl- 118b/10
 k.-yağma kıl- 103b/3, 103b/7, 138a/1, 145a/13, 197a/4, 197a/12

k.-yakın kıl- 141a/5
 k.-yalan kıl- 106a/18
 k.-yarak kıl- 18a/1, 33b/19, 77a/2
 k.-yardım kıl- 8b/5, 17a/15, 112b/1
 k.-yarı kıl- 27a/11, 52a/13, 57b/6, 57b/9, 72b/19, 82b/16, 96b/14, 120a/19
 k.-yırtıcı kıl- 111b/13
 k.-yoldaş kıl- 8b/18, 61b/8
 k.-zârîlik kıl- 194a/17
 k.-zebün kıl- 112b/11
 k.-ziyâret kıl- 134a/4

kıldur- Yaptırmak. [Yardımcı fiil]
 k.-dı(münâdî kıldur-) 145a/8

kılıcı Yapan, eden.
 k.+dur(fidâ kılıcı) 128b/11

kılıç Kılıç.
 k. 65a/4, 71a/12, 74b/16, 76a/19, 102b/6, 114b/18, 115a/11, 134a/9, 161a/15, 172b/11, 177b/18, 193b/3
 k.+('Arabi kılıç) 61b/10
 k.+(c)a 17a/4, 27a/11, 47b/17, 61b/9, 70a/2, 78a/14, 189a/10, 192b/14
 k.+(c)ı 102b/16, 123a/6, 196b/3
 k.+(c)ı birle 7a/1
 k.+(c)ı kesegen 18b/12
 k.+(c)ı keskün 45a/10
 k.+(c)ı üstün 181b/2
 k.+(c)ıdur 128a/3, 128b/10
 k.+(c)ıla 40a/16, 42a/13, 42b/12
 k.+(c)ın 12b/8, 15a/17, 32b/3, 69b/5, 86a/9, 86b/9, 128a/7, 196b/6
 k.+(c)ına 28b/9
 k.+(c)ından 32b/4, 84a/19, 99a/9
 k.+(c)ını 77b/1
 k.+(c)ınuñ 17a/8
 k.+(c)ıla 6a/18, 13a/12, 27b/15, 68a/4, 78b/1, 81b/11, 102b/10, 103a/4, 103a/19, 104a/1, 114b/14, 115a/10, 121b/13
 k.+(c)um 112b/2
 k.+(c)umuz birle 48a/9
 k.+(c)umuz kuvvatıyla 103a/11
 k.+(c)umuzda 198a/16
 k.+(c)uñ 70a/4

k.+(c)uñuz üstün 44b/3
 k.+birle 14a/2, 102b/18,
 121b/15, 143a/19, 182a/5
 k.+dan 30b/1
 k.+dan(yalın kılıç) 120b/4
 k.+dur 40b/9, 81a/4
 k.+eri 57b/11, 98b/3
 k.+lar 34a/3
 k.+lar birle(hindî kılıç) 11a/14
 k.+lar birle(hindü kılıçlar)
 26b/17
 k.+ların 97a/14, 182b/8,
 196b/15
 k.+laruñuzı 103b/6
 k.+peygambarı: Hz.
 Muhammed. 121b/13, 143a/18
 k.+peygambarı 40a/17, 174b/10
 k.+urucu 135a/14

k.-(c)a(oķa kılıca dut-) 168a/1
 k.-(c)a(oķa kılıca düş-) 27a/17
 k.-(c)a tuş gel-: Kılıçla
 karşılaşmak, karşısına kılıç
 çıkmak. 197a/12
 k.-(c)ı altında öl- 79a/14
 k.-(c)ı çek- 163b/14
 k.-(c)ı şal- 139b/16
 k.-(c)ı üstün ol- 16a/14, 48a/3,
 95b/14
 k.-(c)ın(din kılıcın ur-) 89a/2
 k.-(c)ın bağla- 193b/6
 k.-(c)uñuz üstün ol- 40b/14
 k.-(yalın kılıç eyle-) 86a/6,
 97a/10
 k.-bağlan- 105a/3
 k.-çek- 114b/10, 161a/8,
 161b/1, 163b/15
 k.-çıkır-: Kılıç çekmek. 15b/7,
 70a/9
 k.-dan geç- 87b/2, 117b/5,
 145a/12
 k.-dan geçür- 41a/12, 68a/4,
 76a/5, 76a/13, 109b/16,
 113a/17, 117a/1, 142a/2,
 142b/17, 169b/4
 k.-lar çal- 84a/2
 k.-lar çek- 77b/17, 102b/12,
 158b/1, 161b/18, 166b/3
 k.-lar oyna- 15b/3
 k.-ları üstün ol- 153a/2
 k.-ların çek- 11a/12
 k.-laruñuzı çal- 77b/9
 k.-şal-: Kılıç kullanmak, kılıç
 sallamak. 112a/17

k.-ur- 32b/15, 42b/1, 42b/5,
 44a/17, 48b/2, 55a/18, 78b/5,
 84b/7, 86a/16, 86b/10, 91b/19,
 104a/19, 106a/15, 174b/10
 k.-üşür-: Hep birden kılıç
 sallamak. 115a/13
 k.-yürüt- 48a/2, 75b/9, 102b/4,
 166b/8

kılıçlaş- Kılıç kılıca gelmek,
 karşılıklı kılıçla dövüşmek.
 k.-urlar 182b/18

kımıldas- Çok kalabalık ve hareket
 halinde olmak.
 k.-ur(çekirge gibi kımıldas-)
 138a/3

kın Kın.
 k.+ı 17a/8
 k.+ına 103b/6
 k.+ından 12b/8, 86a/9, 196b/6

kına Kına.
 k.+sı(gelinliği kınası) 94a/19

kır- 1. Öldürmek, katletmek.
 k.-a 30a/17, 173a/7
 k.-a kıra 81b/8, 175b/9
 k.-acaķ 70a/18
 k.-alar 74b/17, 199b/1
 k.-arlar 102b/14, 161b/3
 k.-aruz 124b/3
 k.-avuz 100a/19
 k.-dı 22b/17, 96b/10
 k.-dılar 11b/13, 23b/4, 27b/4,
 27b/18, 30b/19, 31a/4, 35b/3,
 35b/8, 38a/4, 41a/12, 42b/9,
 48a/3, 51a/1, 65b/14, 65b/15,
 71b/6, 75b/14, 76a/13, 78b/7,
 87a/4, 87a/5, 87a/6, 87a/13,
 90b/12, 90b/16, 92a/17, 95b/15,
 97b/16, 103b/2, 112a/17,
 122a/7, 142b/2, 166b/9,
 166b/15, 168a/5, 169b/3,
 169b/4, 179a/12, 189a/11,
 197a/8, 197a/13, 197a/16,
 197a/16, 197a/18
 k.-dıldardı 97b/12
 k.-maĝa 102b/4
 k.-mañ 103a/3
 k.-maķ 168b/19
 k.-mayalar 48a/6
 k.-mışlar idi 87a/14
 k.-mışsın 89b/13

- k.-uñ 71a/6
 k.-uñuz 143b/3
 k.-up 87a/12, 97b/17
- 2. Kesmek.**
 k.-mañuz(siñirin kır-) 9b/14
- kırañ** Sâhil, kenar.
 k.+ına 113a/15, 180b/7, 199b/16
 k.+ınca 189b/16
 k.+ında 109a/11
 k.+ındaki 136b/4
 k.+larına 178b/7
- kırba** Su tulumu, deriden yapılmış su kabı.
 k.+ların 37a/3
- kırbân** (Krş. kırbân)
 k.-it- 78a/9
- kırdur-** Ölmesine sebep olmak.
 k.-ursin 86a/13
- kırgun** 1. Kıyım, katliam.
 k.+a 197a/12

 2. Katledilmiş.
 k.+çeri 35b/11
- kırıl-** Ölmek, katledilmek.
 k.-an 28a/11, 48b/3, 72a/18, 197b/3, 198a/1
 k.-dı 15b/10, 29a/1, 64a/10, 66a/14, 90b/17, 98b/3, 100a/14, 103a/10, 117b/4, 197a/17, 197b/4
 k.-dılar 23a/13, 76a/7
 k.-dılar(elinde kırıl-) 51a/17
 k.-duğın 23a/2, 87b/2
 k.-mağa 14a/8
 k.-mış-ıdı 65a/9, 83a/16, 197a/9, 198b/1
 k.-uruz 176a/4
- kırış-** Birbirini öldürmek.
 k.-up 96a/20
- kırk** Kırk.
 k. 17b/19, 89a/4, 108b/8, 185b/1
 k.+(otuz kırk yıl) 153a/14
 k.+altı 64b/6
 k.+biñ 60a/4, 152b/14, 196b/1
- k.+biş biñ kadar 168a/3
 k.+elli 43a/7, 161b/16, 161b/19
 k.+gün 179a/17
 k.+sekiz biñ 64b/6
- kısrak** Dişi at.
 k.+(ğ)ı 165a/11
 k.-(ğ)a bin- 165a/19
- kıssis** Keşiş, papaz.
 k.+lar 39b/7, 51a/12
 k.+ları 5b/18, 6b/3
 k.+ları birle 52b/13
- kışâş** Suçluyu işlediği suçun aynısıyla cezalandırma.
 k. 148b/4
 k.-mı it- 148b/8
- kışsa** Vak'a, macera.
 k.+(şerh-i kışsa) 180a/14
 k.+hüccet 60b/6
- kış** Kış.
 k.+yaz: Her mevsim, daima.
 170a/1
- kışla-** Kışı geçirmek.
 k.-sunlar(yazlasunlar kışla-) 7a/16
- kıtâl** Savaş, vuruş.
 k.+birle 100b/1
 k.+dur 40b/8
 k.+ı 34b/1
 k.+vaqtı 36a/7
 k.-it-: Savaşmak, vuruşmak.
 40a/17, 63b/19, 67b/1, 71a/1, 83a/15
- kıtılık** Yokluk, kıtlık.
 k.+vilâyeti 8a/7
- kıvan-** Heveslenmek, gayretlenmek.
 k.-up 11a/15
- kıy-** 1. Esirgememek, acımamak.
 k.-duñ(cânuña kıy-) 193b/12

 2. Kabul etmek, gönü razı olmak.
 k.-madı(kâbin kıy-) 144a/4
- kıyâmet** Dünyanın sonu, ahiret.
 k.+e 44b/3

ķ.+e deġin 24b/1, 121b/15
ķ.+güni 120b/16, 128b/3
ķ.+üñ 'azâbı 126b/17

ķiyâs 1. Had, sayı, ölçü.
ķ.+ı 115b/12
ķ.+ın 31a/8
ķ.-a gelme-: Hesapsız, ölçüsüz
olmak, çok fazla olmak. 199a/11
ķ.-eyle-: Hesab etmek. 190b/16

2. Benzetme, mukayese.
ķ.-it-: Benzetmek. 135a/7

ķiymet Deġer, önem.
ķ.+i eksük: Deġersiz, önemsiz.
62b/8
ķ.+süz 122a/8
ķ.-in bil-: Deġerini bilmek, önem
vermek. 68b/11

ķiymeti, ķiymeti Deġerli, kıymetli.
ķ.+kembâlar 146b/12
ķ.+taşlar: Cevahir. 24b/16,
71b/3, 93b/11, 106a/2, 111b/8
ķ.+zırh 162a/4

ķiymetlü Deġerli, kıymetli.
ķ.+kembâ 150b/4

ķız Kız, kız evlat.
ķ. 116a/19
ķ.+(oġul kız) 4a/1, 102b/5,
104a/6, 167a/7
ķ.+ 'ayâl 117a/9, 117a/10
ķ.+dan 105a/15
ķ.+dan(oġuldan kızdan)
151b/19
ķ.+dur(oġul kız) 151b/1
ķ.+ı 19b/7, 107b/11, 108a/11,
138a/7, 139b/1, 194a/11
ķ.+ı(oġlu kız) 76a/12, 107a/9,
187b/1, 198a/17
ķ.+ıdur 112b/19
ķ.+ın 18a/1, 115b/16, 115b/17,
116a/19, 117a/16, 117a/18,
117a/19, 117b/1, 136b/12,
142a/3, 142b/7, 143b/19,
144a/4
ķ.+ın(oġlu kız) 83a/12,
107b/16, 117a/18, 151a/14,
196b/13
ķ.+ından 106b/4
ķ.+ı-y-ıla 108a/14
ķ.+ını 113a/2

ķ.+ını(oġlu kız) 115b/9
ķ.+ıyla 52b/3
ķ.+lara 136b/11
ķ.+ları 136b/9, 138a/6
ķ.+ları(oġulları kızları) 102b/19
ķ.+ların 142b/6
ķ.+ların(oġlanların kızların)
103b/3
ķ.+larından idi 76b/19
ķ.+ıla(oġul kız) 4b/7, 14a/8,
48b/3, 192b/14
ķ.+kardaş 142b/7, 190b/12
ķ.+kardaş oġlu 60b/4
ķ.+kardaşı 72a/15, 196b/18
ķ.+kardaşı oġlu 65a/1
ķ.+kardaşlar 199a/5
ķ.+karındaş 76a/15, 76b/7,
94a/15, 168b/5
ķ.+karındaşı 71b/10, 199b/10
ķ.+uma(oġluma kızuma) 114a/2
ķ.+umu 117a/11
ķ.+umuz(oġlumuz kızumuz)
98b/5, 181a/18
ķ.+umuzı(oġlumuzu kızumuzı)
104b/12
ķ.+umuzı(oġlumuzu ve
kızumuzı) 5b/12
ķ.+uñı 117a/2
ķ.+uñuz(oġluñuz kızuñuz)
48a/10
ķ.+uñuzı(oġluñuzı kızuñuzı)
11a/8, 124b/3, 151b/15

ķ.-ın al- 107b/11
ķ.-ın evlen- 163b/3
ķ.-ını vir- 136b/8
ķ.-urı vir- 82a/7

ķızar- Kızarmak.
ķ.-dı(beñzi ķızar-) 109b/18

ķızıl Kızıl.
ķ. 158b/15
ķ.+(yeşil kızıl) 111a/10
ķ.+altun 13b/12, 24b/15,
38a/16, 38b/15, 61a/16, 66b/13,
66b/14, 80b/18, 93b/11,
94b/17, 121b/3, 150b/3, 152a/1,
154b/3, 160b/14, 162a/4,
172a/6, 177b/10, 177b/14,
182b/12
ķ.+beñizlü 197b/8
ķ.+yakut 66b/15, 158b/18
ķ.-kana bulan- 102b/14
ķ.-kana bulaş- 166a/6

k.-kına gark ol- 30b/9

ki

1. Ki. [Bağlama edatı ve bağlama zamiri.]

k. 2a/8, 2a/13, 2a/14, 2b/10, 2b/17, 3a/2, 3b/7, 4b/3, 5a/14, 5a/15, 5a/17, 5b/5, 5b/19, 6a/9, 6a/14, 6a/15, 6a/15, 6a/16, 6b/4, 7b/6, 7b/7, 8b/2, 9a/9, 9b/2, 10a/4, 10a/8, 10a/10, 10a/14, 11a/6, 11a/9, 12a/6, 12b/2, 12b/9, 13a/1, 13a/7, 13a/10, 13a/15, 13b/2, 13b/17, 14a/4, 14a/13, 14b/15, 15a/8, 16a/8, 16b/15, 17a/13, 17b/15, 18b/6, 18b/15, 19a/3, 19a/12, 19b/9, 19b/17, 20a/10, 20a/13, 20a/17, 20b/2, 21a/5, 21b/11, 22b/2, 22b/4, 22b/11, 23a/5, 23b/6, 23b/14, 24b/10, 24b/19, 26a/10, 26a/12, 26b/1, 26b/2, 26b/8, 28b/15, 29b/2, 30b/7, 30b/13, 31b/3, 32a/6, 32a/14, 32b/4, 32b/11, 33a/1, 33a/4, 34b/16, 35a/10, 35a/16, 35b/6, 36a/5, 37a/14, 37a/18, 37b/3, 37b/11, 38a/15, 38b/8, 39b/1, 39b/15, 39b/16, 40a/3, 40a/11, 40a/12, 40a/15, 40b/6, 41a/6, 41a/19, 41b/12, 42a/11, 42a/14, 43a/5, 43a/8, 43a/15, 43b/7, 43b/9, 43b/10, 44a/15, 44b/2, 44b/10, 45a/1, 46b/10, 47a/8, 47a/10, 47b/12, 48a/12, 48b/14, 49a/4, 49b/16, 49b/17, 50a/3, 50a/6, 50a/11, 50b/18, 51a/10, 51a/12, 51a/15, 51b/8, 52a/7, 52a/9, 52a/19, 52b/2, 52b/4, 53a/8, 53b/8, 54a/11, 54a/12, 54b/5, 54b/16, 55a/11, 55a/19, 56b/6, 57b/1, 57b/7, 57b/19, 58a/3, 58a/14, 58b/1, 58b/3, 58b/6, 58b/10, 58b/10, 58b/15, 60b/3, 61a/2, 61a/10, 61a/12, 61a/14, 61a/15, 61b/14, 62a/18, 62b/7, 62b/7, 63b/8, 64a/10, 64b/18, 65a/3, 65a/9, 65b/10, 66a/5, 66a/9, 66a/17, 66b/1, 67a/11, 67b/6, 68b/7, 68b/10, 68b/14, 68b/15, 69a/2, 69a/17, 69a/19, 69b/18, 70a/18, 71a/17, 71b/3, 71b/11, 71b/18, 72a/4, 72a/6, 72b/6, 73a/15, 74a/3, 74a/5, 74a/6, 74b/3, 74b/5, 74b/13, 75a/5, 75a/8, 75a/14,

75b/10, 76b/1, 76b/10, 77a/1, 77a/13, 77b/6, 77b/18, 78a/12, 78b/7, 78b/11, 79b/1, 80b/14, 81a/10, 81a/11, 81b/3, 81b/7, 81b/9, 81b/10, 81b/14, 82a/12, 82a/15, 82b/8, 82b/11, 83b/12, 83b/13, 84a/12, 84a/14, 85a/17, 86a/15, 86b/6, 88b/4, 88b/11, 89a/7, 90a/2, 90b/4, 93b/6, 93b/17, 94a/10, 94a/15, 94a/16, 94b/2, 95a/12, 95b/16, 96a/4, 96b/16, 97a/1, 97a/1, 97b/1, 97b/6, 97b/14, 98a/8, 98a/11, 98b/8, 98b/16, 98b/18, 99b/14, 99b/18, 100b/10, 101a/14, 101a/19, 101b/12, 102a/13, 103a/1, 103a/7, 103a/14, 104a/5, 105b/1, 105b/11, 105b/13, 106a/4, 106b/13, 106b/14, 106b/15, 106b/17, 106b/18, 107a/2, 107a/7, 107a/15, 107a/19, 107b/15, 107b/16, 107b/18, 108a/7, 108a/11, 108a/15, 109a/3, 109a/11, 109b/9, 110a/5, 110a/10, 110a/14, 111a/1, 111b/9, 111b/12, 112a/19, 112b/1, 112b/3, 112b/3, 112b/6, 112b/8, 112b/12, 112b/17, 113a/3, 113b/5, 113b/12, 113b/13, 114a/5, 114a/8, 114a/15, 114a/18, 114a/18, 114b/16, 115a/14, 115a/14, 115a/16, 115b/11, 116a/4, 116a/8, 116a/9, 116a/14, 116a/15, 116a/16, 116b/12, 116b/16, 116b/17, 116b/18, 117a/4, 117a/17, 117b/18, 118a/17, 118b/11, 119a/5, 119a/14, 119b/5, 121a/13, 121b/10, 121b/11, 121b/13, 121b/17, 121b/18, 121b/19, 122a/8, 122a/10, 122a/16, 122a/18, 122b/2, 122b/18, 123a/15, 123a/19, 123b/2, 123b/4, 123b/4, 123b/5, 123b/15, 124a/9, 124a/15, 124b/7, 124b/9, 124b/11, 125a/9, 125b/18, 126a/5, 126a/10, 126a/14, 126b/4, 127a/13, 127b/5, 127b/12, 128a/2, 128a/9, 128a/19, 128b/5, 128b/17, 129b/15, 130b/10, 130b/14, 131b/6, 132a/5, 132b/10,

133b/7, 133b/9, 133b/10,
 133b/12, 133b/18, 134a/7,
 134a/8, 134a/19, 134b/2,
 135a/5, 135a/6, 135a/8,
 135a/12, 135a/13, 135a/15,
 135b/2, 135b/10, 136b/2,
 136b/15, 137a/8, 137b/4,
 138a/2, 138a/10, 138a/16,
 138b/1, 138b/6, 138b/14,
 139a/19, 140a/16, 140b/7,
 140b/13, 140b/15, 141b/13,
 141b/17, 142a/11, 142b/10,
 142b/11, 142b/14, 143a/1,
 143a/1, 143a/4, 143b/5,
 143b/15, 143b/16, 144a/15,
 144b/12, 145a/8, 145a/14,
 148a/3, 148b/7, 149b/10,
 149b/19, 150a/1, 150b/12,
 151a/16, 151a/19, 151b/6,
 152b/19, 153b/4, 154a/1,
 154a/2, 154a/5, 154a/9,
 154b/15, 155a/2, 155b/7,
 155b/19, 156a/5, 156b/14,
 157a/1, 157a/13, 157a/18,
 157b/12, 157b/14, 157b/18,
 157b/18, 158a/2, 158a/16,
 158b/2, 158b/8, 159a/9, 159b/2,
 160a/2, 160b/2, 160b/8,
 161a/19, 161b/3, 161b/12,
 162a/1, 162a/7, 162a/9,
 162a/10, 162b/3, 162b/17,
 164a/1, 164b/10, 164b/14,
 165a/1, 165a/3, 165a/12,
 165b/6, 165b/10, 166b/1,
 166b/3, 166b/11, 167a/3,
 167a/10, 167b/1, 167b/7,
 167b/14, 167b/15, 168a/15,
 168a/17, 168b/1, 168b/10,
 169a/19, 169b/17, 169b/20,
 170a/17, 170b/5, 170b/10,
 171a/6, 171a/7, 171a/9,
 172a/10, 172a/14, 172b/4,
 172b/10, 172b/13, 172b/16,
 173a/13, 174a/6, 174a/8,
 174a/19, 174b/9, 174b/17,
 175a/14, 175b/10, 175b/11,
 176a/5, 176a/10, 176b/4,
 177a/12, 177a/15, 177a/16,
 177b/5, 178a/17, 178a/19,
 178b/2, 179b/6, 179b/12,
 180a/4, 180a/6, 180b/13,
 182a/3, 182a/11, 182a/15,
 182a/15, 182a/17, 182b/1,
 182b/17, 183a/1, 183a/2,
 183a/17, 183b/12, 183b/20,

184a/8, 184b/7, 184b/10,
 185a/8, 185a/17, 185b/15,
 186a/3, 186a/4, 186a/12,
 186a/13, 186b/9, 186b/9,
 186b/13, 187a/14, 187b/4,
 187b/9, 187b/12, 187b/16,
 188b/1, 188b/7, 188b/10,
 188b/14, 189a/9, 189b/6,
 189b/8, 190a/1, 190a/4, 190b/4,
 190b/7, 190b/15, 191a/16,
 191b/19, 192a/2, 192a/14,
 192a/14, 192b/13, 193a/1,
 193a/5, 193b/18, 194b/3,
 194b/10, 194b/11, 195a/3,
 195a/10, 196a/6, 196b/3,
 196b/5, 196b/8, 197a/13,
 197a/14, 199a/2, 199a/4,
 199a/5, 199a/10, 200a/7

k.+(degül ki) 96b/6, 187a/7
 k.+(degüldür ki) 200a/4
 k.+(dutalum ki) 60b/5, 161b/3
 k.+(eger ki) 117a/7
 k.+(egerçi ki) 9b/5, 77a/5,
 114b/6, 132a/11, 179a/13
 k.+(her ki) 42b/7, 68b/12,
 106a/15, 106a/16, 131b/7,
 137a/10, 146a/4, 146a/7
 k.+(her kim ki) 111b/2, 125a/1,
 180a/12
 k.+(her kangıñuz ki) 38a/13
 k.+(illâ ki) 39b/17, 51a/8,
 69b/3, 76b/7, 143b/19, 163a/6,
 164b/7, 172a/18, 192a/5
 k.+(huşuşâ ki) 132a/13
 k.+(kaçan ki) 17b/9, 37a/13,
 39a/13, 44b/6, 45b/5, 54a/15,
 72a/1, 81a/9, 114a/17, 117a/3,
 128a/12, 132a/18, 139b/6,
 139b/8, 144a/6, 151b/10,
 164b/8, 168a/9, 177a/17,
 183a/7, 183b/17, 186a/11,
 189b/3, 192a/15
 k.+(kim ki) 129b/11
 k.+(meger ki) 12b/2, 14a/9,
 59b/8, 76b/1, 81a/2, 88a/15,
 119b/11, 135a/15, 153a/8,
 199a/9
 k.+(ne ki) 92b/11
 k.+(ne kadar ki) 71a/11, 94b/14,
 103a/2
 k.+(nice ki) 151b/14
 k.+(nidelum ki) 77a/9
 k.+(nideyüm ki) 71b/12

k.+(ola ki) 84b/8, 173b/18,
194b/19
k.+(oldı ki) 54b/8
k.+(şanasın ki) 65a/12, 71a/9
k.+(şâyed ki) 74a/18
k.+(şol ki) 179b/9
k.+(şöyle ki) 67a/8
k.+(şunlar ki) 130a/18
k.+(tâ ki) 2b/14, 6a/3, 12a/11,
20b/4, 20b/7, 21b/17, 25a/3,
30b/11, 32b/18, 40b/5, 42a/9,
48b/7, 48b/11, 50a/10, 51b/6,
52b/11, 55a/6, 55a/18, 62a/1,
67a/7, 68b/16, 70a/6, 76b/15,
79a/4, 80b/1, 89a/1, 93b/2,
96b/1, 99a/16, 99b/7, 99b/14,
105a/20, 108a/18, 109a/5,
109b/6, 123b/17, 127a/9,
136b/10, 136b/10, 144b/11,
151b/12, 154b/4, 154b/5,
157b/8, 161a/9, 167a/11,
170a/9, 170b/2, 185b/7,
186a/12, 191a/9, 196b/12
k.+(tâ buña degin ki) 189b/7
k.+(uş budur ki) 158a/7
k.+(vakt olur ki) 6a/7
k.+(vây ki) 171b/7
k.+(yanı ki) 43b/9, 197a/11
k.+(zira ki) 23a/7, 178b/9,
184b/4, 185a/11

2. Şöyle ki.
k. 44a/12

3. Zira.
k. 22b/3, 41b/13

kibâr Büyükler, ulular.
k.+(aşhâb-ı kibâr) 103b/8
k.+birle(şahâbe-i kibâr) 4a/17

kibr 1. Büyüklük, ululuk.
k. 131a/13

2. Büyüklük taslama.
k. 164a/6
k.+ ü nahvetlü 86b/2

kiçi 1. Küçük.
k. 74a/7
k.+den(uludan kiçiden) 120a/7,
151b/19, 152a/3, 167a/5
k.+lere 21a/11
k.+si(ulusı kiçisi) 38b/13
k.+yaşlu 29b/18

k.+yaşlu(yaşı küçük) 19b/4
k.+ye(uluya kiçiye) 189a/18

2. Basit, aşağı.
k.+yollu: Degersiz, önemsiz.
53b/19

kiçirek Küçükçe.
k. 114b/14

kilid 1. Kilit.
k.+in 102a/20, 102b/3
k.+lerin 48a/2

k.+dili: Anahtar. 187b/11
k.+dilleri 187b/13

2. Anahtar
k.+in 187b/12

kilidle- Kilitlemek.
k.-diler 150a/7, 167a/2

kilidlet- Kilitletmek.
k.-(d)üp 187a/9

kilim Kilim.
k.+(halı kilim) 185a/12
k.-(‘akluñuz kilim birle ört-)
99a/10

kim 1. Kim. [Soru zamiri]
k. 20a/2, 20a/2, 37a/13, 39b/14,
48a/12, 63b/8, 85a/6, 85a/6,
115b/1, 116b/3, 117b/10
k.+den 116b/4
k.+dür 7a/13, 16a/14, 37b/4,
47b/7, 51b/10, 57b/19, 68b/17,
112b/18, 133b/7, 134a/19,
141b/18, 155a/8
k.+e 19a/5, 19a/5
k.+em 116b/3
k.+i 18a/19
k.+ler 34a/5, 46a/3, 46a/4,
46a/5, 46a/5, 46a/6, 46a/7,
46a/8, 46a/9, 46a/10
k.+lerdür 46a/2, 49a/1, 116a/12
k.+lersiz 116a/13, 162a/13
k.+se 80b/3
k.+sin 37b/1, 58a/1, 71b/9,
112b/17, 162b/1, 166b/11
k.+üñ 37b/4, 116a/14, 153b/17
k.+bile: Belki, kim bilir. 57b/4,
161b/5

k.+idüğünü: kim olduğunu.
135a/15

k.+lerdüğün: Kim olduklarını.
162a/15

2. [Belirsizlik zamiri].

k. 9a/19, 104a/15, 106a/15,
106b/18, 143a/8, 143a/8,
146a/10

k.+e 149a/2, 149a/11

k.+i 28b/11, 33b/2, 33b/2,
97a/12, 97a/12, 98b/1, 98b/1,
122b/4

k.+in 185a/9, 185a/13

k.+ini 35b/8, 35b/8, 165b/14

k.+inüñ 28b/11

k.+isi 33b/3, 190b/6, 190b/6

k.+isinin 168a/5

k.+isini 168a/5

k.+lerdür 76a/14

k.+üñ 140b/19, 149a/5

k.+üñ ile 6a/8

k.+üñüz 28b/19, 29a/1

k.+(her kim) 13a/12, 15a/6,
38a/14, 77b/13, 105a/20,
110b/10, 128b/1, 137a/9,
161b/13, 167a/5

k.+ki (her kim ki) 94b/10,
111b/2, 129b/11, 180a/12

k.+e (her kime) 10b/12

k.+e (her kime kim) 30b/19,
55a/15, 56a/7, 57a/13, 71a/12,
157b/7

k.+i (her kimi kim) 117b/10,
199a/19

k.+üñ kim 3b/2

k.+üñ (her kimüñ kim) 75a/12,
125a/1

3. Kuvvetlendirme.

k. 3b/16

4. Küçümseme.

k.+lerdür 66a/3

5. Ki. [Bağlama edatı ve bağlama zamiri]

k. 1b/11, 2b/2, 2b/11, 3b/19,
4a/4, 4b/1, 4b/6, 4b/6, 4b/12,
4b/13, 4b/18, 5b/3, 5b/9, 5b/10,
5b/12, 6b/6, 6b/16, 6b/18, 7a/3,
7a/8, 7a/10, 7a/13, 7b/16,
7b/19, 8a/6, 8a/11, 8b/13, 9a/5,
9a/18, 9b/18, 10a/3, 10a/3,

10a/11, 10a/12, 10a/16, 10a/18,
11a/16, 11b/6, 11b/9, 12a/15,
12a/17, 12b/11, 12b/12, 12b/13,
12b/18, 13a/11, 13a/17, 13b/2,
13b/10, 13b/18, 14a/7, 14a/10,
14a/12, 14b/7, 14b/9, 15a/2,
15a/6, 15a/14, 15a/18, 15b/2,
15b/3, 16a/12, 16a/16, 16a/17,
16a/18, 16b/2, 16b/5, 16b/14,
17a/4, 17a/5, 17a/5, 17a/8,
17a/19, 17b/12, 18a/10, 18a/15,
18b/1, 18b/2, 18b/7, 18b/18,
19a/15, 20a/1, 20a/3, 20a/12,
20a/19, 20b/3, 20b/11, 20b/12,
20b/16, 21a/19, 21b/7, 21b/9,
21b/10, 22a/11, 22a/15, 22b/5,
22b/6, 22b/8, 23a/13, 23a/14,
23b/4, 23b/6, 23b/6, 24a/4,
24a/12, 24b/2, 24b/4, 24b/5,
24b/7, 24b/8, 25a/4, 25a/19,
25b/13, 26a/4, 26a/5, 26a/18,
26b/3, 26b/8, 26b/9, 27b/3,
27b/14, 28a/1, 28a/2, 28a/7,
28b/2, 28b/8, 28b/15, 28b/18,
29a/4, 29a/15, 29a/17, 29a/19,
29b/5, 29b/12, 29b/13, 30a/5,
30a/8, 30a/19, 30b/10, 30b/14,
30b/16, 31a/7, 31a/8, 31a/9,
31a/10, 31a/12, 31b/2, 31b/17,
32b/6, 32b/15, 33a/9, 33a/15,
33b/6, 33b/9, 34b/12, 35a/17,
36a/9, 36a/11, 36a/12, 36a/16,
36a/18, 36b/4, 36b/8, 37b/1,
37b/3, 37b/4, 37b/17, 37b/18,
38a/2, 38a/10, 39a/9, 39b/2,
40b/14, 41a/6, 41a/6, 41a/18,
41b/7, 41b/9, 41b/10, 42a/4,
42a/12, 42a/19, 42b/9, 42b/15,
43a/13, 43b/2, 43b/18, 44a/2,
44a/5, 44a/16, 44b/11, 44b/18,
45a/4, 45a/7, 45a/15, 45b/2,
45b/7, 46a/3, 46b/15, 47a/1,
47a/2, 47a/3, 47b/3, 47b/18,
48a/3, 48a/5, 48a/9, 48b/3,
48b/5, 48b/6, 48b/8, 48b/17,
49b/1, 50a/2, 50a/14, 50b/11,
50b/13, 50b/16, 51b/9, 51b/13,
51b/14, 52a/1, 52a/11, 52a/14,
52a/15, 52a/19, 52b/18, 53a/3,
53a/6, 53a/16, 53a/17, 53b/3,
54a/7, 54b/2, 54b/2, 54b/7,
54b/18, 54b/19, 55a/7, 55a/9,
55a/10, 55b/2, 55b/7, 56a/3,
56a/18, 56b/5, 56b/8, 56b/14,
57a/4, 57b/12, 57b/14, 58a/15,

58b/18, 59a/10, 59a/11, 59a/12,
 59a/14, 59a/18, 59b/4, 59b/15,
 59b/17, 59b/19, 60a/2, 60a/4,
 60a/9, 60a/11, 60a/13, 60a/14,
 60b/2, 60b/4, 60b/5, 60b/12,
 60b/13, 60b/15, 61a/3, 61a/11,
 61a/12, 61b/3, 61b/13, 61b/19,
 62a/1, 62a/3, 62a/11, 62a/11,
 62a/13, 62b/1, 62b/5, 62b/8,
 62b/13, 63a/1, 63a/5, 63a/15,
 64a/4, 64a/6, 64a/8, 64a/9,
 64a/19, 64b/7, 64b/8, 64b/13,
 65a/14, 65b/7, 65b/10, 66a/13,
 66b/8, 66b/12, 66b/17, 67a/6,
 67a/9, 67a/15, 67a/15, 67b/2,
 67b/14, 67b/18, 68a/9, 68a/10,
 68b/1, 68b/8, 69a/18, 69b/1,
 69b/15, 69b/15, 70a/4, 70a/9,
 70b/6, 70b/8, 70b/11, 70b/19,
 71b/9, 71b/14, 72a/2, 72b/2,
 72b/13, 72b/13, 73a/10, 73a/11,
 73a/17, 73a/18, 73b/6, 73b/13,
 73b/19, 74a/10, 74b/19, 75a/5,
 75b/8, 76a/11, 76a/11, 76a/18,
 76b/5, 76b/6, 76b/14, 77a/18,
 77a/18, 77b/7, 78a/9, 78a/9,
 78a/12, 78b/2, 78b/3, 78b/4,
 78b/9, 78b/13, 79b/9, 79b/13,
 80a/8, 80b/2, 80b/9, 80b/12,
 80b/15, 81b/18, 82a/15, 82b/1,
 82b/5, 82b/6, 82b/7, 82b/8,
 82b/15, 83a/6, 83b/4, 83b/16,
 84a/2, 84a/17, 84a/18, 84b/7,
 84b/12, 84b/15, 85b/6, 85b/14,
 86a/6, 86a/10, 86a/13, 86a/19,
 86b/9, 86b/14, 86b/18, 87a/7,
 87a/8, 87a/10, 87a/11, 87a/13,
 87a/13, 87a/14, 88b/1, 88b/3,
 88b/18, 89a/6, 89a/10, 89b/3,
 89b/7, 89b/10, 90a/18, 90b/2,
 90b/11, 90b/15, 90b/19, 91a/5,
 91b/2, 91b/11, 92a/4, 92a/14,
 92a/16, 92a/16, 92b/7, 93a/7,
 93a/9, 93a/10, 93b/7, 93b/9,
 93b/10, 93b/15, 93b/16,
 93b/18, 94a/6, 94a/6, 94a/9,
 94a/11, 94b/1, 94b/4, 94b/7,
 95a/6, 95a/6, 95a/8, 95a/10,
 95b/4, 95b/5, 95b/13, 96a/6,
 96a/14, 96a/15, 96a/17, 96b/4,
 97a/12, 97b/4, 97b/13, 97b/19,
 98a/3, 98a/5, 98a/6, 98a/7,
 98a/17, 98a/18, 98b/1, 98b/6,
 98b/17, 99a/2, 99a/4, 99a/8,
 100a/2, 100a/5, 100a/16,
 100a/17, 100a/19, 100b/6,
 100b/8, 100b/9, 100b/11,
 101a/6, 101a/13, 101a/15,
 101a/18, 101b/7, 101b/9,
 101b/16, 101b/19, 102a/3,
 102a/6, 102a/8, 102b/8,
 102b/10, 102b/11, 102b/13,
 103a/9, 103a/12, 103a/17,
 103a/18, 103b/1, 103b/5,
 104a/1, 104a/1, 104a/7,
 104a/14, 104b/2, 104b/5,
 105a/1, 105a/9, 105a/19,
 106a/6, 106b/3, 106b/5, 106b/6,
 106b/8, 106b/9, 106b/11,
 107a/4, 107a/9, 107a/11,
 107a/17, 107a/19, 107b/6,
 107b/7, 107b/17, 108a/1,
 108a/9, 108a/16, 108b/3,
 108b/10, 108b/12, 108b/14,
 108b/19, 109a/10, 109a/16,
 109b/5, 110a/13, 110a/16,
 110a/17, 110a/18, 110b/14,
 111a/9, 111a/12, 111b/1,
 111b/3, 111b/9, 111b/18,
 111b/18, 111b/19, 112a/7,
 112a/11, 112a/17, 112b/3,
 113a/6, 113a/7, 113a/11,
 113a/19, 113b/7, 114a/10,
 114a/13, 114b/2, 114b/3,
 115a/2, 115a/6, 115a/11,
 115a/19, 115b/3, 115b/18,
 116b/3, 116b/10, 117a/14,
 117b/7, 118a/1, 118a/4,
 118a/10, 118a/19, 118b/1,
 118b/7, 118b/9, 119a/8, 119a/8,
 119a/11, 119b/5, 119b/10,
 120b/1, 120b/5, 120b/13,
 120b/16, 121a/5, 121a/8,
 121a/10, 121a/11, 121b/6,
 121b/9, 121b/14, 122a/1,
 122a/12, 122a/13, 122b/1,
 122b/6, 122b/6, 122b/10,
 122b/15, 123a/3, 123a/5,
 123b/14, 124a/11, 124a/13,
 124a/18, 124b/4, 124b/9,
 124b/13, 124b/16, 124b/17,
 125a/4, 125a/10, 125a/11,
 125a/15, 126a/9, 126a/9,
 126a/11, 126b/5, 127a/7,
 127a/9, 127b/13, 127b/17,
 127b/17, 128a/14, 128b/12,
 129b/19, 130a/3, 130a/10,
 130b/2, 130b/9, 131a/18,
 131a/19, 131b/2, 131b/8,
 131b/13, 132a/2, 132a/9,

132a/12, 132a/15, 132b/4,
 133a/5, 133a/6, 133a/16,
 134a/16, 134b/5, 134b/13,
 135a/16, 135b/1, 136a/8,
 136a/14, 136b/1, 136b/4,
 136b/19, 137a/3, 137a/5,
 137b/2, 137b/9, 137b/11,
 137b/17, 138a/8, 138b/7,
 138b/10, 138b/19, 139a/13,
 139b/10, 140a/17, 140b/3,
 140b/5, 140b/10, 141a/7,
 141a/8, 141a/12, 141a/14,
 141a/17, 141a/19, 141b/3,
 141b/6, 141b/8, 141b/8,
 141b/15, 142b/12, 142b/17,
 143a/17, 143b/1, 143b/2,
 143b/18, 144b/5, 145a/5,
 145a/10, 145a/15, 145a/19,
 146a/8, 146a/12, 146b/5,
 146b/7, 146b/14, 146b/18,
 147a/3, 147b/10, 147b/11,
 147b/17, 148a/7, 148a/10,
 148a/13, 148a/16, 148b/15,
 148b/19, 149a/2, 149a/3,
 149a/4, 149b/8, 149b/17,
 150a/2, 150a/5, 150a/8,
 150a/14, 150b/13, 150b/18,
 151b/8, 151b/9, 151b/11,
 152b/5, 153a/2, 153a/4, 153a/7,
 153a/9, 153a/10, 153a/12,
 153a/16, 153b/2, 153b/8,
 153b/12, 153b/15, 154a/14,
 154a/17, 154b/2, 154b/7,
 155b/14, 155b/16, 156a/3,
 156a/16, 156b/3, 158a/9,
 158a/10, 158a/12, 158a/15,
 158b/7, 159a/19, 159b/5,
 159b/9, 159b/10, 159b/13,
 160b/7, 160b/13, 160b/17,
 160b/19, 161a/10, 161a/14,
 161b/1, 161b/10, 161b/10,
 162b/7, 162b/14, 162b/19,
 163a/4, 163a/12, 163a/13,
 164a/3, 164a/4, 164a/7,
 164a/10, 164b/11, 165a/10,
 165a/13, 165b/1, 165b/2,
 166a/2, 166a/11, 166b/1,
 166b/5, 166b/16, 168a/14,
 168b/3, 169a/4, 169a/6,
 169b/15, 170a/8, 170a/18,
 170b/3, 170b/7, 171b/14,
 172a/12, 172b/16, 173a/19,
 174a/3, 174a/16, 174b/7,
 174b/14, 174b/18, 175a/3,
 175a/5, 175a/13, 175b/5,

176b/3, 176b/6, 176b/8, 177a/4,
 178a/15, 179a/5, 179a/8,
 179b/7, 179b/12, 180a/18,
 180a/18, 180a/19, 180b/1,
 180b/12, 181a/7, 181a/16,
 181a/18, 181b/2, 181b/3,
 181b/4, 181b/7, 181b/9,
 181b/10, 182b/9, 183b/1,
 183b/1, 184a/2, 184b/13,
 185a/3, 185a/5, 185a/7,
 185a/14, 185b/1, 186a/8,
 186b/17, 186b/18, 187a/11,
 188a/1, 188a/7, 188a/12,
 188b/14, 188b/14, 189a/1,
 189a/4, 189a/19, 189b/15,
 190a/7, 190a/10, 190a/11,
 190a/15, 190a/16, 190a/19,
 191a/10, 191a/11, 191a/13,
 191a/15, 191a/18, 191b/1,
 191b/3, 191b/4, 191b/6,
 191b/8, 191b/18, 192a/1,
 192a/11, 192a/12, 192b/16,
 195b/2, 195b/6, 195b/13,
 195b/14, 196a/8, 196a/11,
 196a/13, 196a/18, 196b/2,
 196b/6, 196b/12, 196b/14,
 197a/5, 197a/5, 197a/16,
 198a/7, 198a/16, 198a/18,
 198b/1, 198b/15, 198b/15,
 198b/17, 199a/10, 199a/19,
 199b/3, 199b/4, 199b/16,
 199b/18

k. ('aceb kim) 56b/4
 k.+(andan kim) 190b/5
 k.+(anuñ için kim) 101a/15,
 101b/16, 163a/10, 171b/8,
 176b/16, 177b/4
 k.+(anuñ-içün kim) 29a/1
 k.+(bu degüldür kim) 110b/2
 k.+(bu oldı kim) 106a/11,
 128a/5
 k.+(bunuñ kim) 177b/16
 k.+(degül kim) 69b/12, 178b/4
 k.+(dutalum kim) 89a/19
 k.+(eyle şanasın kim) 71a/9
 k.+(gerek kim) 13a/12, 41a/7,
 75a/3, 96a/19, 155a/17
 k.+(hâşâ kim) 162b/4, 181a/13
 k.+(her gişi kim) 110b/9, 146a/9
 k.+(her kime kim) 21b/10,
 30b/19, 55a/15, 56a/7, 57a/13,
 71a/12, 157b/7
 k.+(her kimi kim) 117b/10,
 199a/19

k.+(her kimüñ kim) 75a/12
 k.+(her ne kim) 21a/12, 23b/12,
 28a/14, 31a/19, 33b/19, 40b/12,
 41a/4, 44b/1, 51a/11, 57a/5,
 77a/9, 122b/3, 125b/14, 160a/5
 k.+(her ne kadar kim) 4a/3
 k.+(her ne yire kim) 123b/12
 k.+(her kanda kim) 91b/4
 k.+(her kangımız kim) 29a/8
 k.+(her kangısı kim) 77b/11
 k.+(her yaña kim) 29b/8
 k.+(her yirde kim) 31a/3
 k.+(her yire kim) 3a/7, 153a/3
 k.+(hiç degüldür kim) 74a/4
 k.+(kaçan kim) 9b/7, 36a/14,
 43a/14, 47a/5, 57b/8, 59b/6,
 62a/17, 62b/14, 67a/15, 86a/5,
 96b/19, 115b/1, 134a/18,
 146a/17, 152b/10, 161b/9,
 178b/7, 180a/12, 189a/6
 k.+(kimüñ kim) 3b/2
 k.+(lâbüddür kim) 104b/18,
 173b/17
 k.+(meğer kim) 48b/15, 70a/7,
 74a/5
 k.+(ne kim) 20b/8, 62a/5,
 63b/9, 74a/11, 100b/2, 100b/10,
 103a/8, 103a/11, 111b/12,
 112a/2, 151a/7, 186b/14,
 188b/18, 189a/16, 190b/15,
 198a/2
 k.+(ne kadar kim) 121a/16,
 164a/14
 k.+(ne yirde kim) 3b/9
 k.+(nice kim) 16a/10, 24b/11,
 43b/19, 61b/2, 82b/13, 108a/12,
 124b/14, 149a/10, 152b/3,
 153a/16, 165a/3, 178a/2, 189a/5
 k.+(nice ideyin kim) 122a/11
 k.+(niçeye kim) 185a/4
 k.+(nite kim) 128a/15, 148b/19
 k.+(nite oldı kim) 47a/6
 k.+(ol idi kim) 200a/4
 k.+(ol kadar kim) 80b/16,
 198a/16
 k.+(ol kadardur kim) 200a/2
 k.+(ol sebebden kim) 66a/18
 k.+(ola kim) 10b/11, 18b/16,
 26a/5, 26a/6, 26b/19, 36b/18,
 40b/18, 44b/8, 60a/3, 61b/17,
 72a/13, 72b/19, 79b/6, 88a/17,
 104a/19, 104b/18, 111a/3,
 134a/11, 165a/5, 172a/3,
 172b/5, 174a/2, 182b/3, 195a/1
 k.+(oldı kim) 69a/12, 99a/11

k.+(olmasın kim) 70a/19
 k.+(olmasun kim) 136a/1,
 137b/19, 141a/18, 158a/8,
 175a/17
 k.+(ol-ıdı kim) 118b/11,
 134a/17, 148b/16, 166b/5,
 175b/7, 182b/14, 189b/14
 k.+(şanasın kim) 3b/9, 30b/3,
 162b/16
 k.+(şâyed kim) 133a/17
 k.+(şimdi kim) 193b/14
 k.+(şöyle kim) 13a/5, 14b/12,
 22a/4, 26a/19, 29b/10, 53a/9,
 55a/4, 74a/8, 93a/19, 105a/2,
 105a/16, 110b/18, 120a/19,
 126a/17, 143a/5, 171b/4,
 177a/19, 179b/3, 193b/11
 k.+(tâ kim) 25a/12, 26b/19,
 34a/1, 36b/1, 59b/6, 67a/10,
 80a/2, 94b/8, 101a/6, 104a/8,
 108b/13, 109a/9, 147b/15,
 153b/6, 182a/12
 k.+(vakt olurdı kim) 125a/2
 k.+(vaqt olur-ıdı kim) 120b/6
 k.+(vây kim) 162b/16
 k.+(hâşşa kim) 140b/11
 k.+(yani kim) 187a/19
 k.+(zira kim) 63b/9

kimerse Kişi, kimse.
k. 71a/8

kimesne 1. Kişi, kimse.
k. 2a/2, 122b/6
k.+yi 51b/2

k.+(hiç kimesne) 76b/6, 116a/4

2. Hiç kimse.
k. 149a/8, 149a/8

kimse 1. Kişi, kimse.
k.+ler 188b/10

k.+(hiç kimse) 56b/13, 89a/17,
 107a/19, 113a/10, 115a/8,
 120a/7, 120a/10, 133a/14,
 133b/8, 162a/8, 177b/2, 178a/3,
 188b/15
 k.+den(hiç kimse) 182a/9
 k.+nüñ(hiç kimse) 45a/2,
 127b/3, 152a/9
 k.+sin(hiç kimse) 77b/10

k.+ye(hiç kimse) 80b/14,
102b/8, 127a/7, 140b/3,
157b/10, 179a/6
k.+ye(hiç kimseyi kimseye)
120b/1
k.+yi(hiç kimseyi kimseye)
120b/1

2. Hiç kimse.

k. 2a/13, 16a/11, 29b/18,
55a/17, 59a/16, 60a/8, 60a/8,
62a/2, 74a/19, 76b/9, 98b/3,
104a/8, 108b/1, 110b/12,
117b/8, 135a/15, 164a/5,
164b/7, 170a/19, 175b/14,
175b/17
k.+müz 190a/18
k.+nüñ 94b/6
k.+ye 80b/15, 118b/10,
119b/10, 127a/8, 149a/7,
153b/14, 163b/6, 176a/12,
182a/5
k.+yi 48a/6, 178b/9

3. Herhangi biri.

k. 51b/3, 53a/8, 101a/14,
161a/9, 161a/16

kimhâ (Krş. kemhâ, kemhe)
k.+lar 111b/7

kirâm Ulular.
k.+(şahâbe-i kirâm) 131a/8

kiriş Yayın iki ucu arasındaki esnek
bağ.
k.+de 95b/9

kirtin- İman etmek, inanmak.
k.-ürler 16a/12

Kisân Şam şehrinin bir kapısı.
k.+dan(bâb-ı kisân) 97a/4

Kisrâ İnan Hükümdarı.
k. 122a/19
k.+(pâdişâh kisrâ) 35a/16
k.+çerisi 66a/6
k.+nüñ 99a/7

Kisve Şam şehri yakınlarında bir yer
adı.
k.+birle 75b/7
k.+nüñ 75b/7
k.+tarafı 75b/3

kitâb Kitap, semâvi kitap.
k.+(‘azîm kitâb) 93b/17
k.+ı(incil kitâbı) 13b/8, 71a/5
k.+ı birle(incil kitâbı) 123b/11
k.+ın(fütüh-ı şâm kitâbı)
132a/19
k.+ın(incil kitâbı) 182b/13
k.+ın(incil kitâbı) 63b/5,
93b/16, 187a/18
k.+ına(incil kitâbı) 121b/5
k.+ında(incil kitâbı) 6b/5,
23b/18
k.+ında(tevrit kitâbı) 135a/13
k.+ından(incil kitâbı) 138a/5
k.+ını(incil kitâbı) 160b/15
k.+içinde 83b/13
k.+içinde(münzel olan kitâb)
143b/1
k.+lar 37b/14, 98b/18
k.+lar(münzel kitâblar) 39a/10
k.+lara 99a/3, 102a/3
k.+larda 107a/7, 122a/10
k.+larda(münzel kitâblar) 5b/6,
6a/13, 6b/1, 40b/13, 41a/5,
102a/2, 121b/14
k.+ları 198a/10
k.+ları birle 25a/6
k.+larının 9b/16
k.+larının(tevârih kitâbları) 39a/11
k.+larına 37b/15
k.+larında 37b/18
k.+larında(münzel kitâblar)
143a/17
k.+larında(tevârih kitâbları)
41a/6
k.+umuz içinde 14b/6, 14b/15,
15a/6
k.+umuzda 15a/2, 44a/5, 44a/15
k.+uñuzda 14b/10

k.-in- 13b/7
k.-mı münzel ol- 13b/6
k.-münzel ol- 93b/18

kîn Oç alma duygusu, garez.
k.+degül 131a/13
k.-dut-: Kin beslemek. 89b/5,
192a/2
k.-in al-: Öcünü almak, acısını
çıkarmak. 75a/4

kiyâ Ey ulu hükümdâr.
k. 118a/1

- ko-** 1. Koymak, bırakmak. (Kırş. koy-)
k.-dı 47b/4, 70b/10, 70b/18, 80a/2, 86a/9, 88b/10, 91a/8, 97b/3, 101a/16, 112b/4, 128a/11, 164a/19, 169a/5, 175a/11
k.-ğil 177a/6
k.-mağ-için 120b/9
k.-mış-ıdı 70b/6
k.-ñuz(yerinde ko-) 104b/14
k.-sun(yerinde ko-) 104b/4
k.-sunlar(yerinde ko-) 104b/17
k.-yavuz 67b/16
k.-yup 99b/11
2. İzin vermek, fırsat vermek, bırakmak.
k.-ma 78a/9
k.-madı 4b/2, 63a/2, 100a/6, 116b/11, 142a/19, 153b/13, 163a/1, 168b/19
k.-madılar 42b/2, 155a/1, 175b/10
k.-maduñ 163a/11
k.-mağil 24b/14
k.-mañ 27b/11, 77a/18, 77b/9, 152b/16, 190a/3
k.-mañuz 42a/12
k.-masun 164b/9
k.-mayalar 52b/2, 117a/6, 165b/11
k.-ñ 12b/5
k.-ñuz 94a/11
3. Serbest bırakmak.
k.-ñ 59b/1
k.-yu vir-: Salıvermek, serbest bırakmak. 82b/4
4. Terketmek, bırakmak.
k.-dılar 46b/6
k.-duñ 41b/6
k.-rlar 108b/12
k.-yasız 74b/17
k.-yup 158a/12
k.-yup(yerinde ko-) 121a/4
k.-(meydani ko-) 163a/2
5. Yerleştirmek, koymak.
k.-dı 70a/13, 95b/9, 146a/15, 156b/13, 160b/5
k.-dılar 90b/1
k.-duğı 86b/7
k.-mışlar 158b/16
- k.-yalar 167a/11
k.-yam 186a/5
k.-yasın 84b/13
k.-yuñ 103b/6
6. Vazifelendirmek.
k.-dı 45b/14, 54b/1, 54b/12, 54b/13, 54b/15, 75b/19, 79b/17, 79b/18, 79b/19, 178b/13
k.-dı(hâkim ko-) 146a/2
k.-dı(halifa ko-) 119a/9
k.-dılar 49a/18
k.-dılar(kulavuz ko-) 4a/7
k.-duğıñuz 161b/7
k.-ğil 70b/15
k.-mış-ıdı(hâkim ko-) 73a/17
k.-yalar 199b/1
k.-yısarsız 178a/16
k.-yup dur(hükmi issi ko-) 53b/16
7. Belgelemek, yazıya geçirmek, yazmak.
k.-dılar 48b/4
k.-madılar 106a/1
8. Defnetmek, gömmek.
k.-dılar 48b/13, 126b/3
9. Sokmak, geçirmek.
k.-yar(kara yire ko-) 111b/14
10. Bağışlamak, vermek.
k.-dı 48b/5
11. Vazgeçmek, peşini bırakmak.
k.-mayam 96a/11
k.-yası degül 32b/18
- k.-dı(adınıe ko-) 149b/6
k.-dı(başına ko-) 35b/1
k.-dı(cârın başın ko-) 48b/10
k.-dı(cârın başın hânımının ko-) 102a/15
k.-dı(emânet ko-) 105a/13
k.-dı(haçerinda ko-) 83a/2
k.-dı(üzerinde ko-) 178b/7
k.-dı(yalıncağ ko-) 69b/5
k.-dılar(adın ko-) 50a/4
k.-dılar(ayru ko-) 118b/3
k.-dılar(emânet ko-) 105b/10, 185a/13

- k.-madılar(mecâl koma-) 70a/15, 140a/14
k.-mayalar(diri koma-) 27b/3
k.-mazlar(diri koma-) 161b/3, 161b/4
k.-mıslardı(at ayağı altında ko-) 97b/12
k.-miş-ıdı(emânet ko-) 118b/1
k.-mişuz(cânumuzı kurbân ko-) 154a/4
k.-ñüz(emânet ko-) 185a/9
k.-sunlar(emânet ko-) 187a/4
k.-yacağũñ(üstümüze ko-) 178a/5
k.-yalar(emânet ko-) 186a/15
k.-yalar(tehîre ko-) 104a/2
k.-yalum(susuz ko-) 36b/9
k.-yalum(tehîre ko-) 98a/16
k.-yam(amânet ko-) 186b/10
k.-yan(ısuz ko-) 141b/19
k.-yan(tul ko-) 141b/19
k.-yavuz(başumuzı cânumuzı ko-) 91a/1
- koça** Yaşlı, ihtiyar.
k. 116b/5, 116b/7, 183b/6, 183b/8, 183b/10
k.+lar(yaşamış kocalar) 98a/3
k.+ları 9b/13
k.+nuñ 183b/16
k.+koça 120a/18
k.+sı 17a/1
- kocal-** Yaşlanmak, ihtiyarlamak.
k.-miş- ıdı 139b/15
- koķ-** Kokmak.
k.-ar idi 197b/9
- koķu** Koku.
k.+sı(müşğ koķusu) 197b/9
- kol** 1. Kol.
k.+ı kuvvatlı 8b/11, 18b/12, 29b/19, 181b/2
k.+ın 71a/13
k.+ına 12b/7
k.+uma 174a/6
k.+umuz kuvvatlı 12b/15
k.+umuzdan 83b/19
k.+uñuza kolay kavm 182a/8
2. El.
k.+laruñ 131b/18
- k.-ını dut-: Yardım etmek. 27b/6
3. Cenah, taraf, yan.
k.+(şol kol begi) 29b/6
k.+a(sağ kol) 54b/11, 138b/12, 195a/17
k.+a(sol kol) 42a/7
k.+a(sağ kol) 45b/14
k.+a(sol kol) 45b/14, 54b/11, 138b/13, 195a/19
k.+a-y-ıdı(şol kol) 29a/14
k.+da(sağ kol) 79b/18
k.+da(sol kol) 45b/15, 79b/19
k.+dan(iki kol) 139a/6
k.+dan(sağ kol) 196a/1
k.+dan(sağ kol) 81a/8, 138b/14
k.+dan(sol kol) 81a/8, 196a/1
k.+da-y-ıdı(sağ kol) 29a/13
k.+ına(sağ kol) 29b/6, 56a/6
k.+ına(sağ kol) 83a/8
k.+ına(sol kol) 83a/9
k.+ında(sağ kol) 81b/13, 164b/4
k.+ında(sol kol) 83a/7, 164b/4
k.+ından yañadan(sağ kol) 196a/3
k.+ından yañadan(sol kol) 196a/4
k.+uñ(sağ kol) 54b/12
- kolañ** Eyeri atın karnı altından bağlayan kayış.
k.+ın 164a/18, 194a/4
k.-ın çek-: Eyer kayışını bağlamak. 56a/2
- kolay** 1. Müsait, elverişli, uygun.
k.+ı 160b/11
k.+(koluñuza kolay kavm) 182a/8
k.-ın bil-: Yol yordam bilmek, ne yapılacağını bilmek. 28b/4
k.-ına gel-: Elverişli duruma gelmek. 133b/11
2. Fırsat.
k.-bul-: Fırsat bulmak. 123b/6
- kolayla-** Hazırlamak.
k.-dı 79b/9, 154b/10, 165b/8
k.-yup 70a/3
k.-yup dur- 158a/15
- kolaysuz** Anlaşılmaz, güç.
k. 130a/3

kolukçu Devriye gezen asker, gözcü, bekçi.
k.+ları 154b/12

koltuk 1. Kol altı, koltuk.
k.+ı(koltuğu) 148a/2
k.+umuzu(koltugumuzı) 77a/11

2. Dip, kovuk.
k.+(g)ın(kayalar koltuğu) 138a/9
k.+(g)ında(kaya koltuğu) 33a/15
k.+(g)ında(kayalar koltuğu) 33a/12

kon- Konaklamak.

k.-an 8a/16
k.-aram(göçerem kon-) 48b/1
k.-ayın 64a/14
k.-dı 36b/4, 50b/7, 64a/16, 75b/8, 76b/5, 90b/3, 150a/5, 151a/11
k.-dılar 5a/10, 12a/3, 15b/13, 17b/5, 25a/11, 44b/18, 46b/9, 63a/12, 63a/13, 63a/18, 64b/8, 78b/17, 89a/15, 90b/2, 110b/17, 118a/16, 146b/13, 150b/10, 150b/13, 150b/13, 150b/14, 168a/11, 170b/11, 180b/7, 195a/9, 199b/11
k.-duğı 160b/1
k.-duğumuz 36b/10, 191a/1
k.-gül 64a/15, 129b/9
k.-muşlar 111a/2, 111a/10
k.-muşlar idi 33b/11, 111a/5
k.-muşlardı 111a/1, 167b/14
k.-muş-ıdı 31b/14, 90b/3, 150a/4
k.-uñ 44b/17, 91a/7
k.-up dur- 33b/5, 36b/1

konur- Misafir etmek.
k.-dı 149b/14
k.-dılar 3a/12, 52b/15, 199b/8
k.-urlardı 3a/8

2. Yerleştirmek.
k.-alar 175b/12
k.-dı 4b/12, 41a/2, 80a/10, 91a/13
k.-dılar 4b/10, 5a/1, 5a/13, 18a/14, 53b/6, 72a/18

konşılık (Krş. konşuluk)
k.+hakkı 13b/14

konşuluk Komşuluk. (Krş. konşılık)
k.+hakkı 13b/10
k.-(g)ına var-: Yanına gitmek, komşu olmak. 130b/4
k.+(g)ında 93b/13

konuk Misafir.
k.-ol-: Misafir olmak. 134a/5

konukluk Ziyafet, ağırlama.
k. 187a/17
k.-it-: Ağırlamak, ziyafet vermek. 178a/13, 187a/15

kop- 1. Meydana gelmek, ortaya çıkmak; doğmak.
k.-ıcağ-ıdı(peygâmbar kop-) 40a/11
k.-dı 121b/9
k.-dı(gavğa kop-) 39b/1, 102b/9
k.-mış 20a/14
k.-mış- ıdı 4b/13

2. Belirmek, yükselmek.
k.-dı(toz kop-) 26a/19, 116a/7
k.-mışdur(toz kop-) 76a/18

kopar- 1. Ortaya çıkarmak.
k.-dılar(gavğa kopar-) 179b/3
2. Sökmek, yerinden ayırmak, çıkarmak.
k.-a 125a/16
k.-dı 154b/11

korhu (Krş. korku)
k.+dan 125a/17

korķ- 1. Korkmak.
k.-dı 34b/7, 61b/15, 82b/16
k.-dı(göñli korķ-) 28a/17, 56a/17
k.-dılar 68a/7
k.-madın 42b/9
k.-mağil 21b/7
k.-mañ 112a/7
k.-mazlar 69a/19
k.-maz- ıdı 115a/6
k.-mış 60a/16
k.-mış-iken 61b/16
k.-uñuz 156b/2
k.-up 59b/17
k.-up dur- 136b/3

2. Sakınmak, çekinmek.
 k.-aram 12a/13, 74b/16, 137a/8
 k.-gül 21a/9
 k.-madılar mı 23a/12
 k.-madunuz 12b/17
 k.-mayup 29a/5
 k.-maz 69a/16
 k.-mazuz 162b/12
 k.-up 70b/1

3. Endişe etmek.
 k.-ar 115a/14
 k.-aram 44b/6, 53a/8, 75a/6
 k.-aruz 60a/11, 184b/10
 k.-up(cânumuzdan kırk-) 200a/4

korkak Korkak.
 k. 58a/18

korku 1. Korku. (Krş. korhu)
 k.+dan 27b/1, 56a/4, 69b/12
 k.+larından 84a/8
 k.+muz 36a/2, 110b/2, 110b/2
 k.+nuz 40b/15
 k.+sı 19a/12, 46a/12, 75a/14
 k.+sı(baş korkusu) 69b/13
 k.+sın 69b/11, 95b/1
 k.-(göñline korku bırak-) 45a/16
 k.-(göñline korku düş-) 13b/8
 k.-(göñline korku koy-) 84a/11
 k.-(göñlümüze korku düş-) 26a/4
 k.-(göñline korku ek-) 26b/18
 k.-(göñüllerine korku düş-) 11b/1, 83b/14, 92a/3
 k.-(içlerine korku düş-) 142a/5, 181b/15
 k.-(ürkü ve korku bırak-) 5b/4
 k.-dan oda yan- 145a/14
 k.-düş-: Korku yayılmak. 22b/19, 42b/10

2. Tehlike.
 k. 108a/7, 110a/16, 110b/1, 121b/6

korkulu 1. Korkunç, korkutucu.
 k. 75a/15, 136b/17
 k.+düş 75a/6

2. Tehlikeli, riskli.
 k. 113a/14

korkut- Korkutmak.
 k.-(d)ayın 44b/8
 k.-(d)ursun 59b/18
 k.-dı(göñlin korkut-) 32a/13
 k.-ma(yüregüfi korkut-) 196a/14

koş- 1. Yanına vermek, yanına katmak.
 k.-ar(bile koş-) 154b/15
 k.-arsan(çeri koş-) 22a/2
 k.-ayın 176b/2
 k.-dı 7b/10, 18b/18, 32b/1, 39a/18, 47a/16, 52a/15, 66b/6, 75b/16, 75b/17, 102a/12, 111a/13, 117a/7, 153b/10, 187a/2, 188a/18, 188b/5
 k.-dı(bile koş-) 134b/13
 k.-dı(bilesince koş-) 173b/4
 k.-dılar 166b/19
 k.-dılar(bile koş-) 18b/6, 134b/2
 k.-gül 47a/12, 49b/7
 k.-gül(çeri koş-) 22a/2
 k.-muş-ıdı(bile koş-) 43b/8, 134a/2
 k.-up 156b/12
 k.-up(çeriler koş-) 22a/7

2. Yanına gitmek, katılmak.
 k.-alar 52a/18
 k.-dılar 28b/13

3. Düzenlemek.
 k.-dı(düz di koşdı) 79b/17

k.-dı(baş koş-) 7b/9, 134b/11

koşun Asker dizisi, saf.
 k. 39b/4, 39b/4
 k.+lar 29a/11
 k.+(bir iki koşun) 138a/17
 k.+koşun: Saf saf, sıra sıra. 17a/18

k.-ların düz-: Sıraya girmek, dizilmek. 4b/1

kov- 1. Yakalamaya çalışmak, kovalamak.
 k.-a 169b/14, 173a/7
 k.-avuz 174a/1
 k.-dılar 142b/2, 142b/4, 166b/15
 k.-duğ 64a/3, 64a/4

2. Dışarı çıkarmak,
uzaklaştırmak.
k.-alar 35a/18
k.-amazsız 99a/7
- k.-ar gibi ol-: Peşinden gidiyor
gibi yapmak. 44b/12
- kovala-** Peşinden gitmek, kovalamak.
k.-dılar 31a/1, 95b/15
k.-dum 112b/3
k.-ruz 110a/6
k.-yı dur- 87a/12
k.-yu 170b/8
k.-yu dur- 113a/19
k.-yup 28a/2
- koym-** 1. Koymak, yerleştirmek. (Krş.
ko-)
k.-alar 153b/4
k.-dı 77a/15
2. Sokmak, girmesini sağlamak.
k.-dılar 173a/7, 180a/2
3. Yazmak, kaydetmek.
k.-dılar(deftere koy-) 152a/5
4. Dökmek.
k.-ar(şu koy-) 126a/19
5. Serbest bırakmak.
k.-ı vir-: Serbest bırakmak,
bağlarını çözmek. 37b/6
- k.-arlar(göñline korqu koy-)
84a/11
- koyın** (Krş. koyun)
k.+dan 162b/13
- koyul-** Saldırmak, şiddetle girmek,
dalmak.
k.-alar 111b/4
k.-dılar 27a/10, 138a/13, 138b/2
k.-mıslar(üzerlerine koyul-)
97a/11
- koyun** Kucak, göğüs.
k.+ına(koynına) 77a/15
k.+umuzu(koynumuzı) 77a/11
- koyun** Koyun. (Krş. koyın)
k. 58a/11, 58a/13, 58a/13,
58a/14, 146b/8
- k.+(bir sürü koyun) 58a/8
k.+a 37a/7
k.+birle 58a/17
k.+dur 151b/1
k.+gibi 61a/1, 84b/18
k.+ı 187b/1, 195a/10
k.+issi 58a/14, 58a/16
k.+lar 58a/19
k.-ı gü- 58a/8, 58a/9
k.-ları gü- 37a/8
- koyuncuk** Koyuncuk.
k.+laruñ 128a/16
- köpri** Köprü.
k. 116a/5, 185b/11
- kör** Kör.
k.+iblis bigi 131b/10
k.-(göñlü kör ol-) 6b/16
k.-(göz kör ol-) 108a/8
k.-it- 112a/12
- kösül-** Uzanmak, serilmek, yayılmak.
k.-di(elümüz ayağumuz kösül-)
77a/7
- köşe** Köşe.
k.+(çar köşe) 189b/18
k.+m(ciger- kösem) 73b/11,
140b/5
k.+sinden(dört köşe) 48a/1
- köşk** Köşk.
k.+i 187a/16
- köy** Köy.
k.+inüñ 134a/4
k.+ler 74a/11
k.+lerdür 35a/10
k.+leri 37b/10, 49b/14, 179a/2,
185a/16
k.+leri birle 64a/8
k.+leridür 109a/12
k.+lerin 35a/14
k.+lerinüñ 50a/13
k.+lerümüñ 53a/19
k.+üñi 188a/11
- kucakla-** Tutup kavramak, sarmak.
(Krş. kuçakla-)
k.-dı 59a/11, 62a/10
- kuç-** Kucaklamak, sarılmak.

ķ.-a ķuķa: Kucaklaşarak, sarılıp
sarılıp. 91b/13
ķ.-dı 32b/9, 55b/15, 134a/9

ķuķaķla- 1. Tutup kavramak, sarmak.
(Kşş. kucakla-)
ķ.-dı 193b/5

2. Kucaklamak, sarılmak.
ķ.-dı 141b/12

ķudret Gũc, kudret.
ķ.+(allāhu taālānuñ ķudret eli)
161b/11
ķ.+i-y-ile(allāhuñ ķudreti) 37a/2
ķ.+ile: Allahın kudreti, ilahi
gũc. 95b/10

ķuds Kudũs. (Kşş. ķuds- ı mũbārek)
ķ.+a 25a/13

ķuds-ı mũbārek Kudũs.
ķ. 24b/14
ķ.+dũr 132b/7
ķ.+e 20b/8, 24b/13
ķ.+eli 32b/1
ķ.+ili 34b/2, 35b/6, 38b/6
ķ.+illeri 23b/2
ķ.+şehri 132b/5
ķ.+vilāyeti 21a/17, 64b/3

ķũh Dağ.
ķ. 164a/12

ķul 1. İnsan, kul.
ķ. 116b/12
ķ.+a 116b/12
ķ.+gişi 100a/6, 100a/6
ķ.+ı 6b/11
ķ.+ına 117b/6
ķ.+lar 153b/13
ķ.+lara 135b/3
ķ.+ları 78a/6
ķ.+ların 153b/15
ķ.+larına 116b/14
ķ.+larından imiş 125a/19
ķ.+larıyuz 100a/7, 113b/16,
116b/13, 153b/13
ķ.+larıñ 124b/10
ķ.+uñ 6b/11

2. Kũle.
ķ. 16a/9, 106a/3, 117b/11
ķ.+dan ķaravařdan 151b/19
ķ.+ı 117b/11, 157b/6, 164b/19

ķ.+ını 157b/5, 157b/15
ķ.+ısın 37b/4
ķ.+ıyam 37b/5
ķ.+ıyımış 157b/14
ķ.+lar 179a/3
ķ.+larıdur 183a/5
ķ.+larına 48a/16
ķ.+larıñ 7a/13
ķ.+larıñuza 9b/8
ķ.+unu 158a/9
ķ.-it-: Kũle yapmak. 50b/6
ķ.-ol-: Kũle olmak, uymak,
hizmet etmek. 132a/1, 199b/2

ķ.+(ķara ķul) 37a/8, 37a/8,
37a/19, 158a/6, 182a/12
ķ.+dan(ķara ķul) 37b/4
ķ.+ı(ķara ķul) 157b/2
ķ.+ın(ķara ķul) 37a/9
ķ.+lar(ķara ķul) 182a/13,
196b/14
ķ.+lara(ķara ķul) 182b/8
ķ.+lardur(ķara ķul) 183a/2

3. Memur, bende, adam.
ķ.+ı 160a/15, 161b/8
ķ.+ına 66a/19, 163b/18
ķ.+ından 66b/1
ķ.+ını 164a/19
ķ.+ları 168a/6
ķ.+ların 189a/10
ķ.+larına 79a/10, 189a/9
ķ.+larınuñ 60a/13
ķ.+larıñdan 66a/5
ķ.+uñ(kemine ķul) 52a/7
ķ.+uñuz 7a/12
ķ.+uñuza 7a/15

ķulađuz Kılavuz, rehber. (Kşş.
ķulavuz)
ķ. 78a/4
ķ.-ol-: Kılavuz olmak, rehber
olmak. 33b/10, 108b/2

ķulađuzla- Yol gũstermek,
yũneltmek, gũtũrmek. (Kşş.
ķulavuzla-)
ķ.-dı 48a/12, 96a/12
ķ.-dı(yolina ķulađuzla-) 100a/8
ķ.-dum 48a/14
ķ.-duñ 72a/11, 77a/14, 163a/12,
163a/13
ķ.-r-ıdı 68a/8
ķ.-rsın 143b/7

kulak Kulak.

k.+(g)ı 112b/6, 135a/15
k.+(g)ını 111b/18

k.+dınçlığı: Rahatlık, huzur.
181a/19

k.-(göz kulak dut-) 21b/3,
39a/16, 73a/6, 91b/3, 119a/14

k.-(g)ına eyit-: Kulagina
söylemek, fısıldamak. 15a/14

k.-(g)ınaâvâzı gel- 115a/15

k.-(g)ına habar yitiş-: Haber
almak, duymak. 5a/17

k.-(g)urna habarı yitiş-:
Haberi duymak, haberi olmak.
121b/6

k.-dut-: Kulak vermek,
dinlemek. 93a/9

k.-ına(habar kulagina deg-)
150b/11

k.-uñuz birle işit-: Şahit olmak,
bizzat işitmek. 48a/15

k.-ur-: 1. Kulak vermek,
dinlemek. 59a/17, 130b/7,
138a/5, 170b/9, 187b/4, 187b/8

: 2. Değer vermek, dikkate
almak. 21a/15

k.-urma-: Dinlememek, aldırış
etmemek. 135b/1

kulavuz Kılavuz, rehber, öncü.

(Kırş. kulağuz)

k. 110b/16, 137b/4

k.+ı 188a/13

k.+ıdur 128a/3

k.-ol-: Öncü olmak, rehber
olmak. 18b/17, 133b/10,
160a/19, 172b/19

k.-kıl-: Öncü yapmak, rehber
yapmak. 8b/14

k.-ko-: Rehber, öncü olarak
görevlendirmek. 4a/7

kulavuzla- Yol göstermek,
yöneltmek, götürmek. (Kırş.
kulağuzla-)

k.-dı 108b/15, 143b/17

k.-gıl 21b/8

k.-ram 163b/8

kulcuğaz Kulcuğaz.

k.+ları 183a/10

k.+ları(kara kulcuğaz) 191a/15

kullâb Çengel, kanca. (Kırş. kallâb)

k.+larla 55a/15

kulluk Hizmet.

k. 53a/13

k.+ında 53b/9

k.-eyle-: Hizmet etmek. 52b/11

k.+(g)ını(ehl-i kulluk) 78a/7

kulluķcı Hizmetçi, hizmetkâr.

k.+larına 48a/16

k.-idin- 76b/16, 96a/18

kum Kum.

k.+içinde 25b/15, 35a/12

k.+ıssısı 36b/16

k.+kayı: Kum çakıl. 108b/17

kumâş Kumaş.

k. 116b/1, 118a/19

k.+ı 105b/10, 179b/2, 185a/8,
190a/14

k.+ından 5b/2

k.+lar 25a/15, 105b/13, 190a/8

k.+ları 105a/12, 106a/2,

111a/16, 190a/4, 190a/7

k.+ların 103b/3, 111a/10,
168b/13

k.+um 179a/11

k.-lar aç- 132b/19

k.-ların aç- 137b/12

kur- Hazırlamak, düzenlemek,
kurmak.

k.-dılar 46b/8

k.-alum(çadırlar haymeler kur-)
11b/17

k.-aruz(bâzâr kur-) 178a/4

k.-asız(sa'âdet yayın kur-)
54b/6

k.-dılar(bâzâr kur-) 178a/14

k.-dılar(çadırlar kur-) 12a/3

k.-dılar(mancınıklar kur-)
181b/19

k.-dılar(haymeler bârigâhlar kur-)
180b/7

k.-dılar(haymeler kur-) 105a/10

k.-dılar(yaylar kur-) 77b/18

k.-up(çadırlar kur-) 178b/19

kur'a Ad çekme, kur'a.

k.-düş-: Kur'ada adı çıkmak.
57a/13, 57a/14, 57a/15

k.-şal-: Kur'a çekmek. 57a/12,
57a/14

Kur'ân Kur'ân-ı Kerim.

k. 2b/15, 13b/8, 14a/15, 21b/9,
29a/15, 41b/18, 44b/18, 45b/9,
63b/2, 78b/19, 93a/19, 94a/13,
113a/17, 125b/9, 175b/19,
192a/7, 198a/10
k.+(tesbîh i Kur'ân) 62b/4
k.+(tilâvet-i Kur'ân) 78a/7
k.+a 36a/2
k.+a(tilâvet-i Kur'ân) 93b/5
k.+dan 49a/10
k.+ı 55a/1
k.+ına 16a/12
k.+ı 'azîm 3b/1, 3b/1
k.+umuz 24a/14
k.+umuz içinde 14b/12
k.-münzel ol- 14a/15
k.-viribi- 13b/2, 14b/18

ķurb Yakınlık.

k.+umuz 35b/18

ķurbân Feda olma. (Krş. ķırbân)

k.+a 35b/18
k.-ko-: Feda etmek, göze almak.
154a/4
k.-it-: Feda etmek. 137a/16
k.-kıl-: Feda etmek. 9a/11,
200a/3

ķurd (Krş. 'Abdullâh b. ķurt el-Esdî)

k. 119a/6

ķureş (Krş. ķureyş)

k.+den idi 8b/9

ķureyş Hz. Muhammedin de
mensubu olduğu kabilenin adı.

(Krş. ķureş)
k.+çerisi 17a/9
k.+fârisleri 140b/2
k.+i 17a/12
k.+içinde 29b/18
k.+seyyidler 17b/10
k.+uluları 18a/8, 89a/7

ķureyşî Kureyş kabilesinden olan.

k.+(Mekkî Medenî ķureyşî
Hâşimî Muhammed b.
'Abdullâh) 14b/8
k.+(seyyid-i ķureyşî) 20a/19

ķurşa Ekmek çöreği.

k. 122a/19

ķurtar- Kurtarmak.

k.-aduñuz 112a/11
k.-alum 45a/13
k.-asın 72a/14
k.-asız 57b/6, 99a/9
k.-avuz 105b/11, 137a/3
k.-dı 185a/12
k.-dılar 72b/9
k.-mağa 72a/17, 161a/9,
162a/12

ķurtıl- (Krş. kurtul-)

k.-a 181a/19
k.-an 169a/2
k.-am 28b/11
k.-asın 110a/17, 163a/15
k.-ayum 108a/6
k.-mazısam 105a/14
k.-ursam 105a/14

ķurtul- Kurtulmak. (Krş. ķurtıl-)

k.-an 28b/17
k.-ası degül 108b/3
k.-asız 96b/1
k.-avuz 33b/1, 38b/10
k.-dı 64a/9, 65a/9, 84b/10,
97b/19, 197a/14
k.-dı(selâmat ķurtul-) 114b/19
k.-duñuz 80a/6
k.-duķ 104b/13, 179a/12
k.-madı 15b/10, 65b/14,
76a/13, 78b/7, 169b/3, 197a/9,
197a/17
k.-mağa 187a/1
k.-mağ-içün 108a/5
k.-mak 163b/8
k.-maya 58b/6, 67a/8
k.-mazsız 81a/2
k.-miş ol- 41b/3, 105b/12
k.-mişdan ol- 105a/7
k.-miş-ıdı 189a/6
k.-ur(selâmat ķurtul-) 25b/18

ķurtulmaklık Kurtuluş, kurtulma.

k.+(ğ)a 58b/7

ķuru Kara.

k.+dan 190b/6
k.+dan denizden 132b/18

ķuru- 1. Susuz kalmak, kurumak.
k.-miş(dili tamağı ķuru-) 58b/9

k.-miş(şuşayup dilüm tanağum
kuru-) 37a/14

2. Çekilmek, cansız hale
gelmek.

k.-dı(kuvvatu kuru-) 58b/17,
83a/4

k.-dı(kuvvatları kuru-) 81b/5

k.-r(kuvvatu kuru-) 124b/15

kurucu Hazırlamakla, düzenlemekle
vazifeli.

k.+lar idi(çarh yayın kurucular)
39b/12

kuş Kuş.

k. 107b/3, 107b/18

k.+gibi 111a/8, 134a/9

k.+lar 75a/11

k.+lara 58b/6

k.+ları(ağ kuş) 75a/9

k.+larıñ 75a/13

Q ũ ŝ Mısır'da bir şehir.

k.+a 123b/18

kuşak Kemer, kuşak.

k. 66b/14

k.+(ğ)ına 82b/18

k.+(ğ)ından 62a/10

k.-(ğ)ını beline berk it:-

Gönülden inanmak. 27a/16

k.-(ğ)ın hak yolına kuşan:-

Hakka hizmet etmeye kararlı
olmak. 159a/15

k.-(ğ)ını iki yirden kuşan:- İyi

hazırlanmak, sıkı

durmak.123a/1

k.-(ğ)umuzu niyyete kuşan:-

Bir maksada hazırlanmak.

190a/18

k.-(ğ)ın(erlik kuşağın kuşan-)

79a/3, 143b/14

k.-(ğ)ın(himmet kuşağın bile

berk kuşan-) 41b/14

k.-(ğ)ın(himmet kuşağın kuşan-

) 60a/15, 77a/4

k.-(ğ)ını(ğayret kuşağını kuşan-

) 10b/5

kuşan- 1. Savaşa hazırlanmak,
silahlanmak.

k. 174b/16

k.-a 133b/8

k.-alar 69b/1

k.-dı 39b/17, 57a/17

k.-dılar 172a/5

k.-mak 50a/1

2. Takınmak, kuşanmak.

k.-a(haçer kuşan-) 105a/20

k.-dı(harb âletini kuşan-)

137a/18

k.-dı(sâz ı silâh kuşan-) 32a/5

k.-dı(silâh kuşan-) 60b/9, 69a/6,

86a/4, 174b/4

k.-dı(silâhın kuşan-) 33a/3,

96a/10, 157b/8

k.-dılar(silâh kuşan-) 12b/9,

41b/19, 63b/3, 160a/17,

164b/18, 172b/9, 193a/7,

197a/2

k.-dılar(silâhlar kuşan-) 54b/9

k.-duğına(silâh kuşan-) 5a/8

k.-mamış idi(silâh kuşan-)

161a/5

k.-(kuşağımı iki yirden kuşan-)

123a/1

k.-asın(himmet kuşağın kuşan-)

60a/15

k.-dı(erlik kuşağın kuşan-)

143b/14

k.-duk(himmet kuşağın kuşan-)

77a/4

k.-duk(kuşağumuzu niyyete

kuşan-) 190a/19

k.-mişdur(kuşağın hak yolına

kuşan-) 159a/15

k.-uñ(erlik kuşağın kuşan-)

79a/3

k.-uñ(ğayret kuşağını kuşan-)

10b/5

k.-uram(himmet kuşağın bile

berk kuşan-) 41b/14

kuşat- Beline takmak, bağlamak.

k.-sunlar(zünnâr kuşat-) 163b/1

kuşluk Sabahla öğle arasındaki
zaman.

k.+(ğ)-ıdı(genc kuşluk) 140a/16

k.+vaktı 103b/8, 109a/3, 126b/6

k.-ol-: Kuşluk vakti olmak.

48a/2

q ũ t Gıda.

k.-qıl- 120b/15

q ũ tlu Hayırlı, mübarek.

ķ. 8a/1

ķutlula- Tebrik etmek.
ķ.-dı 131a/1

ķuvvat Güç, kuvvet.
ķ. 56b/9, 83b/19, 164a/12
ķ.+ı 45a/10
ķ.+ı mı 42b/6
ķ.+ın 24a/18
ķ.+ıyla (ķılıcumuz ķuvvatıyla)
103a/12
ķ.+ları 123a/10
ķ.+suz 122a/9

ķ.-düt-: Kuvvet kazanmak.
17a/11, 120a/12
ķ.-eyile-: Güç göstermek, kuvvet
harcamak. 82b/19
ķ.-ı ķuru-: Gücü kalmamak, eli
ayağı boşalmak. 58b/17, 83a/4,
124b/15
ķ.-ları ķuru- 81b/5
ķ.-ol- 60a/19
ķ.-tüt- 4b/7

ķuvvatlan- 1. Güç kazanmak, destek
görmek, güçlü hale gelmek.
ķ.-alar 67b/12
ķ.-di 43b/12

2. Güçlenmek, canlanmak.
ķ.-di 25a/12

ķuvvatlandır- 1. Cesaretlendirmek.
ķ.-dı 174b/6

2. Toparlanmasına,
güçlenmesine fırsat vermek.
ķ.-duķ 156b/7

ķuvvatlu Güçlü, kuvvetli.
ķ. 78b/16
ķ.+(ķolı ķuvvatlu) 8b/11,
18b/12, 29b/19
ķ.+(ķolumuz ķuvvatlu) 12b/15
ķ.+dur(ķolı ķuvvatlu) 181b/2

ķuyu Kuyu.
ķ.-ķaz- 191b/14

ķuyün Demirci.
ķ. 159b/9

ķuzu Kuzu.

ķ.+sın 128a/16

ķüdüret Bulanıklık, şüphe.
ķ. 131b/2

ķüffâr Kâfirler.
ķ. 10b/13, 10b/18, 15b/3,
28a/17, 28a/19, 45b/12, 46a/14,
46b/7, 55a/6, 55a/8, 56a/3,
62b/9, 63b/4, 69a/13, 71a/2,
83a/4, 139b/8, 163b/19, 175a/2,
195b/6
ķ.+(ķalaba-i ķüffâr) 22b/3
ķ.+lar 82a/15
ķ.+lara 164a/1
ķ.+ları 81b/8
ķ.+ıla 4b/16
ķ.+uñ 83a/9

ķüfr Allah'ın varlığına ve birliğine
inanmama, Allah'ın birliğini
inkar etme, Allah'a ortak koşma.
ķ. 164a/6
ķ.+đalâlet 163b/8
ķ.+efâli 191b/10
ķ.+ehli : Kâfir 9a/16, 40b/1,
42b/9
ķ.+leşkeri : Roma ordusu.
42b/11
ķ.+ķarañulığı 89a/19, 132b/5,
135b/9, 155b/12
ķ.+ümüz 36a/3
ķ.+ümüz ķarañulığı 89b/3
ķ.-e ķulağuzla- 143b/6, 163a/12
ķ.-ķıl-: Allahın varlığını ve
birliğini inkâr etmek. 78a/7

ķüfrütâb (Kış. Kemfertâb)
ķ.+yazıları 167b/13

ķüfür Allah'a ortak koşma.
ķ.+lerine 93b/3

ķühen Yaşlı.
ķ.+(pîr-ķühen) 68b/13, 163b/11

ķül Kül.
ķ.-e (beñzi ķüle dön-) 58b/9

ķül Bütün.
ķ. 149a/3

ķüllî, ķüllî Bütün, hep.
ķ. 149a/11, 186a/7

- kün** Ol, olsun.
k. 180a/19
- küre-** Dişi hayvan erkek istemek.
k.-miş 6a/7
- kürüt-** Kürekle temizletmek.
k.-(d)eler 76b/16
- küresi** Taht.
k. 121b/4, 158b/16, 158b/16
- küslü** Dargın.
k.-ol-: Dargın olmak, küsmek.
180a/1
- L**
- lâ** Yok, hayır.
l. 106b/17
- lâbüd** Şüphesiz, mutlaka.
l. 92b/5
l.+dur kim: Şüphesiz ki.
104b/18, 173b/17
- lâ-cerem** Besbelli, elbette.
l. 72b/16, 143a/8, 168a/7
- Lâdıkiyye** (Krş. Lâtıkiyye,
Lâtıkiyye)
l.+şehri 116b/18
- lâ-ehlen ve lâ-sehlen** Hoş
gelmedin.
l. 47b/11
- lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ
bi'llâhi'l-'aliyyü'l-'azîm**
Kuvvet ve kudret ancak Yüce ve
Ulu Allah'tadır. [Tehlike veya
sıkıntı anında okunur.]
l. 25b/9, 68a/14, 97a/18,
140a/19, 193a/4
- lâ-ilâhe illa'llâh** Allah'tan başka
tapacak yoktur.
l. 27a/5, 30b/5
- lâ-ilâhe illa'llâh Muhammedün
Resûlu'llâh** Allah'tan başka
tapacak yoktur, Muhammed
O'nun elçisidir.
l. 48a/16, 54b/19, 158a/18
- lâf** Konuşma, söz.
l.-ur-: Yüksekten atmak, atıp
tutmak, böbürlenmek. 51b/15,
51b/16, 84b/1
- lafz** Söz.
l. 156b/1
- la'in** Lânetlenmiş.
l. 143b/4, 164a/4, 181b/6,
194b/5
- la'î** Kırmızı ve değerli bir süsü taşı,
yakut.
l. 162a/3
l.- ü cevher it-: Yakut, elmas gibi
kıymetli taş haline getirmek.
3b/7
- la'net** Lânet.
l.+ehli 145a/4
l.-di-: Lânet okumak. 145a/4
l.-eyle-: Lânetlemek. 189a/8
l.-it-: Lânetlemek. 145a/3,
192a/7
- Lâtıkiyye** (Krş. Lâdıkiyye,
Lâtıkiyye, Lâtıkiyye)
l.+şehri 109b/9
- Lâtıkiyye** Lazkiye, Suriye'de bir
şehir. (Krş. Lâdıkiyye,
Lâtıkiyye)
l. 109a/11
l.+den 168b/13
l.+şehri 109a/5, 149b/2
- latîf** Güzel, hoş.
l. 17a/10, 159b/16
- lâ-yezâl** Sonsuz, bitmez.
l. 143a/5
- lâyık** Uygun, yakışan, lâyık.
l. 6b/12, 6b/12, 51b/18, 55a/12
l.+(adına şanına lâyık) 60a/10
l.+ıdur 127b/17
l.-gör- : Lâyık görmek. 78a/17
- lâzım** Şart, gerekli.
l.+gerek 145a/6
- leb** Dudak.
l.+(beste-leb) 7a/7

Lehm Kabile adı.
1.+‘Arabı 23a/16

leng Topal, aksak.
1. 84a/5

leşker Asker, ordu.
1. 2a/9, 4a/3, 4b/3, 5a/18, 5b/9,
17a/19, 18a/13, 23b/2, 24b/19,
25a/2, 35a/17, 42b/18, 47a/12,
54a/7, 55a/2, 56b/4, 63b/7,
69b/2, 73b/19, 80a/19, 117a/12,
121b/13, 121b/16, 123a/2,
123b/15, 123b/16, 142a/9,
153a/18, 159b/10, 162a/17,
167b/5, 169a/15, 169b/12,
182a/17, 199a/15
1.+birle 38a/3, 49b/12
1.+den 169b/3
1.+din yaña 8a/16
1.+dür 183a/8
1.+e 26a/15, 43a/9, 68a/17,
69a/13, 115a/8, 151a/14,
157a/10
1.+i 12b/16, 15b/3, 15b/5,
27b/17, 29a/11, 30b/4, 30b/19,
39b/5, 39b/13, 42b/17, 43b/6,
44b/18, 52a/14, 52b/19, 54b/18,
55a/8, 56a/11, 63a/17, 65a/16,
69b/3, 72a/1, 72a/17, 74a/3,
78b/18, 81a/10, 81a/14, 83a/13,
87a/2, 93a/19, 97a/9, 97a/16,
102b/6, 109b/14, 116a/6,
117a/5, 140a/10, 165b/5,
166b/7, 166b/14, 175a/3,
175b/8, 182b/5, 193a/19,
195a/15, 196b/1, 197a/6
1.+i birle 10a/11, 31b/14,
50a/18, 54a/16, 91b/11,
184b/14
1.+ile 54a/17
1.+in 8a/17, 26b/4, 26b/8,
28a/4, 35b/1, 42a/12, 49b/7,
65b/14, 67b/6, 81a/15, 81a/17,
96b/13, 138b/2, 169a/10,
175a/2, 177a/12
1.+inden 10a/12, 11a/9, 11b/9,
22b/3, 76a/2, 79a/8, 101b/19,
175b/8, 176a/17
1.+inden yaña 59a/7
1.+ine 8b/14, 11a/12, 15b/13,
17b/1, 27a/3, 30b/4, 33b/14,
41a/3, 42b/11, 48a/14, 52a/7,
70b/19, 71a/2, 105b/17, 160a/1,
169a/14, 196a/5

1.+i-y-ile 26b/12, 71a/2
1.+ini 169b/2
1.+inüñ 8a/10, 10a/16, 28b/9,
30a/17, 42a/10, 53a/17, 69b/3,
83a/7, 98b/7, 154b/1
1.+inüñ begi 26b/1
1.+lecn 87a/19
1.+üm 117b/4
1.+ümüzi 35b/7
1.+üñüz 58b/5

Levka Bizans ileri gelenlerinden,
Kınnesrin şehrinin meliki.
1. 152b/9, 152b/17, 152b/18,
153a/6, 153a/10, 154a/19,
154b/13, 157a/2, 159b/6,
160b/13, 160b/19, 161a/5,
161b/2, 161b/4, 167b/11,
167b/16
1.+birle 152b/9
1.+dur 159b/5
1.+y-ıla 160b/9
1.+nuñ 154a/19, 157a/13,
161a/5, 161a/8, 161a/9, 161a/14,
161b/1, 162b/14, 167b/19
1.+ya 154b/13, 160b/18
1.+yı 157a/1, 157a/7, 161a/6,
162b/7, 163b/18, 164b/12,
166b/17, 167b/15, 167b/17,
169b/6

Levka b. Sem‘ân Bizans ileri
gelenlerinden.
1. 7b/7, 7b/20, 11b/10
1.+ıdı 11a/1

leyyin Yumuşak, mülayim.
1.+(heyyin ve leyyin) 34b/9

likin Ama, fakat.
1. 116b/13, 133b/13, 139b/16

li‘llâhi Allah için, Allah'a mahsus.
1. 122b/4
1. fi‘llâh için 130b/16
1. fi‘llâhi degül 89a/10

limöngâhi Limanlık.
1.+dür 133b/3

livâ Bayrak, sancak.
1.+y-ı hamd 62a/14
1.+y-ı hamd-ı Muhammedi
165a/1, 169a/17, 172b/20

lokma Yiyecek, bir defada yutulacak kadar yiyecek.
l.+sı(din lokması) 135b/11
l.-ye- 46a/9

luṭf İyilik, lütuf.
l.-eyle: İyilik etmek. 16a/9

M

mā' Su.
m.+ı ma'būdiyye 92a/10

Ma'ān Filistin'de bir şehir.
m.+vilāyeti 7b/11
m.+yolu 23b/5

ma'ānī Manalar.
m.+ehli 46a/6

Ma'arra Mezopotamya bölgesinde bir şehir. (Krş. Mu'arrā)
m.+ili 151a/2
m.+kal'ası 151a/12

ma'āş Maaş.
m.+a 138b/6

ma'āşer (Krş. ma'āşir)
m.+e'l-müslimin 79a/1, 130b/2

ma'āşir Cemaatler, topluluklar. (Krş. ma'āşer)
m.+e'l-'Arab 183a/17, 183b/1

Ma'āz (Krş. Ma'āz b. Cebel el-Ensāri)
m. 170b/3, 170b/5, 170b/8,
170b/10, 197a/6

Ma'āz b. Cebel (Krş. Ma'āz b. Cebel el-Ensāri)
m. 2b/16, 4a/15, 30a/9, 81a/11,
83a/9, 100b/15, 103b/10,
130a/4, 145b/14, 170a/3,
170a/13, 170b/1, 173a/6,
193a/12, 196b/9, 197a/4, 197a/5
m.+(i) 79b/17
m.+birle 78b/14
m.+dür 170a/17
m.+e 197a/15
m.+idi 170a/16

Ma'āz b. Cebel Ensāri (Krş. Ma'āz b. Cebel el-Ensāri)

m.+yi 73a/14

Ma'āz b. Cebel el-Ensāri Muaz b. Cebel, Fetihlere katılan ve komutanlık yapan bir sahabe.
m. 2b/13, 80a/16

ma'būdiyye Hristiyanların vaftiz için kullandıkları su.
m.+(ab-ı ma'būdiyye) 52b/8
m.+birle(āb-ı ma'būdiyye) 163b/1
m.+şuyı 25a/6, 39b/8, 63b/6,
66b/18, 123b/10
m.+ye(mā'-ı ma'būdiyye) 92a/10

ma'cūn Hamur kıvamına getirilmiş ilaç.
m. 149a/8

ma'den Maden.
m.+i himmet 56a/13

mağbūn Üzgün, pişman.
m. 117a/15
m.-(melūl mağbūn maḥzūl ol-) 65b/7
m.-ol-: Pişman olmak, aldanmak. 146a/10, 149a/2

mağlūb Yenilmiş.
m. 83b/14, 143a/9
m.-ol-: Yenilmek. 185b/17, 185b/18

mağrīb Batı.
m.+a maşriḳa 6a/19
m.+dan maşriḳa 23a/6, 40b/15,
121a/2
m.+maşriḳa deḡin 190b/14
m.+maşriḳ 99a/6
m.+meliki 123b/16
m.+uñ maşriḳuñ 115a/3
m.+vilāyet 23a/9
m.+vilayeti 190b/5
m.-a maşriḳa ṭol- 6a/11

mağrūr Gururlu, aldanmış.
m.-kıl-: Aldatmak. 111b/10

Māhān b. Ermenī Ermenistan hükümdarı.
m. 190b/14

maḥbūb Sevilen, sevgili.
m. 49a/7

maḥbūs Hapsedilmiş, mahpus.
m. 42a/19

maḥkeme Davaların görüldüğü yer,
mahkeme.
m.+si 146b/16

maḥkūm Boyun eğen, tâbi olan, bağı
kalan.
m.+uz 52b/18
m.-ol-: Boyun eğmek, tabi
olmak, uymak. 23b/12, 24a/11,
73b/13, 96b/9

maḥlūkāt Yaratıklar, insanlar.
m.+uñ 12b/12

maḥrūm İsteğine ulaşamayan,
mahrum.
m.-ol-: Elde edememek,
ulaşamamak. 70b/2

maḥşūn Güçlendirilmiş,
sağlamlaştırılmış.
m.-ol-: Fayda etmek. 149a/5

maḥşūş Birine ait olan, birine
ayrılmış olan.
m.-ol-: Ait olmak, ayrılmış
olmak. 107a/6, 143b/18

maḥzūl Perişan.
m.-(melül maḡbūn maḥzūl ol-)
65b/7

maḥzūn Üzgün, tasalı.
m. 11b/13, 28b/12, 83b/14
m.-ol-: Üzülme, tasalanmak.
149a/1

maḥām Yer
m.+dan 132b/6

m.+(kāyim-maḥām) 130b/19
m.+ıyam(kāyim-maḥām) 131a/4
m.-(kāyim-maḥām ol-) 70b/16

maḥāşid Maksatlar, istekler.
m.+lar 9a/7

maḥhūr Kahrolmuş, bozguna
uğramış.

m. 11b/13
m.-it-: Kahrolmak, bozguna
uğramak. 93b/19

maḥrūn Yakın.
m.-ol- 149a/4

maḥşūd Arzu, istek.
m. 74b/12, 153b/19
m.+ın 35a/19, 181b/7, 185b/15
m.+ların 179b/10
m.+um 20a/11
m.+uñuz 12b/19, 45a/19, 99b/6
m.-uma ir- 125a/9
m.-uma iriş- 19a/3

māl Varlık, servet, sahip olunan şey.
m. 9a/13, 15b/14, 33b/19,
34a/15, 59b/1, 62a/5, 64a/7,
68a/1, 89a/11, 89b/18, 92b/11,
103b/1, 103b/3, 105b/12,
105b/19, 106a/1, 108b/3,
113a/2, 116a/1, 118b/1, 118b/6,
125b/13, 128b/13, 128b/15,
133a/6, 133b/6, 152a/6,
159b/14, 178a/8, 178a/11,
186b/13, 188b/4
m.+(milk māl) 45a/8
m.+ ı tavar 87a/6, 145b/15
m.+ u milk 122b/2
m.+ u tavar 145a/12, 170a/8
m.+a 89a/11, 96b/17, 106a/16
m.+a metā'a 106a/19
m.+birle 39a/5, 103a/12
m.+dan 105a/15, 168b/18
m.+dan(beytül-māl) 128b/15
m.+dandur 105b/19
m.+degül 106a/3
m.+dur 178a/9
m.+ı 5a/16, 15b/17, 17b/6,
21b/17, 29a/2, 33b/15, 34a/16,
49b/13, 61a/18, 64a/9, 90b/9,
105b/14, 106a/6, 106a/8,
117a/11, 118b/3, 132a/8,
133a/6, 143b/8, 143b/13,
198a/3
m.+ı(ganimet māl) 105b/12
m.+ı birle 156a/16
m.+ı mülki 102a/4
m.+ıdur 186b/16
m.+ın 2b/16, 13a/13, 13a/16,
15b/13, 15b/18, 16a/5, 28a/13,
31b/2, 40a/18, 46b/16, 53a/19,
72a/18, 75b/1, 87a/16, 104b/4,

115b/2, 128b/6, 133b/8,
136b/6, 167a/8, 178a/15, 185a/8
m.+ına 44a/11, 102a/7, 102a/10
m.+ına milğine 23b/16
m.+ına mülğine 121a/4
m.+ından 16b/3, 33b/18, 149a/9
m.+ını 105a/17, 115b/9,
178b/16, 188a/8
m.+ınıñ 118a/17
m.+ları 4b/4, 104b/15, 105a/4,
136a/6, 171b/5
m.+ları(mülkleri mälları)
102b/18
m.+ların 31a/6, 35b/8, 48b/3,
48b/5, 48b/7, 50a/14, 104b/16,
117a/1
m.+ların metâ'ların 105a/10
m.+mülk 198a/17
m.+ıla 23a/6, 148b/18
m.+ıla mülk-ile 90b/7
m.+tavar 4a/1
m.+um 179a/11, 179a/19
m.+uma 78a/15
m.+umı 179b/1
m.+umuz 41b/3, 92b/10,
105b/12, 151b/17, 152a/14,
182a/4, 189a/6
m.+umuza 104b/19
m.+umuza(mülkümüze
mälumuza) 107b/14
m.+umuza mülkümüze 92a/15
m.+umuzu 104b/11, 105b/11,
152a/16, 186b/12
m.+umuzu(mülkümüzi
mälumuzi) 65b/11
m.+umuzu mülkümüzi 96a/17
m.+uñ 7a/13, 115b/11,
178b/12, 192a/6
m.+uñuz 96b/5, 151b/18
m.+uñuz için 92b/12
m.+uñuz mülküñüz 48a/9
m.+uñuzu 104b/14
m.+ve ni'met 128b/14
m.-a baq-: Servete önem
vermek, mala değer vermek.
106a/16
m.-yığ-: Servet toplamak,
kazanmak, biriktirmek. 179a/13

mäldär Mal sahibi, zengin.
m.+lar 132b/19
m.+havâceleri 150a/9

mälîk 1. Sahip.
m. 117b/9

m.+i 6b/14, 117b/7
m.-ol-: Sahip olmak. 6b/10,
38a/8, 50b/6, 66b/13, 107b/14,
121a/5

2. Hükümdar.
m.+i 40a/4

Mälîk b. Eşter Fetihlere katılan bir
savaşçı. (Kırş. Mälîk Eşter,
Mälîk b. Hâriş el-Eşter el-Nah'î,
Melik b. Hâriş el-Eşter, Melik
Üşter)
m. 160a/13

Mälîk b. Eşter (Kırş.
'Abdurrahmân b. Mälîk Eşter)
m.+oğlı abdurrahmân 130a/14

Mälîk b. Fahr Şehit adı.
m. 198b/12

Mälîk b. Hâriş el-Eşter el-Nah'î
fetihlere katılan bir savaşçı.
(Kırş. Mälîk Eşter, Mälîk b.
Eşter, Melik b. Hâriş el-Eşter,
Melik Üşter)
m. 89b/19

Mälîk b. Zeyd Fetihlere katılan bir
savaşçı.
m. 193a/15

Mälîk Eşter (Kırş. Mälîk b. Eşter,
Mälîk b. Hâriş el-Eşter el-Nah'î,
Melik b. Hâriş el-Eşter, Melik
Üşter)
m. 173a/5, 186b/2
m.+gâzi 145b/6

ma'lûm Bilinen, belli.
m.+degül 113a/4
m.+dur 2a/8, 13a/1, 17a/5,
103a/7
m.-eyle-: Bildirmek, anlatmak.
32a/9, 85a/2
m.-ol-: Bilinmek, belli olmak.
6b/6, 16a/12, 16a/18, 23a/14,
24a/4, 36a/17, 45a/3, 119b/10,
124a/13, 127b/12, 130b/2,
130b/9, 130b/14, 147b/10,
155b/10, 156a/16, 170b/7,
183b/1, 199b/18

ma'mûr Bakımlı, bayındır.

- m. 38b/1, 38b/19, 110b/5
m.+dur 35a/10
m.+idi 52b/12
m.-ol-: Bayındır olmak. 164a/15
- mancınık** Ağır taşları fırlatmak için kullanılan bir savaş aleti.
m.-lar 46b/7, 67a/17, 95a/18
m.-lar kır- 181b/19
- mānend** Benzer, eş.
m. 29b/18, 50a/7, 74b/11
- ma'nī** Mana, iç yüz.
m.+dür(ne ma'nī) 156a/5
m.+sin 13b/5, 184a/19, 188b/18
m.+ye 3b/4
- manşūr** Allahın yardımıyla yenmiş, üstün gelmiş.
m.-muzaffer ol- 139a/1
m.-ol- 161b/12
m.-ve muzaffer eyle- 160a/18
m.-ve muzaffer ol- 15b/12, 17a/12, 22b/16, 26a/5, 28a/17, 30b/11, 84b/8, 123b/13, 186b/11, 200a/8
m.-ve muzaffer kıl- 26b/19, 71a/18, 93b/2, 100a/12, 182a/2
m.-ve muzaffer it- 66b/17
- mār** Yılan.
m. 93a/5
- Mārīn b.** 'Avf Şehit adı.
m. 46b/11
- Maraş** Maraş.
m.+yazıları 155b/17
- ma'reke** Savaş.
m. 136b/15
m.+dür 136b/16
m.+yeri 11b/8, 63b/3, 79a/15, 85b/19
m.+yiri 54b/10
- Marķis** Şam şehrinin kapılarından biri.
m.+(bāb-ı marķis) 91a/15
- ma'rūf** Herkesçe bilinen, tanınmış, belli.
m. 5a/12, 103b/14, 119a/5
- m.+(emr-i ma'rūf nehy-i münker) 44a/1
m.+(meşhūr ma'rūf) 99b/4
m.+idi 68a/13
m.+lardan 173a/14
m.+meşhūr 25b/5, 50a/7, 94b/11, 182a/7, 198b/15
m.-(emr-i ma'rūf nehy-i münker it-) 144b/2
m.-(emr-i ma'rūf ve nehy-i münker it-) 23b/11
m.-ol- 8b/16
- ma'şiyet** Günah, asilik.
m. 156b/2
m.+dür('ayn-ı ma'şiyet) 156b/4
- maşlahat** 1. İş, husus, durum, keyfiyet.
m. 182a/14, 182a/15
m.+a 92a/11, 150a/19
m.+ı-y-içündür 130b/17
m.+içün 47b/12
m.+idi 12b/11
m.+uñuza 154a/7
2. İhtiyaç.
m.+um için 44a/3, 130b/16
m.-um yerine gel-: İhtiyacı karşılanmak, işi görülmek. 179a/16
3. Tavsiye.
m.+umuza 98a/4
4. Yapılması gereken, yapılması doğru olan, tedbir.
m. 24b/5, 25b/10, 26a/4, 34b/12, 41a/18, 44b/11, 45a/15, 60a/2, 60a/12, 61b/3, 72a/2, 73a/11, 75a/5, 82b/8, 90b/19, 92b/7, 98a/6, 98b/5, 99a/8, 103a/12, 122b/10, 136a/14, 137a/3, 137b/9, 150a/14, 151b/11, 159b/13, 163a/13, 170a/8, 173a/18, 189a/4
m.+ mıdır 194b/15
m.+ından 21a/13
m.+ları 68b/15
m.-ında bulun-: Duruma uygun olmak, tedbirli bulunmak. 92b/9
m.-gör-: Uygun görmek, doğru bulmak, kabul etmek. 7a/19, 10a/18, 12a/3, 17b/12, 18a/15,

18b/1, 20b/3, 30a/7, 31b/2,
34b/12, 38b/8, 39b/17, 40a/6,
47a/9, 47a/10, 52a/8, 57a/12,
63a/6, 63b/10, 64a/5, 65a/13,
65b/18, 68b/1, 70b/15, 74a/6,
88b/18, 104a/2, 104a/5,
104a/14, 105a/1, 106a/4,
107b/15, 117a/14, 118a/4,
118b/7, 119a/11, 123b/14,
124b/4, 125a/4, 127a/7,
137b/13, 141a/14, 146b/7,
150a/8, 150b/18, 152b/5,
153a/4, 153a/9, 153a/15,
166b/16, 168b/1, 176a/5,
176b/4, 180b/12, 182a/11,
182b/1, 186a/7, 189a/18,
189b/6, 194b/14, 194b/16,
198a/18, 198b/1, 199b/16

maşharalık Alay konusu.
m.-it-: Alay etmek. 192a/8

maşrık Batı.
m.+(ğ)a degin(mağrīb maşrığa)
190b/14
m.+(mağrīb maşrık) 99a/6
m.+a(mağrība maşrık) 6a/19
m.+a(mağrīb dan maşrık)
121a/2
m.+a degin(mağrīb dan maşrık)
23a/6, 40b/15
m.+uñ(mağrībuñ maşrıküñ)
115a/3
m.-a(mağrība maşrık tol-)
6a/11

maşbüh Pişkin, tecrübeli.
m. 29b/17

mâtem Keder, üzüntü.
m.+degül 9a/19

maşlüb Talebedilen, istenen.
m. 143a/9
m.+umuz 109a/9

mazarrat Zarar, ziyan.
m.-iriş- 140a/18

Mâzin b. 'Âmir Fetihlere katılan bir
savaşçı..
m. 186b/3

mazlüm Zulüm görmüş.
m. 54a/3

m.+ın 93b/19
m.+lara 120a/18
m.+laruñ 120a/19

mazmün Mana.
m.+ı 16b/5, 124a/11
m.+ın 3a/14, 31b/19, 119b/6,
127a/6

ma'zül Azledilmiş.
m.+em 44a/4
m.-it-: Azletmek, çıkarmak.
117b/11

mebādā Olmaya ki.
m. 74b/16

mecāl 1. Güç, kuvvet.
m.-i kılma-: Gücü, takati
kalmamak. 95b/13
m.-leri kılma- 64a/1, 87a/3
m.-ümüz kılma- 175b/7

2. Fırsat.
m.-leri kılma-: Fırsat kalmamak.
27a/11
m.-koma-: Fırsat vermemek.
70a/15, 140a/14

mecāz Ruh alemi.
m.+ı 149a/6

meclis Toplantı yeri.
m.+de 32a/1

m.-inüñ(hayātu meclisinüñ şem'i
söyün-) 29b/12

mecnün Deli, çılgın.
m. 149a/11, 149a/11

mecrüh Yaralanmış.
m. 28b/12
m.-it-: Yaralamak. 11b/13
m.-ol-: Yaralanmak. 85a/13,
141a/13
m.-kıl-: Yaralamak. 81a/16

Medäyin İran'ın Dicle kenarındaki
yedi büyük şehrinin ortak adı.
m.+şehri 35a/15

meddāh Medheden, öven.
m.+lara 128b/12

meded Yardım.

- m. 71a/3, 71b/11, 140a/7, 141b/4
 m.-dut-: 1. Yardım etmek. 140a/19
 m.-(...dan meded dut-): Yardım görmek. 143a/3
 m.-eyle-: Yardım etmek. 53a/6, 57b/9, 164b/17, 165a/6, 176a/10
 m.-iste-: Yardım istemek. 43a/4, 174a/14
 m.-it-: Yardım etmek. 165a/10
 m.-ol-: Yardım edilmek. 53b/1, 90b/16
 m.-kıl-: Yardım etmek. 62a/2, 78a/1

mededleş- Yardımlaşmak.

- m.-üp 57b/9

Medenî Medineli.

- m.+(Mekki Medenî Kureysi Hâşimî Muhammed b. 'Abdullâh) 13a/2, 14b/7
 m.+(Mekki ve Medenî peygâmbâr) 23a/3

medh Övme.

- m.+in 135b/4
 m.+ine 135b/1
 m.-it-: Övmek. 128b/12

Medîne Medine şehri.

- m. 66b/4
 m.+(Mekke Medîne şehri) 190b/1
 m.+de 199a/3
 m.+öfî 17a/19
 m.+kavmı 4a/11
 m.+şehri 4a/9, 5b/8, 8a/16, 8b/8, 15b/6, 15b/14, 23a/18, 34a/7, 35a/11, 49b/11, 63a/9, 88a/13, 88a/15, 88b/1, 89a/6, 91b/10, 104a/3, 118b/2, 119a/7, 119b/17, 120a/7, 120a/8, 120b/3, 123b/4, 124b/8, 127a/1, 127a/15, 139b/19, 147a/1, 147b/13, 198b/18
 m.+şehri vilâyeti 8a/7
 m.+ye 2b/16, 3b/17, 4a/10, 5b/1, 10a/1, 15b/16, 15b/17, 17a/17, 18a/13, 127a/12

mef tûn Kapılmış, tutkun.

- m.-ol-: Kapılmak, tutulmak. 146a/10, 149a/3

meger Ancak, o sırada, yalnız, yoksa, meger.

- m. 18b/11, 25a/12, 25a/13, 26b/1, 43b/17, 56a/19, 57b/1, 70a/1, 84a/3, 84a/12, 84a/14, 85a/18, 94a/3, 94a/14, 99b/10, 105a/10, 109b/3, 112b/18, 118a/11, 121b/8, 125a/6, 132a/3, 132a/3, 148a/5, 154b/11, 174a/17, 175a/5, 185a/14, 186a/17, 188a/19, 191a/6, 197a/18
 m.+ki : Oysa ki, halbuki, ancak. 12b/2, 14a/9, 59b/8, 76b/1, 81a/2, 88a/15, 119b/11, 135a/15, 153a/8, 199a/9
 m.+kim 48b/15, 70a/7, 74a/5

mehân Küçük düşürülmüş.

- m.+(hôr u mehân) 78a/11

Mehic (Krş. Müheyc)

- m. 164b/19

mehl Süre, vade.

- m.-vir-: Süre tanımak. 58b/18

mekir, mekr Hile, düzen.

- m.+dür 154a/2
 m.+i 173b/18
 m.+içün 196a/11
 m.+in 157a/11
 m.+süz(hiletsiz mekirsüz) 179a/6
 m.+ ü hîle 68b/13, 84b/6, 84b/11
 m.+ ü hilet 153a/5
 m.+ ü hilet issi 152b/8
 m.- ü hilet it- 96a/19, 157a/14
 m.-it-: Hile yapmak, tuzak kurmak. 84b/8, 153a/8

mekkâr Hileci, düzenbaz.

- m. 74a/17

Mekke Mekke şehri.

- m. 66b/4
 m.+ 'Arabı 37b/11
 m.+çerisi 18a/10, 18a/12
 m.+de 6a/17
 m.+dilîrleri 30a/9, 118a/11
 m.+medine şehri 190b/1

m.+nüñdür 26b/9
 m.+nüñ abtalları 193a/9
 m.+nüñ seyyidleri 18a/18,
 29a/14
 m.+nüñ sultâmı 8b/3
 m.+seyyidleri 20a/2, 20b/6,
 21a/7, 83a/10, 89a/2, 89a/4,
 91a/12, 91b/18
 m.+şehri 8b/1, 13a/8, 17b/17,
 18a/8, 18b/11, 25b/18, 35a/11,
 41a/7, 63a/9, 64b/1, 80a/10,
 88b/18, 124a/14, 139a/18,
 155a/9, 198b/6
 m.+şehrinüñ abtalları 8b/9
 m.+uluları 17b/15
 m.+ye 5b/1, 16b/4

Mekkî Mekkeli.

m.+Medenî Kureysî Hâşimî
 Muhammed b. 'Abdullâh 13a/2,
 14b/7
 m.+ve Medenî peygâmbâr 23a/3

mektüb Mektup.

m. 4b/15, 52a/15
 m.+ı 31b/12, 90a/15

melâlet Sıkıntı.

m. 20b/2

melek Melek.

m.+ül-mevt: Ölüm meleği,
 Azrail. 61a/9, 61a/10

melik 1. Padişah, hükümdar, hakan.

m. 7b/8, 11a/2, 15a/14, 39a/6,
 39a/9, 39a/16, 52b/16, 54a/2,
 65a/11, 66a/18, 66b/1, 66b/5,
 80b/10, 122a/5, 141b/18,
 142a/18, 146a/8, 148b/6,
 149b/3, 150a/16, 162a/9,
 168a/11, 178a/8, 179a/14,
 182b/18, 183a/11, 187a/13,
 188a/10, 189a/1, 189b/9,
 190b/12
 m.+çolpân 36a/6
 m.+dür 61a/15
 m.+e 7b/9
 m.+ıştafanos 166a/19
 m.+i 7b/7, 7b/10, 7b/12, 7b/20,
 7b/20, 11a/2, 11b/11, 12b/16,
 23a/7, 27b/10, 35a/9, 37b/16,
 38b/1, 40a/9, 43b/17, 43b/19,
 51a/5, 51a/16, 52a/19, 52b/4,
 52b/13, 53b/1, 55a/7, 55b/3,

57a/2, 57a/7, 59b/5, 64b/19,
 66a/9, 67b/3, 80b/3, 91a/8,
 116a/15, 117a/9, 123b/16,
 123b/17, 132a/8, 133b/3,
 136b/12, 141b/15, 141b/17,
 142a/6, 142b/2, 142b/7, 144a/4,
 152a/7, 152b/8, 152b/9,
 152b/14, 157a/5, 157a/6,
 157a/7, 159b/4, 159b/4, 159b/4,
 159b/6, 160b/8, 160b/13,
 160b/18, 161a/13, 161b/16,
 162a/6, 162a/8, 162b/7,
 163b/18, 164a/1, 164b/12,
 165b/3, 166b/16, 167b/9,
 167b/11, 167b/15, 169a/10,
 169b/6, 172a/5, 174a/18,
 175a/5, 182a/15, 185b/12,
 187a/1, 187a/7, 188a/9,
 188b/18, 190a/2, 190a/12,
 190a/13, 190b/12, 190b/14,
 196a/5, 199b/15
 m.+i birle 44b/10
 m.+i idi 39a/10, 82a/3
 m.+idür 7b/7, 53a/3, 54a/7,
 57b/4, 189a/2
 m.+imise 66a/15
 m.+in 86b/16, 150b/15
 m.+inden 123b/16, 181a/8
 m.+inden yaña 142a/14
 m.+ine 12b/17, 84b/14,
 123b/18, 170b/14, 171a/10
 m.+i-y-idi 35a/16
 m.+inüñ 86b/16, 138a/7,
 143b/19, 155a/15, 165b/17,
 169a/18, 176b/3, 191b/1
 m.+isin 60a/14, 66a/5
 m.+le 53b/18
 m.+ler 4a/4, 5a/17, 6a/1, 7a/10,
 24a/4, 41a/8, 41b/9, 50b/17,
 51a/12, 51b/16, 65b/10, 72b/20,
 74b/2, 84a/17, 85a/1, 90b/10,
 96a/15, 100a/5, 105a/11,
 117a/10, 117b/3, 121a/3,
 121a/19, 121b/7, 123a/9,
 123b/14, 142b/6, 159b/3,
 164a/2, 167b/10, 190a/17
 m.+ler hürmetin 12b/1
 m.+ler için 83b/15
 m.+ler idüñüz 159a/16
 m.+lerden 5b/13, 140b/2
 m.+lerdür 45a/4
 m.+lere 118a/5
 m.+leri 60b/18, 62a/11, 65b/7,
 121a/16, 122a/11, 152b/7,
 172b/1, 182b/13, 187a/13

m.+leridür 184b/5
 m.+lerin 12a/14, 122a/7, 122b/9
 m.+lerinde 74b/10, 83b/12
 m.+lerinden 152b/6
 m.+lerine 36a/10
 m.+lerinün 55a/6
 m.+lersiz 123a/13
 m.+lerüm 117b/4
 m.+lerümüz 141b/19
 m.+lerümüzden 162a/11
 m.+lerümüzi 92a/17
 m.+lerün 122a/8, 136b/9,
 138a/6
 m.+i müdebbir: Allah. 143a/15
 m.+i kâlon 142a/17
 m.+i kayser? 124a/10
 m.+i ümerâ 52b/17
 m.+ile 59b/11, 185b/16
 m.+kayser 5b/7, 34b/6, 52b/16,
 113a/1, 189b/11
 m.+ümüz 12b/16, 80b/7, 80b/9,
 86b/17, 92b/2, 92b/3, 116b/16,
 153a/17, 176b/6
 m.+ümüz idi 60a/9
 m.+ümüze 192b/4
 m.+ümüzün 154b/16
 m.+üz-zamân 6a/2, 6b/4,
 7a/10, 7b/5, 23a/18, 23b/8,
 24a/1, 35b/11, 51a/13, 52a/6,
 66a/2, 66b/2, 84b/12, 121b/8,
 122b/13, 123b/8, 152a/14,
 167b/11, 171b/3
 m.+ün 7a/18, 11b/14, 23a/11,
 33b/3, 53a/10, 53b/7, 60b/6,
 80b/9
 m.+ünüz 12b/2, 183a/18
 m.+ünüze 176b/7
 m.+ünüzi 40a/4, 176b/10
 m.+ünüzün 154b/17
 m.-dik-: Hükümdar olarak
 atamak. 150b/15
 m.-ler erdemini kıl- 144a/5
 m.-kıl-: Hükümdar yapmak.
 125b/19

2. Kırallık, hükümdarlık,
 saltanat.
 m. 92b/8
 m.+i 45a/4, 143a/10
 m.+i(Sâs Rûs ve Kağan meliki)
 23a/10
 m.+in 114a/19
 m.+ine 66a/1, 66b/4, 170a/18,
 190a/15
 m.+inün(cihân meliki) 6a/2

m.+lerini 45a/5
 m.+ümüze 153b/1
 m.+ün 51a/13, 52a/8, 117b/7

m.-ini(cân melikini ısmarla-)
 143a/13

Melik b. Hâriş el-Eşter (Krş.
 Mâlik Eşter, Mâlik b. Eşter,
 Mâlik b. Hâriş el-Eşter el-Nah'i,
 Melik Üşter)
 m. 92a/1

Melik Üşter (Krş. Mâlik Eşter,
 Mâlik b. Eşter, Mâlik b. Hâriş
 el-Eşter el-Nah'i, Melik b.
 Hâriş el-Eşter)
 m. gâzi 118a/12
 m.+i 118a/15

melik-âne Hükümdara yaraşır,
 hükümdara uygun.
 m. 43b/16, 52b/13, 60b/9,
 113b/1

melike Prenses.
 m.+hâtün 112b/19

meliklik Hükümdarlık, saltanat.
 m. 35b/19, 95a/9

melül Mahzun.
 m.+şekil 109a/16
 m.-(gönülünü melül eyle-) 109b/2
 m.-mağbün mahzül ol- 65b/7
 m.-ol-: Mahzun olmak. 50b/8,
 68a/6, 86b/17, 89a/15, 109b/6,
 109b/19, 156a/5, 157b/7,
 185a/17, 188a/10

mel'un Lanetlenmiş.
 m. 17b/15, 27b/12, 37b/1,
 60b/12, 62a/7, 75b/6, 77b/7,
 78a/16, 78a/17, 86b/4, 94a/2,
 94a/5, 95b/3, 114a/17, 114b/13,
 162b/17, 169a/4, 181b/16,
 189a/8, 194a/5, 194a/6
 m.+(merdud-ı edebedi ve
 mel'un-ı ezeli) 17b/16
 m.+(merdud mel'un) 148b/19
 m.+a 76a/4
 m.+dur 97b/8, 133b/4, 182a/16
 m.+ı 76a/6
 m.+idi 97b/18, 188b/2
 m.+lar 64b/13

Memela' (Krş. Ebreşdi, cebel-i Bârük)
m.+idi 111b/6

memleket Ülke, memleket.
m. 5b/19, 40b/16, 153a/3, 189b/10
m.+(erkân-ı memleket) 121b/1
m.+(milk ve memleket) 122b/9
m.+e 96a/15
m.+i 163b/4
m.+in 54a/18
m.+inden 92b/11
m.+ine 50b/4
m.+inüñ 60a/14
m.+lere 133a/16
m.+i dünyâvî 6a/6
m.+refâhiyyet 2a/1
m.+üñ 57a/6
m.-çekiş- 6a/7
m.-dut- 36a/1

me'mûr Emir altında olan.
m.+uz('abd-ı me'mûr) 53b/14
m.-ol- Birinin emri altında olmak. 130b/15

men' Mani olma.
m.-it-: Mani olmak, önlemek. 19b/9

menber Camilerde hutbe okunan kürsü, minber.
m. 127b/12
m.+de 46a/7
m.+den 2a/19, 34a/18, 128a/10, 128b/16
m.-dik- 121a/7
m.-e çık- 2a/4, 88b/15, 127b/7, 128a/13
m.-ine çık- 34a/11

Men Cäyil Bizans ileri gelenlerinden, Trablus meliki.
m. 142b/3
m.+i 142b/2
m.+üñ 142b/7

Mencâ (Krş. Men Cäyil)
m.+nuñ 144a/4

mensüh Hükümsüz, geçersiz.

m.-it-: Hükümünü kaldırmak, geçersiz kılmak. 124a/19, 198a/10
m.-ol-: Hükümsüz, geçersiz olmak. 24a/13, 71a/5

menzil 1. Konak yeri.
m.+(bir iki menzil) 146a/16
m.+den 50a/6
m.+e 36b/4, 37a/7, 50a/3, 50a/6
m.+ine dek 36b/3
m.+üñ 50a/4

2. Yer, mevki.
m.+e 50a/2
m.+ine 19a/18, 132a/5

menzilet Derece, değer, mevki.
m.+lerin ve mertebelerin 14b/8
m.+üm 20b/17

merc Çayır.
m.+ine 75b/7

merd-âne Mertçe.
m. 29b/4, 29b/9, 29b/10, 42b/13, 52a/5, 56a/7, 70a/4

merdüd Reddedilmiş, kovulmuş.
m.+ı ebedî ve mel'un-ı ezeli 17b/16
m.+mel'un 148b/19
m.+ı ebedî 158b/17

merg Ölüm.
m.-ol-: Ölmek. 30a/4

merhabâ Merhaba.
m.+hōş geldüñüz 92a/10

merhabân Hoş geldiniz.
m.-kıl-: Hoş geldiniz demek, selam vermek. 4b/3, 17b/5, 43b/2, 156b/17

merhamet Esirgeme, koruma.
m. 136a/13

Meric-i Dîbâc Yer adı.
m. 113a/4, 113a/5, 113a/5
m.+a 142a/2
m.+dan 113a/7, 116a/3, 118b/1
m.+ğanîmeti 136b/3
m.+gavğası 121a/13

m.+gazâsı 127a/10, 127a/13,
130b/10, 139b/2
m.+gazâsı 113a/12
m.+uñ gazâvatı 127b/10

Merîc-i Sakrâ Şam şehri civarında
bir yer adı.
m.+ya degin 116a/4

mermer Mermer.
m. 153b/3

mertebe Makam, mevki, derece.
m. 94b/5
m.+lerin(menziletlerin ve
mertebelerin) 14b/8
m.+si kadarınca 130a/19
m.+sin(şahâdet mertebesin)
94b/7
m.+sin(şehidlik mertebesin)
2a/7, 9b/10, 10b/14, 26a/6,
40b/3, 134a/11
m.+sinden(şahâdet mertebesi)
70b/2
m.+sindesiz 86b/3
m.-since(mertebelü mertebesince
otur-) 121b/3
m.-sinden düş-: Derecesini,
rütbesini, makamını kaybetmek.
90b/10

mertebelü Makam sahibi.
m.-mertebesince otur-: Herkes
rütbesine göre, yerli yerinde
oturmak. 121b/3

Mervân b. 'Âmir Şehit adı.
m. 198b/8

Mervân Fetihlere katılan bir ravi adı.
m. 114b/9
m.+dan 114b/9

Meryem Hz. İsâ'nın annesi, Hz.
Meryem.
m.+şiddika 144a/10

m.+kelisâsı : Şam şehrinde
bulunan bir kilise adı. 93b/11
m.+kelisesi 95a/10, 100b/7,
102b/10

mesâcid Mescidler.
m. 121a/7

mescid Namaz kılınan yer, cami.
m.+e 88b/13, 119a/17, 124b/12,
127a/15
m.+inde 119a/16
m.+inde(resül hazretinüñ
mescidi) 119b/18
m.+inden(resül hazretinüñ
mescidi) 8a/13
m.-eyle-: Cami yapmak, cami
haline getirmek. 49a/18
m.-kıl-: Cami yapmak, cami
haline getirmek. 49b/1

mesh Abdest alırken ıslak el ile
sıvama.
m.+birle 126b/12
m.-it-: Meshetme. 126b/12

Mesih Hz. İsâ.
m. 13a/4, 24a/1, 72b/19,
74b/15, 82a/7, 84a/12, 92b/10,
92b/19, 96b/7, 96b/14, 112a/8,
114b/2, 123a/2, 123b/1,
124a/15, 169b/11, 171b/7,
186b/17, 195a/12, 196a/13
m.+(ehl-i Mesih) 124b/4
m.+çerisi 79a/10
m.+den 172b/5
m.+dendür 96a/7
m.+dini: Hristiyanlık. 5b/18,
41b/5, 53b/9, 93a/11, 123a/9,
124a/1, 159a/11, 168a/6,
181a/11, 188b/10
m.+e 93b/1
m.+hazreti 122b/14
m.+içün 96b/6
m.+milleti : Hristiyanlar.
64b/13, 71a/4, 75a/3, 124a/12,
171b/1, 192b/12
m.+ümmeti : Hristiyanlar.
118a/5, 195a/11
m.+üñ 74b/9, 117b/5, 171b/20
m.+üñ dini 41b/12

meskün İçinde oturulan yer.
m.-ol-: Daimi oturulan yer
olmak. 149a/7

mest Sarhoş.
m. 27b/2
m.-it-: Sarhoş etmek. 19a/12,
19a/13, 27b/2

mestür Yazılmış, kaydedilmiş.
m.+dur 135a/13

meşâlih 1. İşler, iş.

m. 9b/9, 130b/10, 156a/3
m.+in 44a/2, 199b/14
m.+ine 48b/13

2. Durum, keyfiyet.

m. 167a/11

m.-in gör-: İşlerini yapmak,
yapılması gerekenleri yapmak.
49a/17

m.-in gözet-: İşleriyle,
durumuyla ilgilenmek. 54a/3

meşgûl Bir işle uğraşan.

m. 91b/9
m.+degûl 102b/12
m.+iken 114b/13
m.-(işlü işine meşgûl ol-) 133a/4

m.-ol-: Uğraşmak. 9b/12,
17b/15, 21b/9, 24b/18, 29a/16,
37b/19, 41a/2, 41b/18, 45b/8,
46a/19, 46b/17, 48b/2, 48b/13,
67a/18, 67b/1, 71a/1, 75a/19,
75b/6, 78b/19, 91a/7, 92a/2,
93b/3, 93b/5, 94a/2, 98b/15,
102b/5, 114b/13, 118a/7,
126b/2, 133a/2, 133a/17,
134a/10, 135b/17, 137b/12,
138a/1, 141a/16, 142a/6,
144b/2, 148a/17, 150b/6,
156b/4, 167b/2, 170b/12,
172a/18, 173a/10, 173b/5,
173b/9, 174a/11, 175b/19,
179a/1, 180a/10, 184a/1,
187b/7, 189b/11, 194b/13,
195b/4, 197a/4

meşhûr Şöhretli, meşhur.

m. 38b/1, 99a/13, 195b/11
m.+(ma'rûf meşhûr) 25b/5,
50a/7, 94b/12, 182a/7, 198b/15
m.+idi 5a/3, 27b/13
m.+ma'rûf 99b/4

m.-ol-: Tanınmak, bilinmek.
164a/15

meşveret İstişare etme, danışma.

m. 103b/15
m.+e 5b/17, 73a/10, 142a/6,
166b/16, 197b/1
m.+i 73b/7

2. Görüş, fikir, düşünce.

m.+i 137b/8

m.-eyle-: İstişare etmek,
danışmak. 36b/5

m.-it-: İstişare etmek, danışmak.
7b/19, 18a/19, 25b/10, 104a/9,
123b/14, 137a/1, 167a/14,
176a/1, 189a/19

m.-kıl-: İstişare etmek,
danışmak. 63b/10, 150a/10,
182a/11, 199b/3

metâ' 1. Servet, varlık, eşya.

m.+a(mâla metâ'a) 106a/19
m.+ların(mâlların metâ'ların)
105a/10

2. Satılacak mal, eşya.

m.+ların 168b/13
m.+larından 23a/19

meteris Siper. (Krş. metris)

m.-ler(kalkanlar ve meterisler it-)
172a/7
m.-ler it-: Siperler hazırlamak.
64b/17

metin Sağlam.

m.+(hâble'l-metin) 131b/11

metris (Krş. meteris)

m.+ler 46b/7

mevc Dalga.

m.-ur-: Dalgalanmak. 161a/19

mev'ize Öğüt.

m.+yi 118a/3

mevlâ Efendi, sahip.

m.+sıdur 183a/5
m.(yâ mevlâyi) 109b/3,
136a/12, 158a/1, 158a/7,
158a/11

mevsûm, mevsûm

m.+günleri 39a/2, 43b/3

mevt Ölüm.

m.+ini 127a/8
m.+(melekü'l-mevt) 61a/9
m.+dür(melekü'l-mevt) 61a/10

- meydān** Savaş meydanı.
 m. 39b/19, 57a/4, 57a/8,
 57a/10, 57a/13, 60b/11, 62b/14,
 83a/3
 m.+a 39b/14, 39b/17, 40a/6,
 56b/15, 57b/7, 57b/13, 60a/19,
 60b/11, 63b/7, 80b/2, 80b/3,
 81b/2, 81b/9, 82b/11, 82b/12,
 82b/13, 162b/19
 m.+da 47b/15
 m.+içinde 57b/3, 62b/16
- m.-a gir-: Savaş meydanına teke
 tek dövüşmek için girmek.
 29b/6, 39b/15, 43b/15, 43b/17,
 46a/14, 55a/9, 57a/4, 57a/13,
 57b/2, 60a/9, 60a/18, 60b/7,
 60b/19, 63b/8, 81b/18, 82a/9,
 82b/9, 82b/9, 163a/2, 163a/8
 m.-a mı gir- 26b/13, 63b/11
 m.-dut-: Kuvvetlerin karşılıklı
 dövüşecekleri alan oluşturmak.
 26b/13
 m.-ı ko-: Savaş meydanına
 girmesine fırsat vermek. 163a/1
 m.-ına gir- 16a/14, 57a/1,
 57a/14, 57a/16, 60a/1, 82a/4
 m.-mı dut- 79a/16
- meyl** İstek, arzu, rağbet.
 m.-it-: Rağbet etmek, tutulmak.
 106a/19
- meymene** Ordunun sağ kanadı.
 m.+sin 80a/18
- meysere** Ordunun sol kanadı.
 m.+sin 80a/18
- Meysere b. Mesrûk** (Krş.
 Meysere b. Mesrûk el-'Abas)
 m. 46b/1, 70b/17, 73a/9, 97b/4,
 145b/8, 180b/2, 193a/15
- Meysere b. Mesrûk el-'Abas**
 Fetihlerde kumandanlık yapan
 Arap ileri gelenlerinden. (Krş.
 Meysere b. Mesrûk)
 m. 63b/17
 m.+idi 5a/11
- mezellet** Hakirlik, horluk.
 m. 182b/2
- mezheb** Dinî anlayış, dinî görüş.
 m.+(nâkiş mezheb millet) 96b/6
 m.+leri 92b/14
 m.+ümüz için 24b/6
 m.+üñüz 44b/2
- Mezremân** Yer adı.
 m.+kal'ası 155b/18
- Miḳdād b. 'Amr**
 m.+uñ idi 17a/7
- Miḳdād b. Esved** Fetihlere katılan
 bir savaşçı.
 m. 160a/12
- mıṣbâh** Meşale, çıra.
 m.-ol-: Meşale olmak,
 aydınlatmak. 3b/4
- Mıṣır, Mıṣr** Mısır.
 m. 23a/7, 99a/5
 m.+dan 39a/1
 m.+meliki 123b/16, 123b/17
 m.+uñ 190b/8
- Mısırkıl** (Krş. Erâkıl)
 m.+(Erâkıl Mısırkıl Kayşer)
 11a/8
- miftâh** Anahtar.
 m.-ol-: Anahtar olmak, açmak.
 3b/4
- mihâbet** Ululuk, azamet, heybet.
 m.-düş- 69b/18
- miḥnet** Bela, sıkıntı.
 m.-ol-: Sıkıntı olmak. 110b/19
- mihrâb** Mihrap.
 m. 34a/9
 m.+dan yaña 16a/6
 m.+ı 46a/7
- miḳdâr** Derece, değer, kıymet.
 m.+ı kadar 92a/8
- miḳdârinca** Yaklaşık sayıda, kadar.
 m.+(biñ gişi miḳdârinca) 97b/15
- miḳk** Ülke, memleket; mülk, varlık.
 (Krş. mülk)
 m. 118a/2
 m.+(mâl u miḳk) 122b/2
 m.+(mâlına miḳkine) 23b/16

- m.+birle 51b/6
m.+e 66b/13, 117b/13
m.+i 6b/15, 24a/9, 152b/1
m.+içinde 117b/9
m.+idür(karalar milki) 124a/1
m.+in 13a/15, 117b/5
m.+ine(Şām milki) 127a/3
m.+inde(dünyā milki) 86a/14
m.+inde(dünya milki) 24b/1
m.+inde(Hicāz milki) 121b/9
m.+inden 117b/11
m.+inden(fenā milki) 122a/14
m.+ine 21b/19, 38a/15, 117b/10
m.+ine('Arab milki) 7b/5
m.+ine(Şām milki) 125b/19
m.+ine(Yemen milki) 170b/1
m.+ler 144a/13
m.+māl 45a/8
m.+ümüze(mālumuza
milkümüze) 92a/15
m.+ve memleket 122b/9
- milkāt** Mülkler, varlıklar.
m.+ı 118a/2
- milk-girlik** Memleket fethedicilik,
memleket tutma.
m.+ile 50b/18
- millet** Aynı dine mensup topluluk,
millet.
m. 93a/12
m.+e 13a/8
m.+i 13b/18, 192b/12, 195a/11
m.+i(nasrānī dininiñ milleti)
92a/13
m.+içün(nākış mezheb millet)
96b/7
m.+in 64b/13, 181a/11
m.+indenem 181a/16
m.+ine 51a/10, 116b/5,
123a/10, 190b/15
m.+ini 118a/5
m.+iniñ 71a/5, 75a/4, 121b/5,
124a/12, 132b/16, 171b/1
m.+ler 23b/18, 79a/13
m.+üñ 200a/8
- mi'mār** İmar eden.
m.-ol-: Yapı yapmak. 117b/13
- minā** Liman.
m.+dur 133b/3
- minnet** 1. Bağış, lütuf.
- m.-dut-: Nimet bilmek, lütuf
kabul etmek. 16a/10
m.-ol-: Bağışlanmak,
lütfedilmek. 174b/13
2. Baş kakıncı.
m.-ol-: Baş kakıncı olmak.
174b/17
- mi'rāc** Göğe çıkma.
m.-a çık-: Göğe çıkmak. 14b/10
m.-it-: Göğe çıkmak. 14b/9,
14b/11
- mişāk** Anlaşma, sözleşme.
m.-(nakz-ı mişāk it-) 180a/5
- mişāl** Bir ağırlık ölçüsü.
m. 13b/12, 13b/13, 38a/16,
61a/16, 80b/18, 150b/3
- miskin** Fakir, yoksul, zavallı.
m. 54a/3
m.+i 51b/17
m.+ler 120a/15
- miskinlik** Fakirlik, yoksulluk,
zavallılık.
m. 48b/10
m.+birle 199b/19
- miyāfārikin** Meyyafarikin, Silvan.
m. 124a/8
- mizāc** Hal, vaziyet.
m.+ına 123a/8
- mizmār** Ney, düdük.
m.-çal- 143b/11
- mu'abbir** Rüya tabir eden.
m.+leri 50b/16
- mu'āhid** İslamiyetin himayesi altına
giren, anlaşma yapan.
m. (yā mu'āhidī)136a/17
- mu'allāk** Boşlukta ters yüz olmuş,
asılmış.
m. 70a/11, 76a/5
- mu'allim** Usta.
m.+i 142a/7
- mu'āmele** Alış veriş.

- m.+sine 23b/10
m.-it- 150b/5, 185a/4, 185a/5
- Mu'ammer b. Hâlid es-Sekkâki**
Fetihlere katılan bir sahâbi.
m. 100b/18
- Mu'ammer b. Kays el-Huzûm**
Şehit adı.
m. 198b/10
- Mu'ammer b. Şeybân** Şehit adı.
m. 198b/13
- mu'an'an** Ravi rivayetinde adları verilerek sıralanmış.
m. 119b/13, 132a/16
- Mu'arrâ** (Kırş. Ma'arra)
m. 152b/2
- mu'âvenet** Yardım etme.
m.+içün 91b/19
- mu'âvin** Yardım.
m.-mi al-: Yardım görmek.
149a/9
- Mu'âviye** Muaviye b. Ebu Süfyan.
m.+(Ebû Süfyan oğlu Mu'âviye)
18a/7
- mu'azzam** Büyük, kocaman,
koskoca.
m. 39a/6, 50a/8, 51a/5, 152b/4,
153a/13, 154a/10, 185b/11
m.+(hacc-ı mu'azzam
ziyâretleri) 132b/7
- mu'azzez** İzzet ve şeref sahibi.
m. 135a/16
- Mubis** Baalbek nâyibi.
m.+batırık 196a/4
- Mucâlî b. 'Âmirî b. el-Müseyyeb**
b. Necîbe el-Fezâri Şehit
adı.
m. 173a/12
- Muceyr b. 'Aşım es-Selemî** Şehit
adı.
m.198b/8
- mu'ciz** Mucize.
- m.+i 27b/5
m.+ile 27b/6
- mu'cizât** Mucizeler.
m.+ında 113a/17
m.+ı berekât 90b/8
- mu'cize** Mucize.
m. 27b/6
- mudâra, mudârâ** 1. Politik
davranma, siyaset yapma,
duruma, şartlara göre davranma.
m. 7a/11
m.+birle 45a/5
m.-kıl-: Politika yapmak. 51a/14
2. Hile, oyun.
84b/5
- Mugâfir** Fetihlere katılan bir savaşçı.
m.+idi 2b/11
- Mugîre b. Şu'be** (Kırş. Mugîre b.
Şu'be eş-Şakfi)
m. 103b/15, 130a/4, 170a/3,
193a/13
- Mugîre b. Şu'be eş-Şakfi** Fetihlere
katılan bir savaşçı. (Kırş.
Mugîre b. Şu'be)
m. 80a/13
- muhâcir** Hz. Muhammedin emriyle
Mekke'den Medine'ye göç eden,
hicret eden Mekkeli müslüman.
m.+den ve enşârdan 18b/5
m.+ler birle 80a/17
m.+lerden ve enşârlardan
30a/12, 119b/16
m.+ve enşâr 34a/9, 88b/14,
91b/14, 126a/12, 145b/14
m.+ve'l-enşâr 18a/17, 199b/5
- muhâcir b. 'Âmir** Şehit adı.
m. 198b/14
- muhâcirîn** Hz. Muhammedin emriyle
Mekke'den Medine'ye göç
edenler, hicret eden Mekkeli
müslümanlar.
m.+(aşhâbe-i muhâcirîn ve'l-
enşâr) 8a/15
m.+ve'l-enşâr 2a/15, 15b/19,
34b/8

- muḥākeme** İki tarafı dinleyip hüküm vermek.
m.-ye dur- 148b/14
- muḥakkaḳ** Gerçekliği, doğruluğu belli olmuş; doğru.
m.+(mücâhid-i muḥakkaḳ)
165b/11
- Muḥakkem b. Sa'd** Şehit adı.
m. 173a/12
- muḥâl** İmkansız.
m.+dür 184b/4
m.-e urma-: İhtimal vermemek, aksini düşünmemek. 43b/12
- muḥâlefet** Karşı çıkma; fikir birliğinde olmama, ikilik, çekişme.
m. 189b/10
m.+dür 60b/3
m.-(arasına muḥâlefet bırak-)
20a/11
m.-düş-: Ayrılık. 54a/6
m.-it-: Karşı çıkmak. 1b/14, 2a/2, 2a/14, 53a/8, 53a/9, 73b/15, 103a/14, 104a/19, 110b/12, 126a/4, 140b/11, 140b/14, 151b/13
- Muḥalled b. 'Avn el-Kendi**
Fetihlere katılan bir savaşçı.
m. 100b/19
- Muḥammed** Hz. Muhammed. (Krş. Muḥammed Muḥtafâ, Muḥammed b. 'Abdullâh)
m.+(ümme-i Muḥammed)
30b/14, 150b/12, 166b/6
m.+dini: İslâmiyet. 2a/2
m.+e 37b/2
m.+e(ümme-i muḥammed)
30b/5
m.+i 191a/1
m.+şahâbesi 162a/7
m.+ümme-i: Müslümanlar. 135a/5
m.+üñ 17a/6, 162a/11
m.+üñ aşhâbı 161a/16
m.+üñ ümmeti 24b/2
- Muḥammed b. 'Abdullâh** Hz. Muhammed.
- m.+dur 5b/9, 6a/16, 6b/6
m.+dur(Mekki Medeni Kureysi Hâşimi Muḥammed b. 'Abdullâh) 13a/2, 14b/8
m.+van 49a/8
- Muḥammed b. İshâk** Ravi adı.
m. 101a/15
m.+dan 119b/13
- Muḥammed b. Rebî' b. Surâka b. Na'mân** Fetihlere katılan bir savaşçı.
m. 134b/8
- Muḥammed b. Vakîdî** Ravi adı.
m. 69a/10, 77b/14
- Muḥammed Muḥtafâ** Hz. Muhammed. (Krş. Muḥammed b. 'Abdullâh)
m.+dur 13b/2
- Muḥammedî** Hz. Muhammede mensup, Hz. Muhammede ait.
m.+(heybet-i Muḥammedî)
28b/14
m.+(livâ-yı hamd-i Muḥammedî) 165a/1
m.+dür(devr-i Muḥammedî)
143a/14
m.+ler misiz: Müslümanlar. 135a/5
m.+yi(livâ-yı hamd-i Muḥammedî) 169a/17, 172b/20
- muḥanneş** Alçak, kalleş.
m. 106b/19
m.+dür 106b/17, 107a/2
- muḥâşara** Kuşatma.
m.-eyle- 167a/3
m.-it- 169b/10
m.-kıl- 107b/11, 175b/14
- muḥâtara** Tehlike.
m.+dur 104a/19
- muḥattam** Mühürlenmiş.
m.+dur 135a/15
- muḥibb** Seven, dost.
m.-ol-: Sevmek. 179a/7
- muḥkam** 1. Sağlam, kuvvetli.

m. 3a/3, 56a/2, 74a/5, 169b/19,
170a/2, 170a/7, 183b/15
m.+dur 153a/13, 188b/19

2. Sıkı.
m. 79a/3

m.-dur-: Kuvvetle karşı
koymak, sıkı durmak. 174b/7
m.-ol- 16a/18

muhkamlık Sağlamlık.
m.+(ğ)m 50a/18

Muham Kabile adı.
m. 157a/8
m.+Arabı 149a/14

muhtâc Fakir, yoksul, muhtaç.
m.+(aç muhtâc) 50b/17, 53b/11,
66a/2, 66a/17, 86a/16, 122a/6

m.-ol-: İhtiyacı olmak. 117b/8

muhterem Saygıdeğer.
m.+(‘aziz muhterem) 9a/1, 39a/9
m.+sin(‘aziz muhterem) 89b/10
m.-(‘aziz muhterem ol-) 162b/6
m.-(emir muhterem kıl-)
100a/13

muhteşem İhtişamlı, görkemli. (Krş.
muhteşim)
m. 78a/14, 113b/6, 183a/4
m.+den 135a/19
m.+dür 122b/3

muhteşim (Krş. muhteşem)
m. 124b/11

mu‘in Yardımcı.
m. 164a/4
m.+idür 21a/19
m.+ümüz 177b/5

mu‘âbil Karşı karşıya gelen, bir
şeyin karşısında olan.
m.-dur-: Karşısına durmak,
karşılıklı durmak. 39b/13,
55a/9, 63b/7
m.-ol-: Karşısına çıkmak, rakip
olmak. 38a/3, 57b/5, 141b/10,
163a/8, 186b/10, 195a/15

mu‘âddem 1. Komutan.

m.+i 142b/14
m.+leri 8a/10, 29a/7 150a/8,
182b/7, 187b/6
m.+lerin 11b/11, 38a/5, 177a/9
m.+ül-‘asâkir 57a/7
m.-ol-: Komutan olmak. 186b/7
m.-ül-‘asâkir it-: Komutan
olarak atamak. 24b/11

2. Değerli, üstün.
m. 9a/2

3. Önde gelen.
m.+i 142a/7
m.+leri 18a/18

mu‘âdder Yazılmış, takdir olunmuş.
m.-ol-: Yazılmak takdir
olunmak. 9a/14

mu‘ârreb Allaha yakın olan.
m.-ol-: Allaha yakın olmak.
135a/16

mu‘ârrer Allah tarafından
kararlaştırılmış, mülk memleket
nasib olmuş.
m.-ol-: 50b/18, 153b/1

mu‘ârrib Dost, yakın.
m.+ler birle 121b/2

mu‘âtel Savaş, kavga.
m. 62b/2

mu‘âim Oturan, ikamet eden.
m.+iken 93a/4
m.-it-: Yerleştirmek, oturtmak,
yaşatmak. 191b/19
m.-ol-: Yerleşmek, oturmak.
139a/18, 149a/15, 188b/3

m.+de(na‘im-i mu‘âim) 54b/6

Mu‘ârâ b. Çâğde Fetihlere katılan
bir savaşçı.
m. 111a/13

mu‘ârrib Yaklaşan, yakın olan.
m. 7a/3

Mu‘ârş? Mısır meliki.
m. 123b/16

munşiflik Adalet, insaf, hakkaniyet.

- m.+dur 159a/14
- muntaşara** (Krş. muntaşıra, mütenaşşara, mütenaşşır, mütenaşşıra, mütenaşşara, mütenaşşıra)
m.+‘Arabı 23a/15
- muntaşıra** (Krş. muntaşara, mütenaşşara, mütenaşşır, mütenaşşıra, mütenaşşara, mütenaşşıra)
m.+‘Arabları 158b/5
- muntazır** Bekleyen, gözleyen.
m. 12b/10
m.+idi 54a/17
m.+idüm 140b/7
m.-ol- 3b/16, 3b/18, 75b/8, 82a/12, 126a/7, 126b/4
- murād** 1. Maksat.
m.+ınuñ 128b/2
m.+ları 195b/6
m.+uñ 58a/1

m.+ıla: Arzusu yerine gelmiş olarak. 117a/16
- Murād** Kabile adı.
m.+‘Arabı 69a/7
m.+kabileşi 7b/19
- muraşşa’** Kıymetli taşlarla bezenmiş, süslenmiş.
m. 81b/17, 86a/11, 142a/16, 142a/18, 162a/2
m.+dan 52a/12
m.+idi 43b/17
m.-it-: Kıymetli taşlarla bezemek. 24b/16
- murdār** Pis.
m.+it 86b/3
- Murkāl b. Hişām** Fetihlere katılan bir savaşçı.
m.+ 181b/11
- murtażā** Seçilmiş, güzide.
m. 106b/13
- Murtażā** Hz. Ali'nin lakabı.
m.+dan 106b/3
- Mūsā** Hz. Musa.
m. 149a/10
m.+(devrān-ı mūsā ve ‘İsā) 143a/14
- Muş‘ab** (Krş. Muş‘ab b. Muḥārib)
m.+ı 151a/9
m.+dur 151a/17
- Muş‘ab b. Muḥārib** Fetihlere katılan bir sahabi.
m. 103b/17, 130a/11, 151a/4, 156b/8, 160a/11, 193b/7
m.+idi 166a/13
- musahḥar** Emir altına giren, boyun eğen.
m.-it-: Boyun eğdirmek. 6a/17, 21b/9, 41a/8, 41a/16, 49b/15, 102a/4, 122a/16, 188a/11
m.-ol-: Boyun eğmek. 6a/8, 38a/2, 92b/9
m.-kıl-: Boyun eğdirmek 41b/2, 98b/19, 99a/4
- musahḥır** Ele geçiren.
m.-kıl-: Ele geçirmek. 153a/3
- musallaḥ** Rahatsız eden, sataşan..
m.+idi 120a/13

m.-eyle-: Üzerine göndermek, gözünü korkutmak. 66a/7
m.-ol-: Uyarmak, korkutmak. 6a/10
- muşib** İsabetli, doğru.
m.-gel-: İsabetli görünmek, akla yakın gelmek. 137b/8
- musibet** Felaket, bela.
m. 96a/5
- muştafā** Seçilmiş, güzide. [Hz. Muhammed için]
m.+dur 56b/8

m.+dur(Muḥammed Muştafā) 13b/2
- mustağrak** Dalmış.
m.+idiler 85b/16
- Müş** Muş şehri.
m.+kal‘ası 124a/7

- muştula-** Müjdelemek.
m.-dı 111a/6, 111a/17, 177a/3
m.-dılar 88b/5
m.-ğıl 176b/19
- muştulaş-** Birbirine müjde vermek.
m.-urlar 68a/10
- muştuluk** Müjde bahşişi.
m. 99b/13
m.-ol-: Müjde olmak. 175a/13
- muṭahhar** Mübarek.
m. 28a/16
- muṭba'lık?** Akla, yaradılışa uygunluk.
m.+dur 159a/14
- Müte** Ürdün sınırları içinde yer alan Belkâ'ya bağlı bir köy adı. Hz. Muhammed devrinde burada yapılan savaş dolayısıyla tanınmıştır.
m.+gazâsı 133b/18, 139a/15
m.+köyi 134a/4
- mu'teber** 1. İtibarlı, sayılan, ileri gelen.
m. 18b/6, 24a/2, 147b/11, 156b/16, 158b/13, 160b/13, 171a/19
m.+idür 132b/16
m.+ler 173a/10
m.+leri 53b/9, 124a/12, 152b/5
2. Önemli.
m. 133b/3
3. İnanılır, güvenilir.
m. 138b/19
m.-ol-: Geçerli olmak. 6a/14
- mu'tekîd** İnanan.
m. 190b/15
- muṭî'** İtaat eden, boyun eğen.
m. 52b/18
m.+lardanuz 116b/13
m.+uz 177b/13
m.-münkâd ol- 181a/18
m.-ol-: Boyun eğmek. 16b/18, 52a/17, 64a/8, 93a/17, 96b/8, 117b/18, 145a/9, 146b/3, 148b/4, 171b/11, 189a/14
m.-ve münkâd ol- 132a/14
- muṭî'lık** Bağlılık.
m.+(ğ)ına 131a/2
- muṭlakâ** İllâki, ne olursa olsun.
m. 106b/12
- muṭma'in** Kanmış, rahat, emin.
m.-ol-: Rahat olmak, emin olmak. 19b/11
- muvâfakat** Uzlaşma, razı olma, hoşnutluk.
m.+birle 21a/11
m.+ın 48b/12
m.-it-: Kabul etmek, peki demek. 93a/13
- muvâfık** Uygun.
m. 123a/8
m.-ol-: Uygun olmak. 182b/4
- muvaḥḥid** Allahın birliğine inanan.
m.+(mü'min muvaḥḥid) 182b/16
m.+em 44b/5
m.+ler 188a/13
m.+lerüz 116b/14
- muzaffer** Zafer kazanmış, üstün.
m.+idi 165a/18
m.-(manşür muzaffer ol-) 139a/1
m.-(manşür ve muzaffer eyle-) 160a/18
m.-(manşür ve muzaffer ol-) 15b/12, 17a/12, 22b/16, 26a/6, 28a/17, 30b/11, 84b/8, 123b/13, 186b/11, 200a/9
m.-(manşür ve muzaffer kıl-) 26b/19, 71a/18, 93b/2, 100a/13, 182a/2
m.-(manşür ve muzaffer it-) 66b/17
m.-(mü'ebbed ve muzaffer eyle-) 93b/19
m.-ol-: Üstün olmak, zafer kazanmak. 50b/18
- Muzaffer b. 'Abdullâh** Ravi adı.
m. 172b/14

muztarib Sıkıntılı, rahatsız.
m.-ol-: Rahatsız olmak.- 7a/2

mübâhâşa Tartışma.
m.-it- 104b/3

mübâlağa 1. Çok, fazla.
m. 64a/7, 105a/16, 154a/9,
169b/5, 197b/4

m.-yî kıl-: Fazladan tedbirler
almak, işi büyütme. 108b/7

mübârek Uğurlu, hayırlı, kutlu.
m. 2a/5, 16b/2, 82a/18, 82a/19,
85a/4, 99b/11, 114b/16, 127b/8,
132b/6, 134b/18, 154a/1,
165a/14
m.+(pir-i mübârek) 73b/8,
76a/16, 183b/9

m.-ol-: Hayırlı olmak, kutlu
olmak. 94b/5

m.-kıl-: Hayırlı, uğurlu
eylemek. 183b/11, 183b/11

mübârek-bâd Mübarek olsun, kutlu
olsun.
m.-it-: Tebrik etmek, kutlamak.
15b/12

mübâriz Savaşa gönüllü katılan,
gönüllü savaşçı.
m. 29b/17, 46a/15, 55a/9,
56b/16, 59b/13, 62b/2, 85a/5,
85b/4, 85b/16, 94a/18, 96a/5,
102a/14, 117a/4, 128a/3,
134b/9, 141b/8, 157b/2,
158a/15, 186a/4, 193a/12,
195a/18, 196a/2
m.+birle 68b/3
m.+lar 74b/10, 80a/16,
140b/16, 141a/1, 141a/10,
141b/1, 142a/7, 186a/13,
188a/13
m.+lardan 30a/15, 160a/9
m.+lardur 61a/3
m.+ları 26a/9, 33b/12, 172b/18
m.+ları birle 83a/10
m.+larına 173a/4
m.+larından 81b/1, 102a/11
m.+larınıu 166a/19
m.+lar-ıla 81a/18
m.+larumuzu 60a/5

m.+ıla 82b/14
m.+uñ 71b/6
m.-lar(adum mübârizlar
defterinden yoy-) 137a/8

mübâriz-âne Savaşçıya yakışır
surette.
m. 165b/16

mübârizlık Dövüş, savaşa
gönüllülük.
m.-it-: Dövüş kalkışmak.
39b/14

mübrem Kaçınılmaz, önlenemez.
m.-(kazâ-yî mübrem yetiş-)
65a/8
m.+kazâ 56a/19

mücâhid Din uğruna savaşan.
m.+ler 9a/7, 133b/5, 137b/8,
142a/7
m.+i muhakkak 165b/11

mücevher Değerli taşlarla süslenmiş.
m. 158b/17

müctebâ Seçkin, güzide.
m.+(resül -u müctebâ) 56b/8

müdâm Daima, devamlı.
m. 68b/7

müddet Zaman, süre, vakit.
m.+(bir müddet) 92b/8, 155b/13
m.+den şofra 67b/13
m.+dür 103a/9
m.+i 167b/1
m.+inden 156b/14

müdebbir İdareci, asil.
m. 98b/3
m.+ler 6a/2
m.+lerin 150b/1, 150b/2

m.+(melik-i müdebbir) 143a/15

müdebbirlik 1. İdarecilik.
m.+i 51a/13

2. Söz dinlemezlik.
m.-kıl-: Söz dinlememek.
68b/11

müdrepelid?

- m.+ler 25a/4
- mü'ebbed** Sonsuz, kalıcı.
m.-ve muzaffer eyle- 93b/19
- mü'ezzin** Ezan okuyan, müezzin.
m.+ler 170b/13
- Müferreh b. Zeyd el-Keleb** Şehit adı.
m. 198b/10
- Müheyc Sa'îd b. 'Âmir el-Enşâri'nin** kölesi.
m. 157b/15, 157b/17, 157b/19, 158a/7, 158a/10
m.+idi 157b/3
- mühlet** Bir işin yapılmasını bir zaman için geciktirme, sonraya bırakma, erteleme.
m.-dile-: Ertelemesini istemek. 59a/4, 98a/12, 98a/16
m.-vir-: Ertelemeye izin vermek. 98a/8, 98a/18, 148b/13
- mühlik** Öldürücü, helâk edici.
m. 113a/14, 136b/16, 162a/17
m.+yir 130b/12
- mühmel** İhmal edilmiş, bırakılmış.
m.-it-: İhmal etmek, bırakmak. 106a/19
- mühürle-** Mühürlemek.
m.-di 119a/4, 129b/3, 181a/6, 184a/18
- mükedder** Bulanık, bozuk.
m.+('akl-ı mükedder) 6b/8
m.+dil 131b/3
m.+kalb 131a/19
- mükemmel** Kusursuz, eksiksiz.
m. 145b/19
- mükerrem** Muhterem, aziz.
m.+dür 135a/16
m.+(şahâbe-i mükerrem) 193a/17
- mülâzım** Bağlanan, ayrılmayan, devamlı bulunan.
m.+iken 91b/9
- m.-ol-: Bağlanmak, ayrılmamak. 91b/1, 147b/15
- mülk** Ülke, memleket; sahip olunan şey, mülk. (Kırş. milk)
m. 6a/8, 38a/2, 38b/9, 38b/10, 41b/1, 50b/13, 51b/6, 117b/9, 153a/19, 153b/1
m.+(mâl mülk) 198a/17
m.+e 6b/10, 38a/8, 50b/6
m.+i 24b/2, 143a/15
m.+i(mâlî mülki) 102a/4
m.+inde 117b/8
m.+inde(dünyâ mülki) 66a/4
m.+inden 6b/14, 36a/15
m.+ine 3a/9
m.+ine(mâlîna mülkine) 121a/4
m.+inüñ 5b/14
m.+leri mâlları 102b/18
m.+lerin 41a/8
m.+ile degül(mâl-ıla mülk-ile) 90b/7
m.+ürden 51b/5
m.+ürüz içinde 92a/16
m.+ürüze 6b/10, 50b/11, 51a/3
m.+ürüze mâlumuzu 107b/14
m.+ürüzi(mâlumuzu mülkümüzi) 96a/17
m.+ürüzi mâlumuzu 65b/11
m.+üñ 117b/7
m.+üñdür 152a/9
m.+üñüz(mâlûñuz mülküñüz) 48a/9
- mülzem** Susturulmuş.
m.+dür 135b/2
- mü'min** İman etmiş, müslüman.
m. 42b/4, 42b/13, 114a/7, 191b/6, 192a/1, 192a/2
m.+em 44b/5
m.+ler 25b/19, 26a/19, 29b/2, 30b/16, 31a/4, 41b/19, 42a/11, 54b/4, 55b/14, 55b/18, 70a/18, 110b/6, 127b/12, 128a/14, 128b/3, 131a/3, 133b/9, 138b/19, 167b/16, 171b/19, 172b/12, 182b/4, 186a/1, 186a/13
m.+lere 133b/10, 164a/4
m.+leri 192a/1
m.+leriñ 128a/17
m.+muvañhid 182b/16
m.+ile 196a/2
m.+üñ 191b/7, 192a/4, 192a/4

münâcât Dua etme, yakarma.
m.-it-: Dua etmek, yakarmak.
139b/9

münâdî Tellal.
m.+ye 11a/5

m.-kıl-: Tellal çıkarmak. 3b/19,
88b/12, 199a/14
m.-kıldur-: Tellal çıkartmak.
145a/8

münâfık İki yüzlü.
m.+lar 131b/3
m.+ıla 131b/3

münâzara Kuralına uygun tartışma.
m.+ları 104b/2
m.+sına 103b/19

münevver Nurlandırılmış, nurlu.
m. 135a/6, 135b/5

münevverlik Nurluluk.
m.+i 134a/17

münezzeh Uzak, tenzih edilmiş.
m.+dür 154a/12

münîr Parlak.
m.+(tal'at-ı münîr) 49a/8

münkâd Boyun eğen.
m. 122b/5
m.-(muñi' münkâd ol-) 181a/18
m.-(muñi' ve münkâd ol-)
132a/14
m.-ol-: Boyun eğmek. 2a/3,
23b/12

münkañı' Arkası gelmeyen, kesilen.
m.-ol-: Bitmek, kesilmek.
40a/13

münker Şeriatçe yapılması caiz
olmayan.
m.+(emr-i ma'rûf nehy-i
münker) 44a/2
m.-(emr-i ma'rûf ve nehy-i
münker it-) 23b/11
m.-(emr-i ma'rûf nehy-i münker
it-) 144b/2

müntahab Seçilmiş, seçkin.

m.-ol-: Seçkin olmak. 6b/19

Münyec? Suriye'de Halep-Urfa yolu
üzerinde bir şehir, Münbiç,
Menbiç?
m.+şehri 155b/18

münzel İndirilmiş.
m.+kitâblar: Semavî kitaplar.
5b/6, 6a/13, 6b/1, 39a/10,
40b/13, 41a/5, 102a/2, 121b/14,
143a/17
m.-ol-: İndirilmek. 13b/6,
14a/15, 44a/7, 93b/18, 143b/1

mürde Ölü.
m.+bâr: Ölü yük, gereksiz yük.
185a/9

mürebbî Yol gösteren.
m. 46a/6

mürekkeb Terkip olunmuş.
m.-ol-: Terkibedilmek,
birleştirilmek. 143a/2

müretteb Tertibolunmuş, dizilmiş.
m. 17a/15, 180b/10
m.+idi 54b/18
m.-ol-: Dizilmek, tertibedilmek.
45b/12, 64b/18

mürted İslâm dininden dönen.
m.-ol-: İslâmiyetten dönmek.
1b/14, 1b/15, 17a/13, 148b/18,
162b/3, 163a/11

mürüvvet Mertlik, yiğitlik,
m. 19a/13, 19a/14, 46a/5,
106b/3, 117a/15
m.+den 19a/5
m.+ini 132b/2
m.+ünüz 53b/12

müsâfir Misafir.
m.+ler birle 124b/12

Müseyleme b. Kezâb
Müseylimetü'l-Kezzab. Yemame
ülkesinde yaşayan yalancı
peygamber.
m.+dan 140b/18

Müseylime b. Hişâm Fetihlere
katılan bir sahâbi.

- m. 100b/16
- Müseyyeb** (Krş. Müseyyeb b. Necibe)
m. 86b/12, 86b/14, 164b/4
m.+i 166a/8
m.+üñ 166a/9, 166a/13,
166a/16
- Müseyyeb b. Fezâri?** (Krş. Müseyyeb b. Necibe)
m.+ye 181b/10
- Müseyyeb b. Necibe** Fetihlerde kumutanlık yapan bir savaşçı.
m. 85b/13, 97b/4, 103b/11,
145b/2, 160a/12, 164b/2,
166a/7, 193a/15
m.+y-ıdı 186b/1
m.+yi 54b/11
- Müseyyeb b. Necibe Fezâri?** (Krş. Müseyyeb b. Necibe)
m. 63b/17
- müslim** Müslüman.
m. 79a/19
- Müslim b. Hafâf** Şehit adı.
m. 198b/13
- müslimîn** Müslümanlar.
m. 33a/4, 33a/11
m.+(ma 'âşere'l-müslimîn)
79a/1, 130b/2
- müstahak** Lâyık, hak etmiş.
m.-ol-: Hak etmek. 40a/16
- müstecâb** Kabul görmüş, makbul.
m. 93b/15
- müsülmân** Müslüman.
m. 31a/7, 46b/10, 79b/5,
114a/7, 145a/8, 189b/8, 191b/8,
191b/17
m.+a 19b/19
m.+am 191b/9
m.+ardan 113a/14
m.+gibi 192a/3
m.+ı 148a/19
m.+lar 1b/13, 2a/1, 2a/11,
12a/4, 14a/18, 21a/13, 22b/10,
22b/15, 26a/1, 27a/1, 28a/13,
28a/15, 29a/15, 30b/8, 31b/16,
32a/4, 32a/11, 32b/7, 33a/10,
33a/15, 33b/15, 34b/4, 36b/18,
37a/6, 41b/17, 42b/1, 43a/5,
43a/10, 43b/10, 43b/12, 43b/14,
47b/3, 47b/18, 47b/19, 48b/12,
48b/14, 49a/19, 49a/19, 50a/1,
54b/2, 54b/8, 56a/10, 62a/12,
62b/19, 67a/12, 67b/17, 71b/5,
71b/13, 72a/1, 72a/18, 72b/10,
73b/6, 75b/10, 76a/1, 76a/13,
80b/6, 81a/9, 81a/16, 83a/1,
83a/5, 83b/4, 86b/15, 86b/17,
87a/8, 87a/15, 89a/11, 89b/17,
90b/13, 91b/5, 93a/2, 93b/8,
94a/9, 94b/13, 95a/3, 95a/11,
95a/15, 97a/1, 97a/10, 97a/15,
97b/6, 97b/9, 97b/15, 98a/14,
98a/17, 99a/4, 101b/8, 102a/3,
102b/4, 103a/12, 103a/17,
103a/18, 103b/2, 103b/5,
104a/6, 104a/7, 105a/5,
105b/15, 105b/18, 107a/13,
107b/13, 107b/18, 108b/19,
109a/4, 109a/6, 109a/15,
110b/11, 110b/15, 111a/1,
111a/9, 111b/9, 112a/7, 113a/3,
115a/18, 115b/10, 116a/15,
116b/9, 118a/7, 119a/8,
119a/13, 119a/14, 119b/5,
120a/11, 125b/19, 126a/3,
126a/15, 126b/1, 127a/19,
129b/10, 130b/5, 130b/9,
130b/13, 131a/1, 131a/6,
131a/8, 132a/11, 134a/19,
134b/2, 135a/8, 135b/12,
135b/15, 135b/19, 136a/9,
136b/6, 136b/17, 137a/11,
137b/6, 137b/13, 137b/14,
138b/8, 138b/9, 139b/17,
140a/10, 140b/16, 141a/18,
141b/3, 142a/7, 142a/13,
142b/3, 142b/8, 145a/1, 145a/5,
145a/17, 147b/19, 150b/10,
150b/17, 151a/19, 152a/7,
152a/15, 153a/12, 153b/10,
153b/11, 154b/4, 154b/15,
154b/19, 155a/15, 155a/16,
156b/5, 164a/17, 164b/14,
167a/4, 167a/17, 167b/13,
168a/2, 168a/9, 170b/13,
172a/4, 172a/11, 172a/17,
172b/8, 173a/2, 173a/9,
174a/10, 174b/7, 175a/1,
175b/13, 175b/15, 177a/4,
179a/8, 179b/4, 180b/6,

182b/16, 183b/12, 185a/6,
185a/14, 185b/6, 185b/8,
187a/6, 187a/19, 188a/1,
188a/11, 188a/13, 189b/12,
190b/18, 191b/18, 192b/17,
193a/1, 194b/1, 195b/1, 196a/9,
196a/15, 196a/19, 198b/6,
199b/6, 199b/11
m.+lar birle 36b/5, 73b/10,
93b/8, 126b/3, 152b/19,
167b/11, 176a/5, 178b/17
m.+lar içine 112b/12
m.+lar ile 54b/1, 71b/1, 83a/8,
160b/6, 188b/1
m.+lara 1b/15, 2a/6, 2b/15,
14a/19, 33b/16, 34a/8, 41a/2,
43a/4, 46b/6, 73a/7, 79a/1,
82b/4, 86a/6, 89a/7, 93b/9,
95b/18, 97a/9, 97b/3, 99a/11,
100a/2, 102a/8, 102b/16,
105a/18, 110b/5, 110b/19,
111b/1, 118b/3, 119b/9,
120b/11, 125b/15, 127a/1,
127a/9, 127b/3, 128a/7, 130a/2,
130b/8, 132a/10, 132a/14,
132b/10, 133b/8, 136b/19,
140a/7, 140a/14, 145a/10,
151b/7, 153a/10, 154a/18,
155a/18, 155b/10, 157a/10,
161b/14, 165a/14, 168b/8,
174b/11, 181a/18, 189a/17,
191a/18, 194a/3, 199b/14
m.+lardan 33a/4, 34a/14, 35a/6,
37a/10, 42b/17, 64b/7, 68b/1,
71a/7, 83a/16, 88a/17, 98a/15,
99b/1, 102a/7, 102a/14, 108a/7,
108b/4, 115a/15, 119a/5,
120a/13, 120b/15, 126b/4,
126b/9, 133b/8, 137a/5,
137a/17, 140a/15, 154b/7,
159a/17, 178a/3, 178b/6,
181b/19, 195b/16
m.+lardan yaña 95b/16, 98b/16
m.+lardanuz 135a/6
m.+lardur 93b/19
m.+ları 32a/2, 46b/9, 95a/19,
108b/15, 109b/16, 129b/10,
130a/1, 130b/12, 135b/18,
142b/4, 153a/2, 159b/19,
159b/19, 161b/17, 165b/4,
173a/15, 192b/13
m.+larıla 72a/1, 85b/18, 89a/12,
104a/9, 156b/7, 157a/15
m.+ların 83a/12
m.+larına 49b/3

m.+lar-ıla 134a/10
m.+larıñ 17b/5, 25b/11, 30b/4,
44a/11, 48a/3, 55b/17, 73a/4,
81b/12, 87a/7, 90b/6, 95b/4,
95b/14, 100a/9, 102a/11,
103a/8, 103a/16, 108a/6,
108a/9, 109b/2, 112a/4, 120b/7,
123a/6, 132a/7, 137b/1, 140a/5,
152a/13, 153b/6, 156a/15,
166a/5, 173b/18, 183b/4,
188b/3, 190a/19, 191a/15,
192a/16, 193b/11, 196a/8,
196a/15, 196b/13, 196b/14
m.+larıñdur 103b/1
m.+ıla 197a/15

m.-('aqlını cânını müslüman
eyle-) 40b/12

m.-eyle-: Müslüman yapmak.
49a/9

m.-ol-: Müslüman olmak. 2b/12,
8b/4, 13b/19, 14a/3, 17b/17,
20a/5, 40a/15, 44b/5, 44b/8,
47a/8, 48a/15, 48a/18, 48b/5,
48b/16, 48b/16, 49a/12, 49a/13,
49a/15, 49b/11, 64a/9, 68a/3,
81a/2, 85b/1, 89b/11, 108a/2,
108a/3, 108a/7, 147b/13,
159a/10, 162b/11, 163a/14,
191a/2, 199a/7

müslümanlık Müslümanlar;

müslümanlık, islâmiyet.

m. 2a/13, 9b/19, 11b/8, 20a/11,
25b/17, 26a/3, 45b/12, 48b/9,
49b/2, 59a/13, 63a/7, 63b/2,
69a/2, 70a/17, 77a/1, 78b/10,
80a/5, 87a/11, 88b/16, 90a/19,
91b/8, 93b/4, 98b/19, 127b/19,
141a/12, 145a/8, 152a/19,
152b/10, 171a/15, 171b/16,
189b/8, 189b/10, 191a/7,
192a/15, 197a/10, 199b/14
m.+(ğ)a 19b/12, 25b/2, 34b/10,
37a/3, 54a/11, 64a/8, 73a/15,
75b/3, 80a/2, 81a/11, 87a/9,
91b/19, 97b/14, 104a/19,
105b/1, 106a/11, 111a/6,
125b/18, 126a/6, 127b/10,
127b/10, 132b/3, 133a/6,
136a/15, 171b/11, 178a/12,
183b/11, 191a/7, 191a/13,
193a/5, 195a/14, 196a/18,
196b/6, 198a/7, 199b/2

m.+(ğ)ı 80a/10, 143b/16,
156a/1, 174b/19, 175a/2, 180a/2
m.+(ğ)ındandır 19b/10
m.+(ğ)-ıla 185b/2
m.+(ğ)uñ 8b/7, 13b/19, 27a/5,
44a/2, 75b/4, 75b/6, 76a/11,
97b/13, 106a/12, 107a/6,
110b/14, 118a/8, 121a/14,
124b/9, 136a/6, 141b/8, 152a/5,
152b/16, 154b/1, 169a/9,
173a/3, 187b/1, 188a/18,
193a/3, 195a/10, 196a/9,
196b/2, 196b/4, 196b/12,
197a/11, 199b/1
m.+begi 85a/6
m.+begleri 104b/5, 157a/11,
189a/19
m.+cemâ'at 38b/11
m.+cemâ'atı 48a/13, 48a/19,
168b/6
m.+çeri 188a/1
m.+çerisi 2a/14, 3b/15, 7b/13,
7b/14, 8a/5, 10a/13, 11a/3,
11a/11, 12a/7, 12a/9, 13a/14,
17a/11, 18a/16, 18b/3, 18b/3,
20a/18, 22b/8, 24b/13, 25a/9,
25a/17, 26a/8, 27b/7, 28a/11,
29b/2, 29b/5, 29b/15, 30b/7,
30b/15, 32b/2, 34a/5, 34b/14,
36a/18, 38a/18, 39a/17, 40a/2,
42a/11, 42b/11, 43a/2, 43a/8,
43a/19, 43b/19, 45b/8, 46b/8,
47a/15, 50a/19, 52b/1, 52b/19,
54a/14, 54b/14, 55a/2, 55b/12,
59b/4, 61a/2, 61b/14, 62a/13,
62b/9, 64b/7, 67b/10, 68b/19,
69a/13, 70b/18, 71a/3, 73b/14,
75b/13, 78b/17, 80b/2, 81a/9,
85a/11, 88b/7, 88b/19, 90b/1,
90b/11, 96b/19, 103b/5,
108b/7, 109b/6, 110a/19,
121a/1, 132a/8, 132b/4,
134a/18, 138a/10, 138b/6,
140b/15, 141b/5, 142b/14,
145a/15, 145a/19, 145a/20,
149b/10, 149b/17, 150a/2,
150a/3, 154b/2, 155b/19,
156a/4, 156b/17, 158a/14,
164b/13, 166a/19, 169a/7,
169a/19, 172b/16, 173a/17,
175b/11, 177a/6, 177a/8,
178b/14, 182a/11, 182b/7,
182b/14, 185a/18, 185b/4,
187a/12, 188a/17, 188b/12,

189b/14, 193a/2, 195a/6,
195a/8, 195a/15, 197a/7
m.+dan 28a/7, 141b/9, 163a/11
m.+dilirleri 62a/19
m.+dini 178b/2
m.+emiri 12b/8
m.+içine 194a/17
m.+leşkeri 8a/10, 22b/3,
31b/14, 54b/18, 69b/3, 154b/1,
175b/8
m.+meliki 191b/1
m.+mübârizları 173a/4
m.+ıla 34b/2
m.+uluları 43b/6
m.+vilâyeti 8a/2

müşevveş Karışık.

m.+idi(hâtır müşevveş) 22b/1

müşğ Misk.

m.+koşusu 197b/9

müşkil 1. Güç, çetin, zor.

m. 6a/4, 13b/10

m.-ol-: Zorlukla karşılaşmak.
10b/8, 167b/6

2. Mesele, soru.

m.+i 106b/6, 106b/8

müşrik Allah'a ortak koşan.

m. 78a/9, 163b/7

m.+lersiz 116b/13

m.+leruñ 132b/6

müştâk Özleyen, arzu eden.

m.+dur 61a/11

mütâba'at Uyma, tâbi olma.

m.-it Uymak, tâbi

olmak.100a/8, 124a/18

mütâla'a Okuma, inceleme.

m.-it-: Okumak, incelemek.

39a/11, 98b/19

m.-kıl-: Okumak, incelemek.
5b/6

mütefekkir Düşünen.

m.-ol-: Düşünceye dalmak,
endişelenmek. 190b/18

mütekebbir Kibirli, kendini

beğenmiş.

m. 133b/4, 183a/13

mütenâşara (Krş. muntaşara,
muntaşıra, mütenaşşara,
mütenaşşır, mütenaşşıra,
mütenâşıra)
m.+‘Arabı 157a/9

mütenaşşara (Krş. muntaşara,
muntaşıra, mütenaşşır,
mütenaşşıra, mütenâşara,
mütenâşıra)
m.+‘Arabı 37b/4, 65b/2, 65b/3,
160b/7, 160b/18

mütenâşıra (Krş. muntaşara,
muntaşıra, mütenaşşara,
mütenaşşır, mütenaşşıra,
mütenâşara)
m.+‘Arabı 123a/17

mütenaşşır (Krş. muntaşara,
muntaşıra, mütenaşşara,
mütenaşşıra, mütenâşara,
mütenâşıra)
m.+‘Arabı 150b/13

mütenaşşıra Sonradan hristiyan olan.
(Krş. muntaşara, muntaşıra,
mütenaşşara, mütenaşşır,
mütenâşara, mütenâşıra)
m.+‘Arabı 125a/3, 150b/16,
152b/15, 160b/10, 165b/6
m.+‘Arabları 149a/19

müttefik Fikir birliğinde olan.
m.-ol-: Anlaşmak. 98b/7

müvekkel Vekil tayin edilen.
m. 161b/7
m.+lere 198a/4

müyesser Nasip olan.
m.-it-: Nasip etmek. 110a/15
m.-ol-: Nasip olmak. 80b/14,
153a/19
m.-kıl-: Nasip etmek. 170b/4

müzd Sevap.
m.+ine 15a/3

müzeyyen Süslü.
m.-eyle-: Süslemek. 46a/7

nâ-çâr Çaresiz, mecburen.
n. 60b/8, 98b/6
n.+(çâr u nâçâr) 57a/16
n.-ol-: Çaresiz kalmak, mecbur
olmak. 82b/6

nâ-dân Cahil.
n.+sız 6b/8

nağara (Krş. nakâre)
n.+lar birle 54b/17

nâgâh Birden, ansızın; o anda, o
sırada.
n. 10a/15, 23a/15, 39b/2, 54b/1,
78b/1, 95a/1, 95a/17, 107b/18,
115a/15, 115b/5, 119a/15,
125a/11, 125a/16, 132b/8,
138a/11, 148a/3, 151a/15,
154b/8, 158a/10, 197a/12

nağ İp, tel.
n.+lar 111b/7

Nağ’a Kabile adı.
n.+‘Arabı 118a/13
n.+kabileleri 92a/1

Nağâ’ Kabile adı.
n.+‘Arabı 89b/19

nağif Gücsüz, zayıf.
n.+(za‘if nağif) 199b/19

nâhiyet Kenar, civar.
n.+inde 132b/13, 150b/13,
151a/7

nağle Hurma ağacı.
n.+bağçeleri 124b/17

nağlistân Hurmalık, hurma bahçesi.
n. 125b/6

Nağm Kabile adı.
n.+‘Arabı 148b/6

nağvetlü Böbürlü, gururlu.
n.+mi(kibr ü nağvetlü) 86b/2

na‘im Cennetin bir kısmı.
n.+i muğim 54b/6

Na‘im b. ‘Advî Şehit olan bir
sahabi.

- n. 83a/17, 100b/16
- nāka** Dişi deve.
n.+yı 146b/16
- naķare** Davul, kös. (Krş. nağara)
n.-ler çal-: Davullar çalmak.
86a/1
- Naķaytān** (Krş. Naķaytān b.
Tetlis Kirālis, Nuķaytān)
n. 186b/14, 186b/15, 187a/5
n.+uñ sarāyı 187a/10
- Naķaytān b. Tetlis Kirālis** Bizans
İleri gelenlerinden Resten şehri
valisi. (Krş. Nuķaytān)
n. 185b/12
- naķd** Nakit.
n.+(yüz biñ naķd aķça) 146b/11
- Nāķd b. Eslem** Şehit adı.
n. 173a/12
- nāķiş** Noksan, eksik.
n.+(anlamağı nāķiş) 58a/2
n.+mezheb millet 96b/6
n.-('aķluñuz nāķiş ol-) 6b/9
- naķīb** İkinci Akabe biatında
Medinelilerin Hz. Muhammedle
irtibatı sağlamak üzere seçtiğı
temsilcilere verilen ad.
n.+i idi 170a/17
n.+uñ 170a/17
- naķl** Yer değıştirme, göç.
n.-it-: Göçürmek, dünyasını
değıştirmek. 2a/8
n.-(dünyādan āhırata naķl it-)
119a/9
n.-(dünyādan naķl eyle-)
119b/15, 126a/12
n.-(dünyādan naķl it-) 40a/19,
101b/2, 121a/10, 124a/17
- naķli** Söylenen, nakle dayalı, hakiki,
gerçek.
n.+(cevāb-ı naķli) 143a/17
- naķş** Noksanlık, eksiklik.
n.+ı 146a/5
n.+işi 146a/11
- naķş** Süs, nakış.
n.-it-: İşlemek, süslemek.
144a/10
n.-ol-: İşlenmek, süslenmek.
62b/1
- nāķus, nāķūs** Kilise çanı.
n. 124a/13
n.+dur 181a/17
n.-lar çal-: Çanlar çalmak.
93a/18, 195b/10
- naķz** Bozma.
n.-ı mişāk.it-: Anlaşmayı
bozmak. 180a/5
- na'ı** Nal.
n.+ı 109a/1
n.+ın 108b/6
n.+ınuñ 9a/17
- na'leyn** Ayakkabılar, nalınlar.
n.+in 99a/14
- Na'mān** Nu'mān b. 'Adiy, Humeyre
kabilesinin ileri gelenlerinden
(Krş. Zī-Ru'aym)
n. 2b/10
- Na'mān b. Maķrūn** Tedmür şehri
valiliğine tayin edilen kişi.
n. 73a/16
- namāz** Namaz.
n.+(biş vakt namāz) 44a/9
n.+a 21b/8, 41b/18, 78b/19,
99b/12
n.+dan 99b/14
n.+dan ğayrı 44a/11
n.+erkāmı 49b/3
n.+ına degin(ikindü namāzı)
83a/14
n.+ınuñ(cum'a namāzı) 127b/6
n.+vakt 63a/19
n.+vaķtı 93b/5
n.-(bāñ-ı namāz oķu-) 49a/19,
182b/7
n.-ın kıl-: Beş vakit namazdan
birini kılmak; cenaze namazını
kılmak. 12a/4, 25a/7, 28a/9,
31b/1, 39b/7, 41b/19, 45b/11,
46b/15, 49b/2, 52b/8, 66b/19,
78b/19, 85a/13, 85b/18, 88a/16,
94b/9, 99b/10, 101a/16,

- 101b/18, 109a/12, 123b/10, 126a/13, 137b/10, 137b/15, 141a/5, 159a/18, 160b/7, 173a/16, 181b/12, 194b/1, 195a/9, 195b/9, 198b/5, 198b/17
n.-kıl-: Namaz kılmak. 16a/3, 26a/18, 31a/1, 45b/10, 63a/19, 63b/1, 63b/2, 89a/16, 93b/5, 99b/14, 108b/19, 109a/16, 119a/18, 127b/7, 128a/12, 135b/19, 170b/14, 182b/7, 191a/3
- nām-dār** Namlı, ünlü.
n.+ı-y-ımuş 58b/14
- nāmlu** Kılıcın kesen kısmı.
n.+sı 193b/3
- nāmūs** Şeref, haysiyet, itibar.
n.+eyesi 79a/5
n.+ı-y-içün 29a/8
n.+ın 9b/18, 79a/6
n.+ını 55b/17, 192b/13
n.+umuza 66a/14
- n.-ın şı-: İtibarı zedelenmek. 54b/7
n.-umuz şın- 11b/12
n.-umuz yire düş-: Şerefi ayaklar altına alınmak. 122a/4
- nār** Ateş.
n.+u caħim: Cehennem ateşi. 191b/18
- nāra** (Krş. na'ra)
n.-lar çal-: Haykırmak, bağırma. 143b/10
- na'ra** Haykıрма, bağırma. (Krş. nāra)
n.-lar ur- 29b/7
n.-ur-: Haykırmak, nara atmak. 81b/8, 97a/14, 114a/12
- nāşih** Nasihat eden, öğüt veren.
n. 19b/12
- nāşır** Yardımcı.
n.+ıdır 21a/19
n.+ları 124a/12
n.+umuz 177b/5
- naşib** Nasip.
n.-ol-: Allah tarafından verilmek. 10b/16
- naşihat** Öğüt, nasihat.
n. 80b/7, 142a/6, 149a/10
n.+ı 80b/9, 81b/8
n.+uñ 73b/16
- n.-eyle-: Nasihat etmek. 9b/6, 79a/1
n.-ı diñle-: Nasihatı dinlemek. 164a/17
n.-it-: Nasihat etmek. 2a/6, 9b/2, 178b/5
n.-kıl-: Nasihat etmek. 10a/3
n.-söyle-: Nasihat etmek. 21a/8
- naşrānī** Hz. İsa'ya mensup, hristiyan.
n. 57b/1, 58b/3, 93b/13, 94a/1, 132b/9, 132b/12, 132b/13, 133a/8, 133a/9, 133a/12, 133a/19, 134b/13, 136a/8, 136a/10, 137b/1, 171a/7, 171a/12
n.+ 'Arabı 123b/7
n.+ 'Arablar 5b/1
n.+den 136b/17
n.+dini : Hristiyanlık. 12a/5, 23a/16, 58a/4, 60a/13, 61a/7, 92a/9, 93a/1, 96a/14, 121a/15, 121b/4, 123a/18, 124a/12, 149a/13, 158a/4, 171b/1, 195b/8
n.+dininüñ milleti: Hristiyanlar. 92a/13
n.+içün 136a/3
n.+ler 14a/5, 133a/12
n.+lerde 197a/19
n.+lerdür 93b/18
n.+leri 136a/5
n.+lerinden 132b/8, 134b/12
n.+mel'ün 78a/16
n.+ye 184a/18
n.+yi 57b/6
- n.-it-: Hristiyan yapmak. 149a/18
- na't** Methederek anlatma, vasıflandırma.
n.+ın 39a/12
- Nātalik** Bizans ileri gelenlerinden. (Krş. Talik)

n. 10b/19, 11a/5, 11b/10,
65b/12, 169b/1
n.+ı 11a/19, 11b/7, 51a/17
n.+i 11b/12
n.+leşkeri 169b/2
n.+uñ 11a/17, 11a/18

nāyib Vekil.

n.+i 109b/14, 157a/6, 175a/13,
193b/2, 196a/4
n.+leri birle 161b/16

nażar 1. Bakma, bakış.

n.-eyle-: Bakmak, göz
gezdirmek. 29a/16, 97b/1,
111b/7, 135a/4, 140b/1, 154a/6,
157b/18, 183b/5
n.-it-: 1. Bakmak, göz
gezdirmek. 11a/3
: 2. Okumak. 37b/15, 102a/3
n.-şal-: Göz gezdirmek. 39b/13
n.-um yitiş-: Okuma fırsatını
bulmuş olmak. 99a/3

2. İltifat.

n.-yitiş-: İltifat edilmek. 157b/4

n.-ın(sa'âdet nażarın kıl-)
136b/12

nażāre Seyir.

n.-ye dur-: Seyretmeye
başlamak, seyretmeye
hazırlanmak. 81a/13

n.-dik-: Vekil olarak atamak.
146a/2, 178b/1

ne

1. Ne, hangi şey. [Soru zamiri]
n. 2a/15, 2a/15, 11b/14, 12b/19,
16a/9, 21b/1, 25b/1, 31b/17,
45a/7, 47a/9, 57a/19, 57a/19,
59a/17, 59a/18, 60b/17, 61a/2,
61a/19, 62a/8, 62b/5, 63b/10,
65b/18, 66a/9, 66a/13, 68a/10,
69a/15, 74b/8, 74b/15, 76b/16,
76b/19, 77a/11, 77b/6, 82a/7,
83b/16, 84b/5, 85a/9, 93a/8,
99b/2, 99b/6, 106a/16, 109a/17,
109a/18, 109a/18, 111b/18,
111b/18, 117b/6, 117b/18,
126b/9, 132a/2, 136a/10,
137a/1, 146a/8, 151a/16,
156a/7, 157a/11, 157b/19,
158a/11, 171a/18, 176b/4,

177b/12, 178a/2, 179b/11,
181b/5, 183b/5, 186a/3,
194b/16, 198a/5, 198a/13
n.+den (Krş. neden) 6b/6,
9b/3, 135a/7, 170b/7
n.+dür 6b/14, 12b/19, 25b/2,
25b/10, 37a/12, 45a/19, 57b/18,
58a/1, 61a/9, 71b/17, 74b/12,
88b/7, 93a/15, 99b/6, 106b/12,
110a/1, 117b/18, 155a/14,
157a/1, 157b/16, 160b/4,
179a/14, 179b/7, 190a/1,
197b/7
n.+ye 24b/8, 36a/9, 54a/15,
156a/3, 156a/3, 172b/4,
181b/16
n.+y-ise 191a/10

2. Hangi. [Soru sıfatı]

n. 12b/11, 33a/18, 33b/2,
71b/9, 71b/16, 74b/12, 84a/1,
109b/4, 116a/9, 116b/4,
130b/10, 158b/4, 176a/9

3. Nasıl. [Soru sıfatı]

n. 14a/4, 15b/2, 19b/9, 20b/18,
23b/7, 28b/17, 42a/19, 47b/14,
47b/19, 50b/11, 60b/3, 65b/18,
67b/6, 68b/7, 68b/12, 74a/17,
76b/13, 84a/1, 92b/3, 95a/11,
109b/4, 111b/9, 135a/16,
142b/18, 155a/4, 156a/6,
157b/16, 169b/16, 171b/2,
171b/2, 171b/2, 177b/9,
177b/12, 180a/15, 182a/14,
183b/5, 185b/19, 189b/6,
191b/11

4. Ne kadar, nasıl. [Şaşma veya çokluk]

n. 6a/5, 56b/5, 69a/17, 69a/19,
69b/9, 69b/9, 69b/9, 86a/13,
98a/6, 106a/10, 109b/2, 117b/4,
121a/11, 121b/7, 134b/16,
146a/12, 180a/18

5. Değil,maz.

n. 27b/2, 41a/10, 84a/9,
149a/10
n.+dür 96a/20
n.+işümüz var 44a/19

n.+ ne : Ne ne de
..... 19a/8, 59b/7, 62b/4,
69b/13, 75a/6, 75a/7, 84a/8,

86a/17, 110b/4, 110b/8,
121b/12, 121b/12, 122b/2,
122b/2, 122b/2, 139b/5,
139b/5, 140a/2, 140a/3, 140a/3,
175a/10, 175a/10, 176a/2,
176a/2
n.+avrat: Hangi kadın, kim.
112b/10
n.+çäre: Çaresiz, kaçınılmaz.
30a/5
n.+deñlü: Ne kadar. 48a/17
n.+dürlü: Nasıl, ne biçim.
69b/12
n.+gişi: Kim. 12a/10, 40a/8,
47a/3, 49a/8, 61a/6, 81b/9,
106b/11, 107b/7, 107b/9,
151b/6, 154a/5, 157b/14,
158a/16, 165a/8, 172a/12,
180a/19
n.+hikâyet 34a/6, 160b/4,
164b/15
n.+işe: Niçin. 39b/16, 47b/14,
58a/2, 125b/5
n.+ki : Ne ki. 92b/11
n.+kim : Ne ki. 20b/8, 62a/5,
63b/9, 74a/11, 100b/2, 100b/10,
103a/8, 103a/11, 111b/12,
112a/2, 151a/7, 186b/14,
188b/18, 189a/16, 190b/15,
198a/2
n.+ma'nidür ki: Niçin. 156a/5
n.+nesne : Ne. 44a/13, 132b/12
n.+nüñ gibi: Nasıl. 13b/1,
34a/14, 126a/6
n.+maşlahata: Niçin. 92a/11
n.+kadar. 1. Ne kadar. 5b/13,
7b/4, 13b/11, 16a/10, 34a/15,
52a/17, 54a/19, 67a/9, 69a/15,
80b/17, 122b/1, 151b/19,
182a/12, 186b/17, 187b/6,
189a/17, 190b/4, 190b/16
: 2. Kaç. 28b/16
n.+kadar idi 168a/3
n.+kadar idüñüz 168a/4
n.+kadar ki 71a/11, 94b/14,
103a/2
n.+kadar kim 121a/16, 164a/14
n.+kadarlık yol 133a/8
n.+resme: Ne şekilde, nasıl.
144b/3, 192b/14
n.+sebebden: Niçin, neden.
6b/8, 44b/15, 45a/2, 59b/14,
113b/18, 154a/8, 155a/3
n.+vaktü 133a/11
n.+vakt : Ne zaman. 159a/18

n.+vaktün 126b/9, 137b/6
n.+ydügin: Ne olduğunu. (Krş.
n'idiği) 5b/8, 5b/15, 17b/11,
95b/17, 127b/5, 154a/19
n.+ye: Niye, niçin. 40a/8,
59b/14, 107b/9, 155a/2, 161b/2,
161b/4
n.+y-idügin: Ne olduğunu.
(Krş. n'idiği) 35a/19, 65a/15,
125b/8
n.+y-i-ki: Nedir, nedir ki. 74a/3
n.+y-ile: Nasıl. 111b/10
n.+y-imiş : Ne olduğunu.
62a/17
n.+y-ise: Olduğu gibi, ne varsa.
154b/2
n.+yirde: Nerede. 157a/14
n.+yirde kim : Her nerede. 3b/9
n.+yirden: Nereden. 190a/1,
190a/8, 190b/3
n.+yire: Nereye. 116a/14,
160a/2, 165a/8
n.+yirlere: Nerelere. 125b/6
n.+yüz-ile: Hiç utanmadan,
nasıl. 11b/14
n.-yir dirlir : Yerin adı ne.
109a/10
n.-olur: Ne değeri var, değersiz.
96a/8
n.+..... ola: Neyindir,
nedir acaba. 76a/19
n.+(her ne) 3a/5, 5b/3, 6a/3,
21a/9, 54b/8, 59a/19, 73a/6,
73a/6, 98a/10, 171b/14,
179a/15, 183a/6
n.+(her ne kim) 21a/12, 23b/12,
28a/14, 31a/19, 33b/19, 40b/12,
41a/4, 44b/1, 51a/11, 57a/5,
77a/9, 122b/3, 125b/14, 160a/5
n.+(her ne kadar kim) 4a/2
n.+(her ne yire kim) 123b/12

ne'am Evet, öyle.

n. 10a/4, 13b/6, 14b/11,
14b/17, 15a/4, 22b/5, 33a/18,
37b/2, 40a/10, 40b/12, 43b/19,
44a/7, 44a/9, 44a/12, 44a/13,
53a/19, 60b/18, 63b/13, 68b/14,
72a/8, 79b/3, 79b/15, 80b/6,
99b/17, 110a/12, 134b/18,
135a/5, 148b/9, 160a/7,
163a/16, 184a/7, 194b/5

nebevî Peygambere ait.

n.+(âşâr-ı nebevî) 114b/18

- nebi** Peygamber.
n. 24a/13
n.+müz 174b/10
- nebiyyin** Peygamberler.
n.+dür(hâteme'n-nebiyyin)
13a/3
- Necâşi** Habeş hükümdarı.
n.+ye 123b/19
- Necm b. Müferreh Kinân** Ulaklık yapan bir müslüman.
n. 35a/7
- Necmi** (Krş. Necm b. Müferreh Kinân)
n. 35a/7
- neden** 1. Niçin, neden.
n. 170b/5
n.+dür 84a/13, 84a/13
- nedim** Sohbet arkadaşı.
n.+i 'âlem 135b/4
- nefer** Asker, er.
n. 168b/8
- nefes** An.
n.+(bir nefes) 131b/16
- nefir** Boru.
n.+ler 54b/17
n.-ler çal- 55a/7
- nefis** Hoş, güzel.
n. 113b/5, 176b/15
- nefs** 1. Hayat, can.
n.+ürmi 137a/9
n.+ürümüzi 137a/3
n.+üñüzi 9a/11
2. Şahıs.
n.+(cabbâr nefis) 133b/4,
147b/12, 182a/16, 183a/13
n.+ini(gendü nefsi) 19a/2
n.+üm(gündü nefsum) 110b/6
n.+üm için(gendü nefsum)
44a/3
n.+ümde 110b/7
n.+üñe 120b/15
n.+üñi 120b/14
3. Arzu, istek, heves.
n.+ ü şehvet 131b/19
n.+e 132a/1
- neheng** Kılıç.
n.+gişi: Hâlid b. Velid 90b/3
- nehy** Yasak etme, yaptırmama.
n.+(emr-i ma'rûf nehy-i münker) 44a/2
n.-(emr-i ma'rûf nehy-i münker it-) 144b/2
n.-(emr-i ma'rûf ve nehy-i münker it-) 23b/11
n.-it-: Yasak etmek. 145a/2
- Nekide** Bizans ileri gelenlerinden.
n. 188b/2, 188b/9, 188b/14
n.+mel'ün 189a/8
n.+ye 188b/6, 188b/8
n.+yi 189a/10
- Nemrüd** Babil'in kurucusu olduğu söylenen hükümdar.
n. 149a/9
- ner** Erkek, yiğit.
n.+(şir ü ner) 58b/1, 164a/9
- neseb** Soy. (Krş. nesib)
n.+(haseb neseb) 159a/4
n.+üñi 159a/8
n.+üñi(hasebüñi nesebüñi)
55a/11
- nesib** (Krş. neseb)
n.+üm(hasibüm nesibüm)
159b/10
- Neşim b. 'Adiy kilâl** Humeyre kabilesinin ileri gelenlerinden.
n.+idi 2b/9
- nesne** 1.Şey, nesne; hal, husus; hiçbir şey.
n. 14a/7, 16a/13, 105a/16,
155b/16, 170b/7
n.+dür 100a/16, 110b/3
n.+i 14b/16
n.+ler 14b/10
n.+lere 124b/16
n.+leri 29b/1, 85b/2, 105a/18
n.+ñüz 17a/14
n.+si 180b/10

- n.+yi 58a/14, 85b/10, 95b/6, 106a/2
2. Bir şey.
n. 48b/7, 105a/20, 136a/4, 178a/5, 187a/19
n.+m 179a/12
n.+sin 117a/17
n.+(elümüzden nesne gelesi degül) 24b/4
- n.+(bir nesne) 58a/6
n.+(ne nesne) 44a/13
n.+dür(ne nesne) 132b/12
n.+ye(hiç bir nesne) 48a/10
- neşr** Manzum olmayan söz, nesir.
n. 3b/11, 7a/8, 9b/1, 10b/17, 16b/1, 19a/17, 24a/17, 27b/7, 30a/7, 32b/14, 36a/7, 42b/11, 46a/11, 52a/2, 56b/10, 62b/9, 68b/14, 70a/3, 84a/15, 93a/6, 107a/4, 112a/1, 118a/3, 122b/8, 132a/4, 135b/5, 146a/14, 149a/12, 164a/17, 174b/19, 180b/1, 192a/12, 194a/3
- nev'** Çeşit tür.
n.+ile(her nev'-ile) 123b/5
- nevvâb** Valiler, kumandanlar.
n. 53b/4, 65b/6
- nevbet** 1. Sıra, nöbet.
n. 59b/19, 99a/18
n.+nevbet: Sıra sıra, sırayla. 173a/19
n.-deg-: Sıra gelmek. 56a/12
n.-dut-: Nöbet tutmak. 97a/12
n.-sakla-: Nöbet beklemek. 172a/10
2. Defa, kere.
n. 66a/14, 71a/13, 79a/2, 79a/4, 79a/10, 79a/12, 133b/9, 183b/14
n.+de 72b/19, 79a/11
- nev-cuvân** Delikanlı.
n.+dur 19a/10
- Nevfel b. Dârim** (Krş. Nevfel b. Dârim b. 'Ömer)
n. 30a/10
- Nevfel b. Dârim b. 'Ömer Şehit** adı.
n. 31a/11
- Nevfel b. Huz'al** Fetihlere katılan bir savaşçı.
n. 186b/5
- Nevfil b. 'Ömer Şehit** adı.
n. 28a/5
- Nevfil b. 'Ömer Râvi** adı.
n. 115b/10
- nev-hâste** Genç.
n.+dür 19a/10
- nesic** Dokuma, kumaş.
n.+ler 111b/8
- n'eyle** Ne yapmak.
n.-mek 9b/6
n.-r 181b/5
n.-rsin 82a/16
n.-sem 117b/5
- ney-sitân** Kamışlık, sazlık.
n. 180a/17
- nışf** Yarı.
n.+ı birle 150a/3
n.+ıdur 134b/17
n.+ı dîn : Dinin yarısı. 159a/14
- nice** 1. Çok, birçok, hayli. (Krş. niçe)
n. 11b/12, 18a/5, 51a/2, 60a/5, 67b/13, 80a/3, 87b/2, 90b/12, 91b/14, 108a/15, 130a/13, 139b/3
2. Kaç, ne kadar.
n. 126b/10, 156b/14
n.+si 34b/3
n.-ye(her niceye ol-) 179a/9
3. Nasıl.
n. 3b/16, 9b/3, 9b/3, 17a/11, 17a/13, 21b/1, 23a/4, 23b/7, 22b/4, 26b/12, 32b/5, 32a/9, 32a/10, 34a/1, 34a/13, 34b/11, 35b/7, 36a/8, 40b/19, 41a/12, 47a/9, 50b/18, 54a/14, 63b/10, 65a/15, 68b/1, 68b/13, 69a/16, 70b/15, 74a/13, 75a/7, 77a/10,

83b/16, 84a/6, 84a/8, 95b/17,
95b/17, 96b/3, 98b/19, 105b/5,
110a/4, 111b/10, 111b/13,
113b/11, 119a/15, 121a/12,
126a/7, 140a/9, 140b/14,
140b/14, 143a/9, 143a/9,
153a/1, 163b/6, 170b/10,
176b/4, 189a/12, 192b/14,
194b/16, 198a/5
n.+dür 51a/15, 97b/6, 160b/11
n.+ydi 131a/10

4. ne
n. 28b/13, 49a/5, 51b/2,
71b/12, 187b/5

n.+y-i-ki: Nasıldır ki, ne
haldedir ki. 97b/9
n.+biñ 99a/13, 65a/8, 115b/12,
116a/19
n.+biñ deve yükü 184b/19,
184b/19
n.+biñ yük 116b/1
n.+biñ yıl 122a/10
n.+ise: Ne ise, nasıl ise. 72a/2,
167a/11
n.+dürlü: Ne türlü, ne çeşit.
41b/9
n.+gerekse: Ne isterse, nasıl
istiyorsa. 12b/5
n.+gez:1 Kaç kez. 113b/12
: 2. Bir çok kez. 22a/6, 86a/14
n.+ideyin kim: Ne çare ki.
122a/11
n.+ki: Nasıl ki. 151b/14
n.+kim: 1. Nasıl ki. 24b/11,
61b/2, 189a/5
: 2. Ne zaman ki, -dığı
müddetçe. 43b/19, 82b/13,
124b/14, 152b/3, 178a/2
: 3. Ne kadar ki. 16a/10,
108a/12, 149a/10, 153a/16,
165a/3
n.+ler: Bazısı, bir kısmı, kimi.
143a/9
n.+lerüñ 71a/12
n.+niçe yüz biñ: Yüz
binlerce. 159b/11
n.+resme: Nasıl, ne şekilde.
34b/3
n.+si: Nasıl; ne kadar; birçok.
17a/10, 41b/14, 61a/4, 122a/18,
126b/4
n.+si(bir nice) 25b/11, 46b/10,
87a/19, 101a/10

n.+si-y-ise: Nasılsa, ne ise.
148b/14

n.+sin(bir nice) 33a/16

n.+yıl 113a/5, 171b/9

n.+y-idügin: Nasıl olduğunu,
ne olduğunu. 85b/1, 178a/8

n.+yük 185a/1

n.-it-: Ne yapmak, nasıl
yapmak. 9b/6, 11b/16, 25b/10,
32b/11, 45a/11, 61a/2, 65b/17,
67b/5, 68a/16, 69a/14, 69a/15,
73a/11, 76b/13, 76b/19, 92b/3,
96b/2, 104a/10, 137a/2, 137b/6,
158a/11, 167a/15, 176a/4,
176a/5, 179b/11, 189b/6,
194b/10

n.-ol-: Uygun olmamak, doğru
olmamak. 12a/15

n.+(bir nice biñ) 23b/3, 68b/2,
68b/4, 68b/5, 70b/16, 70b/19,
87a/6, 188b/5, 199a/16, 199b/6
n.+(bir nice gün) 18a/12, 22b/1,
25a/11, 67b/11, 87b/3, 98a/15,
124b/8, 125b/8, 150b/7, 189a/3
n.+(bir nice yüz) 27a/13,
30a/16, 36b/8

n.+(bir nice) 7a/15, 10a/17,
15b/14, 18a/7, 22a/14, 23b/3,
23a/15, 23a/17, 33a/1, 33a/4,
33a/13, 33b/3, 33b/18, 40b/11,
53a/4, 60a/16, 60b/16, 73a/5,
76b/12, 79b/6, 79b/18, 82a/10,
84a/17, 84b/9, 95b/11, 98b/14,
99b/18, 100b/8, 107a/19,
112a/1, 114b/2, 125b/9,
127a/16, 135a/2, 135b/6,
136b/9, 142a/14, 166a/15,
166b/19, 173a/10, 199b/5

niçe (Kırs. nice)

n. 81a/1

n.+ye kim: Kaça ki, ne kadara
ki. 185a/4

n.+(nice niçe yüz biñ) 159b/11

niçün Niçin.

n. 20b/10, 20b/19, 40a/5,
41b/8, 43b/3, 66a/3, 77a/7,
78a/13, 86b/17, 90b/4, 101a/15,
106a/3, 134a/7, 135a/12,
135b/8, 136a/17, 143b/4,
148a/19, 156a/7, 174b/15,
176b/15, 177a/15, 177a/16,

- 182a/1, 191b/1, 191b/3,
193b/15
- n'idügi** Ne olduğu (Krş.
ne.+ydügin, ne.+y-idügin)
n.+n 153b/19
n.+ne 36a/3
- nifâk** Anlaşmazlık.
n. 120a/10
n.-ıla içi tordur-: Anlaşmazlık
yaratmak. 192a/11
- nihân** Gizli.
n.+(genc-i nihân) 3b/10
- niķâb** Peçe, örtü.
n.+ın 81b/3
- ni'met** 1. Azık, yiyecek içecek.
n. 185a/14
n.+(nüzü'l ni'met) 184b/18
n.+(nüzü'l ve ni'met) 178b/15
n.+in 128b/6
n.+ler(nüzü'l ni'met) 38b/13,
52b/10
n.-ler(nüzü'l ni'metler eyle-)
185b/9
n.-ler(nüzü'l ni'metler gör-)
53a/13
n.-ler(hönlâr ni'metler çek-)
52b/15
2. İyilik, ihsan.
n.+(izzet ü ni'met) 10b/13
n.+i(îmân ni'meti) 135b/11
3. Zenginlik, mal.
n.+ine 7a/14
4. Ürün.
n.+lerin 81a/6
- n.+(mâl ve ni'met) 128b/14
- nir** (Krş. nire)
n.+den 146b/19
- nire** Nere (Krş. nir)
n.+den 119b/1
n.+ye 101b/1, 116b/4
- nisâ** Kadınlar.
n. 107a/1
- nisbet** 1. Bağlılık, yakınlık,
mensubiyet.
n.+leri 123a/10
2. Seviye, değer, ölçü.
n.+in 45b/5
- n.+idici İnanan, bağlı olan.
124a/2
n.-in it-: Gereğini yapmak,
hakkını vererek yapmak,
hakkıyla yapmak. 12a/2, 24b/5,
29a/2, 29a/4, 53b/10, 55b/16,
71b/8, 84a/17, 96a/20, 171b/10,
181b/17
n.-in mi it- 128a/10
n.-in ur-: 124a/13
n.-it-: Bağlılık göstermek,
inanmak, dayanmak,
desteklemek. 41b/6,
41b/12, 70a/18, 95a/13, 188b/10
n.-ol-: İlişki, benzerlik olmak,
kıyaslanmak. 20a/16
- nisbetci** İnanan, bağlı olan,
destekleyen.
n.+leri 23a/2, 121b/5, 171b/1
- nişân** Alâmet, belirti, işaret.
n. 56a/1, 197b/8
n.+ı 62b/7, 197b/7
n.+lar 6b/18, 38a/10
n.+larından 56a/1
n.+um 197b/14
- nişânla-** Seçmek.
n.-dı 76b/15
n.-dılar 76b/11
n.-ñ 76b/10
- nişe** Niçin, neden.
n. 6b/9, 13a/17, 22b/2, 24a/16,
47b/12, 49a/5, 53b/19, 59a/17,
61a/14, 61b/1, 69b/11, 69b/11,
72b/14, 86b/5, 89a/11, 104a/17,
109b/19, 158b/7, 162a/16,
171b/8
- n'it-** Ne yapmak, ne etmek.
n.-di 72a/5
n.-sem 117b/5
- n.-(d)elüm ki: Ne yazık ki,
maalesef. 77a/9

- n.-(d)erüz: Ne işe yarar, ne gereği var. 35b/14
n.-(d)eyim? 46a/2
n.-(d)eyüm ki: Ne yazık ki, maalesef. 71b/12
- nite** Nasıl.
n. 12b/16, 17a/3, 24a/14, 143b/17, 163a/10
n.+dür hoş mıdır: Nasıldır, iyi midir. 129b/16
n. kim Nasıl ki, gibi. 13b/7, 31a/18, 51b/11, 128a/15, 131b/8, 146a/6, 148b/19, 184b/16, 188b/16, 191a/16
n.+oldı kim: Nasıl oldu da, ne oldu da. 47a/6
- niyâz** Dua etme.
n.+a 78b/19
- niyyet** Maksat, niyet.
n.+i 5b/10, 6b/11, 50b/7, 146b/14
n.+(yavuz niyyet) 199b/3
n.-e(kuşağumuzı niyyete kuşan-) 190a/19
n.-it-: Niyetlenmek, karar vermek. 18a/5
- nizâr** Zayıf.
n.-ol-: Zayıf olmak. 93a/3
- n'ol-** Ne olmak.
n.-dı 77a/11, 122b/13
n.-duğın 98a/10
- nöker** Maiyet memuru.
n.+ler birle 176b/13
n.+leri 114b/11
n.+lerine 114a/14
- Nübiyye** Mısır ve Sudan sınırında bir bölge.
n. 123b/19
- Nübiyedâri?** (Krş. Nübiye)
n.+illeri 190b/7
- Nuqaytân** (Krş. Naqaytân b. Tetlis Kirâlis, Naqaytân)
n. 187a/6, 188a/4, 188a/8
n.+birle 187b/7
- n.+ıdı 196a/5
n.+uñ 186a/1, 187a/16, 187b/10, 187b/13
- Nuqaytân b. Kireküs** Bizans ileri gelenlerinden, Hıms şehri valisi.
n. 150a/4, 150a/6
- Nuqaytâniyye** (Krş. Naqaytân b. Tetlis Kirâlis, Naqaytân, Nuqaytân)
n.+ye 186b/8
- Nu'mân b. Maqrîm** (Krş. Nu'mân b. Maqrîm, Nu'mân b. Maqrîn, Nu'mân b. Maqrîn)
n. 103b/10
- Nu'mân b. Maqrîm** (Krş. Nu'mân b. Maqrîm, Nu'mân b. Maqrîn, Nu'mân b. Maqrîn)
n. 145b/6
- Nu'mân b. Maqrîn** (Krş. Nu'mân b. Maqrîm, Nu'mân b. Maqrîn, Nu'mân b. Maqrîn)
n. 79b/18
- Nu'mân b. Maqrîn** Fetihlere katılan bir savaşçı. (Krş. Nu'mân b. Maqrîm, Nu'mân b. Maqrîm, Nu'mân b. Maqrîn)
n. 130a/11
- nūr** Aydınlık, parlaklık, nur.
n. 133b/14
n.+ı 89b/3, 135a/8
n.+ı(gözüm nûri) 140b/4
n.+ından 49a/7, 133b/13, 135a/8, 191b/18
- nuş** Öğüt, nasihat.
n.-lar it- 124a/11
- nuşret** Yardım, Allah'ın yardımı; Üstünlük, zafer.
n. 1b/15, 80b/14
n.+(fırsat ve nuşret) 198a/8
n.+âyeleri 63b/6
n.+birle(devlet ve nuşret) 24b/3
n.+du'ası 22b/10
n.+dür 196a/13
n.+ehli 62a/18
n.+namâzı 39b/7, 52b/8, 66b/19, 123b/10, 195b/9

n.+ve devlet 134a/15
 n.+ve fırsat 161b/11
 n.+ve zafer 163b/12, 200a/6
 n.+ve zafer namâzı 25a/7
 n.-bul-: Fayda etmek. 84a/13
 n.-dile-: Yardım istemek.
 30b/12, 139b/14
 n.-tâcın urun-: Zafer tacını
 takınmak. 79a/3
 n.-taleb it-: Yardım istemek.
 30b/6
 n.-ve zafer yitiş- 172b/5
 n.-vir-: Yardım etmek. 28a/16,
 28b/8, 52a/13

nüşretçi Yardımcı.
 n.+leri 171b/1

Nüşrevân 'Âdil Sâsani sülâlesinin
 âdillîği ile meşhur bir
 hükümdarı. (Krş. Ânuşirvân)
 n. oğlanlar: Nüşrevân Adil
 sülâlesi. 35a/13

nübüvvet Peygamberlik.
 n.+da'veti 40b/13, 143b/1
 n.+nürü 135a/8
 n.-(da'vî-yi nübüvvet it-) 6a/12,
 6a/17

nücüm Yıldızlar.
 n.+ 'ilmi Yıldız falı, Astroloji.
 102a/2

nüşha Yazılmış derlenmiş şey, sayfa,
 dergi, kitap.
 n.+da(aşıl nüşha) 186b/3
 n.+dadur 192a/13
 n.+larında(Fütûh-u Şâm
 nüshaları) 148a/12

nüzül 1. Aşağı inme.
 n.+ı 143a/6

2. Konaklama, misafir etme.
 n.+ni'met 38b/13, 184b/18
 n.+ni'metler 52b/10
 n.+ve ni'met 178b/15

n.-ni'metler eyle- 185b/9
 n.-ni'metler gör- 53a/13

O

o (Krş. ol)

o. 27a/19, 37a/8, 110b/1,
 125b/6, 138b/5, 139a/17,
 142a/16, 192a/7
 o.+yañadan 4a/18, 63a/12

od Ateş.
 o. 126a/17
 o.+ u yıl 143a/2
 o.+a 110b/12, 126a/19
 o.+birle 122a/3
 o.+gibi 55a/19
 o.+ı(cehennem odı) 82a/13
 o.+ı(hasrat odı) 32b/9
 o.+ı(hışm u gâzab odı) 27a/1
 o.+ışığı 142a/9
 o.+idi 69b/17, 71a/9
 o.+ların 160b/1
 o.+yalın 71a/15

o.-a dutuş- 69b/17
 o.-a yan- 7a/5, 100b/1
 o.-bırak- 9b/15
 o.-lar yandur- 93a/18
 o.-ur-: Yakmak. 142a/15
 o.-yandur-: Ateş yakmak.
 174a/14
 o.-(yürekleri içine od düş-)
 65a/11
 o.-a(korkudan oda yan-)
 145a/14
 o.-a(yüregi oda yan-) 125a/17
 o.-ı(bağrumuzı gâbînet odı ile
 bişür-) 60b/7
 o.-ın(heybet odın yandur-) 7a/5
 o.-larına(hayf u hasret odlarına
 yan-) 131b/17

oda Oda.
 o.+sına 129b/15, 140b/17
 o.-sından(odalu odasından taşra
 çık-) 77b/3

odalu Odası olan.
 o.-odasından taşra çık-: Herkes
 odasından dışarı çıkmak. 77b/3

odın (Krş. odun)
 o.-a viribi-: Odun toplamaya
 göndermek. 159a/19

odun Odun. (Krş. odın)
 o. 158a/2, 158a/3, 183a/5
 o.+a 175b/13
 o.+ı 157b/1

o.-a git-: Odun toplamaya
gitmek. 158a/1
o.-a var-: Odun toplamaya
gitmek. 157b/5, 157b/6
o.-eyle-: Kurutmak, yakacak
yapmak. 157a/18

- oğlan** 1. Çocuk.
o. 4a/18, 75b/14, 102b/14,
116b/1
o.+(tıfil oğlan) 140b/10
o.+ları 4b/4
o.+larum ile 47a/11
o.+larumuz 60a/12
2. Oğul, erkek çocuk.
o.+ları 8b/4
o.+ların(oğlanların kızların)
103b/2
o.+larından 103b/13
o.+larının 12a/7
3. Genç, delikanlı.
o.+dur 19b/4
4. Mensup.
o.+larıyuz(bâdiye oğlanları)
25b/15
5. Evlat, nesil, torun; sülâle.
o.+larıyuz(bir ata oğlanları)
159b/9
- o.+lar(Nüşrevân 'Âdil oğlanlar)
35a/13
o.+ların(âdem oğlanları) 86a/13
o.+larına(Ānuşirvân oğlanları)
12b/17
o.+larından('Avf b. 'Amr
oğlanları) 158b/13
o.+larından('Avf 'Ömer
oğlanları) 158b/8
o.+larındanam(Hâriş b. Şa'lebe
b. Emri el-Kays b. 'Abd b. Āzad
oğlanları) 159a/3
o.+larındanam(Hâzrec oğlanları)
159a/5
o.+larındanam(Hâzrec oğlanları)
158b/5
o.+larının('Āş b. 'Āmil
oğlanları) 20b/1
- oğlancık** (Krş. oğlancuk)
o.+lara(uşacuk oğlancık)
120a/17

oğlancuk Çocuk (Krş. oğlancık)
o.+ları 124b/18, 165a/9
o.+ları(tıfil oğlancuk) 9b/12
o.+ları birle 67a/18

oğlanlık Gençlik, delikanlılık.
o.+ 'âlemi: Gençlik çağı 39a/3

- oğul** Erkek evlat, oğul.
o.+dan kızdan 151b/19
o.+ı 47b/15
o.+ı(oğlı) 4b/13, 8b/7, 8b/8,
12a/12, 17b/19, 18a/4, 18a/4,
18a/7, 21b/17, 27a/3, 32a/3,
34a/15, 58a/16, 70a/7, 72a/7,
72b/11, 73a/9, 80a/11, 80a/12,
103b/17, 111a/18, 120a/5,
130a/13, 130a/14, 141b/11,
159a/4, 199a/8
o.+ı(oğlı degül) 135a/9
o.+ı(oğlı kıızı) 76a/12, 107a/9,
187b/1, 198a/17
o.+ı(kardaşı oğlı) 22a/13,
80a/14
o.+ı(kız kardaşı oğlı) 65a/1
o.+ı mıdur(oğlı mıdur) 135a/7
o.+ıdur(oğlının oğlı) 135a/10
o.+ıdur(kız kardaş oğlı) 60b/4
o.+ın(oğlın) 199b/8
o.+ın(oğlın kıızın) 83a/12,
107b/16, 117a/18, 151a/14,
196b/13
o.+ına(oğlına) 8b/5, 101b/17,
134b/1
o.+ına(kardaşının oğlı) 21a/5
o.+ı-y-ıdı(oğlı-y-ıdı) 168b/5
o.+ı-y-ıla(oğlı-y-ıla) 139b/19
o.+ını(oğlını) 70b/12
o.+ını(oğlını kıızını) 115b/9
o.+ının(oğlının) 32a/3, 32b/3,
32b/6, 32b/8
o.+ının(oğlının oğlı) 135a/10
o.+ıvan(oğlıvan) 158b/3
o.+ları kızları 102b/19
o.+kız 4a/1, 4b/6, 14a/8, 48b/3,
102b/5, 104a/6, 151b/1, 167a/7,
192b/14
o.+um(oğlum) 32a/7, 81b/12
o.+uma(oğluma kıızuma) 114a/2
o.+umuz(oğlumuz kıızumuz)
98b/5, 181a/18
o.+umuzu(oğlumuzu) 96a/18
o.+umuzu(oğlumuzu kıızumuzu)
104b/11

o.+umuzu(oğlumuzu ve kızumuzu) 5b/12
 o.+uñ(oğluñ) 32a/18, 72b/20, 82a/5
 o.+uñuz(oğluñuz kızuñuz) 48a/10
 o.+uñuzı(oğluñuzı kızuñuzı) 11a/7, 124b/3, 151b/15

oḥṣa- Okşamak.
 o.-r-ıdı 120a/17

oḥṣan- Taltif edilmek.
 o.-an 149a/1

oḥ Ok.
 o. 74b/4, 74b/4, 74b/5, 95a/2, 141a/12, 162b/16, 164a/3, 197b/15, 197b/16, 197b/18
 o.+ (yay oḥ) 27a/6
 o.+a 17a/4, 78a/14
 o.+atıcı 173a/1
 o.+dan 30b/1, 172a/19
 o.+ı 27a/7, 94a/8, 95b/10, 96a/1
 o.+ın(çarḥ oḥı) 30a/18, 67a/17, 83a/13
 o.+ın(çarḥ oḥın atıcı) 39b/12
 o.+ın(el oḥı) 30a/18
 o.+ından(çarḥ oḥı) 30b/8
 o.+ı-y-ıla(çarḥ oḥı) 29b/14
 o.+ınuñ 95b/9
 o.+ları 196a/16
 o.+ıla 94a/5, 95b/12, 112a/12
 o.+umuñ 74b/5
 o.+uñ 70a/3
 o.+yay 105a/2, 196a/8
 o.-(taş ve oḥ dök-) 95a/18
 o.-a dut- 42a/12
 o.-a kılıca dut- 168a/1
 o.-a kılıca düş- 27a/17
 o.-a taş bakma- 95a/5
 o.-at- 26b/6, 27a/7, 27a/10, 94a/3, 94a/16, 112a/17, 182b/9, 196a/7
 o.-dir- 67a/19
 o.-dokun- 95b/10, 96b/10, 173a/2
 o.-dök- 165b/18, 182b/9, 196b/4
 o.-in(çarḥ oḥın dök-) 165b/6
 o.-in(çarḥ oḥın at-) 26b/6, 42a/3, 42a/10
 o.-lar at- 81b/10, 165b/5, 196a/6
 o.-ların(çarḥ oḥların at-) 181b/18

o.-ıla at- 75a/9
 o.-ıla şişle- 7a/17
 o.-ıla taşla at- 181a/8
 o.-toḥan- 101b/17
 o.-ur- 55b/7
 o.-ve taş yağdur- 140a/5

oḥı- 1. Çağırarak, davet etmek.
 (Krş. oḥu-)
 o.-dılar 12a/6
 o.-dum 112b/11
 o.-r 16a/16
 o.-dı(ilerü oḥı-) 8b/9, 11b/11, 24b/8, 129b/6

2. Okumak.
 o.-dı 31b/19
 o.-dılar 8a/3
 o.-duğundan soñra 129b/10
 o.-ğil 129b/5
 o.-mağa 21b/9
 o.-yalar 29a/15
 o.-yam 130a/2
 o.-yup 3b/18

o.-ya(devlet du'âsın oḥı-) 136b/11
 o.-yasız(du'â oḥı-) 30b/11
 o.-yup(du'â oḥı-) 30b/12

oḥıt- Öğretmek, okutmak.
 o.-(d)a 2b/15

oḥra- Homurtu, mırılı biçiminde konuşmek.
 o.-dı(oḥur oḥur oḥra-) 82b/1

oḥu- Çağırarak, davet etmek. (Krş. oḥı-)
 o.-dı 3a/1, 41a/3, 50b/9, 56b/18, 72a/9, 80a/5, 123b/1, 151b/5, 152b/11, 161b/10, 170a/3
 o.-dı(ilerü oḥu-) 12a/10, 14a/13, 18b/17, 20b/5, 35a/6, 96b/19, 115b/13, 117a/6, 119a/5, 129b/4, 151b/15, 173b/2, 177a/9, 178a/19
 o.-dılar 85a/2, 90b/15
 o.-duñuz 12b/4
 o.-ğil 129b/10
 o.-mıñsın 8a/3
 o.-ñ 69a/4
 o.-r 40a/4
 o.-ram 162b/11, 163b/7

o.-rın 40b/6
o.-rsam 163b/7
o.-yam 167b/15
o.-yasın 3a/3

2. Okumak.

o.-dı 31b/19, 34a/13, 35a/19,
49b/18, 65b/4, 65b/9, 68b/19,
88b/11, 88b/16, 94a/13, 119b/6,
125b/9, 126b/19, 127a/6,
127a/18, 127b/5, 127b/10,
128a/13, 130b/8, 144a/3,
144b/4, 144b/5, 145a/5, 147a/2,
147b/10, 153b/19, 156a/15,
183a/19, 184a/19, 185b/15
o.-dılar 3a/14, 17b/11, 41b/18,
44b/18, 63b/2, 63b/6, 89a/3,
91b/17, 100b/6, 135b/19,
154a/19, 171a/18, 175b/19,
181b/7, 187a/18, 188b/17,
192a/14, 192b/5
o.-duğ 14b/15, 15a/2
o.-duklarım da 99a/3
o.-madılar 148a/13
o.-madın 127a/19
o.-mağa 78b/19
o.-mış idi 37b/14, 39a/11
o.-mışdı 5b/7, 39a/11
o.-mış-ıdı 98b/18, 102a/2
o.-mışuz 14b/7, 40b/14, 41a/6,
44a/5
o.-rlar 160b/16
o.-rlardı 55a/1
o.-sunlar 192a/13
o.-yalar 93a/19
o.-yıcak 32a/2
o.-yup 39a/12, 39a/13

3. Tahsil etmek, öğrenmek.

o.-mışdur('ilm oğu-) 132b/15
o.-mış-ıdı('ilm oğu-) 197a/19

4. Söylemek; konuşmak.

o.-dılar 52b/16, 53b/7
o.-yan 191b/14
o.-dı(âyeti oğu-) 115b/18
o.-dı(huṭbe oğu-) 127b/6
o.-dılar(bâñ-ı namâz oğu-) 49a/19, 182b/7
o.-dılar(ezân oğu-) 63b/2
o.-dılar(rahmet oğu-) 130b/7
o.-yup(ezân oğu-) 45b/10

oğun- Okunmak.

o.-urdu(huṭbe oğun-) 121a/8

oğur Atın çıkardığı ses.

o.-oğur oğra-: Mırıltı şeklinde
kişnemek, homurdanmak. 82b/1

oğuyucu Okuyan, okumuş.

o.+yazıcı: Okur yazar, okuma
yazma bilen. 5b/5

o1 O. [Teklik üçüncü şahıs zamiri
ve işaret zamiri]

o. 5a/13, 6a/16, 8a/1, 8b/9,
12b/6, 13a/4, 14a/7, 14b/9,
18b/4, 19a/8, 19b/10, 19b/12,
36b/8, 37a/16, 37b/4, 38a/19,
39a/4, 39a/14, 43b/17, 44a/6,
44a/7, 44a/17, 46a/11, 54a/5,
56b/11, 57a/14, 58b/14, 59a/9,
60a/9, 61a/14, 62b/7, 64a/8,
64a/9, 65a/9, 68b/15, 68b/17,
69b/15, 69b/15, 71a/18, 76b/9,
77b/7, 79a/9, 82a/1, 82b/17,
84b/16, 84b/16, 86a/19, 88b/11,
95b/11, 99a/14, 99b/10,
104a/16, 105a/14, 106a/15,
106a/15, 106b/5, 106b/5,
106b/15, 106b/15, 106b/17,
107a/2, 110a/14, 111b/3,
112a/2, 115b/7, 117b/10,
119a/14, 120a/2, 120b/16,
121b/12, 122a/1, 122b/3,
122b/4, 126b/8, 126b/14,
131b/6, 131b/6, 135a/12,
135a/14, 135b/1, 136a/3,
137b/8, 143b/14, 143b/16,
143b/17, 143b/17, 143b/18,
144a/4, 144b/11, 148a/7,
148a/7, 149a/4, 150a/1, 155b/1,
156b/4, 157b/6, 157b/13,
163b/15, 166a/8, 169a/6,
171a/8, 173b/18, 174b/11,
185a/8, 187b/14, 188a/7,
188b/1, 192a/2, 197a/14,
198b/3, 198b/4
o.+a (Krş. aña) 122b/3
o.+degül 6b/17, 36a/5, 192a/2,
200a/3
o.+dı 172b/15
o.+dur 4b/13, 7a/3, 8a/11,
13a/11, 20a/12, 22b/8, 24b/5,
26a/4, 26a/5, 34b/12, 41a/18,
44b/11, 45a/15, 53b/16, 57b/12,
59a/18, 60a/2, 60a/13, 61b/3,
73a/11, 73b/13, 74b/13, 75a/5,

76b/14, 78a/10, 82b/8, 84a/17,
84b/12, 90b/19, 92b/7, 94b/7,
96b/4, 98a/6, 98b/6, 99a/8,
100a/17, 103a/12, 106a/19,
110a/16, 117a/17, 117b/7,
117b/7, 117b/9, 117b/9,
122a/12, 122b/10, 136a/14,
137a/3, 137b/9, 140b/10,
149a/11, 150a/14, 151b/11,
155a/19, 158a/12, 159b/13,
162b/14, 163a/13, 165b/1,
170a/8, 173a/19, 179b/12,
181a/18, 181b/3, 182a/15,
189a/4, 190a/10, 192a/1,
195b/6, 198a/7

o.+durur 191b/17

o.+ıdı 24a/11, 108b/12,
113a/19, 141b/6, 146b/14,
155a/9, 155b/14, 165a/17

o.+ırmış 5b/10

o.+van 40a/10

o.+dur kim 191b/6

o.+ıdı kim: Öyleydi ki,
öyleyken, o sırada. 118b/11,
134a/17, 148b/16, 166b/5,
175b/7, 182b/14, 189b/14

o.-ıdı kim: Öyle idi ki 200a/4

2. [İşaret sıfatı]

o. 1b/15, 2b/8, 2b/14, 2b/15,
3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/15, 3a/16,
3b/7, 3b/17, 3b/18, 4a/2, 4a/5,
4a/10, 4a/10, 4a/11, 4b/6, 4b/7,
4b/10, 4b/13, 4b/14, 4b/15,
4b/18, 5a/4, 5a/6, 5a/19, 6a/1,
6a/3, 6a/11, 6a/15, 6a/15, 6b/4,
6b/6, 6b/7, 6b/14, 6b/18, 7a/5,
7a/8, 7a/10, 7a/16, 7a/17, 7b/1,
7b/8, 7b/8, 7b/9, 7b/16, 8a/8,
8a/16, 8a/17, 8a/18, 8a/19,
8b/7, 8b/8, 8b/11, 8b/13, 8b/14,
8b/19, 9a/2, 9b/4, 9b/19,
10b/15, 10b/18, 11a/12, 11a/17,
11b/3, 11b/15, 12a/4, 13a/10,
14a/7, 14a/9, 14a/12, 14a/19,
14b/3, 14b/5, 14b/15, 14b/16,
15a/5, 15a/11, 15a/11, 15b/1,
15b/4, 15b/7, 15b/9, 15b/13,
15b/14, 15b/17, 16a/4, 16a/5,
16a/7, 16a/13, 16b/3, 16b/4,
17a/1, 17a/13, 17a/19, 17b/5,
18a/1, 18a/1, 18a/13, 18a/14,
18b/5, 18b/15, 19b/5, 19b/14,
19b/16, 19b/17, 19b/19, 20a/1,

20a/14, 20b/4, 20b/4, 20b/9,
21b/1, 21a/16, 21a/18, 21b/17,
22a/7, 22a/8, 22b/11, 22b/14,
22b/14, 22b/17, 23a/3, 23a/17,
23b/1, 23b/6, 23b/7, 23b/8,
23b/13, 23b/19, 24a/1, 24a/2,
24a/3, 24a/12, 24a/13, 24a/15,
24b/13, 24b/16, 24b/19, 25a/1,
25a/2, 25a/5, 25a/10, 25a/11,
25a/16, 25b/4, 25b/5, 25b/7,
25b/7, 25b/9, 25b/19, 26a/10,
26a/16, 26a/16, 26a/17, 26b/2,
26b/3, 26b/8, 26b/8, 27a/9,
27a/9, 27b/4, 27b/10, 27b/12,
27b/17, 28a/1, 28a/8, 28a/9,
28a/10, 28a/18, 28a/19, 28b/1,
28b/2, 28b/10, 28b/14, 28b/15,
28b/17, 29a/6, 29a/6, 29a/10,
29b/7, 29b/13, 29b/14, 29b/17,
30a/3, 30a/5, 30a/5, 30a/14,
30b/2, 30b/8, 31a/4, 31a/5,
31a/6, 31a/10, 31a/14, 31a/17,
31b/1, 31b/1, 31b/2, 31b/11,
32a/1, 32a/2, 32a/4, 32a/18,
32b/7, 32b/13, 33a/1, 33a/7,
33a/8, 33a/14, 33a/17, 33a/18,
33b/2, 33b/8, 33b/10, 33b/10,
33b/10, 33b/15, 33b/15,
33b/17, 33b/18, 34a/16, 34a/17,
34b/1, 34b/2, 34b/5, 34b/6,
34b/9, 34b/11, 35a/6, 35a/10,
35a/14, 35a/17, 35b/5, 35b/6,
36a/16, 36a/16, 36a/19, 36b/3,
36b/10, 37a/5, 37a/5, 37a/8,
37a/8, 37a/9, 37a/11, 37a/17,
37a/19, 37a/19, 37b/2, 37b/3,
37b/5, 37b/6, 37b/7, 37b/10,
37b/11, 37b/13, 37b/15,
37b/16, 38a/4, 38a/5, 38a/10,
38a/11, 38a/15, 38a/16, 38b/1,
38b/2, 38b/19, 39a/1, 39a/2,
39a/4, 39a/5, 39a/9, 39a/19,
39b/1, 39b/7, 39b/19, 40a/1,
40a/2, 40a/5, 40a/12, 40a/13,
40b/4, 40b/6, 41a/16, 41b/7,
41b/16, 41b/16, 42a/3, 42b/18,
43a/6, 43a/9, 43a/10, 43a/14,
43a/15, 43a/17, 43a/17, 43b/9,
43b/10, 43b/10, 43b/11,
43b/12, 43b/13, 44a/8, 44a/16,
45a/13, 45b/1, 46a/4, 46a/16,
46b/5, 46b/9, 46b/15, 46b/16,
47a/17, 47b/5, 47b/6, 48b/3,
49a/3, 49a/11, 49a/16, 49a/17,
49a/17, 49a/18, 49b/1, 49b/4,

49b/17, 49b/19, 49b/19, 50a/3,
 50a/4, 50a/4, 50a/5, 50a/5,
 50a/6, 50a/7, 50a/10, 50a/10,
 50a/11, 50a/16, 50a/18, 51a/1,
 51a/10, 51a/12, 51a/12, 51b/14,
 52a/5, 52a/7, 52a/11, 52b/4,
 52b/6, 52b/19, 53a/17, 54a/17,
 54a/19, 54b/5, 54b/15, 55a/5,
 55a/11, 55a/19, 55b/1, 55b/4,
 56a/4, 56a/9, 56a/13, 56a/13,
 56a/13, 56a/13, 56b/2, 56b/3,
 57b/6, 58a/8, 58a/8, 58a/11,
 58a/11, 58a/13, 58a/14, 58a/15,
 58a/16, 58a/17, 58a/17, 58a/18,
 58b/6, 59b/12, 59b/15, 60a/4,
 60b/2, 60b/11, 60b/12, 61a/3,
 61a/12, 61a/17, 61a/18, 61b/6,
 61b/7, 61b/8, 62a/8, 62a/17,
 62b/1, 62b/16, 62b/17, 63a/13,
 63b/6, 64a/5, 64a/7, 64a/10,
 64a/16, 64b/7, 64b/9, 64b/13,
 64b/15, 65a/4, 65a/7, 65b/3,
 65b/8, 65b/8, 65b/9, 66a/2,
 66a/8, 67a/10, 67b/7, 67b/10,
 67b/14, 67b/16, 68a/11, 68a/12,
 68a/15, 68a/17, 68a/18, 68b/3,
 68b/3, 68b/8, 68b/12, 69a/5,
 69a/9, 69a/10, 69a/13, 69b/2,
 69b/6, 69b/7, 69b/14, 70a/3,
 70a/5, 70a/6, 70a/12, 70b/6,
 70b/10, 71a/9, 71a/14, 71a/15,
 71b/3, 71b/3, 71b/6, 71b/9,
 72a/3, 72a/5, 72a/5, 72a/14,
 72a/14, 72a/18, 72b/2, 72b/4,
 72b/7, 72b/8, 72b/9, 72b/18,
 73a/3, 73a/13, 73a/15, 73a/16,
 73b/5, 73b/7, 74a/7, 74b/4,
 74b/4, 74b/8, 74b/18, 75a/4,
 75a/7, 75a/10, 75a/13, 75b/2,
 75b/9, 76a/11, 76a/12, 76b/5,
 76b/6, 76b/11, 76b/17, 77a/8,
 77b/4, 77b/11, 77b/12, 77b/15,
 77b/18, 77b/19, 78a/8, 78a/10,
 78a/12, 78a/17, 78b/2, 78b/7,
 78b/8, 78b/9, 79a/16, 79b/10,
 80a/8, 80b/6, 80b/8, 81a/14,
 81b/9, 82a/3, 82a/3, 82a/4,
 82a/6, 82a/13, 82a/14, 82a/17,
 82a/19, 82b/3, 82b/16, 83a/1,
 83a/4, 83a/8, 83a/11, 83a/14,
 83b/15, 84b/9, 84b/12, 84b/17,
 85a/2, 85a/3, 85a/4, 85a/12,
 85a/15, 85b/2, 85b/3, 85b/14,
 85b/15, 85b/16, 86a/2, 86a/3,
 86a/8, 86b/7, 86b/7, 86b/12,

86b/16, 87a/1, 87a/4, 87a/10,
 87a/11, 87a/14, 87a/19, 87b/2,
 88a/18, 88a/18, 88a/19, 88b/4,
 89a/11, 89a/15, 90a/15, 90a/17,
 90b/1, 90b/2, 90b/14, 91a/2,
 91a/8, 91a/9, 91a/10, 91a/10,
 91a/15, 91a/16, 91a/17, 91a/17,
 91a/17, 91b/1, 91b/1, 91b/1,
 92a/6, 92a/12, 92b/4, 92b/5,
 93a/6, 93a/8, 93a/9, 93a/10,
 93a/11, 93a/17, 93b/3, 93b/10,
 93b/12, 93b/13, 93b/14,
 93b/14, 93b/15, 94a/1, 94a/5,
 94a/14, 94b/1, 94b/12, 94b/14,
 94b/17, 95a/1, 95a/2, 95a/3,
 95a/3, 95a/5, 95a/19, 95b/7,
 95b/10, 95b/10, 95b/19, 96a/4,
 96a/4, 96a/9, 96b/2, 96b/6,
 96b/7, 96b/17, 96b/18, 97a/1,
 97a/6, 97a/6, 97a/8, 97a/8,
 97a/9, 97a/11, 97a/12, 97b/2,
 97b/6, 97b/10, 97b/16, 97b/18,
 97b/19, 98a/13, 98b/13, 99a/1,
 99a/11, 99a/18, 99a/19, 99b/3,
 99b/5, 100a/1, 100a/9, 100b/5,
 100b/9, 100b/13, 101a/15,
 101b/3, 101b/6, 101b/9,
 101b/16, 101b/16, 102a/4,
 102a/6, 102a/8, 102a/15,
 102a/16, 102a/18, 102b/13,
 103a/13, 103a/17, 103a/18,
 103b/8, 103b/19, 104a/13,
 105a/12, 105b/10, 105b/11,
 105b/12, 105b/13, 105b/14,
 105b/15, 106a/6, 106a/8,
 106b/4, 106b/6, 106b/8,
 106b/13, 106b/14, 107a/1,
 107a/8, 107a/12, 107b/1,
 107b/2, 107b/2, 107b/3,
 107b/5, 107b/5, 107b/6,
 107b/7, 107b/9, 107b/11,
 107b/12, 108a/4, 108a/8,
 108a/8, 108a/10, 108a/11,
 108a/11, 108a/12, 108b/1,
 108b/7, 109a/3, 109a/4,
 109a/12, 109a/14, 109b/13,
 110a/6, 110a/13, 110a/15,
 110a/17, 110a/19, 110b/1,
 110b/16, 110b/17, 110b/17,
 110b/18, 110b/19, 111a/1,
 111a/2, 111a/3, 111a/4, 111a/4,
 111a/4, 111a/7, 111a/8, 111a/9,
 111a/9, 111a/10, 111a/12,
 111a/16, 111b/3, 111b/5,
 111b/6, 111b/7, 111b/12,

111b/13, 111b/14, 112a/3,
 112a/3, 112a/13, 112a/16,
 112b/2, 112b/3, 112b/4,
 112b/5, 112b/9, 112b/14,
 112b/15, 112b/15, 112b/16,
 113a/3, 113a/4, 113a/5,
 113a/16, 113a/18, 113b/3,
 113b/4, 113b/7, 113b/11,
 114a/2, 114a/4, 114a/5, 114a/7,
 114a/12, 114a/18, 114b/2,
 114b/3, 114b/4, 114b/11,
 114b/12, 114b/17, 114b/18,
 115a/4, 115a/16, 115a/17,
 115b/5, 115b/7, 115b/8,
 115b/11, 115b/12, 115b/14,
 116a/2, 116a/6, 116a/12,
 116a/13, 116a/18, 116b/4,
 116b/5, 116b/6, 116b/7,
 116b/10, 117a/1, 117a/6,
 117a/10, 117a/11, 117b/1,
 117b/1, 117b/8, 118a/14,
 118a/17, 118a/19, 118b/1,
 119a/4, 119b/5, 120a/4,
 121a/18, 121a/19, 121b/2,
 121b/2, 121b/7, 121b/9,
 121b/13, 121b/15, 121b/18,
 122a/1, 122a/2, 122a/8,
 122a/13, 122b/3, 122b/6,
 122b/11, 123a/11, 123b/1,
 123b/2, 123b/3, 123b/4,
 123b/7, 123b/9, 123b/17,
 123b/19, 123b/19, 124a/15,
 124a/16, 124a/18, 124b/7,
 124b/19, 125a/3, 125a/4,
 125a/9, 125a/10, 125a/11,
 125a/14, 125a/16, 125a/18,
 125b/1, 125b/4, 125b/12,
 126a/1, 126a/9, 126a/11,
 126a/18, 126b/5, 126b/12,
 126b/18, 127a/3, 127a/5,
 127a/6, 127a/11, 127a/13,
 127b/2, 127b/19, 128a/5,
 128a/8, 128a/10, 128a/11,
 128a/11, 128a/11, 128a/15,
 128a/15, 128b/7, 128b/15,
 129b/3, 129b/4, 130a/10,
 130b/4, 131a/7, 131b/7, 131b/9,
 131b/14, 131b/14, 132a/5,
 132a/12, 132b/1, 132b/2,
 132b/6, 132b/12, 132b/13,
 132b/14, 132b/17, 132b/18,
 133a/1, 133a/2, 133a/2, 133a/3,
 133a/6, 133a/8, 133a/10,
 133a/11, 133a/14, 133a/14,
 133a/18, 133b/1, 133b/3,
 133b/8, 133b/12, 134a/5,
 134b/2, 134b/3, 134b/13,
 134b/19, 135a/2, 135a/3,
 135a/11, 135a/17, 135b/2,
 135b/5, 135b/7, 135b/9,
 135b/14, 135b/15, 136a/1,
 136a/7, 136a/8, 136a/10,
 136a/11, 136a/12, 136a/17,
 136a/19, 136b/7, 136b/9,
 136b/10, 136b/10, 136b/11,
 136b/14, 136b/17, 137a/17,
 137a/19, 137b/1, 137b/2,
 137b/3, 137b/3, 137b/5,
 137b/5, 137b/14, 137b/14,
 137b/15, 137b/15, 138a/1,
 138a/2, 138a/3, 138a/4, 138a/5,
 138a/8, 138a/16, 138a/16,
 138b/1, 138b/2, 138b/7,
 138b/8, 138b/19, 139a/3,
 139a/9, 139b/4, 139b/6, 139b/8,
 140a/11, 141a/4, 141a/5,
 141a/7, 141a/19, 141b/3,
 141b/14, 142a/8, 142b/3,
 142b/8, 142b/11, 142b/13,
 142b/16, 142b/18, 143a/14,
 143b/4, 143b/8, 144a/3, 144a/7,
 144a/11, 144a/17, 144b/3,
 145a/1, 145a/4, 145a/11,
 145b/3, 145b/9, 145b/17,
 146a/4, 146a/14, 147b/12,
 147b/13, 147b/19, 148a/3,
 148a/4, 148a/8, 148a/10,
 148a/16, 148a/18, 148a/19,
 148b/6, 148b/10, 148b/12,
 148b/15, 148b/16, 149a/2,
 149a/6, 149a/15, 149a/16,
 149a/17, 149b/3, 149b/3,
 149b/4, 149b/6, 149b/6,
 149b/6, 149b/7, 149b/8,
 149b/12, 150a/5, 150a/6,
 150a/6, 150a/15, 150b/2,
 150b/2, 150b/11, 150b/16,
 150b/19, 151a/3, 151a/9,
 151a/12, 151a/15, 151a/18,
 151b/2, 151b/5, 151b/6,
 151b/14, 151b/16, 152a/1,
 152a/2, 152a/4, 152a/6, 152a/7,
 152a/12, 152b/2, 152b/3,
 152b/3, 152b/4, 152b/11,
 153a/2, 153a/4, 153a/10,
 153a/11, 153b/2, 153b/2,
 153b/4, 153b/7, 153b/7,
 153b/16, 153b/18, 154a/4,
 154a/13, 154a/16, 154a/16,
 154a/19, 154b/5, 154b/8,

154b/11, 154b/11, 154b/15,
 154b/18, 155a/1, 155a/5,
 155a/7, 155a/10, 155a/17,
 155b/6, 155b/7, 155b/7,
 155b/14, 155b/16, 156a/1,
 156a/14, 156b/1, 157a/6,
 157a/12, 157a/14, 157a/19,
 157b/4, 157b/12, 158a/18,
 158a/19, 158b/1, 158b/5,
 158b/11, 158b/12, 158b/16,
 158b/17, 159a/3, 159a/9,
 159a/11, 159b/18, 159b/19,
 160a/8, 160a/14, 160a/16,
 160b/2, 160b/2, 160b/12,
 161a/10, 161a/12, 161a/12,
 161a/15, 161a/17, 161a/18,
 161a/19, 161b/7, 161b/9,
 161b/17, 161b/18, 161b/19,
 162a/5, 162a/6, 162a/6,
 162a/14, 162b/3, 162b/7,
 162b/8, 162b/17, 163a/5,
 163a/7, 164a/2, 164a/4, 164a/8,
 164a/9, 164a/9, 164a/17,
 164b/11, 164b/18, 165a/7,
 165a/9, 165a/13, 165a/13,
 165a/15, 165a/15, 165a/17,
 165a/18, 165b/2, 165b/11,
 165b/11, 165b/12, 165b/12,
 166a/4, 166a/4, 166a/10,
 166a/13, 166b/8, 166b/19,
 167a/9, 167a/10, 167a/12,
 167b/2, 167b/5, 167b/9,
 168b/11, 168b/12, 168b/15,
 168b/17, 168b/19, 169a/1,
 169a/4, 169a/7, 169a/13,
 169b/3, 169b/9, 170a/11,
 170a/16, 170a/17, 170b/7,
 170b/10, 171a/6, 171a/7,
 171a/12, 171a/13, 171a/14,
 171a/14, 171a/16, 171a/19,
 171b/11, 171b/13, 171b/21,
 172a/2, 172a/9, 172b/13,
 172b/16, 173a/15, 173b/2,
 173b/18, 174a/8, 174a/13,
 174b/17, 175a/6, 175a/7,
 175a/8, 175a/9, 175b/15,
 175b/18, 176a/4, 176a/9,
 176a/13, 176a/19, 176b/5,
 176b/9, 176b/11, 177b/1,
 177b/1, 177b/7, 177b/13,
 178a/4, 178a/10, 178a/15,
 178a/17, 178b/11, 178b/15,
 178b/18, 179a/3, 179a/5,
 179a/5, 179a/7, 179b/1, 179b/3,
 179b/10, 179b/16, 179b/19,

180a/1, 180b/2, 180b/7, 181a/6,
 181a/7, 181a/8, 181a/11,
 181a/12, 181a/15, 181b/6,
 181b/8, 181b/14, 182a/13,
 182a/17, 182b/5, 183a/4,
 183a/13, 183a/16, 183a/18,
 183a/19, 183b/7, 183b/10,
 184a/2, 184a/6, 184a/6, 184a/8,
 184a/17, 184a/18, 185a/17,
 185b/6, 185b/14, 186a/1,
 186a/17, 186a/19, 186a/19,
 186b/8, 186b/13, 186b/18,
 187a/2, 187a/5, 187a/8,
 187a/11, 187b/7, 187b/8,
 187b/10, 187b/14, 188a/13,
 188a/16, 188a/17, 188b/9,
 189a/8, 189a/9, 189b/3, 189b/3,
 189b/9, 189b/17, 189b/19,
 189b/19, 190a/3, 190a/4,
 190a/7, 190a/19, 190b/8,
 190b/19, 191a/4, 191a/4,
 191a/12, 191a/18, 191b/2,
 191b/18, 192a/3, 192a/12,
 192a/15, 192a/17, 192b/2,
 192b/4, 192b/16, 193b/2,
 193b/5, 193b/9, 193b/17,
 194a/3, 194a/6, 194b/4,
 194b/11, 194b/13, 195a/2,
 195a/7, 195b/5, 195b/13,
 195b/17, 196a/12, 197a/1,
 197a/8, 197a/9, 197a/13,
 197a/15, 197a/16, 197a/17,
 197b/3, 197b/18, 198a/1,
 198a/3, 198a/6, 199a/16, 199b/2

o.+ara: Ora. 33b/11, 65b/19,
 67a/4

o.+arada: Orada. 36b/1, 36b/6,
 37b/8, 50a/19, 85b/3, 94b/10,
 131b/13, 160b/6

o.+aradan: Oradan. 37a/6,
 171b/13

o.+aralar: Oralar. 35a/12

o.+aralarda: Oralarda. 68a/12

o.+araya: Oraya. 58a/12,
 111a/15, 148a/17

o.+arayı: Orayı. 37a/2

o.+gün ol gice 33a/8

o.+kadar 26a/10, 67b/18,
 80b/16, 153b/15, 156a/18,
 156b/14, 169b/10, 172b/2,
 174a/19, 175b/5, 183a/9

o.+kadar kim 198a/16

o.+kardur kim 200a/2

o.+sebebden 6b/10, 15a/13, 20b/14, 43b/13, 50a/8, 63a/4, 112b/13, 115a/2, 115a/5, 155b/11, 156a/2, 159b/9, 183b/3
o.+sebebden kim 66a/18
o.+tarafdan: Diğer yandan, diğer tarafdandır. 79a/15, 82a/15, 86a/1, 141b/15, 166a/6, 175b/1, 180b/5
o.+vaktin: O zaman, o zamanlar, o sırada. 5b/16, 7b/12, 17a/6, 58b/10, 72a/2, 77a/1, 89b/1, 111a/12, 121a/8, 127a/4, 137b/12
o.+yan: Diğer taraf, karşı taraf. 151a/8
o.+yaña: Diğer tarafta. 45b/8, 167b/15
o.+yañada: Diğer yandan, diğer tarafta. 39a/17
o.+yañadan: Diğer taraftan, diğer yanda, o sırada. 3b/18, 10b/18, 12b/8, 12b/10, 15b/1, 28b/10, 29b/1, 34a/7, 39b/14, 41a/3, 42a/1, 44b/17, 44b/19, 50a/19, 54a/18, 54b/16, 56b/17, 63b/4, 64a/11, 68a/13, 70b/11, 72a/18, 72b/11, 75b/8, 82b/2, 85a/14, 87a/1, 87a/18, 95b/18, 161b/15, 166a/18, 168a/17, 174a/8, 174b/19, 199a/18

- o1- 1. Bir halde, bir durumda bulunmak, olmak.
o.-a 6a/12, 6a/12, 6a/13, 6a/13, 6a/16, 22b/4, 23b/14, 23b/15, 38a/2, 68b/2, 76b/17, 135b/11, 135b/12, 143b/19, 153a/5, 163b/4, 183a/12
o.-alar 170a/10
o.-asız 53b/9
o.-avuz 153a/19
o.-ayın 61b/17
o.-dı 51b/2, 118b/6, 120b/16, 132a/8
o.-duğın 28b/13, 65a/15, 95b/18
o.-ıcağ 146a/8
o.-ısar 126a/7
o.-madı 131a/16
o.-masun 122b/18
o.-sun 61b/2, 68b/5, 137a/11, 197b/18
o.-sunlar 105b/2

o.-up dur- 136b/4
o.-up-dur 143b/5
o.-ur 131a/19, 183a/3
o.-urlar 7b/6
o.-ursa 38a/8

2. Var olmak, mevcut olmak, bulunmak.
o.-a 19a/15, 19a/15, 107a/2, 110b/2, 151b/12, 171b/9, 171b/9, 171b/10, 199b/17
o.-alar 151b/11
o.-an 12a/5
o.-anların 3b/12
o.-asız 53b/9
o.-a-y-ıdı 149a/14
o.-dı 18b/11, 19a/18, 64a/4, 80a/19
o.-dılar 18a/11, 41b/17, 102b/3, 162b/19
o.-duğı 158a/2
o.-duğı-y-içün 63a/6
o.-ğıl 18b/11
o.-ıcağ 167b/5
o.-maya 52a/1, 164a/4
o.-mayan 155b/13
o.-mayıcağ 46a/6
o.-mayınca 104b/18
o.-sa 73a/6, 73a/7, 136a/14, 183a/6
o.-sun 149b/1, 184a/1
o.-up dur- 136a/13
o.-ur 109b/11

3. Bir halden başka bir hale geçmek.

o.-alar 79a/5
o.-asın 45b/2
o.-dı 5b/16, 72b/16, 84a/4, 144a/7
o.-dılar 8b/5
o.-dum 158a/6
o.-duğ 89b/4
o.-mañ 145a/4
o.-mağ 93a/1, 93a/5
o.-sun 51b/7
o.-up 29a/11
o.-up-dur 84a/5, 84a/7
o.-ur 131a/18
o.-ursa 105b/12
o.-uruz 7a/5

4. Vuku bulmak, gerçekleşmek, yapılmak.

o.-a 74b/17, 80b/16, 140a/18

- o.-an oldu giden gitdi 13b/14
o.-asın 36a/8
o.-dı 25b/1, 29b/12, 32a/9,
47a/6, 49a/5, 62a/2, 65b/17,
71b/12, 77b/7, 87a/15, 117b/5,
121b/7, 150b/8, 171b/17,
172a/9
o.-dı(olan oldu giden gitdi)
13b/14
o.-dı ki: Nihayet, hemen 54b/8
o.-dı kim: 1. Nihayet. 99a/11
: 2. Öyle oldu ki. 69a/12
o.-dı mı 44a/17
o.-dı-y-ısa 103a/11
o.-duğı 121a/13
o.-duğın 32a/10, 34a/7, 189a/12
o.-ıcağ 12a/18
o.-ınca 186b/13
o.-ısar 22b/7, 104a/17
o.-madı 91a/16
o.-mağ 104a/18
o.-maya 170a/8
o.-miş-ıdı 98a/11
o.-sa 91b/5, 94a/17
o.-sun 104a/1, 104a/2, 104a/4,
104a/4
o.-up-dur 84a/5
o.-ur 6a/9, 10b/12, 10b/14,
117b/15, 122b/3, 133a/12,
146a/8, 178a/4
o.-ur-ıdı 103b/15
o.-ur-ısa 25b/13
o.-urmuş 133b/6
o.-ursa 40b/19, 54b/8, 79a/12,
133a/5, 161b/13, 186b/13
o.-ursavuz 161b/12
5. Doğru olmak, uygun olmak.
o.-a 12a/15
o.-maz 104b/18, 155a/17,
158a/12
o.-mazdı 119a/11
6. -dır, idi. [Bildirme]
o.-a 11b/15, 13a/11
o.-urdu 8b/10
o.-dı(bu oldu kim) 106a/11,
128a/5
o.-ur(ne ol-) 96a/9
7. Ait olmak.
o.-a 57a/13, 105a/7, 105a/15,
105b/13, 123a/2, 123a/3,
189b/4, 192a/16
o.-acağ 41b/1

- o.-dı 38a/17, 192b/1, 198a/14
o.-dılar 189b/8
o.-duñuz 198a/14
o.-ısar dur 40b/16, 186b/11
o.-sun 21a/1, 76b/9, 77b/11,
151b/18, 177b/17, 186b/14,
189b/10
o.-ur 136a/7
o.-uruz 185b/18

8. Gelmek, geçmek.[Zaman için]

- o.-a 150a/18
o.-dı 45b/10, 49a/19, 103b/8,
127b/6, 147b/15, 188a/12
o.-ıcağ 63a/19, 93b/5
o.-miş-ıdı 30b/16, 101b/11,
126b/5, 132a/7

9. Meşgul olmak, uğraşmak, çabalamak.

- o.-alum 176a/8
o.-dılar 45b/9
o.-sunlar 176a/8

10. Kalmak, ikamet etmek, bulunmak.

- o.-a 104a/16
o.-avuz 67b/11
o.-dı 2b/17
o.-sa 113a/1
o.-sun 116a/2
o.-urlar 104a/12
o.-urlar idi 52b/4, 104a/13
o.-urlardı 91b/1, 199a/3

11. Beraber olmak, birlikte olmak.

- o.-sun 64a/14

12. Sayılmak, kabul edilmek.

- o.-alar 105a/7
o.-am 137a/8
o.-sun 129b/8, 149b/5
o.-ursız 105b/8

13. Belki, olabilir; mi acaba.

- o.-a 69a/16, 69a/15, 76b/2,
133a/8, 136b/2, 141a/19,
165a/5, 165a/6, 187b/5
o.-a ki 84b/8, 173b/18, 194b/19
o.-a kim 10b/11, 18b/16, 26a/5,
26a/6, 26b/19, 36b/18, 40b/17,
44b/8, 60a/3, 61b/17, 72a/13,

72b/19, 79b/6, 88a/17, 104a/19,
104b/18, 109a/13, 111a/3,
134a/11, 165a/5, 172a/3,
172b/5, 174a/2, 182b/3, 195a/1
o.-a mı 69b/10, 69b/10, 96b/18
o.-a(ne ola) 76a/19

o.-masın kim: Sakın. 70a/19

o.-masun: Sakın. 138a/10
o.-masun kim 136a/1, 137b/19,
141a/18, 158a/8, 175a/17

14. [Sıfat-fiille birlikte
kullanılan yardımcı fiil]

o.-a('alem götürürler ol-) 38a/7
o.-a(bilür ol-) 68b/2, 108a/17,
133b/11
o.-a(çiçek bozmuş ol-) 38a/7
o.-a(gelmiş ol-) 133a/18
o.-a(gizlemiş ol-) 33a/12
o.-a(ider ol-) 155a/18, 155a/18
o.-a(kurtulmuş ol-) 41b/3,
105b/12
o.-a(olmuş ol-) 184a/6
o.-asız(işitmiş ol-) 159b/10
o.-avuz(bulunmuş ol-) 92b/10
o.-avuz(itmiş ol-) 38b/11
o.-dı(âdem yüzine bakmaz ol-)
15a/17
o.-dı(belürmez ol-) 187b/9
o.-dı(esmez ol-) 84a/2
o.-dı(girecek ol-) 57a/16
o.-dı(kesmez ol-) 84a/2
o.-dılar(birikesi ol-) 157a/8
o.-dılar(viribiyecek ol-) 85a/6
o.-dılar(yürüyecek ol-) 21a/4
o.-duğ(idecek ol-) 152a/19
o.-duğ(virecek ol-) 152a/18
o.-ğül(bilmiş ol-) 36a/19, 40a/10
o.-sun(gelmiş ol-) 122b/19
o.-uñ(bilmiş ol-) 161b/10,
181b/2
o.-uñuz(bilmiş ol-) 128a/14
o.-ur(olmamış ol-) 128b/16
o.-ur(şınmış ol-) 136a/6, 155a/7
o.-ursa(dutacak ol-) 38b/10
o.-ursa(idecek ol-) 92b/10
o.-ursa(işidicek ol-) 59a/2
o.-ursa(kalacak ol-) 38b/9
o.-ursa(olacak ol-) 41b/1, 92b/9,
153a/19
o.-ursa(söylemiş ol-) 114a/11
o.-ursañı(çıkıracak ol-) 66b/10
o.-ursañı(idecek ol-) 66b/11
o.-ursañuz(bulacak ol-) 96b/17

o.-ursañuz(idecek ol-) 153a/15
o.-ursañuz(ölecek ol-) 161b/7
o.-ursavuz(idecek ol-) 184a/4
o.-ursavuz(olası ol-) 184a/1
o.-ursavuz(ulaşası ol-) 184a/2
o.-ursız(itmiş ol-) 155a/6
o.-uruz(itmemiş ol-) 96a/20

15. [İsimle birlikte kullanılan
yardımcı fiil]

o. 117b/18
o.-a 2b/15, 6a/4, 6a/10, 10b/11,
10b/11, 10b/16, 11b/18, 15a/7,
16a/14, 18b/3, 18b/4, 18b/16,
18b/17, 18b/19, 19b/1, 20a/2,
20b/4, 20b/19, 23b/16, 27b/5,
27b/5, 37b/19, 38a/2, 38a/5,
38a/13, 38a/14, 44b/10, 51b/13,
51b/14, 57b/8, 62a/3, 66b/2,
66b/8, 68a/19, 84a/18, 90b/19,
93a/9, 93a/10, 93a/10, 101a/10,
105a/4, 105a/5, 107a/5,
108a/18, 110a/4, 131b/2,
131b/7, 132a/3, 132a/3, 133a/7,
133b/10, 134b/1, 139a/1,
143b/18, 143b/18, 149a/3,
150a/16, 157a/9, 164a/15,
164a/15, 167b/1, 167b/6,
179b/16, 191b/8, 191b/17,
195b/6, 195b/4
o.-acağın 22b/4
o.-acak 92b/9, 190a/18
o.-alar 12a/17, 14a/1, 14a/1,
18a/16, 18a/16, 23b/18, 29a/16,
36a/11, 36a/12, 38a/1, 40a/16,
44b/8, 52a/18, 53b/11, 61a/1,
78a/6, 80a/2, 84b/19, 89a/2,
89a/2, 89a/8, 99a/17, 103a/13,
103a/13, 115a/3, 124a/7,
124a/9, 136b/6, 137b/2,
137b/12, 138b/15, 138b/17,
141a/14, 141a/16, 167b/4,
173b/19, 182b/3
o.-alum 9a/12, 44b/17, 104b/8,
173b/6, 176a/8, 189b/12
o.-am 44a/1, 47a/8, 49a/13,
130b/15, 130b/15, 162b/5,
164a/16, 186b/10
o.-an 1b/15, 5a/11, 10b/18,
13a/14, 17a/13, 18a/13, 23b/1,
31a/6, 32a/2, 38a/6, 46b/9,
49b/6, 49b/13, 65b/8, 98b/17,
106b/1, 111b/11, 117b/8,
118a/18, 121a/18, 122b/11,
136a/3, 136a/8, 141b/17,

143b/1, 169a/3, 179b/1, 190b/3,
198a/3
o.-ana 73b/13
o.-anı 9a/15
o.-anlar 3b/4, 3b/4, 31a/13,
171b/3
o.-anlara 164a/16
o.-anlarda 31a/14
o.-anlardan 119b/17
o.-anları 28a/18, 76a/14,
85a/12, 85a/13, 198b/4
o.-anlarımız 161b/15
o.-anların 188a/8
o.-ası 184a/1
o.-asın 36a/9, 40b/8, 60a/17,
62a/1, 63a/15, 66b/13, 74b/14,
108a/2, 109a/14, 110b/1,
122b/16, 140b/5, 163a/14,
163a/14, 163b/4, 176a/16
o.-asız 30b/11, 81a/3, 84b/9,
86b/5, 138a/1, 185b/17,
186a/16, 198a/7
o.-avuz 11b/18, 14a/8, 26a/6,
26a/6, 67b/15, 74b/18, 86b/6,
96b/2, 96b/8, 96b/9, 100a/18,
122b/11, 124b/4, 139a/2,
139a/2, 161b/12, 200a/4
o.-aydı 140b/7, 193b/18
o.-ayın 57b/3, 60a/19, 75b/1,
94a/11, 146b/2, 159b/15
o.-di 1b/13, 2a/10, 3a/7, 3a/10,
3a/14, 3b/18, 4a/3, 4b/5, 6b/6,
6b/9, 6b/9, 7a/2, 8b/4, 9a/14,
10a/2, 10b/16, 13b/6, 13b/9,
15b/17, 16a/6, 16a/11, 16a/12,
16a/18, 20b/2, 21b/13, 23a/14,
23b/4, 23b/7, 24a/4, 24a/13,
24b/18, 25a/2, 26a/17, 26a/18,
27b/11, 28a/1, 28a/1, 28b/9,
30a/4, 30a/6, 31a/4, 31b/13,
32b/19, 33b/9, 33b/15, 34a/8,
35b/10, 36a/9, 38a/4, 40a/13,
41a/2, 41b/18, 42b/12, 44a/14,
44a/14, 45b/6, 45b/8, 45b/10,
46b/7, 46b/17, 47a/1, 47a/6,
48a/3, 48b/2, 48b/14, 49a/12,
49a/15, 50b/4, 50b/6, 50b/8,
52a/2, 52b/7, 53b/3, 53b/6,
54a/15, 59a/5, 62b/1, 63b/2,
64a/7, 64a/9, 64b/16, 65b/5,
66a/15, 66b/1, 67a/9, 67a/10,
69a/5, 69a/14, 70a/12, 70b/13,
71a/5, 72a/15, 72b/3, 72b/17,
73a/4, 73b/16, 75b/8, 76a/12,
76b/9, 77a/8, 79a/11, 79b/4,

80b/14, 81a/5, 81b/6, 82b/6,
82b/7, 82b/17, 83a/14, 83b/15,
84a/4, 84b/10, 85b/1, 85b/6,
86b/4, 86b/5, 87b/3, 89a/15,
90a/2, 90a/2, 90a/17, 90a/18,
90b/18, 91b/1, 91b/13, 93b/18,
94b/15, 95b/13, 95b/14, 98a/14,
98b/2, 98b/4, 99b/15, 100a/11,
100b/12, 101a/6, 101a/16,
101b/5, 101b/9, 101b/9,
101b/11, 101b/18, 102a/19,
102b/5, 104a/10, 104b/2,
105b/4, 108a/3, 108b/19,
109a/15, 109a/19, 110b/19,
110b/19, 113a/13, 114b/10,
114b/13, 118a/17, 119b/7,
119b/10, 121b/17, 125a/3,
125a/9, 125a/18, 126a/9,
127a/1, 128a/12, 129b/3,
130b/9, 130b/13, 130b/14,
132a/9, 132a/15, 132a/20,
132b/3, 133a/7, 134a/5,
134a/19, 135a/16, 135a/17,
135b/15, 135b/19, 137a/17,
137b/3, 141b/10, 142a/4,
143b/1, 143b/16, 144a/4,
145a/15, 146b/3, 147b/10,
147b/13, 148b/19, 149a/6,
152a/6, 152b/3, 152b/4, 153a/3,
153b/12, 154b/16, 155b/9,
155b/10, 155b/19, 156a/16,
156a/19, 157b/7, 160a/19,
160b/6, 163a/8, 163b/5, 165a/1,
166b/13, 166b/18, 168b/9,
169a/14, 170b/7, 170b/13,
172a/10, 172b/19, 173a/16,
175a/16, 175b/6, 175b/15,
176a/2, 178a/1, 178a/7,
179b/18, 180a/3, 180a/19,
182b/6, 183a/15, 183b/1,
183b/12, 185a/14, 185a/17,
187b/19, 188a/2, 188a/10,
188b/3, 189a/7, 189b/15,
190a/14, 191b/11, 192b/15,
193b/3, 194a/5, 197a/17,
199a/16, 199a/17, 200a/13
o.-di idi 35a/16
o.-di mi 14b/10, 44a/9, 44a/11,
44a/13
o.-dilar 1b/14, 2a/3, 3a/15,
3b/12, 3b/13, 3b/18, 4a/2, 4a/2,
4a/7, 4b/16, 4b/17, 7b/10,
7b/18, 8a/16, 15b/12, 16a/1,
17a/12, 17b/15, 18a/19, 18b/5,
20a/4, 20b/5, 25a/4, 27a/5,

27a/12, 27b/8, 27b/19, 29a/10,
 30b/9, 30b/9, 31a/11, 31a/13,
 32b/1, 33a/14, 33b/8, 33b/10,
 34a/8, 34a/9, 38a/16, 38b/13,
 39b/19, 41b/18, 42a/8, 43a/1,
 46b/17, 48a/7, 48a/8, 48a/18,
 48b/5, 48b/6, 50b/12, 50b/18,
 50b/19, 51a/19, 55b/14, 56a/17,
 64a/8, 64b/6, 65a/12, 65b/7,
 67a/19, 67b/1, 67b/5, 67b/19,
 68a/6, 70b/5, 72b/10, 74a/2,
 75b/6, 77b/17, 78b/11, 78b/19,
 79a/4, 85a/2, 86b/17, 88b/17,
 89a/4, 89a/16, 91b/17, 92a/2,
 92a/3, 93a/17, 93b/3, 93b/5,
 94a/2, 94b/9, 95b/18, 97a/16,
 98a/17, 98a/18, 98b/7, 98b/13,
 100a/14, 103b/9, 105a/3,
 105b/5, 107a/12, 107a/13,
 109a/16, 110b/16, 114b/5,
 116b/10, 118a/7, 118b/6,
 120a/9, 121a/1, 121a/5, 121b/1,
 124a/19, 126a/13, 126b/2,
 126b/4, 127b/11, 129b/14,
 130a/4, 130a/11, 130a/18,
 133b/5, 133b/18, 135b/12,
 135b/17, 140a/4, 141a/2,
 141a/13, 141b/4, 141b/17,
 142a/6, 145a/16, 147b/15,
 147b/19, 148a/17, 148b/18,
 150a/10, 150a/19, 150b/6,
 152a/2, 153a/3, 160a/4,
 160a/17, 164a/6, 165a/2,
 167a/4, 170b/12, 170b/13,
 171a/17, 172a/18, 172a/19,
 172b/9, 172b/20, 173a/10,
 173a/11, 174a/11, 175b/19,
 179a/7, 179a/17, 180a/9,
 180a/10, 180b/8, 184b/13,
 188a/2, 189b/2, 190b/12,
 190b/16, 190b/18, 192b/11,
 193a/18, 195a/15, 197a/4,
 198b/16, 198b/17, 199a/17,
 199b/2, 199b/7, 199b/12
 o.-di-y-isa 33b/19, 180a/13
 o.-duğı 17b/17, 43b/3, 71b/11,
 133a/15, 165a/17, 198b/16
 o.-duğın 6b/16, 32a/3, 34a/5,
 34a/15, 34a/15, 49b/11, 53b/8,
 87b/3, 139a/16, 144b/2,
 148a/15, 193a/4
 o.-duğına 19b/8, 128b/2
 o.-duğından 108b/3
 o.-duğından idi 130b/11
 o.-duğından şöıra 132a/9

o.-duğı-y-içün 20b/1, 20b/2
 131b/9
 o.-duğını 177a/3
 o.-duğumı 85b/5
 o.-duğumuz 181a/18
 o.-duđuñ 117b/13, 117b/13
 o.-duđuñuz 111a/14
 o.-duk 8a/6, 11b/12, 12a/1,
 28a/17, 78a/5, 90b/19, 100b/2,
 115b/2, 179a/1, 189a/15
 o.-dukça 14a/15
 o.-dukdan şöıra 98b/15, 113a/8
 o.-duklarında 48b/16
 o.-dum 48a/15, 108a/7,
 139a/18, 159a/10, 162b/6,
 177b/18, 191a/2
 o.-duñ 41b/5, 162b/3, 163a/11
 o.-duñuz 12b/18, 28b/19, 29a/1,
 80a/6, 109b/19, 123a/14,
 156a/17
 o.-gül 14a/19, 20b/6, 20b/15,
 21b/9, 26a/15, 26b/3, 32a/19,
 36a/19, 44b/5, 69a/5, 70b/17,
 74a/15, 110b/15, 119a/7,
 134a/11, 148b/4, 173b/9,
 185b/14, 186b/8
 o.-ıcağaz 46a/3
 o.-ıcağ 2a/12, 17a/13, 33a/8,
 40b/19, 41b/13, 45b/7, 91b/4,
 96b/14, 132a/14, 134a/1,
 135b/16, 170a/12, 180a/12,
 187b/3, 187b/4, 194a/18
 o.-ımayam 57b/5
 o.-ınca 31a/1, 31a/4, 48a/2,
 48b/9, 63a/16, 102b/10, 109a/3,
 143a/11, 178a/11, 183a/14
 o.-ısar 4b/8, 6b/10, 9a/7, 200a/9
 o.-ısar degül 44a/7
 o.-ısar idi 44a/9
 o.-ısardur 23b/14, 24b/1, 24b/2,
 40b/14, 40b/15, 44a/6, 44a/17,
 79a/13
 o.-ısarlar 131b/4
 o.-ısarlardur 22b/16, 107b/14,
 123a/6, 123a/7
 o.-ısaruz 89b/13
 o.-ma 131b/2, 131b/3, 164a/11,
 192a/3
 o.-madı 30a/1, 36a/2, 46a/19,
 53b/1, 68a/3, 80b/14, 90b/16,
 98a/17, 111b/19, 115b/9,
 146a/10, 146a/10, 149a/1,
 149a/2, 149a/4, 149a/5, 149a/7,
 179a/18
 o.-madı mı 6b/19

- o.-madılar 28b/5, 179b/3, 182b/6
o.-madın 20a/5, 76a/2
o.-madukların 171b/15
o.-mağa 18b/16, 89a/2, 119b/11
o.-mağil 21a/14, 58b/1
o.-mak 92b/16, 92b/17, 92b/18, 92b/19, 93a/2, 93a/3, 93a/4, 101b/2, 110b/1, 110b/3, 171b/11, 174b/14, 198a/10
o.-mak için 187a/3
o.-makdur 73b/13
o.-mamış 128b/16
o.-mamışdur 150a/12
o.-mamış-ıdı 48b/16
o.-mañ 70b/3, 177a/11, 196b/9
o.-mañuz 9b/12, 15a/12
o.-masa 44a/18
o.-masavuz 5b/11
o.-masun 5b/13, 20a/16, 21b/2, 21b/4, 101a/14, 109a/9, 132a/1, 132a/1
o.-masunlar 97a/2, 175b/18, 187a/4
o.-maya 26a/4, 41b/2, 51b/19, 51b/19, 67a/7, 98b/11, 132a/10, 191b/6, 191b/17
o.-mayam 140b/14
o.-mayan 146a/11
o.-mayana 188a/7
o.-mayanuñ 14a/3
o.-mayavuz 14a/9
o.-mayınca 6b/11
o.-maz 92b/11
o.-maz-ısa 13b/19, 49a/14
o.-maz-ısan 40b/8
o.-mazlar 182b/1
o.-mazlar ise 40b/2
o.-mazlardı 171b/18
o.-mazlar-ısa 14a/2
o.-mazlarsa 40a/16
o.-mazsan 40b/8
o.-mazsavuz 100a/19
o.-miş 11b/9, 25a/19, 28a/5, 31a/7, 31a/16, 31a/17, 58a/11, 62b/3, 62b/3, 70b/15, 130b/9, 130b/10, 159a/12, 160a/5, 160b/8, 179b/10, 184a/6, 195b/17, 195b/17
o.-miş idi 46b/10
o.-mişdı 64b/18
o.-mişdur 71a/1, 113a/2, 122a/15
o.-miş-ıdı 8b/16, 14a/10, 17b/18, 28a/8, 50a/8, 64b/2, 72b/12, 94b/10, 101b/16, 118b/2, 120a/13, 120a/14, 139b/15, 155b/17, 156a/5, 199a/7
o.-miş-ıduk 152a/15
o.-mişken 27b/5
o.-mişlar 5b/12, 43a/9, 80a/4, 83b/5, 131b/8, 138a/4, 138a/7, 168a/17
o.-mişlar idi 51a/12, 124b/18, 138a/9
o.-mişlardı 2b/12, 7a/9, 7a/10, 17a/19, 18b/8, 23a/17, 45a/1, 55b/14, 64b/7, 83a/16, 121a/17, 124b/19, 138a/17, 149a/15, 171b/17, 180a/1, 187b/8, 198b/5
o.-mişlardur 6a/1, 23b/12, 82a/12, 172b/3
o.-mişsin 89b/11
o.-mişuz 161a/17, 181b/1
o.-sa 9a/19, 19a/6, 20b/18, 21b/6, 34a/1, 41a/10, 54a/2, 57a/4, 62b/6, 62b/6, 79b/16, 91b/5, 100a/13, 107a/1, 109b/10, 109b/13, 128b/15, 155a/6, 169a/12, 180a/8, 181b/1
o.-salar 13b/19, 19b/5, 156b/4
o.-sam 174b/3
o.-sun 10a/6, 17b/9, 19b/11, 20a/19, 20a/19, 24a/10, 28b/8, 29a/9, 32b/15, 32b/16, 33b/7, 36a/18, 45a/4, 52a/13, 55b/18, 57a/3, 64a/13, 70b/16, 71b/8, 80a/7, 80a/8, 82a/7, 82a/8, 94b/5, 96a/9, 108a/9, 110b/5, 123b/13, 124a/13, 127b/13, 130b/2, 145a/9, 151b/17, 152b/15, 155b/3, 160a/18, 170b/3, 175a/13, 182b/4, 183b/13, 186a/6, 199b/18
o.-sun: Kabul, peki. 184a/8
o.-sun(eyile olsun) 161b/8
o.-sun(didüğüñ ol-) 114a/4
o.-sunlar 97a/2, 101a/9
o.-uban 51b/15, 117b/16
o.-uñ 20a/17, 24a/11, 64b/13, 67a/4, 68a/3, 68a/3, 86a/15, 91a/7, 112a/8, 162b/11
o.-uñuz 3b/16, 16b/18, 173b/5
o.-up 1b/12, 7a/4, 19a/19, 19a/19, 27a/2, 27b/14, 43b/13, 45b/13, 63b/5, 65b/8, 79b/11, 93b/8, 98a/1, 103b/18, 110a/8,

- 118a/16, 126a/7, 132a/1,
148a/2, 152a/5, 158b/9, 176a/4,
196b/3, 198a/15
o.-up dur- 23b/19, 58b/15,
66a/17, 92a/15, 92a/15, 107a/7,
110a/19, 131b/6, 133a/17,
136b/14, 159b/12, 183b/2,
190b/6
o.-up-dur 6a/15, 56b/6, 56b/7,
99a/4, 117a/10, 119b/14,
131a/18, 143a/2, 162a/12,
164a/14, 174b/10, 174b/11,
174b/12, 174b/13, 174b/14,
174b/15, 174b/16, 174b/17,
174b/18, 180a/14, 180a/15,
180a/16, 180a/17, 180a/18,
180a/19, 184a/2
o.-ur 6a/7, 6a/8, 6a/9, 6b/14,
10b/8, 10b/13, 16a/18, 50b/14,
51b/13, 51b/13, 52a/1, 81b/10,
81b/11, 86a/17, 98b/5, 98b/5,
109b/6, 109b/11, 114a/1,
114a/1, 114a/1, 131a/19,
133a/2, 133a/6, 143a/8, 143a/9,
143a/9, 151b/10, 156a/3,
163b/6, 172a/17, 172b/4,
185b/19, 192a/9
o.-ur mı 92b/9
o.-uram 128b/3
o.-urdi 30a/3, 39a/3, 125a/2
o.-urdum 26a/11
o.-ur-ıdı 120b/6
o.-ur-ısa 49a/13
o.-urlar 22b/12, 38a/9, 59a/5,
75a/11, 84a/11, 133a/4,
167b/16, 168a/7, 175a/15,
182a/19
o.-urlardı 2a/4, 27b/1
o.-urmuş 133b/7
o.-ursa 10b/12, 57b/5, 109b/12,
115a/12, 115a/13, 148b/19,
153a/19, 153b/1, 179a/9
o.-ursam 186b/11
o.-ursañ 40b/7
o.-ursañuz 12b/3, 185b/17,
185b/18
o.-ursavuz 100a/18, 167b/2,
194b/13
o.-ursız 92b/18
o.-ursuz? 29a/6
o.-uruñuz 33a/5
o.-uruz 60a/2

o.-'acıız ol- 98a/18
o.-'adet ol- 174b/11, 174b/18
o.-ağşam ol- 175b/15, 194a/18
o.-'akluñuz nâkış ol- 6b/9
o.-amânuñuzda ol- 104b/8
o.-ard u arka ol- 14a/19,
132a/10
o.-ardınca ol- 3b/13, 18a/16,
70b/17, 146b/2
o.-āsân ol- 114a/1
o.-aşhâb-ı yemin ol- 131b/8
o.-'aşı ol- 41b/5, 168a/17,
176a/8
o.-ata ol- 135a/17
o.-āvâre ol- 152a/15
o.-a'ver ol- 148a/15
o.-ayağ ol- 27b/5
o.-ayağınuz toprağı ol- 49a/13
o.-ayağ ol- 143a/9
o.-'ayb ol- 51b/19, 51b/19
o.-azğun ol- 162b/5
o.-'aziz muhterem ol- 162b/6
o.-'aziz ol- 93a/9
o.-'azl ol- 20b/1, 110b/1,
110b/1, 110b/3, 130b/9, 132a/9,
132a/20
o.-bağır ciger kebab ol- 72b/12
o.-baş ol- 10b/18, 18b/3, 18b/4,
19b/1, 19b/8, 20a/2, 20a/19,
20a/19, 20b/6, 27a/5, 27b/5,
63a/15, 73b/16, 74a/15, 74b/14,
107a/12, 143a/8, 193a/18,
199a/17
o.-başı aşığa ol- 28b/9
o.-başı kayu ol- 195b/17
o.-başumuz aşığa yüzümüz kara
ol- 79a/13
o.-bâtil ol- 154b/16
o.-beg ol- 38a/6, 90b/19
o.-belürsüz ol- 31a/17
o.-bend ol- 30a/1
o.-berâber ol- 27b/14, 86b/4,
137b/2, 169a/14
o.-beşâret olsun 28b/8, 170b/3
o.-beter ol- 29a/6
o.-bi-cân ve sergerdân ol-
55b/14
o.-bi-çâre vü zelil ol- 78a/5
o.-bile ol- 49b/6, 64a/13, 69a/5,
89a/8, 105a/4, 105a/5, 111a/14,
152b/15, 174b/3
o.-billü ol- 56b/7
o.-bi-ma'nî ol- 51b/13
o.-bir ol- 179b/18
o.-bişrev ol- 19a/19
o.-boynu piç-e-piç ol- 51b/13
o.-bölük bölük ol- 140a/4

- o.-bölük ol- 67b/15, 171b/17
 o.-buyruğı altında ol- 19b/5
 o.-buyruğı içinde ol- 14a/1
 o.-buyruk eyesi ol- 53b/8
 o.-buyruk issi ol- 117b/16
 o.-bünyäd ol- 159a/12, 180a/14,
 180a/15, 180a/16, 180a/17,
 180a/18, 180a/19
 o.-cem' ol- 2a/4, 4a/2, 4a/3,
 5b/12, 6a/1, 7a/4, 7b/18, 8a/6,
 12b/18, 16a/1, 17a/19, 18a/13,
 18a/16, 18b/8, 20a/4, 20b/5,
 23b/18, 25a/2, 25a/4, 27b/19,
 33b/19, 34a/8, 38a/1, 44b/17,
 45a/1, 48a/7, 48a/8, 51a/12,
 53b/6, 64b/2, 64b/6, 64b/7,
 65a/12, 67a/4, 67a/9, 67b/5,
 70b/5, 73a/4, 74a/2, 78b/11,
 79a/4, 89a/16, 90a/2, 91b/17,
 94b/9, 103b/9, 103b/18, 115a/3,
 116b/10, 121a/17, 121a/18,
 121b/1, 122b/11, 124a/7,
 124a/9, 124a/19, 124b/4,
 126a/13, 130a/4, 130a/18,
 133a/6, 133b/5, 133b/7,
 136b/14, 138a/4, 138a/17,
 141b/17, 141b/17, 145a/16,
 150a/10, 153b/12, 155b/17,
 160a/4, 167b/4, 170b/13,
 171a/17, 172b/20, 180b/8,
 184a/2, 184b/13, 189b/2,
 190b/3, 190b/6, 190b/12,
 190b/16, 199b/12
 o.-ceng ol- 83a/14, 94b/15,
 101b/16, 197a/17
 o.-cıl ol- 192a/9
 o.-çab ol- 6b/9
 o.-çav ol- 145a/15
 o.-çäre ol- 132a/3, 132a/3
 o.-çäresüz ol- 188a/2
 o.-delil ol- 33b/7, 38a/5,
 110b/15, 136a/3, 136a/8, 165a/1
 o.-demür ol- 19a/6
 o.-destür ol- 23b/4, 34a/1,
 143b/1
 o.-di düğün ol- 114a/4
 o.-dil ol- 86b/5
 o.-dinç ol- 138b/17, 198a/10
 o.-doğru ol- 191b/17
 o.-dört bölük ol- 42a/8
 o.-duşvâr ol- 98b/5, 176a/2
 o.-dutu ol- 101a/9, 101a/14
 o.-dürüst ol- 100a/11, 191b/8
 o.-düşman ol- 9a/15, 92b/18
 o.-düşvâr ol- 68a/19
 o.-egri ol-191b/17
 o.-ehl-i fitnat ol- 93a/10
 o.-ehl-i temiz ol- 93a/10
 o.-eksük ol- 21b/4
 o.-eksüklik ol- 20b/19, 79a/11
 o.-eli altında ol- 14a/1, 198a/7
 o.-elinde ol- 22b/4, 101b/9
 o.-elinden ol- 20b/2
 o.-emânet ol- 186a/6
 o.-emin ol- 64b/13, 96b/2,
 110a/19, 128b/16, 151b/10,
 173b/6, 191b/11
 o.-emir ol- 17b/9, 119b/11,
 130b/15
 o.-emrinde ol- 20b/15
 o.-encâm ol- 36a/9, 54a/15,
 156a/3, 172b/4
 o.-epsem ol- 36a/9, 52a/2,
 119b/7
 o.-er ol- 51b/14
 o.-er gibi ol-112a/8
 o.-esir ol- 28a/1, 28a/18,
 70b/15, 71b/11, 76a/12, 76a/14,
 78a/6, 80a/6, 98b/5, 113a/2,
 117a/10, 162a/12
 o.-eyle ol- 41a/10, 57a/4,
 79b/16, 100a/13, 109b/10,
 109b/13, 128b/15, 155a/6,
 169a/12, 180a/8, 181b/1
 o.-eyle olsun 161b/8
 o.-eyü ol- 183b/12
 o.-farz ol- 44a/9, 44a/11,
 44a/13, 44a/14, 44a/14, 44a/17,
 44a/18
 o.-fâriğ ol- 99b/15, 113a/8,
 115b/2, 118b/6
 o.-fayda ol- 185b/19
 o.-feñ ol- 4b/8, 17b/17, 48b/9,
 50b/4, 101a/16, 101b/9,
 101b/11, 126a/9, 172a/17,
 180a/12, 198b/16
 o.-fevt ol- 109a/9
 o.-fidâ ol- 24a/10, 96a/9,
 151b/17
 o.-fi'1 ol- 107a/1
 o.-fürümânde ol- 87b/3
 o.-gâfil ol- 5b/13, 12a/1,
 15a/12, 58b/1, 161a/17,
 175b/18, 177a/11, 182b/6,
 196b/9
 o.-ğalaba ol- 43b/3
 o.-ğalabalık ol- 39a/3
 o.-ğalebe ol- 96b/14

- o.-gâlib ol- 57b/8, 82b/6, 91b/5, 92a/15, 98b/2, 153a/3, 185b/17, 185b/17
- o.-gâmgîn ol- 87b/3
- o.-gâmgîn ol- 190a/14
- o.-gâni ol- 103a/13, 156a/17
- o.-gânimet ol- 46b/7
- o.-gârim ol- 66a/17, 81b/11, 115a/12, 115a/13
- o.-gârk ol- 9a/12, 63b/5, 80a/4, 138a/7, 138a/9, 192b/11, 192b/15
- o.-gârre ol- 21a/14, 111b/11, 113a/13, 130b/11, 164a/6
- o.-gâyb ol- 125a/18
- o.-gendü dinine ol- 38a/14
- o.-gendü hâlümde ol- 94a/11
- o.-gerek ol- 21b/6
- o.-gibi ol- 44b/13, 50a/8, 51b/10, 61a/1, 75a/11, 84b/19, 123a/16, 159b/15, 173b/19, 192a/3, 195b/6, 196a/10
- o.-gice ol- 46b/17, 91b/4, 135b/16, 170a/12, 183a/14, 183a/15
- o.-gice karañulığı ol- 137b/3
- o.-giriftâr ol- 29a/1, 123a/6
- o.-gömgök demür ol- 43b/13
- o.-gönlü hoş ol- 20b/4, 187a/3
- o.-gönlü kör ol- 6b/16
- o.-gönlüm ol- 76b/9
- o.-gönlümüz emîn ol- 101a/10
- o.-gönlün şafâ ol- 131b/2
- o.-göñülleri hoş ol- 155b/9
- o.-göz kör ol- 108a/9
- o.-guşsa ol- 41b/2
- o.-gümreh ol- 84a/4
- o.-güygü ol- 163b/4
- o.-habar ol- 3a/10, 15b/17, 34a/8, 53b/3, 64b/16, 69a/14, 185a/14
- o.-habar-dâr ol- 35a/16, 65b/5, 67a/7, 70b/13, 89a/4, 97a/16, 108a/18, 109a/14, 125a/3, 167b/16, 180a/3
- o.-hâcet ol- 21b/2
- o.-hacil ol- 193b/18
- o.-hacil ü şermesâr ol- 50b/12
- o.-hacil ve şermesâr ol- 11b/12
- o.-hâkim ol- 73b/13, 130b/10, 132b/3, 198a/15
- o.-hal ol- 6a/4
- o.-halifa ol- 1b/13, 13a/14, 17a/13, 23b/1, 23b/7, 23b/14, 121b/17, 122a/15, 134a/1
- o.-halka ol- 196b/3
- o.-harâc-güzâr ol- 122b/11, 181b/1
- o.-harâb ol- 152b/4, 189a/7
- o.-hâsıl ol- 9a/7, 10a/6, 10b/11, 14b/10, 16a/11, 20b/2, 34a/15, 49b/13, 64a/7, 72b/17, 86a/17, 109b/12, 118a/18, 118b/2, 128b/2, 133a/7, 139a/1, 152a/6, 178a/11
- o.-hasta ol- 2a/12
- o.-hâtem-i rusul ol- 44a/6
- o.-hayf ol- 62a/3
- o.-hayr ola 110a/4
- o.-hâzır ol- 7a/9, 7a/10, 7b/10, 12a/17, 18a/19, 34a/9, 65b/7, 65b/8, 69a/5, 101b/2, 105b/5, 119b/17, 123a/14, 130a/11, 136b/6, 147b/19, 150a/12, 171b/3, 180a/13, 198a/3
- o.-helâk ol- 11b/18, 51a/19, 60a/2, 84a/18, 87b/3, 100a/14, 176a/4
- o.-hem-nişin ol- 131b/3
- o.-her niceye ol- 179a/9
- o.-heves ol- 18b/16
- o.-hezîmet ol- 27b/8
- o.-hiç ol- 51b/13
- o.-hoşnüd ol- 32b/15, 66b/2, 80a/7
- o.-hür ol- 52a/1, 92b/16
- o.-hür u zelîl ol- 200a/4
- o.-hoş ol- 179b/16
- o.-hükümde ol- 20b/18
- o.-hürmet ol- 174b/10
- o.-hürmetsüzlük ol- 66a/15
- o.-ırâk ol- 62a/1, 120a/13, 131b/4
- o.-ihtiyât birle ol- 36a/12
- o.-ihtiyât ol- 133a/15
- o.-iki cihânda yüz aķ ol- 32b/16, 183b/13
- o.-iki pâre ol- 193b/3
- o.-ilci ol- 32a/19
- o.-imâm ol- 14a/10, 45b/10, 132a/14
- o.-imâmuñ ol- 52a/13
- o.-imârat ol- 152b/3
- o.-intizâr ol- 190a/18
- o.-iklim-güşâ ol- 121a/1
- o.-irte ol- 11b/18, 26a/18, 31a/4, 31a/4, 33a/8, 40b/19, 41b/13, 45b/7, 63a/16, 98a/14, 108b/19, 109a/3, 128a/12, 135b/19, 182b/6

- o.-irtesi ol- 58a/11, 118a/17
o.-işaret ol- 66b/1, 66b/8, 140b/7, 157a/9
o.-işi bir yafa ol- 104a/10
o.-işi tamâm ol- 156a/19
o.-işlü işine meşgûl ol- 133a/4
o.-kabz ol- 1b/12
o.-kabzında ol- 132a/9
o.-kâdi ol- 2b/15
o.-kafâ-dâr ol- 80a/2
o.-kâfir ol- 23a/17
o.-kalb ol- 131a/19
o.-kana garğ ol- 79b/11
o.-kand ol- 30a/3
o.-kanı helâl ol- 29a/9
o.-karañulık ol- 31a/1, 173a/16
o.-karañusı ol- 187b/3
o.-karavul ol- 18b/19, 19a/19, 26a/15, 26b/3, 99a/17
o.-kardaş ol- 38a/13
o.-karşu ol- 27b/11
o.-katı ol- 163b/6
o.-kavî ol- 86b/5
o.-kavıllarında yalan ol- 168a/7
o.-kâyim ol- 24b/1, 24b/2, 43a/1, 110b/5
o.-kâyim-makâmuñ ol- 70b/16
o.-kılıcı üstün ol- 48a/3, 95b/14
o.-kılıcuñuz üstün ol- 40b/14
o.-kılıçları üstün ol- 153a/3
o.-kızıl kana garğ ol- 30b/9
o.-konuk ol- 134a/5
o.-kul ol- 132a/1, 199b/2
o.-kulağuz ol- 33b/10, 108b/3
o.-kulavuz ol- 18b/17, 133b/10, 160a/19, 172b/19
o.-kuşluk ol- 48a/2
o.-kuvvat ol- 60a/19
o.-küslü ol- 180a/1
o.-mağbûn ol- 146a/10, 149a/2
o.-mağlûb ol- 185b/18
o.-mahkûm ol- 23b/12, 24a/11, 73b/13, 96b/9
o.-mahrûm ol- 70b/3
o.-mahşûn 149a/5
o.-ma'lûm ol- 6b/6, 16a/12, 16a/18, 23a/14, 24a/4, 36a/18, 45a/4, 119b/10, 124a/13, 127b/13, 130b/2, 130b/9, 130b/14, 147b/10, 155b/10, 156a/16, 170b/7, 183b/1, 199b/18
o.-ma'mûr ol- 164a/15
o.-mansûr muzaffer ol- 139a/2
o.-mansûr ol- 161b/12
o.-mansûr ve muzaffer ol- 15b/12, 17a/12, 22b/16, 26a/6, 28a/17, 30b/11, 84b/9, 123b/13, 186b/11, 200a/9
o.-makrûn ol- 149a/4
o.-ma'rûf ol- 8b/16
o.-mâlik ol- 6b/10, 38a/9, 50b/6, 66b/13, 107b/14, 121a/5
o.-mahşûş ol- 143b/18
o.-mahzûn ol- 149a/1
o.-mecrûh ol- 85a/13, 141a/13
o.-meded ol- 53b/1, 90b/16
o.-meftûn ol- 146a/10, 149a/3
o.-melûl mağbûn mahzûl ol- 65b/8
o.-melûl ol- 50b/8, 68a/6, 86b/17, 89a/15, 109b/6, 109b/19, 156a/5, 157b/7, 185a/17, 188a/10
o.-me'mûr ol- 130b/15
o.-mensûh ol- 24a/13, 71a/5
o.-merg ol- 30a/4
o.-meskûn ol- 149a/7
o.-meşgûl ol- 9b/12, 17b/15, 21b/9, 24b/18, 29a/16, 37b/19, 41a/2, 41b/18, 45b/8, 46a/19, 46b/17, 48b/2, 48b/14, 67a/19, 67b/1, 71a/1, 75b/1, 75b/6, 78b/19, 91a/7, 92a/3, 93b/3, 93b/5, 94a/2, 98b/15, 102b/5, 114b/13, 118a/7, 126b/2, 133a/2, 133a/17, 134a/11, 135b/17, 137b/12, 138a/1, 141a/16, 142a/6, 144b/2, 148a/17, 150b/6, 156b/4, 167b/2, 170b/12, 172a/18, 173a/10, 173b/5, 173b/9, 174a/11, 175b/19, 179a/1, 180a/10, 184a/1, 187b/8, 189b/12, 194b/13, 195b/4, 197a/4
o.-meşhûr ol- 164a/15
o.-mısbâh ol- 3b/4
o.-miftâh ol- 3b/4
o.-miñnet ol- 110b/19
o.-mi'mâr ol- 117b/13
o.-minnet ol- 174b/13, 174b/17
o.-muhibb ol- 179a/7
o.-muhkem ol- 16a/18
o.-muhtâc ol- 117b/8
o.-muntazır ol- 3b/16, 3b/18, 75b/8, 82a/12, 126a/7, 126b/4
o.-mukaddem ol- 186b/8
o.-mukadder ol- 9a/14
o.-mukarreb ol- 135a/16

- o.-muḳarrer ol- 50b/19, 153b/1
o.-muḳābil ol- 38a/4, 57b/5, 141b/10, 163a/8, 186b/10, 195a/15
o.-muḳim ol- 139a/18, 149a/15, 188b/3
o.-musallat ol- 6a/10
o.-musahhar ol- 6a/8, 38a/2, 92b/9
o.-muştuluk ol- 175a/13
o.-mu'teber ol- 6a/15
o.-muṭi' ol- 16b/18, 52a/18, 64a/8, 93a/17, 96b/8, 117b/18, 145a/9, 146b/3, 148b/4, 171b/11, 189a/15
o.-muṭi' münkād ol- 181a/18
o.-muṭi' ve münkād ol- 132a/15
o.-muṭma'in ol- 19b/11
o.-muvāfiḳ ol- 182b/4
o.-muzaffer ol- 50b/18
o.-muẓtarib ol- 7a/2
o.-mübārek ol- 94b/5
o.-mülāzım ol- 91b/1, 147b/15
o.-münkād ol- 2a/3, 23b/12
o.-münkaṭı' ol- 40a/13
o.-müntahab ol- 6b/19
o.-münzel ol- 13b/6, 14a/15, 44a/7, 93b/18, 143b/1
o.-mürekkeb ol- 143a/2
o.-müretteb ol- 45b/13, 64b/18
o.-mürted ol- 1b/14, 1b/15, 17a/13, 148b/18, 162b/3, 163a/11
o.-müstahak ol- 40a/16
o.-müsülmān ol- 2b/12, 8b/4, 13b/19, 14a/3, 17b/18, 20a/5, 40a/16, 44b/5, 44b/8, 47a/8, 48a/15, 48a/18, 48b/5, 48b/16, 49a/12, 49a/13, 49a/14, 49a/15, 49b/11, 64a/9, 68a/3, 81a/3, 85b/1, 89b/11, 108a/2, 108a/3, 108a/7, 147b/13, 159a/10, 162b/11, 163a/14, 191a/2, 199a/7
o.-müşkil ol- 10b/8, 167b/6
o.-mütefekkir ol- 190b/18
o.-müttefiḳ ol- 98b/7
o.-müyesser ol- 80b/14, 153a/19
o.-nāçār ol- 82b/7
o.-naḳş ol- 62b/1
o.-naşib ol- 10b/16
o.-nisbet ol- 20a/16
o.-nizār ol- 93a/3
o.-pāyidār ol- 36a/2
o.-pāymāl ol- 31a/16
o.-perākende ol- 193a/4
o.-peşimān ol- 51b/15, 163a/14, 187a/4
o.-peyvend ol- 30a/6
o.-pīr ol- 139b/15
o.-piş-rev ol- 5a/11
o.-piyāde ol- 77b/17, 114b/5
o.-rāci' ol- 143a/11
o.-rāğib ol- 4b/17, 89a/2, 97a/2, 98a/17, 103a/13, 107a/13, 199a/16
o.-rāhat ol- 109a/16, 176a/16
o.-rahmet ol- 110b/19
o.-ra'ıyyet ol- 100a/18
o.-rāzi ol- 4b/16, 5b/11, 10b/16, 12b/3, 14a/2, 14a/8, 14a/9, 18b/5, 27a/2, 28b/5, 33b/8, 33b/9, 38a/16, 38b/13, 40b/2, 40b/7, 40b/8, 40b/8, 40b/8, 45b/6, 48b/6, 59a/5, 67b/19, 68a/3, 85b/5, 85b/6, 86a/15, 98a/17, 98b/11, 100a/18, 100a/19, 100b/2, 100b/12, 105a/3, 115b/9, 120a/9, 140b/14, 150a/19, 152a/2, 158b/9, 167a/4, 171b/15, 171b/18, 177a/3, 177b/18, 178a/1, 178a/7, 179a/17, 179a/18, 179b/3, 182a/19, 182b/1, 182b/3, 185b/14, 188a/7, 188a/8
o.-red ol- 149a/6
o.-redd ol- 148b/19
o.-revā ol- 143b/18
o.-revān ol- 32b/1, 101b/5, 119a/7
o.-revāne ol- 3a/7, 4a/7, 10a/2, 26a/17, 31b/13, 72a/15, 79b/4, 90a/17, 90a/18, 110b/16, 129b/14, 135b/12, 135b/15, 141a/2, 160a/17, 165a/2, 189b/15
o.-rivāyet ol- 119b/14
o.-rize rız ol- 27b/1
o.-rüsvey ol- 122b/16
o.-şabāh ol- 41b/18, 72b/3, 160b/6
o.-şābit ol- 98b/13, 166b/18
o.-şāhib-derd ol- 131b/7
o.-şāhiḳ ol- 99a/4
o.-saht ol- 81a/5
o.-sākin ol- 32b/19, 47a/1, 180a/9, 187b/4

- o.-sebeb ol- 6b/14, 98b/17, 140b/5, 143b/16, 180a/19, 186a/16
- o.-serāsime ol- 13b/9, 25a/19, 27a/12, 35b/10, 42b/12, 56a/17, 83b/15, 97a/2, 102a/19
- o.-server ol- 150a/16
- o.-sevāb issi ol- 15a/7
- o.-şifatında ol- 23b/16
- o.-sîr ol- 111b/19
- o.-sözi üzeründe ol- 44b/10
- o.-subh ol- 63b/2, 109a/15, 170b/13
- o.-subh şādık ol- 102b/10
- o.-sultān ol- 56b/6
- o.-sünnet ol- 174b/12
- o.-süst ol- 106b/1
- o.-süvār ol- 29a/10, 110a/8, 160b/8, 172b/9, 194a/5
- o.-şād ol- 16a/6, 127b/11, 141b/4, 144a/4, 168b/9
- o.-şādî hurrem ol- 118a/16
- o.-şâkir ü zâkir ol- 152a/5
- o.-şâz ol- 3a/15, 3b/12, 4a/2, 4b/5, 47a/6, 85a/2, 91b/13, 92a/2, 95b/18, 125a/9, 127a/1, 133a/7, 134a/19, 137a/17, 166b/13, 175a/16, 199b/7
- o.-şâzumān ol- 3b/18, 55b/14, 72b/10, 84b/10, 88b/17
- o.-şefî' ol- 128b/3
- o.-şehîd ol- 9a/19, 11b/9, 18b/16, 26a/6, 26a/11, 28a/1, 28a/5, 28a/8, 31a/6, 31a/7, 31a/11, 31a/13, 31a/13, 31a/14, 32a/2, 32a/3, 34a/5, 34a/15, 46b/9, 46b/10, 83a/16, 83b/5, 85a/12, 89a/2, 94b/10, 101b/18, 124b/18, 133b/18, 139a/2, 139a/16, 161b/15, 164a/16, 164a/16, 173a/11, 174b/14, 198b/4, 198b/5, 198b/16, 198b/17
- o.-şerh ol- 23b/19
- o.-şikâr ol- 93a/2
- o.-şîr-hōra ol- 164a/11
- o.-tâat üzere ol- 44a/1
- o.-tağyîr ol- 6b/11
- o.-tâkatı tâk ol- 77a/8, 81b/6
- o.-tâlib ol- 89a/2, 92a/15, 143a/9
- o.-tanuğ ol- 20a/17, 82a/7, 82a/8
- o.-tamām ol- 3a/14, 52b/7, 67a/10, 76a/2, 101a/6, 105b/4, 129b/3, 130b/13, 167b/1, 184a/6, 200a/13
- o.-târ u mâr ol- 33b/15, 93a/4, 123a/7
- o.-telef ol- 10b/13, 179b/1
- o.-tercümān ol- 57b/3
- o.-teslim ol- 68a/3
- o.-top ol- 141a/14
- o.-toptolu ol- 40b/15, 58b/15, 142a/4, 155b/19, 159b/12, 187b/19, 188a/2
- o.-tul ol- 124b/19
- o.-tulb ol- 138b/15
- o.-tulp ol- 8a/16
- o.-tünd ol- 59a/5, 163b/5
- o.-uğur hayr ol- 165a/17
- o.-uğurumuz hayr ol- 26a/4
- o.-uğuruñuz hayr ol- 160a/18
- o.-uzun ol- 104b/2
- o.-ümmet ol- 46a/3, 174b/14
- o.-üstün ol- 16a/14
- o.-üstünüze delir ol- 53b/11
- o.-üzere ol- 36a/11
- o.-üzürüme ol- 57a/3
- o.-va'de ol- 164a/14
- o.-vâkı' ol- 160a/5, 169a/3, 179b/10
- o.-vâkıf ol- 54a/2
- o.-vakt ol- 90a/2
- o.-vakt olur ki 6a/7
- o.-vakt olurdu kim 125a/2
- o.-vakt olur-ıdı kim 120b/6
- o.-var ol- 62b/6, 92b/17, 117b/13
- o.-vâsıl ol- 10b/11
- o.-vâverger ol- 84a/11
- o.-vây ol- 132a/1
- o.-vefâ ol- 131a/18
- o.-yalancı ol- 191b/6
- o.-yalıncağ ol- 148a/2
- o.-yakın ol- 10b/12, 114a/1, 131b/2
- o.-yâr ol- 62b/6, 92b/18
- o.-yaralı ol- 175b/6
- o.-yarıcı ol- 62b/3
- o.-yayağ ol- 22b/12, 33a/14, 39b/19, 82b/17, 93b/8, 114b/10
- o.-yayan ol- 81b/10
- o.-yili yegin ol- 57b/5
- o.-yirinde ol- 155b/3
- o.-yoğ ol- 117b/14
- o.-yoldaş ol- 27b/5, 33a/5, 62b/3, 114a/1, 131b/9, 134b/1, 146a/11, 174b/15, 199a/17
- o.-yolumuz iraç ol- 109b/11

- o.-yüregine tayağ ol- 60a/17
o.-yüzüñ ağ ol- 55b/18
o.-yüzüñ aq ol- 71b/8
o.-yüzüñüz aq ol- 80a/8
o.-zahım-dâr ol- 95b/13, 98a/1,
172a/10, 172a/19, 172b/3
o.-zahımlu ol- 30b/9
o.-zâhir ol- 6a/9, 107a/5,
120a/14
o.-za'if ol- 2a/10, 86b/6,
90b/19, 98b/4
o.-zâr ol- 92b/19
o.-zâyi' ol- 92b/11, 109a/19
o.-zâyil ol- 50b/14
o.-zebûn ol- 28b/19, 43a/9,
175a/15
o.-zinet ol- 174b/16
o.-zîr ü zeber ol- 70a/12
o.-ziyâde ol- 90b/18
- olal-** Yarattılmak.
o.-dı 121b/10
o.-madı 29b/18
- olar** (Krş. anlar, onlar)
o. 18b/8, 56b/5, 104a/14,
148b/19, 180a/18
o.+a 3b/9, 62b/3
o.+dansız 9a/9
o.+dur 3b/4
o.+uñ 12a/5, 27b/6, 131a/16
- olın-** Edilmek, olunmak.
o.-an 38a/17
o.-mışdur 200a/18
o.-kavl olın- 38a/17
o.-taşhih olın- 200a/18
- oloğ**
o.+dem: O anda. 42a/18
- oluğ** Oluk.
o. 135b/2
- on** On.
o. 15a/3, 18b/2, 36b/10, 56a/9,
56b/17, 60a/19, 82b/13, 82b/14,
152a/12, 153b/9, 158a/6,
160a/9, 162a/10, 162a/14,
166b/2, 167b/16, 167b/18,
168a/13, 187a/8, 187a/11
o.+(biş on biñ gişi) 23b/2
o.+(biş on gişi) 172a/16
o.+(üç yüz on üç) 17a/6
- o.+altu biñ 197a/9
o.+akçadan bir akça 179a/15
o.+bahşında bir bahş 97b/19
o.+biñ 4a/9, 26b/2, 26b/8,
27a/10, 28b/11, 28b/18, 78b/6,
81a/8, 81a/8, 83a/9, 84a/10,
149a/19, 152b/13, 152b/14,
156b/12, 157a/5, 157a/5,
169a/4, 192b/11
o.+biñ baş 25a/2, 28b/2
o.+biñ mişkâl 150b/3
o.+bir gez yüz biñ 190b/16
o.+biş 64a/4, 82b/10, 161a/17
o.+biş biñ 171b/9
o.+dört yıl 150b/8
o.+gün 98a/8, 192a/17
o.+iki 39a/4, 160a/16, 161a/18,
170a/16, 170a/17, 173a/14
o.+iki akçalık 152a/2
o.+iki biñ 39a/15, 39b/1,
50a/12, 66b/6, 69a/11, 69b/7,
150b/15, 169a/14
o.+iki gün 126b/5, 178a/12,
178a/14
o.+iki yıl 101b/10
o.+on fersah yol 133a/9
o.+sekiz biñ 10a/12, 15b/9,
22b/17, 23a/12, 51a/17, 65b/13
o.+tafsıla 61a/16
o.+üç yıl 87a/15, 132a/7
o.+üçüncü yıl 101b/11, 150b/9
o.+yâr: Aşere-i Mübeşşere.
83a/7, 120a/1, 126a/10,
140b/12, 161a/10, 161b/9,
197b/2, 199a/2
o.+yedi biñ 83b/5
o.+yük 190a/5
- oñ-** İyi olmak, düzelmek.
o.-maz 168a/7
- onar** Onar.
o.+biñ 152b/12
- onlar** (Krş. anlar, olar)
o.+danam 37b/2
- onuncı** Onuncu.
o. 120a/3, 186b/3
- ordu** Karargah.
o.+da 97b/3
o.+sını 173b/16
- orta** Bir topluluğun içi, arası.

o.+sında 34a/13, 45b/18,
51b/15, 134b/5, 197b/10

2. Merkez, orta.

o.+sına 39b/19

o.-ya al-: Etrafını çevirmek.
29b/14, 76a/3, 77b/9, 77b/12,
78b/7, 81b/7, 90b/2, 97b/16,
114a/15, 114b/5, 138b/12,
156a/2, 158a/16, 161a/18,
161b/17, 165b/4, 165b/10,
166a/9, 167b/18, 181b/13,
189b/19, 196b/1

oruc Oruç.

o. 14b/17

o.-dut- 14b/16

o.-tut- 44a/14

'Osman (Kırş. 'Osman b. 'Affan)

o. 22b/2, 22b/4, 22b/9, 22b/14

o.+a 17b/3

o.+uñ 91b/14

'Osman b. 'Affan Hz. Osman.

o. 4a/12, 8a/14, 15b/18, 34b/8,
88b/13, 119b/18, 198b/19

o.+uñ 199b/13

ot Ot, bitki.

o. 175b/13

otla- Otlamak.

o.-yan 191a/12

otlak Otlak, mera.

o.+(ğ)a 170a/9

o.+(ğ)ına 146b/14

o.+(ğ)uñ 128a/16

otlu Çimenli

o.+şulu yir 25a/11, 37a/6, 37b/7

otur- 1. Oturmak,

o. 53b/16, 159a/17

o.-a 125a/5

o.-alum 11b/17

o.-an 98b/11

o.-asın 75a/5

o.-asız 162b/15

o.-dı 3b/9, 12b/8, 16b/2, 84b/3,
86a/2, 86a/9, 86a/12, 94a/7,

113b/4, 116b/15, 121b/3,

125a/6, 125b/2, 128b/17,
136a/9, 175a/9, 175a/10, 188b/3

o.-dılar 23b/4, 25a/11, 63a/18,
64a/16, 64a/17, 83b/15, 85b/17,

89a/17, 92a/8, 98b/2, 116b/10,
130a/19, 152a/5, 157a/16,

160a/4, 175b/10, 199b/12

o.-duğ 113b/17, 179a/1

o.-ğıl 188b/6

o.-mazuz 198a/16

o.-mış 37a/9, 112b/9

o.-mışdur 53a/4, 158b/17

o.-mışlar idi 88b/2

o.-mış-ıdı 32a/1, 97a/12

o.-mış-ıdum 19b/17

o.-uñuz 104b/9

o.-up 151a/15

o.-up dur- 41a/17

o.-ur 24a/2, 65b/8, 98b/8, 98b/9

o.-ur idi 126a/7

o.-urdu 54a/16

o.-urlar 133a/3

o.-urlar idi 127a/16

o.-urlardı 34a/9

o.-ursavuz 104b/13

o.-uruz 53b/17

2. Durmak, kalmak.

o.-a 38a/14, 168b/2

o.-asın 45a/16

o.-avuz 122b/11

o.-dı 50b/9, 155b/13

o.-dılar 185b/7, 185b/10

o.-dum 139a/18

o.-mayalar 104a/15

o.-uñ 74a/19

o.-uñuz 71b/19

o.-uram 7a/7

o.-urlar idi 138a/8

3. Bulunmak, olmak.

o.-urlardı 119a/17

4. İkamet etmek.

o.-anlar 38a/16

o.-ayın 188a/6

5. Çökmek, yerleşmek.

o.-dı(üstüne heybet otur-) 55a/7

6. Yapmaya başlamak.

o.-dılar 5b/17, 7b/19, 41a/4,

50b/10, 73a/10, 96a/13,

166b/16, 197b/1

7. Bir makama geçmek.
o.-an 123b/4
o.-dı 126b/3

o.-ası durası yir: Oturup
kalkacak yer, kımıldayacak
yer.172a/14
o.-sa dursa: Otursa kalksa, hep,
daima. 22b/1
o.-ur dur-: Düşüp kalkmak
birlikte vakit geçirmek. 124b/13
o.-urdu dururdu 120a/16
o.-dı(hilâfete otur-) 121a/9
o.-di(mertebelü mertebesince otur-
) 121b/3
o.-an(yerinde otur-) 40b/3
o.-an(yirinde otur-) 5b/9
o.-dı(yerinde otur-) 119b/16
o.-dı(yerine otur-) 121a/11
o.-miş-ıdı(yerine otur-) 122a/14

oturuş Oturma.

o.+ı turuşı: Hareket, davranış,
tavır. 23b/15

otuz Otuz.

o. 77b/15, 79b/8, 79b/10,
79b/13, 84b/13, 84b/17, 85a/5,
85b/3, 85b/8, 85b/11, 85b/14,
85b/16, 86b/7, 86b/18, 86b/19,
87a/1, 198b/6, 198b/15
o.+(bir otuz biñ) 136b/2
o.+(yigirmi otuz) 37a/1
o.+(yüz otuz) 31a/7
o.+(yüz otuz biş) 198b/5
o.+biñ 41a/16, 53a/3, 64b/2,
138b/8
o.+biş 101a/5
o.+iki gez 115a/7
o.+kırk yıl 153a/14

oyna- Hareket etmek, kımıldamak.
o.-yası(at oyna-) 114b/4

o.-dı(kılıçlar oyna-) 15b/3
o.-dı(yüregi oyna-) 15a/17
o.-duğ(süñüler oyna-) 154b/9
o.-mağ(cân baş oyna-) 68b/15
o.-maya(baş oyna-) 29a/8
o.-miş(cân baş oyna-) 20a/13
o.-rıduğ(cân u baş oyna-)
193b/14
o.-yavuz(öñüñde baş cân oyna-)
45b/4

oynat- Hareket ettirmek, sallamak.
o.-dı(süñüsin oynat-) 56a/15

Ö

ö c İntikam.
ö.-ümüz al-: İntikam almak.
172b/6
ö.-ümüzü al- 60a/17

ö ç- Sönmek.
ö.-e 27a/1

ö d Karaciğerin salgıladığı bir sıvı.
ö.-in al-: Çok korkutmak. 42b/6

ö de- Ödemek, vermek.
ö.-ñüz 179b/2

ö g Akıl, hatır, zihin.
ö.-din git-: Unutulmak. 19a/12
ö.-inde eyit-: Aklından
geçirmek. 114b/11
ö.-ine düş-: Aklına gelmek,
düşünmek. 183b/16
ö.-ine gel-: Aklına gelmek,
hatırlamak. 81b/8
ö.-lerine düş-: Zihninde
canlanmak, ne olduğunu
anlamak. 28b/14
ö.-üñüze bırakma-: Aklına
getirmemek, düşünmemek.
95b/1

ö g- Övmek, hamd ve sena etmek.
ö.-diler 143b/12
ö.-elim 135a/18

ö gren- 1. Öğrenmek.
ö.-di 125b/9
ö.-miş- idüm 30b/10

2. Alışmak.
ö.-mişdür 108b/16
ö.-mişlerdür 108b/17

ö.-di(gözümüz öğren-) 173b/13
ö.-mesün(gözleri öğren-) 178b/9

ö gret- 1. Öğretmek.
ö.-(d)e 2b/15
ö.-di 49a/10
ö.-diler 191a/3

ö.-(d)eler(yidek öğret-) 59a/15

- ö.-meyelüm(gözin öğret-)
26b/15
- öğün-** Övünmek.
ö.-e 51b/15
ö.-ür 106b/18
- öğüt** Nasihat, öğüt.
ö.+(d)üm 163a/16, 198a/6
ö.+(d)ürnden 58a/6
ö.-(d)in işit- 164a/17
ö.-(d)üñ dut-: Öğüdümü tutmak.
79b/14
ö.-işit-: Öğüt dinlemek. 9b/1
ö.-vir-: Nasihat etmek. 9b/2,
30a/2, 58a/5, 62a/3, 77a/18,
79a/9, 99a/2, 198a/6
- öğütle-** Öğüt vermek.
ö.-di 10b/3
- öksüz** Yetim.
ö.+lerüñ 124b/19
ö.-kal-Yetim olmak, babası
ölmek. 60a/12, 124b/18
- öküş** Çok, fazla.
ö. 7a/13
ö.+dür 17a/2, 74b/11
- öl-** Ölmek.
ö. 122b/3
ö.-di 72b/20, 90b/18, 95a/6,
95b/16, 96a/5, 112b/2, 150a/11
ö.-di mi 71b/12
ö.-diler 198a/16
ö.-diyise 34b/3, 112b/14
ö.-dügin 87a/3, 87b/1
ö.-dükde 94a/19
ö.-e 84b/18, 183a/12
ö.-ecek ol- 161b/7
ö.-elüm 9a/12, 77a/13
ö.-en 11b/9, 83b/15
ö.-eni 95b/15
ö.-enlerüñ 143b/4
ö.-enümüz 40b/2
ö.-enüñ 31a/8
ö.-esin 61a/1
ö.-evüz 40b/2, 84a/19, 96b/7
ö.-iserem 20a/1
ö.-mege 27a/17
ö.-mek 76b/17, 76b/17, 122b/3
ö.-mekden 92b/17
ö.-mez 84b/5
ö.-miş 98b/1
- ö.-mişdi 95b/16
ö.-mişlerdür 173a/14
ö.-miş-idi 72b/11, 150a/6,
188b/1
ö.-üp 198b/1
ö.-ür 106a/18, 106a/18
ö.-ürem 94a/10
ö.-ürse 183a/11
ö.-ürsin 118a/2
ö.-ürsüz 161b/5
ö.-ürüz 65a/5
ö.-üersin 115a/5
- ö.-esi degül(elinde öl-) 115a/4
ö.-mek(kılıcı altında öl-) 79a/14
ö.-mek(şehid öl-) 10b/15
- ölçek** Bir ölçü birimi.
ö.(biñ ölçek) 154b/4
ö.+(bir ölçek) 68a/2
ö.+(birer ölçek) 13b/12
ö.+(yüz ölçek) 13b/13
- öldür-** Öldürmek.
ö.-di 11b/7, 50b/5, 55b/3,
55b/9, 60a/5, 67a/15, 72a/7,
81b/2, 95b/8, 95b/12, 112b/13,
115a/18, 116a/17, 142a/2
ö.-diler 11b/12, 22b/18, 23a/13,
27a/13, 31a/10, 33a/16, 47b/18,
48a/4, 51a/5, 65b/16, 77b/14,
77b/15, 90b/13, 97b/18, 117a/1,
122a/7, 166b/17, 169b/6,
189a/10
ö.-diyise 86b/16
ö.-dügin 70b/12
ö.-dügini 115b/15
ö.-dügümüz 183a/12
ö.-dük 189a/14
ö.-düklerini 31a/5
ö.-düm 197b/6
ö.-düñ 12a/14, 163a/9
ö.-düñ mi 61a/13
ö.-e 5b/11, 13a/13, 33b/6,
124b/9, 161b/7
ö.-eler 13a/16, 41b/7, 158b/2
ö.-elüm 77a/12
ö.-em 59b/8, 61a/15, 61b/4,
112b/4, 125a/10
ö.-en 81b/4, 81b/12, 112b/5,
141b/19
ö.-esin 60a/16, 123b/6, 161b/9
ö.-evüz 26a/5, 40b/2
ö.-eyin 61b/17
ö.-me 113b/9

ö.-medüm 61a/14, 112b/4
 ö.-medüñ 61a/14
 ö.-mege 112b/15, 124b/7,
 125b/5
 ö.-megil 33b/7
 ö.-mek 59b/17, 62a/3, 124b/13,
 161b/9
 ö.-mekden 86a/16, 104a/6
 ö.-memiş 64a/4
 ö.-meñ 103a/3, 158b/3, 161b/5,
 163a/5
 ö.-meñüz 9b/12, 9b/13, 9b/15,
 77b/10, 143b/5, 168b/19
 ö.-meyeyin 113b/11
 ö.-miş 58a/17, 68b/16
 ö.-mişler 77b/4
 ö.-se 122b/4
 ö.-üñ 59b/6, 76a/8, 104b/11,
 112a/9
 ö.-üp 11a/7, 82a/6, 107b/13,
 114b/1
 ö.-ür 141b/9
 ö.-ürdi 139b/16
 ö.-ürdüm 148b/3
 ö.-ürem 107a/11
 ö.-ürler 161b/4
 ö.-ürsevüz 57b/9

ölmeklik Ölmek.

ö. 11b/15

ölü

Ceset, ölü.
 ö.+den 11b/2
 ö.+ler 31a/9, 31a/15
 ö.+si 85a/12
 ö.+sinüñ 120b/8

ölüm Ölüm.

ö. 19a/12, 24b/5, 46a/12,
 95a/19, 106b/19
 ö.+acısı 30a/3
 ö.+den 14a/7, 27b/2, 29a/5,
 42b/9, 69a/16, 70b/1, 174b/11
 ö.+e 110b/8, 149a/9, 182a/19,
 182a/19
 ö.+in 65a/11, 194a/14
 ö.+inden 197b/5
 ö.+ine 69b/11, 194a/17

ö.-biribirinden çekiş-: Önce
 ölmek için yarışmak. 94b/14
 ö.-den kayurma-: Ölmekten
 kormamak. 192b/18
 ö.-(ecel elinden kâfir üstüne ölüm
 dökül-) 15b/5

'Ömer (Krş. 'Ömer b. el-Hattâb)

ö. 19b/1, 20a/3, 20a/10, 20b/16,
 56b/3, 89a/13, 89b/6, 89b/10,
 119a/19, 119b/1, 119b/2,
 119b/4, 121a/4, 121a/10,
 125a/18, 125b/4, 125b/11,
 125b/12, 125b/18, 126b/8,
 126b/12, 126b/14, 126b/18,
 127a/18, 127a/19, 127b/1,
 127b/4, 127b/12, 131a/4,
 134a/2, 144b/18, 147b/13,
 148a/19, 148b/3, 148b/8,
 149b/8, 155b/5, 156b/2, 159a/9,
 199a/9
 ö.+birle 120a/8, 131a/5
 ö.+den 120b/13, 134a/1
 ö.+den sonrağı 119a/12
 ö.+dür 120a/3
 ö.+e 17b/3, 20a/5, 20a/16,
 119a/10, 124b/14, 125b/17,
 126b/6, 126b/8, 144a/3,
 144a/16, 144a/18, 144b/3,
 148a/18
 ö.+hazreti 119a/12, 119b/4,
 120a/14, 120b/2, 120b/15,
 121a/9, 124b/8, 125a/7,
 125a/13, 125a/16, 126b/3,
 127a/2, 127a/15, 128a/4,
 128a/8, 129b/5, 129b/7,
 130b/18, 134a/1, 144a/1,
 144b/12, 147b/15, 148a/17,
 148b/15, 155a/19, 156a/12,
 167a/8, 167a/10, 199a/12
 ö.+i 119a/9, 124b/7, 124b/13,
 124b/16, 125a/6, 125a/10,
 125b/5
 ö.+idi 129b/18
 ö.+le 120a/2, 120a/6
 ö.+ile 120a/4, 120a/20, 126b/8
 ö.+oğlı 'Abdullâh (Krş.
 'Abdullâh b. 'Ömer) 27a/3
 ö.+üñ 19b/7, 19b/8, 19b/10,
 19b/11, 21a/2, 91b/14, 120b/11,
 121a/1, 121a/3, 121a/6,
 121a/18, 124b/14, 125a/3,
 125a/5, 125a/8, 125a/12,
 125a/12, 125b/2, 126b/18,
 127a/17, 130b/1, 130b/7,
 130b/8, 131a/3, 131a/5, 145a/4,
 147a/2, 147b/10, 147b/14,
 149b/13, 149b/15, 156a/14,
 156a/16, 156b/5, 159a/10,
 159a/14, 159a/16, 168b/5
 ö.+üñ tırrası 120b/4

- ö.+üñ vekili 132a/4, 132a/5
- 'Ömer b. 'Abdullāh (Krş. 'Abdullāh b. 'Ömer)
ö.+üñ 27b/19
- 'Ömer b. Cendeb Fetihlere katılan bir savaşçı.
ö. 30a/12
- 'Ömer b. el-Ḥattāb Hz. Ömer. (Krş. 'Ömer b. Ḥattāb)
ö. 4a/12, 8a/13, 15b/18, 19b/16, 20b/19, 88b/13, 89a/8, 123b/5, 126a/6, 137a/4, 156a/4, 198b/19, 199b/12
ö.+ḥazreti 48b/12
- 'Ömer b. Ḥattāb (Krş. 'Ömer b. el-Ḥattāb)
ö. 34b/7, 119a/11, 119b/15
ö.+birle 119b/17
- 'Ömer b. Sā'id el-Enşārī Ravi adı.
ö. 139b/14
- 'Ömer b. Süheyl (Krş. Cendel b. Süheyl b. 'Ömer, Ebū Cendel b. Süheyl b. 'Amr el-'Āmirī)
ö. 80a/12, 193a/9
ö.+i 156b/10
- 'ömr, 'ömür Yaşama müddeti, hayat, ömür.
ö.+e 27a/15, 110b/4
ö.+i 19a/8, 186b/17
ö.+üme 95a/8
ö.+ümüz 96a/9
- ö.-i çerāğınun yağı düken-: Ömrünün sonuna gelmek. 29b/12
ö.-i vefā kıлма-: Ömrü yetmemek. 121b/16
ö.-lerin geçür-: Yaşamak. 7b/16
ö.-sür-: Yaşamak. 132b/15
ö.(cān u baş u 'ömr) 10b/9
- öñ 1. Ön, ön taraf.
ö.+i 23b/10, 25b/7
ö.+idür 81b/14
ö.+ince 18b/15, 26b/3, 33b/10, 39b/19, 60b/10, 80b/4, 101b/7, 102b/6, 108b/14, 110b/15, 126a/16, 141a/3, 145b/1, 145b/3, 160b/15, 195b/6
ö.+inde 17a/19, 22b/18, 23b/4, 25a/5, 34a/9, 52a/8, 56b/4, 65b/13, 70a/8, 75b/18, 91b/12, 97a/16, 107b/1, 123a/6, 138a/3, 139b/17, 141b/8, 146b/17, 149b/4, 151a/11, 161b/15, 195a/18
ö.+inde-y-iken 94a/7
ö.+indedür 94b/11
ö.+inden 55a/17, 55b/6, 56b/13, 84a/11, 97b/15, 151a/10, 196a/16
ö.+ine 6a/8, 12a/19, 12b/6, 76a/16, 86b/10, 99b/18, 165a/7
ö.+lerince 5a/6, 95b/3, 100a/2, 135b/12
ö.+lerindeki 30a/14
ö.+lerinden 75b/10
ö.+ümüzce 173b/19
ö.+ümüzde 36b/4
ö.+ünde 29a/8, 74b/18
ö.+üñi 111b/17
ö.+üñüzden 196b/9
2. Huzur, yan, kat.
ö.+inde 8b/16, 12b/2, 14a/19, 17b/17, 20a/13, 42a/19, 47a/8, 49a/11, 52a/4, 52a/6, 69b/3, 85b/1, 92b/19, 93b/16, 100b/5, 116b/11, 122a/16, 136a/9, 139a/13, 148b/9, 157b/3, 164a/12, 179b/8, 190a/8
ö.+inden 76b/6
ö.+ünde 45b/4
3. Önce, evvel.
ö. 135a/17
ö.+(eger öñ eger soñ) 6a/14
ö.+(ne öñ ne soñ) 139b/5
ö.+soñ: Önce ve sonra. 33b/19
- ö.-in al-: Yolunu kesmek, karşısına çıkmak. 62a/12, 165b/17
ö.-in bağla-: Yolunu kesmek. 78b/4, 142a/17
ö.-ince yüri- 18b/19
ö.-inden kaç- 44b/16, 45a/2
ö.-ine düş-: Önden gitmek, yol göstermek, komuta etmek. 3a/12, 32b/7
ö.-ine geç- 72b/2

- ö.-ine var-: Karşısına çıkmak.
72a/13
- ö.-ini bağla- 68b/3
- ö.-lerince gel-: Öncülük yapmak,
yol göstermek. 77a/17
- ö.-ümüz al- 69a/14
- ö.-ümüze düş- 74a/14
- ö.-ümüz al- 117a/5
- öñce** Önden, ön tarafta.
ö. 73b/9, 73b/12
- öñdin** 1. Önce, daha evvel.
ö. 10a/13, 10b/16, 20a/12,
20b/11, 32a/3, 41b/15, 42a/9,
49a/15, 71a/7, 71b/3, 89b/8,
106b/3, 107b/1, 116b/7,
139a/13, 149a/13, 166b/11,
193b/1
2. Önden, ön tarafta.
ö. 73b/14
- öp-** Öpmek.
ö.-di 35a/19
ö.-di(elin öp-) 88b/7
ö.-di(iki gözünde öp-) 143b/10
ö.-di(yir öp-) 24b/17, 52a/6,
66a/12
ö.-diler(yir öp-) 7a/10, 23a/18,
167b/11
ö.-e(yir öp-) 116b/11
- 'örf** Gelenek, adet.
ö.+ 'âdet: Gelenek, adet.
184b/16
- ört-** Gizlemek.
ö.-esiz('akluñuz kilim birle ört-)
99a/10
- örtü** Örtmek için kullanılan eşya,
yorgan.
ö.+yi döşegi: Yatak yorgan, ev
eşyası. 185a/12
- örtün-** 1. Bürünmek, sarınmak.
ö.-di 33a/13
2. Kaplanmak, işlenmek.
ö.-mişler 66b/16
- örü** Ayakta, dik.
- ö.-dur-: Ayağa kalkmak. 17a/1,
51b/4, 128a/1, 133b/7, 134b/2,
140b/14
- 'öşr,** 'öşür Onda bir, onda birlik
vergi.
ö. 177b/17
ö.+in 179a/17
ö.+ile 179a/19
- öte** 1. Diğer, karşı.
ö.+yanı 33b/5, 111a/4
2. Sonra, ileri.
ö. 124a/3
- ö.-geç-: Diğer tarafa geçmek.
70a/11
- ötürü** İçin, dolayı. (Krş. ötürü)
ö. 113b/16, 156a/5
ö.+(bu sebebden ötürü) 13a/14
- ötürü** (Krş. ötürü)
ö. 22b/3
- öyle** Öğle.
ö.+namâzı 49b/2, 141a/5
ö.+vaqtı 43a/1, 71b/1
ö.+zevâli: Öğle sonu. 30b/16,
170a/11
- öz** 1. Kendi.
ö.+i 3b/2
ö.+ini 84a/6
ö.+ürmi(gendü öz) 26a/10
2. İç.
ö.-i göyün-: İçi yanmak,
acımak. 193b/11
- 'özr** Kusur, hata.
ö.-dile-: Özür dilemek. 63a/3
ö.-it-: Hata etmek. 136a/7

P

- pâdişâh** Hükümdar, padişah.
p. 66a/4, 72b/14, 122b/16,
124b/7, 186b/18, 190a/2
p.+a 5b/13, 116b/16, 121a/10
p.+dan 57a/2
p.+ı 53b/15, 80b/15, 181b/4,
190a/11
p.+ıdur 80b/10

- p.+ısın 6a/3
p.+Kisrâ 35a/15
p.+lar 122a/4
p.+iken 122a/5
p.+sın 7a/12
p.+umuz 74a/4
p.+uñ 60b/5, 105a/10, 153b/5,
155a/5, 162b/8, 163a/19
- pâdişâhlık** Hükümdarlık.
p.+(ğ)a 162b/6
- pâk** Temiz.
p.+idi 42b/4
- pâlân** Semer.
p. 189b/18
- panbûklı** Pamuktan dokunmuş,
pamuklu.
p. 165a/12
- pâre** Parça, bölük.
p. 105a/2, 105a/4, 126a/17,
177b/11, 177b/15
p.+(üç yüz altmış pâre) 124a/4,
190b/11
p.+leri 143a/12
p.+sın 109a/2

p.-pâre eyle-: Parça parça etmek.
78a/18, 114a/15
p.-pâre it- 84b/18
p.-pâre kıl- 81b/4, 143b/6,
161a/13
p.-(dört pâre eyle-) 71b/4, 78b/6
p.-(dört pâre kıl-) 27b/17
p.-(iki pâre eyle-) 82b/3,
163b/15
p.-(iki pâre ol-) 193b/3
- pârelen-** Parçalanmak.
p.-miş 109a/1
- pas** Pas.
p.-dut-: Paslanmak. 131b/4
- paşmak** Ayakkabı.
p. 183a/9
p.+(ğ)ınuñ 120b/6
- pâyân** Son, nihayet.
p.-a(işümüz pâyâna iriş-) 35b/13
p.+dur(bî-hadd-pâyân) 103a/9
- pâyidâr** Sürekli, kalıcı, daim.
p.-ol-: Devam etmek, Sürmek.
36a/2
- pâyimâl** (Krş. pâyimâl)
p.-it- 97b/12
- pâyimâl** Ayak altında kalmış,
çığnenmiş.
p.-it-: Ayak altında çığnenmek.
56a/7
p.-ol-: Ayak altında çığnenmek.
31a/16
- pehluvân** Yiğit, pehlivan.
p. 51a/19, 56a/4, 117a/4,
166a/11, 180b/11
p.+dur 19a/10
p.+ı 92a/18
p.+ısın 60a/14
p.+ıyam 61a/7
p.+idi 168a/12
p.+lar 74b/11, 80a/16
p.+lardan 30a/15
p.+ları 85b/16
p.+ıdı 94a/5, 151a/5, 194a/6
p.+uñ 29b/13
- pehluvânlık** Yiğitlik.
p.-göster-: Yiğitçe davranmak.
166a/10
- peleng** Panter.
p. 69b/15
- penâh** Sığınacak.
p.+yir 199b/16
- pencere** Pencere.
p.+sinden 135a/3
- pençe** Pençe.
p.+sini 125a/16
- pend** Öğüt, nasihat.
p. 30a/2
- perâkende** Dağınık.
p.-kıl-: Dağıtmak. 46b/3
p.-ol-: Dağılmak. 193a/3
- perde** Örtü, perde.
p.-tutul- 131b/10

perişân- hâtır Düşünceli, dalgın;
üzgün.

p. 22b/1, 22b/3, 50b/8, 109a/17

perişânlık Dert, üzüntü.

p. 140a/18

pes 1. Hemen, derhal, bunun
üzerine.

p. 3a/16, 4a/5, 5a/16, 5b/17,
7b/8, 7b/18, 8a/13, 9a/2, 10a/8,
11a/5, 12a/5, 12a/9, 12a/18,
12b/4, 12b/5, 13b/9, 15b/4,
17b/7, 20a/2, 20b/3, 22a/3,
22b/11, 22b/18, 25b/11, 26a/15,
28a/8, 29b/5, 31b/1, 32b/7,
33a/5, 33b/6, 34a/8, 35b/4,
36b/19, 37a/10, 37a/12, 37b/5,
38a/10, 39b/16, 40a/2, 41b/16,
42a/2, 46b/5, 46b/7, 47a/16,
47b/8, 48b/18, 49a/1, 50a/3,
50b/11, 52b/6, 52b/16, 55b/2,
57a/12, 57a/14, 57a/17, 57b/3,
59b/11, 63b/13, 64a/6, 65b/8,
66a/10, 66b/13, 69a/4, 70b/17,
72a/9, 72a/14, 72b/7, 73a/8,
73a/15, 74b/15, 74b/18, 75a/1,
75b/14, 77b/5, 77b/11, 78a/19,
79b/8, 85a/4, 85b/11, 87a/1,
88b/3, 91a/2, 92a/6, 93b/12,
95b/6, 95b/8, 97a/16, 98a/2,
99b/17, 102b/4, 107b/5,
108b/15, 111a/13, 111b/2,
115b/7, 116a/10, 116a/12,
117b/1, 129b/12, 135b/12,
140a/19, 142b/3, 144b/12,
148a/8, 149b/13, 150a/8,
150b/11, 150b/13, 152b/5,
153a/10, 154a/12, 155a/7,
155b/4, 157a/18, 157b/18,
160a/9, 160b/4, 160b/11,
162b/18, 165a/6, 166b/1,
167a/3, 169a/3, 169a/12,
169b/12, 171a/14, 173b/7,
173b/15, 174a/4, 175a/4,
176b/2, 176b/18, 177a/1,
177a/5, 177a/7, 179b/16,
181b/10, 181b/12, 185b/5,
186a/7, 186b/8, 187a/14,
188b/6, 189b/12, 189b/18,
190a/3, 191a/10, 196b/9, 197a/5

2. O sırada, o anda.

p. 15a/14, 30b/2, 36b/6, 42a/10,
56a/10, 56a/11, 60b/15, 63b/8,

74b/1, 75b/6, 85b/7, 86b/13,
88b/5, 99b/12, 114a/6, 115a/14,
116a/6, 119a/17, 140a/13,
145a/14, 148a/17, 158a/15,
161a/3, 166a/7, 173a/3

3. Nihayet, sonunda, böylece.

p. 2a/17, 11a/18, 14b/5, 15b/5,
17b/1, 21a/4, 23a/14, 26a/4,
27a/1, 30a/12, 30b/13, 38a/16,
39b/19, 40a/14, 43a/4, 46a/17,
52b/5, 53b/2, 54a/7, 55b/7,
56a/5, 56a/8, 56b/14, 57b/13,
58a/14, 59a/16, 65a/13, 67b/1,
67b/2, 67b/19, 73b/18, 77b/14,
85a/1, 89a/13, 92a/4, 94a/11,
100b/2, 103b/7, 104a/2, 105a/3,
105a/15, 107a/4, 110a/14,
111a/2, 112a/12, 112a/16,
113a/10, 118b/3, 118b/5,
120a/8, 123b/14, 127a/3,
137b/7, 141a/13, 143b/8,
150a/19, 152a/2, 152a/6,
153a/9, 154b/9, 155b/10,
156a/7, 160a/16, 162a/6,
163b/8, 163b/13, 166b/19,
167a/5, 175b/13, 179a/17,
180a/9, 180b/12, 181b/1,
182b/10, 185b/1, 187a/17,
188a/2, 196a/17, 198a/12

4. O zaman.

p. 4b/4, 5b/4, 17b/14, 18b/1,
18b/14, 38a/9, 39a/5, 44b/18,
48a/5, 50b/4, 59a/17, 61a/11,
61b/7, 72a/4, 75a/17, 76a/15,
79a/18, 81b/6, 85a/8, 88b/17,
94b/15, 97a/10, 97b/12, 99a/10,
99a/12, 105b/1, 106a/10,
106a/12, 108b/4, 112b/7,
113a/19, 114a/17, 116b/4,
118b/7, 120a/7, 121a/15,
123b/3, 125b/4, 130a/2, 130b/8,
134b/10, 136a/2, 137b/6,
137b/15, 144a/7, 144a/13,
146a/16, 147b/15, 151b/7,
152a/4, 155b/9, 158b/5, 160a/4,
163b/19, 169b/20, 172a/4,
172b/3, 182b/3, 183a/3, 188a/8,
199b/3

5. Onun için, bu sebeple.

p. 2b/16, 7b/3, 8b/11, 9a/14,
22a/8, 41a/18, 44b/11, 45a/15,
56b/13, 79a/13, 95a/7, 105a/1,

106a/4, 107b/15, 112b/19,
114b/5, 114b/6, 116b/18,
117b/18, 119a/11, 122b/10,
127a/1, 131a/17, 144a/8,
151b/11, 152a/10, 157b/7,
158a/2, 158a/12, 161a/1,
165a/18, 175b/1, 180a/1,
187a/1, 189a/15

6. Fakat, öyleyken, o halde,
öyleyse, madem.

p. 2a/10, 11b/15, 14a/8, 14b/8,
17a/3, 34b/11, 35b/13, 53b/17,
68a/19, 72b/11, 93a/7, 106b/18,
108b/17, 131b/2, 131b/3,
133b/8, 135a/4, 182a/18,
187b/2, 193a/19, 194b/10

7. İşte.

p. 4a/17, 11b/6, 14a/15, 20b/14,
23a/14, 40a/17, 54a/11, 73a/7,
74a/13, 106b/19, 107b/16,
115b/3, 124b/15, 128b/6,
143b/3, 149a/15, 170b/3,
180a/11, 191b/17

8. Sonradan, daha sonra.

p. 21b/2, 30b/6, 31a/8, 43a/13,
194a/16

9. Zira, çünkü.

p. 174a/14

peşimân Pişman.

p.-ol-: Vaz geçmek, karardan,
niyetten dönmek. 187a/4

p.-ol-: Pişman olmak, nedamet
getirmek. 51b/15, 163a/14

peygâmbar, peygâmbar

Peygamber.

p. 6b/4, 6b/5, 6b/6, 13a/7,
13a/11, 24a/19, 37b/19, 40a/12,
41a/6 44a/6, 82a/1, 106b/4,,
121b/18, 124a/15, 144a/10
p.+a 10b/11, 13b/7, 14b/16,
40a/13, 40a/14, 44a/8, 44a/16
p.+dan sonra 40a/11, 124a/18
p.+ı 5b/9, 6b/17, 13a/8, 23b/1,
135a/11

p.+ı(kılıç peygâmbarı) 40a/17

p.+ıdur 24a/19, 135a/14

p.+ıdur(kılıç peygâmbarı)

121b/14, 143a/18, 174b/10

p.+ı 'Arab 121b/9

p.+ına 13b/1

p.+lar 13a/6, 13a/9

p.+ları 23b/7

p.+larınıuñ 23a/5

p.+umuz 13a/1, 14b/11, 40a/19,
40b/3

p.+umuza 13b/6, 13b/17,
40a/17, 40a/18, 44a/18, 143a/19

p.+umuzu 143a/18

p.+umuzdur 44a/8

p.+umuzuñ 135a/9

p.+uñ 12b/14, 27b/2, 70b/7

122a/14, 124a/14, 124a/15,
190b/15

p.+uñ(mekki ve medeni

peygâmbar) 23a/3

p.+uñuza 14b/9

p.+uñuzuñ 135a/7

p.-kop-: Peygamber

gönderilmek. 40a/11

p.-viribi-: Peygamber

göndermek. 14b/7

p.+(şâhib-da 'vet peygâmbar)
6a/9

peygâmbarlık Peygambere ait.

p.+nürü 133b/13

peyvend Ulaşma, varma.

p.-ol-: Ulaşmak. 30a/6

piç-e-piç Kıvrım kıvrım, büküm
büküm.

p.-ol-(boynu piç-e-piç ol-)
51b/13

pîr Yaşlı, ihtiyar.

p. 68b/10, 68b/12

p.+ıdı 68a/7

p.+ler 20a/14, 68b/7, 68b/12

p.+lere 68b/11

p.+leruñ 68b/9

p.+i mübârek 73b/8, 76a/16,
183b/9

p.+kühen 68b/13, 163b/11

p.+üñ 184a/7

p.-ol-: Yaşlanmak, ihtiyarlamak.
139b/15

pirlik Yaşlılık, ihtiyarlık.

p. 68b/8

p.+in 68b/9

pişe İş, meslek.

- p.-eyle-: Meslek edinmek, iş edinmek, çalışmak. 19a/14
- piş-rev** Öncü.
p. 156b/9
p.-ol-: Öncü olmak. 5a/11
- pişvâ** Reis, başkan.
p.+dur 56b/5
p.+sı 165b/12
p.-kıl-: Başkan olarak atamak. 63a/4
p.+yı ümmet 56a/13
- piyâde** Yaya.
p.-ol-: Atdan, deveden inmek, yaya yürümek 77b/17, 114b/5
- pul** Para.
p.-a(bir pula degme-) 155a/13
- pülâd** Çelik. (Krş. bülâd)
p.+cdıan 69a/18
p.+ışık 193b/3
p.+içine 80a/4
- pulluğ** Paralık. [Değersizlik ifadesi için kullanılır.]
p.+(iki pulluğ) 183a/11
- put** Put.
p. 70b/7
- püngâh** (Krş. büngâh)
p.+(raht püngâh) 196b/13
- püşt-penâh** Yardımcı, destek.
p.+‘Arab 118a/12
- R**
- Rab, Rabb** Allah.
r. 6b/18
r.+(resül-u rabbü'l-‘âlemîn) 13a/3
r.+(yâ rabb) 30b/5
r.+(yâ rabbi) 93b/17
- Rabbâni** İlâhî.
r.+(emr-i rabbâni) 29b/11
r.+dür(emr-i rabbâni) 122a/10
- Rabî‘a** (Krş. Rabî‘a b. ‘Âmir)
r. 9a/4, 10a/2, 10a/8, 10a/17, 10a/18, 10b/1, 12a/12, 12a/15, 12a/16, 12b/1, 13a/8, 13a/18, 13b/1, 13b/4, 13b/6, 13b/16, 14a/12, 14a/18, 14b/5, 14b/11, 14b/17, 15a/4, 15a/8, 15a/18 r.+dan 15b/2
r.+nuñ 15a/10, 15b/3, 16a/4
r.+ya 12b/6, 12b/10
r.+yı 15a/18
- Rabî‘a b. ‘Âmir** Fetihlere katılan bir sahâbi.
r. 8b/15, 8b/19, 10a/11, 11a/16, 11a/18, 11b/7, 13a/1, 15b/10, 85b/12, 91a/6, 130a/14, 145b/5, 186b/4
r.+e 9b/17
r.+i 21a/15, 22a/17, 42a/6, 43b/1
- Rabî‘a b. Mâlik et-Temmimî** Fetihlere katılan bir sahâbi.
r. 100b/19
- Rabî‘a b. ‘Umeyre** Fetihlere katılan bir savaşçı.
r. 103b/11
- râci** Rica eden, isteyen.
r. 192a/10
- râci‘** Geri dönen.
r.-ol-: Geri dönmek. 143a/11
- raği** ‘anhu (Krş. rağiya’llâhu ‘anhu)
r. 165b/13
- rağiya’llâhu** Allah ondan razı olsun.
r. ‘aleyhim 120a/6
r. ‘aleyhim ecma‘in 120a/3
r. ‘anhâ 120b/11
r. ‘anhu 1b/12, 5a/4, 5a/18, 14a/11, 14a/14, 17b/10, 18b/3, 18b/14, 19b/1, 20a/15, 26a/20, 29b/15, 62a/15, 88a/15, 89a/9, 94a/14, 99a/15, 106a/5, 115a/9, 116b/2, 125a/16, 126a/19, 132a/17, 132b/3, 133b/15, 137a/4, 142a/8, 178b/1, 193b/9, 194b/2, 194b/14
r. ‘anhum ecma‘in 160a/14, 186b/6, 198b/14
r. ‘anhumâ 146b/19
r. ‘anhunne 197a/1

- Râfi'** (Krş. Râfi' b. 'Abdullâh es-Sehmi)
r. 178b/1, 179b/6, 179b/10, 179b/14, 179b/16, 180a/5
r.+e 180a/3
- Râfi'** (Krş. Râfi' b. 'Umeyre)
r. 36b/15, 36b/16, 47a/5, 69a/6, 70b/5, 71a/6, 71b/2, 72a/9, 72a/14, 72b/7, 73a/9, 112b/14, 164b/5
r.+ye 47b/2, 57b/14
- Râfi' b. 'Abdullâh** (Krş. Râfi' b. 'Abdullâh es-Sehmi)
r. 178b/6, 179a/1, 179b/8
r.+a 179b/4
- Râfi' b. 'Abdullâh es-Sehmi**
Fetihlere katılan bir sahabi.
(Krş. Râfi' b. 'Abdullâh)
r. 178a/19
r.+çerisi 178b/18
- Râfi' b. 'Âmir** (Krş. Râfi bin 'Umeyre)
r. 115b/15
- Râfi' b. 'Ömer** (Krş. Râfi' b. 'Umeyre)
r. 43a/18
- Râfi' b. 'Umeyr** (Krş. Râfi' b. 'Umeyre)
r. 54b/11
- Râfi' b. 'Umeyre** Fetihlere katılan bir sahabi. (Krş. Râfi' b. 'Umeyre eṭ-Ṭâ'i)
r. 46b/1, 57b/13, 63b/16, 69a/4, 69a/12, 70b/8, 71a/1, 71b/6, 72b/1, 72b/2, 80b/4, 91b/11, 97b/4, 112a/15, 112a/18, 141a/1, 141a/2, 145b/2, 162a/1, 164b/2, 166a/4, 166a/5, 166b/2, 193a/6
r.+ye 36b/15, 47a/5, 111a/19
r.+yi 45b/14, 47a/14, 72a/9, 75b/15, 85b/12
- Râfi' b. 'Umeyre eṭ-Ṭâ'i**
(Krş. Râfi' b. 'Umeyre)
r. 43a/7, 70a/16, 160a/11
- Râfi' b. 'Umeyre-i Ṭayyi**
(Krş. Râfi' b. 'Umeyre)
r. 36b/6
- Râfi' b. 'Umeyre-yi Ṭay**
(Krş. Râfi' b. 'Umeyre)
r.+birle 91a/18
- rağbet** İstek.
r.-it-: İstemek, gönüllü olmak.
29b/3
- rağbet-perver** Kabul gören, beğenilen.
r. 98b/12
- râğıb** İstekli, gönüllü, hevesli.
r.+idiler 17b/14
r.-eyle-: Özendirmek, heveslendirmek. 3a/17, 49b/4
r.-ol-: Heveslenmek, istemek. 4b/16, 89a/2, 97a/2, 98a/17, 103a/13, 107a/13, 199a/16
- Râğıb b. Zühr el-Ḥazrecî** Şehit adı.
r. 83a/19
- râh** Yol.
r. 146b/16
- râhat** Sıkıntısız, kedersiz olma, huzur.
r. 59b/10, 96a/7
r.+ın 128a/17
r.+ıdı 120b/11
r.-ol-: Huzur içinde olmak, rahatlamak. 109a/16, 176a/15
- râhib** Papaz, rahip.
r. 14b/3, 80b/19, 84b/10, 85a/7, 85a/10, 85a/14, 85a/15, 85a/17, 85a/18, 85b/5, 85b/7, 86a/2, 86a/3, 117a/16, 135b/7, 142b/19, 143a/16, 153b/17, 155a/2, 191a/19, 191b/2, 198a/6
r.+(buheyre-i râhib şakirdleri) 85a/19
r.+e 117b/1
r.+ler 192b/2, 192b/4
r.+leri 41b/4, 143b/5
r.+ün 85a/8, 85a/15
- rahim** Çok merhamet sahibi Allah.
r. 78a/2, 192a/1

- rahm** Acıma, esirgeme, koruma.
r.-it-: Esirgemek, korumak.
192a/1
- rahm** Hısımlık, akrabalık.
r.-(kaṭ'-ı rahm it-) 158b/3
r.-(şila-ı rahm it-) 5a/5
- rahmet** Allahın kullarına olan ihsanı.
r.-eyle- 77a/13, 171b/7, 195a/2
r.-ol- 110b/19
r.-oku-: Rahmet duası okumak.
130b/7
r.-kıl- 31a/18, 32b/14, 80a/7
- rahmetu'İlâhi 'aleyhi** Allah rahmet etsin.
r. 37b/8, 81b/13, 134b/4
- raht** 1. Eşya, malzeme.
r.+ın 48b/15
r.+ların 46b/6
r.+püngâh 196b/13
2. Ev bark, mal mülk, eşya hazine.
r.+ı 122b/2
r.+ını 99a/8
r.+ın bahtın: Her şey. 166b/15
- ra'ıyyet** Bir hükümdarın idaresi altında bulunan, vergi veren halk, tebaa.
r. 100a/13, 148b/7
r.+den 188b/4
r.+lerümüze 178a/6
r.+üñ 54a/2
r.+üñüzi 53b/12
r.-it-: Vergiye bağlamak. 41a/10, 151b/9
r.-ol-: Vergiye bağlanmak.
100a/18
- ramazân** Kamer takviminin dokuzuncu ayı, oruç ayı.
r.+ayı 44a/14
- râst** 1. Doğru, gerçek.
r.+dur 176b/9
r.+mıdur 85a/18
r.-gel-: Vuku bulmak, gerçekleşmek. 52a/11
r.-söyle-: Doğru söylemek.
44b/1
2. Uygun, düzgün.
r.-kıl-: Düzeltmek, doğrultmak.
56a/14
- râvi** Rivayet eden, anlatan.
r.+ler 10a/10, 11b/6, 31a/8, 31a/9, 43a/13, 54a/11, 62b/13, 64b/4, 67a/13, 87a/10, 90a/17, 101b/19, 114b/9, 121a/8, 126a/8, 145a/19, 148a/10, 154b/2, 168b/3, 180a/11, 180b/1, 190a/7
r.+lerden 98b/17, 119b/12
r.+lerüñ 101a/10
- ravza** Kabir, mezar.
r.+sı 103b/6
r.+sına 119a/18, 127b/8, 130b/7
r.+sına(resül ravzası) 34a/12
- rây** Fikir, düşünce, görüş.
r. 67b/8, 84a/15, 98b/13, 177b/13, 183b/16
r.+degül 26a/1
r.+ın 2a/17
r.+ına 19b/11
r.+ını 137b/14
r.+ı tedbir: Tavsiye, öğüt; plân.
7a/10, 92a/14, 186a/7
r.+um 36b/8
r.+umuz birle 98a/6
r.+umuzu 98a/4
r.+uñ 51a/15, 93a/14
r.-gör-: Düşüncesine katılmak, fikrini uygun bulmak. 171b/2
r.-kıl-: Düşünmek. 10a/8, 67b/6, 85a/3, 118a/6
r.-ı tedbir it-: Çare düşünmek, plân yapmak. 84a/16, 153a/1, 153a/7
r.-it-: Düşünmek. 26a/1
- râyigân** Karşılıksız.
r. 9a/9
- râzi** Kabul eden, rıza gösteren.
r.+degül 181b/9
r.-it-: İkna etmek. 175a/19
r.-ol-: Kabul etmek, rıza göstermek. 4b/16, 5b/11, 10b/16, 12b/3, 14a/1, 14a/8, 14a/9, 18b/5, 27a/2, 28b/5,

- 33b/8, 33b/9, 38a/16, 38b/13, 40b/2, 40b/7, 40b/7, 40b/8, 40b/8, 45b/6, 48b/6, 59a/5, 67b/19, 68a/3, 85b/5, 85b/6, 86a/15, 98a/17, 98b/11, 100a/18, 100a/19, 100b/2, 100b/12, 105a/3, 115b/9, 120a/8, 140b/14, 150a/19, 152a/2, 158b/9, 167a/4, 171b/15, 171b/18, 177a/2, 177b/18, 178a/1, 178a/7, 179a/17, 179a/18, 179b/3, 182a/19, 182b/1, 182b/3, 185b/14, 188a/7
- receb** Kamer takviminin yedinci ayı.
r.+ayı 110b/17
- red, redd** Geri döndürme, geri çevirme.
r.-ol-: Geri döndürülmek, kovulmak. 148b/19, 149a/6
- ref'** Son verme, bırakma.
r.-i seyf kıl-: Kılıç bırakmak, savaşa son vermek. 188a/3
- refâhiyyet** Bolluk, rahatlık.
r.+(memleket refâhiyyet) 2a/1
- refîk** Yumuşak davranan.
r. 34b/11
- rehin, rehn** Rehin.
r. 101a/8, 101a/11, 101a/13, 101a/14, 101b/5
- reh-nümâ** Yol gösteren.
r. 78a/4
- re'is** Yönetici, başkan, reis
r.+ler 152a/12
r.+leri birle 147b/12
r.+lerüz 151b/7
r.+i kedhuzâ 148a/6
- rek'at** Rekât.
r.+(iki rek'at namâz) 16a/2, 89a/16, 119a/18
- Remle** Filistin'de bir şehir.
r. 21a/17
r.+(Gaze ve Remle meliki) 7b/7, 7b/10
- renc** Istırap, dert.
r.+e 149a/8
r.+ine 135b/3
- reng** Renk.
r.-i dön-: Rengi değişmek.
109b/17
- rengin** Renkli, rengârenk.
r. 111a/10
- Re'si'l-'Ayn** Resülayn, Suriye ile Türkiye sınırında bir şehir.
r.+a degin 124a/8
- resm** 1. Şekil, tarz, tertip, düzen.
r.+e 74a/13, 108b/13, 118a/6, 124a/11, 139a/12, 153b/5, 162a/5
r.+e(ne resme) 144b/3, 192b/14
r.+e(nice resme) 34b/3
r.+e-y-idi 162a/6
r.+i 107a/5
r.+i gibi 90b/10
r.+in 16a/19
r.+ince 117a/11
r.+ile 109b/4, 111b/9
2. Adet, usul.
r.+ince 16b/3, 117a/8
- Resten** (Krş. Restin, Rüstün)
r.+çerileri 167b/4
r.+şehri 52b/11
- Restin** (Krş. Resten, Rüstün)
r.+şehri 74a/10
- Resül** Peygamber, Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed.
r. 22a/6, 24a/12, 28a/15, 50a/5, 80a/7, 89a/16, 113a/17, 124a/16, 135b/4, 139a/17, 164a/13
r.+(aḥbâb-ı aḥbâb-ı resül) 164a/10
r.+(aḥbâb u aḥbâb-ı resül) 10b/4
r.+(aḥbâb-ı aḥbâb-ı resül) 131b/8
r.+(aḥbâb-ı resül) 10b/4, 30a/19, 30b/1, 187b/13
r.+(ḥalifa-ı resül) 19b/15
r.+a 88b/15, 174b/13, 174b/14
r.+aḥbâbı 4b/1, 5b/7, 22b/8, 22b/11, 99b/3

r.+birle 127b/15, 199a/7
r.+câmi'i 2a/3, 15b/19, 16a/2
r.+dan 99a/13
r.+dan sonra 16a/16, 43a/16
r.+havzi(havz-ı kevser) 161b/15
r.+hazreti 2a/5, 2b/12, 2b/13, 2b/17, 2b/19, 3a/10, 4b/6, 4b/9, 4b/14, 5a/3, 5a/5, 5a/17, 8b/3, 8b/6, 8b/10, 8b/13, 8b/16, 14a/14, 14a/19, 15b/15, 16b/1, 16b/18, 17b/17, 18b/2, 19b/13, 20a/12, 20b/12, 20b/13, 20b/17, 22a/5, 22b/4, 30b/9, 32b/15, 34a/10, 36b/6, 39a/11, 40b/9, 43a/3, 43a/16, 50a/4, 63a/2, 63a/7, 63a/8, 63a/10, 82a/18, 83a/7, 90b/6, 94a/3, 99a/12, 101a/5, 101a/17, 101b/4, 103b/5, 110b/6, 113a/12, 114b/16, 115a/2, 115a/7, 118b/4, 118b/9, 119a/16, 119b/16, 120b/10, 126a/10, 126b/6, 127b/8, 127b/13, 127b/15, 130b/3, 130b/4, 133b/14, 134b/3, 134b/3, 134b/4, 135b/5, 139a/2, 139a/13, 139a/14, 140a/3, 140a/18, 140b/12, 140b/12, 144b/8, 145b/17, 149b/16, 154a/1, 157b/3, 157b/4, 159a/5, 162a/18, 163a/1, 165a/5, 165a/13, 167a/12, 168b/3, 170a/14, 170a/16, 170b/1, 170b/2, 186a/18, 199a/4, 199a/5, 199a/8, 199b/7
r.+hazreti aleyhisselâm 4b/18, 39a/3
r.+hazreti câmi'i 88b/12
r.+hazreti 39a/13
r.+hazretinün câmi'i 18a/15, 89a/15
r.+hazretinün mescidi 8a/13, 119b/18
r.+hazretinün siresi 8b/2
r.+ı 1b/12, 2a/8, 14b/17, 17a/5, 127a/15, 135b/3, 145a/2, 177b/4
r.+ın 164b/16
r.+ına 14b/18, 100a/8, 193b/15, 200a/7
r.+ına(Allâh resülü) 134a/17
r.+ından 128a/18
r.+ınıñ 30b/13, 103a/16, 134a/19
r.+ınıñ(Hağ resülü) 3b/8

r.+menberi 34a/11
r.+ı 'Arab 121b/15
r.+ıla 89b/11, 89b/12
r.+u müctebâ 56b/8
r.+u rabbül-'âlemin 13a/3
r.+kabri 16a/3, 119a/18
r.+ravzası 34a/12
r.+uñ 14a/13, 16a/12, 16a/19, 18b/9, 19a/3, 19a/12, 22a/6, 27b/5, 46a/2, 78a/10, 126b/2, 174b/12
r.+uñ aşhâbı 89a/3
r.+halifası 119a/10
r.-hicretine on üç yıl ol- 132a/6
r.+hazretinün hicretinden on üç yıl-ıdı 87a/15
r.-hazretinün hicretinden on dört yıl geç- 150b/8
r.-hazretinün hicretine on iki yıl ol- 101b/10

Resûlullah Allah'ın Resülü, Hz. Muhammed.

r. 90b/8, 101b/1
r.+(aşhâb-ı resûlullah) 105b/1, 137a/1, 161b/10, 167a/14, 167b/6, 177b/11, 199b/17
r.+(ibn-i amm-ı resûlullah) 134b/16, 141b/12
r.+(kâtib-i resûlullah) 15b/6, 43b/2, 91a/9
r.+(şahâbe-i resûlullah) 3a/1, 3b/14, 90b/5, 174a/9
r.+(şâhib-i resûlullah) 14a/16, 70b/14, 73b/9, 79a/18, 197b/5, 197b/13
r.+(halifa-ı resûlullah) 2a/16, 4b/9, 5a/9, 8a/1, 9b/2, 19a/1, 20b/10, 22b/2, 34b/11, 119a/10
r.+(halifa-ı resûlullah) 19b/2
r.+hazreti 144b/12
r.+ı 76a/2
r.+idi(habîb-i resûlullah) 134b/5
r.+sın(âl-i resûlullah) 137a/14
r.+uñ 200a/1
r.+uñ(taleb-i resûlullahuñ rızası) 29b/3

revâ Uygun, yakışır, yerinde.
r. 73b/13, 146a/7, 146a/7
r.+ mıdır 123a/3
r.+degül 9a/4, 20a/13, 116b/12, 153b/14
r.+mıdır 53b/8, 89b/5

- r.-gör-: Uygun bulmak, uygun görmek. 17a/3, 18b/4 78a/6, 196b/3
r.-ol-: Uygun olmak. 143b/18
- revân** Giden.
r.-ol-: Gitmek. 32b/1, 101b/5, 119a/7
- revâne** Giden, yürüyen.
r.-ol-: Yürümek, gitmek. 3a/7, 4a/6, 10a/1, 26a/17, 31b/13, 72a/15, 79b/4, 90a/17, 90a/18, 110b/16, 129b/14, 135b/12, 135b/15, 141a/2, 160a/17, 165a/2, 189b/15
- Revs** Kabile adı.
r.+kabileşi 99a/18
- riḍvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in**
Allah hepsinden razı olsun.
r. 4a/16, 16a/1, 28a/8, 31a/13, 34b/8, 45b/19, 46b/14, 62a/16, 91b/15, 103b/19, 131a/9, 173a/15, 193a/17, 198b/17, 199a/1, 199b/10
- Rıfā'a b. 'Aşım** Fetihlere de katılan bir ravi.
r.+dan 91a/4
- Rıfā'a b. el-'Abdurrahmān** Ravi adı.
r. 93b/6
- riḥlet** Yer değiştirmek, göç.
r.-it-: Göçmek, ölmek. 130b/4
- rızā** 1. Hoşnutluk, memnuniyet.
r.+sı 3b/11, 10a/6
r.+sın 29b/4, 95b/2
r.+sına 110b/6
r.+sı-y-çün 82a/18
r.+sı-y-içün idi 120b/10
2. Rızı olma; isteme, istek.
r.+m-ıla 158b/11
r.+sı 119b/11
r.+sı bile 103a/18
r.+sı-y-ıla 51b/3
- rızķ** Allahın kullarına bahsettiği nimet, kısmet.
r.+ı 134b/18
- r.-uñuz ayakuñuza gel- 168b/15
- ricāl** İleri gelenler.
r.+(āl-i ricāl) 142a/11
- rikāb** Üzengi.
r.-ı altında yüri-: Arkasında yürümek, emrinde, komutasında yürümek. 19b/5
- risālet** Hz. Muhammed.
r.+(ḥazret-i risālet) 2a/12, 101a/19
r.+uñ(ḥazret-i risālet) 99a/14
- riv** Düzen, oyun.
r.+in 164a/8
- rivāyet** Haber nakletme; nakil, rivayet.
r. 126a/5
r.+dür 107a/14
r.+inde 148a/12, 148a/13
r.-eyle-: Nakletmek, anlatmak. 22a/15, 119a/7
r.-it-: Nakletmek, anlatmak. 1b/11, 10a/11, 11b/6, 31a/8, 54a/15, 64a/2, 64a/19, 67a/15, 68a/6, 69a/10, 70b/8, 76a/11, 76b/5, 78b/9, 78b/13, 78b/15, 90a/18, 99a/13, 101a/11, 101a/13, 101b/12, 105b/9, 114b/9, 121a/8, 126a/9, 132a/17, 134b/14, 139a/13, 144a/9, 145a/19, 148a/10, 172a/7, 178a/12, 180a/12, 185a/10, 186a/10
r.-ol-: Nakledilmek, anlatılmak. 119b/14
- rize** Saçını, parça.
r.-rız ol-: Parça parça olmak. 27b/1
- rūbeh** Tilki.
r. 84a/4
- Rūbis** Bizans ileri gelenlerinden.
r. 24b/9, 24b/10, 24b/17, 25a/2, 26b/1, 28b/13, 28b/15, 29a/1, 29a/10, 29a/16, 38a/3
r.+birle 35b/5, 65b/15
r.+e 24b/15
r.+i 31a/9

- r.+ile 50b/19
r.+melik 33b/3, 51a/16
r.+ile 169b/4
r.+üñ 28b/1
- rūh** Ruh.
r.+ı 30a/6, 154a/1
r.+ına 2a/5, 16a/3, 28a/16,
89a/16
- ruhban** Keşiş, papaz.
r.+lar 184b/15
r.+ları 6b/3
- Rūhi b.** 'Aṭīyye Fetihlere katılan bir ravi.
r. 116a/2
- Rūm** Anadolu.
r. 99a/6
r.+a 2a/14, 5b/10, 58b/15
- Rūm** Roma İmparatorluğunun devamı olan Doğu Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu; Bizans İmparatorluğuna bağlı kimse, Rum.
r. 59a/17, 62a/13, 73a/5, 86b/8, 86b/19
r.+(kelb rūm) 60b/14
r.+(kelbü'r-rūm) 59a/6, 86b/2, 161b/2
r.+(kayşer-i rūm) 25a/3, 25b/3, 43b/7, 118a/3, 194b/11, 199a/10
r.+atları 34a/3
r.+avratları 112b/1
r.+begi 61a/12
r.+begleri 11a/15, 12a/10, 27b/13, 32a/12, 59b/16, 61a/14, 71b/4, 82a/8, 84b/2, 98a/14, 107b/8, 161a/14
r.+çerileri 194b/4
r.+çerisi 11b/7, 12a/19, 12b/13, 17a/1, 25b/16, 31a/2, 31a/3, 33b/12, 42b/14, 43a/10, 43a/14, 46b/4, 55a/16, 55b/4, 61a/6, 62a/4, 62a/11, 62a/12, 74b/2, 77b/3, 78b/16, 81b/5, 95b/13, 112a/18, 150b/14, 165b/19, 172b/16, 172b/19, 173a/1, 174a/5, 174a/17, 194b/5, 194b/7, 194b/9, 196a/10, 196a/17, 197b/10
- r.+dili 48b/18, 59b/3, 65a/2, 76b/8, 82a/9, 107b/3, 171a/12, 196a/5
r.+gişi 181a/6, 188b/16
r.+gişisi 115b/5, 181a/12, 181a/15, 186b/14
r.+ı 33b/7, 151b/5
r.+içinde 73a/2
r.+fethi 89a/8
r.+iklimi 190b/11
r.+leşkeri 10a/12, 10a/16, 52a/14, 175a/3
r.+meliki 7b/12
r.+melikleri 74b/10, 83b/12
r.+memleketi 50b/4, 163b/4
r.+milki 13a/15
r.+nâyibleri 161b/16
r.+kaymı 43a/11, 46b/18, 48a/3
r.+kumâşları 168b/13
r.+sultânı 16a/15
r.+uñ 182a/17
r.+uñ(kayşer-i rūm) 112b/18
r.+halk 33a/15
r.+halkı 152a/7
r.+zamânı 82a/2
- Rūmās** Bizans ileri gelenlerinden, Basra şehrinin meliki.
r. 5b/5, 39a/6, 39b/1, 39b/9, 39b/14, 40a/6, 40a/7, 40b/9, 40b/12, 41a/1, 41a/3, 41b/7, 42a/2, 42a/4, 42b/15, 44a/4, 44a/8, 44a/10, 44a/13, 44a/15, 44b/1, 44b/5, 44b/13, 44b/16, 44b/19, 45a/3, 45a/7, 45a/12, 47a/7, 47a/10, 47a/16, 47b/6, 47b/10, 47b/12, 47b/18, 48a/13, 48a/18, 48b/9, 48b/15, 49a/12, 49a/15, 49b/11, 53a/9, 59a/16, 59a/17, 59b/3, 59b/4, 73a/5, 81b/13, 91a/8, 95b/5, 130a/12, 145b/11
r.+a 39a/19, 40a/20, 45a/14, 48b/14, 153b/19
r.+am 47a/4, 47b/8
r.+birle 43b/9
r.+dan 41b/4, 45a/1, 45a/18
r.+dur 40a/4
r.+hâzretleri 41a/5
r.+ı 41b/7, 45a/17, 47a/5, 47a/6, 49b/15, 50b/5, 51a/7, 65b/16
r.+ıla 49a/4, 51b/1
r.+idi 43b/17
r.+melik 39a/9, 39a/16

r.+mısın 40a/10
 r.+sın 40b/6
 r.+uñ 40b/11, 48b/11, 48b/16,
 49a/2
 r.+uñ sarâyı 48a/6

Rümca Rumca.
 r. 112b/16, 171a/8

Rūmī 1. Rum, Ruma ait.
 r.+ler 111b/6
 r.+y-idi(kettān-ı rūmī) 190a/6

Rūs? Rus.
 r. (Sās Rūs ve Kağan meliki)
 55b/4

rusul Peygamberler.
 r.+(hâtem-i rusul) 24a/12
 r.+dur(hâtem-i rusul) 40a/13,
 41a/7
 r.-(hâtem-i rusul ol-) 44a/6

rüşen 1. Aydınlık, hakikati bilen.
 r.+(göñli rüşen) 3b/2, 3b/2

2. Açık, belli, fasih.
 r.+(sözi rüşen) 3b/2

rüz Azık, nızık.
 r.+birle(ıavar rüz) 65a/17
 r.+ın 197a/11
 r.+ları 4b/4, 104a/16
 r.+ıla(ıavar rüz) 4b/7
 r.+ıavar 46b/6, 48a/10, 51a/2,
 96a/16, 103a/9, 149a/16,
 159b/14, 179a/4, 179a/8,
 181a/19, 195b/1, 195b/15
 r.+um 44b/6
 r.+uñ 80a/1

rūzī Kısmet, nasip.
 r.-eyle-: Nasip eylemek. 78a/8
 r.-kıl-: Nasibetmek. 20a/7,
 40b/18, 89b/3, 94b/7, 100a/8,
 102b/16, 102b/18, 103a/12,
 105a/18, 116b/14, 134a/11,
 134a/15, 172a/4, 195a/12

rūkū' Namazda öne eğilme, rükū
 r.+(huşū' hużū' rükū' sücūd
 birle) 45b/11

rümh Kargı, mızrak, süngü.
 r.+birle(süñü rümh) 11a/14

Rüstem Farsların ünlü pehlivan ve
 savaşıcısı.
 r. 69b/15, 84a/9
 r.+gibi 29b/10, 84a/9, 193b/10
 r.+i destān 10b/6, 36a/1
 r.+ü destān

Rüsten Suriye'de Asi ırmağı
 kıyısında bir şehir. (Kırş.
 Resten, Restin)
 r. 188a/9, 192b/6
 r.+meliki 187a/1, 196a/5
 r.+şehri 156b/14, 168a/10,
 185b/9, 185b/11, 186a/5,
 188a/14, 188a/16, 189a/3,
 189b/5, 190a/12, 192a/19

rüsüm Tertip, usul, merasim,
 r.+ın 49b/3, 120b/13
 r.+ında 74b/2

rüsvây Rezil, hakir, itibarsız.
 r.-ol- 122b/16

rütbet Mevki, derece.
 r.+e 6b/12

rüteb Rütbeler, dereceler.
 r.+(ehl-i rüteb) 6b/12

S

sa'âdet Baht, talih, saadet.
 s.+den 139a/1
 s.+issi 71b/9
 s.+mu'abbirleri 50b/16
 s.+i dīn 149a/4
 s.+i ebedi 161b/13
 s.+yılduzı 143a/11

s.-nazarın kıl- 136b/11
 s.-yayın kır- 54b/5
 s.-yili es- 84a/2

sâ'at Vakit, zaman, an, saat.
 s. 97a/1, 178a/10
 s.+(bir sâ'at) 94a/11
 s.+(işbu sâ'at) 164b/16
 s.+da 101b/3
 s.+içinde 43a/6

şabâh Sabah.
 s.+a degin 187a/15
 s.+dan 87a/4

- s.+namâzı 78b/19
s.-ol- 41b/18, 72b/3, 160b/6
s.+vahtı 157b/11
- şabır, şabr** Sabır.
s. 7a/3, 200a/17
s.+ın 39a/12
s.+ından 40b/10, 135b/6
s.+ıla(tahammül şabr) 3a/19
s.+tahammül 36a/7, 80b/11
s.-(tahammül şabır kıl-) 80b/15
s.+um 20b/17
- s.-eyle-: Sabretmek, beklemek.
50b/1, 99b/14, 127b/5
s.-it-:1. Tahammül etmek,
katlanmak.128b/2
: 2. Kendine hakim
olmak.130b/6
: 3. Beklemek. 157b/8
s.-umuz kalma-: Sabrı
kalmamak. 17b/7
- şabî** Çocuk.
s. 134a/14
- Şabir b. Cevhem b. Harem** Şehit
adı.
s. 198b/7
- şâbit** 1. Durma, karar.
s.-ol-: Karar vermek, anlaşmak.
98b/13
2. İspat edilmiş, anlaşılmiş.
s.-ol-: Anlaşılmak, tespit
edilmek. 166b/17
- şâbün** Sabun.
s. 23a/19
- saç** Saç.
s.+ın 165a/14
s.+ından 114b/17
s.+kılı(saç teli) 165a/15
- saç-** 1. Dökmek.
s.-madı 94b/3
s.-alum(kanların saç-) 96b/13
s.-dılar(kanların saç-) 138a/15
2. Saçmak, serpmek.
s.-dılar 25a/6, 39b/9, 52b/8,
63b/7, 123b/10
3. Sıçratmak, püskürtmek.
s.-ar 37b/3
4. Atmak, düşürmek.
s.-dılar 64a/2
s.-dum(acı sözleri üstüfütze saç-
) 123a/15
- sa'd** Uğurlu, kutlu.
s.+imış 19a/9
- Sa'd** (Krş. Sa'd b. 'Âmir, Sa'id b.
'Âmir)
s. 157b/5, 157b/7, 158b/2,
158b/4, 158b/7, 158b/11,
159a/2, 159a/7, 160a/2
s.+ı 158b/2
s.+uñ 158b/1
- Sa'd** (Krş. Sa'd b. Hâlid)
s.+uñ 32b/5
- Sa'd** (Krş. Sa'd b. Zeyd, Sa'id b.
Zeyd b. 'Amr)
s. 175a/11
s.+uñ 175b/4, 176b/13
- Sa'd** Zübeyr b. Avam'ın oğlu.
s.+ ve Sa'id Zübeyr b. 'Avâm
4a/13
- Sa'd b. 'Âmir** (Krş. Sa'id b. 'Âmir,
Sa'd b. 'Âmir el-Enşâri)
s. 157b/11, 158b/15
s.+e 159b/16
s.+ven 158a/17
- Sa'd b. 'Amr el-Enşâri** (Krş. Sa'd
b. 'Âmir)
s. 193a/13
- Sa'd b. 'Âmir el-Enşâri** (Krş.
Sa'd b. 'Âmir)
s. 160a/12
- Sa'd b. 'Aş Amr b. As**'ın kardeşi.
s. 18a/3
s.+uñ oğlu 18a/4
- Sa'd b. Ebi Vakkâş** Aşere-i
Mübeşşere'den. (Krş. Sa'd b.
Vakkâş)
s. 8a/14

Sa'd b. Hâlid (Krş. Sa'id b. Hâlid)
s. 29a/13

Sa'd b. Kays Şehit adı.
s. 28a/5

Sa'd b. Melik eş-Şehmî Fetihlere katılan bir savaşçı.
s. 134b/8

Sa'd b. 'Ubbâde Sahabi.
s. 120a/20

Sa'd b. Vakkâş (Krş. Sa'd b. Ebi Vakkâş)
s. 119b/19
s.+uñ 129b/3

Sa'd b. Zeyd (Sa'd b. Zeyd b. 'Amr Nufeyl el-'Adavî, Sa'id b. Zeyd b. 'Amr)
s. 168b/4, 173b/6, 174a/15, 175a/4, 175a/7, 193a/12
s.+e 198a/1
s.+i 175a/18

Sa'd b. Zeyd b. 'Amr Nufeyl el-'Adavî (Krş. Sa'd b. Zeyd, Sa'id b. Zeyd b. 'Amr)
s. 173b/1

Sa'd b. Züyub Enşâri (Krş. Sa'id b. 'Âmir, Sa'd b. 'Âmir el-Enşâri)
s.+yem 158b/5

Sa'd Sa'id 'Amr b. Nufeyl 'Adavî (Krş. Sa'd b. Zeyd, Sa'id b. Zeyd)
s. 80a/17

şaddaktu Doğru, peki, haklısın.
s. 170b/10

şadîd İrin.
s.+lerin 120b/18

şaddîk Gerçek dost.
s. 10b/12

şaf, şâf Sıra, saf.
s. 26b/16, 27b/8, 39b/11 80a/19
s.+ı 39b/10, 80a/19
s.+lar ile 55b/1

s.-bağla-: Sıralanmak, saflar halinde durmak. 11a/3, 26b/5, 29a/12, 43b/7, 43b/14, 45b/12, 103b/9, 141b/14, 195a/14
s.-çek-: Sıralanmak, saflar halinde düzenlenmek. 79a/16, 79b/15, 85b/19, 142a/8
s.-getür- 11a/14, 43a/10
s.-lar çek- 63b/4, 69b/2
s.-lar bağla- 42a/1, 45b/13, 79a/7, 168b/11, 169a/15
s.-lar bağlan- 46a/13
s.-lar sök-: Ordunun düzenini bozmak. 63b/19, 166b/9
s.-ları sök- 55a/19, 55b/6
s.-ların ayır- 138a/18
s.-ların birbirine ur- 138b/3
s.-ların düz-: Sıralanmak, düzenlenmek. 29b/2, 39b/9, 43b/15
s.-ların sök- 29b/8, 166a/15
s.-larını sök- 70a/5

şafâ Gönül şenliği, huzur, zevk, safa.

s.+(ehl-i şafâ) 131a/18
s.+bağış idici 3b/5
s.+dan 131a/18
s.-(gönülün şafâ ol-) 131b/2

s.-bağışla-: Huzur vermek. 3b/7
s.-gel-: Huzur vermek, zevk vermek. 130a/18
s.-lar bul-: Huzur bulmak. 3b/8

şaffatlu Halis, saf.
s. 45b/17

şâfîlik Arınmışlık, huzur.
s.+(ğ)ını(gönül şâfîliği) 131a/17

Şafiyye Hz. Muhammed'in halası.
s.+hâtün 199a/5, 199a/7

Şafvân b. Ümmeye Fetihlere katılan bir sahabi.
s. 130a/8

şâğ, sağ Sağ taraf, sağ.
s.+göz 95b/11
s.+ında şolında 141a/10
s.+ından şolından 166a/16
s.+kol 29a/13, 29b/6, 45b/14, 54b/11, 54b/12, 56a/6, 79b/18,

- 81a/8, 81b/13, 83a/8, 138b/12, 138b/14, 164b/3, 195a/17, 196a/1, 196a/3
s.+umuz da<n> şolumuzdan 164b/6
s.+yan 55b/3
s.-a şola git-: Oraya buraya gitmek, her tarafa gitmek. 182a/20
- şag** Sağ olan, sıhatten olan.
s.+esen 60a/6, 141b/7
s.+selâmat 129b/16, 141b/13
s.+ve esen 17a/14
- Şagān b.** 'Amir Fetihlere katılan bir sahabi.
s. 146a/1
- şagıl-** Sağ kalmak, yaşamak.
s.-mağa 110b/8
- Şağire** Şam şehrinin kapılarında birinin adı.
s.(bâb-ı Şağire) 91a/7
- şahābe** Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş olan kişi, sahabi.
s. 41a/17, 45b/17, 73b/6, 86b/8, 103b/12, 108b/8, 120a/4, 129b/5, 130a/19, 151a/4, 157b/1, 158b/14, 162a/14
s.+ler 9b/5, 15b/11, 16a/1, 28a/3, 30a/7, 31a/6, 31a/12, 32a/1, 34b/9, 63a/11, 63a/18, 63b/13, 76a/15, 81a/10, 87a/11, 89a/6, 103b/18, 124b/17, 141a/12, 141b/14, 144b/4, 144b/4, 164b/18, 170a/6, 173a/16, 199b/5
s.+ler birle 10a/1, 21a/6, 25b/8, 28a/12, 62a/15, 79b/18, 127a/17, 137a/1, 142a/8, 150b/18, 188a/17, 189a/19
s.+ler ile 34a/8
s.+lerden 31a/10, 83a/17, 100b/15, 103b/14, 134b/2
s.+lerdendir 170a/14
s.+lere 21a/10, 199b/7
s.+leri 119b/16, 170a/2
s.+leridür 162a/11
s.+leriyüz 90b/7
s.+ler-ile 9a/3
s.+i kibâr 4a/17
- s.+i kirâm 131a/8
s.+i resûlullah 3a/1, 3b/14, 90b/5, 174a/9
s.+i mükerrem 193a/17
s.+y-ile 142a/14, 167b/18, 195a/18, 196a/2
s.+nüñ 30b/2, 108b/9, 120a/20, 131a/10
s.+si 2b/19, 3a/10, 5a/4, 15b/15, 19b/13, 36b/6, 94a/4, 99a/12, 126b/7, 145b/18, 168b/4
s.+sin 14a/13
s.+sinden misiz 162a/7
s.+si-y-idi 4b/14
s.+yi 39a/18, 73a/13, 143b/11, 173b/9, 178a/18, 187b/14
- şahâbelik** Sahabilik.
s.+mertebesi 90b/10
- Şahāna** (Krş. Şahna)
s. 171b/4
s.+yı 50b/2, 51a/4
- şāhib** 1. Sahip, haiz.
s.+i kalem: Katip. 14a/17
s.+i seyf: Kılıç tutan, savaşçı. 14a/16
2. Dost.
s.+i resûlullah: Hz. Muhammed'in dostu, sahabi. 14a/16, 70b/14, 73b/9, 79a/18, 197b/5, 197b/13
- Şāhib-da'vet** Hz. Muhammed.
s. 6a/16
s.+peygâmbâr 6a/9
- şāhib-derd** Dertli, dert sahibi.
s. ol-: Dert sahibi olmak. 131b/7
- Şāhib-hüccet** Delil sahibi, Hz. Muhammed.
s. 6a/11
- Şāhib-Kur'an** Kur'an sahibi, Hz. Muhammed.
s. 6a/10, 6a/11
s.+ın 6b/1
- Şāhib-seyf** Kılıç kullanan, Hz. Muhammed.
s. 6a/12, 13a/12

şahih Gerçek, doğru.
s.+haberlar 119b/14
s.-ol- 99a/4

sâhil Kıyı, sahil.
s. 157a/19
s.+ine 121a/13
s.+lere 24b/18
s.+leri 108b/1

şahn Orta, meydan, umumun
toplandığı yer.
s.+ını(sarây-ı şahn) 180a/16

Sahna Suriye'de bir yer. (Krş.
Sahana)
s. 38a/12, 38b/3
s.+illeri 38a/15
s.+kal'ası 49b/9
s.+yı 41a/14, 58b/4

şahrâ Ova, çöl.
s.+larına 146b/13
s.+nuñ 113a/4

saht Sert, katı.
s.-ol-: Sertleşmek, katulaşmak.
81a/5

Sa'id Kahire'nin güneyinden
Assuan'a kadar uzanan bölge,
Yukarı Mısır.
s.+ili 23a/7
s.+vilâyeti 190b/8

Sa'id (Krş. Sa'd bin Hâlid, Sa'id
b. Hâlid b. Sa'id)
s. 18b/19, 19a/19, 19b/16,
19b/16, 19b/17 32b/14
s.+e 20a/3, 22a/13
s.+i 31a/19, 32a/3
s.+uñ 32a/1
s.+uñ kabri 32a/7, 32b/9

Sa'id (Krş. Sa'id b. 'Âmir)
s. 157b/14, 157b/15, 157b/18,
158a/8, 158a/11, 159a/8,
159a/13, 159a/18, 159b/17,
159b/19, 160a/3, 160a/4,
160a/6, 160a/7, 160b/3
s.+i 160a/1
s.+uñ 157b/6, 157b/14

Sa'id (Krş. Sa'id b. Zeyd, Sa'id
b. Zeyd b. 'Amr)
s. 175b/7, 176a/19, 176b/7,
176b/9, 176b/14, 176b/18,
177a/8, 197b/6, 197b/7
s.+den 176b/11
s.+e 176a/19, 177a/8
s.+uñ 175b/2, 176b/5

Sa'id b. 'Âmir Fetihlere katılan bir
sahabi. (Sa'd b. 'Âmir)
s. 160a/19, 160b/3
s.+uñ 164b/19

Sa'id b. 'Âmir el-Enşâri (Sa'id b.
'Âmir, Sa'd b. 'Âmir)
s. 157b/1

Sa'id b. 'Ubbâde el-ğazremî
Şehit sahabi adı.
s. 31a/11

Sa'id b. Hâlid (Krş. Sa'id b.
Hâlid b. Sa'id)
s. 18a/4, 19b/2, 19b/8, 20b/1
s.+e 19b/14
s.+i 31a/14, 31a/17

Sa'id b. Hâlid b. 'Âş (Krş.
Sa'id b. Hâlid b. Sa'id)
s.+dur 21a/5

Sa'id b. Hâlid b. Vâyil (Krş.
Sa'id b. Hâlid b. Sa'id) 18a/4

**Sa'id b. Hâlid b. Sa'id b. Vâyili
es-Sehmi** (Krş. Sa'id b. Hâlid
b. Sa'id)
s. 18b/13

**Sa'id b. Hâlid b. Sa'id Amr b.
As'ın kardeşinin oğlu.** (Krş.
Sa'id b. Hâlid b. Sa'id b. Vâyil
es-Sehmi)
s. 19a/17
s.+i 18b/17

Sa'id b. Zeyd b. 'Amr (Krş.
Sa'd b. Zeyd b. 'Amr)
s. 197b/2

**Sa'id b. Zeyd 'Ömer b. Nevfel
el-'Adavî** (Krş. Sa'id b. Zeyd
b. 'Amr)
s. 83a/6

- Sa'id b. Zeyd Aşere-i Mübeşşere'den.** (Krş. Sa'd b. Zeyd, Sa'id b. Zeyd b. 'Amr)
s. 85a/14, 119b/19, 175b/18, 175b/4, 199a/3
s.+e 175b/16, 177a/5
s.+üñ 174a/9
- Sa'id b. el-Kār'i Şehit adı.**
s. 173a/11
- Sa'id Zübeyr b. 'Avām** (Krş. Sa'd ve Sa'id Zübeyr b. 'Avām)
s. 4a/13
- sā'ir** Diğer, öbür. (Krş. sāyir)
s. 18b/7
- saķal** Sakal.
s.+ın 113b/7
s.+ın sebletin 174b/16
s.+ınuñ 23b/9
s.-ı gel-: Sakalı çıkmak. 128a/9, 133b/13
- saķallu** Sakallı.
s. 38a/6, 189b/17
s.+(aķ saķallu) 80b/2
- saķın-** Korumak, muhafaza etmek.
s.-dı 165b/19
s.-uñ 65a/6
s.-urlardı 173a/2
- Şaķif** Kabile adı.
s.+ 'Arabı 18a/9
- saķim** Yanlış, kusurlu.
s. 51b/14
- sākin** 1. Huzur içinde, rahat.
s. 152a/18
2. Sessiz.
s.-ol-: Sākinleşmek, dinmek.
32b/19, 47a/1, 187b/3
3. Hareketsiz olan, oturan.
s.-it-: Oturtmak, tutmak, kapatmak. 167a/12
s.-ol-: Oturmak, ikamet etmek.
180a/9
- saķla-, şaķia-** 1. Korumak, muhafaza etmek.
s.-dı 54b/14, 80b/1
s.-dılar 83a/12
s.-maģa 45b/16, 54a/19, 133a/17
s.-ñuz 145b/17
s.-r 128a/17
s.-ram 128a/18
s.-rdı 114b/17, 135b/18
s.-yalar
s.-yalar 36a/12, 51b/1, 52b/6, 91b/3, 104a/8
s.-yayın 187a/7
s.-yu bil- 53a/7, 53a/8
s.-yu dur- 87a/7
s.-yu kal-(sancanın saķla-)
42b/18
s.-yup 196a/16
2. Korumak, gözetmek, riayet etmek, saygı göstermek.
s. 9b/18
s.-dı 106a/13, 106a/15
s.-dum 61b/2
s.-ñuz 192b/13
3. Tutmak.
s.-ğil 114a/9
4. Alıkoymak, saklamak.
s.-dılar 34a/1
5. Anlamak, öğrenmek.
s.-yalar 99a/17
- s.-rdı(nevbet saķla-) 172a/10
- şal-** 1. Göndermek.
s.-a dur- 140b/19
s.-dı 169a/6
s.-dılar 36a/12, 168b/11
s.-dılar(bitiler şal-) 24b/19
2. Bırakmak, salıvermek.
s.-dılar 146b/14
- s.-alar(ķur'a şal-) 57a/13
s.-an(gölge şal-) 56b/6
s.-ar(başını şal-) 177a/15
s.-ar(kılıç şal-) 112a/17
s.-ardı(kılıç şal-) 139b/16
s.-dı(at şal-) 187b/17
s.-dı(başını şal-) 177a/14
s.-dılar(at şal-) 75b/5

s.-dılar(baş aşağı şal-) 50b/12
 s.-dılar(nazar şal-) 39b/14
 s.-dılar(kur'a şal-) 57a/14
 s.-dum(başum şal-) 177b/3
 s.-duñ(başını şal-) 177a/16
 s.-duk(at şal-) 107b/3
 s.-ı vir-: Birakmak, göndermek.
 171b/12

şalâ Çağırma.
 s.-di-: Çağırmaq. 77a/2, 88b/12

şalâbet Sağlamlık, dayanıklılık.
 s. 39a/8, 77b/10
 s.+(satvet ve şalâbet) 19b/3
 s.+i 6a/11, 26b/18, 29a/19,
 120a/12
 s.+i(satvet şalâbet) 98b/10
 s.+i(şavt-ı şalâbet) 142a/4
 s.+in 24a/19
 s.+in(satvet şalâbet) 36a/8
 s.+in(satvetin şalâbetin) 128a/6
 s.+in satvetin 137b/1
 s.+inden(satvet şalâbet) 96b/1
 s.+ine(satvet şalâbet) 46a/17
 s.+leri 83b/17
 s.+i heybet 121a/3
 s.+ile 27b/12
 s.+üñ 20a/6
 s.+üñüz 133a/16

şalâbetlü Sağlam, dayanıklı.
 s. 168a/12
 s.+(satvetlü şalâbetlü) 65a/10,
 69a/17, 169a/19
 s.+idi 18b/13
 s.+y-idi 120b/5

Şalabşâ Bizans ileri gelenlerinden,
 Gazze ve Remle meliki.
 s. 7b/20
 s.+dur 7b/8
 s.+yı 11b/11

şalâhiyyet Düzeltme, iyilik, rahatlık.
 s.-e getir-: Düzeltmek,
 rahatlatmak. 102b/17

sâlâr Kumandan, baş, reis.
 s.+ı(server -i salâr) 41a/13

şalavât Hz. Muhammed'e edilen
 dualar.

s.-getür- 2a/5, 15a/7, 16a/3,
 16b/1, 28a/16, 34a/12, 88b/15,
 89a/16, 119a/19, 127b/8

şalib Haç.
 s. 24b/16, 53b/9, 66b/15,
 84a/13, 93b/11, 94b/18, 95a/6,
 95b/5, 95b/6, 123b/12,
 154b/14, 158b/18, 160b/14,
 163b/2, 163b/2, 172a/6, 174b/3,
 174b/4, 181b/17
 s.+(ehl-i şalib) 11a/6, 11a/10,
 29a/4, 50b/10, 81b/3, 99b/2
 s.+ 'alem 52a/12, 161b/19,
 182b/12
 s.+den(ehl-i şalib) 37b/9
 s.+den sancak 153b/10
 s.+den sancak 60b/10
 s.+dini 64b/13
 s.+dür 66b/17
 s.+e 29a/2, 94b/19
 s.+ehli: Hristiyan. 36a/10,
 54b/2, 71a/4, 145a/13, 192b/12
 s.+hürmetin 11a/10
 s.+i 93b/1, 93b/12, 94b/18,
 95a/5, 96b/17, 155a/1, 161a/12
 s.+içün 41b/11, 96b/6
 s.+lerümüzi 11b/18
 s.+milleti: Hristiyanlar. 118a/5,
 121b/5, 123a/10, 132b/15,
 181a/11, 181a/16, 195a/11
 s.+i a 'zam 93b/2, 95a/10,
 96a/4, 98a/10
 s.+i din 92a/9
 s.+ile 95a/3
 s.+kulları 60a/13, 79a/10,
 168a/6
 s.+süz 95a/11
 s.+şancak 116a/10
 s.+ümüzden 51a/9
 s.+ümüzüñ 84a/18
 s.+üñ 93a/3
 s.+üñ(ehl-i şalib) 24b/14
 s.+üñ ehli 92b/18
 s.+yolu 96a/9
 s.-e tap-: Hristiyan olmak.
 14a/5, 22b/19, 23a/10, 190b/5,
 190b/8

şaliblü Haçlı.
 s.+ 'alem 26b/2, 52a/12, 71b/3
 s.+müzüñ 85a/9

şalih İyi, doğru, güzel.
 s. 153b/15, 153b/16

sâlim Emniyetli, korunaklı.
s.+inden yañada 72b/2

Sâlim b. 'Abdullâh Ravi adı.
s. 190a/6

Sâlim b. Bañrâ Şehit adı.
s. 198b/8

Sâlim b. Ferğat el-Yerbü'
Fetihlere katılan bir savaşı.
s. 100b/16

Sâlim b. Mevlâ Şehit adı.
s. 28a/6

Sâlim b. Nevfel Fetihlere katılan bir
savaşı.
s. 54b/12

Sâlim b. Rüyem Şehit adı.
s. 30a/11, 31a/11

sâlimin Sağ ve sağlam olanlar.
s. 33b/16, 116a/6, 143b/8

şâliş Üçüncü.
s.+de('Uğbe-i şâliş) 170a/14

şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem
Allah'ın salat ve selamı üzerine
olsun.[Hz. Muhammed için]
s. 39a/13, 191a/1

şaman Saman.
s. 73a/2

şan Şan, şeref, şöhret.
s.+erenleri 190b/17
s.+ı(adı şanı bellü) 98b/1
s.+ına(adına şanına lâyık)
60a/10
s.-ı(adı şanı dost düşman
dilinde söylen-) 66a/10
s.-a iriş- 35b/16

şan- 1. Zannetmek, sanmak.
s.-dı 27a/18, 42a/17, 61b/14,
61b/15, 113b/2, 114a/14,
125b/17, 148a/7, 160b/19,
164a/4, 169a/6
s.-dılar 28a/1, 87a/8, 160b/17,
168b/11
s.-dum 158a/2

s.-duñuz 156a/19
s.-duñuz mı 41b/9
s.-ma 3b/1
s.-mağil 61b/19, 132a/2
s.-mañuz 7a/6
s.-ur mıduñuz 112a/11
s.-urdum 58b/13, 136a/18
s.-urduk 36a/4
s.-urıduk 36a/5
s.-urlar 96b/11, 194b/19
s.-urlar idi 86b/14
s.-urlardı 132a/11

2. Düşünmek, tasavvur etmek.
s.-madılar(şofın şan-) 23a/14

s.-asın: Sanki, güya. 15b/5,
45b/19, 69b/17, 111a/7
s.-asın ki: Sanki, güya. 65a/11,
71a/9
s.-asın kim: Sanki, güya. 3b/9,
30b/3, 162b/16
s.-asın kim(eyle şanasın kim)
71a/9
s.-dı(şanu şan-) 32b/11

şaña Sana. [Teklik ikinci şahıs
zamirinin yönelme hali]
s. 2a/17, 21b/5 21b/10, 25b/1,
29a/9, 31a/18, 32b/11, 32b/14,
32b/17, 36a/17, 47b/15, 51a/14,
51a/14, 52a/13, 57b/10, 57b/12,
58a/5, 59b/7, 61a/10, 61a/16,
62a/2, 62a/2, 63b/9, 66b/11,
68a/1, 72b/14, 72b/19, 72b/20,
73b/15, 74b/11, 77a/13, 82a/8,
82a/12, 85b/10, 89b/7, 94b/5,
99b/13, 103a/15, 112b/14,
113b/9, 114a/3, 116b/6,
117a/16, 123b/2, 123b/13,
131b/11, 134a/11, 134a/14,
140b/8, 146a/2, 148b/4,
148b/12, 148b/16, 162b/9,
163a/16, 163b/2, 166b/12,
170b/7, 175a/13, 181a/13,
183b/8, 195a/2

Şan'â Yemen'in başkenti.
s.+vilâyeti 2b/1

şanan?
s.+(yedi başlu şanan evren)
56b/4

şan'at Hüner, marifet.

s.+ını 19a/14

sanc-, **şanc-** Saplamak.

s.-ardı 27b/1

s.-ar-ıdı 42b/7, 165b/14,
165b/15

s.-dı 11a/19, 70a/11, 154b/11

s.-dılar 138a/14

sancağ, **şancağ** Sancak.

s. 8b/13, 8b/18, 18b/18,
116a/11, 134b/11, 153b/10
160b/14, 161a/1, 165a/1,
173b/3, 179a/2

s.+ı 8b/13 8b/14

s.+(ğ)ı 19b/15, 19b/16, 19b/17,
20a/3, 39b/2

s.+(ğ)ı birle 42a/6

s.+(ğ)ın 3a/7, 19a/17, 19b/18,
20b/2, 22a/13, 27b/9, 28a/3,
42a/1, 137a/19, 141a/8, 161a/14

s.+(ğ)ına 55b/9

s.+(ğ)ından 18b/18, 173b/3

s.+lar 21b/14, 60b/10

s.+ları 11a/2, 11a/15, 62a/14

s.+larının 85b/19

s.+larına 138a/18

s.+larından 8b/12, 8b/17,

17b/7, 18b/9, 134b/10

s.-ların dik- 45b/13

s.-ların getir- 54b/10

s.-('alem sancak getir-) 103b/9

s.-(ğ)ın çek- 195b/4

s.-(ğ)ın götür- 22a/13

s.-(ğ)ın sakla- 42b/18

şancılı Saplanmış, saplı.

s.+yiken 197b/16

şancış Savaş.

s.+da 76a/12

şanduk Sandık.

s. 186a/8, 186b/9

s.+ı 187a/8

s.+lar içine 186a/14

s.+lara 186a/4

s.+larda 187b/8

s.+lardan 187b/10

s.+ları 186a/6, 187a/4

s.+larıñ 186a/17

şanem Put.

s.+ler için 193b/13

şâni İkinci.

s.+(kayşer-i şâni) 51b/6

şan-ki Sanki, güya.

s. 56a/4, 56a/5, 61b/10

şanlı Şöhretli; şerefli.

s.+(adlu şanlı) 22a/4, 61a/15,
168a/12, 182a/18, 184b/5,
194b/8

s.+(delü şanlı) 74b/3

şanu Tasavvur, düşünce, zan.

s.-şan-: Tasavvur etmek,
düşünmek. 32b/11

s.+muza 35b/16

şapan Taş atmak için kullanılan bir savaş aleti, şapan.

s.+atıcı 157b/3

s.+ların 196b/15

s.-at- 182b/9, 182b/9

şar- 1. Örtmek, kapatmak.

s.-muş-ıdı 161a/3

2. Sarmak. [Yara için]

s.-dılar 31a/2, 37b/6, 94a/8,
163b/17

s.-dum(boynına şar-) 128b/9

şarây Saray, konak.

s.+ı şahın 180a/16

s.+ına 47b/5, 48a/6, 98a/3,
187a/10

s.+ından(fenâ sarâyı) 130b/3

s.+içinde 187b/8

s.+ları 91a/10

s.+larına 105a/8

s.+um 47a/10

şarb Güç, çetin; yüksek, dik.

s. 169b/19, 175a/6

s.+dur 108b/6, 109b/13

şarblık, **şarplık** 1. Güçlük, çetinlik.

s.+(ğ)ın 50a/18

2. Ulaşılması zor, dik, yüksek kayalık.

s.+lara 33a/17

s.+yirler 36a/13

- şarın-** Dolamak, sarmak.
s.-miş 158b/19
s.-miş-ıdı 114b/15
- şarih** Belli.
s. 140a/9
- sarkıt-** Aşağı uzatmak, sarkıtmak.
s.-dılar 171a/15, 181a/9
- şarsıl, şarşıl-** Dengesini kaybetmek.
s.-up 110a/15
s.-uram 110a/9
- şaruk** Örtü.
s.+(ğ)ın 161a/3
- Sās?**
s.+(Sās Rūs ve Kağan meliki)
23a/10
- Şa'ş'a'a** Fetihlere katılan bir savaşçı.
s. 116a/8, 116a/9, 116a/10
- şat-** 1. Satmak.
s.-acakların 185b/10
s.-alar(alalar şatalar) 185a/6
s.-ana 145a/2
s.-arlar 179a/9
s.-arları 179a/4
s.-dılar 185a/12, 185b/10
s.-dılar(aldılar şatdılar) 178a/14
s.-dum 144a/12
s.-mişlardı 191a/7
s.-miş-ıdı 25a/15
s.-sun 117a/11
s.-sunlar 185a/4
s.-uñuz 169a/1, 185a/9

2. Feda etmek, değişmek.
s.-an 131b/5
- şataş-** 1. Rastlamak, karşılaşmak.
s.-dı 78b/2, 197a/15

2. İstenmeyen bir durumla karşılaşmak.
s.-alar(ziyâna şataş-) 156a/2
s.-dum(tarlığa şataş-) 114b/12
s.-duñuz(belâya şataş-) 28b/18
s.-duk(ziyâna şataş-) 96a/4
s.-masavuz(acıya şataş-) 96a/8
- şatmak** Satış, veriş.
s. (almak şatmak) 178a/4
- s.+dur(almak şatmak) 185b/5
s.-(almak şatmak eyle-) 184b/17
s.-(almak şatmak it-) 185b/2
- şatun** Satın.
s.+bâzâr: Alış veriş. 150b/6
s.-al-: Satın almak. 144a/13
s.-alın-: Satın alınmak. 183a/5
- şatvet** Kuvvet, zorluluk.
s. 34b/15
s.+i 121a/14
s.+i şalâbeti 98b/10
s.+in(şalâbetin şatvetin) 137b/1
s.+in şalâbetin 36a/8, 128a/6
s.+inden şalâbetinden 96b/1
s.+ine şalâbetine 46a/17
s.+ve şalâbet 19b/3
- şatvetlü** Kuvvetli, zorlu.
s.+şalâbetlü 65a/10, 69a/17,
169a/19
- şav-** Uzaklaştırmak, bertaraf etmek.
s.-duğumuzdan şöñra 54a/4
s.-mak 27a/7
- şavâb** Doğru.
s.+ın 106b/5
- savaş, şavaş** Savaş.
s. 31a/5, 64a/12, 76b/4, 78b/3,
91a/3, 91a/16, 91b/5, 181b/9,
183a/1, 188b/11
s.+a 55a/10, 78b/2, 98a/14,
140a/14, 166a/16, 174b/19,
175a/2, 177a/5, 181b/18,
195b/3
s.+dan şöñra 96a/12
s.+ı 28a/14, 94b/12
s.+ı(uruşı şavaşı) 98a/16
s.+ınuñ 28b/3
s.+lar 139b/3
s.+uñ 180b/11

s.+erenleri 67b/3
s.+eri 182b/15, 190b/17
s.-it- 138b/3, 158a/5, 175b/5
s.-mı it- 79b/12
- savaş-, şavaş-** Savaşmak.
s.-masavuz 96a/20
s.-miş 24b/10
s.-ı tür- 141a/10

- şavlet** Hücum, saldırı.
s.+delim 23b/15
s.+i 35b/19
s.+leri 55a/4
- şavma'a** İnziva, ibadet yeri.
s.+nuñ 142b/9
s.+sından 133a/1
s.+sınuñ 138a/4
- şavt** Ün.
s.+ı şalâbet: Manevi gücün ünü. 142a/4
- şavul-** Dağılmak, çekilmek, uzaklaşmak.
s.-alar 36a/14
s.-dılar 55a/17, 56b/13, 196a/16
s.-sun 68b/6
s.-urlardı 55b/6
- şay-** Hesap etmek, saymak.
s.-arnadum 197b/4
s.-ayum 197b/4
s.-dılar 95b/15
- şayd** Av.
s.+a 93a/2
- sâye-bân** Gölgelek, çadır. (Krş. sâymbân)
s.-lar it-: Çadırlar kurmak. 90b/5
- sâymbân** (Krş. sâye-bân)
s.+ınuñ 146b/16
- şayıl-** Kabul edilmek, addedilmek.
s.-urdi 18a/11
- sâyil** Göçebe.
s. 88b/19
- sâyir** (Krş. sâ'ir)
s. 32b/3
- şaykal** Cila.
s.-ur-: Cilalamak, parlatmak. 3b/3
- sâz** Savaş aleti, silah.
s.+ u seleb 39b/18, 52b/12, 75a/1, 95b/16, 115b/8, 145a/13
s.+ u silâh 11b/2, 64b/18, 77b/1
s.+ı selebi 197b/8
- s.+ın selebin 197b/19, 198a/2
s.+ ı seleb 43b/16, 81b/17
s.+ ı silâh 32a/5, 77a/10, 77b/16, 177b/19
s.+seleb 40a/6, 87a/14
- sebak** Ders.
s.+gibi 122a/17
- şebât** Kararlılık, yerinde durma, kalıcılık. (Krş. şibât)
s.+ı 195b/17
- sebeb** Sebep.
s. 74a/3, 110a/1, 159a/19
s.+i 8a/11
s.+den(bu sebebden) 40a/17
s.+den(bu sebebden ötüri) 13a/14
s.+den(ne sebebden) 6b/8, 44b/15, 45a/2, 59b/14, 113b/18, 154a/8, 155a/3
s.+den(ol sebebden) 6b/10, 15a/13, 20b/14, 43b/13, 50a/8, 63a/5, 112b/13, 115a/2, 115a/5, 155b/11, 156a/2, 159b/9, 183b/3
s.+den(ol sebebden kim) 66a/18
s.+içün(bu sebep) 151b/9
s.-ol-: Sebep olmak. 6b/14, 98b/17, 140b/5, 143b/16, 180a/19, 186a/16
- seblet** Bıyık.
s.+in(sağalın sebletin) 174b/16
- secde** Secde.
s.+den 16b/1
s.-eyle-: Secde etmek, secdeye kapanmak. 100a/6, 116b/11, 116b/12, 153b/12, 153b/14
s.-it-: Secde etmek. 100a/6, 153b/15
s.-itdür-: Secde ettirmek. 163b/2
s.-i şükür kıl-: Şükür secdesi etmek. 177a/3, 188a/15
s.-kıl-: Secde etmek. 16a/6, 16a/7, 88b/9
- seç-** Ayırmak.

- s.-di 39a/18, 42a/3, 70b/5,
108b/8, 113a/14, 160a/9,
164b/1, 188a/15, 195a/16
s.-diler 18b/8, 25a/1, 46b/9,
85a/5, 97a/8
s.-elüm 96b/12
- seçil-** Ayrılmak.
s.-üp 4a/19
- sed** Set, mania.
s.+dür 69a/18
- sefer** 1. Savaşa gitme.
s. 52b/7, 156b/8
s.+de 116a/2, 134a/15
s.+de hâzarda: Savaş ve barış
zamanı) 21a/12
s.+e 118a/8
s.+ümüz içinde 9b/2
s.+ümüzde 110a/16
s.+ümüzden 136a/17
s.+ün 136a/15
2. Yolculuk.
s.-it- 25a/14
- sefli** Adi, bayağı, süfli. (Krş. sifli)
s.+dür('âlem-i sefli) 143a/1
s.+('âlem-i sefli) 143a/5
- segirdiş-** Koşuşmak.
s.-diler 54b/9
- segirt-** 1. Koşmak.
s.-(d)i 108b/17
s.-(d)ü 95a/12
s.-(d)ünüz 79b/6
s.-(d)üp 62b/19, 114a/7,
140a/6, 177a/2
s.-(d)ürdi 140a/2
s.-diler 39b/19
s.-dük 115b/5
2. Zıplamak, atlamak.
s.-(d)ür 110a/9
- sehel** 1. Önemsiz, gereksiz, boş.
s. 92b/13, 110b/3
2. Az.
s. 142a/10
3. Kolay, basit.
s. 3b/1
- seher** Uyumadan, uykusuz.
s. 187a/14
- seher** Tan yeri ağarmadan biraz önceki
zaman.
s.+vaktü 85b/15, 133a/1
- sekiz** Sekiz.
s. 173a/13
s.+(on sekiz biñ) 10a/12, 15b/9,
22b/17, 23a/12, 51a/17, 65b/13
s.+(kırk sekiz biñ) 64b/6
s.+(yigirmi sekiz biñ) 39b/11
s.+biñ 42a/3, 169b/1
s.+gün 126b/12
s.+koşun 39b/3
s.+uçmak 81a/12
- sekizinci** Sekizinci.
s. 120a/2, 186b/2
- seksen** Seksen.
s.+ağaç 144b/10, 145a/6
s.+biñ 7b/10
- selâm** Selam.
s.+umuz 161a/4
- s.-ın degür-: Selamımı
söylemek. 16a/4, 19b/14,
199b/13
s.-it-: Selam söylemek. 187a/6
s.-ların degür- 91b/15
s.-um degür- 117a/9
s.-umuzu degür- 161b/14
s.-vir-: Selam vermek,
selamlamak. 2a/6, 16a/3, 17b/4,
34a/10, 43b/1, 47b/10, 62b/15,
79b/12, 86a/3, 89a/17, 92a/7,
109a/17, 115b/10, 119a/18,
119a/19, 127a/17, 146b/19,
160b/19
- selâmat** Salimlik, eminlik, selamet.
s. 110a/17, 118a/9
s.+(sağ selâmat) 141b/13
s.+dur(sağ selâmat) 129b/17
- s.-kurtul-: Selamete çıkmak,
kurtulmak. 25b/18, 114b/19
- selâmatlık** Emin olma, salimlik.
s.+(ğ)-ıla 9b/7, 56a/9, 118a/10,
127a/10, 160a/2, 162b/9

selâmlaş- Selamlaşmak.

s.-dı 126b/8

s.-up 43b/6

selâtin Sultanlar.

s.+lerüñ 7a/11

seleb Savaş aleti, silah.

s. 6b/15

s.+(sâz seleb) 197b/8

s.+(sâz u seleb) 39b/18, 75a/1,
145a/13

s.+(sâz ı seleb) 43b/16, 81b/17

s.+birle(sâz u seleb) 52b/12

s.+in(sâz seleb) 40a/6, 87a/14,
197b/19

s.+in(sâz u seleb) 95b/16,
115b/8

s.+in(sâzın selebin) 198a/2

Seleme b. Hişâm el-Maḥzûmî

Şehit olan bir sahâbi.

s. 83a/17

Seleme b. 'Iyâz Şehit adı.

s. 173a/11

selim Doğru, sağlam.

s.+(hâlim selim) 98b/11

s.+ül kalb: Temiz yürekli.
43b/5

selime Suriye'de Hums'un

kuzeydoğusunda bir şehir.

s. 67a/11

sem'ân İştirek.

s. 38a/9

Sem'ân Bizans ileri gelenlerinden.

s. 37b/14, 37b/14

Sem'ân Manastır adı.

s.+deyri 151a/12

sem'an ve tâ'a Baş üstüne, peki

efendim. (Krş. sem'an ve
tâ'aten)

s. 3a/15, 8a/5, 14b/1, 17b/11,
21a/2, 35b/1, 49b/19, 56a/1,
90a/16, 91a/2, 93a/14

sem'an ve tâ'aten (Krş. sem'an ve

tâ'a)

s. 1b/13

Semāvāt Semava, Irak'da bir şehir.

s.+menzili 36b/3

semir- Beslenmek, şişmanlamak.

s.-dünüz 93a/3

sen Sen. [Teklik ikinci şahıs zamiri]

s. 6a/2, 12a/13, 13b/17, 14a/16,
14a/18, 19a/14, 20b/6, 20b/9,
20b/9, 20b/15, 20b/16, 21a/16,
21b/1, 21b/8, 22b/9, 24b/12,
26a/15, 29a/9, 32b/16, 40a/9,
40b/6, 40b/7, 41b/5, 44b/14,
45a/1, 45a/15, 45b/1, 45b/2,
47a/19, 47b/1, 49b/6, 49b/14,
51b/3, 52b/17, 55b/19, 57a/2,
57a/3, 57a/4, 57a/6, 57a/8,
57a/9, 57a/11, 57b/8, 58a/1,
58a/6, 59b/14, 59b/17, 59b/19,
60a/13, 60a/15, 60b/14, 61a/6,
61b/2, 61b/19, 63b/10, 64a/14,
66a/3, 66b/8, 66b/9, 66b/10,
66b/12, 69a/3, 69a/5, 70b/16,
72a/9, 72a/11, 72b/14, 73b/9,
73b/11, 73b/13, 73b/13,
74b/13, 75a/6, 75a/8, 75a/9,
75b/1, 76b/4, 78a/1, 79a/19,
79b/1, 82a/7, 82a/19, 84b/11,
84b/13, 84b/15, 84b/15,
84b/16, 85b/3, 85b/4, 85b/5,
85b/8, 86a/6, 89b/7, 89b/9,
90a/16, 90a/16, 92a/13, 93a/7,
98a/4, 98a/7, 99b/3, 103a/14,
106b/11, 107a/3, 107b/7,
109a/13, 111b/13, 114a/3,
115a/3, 116a/14, 117a/8,
123a/1, 123a/3, 128a/4, 129b/5,
129b/5, 129b/8, 131b/2,
131b/11, 131b/16, 132b/9,
135a/11, 137a/14, 140b/3,
140b/3, 140b/5, 140b/5,
140b/11, 142b/19, 143b/6,
144b/11, 146a/18, 148b/7,
148b/11, 148b/20, 155a/12,
158b/4, 159a/4, 159a/7, 159a/8,
160a/8, 161b/4, 162a/16,
162a/19, 162b/3, 162b/8,
163a/12, 163b/7, 163b/9,
164a/19, 173b/8, 174b/17,
176a/4, 176a/14, 177a/7,
180a/6, 181a/15, 183a/8,
184a/7, 186a/3, 186b/7,

188a/10, 195a/17, 195a/19,
196a/14
s.+de 45a/14
s.+deki 52a/17
s.+den 20b/11, 21a/10, 21a/10,
21a/14, 32b/15, 49a/15, 59a/3,
59b/19, 61b/1, 61b/19, 66a/4,
78a/5, 103a/14, 122b/16,
131b/4, 140b/8
s.+den midür 117b/13, 117b/13
s.+den sonra 73b/14, 107b/9
s.+dendür 163a/10
s.+i 3a/2, 12a/13, 12a/14,
24b/10, 24b/11, 36a/18, 37a/13,
40b/6, 57b/10, 61b/4, 62a/3,
62a/6, 66b/16, 71a/17, 78a/15,
78a/15, 78a/16, 82a/8, 85b/4,
99b/5, 107a/3, 111b/13,
113b/11, 115b/2, 115b/5,
141b/13, 142b/15, 142b/15,
143b/6, 158a/12, 158b/6,
158b/10, 162a/16, 162b/10,
163a/19, 163a/19, 163b/1,
178b/1, 191b/19
s.+i(sen seni) 66a/3, 122b/14
s.+misin 43b/19, 80b/6,
103a/19
s.+seni: Kendini. 66a/3,
122b/14
s.+sin 57a/2, 57a/7, 57a/8,
73b/12, 74a/14, 78a/4, 92b/3,
137a/14
s.+ün 2a/16, 7a/12, 20a/6,
20a/8, 29a/8, 32b/17, 44b/9,
45a/14, 45b/3, 45b/4, 47a/8,
51a/14, 52a/12, 52b/18, 57b/12,
58a/1, 61a/1, 61a/10, 61a/11,
61b/2, 62a/1, 63a/6, 70b/16,
72b/7, 73b/16, 74b/18, 79b/2,
79b/13, 79b/14, 84b/16,
85b/10, 89b/13, 93a/14, 96a/6,
96b/8, 110a/12, 110b/12,
116a/1, 117a/2, 117b/15,
117b/15, 122b/13, 123b/8,
123b/8, 129b/8, 129b/12,
137a/16, 140b/13, 148b/4,
149b/1, 151b/13, 152a/9,
155a/4, 155a/11, 155a/14,
155a/17, 159a/6, 166b/11,
186b/10, 200a/8
s.+ün degül 174b/18
s.+ün gibi 62a/3
s.+ündür 2a/16, 57a/4, 57a/8,
57a/10, 59b/19, 85a/9, 117a/15,
193b/19

s.+ün için 61a/19, 89a/14
s.+ün-ile 53a/8, 60b/16, 63b/10,
129b/11, 152a/9
s.+ünle 20b/7, 61a/15, 64a/14,
94b/8, 129b/11, 163b/10

şenâ Övme.

s.-(hamd u şenâ kıl-) 88b/15

şenâyâ Ön dişler, önlerdeki dört diş.
s.+dişler 148a/14

şencileyin Senin gibi.
s. 45a/17

Şeniyye es-Seniyye, Şam şehri ile
Hıms yolu üzerinde bir yer adı.
(Krş. Şeniyyeti'l-'Ukâb)
s. 50a/3

Şeniyyeti'l-'Ukâb (Krş. Şeniyye)
s. 50a/4

ser- Yaymak, sermek.

s.-mişler(güneşe ser-) 111a/11

serâsime Sersem, şaşkın.

s.-ol-: Ne yapacağım
bilememek, şaşkırmak. 13b/9,
25a/19, 27a/12, 35b/9, 42b/12,
56a/17, 83b/15, 97a/2, 102a/19

serce, serçe Serçe.

s. 42a/19
s.+ler 84a/7

serencâm 1. İşin sonu.

s. 22b/4, 36a/8, 54a/14, 156a/3
s.+umuz 24b/8, 172b/4

2. Başa gelen.

s.+umdan 125b/3

3. Vak'a.

s. 50b/11

sergerdân Sersem, şaşkın.

s.-(bi-cân ve sergerdân ol-)
55b/14

s.-(zelil sergerdân kal-) 77a/8

sergerdânlık Perişanlık.

s.+(ğ)a 84a/16

serhadd Sınır.

- s.+idür 133a/11
s.+inde 35a/9
s.+ine degin 124a/6
- serhōş** Sarhoş.
s.-bulun-: Sarhoş olmak.
187b/19
- seril-** Serilmek.
s.-miş 111a/16
- sermāye** Ana mal, sermaye.
s.-gibi idin- 48b/7
- server** Baş, ileri gelen, reis.
s. 3b/5, 64a/16, 145b/3,
172b/14
s.+dür 106a/15
s.+i 54b/15, 92a/18
s.+idi 45b/17, 46a/11
s.+i-y-irmiş 58b/14
s.+ler 102a/15, 173a/7
s.+lerinden 172b/14
s.+lerüñ 186b/7
s.+i sālār: Kumandanlar
kumandanı. 41a/13
s.+i hakan 35b/19
s.+üñ 43a/7

s.-ol-: Reis olmak, kumandan
olmak. 150a/16
- serverlik** Reislik.
s.+e 51b/18
- se-şenbih** Salı.
s.+gün 110b/16
- sev-** Sevmek.
s.-dügümüz için 93a/11
s.-e 192a/1, 192a/1
s.-en 6b/13, 23b/17, 106a/16,
106a/18
s.-enlerüñ 92b/14
s.-er 111b/13
s.-er idüm 112b/13
s.-erdi 134b/5
s.-erem 107b/11
s.-ersiz 176b/17
s.-üñ 135b/3, 135b/3
- şevāb** Mükafat, karşılık; mükafata
layık olan iyi hareket.
s.+a 140b/5
s.+ın 2a/6
- s.-issi ol-: Sevap kazanmak.
15a/7
- şevāhil** Kıyılar, sahiller.
s. 108a/17
- şevdür-** Sevdirmek.
s.-ür 111b/13
- şevgü** Sevgi.
s.+müz 36a/6
s.+si 135b/3
- şevgüñü** Sevgili, sevilen.
s. 46a/2
- şevin-** Sevinmek.
s.-di 8a/18, 49a/16, 108b/2,
111a/5, 118a/15, 133a/7,
137a/17
s.-diler 17a/16, 50a/1, 72b/11,
85a/3, 91b/17, 92a/2, 95b/18,
141b/4, 180b/9
s.-dük 62a/18
s.-dürdüñ 69a/3
s.-elüm 84b/12
s.-esi 36a/3
s.-mekden 111a/7
s.-ü 99b/10, 99b/12
s.-üp 74a/1
s.-ürem 110b/8
- şevindür-** Sevindirmek.
s.-di 41b/16
s.-düñ 19a/1, 84b/11
s.-rürdi 120a/18
- şeyf** Kılıç.
s.+i 104a/2
s.+in 7a/2
s.+ile 104a/4, 104a/4, 126a/16
s.+sin(şāhib-i şeyf) 14a/16
s.- (ref^t-i şeyf kıl-) 188a/4
- Şeyf b.** 'Ömer Ravi adı.
s.+den 119b/13
- Şeyf b.** Sālim eṭ-Ṭāyfī Fetihlere
katılan bir sahabi.
s. 100b/18
- Şeyf b.** 'Ubbāde Fetihlere katılan
bir sahabi.
s. 30a/11

seyfu'llâh Allahın kılıcı, Halid b. Velid.
s. 165b/11

seyl (Krş. sil)
s. 55b/10
s.-it-: Sel gibi akıtmak, şiddetle akıtmak. 7a/2

seyr Götme, yürüme.
s.-it-: Götmek, yürümek. 88a/19, 110a/8

s.+in(sırrın ve seyrin) 6b/2
s.+inden(sırr ı seyr) 135b/8

seyrek Seyrek.
s. 23b/9

seyyid Bey, ileri gelen.
s. 33a/7, 89a/5, 166a/17
s.+gişi 26b/11
s.-i 26b/11, 120a/20
s.-idür 16b/15
s.-in 40a/2
s.-iyem 148b/6, 162b/2
s.-ler 18b/4, 26b/9, 89b/9, 130a/13, 134b/9
s.-ler birle 3a/11, 17b/3
s.-ler idi 198b/7
s.-lerdür 183a/4
s.-leri 18a/18, 20a/2, 20b/6
s.-leri birle 21a/7, 29a/14, 83a/10, 91b/18
s.-lerin 17b/10, 80a/11, 91a/12
s.-lerinden 89a/2, 89a/4, 155a/9
s.-lerine 2b/1
s.-i kavm 40a/8
s.+(yâ seyyid-i kavma) 61a/12
s.-i kureyşi 20a/19
s.-ümüz 92b/3
s.(yâ seyyide) 193b/11
s.(yâ seyyide kavm) 100a/11

seyyide Hanım, ileri gelen hanım.
s.+celile 95a/1
s.-idi 76b/19
s.-ler 76b/12, 77a/10, 80a/4

2. Hz. Fatma.
s. 106b/11

seyyidi Ey benim efendim.
s.+(yâ seyyidi) 94b/4, 134a/14

seyyidzâde İleri gelenin oğlu, bey oğlu, beyzade.
s.+lerinden 18b/11

ş1- 1. Bozmak.
s.-dılar 191b/1
s.-duğı 166b/17
s.-duñuz 191b/4
s.-mamıssız(şulh ve 'ahd ş1-) 192b/4
s.-mamışuz 180a/8
s.-sa 136a/5
s.-yavuz('ahdı ş1-) 113b/15

2. Yenmek, mağlup etmek, bozguna uğratmak.

s.-dı 66a/6
s.-dılar 35b/3, 38a/4, 38b/7, 46b/4, 81a/6, 87a/5, 92a/17, 175b/9
s.-rdum 174b/4
s.-rlar 177b/7
s.-yasız 79a/7
s.-yup 87a/12, 99a/6

3. Kırmak.

s.-dılar 102b/3

s.-dı(hürmetüm ş1-) 148b/2
s.-dılar(hürmeti ş1-) 122a/4
s.-duñ(hürmeti ş1-) 61b/3
s.-mayasız(nâmüsın ş1-) 54b/7
s.-yalum(kalblerin ş1-) 26b/17

sıçra-, **şıçra-** 1. Atlamak, sıçramak.
s.-dı 15a/19, 62a/8, 70a/12, 82b/17, 86b/10, 113b/3, 158a/9, 161a/8

2. Savrulmak, fırlamak.
s.-dı 114b/18, 115a/11

Şiddik Hz. Ebû Bekir. (Krş. Ebû Bekir Şiddik)

s. 4a/17, 5a/7, 9a/7, 10a/5, 22a/8, 22b/9, 22b/14, 34b/12, 88a/19, 88b/7, 133b/19

s.+a 88b/11

s.+ekber 20b/5, 35a/6

s.+ı 126b/2

s.+uñ 1b/14, 2a/17, 17b/11, 19b/14, 91b/16, 127a/8, 130b/6

Şiddika Hz. Meryem.

- s.+nuñ(meryem şiddika)
144a/10
- şiddik** Doğruluk.
s.+a(i'tikād u şiddik) 131b/14
s.+durur 131b/15
s.+ın 14b/4, 123a/13
s.+ıla 2b/12, 2b/13
- şifat** Şekil, suret.
s.-ında ol-: Benzemek. 23b/16
- şifāt** Vasıflar, özellikler.
s.+ını 6b/5
- şifatlu** Özellik, şekil sahibi.
s.+(ne şifatlu) 23b/7
- şığ-** Uygun olmak.
s.-maz(dile şığma-) 122a/18
s.-maz(vaşfa şığma-) 197a/14
- şığa-, şığa-** Değdirmek, sürmek.
s.-dılar 25a/6, 123b/11
- şığın** Yabani geyik.
s.+lar 110a/6
- şığın-** Güvenmek, dayanmak.
s.-uñ 79a/6
s.-madılar 29a/2
s.-maduğından 130b/11
- şığır** Şiğir.
s.+dur 151b/1
- şihhat** Sahihlik, doğruluk, gerçeklik.
s.-e irişdür- 1b/11
- şila** Memleketine gitme, akrabaya kavuşma.
s.-i rahm it-: Yakınlarını ziyaret vazifesini yapma. 5a/5
- sın-, şın-** 1. Bozulmak.
s.-dı 155a/2, 155a/4
s.-mış ol- 136a/6, 155a/7
2. Yenilmek, mağlup olmak, bozguna uğramak.
s.-dı 27b/18, 64a/3, 66a/14
s.-dılar 71b/5, 142b/1, 166b/14, 169b/18
s.-duğın 34a/5
s.-mağa 43a/5
- s.-mış 43a/10, 167b/9
s.-up 11b/3, 195b/5
3. Kırılmak.
s.-dı 163b/13
- s.-dı(nāmūsumuz şın-) 11b/12
- şına-** Denemek, tecrübe etmek.
s.-mışıdum 123a/13
s.-rıdum 41b/10, 123a/9
- şınan-** Denenmek, tecrübe edilmek.
s.-mış 8b/11
- şındur-** Kırılmak, parçalamak.
s.-dılar 77b/14
- şingun** Mağlup, yenik; katledilmiş.
s. 28b/11, 33b/2, 46b/5
- şınık-, şınık-** Yenilmek, mağlup olmak, bozguna uğramak. (Krş. şınık-)
s.-(ğ)up 87b/2, 170b/8
s.-dı 30b/17
s.-mış 87a/19
- s.-a(göñli şınık-) 132a/20
- şınık-** (Krş. şınık-)
s.-dılar 11b/7
- şınıklık** Bozgun, mağlubiyet. (Krş. şınıklık)
s. 79a/12
s. gel-: Bozguna uğramak, mağlub olmak. 79a/10
- şınıklık** Zayıflık, âcizlik. (Krş. şınıklık)
s. 26a/3
- sınur** Sınır, hudut.
s.+ına 109b/8
- sır, sırr** Sır.
s.+ı 125b/12
s.+ın ve seyirin 6b/2
s.+ına 3b/3
s.+ından 79b/7
s.+ı seyr 135b/8
s.+uñda 21a/9
s.-irür- 3b/3

- şıvalu** Duvar örülerek kapatılmış.
s.+dur 142b/11
- şızındı** Sızıntı.
s.+sı(şu şızındısı) 37a/2
- şibât** (Krş. şebât)
s.+ı 110b/4
- sifli** (Krş. sefli)
s.+ye(‘âlem-i sifli) 143a/7
- sîl** Sel. (Krş. seyl)
s.+gibi 26b/14, 141b/2, 166a/3
- silâh** Silah.
s. 56b/9, 57a/17, 104b/3,
104b/18, 105a/1, 105a/2,
105a/4, 113b/1, 145a/12, 162a/5
s.+(sâz u silâh) 11b/2
s.+a 137a/18, 140b/16, 162b/18
s.+da 105a/4
s.+dan 105a/20
s.+ın 87a/14, 176b/12, 178a/10,
197b/14
s.+ın(sâz u silâh) 77b/1
s.+ın(sâz ı silâh) 77b/16
s.+ından 32b/4
s.+ından(sâz ı silâh) 177b/19
s.+ları 15b/14, 17a/10, 86a/11,
102a/19
s.+ların 4a/19, 12a/5, 28a/11,
31a/5, 64a/2, 104b/17
s.+ları-y-ıla 186a/5
s.+lar-ıdı 190a/5
s.+ıla 5a/7
s.+ıla(sâz u silâh) 64b/18
s.+suz 176b/10
s.+urn 179a/11
s.+urnı 179b/1
s.+umuz(sâz ı silâh) 77a/10
s.-gey- 172a/4, 172b/6
s.-geydür- 182b/8
s.-in(sâz ı silâh kuşan-) 32a/5
s.-in gey- 75a/16, 97a/19
s.-in kuşan- 33a/3, 96a/10,
157b/8
s.-lar kuşan- 54b/9
s.-kuşan- 5a/8, 12b/9, 41b/19,
60b/9, 63b/3, 69a/6, 86a/4,
160a/16, 161a/5, 164b/17,
172b/9, 174b/4, 193a/7, 197a/2
- silâhlan-** Savaş aletini kuşanmak,
yanına almak, silahlanmak.
- s.-dılar 137a/19
- Sinân b. el-Enşâri** Fetihlere katılan
bir sahâbi.
s. 100b/19
- sinân** Süngü ucu.
s.+birle 70a/10
s.+ı 56b/10
s.+ı birle 30a/16, 79b/10,
138a/13
s.+ın 165b/14
- sifir** Kas, hareketi sağlayan temel
adale.
s.-in çal-: Ayağına vurmak,
hareket edemez hale getirmek.
62a/9
s.-in kır-: Ayağını kırmak,
hareket edemez hale getirmek.
9b/14
- sine** Göğüs, kalp.
s.+sine 70a/11
s.-deş- 11a/14
s.-lerindeş- 26b/16, 138a/14
- sîr** Tok, doymuş.
s.-ol-: Doymak. 111b/19
- sîre** Hal tercümesi.
s.+sinden(resûl hazretinüñ
siresi) 8b/2
- sîret** Ahlak, huy, tabiat.
s.+ini 39a/11
- Sis** Kozan'ın eski adı.
s.+illeri 155b/17
- siyeh** Siyah.
s. 22a/5
- siz** Siz. [Çokluk ikinci şahıs
zamiri]
s. 2a/15, 3b/14, 6b/8, 7a/15,
7b/3, 7b/4, 8a/12, 9a/5, 9a/9,
9a/11, 9a/16, 10b/10, 11a/9,
12a/17, 12b/3, 12b/16, 13b/15,
16b/19, 17a/14, 24a/14, 29a/4,
29a/5, 34b/11, 36b/1, 40b/16,
41b/9, 42a/4, 42a/4, 42a/12,
43b/2, 47b/19, 48a/15, 51a/15,
53b/9, 53b/18, 58a/18, 58b/7,
58b/7, 59b/2, 59b/20, 67a/4,

76a/16, 79a/2, 79a/5, 80a/5,
80b/12, 80b/16, 81a/2, 81a/13,
82a/4, 84a/15, 84b/6, 84b/19,
86a/16, 86b/1, 86b/2, 86b/5,
91a/13, 92b/5, 92b/12, 93a/19,
96a/18, 98a/8, 98a/12, 99a/2,
99a/6, 99a/8, 100a/7, 104b/9,
104b/12, 107b/11, 112a/11,
113a/6, 113b/13, 116b/3,
116b/13, 116b/13, 116b/16,
116b/17, 117a/13, 119b/3,
123a/13, 135b/13, 136a/14,
136a/18, 136b/2, 145a/4,
152b/19, 155a/6, 155b/2,
158a/7, 159a/16, 161b/5,
162a/7, 162a/13, 162b/14,
165a/10, 168a/4, 171b/10,
175a/12, 176b/8, 176b/16,
177a/10, 178a/10, 179a/13,
179b/12, 179b/18, 181a/16,
181b/1, 181b/3, 181b/3, 182a/7,
182a/7, 183b/2, 183b/3, 184a/3,
185b/16, 186a/16, 188a/12,
188b/10, 188b/16, 190a/11,
191b/5, 192b/3, 198a/14
s.+de 186b/12
s.+den 12a/11, 25b/6, 41b/14,
56b/16, 80a/7, 80b/13, 86a/14,
98b/16, 99b/7, 99b/16, 101a/8,
113a/2, 136a/13, 140b/7,
142b/18, 164b/9, 176a/18,
176b/6, 186a/13, 191b/3
s.+den yaşa 36a/19, 184a/5
s.+e 2a/8, 6b/6, 8a/12, 9a/14,
9a/14, 13a/1, 17a/5, 24a/15,
25b/4, 28b/7, 35b/12, 36b/2,
40b/5, 45a/3, 49a/2, 50b/13,
57b/2, 65a/6, 65b/10, 71b/19,
77b/6, 80a/7, 80b/7, 80b/14,
80b/15, 84a/2, 86a/15, 86a/16,
86a/18, 99b/19, 103a/7, 106b/5,
112a/8, 115b/1, 116b/17,
122a/13, 124a/13, 136a/13,
136b/15, 151b/16, 151b/17,
153a/19, 155a/4, 157a/13,
164a/12, 164a/14, 170b/3,
171b/7, 178b/9, 181a/8,
185b/19, 186a/2, 186a/6,
186b/13, 186b/17, 189a/14,
192a/13, 192b/9, 194b/15,
195a/12, 198a/6, 198a/13,
199b/18
s.+i 8a/11, 8a/12, 9a/18, 11a/7,
11a/8, 16b/18, 21b/18 28b/16,
41b/10, 42a/12, 47a/8, 48a/12,

61a/4, 74b/17, 75a/12, 85b/2,
86a/16, 93b/2, 99b/19, 100a/13,
117a/5, 122a/12, 123a/9,
136a/19, 159b/6, 159b/7,
159b/8, 160a/18, 161b/3,
164a/13, 179b/13
s.+leri 153b/15
s.+siz 10b/8
s.+üñ 9a/8, 9a/8, 13b/5, 14b/9,
17b/8, 25b/3, 40a/4, 40b/14,
40b/14, 40b/16, 44a/18, 44b/2,
45a/19, 48a/10, 53a/18, 53b/12,
58b/5, 61a/4, 71b/16, 72a/1,
75a/11, 81a/3, 84b/1, 86a/17,
86a/19, 86b/4, 98a/9, 99b/8,
100a/16, 100a/17, 100b/3,
104b/8, 104b/13, 105a/15,
105b/13, 107b/10, 113a/2,
113b/11, 115b/6, 116b/8,
117a/4, 123a/14, 128a/15,
133a/16, 136a/12, 151b/18,
153a/19, 154a/7, 154a/11,
154b/17, 158b/2, 159a/13,
159b/15, 162b/12, 172a/13,
176b/7, 177b/13, 179a/13,
179b/12, 183b/17, 184a/4,
185b/18, 189a/13, 191b/4,
192b/2
s.+üñ birle 151b/15
s.+üñ gibi 54a/1
s.+üñdür 9a/8, 177b/13,
185b/18
s.+üñle 15a/15
s.+üñ-ile 48a/18, 74b/16,
100a/15, 100a/19, 131a/4,
153b/1, 154a/9, 154a/10,
154b/18, 177a/17, 178a/1,
179b/18, 180a/4, 181b/7,
183b/18, 183b/19, 184a/3
s.-üñ eyle- 190a/13

siz- Sezmek.

s.-di 41b/8

şoşbet Sohbet.

s. 3b/7

s.+inde 3b/8, 68b/12, 93a/3

s.+inden 192a/10

s.-(üñs-i şoşbet bul-) 3b/6

s.-ine ir-: Sohbetinde bulunmak.
68b/10

s.-ine mülazım ol-: Sohbetine
devam etmek. 147b/15

s.-it-: Sohbet etmek. 3b/9,
63a/18

- s.-kıl-: Sohbet etmek. 3b/6, 187a/15
- sokak** Sokak.
s.+içinde 23b/11, 120b/3
- sokran-** Söylenmek, homurdanmak.
s.-dı 89a/9
- şol** Sağın zıddı, sol.
s.+ında(şagında şolında) 141a/10
s.+ından(şagından şolından) 166a/16
s.+kol 42a/6, 45b/14, 45b/14, 54b/11, 79b/19, 81a/8, 83a/7, 83a/9, 138b/13, 164b/4, 195a/19, 196a/1, 196a/4
s.+kol begi 29b/6
s.+kola-y-ıdı 29a/14
s.+umuzdan(şagumuzdan şolumuzdan) 164b/6
s.-a(şaga şola git-) 182a/20
- şoñ** 1. Arka, geri.
s.+ın 54b/14
s.+ınca 73b/18
s.+ında 73b/14
2. Geri kalan, arta kalan.
s.+ı 35b/12
3. Geri kalan, diğeri, öbür.
s. 193b/8
s.+ın 34a/16
4. Netice, sonuç.
s.-ın şan- 23a/13
s.+uñda 19a/15
5. Sonra.
s.+ıñda 7a/4
s.+(eger öñ eger şoñ) 6a/14
s.+(ne öñ ne şoñ) 139b/5
s.+(öñ şoñ) 33b/19
- şoñra** 1. Sonra.
s. 5a/5, 7b/11, 8b/4, 16a/16, 18a/12, 23a/3, 23b/1, 23b/13, 27b/15, 31a/15, 40a/11, 41a/8, 43a/16, 51b/15, 51b/17, 54a/4, 66b/12, 67b/2, 67b/12, 67b/13, 68b/4, 73b/14, 88a/19, 88b/1, 91a/6, 96a/2, 96a/13, 98b/15, 99b/11, 104b/10, 105a/5, 105b/7, 107b/9, 109b/15, 113a/5, 113a/8, 113b/13, 115a/7, 121a/12, 121b/19, 122a/1, 124a/18, 129b/10, 132a/10, 136b/8, 139a/17, 142b/6, 167a/14, 178a/17, 198a/19
s.+ mı 22b/7
2. En son, sonuncu.
s. 24a/12
- s.+(andan şoñra) 2a/3, 2a/7, 2a/12, 4a/6, 4b/9, 4b/11, 5a/1, 5a/10, 5a/13, 6a/18, 6b/2, 7a/9, 8b/15, 14a/13, 15b/12, 16b/14, 16b/15, 17a/12, 18a/6, 22b/13, 23b/19, 25a/3, 28a/9, 31b/19, 32b/6, 33b/19, 34a/2, 36b/9, 39a/12, 40a/13, 41a/16, 43a/1, 43a/15, 44a/7, 44a/12, 44a/13, 48a/6, 49b/2, 51a/3, 51a/12, 54a/5, 60a/7, 65b/14, 67a/1, 67b/7, 71b/14, 75b/18, 76a/6, 76a/13, 80b/2, 83a/15, 88a/14, 88b/10, 88b/16, 91a/11, 95b/12, 100b/11, 110a/7, 119a/19, 133a/4, 142b/12, 145a/6, 145b/5, 150a/18, 150b/1, 170a/18, 176a/3, 185a/2, 185a/6, 186a/14, 189b/11, 193a/12, 193b/6
- şoñrağı** 1. Sonra gelen.
s. 119a/12
2. İkinci, sonraki.
s. 49b/19
- şor-** Sormak.
s. 49a/4
s.-ar 191b/3
s.-arlar-ıdı 113a/6
s.-arsın 58a/3, 116a/15
s.-arsız 72a/7
s.-arvan 72a/8
s.-dı 22b/2, 23b/6, 28b/15, 31b/17, 37b/1, 37b/4, 43b/18, 47a/3, 49a/5, 57b/19, 58b/10, 61a/12, 62b/15, 71b/9, 72a/4, 81b/9, 91b/12, 107b/7, 109a/10, 112b/17, 115a/19, 115b/14, 129b/15, 134a/7, 135a/6, 141b/17, 149b/16, 151a/16, 151b/6, 154a/5, 155a/2, 157a/1,

157b/14, 166b/11, 172a/12,
177a/15, 177a/16, 180b/10,
183a/2, 185a/17, 190a/1, 190b/4
s.-dılar 28a/14, 45a/1, 68a/10,
90b/4, 106b/3, 106b/3, 106b/6,
120b/13, 154b/1, 190a/10
s.-düyüsa 157b/7
s.-duğı 129b/17
s.-duğıñuz 106b/9
s.-dum 91a/5, 93b/6
s.-uñ 191b/1
s.-uñuz 106b/4, 190a/9

s.-ar idi(göñlini şor-) 120a/16
s.-ayın(habar şor-) 39b/16
s.-dı(habar şor-) 34b/5, 149b/16
s.-dı(habarın şor-) 28b/1
s.-dılar(habar şor-) 32a/9
s.-ııardur(hisâbın şor-) 142b/18
s.-mayalar(habar şor-) 127a/10

şordur- Sormasını istemek.
s.-dı 190b/4

soviķ Soğuk.
s. 122a/19

şovu- Soğumak.
s.-dı(eli ayağı şovu-) 58b/18
s.-maz(yüregi şovu-) 33a/2
s.-ya(yüregi şovu-) 82b/8

şovut - Soğutmak.
s.-(d)alum 36b/11

s.-(d)avuz(yüregi şovut-) 195a/1
s.-(t)avuz(yürek şovut-) 153a/6

şoy- Çıkarmak, çıkarıp almak.
s.-dılar 31a/5, 77b/14, 86b/11,
87a/14
s.-duğı 140b/18
s.-dum 112b/7
s.-duñ mı 197b/14
s.-madum 197b/14
s.-mañ 59a/19
s.-up 85b/17

şoyın- Kendi giysilerini çıkarmak.
s.-dı 69b/5

şög- Kötü söz söylemek, sövmek.
s.-di 189a/8

sök- Dağıtmak, parçalamak, yarmak.

s.-di 29b/8, 55a/19, 70a/5
s.-diler 27b/7, 63b/19, 166a/15,
166b/9
s.-elüm 26b/18
s.-erdi 55b/6

sökürcek Sökük, yırtık, delik.
s.+lerin 120b/6

söyin- Sönmek.
s.-ür 126a/19, 191b/18

s.-di(hayâtu meclisinüñ şem'i
söyin-) 29b/12

söyle- 1. Demek, söylemek.
s.-di 6a/5, 13b/9, 16a/7, 41b/16,
57b/7, 106b/15, 112a/2, 123a/8,
186a/12, 189a/15, 194a/3
s.-diler 32b/6, 137b/7
s.-dügi 117b/2
s.-düm 89b/9
s.-düñ 38a/9, 44b/1, 122b/14,
155b/4
s.-düñüz 137a/7, 167b/7
s.-me 51b/12
s.-mez 19b/11, 164a/13
s.-mişdüm 123a/12
s.-rem 41b/9
s.-rler 155b/12
s.-ye 51b/14, 106a/16
s.-yenin 7b/1
s.-yesin 123a/4

2. Anlatmak, bildirmek,
bahsetmek.
s. 58a/7, 60b/17, 80b/8, 116b/5,
116b/15, 125b/4, 126b/13,
132b/12, 157b/19, 177b/9,
181a/14, 194b/16
s.-di 16a/5, 19b/8, 24a/18,
39b/15, 40b/11, 57b/3, 85a/16,
85b/8, 89a/13, 104b/5, 112a/1,
118a/3, 126a/14, 132b/2,
135b/6, 149a/10, 177a/8, 177a/9
s.-diler 28b/1, 152a/10,
152a/13, 179b/9, 199b/15
s.-dük 77a/3
s.-düm 21b/1
s.-düñ 40b/12, 44b/1, 77a/9,
77a/9, 85a/18
s.-düñüz 23b/13, 23b/13
s.-gil 59b/4, 106b/11, 178a/17
s.-medin 106b/13
s.-mek 21b/2

s.-miş 58a/16, 130b/10
s.-ñ 25b/10, 92a/11, 92b/6,
99b/2
s.-r 98b/13, 111b/18
s.-rdi 2a/7
s.-sem 140b/8
s.-sünler 176b/2
s.-yem 132b/11
s.-yevüz 54a/5
s.-yeyin 59a/2, 80b/8, 181a/14,
183b/9, 186a/2
s.-yi dur- 9b/10
s.-yicek 126b/13

3. Konuşmak, hitab etmek.

s.-di 7b/19, 9b/5, 12b/11,
20a/5, 47a/3, 59b/3, 79a/16,
80b/5, 82a/10, 82a/18, 86b/6,
103a/2, 103a/2, 113b/8, 135a/5,
142b/16, 157b/15, 190a/1
s.-diler 48b/18, 59b/18, 100a/10
s.-gil 187a/4
s.-rsin 86b/2
s.-yen 128a/8

4. Karşılıklı konuşmak.

s.-diler 177b/8

s.-di(geleci söyle-) 76b/12
s.-di(naşıhat söyle-) 21a/8
s.-di(katı söyle-) 20a/16
s.-di(sözler söyle-) 154a/7
s.-di(tatlı söyle-) 92a/8
s.-diler(dillerde söyle-) 145a/13
s.-dügi sözi ańılama-: Ne
söylediğini bilmemek, kendini
kaybetmek. 144b/10
s.-me(habar söyle-) 125b/16
s.-mekde(dili ğaybet söyle-)
192a/5
s.-meñ(katı söyle-) 9b/9
s.-meyeler(katı söz söyle-)
178a/6
s.-miş ol-(yalan söyle-) 114a/11
s.-r(herze söyle-) 62a/8
s.-r(söz söyle-) 138a/5
s.-rler idi(herzeler söyle-)
46b/19
s.-ye(dili söyle-) 51b/8
s.-yem(söz söyle-) 20a/11
s.-yeyin(söz söyle-) 125b/3
s.-yüp(katı söyle-) 15a/17

söylen- 1. Anlatılmak, bahsedilmek,
konuşulmak.

s.-e 107a/6
s.-sün 9b/19, 62a/4
s.-sün(dillerde söylen-) 80a/9
s.-üpdür(adı şanı dost düşman
dilinde söylen-) 66a/10
s.-ür(adı söylen-) 172b/14
s.-ür idi 39a/8, 121a/15

2. Kızmak, eleştirmek, aleyhinde konuşmak.

s.-di 89a/9
s.-diler 122a/5

söyleş- Konuşmak,

s.-di 49a/1, 71b/15, 112b/17,
176a/17
s.-diler 74a/13, 92a/4
s.-e 107b/6, 142b/15
s.-eler 12a/11, 99b/9, 152b/6
s.-elüm 12a/8, 60b/14, 80b/3,
98b/13, 159a/17, 160b/10,
176b/7
s.-esin 3a/3
s.-evüz 167b/15
s.-eyin 12a/12, 40a/2
s.-gil 176b/4
s.-üñ 48b/19
s.-ür 15a/15
s.-ürler 104b/3

s.-e(söz geleci söyleş-) 40a/5
s.-mege(söz söyleş-) 163b/10

söylet- Dedirtmek, söyletmek.

s.-di 55a/6

söz

Kelâm, konuşma, söz.
s. 2a/16, 3b/1, 6a/5, 51b/5,
111b/18, 130a/2, 163a/17,
167b/6
s.+den 74b/12, 179a/14
s.+e 27a/2
s.+i 5b/14, 7a/19, 7b/1, 12b/4,
12b/6, 19a/9, 19b/6, 19b/10,
26a/7, 28b/17, 40a/5, 41b/4,
41b/9, 45b/1, 51b/9, 51b/10,
51b/14, 51b/19, 51b/19, 59a/18,
70b/3, 78a/17, 94b/4, 104a/5,
106a/10, 109b/17, 117b/2,
121b/12, 137a/12, 137a/17,
140a/8, 183b/1, 194a/3
s.+i rüsen 3b/2
s.+i tatlı 68a/8
s.+in 19b/12, 52a/2, 53a/10,
57b/12, 57b/12, 59b/3, 67b/17,

74b/12, 85a/1, 100b/9, 137b/13,
171a/12, 174a/15, 177a/8,
177a/9, 179b/9, 184a/7, 184b/1,
186a/1, 189b/12
s.+inde 52a/1
s.+inden 3b/10
s.+ine 6b/3, 21a/14, 101b/4,
159a/16
s.+i-y-ile 73a/16
s.+ini 2a/18, 21a/2, 123a/7
s.+ler 32b/6, 40b/11, 41b/15,
74a/13, 120a/11, 123a/4,
123a/8, 123a/12, 137b/7,
153a/11, 155b/12, 187a/4
s.+leri 58b/8, 80b/19, 85a/16,
85a/17, 93a/6, 104b/1, 122b/12,
143b/7, 156b/5, 176b/11,
179b/10, 191b/12
s.+lerin 19b/7, 44a/5, 45b/6
s.+lerüñ 180a/16
s.+ile 51b/17, 174a/3
s.+üm 47b/8, 89b/7, 93a/9
s.+üme 126a/4, 181a/15
s.+ümüz 36a/6, 54a/1
s.+ümüzde 179a/5
s.+üñ 20a/6, 60b/17, 69a/6,
116b/15
s.+üñe 151b/13
s.+üñüz 93a/12, 192b/3
s.+ini(herze söz) 59b/2
s.+ler(yoğ söz) 122b/14
s.+i güzâf: Manasız, boş söz.
164a/13
s.+çoğ: Sözüñ kısası, hâsılı
kelâm, sözü uzatmayalım. 3a/9
s.+degül: Uygun değil. 98a/8
s.+lerde-y-iken: Konuşma
esnasında, konuşurken. 174a/13

2. Anlaşma, ahit.

s.+üñüz 191b/4
s.-üñüz kalma-: Anlaşma sona
ermek, sözleşmenin hükmü
kalmamak. 192b/2

3. Haber.

s.+den 185a/17
s.+i 127a/1

4. Konu, bahis.

s. 98b/13
s.+in 98b/12, 104b/3, 176b/7,
177b/8
s.+ini 1b/11
s.+lerin 9b/9

s.-ine(girü sözine gel-)
115a/9
s.-ine gel-: Bahse dönmek,
Konuya dönmek. 36a/14,
167a/13, 180a/10

s.-aç-: Söze başlamak, bahse
başlamak. 13b/9, 96a/13

s.-e gel-: Konuşmaya başlamak.
6a/4, 9b/4, 48a/13, 86a/12,
89a/17, 89a/18, 92a/12,
100a/10, 121b/4

s.-geleci söyleş-: Konuşmak.
40a/4

s.-i uzat-: Gereksiz konuşmak.
58a/4

s.-i üzerüñde ol-: Sorguya
çekilmek, suçlanmak. 44b/9

s.-in ilerü ilet-: Söz geçirmek,
sözünü yaymak. 6a/18

s.-in işit-: Sözünü dinlemek,
öğüdünü tutmak. 13a/13

s.-ine gir-: Sözünü dinlemek,
sözüne uymak. 99a/11

s.-ine kal-: Sözüñden alınmak,
sözüne içerlemek. 131a/14

s.-ine uy-: Sözünü dinlemek,
tavsiyesine uymak. 75a/5

s.-ini işit- 21b/12

s.-ler söyle-: Konuşmak.
154a/7, 189a/15

s.-söyle-: Bahsetmek, anlatmak,
konuşmak. 20a/11, 125b/3,
138a/5

s.-söyleş-: Konuşmak. 163b/10
s.-üm işit- 162b/11

s.-ümi dut-: Sözünü dinlemek,
isteğini yerine getirmek. 126a/3

s.-ümüzi işit- 169b/15

s.-üñüze uy- 189a/13

s.-(katı söz söyle-) 178a/6

s.-i(söyledüğü sözi añılama-)
144b/10

s.-ler(artuğ eksük sözler di-)
89b/2

s.-leri(acı sözleri üstüñüze saç-)
123a/15

su, şu Su.

s. 36b/13, 36b/5, 36b/9,
36b/18, 37a/4, 37a/15, 37a/15,
143a/2
s.+gibi 95b/1
s.+ları 149b/3
s.+ların 36b/11

s.+mıdır 37a/17
s.+kırafı 199b/16
s.+şızındısı 37a/2
s.+ya 37a/16, 110b/13, 141a/15
s.+yı birle(ma 'būdiyye şuyı) 66b/18
s.+yı birle(yüzüñüz şuyı) 159b/13
s.+yı ile(yüzüñüz şuyı) 80b/18
s.+yına(ma 'būdiyye şuyı) 123b/10
s.+yından(ma 'būdiyye şuyı) 25a/6, 39b/8, 63b/6
s.-suz ko-: Susuz bırakmak, su vermemek. 36b/9
s.-çık- 37a/3
s.-iç- 37a/19, 140a/2
s.-içür- 37b/7
s.-koy-: Su dökmek. 126a/19
s.-taş-: Su taşımak. 183a/5
s.-ya toy-: 36b/10

2. Nehir.

s.+dın yanı 185b/7
s.+ya degin 142b/3
s.+ya degin(ulu şu) 142b/3
s.+yın('āşi şuyı) 150a/15, 157a/3, 168a/10, 183b/18, 184b/2
s.+yına('āşi şuyı) 157a/16
s.+yına degin 190b/6
s.+yından('āşi şuyı) 150b/19, 151a/1
s.+yınıñ('āşi şuyı) 151a/8, 180b/7, 185b/11, 189b/16
s.+yınıñ(cihān şuyı) 145a/16
s.-yı geç- 142b/3

su'āl Soru.

s.+i 135b/2
s.+üñ 106b/5
s.-eyle-: Sormak. 14b/4, 171a/9

şubḥ Sabah.

s. 142b/1
s.+namāzı 85b/18, 88a/16, 137b/10, 160b/6, 181b/12, 195a/9
s.-ol-: Sabah olmak. 63b/2, 109a/15, 170b/13
s.-sādık ol-: Tan yeri ağarmak. 102b/10

şubruk? Beyaz, aydınlık, güzel?.

s.+yüzlü 23b/9

şūf Yün, yün dokuma.
s. 176b/13, 176b/15

şulan- Su içmek.
s.-alar 141a/16

şulḥ Barış, anlaşma, uzlaşma.
s. 98b/12, 101b/4, 105b/14, 105b/17, 136a/12, 146b/10, 154a/6, 155b/13, 171b/18, 176b/6, 177a/1, 177b/8, 178a/7, 178a/11, 178a/15, 178b/16, 183b/2, 184b/1, 192a/14
s.+a 67b/19, 68a/8, 86a/15, 98b/6, 98b/17, 100b/2, 101a/7, 171b/15, 175a/19, 177a/2, 181b/9, 182b/3, 185b/14
s.+a mı 59a/5
s.+bâbı 13b/9
s.+birle 49b/10, 104a/3, 126a/15, 167a/6, 199a/18
s.+biti 192a/12
s.+bitisi 100b/9, 100b/12, 103a/5, 103a/6, 103a/16, 150b/4, 154a/12, 155b/9, 178b/12, 184b/15, 184b/17, 192b/5
s.+da 104a/12
s.+dan 101b/15
s.+ı 104a/2, 150b/7, 157a/13, 189b/4
s.+ın 50a/1, 156b/19
s.+ına 177b/12
s.+ında-y-ıdı 188a/18
s.+ında-y-ıduḡ 189a/5
s.+içinde 178a/2
s.+içün 99b/8, 176a/18, 176b/4, 177b/8
s.+larınuñ 167b/1
s.+ıla 13b/11, 50b/3, 102a/8, 103a/3, 103a/5, 104a/1, 104a/4
s.+umuz 154b/16, 154b/18, 155b/3, 184a/1, 184a/5, 192a/18, 192b/5
s.+umuzdadur 172a/1
s.+uñuzdan 154a/11
s.+uñuz altında 153a/19
s.-eyle-: Anlaşmak, uzlaşmak. 13b/13, 38b/3, 104a/17, 146b/11, 156b/15, 156b/17, 177b/16, 189a/3, 198b/4
s.-ı boz-: Anlaşmayı bozmak. 189a/6, 191b/2, 191b/3

s.-ı bozıl- 192a/16
s.-ı şı-: Anlaşmayı bozmak.
136a/5
s.-ın boz- 188b/4
s.-ında bulun-: Anlaşmış
bulunmak, uzlaşmış olmak.
41b/3
s.-it-: Anlaşmak, uzlaşmak.
38a/11, 38b/9, 38b/11, 41a/19,
44b/8, 45a/12, 71b/18, 92b/8,
96a/2, 98b/6, 98b/11, 99a/1,
103a/15, 136a/5, 146b/7,
149b/12, 150a/15, 150a/18,
151b/9, 151b/12, 151b/15,
151b/16, 152a/11, 152a/12,
152a/15, 152b/19, 153a/5,
153a/16, 153a/17, 153b/1,
154a/7, 154b/3, 154b/4,
154b/15, 155b/15, 156b/19,
157a/12, 159b/6, 167a/3,
167a/14, 167a/17, 167a/19,
167b/12, 171b/4, 171b/5,
172a/2, 172a/2, 176a/6,
176a/11, 180a/6, 181b/3,
181b/8, 183b/19, 185a/13,
185b/2, 185b/5, 185b/19,
188b/1, 188b/16, 189a/4,
189b/2, 190a/12, 190a/15,
198a/18
s.-kıl-: Anlaşmak. 189b/4
s.-şı- 192b/3
s.-umuz şın- 155a/2
s.-umuzdan çık-: Anlaşma,
uzlaşma şartları dışına çıkmak.
05b/7
s.-umuzı şı- 180a/8

sultân 1. Hükümdar, padişah.
s. 23a/5, 24a/15, 122b/19,
146a/6, 148b/9
s.+a 54a/2
s.+dan 122b/2
s.+ıdur 140a/16
s.+ına 16a/15
s.+ı-y-ıdı 8b/3
s.+lar 122a/3
s.+lardan 40b/16
s.+lardur 45a/4
s.+ları 79a/5
s.+laruñ 122b/7
s.+ımısa 66a/16
s.+umdan 66a/19
s.+umuz 24a/15, 53b/16
s.+uñuz 58b/5

2. Allah.
s. 78a/2

s.-ol-: Hükümdar olmak. 56b/6

sultânlık Hükümdarı olan.
s.(dört sultânlık il) 124a/1

şulu Suyu olan.
s. 170b/11
s.+(otlu şulu yir) 25a/11, 37a/6,
37b/8

şun- 1. Uzatmak, vermek.
s. 129b/6
s.-dı 31b/18, 34a/11, 65b/4,
88b/11, 91b/16, 119b/4,
126b/18, 127a/18, 129b/7,
147a/2, 153b/19
s.-dılar 181a/10

2. Uzanmak.
s.-dı 77a/15, 113b/7

3. Yakalanmak, tutulmak.
s.-acak 168a/2

şunul- Verilmek.
s.-dı 149a/2

Surâka (Krş. Surâka b. 'Âmir)
s. 145a/1

Surâka b. 'Âmir Fetihlere katılan bir
savaşçı.
s. 144b/19

süre Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı yüz
on dört bölümden her biri.
s. 49a/10, 125b/9
s.+si(fâtîha süresi) 49a/10
s.+si(ihlâş süresi) 49a/11

şüret 1. Görünüş, biçim, resim.
s.+i gibi 155b/2
s.+in 144a/10
s.-i düz-: Şeklini yapmak,
biçimini vermek. 155b/5

2. Yüz, surat.
s.+ine 148a/11
s.+i 31a/16, 134a/16

3. Heykel.
s. 153b/5

- s.+i** 154b/11
s.+i(taşdan şüret) 155b/8
s.+idür 153b/5
s.+lerin 49b/1
s.+üñ(taşdan şüret) 155a/8
s.+üñ(taşdan yonulmuş şüret) 155a/10
- s.-yon-**: Heykel yontmak.
 155b/2
4. Kopya.
s.+in 3a/6
5. Görünüş, kılık.
s.+in 113b/5
6. Yarutuluş.
s.+e 135a/17
- şuşa-** Susamak.
s.-yup 37a/14
- susuz, şusuz** Su içmeden, susuz kalarak.
s. 36b/14, 141a/13
- şusuzluk, şuşuzluk** 1. Kurak, su bulunmayan yer, çöl. (Krş. şusuzluk)
s.+dur 36b/4
s.+beriyeye 37a/13
2. Susuz kalma hali.
s.+dan 176a/3
- şusuzluk** (Krş. şusuzluk)
s.+(ğ)a 25b/17
- suvar-, şuvar-** Sulamak, su içirmek.
s.-dılar 37a/3, 37a/4
- suvât, şuvât** Su alınacak yer, hayvanların su içebileceği yer.
s.+(d)a 170a/9
s.+(d)ın 128a/16
- sübaşı** Subay, komutan.
s.+larına 166b/1
- Sübhân** Allah.
s. 78a/6
s.+ına 16a/7
s.+umuz 24a/16
- süci** Şarap. (Krş. sücü)
s.+degül ise 37a/16
s.+midür 37a/17
s.-iç- 37b/3, 145a/2
- sücüd** Secde etme.
s.+birle(huşü' huzü' rükü'
 sücüd) 45b/11
- sücü** (Krş. süci)
s.+si 19a/13
- Süfyân b. Hazrec b. 'Avf** Ravi adı.
s.+dan 171a/9
- Süfyân b. Zabbâk** Fetihlere katılan bir sahâbi.
s. 170a/5
- Süheyl** (Süheyl b. 'Amr, Süheyl b. 'Ömer)
s. 25b/19
- Süheyl b. 'Amr b. Şabbâh el-'Abâsi** Fetihlere de katılan bir ravi.
s. 174a/4
- Süheyl b. 'Amr** Mekke'nin fethinden sonra müslüman olan Kureys'in ileri gelenlerinden biri. (Krş. Süheyl b. 'Ömer)
s. 18a/2, 130a/7
- Süheyl b. 'Ömer** (Krş. Süheyl b. 'Amr)
s. 25b/19, 26b/9, 30b/1, 145b/12
s.+den 26a/7
s.+i 156b/9
s.+oğlu Ebü Cendel b. Süheyl 103b/16
s.+üñ kıızı Gülşüm 139a/19
- Süheyl b. Sâbit** Şehit adı.
s. 46b/11
- Süheyl b. Şabbâh** (Krş. Süheyl b. 'Amr b. Şabbâh el-'Abâsi)
s. 178a/11
- Süheyl Şabbâh** (Krş. Süheyl b. 'Amr b. Şabbâh el-'Abâsi)
s. 75b/11

- süker ?**
s.+ler 35a/12
- süksün** Boyun kökü, ense.
s.+ine 27b/1
- sülâle** Soy, nesil.
s.+si 133b/15
- sülâme** Şam şehrinin kapılarından birinin adı.
s. 91a/18
- Süleymân b. 'Alî Ravi** adı.
s. 167a/9
- Süleymân b. 'Âmir Fetihlere de katılan bir ravi.**
s. 154b/7
- Süleymân b. Hâlid Halid b. Velid'in oğlu.**
s. 18a/5
- şülüş** Üçte bir.
s.+i birle 150a/3
- sümüt-** Tökezlemek, dengesini kaybetmek.
s.-ür 157b/13
- sünnet** Hz. Muhammed'in işleri ve tasvibleri.
s. 118b/6
s.+i 6a/19
s.-ol- 174b/12
- sünnî** Müslüman.
s.+birle 15b/4
s.+er 15b/7
s.+müsülman 31a/7
- süfû** Mızrak, süngü.
s. 29b/19, 55b/11, 56a/7, 71a/12, 76a/4, 105a/20, 112a/13, 113b/3, 141b/10, 165b/15, 165b/15, 172b/11, 197a/3
s.+birle 26b/16, 55a/14, 81b/11, 155a/6
s.+ler 17a/18
s.+y-ile 11a/19, 42a/13, 60b/15, 163b/13
s.+nüñ sinâm 79b/10
- s.+rümh** 11a/14
s.+si 17a/9, 55a/15, 62b/1, 163b/13
s.+sin 12b/7, 15b/1, 32a/5, 32b/3, 55a/13, 56b/15, 57b/16, 59a/5, 59a/10, 61b/5, 61b/9, 69b/6, 81b/1, 86a/10, 114a/11, 157b/9, 163b/15
s.+sinâmı 30a/16, 138a/13, 165b/14
s.+sinüñ sinân 70a/10
s.+sinüñ sinâmı 56b/10
s.+ye 11a/19, 27b/16, 60b/14, 86b/11, 86b/16, 112a/14
s.+yi 27b/1
s.-(güneş bir süfû boyı kal-) 141a/6
s.-ler oyna- 154b/9
s.-kolayla- 70a/3, 158a/15, 165b/8
s.-sin oynat- 56a/15
s.-sin kolayla- 79b/9, 154b/10
s.-sine diz- 70a/5
- sür-** 1. Yürümek, ilerlemek.
s.-di 33a/10, 37a/12, 40a/2, 47a/14, 52b/7, 62b/18, 68a/15, 80a/2, 86a/7, 94b/2, 102a/9, 112a/10, 113b/2, 116b/7, 124b/8, 154a/18, 160a/3, 174a/9, 174b/5, 175a/12, 177a/7
s.-diler 10a/8, 85b/15, 117a/4, 169a/2, 187a/13, 195a/13
s.-dük 135a/1
s.-i 191b/2
2. Devam etmek.
s.-üp 108b/13
3. İzlemek, peşinden gitmek.
s.-di 61b/12
s.-diler(ardından sür-) 196a/15
s.-di(ardın sür-) 46a/18
s.-diler(ardın sür-) 71b/5
s.-diler(ardınca sür-) 33a/8, 109a/5
s.-üñüz(ardumuzdan sür-) 104b/10
s.-üp(ardın sür-) 31a/3
4. Kovalamak.
s.+e 122a/9
s.-diler 30a/17
s.-üp 30b/19

- 5. Dokundurmak, değdirmek.**
s.-di 32b/18, 125a/12, 166b/13
s.-eyim 32a/8
- s.-di(atın sür-) 157b/12
s.-diler(at sür-) 76a/18, 197a/10
s.-dügin(buyruk sür-) 128a/7
s.-mişdür('ömür sür-) 132b/15
- Sürâka b. 'Ulâ Şehit adı.**
s. 28a/5
- sürî** (Krş. sürü)
s.+(bir sürî koyun) 58a/7
- sürü** Hayvan topluluğu. (Krş. sürü)
s.+den 58a/11, 58a/13
s.+sine(karga sürüsü) 27a/8
- süst** Sağlam olmayan, güvenilirmez.
s. 106b/1
s.-ol-: Güvenilmez olmak.
106b/1
- süvâr** Ata binmiş, binici.
s.-ol-: Binmek. 29a/10, 110a/8,
160b/8, 172b/9, 194a/5
- Ş**
- şa'bân** Arabî ayların sekizincisi.
ş.+ayı 134b/17
ş.+ayınuñ üçüncü günü 132a/6
- şahâdet** 1. Allahın varlığını ve
birliğini kabul etme, islâmiyet.
ş. 49a/9
2. Şehitlik, şehit olma.
ş. 26a/12
ş.+mertebesi 70b/2, 94b/7
- şahin** Şahin.
ş.+ler gibi 27a/9
- şak** Yarma, bölme.
ş.-(iki şak it-) 6b/19
- şarâb** Şarap.
ş. 193b/18
- şark** (Krş. şarkî)
ş.+(bâb-1 şark) 91a/18
- şarkî** Şam şehrinin kapılarından
birinin adı.
ş. 102b/9
ş.+(bâb-1 şarkî) 98a/15
ş.+birle(bâb-1 şarkî) 101b/18
ş.+de(bâb-1 şarkî) 91b/10, 98b/8
ş.+den(bâb-1 şarkî) 97a/5,
126a/16
ş.+nüñ(bâb-1 şarkî) 91a/19,
102a/5
- şart** Şart.
ş.+a 178a/6
ş.+ıla 33b/9, 109b/4
ş.+ıladur 192a/14
ş.+um 178a/1
ş.+umuzu 178a/17
ş.+uñ 178a/2
ş.+üzere 105a/8
ş.-'ahd it-: Şartlarda anlaşmak.
100b/10
ş.-it-: Şart koşmak. 153b/2
- Şarfa** Filistin'de bir şehir.
ş.+meliki 7b/20
ş.+vilâyeti 7b/6
- şaş-** Şaşmak, şaşırmaq.
ş.-dı('akılları şaş-) 136b/18
- şâd** Sevinçli, memnun. (Krş. şâz)
ş.-ol-: Sevinmek, memnun
olmak. 16a/6, 127b/11, 141b/4,
144a/4, 168b/9
- şâdî** Sevinçlilik, memnunluk.
ş. hurrem ol-: Sevinmek,
memnun olmak. 118a/16
- şâfi** Yeter görülen, kifayet eden.
ş.+cevâb: Yeter görülen cevab.
106b/5
- şâh** 1. Hükümdar, padişah.
ş. 117b/11
ş.+ı 117b/11
2. Allah.
ş.+umuz 164a/7
- şâh-dâne** İri inci tanesi.
ş. 162a/3
- şahs** Kişi, kimse.
ş. 71a/9

şâh-süvâr Ata iyi binen.
ş. 71b/3

şâ'ir Şair.
ş.+lere 128b/12

şâkir Şükreden.
ş.- ü zâkir ol- 152a/5

şâkird 1. Talebe.
ş.+lerindenem(buheyre-i râhib şâkirdleri) 85a/19

2. İkinci sınıf.
ş.+kavm 182b/16

Şâm Suriye'nin güney kısmı.
ş. 5a/19, 7a/4, 7b/14, 99a/5,
149b/19, 152b/4, 180a/12
ş.+(dımışk-ı şâm vilâyeti) 61a/8
ş.+(fütüh-u şâm) 1b/11
ş.+a 5b/3, 34b/13, 36b/2,
37a/13, 49b/8, 49b/17, 50a/2,
58b/15, 118a/13, 127a/4,
127a/4, 139b/1, 148b/18
ş.+begleri 36a/11
ş.+çerisi 54a/13
ş.+dan 39a/1, 126b/9, 126b/10,
126b/11
ş.+da-y-ıdı 120a/2
ş.+eli 50a/10
ş.+fütühüñ 180a/17
ş.+gazâsı 134a/2
ş.+hikâyeti 119b/14
ş.+ı 2a/9, 5b/7, 9a/16
ş.+içinde 121a/15, 182a/3
ş.+ili 13a/15, 16a/15, 33a/18,
38b/7, 38b/17, 52b/2, 66b/9,
119b/8
ş.+illeri 25a/14, 41a/17
ş.+iklimi 23a/8, 39a/8
ş.+meliki 114a/19
ş.+memleketi 60a/14, 92b/11
ş.+metâ'ları 23a/19
ş.+milki 125b/19, 127a/3
ş.+kumâşı 5b/2
ş.+şehirleri 38a/19, 38b/18
ş.+tarafı 2a/11, 14a/12, 35b/1,
36a/15, 88b/3, 129b/14
ş.+ululuğı: Şam valiliğı. 144a/6
ş.+uñ 121a/13
ş.+uñ naşrâni 'Arabları 5a/19
ş.+uñ ni'meti 7a/14
ş.+uñ ni'metleri 81a/6

ş.+uñ yimişi 5a/9
ş.+vilâyeti 5b/4, 7b/16, 8a/3,
18b/3, 22b/19, 23a/16, 25a/16,
26a/1, 31b/14, 35b/4, 39a/14,
48b/8, 72a/10, 102a/3, 103a/7,
119b/1, 127b/18, 149a/12
ş.+yolu 15b/8, 31b/13, 88a/16,
88a/19, 90a/17

şân Şan, şöhret.
ş.+ına 16a/13

şâyed Belki, ihtimal.
ş. 57b/17, 140b/9, 174a/12
ş.+ki 74a/18
ş.+kim 133a/17

şâz (Kırş. şâd)
ş.-ol-: Memnun olmak,
sevinmek. 3a/15, 3b/12, 4a/2,
4b/5, 47a/6, 85a/2, 91b/13,
92a/2, 95b/18, 125a/8, 126b/19,
133a/7, 134a/19, 137a/17,
166b/12, 175a/16, 199b/7

şâzılık Sevinç, gönül ferahlığı.
ş.+(ğ)-ıla 22b/13, 72b/10
ş.+dan 8a/18
ş.+lar birle 28b/10
ş.-düş-: Sevinç yayılmak.
127a/1
ş.-it-: Memnuniyet göstermek.
33b/17
ş.-lar eyle-: Memnuniyet
göstermek. 34a/18

şâzumân Sevinçli, memnun.
ş.-ol-: Memnun olmak,
sevinmek. 3b/18, 55b/14,
72b/10, 84b/10, 88b/17

şeb Gece.
ş. 6b/16

şebihün Gece baskını
ş. 96b/11, 159b/7
ş.+dan 91b/4
ş.-it-: Gece baskını yapmak.
67a/7, 93a/16, 99a/17, 137b/7,
157a/3
ş.-kıl-: Gece baskını yapmak.
142a/11

şecâ'at Yiğitlik, yüreklilik, cesaret.

- 104a/17, 104b/4, 104b/7,
105a/9, 105a/15, 107b/1,
107b/9, 124b/16, 171b/12,
172b/16, 173b/14, 173b/19,
174a/3, 174a/10, 177b/19,
178a/3, 179b/7, 194b/19,
195b/7 196a/12, 196a/17
ş.+den yaña 175a/3
ş.+din 175a/1
ş.+dür 46a/4, 74a/5, 124a/4,
153a/13, 167a/18, 170a/7
ş.+e 39a/16, 45a/15, 45a/17,
47a/9, 48a/1, 48a/2, 48a/12,
48a/12, 49a/17, 53b/5, 65a/19,
67b/12, 67b/16, 68a/5, 75b/2,
76b/10, 76b/15, 95b/11,
95b/15, 95b/19, 96b/14, 98a/1,
99a/16, 100b/11, 101a/7,
101b/7, 102a/7, 102a/8,
102a/13, 102a/16, 102a/20,
102b/4, 102b/7, 102b/20,
103a/6, 104b/12, 107b/4,
146b/5, 149b/4, 149b/6,
149b/6, 152b/2, 169b/14,
169b/18, 170b/5, 170b/9,
171a/14, 172a/14, 173a/7,
175a/18, 178a/7, 179b/12,
179b/15, 179b/19, 180a/2,
180a/5, 185b/2, 186b/16,
187a/9, 187b/17, 193a/19,
194a/19, 198a/15, 198a/15
ş.+gibi 50a/8
ş.+i 8a/7, 17b/17, 21b/9, 35a/9,
38b/18, 47b/18, 48a/3, 48a/9,
50a/14, 50b/3, 51a/5, 52a/17,
52b/11, 53a/9, 64a/6, 64a/17,
65a/10, 67b/9, 67b/13, 95a/11,
101a/15, 101b/11, 102a/7,
103a/3, 103a/7, 103a/9,
103a/11, 107a/16, 107b/11,
107b/13, 152b/3, 152b/4,
152b/7, 152b/9, 167a/3,
167a/18, 169b/10, 169b/10,
171b/19, 172a/3, 175b/13,
184a/4, 185a/18, 185b/11,
188a/1, 188a/18, 188b/19,
189b/5, 189b/5, 191a/9,
192a/15, 192b/6, 194a/19,
194b/10, 194b/12, 194b/12,
198a/7, 198a/13, 198a/19,
198b/16, 198b/18, 199a/19
ş.+i birle 149b/1, 198a/17
ş.+içi 187b/18, 188a/2
ş.+içinde 39a/6, 39a/19, 88b/12,
98a/19, 103a/8, 104a/12,
104a/13, 104a/15, 104a/16,
172a/14, 179b/5
ş.+içindeki 195a/4
ş.+içinden 39b/11, 75a/16,
186a/15
ş.+içine 127b/1, 186a/14
ş.+idi 38b/19, 185b/12
ş.+idi 152b/5
ş.+idür 189b/7, 189b/8
ş.+ile 174a/12
ş.+in 35a/9, 35a/14, 43b/9,
49b/9, 49b/10, 52b/6, 53a/1,
53a/10, 54a/16, 58b/4, 59b/7,
74a/10, 116a/16, 146b/14,
150a/13, 155b/15, 167a/6,
167a/13, 169b/19, 170a/2,
170a/7, 181b/13, 186a/16,
190a/11, 190a/12, 192a/19,
199a/18
ş.+inde 8b/1, 8b/8, 13a/9,
35a/8, 41a/7, 43b/3, 52b/4,
98b/18, 119b/17, 120a/7,
120a/8, 124a/14, 139a/18,
168b/2, 169a/11, 179a/4,
180a/9, 197a/18
ş.+inden 8a/16, 10a/15, 15b/6,
18a/8, 49b/13, 63a/9, 73b/7,
75b/13, 91b/10, 97b/15,
109b/3, 133a/8, 139b/19,
147a/1, 151a/6, 153b/18,
168a/10, 168a/10, 178b/11,
188a/19, 189b/3, 192a/19
ş.+inden idi 198b/6
ş.+inden yaña 150a/2, 157b/9,
185b/9
ş.+ine 4a/9, 10a/9, 15b/14,
22a/9, 22a/19, 23a/18, 23b/5,
23b/5, 34a/7, 34b/5, 35a/11,
35a/11, 35a/15, 35b/2, 38b/18,
39a/1, 39a/4, 39a/19, 39b/6,
43b/8, 46b/5, 49b/6, 49b/11,
49b/12, 50b/7, 52b/5, 52b/11,
52b/11, 53a/12, 53b/3, 63a/9,
64a/3, 64b/5, 65b/19, 67a/3,
67a/4, 67a/10, 73a/13, 73a/17,
88a/13, 88a/15, 88b/1, 88b/18,
89a/6, 101b/14, 104a/3, 109a/5,
109b/7, 109b/9, 109b/10,
116b/18, 117a/12, 118b/2,
119a/7, 123b/4, 124b/8, 127a/1,
127a/15, 129b/14, 136a/15,
139b/19, 145b/16, 146a/1,
146a/18, 146a/18, 146b/1,
146b/2, 147b/13, 149b/12,
149b/18, 150a/5, 150b/12,

ş. 11b/16, 26a/12, 34b/15,
55b/19, 142a/10, 172b/13
ş.+birle 4a/8
ş.+den 19a/5
ş.+in 70b/12
ş.+ini 137a/12
ş.+issi 73b/13
ş.+le 7a/2
ş.+i heybet issi 45b/18
ş.+üm 20b/16
ş.+ün 61a/7
ş.+üni 9b/17
ş.+üñüz 80a/8
ş.-(erlik şecâ'at gönder-) 61a/5,
69a/1
ş.-göster-: Yiğitlik göstermek,
cesaret sergelemek. 55a/14
ş.-üñi gönder-: Yürekliliğini
göstermek. 9b/17

şecâ'atlu Cesur, yürekli.
ş. 5a/2, 76b/19
ş.+idi 36b/7

Şeddād (Krş. Şeddād b. Evs)
ş. 129b/6, 129b/7, 129b/14
ş.+birle 132a/4
ş.+uñ 129b/7, 131a/7

Şeddād b. 'Alī Fetihlere de katılan
bir ravi.
ş. 168b/17

Şeddād b. Evs Fetihlere katılan bir
sahabi.
ş. 15b/15, 15b/16, 15b/17,
129b/6, 129b/12, 131a/2

şefâ'at 1. Yardım.
ş. 98a/3

2. Aracı, yardımcı.
ş.+süz 164a/4

ş.-it-: Yardım etmek. 159b/8

şefî' Allah'ın yardımını için aracı.
ş. 78a/10
ş.-getür-: Allah'ın yardımını için
aracı koymak. 43a/4, 93b/1
ş.-idin-: Allah'ın yardımını için
aracı edinmek. 76a/2
ş.-ol-: Allah'ın yardımını için
aracı olmak. 128b/3

şefik Şefkatli, merhametli.
ş. 34b/11, 98b/12

şefkat Acıma, esirgeme, merhamet.
ş. 136a/14
ş.+dendür 89b/7
ş.+ın 152a/13
ş.+üm 107a/9
ş.+ürden 62a/2

ş.-eyle-: Merhamet etmek.
21a/11

ş.-gösder-: Merhamet
göstermek. 86a/18

ş.-it-: Merhamet etmek. 21b/10,
54a/3, 78a/19, 80b/7, 107a/10,
120a/17

şehâmet Zeka ve akılla birlikte olan
cesaret, yiğitlik.
ş.+i 122b/8

şehir, şeh Şehir.
ş. 38b/18, 39b/2, 40b/5, 48a/7,
48b/4, 48a/11, 53a/15, 65a/5,
65a/12, 67a/16, 67b/11, 67b/14,
67b/15, 67b/18, 68a/18, 68b/5,
73b/18, 74a/5, 74b/11, 75a/2,
75a/8, 98b/5, 99b/15, 99b/18,
104a/8, 104a/9, 109a/11,
109b/4, 133a/19, 133b/2,
152b/2, 152b/3, 152b/7,
155b/13, 167a/2, 167a/3,
170a/10, 171a/18, 172a/17,
173b/10, 175a/16, 175b/12,
177a/4, 177a/12, 178a/8,
178b/10, 179a/9, 179a/10,
179a/16, 179b/2, 179b/18,
180a/1, 180a/6, 180a/8,
183b/19, 184b/17, 185a/3,
187a/12, 188a/1, 188a/6,
188b/7, 188b/14, 188b/18,
189b/3, 189b/3, 192a/15,
192b/6, 192b/8, 193a/19,
195b/10, 198a/12
ş.+(il şehir) 53a/15
ş.+(vilâyet-i şehri içinde) 170b/8
ş.+begi 187b/12
ş.+de 38b/19, 76b/1, 101a/10,
104a/18, 104b/6, 104b/9,
149b/7, 169a/5, 174b/5,
175b/14, 178a/14, 199b/1
ş.+den 39b/1, 47a/7, 48b/15,
74a/18, 74b/16, 88b/2, 97b/11,
98a/2, 99a/17, 104a/15,

152b/18, 156b/15, 168a/11,
 168a/13, 168a/15, 169a/2,
 170b/11, 173a/8, 178b/1,
 178b/14, 178b/17, 180b/1,
 180b/9, 180b/10, 181a/6,
 188a/5, 188a/9, 188a/17,
 188a/18, 188a/19, 189b/9,
 189b/14, 190b/1, 194b/6,
 194b/8, 198a/18
 §.+ine degin 52b/10, 155b/18
 §.+ine mi 167a/16
 §.+i-y-se 176a/10
 §.+ini 65b/16, 74a/10, 132b/5,
 176a/13, 185a/15, 189a/3
 §.+inüñ 5b/5, 5b/9, 8b/9,
 17b/12, 18b/11, 21b/19, 25b/18,
 39a/10, 40a/3, 48a/7, 49b/3,
 49b/5, 49b/14, 50a/1, 52b/1,
 53a/6, 54a/14, 54a/18, 64a/13,
 64b/2, 64b/8, 64b/16, 65a/7,
 67b/9, 71b/17, 74a/6, 74b/7,
 80a/10, 90b/11, 91a/14, 91b/6,
 91b/9, 92a/4, 92a/6, 95a/13,
 98b/14, 99a/10, 101b/19,
 109a/5, 109b/8, 117a/13,
 119a/8, 120b/3, 121a/12,
 126b/19, 136a/4, 146a/19,
 146b/4, 146b/6, 146b/12,
 149b/2, 150a/4, 150b/7,
 150b/15, 151a/7, 153a/16,
 153b/3, 155a/9, 156b/13,
 156b/14, 156b/16, 166b/18,
 167a/19, 167b/1, 167b/7,
 167b/13, 169b/17, 171b/17,
 172a/8, 172b/15, 178a/12,
 178b/7, 178b/10, 178b/16,
 178b/19, 180a/13, 180b/9,
 180b/12, 181b/9, 182a/12,
 182a/15, 183b/14, 185a/15,
 185a/16, 185b/2, 185b/7,
 185b/7, 186a/5, 188a/14,
 189a/2, 189b/2, 189b/15,
 190a/12, 191a/6, 191a/6,
 191a/13, 191a/16, 192a/16,
 192b/16, 194b/2, 197a/10,
 197a/11, 198a/4
 §.+inüñ içinde 113b/17
 §.+inüñ içine 102a/18
 §.+ler 20b/9, 151a/8, 185b/17,
 186b/11
 §.+lerden 183b/19
 §.+lere 33b/2, 35b/4, 74a/7,
 82a/1, 152a/10
 §.+leri 21a/18, 183b/15

§.+lerin 66b/4, 152a/11,
 183b/14
 §.+lerinde 146a/15
 §.+lerinden 38a/19, 38b/18,
 192a/15
 §.+lerine 80b/13
 §.+lerüñüzi 182a/5
 §.+tarafı 47a/1
 §.+ümi 53a/7
 §.+ümüz 153a/12
 §.+ümüz içindeki 90b/17
 §.+ümüzden 188b/19
 §.+ümüze 74b/9, 176a/6, 178a/5
 §.+ümüzi 65a/18, 150a/17
 §.+ümüzüñ 150a/10
 §.+üñ 40a/9, 47a/10, 47a/19,
 47b/19, 49a/17, 50a/8, 52b/13,
 64a/14, 64a/15, 65a/5, 68a/18,
 93a/5, 99b/6, 102a/20, 102b/9,
 102b/15, 104a/8, 105a/16,
 109a/12, 133b/3, 136b/4,
 149b/5, 150a/8, 150b/5,
 154a/10, 168a/14, 168a/18,
 170b/4, 171a/17, 173b/4,
 174a/17, 174a/18, 176a/13,
 178b/11, 179a/18, 182b/10,
 182b/17, 187a/17, 187b/4,
 187b/6, 187b/11, 190b/11,
 191a/14, 192b/17, 197a/6
 §.+üñi 168a/16
 §.+üñüz 171b/9, 198a/14
 §.+üñüzde 71b/19
 §.+üñüze 72a/1

şehircügez Küçük şehir, kasaba.
 §.+leriniñ 50a/13

şehirlü Şehir sakinleri, şehirde
 yaşayanlar.
 §. 197b/1

şehid Din uğruna ölen, şehit.
 §.+ler 31b/1, 32b/7
 §.+ler cem'iyeti 70b/2
 §.+leri 28a/9, 46b/15
 §.+leriñ 46b/13
 §.+leriñ namâzı 12a/4, 31b/1
 §.-eyle-: Şehit etmek. 29b/15,
 175b/6
 §.-it-: Şehit etmek. 75b/10,
 94b/1
 §.-ol-: Şehit olmak. 9a/19,
 11b/9, 18b/16, 26a/6, 26a/11,
 28a/1, 28a/5, 28a/8, 31a/6,
 31a/7, 31a/10, 31a/12, 31a/13,

- 31a/14, 32a/2, 32a/3, 34a/5,
34a/14, 46b/9, 46b/10, 83a/16,
83b/4, 85a/12, 89a/2, 94b/10,
101b/17, 124b/18, 133b/18,
139a/2, 139a/16, 161b/14,
164a/16, 164a/16, 173a/10,
174b/14, 198b/4, 198b/5,
198b/16, 198b/17
ş.-öl-: Din uğruna ölmek.
10b/15
- şehidlik** Şehitlik.
ş.+mertebesi 2a/7, 9b/10,
10b/14, 26a/6, 40b/3, 134a/11
- şehristân** Büyük şehir.
ş.+ın 122a/7
- şehvet** Aşırı istek.
ş.+e(nefs ü şehvet) 131b/19
- şekâvet** Bahtsızlık, habislik.
ş. 120a/10
- şeker** Şeker. (Kırş. şeker)
ş. 180a/17
ş.+dür 168b/14
- şekil** Tarz.
ş. 109a/17
- şekker** (Kırş. şeker)
ş. 168b/18
ş.+i cüllâb 46a/9
- şem'** Mum.
ş.-i(hayâtı meclisinün şem'i
söyin-) 29b/12
ş.-ini(din şem'ini yandır-)
19a/11
ş.-ini('akluñ şem'ini yandır-
146a/4
- şer, şerr** Kötülük, fenalık.
ş.+in 11a/10, 54a/4, 69a/2
ş.+inden 97b/9
ş.-leri mi iris- 53a/18

ş.-(hayr u şer gör-) 143a/1,
164a/14
- şer'** Şeriat.
ş. 20b/12
ş.+ine 16a/12
ş.+ün 107a/5, 148b/9, 148b/14
- Şerahbil** (Kırş. Şuraħbil b. Hasan)
ş. 40a/9, 63b/15
ş.+birle 15b/11
- Şerahbil b. Hasan** (Kırş. Şuraħbil
b. Hasan)
ş. 39a/18, 42a/5, 46b/1, 54a/18
- Şerahbil b. Hasana** (Kırş. Şuraħbil
b. Hasan)
ş. 78b/9, 193a/14
- şerâyiş** Şartlar.
ş.+in 2b/14, 49b/15, 53a/13
- şerbet** Şerbet.
ş.+ em 135b/3
ş.+i 19a/13
ş.-içil- 19a/5
- şeref** Şeref.
ş. 10b/13
ş.+i 143a/15
ş.+ine 20b/18
- Şeref** Şam şehrinin kapılarından biri.
ş.+de(bâb-ı şeref) 70b/18
- şerf** Yükselme.
ş. 143a/6
- şerh** Açıklama, izah etme.
ş.+i 3a/19, 3a/19, 122a/18
ş.+i(vaşf-ı şiddet-i şerh)
122a/18
ş.+in 58b/17, 127a/11, 180a/17
ş.+in(himmet-i şerh) 122b/1
ş.+ine 132b/1
ş.+ini 106b/6, 127a/14
ş.+i kıssa 180a/14

ş.-eyle-: Açıklamak, izah etmek.
2a/7, 24a/19, 28b/2, 40b/13,
41a/5, 70b/12, 85b/2, 132b/2,
135b/7, 194b/3
ş.-in eyle- 3b/12, 34b/1
ş.-it-: Açıklamak, izah etmek.
3b/1, 30a/3, 180a/13
ş.-ol-: Açıklanmak, anlatılmak.
23b/19
- şer'i** Şeriate uygun.
ş. 100b/3
ş.+degül 44a/4

şerî'at Din hükümleri, din kaideleri.

- ş. 2b/15
 ş.+(erkân-ı şerî'at) 125b/8
 ş.+e 2a/3
 ş.+hükmi 14a/2
 ş.+i 24b/1
 ş.+ümüz 124b/1
 ş.+üñ 120b/12
 ş.+üñüz 44b/3
 ş.+üñüzde 100b/3

Şerife Şam şehrinin kapılarından biri.
 ş.+nüñ(bâb-ı şerife) 64b/15

şermesâr Utanmış.

- ş.-(hacil şermesâr kıl-) 70b/2
 ş.-(hacil ü şermesâr ol-) 50b/12
 ş.-(hacil ve şermesâr ol-) 11b/12
 ş.-(hör hacil şermesâr eyle-) 122b/15

şeş- Çözmek. (Kırş. şiş-)
 ş.-di 193b/6

şemişil- Çözülme.
 ş.-di 148a/4

şevk 1. Neşe, sevinç.
 ş.+ı ile 27b/2
 ş.+ından 134a/12

2. Nur.
 ş.+ı 19a/12

şevket Büyüklük, ululuk, azamet.

- ş. 26a/12
 ş.+i 6a/13, 35b/19, 45a/10,
 90b/6, 107a/5, 122b/8
 ş.+in 154b/1, 158a/19
 ş.+issi 62b/2
 ş.+i şöhret 121a/6
 ş.+ile 92b/1

ş.-göster-: Azamet göstermek.
 165b/8

şevvâl Arabî ayların onuncusu.

ş.+ayı 150b/7

şeyh Din büyüğü, üstat.

ş.+i kebir 142b/14

şeytan, şeytân Şeytan.

ş. 122b/6, 131b/9

ş.+dan 122b/6

ş.+uñ 120a/13

şikâk Muhalefet, düşmanlık.
 ş. 120a/9

şıkka Kumaş için kullanılan bir uzunluk ölçüsü, dar uzun bez parçası.
 ş. 80b/17
 ş.+(yüz şıkka) 80b/18

şi'âr 1. Üstün nitelik.
 ş.+ı 90b/6, 107a/5
 ş.+ıdur 174b/14
 ş.+ın 36a/8, 158a/19
 ş.+ından 98b/19
 ş.+ını 178b/3

2. Adet, usul.
 ş.+ı 27a/5, 30b/5

3. İşaret nişan.
 ş.+um 181a/17

şiddet 1. Sertlik, haşinlik.
 ş.+i 122b/8
 ş.+in 128a/6
 ş.+inden 154a/4
 ş.+ile 92b/1
 ş.+üñüz 80a/9

2. Güç, kuvvet.
 ş.+in 154b/1

3. Zorluk, çetinlik.
 ş.+ini 194b/3

ş.+(vaşf-ı şiddet-i şerh) 122a/18

şikâr Avlanan, ele geçirilen.
 ş.-ol-: Avlanmak, ele geçirilmek.
 93a/2

şikâyet Şikâyet.
 ş.-eyle-: Şikâyet etmek. 148a/18
 ş.-it-: Şikâyet etmek. 157a/16

şikestelik Mağlubiyet, yenilgi.
 ş.-(zevâl ve şikestelik yetiş-) 22b/9

şimdi 1. Hemen, şimdi, şu anda.
 ş. 96b/9, 105b/13, 122a/12,
 140a/16, 143b/6, 159b/3,

169b/9, 177b/1, 185a/17,
185b/16, 198a/15, 198b/2
ş.+den 178a/16

2. Artuk, bundan böyle.
ş. 16a/15, 24a/15, 53b/16,
74a/14, 78a/10, 89b/3, 182a/2
ş.+kim 193b/14

3. Bu zamanda, içinde bulunulan
devirde.
ş. 6b/17, 20a/7, 40a/12, 44a/10,
100b/6, 113a/5, 122b/16,
152b/3

5. Bu durumda, bu duruma
göre.
ş. 45a/19, 90b/19, 96a/3,
105a/13, 167b/2, 169b/7

2. Biraz sonra.
ş. 161b/3

ş.+den(şimden girü): Artuk,
bundan sonra. 50b/14, 154b/16,
198a/8
ş.+ki Bu andaki, bu zamandaki.
122b/8
ş.+ki hâlde: Bu günde, bu
durumda. 49a/4, 89b/5
ş.+ki zamâna degin: Şu zamana
kadar, bu güne dek. 50a/10
ş.+ye degin: Şu zamana kadar,
bu güne dek. 49a/4, 91a/17,
159b/13

şi'r Şiir.
ş. 3a/18, 6b/7, 9a/6, 10b/3,
19a/4, 24a/3, 27a/13, 29b/16,
32b/8, 42a/16, 46a/1, 51b/7,
56a/17, 62a/16, 68b/6, 69b/8,
92b/15, 106a/14, 111b/10,
117b/6, 122a/17, 131a/9,
146a/3, 164a/3, 174b/8,
180a/13, 191b/5, 193b/19
ş.+i 'Arabî 72b/5

ş.-eyit-: Şiir söylemek. 22a/14
ş.-it-: Şiir söylemek. 143b/11

şir 1. Aslan; Kahraman, cesur,
yürekli.
ş. 18b/16, 30a/5, 111b/16,
111b/16, 133b/12, 189b/9
ş.+gibi 27a/18, 42a/17

ş.+ler 141a/1
ş.+leri 46b/4, 62a/19, 97a/11,
133b/11
ş.+ ü ner 58b/1, 164a/9

2. Süt.
ş.-hōra ol-: Küçük bebek olmak,
süt çocuğu olmak. 164a/11

şir-âne Aslanca, kahramanca.
ş. 12a/2, 26b/13, 29b/1, 56a/8,
70a/5, 114a/17, 138b/2, 165b/8,
182b/11

Şiraz, Şirāz İran'da bir şehir.
ş. 167b/13
ş.+kal'ası 151a/2, 151a/10,
156b/18, 185b/6, 188a/19,
188b/6, 188b/13, 189a/16,
189a/16, 189b/6, 189b/7,
190a/13, 191a/7, 192b/1,
192b/7
ş.+kavmı 156b/18, 157a/1
ş.+şehri 188a/19
ş.+yazıları 168a/11

şirk Müşriklik, Allah'a ortak koşma.
ş.+üñ(ehl-i şirk) 191b/10

şirlik Kahramanlık, yüreklilik.
ş. 164a/11
ş.+dür 69b/9
ş.-(dilirlik ve şirlik eyle-) 79a/2

şirrîr Kötü, kötülük yapan.
ş. 97b/18

şiş Ucu sivri ince demir, şiş.
ş.-ine şişlet-: Şiş batırtmak.
126b/17

şiş- Delip kan akıtmak suretiyle
zehiri çıkarmak, dağılamak.
ş.-eler 94a/10
ş.-meñ 94a/10

şiş- Şişmek, kabarmak.
ş.-mege 94a/9

şiş- Çözmek. (Kırş. şeş-)
ş.-erler 132b/19
ş.-erler idi 39a/2

şişle- Delmek, delik deşik etmek.
ş.-sünler(ok-ıla şişle-) 7a/17

- şışlet-** Batırtmak.
ş.-(d)em 126b/17
- şiven** İleme, feryat.
ş.-ur-: Feryat etmek, çığlık
atmak. 94b/3
- şol** Şu, bu, o. [İşaret sıfatı ve işaret
zamiri]
ş. 33b/9, 43a/5, 51b/2, 58b/11,
66b/1, 69b/14, 72a/6, 76b/8,
79b/5, 95a/14, 95a/15, 95b/8,
105a/18, 114a/4, 114a/5,
114a/9, 114b/3, 124b/17,
141b/2, 141b/18, 166a/3,
166b/4, 166b/9, 183a/8, 184b/7,
190a/9, 192a/14
ş.+deñlü 80b/11
ş.-hâlde eyle-: Bu hale getirmek.
148b/1
ş.+ki 179b/9
ş.+kadar 134b/4
- şöm** Uğursuz.
ş.+ayağlı 47b/11
- şöhret** Ün, şöhret.
ş. 122b/8
ş.+ine 20b/19
ş.+i-y-içün(şevket-i şöhret)
121a/6
ş.-bul-: Tanınmak. 174b/9
ş.-tut-: Tanınmak, meşhur
olmak. 128b/9
- şöyle** Öyle, o şekilde.
ş. 1b/11, 6a/14, 9b/18, 10b/16,
11a/9, 13b/2, 13b/18, 14b/6,
15a/6, 17a/11, 19a/12, 25b/13,
27a/17, 40b/11, 44a/15, 45b/7,
51b/11, 54a/11, 54b/7, 65b/13,
67a/6, 69a/1, 69b/14, 70b/7,
75a/14, 78b/7, 80a/8, 101a/10,
101a/13, 112a/17, 113a/13,
117a/17, 117b/5, 118a/4,
128a/19, 133a/5, 136b/1,
137a/4, 143b/5, 151b/8,
153a/15, 163a/4, 170b/2,
180b/13, 183a/3, 197a/13,
197a/16, 198b/1
ş.+ki 44a/12, 67a/7
ş.+kim: O kadar ki, öyle ki.
13a/5, 14b/12, 22a/4, 26a/19,
29b/10, 53a/9, 55a/4, 74a/8,
- 93a/19, 105a/2, 105a/16,
110b/18, 120a/19, 126a/17,
143a/5, 171b/4, 177a/19,
179b/3, 193b/11
- şu** Şu. [İşaret sıfatı]
ş. 84a/5
- ş.+nuñ gibi: 1. Öylesine, öyle
bir, o kadar. 18a/10, 19a/7,
44b/14, 69b/18, 72b/17, 122a/5,
172b/10
: 2. Şöyle, şu şekilde. 136b/4
- şüh** Güzel, hoş.
ş.-düş-: Yakışmak, hoşla gitmek.
19a/9
- şu'le** Parıltı, ışıltı.
ş.+sini 111b/8
ş.-si tol-: Işığı yayılmak,
aydınlatmak. 126a/17
- şuñ** Şuna. [Şu, işaret zamirinin
yönelme hali]
ş. 169b/17
- şunlar** Şunlar. [İşaret zamiri]
ş.+ki 130a/18
- şükr, şükür** Hamd, şükür.
ş.+in 7a/3, 16a/10, 34a/12
ş.+inden 40b/10
ş.-(hamd u şükr eyle-) 127b/8
ş.-(secde-i şükr kıl-) 177a/3,
188a/15
ş.-eyle-: Şükretmek. 8b/1,
16a/6, 19a/1, 49a/16, 74b/1
ş.-it-: Şükretmek. 16a/7, 16a/19,
28a/15
ş.-kıl-: Şükretmek. 28a/4,
32a/11, 115b/13
ş.-ler kıl- 87a/17
- şükrâne** İyilik bilme alâmeti.
ş.+ye 187a/14
- Şürahbîl** (Krş. Şerahbîl b. Hasan,
Şürahbîl b. Hasana, Şürahbîl b.
Hasan)
ş. 40a/10, 41a/1, 42a/10, 43a/2,
43b/4, 73a/12, 91a/8, 95a/16,
95b/7
ş.+den 41a/4

ş.+e 40a/7, 47b/1, 49b/13,
95a/5, 95b/7
ş.+i 79b/18, 97b/7
ş.+ûñ 43a/4

Şürahbile (Krş. Şerahbil b.
Hasan, Şürahbil b. Hasana,
Şürahbil b. Hasan)
ş.+den 40b/9

Şürahbil b. Hasan Fetihler
sirasında komutanlık
yapanlardan biri. (Krş. Şerahbil
b. Hasan, Şürahbil b. Hasana)
ş. 40a/5, 43a/19, 103b/11,
145b/11
ş.+a 181b/12, 195a/19

Şürahbil b. Hasana (Krş.
Şerahbil b. Hasan, Şürahbil b.
Hasan, Şerahbil b. Hasana)
ş. 130a/11

Şürahbil b. Hüseyin (Krş.
Şerahbil b. Hasan, Şürahbil b.
Hasan, Şürahbil b. Hasana)
ş.+i 47a/15

şürü' Başlama.
ş.-it-: Başlamak. 99b/12, 132b/1

T

tâ 1. -a kadar.
t. 31a/1, 46b/19, 48a/2, 54b/6,
98a/13, 152b/17, 173b/5,
176a/8, 178a/11

2. Diye, için.
t. 101a/9, 153b/8, 156a/3,
176a/15, 181b/4

3. Nihayet, sonunda.
t. 2a/11, 31a/4, 36a/6, 90a/1

t.+ buña degin ki: Oraya kadar
ki. 189b/7

t.+ degin: -a kadar. 24b/1,
24b/3, 31a/3, 52b/9, 83a/14,
116a/4, 124a/8, 127b/5, 133a/1,
149b/6, 151a/7, 155b/18,
187a/15

t.+ki: 1. Diye, için. 2b/14, 6a/3,
12a/11, 20b/4, 21b/17, 25a/3,
30b/11, 48b/11, 40a/4, 40b/5,

42a/9, 48b/7, 51b/6, 55a/6,
62a/1, 67a/7, 76b/15, 79a/4,
80b/1, 89a/1, 93b/2, 99a/16,
99b/7, 123b/17, 127a/9,
136b/10, 136b/10, 144b/11,
151b/12, 154a/9, 161a/9,
170a/9, 170b/2, 191a/9,
196b/12

: 2. -a kadar, -ıncaya kadar.
20b/7, 32b/18, 154b/4, 154b/5

: 3. Nihayet, sonunda. 52b/11,
55a/18, 68b/16, 70a/6, 96b/1,
99b/14, 105a/20, 108a/18,
109a/5, 109b/6, 157b/8,
167a/11, 185b/7, 186a/12
t.+ki degin: -a kadar.

50a/10

t.+kim: 1. Diye, için. 34a/1,
59b/6, 80a/2, 94b/8, 101a/9,
104a/8, 153b/6, 182a/12

: 2. -a kadar, -ıncaya kadar.
36b/1, 67a/10

: 3. Nihayet, sonunda. 25a/12,
26b/19, 101a/6, 108b/13,
109a/9, 147b/15

ta'accüb Şaşırma.

t.-kıl-: Şaşırmaq. 69b/1

ta'alluk Bağlı.

t. 48a/19, 102a/10, 104a/14,
183b/19, 189a/10
t.+idi 37b/9

t.-dut-: İlgili görülmek, ilgili,
bağlı kabul edilmek. 163b/12

ta'am 1. Yiyecek, erzak.

t. 105b/19

2. Yemek.

t.-lar bişür-: Yemekler pişirmek.
144a/5

t.-yidür-: Yemek yedirmek.
37b/6

tâ'at 1. Dinî emirlere itaat.

t.+ından 40b/10

2. İbadet.

t.+e 41a/2, 41b/18, 135b/17,
170b/11, 179a/1

t.-üzere ol-: Dinî hükümlerden
aynılmamak. 44a/1

- tab** Kirlilik, adilik, ayp.
t.+degül 131a/16
- tabak** Kap, tabak.
t.+gibi 122a/16
- taban** Ayağın alt yüzü, taban.
t.+um 109a/2
t.-yire kaç- 140a/6
- Taberiyye** Filistin'de bir göl. (Krş.
'Ummân)
t.+deñizi 81b/19
- tâbi'** Bağlı olan, boyun eğen.
t. 48a/17
- ta'bir** Rüya yorma.
t.-it-: Rüya yormak. 110a/11,
110a/12
- tabl** Davul.
t.-dögül-: Davul çalınmak.
73b/16
t.-ın(gazâ tablin çal-) 41b/19
- tâc** Taç.
t. 66b/13
t.+a 146a/7
t.+ı 122b/2, 146a/8
t.+ı taht 121a/5
t.+ı tahtı 121a/3
t.+ıdur 110a/18
t.+ın 54b/5, 79a/3, 86b/11,
86b/12
t.+ın tahtın 122b/9
t.+taht 50b/14

t.-(başuma tâc idin-) 49a/14
t.-ur-: Taç takmak. 81b/17
t.-gey-: Taç takmak. 86a/11
t.-ı tahtı al-: Devletini,
hükümdarlığını elinden almak.
40b/16
t.-taht tedbirin it-: Devletini,
hükümdarlığını korumak. 45a/4
- tâcir** Ticaret yapan kimse, tacir.
t.+iken 39a/4
t.+ler 88a/18
t.+lerdür 176a/13
- tafsıla, tafşıla** Bölüm, parça.
- t. 61a/16, 68a/2, 146b/12,
150b/4, 154b/4
- tağ** Dağ. (Krş. dağ)
t. 108b/14, 108b/15, 109b/11,
133a/10, 175a/6
t.+a 108b/13, 135a/1, 173a/19,
175b/12
t.+da 104b/10, 110a/5, 175b/5
t.+dan 109a/4, 112a/3, 141a/17,
141b/3
t.+dan yaña 68a/9, 113b/2,
114a/4, 141a/15, 174a/7,
175a/4, 175a/5
t.+etegi 173b/10
t.+gibi 123a/16
t.+ına 146b/13
t.+ınuñ 170a/1
t.+lar 72b/1
t.+lara 8a/19, 33b/3, 39b/3,
50a/15, 104b/8, 140a/12, 170a/9
t.+larda 26a/17
t.+ları 33a/9, 141a/4, 169a/16,
169b/19
t.+ların 72a/10
t.+larından 157a/19
t.+larının 108a/17
t.+uñ 33a/10, 33b/5, 111a/1,
111a/3, 111a/4, 111a/12,
111b/5, 111b/7, 133a/10

t.-a çık- 33b/1, 111a/4, 175a/8
t.-a dırman- 108b/14
t.-taş yanķulan- 181b/14
- tağayyurluk** Değişiklik.
t.+(ğ)ından 5b/19
- taği** Asi, azgın.
t. 189b/11
- tağıl-** 1. Dağılmak.
t.-dılar 35b/4, 87a/19, 98a/13,
161a/15, 191a/9, 196b/16,
197b/17
t.-mış 37a/8
t.-mıssın 19a/16
t.-up 93a/4, 104a/8

2. Bozguna uğramak.
t.-avuz 186b/13
- tağıt-** 1. Dağıtmak, bozmak.
t.-dılar 138a/17
t.-maya 146a/4

2. Perişan etmek, bozguna uğratmak.
 t.-(d)alar 109b/6
 t.-(d)andur 111b/15
 t.-(d)avuz 60a/3
 t.-(d)ayın 66b/3
 t.-(d)up 27a/12
 t.-(d)urlar 167b/17
 t.-dı(âlâyın tağıt-) 11b/1
 t.-dılar 35b/8, 65b/15, 66a/6, 92a/17
- tağla-** Yaralamak.
 t.-dı(yüregi tağla-) 32b/9
- tağyir** Bozma.
 t.-ol-: Bozmak, bozuk olmak. 6b/11
- tahammül** Dayanma, katlanma, tahammül.
 t.+(şabr tahammül) 80b/11
 t.+in(şabr tahammül) 36a/7
 t.+şabr 3a/19
- t.-it-: Dayanmak, katlanmak. 111b/16, 111b/17
 t.-şabır kıl-: Dayanmak, katlanmak, sabretmek. 80b/15
- tahıl** Hububat, tahıl.
 t.+dan 177b/16
- tahsin** Beğenme, takdir etme, övme.
 t.-(âferin ve tahsin kıl-) 123a/8
 t.-eyle-: Beğenmek, takdir etmek. 26a/8, 189a/15
 t.-it-: Beğenmek, takdir etmek. 152a/6
 t.-kıl-: Beğenmek, takdir etmek. 67b/18, 85a/3, 131a/2
 t.-ler kıl- 56a/11
- taht** 1. Hükümdarlık makamı.
 t. 24a/5
 t.+(tâc taht) 50b/14
 t.+a 143a/12, 143a/12
 t.+ı 122b/2, 146a/8
 t.+ı(tâc tahtı) 121a/4
 t.+ın(tâc tahtın) 122b/9
 t.+ına(tâc tahtı) 121a/5
 t.+ını 99a/7
 t.+uma 117b/4
- t.-(tâc taht tedbirin it-) 45a/4
 t.-ı(tâc tahtı al-) 40b/16
 t.-ına çık-: Tahtına oturmak. 87b/3
 t.-idin-: Hükümdarlık merkezi edinmek. 5b/16
 t.-uma geç-: Hükümdarlık makamına geçmek. 66b/12
2. Makam.
 t.+ına(hilâfet tahtı) 126b/3
- tahta** Tahta.
 t.+(iki çatlu tahta pâreleri) 143a/12
 t.+ların 186a/17
- taht-gâh** Yönetim merkezi, başşehir.
 t.+ıdur 103a/7
- tâ'ife** Kavim, kabile.
 t.+dür 69b/1
- tâk** Pencere üstü.
 t.+dan 142b/13
- tâk** Bitmek, kesilmek.
 t.-(tâkatı tâk ol-) 77a/8, 81b/5
- tâka** Pencere.
 t.+sından 138a/4, 142b/9
- tâkat** Güç, kuvvet.
 t.-ları tâk ol- 81b/5
 t.-ümüz tâk ol- 77a/7
 t.-ümüz yit- 24b/7, 158a/13
- tağzâ** Hükümünü yerine getirme, hakkını verme.
 t.-kıl-: Hükümünü yerine getirmek. 6a/10
- tağdir** Allahın isteği.
 t.+i yezdâni 29b/11
- t.-kıl-: Allahın isteği yerine gelmek. 30a/4
- tağdiren** Allahın isteğiyle.
 t. 25a/16
- tağyye** Takke.
 t.+dür 165a/12
- tağşirlik** 1. Eksiklik, kusur, ihmal.

- t.-eyle-: Kusur etmek. 106a/11
t.-it-: Kusur etmek. 72b/15, 106a/13
t.-kıl-: Kusur etmek. 68b/10
2. Çekinme.
t.-kıl-: Çekinmek. 166a/11
- tal-** Dalınmak.
t.-dılar(endişeye tal-) 190b/18
t.-duğum(fikre tal-) 110a/3
- talâ?** Keşif kolu, öncü. (Krş. tali'a)
t.-ya atlan- 46b/17
t.-ya bin- 41b/17
t.-ya çık- 63b/1
- tālân** Yağma, talan.
t.+a 151a/10
t.+dan 33b/1
t.+ve tārâc 41a/17
t.-a giriş-: Yağmalamaya başlamak. 102b/6
t.-a gârete giriş- 142b/8
t.-eyle-: Yağmalamak. 167a/1
t.-it-: Yağmalamak. 137b/19, 140a/17, 196b/12
t.-itdür-: Yağmalatmak. 167a/7
t.-kıl-: Yağmalamak. 168b/16
- tal'at** Yüz, çehre.
t.+ı münir: Nur yüzlü. 49a/8
- taleb** İsteme, dileme, dilek.
t.+i resûlullahuñ rızası 29b/3
t.-it-: İstemek, dilemek. 4b/16, 6b/13, 29b/4, 30b/6, 95b/2, 142b/15
- Ṭalḥa b.** 'Abdullâh Ṭalḥa b.
'Ubeydullâh, Aşere-i Mübeşşere'den.
t. 4a/14, 119b/19
- Ṭalḥa b.** 'Abdullâh Şehit adı.
t. 198b/11
- ṭali'** Talih, kısmet.
t.-'aksine dön-: Talih yüz çevirmek. 84a/14
- ṭali'a** Keşif kolu, öncü. (Krş. talâ)
t.-ya çıkar- 18b/15
- ṭalib** İsteyen, istekli.
- t.-ol-: İstemek. 89a/2, 92a/15, 143a/9
- Ṭalîḳ** (Krş. Nâtalîḳ)
t. 7b/2, 7b/5, 7b/20
t.+(ı) 7b/9
- Ṭalîḳa** (Krş. Ṭalîḳ, Nâtalîḳ)
t.+ya 7b/3
- ta'lîm** Talim.
t.+ile degül 56b/2
- ṭama'** Açgözlülük.
t. 131a/16
t.+dan içi tolu 111b/19
- t.-a bırak-: Gaflete düşürmek, aldanmasını sağlamak. 196a/10
t.-a düş-: Aldanmak, boş ümide kapılmak. 61b/14, 81b/6, 174b/2
t.-eyle-: Aç gözlülük etmek. 179a/10
t.-it-: Aç gözlülük etmek. 89a/11, 96b/17
t.-kıl-: Aç gözlülük etmek. 7a/14
- ṭamaḳ** Damak.
t.-(ğ)um(şuşayup dilüm ṭamağum kuru-) 37a/14
t.-ı(dili ṭamağı kuru-) 58b/9
- tamâm** Tamam, tam, bütün, eksiksiz.
t. 27b/18, 36b/13, 45b/7, 54b/18, 73a/2, 74a/10, 74b/4, 163b/4, 184a/17
t.+birle(ta'zîm-i tamâm) 57b/13
t.+ıla(ta'zîm-i tamâm) 52b/15
- t.-(işi tamâm ol-) 156a/19
t.-eyle-: Tamamlamak. 88a/12
t.-it-: Tamamlanmak. 31b/11
t.-ol-: Tamamlanmak. 3a/13, 52b/7, 67a/10, 76a/2, 101a/6, 105b/4, 129b/3, 130b/13, 167b/1, 184a/5, 200a/13
t.-kıl-: Tamamlamak, bitirmek. 7b/17, 52a/2, 67a/1, 73b/5, 90a/15, 119a/4, 126b/12, 127a/3, 144b/18, 153b/2, 156a/12, 171a/13
- tamâmet** Tamamen, bütün.

- t. 5b/4, 23a/7, 23a/9, 99a/4, 122b/16
- țamar** Damar.
t.+ları 70a/1
t.+ların 142a/10
t.+larında 15a/17
- țamu** Cehennem.
t.+nuñ 120b/17
- țafi** Şafak.
t.-yeri ağar- 97b/16
- ța'n** Mızrak dürtme, mızraklama.
t.+birle 55b/11
t.+ıla 29b/19, 113b/3
- țanab** Çadır ipleri.
t. 77a/11
- țaniş-** (Krş. danış-)
t.-alar 160b/9, 189b/1
t.-alum 84b/15
t.-ayın 40b/17, 58b/19
t.-dı 38b/5, 168a/19, 186b/16
t.-dılar 199b/14
t.-gül 9a/1
t.-uñ 9b/9
- țanişuk** (Krş. danışık, danışuk)
t. 93b/10
- țafiła-** Şaşmak, hayret etmek.
t.-dı 15a/11
- țafilacağ** Sabah erkenden, şafakla birlikte.
t. 84b/14
- Taşırı** Allah.
t. düşmeni: Kâfir. 112a/10
t. saña rahmet eylesün: Allah senden razı olsun. 195a/2
- taşısuk** Şaşılacak, hayret edilecek.
t. 121a/11
- taştana** Şaşaa, gösteriş.
t.+issi 144a/7
t.+muz 90b/7
- țanuğ** Şahit.
t.-ol-: Şahit olmak. 20a/17, 82a/7, 82a/8
- țanuğluğ** Şahitlik.
t.-vir-: Şahitlik etmek. 44b/2
- țap-** İbadet etmek, kulluk etmek.
t.-anlar 14a/5
t.-anlardı 23a/10
t.-anlardur 190b/5
t.-anlaruñ 22b/19
t.-ar 132b/6
t.-arlar 190b/8
t.-duğuş 61a/12
- țapdur-** İbadet ettirmek, kulluk ettirmek.
t.-dılar 149a/18
- țapıcı** İbadet eden, kulluk eden.
t.+lardur 124a/1
- țar** Dar.
t. 22b/12, 47b/5
t.-it-: Sıkıntıya düşürmek. 65a/18
- țar u mār** Darmadağınık, perişan.
t.-eyle-: Dağıtmak, perişan etmek. 35b/8, 51a/1, 168a/2, 168a/5, 169b/7
t.-it-: Dağıtmak, perişan etmek. 35b/7, 41a/12, 52a/10, 56b/14
t.-ol-: Dağılmak, perişan olmak. 33b/14, 93a/4, 123a/6
- Țarablūs** Trablus, Libya'nın kuzeybatısında bir bölge.
t. 133b/2
t.+begi 136b/7
t.+dan 168b/12
t.+deñizi 133a/10
t.+meliki 136b/12, 138a/6, 141b/15, 141b/17, 142a/5, 142a/14, 142b/2, 142b/7, 143b/19, 144a/4
t.+nāhiyeti 132b/13
t.+nāyibi 109b/14
t.+şehri 149b/1
- țarāc** Yağma, talan, akın.
t.+birle(tālān ve țarāc) 41a/18
t.-it-: Yağmalamak, talan etmek. 53a/19
- țarāccı** Akıncı. (Krş. țarāşcı)

- t. 146b/1
- taraf** Yön, yan, taraf.
t.+a 33b/2, 149b/11, 153b/7, 164b/3
t.+dan 38b/5, 41b/17, 55a/9, 71b/2, 71b/2, 138b/1, 165b/2
t.+dan(bir taraftan) 193a/8
t.+dan(bu taraftan) 14b/2, 50a/2, 142a/7, 173a/9, 175b/11, 188a/13, 197a/13
t.+dan(ol taraftan) 79a/15, 82a/15, 86a/1, 141b/15, 166a/6, 175b/1, 180b/5
t.+ıdur(dımışk tarafı) 54b/16
t.+ına 2a/11, 10a/15, 14a/12, 21b/15, 22a/19, 35b/2, 36a/15, 49b/16, 109a/5, 116b/19, 129b/14, 196b/10
t.+ından 26a/18, 37b/12, 38b/7, 40b/13, 47a/1, 51a/3, 53a/1, 54b/3, 62a/13, 75b/4, 87a/7, 87a/10, 88b/3, 102b/9, 146b/15, 174a/13
t.+ından: Aracılığıyla, emriyle. 87a/8
t.+ından(iki çeri tarafı) 79a/7
t.-a(her biri bir tarafa düş-) 87a/19
2. Yöre, bölge.
t.+dan 88a/18
- târaşçı** (Krş. târâccı)
t. 150b/19
- tarik** Yol.
t.+ince: Maksadına uygun. 154a/6
- tarlıgan-** 1. Bunalmak, sıkılmak.
t.-dılar 92a/3
2. Öfkelenmek, kızmak.
t.-ursız 41b/8
- tarlık** 1. Sıkıntı, zorluk, belâ.
t.-(ğ)a uğra-: Belâya rastlamak. 22b/15
t.-(ğ)a düş-: Sıkı ntuya düşmek. 110a/16
t.-(ğ)a satış-: Belâya rastlamak. 114b/12
2. Sıkışıklık, yer yokluğu.
- t.+(ğ)ından 172a/15
- Tarra Buzun?** Trabzon(?)
t.+ceziresi 124a/5
- tarul-** Çekilmek, sıyrılmak.
t.-miş kılıç 128a/3, 128a/6, 128b/10
- Târün** Bizans ileri gelenlerinden.
t.+mel'ün 27b/12
- Ṭârün** Bizans ileri gelenlerinden.
t. 81b/15
- taşarruf** Sahip olma.
t.-kıl-: Sahip olmak. 80b/12
- taşavvur** Zannetme.
t.-it-: Zannetmek. 162a/16
- taşhih** Düzeltme.
t.-olın-: Düzeltilmek. 200a/18
- taş** Dış.
t.+ı 131a/19
t.+ı(îçi taş) 42b/4
t.+ından(îçinden taşından) 91a/16
- taş** Taş. (Krş. daş)
t. 77a/15, 125a/7, 141a/13
t.+a 110a/9
t.+arası 108b/18
t.+dan 110a/9, 155b/5, 172a/18
t.+dan şüret: Heykel 155a/7, 155b/8
t.+dan yonulmuş âdem: Heykel. 154a/13
t.+dan yonulmuş şüret: Heykel. 155a/10
t.+direk: Sütün, heykel. 155a/5
t.+dur 70a/1
t.+ı 3b/7, 110a/8
t.+ın 120b/7
t.+lara 8a/19, 140a/12
t.+ıla 77a/11, 94b/13
t.+uñ 151b/11
- t.-at-: Taş atmak. 67a/19, 138b/6
t.-dan âdemler eyle-: İnsan heykeli yapmak. 154a/16
t.-düz-: Heykel yontmak. 155b/4
t.-ı dik-: Heykeli dikmek. 155b/6

t.-lar at- 181b/19
 t.-lar yağdırur:- Taş yağdırmak.
 55b/8
 t.-ıla(ok-ıla taş-ıla at-) 181a/8
 t.-üşür:- Taş yağdırmak, hep
 birden taş atmak. 112b/1
 t.-ve ok dök:- Taş ve ok
 yağdırmak. 95a/18
 t.-(ok ve taş yağdırur-) 140a/5
 t.-(tağ taş yankulan-) 181b/14
 t.-a(oka taş bakma-) 95a/5
 t.+lar(kıymetü taş) 111b/8
 t.+lar birle(kıymetü taş) 93b/11
 t.+ları(kıymetü taş) 106a/2
 t.+larıla(kıymetü taş) 24b/16,
 71b/3

taşı- Taşımak.

t.-dılar 187a/10
 t.-mağa 183a/6
 t.-yup 142b/6

taşra

1. Dışarı. (Krş. daşra)
 t. 4a/19, 8a/16, 35a/18, 39b/2,
 43b/11, 43b/13, 47a/7, 47a/12,
 48b/15, 53a/5, 54a/8, 67a/1,
 74b/14, 74b/16, 75a/8, 77b/4,
 95a/15, 95a/16, 97a/9, 99b/8,
 100a/1, 104a/15, 104a/18,
 104b/7, 105a/10, 105b/15,
 107a/12, 107a/18, 107b/4,
 107b/9, 108a/10, 122a/9,
 124b/16, 157b/12, 164b/13,
 172b/3, 172b/7, 173b/14,
 173b/19, 174a/10, 174b/6,
 175a/18, 178a/4, 187b/10,
 191a/16, 192b/17, 195a/14
 t.+da 46b/6
 t.+dan 67b/15, 90b/16
 t.+dan(içerüden taşradan)
 142b/10

2. Dışarda.

t. 88b/2, 101a/8, 105a/9,
 191a/12

t.-da dolan:- Dışarda dolaşmak.
 91b/2

Tatar Tatar.

t.+(Türk ve Tatar çerilerin)
 78b/15

tatlu Hoş, nazik.

t.+idi(sözi tatlu) 68a/8

t.-keleciler eyle:- Hoş sözler
 söylemek. 4b/3

t.-söyle:- Güzel konuşmak,
 nazik konuşmak. 92a/7

t.-sözler söyle:- Hoşa giden
 sözler söylemek. 189a/15

tavâf Etrafını dolaşma.

t.+a 148a/1

t.-eyle:- Etrafını dolaşmak.
 125a/13

t.-it:- Hac ziyareti sırasında
 Kâbe'nin etrafını
 dolaşmak.147b/18, 148a/3,
 148a/4, 148a/6, 148a/16

tavar At, deve, koyun gibi eti yenen
 hayvanlar ve binek hayvanları.

t. 37a/8, 59b/1, 128b/5
 t.+(mâl ı tavar) 87a/6, 145b/15
 t.+(mâl tavar) 4a/1
 t.+(mâl u tavar) 145a/12, 170a/8
 t.+(rüz tavar) 103a/9, 149a/16,
 159b/14, 179a/9, 195b/15
 t.+birle 89b/18
 t.+dan 16b/3, 118a/19
 t.+ı 5a/16, 21b/17, 33b/15,
 64a/9, 106a/6, 143b/8, 195a/10
 t.+ı birle(rüz tavar) 195b/1
 t.+ın 53a/19, 72a/18, 75b/1,
 197a/11
 t.+ın(rüz tavar) 51a/2
 t.+ına 44a/11
 t.+lar(rüz tavar) 179a/4
 t.+lar ile 18b/8
 t.+lara 36b/12, 37a/5
 t.+ları 4b/4, 25a/10, 102b/18,
 104a/16, 191a/12
 t.+ların 48b/3, 48b/7, 50a/14,
 146b/13, 168b/16
 t.+ların(rüz tavar) 46b/6, 96a/16
 t.+larına 185a/13
 t.+ıla 148b/18
 t.+rüz 4b/7, 65a/17
 t.+um 44b/6
 t.+uma 78a/15
 t.+umuz 92b/11, 151b/10,
 170a/9, 185a/7
 t.+umuz(rüz tavar) 181a/19
 t.+umuza 8a/6, 104b/19
 t.+uñ 80a/1, 115b/11
 t.+uñuz(rüz tavar) 48a/10
 t.+uñuza 185a/9

- t.-a yüklet-: Hayvana yüklemek.
145a/3
- tavk** Gerdanlık.
t. 162a/4
- Ṭay** Kabile adı.
t.+kabileleri 4b/19, 97b/1
- ṭayak** Dayanak, destek, mesnet.
t.-(yüregine ṭayağ ol-) 60a/17
- ṭayan-** Dayanmak, yaslanmak.
t.-dı 56b/15, 57b/16
- Ṭayf** Taif, Hicaz'da bir şehir.
t.+çerisi 18a/9, 18a/13
t.+gişileri 20b/6
t.+şehri 17b/12
t.+vilâyeti 88b/19
- ta'yîn** Vazifeli, memur edilmiş.
t. 186b/19
- Ṭayşân** Bizans ileri gelenlerinden.
t.+ıdı 11a/2
- taẓarru'** Yakarma, niyaz, dua.
t.+um 22b/7
t.-eyle-: Niyaz etmek, dua etmek. 88b/10
t.-it-: Yakarmak, dua etmek. 93b/1
- tâze** 1. Genç.
t.+(yeñi tâze yigit) 18b/12
2. Yeni.
t.-(imân tâze kıl-) 191a/2
3. Yeşil, canlı, ürün vermeye hazır.
t. 180a/15
- tâzi** Arap atı.
t.+lar-ıla(yügrük tâzi) 27a/9
- ta'zîm** 1. Hürmet, saygı, ağırlama.
t.+birle 4b/11, 53b/5
t.+ile 17a/17
t.+i tamâm 52b/14
2. Kibirlik, büyüklenme.
t.+birle 82b/11
- t.+i tamâm 57b/13
t.-eyle-: Üstün görmek, yüceltmek. 123a/4
t.-it-: 1. Yüceltmek. 9a/18
: 2. Hürmet etmek. 106a/17
- Tebâşer?** Yer adı.
t.+den 155b/17
- teberrük** Kutlama hediyesi.
t. 16b/3
t.+ler 33b/18
- tebessüm** Gülümseme.
t.-it-: Gülümsemek. 5a/8, 49b/18
t.-kıl-: Gülümsemek. 35b/10
- tebser** Buruşmak, kurumak.
t.-miş(dudağı tebser-) 25a/19
- Tebük** Suudi Arabistan'da Hicaz ve Şam yolu üzerinde bir şehir.
t.+den 10a/9
t.+e 10a/9, 10b/18
t.+kal'ası 7b/11, 7b/12, 10a/12, 10a/14, 22b/17, 23b/4, 51a/18, 65b/13
t.+vilâyeti 21a/17
t.+yolu 21a/16, 22a/18
- tecemmül** Eşya.
t.+ünüzi 104b/14
- teçhîz** Yıkıp temizlenip kefenlenmeye hazırlanma.
t.+ine 126b/2
- tedârük** Hazırlama.
t.-kıl-: Hazırlanmak, çare bulmak. 96b/3
- tedbîr** 1. Hazırlık; usûl, plân; tavsiye; çare.
t. 84b/12, 92b/13, 157a/1
t.+de-yiken 141a/17
t.+e 118a/6
t.+i 7b/3, 173b/16, 189b/13
t.+in 42a/11, 183b/10
t.+ine 67b/17
t.+üm 96b/4
t.+ürme 93a/8, 93a/13
t.+ümüz 93a/7
t.+ümüzle 98a/5

t.+ün 84b/11, 93a/14, 182b/4

2. İdare etme.

t. 7a/11

t.+i 122b/5

t.+in 43b/5

t.+(rây-ı tedbîr) 7a/10, 92a/14

t.+i(rây-ı tedbîr) 186a/7

t.-(rây-ı tedbîr it-) 84a/16,
153a/1, 153a/7

t.-et-: Plân yapmak. 27a/11

t.-eyle-: Düşünmek; plân
yapmak. 85a/4, 182a/14

t.-gör-: Tavsiyede bulunmak,
yol göstermek. 177b/12

t.-in it-: Korumak, kollamak.
45a/4

t.-it-: 1. Çare düşünmek, yol
göstermek, tavsiyede bulunmak,
hazırlık yapmak. 67b/6, 83b/16,
124b/6, 171b/2, 177b/9,
194b/14

: 2. İdare etmek. 45a/5

t.-kıl-: Plân yapmak, çare
düşünmek. 47a/9, 92b/6

tedbîrlü Usûl bilen, yol yordam bilen.
t.(yaramaz tedbîrlü) 47b/11

tefahhüş İnceden inceye araştırma,
inceleme.
t.-it-: Araştırmak, incelemek.
107a/19

teferrüc Gezip ferahlama.
t.-it-: Gezip ferahlamak. 180a/15

Teflis (Krş. Tiflis)
t. 23a/8

tehîr Geciktirme, erteleme.
t.-e ço-: Sonraya bırakmak,
ertelemek. 98a/16, 104a/2
t.-it-: Ertelemek. 98a/12

tehlîke (Krş. tehlike)
t.+den 137a/3

tehlîl Lâ-ilâhe illa'llâh sözünü tekrar
etme.
t.+(tekbîr tehlîl) 39b/3, 42b/12,
62b/17, 115a/16, 140a/12,
151a/16, 166b/8, 169a/16
t.+(tekbîr tehlîl birle) 102b/8

t.+(tekbîr ü tehlîl) 42a/18

t.+birle(tekbîr ve tehlîl) 16a/2

t.-(tekbîr tehlîl getir-) 65a/7,
187b/18, 193a/7

t.-(tekbîr tehlîl it-) 28a/3, 29a/15

t.-(tekbîr ve tehlîl getir-)
88b/17, 180b/6

tehlûke Tehlike.

t.+yir 37a/5

t.-yerine bırak-: Tehlikeye
atmak. 79b/3 136b/16

tek Bir, tek.
t. 69b/16

tekbîr Allahu Ekber sözünü söyleme.
t. 15b/4, 141a/19, 187b/18
t.+ ü tehlîl 42a/18
t.+âvâzı 45b/9
t.+i 112a/5
t.+tehlîl 39b/3, 42b/11, 62b/17,
115a/15, 140a/12, 151a/16,
166b/8, 169a/15
t.+tehlîl birle 102b/7
t.+ve tehlîl 16a/2

t.-getür-: Allahu Ekber demek.

8a/18, 8a/19, 11a/13, 15b/1,

27a/5, 27b/15, 28a/13, 29a/12,

30b/4, 30b/18, 32a/11, 33b/12,

33b/17, 34a/17, 34b/4, 43a/9,

47b/17, 48a/1, 56a/11, 56a/15,

59a/12, 70a/10, 71a/2, 71a/7,

71b/1, 72b/8, 77b/2, 83a/1,

86b/10, 87a/1, 87a/2, 93a/19,

95a/4, 95b/3, 97a/13, 102a/12,

102a/17, 127b/11, 138a/13,

142a/13, 145b/4, 161a/11,

165b/7, 175a/1, 175b/9,

181b/14, 193a/10, 197a/7

t.-tehlîl getir- 65a/6, 187b/18,

193a/7

t.-tehlîl it- 28a/3, 29a/15

t.-ve tehlîl getir- 88b/17, 180b/6

tekellüfsüz Gösterişsiz, sade.
t. 48b/11

tekfîn Kefenlenme.
t.+ine 126b/2

tel iplik (Krş. til)
t.+ile 144a/11
t.+ile 105a/11

- telef** Yok etme, öldürme.
t.-ol-: Yok edilmek, öldürülmek.
10b/13, 179b/1
- temâşâ** 1. Seyretme, dikkatle bakma.
t.-it-: Seyretmek. 111b/8, 174a/8
t.-kıl-: Seyretmek. 27b/10
2. Seyredip eğlenme.
t.-yı gör-: Seyredip eğlenmenin
ne olduğunu anlamak. 182a/6
- Temim** Kabile adı.
t.+‘Arabı 172b/17
- temiz** Temiz.
t.+(ehl-i temiz) 93a/10
- temkin** Huzur, sükun, metanet.
t. 3a/19
t.-içün 9a/10
t.-dut-: Yerleşmek, yer edinmek.
192a/2
- temyiz** İyiyi kötüden ayırdetme.
t.-leri 155b/10
- ten** Beden, vücut.
t.-lerinden 56a/5
t.-(cân cehennem ten toprağa
ışmarla-) 163b/19
- terahhüm** Merhamet etme, acıma.
t.+ile 151b/5
t.-it-: Merhamet etmek. 86a/18
- tercümân** Tercüman.
t. 48b/19, 49a/1, 49a/3, 49a/5,
58a/4, 71b/16, 98a/15, 99b/3,
99b/5, 99b/6, 104b/5, 107b/6,
107b/7, 176a/17, 176a/18,
177a/15, 182a/10, 190a/1,
190a/10, 190b/4
t.+a 190b/3
t.+dan 177a/14
t.+ı 176a/19
t.+ıla 172a/12, 176b/5, 190a/9
t.-ol-: Tercümanlık yapmak.
57b/3
- tercüme** Tercüme.
t. 200a/11
t.-it-: Tercüme etmek. 132a/19
- terk** Bırakma, vazgeçme.
t.+idici: Vazgeçmeye, feda
etmeye hazır. 110b/10
t.-eyle-: Bırakmak, vazgeçmek.
199b/3
t.-in it-: Vermek, feda etmek.
41b/11
t.-in kıl-: Bırakmak, vazgeçmek.
9a/13
t.-in ur-: 1. Bırakmak,
vazgeçmek. 131b/6
: 2. Terketmek, ayrılmak. 77a/4
t.-it-: 1. Ayrılmak, inkar
etmek. 14a/4, 14a/7, 28b/6,
46a/10, 100a/17, 159a/11,
181a/13
: 2. Bırakmak, terk etmek.
117b/14, 118a/2
: 3. Bırakmak, vazgeçmek.
9a/10, 64b/14, 136a/16
: 4. Vermek. 9a/9, 9a/9, 10b/7
: 5. Vermek, feda etmek.
24a/10, 27a/2, 27a/16, 41b/15,
137a/14, 172b/13, 192b/18,
193a/18
t.-mi it-: Ayrılmak, inkar etmek.
181a/12
- terkeş** Sadak, ok çantası.
t. 105a/2
t.+in 94b/16
t.+ümden 197b/15
- ters** Arka, geri.
t.-ümüze dön-: Geri dönmek.
26a/2
- tertüb** Düzen.
t.+in 49b/3, 191a/3
- tesbîh** Allah'ı yüceltme.
t.+e 175b/19
t.+ i Kur'ân 62b/4
- teslim** 1. Emaneti geri verme.
t.-(cân teslim kıl-) 94a/13,
194a/9
2. Kabul etme.
t.-ol-: Kabullemek. 68a/3
- teşvîş** Karışıklık; kaygı.
t.+de-y-iken 115b/3
t.+üm 110a/1

- t.-düş- 20b/1
t.-e düş- 135b/19
t.-içinde kal- 126a/2
- tevârih** Tarih.
t. 5b/6
t.+kitâbları 39a/11, 41a/6
t.+ler 98b/18
- tevâzu'** Alçak gönüllülük etme.
t. 187a/6
- tevbe** Tövbe.
t.-eyle-: Tövbe etmek. 2a/1,
145a/9, 145a/10
- teveccüh** 1. Yönelme.
t.+ün 21a/1

t.-it-: Bir yere doğru hareket
etme. 36b/1, 180b/1
- tevekkela'llâh** Allah'a güvenme,
Allah'a dayanma.
t.-it-: Allah'a dayanmak. 114b/7
t.-kıl-: Allah'a dayanmak.
101b/5
- tevekkül** Güvenme, dayanma.
[Allah'a]
t.-it- 21b/8, 26a/5, 119a/7,
154a/3
t.-kıl- 69b/7, 108b/10
- tevrît** Tevrat.
t.+ehli: Yahudiler. 41a/9
t.+kitâbı 135a/12
- tezvirlik** Kovuculuk, fesatlık.
t.-kıl-: Fesatlık etmek. 68b/13
- tıfıl, tıfl** Küçük.
t.+oğlan 140b/10
t.+oğlancıklar 9b/12
- tîn** Çamur.
t. 131b/10, 131b/10
- tümâr** Yara sarma, tedavi etme.
t.+ına 148a/17
t.-it-: Yaranın bakımını yapmak,
yarayı sarmak. 67a/19, 173a/10
- tumarla-** Yara tedavi etmek, sarmak.
t.-dılar 85a/14
- tırâka** Gürültü.
t. 16a/15
- ticâret** Ticaret.
t.+e 5b/1
- Tiflis** Bugün Gürcistan'ın başkenti.
(Krş. Teflis)
t. 124a/6
- til** (Krş. tel)
t.+birle 158b/19
- tilâvet** Kur'ân'ı usûlüne göre okuma.
t.+i Kur'ân 78a/7, 93b/4
- tîr** Ok.
t.- ü bārân it- 164a/3
t.- ü bārân kıl- 81a/15, 81b/7
t.-bārân kıl- 81a/10
- tîr-endâz** Usta okçu, nişancı.
t. 81a/15
t.+lar 81a/8
- tîz** 1. Hemen, çabuk, acele.
t. 5b/7, 15a/19, 18b/10, 27b/1,
27b/16, 31b/12, 31b/13,
32b/11, 42a/13, 63a/13, 63a/15,
70a/16, 72b/18, 76a/5, 76a/8,
86b/9, 88b/5, 88b/9, 98b/9,
99b/10, 111a/6, 111a/8,
111a/17, 112a/6, 115b/4,
123b/7, 146a/13, 154b/5,
156a/7, 166a/3, 172a/17,
172b/6, 176a/16, 188b/13,
191a/18, 195a/7, 198a/1

2. Erken.
t. 121b/17
- tüzcek, tüzcek** Çabucak, derhal,
hemen.
t. 22b/15, 25a/17, 63a/16,
92b/14, 97a/19, 113b/18,
165a/3
- tüzrek** Çabucak, Derhal.
t. 98b/6, 140a/19, 197b/19
- toğ-** (Krş. doğ-)
t.-a dur-(bu günki gün toğ-)
140a/10

- t.-duğından sonra(gün toğ-) 88b/1
t.-duğdan sonra(gün toğ-) 88a/19
- toğru** 1. Yanlışsız, hatasız, sağlam. (Krş. doğru)
t.+dur 44b/3
2. Başka istikamete sapmadan. t. 78b/1
- t.-yoldan ayrılma-: Hakkın yolundan ayrılmamak. 131b/16
t.-yüri-: Dürüst olmak, doğru olmak. 191b/7
- toğruluk** (Krş. doğruluk)
t.+(đ)-ıla 191b/7
- toğrul-** Yönelmek.
t.-up 47a/2
t.-dılar 107a/13
- toğsan** Doksan.
t.+biñ 66b/7
t.+şaf 80a/19
- toğkun-** İsbet etmek. (Krş. doğın-, doğun-)
t.-dı(ok toğkun-) 101b/17
- toğkuz** Dokuz.
t.+biñ 21a/4, 64b/3, 64b/5, 169a/5
t.+tümen 124a/6
t.+yüz 18a/11, 22a/9, 35a/13
- toğkuzuncu-** Dokuzuncu.
t. 120a/3
- tol-** 1. Toplanmak, birikmek.
t.-dılar 46b/5, 50a/16, 175a/7
t.-mışlar idi 35b/7
t.-up toğup 54b/16
2. Yayılmak, kaplamak.
t.-a(mağrıba maşrıka tol-) 6a/11
t.-dı 166b/8
t.-mışlardı 167b/14
t.-mış-ıdı 121a/2, 126a/17
t.-up dur- 133a/16, 136b/14
t.-up-dur 58b/16, 84a/7
3. Hissine kapılmak.
- t.-dılar 164a/6
t.-duñuz 109b/19
t.-ma 192a/3
- t.-dı(bağrı kan tol-) 32b/12
t.-dı(gözleri yaşıla tol-) 24a/3
- tolan-** Dolaşmak, denetlemek. (Krş. dolan-)
t.-a 107a/15
t.-dılar 187b/4
t.-urken 107a/16
- tolas-** Sataşmak, ilişmek.
t.-ursın 79b/2
- t.-dı(dilleri tolas-) 136b/18
t.-ur(ayağı tolas-) 157b/13
- toldur-** 1. Doldurmak. (Krş. doldur-)
t.-a 150a/17
t.-alar 191a/9
t.-alum 77a/12
t.-dılar 37a/3
t.-mışlar 105b/16
t.-up dur- 183b/15
t.-urdu 120b/7
2. Hissettirmek, hissine kapılmasını sağlamak.
t.-ur 192a/11
3. Kaplamak.
t.-dı 169a/16
- tolu** Kaplamış, kaplanmış.
t. 162b/13
t.+dur(tama'dan iči tolu) 111b/19
- Tömā** Bizans İmparatoru Heraklius'in damadı.
t. 52b/3, 52b/5, 53b/4, 63a/16, 63b/4, 65a/12, 74a/2, 74a/14, 74a/16, 90b/14, 92a/5, 92a/6, 92a/7, 92a/8, 92b/4, 92b/12, 93a/8, 93a/12, 93a/15, 93a/17, 93b/10, 93b/12, 93b/15, 93b/17, 94b/16, 94b/17, 95a/6, 95a/14, 96a/6, 96a/13, 96a/13, 96b/3, 96b/9, 97b/7, 98a/7, 98a/11, 98b/1, 98b/6, 104a/11, 104a/11, 104a/14, 104b/2, 104b/5, 105a/8, 105a/11, 105a/12, 105a/16, 105b/3,

106a/6, 107a/11, 108a/13,
108b/3, 109b/3, 111a/2, 112a/5,
112a/7, 118b/1
t.+birle 127a/5
t.+dan 93a/6
t.+dur 95b/6
t.+mel'ün 94a/2, 95b/3
t.+y-ıla 95a/14, 105b/9,
108a/11, 109b/7, 109b/8,
116b/17
t.+nuñ 93b/12, 93b/16, 95b/10,
98a/3, 112a/11, 112b/19,
116a/18
t.+ya 52b/4, 63a/13, 92a/5,
112a/9
t.+yı 95b/8, 95b/11, 95b/13,
95b/19, 116b/19, 142a/1

t.+(bâb-ı tōmā) 91a/11, 101b/18
t.+da(bâb-ı tōmā) 91a/8
t.+dan(bâb-ı tōmā) 97a/5
t.+nuñ(bâb-ı tōmā) 94b/11

ton Giyecek, elbise.
t. 120b/2, 122a/19, 144a/9,
144a/14, 164b/18, 176b/13,
176b/16
t.+dan 118a/19, 144a/15
t.+ı 90b/7, 144a/12
t.+ın 72b/9, 73a/5, 85b/9,
86b/9, 86b/11, 197b/19, 198a/2
t.+lar 4a/19, 43b/16, 48b/11,
72a/16, 112b/6, 113b/5,
176b/15, 176b/17, 176b/17
t.+lardandır 113a/7
t.+ları 113a/7
t.+ların 28a/10, 85b/17, 86b/13,
86b/19, 104b/17, 112b/7
t.+ların(harîr tonlar) 111a/10
t.+larından 113a/6
t.+larını 72a/16
t.+uñuz 17a/14, 28b/18

t.-ı tonuma dokun-: Eli eline
değmek. 94b/6
t.-lar biçil- 19a/5
t.-uma(tonu tonuma dokun-)
94b/6
t.+a(demür ton) 138a/9
t.+dan(demür ton) 42b/3
t.+ların(demür ton) 178a/11

TON Don nehri.
t.+suyı 190b/6

tonan- Giyinip kuşanmak, örtünmek.
t.-a 74a/8
t.-dılar 122b/18

2. Silahlanmak, teçhizatlanmak.
t.-dılar 29a/10

tonlu Zırhlı, kuşanmış.
t. 11a/3, 25b/6, 25b/6, 39b/10,
39b/10, 75a/17, 75a/17,
107a/18, 107a/18
t.+idi 11a/3
t.(demür tonlu) 27b/4

2. Kıyafetli, elbiseli.
t. 142a/16, 142a/18, 197b/9

top 1. Bütün, topluluk. (Krş. dop)
t.-ol-: Toplanmak, birleşmek.
141a/14

2. Top. [Cirit oyunu malzemesi]
t.+unı 24a/6

3. Top.
t.+lar 46b/7

toprak Yer, toprak. (Krş. doprak)
t. 94b/3
t.+(ğ)a 32b/18
t.+(ğ)ına 32a/7
t.+dur 143a/2
t.+üzere 88b/10

t.-(ğ)a dök-: Devirmek, yere
sermek. 27b/8, 70a/6

t.-(ğ)a düş-: Yere düşmek
ölmek. 11b/2, 169b/13

t.-(ğ)a(bir avuç toprağa degme-)
137a/15

t.-(ğ)a(cân cehenne me ten
toprağa ısmarla-) 163b/19

t.-(ğ)ı(ayağının toprağı ol-)
49a/13

t.-(ğ)ıla(kanı toprağıla karıl-)
30a/6

t.-(ğ)ıla(kanlarını toprağı-ıla
kar-) 27b/4

toptolu Dopdolu.

t. 151b/1

t.-ol-: Tamamen tolmak,
kaplamak, kalabalık olmak.
155b/19, 159b/11, 188a/2

- t.-ol-: Yayılmak, kaplanmak, toldurmak. 40b/15, 58b/15, 142a/4, 187b/18
- Tōtos** Bizans ileri gelenlerinden. (Kırs. Tōtos Dımışki)
t. 107b/10, 108a/1, 108a/4, 108a/9, 108a/12, 108a/14, 108a/18, 108b/4, 108b/7, 108b/14, 108b/15, 109a/10, 109a/14, 109a/17, 109a/18, 109b/1, 109b/2, 111a/5, 111a/12, 111b/1, 112a/19, 112b/7, 112b/8, 112b/9, 112b/14, 112b/15, 112b/16, 112b/17, 115b/14, 116a/12, 116a/15, 116b/6, 116b/10
t.+a 109a/10, 110b/14, 111a/13, 115b/16, 115b/19
t.+dur 107b/8
t.+ı 116a/11
t.+ıla 111a/14
t.+uñ 108b/2, 112b/8
- Tōtos Dımışki** (Kırs. Tōtos)
t. 109a/16, 111a/2, 115b/13
- toy** Şenlik, ziyafet.
t.+dügünü 136b/8
t.-ın ut-: Ziyafet kazanmak, ziyafetten faydalanmak. 131b/15
- toy-** Doymak, kanmak.
t.-a 74a/8
t.-sunlar(şuya toy-) 36b/9
- toyın-** Kendini doyurmak, doymak.
t.-dı 122b/18
- toz** Toz.
t. 26a/19, 26a/19, 68a/13
t.+dur 26b/1
t.+ı 10a/16, 54b/3, 116a/7
t.+ın 54b/4
t.+ına 9a/17
t.-kop-: Toz yükselmek. 26a/18, 76a/18, 116a/7
- töre** Gelenek, töre.
t.+lerince 65a/13
- tuğ** Tuğ.
t.+ı 55a/8
t.+ına 55b/4, 142a/16, 165b/18, 194a/5
- t.+lar 21b/14
- tuğfe** 1. Hediye.
t.+ler birle 187a/1
t.+ler 34a/3
2. Tuhaf, garip.
t. 180a/14
- tul** Dul.
t.+laruñ 124b/19
t.-ol-: Dul olmak. 124b/18
t.-kal-: Dul kalmak. 60a/12
t.-ko-: Dul bırakmak. 141b/19
- Ṭulayka** (Kırs. Ṭulayka b. Mâzin)
t. 123b/1, 124b/13
- Ṭulayka b. Mâzin** Bizanslılara yardım eden hristiyan bir Arap.
t. 123a/17, 125b/11
t.+idi 124b/7
- tulb, tulp** Grup, topluluk.
t.+a 56b/14 70a/4, 71a/11, 81b/6
t.+ı 56a/6
t.+ın 167b/17
t.+ına 163a/3
t.+ların 138a/17
t.-ol-: Grup olmak, toplu halde bulunmak. 8a/15, 138b/15
- ṭulıncaḡ, ṭuluncaḡ** Gizlenecek, gizli.
t. 33a/12, 137b/9, 160b/5
t.+yir 187b/3
- ṭulū** Doğma, doğuş.
t. 143a/6
- ṭur-** 1. Kalkmak. (Kırs. dur-)
t. 158a/8
t.-a 84b/16
t.-dı 127b/7
t.-am(ayağ üzere ṭur-) 130a/1
t.-gıl(ayağ uñ üzere ṭur-) 129b/5
t.-u gel-: Ayağa kalkmak. 97a/13
2. Hazır olmak, beklemek.
t.-an 140a/11
t.-dı 158a/15
t.-dılar 12b/10, 107b/1
t.-ımadılar 71b/5
t.-masun 104b/16

3. Karşı koymak, dayanmak.
t.-ur gibi 30b/18
4. Yapmaya başlamak, girişmek.
t.-a 86b/9
5. Bağlanmak, kendini vermek,
mülazemet etmek.
t.-mişsin(din yolına tur-) 74b/10
6. Yardımcı fiil. [Devamlılık
ifade eder]
t.-alar(-a/-e tur-) 91b/3
t.-sun(-ı/-i tur-) 21b/4
t.-ur(-a/-e tur-) 141a/9
t.-urlar(-a/-e tur-) 153a/4
t.-urlar(-ı/-i tur-) 141a/10
7. Yardımcı fiil. [Sıfat-fiilden
sonra bildirme ifade eder]
t.-ur(-up/-üp tur-) 141a/9
t.-urmısz(-up/-üp tur-) 40a/12
t.-a(berâber tur-) 162a/10
- tırış-** Savaşmak, çarpışmak. (Krş.
duruş-, dürüş-, dürüş-)
t.-a 154a/9
- turra** Mühür.
t.+sı 120b/4
t.+sın(ihtisâb turrası) 120b/2
- turur-** Yükseltmek, yüceltmek.
t.-mazlar(hürmetin turur-)
168a/6
- туруş** Kalkma, kalkış.
t.+ı(oturuşı turuşı) 23b/15
- турyad?**
t.-ur- 46a/15
- Tüs?**
t.(Tüs Giv Cem gibi) 84a/9
- туş** Karşı.
t.+tuş: Karşılıklı, iki taraftan.
87a/3
t.-eyle-: Karşılaştırmak, karşı
karşıya getirmek. 98a/6
t.-gel-: Karşılaşmak, rastlamak.
197a/12
- тut-** 1. Tutmak. (Krş. dut-)
t.-up tur- 141a/9
2. Yakalamak, esir etmek.
t.-duğı 115b/8
3. Kazanmak.
t.-an(şöhret tut-) 128b/10
t.-ısar(kuvvat tut-) 4b/7
t.-mağ(oruc tut-) 44a/14
- тutul-** 1. Tutulmak, çekilmek.
t.-up-dur(perde tutul-) 131b/10
2. Yakalanmak, esir edilmek.
t.-duğın 70a/17
t.-up 159b/19
- туy-** 1. Duymak, işitmek, haberi
olmak.
t.-maya 152b/7
2. Hissetmek.
t.-dılar 131a/17
- туz** Tuz.
t.+a 120b/5
t.+ıla 120b/14
- Tüdmir** (Krş. Tüdmür, Tüdmür)
t. 38a/18, 38a/19, 50b/2
t.+meliki 59b/11
t.+şehri 49b/9
t.+üñ 38b/12
- Tüdmür, Tüdmür Tedmür, Suriye
çölünde bulunan vahalar
grubundan birinin adı.** (Krş.
Tüdmir)
t.+e 73a/14, 145b/16
t.+i 41a/14, 51a/4, 58b/4, 74a/9,
171b/4
t.+şehri 73a/17
t.+üñ 38b/1
- tükelle-** Toplamak, gözden geçirmek.
t.-diler 28a/4
- tükür-** Dürmek, bükmek.
t.-di 171b/21
- tümen** On bin.
t.+(toğuz tümen) 124a/6
t.+tümen 79a/17

- tünd** Sert, haşın, şiddetli.
t. 69b/14
t.-ol-: Sinirlenmek, kızmak.
59a/5, 163b/5
- türbe** Mezar, türbe.
t.+sin 32a/19
t.+sine 134a/5
- Türk** Türk.
t.+ve tatar çerileri 78b/15
- Türkistan** Türkistan.
t.+dan 80b/13
- türrehât** Saçma sapan sözler.
t.+lar 81a/2
- tütsi** (Krş. dütsi)
t.-ler it- 195b/9
- tütün** Duman.
t.-it-: Duman yapmak. 174a/14,
174a/13, 174a/16
- tütüz-** (Krş. düttüzdür-, tütüzdür-)
t.-diler(buhûr tütüz-) 187a/19
- tütüzdür-** (Krş. düttüzdür-)
t.-diler(buhûrlar tütüzdür-)
66b/19
- tüvânâlık** Güçlülük, kuvvetlilik.
t.-it-: Gücüne kuvvetine
güvenmek, gücünü kullanmak.
68b/8
- U**
- u** Ve. (Krş. ü, vü)
u. 3b/6, 4a/2, 4a/9, 6b/14, 7a/4,
8a/5, 10b/4, 10b/9, 10b/9,
11b/2, 12b/14, 14a/19, 27a/15,
39a/15, 39b/18, 41a/10, 52b/12,
64b/18, 75a/1, 77b/1, 78a/4,
78a/11, 88b/15, 93a/17, 95b/16,
102a/4, 115b/8, 117b/14,
120a/4, 122b/2, 127b/8, 128a/4,
128b/4, 131a/6, 131a/13,
131b/14, 131b/17, 132a/10,
132a/15, 139b/4, 143a/1,
143a/2, 145a/12, 145a/13,
150a/17, 164a/14, 168a/14,
170a/8, 175a/10, 184b/9,
- 191a/9, 192a/7, 192b/9,
192b/10, 193b/14, 200a/4
- 'Ubbade Esîd b. Züfeyre Sahabi.**
u. 4a/15
- 'Ubeyde** (Krş. Ebû 'Ubeyde)
u.+hazreti 34b/4
u.+ye 18b/10
- 'Ubeyde b. Sa'id** (Krş. 'Ubeyde b.
Sa'id et-Temimî)
u. 112a/1
- 'Ubeyde b. Sa'id et-Temimî**
Fetihlere de katulan bir ravi.
u. 111b/5
- 'ucb** Kendini beğenmişlik.
u.+ıla 164a/6
- 'Uclân** (Krş. 'Uclân b. Ziyâd et-
Tâyî)
u.+ı 97b/2
- 'Uclân b. Ziyâd et-Tâyî** Fetihlere
katulan bir savaşçı.
u. 97b/2
- uç** 1. Uç, kenar.
u.+(c)ına(bir ucından bir ucına)
71a/13
u.+(c)ından(bir ucından bir
ucına) 71a/13
2. Sınır.
u.+(c)ına 37a/1
u.+(c)ına(il ucu) 7a/16
u.+(c)ında 153b/6, 153b/6
- uç-** Uçmak.
u.-a 27a/1
u.-alar 105a/6
u.-ardı 134a/9
u.-up 141a/8
- uçmak** Cennet.
u. 82a/12, 193b/16
u.+(sekiz uçmak) 81a/12
u.+gibi 93a/5
- uçur-** Uçurmak.
u.-dılar(gügercin uçur-) 65a/16
- uğra-** 1. Rastgelmek, karşılaşmak.

u.-dı 85a/14, 141b/11
 u.-dılar 37a/7, 69a/13
 u.-duğı 56a/6
 u.-dum 37a/15, 158a/2
 u.-duñuz 58a/19, 182a/8
 u.-duk 158a/4
 u.-madı 157b/10
 u.-rdı 56b/14
 u.-rın 110a/9
 u.-yıcak 21b/11

2. Başına gelmek.
 u.-dılar 197a/12
 u.-duñ 25b/1, 157b/19
 u.-duñuz 181b/16
 u.-miş 28b/12
 u.-r 22b/15
 u.-duñ(vâkı'aya uğra-) 157b/17

3. Gidip dönmek, kısa bir süre için gitmek.
 u.-dı 146b/5
 u.-dılar 52b/10
 u.-mazlar 35a/12

4. Üstüne gitmek, saldırmak.
 u.-ğıl 75b/2

u.-yu gel-: Rastgelmek, karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek. 71a/16, 76a/4, 115b/6, 154b/8

uğraş Çarpışma, savaşma.
 u.+a 137b/18

uğraş- Çarpışmak, savaşmak.
 u.-alar 199b/17
 u.-dılar 54a/14, 193b/20
 u.-mağa 185b/16
 u.-mağ 183b/3

uğraşmaçlık Karşılaşma, çarpışma, savaş.
 u. 26b/14
 u.+dur 26b/15

uğrat- Götürmek, geçirmek.
 u.-dı 108b/16

uğrı Hırsız.
 u.+dan 128a/16

uğun- Bayılmak.
 u.-up 32b/13

uğur 1. Yön; yol.
 u.+ı 186a/4
 u.+ı hayırlı 8b/10
 u.+umuz hayr 182a/3
 u.-ları hayra gel- 168a/7
 u.-umuz hayr ol- 26a/4
 u.-umuza hayr getir- 74b/15
 u.-uñuz hayr ol- 160a/18

2. Saadet, iyilik.
 u.-hayr ol- 165a/16
 u.-hayr rüzi kıl- 134a/15

u.+dan(bir uğurdan) 11b/18, 30a/8, 42b/17, 51a/13, 56a/11, 59a/12, 60a/2, 60a/11, 63b/12, 67b/10, 68a/17, 71b/1, 81a/14, 111b/4, 124b/5, 138b/15, 141b/5, 145b/16, 148b/17, 174a/4, 177a/4, 187a/12, 190b/9

uğurladın Gizlice.
 u. 107b/17, 152b/6

uğurlayın Gizli, gizlice.
 u. 21a/9, 138a/9, 180a/2

'Uğāb, 'Uğkāb Hz. Muhammed'in alemlerinden birinin adı.
 u.+('alem-i 'Uğāb) 91a/19
 u.+ 'alem 22a/5
 u.+ 'alemi 22a/7 22a/8, 43a/15, 43a/17, 45b/16, 50a/3, 54b/10, 145b/4

'Uğbe (Krş. 'Uğbe b. 'Āmir el-Cüheni)
 u. 127a/8, 127a/9

'Uğbe b. 'Āmiri Sahabi adı.
 u. 130a/5

'Uğbe b. 'Āmir el-Cüheni Sahabi adı.
 u. 126b/7
 u.+birle 127b/2

'Uğbe b. Ebî Mu'ayt Fetihlere katılan bir savaşçı.
 u. 80a/13

'Uğube b. 'Abdullāh es-Selami Fetihlere katılan bir savaşçı.
 u. 134b/7

ulaş- 1. Erişmek, ulaşmak.
u.-up-dur 47a/10

2. Karşılaşmak.
u.-ası ol- 184a/2

3. Yetişmek, yakalamak.
u.-dılar 166a/16

ulu 1. İleri gelen, soylu, bey;
komutan, idareci, amir.
u. 2b/19, 3a/11, 4b/14, 5a/4,
6b/3, 9a/3, 9b/5, 10a/17,
12a/14, 14a/9, 15b/11, 16a/1,
17b/2, 18b/5, 19b/4, 19b/13,
21a/6, 21a/10, 22b/18, 23a/13,
24a/17, 24a/17, 25b/4, 25b/8,
25b/18, 26b/2, 27a/4, 28a/12,
31a/6, 31a/10, 34a/8, 36b/6,
39a/18, 39b/8, 40a/1, 41a/3,
41a/16, 45a/13, 45a/13, 45b/2,
50b/9, 52b/13, 53b/3, 53b/4,
53b/15, 54a/2, 55b/3, 56a/9,
57a/12, 61a/6, 62a/15, 63a/11,
63a/18, 63b/13, 64a/16, 65a/11,
65b/6, 66b/17, 67b/19, 71a/3,
74b/2, 76a/15, 79a/8, 79a/16,
80b/9, 81a/10, 81b/18, 82b/10,
87b/2, 89a/6, 90b/12, 92a/5,
94a/4, 94b/18, 97b/17, 98a/2,
98a/2, 99a/12, 99a/13, 100b/15,
103b/12, 103b/18, 105a/11,
107b/10, 108b/8, 118a/4,
119b/16, 122a/7, 122a/7,
123a/13, 123b/17, 123b/18,
126b/7, 127a/17, 129b/5,
133a/13, 134b/9, 137a/1,
141a/12, 141b/13, 141b/16,
142a/6, 142a/8, 142b/8, 144b/4,
144b/19, 145b/9, 145b/18,
145b/18, 147b/11, 147b/12,
150a/9, 150b/1, 150b/17,
151a/4, 151b/7, 152a/12,
153a/8, 156b/16, 161b/6,
162a/11, 167b/10, 170a/2,
170a/14, 173a/16, 177a/11,
179b/7, 182b/12, 183a/6,
183b/4, 184b/13, 184b/15,
188a/17, 189a/9, 189a/11,
189a/19, 190b/12, 197a/18,
197b/1, 199b/5, 199b/7
u.+lar 2a/15, 2a/16, 6a/2, 7b/18,
8a/4, 8a/18, 10a/10, 11b/15,
12a/3, 18b/4, 20a/17, 25a/5,

26b/12, 29a/7, 32a/1, 34b/11,
37b/18, 50b/12, 51a/12, 51b/19,
74b/8, 83b/16, 92b/5, 93a/6,
98b/6, 98b/14, 100a/5, 104a/2,
143b/12, 151b/8, 177b/13,
180a/1, 184a/6, 186a/7, 197b/6
u.+lar birle 2b/14, 180b/5
u.+lar idi 130a/18
u.+lara 19b/5, 56b/5, 68a/5,
92a/4

u.+ları 3a/12, 4b/17, 8a/3,
8a/10, 17b/15, 18a/17, 26a/8,
26a/8, 29b/16, 31a/9, 33a/6,
34a/9, 34b/8, 41b/3, 43a/19,
43b/6, 48a/7, 53b/6, 53b/14,
65a/12, 74a/2, 74b/7, 92a/5,
92a/9, 92a/12, 96a/14, 98a/15,
100a/10, 121a/5, 121a/17,
121b/5, 130a/3, 146b/6,
171a/18, 176a/9, 187a/17,
198a/4, 198a/12

u.+ları birle 15b/19, 38b/13

u.+ları idi 170a/18

u.+ların 5b/17, 38b/4, 39b/16,
96a/13, 100a/9, 142b/11,
152b/18

u.+larına 2b/1, 2b/19, 5a/14,
16b/2, 17b/12, 53b/3, 100b/12,
118a/3

u.+larından 4a/15, 7a/9, 18a/8,
25b/18, 89a/7, 99b/7, 99b/15,
101a/8, 101b/6, 144b/19,
176a/16

u.+ları-y-ıla 17b/4

u.+larının 74b/12

u.+m 106b/19

u.+nuñ 103b/8, 103b/19

u.+ñuz 99b/8

u.+sı 2b/8, 85a/3, 85a/9, 98b/7,
198a/5

u.+sı mısın 60b/18

u.+sıdur 124b/10

u.+sı-y-ıdı 28b/3, 183b/6

u.+ulu begler 145a/17

2. Büyük.

u. 8b/5, 8b/8, 21a/5, 38b/18,
42b/16, 49a/18, 64a/5, 66b/18,
96b/18, 121b/1, 133b/15,
150a/9, 163a/19, 167a/18,
179a/10, 179a/18, 187a/16,
199a/8, 199b/10

u.+lar 30a/2

u.+larıñ 21a/14

u.+msın 63b/10

3. Güçlü, kuvvetli, kudretli.
u. 7a/12, 24b/9, 27b/12, 66a/4,
66a/16, 122a/5, 122a/8, 122b/2,
122b/16, 122b/19
u.+dur 80b/11
4. Büyük, geniş.
u. 22b/13
5. Kalabalık.
u. 194b/13, 196a/9
5. Önemli, değerli, kıymetli.
u. 18b/10, 93b/11, 161b/11,
163b/2, 163b/3, 165a/1, 174b/4,
195b/11, 195b/14
6. Üstün.
u. 94b/5
u.+durur 9a/18
7. Yüce, aziz.
u. 6b/17, 93b/16, 95a/12,
96b/17, 174b/3
- u.+‘alem 21b/13
u.+aşıl: Asil, soylu. 9a/1
u.+dan küçük: Büyük küçük;
halk ve ileri gelenler, herkes.
120a/7 151b/19, 152a/3, 167a/5
u.+gevdeli: İri yarı. 39a/7,
113b/1
u.+gönüllü: Cesur. 182a/16
u.+gövdeli 197b/8
u.+sı küçük: Hepsi, herkes.
38b/12
u.+şu Nehir, ırmak. 142b/2
u.+ulu: Büyük büyük. 122a/7
u.+ya küçük: Avama ve havasa.
189a/18
u.-kıl-: Amir olarak
görevlendirmek. 4a/6 75a/3
- ululuk** Valilik. (Krş. ululuk)
u.+(ğ)ında 144a/6
- ululuk** 1. Valilik, komutanlık,
yöneticilik. (Krş. ululuk)
u. 127b/17
u.+(ğ)ın 131a/1
u.+(ğ)uña 140b/14
u.+hil‘ati 24b/15
2. Şan, şeref, itibar.
- u. 9a/14, 21a/1, 86a/17
3. Kibir.
u. 9a/14
- u.-çekiş-: Amirlik için rekabet
etmek. 54a/7
- ‘ulüfe** Yiyecek.
u. 8a/7
- ‘ulvî** Yüce, büyük.
u.+(‘alem-i ‘ulvî) 143a/4
- um-** 1. Sanmak, tahmin etmek.
u.-arlar idi 75b/10
u.-mazdum 103a/14
2. Ümit etmek, beklemek.
u.-aruz 59b/19
- ‘Umeyre** (Krş. Râfi‘ b. ‘Umeyre)
u. 70b/5
u.+nüñ 166a/13
- ‘Ummân** (Krş. Taberiyye)
u. 82a/2
u.+uñ 82a/3
- umür** Hal, vaziyet, durum.
u.+ı 156a/3
u.+--cı dünyâ 110b/1
- unudul-** Unutulmak.
u.-duñuz 184a/3
- ur-** 1. Nişan alıp atmak, saplamak,
isabet ettirmek.
u.-alar 55b/7
u.-alum 155b/3
u.-dı 71a/12, 76a/4, 94a/5,
95a/2, 95b/12, 112a/13,
141b/10, 154b/10
u.-dılar 29b/14, 162b/16
u.-ğil 155a/12
u.-makda 29b/19
u.-mıñ-ıdı 74b/4, 112a/12
u.-sun 74b/6
u.-uñuz 164a/3
u.-up dur- 197b/15
2. Vurmak, çarpmak.
u.-a 10b/1, 125a/16
u.-amazuz 24a/6

u.-dı 29b/7, 29b/9, 37a/19,
55a/13, 62b/18, 65b/5, 83a/1,
148a/8, 148a/11, 161a/7, 193b/5
u.-dılar 77b/13, 189a/9
u.-dılar(ellerin birbirine ur-)
24a/1
u.-duğı 139b/16
u.-duğum için 148b/20
u.-duñ 148a/19
u.-ıcağ 148a/11
u.-mak 56b/1, 57b/11
u.-uñ 112a/9
u.-uñuz 10b/10
u.-urdum 26a/10
u.-urlar 75a/12

3. Kesmek.

u.-(boynın ur-) 76a/8
u.-a(boynın ur-) 161a/10,
161b/2
u.-am(boynın ur-) 114a/11
u.-an(boynın ur-) 81b/4
u.-avuz(boynunuñ ur-) 77b/7
u.-avuz(boynunuñuzı ur-) 162b/15
u.-dı(boynın ur-) 37b/5, 65a/7,
116a/17
u.-dılar(boynın ur-) 28b/7,
65b/1, 163b/19, 164a/1,
167b/19
u.-dılar(boyunların ur-) 191a/5
u.-ğil(boynını ur-) 29a/9
u.-mağ(boynunuñ ur-) 47b/16
u.-salar(boynın ur-) 14a/6
u.-up(boyunların ur-) 138a/15
u.-urduñ(boynumuzı ur-) 89b/2
u.-urlar(boynını ur-) 16a/17
u.-uruz(boynın ur-) 14a/3

4. Basmak, yağmalamak.

u.-alar 138a/11
u.-alum 166b/18
u.-dı 37b/11
u.-dılar 37b/13, 38b/8, 191a/12,
191a/17
u.-duğ 179a/3
u.-duğları 151b/6
u.-ğil 75b/1
u.-uruz 124b/2

5. Giydirmek, giyinmek, takmak.

u.-asız 54b/5
u.-dı 166b/13
u.-dı(tâc ur-) 81b/17
u.-dılar(ışık ur-) 197a/2

u.-mıñ-ıdı 162a/2

6. Sürmek.

u.-anlar(şaykal ur-) 3b/3

7. Sesi gelmek, ulaşmak.

u.-dı 16a/15

u.-(kulak ur-) 170b/10
u.-a(bünyäd ur-) 55a/10
u.-a(lâf ur-) 51b/15
u.-a(yüz ur-) 140b/3
u.-a(zahm ur-) 42b/2
u.-alar(kılıç ur-) 104a/19
u.-anlar(nisbetin ur-) 124a/13
u.-ayıduñ(kadem ur-) 89b/8
u.-dı(bünyäd ur-) 149b/5
u.-dı(cevlân ur-) 163a/3
u.-dı(el ur-) 60b/14, 61b/9,
137a/18
u.-dı(eline incile ur-) 93b/17
u.-dı(mevc ur-) 161a/19
u.-dı(na'ra ur-) 81b/8, 114a/12
u.-dı(kılıç ur-) 42b/1, 78b/5
u.-dı(kulak ur-) 59a/18
u.-dı(terkin ur-) 131b/6
u.-dı(turyad ur-) 46a/15
u.-dı(hatm ur-) 88a/13
u.-dı(yüz ur-) 171a/19
u.-dılar(adın ur-) 91a/17, 113a/4
u.-dılar(birbirine ur-) 138b/3
u.-dılar(biri birine ur-) 63b/19
u.-dılar(el ur-) 27a/11, 162b/18,
181b/18, 189a/10
u.-dılar(od ur-) 142a/15
u.-dılar(kalb kalba ur-) 166b/9
u.-dılar(kulak ur-) 130b/7,
187b/4
u.-dılar(yüz yire ur-) 121b/7,
179b/9
u.-dılar(yüzlerin yire ur-)
151b/17
u.-du(kılıç ur-) 86b/10
u.-duñ(kılıç ur-) 32b/15
u.-duñuz(el ur-) 80b/13
u.-duğ(cevlân ur-) 154b/9
u.-ğil(kulak ur-) 21a/15
u.-madı(muhâle urma-) 43b/12
u.-madı(kılıç ur-) 55a/18
u.-madı(şiven ur-) 94b/3
u.-madı(zahm ur-) 60a/9
u.-mağ(din kılıcın ur-) 89a/2
u.-mağ(had ur-) 145a/9
u.-mağ-içün(kılıç ur-) 91b/19
u.-mağ-ıla(kılıç ur-) 84b/7

- u.-mak(kılıç ur-) 44a/17, 174b/10
u.-makda(lâf ur-) 51b/16
u.-makdan(kılıç ur-) 86a/16
u.-masun(el ur-) 76b/9
u.-maz(kulak urma-) 135b/1
u.-mişlar(adın ur-) 61a/9
u.-mişlardı(ad ur-) 50a/9
u.-mişlardı(kulak ur-) 187b/8
u.-mişlardur(zahm ur-) 97b/8
u.-sa(kılıç ur-) 106a/15
u.-sam(yüz ur-) 140b/8
u.-u(kılıç ur-) 86b/9
u.-ucağaz(kılıç ur-) 42b/5
u.-up(el ur-) 47b/17, 78a/9
u.-up(na'ra ur-) 97a/14
u.-up(kulak ur-) 138a/5
u.-up(terkin ur-) 77a/4
u.-ur(zarb ur-) 141b/9
u.-ur idi(had ur-) 144b/10
u.-uram(kılıç ur-) 48b/2
u.-urdu(na'ralar ur-) 29b/7
u.-ursız(lâf ur-) 84b/1
- 'urât** Çıplaklar.
u.+huffât: Yalın ayak baldırı çıplaklar. 182a/7
- urgun** Baskın, yağma.
u.+dan 33b/1, 159b/18
- urıl-** Yapılmak, kurulmak.
u.-ur 149a/3
- urın-** Edinmek, takınmak. (Krş. urun-)
u.-uruz(adın urın-) 26a/3
- uriş** Savaş. (Krş. uruş)
u. 94b/17, 153a/14, 162b/17, 163b/9, 169b/12, 169b/20, 172a/8, 172a/9, 182a/16
u.+a 30b/4, 96a/12, 97a/3, 183a/7
u.+dan 153a/18
u.+eri 171b/10, 173b/3
u.+ı 98a/12
u.+ı gibi 172a/8
u.-it-: Vuruşmak, savaşmak.
10b/6, 40b/2, 104b/3, 115a/19, 174a/7, 175b/14, 176a/14
- uriş-** Vuruşmak, savaşmak. (Krş. uruş-, vurış-, vuruş-)
- u.-açak-ısavuz 58b/19
u.-alar 138b/17, 170a/11, 182a/13
u.-alum 26b/12, 77a/10, 123a/20, 172b/4
u.-an 118a/18
u.-anlardandır 139a/16
u.-avuz 91a/2, 96b/5, 150a/18, 158a/13, 173b/1
u.-dılar 42b/12
u.-mağa 72a/1, 183b/3
u.-mak 182a/19
u.-up-dur 32b/5
u.-ur 112a/19
u.-ur mısız 41b/11
u.-urdum 26a/10
u.-urduñuz 93b/7
u.-urlardı 93b/8
u.-ur-ıdı 94a/18
u.-ursam 44a/3
u.-ursañuz 150a/18
u.-ursın 74b/9
u.-uruz 200a/6
- urucı** Vuran.
u.+(kılıç urucı) 135a/14
- urun-** Takınmak, giyinmek. (Krş. urın-)
u.-dı 94b/16
u.-uñ 79a/3
u.-urlar(ad urun-) 46a/10
- uruş** (Krş. urış)
u. 18b/13, 46b/8, 67b/18, 95a/14, 192b/7
u.+a 67a/18, 67b/1, 175b/14, 183a/4
u.+erenleri 50a/15, 64b/17
u.+eri 5a/15
u.+ı şavaşı 98a/16
u.+ına 173b/12, 182a/13
u.+ında(yemârne uruşı) 140b/17
u.+ından 115b/2
u.+ımı 57a/2, 194b/2
u.+içün 67a/16
u.+idici 98a/19
u.+umuzu 183a/9
u.+uñ 7a/6
u.+vaqtı 30a/1
u.-eyle-: Savaşmak. 112b/11
- uruş-** (Krş. urış-, vurış-, vuruş-)
u.-alum 24b/7

u.-anlar 183a/1
 u.-asız 42a/14
 u.-avuz 29b/4
 u.-dı 29b/10, 70a/4, 193b/9
 u.-dılar 34b/3, 42b/19, 166b/8
 u.-duğın gibi 14b/1
 u.-gül 14b/1, 190a/16
 u.-ı bil- 173b/13
 u.-mağa 4b/16, 59b/14, 63a/5,
 66a/4, 70b/18, 81a/11, 93a/15,
 95b/13, 163b/10, 163b/11,
 182b/1
 u.-mak 57b/11, 172b/2
 u.-mayavuz 193b/15
 u.-mazlar 174b/1
 u.-u kal- 175b/5
 u.-urken 139b/3

uruşmaklık Savaş, vuruşma.
 u. 94a/17

'uryân Çıplak
 u. 69b/13, 81b/10

uş Akıl.
 u.-ı git-: Bayılmak. 157b/17

uşan- Bıkmak, bezmek.
 u.-duñuz 156a/18

uşandur- Vazgeçirmek, soğutmak,
 uzaklaştırmak.
 u.-dı 51a/9
 u.-mayasın(dinlerinden uşandur-
) 45a/17

uş 1. İste; şimdi.
 u. 2a/13, 6a/1, 6a/16, 9a/9,
 11a/6, 13a/15, 15b/17, 19a/3,
 20a/9, 24a/4, 25b/4, 35b/11,
 37b/2, 37b/17, 38b/7, 41a/12,
 41a/16, 44b/2, 47a/12, 49b/5,
 50b/7, 54b/2, 55b/1, 56b/6,
 57b/2, 58b/5, 62a/2, 65a/5,
 65b/1, 66a/9, 67b/3, 68a/16,
 69a/19, 72b/6, 72b/16, 77b/4,
 79a/19, 79b/9, 79b/14, 81b/3,
 84a/8, 85a/7, 88b/5, 92a/16,
 92a/19, 92b/4, 93a/11, 100a/15,
 100b/2, 100b/4, 103a/9, 108a/1,
 108a/19, 108b/1, 109b/9,
 110a/14, 113b/14, 114b/1,
 114b/12, 116a/17, 116b/1,
 117a/14, 118a/10, 122a/3,
 124a/16, 126b/11, 133a/12,

137a/6, 137b/6, 140a/16,
 142a/4, 142b/14, 143a/3,
 148b/19, 150a/10, 150a/13,
 150b/12, 153a/4, 155a/16,
 155a/19, 158b/14, 159a/11,
 159b/5, 159b/7, 159b/11,
 160b/4, 168a/1, 168b/15,
 176b/18, 177b/16, 182a/2,
 182a/4, 183a/10, 188b/8,
 189a/3, 189a/4, 189a/14,
 189b/5, 189b/5, 190a/18,
 195a/12, 198a/13, 199b/6,
 200a/12
 u.+budur ki 158a/7
 u.+bunca 188b/14

2. Şu.
 u. 27a/14, 37a/15, 199a/10

uşacuk Küçücük.
 u.+oğlancık 120a/16

uşat- Parçalamak.
 u.-(d)uñ 102a/20

uşbu (Krş. işbu)
 u.+nuñ gibi 197b/9

uşda (Krş. işde, işte)
 u. 33b/4, 62b/15, 99b/16,
 105b/4, 110a/3, 116b/3, 189a/7

ut- Yenmek, kazanmak.
 u.-an(toyin ut-) 131b/15
 u.-ısdur 122b/9

utan- Utanmak, sıkılmak.
 u.-duğından 89b/6
 u.-urdum 140b/8

utandur- Mahcup etmek, utandırmak.
 u.-maduñ 16a/9

'Utbe b. 'Aş Fetihlere katılan bir
 savaşçı.
 u. 186b/5

'Utbe b. Hişâm el-Enşâri Şehit
 adı.
 u. 198b/11

uy- Tâbi olmak, bağlanmak; kabul
 etmek.
 u.-dılar 1b/13
 u.-maduñ 98a/4

u.-mayanların 16a/17	u.-madılar(el uzat-) 173a/4
u.-up 158a/2	u.-mak(el uzat-) 124b/14
u.-diyisa('akla uy-) 146a/10	u.-mak(sözi uzat-) 58a/5
u.-duğ(sözünüze uy-) 189a/13	
u.-mayasın(sözine uy-) 75a/5	
uyan- Uyanmak.	uzluğ Anlaşma, uyuşma, barışma. u.+ları 152b/10
u.-dı 32b/13, 51a/9, 125a/17, 188a/4	uzun Uzun.
u.-dılar 97a/18	u.+(boyı uzun) 23b/14, 177b/1
u.-duğ(gafletten uyan-) 100a/16	u.+boyulu 23b/9, 38a/6, 39a/7, 197b/7
u.-ıcağ 125a/18	u.+idi(boyları uzun) 177a/19
u.-u gel- 97a/10, 101b/3, 110a/10	u.-ol-: Uzun sürmek, süresi uzamak. 104b/2
u.-ur gibi 100a/15	
uyar- Uyandırmak.	uzunrağ Daha uzun. u. 23b/10
u.-dılar 187b/11	
u.-duñ 77a/14	
uyhu (Krş. uyku)	Ü
u.+ya 98b/14	ü (Krş. u, vü)
uyku Uyku. (Krş. uyhu)	ü. 2a/2, 2a/13, 3b/7, 7a/3, 7a/11, 9a/13, 10b/13, 12b/14, 13a/11, 19a/10, 24a/8, 35b/17, 42a/18, 50b/12, 68b/13, 78a/5, 84b/6, 84b/11, 86b/2, 95b/19, 96a/19, 115b/12, 120a/11, 131a/13, 142a/3, 152a/5, 152b/8, 153a/5, 157a/14, 164a/6, 164a/6, 164a/14, 167a/7, 189a/5, 191b/14
u.+dan 32b/13, 100a/15, 125a/18, 187b/11	üç Üç.
u.+içinde 101a/17	ü. 17a/7, 28a/18, 28a/19, 28b/1, 54b/15, 79a/8, 120a/5, 140a/2, 143b/18, 157a/8, 166a/17, 185b/6
u.+ya 85b/16	ü.+(bir üç dört yüz) 193a/11
u.-(gözümüze uyku harâm it-) 96b/5	ü.+(on üç yıl) 87a/15, 132a/7
u.-dan dur-: Uykudan kalkmak, uyanmak. 134a/6	ü.+(üç biñ üç yüz) 195a/16
u.-ya var-: Uyumak. 164b/13, 187b/3	ü.+(üç gün üç gice) 113b/16
uyu- Uyumak.	ü.+(üç yüz on üç) 17a/6
u.-dı 101a/16, 125a/7	ü.+(yitmiş üç) 170a/15, 170a/16
u.-duğın 125a/8	ü.+bağş 143b/13
u.-madı 175b/18	ü.+biñ 4b/19, 14a/16, 15b/6, 33b/13, 156b/9, 169a/12, 195b/3, 196a/2, 196a/7
u.-madılar 182b/6	ü.+biñ üç yüz 195a/16
u.-mañ 45b/7	ü.+dört gün 36b/8
u.-rken 51a/9	ü.+dürlü 10a/6, 96a/4, 100a/16
u.-r-ıdı 125a/2	ü.+gez 125a/13
u.-r-iken 77a/14	ü.+gün 10a/13, 37b/3, 87a/17, 96a/1, 104b/7, 104b/8, 104b/9, 104b/9, 105a/5, 105b/6, 108b/7,
uza- Uzaklaşmak.	
u.-dılar 195a/8	
uzan- Uzaklaşmak.	
u.-avuz 174a/2	
u.-duğınca 174a/2	
uzat- Uzatmak.	
u.-duñ(dilüñi uzat-) 61b/3	
u.-duñuz(el uzat-) 80b/16	

- 113b/13, 140a/2, 176a/3,
185b/10
ü.+gün üç gice 113b/16
ü.+günlük yol 104b/7
ü.+nevbet 71a/13
ü.+yıl 74b/4
ü.+yıl kadarı 2b/17
ü.+yüz 33a/6, 34a/16, 50a/12,
101b/8, 173b/7, 175b/2, 196a/2
ü.+yüz altmış pâre 124a/4,
190b/11
ü.+yüz on üç 17a/6
ü.+yüz yük 105a/11, 105b/10,
118a/19
- üçer** Üçer.
ü.+biñ 97a/7, 156b/11
- üçünci** Üçüncü.
ü. 2b/10, 10a/7
ü.+(on üçüncü yıl) 101b/11,
150b/9
ü.+(şa'ban ayının üçüncü günü)
132a/6
- üleşdür-** Paylaştırmak.
ü.-di 188b/11, 192b/10,
192b/11
ü.-diler 15b/13, 118b/3,
165a/14, 189a/18, 189a/18
ü.-em 192b/9
ü.-miş-idi 118b/5
- ümerā** Beyler, amirler.
ü.+muzsın(melik-i ümerā)
52b/17
ü.+yı 'izām 131a/8
- Ümeyye b. Seleme** Süleym kabilesi
ileri gelenlerinden.
ü. 16b/14
- ümiz** Umma, ümit etme, umut.
ü. 117a/17, 162b/14
ü.+den 109a/19
ü.+üm 94b/7
ü.-kes-: Ümit kesmek. 118a/9
ü.-lerin üz-: Ümidlerini kırmak.
112a/5
ü.-cānumuzdan getir-: Canından
ümidini kesmek. 166b/4
- ümmet** Ümmet.
ü.+i 16a/16, 23a/3, 24b/2,
195a/11
- ü.+imissem 135a/18
ü.+inden 15a/2, 15a/7
ü.+ine 14b/17, 24b/4, 40a/18,
40a/19, 44a/9, 44a/18, 124a/16,
174b/12
ü.+ini 118a/5
ü.+inüñ 24b/14, 132b/15
ü.+iyüz 135a/5
ü.+i muhammed: Müslümanlar.
30b/5, 30b/14, 150b/12, 166b/6
ü.+ile(icmā'-ı ümmet) 119a/13
ü.+üñ 20b/14, 127b/13, 128b/8,
200a/8
ü.-ol-: Peygambere bağlanmak.
46a/3, 174b/14
- Ümmi Ābānī** (Krş. Ümmi Rabbān)
ü. 80a/3
- Ümmi Ḥalime** (Krş. Ümmi Ḥakīm)
ü.+y-idi 18a/1
- Ümmi Ḥakīm** Ḥariş b. Hüşām'ın
kızı, 'Ekreme b. ebū Cehil'in
hanımı. (Krş. Ümmi Ḥalime)
ü.+e 194a/11, 196b/19
- Ümmi Rabbān** (Krş. Ümmi
Rabbānī)
ü. 95b/9, 112a/12
- Ümmi Rabbānī** Ebbān b. Said'in
hanımı. (Krş. Ümmi Rabbān,
Ümmü'r-Rabbān)
ü.+ye 95b/7
- Ümmi Temīm** Halid b. Velid'in
hanımı.
ü. 165a/18, 166b/12, 197a/1
ü.+dür 165a/10
- Ümmü'r-Rabbān** (Krş. Ümmi
Rabbānī)
ü. 94a/15, 94b/15
ü.+ḥatūm 95a/1
- Ümmü'l-mü'minine** Müminlerin
annesi, Hz. Ayşe.
ü. 19b/8
- ün** Ses.
ü.+in 111a/5
ü.+inden 42a/18, 97a/2, 97a/17,
157b/15, 157b/16
ü.+ümüzi 97a/1

- ü.-eyle-: Bağırarak. 30b/17
 ü.-gel-: Ses duyulmak. 30b/14, 115b/3
 ü.-i gel-: Sesi duyulmak. 102b/9
 ü.-it-: Bağırarak. 74a/1, 138b/9
- üns** Ahbaplık, arkadaşlık.
 ü.-i şöhbet bul- 3b/6
- 'ünvân** Başlık.
 ü.-ına 119b/4
- ürk-** Korkmak, paniğe kapılmak.
 ü.-di 53a/2
 ü.-di(göñli ürk-) 22b/19
 ü.-miş-idi 35a/15
- ürkü** Korku, kargaşa, panik.
 ü.-(gavga galaba ürkü düş-) 121a/14
 ü.-bırak-: Panik yaratmak. 38b/7
 ü.-düş-: Korku, panik yayılmak. 35b/5, 50b/4, 150b/11
 ü.-ler ve gavgalar bırak-: Korku ve kavga yaratmak. 122a/2
 ü.-ve korku bırak- 5b/4
- ürküt-** Korkutmak
 ü.-(d)elüm 157a/4
 ü.-(d)en 11a/5
 ü.-(d)üp dur- 41a/18
 ü.-diler 138b/2
- üründi** (Krş. üründü)
 ü. 8b/12, 114b/3
- üründü** Seçme, seçkin. (Krş. üründi)
 ü. 19a/19, 22a/3, 69a/9, 160a/9, 194b/5
 ü.-kavm 5a/13
- üründüle-** İyisini seçmek.
 ü.-diler 85b/11
- üst** 1. Üst, üzeri.
 ü.+inde 120a/15, 161b/19, 162a/2
 ü.+indeki 102a/18
 ü.+inden 47b/17, 55b/15, 63a/11, 93a/16, 99b/1, 157b/11, 182b/5, 195a/5, 195a/10, 195a/13
 ü.+ine 42a/10, 43a/11, 64b/17, 65a/3, 65a/4, 90b/4, 111a/3, 111b/5, 145b/4, 160b/14, 161a/7, 172b/12, 197b/16
 ü.+ine(başum üstine) 69a/6
 ü.+ine(depesi üsti) 70a/11, 76a/5
 ü.+ine(depesiniñ üsti) 197b/17
 ü.+üñüze 75a/12
2. Karşı, ön.
 ü.+inde 54a/14, 145a/12
 ü.+ine 50b/7, 55b/10, 58a/9, 91a/5, 91a/14, 91a/19, 115b/11, 138b/7, 150b/14, 173b/8, 175a/17, 177a/6, 177a/10
 ü.+üñüzden 150a/15, 184b/9
 ü.+üñüze 109b/14
 ü.-ine çık-: Karşısına çıkmak. 173b/15
 ü.-ine çıka gel-: Karşısına çıkıvermek. 138a/1
3. Beden, vücut.
 ü.+inde 113b/1
 ü.+indeki 197b/8
 ü.+ine 60b/9, 123b/10
 ü.+lerine 25a/6
 ü.+üme 37b/3
4. -e doğru, taraf.
 ü.+ine
 ü.+ine 29a/3, 30b/15, 38a/18, 107b/3 146b/4, 167a/17
 ü.+ine mi 167a/15
 ü.+üñüze 38b/3
5. -e karşı.
 ü.+ine 60b/3
 ü.+üñüze 20a/6
6. İçin, hakkında, dair.
 ü.+inden 22b/10
 ü.-üñüze kitâb münzel ol- 13b/5
7. İçin, pay.
 ü.-üñüze(harâc üstümüze yaz-) 100b/3
8. Yan.
 ü.+inde 145a/16
 ü.+ine 142b/10
9. Yan taraf, civar.
 ü.+inden 67a/9
 ü.+ine 95b/19, 164b/8, 184b/7
 ü.+üñüzden 183b/18

ü.-inden ırag it-: Üzerinden uzaklaştırmak. 69a/2
 ü.-ine(ecel elinden kâfir üstine ölüm dökül-) 15b/5
 ü.-ine çık-: Baskın yapmak, karşısına çıkmak. 97a/6, 192b/17
 ü.-ine çok-: Üstüne çullanmak, başına üşüşmek. 46b/4, 53a/16, 55b/2, 115a/1
 ü.-ine dep-: Üzerine saldırmak, hücum etmek. 194a/15
 ü.-ine depin- 172b/19
 ü.-ine dök-: Birine doğru akıtmak, önüne katıp kovalamak. 165b/10
 ü.-ine dökül- 111b/3, 140a/11
 ü.-ine gel-: Saldırmak, Üstüne yürümek. 54a/13, 62b/10, 84b/17
 ü.-ine otur-: İçine çökmek, gönlüne yerleşmek. 55a/6
 ü.-ine in-: Baskın yapmak, basmak. 151a/3
 ü.-ine ihtiyâr eyle-: Üstün kılmak, tercih etmek. 13a/9
 ü.-ine mansûr ve muzaffer ol- 15b/12, 200a/8
 ü.-ine mi yûri- 132b/8
 ü.-ine mukaddem ol- 186b/7
 ü.-ine musallat it- 66a/7
 ü.-ine ok dök- 196b/4
 ü.-ine şebihûn it- 67a/7
 ü.-ine var-: Üstüne yürümek. 72b/15, 109b/10, 166b/18, 167b/7, 170a/10
 ü.-ine yûri- 65b/19, 165b/7, 166b/2, 168b/3
 ü.-ine yürü- 114a/16, 167a/2, 177a/4, 191a/6
 ü.-lerine gel-: Üstüne yürümek. 77b/5
 ü.-üme çök- 37b/1
 ü.-üme kıl-: Üzerinde denemek, kendine yapmak. 44a/1
 ü.-ümüzdən ayr- 92b/8
 ü.-ümüze çık- 109b/16
 ü.-ümüze çök- 65a/17, 166b/4
 ü.-ümüze gel-: Üstüne yürümek. 12b/19, 40a/8, 41a/19, 74a/12, 92b/1, 107b/10, 136a/2, 141a/19, 150a/14
 ü.-ümüze gâlib ol- 92a/15, 98b/2

ü.-ümüze havâle eyle-: Üzerine göndermek, karşısına çıkarmak. 183a/10

ü.-ümüze havâle kıl- 167b/3
 ü.-ümüze hüküm issi ko- 53b/16
 ü.-ümüze mansûr ve muzaffer kıl- 100a/12
 ü.-ümüze kahr in- 84a/14
 ü.-ümüze ko-: Vazifelendirmek, başına dikmek. 178a/4
 ü.-ümüze tar it- 65a/18
 ü.-ine buyruk eyesi ol- 53b/7
 ü.-üñüze(acı sözleri üstüñüze saç-) 123a/15
 ü.-üñüze delir ol- 53b/11
 ü.-üñüze gel- 67b/4
 ü.-üñüze mi gel- 44a/19
 ü.-üñüze yûri- 58b/5

üstün (Krş. üstün)
 ü.-(kılıcuñuz üstün ol-) 40b/14
 ü.-(kılıçları üstün ol-) 153a/3

üstün Üstün; galip. (Krş. üstün)
 ü.+dür(kılıcı üstün) 181b/2
 ü.+dür(kılıcuñuz üstün) 44b/3
 ü.-(kılıcı üstün ol-) 16a/14, 48a/3, 95b/14

üş- Üşüşmek, koşup toplanmak.
 ü.-diler 44b/14, 70a/14, 94a/8, 96a/1, 164b/15
 ü.-eler 164b/8, 184b/7
 ü.-erler 27a/17, 115a/12

üşen- Çekinmek, tedirgin olmak.
 ü.-di 34b/7
 ü.-mediler mi 23a/12
 ü.-meñ 179b/18
 ü.-meyevüz 101a/10, 174a/1
 ü.-mezler 69a/19
 ü.-mez-idi 115a/6

üşendür- Rahatsız etmek, tedirgin etmek.
 ü.-elüm 157a/4
 ü.-mediler 187a/14

üşür- Atmak, musallat etmek, üşüştürmek.
 ü.-diler(dil üşür-) 169b/15
 ü.-diler(taş üşür-) 112b/1
 ü.-ürler(kılıç üşür-) 115a/13

üz- Kesmek.

ü.-diler(ümmizlerin üz-) 112a/5

üzengü Üzengi.

ü.+den 76a/4

ü.-ger- 56b/16, 158a/14

üzere 1. Üzerine, üzerinde.

ü. 42b/17, 47b/5, 68a/9, 83a/13, 88b/10, 94b/18, 96a/11, 98b/15, 108b/17, 112b/4, 113b/4, 119a/13, 121b/4, 125b/19, 127b/19, 130b/9, 146b/5, 163a/7, 163b/2, 171a/16, 174a/7, 174b/5, 175a/6, 186b/7, 187b/7, 187b/15

2. -e doğru, tarafına.

ü. 61b/9 70a/17, 158a/18, 158a/19, 193a/19

3. -e karşı.

ü. 25b/13, 11a/16

ü.-gâlib ol- 91b/5

4. Karşı, ön.

ü. 87a/18, 91a/12, 91a/16, 101b/16

5. Hakkında, konusunda, dair.

ü. 38a/17, 74b/19, 98b/13, 104b/1, 105a/8

ü.+(iş üzere gibi) 101a/19

6. İçine, gönlüne.

ü.-düş-: İçine, gönlüne yayılmak, hissedilmek. 29a/18

ü.+(başum üzere) 130b/18

ü.+(başumuz üzere) 52b/17

ü.+dür(anuñ üzere) 192a/18

ü.+dür(bunuñ üzere) 196a/8

ü.+dür(hağ din üzere) 15a/12

ü.-(ayağ üzere тұr-) 130a/1

ü.-(ayağı üzere dur-) 34b/1,

52b/16, 130b/1, 131a/3, 183b/8

ü.-(ayağıñ üzere dur-) 34a/19

ü.-(ayağıñ üzere тұr-) 129b/5

ü.-(ayağ üzere dur-) 79a/12

ü.-(tâat üzere ol-) 44a/1

ü.-baş it-: Amir olarak atarmak. 20a/14

ü.-dur-: 99b/16

ü.-ol-: İlgilenmek, meşgul olmak. 36a/11

ü.-yürü-: Hücum etmek. 29a/11

üzeri 1. Üst, üzeri.

ü.+nde 22a/6, 38a/7, 43a/16, 46b/18, 85b/14, 86a/9, 93b/12, 106a/8, 109a/2, 110a/9, 121a/8, 154a/16, 158b/16, 161a/9, 165a/2, 169a/17, 187a/16

ü.+ndeki 155a/5

ü.+nden 11a/10, 68a/12, 95a/3, 102b/16, 113b/10, 127b/12, 174a/18, 194a/15

ü.+ne 4a/5, 30a/18, 46b/7, 47b/5, 58a/10, 69b/6, 93a/18, 93b/15, 140a/5, 172a/6, 173a/8, 191a/14, 195b/10

ü.+(ü)ñüze 17b/9

2. Vücut, beden.

ü.+nde 56a/14, 57a/18, 197b/14
ü.+ne 56a/2, 63b/6

3. -e doğru, taraf.

ü.+ne 67a/12, 85a/17, 88a/14, 157b/12

ü.+ne mi 66a/1, 144b/6

4. Yan taraf, civar.

ü.+ndedür 185a/18

ü.+nden 67a/11

ü.+ne 67b/15, 70a/14, 94a/8, 138a/17

5. Karşı, ön.

ü.+(ü)müze 158a/8

ü.+nde 65a/15, 93b/6, 155b/13

ü.+nde -y-idi 91a/10

ü.+ndedür 169b/10

ü.+nden 67b/14

ü.+ne 98a/15, 150a/4, 156b/13, 173b/10

6. Hakkında, konusunda, dair.

ü.+(ü)me 61b/3

ü.+(ü)ñde 148b/4

ü.+ne 52b/8, 66b/19

7. İç, kalp, gönül.

ü.+ne 65a/8, 82a/13

8. Ön, huzur.

ü.+ne 88b/16, 129b/10, 156a/15, 171a/18

ü.+(ü)ñde(sözi üzerüñde ol) 44b/9

- ü.-(ü)me gâlib ol- 57b/8
 ü.-(ü)me ol-: Yükümlülüğü, işi, vazifesi olmak. 57a/3
 ü.-(ü)müze gel-: Üstüne yürümek. 83b/17, 169a/11
 ü.-(ü)müze ur-: Saldırmak, hücum etmek. 138a/11
 ü.-lerine(üzerlerine koyul-) 97a/11
 ü.-nde ko-: Vazifelendirmek, başına dikmek. 178b/7
 ü.-ne çok- 11a/17
 ü.-ne depin- 11a/13
 ü.-ne gel-: Üstüne yürümek. 67b/8, 67b/9, 109b/5
 ü.-ne gulû kıl- 138b/9
 ü.-ne gâlib ol- 82b/5
 ü.-ne mansûr ve muzaffer it- 66b/17
 ü.-ne mansûr ve muzaffer kıl- 93b/2
 ü.-ne var-: Üstüne yürümek. 72b/18
 ü.-ne yûri- 66b/8
 ü.-ne yürü- 82b/5
- üzül-** Kırılmak.
 ü.-di(güçleri üzü-)- 28b/15
- üzüm** Üzüm.
 ü. 23a/19, 185a/1
- V**
- va'de** Söz verme, vaat.
 v.-eyle-: Söz vermek. 128b/5
 v.-it-: Söz vermek, vâdetmek. 86a/2, 86a/3, 177b/4, 200a/7
 v.-ol-: Söz verilmek, vâdedilmek. 164a/14
- vâdi-yi Ahmer** Yer adı.
 v. 25b/7
 v.+e 31a/3
- vâdi-yi Akra'a** Tebük yolunda bulunan bir vadi adı. (Krş. Akra'a)
 v.+a 10a/8
- vâdi-yi hayât** Şam yakınlarında bir yer adı.
 v. 72b/2
 v.+a 67a/11
 v.+dan 67a/11
- vâfilik** Yeterlilik, uygunluk.
 v.+(ğ)ım 131a/17
- vâfir** Çok, bol.
 v. 89a/11, 128b/14
- vaftiz** Hristiyan dininde ilk günahı silmek ve hristiyanlaştırmak maksadıyla yapılan işlemler.
 v.-it- 39b/9
- vâ-hasretâ** Eyvah.
 v. 131b/19
 v.+dur 56b/7
- vaḥdâniyyet** Allah'ın birliği.
 v.+inden 2a/4
 v.+ine 64b/10
- vaḥiy** (Krş. vaḥy)
 v.-münzel ol-: Vaḥiy gelmek, Allah tarafından vaḥiy gönderilmek. 44a/7
- vaḥşi** Yabani.
 v.+cânavar: Yabani hayvan, yırtıcı hayvan. 110a/13
- vaḥy** Vaḥiy.
 v.+idi(kâtib-i vaḥy) 8b/7
 v.-kıl-: Vaḥyetmek. 40a/14
- Vâ'il b. Aşfa'** Ravi adı. (Krş. Vâyil b. Aşka')
 v.+dan 107a/14
- vâkı'** Vuku bulan, olan;
 v.+ḥâl: Durum, hal, olan biten. 28a/14, 36a/10, 144a/2, 189a/12
 v.-ol-: Vuku bulmak, olmak. 160a/4, 169a/3, 179b/9
- vâkı'a** Hadise, olay, baştan geçen olay.
 v. 66a/13, 87a/14, 98a/11
 v.+ları 122a/10
 v.-ya uğra- 157b/16
- Vâkıdî** (Krş. Muḥammed b. Vakıdî)
 v. 14b/5, 15b/9, 20a/1, 21b/15, 37b/8, 38b/17, 39a/9, 65b/1, 83b/4, 103b/1, 107a/11, 107a/14, 111a/11, 113a/4,

- 113a/8, 113a/11, 119a/7,
144a/16, 144b/17, 148a/13,
150b/7, 167a/6, 169b/17
- vaḳf** Baḡışlama.
v.+dur 110b/8
v.-eyle-: Baḡışlamak. 19a/3,
19b/19
v.-it-: Baḡışlamak. 19a/2,
20a/18, 70b/4, 110b/6, 130b/14,
137a/9, 165b/12
- vāḳıf** Bilen, haberi olan.
v.+degül 12b/11
v.-ol-: Bilmek, haberi olmak.
54a/2
- vaḳıt** (Krş. vaḳt)
v. 14a/12
- vaḳıye, vaḳıyye** Okka.
v.+(biñ vaḳıyye) 177b/10,
177b/10
v.+(iki biñ vaḳıyye) 177b/14,
177b/15
v.+(iki yüz vaḳıye) 38b/15
v.+(yüz vaḳıye) 38b/15
- Vaḳḳās b.** 'Avf Fetihlere katılan bir
savaşçı.
v. 176b/18, 177a/1, 177a/7
v.+ı 177a/5
- vaḳt** Zaman, vakit. (Krş. vaḳt)
v. 4b/6, 4b/7, 6a/9, 39a/4,
59b/12, 60a/4, 63a/19, 105b/11,
106a/7, 124b/7, 147b/15,
160a/14, 168a/2, 188a/12
v.+(biraz vaḳt) 35b/10, 36a/9,
50b/8, 169b/13
v.+(biş vaḳt namāz) 44a/9
v.+(ne vaḳt) 159a/18
v.+(zuhr vaḳt) 49a/18
v.+da 106a/5
v.+dan 149b/6
v.+dur 43b/3
v.+e degin 111a/8
v.+ı 93b/5, 103b/8, 127b/6,
157b/11
v.+ıdur(ne vaḳt) 133a/11
v.+ın(bu vaḳtın) 47a/7, 47b/11
v.+ın(ne vaḳtın) 126b/9, 137b/6
v.+ın(ol vaḳtın) 5b/16, 7b/12,
17a/6, 58b/10, 72a/2, 77a/1,
89b/1, 111a/12, 121a/8, 127a/4,
137b/12
v.+ına degin 43a/1, 45b/9,
71b/1, 87a/4, 133a/1
v.+ında 8b/8, 21a/7, 30a/1,
36a/7, 85b/15, 109a/4, 126b/6
v.+ından 133a/1
v.+olur ki: Kimi zaman, bazen.
6a/7
v.+olurdu kim: Kimi zaman,
bazen, yeri gelince. 125a/2
v.+olur-ıdı kim 120b/6
v.+suz(vaḳtlu vaḳtsuz) 60b/19
v.-(biş vaḳt kıl-) 44a/10
v.-ında gel-: Zamanında gelmek.
62a/18
v.-ol-: Zamanı gelmek. 90a/2
- vaḳtlu** Vaktinde.
v.+vaḳtsuz: Yerli yersiz. 60b/19
- vallāhi** Allah için, Allah hakkı için.
v. 26a/20, 76b/17, 78a/16,
103b/4, 120b/11
- va'llāhu 'alem** En iyi bilen Allah'tur.
v. 200a/14
- var** 1. Var
v. 10a/4, 10a/4, 19b/3, 20a/13,
27b/2, 33a/15, 37a/15, 47b/8,
53a/7, 69b/16, 69b/16, 106b/13,
107a/10, 110b/4, 122b/2,
122b/2, 122b/2, 122b/2,
136b/2, 149a/5, 151a/8, 151a/8,
175a/10, 175a/11, 176a/2,
176a/2, 182a/15
v.+ mı 122b/6, 133a/14,
133a/19, 135a/15
v.+ mıdur 123a/10, 133a/19,
197b/6
v.+dı 81b/1
v.+dur 7b/6, 19b/9, 20a/12,
25b/7, 38a/10, 52b/18, 66a/5,
68b/14, 86a/13, 100b/10,
101b/1, 109a/11, 110b/4,
116a/5, 123b/5, 130b/10,
132b/13, 132b/14, 133a/10,
133b/1, 133b/2, 133b/3,
148b/4, 149b/7, 157b/18,
163a/16, 167a/19, 173b/17,
176a/10, 178a/2, 178a/2,
181a/14, 183b/9, 186b/9,
190b/15, 192a/13, 197b/10,
197b/14, 198a/16, 199a/6

v.+durur 51b/16, 51b/16
v.+idi 37b/13, 38b/18, 57b/1
v.+imiş 58a/8, 105a/12, 110a/6
v.+ise 52a/17, 60b/17
v.+rmdur 6a/1, 33a/5
v.+ısa 80b/17
v.+ıdı 2b/8, 2b/19, 4b/17,
5a/4, 5a/15, 5b/5, 7b/2, 8b/15,
14a/9, 15b/15, 17a/7, 17a/8,
17a/10, 17b/16, 18b/12, 19b/13,
20b/18, 22a/5, 25a/13, 25b/19,
26b/6, 28b/17, 31b/11, 36b/6,
37b/9, 37b/10, 38a/12, 38b/1,
39a/6, 39a/15, 47b/4, 47b/5,
47b/6, 50a/7, 50a/12, 50a/13,
52a/3, 52a/9, 52b/3, 65b/2,
68a/11, 73a/4, 74b/2, 75a/18,
75b/11, 76b/18, 81b/15,
81b/19, 90b/14, 91a/15, 93b/11,
93b/13, 94a/4, 97b/1, 97b/17,
98b/1, 99a/13, 102a/1, 102a/5,
114b/16, 121a/17, 123a/17,
126b/7, 134a/8, 144b/19,
145b/18, 149b/2, 149b/3,
150a/4, 151a/4, 152b/2, 153a/8,
157a/6, 157b/1, 157b/2, 159a/4,
160a/15, 163b/14, 168b/4,
168b/18, 169a/4, 173a/2,
175a/6, 175b/2, 175b/2,
177a/18, 183b/6, 185b/12,
187a/17, 188a/7, 193b/2,
197a/19
v.+ıdı(ne işümmüz var) 44a/19
v.+ırmış 58a/16, 112b/12,
154b/12
v.+ısa 20b/9, 48a/17, 51b/3,
74a/12, 84b/11, 103a/8,
104a/15, 108b/5, 140b/19,
144a/15, 151b/19, 152a/3,
167a/5, 182a/12, 187b/7,
189a/17, 198a/2
v.+iken 117b/14

2. Olanca, bütün, hep.
v. 96a/9

v.-ol-: 1. Bulunmak, mevcut
olmak. 62b/6, 117b/13
: 2. Yaşamak, yaşamaya devam
etmek. 92b/17

var- Gitmek.
v. 18b/10, 31b/12, 35a/7,
99b/17, 116a/9, 116a/12,
116b/9, 129b/4, 139a/19,

140b/3, 140b/4, 148b/15,
151a/6, 151a/18, 171b/13
v.-a 2b/14, 85a/7, 133b/11,
136a/2, 170a/12, 170a/13,
186b/12
v.-alar 10a/9, 74a/7, 99b/8,
116b/18, 149b/12, 182a/13
v.-alum 11b/14, 33a/12, 109b/1,
158b/10, 160b/10, 189b/9,
192b/4
v.-am 36b/2, 52a/7, 107b/15,
186b/10
v.-an 35b/5
v.-anlar 9b/6
v.-anlar(oduna var-) 157b/6
v.-anlar birle(oduna var-) 157b/5
v.-asın 3a/2, 79b/1, 123b/4,
123b/12, 140b/5
v.-asız 136a/15, 136a/19
v.-avuz 176a/6
v.-ayın 12a/12, 32a/7, 40b/17,
44b/7, 47a/13, 51b/4, 58b/19,
59a/2, 59a/4, 65b/18, 66b/2,
76b/3, 79a/19, 81b/16, 85a/8,
99b/9, 114a/9, 116b/6, 116b/9,
125b/10, 132b/7, 134a/3,
135b/14, 188a/5
v.-dı 10b/2, 24b/17, 38a/11,
53b/13, 59a/3, 70a/7, 72a/17,
86a/2, 94a/7, 96a/11, 108a/11,
112a/10, 113a/15, 113a/16,
116a/10, 116a/18, 116b/10,
125a/14, 141a/8, 142a/4,
149a/17, 151a/12, 157b/12,
176b/11, 179a/10
v.-dılar 4a/5, 11b/10, 14a/10,
31a/3, 38a/15, 45a/18, 47b/8,
51a/16, 51a/18, 53a/12, 60b/11,
67b/19, 77b/5, 79b/4, 81a/18,
83a/15, 105a/9, 115b/17,
121b/2, 152a/3, 152a/5, 155a/1,
155a/5, 155b/7, 158b/15,
175a/7, 179b/4, 185b/6,
191a/11, 192b/6, 195a/5
v.-dı-y-ıdı 157b/5
v.-duğn 89a/10, 130b/11
v.-duğın 71a/16
v.-duğını 174a/18
v.-duğun 136a/10
v.-dum 136b/1, 159a/11, 170b/9
v.-duñ 44b/10, 59b/15, 79b/12
v.-duk 22a/12, 154b/9, 158a/3,
167a/10, 167b/13
v.-duklarından 109a/13

v.-gül 12a/7, 12a/8, 20b/9,
32a/18, 40a/1, 47a/19, 47b/1,
51b/3, 66b/8, 72b/14, 85b/5,
111a/14, 117a/9, 125b/14,
129b/9, 146a/19, 154b/15,
159b/2, 162b/9, 173b/4,
173b/8, 176b/4, 176b/10,
176b/19, 187a/3, 188b/6
v.-ıcağ 12a/17, 72a/2, 76b/11,
76b/15, 153b/7, 157b/6
v.-ınca 67a/4, 159b/14
v.-ısaruz 32b/17
v.-madı 67a/9, 141a/7
v.-maduñuz 13a/17
v.-mağ 49b/12, 77a/1, 147b/16
v.-mağıl 21a/16
v.-mağ-ıçün 89b/17
v.-mağa 17b/14
v.-makdan 156a/18
v.-makdur 50b/7
v.-mayavuz 184a/5
v.-muş 58a/10, 58a/10, 58a/12,
58a/17, 109b/9
v.-miş-ıduñ 160a/2
v.-miş-ıduk 23a/19, 154b/8
v.-mişlar 111a/9
v.-mişlardı 64b/6, 73a/5,
191a/19
v.-miş-ıdı 35a/14
v.-sın 51b/4
v.-sun 76b/3
v.-sunlar 7a/16, 85b/8, 176b/2
v.-uñ 3b/15, 81a/17, 102a/12,
111a/15, 137b/18, 175a/19,
184b/14, 191b/1
v.-uñuz 71b/19, 105b/6
v.-up 12a/12, 19b/14, 54b/4,
65b/19, 157a/7, 182b/17,
187b/4
v.-ur 23b/10, 78b/3, 124b/17,
160b/2
v.-ur mı 160a/7
v.-uram 49b/6, 84b/14, 158b/11
v.-urdu 125a/1, 161a/6
v.-urlar 31b/15, 33b/5, 109b/10,
133a/4, 154b/13
v.-urlar idi 194a/13
v.-urmısız 33a/5
v.-ursa 156a/1
v.-ursavuz 167a/17
v.-ursın 76b/4, 79b/1
v.-ursız 9a/11
v.-uruz 137b/5

v.-ı geli tur-: Gidip gelmek,
irtibat halinde olmak. 21b/4
v.-ur gelür: gider gelir. 124b/12
v.-a(işi ziyâna var-) 26a/4,
104b/1, 109b/17
v.-acacık degül(ere var-) 94b/6
v.-alar(üstüne var-) 167b/8,
170a/10
v.-alum(karşu var-) 68a/17,
82b/13, 82b/14
v.-alum(üstüne var-) 166b/18
v.-am(karşu var-) 67b/7
v.-dı(giç var-) 156a/4
v.-dı(ilerürek var-) 158a/16
v.-dı(konşuluğına var-) 130b/4
v.-dılar(ilerü var-) 11b/8, 120a/6
v.-dılar(karşu var-) 16a/2
v.-dılar(yirlü yerine var-) 98a/13
v.-dum(ilerü var-) 112a/19
v.-duñ(üstüne var-) 72b/16
v.-gül(öñine var-) 72a/13
v.-gül(üzerine var-) 72b/18
v.-ıcağ(yakın var-) 34b/6,
154b/5
v.-mak(dinden dine var-) 163b/6
v.-mak(düşmana var-) 137a/6
v.-mayasız(karşu var-) 53b/11
v.-mazuz(üstüne var-) 109b/10
v.-miş-ıdı(uykuya var-)
164b/13
v.-up(uykuya var-) 187b/3
v.-ur(hızmatuñuza var-) 3b/17

varağa Belge, anlaşma belgesi.
v.+içinde 100b/5

varduğınca Gittikçe, gitgide.
v. 90b/18

varlık Servet, eşya.
v.+(ğ)ını 117b/14
v.+(ğ)um 57b/10
v.+ları 198a/2

vaşf Nitelik, sıfat.
v.+ı 23b/19
v.+ın(heyet-i vaşf) 122b/1
v.+ını 170a/19
v.+ı hâl 199a/12
v.+ı şiddet-i şerh: Açıklanması,
anlatılması zor nitelikler.122a/18

2. Tarif etme.

- v.-a beyāna gelme-: Anlatılması, tarif edilmesi zor olmak. 159b/12
- v.+a kābil degül: Anlatılamaz, tarif edilemez. 132a/15
- v.-a şığma-: Anlatılması, tarif edilmesi zor olmak. 197a/14
- v.-eyle-: Tarif etmek. 32b/5
- v.-ın it-: Tarifini yapmak. 7a/7, 122b/1
- v.-ın söyle-: Tarifini, açıklamasını yapmak. 28b/1
- v.-ını eyit-: Tarifini yapmak. 122a/18
- vâşıl** Ulaşan, kavuşan.
v.-ol-: Ulaşmak, kavuşmak. 10b/11
- Vâşile b. ez-Zaka'** Fetihlere katılan bir savaşçı.
v. 134b/7
- vaşiyet** Vasiyet; tavsiye, öğüt.
v.+i 21b/1
v.+ini 23a/5
- v.-eyle-: Vasiyet etmek. 21a/8
v.-i eyle- 164b/10
v.-it-: Vasiyet etmek. 121b/18
v.-it-: Tavsiyede bulunmak, öğüt vermek. 21b/1, 70b/4
v.-kıl-: Vasiyet etmek. 40b/1
- vây** Yazık, eyvah.
v. 95a/8
- v.-eyle-: Yazık etmek, kötüleştirmek. 51b/17
v.-ol-: Yazık olmak, kötü olmak. 132a/1
v.+ki: Öfkeyle, köpürerek. 171b/7
v.+kim 162b/16
- Vâyil b. Aşka'** (Kırş. Vâ'il b. Aşfa')
v. 134b/14
- va'z** Nasihat, vaaz.
v.+ın 132b/17, 133a/3
- v.-eyit-: Vaaz vermek. 3a/17
v.-ın it- 46a/7
- v.-it-: Vaaz vermek. 133a/2, 136b/10, 138a/5
- ve** Ve.
v. 1b/15, 2a/3, 2b/13, 3a/4, 3a/7, 3a/13, 3a/17, 3b/11, 4a/12, 4a/13, 4a/13, 4b/4, 4b/6, 4b/7, 4b/8, 5b/1, 5b/4, 5b/10, 5b/11, 5b/12, 5b/18, 6a/2, 6a/2, 6a/12, 6b/2, 6b/3, 7b/17, 7b/20, 8a/7, 8a/14, 8a/19, 8a/19, 9a/3, 9b/6, 9b/8, 10a/11, 10a/17, 11a/3, 11a/5, 11b/12, 11b/13, 12b/2, 12b/12, 12b/13, 13b/12, 13b/12, 13b/13, 14a/7, 14a/17, 14a/17, 14b/8, 15b/12, 15b/14, 16a/2, 16a/4, 16a/4, 17a/3, 17a/10, 17a/12, 17a/14, 17a/18, 17b/3, 17b/4, 17b/4, 17b/16, 18a/3, 18a/6, 18a/13, 18b/4, 18b/5, 18b/6, 19b/3, 19b/3, 20b/7, 20b/9, 20b/12, 20b/13, 20b/16, 20b/17, 20b/17, 21a/1, 21a/9, 21a/9, 21a/11, 21a/17, 21b/6, 21b/8, 21b/9, 21b/14, 21b/14, 22b/9, 22b/16, 23a/3, 23a/4, 23a/7, 23a/7, 23a/7, 23a/8, 23a/8, 23a/8, 23a/8, 23a/9, 23a/9, 23a/10, 23a/16, 23b/10, 23b/11, 23b/14, 24a/16, 24a/18, 24b/1, 24b/1, 24b/3, 24b/14, 24b/18, 24b/19, 25a/7, 25b/17, 26a/6, 26a/8, 26a/12, 26a/17, 26b/10, 26b/16, 26b/17, 26b/19, 27a/15, 28a/5, 28a/6, 28a/6, 28a/6, 28a/6, 28a/7, 28a/13, 28a/17, 28b/12, 29a/18, 29a/19, 29b/11, 29b/17, 30a/6, 30a/7, 30a/8, 30a/10, 30a/10, 30a/10, 30a/10, 30a/10, 30a/10, 30a/11, 30a/11, 30a/11, 30a/12, 30a/12, 30a/12, 30a/13, 30a/15, 30a/18, 30b/2, 30b/9, 30b/11, 30b/14, 31a/11, 31a/11, 31a/12, 32a/19, 32b/3, 33a/9, 33a/13, 33a/19, 33b/1, 33b/4, 34a/3, 34a/9, 34b/3, 34b/3, 34b/9, 35a/11, 36a/8, 36b/11, 37a/7, 38a/1, 38a/1, 38a/15, 38b/3, 39a/11, 39a/12, 39a/13, 39b/3, 39b/7, 40a/13, 40a/18, 40b/10, 40b/10, 40b/10, 40b/11, 40b/11, 41a/9, 41a/11, 41a/14, 41a/14, 41a/14, 41a/18, 41b/4, 41b/4, 41b/6, 42b/13, 42b/19, 43a/6, 43b/1,

44a/11, 44a/18, 44b/4, 44b/7,
 45a/9, 45a/10, 45a/10, 45a/13,
 45b/9, 45b/17, 46b/4, 46b/11,
 46b/11, 46b/12, 46b/12, 47a/9,
 47a/11, 47b/11, 48a/8, 48a/16,
 48b/16, 49b/3, 49b/4, 49b/9,
 50a/18, 50b/3, 51a/6, 51a/10,
 51a/12, 52a/4, 52b/13, 53a/19,
 53b/4, 53b/13, 55b/13, 55b/14,
 56a/13, 56b/17, 57a/5, 58a/2,
 58b/15, 58b/16, 59b/7, 60a/7,
 61a/2, 62a/5, 63a/12, 63b/10,
 64b/9, 64b/13, 65b/6, 65b/11,
 65b/12, 65b/18, 66a/12, 66a/12,
 66a/19, 66b/4, 66b/11, 66b/17,
 67a/15, 67a/18, 68a/2, 68a/8,
 69a/19, 71a/18, 71b/4, 71b/13,
 72b/20, 73a/9, 73a/14, 74a/9,
 74a/9, 74a/10, 74a/11, 75a/6,
 76b/16, 77b/2, 77b/2, 77b/10,
 77b/17, 78a/14, 78a/19, 78b/15,
 78b/15, 79a/2, 80a/12, 80a/14,
 80a/15, 80a/18, 80b/10, 80b/13,
 80b/15, 81a/3, 81a/8, 81a/12,
 81a/15, 81b/4, 81b/17, 82a/1,
 83a/17, 83a/18, 83a/18, 83a/19,
 83a/19, 83b/16, 84b/8, 84b/19,
 88a/17, 88b/13, 88b/14, 88b/14,
 88b/17, 88b/18, 89b/14,
 89b/18, 91a/6, 91a/8, 91b/14,
 93a/6, 93a/10, 93b/2, 93b/19,
 93b/19, 95a/1, 95a/8, 95a/18,
 95a/18, 96a/6, 96a/7, 96b/6,
 96b/10, 97a/5, 97a/11, 97b/12,
 97b/16, 98a/2, 98a/9, 98a/15,
 98b/12, 99a/6, 99b/6, 100a/12,
 100b/7, 100b/8, 100b/8,
 100b/16, 100b/16, 100b/16,
 100b/16, 100b/17, 100b/17,
 100b/18, 100b/18, 100b/19,
 100b/19, 100b/19, 101a/6,
 103b/4, 103b/7, 103b/8,
 103b/15, 104a/2, 104a/14,
 104a/16, 105a/8, 105a/16,
 105b/2, 105b/3, 105b/6,
 105b/12, 106a/3, 106a/3,
 106a/7, 106b/15, 108a/15,
 108b/16, 108b/18, 109a/18,
 109b/3, 109b/4, 109b/15,
 109b/16, 109b/18, 110b/1,
 110b/2, 110b/5, 110b/8,
 110b/13, 111a/1, 111a/2,
 111a/5, 111a/7, 112a/6,
 112a/17, 113b/1, 114b/15,
 115a/7, 115a/13, 116a/16,
 116a/17, 116a/17, 116b/3,
 117a/1, 117a/5, 117a/18,
 117b/11, 118a/3, 118a/5,
 118a/15, 118b/4, 119a/13,
 119b/9, 119b/13, 119b/17,
 119b/19, 119b/19, 120a/1,
 120a/10, 120a/11, 120a/15,
 120a/17, 120b/17, 120b/17,
 120b/18, 121b/5, 121b/5,
 122a/2, 122a/3, 122a/7, 122b/9,
 123a/12, 123b/5, 123b/13,
 123b/14, 124a/3, 124a/4,
 124a/5, 124a/6, 124a/6, 124a/6,
 124a/9, 124a/9, 124a/10,
 124a/12, 124a/13, 124a/19,
 124b/5, 124b/18, 124b/19,
 124b/19, 126a/12, 126b/6,
 127b/10, 127b/14, 128a/16,
 128a/17, 128b/5, 128b/11,
 128b/13, 128b/14, 129b/14,
 130a/7, 130a/8, 130a/12,
 131b/5, 132a/11, 132a/14,
 134a/12, 134a/15, 134a/15,
 134a/17, 134b/6, 134b/7,
 134b/7, 134b/7, 134b/8,
 134b/8, 134b/8, 134b/8,
 134b/18, 135a/13, 135b/11,
 136a/6, 136a/6, 136a/13,
 136a/14, 136b/5, 136b/14,
 138a/7, 138a/9, 140a/2, 140a/3,
 140a/5, 140a/18, 140b/1,
 140b/2, 141a/2, 141a/2,
 141a/13, 141b/17, 141b/19,
 143a/1, 143a/6, 143a/6, 143a/8,
 143a/14, 143b/15, 145a/2,
 145a/7, 145b/2, 145b/5, 145b/8,
 145b/11, 145b/12, 145b/14,
 146b/8, 148b/6, 149a/10,
 149b/3, 149b/16, 150b/10,
 151a/2, 153b/6, 153b/15,
 154b/1, 155a/18, 159a/6,
 160a/17, 160a/18, 161b/11,
 161b/12, 161b/13, 163b/12,
 164a/8, 164b/17, 165b/3,
 165b/11, 167b/2, 167b/4,
 167b/4, 167b/4, 167b/9,
 167b/13, 168a/10, 170a/15,
 170a/16, 170b/1, 170b/1,
 171b/1, 172a/7, 172b/5, 173a/6,
 173a/11, 173a/11, 173a/12,
 173a/12, 173a/12, 173a/13,
 173b/3, 174a/9, 174a/14,
 175b/13, 176a/3, 176a/3,
 176a/3, 176a/13, 177a/18,
 177b/1, 177b/10, 177b/15,

- 177b/17, 178b/4, 178b/15,
179b/13, 180b/6, 181a/17,
182a/2, 182a/5, 183a/13,
184b/19, 185a/1, 185a/12,
185a/16, 186b/2, 186b/2,
186b/4, 186b/4, 186b/4,
186b/5, 186b/5, 186b/5,
186b/5, 186b/6, 186b/6,
186b/11, 187b/6, 188b/9,
188b/14, 190a/5, 190b/8,
190b/13, 191a/12, 191b/8,
192b/3, 192b/12, 193a/1,
193b/10, 194a/12, 195a/4,
195a/11, 196a/1, 196b/8,
196b/13, 196b/15, 196b/15,
196b/18, 196b/18, 196b/19,
197a/14, 198a/8, 198a/9,
198a/11, 198b/7, 198b/8,
198b/8, 198b/8, 198b/9,
198b/9, 198b/9, 198b/10,
198b/10, 198b/10, 198b/11,
198b/11, 198b/11, 198b/12,
198b/12, 198b/12, 198b/12,
198b/13, 198b/13, 198b/13,
198b/13, 198b/14, 198b/14,
199a/4, 199b/5, 199b/13,
199b/15, 200a/6, 200a/9
v.+eger(eger eger ve
eger) 192a/17
v.+eger(eger ve eger)
25b/14, 40a/16, 49a/14, 59a/1,
59b/1, 92b/10, 104b/12, 105a/7,
123a/3, 123b/5, 123b/20,
126b/16, 130b/15, 185b/18,
186b/12
v.+eger(egerçi ve eger)
10a/19
v.+ gayruhu: Ve diğerleri.
23a/19
- vech** Tarz, şekil, suret.
v.+ile 142b/19
- vedā** Veda.
v.+vaktı 21a/7

v.-it-: Vedalaşmak. 25a/3
v.-kıl-: Veda etmek, ayrılmak.
9a/3, 9b/19, 67a/2
- vefā** 1. Bağlılık, sadakat.
v.+ehli 131a/18
v.+sızlar 131a/19

2. Yetme, kâfi gelme.
- v.-('ömri vefā kıılma-) 121b/16

v.-ol-: Bağlanmak, sadık olmak.
131a/18
- vefāt** Ölüm, vefat.
v.+ın 119b/6, 127a/19, 130b/5
v.+ına 126b/5
v.+ından şofıra 5a/5, 23b/1,
139a/17
v.+ını 118b/8, 119b/8

v.-it-: Ölmek. 2b/18, 48b/13,
119b/3, 133b/19
v.-kıl-: Ölmek. 118b/9
- veger** Eğer. (Krş. eger, ger)
v. 135a/16
- vegerni** Yoksa.
v. 70a/2
- vehm** Vehim, korku, suçluluk hissi.
v. 156a/15
- vehmlen-** Tehlikede olma hissine
kapılmak.
v.-di 154a/5
- vekil** Vekil.
v.+i 132a/4
v.+i birle 132a/6
- veled** Oğul.
v.(yā veledi) 32b/14, 134a/10
- veli** Ermiş, eren.
v. 106b/4, 112a/3
v.+lerüñ 149b/7
- veli** 1. Fakat, lakin. (Krş. velikin)
v. 9b/5, 30a/3, 31a/7, 68b/11,
74b/11, 76a/17, 84b/1, 86b/19,
112b/4, 113a/18, 122b/2,
139b/4, 172a/8, 172a/18

2. Hatta, üstelik.
v. 37b/12
- velikin** Fakat, lakin. (Krş. veli)
v. 19a/10, 22b/15, 29b/1, 30a/2,
46a/3, 71a/10, 122a/19, 124b/11

2. Hatta, üstelik.
v. 126b/11

velvele Yaygara.
v.-düş- 5a/17

Verdân Bizans ileri gelenlerinden,
Hims meliki. (Kırs. Verdâni,
Verdâniye)
v. 66a/9, 66a/13, 66a/18, 66b/9,
66b/16, 67a/3, 67b/3, 69a/10,
69a/15, 69a/16, 69a/16, 70a/13,
70b/11, 70b/19, 71a/3, 72a/5,
72a/8, 73a/3, 79a/8, 80b/7,
81a/4, 81b/9, 81b/11, 81b/16,
82b/7, 83a/3, 83b/14, 83b/15,
84a/15, 84a/19, 84b/3, 84b/4,
84b/9, 85a/1, 85a/4, 85a/8,
85a/16, 85b/5, 86a/2, 86a/3,
86a/4, 86a/7, 86a/8, 86a/8,
86a/11, 86a/12, 86b/6, 87a/3,
116a/17
v.+a 66b/5, 69a/14, 82a/3,
85b/6
v.+dur 82b/12
v.+ı 66a/11, 66b/18, 67a/2,
90b/12, 92a/19, 169b/5
v.+ile 85b/3
v.+uñ 70a/6, 70a/7, 72a/7,
72b/11, 86b/12, 87b/1

Verdâni (Kırs. Verdân, Verdâniye)
v.+ye 66b/16, 72b/13

Verdâniye (Kırs. Verdân,
Verdâni)
v.+ye 73a/2

veyâ Ya da, veya.
v. 26a/5, 26a/6
v.+(yâ veyâ) 185b/17

veyâhüd Ya da, veya.
v. 28a/1, 85a/18

vezir Sadrazam, vezir.
v. 57b/10, 65b/8, 65b/8
v.+lerin 50b/9

vilâyet İl.
v. 7a/1, 23a/7, 23a/10
v.+de 54a/19, 149a/15
v.+e 3a/5
v.+i 8a/7, 20b/9, 32b/1, 41b/2,
48b/8, 64a/8, 82a/2, 124a/7
v.+i birle 49b/9, 49b/10
v.+idür 8a/8, 190b/5

v.+in 18b/3, 102a/3
v.+inde 25a/16, 124a/14,
133b/16, 134a/4, 144a/12
v.+inden 25a/9, 34b/13, 36a/19,
41a/13, 49b/16, 64b/1, 119b/1,
190b/7
v.+ine 5b/4, 7b/11, 8a/2, 9b/11,
21a/16, 22a/12, 22a/12, 22a/19,
22b/19, 23a/9, 23a/16, 23b/2,
24b/19, 26a/1, 31b/14, 35a/7,
35b/5, 38a/2, 39a/14, 50b/2,
50b/19, 64b/3, 64b/5, 77a/1,
88b/19, 122a/5, 123b/18,
124a/2, 127b/18, 149a/12,
150b/10
v.+ini 7b/16, 8a/4, 74a/9,
80b/12, 185a/15
v.+inüñ 2b/1, 7b/7, 13a/7,
61a/8, 72a/10, 103a/7, 124a/5,
154a/17, 190b/8, 190b/13
v.+ler 13a/6, 16a/18, 22b/4,
38b/8, 41a/8, 53a/2
v.+lere 81a/6, 191a/8
v.+leri 22b/6, 25b/14, 44b/4,
53a/7
v.+leri(illeri vilâyetleri) 99a/4
v.+lerin 36a/12
v.+lerinde 21a/17
v.+lerüñ 40b/6, 49b/19
v.+i şehir 170b/7
v.+ümüz 53a/2, 128b/4, 153a/5
v.+ümüze 37b/12, 38b/5,
122a/2
v.+ümüzi 11a/5
v.+üñ içine 58a/18
v.+üñe 122b/17
v.+üñi 188a/11

vir- 1. Vermek.
v. 99b/14
v.-di 3a/5, 21b/14, 21b/14,
28a/16, 31b/12, 32a/18, 34a/2,
34a/3, 35a/7, 36b/2, 65b/8,
88a/13, 126a/2, 129b/4,
134a/10, 153b/18, 154a/19,
156a/13, 171a/14, 181a/6,
183a/19, 184a/18, 188b/17,
188b/17
v.-diler 49b/18, 65b/3, 100b/13,
125b/14, 127a/6, 127a/12,
171a/8, 182b/8, 184b/19,
185a/1, 185a/2, 187b/14, 198a/1
v.-e 111b/2
v.-elüm 36b/9, 184b/9
v.-gil 183b/20

v.-i bil- 99b/16
v.-ün 198a/1
v.-üp 119a/6, 125b/11

2. Bağışlamak.

v.-di 1b/15, 24a/15, 115b/9
v.-diler 48b/7
v.-dise 123a/2
v.-e 117b/6, 128b/6
v.-e(ḥasanāt vir-) 15a/4
v.-sün 134a/15
v.-üpdür 196a/13

3. Emanet etmek, teslim etmek.

v.-di 8b/14, 8b/18, 17b/8,
18b/10, 18b/18, 22a/8, 22a/13,
27b/14, 53a/10, 66b/16,
115b/19, 134b/11, 173b/3
v.-diler 117b/1, 123b/12
v.-e 102a/8
v.-eler 64a/6
v.-esiz 198a/7
v.-eyin 117a/16
v.-miş-iken 20a/3
v.-miş-idi 43a/17, 22a/7
v.-sün 19b/18, 19b/19
v.-ür 154b/14
v.-ürdi 179a/2
v.-ürler 53a/9

4. Emrine vermek.

v.-di 8b/12, 14a/15, 21a/6,
47a/18, 47b/1, 47b/2, 75a/19,
111a/18, 111a/19, 111a/19,
149a/19, 151a/1, 151a/6,
152b/12, 152b/13, 152b/14,
173b/7, 175a/16, 178b/13,
195a/17, 195a/19
v.-diler 181b/11, 181b/11,
181b/12, 181b/12
v.-elüm 123a/2
v.-em 66b/11
v.-gil 22a/3, 66b/2
v.-miş 169a/11
v.-miş-idi 107a/15
v.-ün 7a/16

5. Hediye etmek.

v. 144a/2
v.-di 144a/4, 149b/4, 159b/16,
165a/15
v.-düm 115b/16
v.-ecegün 112b/15
v.-eyin 78a/15, 112b/14, 144a/2
v.-miş-idi 59b/12, 140a/3

v.-sün 144a/4
v.-ür 128b/13, 128b/14,
128b/15

6. İade etmek.

v.-di 19b/16
v.-diler 152a/16
v.-esiz 105a/14, 161b/6
v.-gil 19b/15
v.-üp 151b/16

7. Ödemek, karşılık olarak vermek.

v.-diler 118b/4, 118b/5,
179a/18, 185b/8
v.-dügün 61a/18
v.-dügünü 179a/19
v.-ecegin 185b/8
v.-ecek ol- 152a/18
v.-elüm 68a/2, 80b/17, 80b/18,
80b/18, 177b/10, 177b/10,
177b/11
v.-esin 82a/7
v.-esiz 177b/15
v.-eyin 13b/12, 13b/13, 59a/19,
59b/1, 61a/16, 61a/17, 61a/17,
178a/9
v.-iser 113a/2
v.-mege 48b/6
v.-mek 143b/13, 143b/15
v.-ün 152a/1, 177b/14,
177b/18, 177b/19, 178a/10,
179a/16
v.-üp 38b/15, 116a/1
v.-ürsin 61a/19

8. Satmak.

v.-düm 144a/13

9. Göndermek.

v.-diler 3a/16

10. Yardımcı fiil. [Çabukluk ifade eder.]

v.-di(gidi vir-) 61b/12, 82b/17
v.-di(kılı vir-) 127b/7, 170b/4
v.-esin(idi vir-) 60a/1
v.-ürdi(alı vir-) 120a/19

v.-.(cevâb vir-) 60b/8
v.-.(mühlet vir-) 148b/13
v.-.(ḥabar vir-) 23b/8, 171b/13
v.-.(ḥörlük vir-) 95a/1
v.-di(and vir-) 63a/2
v.-di(buyruk vir-) 24a/15

- v.-di(cân baş vir-) 60a/11
v.-di(cevâb vir-) 17a/5, 49a/2, 179b/19, 180a/6
v.-di(cevâbı vir-) 7a/8
v.-di(destür vir-) 179b/17, 188a/6
v.-di(fürşat vir-) 33b/14
v.-di(istimâlet vir-) 53b/2
v.-di(nuşret vir-) 28b/8
v.-di(öğüt vir-) 79a/9, 99a/2
v.-di(selâm vir-) 34a/10, 47b/10, 79b/12, 86a/3, 109a/17, 119a/18, 119a/19, 127a/17, 146b/19
v.-di(habar vir-) 22b/14, 34b/3, 48b/12, 67b/5, 68a/6, 87a/13, 91a/5, 101a/18, 108a/13, 113a/11, 115b/1, 115b/15, 125b/7, 125b/13, 149b/17, 150a/2, 160a/6, 162a/15, 171b/15, 176b/12, 178a/8, 186b/15, 190b/4
v.-di(habarı vir-) 154b/2, 160a/5
v.-di(yol vir-) 92a/7
v.-diler(amân vir-) 64a/7, 99b/19, 188a/3
v.-diler(arkaların vir-) 157a/16
v.-diler(cevâb vir-) 6b/3, 93b/7
v.-diler(selâm vir-) 16a/3, 17b/4, 43b/1, 62b/15, 89a/17, 92a/7, 115b/11
v.-diler(habar vir-) 5b/4, 28a/14, 28b/14, 36b/4, 37a/11, 38b/4, 47b/8, 54b/4, 62b/13, 77b/5, 92a/6, 116a/7, 117a/3, 117b/3, 119a/8, 121b/14, 153b/11, 154b/2, 154b/7, 165a/4, 179b/4, 182b/18, 195a/6, 199a/10
v.-diler(habarı vir-) 45a/19, 169a/3
v.-diler(habarlar vir-) 32b/5
v.-düğünüz(habar vir-) 24a/1
v.-dük(amân vir-) 104a/17
v.-dük(habarı vir-) 107b/5
v.-düm(amân vir-) 71b/19, 114a/3, 176b/8
v.-düm(destür vir-) 21b/11
v.-düñ(habar vir-) 38a/10
v.-düñüz idi(amân vir-) 113b/12
v.-e(cezâ vir-) 15a/4
v.-e(hidâyet vir-) 40b/19
v.-e(harâc vir-) 198a/11
v.-e(harrâc vir-) 38a/14
v.-ecek(habar vir-) 116b/6
v.-eler(harrâc vir-) 13b/19, 40a/16
v.-elüm(amân vir-) 99b/17
v.-elüm(arkamuzu aña vir-) 25b/12
v.-elüm(cevâb vir-) 183b/5
v.-elüm(habar vir-) 192b/4
v.-elüm(harrâc vir-) 167a/4
v.-em(cevâb vir-) 95a/12
v.-em(kızımı vir-) 82a/8
v.-en(fütûm vir-) 177b/7
v.-esin(öğüt vir-) 9b/2
v.-esiz(harâc vir-) 81a/3
v.-esün(amân vir-) 71b/18
v.-evüz(harrâc vir-) 100a/18
v.-eyin(öğüt vir-) 58a/5, 62a/3
v.-eyin(habar vir-) 116b/6, 125b/10
v.-gil(amân vir-) 114a/2
v.-gil(destür vir-) 8a/9, 188a/5
v.-gil(habar vir-) 57b/18, 109a/18, 159a/2, 159b/2
v.-isersiz(cevâb vir-) 142b/18
v.-medi(amân vir-) 142a/19
v.-medi(cevâb vir-) 71a/19, 162a/8
v.-mediler(mühlet vir-) 98a/18
v.-medin(cevâb vir-) 48a/13
v.-mege(and vir-) 191a/18
v.-mege(fermân vir-) 198a/9
v.-mege(selâm vir-) 161a/1
v.-memişsiz(yüz virme-) 116b/18
v.-meñ(amân vir-) 59b/6, 78a/19, 112a/9
v.-meñ(emânetin vir-) 65a/6
v.-meseler(harrâc vir-) 40a/16
v.-mezdi(amân vir-) 71a/16
v.-mezüz(yile vir-) 113b/16
v.-miş('ahd-ı amân vir-) 167b/12
v.-miş(amân vir-) 152a/8
v.-miş(kızını vir-) 136b/8
v.-mişdür(habar vir-) 13a/4
v.-mişlerdi(habarlar vir-) 6a/15
v.-miş-idi(habar vir-) 124a/16
v.-sün(hediyye vir-) 117a/12
v.-sün(mehl vir-) 58b/19
v.-ün(arka arkaya vir-) 77a/18
v.-ün(mühlet vir-) 98a/9
v.-ün(habar vir-) 3b/16
v.-ün(harâc vir-) 124b/2
v.-üp(arkaların vir-) 138b/11
v.-üp(nuşret vir-) 52a/13
v.-ür(cevâb vir-) 6b/7

v.-ür(habar vir-) 22a/11, 48b/8, 54a/12, 106a/6, 139b/15, 174a/5
v.-ür idi(ögüt vir-) 77a/18
v.-ürdi(selâm vir-) 2a/6
v.-ürdi(habar vir-) 2a/5, 51a/11
v.-ürem(arnân vir-) 59b/8
v.-ürin(tanukluk vir-) 44b/2
v.-ürler(bahâ vir-) 144a/16
v.-ürler(habar vir-) 154b/13, 168b/3, 180b/1
v.-ürler-idi(ögüt vir-) 30a/2
v.-ürse(destür vir-) 179b/15
v.-ürseñ(destür vir-) 183b/9
v.-ürsin(gönlümden habar vir-) 26a/13
v.-ürsin(ögüt vir-) 198a/6
v.-ürsüz(cevâb vir-) 171b/3
v.-ürüz(harâc vir-) 121b/12
v.-(şalı vir-) 171b/12
v.-di(koyu vir-) 82b/4
v.-diler(koyu vir-) 37b/6

virân Yıkık, viran.
v.+dur 152b/3
v.-eyle-: Yıkmak, harabetmek.
9b/15, 100b/4

viribi- Göndermek.
v. 144a/15
v.-(ü)ñ 121b/19
v.-di 11a/9, 13a/15, 19b/14, 20b/12, 22a/19, 23b/3, 25b/4, 34a/3, 34a/4, 40b/4, 40b/5, 42a/6, 42a/7, 50b/9, 54b/11, 54b/12, 66a/11, 67a/4, 67a/5, 70b/8, 72a/8, 73a/18, 73b/5, 73b/6, 75b/15, 78b/2, 80b/8, 86a/3, 91a/7, 91a/14, 91a/19, 91b/2, 97a/4, 97a/4, 97a/5, 98a/11, 112a/8, 114b/2, 116a/8, 116a/12, 121b/10, 124b/7, 125b/17, 127b/17, 144a/14, 144b/18, 146a/17, 151a/10, 156a/13, 157a/2, 157a/15, 163a/4, 168a/12, 168b/14, 169b/11, 170b/2, 171a/14, 173b/10, 175b/16, 176a/17, 176a/19, 176b/9, 176b/19, 177a/6, 180a/3, 183a/16, 184b/14, 185a/2, 185a/19, 185a/19, 185b/14, 186b/8, 186b/17, 188a/14, 188a/17, 190a/15, 195a/17, 195a/19, 199a/13
v.-di idi 20b/13

v.-diler 12a/10, 15b/15, 15b/16, 17b/13, 24b/18, 38a/18, 68a/1, 72b/13, 75b/16, 80b/2, 85a/5, 123b/17, 144a/2, 145b/17, 150b/1, 150b/2, 167a/1, 168a/15
v.-dügi 18b/16, 40b/4, 117a/12
v.-dügin 116b/3, 125b/5
v.-düginden soñra 91a/6
v.-dük 86a/15
v.-düm 22b/4, 51a/16, 51a/18, 51b/1, 65b/13, 65b/14, 119b/8, 127b/2
v.-düñüz 183b/4
v.-gil 68b/3, 68b/4, 85b/8, 146b/1, 157a/3, 178b/8, 183b/17
v.-kim 40a/1
v.-medüñ 66a/19
v.-mege 33b/18
v.-megil 137a/5, 178b/9
v.-mek 2b/19, 23b/5
v.-mek için 118b/2
v.-mezem 51b/2
v.-miş 63a/4
v.-miş-idüm 151a/17, 190a/3
v.-mişlerdi 121a/18
v.-miş-idi 43b/8, 73a/14
v.-r 109b/7
v.-r idi 99a/16
v.-rem 21b/19, 163a/5
v.-r-di 179a/3
v.-rin 117a/17
v.-sem 12a/14
v.-sün 163b/1, 176b/1
v.-ye 2b/16, 18b/15, 35a/17, 150b/19
v.-yecek 85a/6
v.-yeler 36a/10, 73a/15, 118a/5, 123b/15, 124a/3
v.-yelüm 96b/15, 186a/6
v.-yem 3a/2, 105a/14
v.-yesin 68b/5, 73a/12, 84b/14, 133a/5, 178b/8
v.-yeyin 34b/13, 60b/1, 66b/3
v.-yicek 194b/6
v.-yiser 109b/14
v.-yüp 53a/5
v.-di(Kur'an viribi-) 13b/2, 14b/18
v.-di(habar viribi-) 33b/11
v.-dük(cevâb viribi-) 121b/11
v.-mişidüm(odına viribi-) 159a/19

- v.-serdür(peygâmbar viribi-)
14b/7
v.-yelüm(habar viribi-) 176a/7
- viril-** Bağışlanmak.
v.-di 135b/4
v.-mişdür 198a/9
- vur-** Değdirmek.
v.-dılar(el vur-) 140b/17
- vurış-** (Krş. urış-, uruş-, vuruş-)
v.-alum 93a/16
v.-alum mı 69a/15
v.-uñ 79a/6
v.-ur idi 94a/19
- vuruş-** (Krş. urış-, uruş-, vurış-)
v.-dılar 183a/14
v.-uruz 181b/8
v.-ı dur- 177a/13
v.-ı yorur 91b/11
- vü** Ve. (Krş. u, ü)
v. 35b/19, 49b/18, 51b/9,
70a/1, 78a/4, 78a/5, 117b/18,
124a/16, 164a/15, 192a/7,
192a/8
- vücüd** Varlık, mevcudiyet.
v.-a gel-: Doğmak. 133b/16
v.-a getir: Yaratmak. 13a/9
- vüzerâ** Sadrazamlar, vezirler.
v.+ı hüccâb 121b/1
- Y**
- ya, yâ** 1. Yahut, veya.
y. 9b/3, 11b/14, 20a/11, 40b/2,
44a/3, 44a/19, 53a/5, 53b/13,
56b/3, 56b/3, 64b/6, 66a/3,
66a/16, 69b/11, 88a/18, 96a/8,
96b/6, 104b/12, 105a/20,
106b/7, 113b/15, 117a/11,
117b/15, 133a/19, 140b/14,
149a/9, 149b/12, 149b/13,
150a/3, 184a/1, 185b/19,
192b/14
2. Yoksa.
y. 117b/10, 148b/20
3. Peki, ya.
- y. 11b/16, 23a/9, 45a/11,
68a/19, 113b/18, 137b/6,
155a/14, 194b/10
- y.+ veyâ 185b/16
y.+ ya 10b/13, 15a/3,
139a/1, 185b/13
y.+ yâhüd 11b/18, 68a/3,
69a/18
y.+artuğ ya eksük: Aşağı
yukarı. 83b/5
y.+dahı: Ya da, veya. 12b/2
- yâ** Ey.
y. 2a/7, 2a/15, 2a/16, 3a/1,
3b/14, 4b/5, 4b/8, 5a/8, 6a/2,
6b/4, 7a/10, 7b/5, 8a/1, 8a/6,
8a/10, 9a/4, 9b/1, 9b/7, 9b/17,
10a/2, 10a/4, 11a/6, 11b/11,
11b/15, 12a/7, 12b/1, 12b/11,
13b/9, 14a/4, 14a/16, 14b/3,
14b/6, 14b/15, 15a/2, 15a/12,
15a/14, 16b/17, 17a/1, 17a/5,
17b/6, 19a/1, 19b/2, 19b/8,
19b/9, 19b/11, 20b/5, 20b/10,
20b/16, 20b/19, 21a/8, 21a/19,
21b/3, 21b/18, 21b/18, 22a/2,
22b/2, 22b/6, 22b/9, 23a/11,
23a/18, 23b/8, 24a/1, 24b/10,
25b/19, 26a/11, 26a/19, 26b/14,
28b/7, 29a/4, 29a/7, 29b/2,
30b/14, 31b/12, 31b/17, 32a/6,
32a/7, 32a/18, 32b/14, 32b/14,
33a/1, 33a/3, 33a/4, 33a/11,
34a/19, 34b/11, 35a/7, 35b/11,
36a/17, 36b/4, 36b/15, 36b/16,
37a/12, 37a/13, 37b/17, 38b/5,
39b/15, 40a/3, 40a/8, 40a/9,
40b/12, 40b/19, 41a/5, 41b/8,
42a/11, 43b/2, 43b/18, 44a/5,
44a/8, 44a/11, 44b/1, 44b/14,
45a/1, 45a/3, 45a/7, 45a/7,
47a/7, 48a/13, 48a/18, 49a/3,
49a/12, 49a/15, 50b/10, 50b/12,
51a/13, 52a/6, 52b/16, 53a/19,
53b/8, 53b/14, 53b/19, 54a/4,
54b/4, 55b/16, 55b/19, 57a/1,
57b/2, 57b/8, 57b/19, 58b/3,
58b/10, 58b/13, 59a/3, 59a/6,
59b/4, 59b/14, 59b/15, 59b/18,
60b/13, 60b/16, 61a/12, 61a/16,
61b/2, 61b/19, 63a/3, 63b/9,
63b/12, 65b/10, 66a/2, 66a/13,
66a/18, 66b/2, 66b/9, 66b/16,
67b/5, 68a/15, 68a/19, 68b/14,

68b/19, 69a/3, 69a/5, 70a/18,
 70b/3, 70b/14, 71a/4, 71a/17,
 71b/7, 72a/9, 72b/6, 72b/14,
 73b/15, 74a/3, 74a/14, 74a/16,
 74b/8, 74b/12, 74b/13, 74b/16,
 75a/4, 75b/12, 76a/7, 76b/12,
 76b/13, 76b/19, 77a/9, 77a/10,
 77a/13, 78a/2, 78a/13, 78a/16,
 79a/1, 79a/18, 79a/19, 80a/5,
 80b/7, 80b/19, 81a/12, 81b/3,
 81b/3, 82a/4, 82a/6, 82a/12,
 82a/18, 82b/8, 82b/12, 84a/15,
 84b/10, 84b/12, 85a/17, 85a/19,
 86a/5, 86a/13, 86b/2, 88b/7,
 89a/18, 89a/18, 89b/7, 89b/10,
 90b/4, 90b/5, 90b/15, 91a/9,
 92a/12, 92b/12, 93a/7, 95a/19,
 96a/2, 96a/7, 96b/2, 98a/3,
 98b/2, 99a/2, 99b/2, 99b/13,
 99b/18, 100a/11, 101b/1,
 102b/15, 103a/3, 103a/14,
 103b/3, 103b/5, 103b/5,
 104a/10, 105b/1, 106a/10,
 106a/13, 106b/11, 107a/4,
 107b/7, 108a/1, 108a/6,
 108a/13, 108a/14, 108a/18,
 108b/4, 109a/6, 109a/10,
 109a/17, 109a/19, 109b/1,
 109b/3, 109b/19, 110a/1,
 110a/12, 110b/6, 111b/1,
 112a/10, 112b/9, 112b/14,
 112b/17, 113b/6, 113b/8,
 114a/2, 114a/4, 114a/8,
 114a/18, 115a/2, 115b/1,
 115b/16, 115b/19, 116a/9,
 116a/13, 116b/5, 116b/7,
 117a/16, 119a/6, 119b/1,
 120b/14, 120b/16, 121b/8,
 122b/13, 123b/1, 123b/8,
 125b/3, 125b/9, 126b/9,
 126b/13, 127a/19, 127b/3,
 127b/12, 128a/2, 129b/6,
 129b/7, 129b/16, 129b/19,
 130b/2, 130b/13, 131a/3,
 132b/9, 132b/12, 133a/8,
 133a/9, 133b/5, 133b/5, 133b/9,
 133b/16, 134a/7, 134a/10,
 134a/14, 134a/19, 134b/15,
 134b/16, 135b/7, 136a/3,
 136a/10, 136a/12, 136a/17,
 136a/18, 137a/1, 137a/2,
 137a/7, 137a/13, 137b/8,
 137b/9, 138b/19, 140a/7,
 140a/9, 140a/10, 140b/6,
 140b/8, 141b/12, 141b/18,

142a/11, 142b/14, 142b/14,
 142b/17, 142b/19, 143a/16,
 143b/4, 144a/1, 145a/2,
 146a/17, 146b/19, 147b/16,
 148a/19, 148b/3, 148b/5,
 150a/10, 151b/13, 152a/14,
 152b/19, 153a/2, 153a/12,
 153a/12, 153b/17, 154a/2,
 154a/7, 155a/2, 155a/2,
 155a/10, 155a/11, 157a/2,
 157a/12, 157b/16, 157b/19,
 158a/1, 158a/7, 158a/11,
 158a/16, 158b/2, 158b/13,
 159a/1, 159a/2, 159a/13,
 159b/1, 159b/17, 160a/2,
 160a/6, 160b/3, 161b/2,
 161b/10, 162a/7, 162a/9,
 162a/13, 162a/15, 162b/7,
 162b/10, 163a/9, 163a/15,
 163a/18, 163b/7, 164b/15,
 165a/9, 166b/6, 167a/14,
 167a/17, 167b/6, 167b/11,
 169a/8, 169a/18, 170a/6,
 170b/3, 170b/4, 170b/9,
 170b/10, 171a/10, 171b/3,
 171b/8, 171b/19, 172b/1,
 172b/12, 173a/17, 173b/12,
 174a/9, 174b/7, 176a/1, 176a/4,
 176b/6, 176b/14, 176b/15,
 177b/11, 178a/8, 178b/1,
 179a/11, 179a/14, 179a/19,
 179b/5, 181a/15, 182a/13,
 182b/18, 183a/3, 183a/17,
 183b/1, 183b/8, 183b/9,
 183b/10, 184b/10, 185a/7,
 185b/4, 186a/1, 186a/2,
 186a/13, 186a/17, 186b/16,
 187a/13, 188a/10, 188b/14,
 188b/14, 189b/2, 190a/1,
 190a/8, 191a/19, 191b/3,
 193b/11, 194b/5, 194b/14,
 195a/2, 196a/13, 197b/3,
 197b/5, 197b/13, 198a/6,
 198a/13, 199b/17
 y.+rabb 30b/5
 y.+rabbi: Ey Rabbim. 93b/17
 y.+seyyidi: Ey efendim. 94b/4,
 134a/14

yaban Dışarı.

y.-a at: Dışarı atmak, fırlatıp
 atmak. 171b/21

yâ d Anma.

- y.-eyle-: 1. Adını anmak.
83b/13
: 2. Bahsetmek, anlatmak.
148a/15
y.-it-: Bahsetmek, anlatmak.
107a/7
- yād** Yabancı.
y. 80b/13
- yağ** Yağ.
y. 185a/2
y.+dan 177b/17, 178a/13
y.-ı('ömri çerâğınunı yağı
düken-) 29b/12
- yağ-** Yağmak.
y.-ar(ecel yağmurı yağ-) 55a/5
y.-dı(yağmur yağ-) 110b/18
y.-duğı(yağmur yağ-) 110b/19
- yağdur-** Aralıksız ve çok miktarda
atmak, yağdırmak.
y.-alar(taşlar yağdur-) 55b/8
y.-dılar(çarğ okın ve el okın
yağdur-) 30a/19
y.-dılar(çarğ okın yağdur-)
67a/18, 83a/13
y.-dılar(ok ve taş yağdur-)
140a/5
- yağı** Düşman.
y. 75b/10, 105b/8, 167b/5,
189b/11
y.+dur 191a/13
y.+yı 46b/3
- yağız** Esmer.
y.+(kara yağız) 23b/15, 38a/6
- yâğlık** Mendil.
y.+(ğ)ın 168a/8
- yağma** Talan, yağma.
y.+dan 113a/8
y.+sında 144a/9
y.-it-: Yağmalamak. 13a/16
y.-kıl-: Yağmalamak. 103b/3,
103b/7, 138a/1, 145a/13,
197a/4, 197a/12
- yağmala-** Yağmalamak.
y.-yısırlardur 99a/8
- yağmur** Yağmur.
- y.+dan 111a/10
y.+gibi 30a/19, 67a/17, 83a/13
y.-diñ- 111a/8
y.-ı(ecel yağmurı yağ-) 55a/5
y.-yağ- 110b/18, 110b/19
- yağra** Savaş malzemesi.
y.+lar(kara yağra) 67a/17
- yağrın** Sırtın üst kısmı, kürek
kemikleri.
y. 38a/6
- yağşı** Güzel.
y. 10a/8, 17a/18, 17a/18, 26a/1,
40a/1, 43b/18, 51a/10, 57b/1,
60b/13, 61b/9, 76b/8, 85a/3,
94a/16, 96b/12, 102a/2,
145b/17, 153a/7, 153a/9,
157b/9, 163b/14, 174a/19,
175a/17, 178b/3, 182a/16,
183a/7, 183b/14, 187a/3,
189a/11, 189a/14, 194a/6,
197a/2
2. İyi.
y. 26b/5, 40a/7
y.+degül 67b/8
- y.-diril-: İyi anlaşmak. 179a/5
y.-zann it-: İyimser olmak.
22b/10
- yağū** Yahut, veya.
y. 42a/19
- yağūd, yāğūd, yağūz, yāhūz**
Yahut, veya
y. 8a/8, 21b/16, 44b/8, 60a/16,
61b/17, 69b/10, 71a/9, 81a/3,
82a/6, 84a/19, 106b/9, 162b/5,
198a/11
y.+(yayāğūd) 11b/19,
68a/3, 69a/18
- yağ-** Yakmak.
y.-dılar(yüregümüz yağ-) 122a/3
- yağa** Yaka.
y.+ları 53a/16, 151b/3, 151b/4
y.+sına 161a/5
y.+sından 59a/10
- yağın** 1. Yakın.

- y. 7b/5, 31b/14, 38b/18, 47b/5, 99a/16, 116a/5, 133b/5, 170a/1, 170a/9, 170a/10, 173a/19
y.+dan(ıraqdan yakından) 60a/8, 90a/1
y.+ına 167b/13
y.+ında 7b/6, 95a/17
y.+ındadır 178b/10
2. Dost, hısım, akraba.
y. 7b/1
y.+sız 181b/1
3. Olmak üzere. [Zaman]
y.+(irteye yakın) 111a/2
y.+idi 142b/1
- y.-gel-: 1. Yaklaşmak. 10b/18, 26b/4, 39b/6, 40a/20, 43b/18, 60b/13, 60b/15, 65a/1, 67b/15, 76a/18, 80b/5, 109a/5, 135a/3, 137b/3, 160b/1, 168b/9
: 2. Zamam yaklaşmak. 133a/12
y.-ına gel-: Yaklaşmak. 59b/12
y.-ol-: Dost olmak. 10b/12, 131b/2
y.-kıl-: Yaklaştırmak, katedilmesini kolaylaştırmak. 141a/5
y.-var-: Yaklaşmak. 34b/5, 154b/5
y.-(yol yakın ol-) 114a/1
- yakın** 1. Bilgi, inanç.
y.+ümüz 100a/11
2. Şüphesiz, gerçek.
y. 10b/12
- y.+(‘ayne’l-yakın) 149a/5
y.+(‘ilmü’l-yakın) 149a/5
y.-bil-: Çok iyi bilmek. 102a/3
- yaklaş-** Yaklaşmak.
y.-dı(gün gurüba yaklaş-) 141a/12
y.-dılar 25a/13
- Ya’küb** Hz. Yusuf’un babası.
y.+peygambar 82a/1
- yâkut** Yakut.
y.+dan(kızıl yâkut) 158b/18
- yala-** Yalamak.
- y.-dı 125a/13
- yalabı-** Parıldamak, ışık yansıtılmak.
y.-r(kılıç yalabı-) 76a/19
- yalan** 1. Yalan.
y. 51b/11, 52a/1, 179a/6
y.+dur 154a/2, 157a/13
2. Düzmece, sahte.
y. 176a/5
- y.-(kavıllarında yalan ol-) 168a/7
y.-eyle-: Yalancı çıkarmak. 103b/4
y.-kar-: Yalan katmak, aldatmak. 113b/15
y.-kıl-: İnkâr etmek, dönmek. 106a/18
y.-söyle-: Yalan söylemek. 114a/10
- yalancı** Yalancı.
y. 52a/1
- y.-(adın yalancı kıl-) 191b/6
y.-ol-: Yalancı olmak. 191b/6
- yalıñ** Alev.
y.+gibi(od yalıñ) 71a/15
- yalıñ, yalın** Çıplak. (Kırş. yalıñ)
y. 69b/19
y.+(aç yalıñ) 35b/6
y.+ayak: Yalın ayak. 17a/3, 41a/11, 108b/17, 122a/6, 151b/3, 151b/4
y.+kılıç 120b/4
y.-kılıç eyle- 86a/6, 97a/9
- yalıncağ** Çıplak, teçhizatsız.
y. 27a/7, 28b/19, 41a/11, 70a/2, 70a/3, 72a/6, 81b/10, 84a/10, 86a/16, 86b/4, 115a/3, 122a/6
y.+(aç yalıncağ) 7a/14
y.+at 69b/6, 69b/19
y.+dur 17a/3
y.+ları 74a/8, 122b/18
- y.-ol-: Soyunmak. 148a/2
y.-ko-: Çıplak bırakmak. 69b/5
- yalıncaklık** Çıplaklık, teçhizatsızlık.
y.+(ğ)ına 45a/9
y.+(ğ)ıla 23a/4, 182a/7

yaluñ (Krş. yalın yalıñ)
y.+ı 12b/12

yaluñuz 1. Tek başına, yalnız.
y. 12a/14, 26a/10, 33a/3, 47a/7,
55a/13, 60b/19, 61a/4, 79b/3,
84b/14, 84b/16, 84b/16, 115a/1,
115a/3, 124b/12, 124b/12
y.+dur 114b/6

2. Sadece.
y. 45a/8, 84b/5

y.-çal-: Yalnız kalmak, tek
başına kalmak. 115b/4

yalvar- Yalvarmak.
y.-dı 134a/3, 188a/5
y.-dılar 109a/6
y.-u gel- 99a/12
y.-uñ 93b/1
y.-urdu 94b/19

yamalu Yamalı.
y.+ton 120b/2, 122a/19

yan 1. Yan taraf, yan.
y.+ına 12b/7, 74b/5, 105a/20
y.+ınca: Yanında, beraberinde.
134b/15, 142a/12, 165a/4
y.+ında 24a/2, 63b/8, 86a/9,
97b/1, 102a/5, 112b/12, 126b/2,
162a/5, 162b/14, 176b/14,
185b/11
y.+umda 58a/19

2. Taraf, kenar.
y.+ı 23b/9, 133a/10, 133a/11
y.+ı(dört yan) 35a/10
y.+ın 97b/15, 175a/1
y.+ına 55b/3, 64a/14, 68a/18,
97b/11, 113a/15, 174a/17
y.+ına(añıaru yan) 111b/7
y.+ına(dört yan) 97a/19, 133a/3
y.+ına(iç yan) 102a/16
y.+ında 37a/9, 64a/15, 111a/1,
111a/1, 111a/12, 133b/1,
151a/8, 151a/8, 185b/7
y.+ında(çevre yan) 50a/13,
162a/3
y.+ında(öte yan) 111a/4
y.+ında(öte yan) 33b/5
y.+ından 52b/19, 173b/4
y.+ından(bir yanından) 138b/1

y.+ından(dört yan) 55b/7,
70a/14, 94a/1, 140a/4, 182b/10,
193a/3, 196a/12
y.+ını(dört yan) 186b/19
y.+ların(dört yan) 170b/12
y.+larından(dört yan) 78a/19
y.+umuz 109b/11

yan- Yanmak.
y.-an(oda yan-) 7a/5
y.-ar od 55a/19, 69b/17,
126a/17, 160b/1
y.-asın(hayf u hasret odlarına
yan-) 131b/17
y.-dı(cigerleri yan-) 30a/7
y.-dı(yüregi oda yan-) 125a/17
y.-dılar(korkudan oda yan-)
145a/14
y.-duk(oda yan-) 100b/1

yandur- Yakmak.
y.-mañuz 9b/16

y.-alum(odlar yandur-) 93a/18
y.-dı(şem'ini yandur-) 19a/11
y.-ısarlar(heybet odın yandur-)
7a/5
y.-mak(od yandur-) 174a/14
y.-sa(şem' yandur-) 146a/4

ya'ni Yani.
y. 12a/7, 13b/5, 18b/15, 20b/8,
20b/10, 21a/8, 21a/9, 23b/2,
24a/19, 53a/18, 58a/2, 59a/6,
86b/2, 86b/6, 88a/17, 106b/4,
108a/5, 108a/19, 109a/8,
111b/6, 120a/10, 124b/17,
128b/1, 132b/5, 143a/18,
155b/14, 156a/16, 156b/1,
196b/9
y.+ki 43b/9, 197a/11
y.+kim 187a/19

yanķu Yankı.
y.-düş-: 140a/12

yanķulan- Yankılanmak.
y.-dı(tağ taş yanķulan-) 181b/14

yafıa 1. Tarafına, tarafa, -e doğru.
y. 8a/17, 16a/6, 21b/3, 21b/14,
36b/1, 38b/16, 46a/18, 56b/19,
59a/8, 64a/15, 64a/15, 68a/10,
70b/6, 85a/10, 88a/19, 95b/17,
98b/16, 113b/2, 114a/4, 135a/2,

135b/10, 137b/18, 139b/9,
141a/15, 142a/14, 145a/7,
145a/7, 145a/11, 145a/20,
145b/1, 146b/5, 150a/3,
150a/16, 157b/10, 160b/3,
174a/7, 175a/3, 175a/4, 175a/5,
183b/17, 152b/16, 184a/5,
184a/5, 184b/3, 184b/3, 185b/9,
191a/8, 195b/4, 196b/10,
197a/6
y.+mı 167a/16

y.+(bu yaña) 7b/13, 85a/11,
91b/9, 167b/8, 198b/18
y.+(çevre yaña) 37a/8
y.+(dört yaña) 31b/15, 39a/16,
56b/12, 67a/5, 73a/6, 91b/3,
103b/2, 115b/4, 126a/17,
140b/1, 155b/13, 165b/13,
166a/14, 191a/8
y.+(her yaña) 95b/1
y.+(her yaña kim) 29b/8

3. Tarafta, yanda.
y.+(bu yaña) 41a/16, 42a/4,
49b/16, 63a/17, 72a/17, 73a/4,
93b/4, 145a/17, 150b/17,
191a/18, 197a/7
y.+(ol yaña) 45b/8, 167b/15

4. Taraftan, yandan.
y.+(bu yaña) 4a/15, 10a/1,
12a/4, 90a/19
y.+(dört yaña) 5b/15, 89b/16

5. Tarafı.
y.-(dört yaña gez-) 27b/19

6. Tarafında, yanında.
y.+(bir yaña) 166a/7

7. Tarafından, yanından.
y.+(anlardan yaña) 12a/8

y.-(bir yaña it-) 67b/7
y.-(işi bir yaña ol-) 104a/10
y.-(işini bir yaña it-) 190a/19

yañada 1. Tarafta, yanda.
y.+(ol yañada) 39a/17

2. Tarafında, yanında.
y. 72b/2

yañadan 1. Taraftan, yandan.

y. 109b/14, 137b/17

y.+(bu yañadan) 26b/7, 64a/5,
85b/7, 197b/2

y.+(dört yañadan) 84b/19,
134b/1, 138a/12, 140a/13,
166b/3, 168a/1

y.+(o yañadan) 4a/18, 63a/12

y.+(ol yañadan) 3b/18, 10b/18,
12b/8, 12b/10, 15b/1, 28b/10,
29b/2, 34a/7, 39b/14, 42a/1,

44b/18, 44b/19, 50a/19, 54b/16,
56b/18, 63b/4, 64a/11, 70b/11,

72b/1, 72b/11, 75b/9, 82b/2,
85a/14, 87a/2, 87a/18, 95b/19,

161b/15, 166a/18, 168a/17,
174a/8, 174b/19, 199a/18

y.+(şaq kolından yañadan)
196a/3

y.+(şol kolından yañadan)
196a/4

yap- 1. İnşa etmek, bina etmek.
y.-mışlar idi 50a/9

2. Kapatmak.
y.-dılar 64a/12, 98a/1, 191a/14
y.-mışlar idi 91a/16
y.-up(kapuların yap-) 194a/19

3. Örmek, kapatmak.
y.-ardı 125a/1
y.-ar-ıdı 120b/8

yapıldağ Çıplak, teçhizatsız.
y. 72a/6

yapın- 1. Siper etmek.
y.-dı(kalkın yapın-) 69b/12,
70a/9, 165b/8
y.-dı(kalkının yapın-) 61b/5,
114b/10
y.-dılar(kalkın yapın-) 139a/3
y.-dılar(kalkına yapın-) 61a/3
y.-mış(kalkın yapın-) 71a/8
y.-up(kalkınların yapın-) 11a/12

2. Dayanmak, güvenmek.
y.-up 103a/15

yapış- Tutmak, yakalamak.
y.-dı 82b/19, 161a/5
y.-dılar 70a/15

yapraq Yaprak.

- y. 125a/4
y.+(ğ)ı 125a/15, 135a/10
y.+(ğ)ından 184b/4
y.+gibi 166b/10
- yâr** 1. Dost, arkadaş.
y. 107a/3
y.+(on yâr) 199a/2
y.+dan(on yâr) 120a/1
y.+ı(on yâr) 161b/9
y.+ı birle 87a/1
y.+ından(on yâr) 126a/10
y.+ınıñ(on yâr) 83a/7
y.+ıla 86b/18
y.+ıla(on yâr) 161a/10
y.+uñ(on yâr) 140b/12, 197b/2
2. Yardımcı.
y.+ıdı 42b/7
- y.-it-: Arkadaş etmek. 23b/17
y.-ol-: Dost olmak. 62b/6, 92b/18
- yar-** 1. Ayırmak, bölmek.
y.-alar 141a/15
y.-dı(ikiye yar-) 70a/6
2. Kesmek, yarmak.
y.-alum 36b/11
y.-ar-ıdı 42b/8
- yara** Yara.
y.+sından 141a/13
y.-sın şar- 163b/17
- yara-** 1. Faydalı, yararlı olmak.
y.-r 131a/12
2. Uygun vasıfları taşımak.
y.-r 26a/16, 75b/19
y.-r(işe yara-) 187b/6
3. Yakışmak, uygun olmak.
y.-r 51b/9, 86a/19
- yaradıl-** Yaratılmak.
y.-dı 135a/17
y.-madı 86a/14
y.-mışdan 135a/16
- yarala-** Yaralamak.
y.-dı 163b/15
- yaralu** Yaralı.
- y.+larına 173a/10
y.+y-ıdum 174a/6
y.-ol-: Yaralanmak. 175b/6
- yaramaz** Uygun olmayan, kötü;
faydasız.
y. 45a/2, 53b/18, 92b/13, 113a/15
y.+ın 163a/18
y.+imiş 93a/7
y.+tedbirlü 47b/11
2. Tehlikeli.
y. 113a/15
- y.-işle-: Kötülük yapmak. 15a/3
y.-it-: Kötülük etmek. 53b/18
- yaramazlık-** Kötülük.
y.-(ğ)ından 112a/1
- yâran** Dost, arkadaş, yardımcı.
y.+lar 94a/10, 160b/9, 164b/5, 183b/5, 193b/16
y.+lar birle 86b/12
y.+ları 38a/1
y.+ları birle 88a/16, 160b/16
y.+lar-ıla 110a/5
y.+larına 164b/10
y.+larından 18b/2, 73a/8
y.+larındansın 63a/8
y.+larıñdan 62a/2
- yarağ** Hazırlık; teçhizat, silah.
y.+(ğ)a 17b/15, 74b/19, 140b/16
y.+(ğ)ı 52b/7
y.+(ğ)ı(yatı yarağı) 17a/11
y.+(ğ)ın 3a/6, 10a/1, 16b/19, 17a/17, 21a/3, 36b/5, 38b/13, 45b/12, 46b/8, 50a/2, 50a/17, 54a/8, 55a/12, 64a/12, 67a/1, 67b/9, 67b/18, 85b/18, 91a/3, 96b/12, 138b/4, 145a/10, 145a/17, 156b/8, 162b/17, 168a/18, 169b/12, 169b/20, 173a/9, 182a/16, 187a/17
y.+(ğ)ın(yatın yarağın) 180b/12
y.+(ğ)ına 45b/8, 48b/2, 64b/2
y.+(ğ)ında 19a/18, 162b/18
y.+(ğ)ı-y-içün 52b/13
y.+(ğ)ı-ıla 3a/4, 11a/11, 12a/18, 177a/10
y.+(ğ)umuz 105b/4
y.+(ğ)uñ 18b/10, 26a/14

- y.+(ğ)uñuz 41b/13
y.+da 18b/10, 18b/11, 41b/17
y.+da idi 35a/17
y.+lar 68a/9
y.+ların 7b/17, 9a/2, 10a/14
y.+larında 105b/2
y.+ıla 10b/17, 12a/17, 73b/19
y.+suz 175a/6
? — y.+uñuzla 45b/7
- y.-(ğ) eyle-: Hazırlık yapmak, hazırlanmak. 7b/15, 89a/4, 134b/2, 172a/4
y.-(ğ) it-: Hazırlık yapmak, hazırlanmak. 14b/2, 67a/16, 145a/20, 147b/16, 199a/10
y.-(ğ)ın gör-: Hazırlığını yapmak. 24b/17, 194a/4
y.-(ğ)ın ye-: Hazırlığını yapmak. 168a/16
y.-eyle- 18a/3, 126a/13
y.-it- 18a/7, 26b/7, 49b/13, 183b/14
y.-kıl-: Hazırlamak. 17b/19, 33b/19, 77a/2
y.-üzere ol-: Hazırlıklı olmak. 36a/11
- yaraqla-** Hazırlamak.
y.-mişlar idi 27a/6
- yaraqlan-** Hazırlanmak.
y.-dı 75a/1
y.-dılar 18a/5, 18a/8, 62a/12, 105b/16
y.-miş-ıdı 199a/9
y.-uñ 195a/7
- yaraqlandır-** Hazırlamak.
y.-uñ 45b/6
- yaraqlı** Teçhizatlı, silahlı.
y. 73a/3, 101b/8, 136b/13, 166a/9, 180b/10, 182b/15
y.+(yatlı yaraqlı) 21b/16, 140a/13
y.+dur(yatlı yaraqlı) 153a/14
- yarar** Faydalı, uygun.
y.-ın 163a/17
- yaraş-** Uygun olmak, yakışmak.
y.-ur 51a/14
- yarat-** Yaratmak.
- y.-dı 153b/15, 153b/16
y.-duğı 124b/10
- yardım** Yardım. (Krş. yardım)
y.-(arğa ve yardım it-) 159a/6
- y.-eyle-: Yardım etmek. 48b/14, 164b/9
y.-iste-: Yardım istemek. 94b/19
y.-it-: Yardım etmek. 91b/5, 93b/10, 174b/8, 177b/6, 177b/7
y.-kıl-: Yardım etmek. 8b/5, 17a/15, 112b/1
- yardımlaş-** Yardımlaşmak.
y.-dılar 87a/9
- yardum** (Krş. yardım)
y.-eyle-: Yardım etmek. 16b/19
- yardımcı** Yardımcı.
y. 29b/13
- yarı** (Krş. yarı)
y.+sı 39b/11, 64a/13
y.+sın 169a/10
y.+sını 178a/9
- yarı** 1. Fayda, yarar.
y.-kıl-: Fayda etmek, yararı dokunmak. 27a/11
2. Yardım.
y.-kıl-: Yardım etmek. , 52a/13, 57b/6, 57b/8, 72b/19, 82b/15, 96b/14, 120a/18
- yarıcı** Yardımcı.
y.+sı 114b/6
y.-ol-: Yardımcı olmak. 62b/3
- yarlıgan-** Bağışlanmak, affedilmek.
y.-acağ 134b/19
- yarı** Yarı. (Krş. yarı)
y.+sı 64a/14, 105a/16
y.+sın 146b/4, 169a/11
y.+sını 178b/12
- yaruk** Temiz.
y. 72a/16
- yas** Matem, yas.
y.+ın it-: Matemini tutmak. 194b/1

- y.-it-:** Matem yapmak. 65a/13
- yaş-** Gevşetmek, dağıtmak.
y.-dılar 46b/3
- yaşa-** Düzenlemek, savaş tertibine sokmak.
y.-dılar mı(çerilerin yaşa-) 79b/15
- yaşan-** Düzenlenmek, savaş tertibini almak.
y.-dı 39b/13, 81a/11
- yaşdan-** Yastık edinmek, yaslanmak.
y.-dı 125a/7
- yaşduğ** Yastık.
y.+(ğ)a 101a/16
- yaşşı** Düz, yassı.
y. 38a/6, 109a/2
- yaş** Yaş.
y.+ı 132b/16
y.+ında idi 39a/5, 39a/20
2. Yıl, ömür.
y.+(iki yüz yaş) 142b/19
- y.-(çok yaş yaşa-) 197a/19
- yaş** Yaş, göz yaşı.
y.-ıla(gözleri yaşıla tol-) 24a/3
y.-(gözlerinden kan yaş dök-) 78a/13
y.-ı(gözlerinden hasret yaşını dök-) 130b/6
- yaşa-** Yaşamak, ömür sürmek.
y.-mış-ıdı(çok yaş yaşa-) 197a/19
- yaşamış** Tecrübeli.
y.+kocalar 98a/2
- yaşlu** Yaşı olan.
y.+(kiçi yaşlu) 19b/4, 29b/18
y.+(yeñi yaşlu yigit) 163b/11
2. İhtiyar.
y.(çok yaşlu) 183b/7
- yat** 1. Hüner, usul, tarz.
y.+ın 95a/14
2. Teçhizat, savaş levazımı.
y.+a 140b/16
y.+ı yarağı 17a/10
y.+ın yarağın 180b/11
- yat-** 1. Yatmak.
y.-an 37a/11, 112b/9
y.-dı 125a/7, 128a/12
y.-dılar 137b/14
y.-duğı 125a/5
y.-masunlar 175b/17
y.-mış 97a/9
y.-mış-ıdı 97a/12, 99b/11
y.-up 182b/6
y.-ur 37a/10, 112b/8
y.-urlar 96b/11
y.-ur-ıdı 47b/6, 125a/2
y.-ursız 47b/19
2. Kabri, mezarı bulunmak.
y.-ur 149b/7
- yatlu** Silahlı, teçhizatlı.
y.+yarağlı 21b/16, 140a/13, 153a/14
- yatsu** Yatsı.
y.+namâzı 101a/16, 159a/18
- Yäv b. Mürmâ** Fetihlere katılan bir savaşçı.
y. 67b/2
- yavlağ** Pek, çok.
y. 184a/7
- yavuz** 1. Kötü, fena.
y. 74a/17, 109b/2, 136a/4, 152b/8, 188b/2
y.+(eyü yavuz) 163a/17
y.+niyyet 199b/2
2. Sert, çetin, güçlü.
y. 96b/1, 97b/8
- y.-kaşd it-: Kötü niyet beslemek, zarar vermek istemek. 176b/8
y.-(göñlünde yavuz endişe kıl-) 136a/7
- yavuzluğ** Kötülük, fenalık.
y.+(ad yavuzluğı) 74b/17
y.+(ğ)uñuza 86b/1

- yay** Yay.
 y.+(oğ yay) 105a/2, 196a/8
 y.+(katı yay) 26b/5
 y.+dan(katı yay) 165b/5, 196a/7
 y.+ın 94b/16
 y.+ın(çarh yayı) 79b/16
 y.+ın(çarh yayın kurucular) 39b/12
 y.+lardan(katı yay) 196a/6
 y.+ları-y-ıla(katı yay) 30a/18
 y.+ıla(katı yay) 74b/4
 y.+oğ 27a/6
 y.+uñu 75a/9
 y.-ın(sa'âdet yayın kur-) 54b/5
 y.-lar kur- 77b/18
- yay-** Dağıtmak.
 y.-a gö-: Rastgele bırakmak, dağıtıp bırakmak. 108b/13
- yaya** Piyade.
 y. 42b/19, 77a/18, 173b/3, 173b/7, 173b/13, 174a/16
 y.+dan 50a/16, 77b/15
 y.+lar 79b/16
 y.+ları 42b/16
 y.+sı 39b/5, 172b/7, 175b/2
 y.+sını 42b/15
 y.+ya 42b/19
- yayan** Yayan.
 y.-ol-: Yayan olmak. 81b/10
- yayağ** Piyade.
 y. 8a/16, 9a/4, 9a/5, 9a/19, 41a/11, 60b/10, 94a/17, 97a/6, 101b/7, 108b/4, 118b/3, 140a/2, 140a/11
 y.+ mı 93b/7
 y.+çeri 50a/12
 y.+dur 17a/3
 y.+ı(yoksul yayağı) 21a/12
 y.+ları 30a/18, 42a/9, 74a/8
 y.+larına 42a/11
 y.-ol-: Atdan inmek, yaya olmak. 22b/12, 33a/14, 39b/19, 82b/17, 93b/8, 114b/10
- yayıl-** Dağılmak.
 y.-dılar 146b/13
 y.-dı(âvâzı yayıl-) 39b/3
 y.-dı(âvâzlar yayıl-) 8a/19
- yaylı** Yayı olan.
- y.(katı yaylı) 81a/8
- yaykan-** İrkilmek, kıınıldamak.
 y.-dı 30b/3, 139a/5
- yaz** Yaz.
 y.+(kış yaz) 170a/1
- yaz-** 1. Yazmak.
 y.-alar 3a/6, 31b/3, 36a/10, 52a/19, 88b/18, 104a/3, 106a/5, 118a/4, 153b/4, 180b/13
 y.-alum 183b/5
 y.-am 66b/12
 y.-ar-ıdı 14a/15
 y.-ayım 57a/11
 y.-ayın 34b/13, 98a/9, 179b/14
 y.-dı 2b/18, 5b/8, 16b/14, 23a/1, 31b/3, 32a/14, 34a/2, 34b/16, 35a/6, 36a/17, 49b/5, 49b/8, 52a/15, 67a/3, 72a/4, 73a/16, 73a/17, 73b/6, 90a/2, 98a/11, 118b/11, 127a/2, 128b/17, 144a/17, 144b/13, 170b/14, 171a/6, 171a/7, 171a/10, 171a/12, 178b/12, 179b/17, 183a/15, 184a/8, 185b/13, 185b/15, 188a/10, 190a/15, 190b/2
 y.-dılar 2b/1, 3a/16, 3b/14, 4b/15, 7b/9, 16b/2, 17b/13, 24b/18, 38a/17, 48b/4, 52b/2, 52b/4, 53a/11, 65a/15, 65b/1, 72a/3, 72b/13, 88b/19, 100b/10, 100b/10, 105a/8, 118b/7, 123b/15, 124a/9, 127a/11, 127a/14, 144a/2, 150b/5, 153a/11, 154a/12, 154a/14, 155b/6, 155b/9, 156a/8, 180b/13, 181b/7, 181b/8, 184a/17, 184b/17, 188b/13
 y.-dılar(harac yaz-) 188a/8
 y.-duğı 88a/12
 y.-dum 103a/5, 103a/17, 103a/18
 y.-dukları 106a/4
 y.-ğil 144b/11
 y.-ıcağ 180a/17
 y.-madılar 171b/13
 y.-mağ 3a/5
 y.-mıslardur 122a/11
 y.-mış-ıdı 49b/17, 125b/18, 137a/5, 183b/1
 y.-uñ 184b/15
 y.-up 70b/12, 152a/4

y.-up dur- 100b/5

2. Kaydetmek.

y.-dılar 167a/5, 198a/3
y.-uñ(harâc üstümüze yaz-) 100b/4

3. Takdir etmek, üstüne yazmak.

y.-miş 30a/5

4. Yardımcı fiil. [Yaklaşma ifade eder.]

y.-aram(düşe yaz-) 110a/10
y.-duğuñi(düşe yaz-) 110a/15

yazdur- Kaydettirmek.

y.-urlardı 152a/12

yazı Hata. (Krş. yazık)

y.-larına düş-: Hataya düşmek. 122a/12

yazı Ova, çöl.

y. 151a/19, 162b/13
y.+da 104b/11, 111a/5, 140a/11, 170b/11
y.+dan 111a/9
y.+dur 116a/5
y.+lar 159b/11, 166b/8
y.+lara 39b/3, 140a/12
y.+ları 33a/9, 169a/16
y.+larına 136b/14, 155b/17, 167b/14
y.+larında 168a/11
y.+nuñ içinde 111b/7, 138a/2
y.+ya 22b/13, 33b/10, 43a/2, 116a/6, 196b/15, 197a/3, 197a/5
y.+ya(açuk yazı) 199b/16
y.+yir: Düz, düzlük. 108b/16

yazıcı 1. Katip.

y. 171a/11
y.+lar 2a/19
y.+sı-y-ıdı 8b/10

2. Yazan, yazmayı bilen.

y.+(oğuyucu yazıcı) 5b/6

yazıcılık Katiplik.

y.+‘ilmi: Kur'an yazma ilmi. 14a/17

yazıl- 1. Yazılmak.

y.-an 73a/18, 124a/10, 153a/11
y.-dı 52b/6

y.-madı 105b/18

y.-miş 119b/5, 127a/18, 147a/3
y.-miş-ıdı 124a/11, 156b/2

2. Kaydedilmek.

y.-mişdur 135a/13
y.-up-dur 190b/17

3. Takdir edilmek, üstüne yazılmak.

y.-ur 134b/19

yazla- Yazı geçirmek, yazlamak.

y.-sunlar kışlasunlar 7a/16

yazuk Günah. (Krş. yazı)

y.+ları 134b/19
y.-(ğ)ın iste-: Günahımı sormak, mesul tutmak. 143b/4
y.-işle-: Günah işlemek. 15a/4

yazuklu Günahkâr.

y. 135b/3
y.+lara 78a/3

ye- (Krş. yi-)

y.-dük 110a/7
y.-mege 71a/10
y.-miş 58a/11, 58a/13
y.-rdi(yemek ye-) 140a/3
y.-yeni(loğma ye-) 46a/9
y.-di(kaydın ye-) 188b/11
y.-di(zahm ye-) 94a/6
y.-diler(zahm ye-) 81a/16
y.-gil(yarağın ye-) 168a/16

yedi Yedi. (Krş. yidi)

y. 27b/15, 28a/7, 120a/1, 120a/4, 165a/15, 165a/17
y.+(altı biñ yedi yüz) 121a/7
y.+(altı yedi biñ) 197a/16
y.+(bir yedi biñ) 196b/11
y.+(on yedi biñ) 83b/5
y.+(yigirmi yedi biñ) 21b/16, 145b/15
y.+(yigirmi yedi gez) 89b/12
y.+başlu ejdehâ 139a/4
y.+başlu şanan evren 56b/4
y.+biñ 64b/4, 90a/1, 169b/3
y.+günlük yol 36b/4
y.+ıklım 122a/16, 122b/15, 122b/16, 169b/7
y.+sin 79b/14
y.+yüz 95b/15

yeg İyi, daha iyi. (Krş. yig)
y. 61a/5, 69b/16
y.+degül 96a/3
y.+dür 106b/19, 111a/15
y.-gör-: Üstün görmek. 9a/13

yegin Üstün, baskın, galip.
y.-(yili yegin ol-) 57b/5

yegrek Daha iyi, daha üstün. (Krş. yigrek)
y. 108a/19, 132a/13, 181b/3
y.+i 142a/7

yekpäre Tek parça.
y. 162a/2

yel (Krş. yıl)
y.-i(zafer yeli es-) 30b/17

yel- Koşmak.
y.-üp 77a/5

yem Yem, yiyecek.
y.+den yemişden 178a/13

Yemâme Yemame.
y.+uruşu: Yemame savaşı.
140b/17

yemek (Krş. yimek)
y.-ye-: Yemek yemek. 140a/3

Yemen Yemen.
y.+abılları 140b/2
y.+‘Arabı 7b/19, 88b/19,
143b/11, 159a/2, 170a/19,
188a/15, 199b/5
y.+‘Arablari 156b/13
y.+begi 149a/19
y.+begleri 2a/19, 3a/2, 8a/2,
8a/15, 16b/2, 17b/4
y.+çerisi 3b/16, 4b/6, 18b/6,
22a/3, 67a/18, 83a/10
y.+den 39a/1
y.+eli 144a/18
y.+ıklımı 64b/1
y.+meliki 170a/18
y.+milki 170b/1
y.+mülki 3a/9
y.+kavımı 18a/17, 31a/13
y.+uluları 8a/10
y.+vilâyeti 77a/1, 144a/12

Yemeni Yemene mahsus.
y.+fûta 148a/3

Yemenlü Yemenli.
y.+y-idi 11b/9

yemiş Meyve.
y.+ağaçları 9b/14
y.+den(yemden yemişden)
178a/13

yemin Sağ yan; hayır, uğur, bereket.
y.-(aşhâb-ı yemin ol-) 131b/8

yencil- Ezilmek, çiğnenmek.
y.-miş 31a/17

yefî Yeni, taze.
y. 2b/15, 123b/4
y.+tâze yigit 18b/12
y.+yaşlı yigit 163b/10
y.+yigit(delikanlı genç) 139b/16
y.-degin-: Yeni ulaşmak.
143a/13
y.-kop-: Yeni meydana gelmek,
yeni oluşmak. 20a/14

yefîle Yeni, henüz, pek yeni.
y. 94a/14, 128a/9, 133b/13,
159a/12

yer 1. Mevki, mahal, yer, mekan.
y.+e 107b/15
y.+i 111a/15
y.+i degül 128b/4
y.+idür 46a/8
y.+inde 16b/1, 34a/18, 38a/14,
46b/9, 56a/12
y.+inden 11b/8, 52a/5, 96a/10,
130b/13
y.+ine 17a/9, 31a/5, 43a/15,
45b/11, 63b/3, 68b/18, 79a/15,
85b/17, 85b/19, 183a/1
y.+ümmüden yurdumuzdan
152a/14

2. Zemin, toprak.
y.+den 142a/19

3. Makam, görev.
y.+ine: Yerine, makamına.
74a/14
y.-inde otur-: Yerine geçmek,
vazifesini devralmak. 40b/3,
119b/16

y.-inde hâlifâ ol- 13a/14, 23b/1
 y.-inde hâlifâ ko- 119a/9
 y.-ine otur-: Yerine geçmek,
 vazifesini devralmak. 122a/14
 y.-ine hâlâfete otur- 121a/11
 y.-ine hâlifâ ol- 23b/7, 122a/15
 y.-ünde ko-: Vekil bırakmak.
 70b/15

y.-e bırak-: Yere sermek,
 öldürmek. 30a/17
 y.-e ur-: Yere vurmak, yere
 atmak. 193b/5

y.-e (bir yire gel-) 76b/11
 y.-i (tañ yeri ağar-) 97b/16
 y.-inde ko-: Olduğu yerde
 bırakmak, terketmek. 104b/4,
 104b/14, 104b/17, 121a/4
 y.-ine gel-: 1. Tamamlanmak.
 155b/15

: 2. Yapılmak, olmak,
 halledilmek. 179a/16

y.-ine getir-: Yapmak, yerine
 getirmek. 11a/10, 12b/1,
 13b/10, 31a/19, 34a/12, 44a/2,
 74a/16, 117a/10, 123b/9,
 140b/11, 175b/19, 187a/6,
 200a/3

y.-ine yitür-: Yerine getirmek.
 108b/1

y.-ine (cânufî tehlûke yerine
 bırak-) 79b/3

y.-ine (tehlûke yerine bırak-) 136b/16

Yermük Yermük.

y.+gâzâsı: Yermük savaşı.
 198a/19

yesir Esir. (Krş. esir)

y.+lerin 152a/2

yeşil Yeşil.

y.+(iki yeşil kanat) 134a/8
 y.+ 'imâmeler 30b/14
 y.+kızıl 111a/10

yetiş- 1. Ulaşmak, yetişmek.

y.-di 55b/4, 62a/19 185b/15
 y.-diler 54b/17
 y.-di-y-ise 71a/11
 y.-e 35b/12

2. Çıkmak, kavuşmak.

y.-ürlerdür(ferâha yetiş-) 22b/15

3. Başına gelmek.

y.-meye(zevâl ve şikestelik
 yetiş-) 22b/9
 y.-miş-idi(kazâ-yı mübrem
 yetiş-) 65a/8

yetim Yetim.

y.+leri 120a/17

yetmiş Yetmiş. (Krş. yitmiş)

y. 30a/13, 175b/6

yevme'l-hamîs Perşembe.

y.-idi 195b/14

yeyecek Azık, erzak, yiyecek.

y. 175a/15
 y.+ünüz 171b/9

yeyici Yiyen.

y.+dür 122a/19

yeyni Hafif.

y.+dür(bahâda ağır getürmekde
 yeyni) 105a/19

Yezdâni Allah'a ait.

y.+(tağdır-i yezdâni) 29b/11

Yezid (Krş. Yezid b. Ebî Süfyân)

y. 8b/8, 9b/7, 10a/2, 10a/4,
 10b/2, 11a/13, 12a/13, 12b/9,
 15b/4
 y.+birle 8b/18, 14a/12
 y.+dür 8b/12
 y.+e 9b/5
 y.+e(ebû süfyân oğlı yezid)
 12a/12
 y.+i 8b/8
 y.+ile 14a/18
 y.+ün 8b/14, 16a/4

Yezid b. Ebî Süfyân Ebû

Süfyân'ın büyük oğlu.
 y. 8b/5, 9b/1, 10a/1, 10a/11,
 10a/17, 10a/19, 10b/17, 15b/1,
 15b/10, 21a/15, 22a/17, 42a/5,
 43a/19, 63b/16, 73a/12, 80a/1,
 91a/6, 103b/10, 130a/14,
 145b/5, 145b/10, 193a/14
 y.+a 181b/11
 y.+ı 8b/18, 75b/18

- Yezid b. Mu'aviye** Muaviye b. Ebu Süfyan'ın oğlu.
y. 144a/6
- Yezid b. Tarihi Ka'bi** Ravi adı.
y. 105b/9
- yığ-** Toplamak, biriktirmek.
y.-a bil-(mal yıga bil-) 179a/13
- yığılu** Çekinmiş, geri çekilmiş.
y.+durur 169b/8
- yıh-** Kırmak. (Krş. yık-)
y.-dı(burnunu yıh-) 148a/14
- yık-** 1. Yıkmak, tahrib etmek. (Krş. yıh-)
y.-dılar 102b/5
y.-ısdur 122b/7
y.-mañ 100b/4
y.-miş-ıdı 142b/5
2. Devirmek, düşürmek.
y.-ar-ıdı 165b/15
y.-dı 11a/19, 113b/3
y.-dılar 87a/5
3. Kırmak.
y.-dı(burnunu yık-) 148a/8
- yıkıl-** 1. Yıkılmak, harab olmak.
y.-dı 189a/7
y.-ıcağ 120b/8
y.-ur 188b/8
2. Devrilmek, düşmek.
y.-dı 62a/9, 70a/14, 76a/5,
112a/14, 194a/9
- y.-an(gönlü yıkıl-) 20b/4
- yıkuğ** Harap, viran.
y.+idi 125a/1
- yıl** Yıl, sene.
y. 74b/4, 101b/11, 132a/7,
132b/15, 150a/17, 150b/9,
153a/15, 165a/13, 171b/9
y.+a 101b/11
y.+a(yıldan yıla) 38b/19
y.+a degin 146b/11, 150a/14,
150b/4, 152a/9, 152a/17,
153a/17, 155b/14
y.+da bir ay 14b/16, 14b/17
- y.+da bir gez 132b/18
y.+dadur 192a/17
y.+dan şofıra 113a/5
y.+dan yıla(yılda bir kere)
38b/19
y.+dur 199a/10
y.+idi 150b/9
y.+lardan berü 122a/10
y.+lardur 182a/3
y.+ıdı 87a/15
y.+kadarı 2b/17
- yılan** Yılan.
y. 51b/11
- yıldıra** Parlamak, ışık saçmak.
y.-r 135a/8, 161a/15
y.-yup 56b/10
- yıldırım** Yıldırım. (Krş. yıldırım)
y.+gibi 42b/11, 56b/10, 79b/9,
82b/2
- yıldırım** (Krş. yıldırım)
y.+dan 9a/17
- yılduz** Yıldız.
y.+ı 19a/9
y.+ı(sa'âdet yılduzu) 143a/11
y.+ına 9a/17
- yılkı** At sürüsü.
y.+ları 191a/12
- yırt-** Parçalamak, yırtmak.
y.-dı 171b/11
y.-mağa 85a/1
y.-up 9b/16
- yırtıcı** Vahşi.
y. 128a/17
y.-kıl:- Vahşileştirmek. 111b/13
- yırtıl-** Parçalanmak, yırtılmak.
y.-miş 53a/17
- yırtuğ** Yırtılmış, yırtuk.
y. 151b/3, 151b/4
- yi-** Yemek. (Krş. ye-)
y.-di 117b/17, 157b/8
y.-diler 81a/6
y.-me 118a/2
y.-mege 5a/9, 7a/15, 58a/19
y.-mek 120b/17, 120b/18

y.-r 62b/5, 111b/12
 y.-r gibi 27a/18, 42a/17
 y.-r imiş 58a/13
 y.-r 111b/13
 y.-rler 191b/13
 y.-r-idi 120b/5
 y.-sün 109a/7
 y.-ye 192a/4
 y.-yeler 53b/12, 184b/11
 y.-yelüm 36b/11
 y.-yelüm içelüm 187a/16
 y.-dün(hasret yi-) 106a/10
 y.-megil(guşşasını yi-) 117b/19
 y.-megil(kayı yi-) 108a/15
 y.-mez(guşşa yi-) 162b/14
 y.-rler(kayı yi-) 191b/12
 y.-seler(zahm yi-) 94b/14
 y.-sün(kaydın yi-) 5b/14
 y.-ye(gamın yi-) 117b/7
 y.-ye(guşşa yi-) 118a/1
 y.-yenlerin(zahm yi-) 138b/12

yidek Yedek.
 y.-öret-: Yedekte götürmek,
 yedekte çekmek. 59a/15

yidi (Krş. yedi)
 y. 28a/4

yidür- Yedirmek.
 y.-diler(ta'âm yidür-) 37b/6

yig (Krş. yeg)
 y.+dür 51b/14, 79a/14

yigâne Eşsiz, benzersiz.
 y.+y-idi 45b/18

yigirmi Yirmi.
 y. 81b/1, 102b/2, 114b/11,
 114b/12, 114b/13, 115a/12,
 115a/15, 115a/17, 138b/19,
 139a/3, 139a/9, 139a/10,
 139a/12, 175a/11, 186a/8,
 186a/13, 186a/19, 186b/9,
 187a/8, 187b/8, 187b/14
 y.+(yüz yigirmi) 11b/9
 y.+(yüz yigirmi biñ) 157a/8
 y.+altı biñ 146a/14
 y.+beş 39a/20
 y.+biñ 81a/7, 81a/14, 117a/4,
 146a/18, 146b/3, 157a/7,
 162a/10, 168b/1, 181b/17

y.+bir(cemâziye'l-evvel ayınıñ
 yigirmi birinci günde) 101b/10
 y.+biş 47a/19, 47b/1, 47b/1,
 47b/3
 y.+biş biñ 5a/15, 18b/8, 21b/15
 y.+bişer 47a/18
 y.+dört 39b/10
 y.+gün 67b/1, 67b/2
 y.+otuz 37a/1
 y.+kadarı 138b/5
 y.+sekiz biñ 39b/11
 y.+sin(bir yigirmisin) 165b/9
 y.+yedi biñ 21b/16, 145b/14
 y.+yedi gez 89b/12
 y.+yük 190a/5

yigit Genç.
 y. 26a/16, 33a/6, 68b/11,
 133b/12, 135a/6, 138a/16,
 166a/10
 y.+(d)e 78a/14
 y.+(d)i 29b/14
 y.+(d)-idi 18b/12
 y.+(d)ümüz 86b/4
 y.+den 139b/16
 y.+dür 128a/9
 y.+ler 68b/9, 72a/12
 y.+lerden idi 70a/8
 y.+leri 118a/14
 y.+sin 163b/11

yigitcük Genç, toy delikanlı.
 y.+leri 20a/14

yigrek (Krş. yegrek)
 y. 11b/15, 67b/14, 76b/17
 y.+dür 34b/15, 63b/12,
 142a/12, 171b/4

yil Rüzgar, yıl. (Krş. yıl)
 y.+(od u yıl) 143a/2
 y.+gibi 165a/3

y.-e vir-: Harcamak. 113b/16
 y.-i yegin ol-: Üstün olmak,
 baskın çıkmak. 57b/5
 y.-i(sa'âdet yılı es-) 84a/2

yimek Yemek. (Krş. yemek)
 y.-yi-: Yemek yemek. 120b/5

yimiş Meyve, yemiş.
 y.+in 7a/15
 y.+inden 5a/9

yin- Yenmek.
y.-ür ta'am 105b/19

yine Tekrar, yeniden, gene.
y. 2a/12, 3a/8, 3b/14, 5b/3,
7b/3, 8a/9, 10a/5, 11b/13,
11b/16, 12b/3, 19b/15, 20a/3,
22b/13, 22b/14, 22b/15,
25b/11, 25b/13, 26a/18, 27b/18,
28a/11, 31a/2, 31a/4, 31b/13,
32b/10, 33b/15, 33b/17, 41a/1,
41b/16, 43a/10, 43a/15, 43b/14,
44b/10, 46a/18, 49a/13, 55b/11,
56a/9, 56b/15, 58a/12, 58b/9,
59b/2, 59b/3, 60a/6, 62b/10,
67a/2, 67b/11, 67b/12, 68a/5,
68b/5, 70b/1, 70b/10, 71a/19,
72a/18, 73a/4, 73a/7, 74a/12,
75a/10, 75a/11, 75b/2, 78b/8,
79b/12, 80a/6, 80a/9, 81a/17,
81b/2, 81b/6, 82b/6, 82b/7,
84a/14, 85a/11, 85b/6, 86a/5,
88b/5, 90a/16, 90b/2, 92a/19,
94b/17, 95b/14, 95b/15,
95b/15, 96b/14, 98a/14, 98b/1,
99a/17, 103b/3, 105a/14,
108a/10, 109a/4, 109b/1,
109b/9, 110a/7, 110a/8,
110a/17, 110b/11, 111a/6,
111b/12, 116a/3, 116b/2,
116b/18, 117a/2, 117b/2,
117b/11, 117b/14, 117b/14,
118a/9, 124a/17, 126b/11,
126b/17, 127a/4, 127a/4,
127a/12, 128a/13, 132a/3,
132a/16, 133a/4, 133a/4,
133b/9, 134a/19, 135b/15,
136a/14, 136b/19, 137a/3,
137a/10, 138b/17, 139a/6,
139a/7, 139a/10, 139a/11,
139a/12, 139b/5, 141a/16,
141b/11, 142b/4, 142b/4,
151b/16, 152a/3, 152a/16,
152a/16, 152a/17, 154b/5,
155a/2, 155b/3, 157b/13,
158a/3, 159b/13, 161a/8,
163b/16, 165b/19, 166a/17,
167a/13, 168a/17, 168b/11,
169b/6, 173a/7, 173a/9,
173b/14, 175a/18, 175a/19,
176a/19, 179a/13, 179a/18,
180a/5, 180a/10, 182b/18,
184a/4, 184a/6, 184b/3, 185b/3,
187a/11, 189b/13, 191a/9,
196a/19

y.+mi 78b/3

yifi? Yeni.
y.+dür 106b/8

yifile- Yenilemek, yeniden yapmak.
y.-diler 178b/16

yipren- Aşınmak, eskimek,
yorulmak.
y.-ür 192a/5

yir 1. Mevki, mahal, yer, mekan.
(Krş. yer)
y. 114b/4, 172a/15, 199b/17
y.+(ne yir) 109a/10
y.+de 7b/5, 10b/2, 25a/11,
31b/14, 33a/12, 36b/10, 37b/8,
50a/4, 78b/3, 114b/3, 125a/9,
133b/5, 153b/3, 185a/13,
191a/1
y.+de(ara yir) 40b/8, 92b/2,
133a/10
y.+de(ara yirde) 189b/10
y.+de(her biri bir yirde) 138b/5
y.+de(her yirde kim) 31a/3
y.+de(iki yir) 153b/5
y.+de(ne yirde) 157a/14
y.+de(ne yirde kim) 3b/9
y.+de(yüce yir) 155b/6
y.+deki 190a/17
y.+den 102a/16, 107b/2,
121a/19, 145a/3, 162a/6
y.+den(ne yirden) 190a/1,
190a/8, 190b/3
y.+den(tehlüke yir) 37a/5
y.+dür 38b/1, 108b/15
y.+dür(kaşaba yir) 38a/19
y.+e 8a/8, 25a/10, 25a/11,
36a/15, 36a/16, 36a/16, 36b/16,
37a/6, 47b/1, 47b/2, 50a/6,
63a/18, 84b/14, 86a/2, 86a/3,
86a/12, 91b/6, 94a/7, 104b/13,
109a/10, 110a/8, 130b/12,
139a/7, 145a/3, 158a/2, 160b/1,
160b/5, 170a/9, 173b/5, 174a/1
y.+e(açuk yir) 135b/16
y.+e(bir yir) 27b/18, 44b/17,
46b/15, 74a/2
y.+e(bir yire) 78b/10, 113a/18,
115a/3, 130a/1, 130a/18,
141b/16, 166b/15, 199b/11
y.+e(her ne yire kim) 123b/12
y.+e(her yire kim) 3a/7, 153a/3

y.+e(ne yire) 116a/14, 160a/2, 165a/8
 y.+e(yüce yir) 33a/9, 50a/3
 y.+e(yüksek yir) 49a/19
 y.+gibi 36b/17
 y.+i 125a/5, 144b/9
 y.+idi 50a/7
 y.+idür 111b/11
 y.+in(yir yirin) 30b/4
 y.+ince(yirlü yirince) 180b/10
 y.+inde(ara yiri) 149b/2
 y.+inden 123b/7, 195b/15
 y.+ine 54b/10, 85a/5, 163b/16
 y.+ler 37a/1
 y.+lerde 8b/11, 38b/18, 76a/11, 137b/10, 145a/17, 156b/6, 187b/3
 y.+lerde(yazı yir) 108b/16
 y.+lerden 77a/4
 y.+lere 36a/13, 99a/16, 109a/10, 118a/4, 123b/15, 155b/14, 173a/19
 y.+lere(ne yirlere) 125b/6
 y.+leri 141a/5
 y.+lerin 76b/16
 y.+lerinden 43a/2, 83a/5
 y.+lerine 81a/18, 152b/18, 173a/9, 182b/17
 y.+ümüzde 152a/18
 y.+ümüzdür 25b/16
 y.+ümüze 122b/11, 152a/17
 y.+ümüze(ara yirümüz) 161a/16, 164b/7
 y.+ümüzi yurdumuzu 65b/12
 y.+üñüzden(ara yir) 133b/7, 133b/10
 y.+üñüze 81a/17

2. Toprak, zemin.

y. 111b/13, 117b/17, 120a/15
 y.+e 11b/2, 15a/19, 59a/10, 61b/9, 62b/18, 65b/5, 70a/12, 70a/14, 75a/10, 83a/1, 86a/10, 95a/6, 99b/11, 110a/10, 112b/2, 161a/7, 163b/13, 193b/3
 y.+i 82b/1

2. Diyar, memleket, yurt.

y.+leri 80b/10
 y.+ümüze 8a/9

3. Taraf, cihet.

y.+e(bir yir) 23b/18
 y.-den(kuşağını iki yirden kuşan-) 123a/1

y.+yir: Her taraftan. 2a/16
 y.+yirin: Her taraftan. 30b/4

4. Toprak, arazi.

y.+leri 149b/3, 149b/3

5. Yer yüzü.

y. 122b/5
 y.+e 117b/17

6. Durum, vaziyet.

y.+de 30b/11

7. Makam, görev.

y.-inde otur-: Yerine geçmek, vazifesini devralmak. 5b/9
 y.-inde halıfa ol- 23b/14
 y.-ine halıfa ol- 121b/17

y.+yüzi: 1. Cihan, dünya. 124b/10

: 2. Toprak, zemin. 24a/9

y.+yüzinde: Toprak, zemin. 17b/6

y.-yurt terkin ur- 77a/4

y.-(kara yir kıl-) 111b/14

y.-de bit-: Toprakta yetişen, toprak mahsulu olan. 177b/16

y.-de(bir yirde birik-) 157a/8

y.-de(bir yirde dur-) 152b/5

y.-dut-: Mevki, makam sahibi olmak. 111b/11

y.-e(bir yire diril-) 158a/5, 184b/8, 190a/18

y.-e(bir yire gel-) 7b/18, 31a/6, 63a/14, 76a/14, 87a/16, 90b/15, 113a/10, 146b/6, 184b/6, 187b/4

y.-e(ıraq yire ilet-) 194b/17

y.-e birağ-: Yere sermek, yıkmak, öldürmek. 11a/18, 55b/1, 55b/11

y.-e çal-: Yere düşürmek, yere çarpmak. 115a/17

y.-e dök-: Yere sermek, öldürmek. 42b/2, 138a/19, 166a/15

y.-e dökül-: Aşağı inmek. 114b/5

y.-e mi geç-: Yerin dibine mi geçti. 76a/7

y.-e(nâmüsumuz yire düş-) 122a/4

y.-e(kanumuz yire dök-) 35b/15

y.-e(kara yire ço-) 111b/14

- y.-e(taban yire kaç-) 140a/6
y.-e(yüz yire ur-) 121b/7, 179b/9
y.-e(yüzlerin yire ur-) 151b/17
y.-eyle-: Yer vermek, yer göstermek, yerleştirmek. 176b/15, 187a/8
y.-gösder-: Yer göstermek, yerleştirmek. 92a/8
y.-ince(yırlü yirince habar vir-) 149b/17
y.-inde ol-: Devam etmek, geçerli olmak. 155b/3
y.-inde(yırlü yirinde otur-) 130a/19
y.-inden götür-: Yerinden sürüklemek, yerinden uzaklaştırmak. 166a/3
y.-ine gel-: Yerine gelmek, hallolmak. 179a/19
y.-ine getir-: Yerine getirmek, halletmek. 13b/14, 16a/10
y.-ine yitür-: Yerine getirmek. 53a/13
y.-ine(yırlü yerine var-) 98a/13
y.-ine(yırlü yerine gel-) 175b/16
y.-ine(yırlü yerine git-) 133a/5, 148b/16
y.-ine(yırlü yerine var-) 83a/15
y.-it-: Yer açmak, yerleştirmek. 187a/7
y.-öp-: Yer öpmek, yere kapanmak suretiyle selam vermek. 7a/10, 23a/18, 24b/17, 52a/6, 66a/11, 116b/11, 167b/10
y.-üñ bekle-: Yerinde kalmak, yerini korumak. 57b/14
- yircügez** Küçük yer.
y.+ (kaşaba yircügez) 38a/12
- yirin-** Üzülme, tasalanma.
y.-ürem 110b/8
- yırlü** Yeri olan.
y.+yirince: Yerli yerinde, eksiksiz, uygun, düzgün. 180b/10
y.-yirince habar vir-: Tek tek, sırasıyla anlatmak. 149b/17
y.-yirinde otur-: Düzene, nizama uygun oturmak. 130a/19
y.-yirine gel-: Herkes yerine dönmek. 175b/16
- y.-yirine git-: Herkes yerine gitmek. 133a/5, 148b/16
y.-yirine var-: Herkes yerine gitmek. 83a/15, 98a/13
- yit-** 1. Yetişmek, ulaşmak.
y.-di 82b/17
y.-er 135b/2
y.-medi 61b/12, 61b/13
y.-meye 164a/5
y.-üp 31a/4
y.-di(âhıra yit-) 189b/4
2. Kafi gelmek.
y.-mez mi 59b/17
y.-mez midi 163a/12
- y.-dügince(gücümüz yit-) 200a/5
y.-dügince(güçleri yit-) 138b/16
y.-dükce(tâkati yit-) 24b/7, 158a/13
y.-ene(güci yit-) 44a/12
y.-er(güci yit-) 44a/12
- yitiş-** Ulaşmak, erişmek, varmak.
y.-di 3a/9, 4a/11, 4b/16, 5a/17, 8a/2, 16b/16, 22b/19, 25a/18, 35b/5, 38b/2, 50a/18, 54b/1, 61b/18, 62a/19, 62b/14, 65b/3, 72b/12, 73a/3, 75b/12, 76a/3, 87b/1, 88b/6, 98b/17, 114a/12, 114b/4, 115a/11, 121a/10, 121b/6, 126b/6, 145a/5, 150b/11, 158a/10, 188b/7, 199b/4
y.-diler 4b/11, 10a/12, 18a/13, 37b/13, 42b/11, 50a/2, 50a/6, 52b/11, 87a/11, 90b/1, 116b/19, 117a/13, 117b/2, 118a/10, 129b/14
y.-düñüz 117a/13
y.-e 95a/10, 176a/9
y.-eler 10a/9
y.-gil 35a/8
y.-medi 92b/2
y.-ü gel- 175b/7
- y.-di(âhıra yitiş-) 37b/17, 50b/13
y.-di(hastalık yitiş-) 2a/10
y.-di(hâli yitiş-) 169b/17
y.-di(hörlük yitiş-) 95a/9
y.-di(zahm yitiş-) 174a/6
y.-di(zevâl ve elem yitiş-) 96a/6
y.-di(zevâl yitiş-) 95a/7

- y.-e(ecel yitiş-) 61a/1
y.-e(nuşret ve zafer yitiş-)
172b/5
y.-miş-idi(nazar yitiş-) 157b/4
y.-üp dur-(nazarum yitişüp dur-)
99a/3
- yitişdür-** Ulaştırmak, eriştirmek.
y.-düm 117a/14
y.-mek 54a/1
- yitmiş** (Krş. yetmiş)
y.+biñ 87a/13
y.+üç 170a/15, 170a/16
- yitür-** Kaybetmek.
y.-evüz(cân baş yitür-) 60a/12
y.-icek 117b/19
- yitür-** Ulaştırmak, yetiştirmek.
y.-di 56a/7
y.-diler(yirine yitür-) 53a/13
y.-eyin(yerine yitür-) 108b/2
- yoh** Hayır, olmaz. (Krş. yok)
y.-di-: Razi olmamak. 124b/1
- yohsa** Yoksa.
y. 22b/7, 26b/13, 37a/17, 59a/4,
61a/13, 63b/11, 66a/1, 69a/15,
79a/17, 89a/11, 93b/7, 99b/3,
103a/19, 115a/15, 126a/4,
131b/4, 131b/17, 132b/7,
143b/5, 144b/6, 146a/7, 162a/7,
167a/15, 167a/16, 189b/1
- yohsul** Fakir, yoksul, muhtaç. (Krş.
yoksul)
y. 66a/17, 148b/9
y.+larına 164a/7
y.+uñ 191b/16
- yohsulluk** Fakirlik.
y.+dur 90b/6
- yok** Mevcut değil, yok. (Krş. yoh)
y. 2a/14, 6b/12, 27a/15, 27a/15,
127b/4, 179a/6, 184a/3,
195b/17
y.+(ğ)-ıdı 17a/8, 39b/5, 46a/13,
55b/10, 64a/4, 66a/16, 74b/6,
101b/15, 114b/5, 118a/9,
120a/10, 133a/15, 152b/10,
182a/14, 186b/3, 197b/1
- y.+(ğ)-iken 117b/13
y.+dur 13a/8, 13b/15, 20a/8,
23a/6, 24a/3, 29b/1, 50b/17,
57a/10, 58b/8, 59b/10, 66a/4,
67b/14, 70a/1, 70a/1, 74b/11,
77a/10, 100a/6, 104b/14,
107a/9, 108a/7, 110b/4, 110b/7,
110b/12, 115b/12, 119b/11,
122b/17, 137a/11, 142b/10,
150a/11, 150a/12, 152a/9,
154b/16, 154b/18, 155b/11,
159a/15, 164a/16, 175a/4,
175a/15, 176a/14, 185a/7,
187a/1, 192b/8
y.+durur 146a/5
y.+idi 45a/3
y.+rıdur 53b/13
2. Hayır, olmaz.
y. 57a/9, 104a/1, 104b/5,
104b/15, 127b/1, 127b/3,
155a/17, 158b/11, 197b/14
y.+rı 68a/4
3. Olmayacak.
y.+hüküm 14a/4
y.+söz 122b/14
4. Olmazsa, yoksa, aksi halde.
y. 161b/6
y.-di-: Razi olmamak. 12b/3,
124b/2, 158b/10
y.-dime-: İtiraz etmemek. 98a/7
y.-(ğ) ol-: Yok olmak, ölmek.
117b/14
- Yokınā** Bizans ileri gelenlerinden.
y. 159b/4
y.+birle 152b/17
y.+yı 157a/6
- yokıñ** (Krş. yokuş)
y.+başı 114a/5
- yoksul** (Krş. yohsul)
y.+yayağ 21a/12
- yokuş** Yokuş. (Krş. yokuş)
y.+ında 33a/10
y.-ı aş-: Yokuşu geçmek.
137b/4, 137b/11
y.-yuğaru çık- 33a/14
- yol** 1. Yol

y. 3a/6, 9a/8, 21a/3, 145a/17,
146a/18, 146a/18, 146b/5
y.+(iki günlük yol) 36b/14
y.+(ne kadarlık yol) 133a/8
y.+(yedi günlük yol) 36b/4
y.+a 21a/16, 107a/13, 160a/8,
160b/2
y.+a(doğru yol) 40b/18
y.+azığı 125b/11
y.+da 31a/10, 52b/10, 108b/10
y.+da(bir günlük yol) 25b/6
y.+dan 109b/13, 157b/12,
160b/3
y.+dan(aylık yol) 128b/5
y.+dur(bir günlük yol) 133a/10
y.+dur(on on fersah yol) 133a/9
y.+ı 52b/7
y.+ın 108a/17, 175a/8
y.+ına 15b/8, 21a/16, 31b/13,
88a/17, 90a/17, 108b/15,
146a/19
y.+ında 23b/5
y.+ından 22a/16, 22a/18,
22a/18, 189b/16
y.+ından yaña 88a/19
y.+lar 108b/6, 172a/2
y.+lardan 109b/12, 113a/16
y.+ları 91b/4, 108a/19, 114a/1,
141a/4, 160b/4
y.+ların 72a/10
y.+ların izlerin 25a/15
y.+larıñ 120b/6
y.+umuz açuk 182a/3
y.+uñ 108a/17
y.+uñda 21b/11

2. Uğur, maksat.

y.+ına 10b/7, 10b/7, 19a/2,
19a/3, 19b/19, 20a/18, 23a/4,
24a/10, 27a/2, 27a/16, 29b/5,
31a/18, 33a/5, 48b/1, 48b/10,
70b/4, 77a/5, 82a/19, 91a/1,
91b/19, 96a/9, 102a/15, 110b/6,
110b/7, 110b/10, 128b/11,
130b/14, 137a/9, 137a/14,
154a/4, 159a/15, 165b/12,
192b/13, 200a/3
y.+ında 5a/11, 9a/8, 10b/5,
10b/9, 19a/10, 21a/1, 26a/11,
46a/11, 62b/7, 89b/8, 92b/14,
131a/10, 131b/7, 193b/9
y.+ında(hak taälânunñ rızası
yolında) 3b/12
y.+uña 123b/8

3. Usul, tarz.

y.+ında 19a/6, 36a/4, 89b/4,
89b/11, 93b/1, 148b/10

4. Geçit, geçiş yeri.

y. 142b/10, 175a/3

5. İslam dini.

y.-ına (Hak Ta'älâ hazreti gendü
yolına kulaguzla-) 100a/8

y.+ca: Yol üstünde, yolda.
57b/7

y.+gönderici: Kılavuz. 134b/13

y.-a gir-: Yola çıkmak, yola
koyulmak. 9b/7, 17a/17,
26a/16, 36b/13, 54a/8, 72a/15,
165a/1

y.-a git-: Tarzına uymak,
usulünü takip etmek. 93a/14

y.-a(bir yola yürü-) 149b/11

y.-aç-: İzin vermek, müsaade
etmek. 162b/9

y.-ayrıl-: Yol çatallanmak, iki
istikamete ayrılmak. 146a/17

y.-bekle-: Yol kesmek, geçişi
kapatmak. 197a/7, 197a/15

y.-bul-: Geçit bulmak,
girebilmek, ulaşmak. 96b/17

y.-dan(çoğru yoldan ayrıl-)
131b/16

y.-eyle-: Yol açmak, yol
yapmak. 48a/15

y.-git-: Yol almak, uzaklaşmak.
104b/7

y.-ına git-: Tarzına uymak,
usulünü takip etmek. 6a/19

y.-ına tur-: Uğruna mücadele
etmek. 74b/10

y.-ından şavul-: Önünden
kaçmak. 36a/13

y.-ını aç-: Engelleri kaldırmak.
27b/6

y.-lara çık-: Yol üstlerinde, geçiş
yerlerinde bulunmak. 191a/16

y.-larını dut-: Yolunu kesmek,
kapatmak. 175b/10

y.-umuz ırak ol-: Yol uzamak,
yolu uzun olmak. 109b/11

y.-uñ(cânümüzü yoluña qurbân
it-) 137a/16

y.-vir-: İzin vermek, müsaade
etmek. 92a/6

y.-yürü-: Yürümek. 9a/19

y.-yürü-: 36b/13

yoldaş Yol arkadaşı, yardımcı;
tarafdar, dayanak.

y. 131b/14
y.+dur 162a/18
y.+ı 191b/15
y.+ları 131a/16
y.+larına 76b/10, 89b/14,
160a/17, 164a/9, 166a/1
y.+larından 166a/8
y.+larumdan 158a/1
y.+larıña 162b/9
y.+larıñı 162b/10
y.+um 135b/11

y.-ol-: Yol arkadaşı olmak,
yardımcı olmak; birlikte olmak,
tarafında olmak. 27b/5, 33a/5,
62b/3, 113b/19, 131b/6,
131b/9, 134b/1, 146a/11,
174b/15, 199a/17
y.-kıl-: Yol arkadaşı yapmak,
birlikte göndermek; destek
yapmak, dayandırmak. 8b/18,
61b/8

yoldaşlık Arkadaşlık.
y.+(ğ)ı 191b/19

y.-it-: Uymak, yolundan gitmek,
izlemek. 146a/9, 146a/11,
146a/13

yollu Makam sahibi.
y.+(kiçi yollu) 53b/19

yon- Yontmak.
y.-alar 153b/4
y.-ar-ıdı 70b/7
y.-uñuz(şüret yon-) 155b/2

yonul- Yontulmak.
y.-miş 158b/18
y.-miş(taşdan yonulmuş âdem)
154a/13
y.-miş(taşdan yonulmuş şüret)
155a/10

yor- Tabir etmek, yormak.
y.-a dur-(düşünü yor-) 50b/16
y.-dı(düşü yor-) 22b/14

yoru- Yardımcı fiil. [Devamlılık
ifade eder.]
y.-r(geçe yoru-) 165a/7

y.-r(geli yorur) 41a/13, 159b/11
y.-r(gide yoru-) 175a/5
y.-r(namâz kılı yorur) 99b/14
y.-r(kıtâl ide yoru-) 71a/1
y.-r(vuruşu yoru-) 91b/11
y.-rlar(geli yoru-) 160b/8,
160b/16
y.-rlar(gide yoru-) 114a/6
y.-rlar(kaçı yoru-) 75a/3
y.-ruz(av avlayı yoru-) 110a/5
y.-ruz(gide yoru-) 105b/13

yorul- Yorulmak.
y.-ıcağ 139a/11
y.-ınca 139a/9

yoy- Silmek.
y.-alar(adum mübârizlar
defterinden yoy-) 137a/9

yön 1. Ön, yüz.
y.+i 158a/14
2. Uğur, maksat.
y.+inde(dın yöni) 115a/8

yönel- Yönelmek.
y.-di 150a/3

yöre Muhit, yer.
y.+ye 5b/3

yören- Dolaşmak, devriye gezmek.
y.-di 46b/18
y.-diler 78b/18

yu- Yıkamak.
y.-dılar 66b/19
y.-sunlar 163b/1

Yuhannâ Şam şehrinde bulunan
Ioannes kilisesi. (Kırş Câmî-i
Ümmiye)
y.+kelisesi 100b/6

yumşak Yumuşak.
y.-dut-: Sertlikten korumak, sert
darbeyi önlemek. 165a/13

yukaru Yukarı.
y. 94b/19, 125a/14, 135b/10,
142b/9, 142b/9, 171a/16,
175b/5, 181a/9
y.+(yokuş yukaru çık) 33a/14

- y.+dan 125a/8, 148a/9, 182a/6, 183a/1
- yurd** Kalacak yer. (Krş. yurt)
y.-gönder-: Kalacak yer göstermek. 4b/10
- yurt** Mesken, memleket. (Krş. yurd)
y.+(d)umuzu 38a/8
y.+(d)umuzdan(yerümüzden yurdumuzdan) 152a/14
y.+(d)umuzu(yirümüzi yurdumuzı) 65b/12
y.+(yir yurt) 77a/4
- Yüşä b. Merķis** Şam şehrinin fethinde müslümanlara yardım eden bir Bizanslı.
y. 102a/1, 102a/6, 102a/14
- yüce** 1. Yüksek.
y. 108b/15
y.+burc 172a/5
y.+depe 36b/14
y.+tağ 33b/1, 33b/3, 135a/1
y.+yir: Tepe. 33a/9, 50a/3, 155b/6
2. Üstün.
y.+leri 111b/14
- yücelt-** Yüceltmek.
y.-(d)ür 111b/14
- yügir-** (Krş. yügür-)
y.-üp 141a/7
- yügriş-** (Krş. yügrüş-)
y.-diler 97a/10
- yügrük** Hızlı giden, koşan.
y. 15b/8, 71a/8, 72a/12, 75b/12, 84a/5, 165a/11, 165a/19
y.+at 55a/12
y.+atlı 43a/7, 116a/8
y.+dür 116a/9
y.+imiş 61b/12
y.+lerisiz 42a/13
y.+tazılar 27a/9
- yügrüklük** Hızlılık.
y.+ine 55b/13
- yügrüş-** Koşuşmak. (Krş. yügriş-)
- y.-diler 42a/15, 95a/5, 164b/15, 165a/4
y.-diler(karşu yügrüş-) 62b/14
- yügür-** Koşmak. (Krş. yügür-)
y.-di 42b/1, 56b/12, 62a/10, 88b/6
y.-üp 37a/11, 77a/4
y.-ürdi 141a/3
- yük** 1. Taşınan eşya, denk, mal.
y.+den 185a/11
y.+i 156a/17
y.+ler 190a/1, 190a/4
y.+leri 168b/13, 190a/3
y.+lerin 108b/12
2. Vazife, mesuliyet.
y.+i(ağır yük) 126b/15
y.-ler şiş-: Yüküler çözmek, denkler açmak. 39a/2
y.-lerin şiş- 132b/19
y.+(biñ yük) 146b/9
y.+(dört yüz yük) 168b/18
y.+(nice biñ yük) 116b/1
y.+(nice yük) 185a/1
y.+(üç yüz yük) 105a/11, 105b/10, 118a/19
y.+(yüz yük) 146b/8, 190a/14
y.+(nice biñ deve yüki) 184b/19, 185a/1
y.+i(on yük) 190a/5
y.+i(yigirmi yük) 190a/5
- yüklet-** 1. Yükleme.
y.-(d)ünüz 185a/10
y.-diler 146b/9, 185a/14, 187a/9
y.-dük 158a/3
y.-(d)ene(şavara yüklet-) 145a/3
y.-mezlermiş 108b/12
y.-(d)üp dur- 185a/8
2. Mesuliyet altında bırakmak.
y.-di 126b/15
- yüklü** Yüklenmiş, yükü olan.
y. 189b/18
- yüksek** Yüksek.
y.+yir 49a/19
- yülit-** Tıraş ettirmek.
y.-di(başını yülit-) 165a/14

- yüñ** Yün.
y.+den 81a/19
- yürek** Kalp, yürek.
y.+i 166a/5
y.+i acısı 32b/19
y.+i demürden 45b/18, 69a/17
y.+i himmetlü 18b/13
y.+i içinde 142a/10
y.+i kavı 115a/5
y.+i kayadan 69b/10
y.+inde 197b/18
y.+ine 95a/2, 162b/16, 197b/15, 197b/16
y.+inüñ 197b/15
y.+ümüz heybetlü 12b/15
- y.+üñ(beñzüñ çalınmış yüregüñ alınmış) 58b/12
y.-berkit-: Cesur olmak. 173b/14
y.-demür ol-: Cesur olmak. 19a/6
y.-i oda yan-: İçi yanmak, çok üzülme. 125a/17
y.-i oyna-: Heyecanlanmak. 15a/17
y.-i kırmaya boyan-: İçi kan ağlamak. 32b/12
y.-i şovu-: Teselli bulmak, içi rahatlatmak. 82b/8
y.-in tağla-: İçi yanmak. 32b/9
y.-ine tağ ol-: Cesaret vermek. 60a/17
y.-leri çok-: Cesareti kırılmak. 32a/12
y.-leri içine od düş-: İçi yanmak. 65a/10
y.-şovut-: Teselli etmek, iç rahatlatmak. 153a/6
y.-üm şovu- 33a/2
y.-ümüz kana iriş-: İçi kanamak. 35b/15
y.-ümüz yak- 122a/3
y.-ümüzi şovut- 195a/1
y.-üñ delin-: Bağrı delinmek. 72b/16
y.-üñi korkut-: Kaygılanmak, korkmak. 196a/14
y.-üñüz berkit- 10b/6
- yüreklen-** Cesaretlenmek.
y.-di 43b/14
- yürekli** Cesur, cesaretli.
- yürekliülük** Cesaret.
y.+i 114b/19
- yüri-** 1. Yürümek, gitmek. (Krş. yürü-)
y. 11a/6, 72a/12, 73b/12, 111a/14, 116b/5
y.-di 10b/18, 33a/3, 46a/16, 46a/18, 61b/9, 135a/2, 157b/10
y.-diler 4b/1, 28b/10, 39b/7, 69a/10, 75b/4, 91a/3
y.-dük 113b/18
y.-düñ 58b/12
y.-gil 14a/19, 21a/16, 57a/7, 57b/16, 73b/9, 134a/10, 146a/19
y.-mek 109b/13, 144b/5, 188a/19
y.-meñ 9b/8
y.-mişler idi 64b/2
y.-mişlerdi 195b/2
y.-seler 19b/5
y.-sevüz 9a/19
y.-ye 18b/19, 52a/16, 67a/12, 132b/5, 146b/14, 162b/19, 195b/5
y.-yecek ol- 21a/4
y.-yeler 10a/15, 23b/5, 40b/1, 101a/7, 105a/6, 145b/4, 149b/11, 149b/13, 189b/1
y.-yelüm 36b/10, 144b/6, 167a/15, 167a/16, 189b/1, 194b/18
y.-yem 73b/15
y.-yen 10b/8, 10b/8, 108b/4
y.-yesin 9b/8, 20b/8, 73b/14, 145a/7
y.-yesiz 9a/5
y.-yevüz 137b/11
y.-yeyin 66a/2, 73b/11, 146b/2
y.-yicek 145b/1
y.-yü dur- 160b/12
y.-yüp 22b/13
2. Hareket etmek, davranmak.
y.-medi(câh celâlüla yüri-) 48b/10
y.-mekdür(toğru yüri-) 191b/7
y.-yendür 191b/7
3. Harekete geçmek.
y.-di 121b/13, 175a/8

y.-dügin 92a/1
 y.-düginden 34b/7
 y.-yeler 194b/12
 y.-yicek 145a/6
 y.-yiserlerdür 105b/9

4. Saldırmak.

y.-di 27b/3, 27b/16
 y.-diler 38b/8, 55b/10, 103b/2
 y.-sünler 86a/7
 y.-yeler 74a/7
 y.-yelüm 11b/18
 y.-yüp 53b/12

y.-(ilerü yüri-) 109a/13
 y.-di(ilerü yüri-) 62b/19, 114b/7
 y.-di(ilerü yürü-) 47a/2
 y.-di(karşu yüri-) 63a/1
 y.-diler(karşu yüri-) 31b/16
 y.-diler(üzere yüri-) 29a/11
 y.-düm(üstünüze yüri-) 58b/5
 y.-düñ(karşu yüri-) 58b/10
 y.-gil(karşu yüri-) 69a/1
 y.-gil(üzere yüri-) 66b/9
 y.-mediler(karşu yüri) 55b/5
 y.-ye(karşu yüri-) 10a/19,
 57b/14
 y.-ye(üstine yüri-) 168b/3
 y.-yeler(karşu yüri-) 124b/5
 y.-yeler(üstine yüri-) 165b/7,
 166b/2
 y.-yeyin(üstine yüri-) 65b/19,
 132b/8
 y.-yicek(ilerü yüri-) 158b/19
 y.-yiserdür(hükmi yüri-)
 143a/19

yürüt- 1. Sevketmek, göndermek.
 (Krş. Yürüt-)
 y.-meyesiz 149b/11

2. İcra etmek, uygulamak.
 y.-(d)em(buyruğun yürüt-) 44a/2
 y.-miş-idi(buyruğun yürüt-)
 120b/12

yürü- 1. Yürümek, gitmek. (Krş.
 yüri-)
 y.-di 10a/2, 10a/2, 17a/6, 32b/2,
 35a/15, 37b/10, 38a/19, 40a/6,
 55b/15, 56b/19, 56b/19, 57b/7,
 57b/13, 57b/15, 60b/12, 67a/3,
 67a/11, 69b/8, 70a/9, 70b/19,
 73b/18, 79a/9, 85a/11, 88a/14,
 94b/17, 100a/2, 107a/19,

113a/14, 113a/16, 114a/17,
 116a/13, 125a/14, 146b/4,
 146b/5, 161a/1, 161b/19,
 163a/3, 163a/6, 165a/7, 169a/8,
 188a/18, 192b/16, 196b/10
 y.-diler 8a/17, 9a/4, 18a/2,
 18a/12, 33a/8, 33a/14, 36b/3,
 37a/7, 38b/3, 38b/16, 42a/9,
 45b/11, 53b/3, 54b/10, 60b/10,
 80b/4, 82b/10, 86b/12, 98a/14,
 100a/3, 101b/7, 109a/6, 109a/9,
 110b/17, 135b/13, 137b/3,
 138a/1, 141a/1, 145b/5, 145b/7,
 145b/10, 145b/13, 160b/1,
 161b/16, 168b/9, 175a/4,
 180b/4, 181b/13, 187b/10,
 189a/4, 196a/16
 y.-dügi 144b/9
 y.-dük 116a/3
 y.-düm 174a/7
 y.-düñ 159a/18
 y.-gil 26b/3
 y.-mişlerdi 161b/18
 y.-miş-idi 134a/2
 y.-ñ 9a/7, 9a/7, 10a/3, 10b/9,
 10b/9, 42a/4, 45b/6, 76a/16,
 98a/11, 152b/15, 181b/16,
 182a/7
 y.-ñüz 33a/12, 145a/20
 y.-r 51b/11, 51b/11, 124b/11,
 124b/12, 157b/13, 159b/12
 y.-r gibi 196a/10
 y.-r idi 75b/5
 y.-rdi 197b/10
 y.-ridüm 134b/15
 y.-risem 53a/9
 y.-rler 35a/12
 y.-rlerdi 91b/4, 102b/8, 108b/11
 y.-rlerse 184b/3
 y.-r-idi 126a/18
 y.-rüz 110a/8, 182a/3
 y.-sünler 20b/7
 y.-yeler 141a/15
 y.-yüp 113a/19

2. Hareket etmek, davranmak.
 y.-diler 182b/11
 y.-r idi 74b/2

3. Harekete geçmek.
 y.-di 78b/3, 142a/12
 y.-diler 145b/16, 182b/8

4. Saldırmak.

y.-di 78b/1, 95b/4, 142a/14,
142a/16, 188b/12
y.-diler 48a/1, 71a/3, 77b/2,
78a/19, 87a/9, 95a/15, 142a/15,
196b/12, 197a/6
y.-meyüp 30b/18
y.-yeler 81a/9
y.-yüp 182b/10

5. Dolaşmak.

y.-di 22b/1, 135b/18, 140b/15
y.-r 124b/17
y.-rdi 120b/4
y.-r-idi 145a/1

6. Yola çıkmak.

y.-diler 4a/10

y.-di(girürek yürü-) 95a/17
y.-di(ilerü yürü-) 34a/10, 52a/6,
61b/11, 79a/18, 80b/4, 99b/2,
107b/2, 130b/19, 131a/2,
146a/16, 146b/18, 162a/13,
189b/19
y.-di(karşu yürü-) 56a/10,
79b/8, 82b/15, 163b/12,
174b/6, 195b/16
y.-di(üzerine yürü-) 82b/5
y.-diler(ilerü yürü-) 17b/3,
43b/1, 77a/17, 160b/17, 182b/9
y.-diler(karşu yürü-) 78b/12,
83a/11, 97a/14, 112a/7,
195a/14, 196a/3
y.-diler(üstüne yürü-) 114a/16,
167a/2, 177a/5, 191a/6
y.-medi(karşu yürü-) 116a/4

yürüt- İcra etmek, uygulamak. (Kırş.
yürüt-)

y.-mege(emrin yürüt-) 20b/12

y.-di(kılıç yürüt-) 75b/9, 102b/4
y.-diler(kılıç yürüt-) 48a/2,
166b/9

yüz Çehre, yüz.

y.+i 94a/9, 135a/8
y.+in 32b/18, 125a/12, 161a/3,
193b/17
y.+inde 133b/13, 157b/18
y.+inden 81b/2, 161a/3
y.+inüñ 49a/7
y.+ine 135a/4, 154a/6
y.+üm 32a/7

2. Cesaret.

y.+ile(ne yüz-ile) 11b/14

3. Yüzey, satuh.

y.+inden(defüz yüzi) 133b/2

y.+inde(havā yüzi) 30b/13,
75a/9, 75a/11, 134a/8
y.+inde(yir yüzi) 17b/7
y.+inden(havā yüzi) 166b/5,
166b/7
y.+ine(hava yüzi) 54b/3
y.+ine(havā yüzi) 68a/13
y.+ine(yir yüzi) 24a/9
y.+ini(havā yüzi) 26a/19
y.+inüñ(yir yüzi) 124b/10

y.+aqlığı: Şeref. 10b/11, 16a/11

y.+lerin döndermemeklik:

Korkmamak, kaçmamak.
174b/11

y.+üm aqlığı 126b/16

y.+ünüz şuyı: Edep, haya,
şeref. 80b/18, 159b/13

y.-ağart-: Gurur, övünç kaynağı
olmak. 66a/8, 80a/5

y.-aqlığın kazan-: Şeref
kazanmak. 79a/5

y.-berkit-: Aksi davranmak,
direnmek, inat etmek. 182a/1

y.-dönder-: 1. Ayrılmak terk
etmek. 41b/5

: 2. Korkmak, kaçmak. 56b/17,
74b/18

y.-döndür-: 1. Terk etmek.
84a/12

: 2. Korkmak, kaçmak. 30b/1,
71a/11

y.-dut-: 1. Yönelmek. 4a/9,
35b/17, 112a/10

: 2.-mak üzere olmak.
11b/3, 43a/5

: 3. Rağbet etmek, meyletmek.
50b/14

y.-i(iki cihānda yüzi ak ol-)
183b/13

y.-in çiçek boz- 38a/6

y.-in dön-: Yüzünü çevirmek,
yönelmek. 43a/3, 76a/1

y.-in döndür-: Terk etmek.
84a/3, 84a/3

y.-in dut-: Yüzünü çevirmek,
yönelmek, bakmak. 139b/8

y.-in toprak üzere ko-: Secde
etmek. 88b/10

y.-ine(âdem yüzine bakmaz ol-) 15a/16
 y.-ine bak-: İlgilenmek, değer vermek. 87b/3, 108a/9
 y.-ine dut-: Yüzüne kapatmak. 168a/8
 y.-ini(dünyâ yüzini bizden çevir-) 50b/15
 y.-inüñ rengi dön-: Rengi atmak. 109b/17
 y.-ler dönder-: Korkmak, kaçmak. 30a/16
 y.-lerin dik-: Başını kaldırmak, bakışlarını, yüzünü, yöneltmek. 77b/19
 y.-lerin yire ur-: Yere kapanmak. 151b/17
 y.-ur-: Baş vurmak, müracaat etmek. 140b/3, 140b/8, 171a/19
 y.-üm dut-: Yüzünü çevirmek, yönelmek, bakmak. 197b/11
 y.-ümi dut-: Yönelmek. 30b/12
 y.-ümüz(başumuz aşağı yüzümüz kara ol-) 79a/13
 y.-ümüzü ak eyle-: Şeref kazandırmak. 32b/16
 y.-ümüzüa karşı it-: Önünü dönmek, -a yönelmek. 25b/12
 y.-üñ(iki cihânda yüzüñ ak ol-) 32b/16
 y.-üñ ağ ol- 55b/17
 y.-üñ ak ol- 71b/8
 y.-üñüz ak ol- 80a/8
 y.-virme-: İzin vermemek, fırsat, imkan vermemek. 116b/18
 y.-yire ur-: Yere kapanmak. 121b/7, 179b/9

yüz Yüz.

y. 27a/3, 27a/4, 33b/14, 42a/2, 47a/15, 47a/17, 52b/5, 72a/12, 72a/15, 72b/4, 72b/7, 72b/8, 72b/8, 72b/9, 76a/12, 99b/7, 99b/15, 100b/15, 101a/6, 101b/7, 102a/11, 102a/14, 102a/20, 108b/9, 135b/16, 137b/16, 137b/18, 138a/16, 138a/19, 138b/13, 138b/18, 154b/14, 154b/18, 165b/6, 173b/3, 173b/7, 178b/8, 178b/13, 179a/1, 179a/3, 179a/3, 189b/16, 189b/17, 191a/4, 191a/4, 195a/18, 195a/19, 197a/9

y.+(altı biñ yedi yüz) 121a/7
 y.+(altı yüz) 27b/18, 28a/10, 97b/2
 y.+(beş yüz) 22a/3, 42a/5, 42a/6, 42a/7, 42a/9, 42b/17, 175b/2, 196b/9, 197a/1, 197a/15
 y.+(biñ yüz) 195a/16, 195a/18
 y.+(bir iki yüz) 138a/18
 y.+(bir nice yüz) 27a/13, 30a/16, 36b/8
 y.+(bir üç dört yüz) 193a/11
 y.+(biş yüz) 18a/8, 39b/4, 39b/10, 45b/16, 49a/18, 54b/13, 95b/3, 102b/7, 134b/9, 134b/11, 137a/19, 138a/12, 138b/1, 138b/8, 146a/1, 151a/5, 151a/9, 151a/17, 173b/3
 y.+(biş yüz) 178b/6
 y.+(dört biş yüz biñ) 69a/16
 y.+(dört yüz) 18a/9, 97b/3, 97b/10, 151b/2, 151b/5
 y.+(dört yüz yük) 168b/18
 y.+(iki yüz) 46b/10, 116a/11, 117a/7, 117b/1, 138b/12, 138b/13, 178b/8
 y.+(iki yüz batman) 154b/3
 y.+(iki yüz biñ) 159b/5, 166b/15, 168a/4, 169b/6
 y.+(iki yüz vakiye) 38b/15
 y.+(iki yüz yaş) 142b/19
 y.+(iki yüz yıl) 132b/14
 y.+(illi yüz) 33a/19
 y.+(on bir gez yüz biñ) 190b/17
 y.+(tokuz yüz) 18a/11, 22a/9, 35a/14
 y.+(üç biñ üç yüz) 195a/16
 y.+(üç yüz) 33a/6, 34a/16, 50a/12, 101b/8, 173b/7, 175b/2, 196a/2
 y.+(üç yüz altmış päre) 124a/4, 190b/11
 y.+(üç yüz on üç) 17a/6
 y.+(üç yüz yük) 105a/11, 105b/10, 118a/19
 y.+(yedi yüz) 95b/16
 y.+biñ 24b/10, 24b/19, 25b/4, 25b/4, 25b/5, 28b/2, 29a/10, 34b/1, 34b/2, 35b/5, 38a/3, 50b/19, 51a/1, 51a/16, 67a/10, 67b/3, 69a/11, 69b/19, 149a/14, 150b/16, 152b/15, 159b/2, 159b/11, 169b/4, 195b/1
 y.+biñ naqd akça 146b/11
 y.+biş 198b/16

- y.+gez 19a/8
y.+inüñ(alu yüz) 28b/7
y.+mişkāl 13b/13
y.+otuz 31a/7
y.+otuz biş 198b/5
y.+ölçek 13b/13
y.+şıkkā 80b/18
y.+tafsıla 68a/2
y.+tafsıla 150b/4
y.+vakiye 38b/14
y.+yigirmi 11b/9
y.+yigirmi biñ 157a/8
y.+yük 146b/8, 190a/14
- yüzdür-** Soydurmak.
y.-em(derü yüzdür-) 73a/1
- yüzer** Yüzer.
y. 27a/4
- yüzlü** Yüzü olan, yüzlü.
y. 23b/9, 135a/6
- yüzlülük** Yüzlülük.
y.-(iki yüzlülük it-) 120a/10
- yüzük** Yüzük.
y.+i birle 119a/4, 129b/3,
184a/18
y.+i ile 88a/13
- Z**
- zabt** İdare altına alma.
z.-it-: İdare altına almak. 54a/19
- zād** Azık, yiyecek.
z.+ u zevāde: Erzak. 128b/4,
150a/17, 168a/14, 175a/10,
184b/9, 191a/9, 192b/8, 192b/9,
192b/10
z.+ı zevādesi 153a/13
- za'f** Rahatsızlık, hastalık.
z.+ın 2a/10
- zafer** Düşmanı yenme, galip olma,
üstün gelme.
z.+(feth ü zafer) 164a/14
z.+(feth zafer) 90b/10, 165a/17
z.+(nuşret ve zafer) 163b/12,
200a/6
z.+(nuşret ve zafer namāzi)
25a/7
z.+in(fethin zaferin) 89a/1
- z.+hil'ati 25a/7
z.-(nuşret ve zafer yitiş-) 172b/5
z.-bul-: Galip olmak, üstün
gelmek. 25b/13, 25b/15, 61b/6
z.-yeli es- 30b/16
- Zaḥḥāk** (Krş. Zaḥḥāk b. Süfyān)
z. 17a/4, 17b/2
z.+e 17b/8
- Zaḥḥāk b. Ebī Süfyān** (Krş.
Zaḥḥāk b. Süfyān)
z. 26b/11, 30a/8
- Zaḥḥāk b. Ḥassān** Ravi adı.
z. 108b/18
- Zaḥḥāk b. Süfyān b. 'Avf b.**
Bekir Kilāb (Krş. Zaḥḥāk b.
Süfyān)
z.+idi 16b/16
- Zaḥḥāk b. Süfyān** Fetihlere katılan
bir kabile reisi.
z. 17b/2, 103b/12, 130a/12,
145b/8
- Zaḥḥāk b. Kelbī** (Krş. Zaḥḥāk b.
Süfyān)
z. 29a/13
- zaḥım, zaḥım** Yara.
z. 157b/18
z.+ına 10b/10
z.+ından 115a/6, 141a/12
z.+urı 94a/10
z.+ların 85a/13
- z.-ın şar-: Yarasını sarmak.
31a/2
z.-irür-: Yaralamak. 61b/17
z.-lar eyle-: Yaralamak. 94b/13
z.-ur-: Yara açmak, yaralamak.
42b/2, 60a/8, 97b/8
z.-ye-: Yaralanmak. 81a/16,
94a/6
z.-yi- 94b/14, 138b/12
z.-yitiş-: Yaralanmak. 174a/6
- zaḥımılu** Yaralı.
z. 158a/6
z.+lara 67a/19
z.+larıñ 31a/2
z.+mıdur 71b/13
z.+y-ıdı 31a/9

- z.-ol-: Yaralanmak. 30b/8
- zâhım-dâr** Yaralı.
z.+ıdılar 98b/1
- z.-ol-: Yaralanmak. 95b/13,
98a/1, 172a/9, 172a/19, 172b/3
- zâhid** Rahip.
z. 93b/13, 94a/1
z.+i 93b/15
z.+lerinden idi 93b/14
- zâhir** 1. Dış, görünüş.
z. 149a/7
z.+de 46a/6
2. Görünen, belli, açık.
z.-it-: Bildirmek, açıklamak.
120b/13
z.-ol-: 1. Gösterilmek, bilinmek
açıklanmak. 120a/14
: 2. Ortaya çıkmak. 6a/9,
107a/5
- zâhire** Yiyecek, hububat.
z. 67b/12
z.+birle 150a/17
z.+m 192b/9
z.+müz 150a/11
- zâhmet** Sıkıntı, zorluk, eziyet.
z. 96a/7
z.+ler 96a/7
z.-çek-: Sıkıntı çekmek, eziyete
katılmak. 67b/13, 103a/10,
109a/6, 183b/13, 194b/13
z.-e düş-: Sıkıntıya girmek.
82a/4
z.-ümüz bize kal-: Boşuna
çalabilmek. 109a/19
- zâhmetlü** Sıkıntılı.
z. 28b/11
- Zâhr b.** 'Advî Şehit adı.
z. 83a/18
- za'if** Zayıf, güçsüz.
z. 50b/17, 78a/6, 86a/14, 86b/3,
92a/13, 92b/1, 183b/16
z.+e 126b/15
z.+i 10a/3, 66a/17
z.+isiz 12b/12
- z.+leri 21a/12
z.+lerünüzi 9b/8
z.+nahif 199b/18
z.+iken 17a/11
z.-ol- 2a/10, 86b/5, 90b/19,
98b/4
- za'ife** Zayıf, güçsüz.
z. serçeler 84a/7
- zâkir** Zikreden.
z.-(şâkir ü zâkir ol-) 152a/5
- zâküm** Cehennemde yetişen bir
meyve.
z.+ın 120b/18
- zâlim** Zulmeden.
z.+em 44a/3
z.+ise 93b/19
z.+lerden 120a/19
- zamân** Devir, çağ.
z.+(âhır zamân) 24a/19
z.+(bir zamân) 88b/9
z.+a degin 50a/10, 149b/6
z.+da(âhır zamân) 6b/4, 37b/18
z.+ında 22a/7, 23b/18, 44a/10,
50a/5, 82a/1, 82a/2, 89a/19,
120a/9, 120a/12, 121a/1,
121a/4, 121a/6, 122b/10,
167a/12
z.+ında(câhiliyyet zamânı) 8b/3
z.+ındağı 132a/13
z.+ındayiken 20a/5
z.+umda 22b/8
z.+umda mıdır 22b/6
z.+umuzda 96a/14
z.+uñ 93b/14
2. Müddet.
z.+(bir zamân) 24a/15, 69b/1,
95a/7, 106a/9, 109b/18,
177a/14, 181b/15
z.+dur 92a/16, 188b/14
z.+içinde 37b/17
- z.+(melikü'z-zamân) 6a/2, 6b/4,
7a/11, 7b/5, 23a/18, 23b/8,
24a/1, 35b/11, 51a/13, 52a/6,
66a/2, 66b/2, 84b/12, 121b/8,
122b/13, 123b/8, 152a/14,
167b/11, 171b/3
- zamır** İç, iç yüz.

- z.+ındağı: Adı anılmadan bahsedilen kişi. 129b/18
- zann** Sanma.
z.-it-: Zannetmek, sanmak. 22b/10
- zār** Ağlayan, inleyen.
z.- u zār ağla-: Hıçkırma hıçkırma ağlamak. 65b/5
z.-ol-: Ağlamak, inlemek. 92b/19
- zārb** Vurma, dövme, vuruş.
z.+(hārb u zārb) 12b/14, 39a/15
z.+(hārb u zārb issi) 4a/9
z.+(hārb zārb) 12a/18, 76a/19, 138a/8, 162b/18, 168a/18, 187b/19, 194b/3
z.+(hārb zārb āleti) 60b/9, 77a/9
z.+a(hārbā zārbā) 114b/12, 181b/13
z.+ı birle 71a/12
z.+ın(hārbın zārbın) 36a/7
z.+ına 56b/13
z.+ile(hārb zārb) 84b/5
z.+ıla 165b/15
z.-(hārb zārb it-) 34b/3, 34b/10, 63a/5, 68b/4, 94a/17, 97b/5
z.-ur-: 141b/9
- zārīk** Ağlama, inleme.
z.+(ğ)ı 78a/12
z.-eyle-: Ağlamak 95a/8
z.-lar eyle- 31a/19
z.-kıl-: Ağlamak. 194a/17
- Zārīr** On dördüncü asrın sonlarında yaşamış, Fütûhu's-Şâm, Kıssa-i Yusuf, Sîretü'n-Nebî adlı eserlerin sahibi.
z. 36a/6, 135b/4, 180a/14, 195b/10
z.+hākīr 35b/2, 148a/12, 171a/9
z.+hākīr Muştafā b. Yūsuf el-Erzen Rūmî 132a/18
- Zārīr b. Muḥārib** Şehit adı.
z. 198b/12
- zāyi'** Kaybolan, elden çıkan, boşa giden.
z.-eyle-: Heba etmek, boşa çıkarmak. 164a/13
- z.-ol-: Boşa gitmek. 92b/11, 109a/19
- zāyil** Geçen.
z.-ol-: Geçmek. 50b/14
- zēbūn** Zayıf, güçsüz, âciz.
z.-eyle-: Âciz bırakmak. 168a/1
z.-it-: Âciz etmek. 59b/19
z.-ol-: Âciz kalmak, aciz olmak. 28b/19, 43a/9, 175a/15
z.-kıl-: Âciz etmek. 112b/11
- zēbūr** Hz. Davud'a inen kitap, Zebur.
z.+da 135a/13
- zehr** Zehir.
z.+in 120b/17
- zekāt** Zekat.
z. 2b/16, 44a/11
- zelīl** Hakir, aşağı, aşağılanan.
z. 100a/13
z.+hōr 146a/12, 162b/5
z.-(bi-çāre vü zelīl ol-) 78a/5
z.-(hōr u zelīl ol-) 200a/4
z.-sergerdān kal-: Hakir ve şaşkın olmak. 77a/8
- zelīllik** Hakirlik, aşağılanmışlık.
z.+birle 92b/17
- zemme** Sığınmış, teba olmuş.
z.+lerden 186b/8
- zemet** 1. Taahhüt, teminat.
z.+ümüzdesiz 105b/6
2. Başkasının hükmü altına girme.
z.-den kırtar- 105b/11
- zencīr** Zincir.
z.+in 102b/3
- zerifet** Pelerin.
z. 146a/6, 158b/18
- zēvāde** Erzak, erzak stoku.
z. 73a/15, 176a/2, 183b/20, 191a/17

- z.+(zād u zevāde) 128b/4,
150a/17, 168a/14, 175a/11,
191a/9, 192b/10
z.+den(zād u zevāde) 184b/9
z.+lerini 191a/6
z.+m(zād u zevāde) 192b/9
z.+müz 184b/11
z.+müz(zād u zevāde) 192b/8
z.+si(zādı zevādesi) 153a/13
z.+süz 175a/6
z.-birle tıldur- 183b/15
- zavāl** Sona erme, helak olma, yok olma.
z. 76b/13
- z.-ir-: Son bulmak, yok olmak.
50b/11
z.-iriş- 6b/10, 24a/5
z.-ler gel-: Son bulmak. 117b/4
z.-ve elem yetiş- 96a/6
z.-ve şikestelik yetiş- 22b/9
z.-yitiş-: Sona ermek. 95a/7
- z.+ı(öyle zevālı) 30b/16
z.+ına degin(öyle zevālı)
170a/11
- Zevd b.** 'Abd ed-Dār Şehit adı.
z. 198b/12
- zevķ** Haz.
z.+ından 134a/12
- Zeyd** (Krş. Sa'd b. Zeyd)
z. 168b/6
z.+ile 175b/1
- Zeyd b.** 'Avām (Krş. Zübeyr b. 'Avām)
z. 168b/7
- Zeyd b.** Ebī Süfyān (Krş. Yezid b. Ebī Süfyān)
z. 9a/4
- Zeyd b.** Harise Mute savaşında kumandanlık eden ve şehit olan sahabi.
z.+birle 133b/17
- Zeyd b.** Zübeyr b. 'Avām (Krş. Zübeyr b. 'Avām)
z. 8a/14
- zeyt** Zeytin yağı.
z. 23a/19
- zeytün** Zeytin.
z.+ağacı 157a/17
- zıdd** Zıt.
z.+dur 143a/3
- Żırār** (Krş. Żırār b. Ezver)
z. 45b/17, 46a/11, 55a/12, 55b/2, 55b/8, 55b/11, 55b/16, 65a/6, 68b/19, 69a/3, 69b/4, 70a/3, 70a/10, 70a/12, 72b/4, 72b/6, 76a/4, 76b/3, 78b/3, 78b/4, 78b/5, 79a/19, 79b/3, 79b/8, 79b/11, 81b/6, 81b/14, 81b/15, 82a/10, 82a/12, 82a/17, 82b/1, 82b/2, 82b/4, 82b/17, 82b/18, 82b/19, 83a/1, 83a/5, 86b/10, 91b/5, 106a/10, 106a/13, 107a/4, 107a/8, 110a/4, 115a/17, 115a/18, 142a/15, 142a/17, 174b/19
z.+a 55a/17, 55b/5, 55b/15, 55b/18, 64b/14, 70a/8, 76a/8, 79b/8, 82a/10, 82a/11, 82b/15, 107a/15, 175a/16
z.+birle 75b/16, 175a/12
z.+dan 55a/16, 55b/4
z.+gibi 56a/8
z.+ı 68b/19, 70a/9, 70b/11, 72a/12, 72b/1, 72b/4, 72b/8, 72b/9, 72b/10, 73a/9, 78b/2, 78b/5, 91b/2, 180b/3
z.+içün 71b/13
z.+kız kardaşı 196b/18
z.+uñ 55b/2, 55b/7, 55b/12, 69b/16, 70a/14, 70a/15, 70a/17, 70b/8, 70b/12, 70b/13, 72a/15, 76a/14, 76b/7, 79b/4, 106a/10, 142a/17, 160a/14, 174a/15
- Żırār b.** Ezver Fetihlerde komutanlık yapan bir savaşçı.
z. 43a/6, 46b/1, 59b/20, 63b/15, 65a/4, 69a/12, 70b/14, 78b/1, 79a/18, 80b/4, 81a/19, 81b/3, 93b/8, 106a/7, 106a/8, 109b/18, 112a/15, 141a/1, 142a/13, 142a/14, 145b/2, 173a/5, 174a/8, 174a/13, 193a/15
z.+dür 68b/17
z.+e 47a/18, 55a/10, 111a/19, 173b/7

- z.+i 47a/15, 85b/12
z.+idi 186a/19
z.+ün 55a/15, 71b/10
- Zırâr b. Kelkel** Fetihlere katılan bir savaşçı.
z. 186b/3
- Zırâr Ezver** (Krş. Zırâr b. Ezver)
z.+i 54b/15
- zırh, zırh Zırh.**
z. 57a/17, 60b/8, 113b/1,
162a/4, 174b/4, 197a/2
z.+a 137a/18
z.+ı 140b/18
z.+ın 33a/2, 81a/19, 94b/15
z.+lar 190a/5
z.+ların 104b/17
- zırh-püş** Zırh giymiş.
z. 71a/7
- zî-dilâver** Cesaret sahibi, yürekli.
z. 69b/19
- zihi** Ne güzel, ne hoş.
z. 29b/17, 62a/18
- zıkr** 1. Bahis, bahsedilme.
z.+i 'asâkir 5b/19
2. Allah'ın ismini anma, zikir.
z.+e 41a/2, 93b/4, 135b/17
- zinet** Süs.
z.-ol-: Süs olmak. 174b/16
- zinetlü** Donanımlı, teçhizatlı.
z. 78b/16
- zinhâr** Sakın, asla.
z. 59b/5, 77a/18, 96b/16,
118a/2, 137b/19, 149a/7,
174b/17, 175b/16
- zira** Çünkü, zira. (Krş. zirâ)
z. 7b/11, 8b/9, 9a/1, 12a/13,
12b/3, 19a/1, 20a/15, 24a/11,
26a/1, 31b/13, 32b/4, 32b/18,
34b/14, 38b/11, 42b/3, 51a/10,
58b/1, 64b/17, 67b/8, 68a/7,
73a/12, 73b/7, 75b/10, 79a/3,
86a/15, 95a/17, 96a/3, 96a/8,
96a/16, 98a/19, 100a/7,
104a/12, 105b/13, 109b/10,
110b/7, 118b/8, 121b/13,
122a/4, 123a/11, 130b/12,
132b/6, 133a/10, 136a/4,
136b/15, 142b/10, 143b/6,
150a/12, 153a/17, 155a/18,
159b/8, 160b/10, 161a/6,
162b/13, 163a/17, 163b/10,
173a/1, 183b/2, 183b/14,
184b/2, 186b/18, 187b/12,
187b/19, 188b/19, 194b/11,
198a/8, 198a/19
z.+ki 23a/7, 178b/9, 184b/4,
185a/11
z.+kim 63b/9
- zirâ** (Krş. zira)
z. 4a/7, 50a/4
- Zî-Ru'aym** (Krş. Na'mân)
z. 2b/10
- zir ü zeber** Alt üst.
z.-ol-: Alt üst olmak. 70a/12
- Ziyâd b. 'Âmir el-Ḥazremî** Şehit adı.
z. 173a/11
- ziyâde** Fazla.
z. 168b/18
z.+ midür 123a/10
z.-ol-: Artmak, çoğalmak.
90b/18
- ziyân** Zarar, hasar.
z.+birle 38b/10
z.+lardan 96a/3
z.-(bir ḥabbe ziyân it-) 176a/12
z.-a(işi ziyâna var-) 26a/4,
104b/1, 109b/17
z.-a şataş-: Zarara uğramak.
96a/4, 156a/2
z.-degür-: Zarar vermek. 102b/8
z.-eyle-: Zarar vermek. 182a/5
z.-it-: Zarar vermek. 153b/2
z.-lar it- 187a/19
z.-ları doḡun-: Zararları
dokunmak. 38b/11
- ziyâret** 1. Ziyaret.
z.+leri(ḥacc-ı mu'azzam
ziyâretleri) 132b/7

2. Türbe.
z.+dür 94b/12
z.+i 149b/7
- z.-e gel-: Ziyarete gelmek.
136b/6
z.-eyle-: Ziyaret etmek. 32b/6
z.-it-: 1. Ziyaret etmek. 32a/19
: 2. Kabrine, türbesine gitmek.
127a/15
z.-kıl-: Ziyaret etmek. 134a/4
- ziyâretleş-** Görüşmek, selamlaşmak.
z.-diler 63a/11
- zuhr** Öğle.
z.+vaqt 49a/18
- zuhür** Görünme, meydana gelme,
türeme.
z.-a gel-: Meydana gelmek,
ortaya çıkmak, doğmak. 6a/17,
6b/4, 13a/3, 40a/12, 41a/7,
44a/6, 121b/9, 124a/15
z.-it-: Ortaya çıkmak, doğmak.
37b/19
- Zü'l-celâl** Ululuk, celal sahibi Allah.
z.+(Kerim ü Zü'l-celâl) 16a/8
- Zü'l-kulâ'** (Krş. Zü'l-kele'
Humeyri)
z. 4a/10, 80a/14
z.+a 4b/3
- Zü'l-kulâ' Humeyre** (Krş.
Zü'l-kele' Humeyri)
z. 4a/5
z.+yi 4a/18, 170a/5
- Zü'l-kulâ' Humeyri** Fetihlere
katılan bir kabile reisi.
z. 30a/9, 100b/16, 103b/12,
130a/12, 145b/8
- z.+y-idi 33a/6, 186b/1
- zulm** Haksızlık, eziyet, zulüm.
z.+ıla 16a/11
z.-it-: Haksızlık etmek, kötülük
etmek. 188b/3
- zulmât** Karanlık.
z.+içinde 89a/19
- Zü'l-yezân** (Krş. Duru'a)
z. 2b/11
- zür** Güç, kuvvet.
z.+ıla 51a/2
z.+u bâzû: kol kuvveti. 117b/15
- z.-eyle-: Zorlamak, kuvvet
göstermek. 59a/13
- zür** Asılsız, uydurma.
z.+dur 191b/12
- Zübeyd** Kabile adı.
z.+Arabi 89b/17, 118a/12,
172b/18, 172b/19
- Zübeyr** (Krş. Zübeyr b. 'Avâm)
z.+e 199b/15
- Zübeyr b. 'Avâm** Aşere-i
Mübeşşere'den.
z. 120a/1, 199a/4, 199a/6,
199a/15, 199b/9, 199b/11,
199b/17
z.+ıla 199b/4
z.+uñ idi 17a/7
- zunnâr** Rahiplerin bellerine taktıkları
kuşak.
z.+dur 181a/17
z.+lardur 190a/5
z.-ların kes- 100a/3
z.-kuşat- 163b/1